ΕΓΕΛΟΣ

ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

Πρόλογος, μετάφραση, σχόλια
ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΑΡΑΚΛΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Η ΣΕΙΡΑ ΤΙΜΗΘΗΚΕ ΜΕ ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ EURO SCIENCE 2005
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΜΠΑΛΤΑ «ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
ΚΑΙ ΟΨΕΙΣ ΕΑΥΤΟΥ»
ΤΙΜΗΘΗΚΕ ΜΕ ΤΟ ΚΡΑΤΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΔΟΚΙΜΙΟΥ ΚΡΙΤΙΚΗΣ 2002

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΣΕΙΡΑΣ Ε ΠΕΡΔΙΚΟΥΡΗ - Ι ΦΑΡΑΚΛΑΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ *Θεμελίωση και ανασκευή* – Πρόλογος Κ Ψυχοπαίδης
ΕΓΕΛΟΣ *Ἡ αἰσθητική τῆς μουσικῆς* – Πρόλογος Ὁ Ψυχοπαιδη – Επιμετρο. Μ. Τσέτσος
ΕΓΕΛΟΣ. *Ἡ διαφορά τῶν συστημάτων φιλοσοφιας τοῦ Φιχτε και τοῦ Σελλινγκ* – Ἐπίμετρο Γ Ηλιόπουλος
ΕΓΕΛΟΣ. *Φαινομενολογία τοῦ νοῦ* – Πρόλογος Ι Φαρακλας
ΚΑΝΤ *Κριτική τοῦ πρακτικοῦ λογου* – Ἐπίμετρο Κ Ανδρουλιδάκης
ΠΑΥΛΟΣ ΚΟΝΤΟΣ. *Ἡ καντιανή ηθική τῆς ὑπόσχεσης* – Παραρτημα Κείμενα τοῦ Κὰντ
ΖΑΝ-ΠΙΕΡ ΛΕΦΕΒΡ ΠΙΕΡ ΜΑΣΕΡΕ *Ὁ Ἔγελος και η κοινωνια* – Παραρτημα Κείμενα τοῦ Ἔγελου
ΜΩΡΙΣ ΜΕΡΛΩ-ΠΟΝΤΥ *Σημεια* – Επιμετρο. Α Μουρικη
ΕΤΙΕΝ ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ. *Ὁ Σπινόζα καὶ ἡ πολιτικὴ*
ΦΡΑΝΣΟΥΑΖ ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ *Χῶρος καὶ σχετικότητα* Ὁ Αινσταιν διαβαζει Γαλιλαῖο καὶ Νεύτωνα
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΠΑΛΤΑΣ. *Αντικειμενα και ὄψεις εαυτοῦ*
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΠΑΣΑΚΟΣ *Τρεῖς γλῶσσες* Αριστοτελης Λοῦσσερλ Βιττγκενστάιν
ΜΠΕΡΝΑΡ ΜΠΟΥΡΓΟΥΑ *Φιλοσοφια και δικαιωματα τοῦ ανθρωπου* Ἀπὸ τὸν Κὰντ ἑως τὸν Μὰρξ
ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ *Εἴδωλα τοῦ Μακιαβελλι* Ἡ πολεμικη γυρω απὸ τὸν «μακιαβελλισμὸ» στὴν Γαλλια μεταξὺ 1572 και 1643
ΖΙΛ ΝΤΕΛΕΖ. *Ἡ κριτικη φιλοσοφια τοῦ Καντ* Η θεωρια τῶν ικανοτητων
ΖΑΚ ΝΤΕΡΡΙΝΤΑ *Ἔμβολα* Τα υφη τοῦ Νίτοε – Πρόλογος Γκ Μαγγινη
ΖΑΚ ΝΤΕΡΡΙΝΤΑ *Ἡ λευκη μυθολογία* Η μεταφορα μέσα στὸ φιλοσοφικο κείμενο – Πρόλογος: Α Θεοδωρακακου – Επιμετρο: Π Μπασάκος
ΓΙΟΑΧΙΜ ΡΙΤΤΕΡ *Ὁ Ἔγελος και ἡ Γαλλικη Ἐπαναστση* – Πρόλογος Γ Φαράκλας
ΓΟΥΛΦΡΙΝΤ ΣΕΛΛΑΡΣ *Ὁ εμπειρισμὸς και ἡ φιλοσοφια τοῦ νοῦ* – Πρόλογος Ρ. Ρόρτυ – Οδηγὸς μελέτης Ρ. Μπραντομ – Επίμετρο. Χρ Μαρσέλλος
ΜΙΣΕΛ ΣΕΝΕΛΑΡ. *Μακιαβελλισμὸς και κρατικη σκοπιμότητα*
ΜΙΧΑΕΛ ΤΟΥΝΙΣΣΕΝ *Ἡ ἔννοια τῆς απόγνωσης* Διορθώσεις στὸν Κιρκεγκωρ
ΜΑΡΚΟΣ ΤΣΕΤΣΟΣ *Βουληση και ἦχος* Ἡ μεταφυσικη τῆς μουσικῆς στην φιλοσοφια τοῦ Σοπενχάουερ – Παραρτημα: Κείμενα τοῦ Σοπενχάουερ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΑΡΑΚΛΑΣ *Γνωσιοθεωρία και μεθοδος στὸν Ἔγελο*
ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΑΡΑΚΛΑΣ. *Νοημα και κυριαρχια* Νοηματικη συγχρότηση και κριτικη τῆς κυριαρχίας
ΚΟΣΜΑΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΗΣ *Κριτικη φιλοσοφια και λογικη τῶν θεσμῶν* Ἔρευνες γιὰ την πολιτικὴ φιλοσοφια τοῦ Καντ – Πρόλογος. Γ Φαρακλας
ΤΖ. Λ ΩΣΤΙΝ. *Πῶς να κανουμε πραγματα με τις λεξεις* – Πρόλογος Α Μπίστης – Ἐπίμετρο Ν Χρόνης

ΕΓΕΛΟΣ

ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

Πρόλογος, μετάφραση, σημειώσεις
ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΑΡΑΚΛΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"
Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.
ΑΘΗΝΑ 2007

Πρωτη ἔκδοση Δεκέμβριος 2007

Τιτλος πρωτοτυπου Georg Wilhelm Friedrich Hegel
Phanomenologie des Geistes
Α ἔκδοση πρωτοτυπου Bamberg καὶ Wurzburg 1807

Αρχικὸς τιτλος *System der Wissenschaft. Erster Teil. Wissenschaft der* Erfahrung *des Bewußtseins* (*Σύστημα τῆς επιστήμης Πρῶτο μερος Επιστήμη τῆς* ἐμπειριας *τῆς συνείδησης*). Διορθωμενος τιτλος (ο συγγραφεας ἄλλαξε τὸν τίτλο κατὰ την εκτυπωση) *System der Wissenschaft. Erster Teil Wissenschaft der* Phänomenologie *des Geistes* (*Σικστημα τῆς ἐπιστήμης Πρῶτο μερος Ἐπιστημη τῆς* φαινομενολογιας *τοῦ νοῦ*)

Σελιδοποιηση Ἀναστασια Σπανιολετου
Φιλμ μονταζ: « Αλφάβητο»
Ἐκτυπωση Γραφικὲς Τέχνες «Corfu»
Βιβλιοδεσια Α Πετρελης & Υἱὸς

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ"
Ι Δ ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α Ε
Ευριπιδου 84 - Αθηνα 105 53
info@hestia gr • www hestia gr

ISBN 978-960-05-1347-9

Ἡ μεταφραση ἀφιερωνεται
στα παιδια μου
Νικόλα και Ἐλευθερία
Γ Φ

Περιεχόμενα

13 ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ – Η αληθη τοῦ νοειν

29 ΠΡΟΛΟΓΟΣ. Περι *επιστημονικῆς γνωσης*
Στοιχειο τοῦ ἀληθοῦς ειναι ἡ ἔννοια καὶ αληθινὸ σχῆμα του τὸ επιστημονικὸ συστημα 34 – Τωρινη σκοπια τοῦ νοῦ 35 – Η αρχη δὲν ειναι ἡ ὁλοκληρωση κατα τῆς τυποκρατιας 39 – Τὸ απολυτο ειναι υποκειμενο 43 και τι ειναι αυτὸ 44 – Στοιχειο τοῦ επισταμαι 53 – Η ανυψωση σ αυτὸ ειναι ἡ φαινομενολογια τοῦ νοῦ 55 – Μετατροπη τοῦ παραστημενου και γνωριμου στην σκεψη 58 και αυτῆς στην ἔννοια 62 – Κατα πόσον η φαινομενολογια τοῦ νοῦ ειναι αρνητικὴ ἢ περιέχει τὸ *ψευδὲς* 65 – Ιστορικη καὶ μαθηματικη αληθεια 67 – Φυση τῆς φιλοσοφικῆς ἀληθειας και τῆς *μεθόδου* της 73. κατὰ τῆς *σχηματοποιουσας τυποκρατίας* 76 – Απαιτουμενο στην μελέτη τῆς φιλοσοφίας 86 – Η λογιζόμενη νόηση ως πρὸς την αρνητικη συμπεριφορα της 87. ὡς πρὸς την θετικη τὸ υποκείμενό της 88 – Τὸ φυσικὸ φιλοσοφεῖν ως ὀρθοφροσυνη καὶ ὡς μεγαλοφυΐα 95 – Συμπέρασμα. αναφορὰ τοῦ συγγραφέα πρὸς τὸ κοινὸ 98

101 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

115 I Ἡ κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα ἢ τὸ τόδε τι καὶ τὸ δοκεῖν

127 II Η αντιληψη ἢ τὸ πραγμα καὶ ἡ απατη

143 III Δυναμη και διανοια φαινόμενο και υπεραισθητὸς κόσμος

Β ΑΥΤΟΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ

176 IV Η αληθεια τῆς βεβαιότητας δι᾽ ἑαυτὸν
A Αυθυπόσταση καὶ μη τῆς αὐτοσυνειδησιας κυριαρχια και ὑποτέλεια 187
B Ἐλευθερια τῆς αυτοσυνειδησιας 200
Στωικισμὸς 202 σκεπτικισμὸς 205 καὶ η δυστυχισμενη συνείδηση 209

Γ (ΑΑ) ΛΟΓΟΣ

226 V Βεβαιότητα και αληθεια τοῦ λόγου
A Παρατηρῶν λόγος 236
a Παρατηρηση τῆς φυσης 238
Περιγραφη γενικα 239 – Γνωρισματα 240 – Νόμοι 244
Παρατηρηση τοῦ ὀργανικοῦ 249
α Σχέση του μὲ τὸ ανόργανο 250 – β Τελεολογια 252 – γ. Ἐσωτερικὸ καὶ εξωτερικὸ 256 – αα Τὸ εσωτερικὸ 257 – Νόμοι τῶν καθαρῶν στιγμῶν του. τῆς αἰσθητικότητας κλπ 257 – Τὸ εσωτερικὸ και τὸ ἐξωτερικό του 263 –

ββ Τὸ εσωτερικὸ και τὸ εξωτερικὸ ως σχῆμα 264 –
γγ Τὸ ἴδιο τὸ εξωτερικο ως εσωτερικὸ και εξωτερικὸ ἢ η οργανικη ιδεα μεταφερμενη στὸ ανόργανο 272 – Τὸ οργανικὸ απο αυτην την πλευρα το γενος του τὸ εἶδος του καὶ ἡ ατομικότητα του 276
b Η παρατήρηση της αὐτοσυνειδησιας στην καθαρότητα της και στη σχέση της με εξωτερικὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα λογικοὶ και ψυχολογικοὶ νόμοι 282
c Παρατηρηση τῆς σχέσης της αὐτοσυνειδησιας μὲ την ἄμεση ενεργὸ πραγματικότητά της 291
Φιζιογνωμικη 291 καὶ φρενολογία 304
B Η πραγματωση τῆς ἔλλογης αυτοσυνειδησιας απὸ τὸν εαυτό της 326
a Η ηδονη και η αναγκαιότητα 335
b Ο νόμος τῆς καρδιᾶς και η παραφροσυνη τῆς οἴησης 341
c Η αρετη καὶ ἡ ροη τοῦ κόσμου 351
Γ Η ατομικότητα ποὺ εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό της αυτὸ καθ εαυτὸν πραγματικη 362
a Τὸ νοητικὸ ζωικὸ βασίλειο καὶ η εξαπατηση ἢ τὸ ἴδιο τὸ θέμα 364
b Ο νομοθετικὸς λόγος 384
c Ο νομοελεγκτικὸς λόγος 390

(ΒΒ) Ο ΝΟΥΣ

399 VI Ο νοῦς
A Ο *αληθης* νοῦς. τὸ ἦθος 404
a Ο κόσμος τοῦ ἤθους. ὁ ανθρωπινος καὶ ὁ θεικὸς νόμος ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα 405
b Η πραξη τοῦ ἤθους η ανθρωπινη και η θειχη επιγνωση το σφαλμα καὶ η μοιρα 421
c Ἡ κατάσταση δικαιου 437
B Ο *αποξενωμενος απὸ τον εαυτό του* νοῦς η παιδεια 443
I Ο κόσμος τοῦ ἀποξενωμένου απὸ τὸν ἑαυτο του νοῦ 447
a Ἡ παιδεία καὶ ἡ επικρατεια της τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας 447
b Η πιστη καὶ η καθαρη διαγνωση 480
II Ο διαφωτισμὸς 491
a Ο αγωνας τοῦ διαφωτισμοῦ μὲ την δεισιδαιμονια 493
b Η αληθεια τοῦ διαφωτισμοῦ 522
III Η απόλυτη ἐλευθερια και ὁ τρόμος 530
I Ο *βεβαιος γιὰ τὸν ἑαυτό του* νοῦς Ἡ ἠθικότητα 544
a Η ηθικη κοσμοαντίληψη 545
b Η προσποιηση 558
c Η ηθικη συνειδηση Ἡ καλη ψυχη τὸ κακὸ καὶ η συγχωρεση του 570

(ΓΓ) Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ

609 VII *Η θρησκεια*
A Η *φυσικη* θρησκεια 619
a Η φωτεινη ουσια 621
b Το φυτὸ και το ζῶο 623
c Ο πρωτομάστορας 625
B Η θρησκεία-*τεχνη* 630
a Τὸ αφηρημενο τεχνουργημα 633
b Τὸ ζωντανὸ τεχνουργημα 647
c Τὸ νοητικὸ τεχνουργημα 652
Γ Η *φανερη* θρησκεια 673

(ΔΔ) Η ΑΠΟΛΥΤΗ ΕΠΙΓΝΩΣΗ

710 VIII Η απόλυτη επιγνωση

735 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – Αναγγελια τῆς *Φαινομενολογιας τοῦ νοῦ*
737 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
1 Σωζόμενα ἔργα τοῦ Ἔγελου 727
2 Χρησιμοποιουμενες εκδόσεις καὶ συντομογραφιες 729
3 Ελληνικὲς μεταφράσεις ἔργων τοῦ Ἔγελου 729
4 Μελέτες γιὰ τὸν Ἔγελο στα ἑλληνικα Πρωτότυπες και μεταφρασεις 730
5 Ξενόγλωσσα *σχόλια* για την *Φαινομενολογια* (επιλογη) 733
747 ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ
751 ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΩΝ
1 Γερμανοελληνικὸ γλωσσαριο 751
2 Ελληνογερμανικὸ γλωσσαριο 760
3 Σχόλια γιὰ ὁρισμένες αποδοσεις ὅρων 769

Πρόλογος τοῦ μεταφραστῆ

Ἡ λήθη τοῦ νοεῖν

ΠΩΣ ΦΘΑΣΑΜΕ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΜΑΣΤΕ ὅπως σήμερα, Στὸ ἐρωτημα αὐτὸ ἀπαντᾶς ἱστορικὰ με την ἐμπειρικη ἐννοια τοῦ ὁρου καμνεις μια ἱστορία τῶν νοοτροπιῶν Ἄλλα στο ἐρωτημα Γιατι θεωροῦμε αὐτὸ τὸν τρόπο καλύτερο ἀπὸ τοὺς προγενεστερους; Γιατι ἐμεῖς σήμερα θεωροῦμε αἴφνης τὴν φυσικὴ μας ὀρθότερη θεωρία σὲ σχέση μ᾽ ὁ τι πιστευοταν πρὶν καὶ τὴν ἐξίσωση τῶν φύλων σωστοτερη πράξη σὲ σχεση μ᾽ ὁ τι γινόταν πρίν, Σ᾽ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ἀπαντᾶς μὲ μια *κανονιστικὴ* ἔννοια ἱστορίας ὅπου τὸ ἀποτελεσμα μιᾶς διαδικασιας πρέπει νὰ εἶναι ἡ λύση τῶν προβληματων της τὸ *ἀξιακὰ ἀνώτερο* σημεῖο της. Ἀλλιῶς πῶς θ᾽ ἀξιολογησεις κάτι ὡς καλύτερο, Ἐδῶ χρειάζεται νὰ ξέρεις πῶς λειτουργεῖ ἡ σκεψη πῶς πλάθονται οἱ ἔννοιές της

Ὁ Ἔγελος (Hegel) ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ πῶς λειτουργεῖ ἡ σκέψη, καὶ μὲς ἀπὸ κεῖ φθάνει στὴν μελέτη τῆς ἱστορικῆς ἀνάδυσης τῆς σημερινῆς σκέψης, ἡ ὁποια λεγεται *φαινομενολογία τοῦ νοῦ*. Γράφει στὸ περιθώριο ἑνὸς χειρογράφου ἀπὸ τὰ εἰσαγωγικὰ μαθήματα ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας «Μόνο γι᾽ αὐτὸ ἀσχολοῦμαι μ᾽ αὐτα», ὁπου «αὐτὸ» εἶναι ἡ «τυπικὴ φυση τῆς ἰδέας» [1] Ἄρα κεντρικὸ ἐνδιαφερον του δεν εἶναι ἡ ἱστορία γιὰ τὴν θεώρηση τῆς ὁποιας ἔγινε διάσημος ἡ δημιουργία μιᾶς νεας ἔννοιας ἱστορίας –ἐμπειρικῆς καὶ κανονιστικῆς συνάμα– εἶναι *ἀποτέλεσμα* τοῦ πρωτογενοῦς ἐνδιαφέροντός του γιὰ τὸ *τί θὰ πεῖ σκεφτομαι* Γιατὶ, πραγματι, αὐτὸ τὸ πρόβλημα κατονομαζει ἡ «τυπικὴ φυση τῆς ἰδέας» στὴν ἐγελιανὴ γλώσσα

Αὐτὸ πάλι σημαίνει ὅτι κυριο ἔργο τοῦ Ἔγελου εἶναι ἡ

---

1 *Einleitung in die Geschichte der Philosophie*, Meiner, Αμβοῖργο 1959 σ. 35 *Werke in 20 Bänden*, Suhrkamp Φραγκφούρτη 1969 τ 20 σ 479 [ἐφ ἑξῆς *W* μὲ τόμο καὶ σελίδα]

Ἐπιστημη τῆς λογικῆς, ποὺ πραγματευεται αὐτὸ τὸ θεμα, ὀχι ἡ *Φαινομενολογια τοῦ νοῦ*. Ἡ τελευταία ἀπὸ μιὰν ἀποψη εἶναι ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου που ἀνακαλυψε μελετωντας την σκεψη ἐξεταζοντας τους «νοητικους προσδιορισμοὺς» αὐτοὺς καθ' αὑτούς «Ἡ οὐσιαστικη ἔποψη εἶναι ὅτι προκειται γενικα για μιὰ νεα ἔννοια ἐπιστημονικῆς πραγματευσης Η φιλοσοφια ἐφ *ὅσον* ὀφειλει νὰ εἶναι ἐπιστημη δὲν μπορεῖ [ ] νὰ δανείζεται πρὸς τοῦτο τὴν μεθοδό της ἀπο μιὰν ὑπαγόμενη [σ' αὐτὴν] ἐπιστημη ὁπως εἶναι τὰ μαθηματικα» θα γράψει τὸ 1813 προλογίζοντας τὴν *Λογικη*. Γιατι, Διότι, «στὴν επιστημονικὴ γνωση μονον [...] ἡ *ἰδια ἀνακλαση* τοῦ περιεχομενου» στὸν ἑαυτο του, δηλαδὴ ἡ αὐτοσχεσια του, ἡ θεώρηση του ὡς κάτι αὐτοτελοῦς, «εἶναι ἐκεῖνο ποὺ πρωτοθετει καὶ δημιουργεῖ *τὸν προσδιορισμὸ τοῦ περιεχομενου*» Αὐτὸ –ἂν ὑπαρχει– εἶναι ἡ «ἀπόλυτη μεθοδος γνώσης» γιατὶ εἶναι «συνάμα ἡ ἐμμενὴς ψυχὴ τοῦ ἴδιου τοῦ περιεχομενου» Σχετίζει το περιεχόμενο μὲ τὸν ἑαυτο του, ἄρα δὲν τὸ παραποιεῖ κι αὐτὸ εἶναι ὁ στόχος καθε μεθόδου γνώσης Ὁ Ἔγελος καταλήγει «Μονάχα σὲ τοῦτο τὸν αὐτοκατασκευαζόμενο δρόμο, ἰσχυρίζομαι εἶναι ἡ φιλοσοφία ἱκανὴ νἄναι ἀντικειμενική, ἀποδεδειγμενη ἐπιστημη». Μοιραῖα ἤδη ἡ *Φαινομενολσγία* τοῦ 1807 ἀκολουθοῦσε λοιπὸν αὐτὴ τὴν μέθοδο. «Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, λέει, προσπαθησα νὰ παρουσιάσω τὴν *συνείδηση* στὴν *Φαινομενολογία τοῦ νοῦ*» [2] Ἡ *Φαινομενολογία* ἐξεταζει καθε συνειδησιακὸ σχῆμα, καθε τυπο ἀντιμετωπισης τοῦ ἀντικειμενου, σὲ σχέση μὲ τὸν ἑαυτό του –ἢ τοὐλαχιστον φιλοδοξεῖ ὅτι κατορθώνει αὐτὸ τὸ πραγμα

Ὅμως ἡ *Φαινομενολογια* δὲν εἶναι μονον αὐτό Εἶναι συγχρόνως ἡ *εἰσαγωγὴ* στὸ συστημα, δηλαδὴ ἄμεσα στὴν *Λο-*

---

2 *W* 5 16-17· *Gesammelte Werke*, Meiner Αμβοῦργο 1968 κ ε τ 21 σ 8-9 [εφ εξῆς *GW* μὲ τομο και σελιδα] Η *Λογικη* γραφηκε μεν μετά αλλα τὸ 1804 εἶχε ἤδη γραφτει μιὰ πρωτη εκτεταμένη εκδοχη της Ὁ Χάινριχς ἔχει ὑποστηριξει εκτενῶς μετα την πρόταση τοῦ Σμὶτς για ἕνα κεφαλαιο οτι ἡ *Φαινομενολογια* εφαρμόζει *σημειο προς σημεῖο εκείνη* την εκδοχὴ τῆς *Λογικῆς* (Η Schmitz «Die Vorbereitung von Hegels "Phänomenologie des Geistes in seiner "Jenenser Logik"» *Zeitschrift für philosophische Forschung* 14, 1960, σ. 16-39 J. Heinrichs *Die Logik der* Phänomenologie des Geistes Bouvier Bonn 1974)

γικη. Ξεκινᾶ ἀπο την «φυσικη συνειδηση» καὶ μᾶς ὁδηγεῖ στὴν σκοπιὰ τῆς φιλοσοφιας, ἱκανη νὰ ἐξετασει ἀπροκαταληπτα την σκεψη στην σκοπιὰ ὅπου ζητούμενο εἶναι η αὐτοσχεσια καθε περιεχομενου Τὸ κατορθώνει δε αὐτὸ δειχνοντας ὁτι κανενας ἄλλος τυπος στασης δὲν εὐσταθεῖ Ἐπιθεωρεῖ τους διαφορους τυπους που απαντοῦν στην ἱστορια και δειχνει πῶς ἡ ἀντιφαση που ἔχει ἡ ἐσωτερικη λειτουργια τοῦ ένος ὁδηγεῖ σ᾽ εναν ἑκαστοτε ἄλλο τύπο ὡς λύση του Ἡ μεθοδος συσχετισης ἑνὸς περιεχομενου με τὸν ἑαυτο του παρεμβαινει ἐδῶ νομιμη ἀναιρεση εἶναι μόνον ἡ αὐτοαναίρεση, μόνον ἂν τὸ σχῆμα συνειδησης που μελετῶ δὲν ευσταθεῖ μὲ βαση τὸ τι αὐτὸ θεωρεῖ ἀληθες τὸ ἀνασκευαζω καὶ δὲν τὸ φιμώνω. Καὶ μονο τοτε ξερω ποιο θα τὸ διαδεχθεῖ ὡς λύση τῶν δικῶν του προβλημάτων Ποια θα εἶναι ἡ *ὁρισμενη* ἄρνηση του Ἔτσι ἡ ἀπόδειξη τῆς ἀναγκαιοτητας τῆς σκοπιᾶς τοῦ Ἔγελου, τῆς *Λογικῆς*, εἶναι μοιραία ἤδη ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς σκοπιᾶς· ἡ εἰσαγωγη στὴν *Λογικη* μοιραία εἶναι λογικὰ δομημένη εἶναι ἐξωτερικο προοιμιο τῆς φιλοσοφίας καὶ ἐσωτερικὸ μέρος της. «Τὸ ἀτομο ἔχει τὸ δικαίωμα ν᾽ ἀπαιτεῖ ἡ ἐπιστημη νὰ τοῦ τείνει τὸ χερι τοὐλαχιστον μεχρι αὐτὴ την σκοπια, να τοῦ την δειξει μεσα του».[3] ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ χέρι πρέπει νἄναι ἤδη φιλοσοφικο Ἡ *Φαινομενολογία* εἶναι τὸ χερι αὐτο, τὸ συναρπαστικὸ ταξίδι τῆς σκέψης ἀνὰ τοὺς αἰῶνες, μια ἱστορία τῶν *νοοτροπιῶν* ποὺ ομως ἀνακατασκευαζεται ἔτσι ὡστε νὰ φανεῖ ἡ λογικοτητα της, ἡ δεσμευτικοτητα τῶν μεταβασεών της.

Ὁ Ἔγελος θεωρεῖ ὅτι βρῆκε με ποιόν τρόπο φτιαχνονται στον νοῦ μας ἔννοιες, ποὺ συνάμα ἐπιτρέπουν μιαν ἀντικειμενικὴ γνωση τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας ὁτι βρῆκε την μεθοδο που δεν προκαταλαμβανει τὸ ἀντικείμενο ἀλλα τὸ ἀκολουθεῖ Ἡ μέθοδος αὐτὴ δὲν ἦταν ὡς τοτε ἀχρησιμοποίητη, ἁπλῶς δεν εἶχε θεματισθεῖ καθ᾽ αὐτή Ὁ Πλάτων εἶχε φθασει κοντὰ σὲ μιὰν ἐπαρκὴ ἔκθεση της ὁταν ἔδειχνε, στον *Παρμενιδη*, ὁτι καθε νοητὸ παραπέμπει σε κάθε ἄλλο Ἡ αὐτοσχεσία τοῦ νοητικοῦ πεδιου ἔλειπε Θὰ τὴν ἀναπτυξουν

3 Παρακατω σ [29/23]

οἱ νεοπλατωνικοι ὡς *ἐπιστροφη* Ωσπου, μετα τὸν χριστιανισμο, που ἐδωσε στὴν αυτοσχεσια ἐνεργὸ πραγματικότητα θεωρώντας καθε ἄτομο αὐταξια, μετα τὴν ἐμφανιση τῆς νέας ἐπιστημης και τὸν ἀναλογισμό της ἀπο τον Καρτεσιο (Descartes) ἦλθε ἡ ὡρα ἡ νεα κατηγορια να θεματοποιηθεῖ με τὸ ὀνομα της, ἡ ἐπιστροφὴ να νοηθεῖ ὡς ὑποκειμενο με την ἔννοια τοῦ ἐγω ὡς θεμελιου τῆς βεβαιοτητας, ὄχι τοῦ οντος

Πλην ἐδῶ λείπει ἡ μέθοδος που αἰτιολογεῖ τὴν γνωσιολογικη θεμελιωση στο ἐγω. Αὐτη εἶναι ἡ διαλεκτικη Ὁ Πλατων ἐχει διαλεκτικη χωρις ὑποκειμενο, ὁ Καρτέσιος ὑποκειμενο χωρις διαλεκτικη Οἱ καρτεσιανοι, προσηλωμένοι στα μαθηματικὰ ὡς μεθοδο ὁσο κι ὁ Καρτεσιος ἐγκαταλειπουν τὸ ὑποκείμενο ὡς θεμελιο βεβαιότητας, ἀρκουμενοι στὴν βεβαιοτητα τῆς μαθηματικῆς μεθόδου τοῦ more geometrico Ἐτσι γίνονται δογματικοί, ἀποξενώνονται ἀπὸ τὴν ἐμπειρια Ἡ δε ἐμπειρικὴ γνώση, ἡ μεγάλη κατακτηση τοῦ ις αἰώνα συνοδευει τὴν γνωσιολογικη και αντιμεταφυσικη στροφὴ τῆς σκεψης την νεώτερη ἐποχη, που ἐπικροτεῖ ὁ Ἔγελος [4] Αὐτὴ διακρινει τὴν θεμελιωση τῆς βεβαιότητας ἀπὸ τὴν ζήτηση τῆς ἀλήθειας Αυτὴ τὴν θεμελιωση τῆς ἐμπειριας ἐχει στόχο νὰ ἐπιτυχει ἡ *Φαινομενολογια τοῦ νοῦ* ἐξεταζοντας μεσα απὸ τὴν διαλεκτικὴ ἀνακατασκευὴ τῶν ἐννοιῶν, ποτε ἡ βεβαιότητα συμπιπτει μὲ τὴν ἀληθεια Γι᾽ αὐτὸ τὸ ζεῦγος βεβαιοτητα-αληθεια ἐπανερχεται ἐδῶ συνεχῶς

Το ἐμποδιο ποὺ συναντοῦν οἱ μὴ διαλεκτικοι νεωτερικοι φιλοσοφοι εἶναι οἱ παγιες ἐννοιες ποὺ ἐπαγουν την εἰκόνα ὄντων, εἶναι ὁ τροπος σκέψης ποὺ ὁ Ἔγελος λεει *παράσταση* ἢ *φαντασια* (Vorstellen) Πρόκειται γιὰ *λήθη τοῦ νοεῖν*· «Ἡ προσήλωση στὸ *ἐστὶ* και ἡ ληθη τοῦ νοεῖν στὸ ὁποῖο οἱ στιγμὲς τοσο *εἶναι* ὁσο και *δεν εἶναι* –στὸ ὁποῖο αὐτὲς εἶναι μόνον ἡ κινηση, ἡ ὁποια εἶναι ὁ νοῦς» [5] Ὁ Ἔγελος δὲν θέλει νὰ ὑπερβεῖ τὴν «λήθη τοῦ εἶναι», ν᾽ ἀναβιώσει τὴν ὀντολογία ἴσα ισα θελει νὰ *παψει* νὰ βλεπει παντοῦ εἶναι, ὡς καὶ στὶς σκεψεις, ἀρνεῖται τὴν ὀντολαγνεία που σὲ παγιδευει στὸ δί-

---

4 *Einleitung in die Geschichte der Philosophie* ὅ π σ 236-237

5 Παρακάτω σ [568/416-417]

λημμα *μαθηματικὰ ἢ οχι μεθοδος*, που ἐκτοτε βασανιζει την φιλοσοφια Οἱ σκεψεις μας δεν ὑπάρχουν μὲ τον τρόπο τῶν ὄντων, *γι᾽ αὐτὸ* δεν ἔχουν μαζι τους σχεση ἀνταγωνισμοῦ, ὁποτε μποροῦν να *γνωριζουν* τα ὀντα ἤτοι να τα σχετιζουν ὀχι μ αυτὲς ἀλλὰ *μ αὐτὰ τα ἰδια*. Ἡ φιλοσοφικὴ μεθοδος ἐξετάζει κι ἐφαρμοζει *την αὐτοσχεσια τοῦ ἄλλου τῆς γνωσης*, ἐδῶ τῆς ιδιας τῆς ἐπιγνωσης τῶν ἀντικειμενων

Παραδοσιακά, τὸ εἶναι *ἀποκαλυπτεται* Αὐτὸ ἰσχυει μεχρι καὶ γιὰ τὸν Χάιντεγγερ (Heidegger) ᾽Οχι γιὰ τὸν Ἔγελο Ἐδῶ ὁτι το ἐνεργα πραγματικὸ «φανερωνεται» δὲν σημαινει ὁτι *ἀποκαλυπτεται καποιο ἀσύλληπτο* περιεχομενό του ἀλλ᾽ ἡ ἀπουσια ἀσυλληπτου περιεχομενου του ἡ κατ᾽ ἀρχὴν κατανοητοτητα του. Ὅλα μποροῦν νὰ γνωσθοῦν, μ᾽ αὐτη την ἔννοια εἶναι «δικα μου», *ἀφοῦ ἐγὼ νοῶ* (καιτοι ὄχι με τὴν ἔννοια ὁτι μπορῶ νὰ σκέφτομαι ὁπως μοῦ ἀρεσει) ᾽Ετσι, ἡ ἱστορία γιὰ τὸν Ἔγελο δὲν εἶναι ἱστορια τοῦ εἶναι ἀλλα τῆς σκέψης ἀλλαγὴ τῶν κατηγοριῶν μὲ τὶς ὁποῖες δομοῦμε τὴν γνώση καὶ τὴν πράξη μας, ὄχι ἀποκάλυψη τοῦ ἀληθοῦς ὀντος ἀλλὰ φανέρωση τοῦ τί κάμνουμε ὅταν σκεφτόμαστε, ὄχι δωρεὰ νέου *περιεχομενου* ἀλλ᾽ ἀποσαφήνιση τῆς *τυπικῆς* φυσης τοῦ νοεῖν «Ὅλες *οἱ* ἐπαναστάσεις, στὴν ἐπιστήμη ὁπως και στὴν παγκόσμια ἱστορια, ὀφείλονται μόνο στὸ ὅτι ὁ νοῦς τώρα ἀλλαξε τις κατηγορίες του» [6] Ἡ *Φαινομενολογια* ἀνακατασκευαζει τὴν νομιμότητα αὐτῶν τῶν μεταβασεων δειχνει γιατί ἔπρεπε νὰ γινουν, αἴρει τὴν φαινομενικὴ τυχαιότητα τους

Μ᾽ αὐτὴ τὴν ἔννοια εἶναι ὁ Ἔγελος «ἰδεαλιστης» Δὲν πιστευει ὅτι τὸ Geist εἶναι ὀντοτητα, δὲν εἶναι πνευματοκράτης, ἀρνεῖται γενικῶς καθε ὑπερβατικότητα Εἶναι ἰδεαλιστης ἐπειδη ἀρνεῖται την ὀντοποιηση τῶν σκεψεων Μ᾽ αὐτὴ τὴν ἔννοια *καθε φιλοσοφία* εἶναι γι᾽ αὐτὸν ἰδεοκρατικη,[7] ἐνῶ, ὁπως θὰ φανεῖ στὶς πρῶτες σελιδες τοῦ «Λόγου» παρακάτω στην *Φαινομενολογια*, ἀπορρίπτει τὴν κατα Καντ (Kant) καὶ Φιχτε (Fichte) ἰδεοκρατια ἐπειδη, ὀντοποιωντας τὸ ἀντι-

---

6 *Εγκυκλοπαιδεια* § 249, προσθ *W* 9, 20-21

7 *W* 5 172 *Gesammelte Werke* Meiner Ἀμβοῦργο 1968 [εφ εξῆς *GW* με τομο και σελιδα] τ 21 σ 142

κειμενο. τὸ θεωρεῖ ἐξ ὁρισμοῦ ἀπρόσιτο. «ὑποστασιοποιεῖ την ἀντίθεση» ὑποκειμενου κι ἀντικειμενου ὁπως ἔλεγε τὸ 1801 [8] Αυτὴ ἡ ἀντίθεση εἶναι ἡ σκοπιὰ τῆς «συνειδησης» και στόχος τῆς *Φαινομενολογιας* να τὴν ἄρει Τὸ γνωσιακὸ περιεχομενο δεν εἶναι δυνατὸν να θεωρεῖται ἐκ προοιμίου ξενο στὴν σκεψη μας γιατι ἀλλιῶς καταρρέει καθε ἔννοια γνωσης

Ὁ Ἔγελος *αὐτο* δεν θελει Ἐμμενει στὸ ὑπερβατολογικὸ ἐρωτημα. μὲ τὸ ὁποῖο ὁ Κὰντ ἔδωσε ἑνα σαφὲς περίγραμμα στὴν νεωτερικη γνωσιολογικὴ κι ἀντιμεταφυσικὴ στροφη Δηλαδὴ ἐρωτᾶ ὄχι τί εἶναι ἀλλα μὲ ποιον τρόπο ξερω τί εἶναι Ἐμμενει δὲ σ' αὐτὸ συνεπέστερα μᾶλλον ἀπὸ τὸν Κάντ. Ἀρνεῖται τὸ «πραγμα αὐτὸ τοῦτο» ποὺ ὁ Κὰντ τοποθετοῦσε ἐπεκεινα τῶν φαινομένων. ὄχι ἐπειδὴ ἐπιστρέφει στὸν Λάιμπνιτς (Leibniz). στὸν δογματισμό ὁπως νόμιζε ὁ Χάιντεγγερ[9] κι ἄλλοι πολλοι ἀλλ' ἐπειδὴ ἀρνεῖται *πλήρως* τὸν δογματισμό. *ἐπειδὴ τὸν ἀρνεῖται καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπο σκέψης*. ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὴν γνώση. Τὸ νὰ πῶ ὅτι ὑπάρχει κάτι ποὺ ἐξ ὁρισμοῦ δὲν ξέρω ἂν ὑπάρχει ἢ τί εἶναι πέραν τοῦ ὅτι ὑπάρχει ἴσως δὲν εἶναι δογματικὸ ὡς πρὸς τὴν γνώσης. ἀφοῦ δὲν βεβαιωνω ὅτι γνωρίζω κάτι. εἶναι ὅμως δογματικὸ ὡς πρὸς *τὸν τρόπο σκέψης*. γιατί θέτω ἕνα ὂν ποὺ ἡ ὕπαρξή του εἶναι ἐξ ὁρισμοῦ ἐξωεμπειρική. λέω ὅτι γνωρίζω τὴν ὕπαρξη αὐτοῦ ποὺ συνάμα διαβεβαιώνω ὅτι ἀγνοῶ.

Αὐτὸς ὁ *τρόπος σκέψης* εἶναι ἡ ὕψιστη ἀρχὴ στὴν ἐγελιανὴ φιλοσοφία και λέγεται Geist Τὸ λέω *νοῦ*. ὄχι *πνεῦμα*. γιατι ἀκριβῶς τὸ θέμα γιὰ τὸν Ἔγελο δὲν εἶναι νὰ πεῖ ὁτι ὅλα *εἶναι* Geist οὔτε ὁτι λ χ.. *εἶναι* ὕδωρ. πῦρ. ἄτομα. ὕλη. res extensa καὶ res cogitans. μια substantia. παραστάσεις χωρὶς substantia ἢ ὁ.τι ἄλλο Αὐτὸ τὸν κατάλογο τὸν ἔκλεισε ὁ κριτικὸς Κάντ Δὲν ὑπάρχουν ὀντολογικὲς ἀρχές. μόνον ἀρχὲς μὲ βαση τὶς ὁποῖες γνωρίζουμε Τὸ γεγονὸς ὅτι ὅλες οἱ σκέψεις μου πρέπει νὰ μπορῶ νὰ λεω ὁτι μοῦ ἀνήκουν πραγμα

---

8 *W* 2 9-10 *GW* 4 5 μτφ *Διαφορα των συστηματων φιλοσοφιας του Φιχτε και τοῦ Σελλιγκ*. Ἑστια. Ἀθηνα 2006. σ 18

9 M. Heidegger *Die Negativität Erläuterung der* Einleitung *zu Hegels* Phanomenologie des Geistes Klostermann. Φραγκφουρτη 1993. σ. 145: «Ἡ μεταφυσικη τοῦ Σέλλιγκ και τοῦ Ἔγελου ὡς επιστροφη στὸν Λάιμπνιτς»

ποὺ ὁριζει τὸ *ὑπερβατολογικὸ ἐγὼ* στὸν Κάντ, *τὴν ἔννοια* στὸν Ἔγελο, δὲν ἔχω λογο να τὸ ἀνάγω σὲ ὑπερφυσικη ἀρχη Ὁ Ἔγελος συνεχίζει τὸν Καντ ἀνασκευάζοντας ὁλες τις ὀντολογικὲς ἀρχες Ἀναλύει κάθε μια ὡς *θεση τοῦ μὴ τεθειμενου* ποὺ δεν ἐχει ἐπιγνωση *αὐτῆς τῆς ἀντίφασης* Γι' αὐτὸ ὁ Λεμπρὲν ἐλεγε ὁτι τὸ ἐρωτημα ἂν εἶσαι «ἐγελιανὸς» δεν ἔχει νοημα· Ὁ Ἔγελος ἀποκατασκευαζει τὸν πάντα προβληματικὸ τρόπο με τὸν ὁποῖο κάποιος ασπαζεται μιὰν ὁποιαδήποτε τέτοια θέση, τῆς ὁποίας ἡ ἀναγνωριση ἢ μὴ ὁρίζει τὸν θιασώτη ἢ τὸν ἐχθρὸ μιᾶς σχολῆς [10]

Τὸ θέμα εἶναι *να* ποῦμε ὅτι ὅλα εἶναι *προσπελάσιμα* ἀπὸ τὸν Geist, ὄχι ὅτι ὁλα εἶναι Geist Ἢ νὰ ἐπανορισουμε τὸ νόημα τοῦ «εἶναι» ὥστε ἡ θέση, ὅτι ὁλα «εἶναι» Geist, νὰ σημαίνει μόνον ὅτι ὅλα εἶναι κατανοητά, ἀφομοιώσιμα ἀπὸ τὸν Geist Ὁ Ἔγελος δὲν θέλει νὰ πεῖ ὅτι τὰ πάντα ἀνάγονται σὲ μιὰ *οὐσία* ποὺ μπορεῖ νὰ λέγεται *πνεῦμα* ὅπως σὲ ἄλλους λέγεται *ὕλη* ἀλλ' ὅτι ὁλα νοοῦνται, ἄρα ὅλα ἀνήκουν στὸν *νοῦ*. Μάλιστα τὸ γεγονὸς ὅτι ὅλα εἶναι κατανοητὰ σημαίνει ὅτι δὲν μπορεῖς νὰ τὰ ἀνάγεις ὅλα σὲ μία οὐσία, γιατὶ αὐτὴ εἶναι τότε ἀναγκαστικὰ κάτι τὸ ἀκατανόητο Δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νοησιαρχίας ἐδῶ· Ἡ λέξη *νοῦς* δὲν δηλώνει οὔτε στ' ἀρχαῖα οὔτε σήμερα κάτι ποὺ περιορίζεται στὴν διανοητικὴ σκέψη τῶν μαθηματικῶν, στὴν ἀναλυτικὴ σκέψη Ὁ Ἔγελος ἀρνεῖται ἄλλωστε καθε ψυχολογία τῶν ἱκανοτήτων, καὶ μόνο σὲ μιὰ τετοια ψυχολογία ἡ νόηση εἶναι χωριστὴ ἀπὸ τὸ αἴσθημα

Ὁ νοῦς ὡς ἐγελιανὸ Geist ἀλλὰ κι ὡς ἑλληνικὴ λεξη ἐν χρήσει στὰ *νέα* ἑλληνικὰ δὲν δηλώνει τὸ intellectus μόνο Ὁ *νοῦς* εἶναι ἡ σκέψη ὑπὸ εὐρεια ἔννοια, ποὺ περιλαμβάνει τἄλλα στοιχεῖα τοῦ ψυχισμοῦ, ὅπως καὶ τὸ ἐγελιανὸ Geist Τὸ πνεῦμα εἶναι μιὰ ὄψη τοῦ νοῦ, εἴτε ὡς εὐφυΐα ὁταν λέμε γιὰ καποιον ὁτι εἶναι πνευματώδης, εἴτε ὡς νοο-τροπια, ὅταν ὁμιλοῦμε

---

10 G Lebrun *La patience du concept* Essai sur le discours hégélien, Gallimard Παρισι 1972 σ 362 κ.ἑ. Ὁ Λεμπρὲν εἶναι γιὰ μένα -μαζὶ μὲ τὸν Τόυνισσεν και συμπληρωματικὰ μ αὐτὸν (M. Theunissen *Sein und Schein* Die kritische Funktion der Hegelschen Logik Suhrkamp Φραγκφούρτη 1980)– ὁ διαφωτιστικότερος αναλυτὴς τοῦ ἐγελιανοῦ φιλοσοφικοῦ ἐγχειρηματος

για τὸ πνεῦμα μιᾶς ἐποχῆς, εἴτε ὡς ὀντοποιηση τοῦ νοῦ μεσα στην παρασταση δηλαδὴ ὡς κατα φαντασιαν ἀπόδοση καθ' αὐτῆς ὀντότητας στὸν νοῦ ὁπως ὁταν κάμνουμε λόγο γιὰ τὸ ἁγιο πνεῦμα ἢ γιὰ τὸν πνευματικο μας Τὸ εἶδος δὲν μπαινει στὴν θέση τοῦ γενους τὸ πνεῦμα δὲν εἶναι ὁλος ὁ νοῦς

Ἡ φαινομενολογικη μεταβαση ἀπὸ τύπο σὲ τυπο μὲ ὁδηγὸ τὴν διαλεκτικὴ μέθοδο αὐτοσχεσιας τοῦ ὑπὸ μελετη ἀντικειμενου δινει πρόσβαση στην ἱστορια ὡς ἱστορια μεταβολῆς τῶν ἐννοιῶν, λελογισμενη ἐξελιξη τῶν κατηγοριῶν σκεψης Γι' αὐτὸ ἡ *Φαινομενολογια* εἶναι πρωτίστως εἰσαγωγη στην *Λογικὴ* και ὀχι ἁπλὸ παράδειγμα ἐφαρμογῆς τῆς μεθόδου ἡ ὁποια ἀναπτυσσεται καθ' ἑαυτην, per se στὴν *Λογικη*

Ἡ ἱστορικότητα δὲν θεματοποιεῖται κυρίως στὴν *Φιλοσοφία τῆς ἱστοριας* (που στὸ κάτω κατω εἶναι παραδόσεις, κι ἔχουν σωθεῖ μόνο μερικὲς εἰσαγωγικες σελιδες τους γραμμένες ἀπὸ τὸν φιλόσοφο) θεματοποιεῖται στὴν συστηματικὴ εἰσαγωγη τὴν *Φαινομενολογια τοῦ νοῦ* ὁπου ἐκτίθεται ἡ ἀναδρομικὴ ἀναγκαιότητα τῆς μετάβασης ἀπὸ τὸ ἕνα πλέγμα ἐννοιῶν στὸ ἄλλο δηλαδὴ ἀπὸ τὴν μιὰ «μεταφυσικὴ» στὴν ἄλλη –γιατὶ *μεταφυσικὴ* εἶναι τὸ ἐννοιολογικὸ «πλεγμα» μεσα ἀπὸ τὸ ὁποῖο νοηματοδοτεῖ κάθε «σχῆμα» τοῦ νοῦ τὸ ἀντικειμενό του καὶ τὸν ἑαυτό του [11] Γι' αὐτὸ ὁ Μὰρξ τὸ 1844 γράφει ὅτι ἡ *Φαινομενολογία* περιγραφει τὴν «αὐτοδημιουργία» τοῦ ἀνθρωπου, ἄρα δειχνει ὅτι ὁ «ἀντικειμενικὸς ἄνθρωπος ὁ ἀληθινὸς καθὸ ἐνεργὰ πραγματικός» εἶναι «*ἀποτελεσμα τῆς ἴδιας του τῆς ἐργασιας*».[12] Δηλαδὴ ὅτι ὁ Ἔγελος ἐδῶ εἶδε τὸν ἄνθρωπο σὲ σχεση μὲ τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό, θεωρώντας πὼς αὐτὴ ἡ ἀνάκλαση τοῦ περιεχομένου στὸν ἑαυτό του πρωτοθέτει καὶ δημιουργεῖ τὸν προσδιορισμό του, ὁπως ἔλεγε ὁ Ἔγελος περιγράφοντας τὴν μέθοδό του Γι' αὐτὸ ὁ Μὰρξ λεει «να ξεκινᾶμε ἀπὸ τὴν *Φαινομενολογια* ἀληθινὴ γενετειρα καὶ μυστικὸ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἔγελου» [13] Ἱστορικότητα εἶναι αὐτὴ ἡ αὐτοδημιουργία

11 *Εγκυκλοπαιδεια* § 246, προσθ *W* 9, 21.

12 K Marx *Pariser Manuskripte Marx-Engels Gesamtausgabe* I 3 Βερολινο 1932, σ 156

13 *Ὅ π* σ 153

Χαρακτηριστικο της εἶναι ἡ μεταβολη τῶν κατηγοριῶν τῆς σκεψης τοσο για τον «ἀπολυτο ἰδεαλιστη» Ἔγελο ὁσο και για ἑναν μαρξιστη «ὑλιστη» σαν τὸν Λουκατς [14]

Ὁ λεγομενος *δυτικος μαρξισμος*, ὁπου συγκαταλεγονται διαφοροι ἀντισταλινικοι ὁπως ὁ Λουκατς ὁ Κορς οἱ Χορχχαιμερ και Ἀντορνο, ὁ Μπλοχ, ἐπικεντρωνεται πρωτίστως στην *Φαινομενολογια*, ὁπου ἀπαντᾶ ὁ συνδυασμος φιλοσοφιας, ἱστοριας και κριτικῆς τῶν ἰδεολογιῶν ποὺ χαρακτηριζει ὁλη την ταση Πραγματι, μονον ἐδῶ ἀπ᾽ ὁλο το ἔργο τοῦ Ἔγελου, ἀναπτυσσεται καθ ἑαυτην, φερ᾽ εἰπεῖν, ἡ διαλεκτικὴ τῆς ἀλλοτριωσης (στὸ κεφάλαιο γιὰ τὴν «Παιδεία») Αὐτὴ ἡ ἀναφορὰ φαινεται απὸ την ἔντονη παρουσια ἐγελιανῶν σχηματων σκέψης ἐμπνευσμενων ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἔργο σε βιβλια ὁπως τὸ *Ἱστορια καὶ ταξικὴ συνειδηση* τὸ *Μαρξισμὸς καὶ φιλοσοφια*, ἡ *Διαλεκτικὴ τοῦ διαφωτισμοῦ*, τὸ *Φυσικὸ δίκαιο και ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια* [15] Παράλληλα, ἡ *Φαινομενολογια τοῦ νοῦ* κυρίως ἐπηρεαζει τὴν γαλλικη διανοηση μετὰ τὸ 1930·[16] Τοὺς ὑπαρξιστὲς βέβαια,[17] ἀλλὰ και

---

14 «Ὄχι ὅτι ἡ ιστορια παιζεται μόνο στὸ συστημα κατηγοριῶν αλλὰ οτι εἶναι ἡ αλλαγη τοῦ συστηματος κατηγοριῶν». G Lukàcs *Gelebtes Denken* Eine Autobiographie im Dialog συγγρ I Eörsi 1966-1971 μτφ στὰ γερμ Suhrkamp Φραγκφουρτη 1981 σ 236

15 G Lukàcs *Geschichte und Klassenbewußtsein*, Malik Βερολινο 1923 μτφ *Ἱστορια και ταξικη συνειδηση* Ὀδυσσεας β΄ ἐκδ Αθηνα 2000 μτφ μερους (καλη) *Η πραγμοποιηση και η συνειδηση τοῦ προλεταριατου* Ἐκκρεμες Αθηνα 2006 K Korsch *Marxismus und Philosophie* Hirschfeld Λειψια 1930 μτφ *Μαρξισμὸς και φιλοσοφια* Ὑψιλον Αθήνα 1981 M Horkheimer-T W Adorno, *Dialektik der Aufklärung* Quendo Ἀμστερνταμ 1947 μτφ. *Διαλεκτικη τοῦ διαφωτισμοῦ*, Νῆσος Αθηνα 1996 E Bloch *Naturrecht und Menschliche Würde* Suhrkamp Φραγκφουρτη 1961 Δεν αναφέρω εδῶ *μελετες* τῶν συγγραφεων αυτῶν για τὸν Ἔγελο αλλα κειμενα θεωριας που συγγενευουν μὲ τὸ πρότυπο τῆς *Φαινομενολογιας*

16 Η ἐπίδραση τῶν μαθημάτων τοῦ Κοζεβ για την *Φαινομενολογια* ἦταν μεγαλη (A Kojève, *Introduction à la lecture de Hegel*, Gallimard Παρισι 1947). Βλ M Roth *Knowing and History*, Cornell U P Ἰθάκα-Λονδινο 1988 καὶ V Descombes *Le même et l'autre*, Minuit Παρισι 1980 μτφ Β Ντεχομπ *Τὸ ἴδιο και τὸ ἄλλο* Πρᾶξις, Ἀθήνα 1984 σ 27 κ ε

17 Τὸ μεγαλυτερο εγκωμιο τοῦ Εγελου τὸ βρισκουμε στὸν Μερλω-Ποντυ M Merleau-Ponty *Sens et non-sens* 1966 Gallimard Παρίσι 1996 σ 79

τοὺς δομιστες ἐχθρους τους,[18] ἀλλ᾽ ἀκόμη κι ἐχθρους τῶν δομιστῶν [19] Ὁ Ἔγελος εδῶ εἶναι ὁ ανθρωπος που σκεφτηκε πῶς τὸ ἐγὼ συγκροτεῖται διυποκειμενικα, μὲς ἀπὸ ἐναν ἀγωνα γιὰ ἀναγνωριση, ἀπὸ τὸν συμβολικὸ θάνατο, ἀπὸ την ἐλευθερια ὡς θεση τῶν αρχικα προδεδομένων προυποθεσεων Αὐτὸ τὸν Ἔγελο παραλαμβανει ἄλλωστε ὁ τελευταῖος διάδοχος τῶν φραγκφουρτιανῶν Ὁ Χόννετ μελετᾶ στην Φραγκφουρτη σημερα, ὅπως ὁ Κοζὲβ τὸ 1930 στὸ Παρισι, τὴν φαινομενολογικη διαλεκτικὴ τῆς ἀμοιβαιας ἀναγνωρισης, ωστε ναῦρει λύσεις γιὰ τὸ προβλημα τῆς ἀνισότητας [20]

Ἡ *Φαινομενολογια* παραμενει ὡστοσο ένας γρίφος. Ἡ δομη της εἶναι διττη, μᾶλλον ἀλλαξε κατὰ τὴν συγγραφή, ἐνῶ ἴσως ξέφευγε τὸ ἔργο ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ σχεδιασμό, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ Χαῖριγκ.[21] Ὁ τίτλος ἄλλαξε καθ᾽ ὁδόν· Ἦταν «Ἐπιστήμη τῆς *ἐμπειρίας* τῆς συνείδησης» καὶ ἔγινε «Ἐπιστήμη τῆς *φαινομενολογίας* τοῦ νοῦ» Ἀρχικὰ καὶ στὰ Περιεχόμενα τῆς α΄ ἔκδοσης ἴσχυε ἡ διαίρεση I Κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα, II Ἀντίληψη III. Διανοια, IV Ἡ ἀληθεια τῆς βεβαιότητας δι᾽ ἑαυτόν, V. Βεβαιοτητα και ἀλήθεια τοῦ λόγου, VI. Νοῦς, VII Θρησκεια, VIII Ἀπολυτη ἐπιγνωση μετὰ προστέθηκε ἡ διαφορετικὴ διαίρεση A (= I, II III), B (= IV), Γ(ΑΑ) (= V), (ΒΒ) (= VI), (ΓΓ) (= VII) (ΔΔ) (= VIII), ἡ ὁποία ὑπονοεῖ ὅτι λόγος (ΑΑ), νοῦς (ΒΒ), θρησκεια (ΓΓ) καὶ ἀπόλυτη ἐπίγνωση (ΔΔ) εἶναι ὑποδιαιρεσεις τοῦ Γ, τοῦ ἐν γένει λόγου. Αὐτὸ τὸ κομματι, τὸ μεγαλυτερο σὲ ἔκταση, ἀντιστοιχεῖ περισσότερο σὲ μιὰ *Φαινομενολογία τοῦ νοῦ*, ἐνῶ ἡ *Ἐμπειρία τῆς συνείδησης*

---

18 Τὸ προτυπο τῆς «αναγνωρισης» ως «επιθυμιας επιθυμιας» που διεκδικειται μεσω τοῦ μη πραγματικοῦ φόνου τοῦ ἄλλου ὁπως τὸ ανέπτυσσε ὁ Κοζεβ ἑρμηνευοντας τὸ κεφ Β Α τῆς *Φαινομενολογίας* υπῆρξε καθοριστικὸ γιὰ τὸν Λακὰν (J. Lacan)

19 Ἂν κρινουμε ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Ντερριντα γιὰ τὸν Ἔγελο και τὸν Ζὰν Ζενε J Derrida, *Glas* Denoël-Gonthier, Παρίσι 1981 (αριστερη στήλη)

20 A Honneth *Kampf um Anerkennung* Suhrkamp Φραγκφουρτη 1992 (α μερος)

21 T L. Haering «Die Entstehungsgeschichte der *Phanomenologie des Geistes*» *Verhandlungen des 3 Hegelkongresses* Τυβιγγη-Χάαρλεν 1934 σ 118-138

κατ' οὐσιαν τελειωνει με την «Δυστυχισμένη συνειδηση», στὸν βαθμὸ που ἡ ὑπερβασή της εἶναι ἀρση τοῦ συγχροτητικοῦ για την συνειδηση δυϊσμοῦ ὑποκειμενου-ἀντικειμενου

Ὁ λόγος ἀντιστοιχεῖ στὴν σκοπιὰ που κατακτηθηκε με την νεωτερη ἐπιστημη, ἀπὸ τὸν ις αἰώνα και μετα ἐνῶ πριν, στην κλασικὴ Ἀρχαιότητα,[22] κυριαρχοῦσε τὸ προτυπο τῆς συνειδησης (σχέση υποκειμενου-ἀντικειμενου), στην δε ὑστερη Ἀρχαιότητα και τὸν Μεσαιωνα τὸ προτυπο τῆς αὐτοσυνειδησιας (ἀπαθεια ἀταραξια, σωτηρία τοῦ ἀτομου ποὺ σχετιζεται μὲ τὸν εαυτο του ἀπέναντι στὸ ξενο ἀντικειμενο) Ἀλλ' ἀπὸ πιὸ κοντὰ θὰ δοῦμε ὁτι ὁ Νοῦς καὶ ἡ Θρησκεια ξαναπιανουν τὴν ιστορια ἀπὸ τὴν ἀρχη, ὁπότε γινεται λιγότερο κατανοητὸ πῶς ἐντάσσονται στὸν Λόγο Τέλος, τὸ τμῆμα τῆς *Ἐγκυκλοπαίδειας τῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν* (1817, ²1830) ποὺ φερει τὸν τιτλο «Φαινομενολογία τοῦ νοῦ» ἀνηκει στὸν «Ὑποκειμενικὸ νοῦ» ὁπότε εἶναι ἐκτὸς ἱστορικοτητας (αὐτὴ ἀνήκει μόνο στὸν «Ἀντικειμενικὸ νοῦ»), εἶναι μέρος τοῦ συστήματος, ὄχι εἰσαγωγή του, καί, κυρίως περιέχει τρία μέρη ποὺ ἀντιστοιχοῦν στὰ Α, Β, Γ(ΑΑ). Συνείδηση, Αὐτοσυνειδησία, Λόγο Ἡ συζήτηση αὐτῶν τῶν ἑρμηνευτικῶν ζητημάτων ὑπερβαίνει ὅμως τα στενὰ ὁρια που πρέπει νὰ τεθοῦν σ' αὐτὴ τὴν παρουσιαση Γιὰ περαιτερω ἐμβάθυνση, παραπέμπω στὴν βιβλιογραφία

Ὅσον ἀφορᾶ τὴν σχέση ποὺ ἔχει τὸ κείμενο τῆς *Φαινομενολογιας* μὲ σύγχρονα φιλοσοφικὰ ἔργα ἀλλα καὶ μὲ ἄλλα κείμενα τοῦ Ἔγελου, προγενέστερα, σύγχρονα και μεταγενέστερα, εὔχομαι ὁ ἀναγνωστης νὰ καλυφθεῖ ἀπὸ τὶς ὑποσημειώσεις γιὰ τὸ ἑκαστοτε χωρίο

Ὅσον ἀφορᾶ, τέλος, τὴν μεταφραση αὐτὴ καθ' αὐτήν ποὺ κυκλοφορεῖ ὁταν συμπληρώνονται τὰ 200 χρόνια ἀπὸ τὴν πρω-

---

22. Κατα την ερμηνεια τοῦ Γκάνταμερ γιὰ τις αναφορὲς τῆς «Συνειδησης» (H -G Gadamer, «Die Verkehrte Welt», 1966, εις H -Fr Fulda-D Henrich (επ) *Materialien zu Hegels* Phänomenologie des Geistes Suhrkamp Φραγκφούρτη 1973) την ὁποια προεκτείνω κι εγω μὲ μιὰ μικρὴ τροποποίηση (*Γνωσιοθεωρια καὶ μέθοδος στὸν Ἔγελο* Εστια Αθηνα 2000 κεφ γ)

τη εκδοση τοῦ 1807. ἔγινε από τὸ κειμενο τῆς πρωτης ἐκδοσης. ὁπως ἀποκαθισταται στην ἐκδοση ποὺ ἐπιμεληθηκαν οἱ Wolfgang Bonsiepen καὶ Reinhardt Heede (*Gesammelte Werke* Meiner. τ 9. Ἀμβοῦργο 1980). ἡ σελιδοποίηση τῆς οποιας παρατιθεται ἐντὸς ἀγκυλῶν καὶ μὲ πλάγιους ἀριθμοὺς μεσα στὸ κειμενο Οσο το δυνατὸν σεβασθηκα την στίξη τοῦ πρωτοτυπου. ἡ ὁποια παραξενευει τους συγχρονους γερμανοφωνους που ἐχουν συνηθισει σε μια γραμματικη καὶ ὀχι ἐκφραστικὴ χρηση της ἀλλα ἰσα ἰσα βοηθαει ἐμᾶς. ποὺ ἡ στιξη μας διατηρεῖ μια τετοια ἐκφραστικη χρηση Και παντως ποτὲ δὲν εκοψα καμμια απο τις μακροσκελεῖς ἐγελιανὲς φρασεις Ἐν τουτοις φάνηκε χρησιμη και ἡ παραβολη μὲ τὴν διορθωμενη τρεχουσα ἔκδοση ποὺ ἔχουν ἐπιμεληθεῖ ἡ Eva Moldenhauer καὶ ὁ Karl Markus Michel (*Werke in 20 Banden*. Suhrkamp τ 3 Φραγκφούρτη 1970) για τὴν λυση ἐπιμέρους δυσκολιῶν Ὅταν ἀκολουθῶ την λυση αὐτῆς τῆς ἐκδοσης ὅπως συχνὰ καὶ ὁταν δὲν τὴν δεχομαι. παραπεμπω σε αὐτὴν σὲ ὑποσημειωση Ἡ σελιδοποιηση τῆς ἔκδοσης αὐτῆς παρατίθεται ἐντὸς ἀγκυλῶν καὶ μὲ ὀρθιους ἀριθμοὺς μεσα στὸ κείμενο

Συμβουλεύθηκα ἐπισης δύο ἀπὸ τὶς τέσσερις γαλλικὲς μεταφρασεις. ποὺ ἐκτιμῶ ὅτι προσεγγίζουν τὶς προδιαγραφὲς που ἠθελα να ἔχει κι ἡ δικη μου ἐγγύτητα στὸ πρωτότυπο και ἀναγνωσιμοτητα *συνάμα*. Εἶναι ἡ μετάφραση τοῦ Ζὰν-Πιὲρ Λεφὲβρ (*Phénoménologie de l'esprit* μτφ J -P Lefebvre Aubier. Παρισι 1991) καὶ αὐτὴ τοῦ Μπουρζουὰ (*Phénoménologie de l'esprit*. μτφ B Bourgeois Vrin Παρισι 2006) Ἡ παλαιοτερη τοῦ Ὑππολιτ (*La phenomenologie de l'esprit*. μτφ. J Hyppolite. Montaigne. Παρισι 1941). καίτοι πολὺ καλὴ για τὴν ἐποχή της. δὲν εἶναι τόσο καλὴ ὁσο αὐτὲς οἱ δυο. ποὺ τὴν προυποθετουν καὶ τὴν προεκτεινουν. Ἡ μετάφραση τῆς Γιαρτσυκ καὶ τοῦ Λαμπαριὲρ (*Phénomenologie de l'esprit*. μτφ Gw Jarczyk-P -J Labarrière. Gallimard Παρισι 1993) εἶναι ὑπερβολικὰ κοντὰ στὸ πρωτότυπο γιὰ νὰ μπορεῖ να διαβάζεται κατα τὴν γνώμη μου. Κυρίως. ἐπιμενει νὰ μεταφραζει πάντα μὲ τὸν ἰδιο τρόπο ἕναν ὑπερβολικὸ ἀριθμὸ λέξεων πολλὲς ἐκ τῶν ὁποιων σιγουρα *δεν* συγκαταλεγονται στὴν

εγελιανη ὁρολογια Ἀντιθετως οἱ δυο αγγλικες μεταφρασεις ἡ παλαιοτερη τοῦ Μπαγι (*The Phenomenology of Mind* μτφ J -B Baillie Allen & Unwin Λονδίνο 1931) ἀλλὰ καὶ ἡ πιὸ προσφατη τοῦ Μιλλερ (*Phenomenology of Spirit*, μτφ A V Miller, Oxford U P Ὀξφορδη 1977) εἶναι πολὺ ἀπομακρυσμενες ἀπο τὸ πρωτοτυπο ὁποτε γινονται μεν εὐαναγνωστες ἀλλα οχι χρησιμες για μιὰ ἐκ τοῦ συνεγγυς ἀναγνωση οὔτε γιὰ την κατανοηση τῶν δυσκολων χωριων Κυριως μεταφραζουν ὑπερβολικὰ πολυ ἑναν φιλοσοφικὸ ορο με την καθιερωμενη απόδοση ἑνὸς ἀλλου (τὸ Wesen ὡς Nature) ἢ αποδίδουν μὲ πολλους τρόπους λεξεις ποὺ *ανηκουν* στὴν στοιχειωδη ὁρολογια τοῦ φιλοσόφου (ὁ Μιλλερ αποδίδει το Aufheben μὲ καμμιὰ δεκαριὰ διαφορετικὲς ἐκφρασεις) [23]

Ἡ παλαιότερη μεταφραση τοῦ Δημητρη Τζωρτζόπουλου δεν μὲ βρισκει συμφωνο οὔτε στὶς μεταφραστικὲς ἐπιλογες πολλὲς ἐκ τῶν ὁποιων αναπαραγουν ἐπιλογὲς τοῦ Γιαννη Τζαβάρα, οὔτε ὅσον ἀφορᾶ τὴν ἄκαμπτη προσηλωση στὴν ὁρολογία Ἐπίσης διαφωνῶ σὲ ἀρκετὲς ἐπιμέρους ἑρμηνεῖες ἀντωνυμιῶν Τὸ μεγαλύτερο ἴσως προβλημα στὸ συγκεκριμενο κειμενο εἶναι, ὄντως, ὅτι πρέπει συνεχῶς νὰ ἀποφασίζει κανεὶς σὲ ποιό οὐσιαστικὸ ἀναφέρεται ἑκαστοτε μια ἀντωνυμια πραγμα ποὺ ἀπαιτεῖ ἑρμηνεία καὶ ἑρμηνευτικὴ ἀποψη Για νὰ μειωθεῖ ἡ αὐθαιρεσία ποὺ μοιραῖα ἐνεχει κάθε τέτοια ἀπόφαση, θεώρησα θεμιτὸ –κι αὐτὴ εἶναι μιὰ διεθνης πρωτοτυπια τῆς παρουσας μεταφρασης– νὰ ἀναφερω και *ἐναλλακτικες ἀναγνώσεις πολλῶν χωριων*

Ἄλλη πρωτοτυπία της εἶναι ὅτι ἀναλαμβανει τὸν κινδυνο ν᾽ ἀποφασισει πότε ἡ λέξη Wesen σημαινει *οὐσία* και πότε ὂν (μὲ παραθεση τοῦ γερμανικοῦ ὁρου) ἢ *ὀντότητα* (χωρὶς παραθεση), ἀντι νὰ μεταφράζει παντοῦ τὴν λεξη αὐτὴ «οὐσια» Δυστυχῶς τὴν τελευταία τακτικὴ ἀκολουθοῦν ἐν πολλοῖς και οἱ δυο μεταφραστὲς ποὺ ξεχώρισα ὡς καλύτερους γιὰ τὰ δικά μου κριτηρια πραγμα ποὺ δυσκολευει την ἀνάγνωση καποιων χωρίων (τὸ hochstes Wesen ἢ τὸ Naturwesen εἶναι

---

23. Βλ T. Pinkard *Hegel's Phenomenology The Sociality of Reason* (U P Κέμπριτζ-Νέα Υόρκη-Μελβουρνη 1994 σ 17

συνήθως «τὸ ὑψιστο ὂν» καὶ ἑνα «φυσικὸ ὄν», ὀχι ἡ «ὑψιστη οὐσια» και ἡ «φυσικὴ οὐσια»)

Στὴν συζητηση τῶν ἐπιμερους μεταφραστικῶν προβλημάτων και προτεινομενων λυσεων ἀφιερωνω εἰδικὸ τμῆμα μετὰ τα γλωσσαρια. Ἐκεῖ ἐξηγῶ μεταξὺ ἀλλων και γιατὶ ἀποδίδω τὸ Geist κυριως *νοῦ* και δευτερευόντως *πνεῦμα*. και γιατὶ πιστευω ὁτι τὸ an sich, τὸ fur sich και τὸ an und fur sich πρεπει ν' ἀποδιδονται *αὐτὸ τοῦτο*, *καθ' αὐτὸ ἢ καθ ἑαυτόν*, και *αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἢ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸν* ἀντιστοιχα, παρ' ὀλο ποὺ ἡ συνηθης ἀποδοση εἶναι *καθ' ἑαυτόν*, *δι' ἑαυτον*, *καθ' ἑαυτὸν και δι' ἑαυτόν*. Παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστη νὰ μὴ δυσανασχετισει προτοῦ διαβασει τὶς ἐκεῖ ἐξηγησεις και κυριως τὸ ἴδιο τὸ μεταφρασμένο κείμενο Τελικο κριτηριο γιὰ κάθε μεταφραστικὴ ἐπιλογὴ εἶναι τὸ ἂν λειτουργεῖ στὴν πράξη. Ἡ μετάφραση ἡ ἴδια εἶναι ἡ μόνη δυνατὴ ἐμπειρικὴ ἐπαλήθευση μιᾶς μεταφραστικῆς πρότασης.

Τὸ κειμενο διατηρεῖ ὁσο τὸ δυνατὸν τὴν γοητεια τοῦ πρωτοτύπου Παραμένει ἕνα σφιχτὸ ἐγελιανὸ κειμενο. Ὅμως ἔχω συνάμα ἐπιδιώξει νὰ ἄρω ὅλες τὶς ἀμφισημίες –καὶ δὲν εἶναι λίγες. Συζητῶ ὅσες δὲν αἴρω Κατεβαλα μεγάλη προσπάθεια, ὥστε νὰ κατανοήσω τὴν κάθε φραση, προτοῦ τὴν μεταφράσω Γι' αὐτὸ τὸν λόγο δὲν μένω προσηλωμενος σὲ μιὰ συγκεκριμενη ἀπόδοση Πολυ συχνὰ ἀποκλίνω ἀπὸ τὴν ἐπιλογή μου (καὶ τὸ ἐπισημαίνω), διοτι προεῖχε ἡ ἀπόδοση τοῦ νοήματος τῆς ἑκαστοτε φράσης, ὅπως τοὐλάχιστον τὴν ἔχω καταλάβει ἐγώ. Και πάντως προεῖχε στὸν νοῦ μου ἀπόλυτα, ἡ ἐπιταγὴ *νὰ μὴν καμω τὸ κείμενο δυσκολότερο* ἀπ' ὁσο εἶναι στὸ πρωτοτυπο. Αὐτὸ τὸ ἐλαττωμα ἔχει συχνὰ καὶ ἡ γαλλικὴ μεταφραση τῶν Γιαρτσυχ και Λαμπαριερ, καὶ ἡ ἑλληνικὴ τοῦ Τζωρτζόπουλου

Ἡ *Φαινομενολογία* εἶναι, γιὰ τὸν ἴδιο τὸ ἐξηνταρη Ἔγελο, ἕνα «νεανικὸ ἔργο», δεσμιο μιᾶς συγκυριας καὶ ὁρισμένων ἐμμονῶν τοῦ τριανταεξαχρονου συγγραφεα [24] Ὅμως παρα-

---

24 Σημειωμα τοῦ Ἔγελου για τὸ ἂν πρεπει να ξαναδουλευτει η *Φαινομενολογία*: Eigentümliche frühere Arbeit nicht Umarbeiten – auf die damalige Zeit der Abfassung bezüglich – in Vorrede *das abstrakte Absolute* – herrschte damals (*GW* 9 448)

μενει το γνωστοτερο ἔργο του Κι ένας ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτῆς τῆς οχι ἐντελῶς ἄδικης ἐπιτυχιας εἶναι σίγουρα ἡ ἴδια ἡ γραφή του Δὲν θα ἐκαμνε λαθος καποιος που θα διακινδυνευε τὴν γενίκευση ὁτι δὲν ὑπαρχει ἀλλο βιβλιο στὴν ἱστορια τῆς φιλοσοφιας γραμμενο μ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο. Ἡ λελογισμένη ἱστορια τῆς σκεψης εἶναι ἡ θεωρία τοῦ πῶς ἐμφανιζεται σταδιακα ἡ σκέψη, μεχρι που να καταφέρει να κατανοησει την ἰδια τὴν ἀνάδυσή της Αὐτὸ λεγεται ἀκριβῶς *φαινομενολογια τοῦ νοῦ* Ἡ σκεψη που πια μπορεῖ να κατανοησει τὴν ἴδια της τὴν ἱστορια εἶναι ἡ *ἀπολυτη επιγνωση*, γιατὶ εἶναι ἡ αὐτεπιγνωση τοῦ ἰδιου τοῦ επισταμαι, ἡ συνειδηση τοῦ πῶς ἔχουμε γνώση τῶν πραγματων, κι ὀχι ἐπειδὴ ταχα γνωρίζει τὰ πάντα

Ἡ μετάφραση αὐτη ξεκίνησε τὸ 1995 καὶ ὁλοκληρωθηκε τὸ 2007 Τμηματά της παρουσιάσθηκαν σὲ διάφορα σεμιναρια Παρουσίασα τὴν *Συνείδηση* τὸ 1996-97 σὲ δύο σεμιναρια στὸ Μεταπτυχιακὸ Πρόγραμμα Φιλοσοφίας καὶ Ἱστοριας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῆς Τεχνολογιας τοῦ Τομεα Ἀνθρωπιστικῶν και Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν καὶ Δικαίου τοῦ Πολυτεχνειου· τὴν *Αὐτοσυνειδησια* τὸ 1996-97 στὸ ἴδιο μεταπτυχιακὸ και συγχρονως σὲ προπτυχιακὸ σεμιναριο στὸ Τμῆμα Φιλοσοφιας καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν τῆς Κρήτης, καθὼς και τὸ 2004-5 σὲ προπτυχιακὸ μαθημα μου στὸ Τμῆμα Πολιτικῆς Ἐπιστήμης και Ἱστορίας τοῦ Παντείου τὴν «Εἰσαγωγὴ» τὸ 2000-1 καὶ τὸ 2005-6 καὶ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ «Λογου» τὸ 2002-3 στὸ ἴδιο Σὲ σεμινάριο διδασκόντων ποὺ διηύθυνε ὁ Κοσμᾶς Ψυχοπαίδης μαζί μου στὸ Οἰκονομικὸ τοῦ Καποδιστριακοῦ διαβάσαμε τὸν «Πρόλογο» τὸ 2000-1 στὸ ἴδιο ποὺ μετὰ τὸν θανατο τοῦ Ψυχοπαιδη διευθύναμε ἡ Ἰολη Πατελλη ἡ Ἀλικη Λαβράνου κι ἐγώ, φιλοξενουμενοι ἀπὸ τὸν Νίκο Πετραλιᾶ, διαβασαμε ἀπὸ τὸ 2005 μεχρι τὸ 2007 τὴν συνέχεια ως καὶ τὸν «Παρατηροῦντα λόγο».

Πέρα απο τὸν Ψυχοπαίδη την Πατελλη και τὴν Λαβρανου εὐχαριστῶ γιὰ τὴν πολυτιμη βοήθειά τους τοὺς παρακάτω ἀκροατὲς και συνομιλητὲς (ζητῶ συγγνωμη ἀπὸ ὅσους ἔχω ξεχασει) Ροζντὰ Ἀζιζογλου, Διονυσης Ἀλεξόπουλος,

Κωνσταντινα Ἀνδριοπουλου Στελιος Βανταρακης. Φωτης Βασινιωτης. Σπυρος Γαγγας Βανα Γρηγοροπουλου. Γιῶργος Δαρεμᾶς. Εὔα Δασκαλακη Μαρια Δασκαλάκη. Στέφανος Δημητριου Τασος Δρουλιας Γιῶργος Ἠλιοπουλος Πανος Θεοδώρου Βικη Ἰακωβου Ἀντωνης Καλατζῆς Δημητρης Καρυδας. Γιαννα Κατσιαμπούρα Παῦλος Κλιματσάκης. Γιαννης Κοζατσας Σπυρος Λαπατσιωρας Παρης Λιτζερης Κωνσταντινος Λοντος Σταυρουλα Μανωλη. Νικος Μανωλοπουλος Δῆμος Μαρουδῆς Ἀντρέας Μιχαλακης. Στελιος Μπουροδῆμος Νικολετα Ναχου Ἑλενη Νικολαου. Θωμᾶς Νουτσοπουλος Κωστας Παγωνδιωτης Σπυρος Παπαχαρίσης Νίκος Πατελης. Μαρια Ρεντετζῆ. Γιῶργος Σαγκριώτης Δημητρα Σγουρούδη Βλάσης Σκολίδης. Μιχαλης Σκομβούλης. Κωστας Σκουλατος Λαρα Σκουρλᾶ. Βαγγελης Σπηλιωτάκης. Χρῆστος Σταματέλος Νεφέλη Τριανταφύλλου Κώστας Τσάμπουρας. Μάρκος Τσετσος. Μαρία Φραγκου Χαρης Χρονης καὶ Τάσος Ψηλογιαννόπουλος Τέλος εὐχαριστῶ και τὸν Θόδωρο Παρασκευόπουλο γιὰ τὶς μεταφραστικὲς συζητήσεις μας ἐπὶ συγκεκριμενων ὁρων.

Τὰ λάθη ποὺ σίγουρα παραμενουν βαρύνουν αὐτονοήτως μόνον ἐμενα

Γ.Φ . Πειραιᾶς. Ὀκτώβριος 2007

Πρόλογος

[11/9][1] ΜΙΑ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ ΣΑΝ ΑΥΤΕΣ με τις ὁποῖες προλογίζουν κατὰ συνήθεια ἕνα γραπτὸ –γιὰ τὸν σκοπὸ ποὺ ἐθεσε στὸν ἑαυτό του ὁ συγγραφέας γράφοντάς το ὁπως και για τὶς ἀφορμές του και γιὰ τὸ πῶς θεωρεῖ ὁτι τὸ κειμενο του ἀναφερεται σὲ ἄλλες πραγματεύσεις τοῦ ἴδιου αντικειμενου παλαιότερες ἢ σύγχρονες– δὲν φαινεται μονο περιττή, προκειμένου γιὰ ἕνα φιλοσοφικὸ κειμενο, ἀλλὰ ἐντελῶς ἀκατάλληλη καὶ ἄστοχη ἐξ αἰτιας τῆς φύσης τοῦ θέματος.[2] Γιατι ὅ,τι κι ἂν θὰ ταίριαζε νὰ λεχθεῖ γιὰ την φιλοσοφία σ᾽ ἕναν πρόλογο καὶ ὁπως κι ἂν λεγόταν αὐτὸ –ἂς ποῦμε μιὰ περιγραφικὴ[3] *δήλωση* τῆς τάσης καὶ τῆς προοπτικῆς τοῦ γενικοῦ περιεχομένου καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, μία συρραμμένη παλινωδία ἰσχυρισμῶν καὶ βεβαιώσεων περὶ τοῦ ἀληθοῦς– δὲν μπορεῖ νὰ λογίζεται ὡς ὁ θεμιτὸς τρόπος ἔκθεσης τῆς φιλοσοφικῆς ἀλήθειας. Ἀκόμη, ἐπειδὴ ἡ φιλοσοφία κινεῖται οὐσιαστικὰ στὸ στοιχεῖο τοῦ καθολου ποὺ περικλειει τὸ ἐπιμέρους δημιουργεῖται πιὸ πολὺ σ᾽ αὐτὴν παρὰ σὲ ἄλλες ἐπιστῆμες ἡ ἐπίφαση ὅτι ὁ σκοπὸς ἢ τὰ ἔσχατα ἀποτελεσματα ἐκφράζουν ταχα τὸ ἴδιο τὸ θέμα,[4] καὶ μάλιστα μ᾽ ὅλη του τὴν οὐσία, ἀπέναντι στὴν ὁποια ἡ ἐπιτευξη του εἶναι ἀκριβῶς τὸ

---

1 Αριθμοι σὲ αγκυλες ὀρθιοι σελιδοποιηση τοῦ *Werke in 20 Banden* Suhrkamp Φραγκφουρτη 1969 τ 3 πλαγιοι τοῦ *Gesammelte Werke* Meiner Αμβοῦργο 1980 τ 9

2 Sache *πραγμα* μὲ την αρχαια σημασια που εκφραζει και το *θεμα* την *υπόθεση* Τὸ αποδιδω *θεμα* –εἰδεμη παραθέτω την γερμανικη λεξη– γιὰ να τὸ διακρινω απὸ τὸ Ding τὸ *πραγμα* μὲ την μόνη τρέχουσα σημερα σημασια

3. Historische Τα γερμανικα διακρινουν την ιστορια ως συνολο γεγονότων: Geschichte, geschichtlich καὶ ὡς *ἐμπειρικὴ ἀποτυπωση γεγονότων ὄχι πάντα ἱστορικῶν* (βλ «φυσικη ιστορια») Historie historisch

4 Die Sache selbst Ο Έ δανειζεται απὸ τὰ αρχαία την ἔκφραση *αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. αὐτὸ το πρᾶγμα ωδοποιησεν αυτοις καὶ συνηναγκασε ζητειν* (*Μετα τὰ φυσικα* 984α 18-19), δηλ. «τὸ ἴδιο τὸ θέμα τους ἄνοιξε τον δρόμο και τοὺς ἀνάγκασε να ἐρευνοῦν» Βλ σ [304/223] κ ε

ἐπουσιῶδες Ἀντιθετα ὁποιος ἔχει την γενικὴ παράσταση τοῦ τί εἶναι. λ χ..ἡ ἀνατομια ἐστω ἡ γνωριμία τῶν μερῶν τοῦ σωματος ἰδωμένων ὑπὸ τὴν μὴ ζωντανὴ ὕπαρξή τους. εἶναι πεπεισμενος ὁτι δὲν κατέχει ἀκόμη τὸ ἰδιο τὸ θεμα τὸ περιεχομενο αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης. κι ὁτι πρέπει ἐκτὸς αὐτοῦ να κοπιασει γιὰ τὸ ἐπιμερους [5] – Ἐπιπλεον. σ᾽ ἕνα συνονθύλευμα γνώσεων σὰν αὐτό. ποὺ κακῶς φέρει τὸ ὄνομα ἐπιστήμη. μια συζητηση περὶ σκοποῦ καὶ ἄλλων παρόμοιων γενικοτήτων δὲν διαφέρει συνήθως ἀπὸ τὸν περιγραφικὸ καὶ δίχως ἐννοια τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο γινεται ἐπίσης λόγος[6] [12] γιὰ τὸ ἰδιο τὸ περιεχόμενο. για τους ταδε μῦς. τὰ ταδε νεῦρα κ.λπ Στὴν φιλοσοφια θὰ δημιουργιόταν ἀντίθετα ἡ [*10*] ἀνωμαλια. ὅτι θὰ γινόταν χρηση ἑνὸς τέτοιου τρόπου μ᾽ ὅλο ποὺ ἡ ἴδια θὰ τὸν καταγγελνε[7] ὡς ἀνίκανο νὰ συλλάβει τὴν ἀλήθεια.

Ἔτσι καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀναφορᾶς. ποὺ ἕνα φιλοσοφικὸ ἔργο πιστεύει πὼς ἔχει πρὸς ἄλλα ἐγχειρήματα μὲ τὸ ἴδιο ἀντικείμενο. εἰσάγει ἕνα ξένο ἐνδιαφέρον καὶ καθιστᾶ ἀσαφὲς ποιό εἶναι τὸ αἰτούμενο στὴν γνώση τῆς ἀλήθειας. Ὅσο πιὸ πάγια θεωρεῖ ἡ δοξασία τὴν ἀντίθεση τοῦ ἀληθοῦς

---

5 Βλ παρακατω σ [24/*19*] «Τὸ απόλυτο [ ] συνιστᾶ κατ ουσιαν *αποτελεσμα*» ἄποψη που διευκρινίζει σχετικὰ μὲ την εδῶ θεματικη ἕνας αφορισμὸς τοῦ 1803-1806. « Η *αρχη* ἑνὸς συστηματος τῆς φιλοσοφιας εἶναι τὸ *αποτελεσμα* του Ὅπως διαβαζουμε την τελευταια σκηνη ἑνὸς θεατρικοῦ ἔργου την τελευταια σελιδα ενὸς μυθιστορηματος ἢ ὁ Σαντσος προτιμοῦσε να λεγεται πρωτα η λυση τοῦ αἰνίγματος η ἀφετηρια μιᾶς φιλοσοφιας εἶναι βέβαια και η ἔξοδός της κατ᾽ που δὲν ἰσχυει γιὰ τὰ παραπανω Αλλα κανεὶς δὲν θ αρκεσθεῖ σ αυτὸ το τέλος τῶν πρωτων ἢ στην λυση τοῦ αινιγματος παρα η *κίνηση* δια τῆς ὁποιας συμβαινει θεωρειται τὸ ουσιῶδες – Οι εχθροι τῆς φιλοσοφίας αρνοῦνται ὅτι τὸ επιμέρους υπαρχει στο καθολου καὶ οἱ ἴδιοι εφαρμόζουν ο τι αρνοῦνται εφ ὅσον βωλοδέρνουν μοναχα στην αρχη θεωρωντας ὅτι τὸ ὅλον βρισκεται μεσα της Κατεχουν τὸ ὅλον ὅπως κατεχουν τα μαθηματικὰ ὅταν ἔχουν αγορασει ἕνα αντιτυπο τοῦ Εὐκλειδη ἢ ἕναν δοῦλο ποὺ εἶναι μαθηματικός Τὸ ἴδιο τὸ θέμα δὲν μπορεῖ να δοθει σαν δῶρο για την απόκτηση τῆς *αρχης* ἢ τοῦ ἀποτελεσματος» (*Werke in 20 Bänden*. Suhrkamp Φραγκφουρτη 1969 τ 2 σ 550 [εφ᾽ ἑξῆς *W* με αριθμὸ τόμου καὶ σελιδας])

6 Α: «δὲν διαφερει απὸ γινεται λόγος». Οἱ πρῶτες σελιδες περιεχουν διορθώσεις τοῦ 1831 Αναφέρεται ἡ πρώτη ἐκδοχη στις σημειωσεις (Α) ὅταν αλλοιωνει την μεταφραση

7 Ἄλλη αναγνωση «ὁ ἴδιος θα καταγγελνε τὸν ἑαυτο του»

και τοῦ ψευδοῦς. τόσο συνηθίζει ν' ἀναμενει ἢ τὴν συμφωνια ἢ τὴν διαφωνία μ' ἕνα ὑπαρχον φιλοσοφικὸ συστημα. καὶ ν' ἀντιλαμβάνεται μια σχετικὴ διευκρίνιση μόνον ὡς τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο Δεν ἐννοεῖ τὴν διαφορὰ τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων ὡς την προϊοῦσα ἀνάπτυξη τῆς ἀλήθειας ὁσο μᾶλλον βλέπει μεσα στὴν διαφορὰ μόνο τὴν ἀντίφαση Τὸ μπουμπουκι ἐξαφανίζεται στην ἄνθιση καὶ θὰ μποροῦσε κανεις να πεῖ ὅτι αὐτὴ τὸ ἀνασκευάζει· ἐπίσης. ὁ καρπὸς διευκρινιζει ὁτι τὰ λουλούδια εἶναι μιὰ ψευδὴς ὑπαρξη τοῦ φυτοῦ καὶ μπαίνει στὴν θέση τους ὡς ἀληθεια τους `Οχι μόνο αὐτὲς οἱ μορφὲς διακρινονται ἀπωθοῦνται κιόλας. ὡς ἀσυμβατες μεταξύ τους Ὅμως ἡ ρευστὴ φύση τους τὶς καθιστᾶ συναμα στιγμὲς[8] τῆς ὀργανικῆς ἑνότητας. ὅπου ὄχι μόνο δὲν ἀντιδικοῦν. ἀλλ' ἡ μία εἶναι ἐξ ἴσου ἀναγκαία μὲ τὴν ἄλλη. καὶ μόνον αὐτὴ ἡ ἴση ἀναγκαιότητα συνιστᾶ τὴν ζωὴ τοῦ ὅλου. Ὅμως ὁ μὲν ἀντιλογος πρὸς ἕνα φιλοσοφικὸ σύστημα συνήθως δὲν αὐτοκατανοεῖται κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο. ἡ δὲ συνείδηση ποὺ τὸν προσλαμβάνει δὲν ξέρει πῶς νὰ τὸν ἐλευθερώσει ἢ νὰ τὸν χρατήσει ἐλεύθερο ἀπὸ τὴν μονομέρειά του[9] καὶ ν' ἀναγνωρίσει ἀμοιβαῖα ἀναγκαῖες στιγμὲς κατω ἀπὸ τὸ σχῆμα[10] τῶν φαινομενικὰ ἀντιδικούντων καὶ ἐναντίων

Ἡ ἀπαίτηση παρομοίων διευκρινίσεων καθὼς καὶ ἡ [13] ἱκανοποίησή της περνιοῦνται εὔκολα γιὰ[11] ἐνασχόληση μὲ τὸ

---

8 Momenten Η *στιγμη* μὲ μη πρωτογενῶς χρονικη σημασια Μια μη αυθυπαρκτη πλευρα που απομονωνει ἡ διανοια μέσα στὸ ὅλον ἢ συνολον (Ganze) μιὰ ιδεατη (ideell) διακριση επι τοῦ πραγματικοῦ (reell) ἕνας ανηρημενος ἢ ηρμένος (aufgehoben) προσδιορισμός «Κατι εἶναι ανηρημενο μονο στην ενοτητα μὲ τὸ αντιθετό του μ αυτὸ τὸν εἰδικότερο προσδιορισμο [ ] μπορει αρχετὰ καλα να ονομασθει *Moment* Το *βαρος* καὶ η *απόσταση* ἀπὸ ενα σημειο ονομάζονται [ ] οι μηχανικὲς ροπές του (Momente) γιατι ἔχουν *τὸ ἴδιο αποτέλεσμα*» (*Λογικη. W* 5. 114 *Gesammelte Werke* Meiner. Ἀμβοῦργο. τ. 21 1985. σ. 95 [εφ εξῆς *GW*]) Η ακριβὴς ἀπόδοση «ροπὴ» δεν μοῦ φαίνεται σκόπιμο να εισαχθει.

9. Einseitigkeit «μονοπλευρικότητα» Τὸ να θεωρεῖται μία στιγμη ως το ὅλον.

10 Gestalt Ἡ εμφανιση ὁ τροπος πραγματωσης εν αντιθεσει πρὸς την μορφή Form ποὺ ἐκφραζει την ουσια ἢ τὸ νόημα Η Gestaltung απο δίδεται *σχηματισμός*

11 Α «φαίνονται ἴσως σαν»

οὐσιῶδες Τι μπορεῖ ταχα να ἐκφρασει σαφεστερα τὸ ἐσωτερικὸ ἑνὸς φιλοσοφικοῦ συγγραμματος. ἂν ὄχι οἱ σκοποι και τα πορισματα του και πῶς θα μποροῦσαν αὐτα νὰ γινουν ακριβεστερα γνωστα. ἂν ὄχι ἀπὸ την διαφορα τους πρὸς ἀλλα προϊοντα τῆς ἐποχῆς στην ἴδια σφαιρα, Ἂν ὁμως μιὰ τετοια ἀντιμετώπιση δεν λογιζεται μονον ὡς αφετηρια τῆς γνωσης. ἂν λογιζεται ὡς ἡ ἐνεργὸς[12] γνώση. πρέπει στὴν πραγματικοτητα να καταχωρηθεῖ στις εὑρεσιτεχνιες ποὺ ἐπιτρεπουν να παρακαμπτουμε τὸ ἰδιο τὸ θέμα και νὰ συνδυαζουμε την φαινομενικη σοβαρὴ καὶ ἐπιμελη ἐνασχόληση μαζι του με τὴν ἔργω ἀπαλλαγὴ ἀπὸ αὐτην – Γιατὶ τὸ θεμα δὲν ἐξαντλεῖται στὸν *σκοπο* του ἀλλα στην *διεξοδικὴ ἀναπτυξη* του. κι οὐτε τὸ *ἀποτέλεσμα* εἶναι τὸ *ἐνεργὰ πραγματικὸ* σύνολο. ἀλλα τὸ ἀποτέλεσμα μαζὶ μὲ τὸ γίγνεσθαί του ὁ σκοπὸς καθ' αὑτὸς[13] εἶναι τὸ γενικὸ χωρις ζωή [*11*] ὅπως ἡ τάση ἡ ψιλὴ ὁρμὴ που στερεῖται ἀκόμη τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητάς της. τὸ δὲ γυμνὸ ἀποτελεσμα εἶναι τὸ πτῶμα ποὺ ἀφησε πισω της ἡ τάση – Ἔτσι κι ἡ *διαφορὰ* εἶναι μᾶλλον τὸ *ὁριο* τοῦ θεματος· ὑπάρχει ὅπου αὐτὸ σταματᾶ. εἶναι ὁ,τι αὐτὸ δὲν εἶναι Τετοιες ἐνασχολήσεις μὲ σκοποὺς ἢ ἀποτελεσματα. ὁπως με τις διαφοροποιήσεις καὶ χρισεις τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου. εἶναι λοιπὸν εὐκολότερη δουλειὰ ἀπ' ὅσο ἴσως

---

12. Wirkliche Wirklichkeit. η πραγματικοτητα ως προιὸν δυνατότητας που ὁ Ἑ την συγκρίνει μὲ τὸ αριστοτελικὸ *ενεργεια* (βγαινει ἀπὸ τὸ wirken *ενεργῶ*) την αποδιδω *ενεργο πραγματικοτητα* τὸ επιθ *ενεργα πραγματικὸ* αλλα και *ενεργός ενεργεια*. *ἔργω* σε αντιδιαστολη πρὸς την γενικότερη ἢ πιὸ αφηρημενη ἔννοια Realität *πραγματικότητα*

13 Für sich *καθ εαυτον καθ αυτο κατα τον εαυτο του* (το τελευταιο κυρίως γιὰ τὸ fur sich selbst) κατι εν αναφορα πρὸς τὸν εαυτό του ἢ καποιος κατα τὸν εαυτο του Η ἔκφραση *δι ἑαυτὸν* ἢ *για τὸν εαυτό του* αποδίδει την αυτοπαθὴ χρηση τῆς αντωνυμίας αλλα και τὸ für sich σὲ ειδικὲς περιπτώσεις Ἐγκαταλειπω την απόδοση τοῦ an sich ως *καθ ἑαυτὸν-καθ αὑτο* τὸ ἀποδίδω *αυτὸ τοῦτο* γιατι δηλώνει την ουσια ὡς ἄμεση ἢ τὸ αδιαμεσολάβητο Γὸ an ihm αλλα καὶ ορισμενες νοηματικα ἀναλογες χρήσεις τοῦ an sich (1ογικη *W* 5 129 *GW* 21 108) καθως εκφραζουν τὴν ἰδιοτητα κι ὄχι την ουσια τα αποδιδω. *στὸν εαυτο του*· ἀπ αὐτὸ διακρινω τὸ in sich. ὁταν τὸ κρινω θεμιτό ως *μέσα στὸν εαυτό του* ἢ *μέσα του* ἢ *εντὸς εαυτοῦ* Γὸ an und für sich μεταφραζεται *αυτὸ καθ αὐτόν* Βλ την σχετικη συζητηση στην Αποδοση ορων

φαινονται Γιατι μια τέτοια μεθόδευση, αντι να καταπιανεται με τὸ θεμα, εἶναι παντα περαν αὐτοῦ ἀντὶ να μενει και να ξεχνιεται μεσα του μια τετοια ἐπιγνωση[14] πιάνει ὁλοένα κατι ἀλλο και παραμενει μᾶλλον κοντὰ στὸν ἑαυτο της παρα εἶναι κοντα στο θεμα καὶ ἀφοσιωνεται σ᾽ αὐτο – Τὸ εὐκολοτερο εἶναι να χρινουμε ὁ,τι ἔχει συσταση και βαση, δυσκολότερο νὰ το συλλαβουμε τὸ δυσκολότερο που ἑνωνει τα δύο, να παραγαγουμε την ἔκθεση του

Ἡ ἀφετηρία τῆς παιδείας[15] καὶ τῆς ἐξαγωγῆς ἀπὸ την ἀμεσότητα τοῦ οὐσιακοῦ[16] βίου [14] θ᾽ ἀπαιτεῖ παντα ν᾽ ἀποκτοῦμε γνωσεις περὶ *γενικῶν ἀρχῶν* κι ἐποψεων νὰ κατορθωνουμε μονο τοτε να φθανουμε στὴν *σκεψη* τοῦ θεματος *ἐν γένει*, νὰ αἰτιολογοῦμε ἐξ ἴσου τὴν στηριξη ἢ τὴν ἀνασκευή του, νὰ προσεγγιζουμε μὲς ἀπὸ καθορισμοὺς τὴν συγκεκριμένη καὶ πλούσια πληρότητα καὶ να ξέρουμε να ἐκφερουμε γιὰ λόγου της μια ἔγκυρη γνώμη καὶ μιὰ σοβαρὴ χριση. Ὅμως ἡ σοβαρότητα τῆς γεμάτης ζωῆς θ᾽ αντικαταστήσει πρῶτα αὐτὴ τὴν ἀφετηρία τῆς παιδείας μυώντας μας στὴν πειρα τοῦ ἴδιου τοῦ θέματος κι ἂν ἡ σοβαρότητα τῆς ἔννοιας ἐμβαθύνει κιόλας σ᾽ αὐτό,[17] μιὰ τέτοια μάθηση και χρίση θὰ λάβει στὴν συζήτηση τὴν προσηκουσα θεση της.[18]

Τὸ ἀληθινὸ σχῆμα ὑπὸ τὸ ὁποῖο ἡ ἀλήθεια εἶναι ὑπαρκτὴ μπορεῖ μονάχα νὰ εἶναι τὸ ἐπιστημονικὸ συστημα της. Νὰ

---

14 Wissen Διακρινεται απὸ τὸ Erkennen *γνωση* επειδη ενεχει την συνειδηση αντιστοιχει δε στην *επιστημη* (Wissenschaft) Αποδίδεται *επίγνωση* και *επισταμαι* και με τὸ ρ *ξερω*

15 Bildung *παιδεια* ἢ *πολιτισμὸς* (οἱ λέξεις Zivilisation καὶ Kultur δεν υπάρχουν ἀκόμα ἐδῶ)

16 Substantiellen – Wesen (essentia) εἶναι η *οικσια* μὲ πλατωνικη νοητικη σημασία· Substanz (substantia) μὲ αριστοτελικη υπαρκτική Ἡ ετυμολογικὴ ἀπόδοση τῆς δεύτερης ως *υπόσταση* διαρρηγνυει αυτη την ακόμη εν χρησει απόχρωση (*μία ουσια ουσια/συμβεβηκός*) Αποδιδεται λοιπὸν *υφιστάμενη ουσια* επίθετα *ουσιαστικό ουσιῶδες* = wesentlich *ουσιακό* = substantiell Ουσιακὸς εἶναι ὁ βιος δσο ζῶ στην κοινότητα σὰν νὰ εἶμαι συμβεβηκός της

17 Ἄλλη αναγνωση «στην γεματη ζωη».

18 Αναφορα στην μαθηματικοῦ τυπου ἀπόδειξη που –κατὰ τὸν Ε – εἶναι νόμιμη και στην κουβέντα αλλα δὲν κανει γιὰ την φιλοσοφια Βλ *σ* [47-8/35-6]

συνεργασθῶ ὡστε ἡ φιλοσοφια νὰ ἔρθει πιὸ κοντὰ στὴν μορφη τῆς ἐπιστημης –στὸν στοχο, στὸ να μπορεῖ ν᾽ ἀφησει τὸνομα τῆς *φιλιας* του *ἐπισταμαι*[19] καὶ να εἶναι *ἐνεργὸ ἐπίσταμαι*– αὐτη ὑπῆρξε ἡ πρόθεση μου Ἡ ἐσωτερικη ἀναγκαιοτητα τοῦ να εἶναι τὸ ἐπισταμαι ἐπιστημη εἶναι στὴν φυση του, και ἱκανοποιητικη ἐξηγηση αυτοῦ εἶναι μοναχα ἡ εκθεση τῆς φιλοσοφιας τῆς ιδιας Ἡ δε *ἐξωτερικὴ* ἀναγκαιοτητα, ἂν ἰδωθεῖ κατὰ γενικο τροπο, παραλείποντας τὸ τυχαῖο τοῦ προσώπου και τῶν ατομικῶν ἀφορμῶν εἶναι ὁ,τι κι ἡ *ἐσωτερικη* πλὴν[20] ὑπὸ το σχῆμα με το ὁποῖο ὁ χρόνος παριστᾶ την ὑπαρξη τῶν στιγμῶν του [21] Το να δειχθεῖ οτι ἐφθασε ὁ καιρὸς ν᾽ ἀναχθεῖ ἡ φιλοσοφια στὴν ἐπιστημη θὰταν λοιπὸν ἡ μοναδικη [*12*] αληθινη νομιμοποιηση τῶν ἐγχειρηματων ποὺ ἐχουν αὐτο τον σκοπο, γιατι θὰ τεκμηριωνε τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ σκοποῦ, μαλιστα[22] θα τὸν ἐκπληρωνε συναμα

Ὅταν ἐντοπίζω τὸ ἀληθινὸ σχῆμα τῆς ἀληθειας σ᾽ αὐτὴ την[23] ἐπιστημονικότητα [15] –ἢ, τὸ ἴδιο εἶναι, ὁταν ἰσχυρίζομαι ὁτι μονον ἡ *ἔννοια* εἶναι τὸ ὑπαρκτικὸ στοιχεῖο τῆς ἀλήθειας– ξερω ὁτι φαίνεται ν᾽ ἀντιφάσκω μὲ μιὰ παράσταση καὶ τις συνεπειες της, ποὺ ἡ ἔπαρσή της εἶναι τόσο μεγαλη ὅσο κι ἡ διαδοση της στὴν πεποίθηση τῆς ἐποχῆς Μία διευκρίνιση σχετικὰ μ᾽ αὐτὴ τὴν ἀντίφαση δὲν φαίνεται λοιπὸν περιττη ἂν κι εδῶ δὲν μπορεῖ νἄναι τιποτα περα ἀπὸ μια βεβαιωση ἀκριβῶς ὅπως αὐτὸ ποὺ ἀντιμάχεται Ἂν γιὰ τὴν ἀκριβεια τὸ ἀληθες εἶναι ὑπαρκτὸ μόνο σε, ἢ μᾶλλον ὡς ὅ,τι λένε ποτε ἐποπτεια, πότε ἀμεση ἐπιγνωση τοῦ ἀπολύτου, θρησκεια, τὸ εἶναι –ὄχι τὸ νὰ εἶσαι στὸ κέντρο τῆς θειας ἀγάπης ἀλλα τὸ εἶναι τοῦ ἴδιου τοῦ κέντρου–,[24] ἀπὸ κεῖ καὶ περα ἀπαιτεῖται συναμα γιὰ τὴν ἐκθεση τῆς φιλοσοφίας, τὸ ἀντιθετο μᾶλλον τῆς μορφῆς τῆς ἔννοιας Ὀφειλουμε νὰ μὴν ἐννοοῦμε τὸ

19 Αναφορα στην ετυμολογια τῆς λεξης *φιλο-σοφια*

20 Η λεξη λειπει στην A

21 Αντικειμενικη χρήση τοῦ *παριστῶ* Οι λογικα αλληλεξαρτωμενες στιγμες (ἐσωτερικὴ αναγκαιότητα) εμφανιζονται χρονικα ως ἐξαρτημένες καθε μιὰ ἀπὸ τὴν προηγούμενη (εξωτερικη αναγκαιοτητα)

22 A, «ἐπειδὴ μαλιστα»

23 A· «στὴν»

24 Πρβλ σ [407/*298*]

ἀπόλυτο ἀλλα νὰ τὸ συναισθανόμαστε καὶ νὰ τὸ ἐποπτευουμε ὀχι ἡ ἔννοια τοῦ ἀπολυτου ἀλλὰ τὸ συναίσθημα καὶ ἡ ἐποπτεία του ὀφείλουν νἀχουν τὸν λογο καὶ νὰ ἐκφραζονται [25]

Ἂν τὸ φαινόμενο μιᾶς τέτοιας ἀπαιτησης ἰδωθεῖ μεσα στὴν γενικοτερη συναφεια του καὶ ἐξετασθεῖ στὸ παρὸν ἐπιπεδο τοῦ αὐτοσυνειδητοῦ νοῦ,[26] θα ποῦμε ὁτι αὐτὸς ἔχει βγεῖ ἀπο τὸν οὐσιακὸ βίο που διήγαγε ἀλλοτε στὸ στοιχεῖο τῆς σκέψης -ἀπο ἐκεινη τὴν ἀμεσότητα τῆς πιστης του ἀπὸ τὴν ἱκανοποιηση καὶ ἀσφάλεια τῆς βεβαιοτητας ποὺ εἶχε ἡ συνείδηση γιὰ τὴν συμφιλιωση του[27] μὲ την οὐσια καὶ μὲ την γενική, ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερική, παρουσια της Ὄχι μόνο βγῆκε ἀπὸ ἐδῶ καὶ πῆγε στὸ ἄλλο ἄκρο τῆς μὴ οὐσιακῆς ἀνακλασης του στὸν ἑαυτο του,[28] ἀλλα βγῆκε κι ἀπὸ αὐτήν Ἡ οὐσιώδης ζωη του δὲν τοὔναι μόνο χαμένη ἔχει καὶ συνείδηση τῆς ἀπώλειας αὐτῆς καὶ τῆς περατότητας ὡς περιεχομένου του [29] Ἀποστρεφόμενος *ἀπὸ τῶν κερατιων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι*,[30] ὁμολογώντας τὴν κατάντια του καὶ ἐλεεινολογώντας την δὲν ζητᾶ τώρα ἀπὸ τὴν φιλοσοφία νὰ τοῦ δώσει τὴν *ἐπιγνωση* τοῦ τί ὁ ἴδιος *εἶναι*, ἀλλὰ να καταφέρει ὁ ἴδιος πρῶτα πρῶτα διαμέσου της νὰ ἐγκαθιδρύσει πάλι τὴν οὐσιακοτητα ἐκεινη καὶ [16] τὴν ἀκεραιότητα τοῦ εἶναι Ἡ φιλοσοφία, γιὰ νὰ καλύψει αὐτὴ τὴν ἀνάγκη ὀφείλει λοιπὸν ὄχι

---

25 Ἀναφορα στὸν Γιακόμπι (Jacobi: «ἄμεση επ'γνωση») καὶ ειδικότερα στὸν Σλαιερμαχερ (Schleiermacher) « Η ουσία τῆς θρησκείας δὲν εἶνα' οὔτε σκεψη οὔτε πράξη αλλα εποπτεια καὶ συναισθημα». «τὸ να ἔχει κανεις θρησκεια σημαινει να εποπτευει τὸ Συμπαν» (*Über die Religion* 1799 σ 50 126 μτφ *Για την θρησκεια* Παπαζησης Ἀθηνα 1997 σ 63 101)

26 Geist Συχνα συνωνυμο τῆς σκεψης *νοῦς* δευτερειοντως *πνεῦμα* Βλ την Απόδοση ὅρων

27 Ἄλλη αναγνωση «της»

28 Η Reflexion εἶναι ὑποκειμενικη ἔννοια *και* αντ'κε'μενικη εἶναι η αυτοαναφορὰ ενὸς νοῦ ἢ ἑνὸς νοήματος Αποδίδεται *ἀναλογ'σμὸς* στην πρώτη περιπτωση, *ανακλαση* στην δεύτερη

29 Αὐτη εἶναι ἤδη η κατασταση στην ρωμαικη περιοδο πριν εμφαν'σθει ο χριστιανισμος· βλ σ. [547/*401-402*]

30 Ἀναφορα στὸ *Κατὰ Λουκᾶν* ιε . 16 κ ε Πρβλ. τὸν αφορισμὸ τοῦ 1803 1806 «Μὲ τῶν χοιρων τὰ κερατια οἱ ἄνθρωποι εἰσάγονται ἤδη στην επιστημη Ἀπὸ κεῖ καὶ περα δὲν θελει πολυ μέχρι τὸ 'πατερ ἥμαρτον » (pater peccavi βλ *Κατα Λουκᾶν* ιε΄ 21) *W* 2 542

τόσο νὰ τῆς ἀνοιγει τὸ κλειστὸ τῆς ὑφισταμενης οὐσιας καὶ νὰ ἀναγει αὐτὴν στὴν αὐτοσυνειδησια –να ἐπαναφέρει την χαωδη [*13*] συνειδηση[31] στὴν νοούμενη ταξη και στην απλοτητα τῆς ἔννοιας– ὁσο μᾶλλον να συγχεει τοὺς διαχωρισμοὺς τῆς σκεψης να καταπιέζει την διακρινουσα ἐννοια και να δημιουργεῖ το *συναίσθημα* τῆς οὐσιας να μὴν προσφερει *διαγνωση* ὁσο *ἠθοπλασια* Τὸ ὡραῖο, ἱερό, αἰώνιο, ἡ θρησκεια καὶ ἡ ἀγαπη εἶναι τὸ δολωμα που ἀπαιτεῖται, γιὰ νὰ δοθεῖ ἡ ὄρεξη γιὰ δάγκωμα ὀχι ἡ ἔννοια ἀλλα ἡ ἔκσταση, ὄχι ἡ ψυχρὰ προιουσα ἀναγκαιοτητα τοῦ θέματος ἀλλα ὁ ἀναβραζων ἐνθουσιασμὸς εἶναι δῆθεν ἡ μονὴ και ἡ προιουσα ἐξάπλωση τῆς περιουσίας τῆς ὑφισταμενης οὐσιας [32]

Σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀπαίτηση ἀνταποκρινεται ἡ ἐπίπονη προσπάθεια ποὺ ἐπιδεικνύει σχεδὸν ζῆλο καὶ ἐξαψη, νὰ λυτρωθοῦν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν βύθιση στὰ αἰσθητα, χυδαῖα καὶ καθεκαστα, καὶ νὰ στραφεῖ τὸ βλεμμα τους πρὸς τ᾽ ἄστρα· λὲς καὶ ὁπου νἄναι οἱ ἄνθρωποι λησμονωντας τελείως τὸ θεῖον, θὰ ἀρκοῦνται στὴν γῆ καὶ στὸ νερό, ὁπως ὁ ὄφις.[33] Ἄλλοτε εἶχαν ἕναν οὐρανὸ πλουσιοπάροχα διακοσμημένο μὲ σκέψεις κι εἰκόνες. Ἡ σημασία τοῦ κάθε ὄντος ἦταν στὴν ἀκτίδα ποὺ τὸ συνέδεε μὲ τὸν οὐρανο μ᾽ αὐτήν, ἀντι τὸ βλέμμα νὰ μένει στὴν παρουσία *τούτη*, γλιστροῦσε ὑπεράνω της πρὸς τὴν θεότητα, πρὸς μίαν ἂν μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ, ἐπέκεινα παρουσία. Τὸ ματι τοῦ νοῦ ἔπρεπε μὲ βια νὰ στραφεῖ πρὸς τὰ ἐπίγεια καὶ νὰ προσηλωθεῖ σ᾽ αὐτά καὶ χρειάσθηκε πολὺς χρόνος ὥσπου ἡ διαύγεια, ποὺ ἀνῆκε μόνο στὸ ὑπέργειο νὰ εἰσαχθεῖ στὴν κλεισούρα καὶ τὴν σύγχυση, ὅπου διατελοῦσε ἡ αἰσθηση τοῦ ἐνθάδε, καὶ νὰ θεωρηθεῖ ἐνδιαφέρουσα καὶ ἔγκυρη ἡ προσοχὴ πρὸς τὰ παρόντα ὡς παρόντα, ἡ ὁποία ὀνομάσθηκε *ἐμπειρία* [34] [17] – Τώρα φαίνεται νὰ ὑπάρχει ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τοῦ ἀντιθέτου, ἡ αἴσθηση φαίνε-

---

31 Α. «συνειδηση της».

32 Die Haltung und fortleitende Ausbreitung des Reichtums Νεοπλατωνικοὶ ὅροι

33 Wurm σκουληκι βλ *Γένεσιν* γ 14

34 Μεταβαση ἀπὸ τὸν μεσαίωνα στην γεννηση τῶν εμπειρικῶν επιστημῶν βλ κεφ *Λόγος*

ται τόσο πολὺ ριζωμενη στὸ ἐπιγειο ὥστε νὰ χρειαζεται μια ὁμοια βια γιὰ να ὑψωθεῖ ὑπερανω του Ὁ νοῦς ἐμφανιζεται τοσο φτωχός:[35] ὥστε φαίνεται ὁτι τὸ μονο που ἀποζητᾶ γιὰ ν᾽ ἀνακουφισθεῖ εἶναι τὸ ἄπορο συναισθημα τοῦ θείου ἐν γενει ὁπως στὴν ἐρημο ὁ ὁδοιπόρος ποθεῖ μιὰν ἁπλη γουλια νεροῦ Μ᾽ αὐτὸ στὸ ὁποῖο αρκεῖται ὁ νοῦς πρεπει να μετρησουμε τὸ μεγεθος τῆς απωλειάς του

Αὐτὴ ἡ ὀλιγαρκεια τοῦ λαβεῖν ἢ ἡ φειδω τοῦ δοῦναι δὲν ἁρμοζει[36] στὴν ἐπιστημη Οποιος ἀναζητεῖ μονο τὸ ἠθοπλαστικο, ὅποιος ζητᾶ νὰ τυλίξει σὲ νεφελωματα τὴν ἐπιγεια πολλαπλότητα τῆς ὕπαρξης του[37] καὶ τῆς σκέψης ἐπιζητώντας την ἀόριστη ἀπολαυση αὐτῆς τῆς ἀόριστης θεϊκότητας ἂς κοιταξει ποῦ θὰ ταὐρει θὰ πορισθεῖ εὔκολα μόνος του κάποια παραμυθια για νὰ ἐνθουσιάζεται καὶ [*14*] νὰ κομπαζει. Ὅμως ἡ φιλοσοφία πρέπει νὰ φυλάγεται ἀπὸ τὸ νὰ θέλει νὰ εἶναι ἠθοπλαστικη

Ἀκόμη λιγότερο πρέπει αὐτὴ ἡ ὀλιγαρκεια, ποὺ παραιτεῖται τῆς ἐπιστήμης, νὰ ἀξιώνει ἕνας ἐνθουσιασμὸς καὶ μιὰ θολουρα σὰν αὐτη νὰ θεωρεῖται ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη Αὐτὸς ὁ προφητικὸς λόγος νομίζει ὅτι[38] διαμένει ἀκριβῶς στὸ μέσον καὶ στὸ βαθος, ἀντιμετωπίζει τὸν καθορισμὸ (τὸν *ὅρον*)[39] μὲ περιφρόνηση καὶ ἀπέχει ἐσκεμμένα ἀπὸ τὴν ἔννοια καὶ τὴν ἀναγκαιότητα, καθὼς αὐτὲς εἶναι ὁ ἀναλογισμός, ποὺ κατοικεῖ μόνο στην περατότητα.[40] Ὅμως, ὅπως ὑπαρχει κενὸ πλατος, ὑπάρχει καὶ κενὸ βάθος,[41] ὁπως ὑπαρχει μιὰ ἔκταση τῆς ὑφισταμενης οὐσίας ὅπου ἐκχέεται ὡς περατὴ πολλαπλότητα χωρὶς συνεκτικὴ δύναμη, ὑπάρχει καὶ μια ἔνταση ἄνευ περιεχομένου, ἡ ὁποία, ἐπειδὴ φέρεται ὡς

---

35. Πρβλ *σ* [482-483/*354*] Η σημερινη κατασταση μηδενισμοῦ

36. A «δεν ἁρμοζει ωστόσο»

37. A: «την επιγεια πολλαπλότητα του τῆς υπαρξης»

38 A. «ὅτι ἔτσ᾽ ἴσα ἴσα»

39 Ελληνικὰ στὸ πρωτοτυπο

40. Θέση τοῦ Γιακόμπι ἦταν ὅτι η ελλογη γνωση τοῦ θεοῦ ὁδηγει στὸν πανθεϊσμὸ κα᾽ ἄρα στὸν αθεϊσμό ὁπως στην περιπτωση τοῦ Σπινόζα (*Über die Lehre des Spinoza*, 1785).

41 Βλ. αφορισμό· «Ὅ τι ἔχει βαθυ *νοημα* εἶναι γι αὐτὸ τον λογο *αχνηστο*» (*W* 2 548)

ἀμιγὴς δυναμη χωρὶς ἔκταση. [18] εἶναι ὁ τι κι ἡ ἐπιπολαιότητα. Ἡ δυναμη τοῦ νοῦ εἶναι μόνο τοσο μεγαλη ὁσο ἡ ἐξωτερικη ἐκδήλωση του,[42] τὸ βαθος του μόνο τόσο βαθὺ ὅσο τολμᾶ να ἐξ-ηγηθεῖ,[43] δηλαδη να επεκταθεῖ και νὰ χαθεῖ [44] – Συνάμα ὁταν αὐτὴ ἡ χωρὶς ἐννοια οὐσιακη ἐπιγνωση διατεινεται ὁτι ἔχει την ἰδιοτυπια τοῦ ἑαυτοῦ βυθισμενη στην οὐσια κι ὁτι φιλοσοφεῖ αληθῶς και ὁσιως, κρυβει στὸν ἑαυτο της ὁτι ἀντι νὰ εἶναι ἀφοσιωμενη στὸν θεο, μὲ τὸ ν᾽ ἀπαξιώνει τὸ μετρο καὶ τὸν προσδιορισμό, ἀφήνει πολλῷ μᾶλλον μόνον ποτε τὴν τυχαιοτητα τοῦ περιεχομενου νὰ δρᾶ ἀνενόχλητη μεσα στὸν ἑαυτό της καὶ πότε τὴν δική της αὐθαιρεσία νὰ δρᾶ ανενόχλητη μέσα στὸ περιεχόμενο. – Ἀφηνονται στὸν ἀχαλινωτο ἀναβρασμὸ τῆς ὑφισταμενης οὐσίας καὶ νομίζουν ὅτι ἔτσι, ἐπειδὴ ἐπισκοτίζουν τὴν αὐτοσυνειδησία καὶ παραιτοῦνται τῆς διανοίας, εἶναι οἱ *ἀγαπητοὶ αὐτοῦ*, ποὺ ὁ θεὸς τοὺς δινει τὴν σοφία ὁταν κοιμοῦνται· γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁσα δέχονται και γεννοῦν ἔτσι στὸν ὑπνο εἶναι στὴν πραγματικότητα ὄνειρα [45]

Ἄλλωστε δὲν εἶναι δύσκολο νὰ δοῦμε πὼς ὁ καιρός μας εἶναι καιρὸς γέννησης καὶ μετάβασης σὲ νέα περίοδο Ὁ

---

42 Außerung. ἔκφραση/εξωτερικευση

43 Auslegung ἑρμηνεία/ἐκδίπλωση Πρβλ *Λογικη W* 6 187 x ε *GW* 11 370 x ἑ Η σπινοζικη οὐσια αυτο-ερμηνευεται ὅταν εκδιπλωνεται στα κατηγορηματα καὶ τους τρόπους

44 Βλ παρακάτω σ [208/*153*] [219/*161*] x [553-554/*406*]

45 Βλ *Ψαλμὸν* ΡΚς 2 *ὅταν δῷ τοις αγαπητοις αυτοῦ ὕπνον* Βλ τὸν αφορισμὸ τοῦ 1803-1806 « Ο *Πλατων* φοιτησε σὲ πολλους φιλοσόφους κόπιασε σκληρὰ γιὰ καιρό ταξιδεψε δὲν ἦταν προφανῶς παραγωγικη μεγαλοφυΐα οὔτε ποιητικὸ αλλὰ αργόστροφο μυαλό Ο θεὸς διδει τῇ μεγαλοφυΐᾳ ὕπνον Γι αυτὸ καὶ ὅσα τους δινει στὸν υπνο εἶναι μόνον ὄνειρα» (*W* 2 560) Πρβλ *Φιλοσοφια τοῦ δικαίου* (1821) « Η αυτοαποκαλουμενη φιλοσοφια τὸ ἔχει εκφρασει *ρητα ὅτι τὸ ἴδιο τὸ αληθὲς δὲν μπορεῖ να γνωσθει, παρὰ* εἶναι ὅ,τι ὁ καθένας αφηνει *ν᾽ αναβλυσει απὸ την καρδιά του τὴν ψυχη του καὶ τὸν ενθουσιασμό του* [...] Εφαρμόσθηκε στην επιστημη τὸ *δῷ τοις αγαπητοις αὐτοῦ ὕπνον*, ὁπότε ὁ καθε κοιμισμένος συγκαταριθμηθηκε στους *αγαπητοὺς αυτοῦ*· ὅμως αὐτὸ που ἀποκόμισε ἔτσι κατα τὸν ὕπνο τῶν ἐννοιῶν δὲν ἦταν βεβαια παρὰ μια αναλογη πραμάτεια» (*W* 7 18 *Vorlesungen über Rechtsphilosophie 1818-1831*. ἔκδ Κ - Η Ilting Frommann-Holzboog Στουτγάρδη-Bad Cannstatt 1973-1974 [εφ᾽ ἑξῆς *ΠΦΔ*] τ 2 63)

νοῦς ξεκοψε μὲ τὸν ὡς τώρα κοσμο τῆς ὑπαρξης και παραστασής του, ἑτοιμαζεται[46] νὰ τὸν βυθισει στὸ παρελθόν καὶ κατεργαζεται τὸν ἀνασχηματισμό του. Βεβαια δὲν ἡσυχάζει ποτε, ἀλλὰ εἶναι σὲ κινηση συνεχοῦς προόδου. Ὁμως, ὁπως στὸ παιδι, μετὰ ἀπὸ μακρα ἤρεμη διατροφή, ἡ πρώτη εἰσπνοη διακόπτει τὸν μέχρι τότε βαθμιαῖο χαρακτήρα τῆς μονον αὔξουσας προόδου –ἀποτελεῖ ποιοτικὸ ἅλμα– καὶ τώρα τὸ παιδὶ γεννήθηκε ἐτσι κι ὁ παιδευόμενος νοῦς ὡριμαζει ἀργὰ καὶ ἤρεμα πρὸς την κατευθυνση τοῦ νεου σχηματος ἐκλύει ἕνα ἕνα τα τμηματα τῆς δομῆς τοῦ προηγούμενου *κόσμου* του, τὸν κλονισμὸ τοῦ ὁποιου ὑποδηλώνουν μόνο καθεκαστα συμπτωματα· [*15*] ἡ ἐλαφρότητα καθὼς καὶ ἡ ἀνία[47] ποὺ καταλαμβάνουν τὰ καθεστηκότα, τὸ ἀόριστο προαίσθημα κάτι ἄγνωστου προμηνύουν ὁτι ἐχει δρομολογηθεῖ κάτι ἀλλο Αὐτὴ τὴν βαθμιαία θρυμματιση ποὺ ἄφηνε τὴν φυσιογνωμια τοῦ ὁλου ἀναλλοιωτη διακόπτει ἡ [19] ἀνατολὴ που, μιὰ ἀστραπή, στήνει μὲ μιᾶς την διάπλαση τοῦ νεου κόσμου.

Μονο ποὺ αὐτὸ τὸ νέο, ὅπως τὸ μόλις γεννημένο παιδι,[48] δὲν ἔχει τέλεια ἐνεργὸ πραγματικότητα· καὶ τοῦτο εἶναι οὐσιαστικὰ μὴ ἀμελητεο. Ἡ πρώτη ἐμφανιση εἶναι μόνον ἡ ἀμεσότητά του ἢ ἡ ἔννοιά του Ὅπως ἕνα κτισμα δὲν εἶναι ἕτοιμο ὁταν θὰ μποῦν τὰ θεμέλιά του, ἔτσι καὶ ἡ ἐπιτευχθεῖσα ἔννοια τοῦ ὅλου δὲν εἶναι τὸ ἴδιο τὸ ὅλον Ἐκεῖ ποὺ ἐπιθυμοῦμε νὰ δοῦμε μιὰ βαλανιδιὰ μὲ την δυναμη τοῦ κορμοῦ της τὴν ἐξάπλωση τῶν κλαριῶν καὶ τοὺς ὄγκους τοῦ φυλλωματος της δὲν μᾶς ἀρκεῖ νὰ μᾶς δειξουν στὴν θέση της ἕνα βαλανιδι Ἔτσι κι ἡ ἐπιστήμη ἡ κορωνίδα ἑνὸς κόσμου τοῦ νοῦ, δὲν εἶναι περατωμένη στὴν ἀφετηρια της. Ἡ ἀφετηρια τοῦ νεου νοῦ εἶναι προιὸν εὐρειας ἀνατροπῆς πολλαπλῶν πολιτισμικῶν μορφῶν, τὸ ἔπαθλο ἑνὸς πολυδαίδαλου δρόμου καὶ συγχρόνως πολλοῦ μόχθου καὶ κόπου Εἶναι τὸ σύνολο ποὖχει ἐπανέλθει στὸν ἑαυτο του ἀπ᾽ τὴν διαδοχὴ κι ἀπὸ

---

46 Steht im Begriffe Κυριολεκτικα *εἶναι στην ἔννοια*, δηλ. *σκέφτεται* εναν σκοπὸ πρὶν τὸν ἐκτελέσει Γιὰ τὸν Ἕ η *ἔννοια* εἶναι ἀφετηρια μι᾽ας αναπτυξης ως *σκοπὸς* και *αρχη*

47 Πρβλ σ [290/*213*] x [403/*295-296*]

48 Πρβλ τὸ παραλληλο χωρίο σ [590/*433*]

την ἐκταση του, ἡ γινόμενη *ἁπλὴ ἔννοια* του Ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα αὐτοῦ τοῦ ἁπλοῦ ὁλου συνισταται ὁμως στὸ ὁτι *οἱ σχηματισμοὶ ἐκεῖνοι, που ἔγιναν στιγμες ἀναπτύσσονται παλι και ἀποκτοῦν σχῆμα ἐκ νεου, πλην μεσα στὸ νεο στοιχεῖο τους*, μὲς *στην αἴσθηση*[49] ποὺ ἐχει προκυψει

Ἐνῶ, ἀπὸ την μιά τὸ πρῶτο φαινομενο τοῦ νεου κοσμου εἰναι ἀκόμα μόνο τὸ ὁλον κρυμμενο στὴν *ἁπλοτητα* του δηλαδη τὸ γενικὸ θεμέλιο τοῦ ὁλου, ἀντιθετως ο πλοῦτος τῆς προηγουμενης ὑπαρξης εἰναι ἀκομη παρὼν για τὴν συνειδηση στὴν ἀνάμνηση Τῆς λείπει ἀπὸ τὸ ἀρτιεμφανιζόμενο σχῆμα ἡ ἐξαπλωση καὶ ἐξειδικευση τοῦ περιεχομένου· ἀλλὰ τῆς λειπει ἀκόμη περισσότερο ἡ ἀνάπτυξη τῆς μορφῆς διὰ τῆς ὁποίας οἱ διαφορὲς ὁρίζονται μὲ ασφαλεια και οἱ παγιες ἀναφορές τους ταξινομοῦνται. Χωρὶς αὐτὴ τὴν ἀναπτυξη, ἡ ἐπιστήμη στερεῖται τῆς οἰκουμενικῆς *διανοητότητας*[50] κι [20] εἰναι κατ᾽ ἐπίφαση μιὰ ἐσωτερικὴ διδασκαλία στὴν κατοχὴ μερικῶν ἀτόμων – ἐσωτερικὴ διδασκαλία γιατὶ ἡ ἐπιστήμη εἰναι πρῶτα παρούσα μόνο στὴν ἔννοιά της, δηλαδὴ στὸ ἐσωτερικό της· μερικῶν ἀτόμων: γιατὶ τὸ χωρὶς ἔκπτυξη φαινομενο της μετατρέπει τὴν ὕπαρξή της σὲ καθέκαστον Μόνον ὁ,τι εἰναι πληρως προσδιορισμενο εἰναι πιὰ συνάμα ἐξωτερικὴ διδασκαλία εἰναι ἐννοήσιμο καὶ ἱκανὸ νὰ μαθευτεῖ καὶ ν᾽ ἀποτελεῖ κτῆμα τῶν πάντων[51] Ἡ διανοητικὴ μορφὴ[52] τῆς ἐπιστήμης εἰναι ἡ προσφερόμενη σὲ ὅλους καὶ ἐξομαλυμενη για ὁλους ὁδὸς πρὸς αὐτήν, και τὸ νὰ φθασει στὸ [*16*] ἔλλογο ἐπισταμαι διαμέσου τῆς διανοίας εἰναι τὸ *δίκαιο* αἴτημα τῆς συνειδησης ποὺ εἰσέρχεται στὴν ἐπιστήμη γιατὶ ἡ διανοια εἰναι τὸ νοεῖν, τὸ καθαρὸ ἐγω ἐν γενει τὸ δὲ

---

49 Ἡ «υπὸ τὸ νοημα» (Sinn)

50 Der allgemeinen *Verständlichkeit* Δεν εἶναι κατανοητη ἀπὸ ὁλους ὁπως θὰ ἔπρεπε

51 Βλ την κριτικη στὸν Jacobi. « Ο λόγος αποφευγει να δεχθει τὸ ἄπειρο τῆς ἔννοιας και να γινει κοινὸ ἀγαθὸ κι επιστημονικότητα παραμένει [...] κατι ἰδιαιτερο (Eigentümliches) καὶ ἑνα ἐπιμερους» (*Glauben und Wissen*, 1802, *W* 2, 356· *GW* 4, 361-362)

52. Ἐξυπακούεται ὅτι η διανοητικη μορφη (verstandige) εἶναι η διανοητη (verständlich)

διανοητικὸ εἶναι τὸ ἤδη γνωριμο καὶ τὸ κοινὸ μεταξυ ἐπιστήμης καὶ μὴ ἐπιστημονικῆς συνειδησης τὸ ὁποῖο ἐπιτρεπει στην δεύτερη νἄχει ἀμεση προσβαση στην πρώτη

Ἡ ἐπιστημη που μολις ἀρχίζει και ἑπομενως δὲν ἔχει ἀκομη φθασει οὐτε στὴν πληρότητα τῆς λεπτομερειας οὔτε στὴν τελειοτητα τῆς μορφῆς, εἶναι ἐκτεθειμενη στην σχετικη μομφή Ἂν ὁμως θεωρεῖται ὁτι ἡ μομφη θιγει τὴν οὐσια της, τότε εἶναι τόσο ἀδικη, ὅσο ἀπαραδεκτο εἶναι να μὴ θελουμε ν᾽ ἀναγνωρισουμε το αἰτημα τῆς ὡς ἄνω ἀναπτυξης Αυτη ἡ αντίθεση φαινεται ὁτι εἶναι τὸ κυριότερο σημεῖο τριβῆς και ανεπαρκοῦς ἀκόμη συνεννόησης γιὰ τὴν ἐπιστημονικη παιδεια σήμερα. Τὸ ἕνα μέρος ἔχει περὶ πολλοῦ τὸν πλοῦτο τοῦ ὑλικοῦ καὶ τὴν διανοητότητα, τὸ ἄλλο περιφρονεῖ τοὐλαχιστον τὴν διανοητότητα καὶ ἐχει περὶ πολλοῦ τὴν ἄμεση λογικότητα καὶ θεϊκότητα.[53] Καίτοι τὸ πρῶτο ὁδηγήθηκε νὰ σωπάσει, εἴτε μόνον ἀπὸ τὴν δύναμη τῆς ἀλήθειας εἴτε κι ἀπὸ τὴν παραφορὰ τοῦ ἄλλου, καὶ ἔνοιωσε μειονεκτικὰ ὁσον ἀφορᾶ τὴν βάση τοῦ θέματος, δὲν παύει νὰ μένει ἀνικανοποιητο ὁσον ἀφορᾶ ἐκεῖνα τὰ αἰτήματα, γιατὶ εἶναι δίκαια ἀλλ᾽ ἀνεκπληρωτα Ἡ σιγή του ὀφείλεται μόνο κατὰ τὸ ἥμισυ στὴν νίκη, κατὰ τὸ ἄλλο ἡμισυ ὁμως στὴν ἀνία και ἀδιαφορία τὴν συνήθη συνέπεια μιᾶς συνεχῶς διεγερμένης ἀναμονῆς ποὺ δὲν τὴν ἀκολουθεῖ ἡ ἐκπλήρωση τῶν ὑποσχέσεων [54]

[21] Σ᾽ ὁ,τι ἀφορᾶ τὸ περιεχομενο, σίγουρα οἱ ἄλλοι[55] συχνὰ δὲν θέλουν πολλὰ γιὰ νὰ γινουν λιαν ἐκτενεῖς Μεταφέρουν στὸ ἔδαφός τους εναν σωρὸ ὑλικοῦ, ἐννοεῖται τὸ ἤδη γνωριμο καὶ τακτοποιημένο καὶ ἐφ᾽ ὅσον παρουσιαζονται καταγινομενοι προπαντων μὲ τα ἰδιόρρυθμα καὶ τὰ περιεργα φαίνονται κατὰ μεῖζονα λογο να κατεχουν τα ὑπολοιπα

---

53 Η παλαια μεταφυσικη απὸ την μια κι απὸ την ἄλλοι οι μετακαντιανοι ποὺ πιστευουν στην φιλοσοφικη ἰδιοφυΐα, προικίζοντάς την μὲ «νοητικη ἐποπτεια» (Φιχτε [Fichte] Σέλλιγκ [Schelling]) ἢ μὲ «ἄμεση ἐπιγνωση» (Γιακόμπι).

54 Πρβλ τον ἀφορισμὸ « Ἰδεες τῆς *φιλοσοφιας τῆς φυσης*, δηλαδη φανταστικες και παραλογες Η διεγερση δια τῆς φιλοσοφιας [εἶναι] μονον ενας ερεθισμὸς που δεν καταληγει σε καμμια ουσιακοτητα» (*W* 2 559)

55 Α «οἱ πρῶτοι»

με τὰ ὁποῖα τὸ ἐπίσταμαι εἶχε ἤδη τελειωσει μὲ τὸν τροπο του, αλλα και να κυριαρχοῦν τὰ ἀκομη ἀδιευθετητα, καὶ να ὑποτάσσουν συνεπῶς τα πάντα στην ἀπόλυτη ἰδεα, ποὺ φαινεται ἔτσι να ἔχει γινει γνωστη στα πάντα καὶ νὰ ἔχει καταληξει να εἶναι ἡ ἐκτενὴς ἐπιστημη Ἂν ὁμως ἐξετασθεῖ λεπτομερεστερα, αὐτὴ ἡ ἔκταση δὲν εμφανίζεται να ἐχει προκύψει ἀπὸ τὸν διαφορο αὐτοσχηματισμὸ ἑνὸς και τοῦ αὐτοῦ παρα εἶναι ἡ ἀσχημάτιστη ἐπανάληψη [17] τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τὸ ὁποῖο ἐφαρμόζεται μόνον ἐξωτερικα στὸ διαφορο ὑλικο καὶ ἀποκτᾶ μιαν ἀνιαρὴ ἐπίφαση διαφορετικότητας Ἡ ἰδεα, καθ᾽ αὐτὴ σιγουρα ἀληθινη, δὲν παύει, στὴν πραγματικότητα, νὰ βρισκεται μόνο στὴν ἀφετηρια της, ὅταν ἡ ἀναπτυξη δὲν συνίσταται παρα σὲ μιὰ τέτοια ἐπαναληψη τοῦ ἰδιου τυπου Τὸ αἰτουμενο εἶναι ὁ ἐνδογενὴς πλοῦτος καὶ ἡ αὐτοκαθοριζόμενη διαφορὰ τῶν σχηματων, καὶ δὲν τὸ ἱκανοποιοῦν ἡ περιφορά, ἀπὸ τὸ γνωστικὸ ὑποκείμενο, τῆς μίας ἀκίνητης μορφῆς μέσα στὴν ὕπαρξη, ἡ ἔξωθεν ἐμβάπτιση τοῦ ὑλικοῦ σ᾽ αὐτὸ τὸ στάσιμο στοιχεῖο, οὔτε καὶ κάποιες αὐθαίρετες ἐπινοησεις γιὰ τὸ περιεχόμενο. Αὐτὰ εἶναι μᾶλλον μία μονόχρωμη τυποχρατια, ποὺ φθάνει μόνο μέχρι τὴν καθ᾽ ὕλην διαφορά, και μάλιστα ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ διαφορὰ εἶναι ἤδη προετοιμασμένη καὶ γνώριμη.[56]

Ἀλλα ἡ τυποκρατία ἰσχυρίζεται πὼς ἡ μονοτονία αὐτὴ καὶ ἡ ἀφηρημενη καθολικότητα εἶναι τὸ ἀπόλυτο βεβαιώνει ὁτι ὁποιος μενει ἀνικανοποίητος μ᾽ αὐτὴν εἶναι ἀνίκανος να ἐμπεδώσει τὴν ἀπόλυτη προοπτικὴ καὶ νὰ τὴν τηρήσει. Ὁπως ἡ κενὴ δυνατότητα νὰ παρασταθεῖ κάτι καὶ[57] [22] μ᾽ ἄλλον τρόπο ἦταν ἄλλοτε ἀρκετὴ γιὰ ν᾽ ἀνασκευασθεῖ μία παρασταση αὐτὴ δε ἡ ψιλὴ δυνατοτητα, ἡ γενικὴ σκέψη, εἶχε καὶ ὁλη τὴν θετικη ἀξια τῆς ἐνεργειᾳ γνωσης ἔτσι κι ἐδῶ βλεπουμε ἐπίσης ν᾽ ἀποδίδεται καθε ἀξια στὴν γενικη ἰδεα ὑπ᾽ αὐτὴ τὴν μορφὴ τοῦ ἐξωπραγματικοῦ, και ἡ κατάλυση τοῦ διακεκριμενου καὶ

---

56 Κατα του Σελλιγκ Πρβλ Επιστολη 95 πρὸς Σέλλιγκ (*Briefe* Meiner Αμβοῦργο 1953). «Στὸν πρόλογο μη μὲ πεις πολυ αυστηρὸ μὲ τὴν ρηχότητα ποὺ εἶναι ἰδίως βλαβερη ὅταν εφαρμόζει νοητικα σου σχηματα υποβιβάζοντας την ἐπιστημη σου σε ψιλὴ τυποκρατια»

57 Η λέξη λείπει στην Α

όρισμενου, ἢ μᾶλλον ἡ κατάρριψη του –χωρὶς ἄλλη ἀνάπτυξη οὐτε ἐγγενη δικαιολογια– στὴν ἄβυσσο τοῦ κενοῦ να λογίζεται ὡς θεωρητικὸς[58] τροπος προσέγγισης Τὸ νὰ θεωρῶ πῶς ὑπαρχει στὸ ἀπολυτο μια ὁποιαδηποτε ὕπαρξη σημαινει ἐδῶ μόνο καὶ μόνον ὁτι λέω γι᾽ αὐτην πως ναι μεν τὴν ἀνεφερα τώρα δα ὡς ἑνα κατι ωστοσο, στὸ απόλυτο, στὸ A = A, δὲν ὑπαρχει διόλου κάτι τέτοιο, παρα ἐδῶ τα πάντα εἶναι ἑνα Τὸ ν᾽ ἀντιδιαστέλλεις αὐτὴ τὴν μια ἐπιγνωση, ὁτι μέσα στὸ ἀπόλυτο ὅλα εἶναι ὁμοια, στην γνωση ποὺ διακρινει και ἔχει ἢ ζητᾶ κι ἀπαιτεῖ πληροτητα –ἤτοι τὸ να παρουσιάζεις τὸ *ἀπολυτο σου σὰν τὴν νυχτα ὅπου*, κατα τὸ λεγόμενο, *πᾶσα γυνὴ Λαΐς*–[59] αὐτὸ εἶναι ἡ ἀφέλεια τοῦ κενοῦ γνωσης. – Ἡ τυποκρατια, ποὺ ἡ προσφατη φιλοσοφια κατηγγειλε και μέμφθηκε, ἐνῶ παλι δημιουργήθηκε μέσα της,[60] δὲν θὰ ἐκλειψει ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη ἂς εἶναι γνωστὴ κι αἰσθητὴ ἡ ἀνεπαρκειά της, ἕως ὁτου ἡ φύση τῆς γνώσης τῆς ἀπόλυτης ἐνεργοῦ πραγματικότητας γίνει ἐντελῶς σαφὴς γι᾽ αὐτὴ τὴν γνώση τὴν ἴδια – Ἀπὸ τὴν ἄποψη ὁτι ἡ γενικὴ παράσταση, ὁταν προηγεῖται αὐτοῦ ποὺ ἀποτελεῖ ἀπόπειρα πραγμάτωσής της, διευκολύνει τὴν πρόσληψη τῆς τελευταιας, εἶναι χρήσιμο νὰ τὴν σκιαγραφησω ἐδῶ μέσες-ἄκρες. [*18*] μὲ τὴν πρόθεση συνάμα ν᾽ ἀπομακρύνω, μ᾽ αὐτὴ τὴν εὐκαιρία, μερικὲς μορφές, ποὺ ἡ συνηθεια τους ἀποτελεῖ ἐμπόδιο γιὰ τὴν φιλοσοφικὴ γνώση.

Σύμφωνα μὲ τὴν διάγνωσή μου ποὺ θὰ δικαιολογηθεῖ ἀναγκαστικὰ μόνο[61] μὲ τὴν ἔκθεση τοῦ ἰδιου τοῦ συστήματος, ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπὸ [23] τὴν συλληψη καὶ ἐκφραση τοῦ

58 Spekulativer Τὸ αντιστοιχο ουσ Spekulation (λατ speculatio) αποδιδει τὸ ἑλλ «θεωρια» γι αυτὸ δὲν υιοθετῶ την απόδοση «ενατενιστικὸ» οὔτε «θεωρησιακο» Ὅταν ὁ Ε λεει Theorie theoretisch (συνηθως σὲ αντιδιαστολη με το praktisch) τὸ αναφερω

59 Κατα λεξη «η νυχτα ὁπου ολες οι αγελάδες εἶναι μαῦρες» Κατα τοῦ Σέλλιγκ πρβλ τὸν αφορισμό «*Φιλοσοφια τῆς φυσης* [ ] Τὸ απόλυτο· Τὴν νυχτα ὅλες οι αγελάδες εἶναι μαῦρες. – Η απόλυτη γνωση Η μεγαλη σκουπα ποὺ σαρωνει τα πάντα qui fait la maison nette [που καμνει τὸ σπίτι λαμπικο]» (*W* 2 561)

60 Βλ. καὶ ἐδῶ την κριτικη στὸν Γιακομπι που «πλησιαζει περισσοτερο παλι μια τυποκρατια τοῦ λόγου» ἐπειδὴ ἀκριβῶς αρνεῖται την επιστημονικοτητα (*W* 2 356)

61 Η λέξη λειπει στην A

ἀληθοῦς ὀχι ὡς *ὑφισταμενης οὐσίας* ἀλλὰ ἐξ ἴσου ὡς ὑποκειμενου [62] Πρεπει συναμα νὰ σημειωθεῖ πως ἡ οὐσιακότητα περικλειει τόσο τὸ καθολου, τὴν *ἀμεσότητα* τοῦ ἴδιου[63] τοῦ *ἐπισταμαι*, ὁσο ἐπίσης[64] καὶ την ἀμεσοτητα ἐκεινη που ἀποτελεῖ *εἶναι* ἢ ἀμεσότητα *κατὰ τὸ* ἐπισταμαι.[65] – Ἡ συλληψη τοῦ θεοῦ ὡς τῆς μίας ὑφισταμενης οὐσιας[66] ἀγανάκτησε την ἐποχὴ κατα τὴν ὁποία εἰπωθηκε αὐτὸς ὁ προσδιορισμὸς ἐπειδη διαισθανθηκε μὲν ἐνστικτωδῶς ὁτι ἐδῶ ἡ αὐτοσυνειδησια μόνο καταστρεφεται, δὲν διατηρεῖται, ἀπὸ την ἄλλη, ομως, ἡ ἀντίθετη θέση, ἡ ἐμμονὴ στὴν νόηση ὡς νόηση, ἡ *καθολικοτητα* ὡς τετοια,[67] εἶναι ἡ ἴδια ἁπλότητα δηλαδὴ ἀδιαφοροποιητη, ἀκινητη οὐσιακότητα[68] ὁποτε ὁταν, τρίτον ἡ νόηση ἑνωσει τὸ εἶναι τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας[69] μὲ τὸν ἑαυτο της[70] καὶ ἐκλάβει τὴν ἀμεσότητα ἢ τὴν ἐποπτεία ὡς νόηση, τὸ σημαντικὸ εἶναι πιὰ αὐτη ἡ νοητικὴ ἐπόπτευση νὰ μὴν ξαναξεπεσει στὴν ὀκνηρὴ ἁπλότητα καὶ ἐκθεσει τὴν ἴδια τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα μὲ τρόπο μὴ ἐνεργὰ πραγματικό.[71]

Ἡ ζωντανὴ ὑφιστάμενη οὐσία εἶναι μάλιστα τὸ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο εἶναι ἀληθινὰ *ὑποκείμενο* ἢ, πράγμα ποὺση-

---

62 Βλ. σ. [572/*419*]

63 Οι δύο τελευταίες λεξεις λειπουν στην A

64 Η λεξη λειπει στην A

65 Ανηκουν στην σπινοζικη substantia τὸ γνωριζον (ἡ νόηση τὸ καθόλου η αμεσότητα *τῆς* γνωσης) καὶ τὸ γνωριζόμενο (τὸ εἶναι η ἐποπτεια η αμεσοτητα *κατὰ την* γνωση) αλλα *χωριστα* Ὡς *ὑποκείμενο* θὰ ὁρισθει η *μεσολαβηση* τους Ως χωριστες ἔννοιες εἶναι *η ἴδια* αδιαφοροποιητη οικσιακοτητα για εναν εξωτερικὸ παρατηρητη και *ἔτσι* υπαγονται στην ἴδια γενικη ἔννοια

66 Απὸ τὸν Σπινόζα

67 « Ὡς τέτοια» λειπει στην A

68 Ο Λαιμπνιτς (Leibniz) ὁρίζει τὸν θεὸ ως νόηση κατα τοῦ Σπινοζα, αλλ αυτα ταυτίζονται Κατα την ἴδια την *Φαινομενολογια* αρχη τῆς «καρτεσιανῆς μεταφυσικῆς» –οπου ανηκουν οι δυο– εἶναι τὸ *εἶναι*, που λογίζεται εἴτε ως ὂν εἴτε και ως *νόηση*, γιατι τὸ *εἶναι* εἶναι ἡ λιγότερο ἐξειδικεύουσα κατηγορια (σ [*427/313*]) ὅπως ἐξηγεῖ στην *Λογικη*

69 A: «τῆς υφισταμενης οὐσίας ως τετοιας»

70 Ἄλλη αναγνωση «μὲ τὸν εαυτό του»

71 Ο Σέλλιγκ επιστρέφει στὸν Σπινόζα Η *ιδεα* ταυτιση εκτατοῦ και νοητοῦ αληθευει, αλλ ἂν δεν θεωρεῖται μεσολαβηση (*ὑποκείμενο*) μένει στην *οικσιακη* χωριστὴ ὕπαρξή τους

μαινει τὸ ἴδιο. ἀληθῶς ἐνεργα πραγματικό μόνον ἐφ' ὅσον εἶναι ἡ κινηση τῆς αὐτοθεσιας. δηλαδὴ ἡ μεσολαβηση μὲ τὸν ἑαυτό της τοῦ γεγονοτος ὁτι γινεται ἄλλη ἀπὸ τὸν ἑαυτό της [72] Εἶναι ὡς ὑποκειμενο ἡ καθαρὴ *ἁπλὴ ἀρνητικότητα*, ἀλλὰ γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο εἶναι ὁ διχασμὸς τοῦ ἁπλοῦ. δηλαδὴ ὁ ἀναδιπλασιασμὸς σὲ δυο ἀντίθετα. ποὺ ἀρνεῖται πάλι μια τετοια ἀδιαφορη διαφορετικότητα καὶ τὴν ἀντίθεσή της· μονον αὐτὴ ἡ *αποκαθιστάμενη* ὁμοιότητα. δηλαδὴ ἡ ἀνάκλαση ἐντὸς ἑαυτοῦ μέσα στὸ ἄλλο[73] –ὄχι μια *καταγωγικὴ* ἑνότητα ὡς τετοια ἢ *ἄμεση* ὡς τετοια– εἶναι τὸ ἀληθες Αὐτὸ εἶναι τὸ γίγνεσθαι τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του. ὁ κύκλος που προυποθετει ὡς σκοπό του καὶ ἔχει ὡς ἀφετηρια τὸ τέλος του καὶ εἶναι ἐνεργὰ πραγματικὸς μόνο διὰ τῆς πραγμάτωσης καὶ τοῦ τέλους του [74]

[24] Μποροῦμε λοιπὸν καλλιστα νὰ λέμε ὁτι ἡ ζωὴ τοῦ θεοῦ καὶ ἡ θεία γνώση εἶναι ἕνα παιγνιδι τοῦ ἔρωτα ἢ τῆς ἀγάπης[75] μὲ τὸν ἑαυτό του· ἡ ἴδια ἰδεα καταντᾶ ἠθοπλαστικὴ ἢ ἀκόμη καὶ σαχλή, ὅταν τῆς λείπει ἡ σοβαρότητα. ὁ πόνος ἡ ὑπομονὴ καὶ ἐργασία τοῦ ἀρνητικοῦ *Αὐτὴ τούτη*[76] ἡ ζωὴ ἐκείνη εἶναι ὄντως ἡ ἀδιατάρακτη ὁμοιοτητα κι ἑνότητα μὲ τὸν ἑαυτό της, γιὰ τὴν ὁποία οὐδεμια βαρυτητα ἔχουν ἡ ἑτερότητα καὶ ἡ ἀποξένωση. μήτε ἡ ὑπέρβαση τῆς ἀποξένωσης

---

72 Οι εκφάνσεις τῆς ὑφισταμενης ουσιας ταυτίζονται επειδη τῆς ανηκουν ὅμως τότε αὐτη πρέπει νὰ ὁρίζεται ως κατι που εἶναι οι ἐκφανσεις του Κατι που αυτο-διαφοροποιειται σ αυτὲς ἢ που θέτει τὸν ἑαυτό του σ αυτές

73. Die Reflexion im Anderssein in sich selbst Δηλαδη τὸ ὅτι κατι δὲν παυει να ἀναφέρεται στὸν ἑαυτό του ὅταν αναφέρεται σὲ κάτι ἄλλο

74 Ἂν ὅταν κάτι αλλαζει δὲν παυει νὰ εἶναι ὁ ἑαυτός του ἡ αλλαγη ὑπαρχει κατ αυτὸ ως ἡ μεσολάβηση του μὲ τὸν ἑαυτό του Ως τοῦτο τὸ καθ' ἑαυτὸν ὁρίζεται τὸ ὑποκειμενο Εἶναι απλὴ ἄρνηση ως μη αλλοιουμενο κατι ἁπλὸ ποὺ ὅμως ἔχει δυο υποστασεις ὡς ἄρνηση καὶ ως μεταβλητό Αλλ' ἔχει νόημα μόνο ἂν σχετικοποιηθεῖ ὁ διχασμός του σὲ ἀ-σχετες πλευρές Ἔτσι η καταγωγικη ἑνότητα ἀποδεικνυεται εἶναι *αληθής* μόνο στὸ συμπέρασμα

75 Liebe αμφισημη ὅπως τὸ Geist *ἔρως* (φιλοσοφια)-*ἀγαπη* (θεολογια) Βλ Πλωτινου *Ἐννεαδες* I 6 III 5 Σπινόζα *Ηθικη* V 33 36 Σίλλερ *Über Anmuth und Würde* (1793)

76 *An sich*. Κατι ὅπως ὑπαρχει ἂν αφαιρεθοῦν οι *σχέσεις* που ενέχει ἢ οπου εντάσσεται

Πλὴν τὸ ἐν λόγω *αὐτὸ* [*19*] *τοῦτο* εἶναι ἡ ἀφηρημενη γενικότητα ὁπου παραβλεπεται ἡ φύση αὐτῆς τῆς ζωῆς. *τὸ ὁτι ὑπαρχει καθ' ἑαυτήν*. καὶ ἄρα γενικὰ ἡ αὐτοκινησία τῆς μορφῆς Ἐφ' ὁσον ἀκριβῶς λεμε ὅτι ἡ μορφὴ εἶναι ὁμοια μὲ τὴν οὐσια. ἀποτελεῖ παρανοηση τὸ νὰ νομιζουμε πὼς ἡ γνωση μπορεῖ ν' ἀρκεῖται στὸ αὐτὸ τοῦτο στὴν οὐσια και ν' ἀπαλλασσεται ἀπὸ τὴν μορφη –πὼς ἡ ἀπολυτη ἀρχη ἢ ἡ ἀπολυτη ἐποπτεία καθιστᾶ περιττὴ τὴν πραγματωση τῆς πρωτης ἢ τὴν ἀναπτυξη τῆς δευτερης Τὴν οὐσια. ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἡ μορφὴ τῆς εἶναι τοσο οὐσιαστικὴ ὁσο ὁ ἑαυτός της δὲν πρέπει νὰ την ἀντιλαμβανομαστε καὶ νὰ τὴν ἐκφραζουμε μονο και μονον ὡς οὐσία. ποὺ θὰ πεῖ ὡς ἀμεση ὑφισταμενη οὐσια. ὡς καθαρὴ αὐτοεποπτεια τοῦ θειου. ἀλλα ἐξ ἴσου ὡς *μορφή*. καὶ μὲ ὁλόκληρο τὸν πλοῦτο τῆς ἀνεπτυγμενης μορφῆς· ἔτσι μόνο τὴν ἀντιλαμβανόμαστε καὶ τὴν ἐκφράζουμε πιὰ ὡς κάτι ἐνεργα πραγματικό [77]

Τὸ ἀληθὲς εἶναι τὸ ὅλον Τὸ ὅλον ὁμως εἶναι μονον ἡ οὐσια ποὺ ἀποπερατώνεται δια τῆς ἀνάπτυξής της. Γιὰ τὸ ἀπόλυτο πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι συνιστᾶ κατ' οὐσίαν *ἀποτέλεσμα*. ὅτι μόνο στὸ *τελος* εἶναι ὅ.τι ἀληθινὰ εἶναι [78] καὶ σ' αὐτὸ ἀκριβῶς συνισταται ἡ φυση του. το νὰ εἶναι ἐνεργὰ πραγματικο. ὑποκείμενο. ἤτοι κατι ποὺ γινεται ὁ ἑαυτός του Ὅσο ἀντιφατικὸ τυχὸν φαίνεται ὁτι τὸ ἀπολυτο πρέπει κατ' οὐσίαν νὰ ἐννοεῖται ὡς ἀποτελεσμα. ἀρκεῖ ὡστόσο λίγη σκεψη γιὰ νὰ διορθωθεῖ αὐτη ἡ ἐπιφαση ἀντιφασης Ἡ ἀφετηρια ἡ ἀρχὴ ἢ τὸ ἀπόλυτο ἔτσι ὅπως ἐκφέρεται ἀρχικὰ καὶ ἄμεσα εἶναι μόνο τὸ καθόλου. τὸ γενικό Ὅπως ὅταν πῶ *Ὅλα* τα ζῶα αὐτος ὁ λογος δεν μπορεῖ να λογιζεται ὡς μιὰ ζωολογία. εἶναι προφανὲς ὁτι καὶ οἱ λογοι θεῖο ἀπόλυτο αἰωνιο κ ο κ. δὲν ἐκφραζουν [25] ὁ.τι περιέχουν –και μόνο

---

77 Αναφερεται στην απο τους Φιχτε και Σελλιγκ επαναφορὰ τῆς «νοητικῆς εποπτείας» κατα τοῦ Καντ. ποὺ θεωρει οτι υπαρχει μόνον *αἴσθητη* Η ἰδεα εἶναι απὸ τὸν Αριστοτέλη ποὺ λέει ὅτι οι αναπόδεικτες *ἀρχὲς* γινονται αντιληπτὲς με τὸν «νοῦ» (*Ἀναλ υστ*., 100 β)

78. Βλ *σημ σ* [11/9] Ο Ἀριστοτέλης λέει *σύνολον* (*συνθετον*) τὸ ολον ὕλης και μορφῆς. τοῦ δυνάμει καὶ τοῦ ἐνεργειᾳ πλευρες ποὺ εἶναι νοητικὲς αφαιρέσεις (*σπιγμὲς* στὸν Ἔ)

τετοιοι λογοι ἐκφράζουν ὀντως τὴν ἐποπτεια ὡς τὸ ἄμεσο Ὅ τι ὑπερβαινει εναν τετοιο λογο. ἔστω μονον ἡ μετάβαση σε μια προταση. περιεχει μιὰν[79] ἀνακλητεα *ἀλλοιωση*. εἶναι μιὰ μεσολάβηση Η μεσολαβηση εἶναι ὁμως το ἀπεχθες. λες και ἂν δὲν αρκεστοῦμε στὸ να λέμε ὅτι αυτη δὲν εἶναι τιποτα ἀπολυτο κι οτι μεσα στο απολυτο δεν υπαρχει κἄν ἂν τῆς ἀποδωσουμε κατι παραπανω εγκαταλειπουμε την ἀπολυτη γνωση [80]

Ὁμως αυτὴ ἡ ἀπεχθεια προερχεται. στὴν πραξη. ἀπὸ την ἄγνοια τῆς φύσης τῆς μεσολαβησης και τοῦ ἴδιου τοῦ ἀπολυτου γνωρίζειν Γιατὶ ἡ μεσολαβηση δεν εἶναι ἀλλο απο τὴν κινουμενη ὁμοιοτητα πρὸς ἑαυτόν. δηλαδὴ ἡ ἀνακλαση ἐντὸς ἑαυτοῦ ἡ στιγμη τοῦ ἐγω που ὑπαρχει καθ᾽ ἑαυτον. ἡ καθαρὴ αρνητικοτητα. ἤτοι ἂν τὴν ὑποβιβασουμε στὴν καθαρὴ ἀφαιρεση της.[81] το *ἁπλὸ γιγνεσθαι* [82] Τὸ ἐγὼ –ἢ τὸ γιγνεσθαι ἐν γένει–. αὐτὸ τὸ μεσολαβεῖν. ἐπειδὴ εἶναι ἁπλό. εἶναι ἀκριβῶς ἡ γινόμενη ἀμεσότητα καὶ τὸ ἴδιο τὸ ἄμεσο [83] – Ἀποτελεῖ λοιπὸν παραγνώριση τοῦ ὀρθοῦ λογου τὸ ν ἀποκλειεις τὸν ἀναλογισμὸ ἀπὸ τὸ ἀληθὲς καὶ να μην τὸν θεωρεῖς θετικὴ στιγμη τοῦ ἀπολυτου [*20*] Αὐτὸς εἶναι ποὺ μετατρεπει τὸ ἀληθες σὲ ἀποτελεσμα. ἐνῶ ἐπίσης ἀναιρεῖ[84] αὐτὴ τὴν ἀντιθεση τοῦ αποτελέσματος πρὸς τὸ γιγνεσθαι του. ἀφοῦ αὐτὸ τὸ γιγνεσθαι εἶναι ἐπισης ἁπλὸ καὶ συνεπῶς δὲν διαφερει ἀπὸ τὴν μορφὴ τοῦ ἀληθοῦς ὁτι ἀναδεικνυεται ὡς *ἁπλὸ* στὸ ἀποτελεσμα τὸ γιγνεσθαι εἶναι μᾶλλον αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ τε-

---

79 A «εἶναι μια»

80 Η μεσολαβηση εἶναι το ορθολογικο που αντιμαχεται η θεση περι ἄ-μεσης γνωσης

81 «Ἂν τὴν υποβιβασουμε στην καθαρη αφαιρεση της» λειπει στην A

82 Αυτοσχετιζεται ὅ τι αναφερεται στον εαυτο του μεσα στὸ ἄλλο οπως η σχεση τῶν ὁρων Ονομάζεται *καθ᾽ ἑαυτὸν* σ αντιθεση με τὸ μη *σχεσιακο αυτὸ τοῦτον* τέτοιο εἶναι τὸ ἐγὼ (υποκείμενο) Γενικα η ἄρνηση τῆς αὐθυπαρξιας εἶναι τὸ *γίγνεσθαι* ως ἄρνηση τοῦ *ὄντος*

83. Ἐφ᾽ ὅσον η μεσολαβηση καταργεῖ την αὐθυπαρξια τῶν ορων εἶναι αὐθύπαρκτη· οἱ ὅροι εκτὸς μεσολαβησης ἦσαν ἄ-μεσοι. τωρα *ἡ ἴδια εἶναι ἄμεση*. Εἶναι μιὰ *δεύτερη* αμεσότητα αποτελεσμα τῆς καταργησης τῆς πρωτης. εἶναι τὸ ὂν *τοῦ* γιγνεσθαι η γινόμενη αμεσοτητα

84. Aufheben *καταργῶ-διατηρῶ* μαλλον αποδίδει τὸ *αναιρῶ* αποδιδεται και *αἴρω*

τελεσμενη ἐπιστροφη στην ἁπλοτητα [85] – Τὸ ἐμβρυο εἶναι βεβαια *αὐτὸ τοῦτο* ἄνθρωπος, ἀλλα δὲν τὸ εἶναι *κατα τον ἑαυτο του* καθ' ἑαυτὸν ἄνθρωπος εἶναι μόνον ὡς ο πεπαιδευμένος λογος ποὺ ἔκαμε τὸν ἑαυτό του ὁ,τι εἶναι *αὐτὸς τοῦτος* Αὐτὸ μόνον εἶναι ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα τοῦ λόγου Πλὴν τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι κι αὐτὸ ἁπλὴ ἀμεσότητα, γιατι εἶναι ἡ αὐτοσυνειδητὴ ἐλευθερια ποὺ ἡσυχαζει στὸν ἑαυτο της καὶ δεν ἔχει βάλει και δεν παρατᾶ κατα μερος τὴν ἀντιθεση, [26] παρὰ ἔχει συμβιβασθεῖ μαζι της [86]

Ὅσα εἰπαμε ἐκφραζονται ἐπισης λέγοντας ὁτι ὁ λόγος εἶναι ἡ *σκοπιμη ἐνέργεια* Τὸ γεγονὸς ὁτι ἡ κατὰ δοξασιαν φυση θεωρηθηκε ἀνώτερη ἀπὸ την παραγνωρισμενη νόηση και, πρῶτα πρῶτα, ὅτι ἐξοστρακίσθηκε ἡ ἐξωτερικὴ τελεολογια,[87] κατεστησε ἀνυπόληπτη τὴν μορφὴ τοῦ *σκοποῦ* γενικα Μόνο ποὺ –καὶ γι' αὐτὸ ὁ *Ἀριστοτέλης* ὁρίζει τὴν *φυση* ὡς τὴν *σκόπιμη ἐνέργεια*–[88] ὁ σκοπὸς εἶναι τὸ ἄμεσο τὸ *στάσιμο*, τὸ ἀκινητο ποὺ *τὸ ἴδιο* εἶναι *κινοῦν*[89] κι ἔτσι εἶναι *ὑποκείμενο* [90] Ἡ δυναμή του νὰ κινεῖ, ἀφηρημένα ἰδωμένη,[91] εἶναι τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι*, δηλαδὴ ἡ καθαρη ἀρνητικότητα.[92] Ὁ μόνος λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅ τι καὶ ἡ ἀφετηρία εἶναι ὁτι ἡ *ἀφετηρία* εἶναι *σκοπός* –ἤτοι ὁ μόνος

---

85 Ο Καρτέσιος (*Regulae ad directionem ingenii* Z) θεωρει *νοητικη εποπτεια* την *αρχη* καὶ τὸ *συμπερασμα* (μτφ *Κανόνες για την καθοδηγηση τοῦ νοῦ* Εγνατια Θεσ/νικη 1976)

86 Versohnt: αλλοῦ «συμφιλιωνομαι» – Ἡ πραγματικη αυτοσχεσια εἶναι δι *ἄλλου* Εἶμαι κατι σε σχέση μὲ μένα *καθ ἑαυτόν* εφ ὅσον ἔχω ενα συνολο γνωρισματων που πραγματωνει ὅ τι εἶμαι εκτὸς *σχεσης αυτὸς τοῦτος* Ὁ Ἑ αναγει την διάκριση στὸ *δυναμει-ενεργείᾳ*

87 Βλ Σπινόζα *Ηθικη* Α Παράρτημα

88 Βλ *Φυσικά* 198 β 10-199 β 33 *Περι ζῳων μορίων* 639 β 11-640 β 30

89 Ὁ θεὸς για τὸν Αριστοτελη εἶναι *ἀκίνητον κινοῦν* και σκοπὸς (*Μετα τα φυσικα*, 1072 β)

90 Α «τὸ στάσιμο που τὸ ἴδιο εἶναι κινοῦν ἢ υποκειμενο» Η αληθινη ὑφισταμενη ουσια δὲν εἶναι ἀκίνητη γιατὶ *δὲν* εἶναι αλλα γιατὶ *εἶναι* διαφορα σχέση κινηση (η *αποκαθισταμενη* ταυτότητα) κι ἔτσι ακριβῶς συμπιπτει μὲ την δομη τοῦ «ὑποκειμένου»

91 Α «ἡ αφηρημένη δύναμη του νὰ κινει»

92 Δηλ τὸ γεγονὸς ὅτι σχετίζεται μὲ τὸν ἑαυτό του μέσα στὶς εκφανσεις του (τα *μέσα* που νοηματοδοτεῖ ὁ σκοπὸς) καὶ ὅτι ἔτσι αἴρει την (πλασματικη) αυθυπαρξία τους

λογος που τὸ ἐνεργα πραγματικὸ εἶναι ὁ τι και ἡ ἔννοια του εἶναι ὅτι τὸ ἄμεσο. ὀντας σκοπος. ἐχει μεσα του τον ἑαυτο. δηλαδὴ την καθαρη ἐνεργὸ πραγματικοτητα.[93] Ὁ ἐκπληρωμενος σκοπος. ἤτοι τὸ ὑπαρχον ἐνεργὰ πραγματικό εἶναι κινηση και ἐκδιπλωμενο γιγνεσθαι [94] αὐτὴ ἰσα ἰσα ἡ ἀνησυχια εἶναι ὁμως ὁ ἑαυτος ὁ δε ἑαυτος εἶναι ὁμοιος με τὴν παραπάνω ἀμεσοτητα καὶ ἁπλοτητα τῆς ἀφετηριας. γιατι εἶναι τὸ αποτελεσμα. αὐτὸ ποὺ ἔχει επιστρεψει στὸν ἑαυτο του[95] – τὸ ἐπιστρεψαν εἰς ἑαυτὸν εἶναι ὁμως ἀκριβῶς ὁ ἑαυτος. ὁ ἑαυτὸς εἶναι δὲ ἡ ἀφ᾽ ἑαυτῆς σχετιζομενη μὲ τὸν ἑαυτο της ὁμοιότητα και ἁπλοτητα

Ἡ ἀναγκη νὰ παραστηθεῖ τὸ ἀπόλυτο ὡς *ὑποκείμενο* μεταχειρισθηκε τὶς προτάσεις. *Ὁ θεὸς* εἶναι τὸ αἰωνιο. ἢ ἡ ἠθικὴ ταξη τοῦ κοσμου[96] ἢ ἡ ἀγαπη. κ.ο κ Σὲ τέτοιες προτασεις τὸ ἀληθὲς τίθεται μόνον εὐθέως ὡς ὑποκείμενο. δὲν ἐκτιθεται ὁμως ὡς ἡ κινηση τῆς ἀνακλασης ἐντὸς ἑαυτοῦ [97] Σὲ μιὰ τετοιου εἴδους πρόταση. ἀφετηρια εἶναι ἡ λεξη. *θεός* Τούτη εἶναι καθ᾽ αὐτὴ μια φωνὴ χωρὶς νόημα. ἕνα ψιλὸ ὀνομα μόνο τὸ κατηγορούμενο λέει *τι εἶναι αὐτό* εἶναι τὸ πληρωμα και [27] νόημά του· μόνο σ᾽ αὐτὸ τὸ τέλος γινεται ἡ κενὴ ἀρχὴ μία ἐνεργείᾳ γνώση. [*21*] Κατὰ τοῦτο δὲν βλέπει κανεὶς γιατί δὲν μιλᾶμε μονο για τὸ αἰώνιο. τὴν ἠθικὴ ταξη τοῦ κόσμου. κ.λπ.. ἢ ὅπως οἱ ἀρχαῖοι γιὰ καθαρὲς ἔννοιες. τὸ

---

93 Ο Φιχτε ὁρίζει το εγω ως *καθαρη ενεργεια* (actus purus) οπως ο Αριστοτελης τὸ ακινητο κινοῦν διότι εἶναι *αυτοθεσια*: *Εἶναι εφ οσον πθεται ως ὄν* (*Wissenschaftslehre* 1794 *Fichtes sämmtliche Werke* ἔκδ I H Fichte Βερολινο 1845-1846 ἀνατυπ *Werke* de Guyter Βερολινο 1971 [εφ εξῆς *SW*] τ 1 σ 97) Αυτὸ λεει ὁ Ε *ἔννοια* « Ἕνα αυτὸ καθ αυτὸ που εἶναι οπωσδηποτε τεθειμενο και εἶναι ἐκεινο τὸ *αυτὸ καθ αὐτὸ* μονο δια της ενοτητας με το *τεθειμενο*» (*Λογικη W* 6 253· *GW* 12 17) Σ αὐτὸ παραπεμπει ο «εαυτὸς» ως καθαρη ενεργὸς πραγματικότητα Εἶναι η πραξη αυτοθεσίας τοῦ ἑκαστοτε ἀντικειμένου

94 Α «εἶναι ἡ κινηση καὶ τὸ ἐκδιπλωμενο γιγνεσθαι»

95 Resultat απὸ τὸ λατ resulto πηδῶ πρὸς τα πίσω (και αναπηδῶ ανακλῶμαι. ἀντηχῶ)

96 Ο Φιχτε ὑποστηριξε αυτο τον ορισμο με αποτέλεσμα να διωχθει ως ἄθεος

97 Τοῦ να αναφερεται απὸ μονο του στον εαυτο του (μεσα στὸ ἄλλο του τὸ κατηγορουμενο)

ὸν τὸ ἕν[98] κ λπ γιὰ ὁ τι εἶναι τὸ νοημα διχως νὰ προστίθεται κι ἡ χωρὶς νοημα φωνη Ὅμως αὐτὴ ἡ λέξη σηματοδοτεῖ ἀκριβῶς τὸ ὁτι δὲν τίθεται ἕνα εἶναι ἢ μιὰ οὐσια ἢ ἕνα καθόλου ἐν γένει, ἀλλὰ κάτι που ἀνακλᾶται στὸν ἑαυτο του ἑνα ὑποκειμενο Μονο που συναμα αὐτὸ εἶναι μονο ληψη τοῦ αἰτουμενου (antizipiert) Ὑποθετουμε τὸ ὑποκείμενο ὡς σταθερὸ σημεῖο ὁπου ἀναρτῶνται τὰ κατηγορούμενα σαν στὸ στηριγμά τους ἀπὸ μια κίνηση ποὺ ἀνηκει στὸν ἔχοντα ἐπίγνωση αὐτοῦ ὁπότε κιόλας δὲν θεωρεῖται ὅτι ἀνηκει στὸ ἰδιο τὸ σημεῖο πλην μονάχα ἡ τελευταία θὰ ἐξεθετε τὸ περιεχόμενο ὡς ὑποκειμενο Ὡς ἔχει, αὐτὴ ἡ κινηση δὲν μπορεῖ νὰ ανήκει στὸ ὑποκείμενο [99] ἀλλὰ ἀφοῦ προυποτεθεῖ ἐκεῖνο τὸ σημεῖο δὲν μπορεῖ κιόλας νὰ ἔχει διαφορετικα μπορεῖ μόνο νἄναι ἐξωτερική Ἄρα ἐκείνη ἡ λήψη τοῦ αἰτουμένου (Antizipation), ὅτι τὸ ἀπόλυτο εἶναι ὑποκείμενο ὄχι μόνο δὲν εἶναι ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα αὐτῆς τῆς ἔννοιας καθιστᾶ κιόλας ἀδύνατη αὐτὴ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα, γιατὶ θέτει τὴν ἔννοια ὡς ἕνα στάσιμο σημεῖο, ἐνῶ ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα εἶναι αὐτοκινησία.[100]

Μεταξὺ διαφόρων συνεπειῶν ποὺ ἀπορρέουν ἀπ᾽ ὅσα εἴπαμε μπορεῖ νὰ τονισθεῖ ἡ ἑξῆς, ὅτι τὸ ἐπίσταμαι εἶναι ἐνεργὸ καὶ ἐκθέσιμο μόνον ὡς ἐπιστήμη ἢ ὡς *σύστημα*. Ὅτι ἐπιπλέον μιὰ λεγόμενη ἀρχὴ (Grundsatz oder Prinzip) τῆς φιλοσοφίας κι ἀληθινὴ νὰ εἶναι, εἶναι ἤδη καὶ ψευδής, ἀφοῦ ἀκριβῶς ὑπάρχει μόνον ὡς[101] ἀρχή. – Γι᾽ αὐτὸ ἀνασκευάζεται εὔκολα Ἡ ἀνασκευὴ συνίσταται στὴν κατάδειξη τοῦ ἐλαττωματος τοῦ ἐλλείμματός της ἀλλὰ εἶναι ἐλλειμματικὴ γιατὶ εἶναι μόνο τὸ καθόλου ἢ ἡ ἀρχή, ἡ ἀφετηρία Ἐὰν ἡ ἀνασκευὴ εἶναι δόκιμη, ἀντλεῖται ἀπὸ αὐτὴν κι ἀναπτύσσε-

---

98 «Τὸ ον» Sein (αλλοῦ «εἶναι») Οι Νεοπλατωνικοι θετουν τὸ «εν» ως αρχη

99 Ἄλλη αναγνωση, «στὸ σημειο»

100 Τὸ (αριστοτελικὸ) ὑποκειμενο τῶν κατηγορουμένων δὲν συγκροτειται απὸ αὐτὰ τὰ ἴδια ἄρα τίθεται απὸ τὸν εξωτερικὸ παρατηρητη, που αποφασίζει ὅτι μιὰ ἰδιοτητα εἶναι ἡ οὐσια Πρόκειται· για την ἐγελιανη κριτικη τῆς σχεσης πράγμα-ἰδιότητα βλ εδῶ τὸ κεφ *Αντίληψη*

101 Α «επειδη εἶναι»

ται ἐξ αὐτῆς –δὲν παρασκευαζεται ἀπ᾽ ἐξω μὲ ἀντιθετες βεβαιωσεις και ἐμπνευσεις [102] Ἄρα στὴν κυριολεξια ἡ ανασκευὴ θὰ τὴν ἀνεπτυσσε. [28] ὁπότε θα συμπλήρωνε τὸ ἔλλειμμα της. ἂν δεν παραγνωριζε τὸν ἑαυτο της με τὸ νὰ ἑστιάζει μοναχὰ στὴν *ἀρνητικὴ* ἐνέργεια της[103] καὶ να μη συνειδητοποιεῖ την προοδό της καὶ τὸ ἀποτελεσμα της κατα τὴν *θετικὴ* ἐπίσης ὀψη τους – Ἀντιστροφα ἡ κυριολεκτικὰ *θετικη* ἐκπλήρωση τῆς ἀφετηριας ἀναφερεται συναμα ἐξ ἴσου ἀρνητικὰ σ᾽ αὐτήν γιὰ τὴν ἀκρίβεια στὴν μονόπλευρη μορφὴ ποὖχει ἀρχικὰ ὁταν ὑπάρχει μόνον *ἄμεσα*. δηλαδὴ ὅταν εἶναι *σκοπός* Μπορεῖ λοιπὸν καὶ αὐτὴ νὰ ἐκληφθεῖ ὡς ἀνασκευη[104] τοῦ ὁποιου *θεμελίου* τοῦ συστήματος. [22] εἶναι ὅμως ὀρθότερο νὰ θεωρεῖται ἔνδειξη[105] τοῦ ὅτι τὸ *θεμέλιο* ἢ ἡ *ἀρχὴ* τοῦ συστηματος εἶναι στὴν *πραξη* μόνον ἡ *ἀφετηρία* του.

Ὅτι τὸ ἀληθὲς εἶναι ἐνεργὰ πραγματικὸ μόνον ὡς σύστημα. δηλαδὴ ὅτι ἡ ὑφιστάμενη οὐσία εἶναι κατ᾽ οὐσίαν ὑποκειμενο. ἐκφράζεται στὴν *παράσταση*[106] ποὺ τὸ ἀπόλυτο. τὸ ἀποκαλεῖ *πνεῦμα*. δηλαδὴ *νοῦ*[107] –αὐτὴ εἶναι ἡ πλέον ὑψηλὴ ἔννοια.[106] καὶ ἀνήκει στὴν νεώτερη ἐποχὴ καὶ τὴν θρησκεία της Μονάχα τὸ νοητικὸ[109] εἶναι τὸ *ἐνεργείᾳ* εἶναι ἡ οὐσία ἢ

---

102 Αυτη εἶναι η *αρχη τῆς ἐσωτερικῆς ανασκευῆς* « Η *ανασκευη* δὲν πρεπει να ἔρχεται ἀπ᾽ ἔξω νὰ απορρέει απὸ παραδοχὲς ἔξω απὸ τὸ συστημα στὶς ὁποῖες αυτὸ δὲν αντιστοιχει [ ] Η μοναδικὴ ἀνασκευη τοῦ σπινοζισμοῦ δὲν μπορει λοιπὸν παρὰ να συνισταται στὸ ὅτι η σκοπια του αναγνωρίζεται πρῶτα ως ουσιωδης καὶ αναγκαια αλλ ὁτι κατα δευτερον αυτη μεταβαινει *αφ ἑαυτῆς στην ανωτερη*» (*Λογικη W* 6 250 *GW* 12 14-15)

103 Α «πλευρα της»

104 Α «εξ ἴσου νὰ ἐκληφθει ως ἡ ανασκευη»

105 Α «καλύτερα ὅμως ως ἔνδειξη»

106 Η θρησκεια ανηκει στὸν χῶρο τῆς παραστασης ἢ φαντασιας οχι τῆς ἔννοιας

107 «*Πνεῦμα* δηλαδη *νοῦ*» *Geist* Ο Ἑ διεκδικει τὸ *πνεῦμα* απὸ τὸν χριστιανισμὸ γιὰ την φιλοσοφία ἐκμεταλλευόμενος την συμπτωση *νοῦ-πνευματος* στην λεξη Geist

108 Με αισθητικη-ἠθικη σημασια erhabenste. Βλ Ψευδο-Λογγινου *Περι ὕψους* Βικελαια Δημοτικη Βιβλιοθηκη Ηράκλειο 1990 Kant. *Kritik der Urteilskraft* 1790 Καντ *Κριτικη τῆς κριτικῆς δυναμης* μτφ Κ Ανδρουλιδακης Ιδεόγραμμα Αθηνα 2002

109. Das Geistige που διακρινεται απὸ τὸ geistliches *πνευματικὸ* με *θρησκευτικη σημασία*

τὸ *αὐτὸ τοῦτο ὂν* – τὸ *ἀναφερομενο πρὸς* καὶ[110] τὸ *προσδιορισμενο ἀπό* τὸ *ἄλλως εἶναι* καὶ τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* – καὶ ἐκεῖνο *που* μενει μεσα στὸν ἑαυτο του παρὰ τὸν καθορισμὸ αὐτό, δηλαδὴ ἐνῶ εἶναι ἐκτὸς ἑαυτοῦ[111] – ἤτοι ὑπαρχει *αὐτὸ καθ' αὐτό* [112] – Ὅμως τὸ νοητικὸ εἶναι τοῦτο τὸ *αὐτὸ καθ' αὐτὸ πρῶτα μονο κατ' ἐμᾶς ἢ αὐτὸ τοῦτο*.[113] δηλαδὴ εἶναι ἡ νοητικὴ *ὑφισταμενη ουσια* [114] Πρεπει να εἶναι τοῦτο και *κατὰ τὸν ἑαυτο του* –νάναι ἡ ἐπιγνωση τοῦ νοητικοῦ καὶ ἡ ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς τοῦ νοῦ ποὺ σημαινει νὰ ὑπάρξει γιὰ τὸν ἑαυτό του ὡς *ἀντικείμενο*, ἀλλὰ ἐξ ἰσου ἄμεσα ὡς ἀνηρημενο[115] ἀντικειμενο, ἀνακλασμένο στὸν ἑαυτό του Τὸ ἀντικείμενο ὑπάρχει *καθ' αὐτὸ* μόνον κατ' ἐμᾶς, ἐφ' ὅσον τὸ νοητικὸ περιεχόμενό του παραγεται ἀπ' τὸ ἴδιο· ἐφ' ὅσον εἶναι δὲ καθ' αὐτὸ καὶ κατὰ τὸν ἑαυτό του, αὐτὴ ἡ αὐτοπαραγωγή, ἡ καθαρὴ ἔννοια, εἶναι γιὰ τὸ ἀντικειμενο συνάμα τὸ ἀντικειμενῶδες στοιχεῖο ὁπου ἔχει τὴν ὕπαρξη του, καὶ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο εἶναι ἕνα ἀντικείμενο τὸ ὁποῖο, κατὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, ἀνακλᾶται στὴν ὕπαρξή του *μέσα* στὸν ἑαυτό του [29] – Ὁ νοῦς *ποὺ* ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ἔτσι ἀνεπτυγμένου[116]

---

110 A. «ἤ»

111 Αὐτὸ που *δεν παυει να εἶναι ὁ εαυτός του* καιτοι εἶναι *προσδιορισμενο* δηλ σχετίζεται μὲ κατι ἄλλο ενεργητικα καὶ παθητικα (ὁ προσδιορισμὸς αναλυεται απὸ τὸν Ἕ ως σχεση)

112 Οι τρεις στιγμὲς τῆς θεωρητικῆς αναπτυξης (1) αὐτὸ τοῦτο = ουσια = δυναμει = μη σχετικὸ = αφηρημενο καθόλου = αόριστο (2) καθ αυτὸ = φαινόμενο = ενεργεια = σχετικὸ (μὲ ἄλλο) = επιμέρους = ὁρισμενο (3) αυτὸ καθ αυτὸ = συνολον ουσιας-φαινομένου δυναμει-ενεργεια = σχέση μη σχετικοῦ και σχετικοῦ = ενοτητα καθόλου και επιμερους = απολυτα ὁρισμενο = απολυτο ἢ συγκεκριμενο καθόλου ἢ καθέκαστον

113 Αυτοεφαρμογη τῶν παραπανω κατηγοριῶν: *Ἐμεῖς* γνωριζουμε τι εἶναι αυτὸ τοῦτο. ἂν τὸ ἤξερε τὸ ἴδιο θα ἤταν ὅ τι εἶναι ενεργεια στὸ φαινόμενο κατὰ τὸν ἑαυτό του θα ἤταν *καθ αυτὸ* αὐτὸ καθ αυτό Τὸ (μόνο) *κατ ἐμᾶς* εἶναι και (μόνο) *αὐτὸ τοῦτο*

114 Η *ὑφισταμενη οὐσια* εἶναι ἡ μορφη που αποδιδουμε στὸ απόλυτο οταν δεν θεωροῦμε την γνωση του χαρακτηριστικο *τοῦ ἴδιου* ὅταν αὐτη εἶναι γνωση κάτι ἐξωτερικοῦ Αλλιῶς *ὁριζουμε* τὸ ἀπόλυτο ως *Αὐτὸ που* η γνωση του εἶναι παντα αυτογνωσια

115 A: «ὡς μεσολαβημενο που σημαινει ανηρημένο» (*ενν* μεσολαβουμενο απὸ την γνωση)

116 Η λέξη λειπει στην A

ώς νοῦ εἶναι ἡ *ἐπιστήμη* Ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα του και τὸ βασιλειο ποὺ οἰκοδομεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του στὸ δικό του στοιχεῖο.

Ἡ *καθαρη* αὐτογνωσια μεσα στὴν ἀπολυτη ἑτεροτητα,[117] ὁ αἰθερας[118] τοῦτος *ὡς τετοιος*. εἶναι τὸ ἐδαφος ὅπου πατᾶ ἡ ἐπιστημη. εἶναι τὸ *ἐπισταμαι γενικα* Ἡ ἀφετηρια τῆς φιλοσοφίας προυποθετει ἢ ἀπαιτεῖ ἡ συνειδηση να βρισκεται σ᾽ αὐτὸ τὸ *στοιχεῖο* Ἀλλ᾽ αὐτὸ ἀποκτᾶ[119] τὴν ἴδια τὴν τελειωση καὶ διαφάνεια του μόνο μέσα ἀπὸ τὴν κίνηση τοῦ γιγνεσθαι του [120] Το στοιχεῖο αὐτὸ εἶναι ἡ καθαρη νοητικοτητα ως[121] τὸ *καθολου* με τὸν τροπο τῆς ἁπλῆς ἀμεσοτητας –τοῦτο τὸ ἁπλο. ὁπως ἐχει *ὕπαρξῃ* ὡς ἁπλο. εἶναι τὸ ἔδαφος τὸ ὁποῖο εἶναι νόηση. τὸ ὁποῖο ὑπαρχει μόνο στὸν νοῦ Μιᾶς κι αὐτὸ τὸ στοιχεῖο αὐτη ἡ ἀμεσότητα τοῦ νοῦ εἶναι τὸ ἐν γένει οὐσιακὸ στὸν νοῦ. ἡ ἴδια εἶναι ἡ *μεταμορφωμενη*[122] *οὐσιότητα*. ὁ ἀναλογισμὸς ποὺ ὁ ἴδιος εἶναι ἁπλος. ποῦναι ἡ ἀμεσότητα ὡς ἀμεσότητα καθ᾽ αὐτη.[123] τὸ *εἶναι* ποὺ ἀποτελεῖ ἀνα-

---

117. Η γνωση συνισταται στὸ οτι η σκεψη βρισκει σκεψεις μεσα σε κατι ποὺ δὲν εἶναι σκέψη Ὅταν γνωρίζει κατι. ανακαλυπτει ὅτι αὐτὸ στὸ ὁποῖο μετατραπηκε διδασκόμενη ἀπὸ τὸ αντικειμενο δὲν παύει να εἶναι ὁ εαυτός της «ανακλᾶται στὸν ἑαυτό της μέσα στὸ ἄλλο». Πρβλ *σ* [494/361]. Ο «ἀπόλυτος νοῦς» εἶναι «η καθολικη ἐπιγνωση *ἑαυτοῦ* μεσα στὸ *απόλυτο* εναντιό σου».

118. Ἴσως εἶναι υπαινιγμὸς στὸν Ζαιμμεριγκ (Sommering). που υπεθετε ὁτι ὑπαρχει ἐκτὸς απὸ τὸν συμπαντικὸ αιθέρα τοῦ Νεύτωνα ενας «αιθερας» στὸν εγκέφαλο μεταξυ νευρων

119 Α «ἔχει»

120 Η επιστημη προυποθετει οτι *ὁ νοῦς μπορει να καταλαβει την εμπειρια* Αὐτὸ χρηζει ομως αποδείξεως Η *απόλυτη επιγνωση* καταληξη τῆς *φαινομενολογιας τοῦ νοῦ* αποδειξη τῆς ικανότητας τοῦ νοῦ νὰ γνωριζει θὰ εἶναι η *αφετηρια* τῆς φιλοσοφιας δηλ τῆς γνωσης

121 Α: «ἤτοι»

122. Verklärte μετουσιωμένη Η ουσιοτητα εἶναι η ἔννοια ως ουσια τῶν πραγμάτων καὶ ὁταν γνωρίζουμε μετουσιωνεται σὲ ἔννοια που ανηκει στὸν νοῦ

123 Ἄλλη ανάγνωση «που εἶναι αμεσότητα ως αναλογισμὸς καθ αυτός»

«– τοῦτο τὸ απλό καθ αυτη». Α «Μιᾶς καὶ αὐτὸ εἶναι η αμεσότητα τοῦ νοῦ. μιᾶς καὶ η υφισταμενη ουσια εν γένει εἶναι ὁ νοῦς. πρόκειται για την *μεταμορφωμενη ουσιότητα* γιὰ τὸν αναλογισμὸ που ὁ ἴδιος εἶναι ἁπλος δηλαδη εἶναι ἡ ἀμεσοτητα»

χλαση στὸν εαυτο του. [23] Ἡ ἐπιστημη ζητᾶ, ἀπὸ μερους της ἡ αὐτοσυνειδησια[124] νἄχει ἀναχθεῖ σ᾽ αὐτὸ τὸν αἰθέρα ὡστε νὰ μπορεῖ νὰ ζήσει καὶ νὰ ζεῖ μαζὶ μὲ τὴν ἐπιστήμη καὶ μέσα της Ἀντιστρόφως, τὸ ἄτομο ἔχει τὸ δικαίωμα ν᾽ ἀπαιτεῖ ἡ ἐπιστημη να τοῦ τείνει τὸ χερι τοὐλάχιστον μεχρι αὐτὴ την σκοπιά να τοῦ την δειξει μεσα του[125] Τὸ δίκαιό του ἐδράζεται στὴν ἀπολυτη αὐθυπόσταση του, που ἔχει ἐπίγνωση ὅτι κατεχει σὲ καθε σχῆμα τῆς ἐπιγνωσής του γιατὶ [30] μεσα στὸ κάθε τετοιο σχῆμα –εἴτε αὐτὸ εἶναι ἀναγνωρισμένο ἀπὸ τὴν ἐπιστημη εἴτε ὄχι, καὶ ὅποιο κι ἂν εἶναι τὸ περιεχόμενό του– τὸ ἄτομο εἶναι ἡ ἀπόλυτη μορφη,[126] ποὺ σημαίνει ὁτι εἶναι ἡ[127] *ἄμεση βεβαιότητα* δι᾽ ἑαυτόν, καὶ ἄρα, ἂν προτιμᾶται αὐτὴ ἡ ἔκφραση, ἀνυπόθετο *εἶναι* Ἑνῶ ἡ σκοπιὰ τῆς συνείδησης, τὸ νὰ ἔχω ἐπίγνωση ἀντικειμενικῶν πραγμάτων ἐν ἀντιθεσει πρὸς τὸν ἑαυτο μου καὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου ἐν ἀντιθεσει πρὸς αὐτά, θεωρεῖται ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη τὸ ἄλλο[128] –[δηλαδὴ ἑνῶ] αὐτὸ μέσα στὸ ὁποῖο ἡ συνείδηση ἔχει ἐπίγνωση ὅτι εἶναι[129] κοντὰ στὸν ἑαυτό της θεωρεῖται πολλῷ μᾶλλον ἀπώλεια τοῦ νοῦ–, τὸ στοιχεῖο τῆς ἐπιστήμης εἶναι ἀντίθετα, γιὰ τὴν συνείδηση, ἕνα μακρινὸ ἐπέκεινα, ὅπου δὲν κατεχει πιὰ τὸν ἑαυτό της Τὸ καθένα ἀπ᾽ αὐτὰ τὰ δυο μέρη φαινεται κατὰ τὸ ἄλλο νἄναι τὸ ἀνάποδο τῆς ἀλήθειας Τὸ νὰ ἐπαφιεται ἄμεσα στὴν ἐπιστήμη εἶναι μιὰ ἀπόπειρα τῆς φυ-

---

Η γενικότητα δὲν ὑπάρχει σὲ επιμεροις πραγμα υπάρχει ως σκέψη Εἶναι κατι ἄμεσο ἁπλό, που εἶναι ὁμως αποτέλεσμα του στοχασμοῦ Εφ ὅσον ὑπαρχει ἔχουμε ἕνα ὄν που εἶναι αυτοαναφορα – Γι αυτὸ ὁ *αναλογισμὸς* εἶναι *καὶ στοχασμὸς καὶ* αυτοαναφορα

124 A: «Ἡ επιστημη απὸ μέρους της ζητά απὸ την αυτοσυνειδησία»

125 «Νὰ τοῦ την δειξει μεσα του» λειπει στην A

126 Κάθε μορφη ἐπιγνωσης εἶναι *εσωτερικα απόλυτη* αφοῦ ὁριζει και τὸ περιεχόμενο καὶ την μορφη επικυρωσης τοῦ περιεχομένου ἄρα αυτὸς που την ἔχει εἶναι «ἀπόλυτη μορφη»: Ἔτσι ὁρίζεται ἡ «απόλυτη ιδέα», αποτέλεσμα καὶ επικυρωμένη *μέθοδος* τῆς *λογικῆς*

127 A «εἶναι συναμα ἡ απόλυτη μορφη δηλαδὴ ἔχει την».

128 Η «συνείδηση», αντικειμενο κριτικῆς τῆς *Φαινομενολογίας* θέτει ὅτι γνωστικὸ «ὑποκείμενο» καὶ γνωστικὸ «αντικείμενο» εἶναι χωριστα ἄρα τὸ αντιθετο ἀπ ὅ τι ἡ ἐπιστημη Ἂν εἶναι ἐκ προοιμίου χωριστα *δεν* γνωρίζω αντικειμενικὰ την εμπειρια

129 «Ἔχει ἐπίγνωση ὅτι εἶναι» A «εἶνα'»

σικῆς συνείδησης –ποὺ κι αὐτὴ δὲν ξερει τι την ὠθεῖ νὰ τὴν κάμει– νὰ βαδισει γιὰ μια φορα καὶ πανω στὸ κεφαλι ὁ καταναγκασμὸς νὰ παρει αὐτη τὴν ἀσυνήθιστη στάση καὶ να κινηθεῖ ἔτσι εἶναι μιὰ βία. ἀπροετοίμαστη ὅσο καὶ φαινομενικα περιττη, ποὺ προτρέπεται νὰ ἀσκήσει στὸν ἑαυτό της – Ὅ,τι κι ἂν εἶναι ἡ ἐπιστήμη στὸν ἑαυτο της, πάντως σὲ ἀναφορα μὲ τὴν ἄμεση αὐτοσυνειδησία παρουσιαζεται ὡς κατι ἀναποδο πρὸς αὐτην δηλαδη, ἐπειδὴ ἀρχὴ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας τῆς τελευταιας εἶναι ἡ βεβαιότητα της γιὰ τὸν ἑαυτο της[130] καὶ ἐφ' ὅσον ἡ ἴδια εἶναι κατὰ τὸν ἑαυτό της ἐκτὸς ἐπιστημης, ἡ ἐπιστημη ἐπενδυεται μὲ τὴν μορφη τοῦ ἐξωπραγματικοῦ Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἐπιστήμη πρέπει νὰ ἑνώσει ἕνα τετοιο[131] στοιχεῖο μαζι της, ἢ μᾶλλον να δείξει ὅτι τῆς ἀνηκει και πῶς τῆς ἀνήκει. Ὅσο στερεῖται μιᾶς τέτοιας[132] ἐνεργοῦ πραγματικότητας, ἡ ἐπιστήμη εἶναι μόνο τὸ περιεχόμενο ὡς[133] τὸ *αὐτὸ τοῦτον*, ὁ *σκοπὸς* ποὺ εἶναι πρῶτα κάτι ἀκόμη *ἐσωτερικὸ*, δὲν ὑπάρχει ὡς [31] νοῦς, εἶναι ἀκόμη μονο νοητικὴ ὑφιστάμενη οὐσια Τοῦτο τὸ *αὐτὸ τοῦτον* πρέπει να ἐκδηλωθεῖ καὶ νὰ γίνει *κατα τὸν ἑαυτό* του, πραγμα ποὺ δὲν σημαινει παρὰ ὁτι πρέπει νὰ θεσει τὴν αὐτοσυνειδησία ὡς ἕνα μὲ τὸν ἑαυτό του.[134]

[24] Αὐτὸ τὸ γιγνεσθαι τῆς *ἐπιστήμης γενικά*, δηλαδὴ τοῦ *ἐπίσταμαι*, τῆς *ἐπίγνωσης*, εἶναι αὐτὸ ποὺ ἐκθέτει ἡ παρούσα *φαινομενολογία* τοῦ νοῦ.[135] Τὸ ἐπίσταμαι ὁπως ὑπάρχει ἀρχικά, ὁ *ἄμεσος νοῦς*, εἶναι κάτι ἄνοο, ἡ *αἰσθητὴ συνείδηση* Γιὰ να γινει κατὰ κυριολεξία ἐπισταμαι, δηλαδὴ νὰ παραγάγει τὸ στοιχεῖο τῆς ἐπιστημης ποὺ[136] εἶναι ἡ ἴδια[137] ἡ καθαρὴ ἔννοια

---

130 A «επειδη η ἄμεση αυτοσυνειδησια εἶναι ἡ αρχη τῆς ενεργοῦ πραγματικότητας».

131 A· «ἐκεῖνο τό»

132 A «τῆς»

133 «Τὸ περιεχόμενο ὡς» λειπει στην A

134 A· «Ἡ ἐπιστημη πρέπει νὰ εκδηλωθει και να γινει *κατὰ τὸν ἑαυτό* της πραγμα ποὺ δὲν σημαίνει παρα ὅτι πρέπει νὰ θέσει την αὐτοσυνειδησια ως ἕνα μὲ τὸν ἑαυτό της»

135 H A προσθέτει «ως τὸ πρῶτο μέρος τοῦ συστηματος τῆς επιστημης»

136 A «κατι που»

137 « Η ἴδια» λειπει στην A

της το ἐπισταμαι πρεπει να διανοιξει και να πορευθεῖ ἑναν μακρὺ δρομο – Τὸ γιγνεσθαι αὐτο, ὁπως θὰ τεθεῖ[138] μὲ τὸ περιεχόμενό του και ὁσα σχηματα ἐμφανίζονται σ᾽ αὐτο δὲν θα εἶναι ὁ,τι φανταζεται κανεις ἀρχικα σὰν[139] εἰσαγωγὴ τῆς μη ἐπιστημονικῆς συνειδησης στην ἐπιστημη θα εἶναι ἐπισης ἀλλο απὸ την θεμελίωση τῆς επιστημης –ἄλλο παντως ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸ που ἀρχίζει ἀμεσα, σὰν πυροβολισμός, ἀπὸ την ἀπολυτη ἐπιγνωση, καὶ ξεμπερδεύει εὐθὺς μὲ τὶς ἄλλες σκοπιες, ἐπειδὴ δηλωνει πὼς δὲν τις λαβαινει ὑπ᾽ ὀψη του

Τὸ ἐργο[140] νὰ ὁδηγηθεῖ τὸ ἀτομο ἀπ᾽ την ἀπαιδευτη σκοπια του ως τὸ ἐπισταμαι ἔπρεπε να ἐκληφθεῖ με το καθολικο του νοημα, και νὰ ἐξετασθεῖ πῶς παιδευεται τὸ καθολικὸ ἀτομο ὁ αὐτοσυνειδητὸς νοῦς.[141] – Σ᾽ ὅ,τι ἀφορᾶ τὴν ἀναφορὰ τῶν δυο ἀτόμων στὸ καθολικὸ ἄτομο ἡ καθε στιγμὴ ἐμφανίζεται ἔτσι ὅπως ἀποκτᾶ συγκεκριμένη [32] μορφὴ καὶ δικό της σχηματισμό Τὸ ἐπιμερους ἄτομο εἶναι[142] ὁ ἀτελὴς νοῦς ἑνα συγκεκριμενο σχῆμα ποὺ σὲ ὁλόκληρη τὴν ὑπαρξή του δεσπόζει *ἕνας* καθορισμός,[143] ἐνῶ οἱ ἄλλοι παρίστανται μόνο μὲ ἀμβλυμενα χαρακτηριστικα Στὸν νοῦ ποὺ στέκεται ψηλότερα ἀπὸ ἑναν ἄλλον, ἡ κατώτερη συγκεκριμένη ὕπαρξη ἔχει ὑποβιβασθεῖ σὲ ἀφανὴ στιγμή· ὅ,τι ἦταν τὸ ἴδιο τὸ θεμα εἶναι πια μόνον ἴχνος· τὸ σχῆμα του ἔχει καλυφθεῖ καὶ ἔχει γινει ἁπλὸ σκίασμα Τὸ ἄτομο, ποὺ ἡ ὑφισταμενη οὐσία του εἶναι ὁ ὑψηλότερα ἱσταμενος νοῦς, διατρεχει αὐτὸ τὸ παρελθὸν κατὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο κάποιος ποὺ καταπιάνεται μὲ μιὰν ἀνώτερη ἐπιστημη περιτρέχει προκαταρκτικὲς γνωσεις ποὺ κατέχει ἀπὸ καιρο, γιὰ νὰ καταστήσει τὸ περιεχόμενο τους παρὸν στὸν ἑαυτό του ἀνακαλεῖ τὴν μνήμη τους [25] χωρὶς νὰ τὸν ἐνδιαφέρουν οὐτε νὰ στέκεται σ᾽ αὐτες[144]

---

138 A «ἔχει τεθεῖ»

139 A «ἐμφανίζεται ως κατι ἄλλο απὸ την»

140 A «Τὸ ἔργο ὅμως.»

141 A «ὁ νοῦς τοῦ κόσμου» Πρβλ την συνεχεια μὲ σ [498-501/*365-367*]

142 A «εἶναι δέ»

143 A «ποὺ ὅλη ἡ υπαρξη του εμπιπτει σ ενα προσδιορισμό».

144 A «τὴν μνήμη του χωρὶς νὰ τὸν ενδιαφερει οὔτε να στέκεται σ αυτό»

Το καθεκαστον ἀτομο πρεπει ἐπισης να διατρεξει τα σταδια τῆς παιδειας τοῦ καθολικοῦ νοῦ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο [145] ἀλλα ὡς σχηματα τα ὁποῖα ὁ νοῦς ἔχει ἤδη απεκδυθεῖ ὡς σταδια ἑνὸς δρομου ἀνοιγμενου και ἐξομαλυμενου ἐτσι [146] οσον ἀφορᾶ την πληροφόρηση βλεπουμε ὅσα σὲ προγενεστερες εποχες ἀπασχολοῦσαν τὸν ὡριμο νοῦ τῶν ἐνηλικων νὰ ἐχουν ὑποβιβασθεῖ σὲ πληροφοριες, ἀσκησεις, ως και σε παιγνίδια τῶν παιδιῶν, ὁποτε στην παιδαγωγικη προοδο θ' ἀναγνωρίσουμε τὴν σὰν σκιαγραφημενη ἀντιγραφη τῆς ιστοριας τῆς παιδείας τοῦ κόσμου Αὐτὴ η περασμενη υπαρξη εἶναι ἤδη κεκτημενο τοῦ καθολικοῦ νοῦ ὁ οποῖος ἀποτελεῖ τὴν ὑφισταμενη οὐσια τοῦ ἀτόμου και, ἐφ' ὁσον τοῦ ἐμφανιζεται ἔτσι ἐξωτερικά, τὴν ἀνόργανη φύση του [147] [33] – Ἡ παιδεία ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη συνίσταται, θεωρημένη ἀπο τὴν πλευρα τοῦ ἀτόμου, στὸ ὅτι τὸ ἴδιο προσκτᾶται αὐτὸ τὸ ὑπαρχον, ὁτι ἀναλώνει τὴν ἀνόργανη φύση του καὶ τὴν νεμεται καθ' ἑαυτον Τοῦτο ὁμως, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ καθολικοῦ νοῦ ὡς τῆς ὑφιστάμενης οὐσιας, δὲν εἶναι παρὰ τὸ ὁτι αὐτὴ προικίζεται μὲ τὴν αὐτοσυνειδησία της, ὅτι παράγει τὸ γιγνεσθαί της καὶ τὴν ἀνακλασή της στὸν ἑαυτο της [148]

Ἡ ἐπιστήμη ἐκθέτει αὐτὴ τὴν παιδευτικὴ κίνηση ὡς κατι διεξοδικὸ καὶ ἀναγκαῖο ἀλλὰ ἐκθέτει ἐξ ἴσου τὰ ἤδη ὑποβιβασμένα σὲ στιγμὴ καὶ κτῆμα τοῦ νοῦ ὡς πρὸς τὸν σχηματισμό τους. Στόχος εἶναι νὰ διαγνώσει ὁ νοῦς τί εἶναι τὸ ἐπίσταμαι. Ἡ ἀνυπομονησία ζητᾶ τὸ ἀδύνατον, ἀκριβῶς να πε-

---

145 A «Ἔτσι διατρέχει και τὸ ἑκαστοτε καθεκαστον ἄτομο τα σταδια τῆς παιδειας τοῦ καθολικοῦ νοῦ»

146 A «ὅπως»

147 «Καί, ἐφ ὅσον τοῦ εμφανίζεται ἔτσι εξωτερικα την ανοργανη φυση του» A: «ἤτοι την ανόργανη φυση του». Βιολογικη αναφορα Ἡ ἔννοια τοῦ ἐμβίου περιέχει τὸν ὀργανισμὸ καὶ τὸ περιβαλλον του ποὺ τοῦ *ανηκει μὴ ὀργανικα εἶναι ἡ ἀνόργανη φυση του*

148 «– Η παιδεια... στὸν ἑαυτό της» A «– Η παιδεια τοῦ ατόμου απ αυτη την ἄποψη συνίσταται θεωρημένη απὸ την πλευρα του στὸ ὁτι προσκτᾶται αὐτὸ τὸ προυπαρχον αναλωνει την ανόργανη φυση του και την νέμεται καθ' ἑαυτόν Τοῦτο δὲν εἶναι ὅμως εξ ἴσου παρα τὸ οτι ὁ καθολικὸς νοῦς ἢ ἡ υφιστάμενη ουσια προικίζεται μὲ την αυτοσυνειδησια της ἢ τὸ γιγνεσθαι της ἢ τὴν ἀνάκλαση της στὸν ἑαυτο της»

τυχει τὸν στοχο χωρὶς τα μέσα Ἀφ᾽ ένός πρεπει ν᾽ ἀντεξουμε τὸ *μῆκος* αὐτοῦ τοῦ δρόμου, γιατι καθε στιγμη εἶναι ἀναγκαια – ἀφ᾽ ἑτέρου πρέπει νὰ *σταθοῦμε* στὴν κάθε στιγμή, γιατὶ ἡ κάθε μια εἶναι ἡ ἰδια ένα ἀτομικὸ ὁλόκληρο σχῆμα και ἐξεταζεται ἀπολυτα μονον ἐφ᾽ ὁσον ὁ καθορισμός της ἀντιμετωπίζεται ὡς ἕνα σύνολο ἢ ὡς κατι συγκεκριμενο, δηλαδη ὅταν ἐξετάζεται τὸ συνολο μὲ την ἰδιομορφία αὐτοῦ τοῦ προσδιορισμοῦ. – Ἐπειδὴ ἡ ὑφιστάμενη οὐσια τοῦ ἀτομου, ἐπειδὴ μαλιστα ὁ νοῦς τοῦ κοσμου εἶχε την ὑπομονὴ να διέλθει αὐτὲς τὶς μορφὲς ἀνὰ την μακρὰ ἔκταση τοῦ χρόνου και ν᾽ αναλαβει τὴν τεραστια [34] ἐργασια τῆς παγκόσμιας ἱστοριας, διασχηματίζοντας μεσα στὴν κάθε μορφὴ ὅλο τὸ περιεχόμενό του, ὁσο αὐτὴ ἦταν ἱκανὴ να λαβει, κι ἐπειδη δὲν μποροῦσε [26] να φθασει στὴν συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ του μὲ λιγότερη ἐργασία, τὸ ἄτομο δὲν μπορεῖ βέβαια ὡς πρὸς τὸ θεμα, να ἐννοήσει τὴν ὑφιστάμενη οὐσία του μὲ λιγότερη Στὸ μεταξύ, ὁ κόπος του εἶναι συνάμα μικρότερος, γιατὶ αὐτα εἶναι τετελεσμενα *αὐτὰ τοῦτα*, τὸ περιεχόμενο εἶναι ἤδη ἡ καταργημένη ἐνεργὸς πραγματικότητα, *ποὺ* ἔχει γινει μιὰ δυνατότητα, ἡ ἀναγκαστη ἀμεσότητα, ὁ σχηματισμὸς ἤδη ὑποβιβασμένος στην συντομογραφία του, στὸν ἁπλὸ προσδιορισμὸ τῆς σκέψης. Ὄντας ἤδη ἕνα *νοούμενο*, τὸ περιεχόμενο εἶναι *κτῆμα* τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας τὸ ζήτημα δὲν εἶναι πιὰ νὰ μεταστρέψουμε τὴν ὕπαρξη δινοντάς της τὴν μορφὴ *κατινος ποὺ ὑπάρχει αὐτὸ τοῦτον*, ἀλλὰ μόνο νὰ μεταστρεψουμε τὸ *αὐτὸ τοῦτον*, τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι πιὰ μόνο καταγωγικό, οὔτε βυθισμένο στὴν ὕπαρξη ἀλλὰ ἤδη *ἐσωτερικευμενο στὴν μνήμη*, δίνοντάς του τὴν μορφὴ *κάτινος ποὺ ὑπάρχει κατα τὸν ἑαυτό του* [149] Μένει νὰ διευχρινισθεῖ ἀκριβεστερα τὸ εἶδος αὐτῆς τῆς ἐνέργειας [150]

149. Ὄχι νὰ γινει η εμπειρια ἔννοιες αλλὰ οι ἔννοιες παλι εμπειρικες βλ σ [37/28]

150 «– Επειδη η υφισταμενη ουσια ἐνεργειας» Α «– Επειδη η υφισταμενη ουσια τοῦ ατόμου επειδη ο νοῦς τοῦ κόσμου εἶχε τὴν ὑπομονη να διέλθει αυτὲς τις μορφες ἀνὰ την μακρα ἔκταση τοῦ χρόνου καὶ ν αναλαβει την τεραστια ἐργασια τῆς παγκόσμιας ιστοριας κι επειδὴ δεν μποροῦσε [26] νὰ φθάσει στην συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ του μὲ λιγότερη εργασια τὸ ἄτομο δὲν μπορει βεβαια να εννοησει τὴν ὑφισταμενη οιυσια

Όταν προσλαμβανουμε αὐτη τὴν κινηση κατω ἀπὸ την ἐδῶ προοπτικη, αὐτὸ ποὺ γλιτωνουμε ἀπὸ τὸ σύνολο εἶναι ἡ ἄρση τῆς ὑπαρξης αὐτὸ ὁμως ποὺ παραμενει ἀκομη καὶ χρήζει ἀνώτερης ἀναμόρφωσης εἶναι ἡ *παρασταση* και *γνωριμία* τῶν μορφῶν Ἡ ὕπαρξη ποὺ ἔχει ἐπαναφερθεῖ στην ὑφισταμενη οὐσία ἔχει μετατεθεῖ ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν πρωτη ἄρνηση, ἀκόμη μόνον *ἄμεσα* μεσα στὸ στοιχεῖο τοῦ ἑαυτοῦ ἄρα αὐτὸ τὸ κεκτημενο τοῦ ἑαυτοῦ διατηρεῖ τὸν ἴδιο χαρακτηρα ἀνεννόητης [35] ἀμεσότητας ακινητης ἀδιαφοριας ποὺχει κι ἡ ὕπαρξη· ἔτσι ἔχει ἔλθει μονο στὴν *παράσταση* – Εἶναι ἔτσι συνάμα κάτι *γνωριμο*, κατι μὲ τὸ ὁποῖο ὁ ὑπάρχων νοῦς ἔχει τελειώσει, ἀπ᾽ ὅπου ἀπουσιάζει πιὰ ἡ δραστηριότητα του κι ἄρα τὸ ἐνδιαφέρον του Ἂν ἡ δραστηριότητα ποὺ τελειώνει μὲ τὴν ὕπαρξη εἶναι ἡ ἴδια μόνον ἡ κίνηση τοῦ ἐπιμερους νοῦ ποὺ δὲν ἐννοεῖ τὸν ἑαυτό του, τὸ ἐπίσταμαι εἶναι ἀντίθετα στραμμένο ἐνάντια στὴν ἔτσι δημιουργημένη παράσταση, ἐνάντια στὸ γνώριμο αὐτό, εἶναι ἐνέργεια τοῦ *καθολικοῦ ἑαυτοῦ* καὶ συνιστᾶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς *νόησης* [151]

του μὲ λιγότερη Στὸ μεταξύ, ὁ κόπος του εἶναι συνάμα μικρότερος γιατι αὐτα εἶναι τετελεσμένα *αὐτα τοῦτα* –τὸ περιεχόμενο εἶναι ἤδη ἡ καταργημένη ἐνεργὸς πραγματικότητα που ἔχει γινει μια δυνατότητα καὶ η αναγκαστὴ ἀμεσότητα Ὄντας ἤδη ἕνα *νοούμενο* τὸ περιεχόμενο εἶναι κτῆμα τῆς ατομικότητας τὸ ζητημα δὲν εἶναι πιὰ να μεταστρέψουμε την *ὕπαρξη σε κάτι που ὑπάρχει αυτὸ τοῦτο* ἀλλα μόνο να μεταστρέψουμε τὸ *αὐτὸ τοῦτον* δινοντάς του την μορφη κατινος που ὑπαρχει *κατα τὸν ἑαυτό του* τὸ εἶδος τοῦ ὁποιου μένει νὰ προσδιορισθεῖ ἀκριβεστερα»

151 Ἡ παραγραφος στην Α «Αυτὸ που τὸ ἄτομο γλιτωνει απ αυτη την κινηση εἶναι η ἄρση τῆς ὕπαρξης αυτὸ ομως που παραμενει ακόμη εἶναι ἡ *παράσταση* καὶ *γνωριμία* τῶν μορφῶν Η ὕπαρξη που ἔχει επαναφερθει στην ὑφισταμενη ουσια ἔχει μετατεθει απ αυτη την ἄρνηση ἀκόμη μόνον *ἄμεσα* μέσα στὸ στοιχειο τοῦ ἑαυτοῦ· ἄρα διατηρεῖ τὸν ἴδιο χαρακτηρα ἀνεννόητης αμεσότητας ἢ ἀκινητης αδιαφοριας ποῦχει κι ἡ ὕπαρξη δηλαδη ἔχει ἔλθει μόνο στην *παρασταση* – Εἶναι ἔτσι συναμα κατι *γνωριμο* κατι μὲ τὸ ὁποιο ὁ υπαρχων νοῦς ἔχει τελειωσει απ᾽ ὅπου απουσιάζει πλεον η δραστηριότητα του καὶ ἄρα τὸ ενδιαφέρον του Ἂν η δραστηριότητα που τελειωνει μὲ την ὕπαρξη εἶναι η ἄμεση ἢ υπαρχουσα μεσολαβηση καὶ ἄρα η κίνηση μόνο τοῦ επιμέρους νοῦ που δεν ἐννοεῖ τὸν ἑαυτο του τὸ ἐπισταμαι εἶναι αντιθετα στραμμένο εναντια στην ἔτσι δημιουργημένη παρασταση ἐνάντια στὸ γνωριμο αυτό εἶναι η ενέργεια τοῦ καθολικοῦ εαυτοῦ καὶ συνιστᾶ τὸ ενδιαφέρον τῆς νοησης»

Το γνωριμο γενικα, επειδὴ ἀκριβῶς εἶναι *γνωριμο*, δὲν εἶναι γνωστό Εἶναι ἡ συνηθεστερη αὐταπάτη καὶ ἐξαπατηση ἄλλων [27] τὸ νὰ προϋποθετουμε κάτι στην γνωση ὡς γνωριμο και να το ἀποδεχομαστε ἐτσι [152] μ᾽ ὁλες τις παλινωδιες του, ενα τετοιο επισταμαι χωρις να ξερει πῶς τοῦ συμβαινει αυτο δεν κουνᾶ απὸ τὴν θεση του Τὸ ὑποκείμενο και τὸ ἀντικειμενο, κ λπ ὁ θεος, ἡ φυση, ἡ διανοια, ἡ αἰσθηση, κ ο κ ὑποτίθενται ἀσυναισθητα ὡς γνωριμα καὶ ὡς κατι ἔγκυρο ὁποτε ἀποτελοῦν σταθερα σημεῖα ἐκκινησης καὶ επιστροφῆς Ἡ κίνηση πηγαινοερχεται μεταξύ τους ἐνῶ αὐτα μένουν ἀκινητα, ἀρα ἐλισσεται μονο στην ἐπιφανειά τους Ἔτσι ἡ προσληψη κι ὁ ἐλεγχος συνιστανται ἐπισης στο νὰ κοιταζουμε ἂν ὁ καθενας μας βρισκει καὶ στην δικη του παρασταση ὁ,τι δηλωνουν αὐτα, ἂν ναι ἢ οχι αὐτο τοῦ φαίνεται ετσι καὶ τοῦ εἶναι ἐτσι γνωριμο

Ἡ *ἀναλυση* μιᾶς παράστασης, ὁπως συνηθιζόταν νὰ γινεται δὲν συνιστατο ἤδη σὲ τιποτε ἄλλο απο τὴν ἀρση τῆς μορφῆς τοῦ γνωριμου που ἔχει Ἀναλύω μια παράσταση στὰ καταγωγικὰ στοιχεῖα της θὰ πεῖ ἐπιστρέφω στις στιγμες της, ποὺ τοὐλάχιστον δὲν ἔχουν τὴν μορφὴ παρευρισκόμενης παράστασης, ἀλλὰ συνιστοῦν ἀμεσο κτῆμα τοῦ ἑαυτοῦ. Βεβαια, αὐτη ἡ ἀναλυση καταληγει μόνο σὲ *σκέψεις*, ποὺ οἱ ἴδιες εἶναι γνώριμοι προσδιορισμοί πάγιοι καὶ στάσιμοι Ὡστόσο οὐσιωδης στιγμὴ εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ *χωριστο*, τὸ ἐξωπραγματικο γιατὶ τὸ συγκεκριμένο εἶναι τὸ αὐτοκινουμενο μονον ἐπειδὴ [36] τὸ ἴδιο χωρίζεται καὶ γινεται ἐξωπραγματικό Ἡ δραστηριότητα τοῦ χωρισμοῦ εἶναι ἡ δύναμη και ἐργασια τῆς *διανοιας* τῆς πιὸ ἀξιοθαύμαστης και μεγάλης ἢ μᾶλλον τῆς ἀπολυτης ἰσχύος Ὁ κύκλος ποὺ ἡσυχάζει κλεισμένος στὸν ἑαυτό του καὶ κρατᾶ τὶς στιγμες του ὡς ὑφισταμενη οὐσία εἶναι ἡ ἄμεση καὶ ἄρα ὄχι ἀξιοθαύμαστη ἀναφορά Ἀλλὰ ὅτι τὸ συμβεβηκὸς ὡς συμβεβηκός, χωρισμένο ἀπὸ τὸ περιβάλλον του, ὅτι τὸ δεσμευμένο καὶ ἐνεργὰ πραγματικὸ μόνο στὴν συνάρτησή του μὲ ἄλλο ἀποκτᾶ ἰδία ὕπαρξη καὶ ξεχωριστὴ ἐλευθερία αὐτὸ εἶναι ἡ τεράστια δύ-

---

152 Βλ παρακατω σ [290/213]

ναμη τοῦ ἀρνητικοῦ εἶναι ἡ ενεργητικοτητα (Energie) τῆς νοησης, τοῦ καθαροῦ ἐγω [153] Ὁ θανατος, ἂν θελουμε να ὀνομασουμε ἔτσι αὐτη την ἐξωπραγματικότητα εἶναι ὅ τι φοβερότερο, και τὸ να τηρεῖται το νεκρὸ εἶναι αὐτὸ που ἀπαιτεῖ τὴν μεγιστη δυναμη Τὸ ἀδυναμο καλλος μισεῖ τὴν διανοια γιατὶ τοῦ ζητᾶ ὁ,τι δὲν μπορεῖ να πραξει Πλὴν ἡ ζωὴ τοῦ νοῦ δὲν εἶναι ἡ ζωη ποὺ σκιαζεται μπρὸς στὸν θανατο και φυλαγεται καθαρὴ ἀπὸ την φθορα, ἀλλα ἐκεινη ποὺ τὸν ἀντέχει καὶ διατηρεῖται μεσα του Ὁ νοῦς κερδιζει τὴν αληθεια του μόνον ἐφ᾽ ὁσον βρισκει τὸν εαυτο του μες στὸν απόλυτο σπαραγμο. Ὁ νοῦς δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἰσχὺς ὡς τὸ θετικὸ που δὲν κοιτάζει τὸ ἀρνητικό, ὁπως ὁταν λεμε για κατι ὁτι δὲν εἶναι τιποτα ἢ εἶναι λαθος, παει τελειωσε, πᾶμε παρακάτω σὲ κάτι ἄλλο εἶναι αὐτὴ ἡ ἰσχὺς μόνον ἐφ᾽ ὁσον ἀντικρίζει τὸ ἀρνητικὸ καταπρόσωπα, ἐφ᾽ ὅσον μενει σ᾽ αὐτό Τούτη ἡ παραμονὴ εἶναι ἡ μαγικὴ δύναμη ποὺ τὸ μεταστρέφει σὲ εἶναι – Ἡ δυναμη αὐτὴ εἶναι ὁ,τι ὀνομασθηκε πιὸ πάνω τὸ ὑποκείμενο, τὸ ὁποῖο, μὲ τὸ νὰ δίνει ὑπαρξη στὸν καθορισμὸ μέσα στὸ δικό του στοιχεῖο, [*28*] ἀναιρεῖ τὴν ἀφηρημενη ἀμεσότητα, ποὺ σημαίνει αὐτὴν ποὺ εἶναι μονο γενικὰ *ὑπάρχουσα* καὶ τὸ ὁποῖο, ὡς ἐκ τούτου, εἶναι ἡ ἀληθινὴ ὑφισταμενη οὐσια, τὸ εἶναι ἢ ἡ ἀμεσότητα ποὺ δὲν ἔχει τὴν μεσολάβηση ἔξω της, ἀλλ᾽ εἶναι αὐτὴ ἡ ἴδια

Τὸ ὁτι τὸ παραστημένο γινεται κτῆμα τῆς καθαρῆς αὐτοσυνειδησιας, αὐτὴ ἡ ἀνύψωση στὴν καθολικότητα ἐν γενει εἶναι μόνον ἡ μία πλευρα, ὀχι ἀκομη ἡ τελειοποιημένη παιδεία – Τὸ εἶδος σπουδῶν τῶν ἀρχαιων χρονων διαφέρει ἀπὸ [37] τῶν νεώτερων στὸ ὁτι ἐκεῖνες ἦσαν ἡ αὐθεντικη διαπλαση τῆς φυσικῆς συνείδησης Αὐτη δοκιμαζομενη ἰδιαιτερα σὲ κάθε μερος τῆς ὑπαρξης της και φιλοσοφωντας για ὁ τι συνέβαινε, γεννοῦσε τὸν ἑαυτό της σὰν μιὰ περα γιὰ περα ἐνεργοποιημενη καθολικότητα Στοὺς νεωτερους χρο-

---

153 Η γνωση απομονωνει ιδιοτητες και τις ανασυνθετει αυτη εἶναι η «αὐτοκινηση» τοῦ συγκεκριμένου: « Η απαίτηση τῆς a priori γνωσης, ως ἐὰν η ιδεα κατασκευαζε αφ εαυτῆς εἶναι ανακατασκευη [...] Σε καθε ἐπιστημη ξεκινᾶμε απὸ αρχὲς ποὺ εἶναι πρῶτα αποτελεσμα τοῦ ἐπιμέροις» (*W* 20 79-80)

νους τὸ ἀτομο βρισκει ἀντιθετα την ἀφηρημενη μορφη ἑτοιμη ὁταν μοχθεῖ να την καταλαβει καὶ νὰ την οἰκειοποιηθεῖ. δεν εἶναι τοσο ὅτι τὸ καθολου ἀπορρεει ἀπὸ το συγχεκριμένο και την πολλαπλοτητα τῆς ὑπαρξης. οσο ὁτι τὸ ἀτομο βγαζει τὸ ἐσωτερικὸ αδιαμεσολάβητα ἔξω και γεννᾶ το καθολου ὡς κατι τὸ ξεκομμενο Ἀρα τωρα ἡ δουλεια δεν συνισταται τοσο στὸ ν᾽ ἀποκαθαρουμε τὸ ἄτομο ἀπὸ τὸν ἄμεσο αἰσθητὸ τροπο και να τὸ καμουμε νὰναι ἡ νοουμενη καὶ νοουσα ὑφισταμενη οὐσία ὁσο στὸ ἀντιθετο να καμουμε τὸ καθόλου ἐνεργο και νοητικὸ αἴροντας τα παγια προσδιορισμενα διανοήματα Ἀλλὰ εἶναι πολὺ δυσκολότερο νὰ ρευστοποιηθοῦν τὰ παγια διανοήματα παρὰ ἡ αἰσθητὴ ὑπαρξη. Ὁ λόγος εἶναι αὐτὸ ποὺ εἴπαμε πρίν αὐτοὶ οἱ προσδιορισμοὶ ἔχουν γιὰ ὑφισταμενη οὐσία καὶ στοιχεῖο ὕπαρξής τους τὸ ἐγω τὴν ἰσχὺ τοῦ ἀρνητικοῦ. δηλαδὴ τὴν καθαρὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα. ἐνῶ οἱ αἰσθητοὶ προσδιορισμοὶ ἔχουν μόνο τὴν ἀνισχυρη ἀφηρημένη ἀμεσότητα. τὸ εἶναι ὡς εἶναι. Τὰ διανοήματα γίνονται ρευστὰ ἐφ᾽ ὅσον ἡ καθαρὴ νόηση. αὐτὴ ἡ ἐσωτερικη *ἀμεσοτητα*. γνωρίζει τὸν ἑαυτό της ὡς στιγμή. ἤτοι ἐφ᾽ ὁσον ἡ καθαρὴ βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτὸν προβαίνει σὲ ἀφαίρεση ἀπὸ τὸν ἑαυτό της – δὲν παρατᾶ. δὲν παραμερίζει τὸν ἑαυτο της. ἀλλ᾽ ἐγκαταλείπει τὸ *σταθερὸ* τῆς αὐτοθεσιας της. τόσο τὸ σταθερὸ τοῦ ἀμιγοῦς συγχεκριμένου. ποὖναι τὸ ἴδιο τὸ ἐγὼ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ διαφοροποιημενο περιεχόμενο – οσο καὶ τὸ σταθερὸ τῶν διαφορετικῶν ὁρων. οἱ ὁποῖοι. ὅταν τιθενται στὸ στοιχεῖο τῆς καθαρῆς νόησης. μετεχουν σ᾽ ἐκεῖνο τὸν ἀνυπόθετο χαρακτηρα τοῦ ἐγω Αὐτὴ ἡ κίνηση καθιστᾶ τὶς καθαρὲς σκεψεις *ἔννοιες* καὶ ἔτσι μόνο γίνονται ὅ,τι εἶναι ἀληθινα. αὐτοκινησεις κυκλοι. ὁ,τι εἶναι ἡ ὑφισταμενη οὐσία τους. νοητικὲς οὐσιότητες

Αὐτὴ ἡ κίνηση τῶν καθαρῶν οὐσιοτήτων ἀποτελεῖ τὴν φυση τῆς ἐν γενει ἐπιστημονικότητας Ἰδωμενη ὡς ἡ συνάρτηση [38] τοῦ περιεχομενου της εἶναι ἡ ἀναγκαιοτητα του και ἡ ἔκπτυξή του σὲ ὀργανικὸ συνολο Μ᾽ αὐτήν. ὁ δρόμος γιὰ να φθάσουμε στὴν ἐννοια τοῦ ἐπισταμαι γίνεται κι αὐτὸς ἕνα ἀναγκαῖο και πλῆρες γιγνεσθαι ὁποτε αὐτὴ ἡ προετοιμασια παυει να εἶναι ἕνα τυχαῖο [29] φιλοσοφεῖν ποὺ προσκολλᾶται

στὰ ταδε ἢ δεῖνα αντικειμενα. ἀναφορὲς καὶ σκεψεις τῆς ἀτελοῦς συνειδησης ὅπως προκυπτουν στὴν τυχη. ἢ ζητᾶ νὰ θεμελιωσει το ἀληθὲς μες ἀπὸ τὶς παλινωδιες ἑνος λογισμοῦ. συλλογισμοῦ καὶ συναγωγῆς ποὺ ἐκκινεῖ ἀπὸ ὁρισμένα διανοήματα [154] παρα αὐτὸς ὁ δρόμος θα περιλαβει. μὲς ἀπὸ τὴν κινηση τῆς ἔννοιας. τὴν πλήρη κοσμικότητα τῆς συνειδησης ὡς προς την ἀναγκαιότητά της [155]

Μιὰ τετοια ἔκθεση ἀποτελεῖ ἐπιπλεον τὸ *πρῶτο* μερος τῆς ἐπιστήμης γιὰ τὸν λογο ὁτι ἡ ὕπαρξη τοῦ νοῦ ὡς τὸ πρῶτο δὲν εἶναι παρα τὸ ἄμεσο ἢ ἡ ἀφετηρια. καὶ ἡ ἀφετηρια δὲν εἶναι ἀκόμη ἡ ἐπιστροφή της στὸν ἑαυτό της Τὸ *στοιχεῖο τῆς ἄμεσης ὕπαρξης* εἶναι συνεπῶς ὁ καθορισμὸς διὰ τοῦ ὁποίου αὐτὸ τὸ μέρος τῆς ἐπιστήμης διακρίνεται ἀπὸ τὰ ἀλλα – Ἡ ὑπόδειξη αὐτῆς τῆς διαφορᾶς μᾶς ὁδηγεῖ στὴν συζητηση μερικῶν πάγιων σκέψεων. ποὺ συνηθίζουν νὰ ἐμφανίζονται ἐδῶ

Ἡ ἄμεση ὕπαρξη τοῦ νοῦ ἡ *συνείδηση*. ἔχει τὶς δύο στιγμές. τὴν ἐπιγνωση καὶ τὴν ἀρνητικὴ πρὸς τὴν ἐπίγνωση ἀντικειμενικότητα. Ἐφ' ὅσον σ' αὐτὸ τὸ στοιχεῖο ἀναπτύσσεται ὁ νοῦς καὶ καταθέτει τὶς στιγμές του. οἱ ἴδιες ἐπενδύονται μ' αὐτὴ τὴν ἀντίθεση καὶ ὅλες ἐμφανίζονται ὡς σχήματα τῆς συνείδησης Ἡ ἐπιστήμη αὐτοῦ τοῦ δρόμου εἶναι ἐπιστήμη τῆς *ἐμπειρίας* ποὺ δοκιμαζει ἡ συνείδηση· ἡ ὑφιστάμενη οὐσια ἐξετάζεται ὅπως εἶναι ἀντικείμενο τῆς συνείδησης. αὐτὴ καὶ ἡ κίνηση της Ἡ συνείδηση δὲν ξέρει καὶ δὲν ἐννοεῖ τιποτα πέραν τοῦ τί ὑπάρχει στὴν ἐμπειρία της·[156] γιατὶ ὁ.τι

---

154 Ἄλλη αναγνωση «να θεμελιωσει τὸ αληθες μὲ αφετηρια καθορισμένα διανοηματα μὲς ἀπὸ ἕναν λογισμὸ ἕναν συλλογισμὸ μιὰ συναγωγη που ἄλλοτε τὰ λέει ἔτσι ἄλλοτε αλλιῶς»

155 Ἡ αναγκαιότητα σχετίζει τὶς καθαρὲς ἔννοιες *ταυτότητα-διαφορα* Ἐκτὸς αντικειμενου εἶναι «ἡ καθαρη ενότητα η καθαρη διαφορα και η σχεση τους» ἡ ἀναγκαιοτητα ως ακατανοητη «εἰμαρμένη» (σ [*273/200*]). Η γνωση τις σχετίζει *εντὸς αντικειμενου* (βλ. σ [*588/432*]) Λέγεται *κίνηση* γιατὶ ἡ «ταυτότητα τῆς ταυτότητας καὶ τῆς μη ταυτότητας» (*W* 5 74 *GW* 21 60) δύο εννοιῶν εἶναι *νεα* ἔννοια Η «μόνη δυνατη ἀληθινη μέθοδος» της φιλοσοφιας «εἶναι η συνειδηση της μορφῆς τῆς ἐσωτερικῆς αυτοκινησιας τοῦ περιεχομενου της». η δὲ *Φαινομενολογια* εἶναι «ἕνα δεῖγμα αὐτῆς τῆς μεθόδου» (*W* 5 49 *GW* 21 37)

156 Βλ σ [585/429] x σημ

ὑπαρχει σ᾽ αὐτην εἶναι μόνον ἡ νοητικη ὑφισταμενη οὐσια. και μαλιστα ὡς *ἀντικειμενο* τοῦ ἑαυτοῦ τῆς νοητικῆς ὑφισταμενης ουσίας Ἀντικειμενο γινεται παλι ὁ νοῦς γιατι εἶναι αὐτη ἡ κινηση τοῦ νὰ γίνεται *για τὸν ἑαυτο του* κατι ἄλλο. δηλαδὴ *ἀντικειμενο τοῦ δικοῦ του ἑαυτοῦ*. και να αἰρει αὐτη τὴν ἑτεροτητα Ἐμπειρια δὲ [39] λεγεται αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ κινηση ὁπου τὸ ἄμεσο. τὸ ἐκτὸς ἐμπειριας ποὺ θα πεῖ τὸ αφηρημενο εἴτε αὐτὸ τοῦ αἰσθητοῦ εἶναι εἴτε αὐτο τοῦ μονον νοητοῦ ἁπλοῦ.[157] ἀποξενωνεται. κι ὑστερα ἐπανερχεται ἀπ᾽ αυτὴ την ἀποξενωση στὸν ἑαυτό του. και τότε μόνον εκτιθεται συμφωνα μὲ την ἐνεργο πραγματικότητα καὶ ἀλήθεια του. ἐνῶ εἶναι και κτῆμα τῆς συνειδησης.

Ἡ ἀνομοιότητα ποὺ λαβαινει χώρα στὴν συνειδηση. ἀναμεσα στὸ ἐγω και στὴν ὑφισταμενη οὐσια ποὺ εἶναι ἀντικειμενό της. εἶναι ἡ διαφορά τους.[158] τὸ *ἀρνητικὸ* ἐν γένει. Μπορεῖ νὰ ἰδωθεῖ ὡς τὸ *ἐλάττωμα* τῶν δύο. εἶναι. ὅμως. ἡ ψυχὴ ἢ τὸ κινοῦν τους· γι᾽ αὐτὸ μερικοὶ ἀρχαῖοι[159] ἐννόησαν τὸ *κενὸ* ὡς το κινοῦν. καθως συνελαβαν μὲν τὸ κινοῦν ὡς τὸ *ἀρνητικο*. ἀλλ᾽ ὄχι ἀκομη αὐτὸ ὡς τὸν ἑαυτό – Καίτοι αὐτὸ τὸ ἀρνητικὸ ἐμφανίζεται πρῶτα ὡς ἀνομοιοτητα τοῦ ἐγὼ πρὸς τὸ ἀντικειμενο. εἶναι ἐξ ἴσου ἡ ἀνομοιότητα τῆς ὑφισταμενης οὐσιας πρὸς τὸν ἑαυτό της. Ὅ,τι φαινεται νὰ διαδραματίζεται ἐξω της. νὰ εἶναι μιὰ ἐναντιον της δραστηριότητα. εἶναι δική της ἐνεργεια. ὁπότε ἡ ἴδια ἐμφανίζεται οὐσιαστικὰ νὰ εἶναι ὑποκειμενο. Ἅμα [*30*] ἔχει πλήρως ἐμφανισθεῖ ἔτσι ὁ νοῦς ἐχει ἐξομοιωσει τὴν υπαρξή του μὲ τὴν οὐσια του εἶναι ἀντικειμενό του ἔτσι οπως εἶναι. καὶ ἔχει ὑπερβαθεῖ τὸ ἀφηρημενο στοιχεῖο τῆς ἀμεσότητας καὶ τοῦ χωρισμοῦ ἐπιγνωσης και ἀλήθειας Τὸ εἶναι εἶναι ἀπόλυτα μεσολαβημενο –εἶναι ἕνα οὐσιακὸ περιεχομενο που εἶναι ἐξ ἴσου ἄμεσα

---

157. Τὸ αφηρημένο δηλωνει παντα και τὸ αισθητο που δεν διαμεσολαβεῖται απὸ την σκεψη καὶ την σκέψη ποὺ δεν διαμεσολαβεῖται απὸ το αἰσθητό Ἐμπειρια εἶναι η μεσολαβηση τους

158. Αλλη αναγνωση· «τῆς υφισταμενης ουσιας» (με τὸν εαυτο της) Κι οἱ δύο ἔχουν νοημα. Βλ παρακάτω Ἡ ανομοιότητα ἐγὼ-ἀντικειμενο εἶναι ἐντὸς τῆς υφισταμενης ουσιας

159 Οι ατομιστες

κτῆμα τοῦ ἐγω ἑαυτιστικο. δηλαδη εἶναι η ἐννοια. Ἐτσι καταληγει ἡ φαινομενολογία τοῦ νοῦ Αὐτὸ ποὺ ο νοῦς ἑτοιμαζει μεσα της για λογου του εἶναι το στοιχεῖο τοῦ ἐπισταμαι. τῆς ἐπιγνωσης. Πλὴν στο στοιχεῖο αὐτὸ οἱ στιγμες τοῦ νοῦ ἐκπτυσσονται ὑπὸ την *μορφὴ τῆς ἁπλότητας*. ποὺ ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἀντικειμενου της ὡς τοῦ ἑαυτοῦ της Δεν ἀλληλεκπιπτουν πια. αντιτιθεμενες ως εἶναι κι ἐπισταμαι. ἀντιθετα ἐμμενουν στην ἁπλοτητα τοῦ ἐπισταμαι. εἶναι τὸ ἀληθες ὑπὸ την μορφὴ τοῦ ἀληθοῦς. ἡ δε διαφορα τους εἶναι μονο διαφορὰ περιεχομένου Ἡ κίνηση τους. ποὺ ὀργανωνεται σὲ ὁλον μεσα σ᾽ αὐτο τὸ στοιχεῖο εἶναι ἡ *λογικη ἡ θεωρητικη φιλοσοφια*

Ἐπειδη λοιπὸν αὐτὸ το συστημα τῆς ἐμπειριας τοῦ νοῦ περιλαμβανει μονο τὸ [40] *φαινόμενο*[160] τοῦ νοῦ ἡ πρόοδος ἀπὸ αὐτὸ πρὸς την ἐπιστήμη τοῦ *ἀληθοῦς* που ὑπαρχει ὑπὸ τὸ *σχῆμα* τοῦ *ἀληθοῦς* φαινεται νἄναι μόνο καὶ μόνον ἀρνητικη κι ἴσως κανεὶς θἄθελε να τὸν ἀφησουν ἡσυχο μὲ τὸ ἀρνητικὸ ὡς *ψευδές*. ἀπαιτώντας νὰ τὸν ὁδηγήσουν δίχως ἄλλο στὴν ἀλήθεια γιατί ν᾽ ἀσχολεῖσαι μὲ τὸ ψευδες, – Αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο ἔγινε ἤδη λόγος παραπάνω.[161] ὅτι ταχα θὰ ἔπρεπε ν᾽ ἀρχιζουμε εὐθὺς μὲ τὴν ἐπιστήμη. πρέπει ν᾽ ἀπαντηθεῖ ἐδῶ ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ πῶς ἔχει τὸ ἀρνητικὸ ὡς *ψευδὲς* γενικα Οἱ σχετικὲς παραστασεις ἐμποδίζουν προπαντὸς την πρόσβαση στὴν ἀλήθεια [162] Αὐτὸ θὰ μᾶς δωσει τὴν ἀφορμὴ νὰ μιλήσουμε γιὰ τὴν μαθηματικὴ γνώση. ποὺ τὸ ἀφιλοσόφητο ἐπίσταμαι τὴν ἀντικρίζει ὡς τὸ ἰδανικό. τὸ ὁποῖο ἡ φιλοσοφία θὰ ἔπρεπε νὰ πασχίζει νὰ φθάσει πλὴν τὸ πάσχισε ὣς τώρα εἰς μάτην

Τὸ *ἀληθες* καὶ *ψευδες* ἀνηκει στὰ προσδιορισμενα διανοηματα τὰ ὁποῖα ἰσχύουν χωρὶς μεταβολὴ ὡς ἴδιες οὐσιες εὑρισκόμενες ἀπομονωμένες καὶ πάγιες ἡ μιά τους ἐκεῖθε. ἡ ἄλλη ἐδῶθε. χωρὶς κοινότητα μὲ τὴν ἄλλη Πρέπει ἀντίθετα νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι ἕνα κομμένο νόμισμα ἕτοι-

160 *Erscheinung* Τὸ φαινόμενο μὲ την κινηση που περιέχει και ὁ ελληνικὸς ὁρος ὡς μετοχη

161 Βλ σ [31/24] [33/25]

162 Βλ σ [12/10]

μο να τὸ πάρεις καὶ νὰ τὸ τσεπώσεις [163] Οὐτε *ὑπαρχει* τὸ ψευδες ὁπως δὲν ὑπαρχει τὸ κακο Τὸ κακὸ και τὸ ψευδὲς δὲν πειραζουν δὰ τόσο ὁσο ὁ διαβολος γιατὶ [για να λογίζονται] ὡς ὁ διαβολος ἐχουν μετατραπεῖ κιολας σ ενα ἰδιαίτερο *ὑποκειμενο* ὡς ψευδὲς και κακο εἶναι μονο δυο *καθόλου* ἀλλα ἔχουν ἰδία οὐσιοτητα το ἕνα ἐναντι τοῦ ἀλλου [164] – Το ψευδες γιατι μονο γι᾽ αὐτὸ καμνουμε λόγο ἐδῶ θα ἦταν τὸ ἕτερον. τὸ ἀρνητικὸ τῆς ὑφισταμενης οὐσιας ἡ οποια ὡς περιεχομενο τῆς ἐπίγνωσης εἶναι το ἀληθες Ἡ ὑφισταμενη οὐσια εἶναι ὁμως οὐσιαστικα ἡ ἰδια τὸ ἀρνητικό. ἀφ ἑνός. ὡς διάκριση καὶ προσδιορισμὸς τοῦ περιεχομενου αφ᾽ ἑτερου ὡς ἑνα *ἁπλὸ* διακρινειν. δηλαδη ὡς ἑαυτὸς και επιγνωση ἐν γενει [165] Μποροῦμε κάλλιστα να ἔχουμε ψευδὴ ἐπιγνωση Ἔχω ψευδη ἐπιγνωση τινὸς σημαινει· Τὸ ἐπισταμαι εἶναι σὲ ἀνομοιότητα μὲ τὴν ὑφισταμενη οὐσια του Μονο ποὺ αυτὴ ἡ ἀνομοιότητα εἶναι ἀκριβῶς τὸ διακρίνειν ἐν γενει. που ἀποτελεῖ οὐσιώδη στιγμή Ἀπὸ αὐτὴ τὴν διάκριση προκύπτει βεβαια [*31*] ἡ ὁμοιότητα τους. κι αὐτὴ ἡ [41] γινομενη ὁμοιοτητα εἶναι ἡ ἀλήθεια Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀληθεια ἐπειδὴ ταχα ἡ ἀνομοιότητα ἔχει ἀπαλειφθεῖ ὁπως βγάζουμε τὴν σκωρια ἀπὸ τὸ καθαρὸ μέταλλο οὔτε κἂν ὁπως τὸ ἐργαλεῖο μενει ἔξω ἀπὸ τὸ ἕτοιμο σκεῦος. παρὰ συνεχίζει ἡ ἀνομοιότητα ὡς

---

163 Βλ Lessing *Nathan der Weise* 1779 Γ΄ 5 «Τι θελει ὁ Σουλτανος [ ] την αλήθει·α¹ Κα¹ την θελει ἔτσι τοσο τοις μετρητο·ς τοσο γυμνη λες κ¹ εἶνα¹ κανενα νόμισμα¹» Μ αυτὸ τὸ επιχειρημα απορριπτε¹ ο Ἐ την ἄποψη περι πλατωνικῶν ἀγραφων δογματων «Λες καὶ ὁ φιλόσοφος ἔχει στην κατοχη του τις σκεψεις του οπως τα εξωτερικα πραγματα Οι σκεψεις εἶνα¹ ὁμως κατι τελείως διαφορετικο. Ὅταν φιλοσοφο¹ εξηγοῦντα¹ σχετικὰ με φιλοσοφικα αντικείμενα ἀναγκαστικα προσανατολίζοντα¹ συμφωνα με τὶς ιδέες τους δεν μποροῦν να τις βαστοῦν στὴν τσεπη» (*Ιστορια τῆς φιλοσοφιας*. *W* 19 21)

164. Παρακάτω θα ἑρμηνεύσει τὸ προπατορικὸ αμαρτημα λεγοντας οτι η αὐτοσυνε·δησία. ως γνωση τοῦ καλοῦ και τοῦ κακοῦ εἶναι *κακη* ὅταν εἶναι η *ἀντιθεση καλοῦ και κακοῦ* ἐνῶ θα εἶναι *καλὴ* ὅταν εἶναι η *ενότητα τους* Βλ *σ* [562-563/*412-413*]

165. Η ουσία δίνει ὑπόσταση στις ιδιότητες αρα (1) τις διακρινει. κ¹ αὐτὸ ἀπαιτει ἄρνηση (ἡ μία *δεν εἶναι* ἡ ἄλλη) καὶ (2) διακρίνεται ἀπὸ αὐτες ὡς η ἴδια η πραξη διάκρισής τους. ἄρα εἶναι ἡ ἄρνηση ὅλων Στὸ *νεφ* Αντιληψη τὰ δυο ονομάζοντα¹ *θετικὴ κα¹ αρνητικη* ενότητα

τὸ ἀρνητικο ὡς ὁ ἑαυτος. νὰ εἶναι ἄμεσα παρουσα ἡ ἰδια στὸ ἀληθες ὡς τετοιο Ἀλλ᾽ αὐτὸ δεν μᾶς ἐπιτρέπει να λεμε ὅτι τὸ *ψεῦδος* ἀποτελεῖ στιγμὴ ἢ ἀκόμη και συστατικὸ τοῦ αληθοῦς Ὅτι καθε ψεμμα περιέχει μιὰ δόση ἀλήθειας –σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐκφραση τὸ αληθὲς καὶ τὸ ψευδες ἰσχύουν ἀμφοτερα ὁπως τὸ λαδι και τὸ νερό που, χωρις ν᾽ αναμιγνυονται συνδεονται μόνον ἐξωτερικα Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἐχουν τὸ νοημα οτι δηλώνουν την στιγμὴ τῆς *πληρους ἑτεροτητας*, αυτες οἱ δυο ἐκφρασεις δὲν πρεπει να χρησιμοποιοῦνται πια εκεῖ ὅπου ἡ ἑτεροτητα τους ἔχει ἀναιρεθεῖ Ὅπως ἡ εκφραση *ἑνοτητα* τοῦ ὑποκειμενου και τοῦ ἀντικειμενου, τοῦ περατοῦ και τοῦ ἀπειρου, τοῦ εἶναι και τοῦ νοεῖν κ ο κ ἔχει τὸ ἄστοχο, οτι τὸ ἀντικειμενο και τὸ ὑποκειμενο, κ τ λ , σημαινουν ὁ,τι εἶναι *αὐτα ἐκτὸς τῆς ἑνότητας τους* ἄρα δὲν ἐννοοῦνται ἐντός της ὡς αὐτὸ ποὺ λεει ἡ ἔκφρασή τους, ἐτσι καὶ τὸ ψευδὲς δὲν εἶναι πιὰ ὡς ψευδὲς στιγμὴ τῆς ἀληθειας [166]

Ὁ *δογματισμὸς* τοῦ τρόπου σκέψης στὸ ἐπίσταμαι και στην σπουδὴ τῆς φιλοσοφιας δὲν εἶναι παρα ἡ δοξασια ὁτι τὸ ἀληθὲς συνίσταται σὲ μια προταση ἡ ὁποια εἶναι ἕνα παγιο ἀποτέλεσμα ἢ και τῆς ὁποίας ἔχουμε ἄμεσα ἐπιγνωση Σε ἐρωτήσεις ὁπως Πότε γεννηθηκε ὁ Καῖσαρ, Σὲ πόσα ποδια ἀνερχόταν ἕνα σταδιο και ποιό, κ.τ τ , ὀφείλει νὰ δοθεῖ μία *σαφὴς* ἀπαντηση ὁπως ἀκριβῶς εἶναι σαφῶς ἀληθὲς ὅτι τὸ τετράγωνο τῆς ὑποτεινουσας ἰσοῦται με τὸ ἄθροισμα τῶν τετραγώνων τῶν δύο ἄλλων πλευρῶν τοῦ ὀρθογώνιου τριγώνου. Ἀλλα ἡ φυση μιᾶς λεγόμενης ἀλήθειας ὁπως αὐτὴ διαφερει ἀπὸ την φύση τῶν φιλοσοφικῶν ἀληθειῶν

Σχετικὰ μὲ τις *ἱστορικὲς* ἀλήθειες για να τις μνημονεύ-

---

166 Ὁ Ἔ. τονίζει τον *διαφορικὸ ορισμὸ του νοηματος* Ἄλλο νόημα ἔχει τὸ ὑποκείμενο ως μη αντικείμενο, ὁποτε καθίσταται *ἕνα ἄλλο* αντικείμενο ἄλλο ὡς η σχεση ὑποκειμένου-αντικειμένου ἄλλο νοημα ἔχει τὸ ἄπειρο ως ὑπερβατικο ἄλλο ὡς ἑνότητα απείρου-περατοῦ (εδω κεφ. III *Λογική*, *W* 5, 149 κ ε *GW* 21, 124 κ.ε) τὸ εἶναι καὶ τὸ νοεῖν δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο νόημα ὅταν ἡ νοηση εἶναι ὄν –κ᾽ ἡ αληθεια ἀδύνατη– καὶ ὅταν εἶναι η *σχεση* τῶν ὄντων Ὅπως ἄλλο νόημα ἔχουν δυο ὅροι εκτὸς τῆς ενότητας του και ἐντος. Βλ στην *Λογικη* την αντίστοιχη κριτικη της «ενότητας» «Ἡ οὕτως εἰπεῖν ατυχὴς λεξη *ενοτητα*» (*W* 6, 94· *GW* 21, 78). Βλ. εδω την ἀνάλογη κριτικη τῆς ταύτισης τοῦ καλου καὶ τοῦ κακοῦ σ [567/*416*]

σουμε συντομως, ἐφ ὁσον ἀκριβῶς ἐξεταζεται τὸ καθαρα ἱστορικὸ[167] σ᾽ αὐτες, εὔκολα δεχομαστε ὁτι ἀφοροῦν την καθεκαστη ὑπαρξη ἕνα περιεχόμενο ὡς πρὸς την τυχαια κι αὐθαιφετη ὀψη του, προσδιορισμους του που δὲν εἶναι ἀναγκαῖοι [42] – Ἀλλὰ ἀκομα καὶ τετοιες γυμνὲς ἀλήθειες σαν αὐτες ποὺ ἔφερα ως παράδειγμα δὲν ὑπαρχουν χωρις την κινηση τῆς αυτοσυνειδησιας Για να πληροφορηθοῦμε μια απ᾽ αὐτες πρεπει να καμουμε πολλὲς συγκρισεις να συμβουλευθοῦμε και βιβλια ἢ να ἐρευνήσουμε μ᾽ ὁποιονδηποτε τρόπο· ἀκομη καὶ γιὰ μιὰν ἄμεση ἐποπτεια, μονον ἡ πληροφορια αὐτη μαζὶ με τοὺς λογους της λογίζεται ὡς κατι ποὺ ἔχει ἀληθινὴ ἀξια, μολονοτι τὸ μονο που ἐνδιαφερει ὑποτιθεται ὁτι εἶναι κυριολεκτικὰ τὸ γυμνὸ ἀποτελεσμα.

Ὁσον ἀφορᾶ τὶς *μαθηματικὲς* ἀλήθειες, θὰ λογιζόταν ἀκόμη λιγότερο ὡς γεωμετρης καποιος ποὺ θἄξερε τὰ θεωρήματα τοῦ Εὐκλείδη *ἀπ᾽ ἔξω*, χωρὶς νὰ ξέρει τὶς ἀποδείξεις τους, χωρὶς νὰ τα ξέρει *ἀπὸ μέσα*, ὅπως θα μπορουσαμε νὰ ποῦμε [*32*] κατ᾽ ἀντιδιαστολη. Ἐπίσης δὲν θὰ θεωρουσαμε ἱκανοποιητικη τὴν πληροφορια ποὺ θ᾽ ἀποκόμιζε κανεὶς ἀπὸ τὴν μετρηση πολλῶν ὀρθογωνιων τριγώνων, ὅτι οἱ πλευρές τους ἔχουν μεταξύ τους τὴν γνώριμη ἀναλογία. Ὡστόσο ἡ *οὐσιαστικότητα* τῆς ἀπόδειξης δὲν ἔχει ἀκόμη οὔτε στὴν μαθηματικη γνώση τὸ νόημα καὶ τὴν φύση ὁτι εἶναι στιγμὴ τοῦ ἴδιου τοῦ ἀποτελέσματος, *μέσα* σ᾽ αὐτὸ ἡ ἀπόδειξη εἶναι πολλῷ μᾶλλον κάτι ποὺ ἔχει παρέλθει κι ἐξαφανισθεῖ. Ὡς συμπερασμα, τὸ θεώρημα εἶναι μὲν *κάτι ποὺ ἔχει διαγνωσθεῖ ὡς ἀληθές* Πλὴν ἡ πρόσθετη περίσταση αὐτὴ δὲν ἀφορᾶ τὸ περιεχόμενό του ἀλλὰ μόνο τὸ πῶς ἀναφέρεται στὸ ὑποκείμενο ἡ κίνηση τῆς μαθηματικῆς ἀπόδειξης δὲν ἀνηκει σ᾽ ὅ,τι εἶναι ἀντικειμενο, εἶναι μιὰ *ἐξωτερικὴ* πρὸς τὸ θέμα ἐνέργεια Ἔτσι ἡ φυση τοῦ ὀρθογώνιου τριγώνου δὲν ἀναλύεται ἀφ᾽ ἑαυτῆς ὅπως αὐτὸ ἐκτίθεται στὴν κατασκευὴ ποὺ χρειάζεται γιὰ ν᾽ ἀποδειχθεῖ ἡ πρόταση που ἐκφραζει τὴν ἀναλογία του· ὁλη ἡ παραγωγὴ τοῦ ἀποτελέσματος εἶναι μία πορεία καὶ ἕνα μέ-

---

167 Πρόκειται γιὰ τις αμιγως *εμπειρικες* αληθειες ὅπως τὸ πότε γεννηθηκε ὁ Καίσαρας

σον τοῦ γνωρίζειν – Καὶ στὴν φιλοσοφικὴ γνωση τὸ γιγνεσθαι τῆς *ὕπαρξης* ὡς ὑπαρξης διαφερει ἀπὸ τὸ γιγνεσθαι τῆς *οὐσιας* ἢ τῆς ἐσωτερικῆς φυσης τοῦ θεματος Ἀλλα ἡ φιλοσοφικὴ γνώση περιεχει κατ᾽ ἀρχὰς καὶ τὰ δύο. ἐνῶ ἀντιθετα ἡ μαθηματικὴ ἐκθέτει μόνο τὸ γίγνεσθαι τῆς *ὕπαρξης* ποὺ θὰ πεῖ τοῦ *πῶς ὑπαρχει* ἡ φυση τοῦ θέματος μεσα στὴν *γνώση* ὡς τετοια.[168] Κατὰ τἀλλα ἡ φιλοσοφικὴ γνώση ἑνωνει [43] κιόλας αὐτὲς τὶς δύο ἐπιμερους κινησεις Ἡ ἐσωτερικὴ γενεση. τὸ γίγνεσθαι τῆς ὑφισταμενης οὐσιας. εἶναι ἀδιαρρηκτα ἡ μετάβαση στὸ ἐξωτερικὸ ἢ στὴν ὑπαρξη. στὸ εἶναι πρὸς ἀλλο καὶ ἀντιστροφα τὸ γίγνεσθαι τῆς ὑπαρξης εἶναι ἡ αὐτοεπαναφορὰ στὴν οὐσία Ἡ κίνηση εἶναι λοιπὸν ἡ διπλὴ διαδικασια καὶ γίγνεσθαι τοῦ ὅλου. ὅτι τὸ καθένα θέτει συνάμα τὸ ἄλλο καὶ τὸ καθενα ἔχει συνεπῶς ἐπισης στὸν ἑαυτό του τὰ δύο ὡς δύο ἀπόψεις ἄρα αὐτὰ μαζὶ συγκροτοῦν τὸ ὅλον ἐφ᾽ ὅσον αὐτοδιαλύονται καὶ μετατρεπονται σὲ στιγμές του [169]

---

168 Αναφέρεται στην ἀπόδειξη τοῦ Πυθαγόρειου θεωρηματος ἀπὸ τὸν Εὐκλειδη (Α 47) Πρβλ. *Λογικη καὶ μεταφυσικη τῆς Ἰένας*: « Η παρασταση τοῦ ὑποκειμενου ως ἔτσι μερισμένου στὸν εαυτό του ως ἑνὸς αδιαφορου εἶναι ποὺ παραμενει αὐτουσιο στην πολλότητα εἶναι η *κατασκευη* του [ ] Αὐτη την επιφαση ὅτι τὰ *χωριστὰ* ὑπαρχουν καθ αὐτὰ *αναιρει ακριβῶς* η ἔκθεση τῆς σχεσης τοις και ΠΑΡΑΓΕΙ τὸ *καθόλου* ως *σχέση* ως τὸν ὁρισμό. [ ] Αυτη η επαναφορα τῆς διαιρεσης τῆς κατασκευῆς στην ενότητα τοῦ ὁρισμοῦ εἶναι ἡ *αποδειξη*. [...] Αυτη η μετάβαση απὸ την αδιαφορη αναφορα στην διαφορη [ ] καὶ ἀπὸ τὰ μερη στις στιγμὲς συνιστᾶ την φυση τῆς γνωσης και τοῦ πραγματικοῦ ὁρισμοῦ [ ] Στην μαθηματικη γνωση προκυπτει μεν εν τέλει οτι αυτη η κατασκευη εἶναι αναγκαια γιὰ την αποδειξη δὲν ἔχει ὁμως αποδειχθει αναγκαια αφ εαυτῆς αλλα μονο απὸ την απόδειξη δηλ γνωρίζουμε μὲν οτ᾽ τὸ αδιαφορο περνᾶ στην διαφορη αναφορα αλλὰ δὲν γνωρίζουμε δεν εννοοῦμε αυτη την μεταβαση την ἴδια Θαυμαζουμε τὶς μαθηματ᾽κὲς αποδειξεις γιατι μενουμε ἀνικανοποιητοι ὅταν περνᾶμε μὲν απὸ τὸ φαινομενικὰ τυχαῖο τῆς κατασκευῆς στην αναγκαι᾽οτητα τῆς σχεσης. αλλα δεν καταλαβαίνουμε αυτη την κατασκευὴ αφ ἑαυτῆς [ ] Στὸν ἀπόλυτο νοῦ ἡ κατασκευη καὶ η απόδειξη εἶναι ἀπολύτως ενα [...] Ἴ11 ἴδια ἡ κατασκευη εἶναι αναγκαία ως τέτοια γιατι εἶναι ἕνα με την ἀτόδε᾽ξη δηλ ὁ νοῦς εἶναι αὐτὸς τοῦτος η αὐτοανειρεση του ὡς νοῦ» (*GW* 7 σ 113 114 114-5 115 117-8 174)

169. Περίληψη τῆς διαλεκτικῆς νοηματικῆς συγκρότησης Δυο στιγμες *α* και *β* συγκροτοῦν απὸ μόνες τους ἕνα συνολο γιατι δεν ἔχουν νόημα η μια χωρὶς την ἄλλη. ἄρα κάθε μια ενεχει καὶ τὸν ἑαυτό της και την αλλη «ὡς δύο αποψε᾽ς» ἄρα αὐτοϋποβιβαζετα᾽ σὲ μία ὄψη

Στὴν μαθηματικὴ γνωση ἡ διάγνωση εἶναι μια ἐξωτερικὴ πρὸς τὸ θεμα ἐνεργεια μὲ συνεπεια νὰ αλλοιωνεται ἐτσι τὸ ἀληθινὸ θεμα Ἄρα τὸ μεσον –ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ ἀποδειξη– περιεχει βέβαια ἀληθεῖς προτασεις ἀλλα πρεπει ἐξ ἴσου νὰ ποῦμε ὅτι το περιεχόμενο εἶναι ψευδες. Στὸ παραπάνω παραδειγμα τὸ τριγωνο διαμελιζεται καὶ τα μερη του ὑπαγονται σ᾽ ἀλλα σχήματα που η κατασκευὴ γεννᾶ σ᾽ αὐτό. Μόνο στὸ τελος ἀνασυγκροτεῖται τὸ τρίγωνο για τὸ ὁποῖο ὀντως προκειται, ποὺ χαθηκε ἀπὸ τα ματια μας κατὰ την προοδο και ἐμφανιζοταν μόνο σὲ κομμάτια, μερη ἄλλων συνολων. – Ἐδῶ βλεπουμε ἀρα νὰ εἰσερχεται κι ἡ ἀρνητικότητα τοῦ περιεχομενου, ἡ ὁποία θὰ ἔπρεπε ν᾽ ἀποκαλεῖται ἕνα ψευδὲς γνωρισμά του, ἀκριβῶς ὁπως ἡ ἐξαφανιση τῶν ὑποτιθέμενα πάγιων σκεψεων μέσα στὴν κινηση τῆς ἔννοιας [170]

Ἡ πραγματικὴ ἐλαττωματικότητα αὐτῆς τῆς γνώσης ἀφορᾶ ὁμως τόσο τὸ ἴδιο τὸ γνωρίζειν ὁσο καὶ τὸ ἐν γένει ὑλικο του – Ὅσον ἀφορᾶ τὸ γνωρίζειν πρῶτον, δὲν καταναοεῖται ἡ ἀναγκαιότητα τῆς κατασκευῆς. Ἡ κατασκευὴ δὲν ἀπορρεει [33] ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ θεωρήματος ἀλλ᾽ ἐπιτασσεται καὶ πρέπει νὰ ὑπακούσει κανεὶς τυφλὰ στην ἐντολὴ νὰ χαραξει αὐτὲς ἀκριβῶς τὶς εὐθεῖες, ὅταν θὰ μποροῦσαν νὰ χαραχθοῦν ἄπειρες ἄλλες, δίχως νὰ ξέρει τιποτε ἄλλο, μόνον ἔχοντας τὴν καλὴ πίστη ὅτι αὐτὸ θὰ φανεῖ σκόπιμο [44] γιὰ την διεξαγωγὴ τῆς ἀπόδειξης Ἐκ τῶν ὑστέρων ὄντως φαίνεται κι αὐτὴ ἡ σκοπιμότητα, ποὺ ἐπειδὴ φαινεται μονον ἐκ τῶν ὑστέρων στην αποδειξη εἶναι μια μόνον ἐξωτερικὴ σκοπιμότητα [171] – Ἔτσι ἀκριβῶς ἡ ἀπόδειξη ἀκολουθεῖ ἕναν δρόμο

---

170 Πρβλ παλι την *Λογικη και μεταφυσικη τῆς Ιενας* Η «επαναφορα τῆς διαιρεσης τῆς κατασκευῆς στην ἑνοτητα τοῦ ὁρισμοῦ εἶναι η *ἀπόδειξη*» αλλα *τὸ ἀποδεδειγμενο δὲν εἶναι ἴδιο με το ἀποδεικτεο* (η εδω «αλλοίωση») η απόδειξη εἶναι οὐσιαστικη γιὰ τὸ συμπερασμα *ἀφοῦ τοῦ αλλαζει τὸ νόημα* Αυτὸ ἀπαιτεῖ ἡ *φιλοσοφικη* αποδειξη· « Η πραγματωση τῆς ἔννοιας μεσω κατασκευῆς καὶ απόδειξης εἶναι μια μεταβαση τοῦ ορισμοῦ στην διαιρεση και ἀπὸ αυτα τα δύο που εἶναι τὰ μερη τῆς κατασκευῆς στὸ συλλεγειν τῶν δύο τὸ ὁποιο εἶναι ἄλλο απὸ τὸν ορισμό ὅπως κατὰ την πραγματωση μιας ἔννοιας μᾶς προεκυψε μεχρι τωρα παντα κατι ἄλλο ἀπ ο τι ἦταν η ἴδια η ἔννοια» (*GW* 7 σ 113 119)

171 Η απόδειξη ἔρχεται μετὰ τὴν κατασκευη Ο Προκλος στα Σχό-

που ξεκινᾶ καπου, χωρις να ξερει κανεις ἀκόμη ποια σχεση ἔχει αὐτο μὲ τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ πρόκειται νὰ συναχθεῖ. Ἡ πρόοδος της ἐπιλεγει *τους ταδε* προσδιορισμοὺς καὶ σχεσεις κι ἀφηνει ἄλλους, διχως κανεὶς νὰ κατανοεῖ ἀμεσα μὲ ποια ἀναγκαιότητα ἕνας ἐξωτερικὸς σκοπὸς[172] διεπει αὐτη τὴν κινηση.

Ἡ *προφανεια* αυτῆς τῆς ἐλαττωματικῆς γνωσης για την ὁποια ὑπερηφανευονται τα μαθηματικὰ και μὲ την ὁποια χορδωνονται μαλιστα ἐναντια στην φιλοσοφια, ὀφειλεται μοναχα στην ἔνδεια τοῦ *σκοποῦ* και τὴν ἐλαττωματικότητα τοῦ *ὑλικοῦ* της,[173] ὁποτε εἶναι ἑνὸς εἴδους ποὺ ἡ φιλοσοφια πρεπει νὰ περιφρονεῖ – *Σκοπὸς* ἢ ἔννοια της[174] εἶναι ἡ *ποσοτητα*.[175] Αὐτὸ εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἐπουσιωδης, ἀνευ ἐννοιας ἀναφορα Ἡ κινηση τοῦ ἐπισταμαι ἐλισσεται λοιπὸν στην ἐπιφανεια, δεν θίγει τὸ ἰδιο τὸ θέμα τὴν οὐσία ἢ τὴν ἔννοια, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι ἕνα ἐννοῶ – Τὸ *ὑλικὸ* τοῦ εὐχαριστου θησαυροῦ ἀληθειῶν που προσφερουν τὰ μαθηματικα εἶναι ὁ *χῶρος* και τὸ *ἕνα*. Ὁ χῶρος εἶναι ἡ ὑπαρξη ὁπου ἡ ἔννοια ἐγγραφει τὶς διαφορές της σὰν σ᾽ ἕνα κενό, νεκρὸ στοιχεῖο, ὅπου αὐτὲς εἶναι τὸ ἴδιο ἀκινητες καὶ ἄζωες. Τὸ *ἐνεργῶς πραγματικο* δὲν εἶναι κάτι χωρικὸ κατα τὴν μαθηματικη ἀντιληψη μὲ μιὰ ἀνενεργὸ πραγματικότητα σὰν αὐτὴ τῶν μαθηματικῶν πραγμάτων δὲν ασχολεῖται οὔτε ἡ συγκεκριμένη αἰσθητὴ ἐποπτεια οὔτε ἡ φιλοσοφία Σ᾽ ἕνα τέτοιο ἐξωπραγματικο στοιχεῖο ὑπάρχει δὲ μόνον ἕνα ἀνενεργὸ ἀληθές,[176] που σημαίνει προτάσεις παγιωμενες, νεκρές μποροῦμε να σταματησουμε σὲ κάθε μια ἀπ᾽ αὐτες ἡ ἑπόμενη εἶναι καθ᾽ αὐτὴν ἕνα νέο ξεκινημα, χωρὶς ἡ πρώτη νἄχει προχωρήσει ἡ

λια του στὸν Εὐκλειδη διακρινει *προταση* ἔκθεση διορισμὸ (ζητουμενο) *κατασκευη, απόδειξη* και *συμπερασμα*

172. Βλ *Λογικὴ και μεταφυσικη της Ιενας* «Στην μαθηματικη γνωση προκυπτει βέβαια στὸ τέλος ὅτι αυτη η κατασκευη εἶναι ἀναγκαια για την αποδειξη, ὅμως δὲν φανηκε αναγκαια αφ᾽ ἑαυτῆς αλλα μόνο δια τῆς αποδείξεως» (*GW* 7, σ 117)

173 Ἄλλη ἀναγνωση· «*υλικου* τους» (τῶν μαθηματικῶν)

174. Αλλη ἀναγνωση· «ἔννοιά τους» (τῶν μαθηματικῶν)

175 Gröbe· τὸ μέγεθος Ἐδῶ ἔχει την γενικότερη ἔννοια της ποσοτητας (Quantität)

176. «Ἀνενεργὸς πραγματικοτητα» Unwirklichkeit «εξωπραγματικο» «ἀνενεργό»· unwirklich

ἰδια μεχρι την ἄλλη και χωρις νὰ δημιουργεῖται μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο μια ἀναγκαία συναρτηση ἀπὸ την φυση τοῦ ἰδιου τοῦ θέματος. – Ἐπισης λογῳ τῆς ἀρχῆς και τοῦ στοιχείου αὐτοῦ –καὶ σ᾽ αὐτὸ συνισταται ἡ τυπικοτητα τῆς μαθηματικῆς προφανειας– [45] τὸ ἐπίσταμαι προοδευει ἀκολουθωντας τὴν γραμμὴ τῆς *ἰσοτητας*.[177] Γιατὶ τὸ νεκρό, καθὼς δὲν κινεῖ τὸν ἑαυτό του, δὲν φθάνει σὲ διαφορες οὐσιας στὴν οὐσιωδη ἀντιθεση ἢ ἀνομοιοτητα, ἄρα δὲν φθάνει στὴν μετάβαση τοῦ ἀντιθετου στὸ ἀντιθετο, δὲν φθανει στὴν ποιοτικη ἐμμενὴ κινηση, τὴν αὐτοκινηση. Διότι τὸ μόνο ποὺ ἐξετάζουν τὰ μαθηματικα εἶναι ἡ ποσοτητα, ἡ μη οὐσιώδης διαφορα Κάμνουν ἀφαίρεση τοῦ ὁτι ἡ ἔννοια εἶναι αὐτὸ ποὺ διαιρεῖ τὸν χῶρο στις διαστασεις του καὶ ὁριζει τὶς συνδεσεις μεταξὺ καὶ ἐντός τους [*34*] δὲν ἐξετάζουν, λ.χ., τὴν ἀναφορὰ τῆς γραμμῆς πρὸς τὴν ἐπιφάνεια· ὅπου συγκρινουν τὴν διάμετρο τοῦ κυκλου μὲ τὴν περιφερεια προσκρούουν δὲ στὴν ἀσυμμετρια τους, δηλαδὴ σε μιὰν ἀναφορα τῆς ἔννοιας, σ᾽ ἕνα ἄπειρο, τὸ ὁποῖο διαφεύγει τοῦ δικοῦ τους προσδιορισμοῦ [178]

Τὰ ἐμμενῆ, τὰ λεγόμενα καθαρὰ μαθηματικὰ ἐπιπλέον

---

177 *Gleichheit* Ὁ ορος εκφραζει γενικὰ την *ὁμοιότητα* καὶ ἔτσι ἀποδιδεται αλλοῦ· αλλα εἰδικα στὰ μαθηματικὰ και στα πρακτικα ἐκφράζει την *ἰσότητα* την *ποσοτικὴ* ὁμοιότητα

178 Ο Ε θεωρεῖ παρακάτω οτι οι πυραμιδες απαλειφουν «την ασυμμετρια τοῦ καμπύλου» (σ [508/*373*]) ενῶ τὸ ελληνικὸ ἔργο τέχνης διατηρει «την ασυμμετρία» η ὁποία εἶναι «ἡ οὐσία τοῦ οργανικοῦ» δηλ *του αυτοκινουμενου* (σ [516/*378*]) – Τὸ 1801 (*Περι της τροχιᾶς τῶν πλανητων Erste Druckschriften* Meiner Λειψια 1928 σ 390) θεωροῦσε οτι το *ἄπειρο* στα μαθηματικα εἶναι η «ταυτοτητα τῶν ασυμμετρων» Οταν ενωνω λ χ τις ἔννοιες εὐθεια και επιπεδο αναγοντας τὸ επιπεδο σε *ἄπειρες* ευθειες – Τὸ 1802 (*Πιστη και γνωση W* 2 350-351 *GW* 4 357-358) διευκρινιζει οτι η ασυμμετρια εἶναι η ἔκφραση τῆς «απολυτης ἐννοιας» (τῆς ιδεας, σ. 345 *GW* 4 354): Αὐτη εἶναι τὸ (σπινοζικὸ) «ενεργεία ἄπειρο» δηλ τὸ «*σημεῖο* ενωσης ὁλων τῶν κατηγορημάτων» (ὁ θεὸς στὸν Σπινοζα) και εμφανίζεται στην αναλυτικη γεωμετρια (κι ἂς επιδιωκει ακριβως να ἄρει την ασυμμετρια) ως τὸ *μηδεν* απ ὁπου ξεκινοῦν οἱ ἄξονες. – Σ αυτη την ερμηνεία θα βασιστει η θέση τῆς *Λογικης* ὅτι τὰ μαθηματικα χρησιμοποιοῦν μεν «την ἔννοια τοῦ αληθινοῦ απειρου» (*W* 5 280· *GW* 21 237), ἀλλὰ δεν τὸ ξερουν, ἐπειδὴ ακριβῶς αὐτη ἡ ἔννοια εἶναι η ταυτότητα τῶν ασυμμετρων ποὺ ἐκφράζει την ἔννοια *τῆς ἔννοιας* καὶ συνεπῶς εἶναι προσεγγίσιμη μονο με φιλοσοφικὰ μεσα

δὲν ἀντιπαραβαλλουν στὸν χῶρο τὸν *χρόνο* ὡς χρονο. σὰν δευτερο ὑλικὸ ἐξετασης τους Τὰ ἐφαρμοσμενα τὸν πραγματεύονται βέβαια. ὅπως καὶ τὴν κινηση κι ἀλλα ἄλλωστε ἐνεργὰ πραγματα ὅμως τις συνθετικὲς προτασεις που θὰ πεῖ τις προτασεις γιὰ ὅσες ἀναφορὲς αὐτῶν τῶν πραγματων ὁρίζονται ἀπὸ την ἔννοια τους. τὶς ἀντλοῦν ἀπὸ την ἐμπειρια και μόνο σ᾽ αὐτὲς τὶς προυποθέσεις ἐφαρμόζουν τοὺς τύπους τους [179] Τὸ ὅτι οἱ λεγομενες ἀποδειξεις τετοιων προτασεων ὁπως τῆς ἰσορροπιας τοῦ μοχλοῦ. τῆς ἀναφορᾶς τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρονου στὴν κινηση τῆς πτώσεως κ.λπ ποὺ προσφερουν συχνὰ τα ἐφαρμοσμενα μαθηματικα. διδονται κι ἐκλαμβάνονται γιὰ ἀποδειξεις. εἶναι τὸ ἴδιο μόνο μιὰ ἀποδειξη τοῦ πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀποδεικνύειν γιὰ τὴν γνώση. ἀφοῦ τιμᾶ ἀκόμη καὶ την κενὴ ἐπίφαση ἀπόδειξης ὁπου δὲν διαθέτει τίποτε παραπανω. καὶ ἀντλεῖ ἀπὸ αὐτην ἱκανοποίηση Μιὰ κριτικὴ αὐτῶν τῶν ἀποδειξεων θᾶταν καὶ ἀξιοπερίεργη καὶ διδακτική ὥστε ν᾽ ἀποκαθάρουμε μὲν τὰ μαθηματικὰ ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ ψεύτικο στολίδι. νὰ καταδείξουμε δὲ τὸ ὅριό τους καί. ἐπομένως. τὴν ἀναγκαιότητα ἑνὸς ἄλλου ἐπίσταμαι – Ὅσον ἀφορᾶ τὸν *χρόνο*. γιὰ τὸν ὁποῖο θὰ νόμιζε κανεὶς ὅτι. ὄντας τὸ συστοιχο τοῦ χωρου θ᾽ ἀποτελοῦσε τὸ ὑλικὸ τοῦ ἄλλου μέρους τῶν καθαρῶν μαθηματικῶν. [46] εἶναι ἡ ἴδια ἡ ὑπάρχουσα ἔννοια Ἡ *ἀρχη τῆς ποσότητας*. τῆς χωρις ἔννοια διαφορᾶς. καὶ ἡ *ἀρχη τῆς ἰσότητας*. τῆς ἀφηρημενης ἑνότητας χωρὶς ζωή δὲν εἶναι ἱκανὲς νὰ καταπιαστοῦν μὲ τὴν καθαρὴ ἀνησυχια τῆς ζωῆς και τὴν ἀπόλυτη διαφοροποιηση ἐκείνη Τουτη ἡ ἀρνητικότητα μόνον ὡς παραλυμενη ἀκριβῶς ὡς τὸ *ενα* γινεται λοιπὸν τὸ δευτερο ὑλικὸ τῆς γνωσης αὐτῆς. ἡ ὁποια ὄντας ἐξωτερικὸ ἐνέργημα ὑποβιβάζει τὸ αὐτοκινούμενο σὲ ὑλικο ὥστε να διαθετει πιὰ σ᾽ αὐτο ἑνα ἀδιαφορο ἐξωτερικὸ περιεχόμενο χωρὶς ζωη

Ἡ φιλοσοφια ἀντιθετα. δεν ἐξεταζει τὸν *ἐποιισιωδη* προσδιορισμο ἀλλα τον ἴδιο ἐφ᾽ ὁσον εἶναι οὐσιωδης στοιχεῖο και

---

179 Αντι η μαθηματικη φυσικη ν αναγνωριζει την καντιανη θεση. οτι βασιζεται σὲ a priori συνθετικὲς κρισεις. προυποθέτει ὅτι η εμπειρια εἶναι ἄμεσα μαθηματικοποιήσιμη καθ εαυτή

περιεχόμενό της εἶναι ὄχι τὸ ἀφηρημενο ἢ ἐξωπραγματικὸ ἀλλὰ τὸ *ἐνεργὰ πραγματικο* αὐτὸ ποὺ θέτει τὸν ἑαυτο του καὶ εἶναι ζωντανὸ μεσα στὸν ἑαυτό του. ἡ ὕπαρξη κατὰ τὴν ἔννοια της Εἶναι ἡ διαδικασια ποὺ δημιουργεῖ για τὸν ἑαυτο της τις στιγμες της καὶ τὶς διατρεχει. κι ὁλόκληρη αυτη ἡ κινηση ἀποτελεῖ τὸ θετικο καὶ τὴν ἀληθεια τοῦ θετικοῦ Ἡ τελευταια περικλείει συνεπῶς ἐξ ἴσου τὸ ἀρνητικο, ὁ,τι θὰ ὀνομαζοταν τὸ ψευδὲς αν ἦταν θεωρήσιμο ὡς κάτι ἀπὸ τὸ ὁποῖο πρεπει νὰ κάμουμε ἀφαίρεση Μᾶλλον τὸ ἐξαφανιζόμενο πρέπει τὸ ἴδιο να θεωρεῖται οὐσιῶδες, ὄχι νὰ ὁρίζεται ὡς κάτι παγιο που θὰ ὀφειλε ν᾽ ἀποκοπεῖ [35] ἀπὸ το ἀληθὲς και νὰ παρατηθεῖ ἔξω του, ἄγνωστο ποῦ, ὁπως οὔτε τὸ ἀληθὲς πρέπει νὰ θεωρεῖται τὸ νεκρὸ θετικὸ ποὺ εἶναι στάσιμο ἀπο τὴν ἄλλη πλευρα. Τὸ φαινομενο εἶναι ἡ γένεση καὶ ἡ φθορὰ ποὺ ἡ ἴδια δεν ἔχει γένεση οὔτε φθορα ἀλλὰ ὑπαρχει αὐτὴ τουτη καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα καὶ τὴν κινηση τῆς ζωῆς τῆς ἀλήθειας Τὸ ἀληθὲς εἶναι ἔτσι ἡ διονυσιακὴ μέθη, ὁπου κανένα μέλος δὲν εἶναι ξεμέθυστο κι ἐπειδὴ τὸ καθένα, μὲ τὸ ποὺ ἀπομονωνεται, ἐξ ἴσου ἀμεσα διαλυεται –ἡ μεθη εἶναι ἐξ ἴσου ἡ διάφανη κι ἁπλὴ στάση Ναὶ μὲν τὰ καθέκαστα σχηματα τοῦ νοῦ ὁπως και τὰ προσδιορισμενα διανοήματα, καταδικάζονται ἀπὸ τὸ δικαστήριο αὐτῆς τῆς κίνησης, ἀλλὰ εἶναι θετικὲς ἀναγκαῖες στιγμὲς τοσο ὅσο εἶναι ἀρνητικὲς καὶ ἐξαφανιζομενες. – Στὸ *συνολο* τῆς κινησης, ἰδωμενο [47] ὡς στάση, ὁ τι διακρίνεται μεσα της καὶ προικίζεται μὲ ἰδιαιτερη ὑπαρξη διαφυλάσσεται ὡς κατι ποὺ *ἐν-θυμεῖται* ἐσωτερικὸ στὸν ἑαυτό του (sich *erinnert*), ποὺ ἡ υπαρξη του εἶναι ἡ αὐτεπιγνωσή του, ὁπως κι αὐτὴ εἶναι ἐξ ἰσου ἄμεσα ὑπαρξη [180]

Ἴσως φανεῖ ἀπαραιτητο να δοθοῦν ἀπὸ πρὶν ἀρκετὰ στοιχεῖα για την *μέθοδο* αὐτῆς τῆς κίνησης, ἤτοι τῆς ἐπιστήμης Ἀλλα ἡ ἔννοιά της βρισκεται ἤδη σὲ ὅσα εἰπωθηκαν, ἡ

---

180) Μια διαδικασια γινεται *μια* ἂν διαθετει μνημη Τοτε εντασσει τὶς φασεις της σε ἕνα ὅλο τις εσωτερικευει σ αὐτὸ (επιγνωση) και συναμα το συγκροτει (υπαρξη) δηλ σ αὐτὸ τὸ ὂν ἡ ἐπίγνωση του γιὰ τὸν εαυτό του (μνημη) συμπίπτει μὲ την ὕπαρξη του

δε κυριως ἔκθεση της ἀνήκει στὴν λογικὴ ἢ μᾶλλον εἶναι ἡ λογικη Γιατὶ ἡ μεθοδος δεν εἶναι κατι ἀλλο ἀπὸ τὴν δομη τοῦ συνολου ἰδωμενου κατα τὴν καθαρη οὐσιοτητα του [181] Πρεπει ὁμως, ὡς πρὸς τὸ τι ἴσχυε ὡς τωρα σχετικα να ἔχουμε συνείδηση ὅτι ἀκόμη καὶ τὸ συστημα τῶν παραστασεων ποὺ σχετιζονται με τὸ τι εἶναι φιλοσοφικη μεθοδος ἀνηκει σὲ μια παρωχημενη παιδεία – Ἂν τυχὸν αὐτὸ σᾶς ἀκουγεται καπως ματαιοδοξο ἢ ἐπαναστατικο ενας τόνος ἀπὸ τὸν ὁποῖο ξερω ὁτι ἀπεχω σκεφθεῖτε ὁτι ἡ ἐπιστημονικὴ πολιτεια ποὺ μᾶς κληροδότησαν τα μαθηματικα –ἀπο ἐξηγησεις, διαιρεσεις αξιώματα, σειρες θεωρημάτων ἀποδειξεις αὐτῶν, ἀρχες τους καὶ συνεπαγωγὲς καὶ συμπεράσματα ἀπ᾽ αὐτα–, εἶναι ἤδη ἂν μή τι ἄλλο *πεπαλαιωμένη* ὡς και για τὴν [κοινὴ] γνώμη [182] Ἂν καὶ δὲν ἔχει ἀκόμα διαγνωσθεῖ σαφῶς ἡ ἀκαταλληλότητά της, δὲν γίνεται πλεον καμμία ἢ ἐλάχιστη χρήση αὐτῆς, καὶ ἂν δὲν ἀποδοκιμαζεται αὐτὴ τούτη, ἀγαπητὴ πάντως δὲν εἶναι. Ἐνῶ πρέπει γιὰ τὸ ἄριστο (das Vortreffliche) νἄχουμε τὴν προκατάληψη ὅτι μπαινει στὴν χρήση καὶ γίνεται δημοφιλές Ἀλλὰ δὲν εἶναι δύσκολο νὰ διαγνώσουμε ὅτι ἡ τεχνικὴ τοῦ νὰ θέτουμε μιὰ προταση, νὰ εἰσηγουμαστε λόγους ὑπερ της καὶ ν᾽ ἀνασκευάζουμε τὴν ἀντιθετη πάλι βασει λόγων δὲν εἶναι ἡ μορφὴ ὑπὸ τὴν ὁποια μπορεῖ να ἐμφανισθεῖ ἡ ἀλήθεια Ἡ ἀλήθεια εἶναι ἡ κινησή της στὸν ἑαυτό της ἐνῶ ἐκείνη ἡ μέθοδος εἶναι τὸ γνωρίζειν ποὺ εἶναι ἐξωτερικὸ πρὸς τὸ ὑλικό Γι᾽ αὐτὸ ἡ δεύτερη προσιδιάζει στὰ μαθηματικά, ποὺ ὁπως παρατηρήσαμε, ἐχουν για ἀρχὴ τὴν ἄνευ ἐννοιας ἀναφορὰ τῆς ποσότητας καὶ για ὑλικὸ τὸν νεκρὸ χῶρο καὶ το ἐξ ἴσου νεκρὸ ἕνα, και πρεπει να τους τὴν ἀφησουμε Μπορεῖ και να διατηρηθεῖ σαν μια πιο ελεύθερη τεχνοτροπία ποὺ θὰ πεῖ μὲ μεγαλυτερη δόση αὐθαιρεσιας και τυχαιοτητας, [48] στὴν καθημερινὴ ζωή [*36*] σὲ μιὰ συζήτηση[183] ἢ μιὰ περιγραφικὴ διδασκαλια χάριν τῆς περιεργειας

---

181 Ἄλλη αναγνωση «ἰδωμενη κατα την καθαρη ουσιοτητα της» (της δομης)

182. Meinung δοξασια Η κοινη γνωμη λέγεται offentliche Meinung «δημόσια δοξασία»

183 Βλ παραπανω σ [13-14/*11*]

μᾶλλον παρὰ τῆς γνωσης ὁπως εἶναι λιγο πολὺ κι ἑνας προλογος Στην καθημερινὴ ζωὴ ἡ συνειδηση ἔχει γιὰ περιεχόμενό της πληροφοριες, ἐμπειριες, αἰσθητὰ συγκεκριμενα, ἀκόμη σκεψεις, ἀρχές γενικα κατι ποὺ ἰσχυει ὡς ὑπαρχον, ὡς ἑνα παγιο στάσιμο εἶναι ἡ οὐσια Αυτό, ἀφ' ἑνός, ἡ συνειδηση τὸ ἀκολουθεῖ, ἀφ' ἑτερου, διακόπτει τὴν συναρτηση ἀσκεῖ τὴν ἐλεύθερη προαιρεση της ἐπι παρομοιου περιεχομένου, φερόμενη σὰν κατι που τὸ ὁρίζει και τὸ μεταχειρίζεται ἀπ' ἔξω. Τὸ ἀναγει σ' ὁτιδήποτε βέβαιο, ἔστω μονο στὸ συναισθημα τῆς στιγμῆς, κι ἡ πεποίθηση εἶναι ἱκανοποιημένη ὅταν ἔχει καταλήξει σ' ἕνα γνωριμό της σημεῖο στασεως

Ἂν καὶ ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἔννοιας ἀποκλείει καὶ τὴν χαλαροτερη πορεια τῆς λογιζομενης συζητησης και τὴν πιὸ ἀκαμπτη τῆς ἐπιστημονικῆς μεγαλοπρέπειας, δὲν πρέπει ὁμως, ὅπως ὑπενθύμισα ἤδη, νὰ μπεῖ στὴν θέση της ἡ μὴ μέθοδος τῆς διαίσθησης καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ κι ἡ αὐθαιρεσία τοῦ προφητικοῦ λόγου[184] ποὺ δὲν περιφρονεῖ μόνο αὐτὴ τὴν ἐπιστημονικότητα, ἀλλὰ τὴν ἐν γένει ἐπιστημονικότητα

Οὔτε πρέπει, ἀφ' ὁτου ἡ καντιανὴ *τριαδικότητα* –ἐπανευρεθείσα ἀκόμη μόνο ἀπὸ ἔνστικτο, εἰσέτι νεκρή, εἰσέτι ἀνεννόητη– προήχθη στὸ ἀπόλυτο νόημα της, ὁπότε ἡ ἀληθινὴ μορφὴ συναμα ἐφαρμόσθηκε στὸ ἀληθινὸ περιεχόμενό της και προέκυψε ἡ ἔννοια τῆς ἐπιστήμης, νὰ θεωρεῖται κάτι ἐπιστημονικὸ ἡ χρήση αὐτῆς τῆς μορφῆς, ποὺ διαπιστώνουμε ὁτι ὑποβιβαζει αὐτὴν μὲν στὸ ἄψυχο διαγραμμα (Schema), κυριολεκτικὸ φαντασμα (Schemen), τὴν δὲ ἐπιστημονικὴ ὀργανωση στὸν πινακα.[185] – Αὐτὴ ἡ τυποκρατία, γιὰ τὴν ὁποία ἐγινε ἤδη λογος γενικα παραπανω και τῆς ὁποιας θελω ν'

---

184 Πρβλ. την *Ιστορια τῆς φιλοσοφιας* « Η προφητικη εκφορα δῆθεν φιλοσοφικῶν ἀληθειῶν ἀνηκει στην πίστη –στην αυτοσυνειδησια που ενορᾶ μεν τὸν απόλυτο νοῦ μέσα στὸν εαυτό της, δεν εννοεῖ ὅμως εαυτην ὡς αυτοσυνειδησία, αλλα θέτει την ἀπόλυτη οὐσία ὑπερανω γνωσης ἐπεκεινα τῆς αὐτοσυνειδησιας. Αὐτὸ ἰσχύει στον Ἔσενμάγιερ (Eschenmayer) στὸν Ι ακόμπι» (*W* 20, 417) Πρβλ εδῶ σ [17/14], [65/48]

185. Ὀρθῶς ο Κὰντ ἔχει τις κατηγοριες σὲ τριάδες κα' τονιζει την σημασία τῆς τριτης (*KK* 1 B 111) ορθῶς Φιχτε καὶ Σέλλιγκ μιλοῦν ἐδῶ για θέση-αντιθεση-συνθεση (βλ. Fichte, *SW* 1 σ 112-115 122) Αλλα ἐδῶ αὐτὸ δεν προκύπτει απὸ την ανάλυση κάθε θεματος

ἀποτυπωσω εδῶ ἀκριβεστερα τὴν τεχνικη. νομιζει ὁτι ἔχει ἐννοησει καὶ ἐκφρασει τὴν φυση και την ζωη ἑνος σχηματος [49] ὅταν τοῦ αποδώσει ὡς κατηγορουμενο ἕναν προσδιορισμό τοῦ διαγραμματος –ἢ τὴν ὑποκειμενικοτητα, ἢ ἀντικειμενικότητα, ἢ παλι τὸν μαγνητισμο τὸν ηλεκτρισμο κ λπ . την συστολη ἢ διαστολη την Ἀνατολη ἢ Δυση κ τ ὁ κατι ποὺ μπορεῖ να πολλαπλασιασθεῖ ἐπ᾽ ἀπειρον, μιᾶς και ο κάθε προσδιορισμὸς ἢ σχῆμα μπορεῖ πάλι μ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο να χρησιμευσει γιὰ τὸν ἄλλον ὡς μορφη ἢ στιγμὴ τοῦ διαγραμματος, καὶ καθενας μπορεῖ ν᾽ ἀνταποδωσει εὐγενικὰ στὸν ἀλλον τὴν ἴδια ἐξυπηρέτηση –ἑνας κυκλος ἀμοιβαιοτητας ὁπου δὲν μαθαινει κανεις τί εἶναι τὸ ἴδιο τὸ θέμα τι ὁ ἑνας τους καὶ τι ὁ ἀλλος.[186] Ἐν προκειμενῳ, ἀφ᾽ ἑνός, ἀντλοῦνται αἰσθητοὶ προσδιορισμοὶ ἀπὸ τὴν κοινὴ ἐποπτεια, οἱ ὁποῖοι βεβαια ὑποτιθεται ὅτι κατι ἄλλο *σημαίνουν* ἀπ᾽ ὁ,τι λένε ἀφ᾽ ἑτέρου, τὸ αὐτὸ τοῦτο σημαῖνον, οἱ καθαροὶ προσδιορισμοὶ τῆς σκέψης, ὁπως ὑποκείμενο, ἀντικείμενο, ὑφιστάμενη οὐσια, αἰτία, τὸ [37] καθόλου, κ τ λ ., χρησιμοποιοῦνται ἀκριβῶς τόσο ἀνεξέταστα καὶ μὴ κριτικὰ ὅσο στὴν καθημερινὴ ζωη, ὅπως ἀκριβῶς τὰ σθένη καὶ οἱ ἀσθένειες, ἡ διαστολὴ καὶ ἡ συστολή μὲ ἀποτέλεσμα αὐτὴ ἡ μεταφυσικὴ νὰ εἶναι τόσο ἀντιεπιστημονικὴ ὅσο καὶ τοῦτες οἱ αἰσθητὲς παραστασεις

Ἀντὶ γιὰ την ἐσωτερικὴ ζωὴ καὶ τὴν αὐτοκίνηση τῆς ὕπαρξής της ἐκφέρεται τότε ἑνας τετοιος ἁπλὸς καθορισμὸς ἀπὸ τὴν ἐποπτεια, ποὺ σημαινει ἐν προκειμένῳ τὸ κατ᾽

---

186 Πρβλ *Ἱστορια τῆς φιλοσοφιας* «Ὅλος αυτὸς ὁ τροπος που ἔχει πλημμυρισει την φυσικη ἱστορια καὶ την θεωρια τῆς φυσης οπως και την ιατρικη εἶναι μια τυπολατρια τόσο ἄθλια ενα ανακατεμα τῆς χυδαιότερης εμπειριας μὲ επιπόλαιους ιδεατους προσδιορισμους που στερειται τόσο πολυ σκέψης ωστε εἶναι ζητημα ἂν ὑπῆρξε ποτὲ χειρότερη τυποκρατια [..] ἡ μορφη γινεται περισσότερο ἕνα εξωτερικὸ τυπικὸ σχῆμα ἡ μέθοδος εἶναι ἡ ανάρτηση αὐτοῦ του σχηματος σὲ ἐξωτερικὰ ἀντικειμενα [...] Τὸ φιλοσοφεῖν ἔγινε ἔτσι μόνο και μόνο ἕνας λογισμὸς κατ αναλογίαν αυτὸς εἶναι ὁ χείριστος τρόπος» (*W* 20 452, 454)

Η τελευταια επιστολη τοῦ Ε. πρὸς τὸν παλιὸ φίλο και μέχρι προτινος συνεργατη Σέλλιγκ αφορᾶ αυτὸ ἀκριβῶς τὸ θέμα Δικαιολογεῖται λεγοντας ότι εδῶ δὲν επεκρινε τὸν ἴδιο, αλλα τους σελλιγκιανους (Ἐπιστ 95 1-5-1807) Στην απαντηση του ὁ Σέλλιγκ παρατηρεῖ ὅμως βεβαια ὅτι «στὸ βιβλιο σου δὲν καμνεις αυτη την διακριση» (Ἐπιστ 107 2-11-1807)

αἴσθηση ἐπίσταμαι. σύμφωνα μὲ μια ἐπιπολαιη ἀναλογία κι αὐτὴ ἡ ἐξωτερικη και κενη ἐφαρμογὴ τοῦ τυπου ὀνομαζεται ἡ *κατασκευη* [187] – Ἰσχύει γι αὐτη τὴν τυποκρατία ὁ,τι καὶ γιὰ καθε ἀλλη Ποσο κουτος θἄπρεπε νἀναι καποιος που δεν θα μποροῦσε να διδαχθεῖ σ᾽ ενα τεταρτο τῆς ὡρας την θεωρια οτι ὑπάρχουν ἀσθενικες σθενικὲς καὶ ἐμμεσως ἀσθενικες ἀρρωστιες και ἰσαριθμες θεραπευτικες ἀγωγες [188] και να γινει –ἀφοῦ ακόμη μέχρι προτινος μια τετοια διδασκαλια ἀρκοῦσε γι᾽ αὐτὸ– στὸ συντομο αὐτο διαστημα ἀπο ἐμπειρικος θεωρητικὸς ἰατρος, Οταν διδασκει ἡ τυποκρατια τῆς φιλοσοφιας τῆς φυσης. φερ εἰπεῖν οτι ἡ διανοια εἶναι ὁ ἡλεκτρισμὸς ἢ τὸ [50] ζῶο το αζωτο. ἢ παλι ὁτι *ἰσοῦται* με τὸν Νοτο ἢ τὸν Βορρᾶ κ λπ . ἢ ὁτι τὸν ἀντιπροσωπευει.[189] εἴτε ἐτσι ἀπροκαλυπτα ὁπως τὸπαμε ἐδῶ. εἴτε ἀνακατεμενο με πιὸ πολλη ὁρολογια ἴσως. μπροστα σὲ μιὰ τετοια δυναμη. ἡ ὁποια συζευγνυει τα φαινομενικὰ πολὺ ἀπομακρυσμενα καὶ μπροστα στὴν βια ποὺ ὑφισταται τὸ στασιμο αἰσθητὸ ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν συνδεση ἡ ὁποια τὸ επενδύει ἔτσι μὲ τὴν ἐπιφαση ἔννοιας. ἐνῶ ἀπαλλάσσεται ἀπὸ το κυριο θέμα τὸ νὰ πεῖ ποιά εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἔννοια. τὸ νοημα τῆς αἰσθητῆς παραστασης –ἴσως [λεγω]. ὁ ἄπειρος μείνει ἐμβροντητος ἀπὸ θαυμασμό. ἴσως ὑποκλιθεῖ ἐδῶ μπροστὰ σὲ μιὰ βαθυστόχαστη ἰδιοφυΐα ἴσως τον χαροποιησει κιόλας ἡ γαλήνη τετοιων προσδιορισμῶν. ἀφοῦ ἀντικαθιστοῦν τὴν ἀφηρημενη ἔννοια με κατι παραστατικὸ και τὴν μετατρεπουν σὲ κατι τερπνοτερο και ἴσως συγχαρεῖ τὸν εαυτο του για την ψυχικη συγγε-

187 Ἐδῶ ως ἔκφραση τοῦ Σελλιγκ οχι ως μαθηματικὸς ορος

188 Αναφερεται στην τότε πολυσυζητημενη θεωρια τοῦ Μπραουν (J Brunonis *Elementa medicinae* Ἐδιμβοῦργο 1780 μεταφρασθηκε τὸ 1795 στα γερμανικα)

189 Αναφέρεται στὸν Σελλιγκ « Ἐν σχεσει πρὸς το συνολο. το φυτὸ αντιπροσωπεύει τὸν πόλο τοῦ ἄνθρακα τὸ ζῶο τον πόλο τοῦ αζώτου (Σημ . Τὸ φυτὸ τὸν πολο τοῦ ἐπιμέρους. τὸ ζωο τὸν πολο τοῦ καθόλου) Ἄρα τὸ ζῶο εἶναι νοτιο τὸ φυτὸ βόρειο» (Schelling, *Darstellung meines Systems der Philosophie* 1801 § 152. *Werke*. τ 4. σ. 207. ποὺ ἐμπνέεται ἀπο τὸν Στέφφενς· H. Steffens. *Beiträge zur innern Naturgeschichte*. τ A Freyberg 1801) Πρβλ ἐπίσης *System des transzendentalen Idealismus*. 1800 § 152 *Werke*. τ. 3 σ 452· «Θὰ μποροῦσε λοιπὸν κανεις να πεῖ πως ο τι εἶναι στην νοημοσυνη ἡ αἴσθηση αὐτὸ εἶναι στην φυση ὁ ἠλεκτρισμός»

νεια που διαισθανεται ότι ἐχει μ᾽ ενα τοσο μεγαλειῶδες ἐνέργημα Τὸ κόλπο μιᾶς τετοιας σοφιας μαθαινεται γρηγορα καὶ ἐφαρμόζεται εὔκολα· ἡ ἐπαναληψη του, ὅταν εἶναι γνωριμο, εἶναι τοσο ανυποφορη ὁσο αὐτη μιᾶς ταχυδακτυλουργίας ὁταν τὴν ἔχουμε καταλάβει Το ἐργαλεῖο αὐτῆς τῆς μονότονης τυποκρατιας δεν εἶναι δυσκολοτερο να τὸ χειρισθεῖ κανεις απο τὴν παλεττα ἑνὸς ζωγραφου στην ὁποια θα βρισκονταν μονο δυο χρωματα, λ.χ κόκκινο και πράσινο γιὰ να χρωματιζει μιὰ ἐπιφανεια κόκκινη, ὁταν θὰ τοῦ παραγγελνουν μιὰ ἱστορικὴ σκηνή και πρασινη ὅταν θα τοῦ ζητοῦν ἕνα τοπιο – Δυσκολα θ᾽ ἀποφασιζε κανεις ἂν εἶναι μεγαλυτερη ἐδῶ ἡ ἄνεση με την ὁποια *πᾶν ο εν τῶ οὐρανῶ και ἐπι τῆς γῆς και ὑποκάτω τῆς γῆς*[190] σοβατιζεται μ᾽ εναν τετοιο χρωματοζωμό ἢ ἡ οἴηση πὼς αὐτὴ ἡ πανάκεια εἶναι ὅ τι καλυτερο ἡ μια στηριζει τὴν ἀλλη Προιὸν αὐτῆς τῆς μεθοδου, ποὺ σ᾽ ὁλα *τα ἐπουρανια και ἐπίγεια* [191] τα φυσικα καὶ νοητικὰ σχηματα κολλᾶ τὸ ζεῦγος προσδιορισμῶν τοῦ γενικοῦ τυπικοῦ σχήματος και τακτοποιεῖ τα πάντα κατ᾽ αὐτὸ [38] τὸν τρόπο, εἶναι οὐτε λιγο οὐτε πολὺ μιὰ ἡλιου φαεινότερη ἀναφορὰ[192] γιὰ τὸν ὀργανισμὸ τοῦ συμπαντος, ἀκριβεστερα ἕνας πινακας ποὺ μοιαζει μ᾽ ἐναν σκελετο μὲ ἐπικολλημένα δελτία ἢ με σειρὲς κλειστῶν κουτιῶν μὲ τὶς ἀναρτημενες ἐτικέττες τους [51] σε καταστημα μπαχαρικῶν, ἕνας πινακας τόσο σαφὴς ὅσο τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο απ᾽ αὐτα καὶ ὁ ὁποῖος ὅπως στὴν μία περιπτωση ἡ σαρκα και τὸ αἷμα ἐχουν ἀφαιρεθεῖ ἀπὸ τὰ ὀστὰ ἐνῶ στην ἄλλη το ουτως ἢ ἀλλως μὴ ζωντανο πραγμα (Sache) εἶναι κρυμμενο στὰ κουτια, ἔχει κιολας ἀπομακρύνει ἢ κρύψει τὴν ζωντανὴ ουσια τοῦ θεματος (Sache). – Ὅτι αὐτὴ ἡ τεχνοτροπία ὁλοκληρωνεται συναμα ὡς μονοχρωμη ἀπόλυτη ζωγραφικη, διοτι αἰσχυνομενη για τὶς διαφορὲς τοῦ διαγράμματος τὶς βυθίζει κιόλας, ὡς ἀνήκουσες στὸν ἀναλογισμό στὸ

---

190 Βλ *Αποκαλυψις* ε .13 Πρβλ ε .3

191. Βλ *Πρὸς Φιλιππησίους* β .10

192. Παραπομπὴ στὸ ἔργο τοῦ Φιχτε του 1801. *Sonnenklarer Bericht an das größere Publikum über das eigentliche Wesen der neuesten Philosophie*· Ἡλίου φαεινότερη ἀναφορὰ πρὸς τὸ εὐρύτερο κοινὸ γιὰ τὴν αὐθεντικὴ ουσια τῆς νεώτατης φιλοσοφιας

κενὸ τοῦ ἀπολυτου[193] παρασκευάζοντας ἐτσι την καθαρη ταυτότητα. τὸ ἀμορφο λευκο. τὸ παρατηρησαμε ἤδη παραπανω [194] Ἐκείνη ἡ ὁμοχρωμια τοῦ διαγράμματος καὶ τῶν χωρὶς ζωὴ προσδιορισμῶν του. καὶ τουτη ἡ ἀπολυτη ταυτότητα και ἡ μεταβαση ἀπὸ τὸ ἑνα στο ἄλλο. εἶναι τὸ ενα ὁσο καὶ τὸ ἀλλο μιὰ νεκρὴ διάνοια καὶ ἑνα ὁμοιως ἐξωτερικὸ γνωριζειν

Δεν εἶναι μονον ὁτι τὸ ἀριστο δὲν μπορεῖ ν ἀποφυγει τὴν μοίρα νὰ παψει ἔτσι νὰ εἶναι ζωντανὸ καὶ νοητικὸ και ἔτσι γδαρμενο νὰ δεῖ τὸ ἀζωο ἐπισταμαι και την ματαιοδοξία του νὰ φοροῦν τὸ δέρμα του Πρεπει μᾶλλον ἀκομη και σ᾽ αὐτὴ τὴν μοίρα ν᾽ ἀναγνωρισουμε τὴν ἐξουσια τοῦ ἀριστου επι τῶν ψυχῶν. εἰ μὴ καὶ τῶν νόων. και τὴν ἀνάπτυξή [του] μεχρι τὴν καθολικότητα καὶ τον καθορισμὸ τῆς μορφῆς. ἀνάπτυξη στὴν ὁποία συνισταται ἡ τελείωσή του καὶ ἡ ὁποία εἶναι τὸ μόνο ποὺ καθιστᾶ δυνατὴ μια χρήση αὐτῆς τῆς καθολικότητας ποὺ τὴν κάμνει ἐπιφανειακή

Εἶναι θεμιτὸ ἡ ἐπιστήμη νὰ ὀργανωνεται μόνο μέσω τῆς οἰκειας ζωῆς τῆς ἔννοιας· στὴν ἐπιστήμη ὁ ἴδιος καθορισμός. ποὺ ἀντλεῖται ἀπ᾽ τὸ τυπικὸ σχῆμα και κολλᾶται ἐξωτερικὰ στὴν ὕπαρξη. εἶναι ἡ αὐτοκινούμενη ψυχὴ τοῦ πληρωμένου περιεχομένου Ἡ κινηση τοῦ ὄντος εἶναι νὰ γίνεται. ἀφ᾽ ἑνός. ἄλλο γιὰ τὸν ἑαυτό του. καὶ ἔτσι νὰ γίνεται τὸ ἐμμενὲς περιεχόμενό του· ἀφ᾽ ἑτέρου. τὸ ὂν ἐπαναφέρει μέσα του αὐτὴ τὴν ἐκδιπλωση ἢ αὐτὴ τὴν ὕπαρξή του. ποὺ θὰ πεῖ ὁτι καθιστᾶ τὸν ἑαυτό του *στιγμη* και ἁπλοποιεῖται μετατρεπόμενο σὲ καθορισμό Στὴν πρώτη κινηση ἡ *ἀρνητικοτητα* εἶναι τὸ ὅτι διακρίνεται και τίθεται ἡ *ὑπαρξη*· στην δὲ ἐπιστροφὴ εἰς ἑαυτὸν εἶναι τὸ ὅτι προκύπτει ἡ *ὁρισμένη ἁπλότητα* [195] [52]

---

193 Βλ παραπανω σ [25/*19-20*]

194 Βλ παραπανω σ [21-22/*16-17*]

195 Τὸ καθε ὂν εἶναι καποιες ιδιότητες. που τοῦ ανηκουν μ᾽ ὅλο που εἶναι ἄλλες ἀπὸ τὸ ἴδιο και χωρὶς τὶς ὁποιες τὸ ἴδιο θὰ ἦταν *κενὸ περιεχομένου* και συνάμα εἶναι ἑνα συνολο τοῦ ὁποίου η μία στιγμὴ εἶναι η ταυτότητα (ὑποκειμενο). ὁ ἑαυτός του καθ αυτός καὶ οι υπόλοιπες εἶναι οἱ ἰδιότητες ποὺ ἀπαραιτητως ἐξαρτῶνται απ αυτη την ταυτότητα (κατηγορουμενα) αλλα χωρὶς τις ὁποῖες ἡ ταυτότητα *δὲν θὰ ἦταν ὑπαρκτη* Ἀπὸ την πρωτη ἄποψη. οι ἰδιότητες εἶναι ἡ διαφορὰ χωρις την ὁποία δὲν ἔχει νόημα ἡ ταυτότητα καὶ οἱ ὁποῖες την *αρνοῦνται* ως ἁπλη ταυτότητα

Αὐτος εἶναι ὁ τροπος κατα τον ὁποῖο το περιεχομενο δεν ἐμφανιζεται νὰ ἔχει δεχθεῖ καὶ νὰ τοῦ ἐχει κολληθεῖ ὁ καθορισμος του απὸ αλλον αντιθετα τον δινει στὸν ἑαυτο του και ταξιθετεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ ὡς μια στιγμὴ και σε μια θέση τοῦ συνολου. Ἡ διανοια ποὺ δουλευει μὲ πινακες κρατᾶ για τὸν ἑαυτό της την ἀναγκαιοτητα και τὴν ἐννοια τοῦ περιεχομενου, ὁ τι ἀποτελεῖ τὸ συγκεκριμενο, την ἐνεργὸ πραγματικοτητα και τὴν ζωντανη κινηση τοῦ θεματος που ταξινομεῖ ἢ μᾶλλον δὲν τα κρατᾶ για τὸν ἑαυτο της, ἁπλα δεν τα ἐχει ὑπ' ὄψη της γιατὶ ἂν τα εἶχε διαγνωσει σίγουρα θα τὸ ἔδειχνε. Δεν ἔχει κᾶν ὑπ' ὄψη της την αναγκη νὰ τα διαγνωσει ἀλλιῶς θα μείωνε την σχηματοποίησή της ἢ τοὐλαχιστον δεν θὰ νομιζε ὁτι τῆς προσφερει κάτι παραπανω ἀπὸ ἑναν καταλογο περιεχομένων· μονο τὸν καταλογο περιεχομενων δίνει, δεν κομίζει ὅμως τὸ ἴδιο τὸ περιεχομενο. – [*39*] Ἀκόμη καὶ ἂν ὁ καθορισμός, ὡς καὶ ἑνας, π χ., σαν τὸν μαγνητισμό, εἶναι ἕνας αὐτὸς τοῦτος συγκεκριμένος ἢ ἐνεργὰ πραγματικος, δὲν παυει νὰ ὑποβιβαζεται σὲ κατι νεκρό, ἄπαξ και ἀποδίδεται μονον ὡς κατηγορουμενο σὲ μιαν ἄλλη ὑπαρξη καὶ δεν γινεται γνωστὸς ὡς ἐμμενὴς ζωὴ αὐτῆς τῆς ὕπαρξης, ὅπως αὐτοπαράγεται καὶ ἐκτιθεται αὐτοφυῶς καὶ ἰδιαιτέρως μέσα της [196] Τὴν προσθηκη αὐτοῦ τοῦ κυριως θέματος, ἡ τυπικὴ διανοια την ἀφήνει στοὺς ἄλλους – Ἀντὶ να εἰσδυει στὸ ἐμμενὲς περιεχόμενο τοῦ θέματος, πάντοτε συνοψίζει τὸ ὅλον και στεκεται ὑπερανω τῆς καθέκαστης ὑπαρξης γιὰ τὴν ὁποια μιλᾶ, ποὺ σημαινει ὁτι δὲν την βλεπει κὰν Ἡ ἐπιστημονικὴ γνώση ἀπαιτεῖ ὅμως μᾶλλον να παραδιδόμαστε στην ζωὴ τοῦ ἀντικειμενου ἢ τὸ ἰδιο εἶναι νὰ ἔχουμε τὴν ἐσωτερικὴ ἀναγκαιότητά του[197] ἐνώπιόν μας καὶ να τὴν λεμε

Ἀπὸ την δευτερη, ὁμως, αποκαθισταται η απλοτητα αλλα ως ορισμενη ἀρνουμαστε τὴν αὐτοδυναμία τῶν ἰδιοτητων στο ονομα τοῦ κοινοῦ στηριγματός τους αλλα δὲν ὁριζουμε πια αὐτὸ ως ἑνα κενο ὑποστρωμα μια ἀόριστη ἁπλότητα

196 Μέσα στην υπαρξη αλλα ἴσως και μεσα στην ζωη – Οταν ο καθορισμος ἀποδιδεται ὡς κατηγορούμενο σ' ἕνα ὑποκειμενο δεν ἐξηγειται μὲ βάση τὸ τελευταῖο γιατί ἔχει *ειδικὰ* τὸν ταδε καθορισμο αὐτὸς αντιμετωπίζεται σαν ἰδιότητα καὶ ἄρα τὸ ὑποκείμενο σὰν πραγμα

197 Ἄλλη ἀναγνωση· «της»

Ἔτσι ἀπορροφημένη στὸ ἀντικειμενο της, λησμονεῖ ἐκεινη τὴν συνοψη ποὺ εἶναι μονον ἡ ἀνακλαση τοῦ ἐπισταμαι ἔξω ἀπὸ τὸ περιεχόμενό του μεσα στὸν ἑαυτό του Βυθισμένη στην ὑλη και προοδευοντας συμφωνα μὲ τὴν κινηση της, ἡ ἐπιστημονικὴ γνώση δὲν παύει ὅμως νὰ ἐπιστρεφει στὸν ἑαυτό της, ἀλλὰ μόνον ὡς τὸ γεγονὸς ὁτι ἡ πληρωση, τὸ περιεχόμενο αὐτοεπαναφερεται στὸν ἑαυτό του, ἁπλοποιεῖται μετατρεπομενο σὲ καθορισμο, αὐτουποβιβαζεται σε *μια* πλευρὰ μιᾶς ὑπαρξης[198] καὶ μεταβαίνει[199] στὴν [53] ὑψηλότερη ἀληθεια του Ἔτσι τὸ ἁπλὸ αὐτοσυνοψιζόμενο σύνολο ἀναδυεται τὸ ἰδιο ἀπὸ τὸν πλοῦτο, ὅπου ἡ ἀνάκλασή του φαινόταν νὰ ἔχει χαθεῖ.

Ἐπειδὴ γενικά, ὁπως εἰπώθηκε προηγουμενως, ἡ ὑφιστάμενη οὐσια εἶναι στὸν ἑαυτό της ὑποκείμενο,[200] κάθε περιεχόμενο εἶναι ἡ δικη του ἀνάκλαση ἐντὸς ἑαυτοῦ Ἡ ὑπόσταση ἢ ἡ ὑφιστάμενη οὐσια μιᾶς ὕπαρξης εἶναι ἡ ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτόν γιατὶ ἂν ἦταν ἀνόμοια μὲ τὸν ἑαυτό της θὰ διαλυόταν. Ὅμως ἡ ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτὸν εἶναι ἡ καθαρὴ ἀφαίρεση· αὐτὴ ὅμως εἶναι ἡ *νόηση* Ἂν πῶ *ποιότητα*, λέω τὸν ἁπλὸ καθορισμό· διὰ τῆς ποιότητας διακρίνεται μιὰ ὑπαρξη ἀπὸ ἄλλη, δηλαδὴ εἶναι μία ὑπαρξη· ὑπάρχει καθ' ἑαυτην, δηλαδὴ ὑφίσταται ἐπειδὴ ἔχει αὐτὴ τὴν ἁπλότητα ὡς πρὸς τὸν ἑαυτό της Ομως γι' αὐτὸ τὸν λόγο ἡ ἴδια εἶναι κατ' οὐσιαν ἡ *σκέψη* – Ἐδῶ ἐξυπακουεται ὁτι τὸ εἶναι εἶναι νοεῖν ἐδῶ καταλήγει ἡ διάγνωση ποὺ εἴθισται ν' ἀποφευγει τὸν συνηθη χωρὶς ἐννοια λόγο γιὰ την ταυτότητα τοῦ νοεῖν

---

198 Βλ παραπάνω (σ [52/38]) «Ταξιθετειται αφ ἑαυτοῦ ως μιὰ στιγμη και σὲ μια θεση του συνόλου» Η αληθε·α καθε καθορισμοῦ εἶναι η νεα ἔννοια για τὸ συνολο που περιεχει αυτὸ τὸν καθορισμὸ καὶ ὅποιον ἄλλον απαιτει αυτος νὰ να ἔχει νοημα Ἔτσι το αντικειμενο σχετίζεται με τὸν ἑαυτό του μέσα στην γνωση καὶ ἡ αυτογνωσία (ἐπιστροφη τῆς γνωσης στὸν εαυτό της) εἶναι νόμιμη μόνον ως προιὸν τῆς αὐτοσχεσιας εκεινης

199 Συμφωνα με διόρθωση τῆς ἔκδοσης τοῦ J Schulze στὸν β τόμο τῆς πρωτης ἔκδοσης τῶν *Ἁπαντων* (*Werke*) τὸ 1832 ὁ ὁποῖος ενσωματωνει διορθωσεις τοῦ ἴδιου τοῦ Ἔ: «αλλα ὄχι προτοῦ [ ] αὐτοεπαναφερθει [ ] ἁπλοποιηθεῖ [...] αὐτοὐποβιβασθεῖ [ ] μεταβει»

200 Βλ σ [22-23/18] καὶ παρακάτω σ [370/272]

καὶ τοῦ εἶναι [201] – Ὅμως, ἐφ' ὅσον ἡ ὑπαρξη ὑφισταται ἂν εἶναι ὁμοια μὲ τὸν ἑαυτο της, ἐφ' ὅσον δηλαδή, ἡ ὑπόστασή της εἶναι ἡ καθαρὴ ἀφαίρεση, ἡ ἰδια εἶναι ἡ ἀφαιρεσή της ἀπὸ τὸν ἑαυτό της, δηλαδὴ αὐτὴ ἡ ἰδια εἶναι ἡ ἀνομοιότητά της μὲ τὸν ἑαυτό της καὶ ἡ διάλυση της – ἡ οἰκεία ἐσωτερικότητα καὶ ἐπαναφορα της στὸν ἑαυτό της – τὸ γίγνεσθαι της [202] – Ἐξ αἰτιας αὐτῆς τῆς φύσης τοῦ ὄντος καὶ ἐφ' ὅσον τὸ ὂν ἔχει αὐτὴ τὴν φύση κατὰ τὸ ἐπίσταμαι τὸ ἐπίσταμαι δὲν εἶναι ἡ δραστηριότητα ποὺ μεταχειρίζεται τὸ περιεχόμενο σὰν κάτι ξενο ἡ ἀνάκλαση εἰς ἑαυτὸν ἔξω ἀπὸ τὸ περιεχόμενο ἡ ἐπιστήμη δὲν εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἰδεαλισμὸς ποὺ πῆρε τὴν θεση τοῦ *ἰσχυριζόμενου* δογματισμοῦ ὡς ἕνας *βεβαιωτικὸς δογματισμός*, ἤτοι ὡς ὁ *δογματισμὸς τῆς βεβαιότητας δι' ἑαυτόν* [203] παρά, ἐφ' ὅσον τὸ ἐπίσταμαι βλέπει τὸ περιεχόμενο [*40*] νὰ ἐπιστρέφει στὴν δική του ἐσωτερικότητα ἡ δραστηριότητά του εἶναι μᾶλλον τόσο βυθισμένη σ' αὐτὸ –γιατὶ αὐτὴ εἶναι ὁ ἐμμενὴς ἑαυτὸς τοῦ περιεχομένου–, ὅσο καὶ συνάμα ἐπιστραμμένη στὸν ἑαυτό της –γιατὶ ἡ ἴδια εἶναι ἡ κα-

201 Ἡ ἄμεση ταυτότητα νοεῖν = εἶναι, που χαρακτηρίζει την αρχαια ὀντολογια (Παρμενίδη) εἶναι λαθος ως *ἄμεση* ὡς ἄμεση επιστροφη εἰς ἑαυτὸν («μόνον ἡ ανάκλαση τοῦ ἐπισταμαι ἔξω απὸ τὸ περιεχόμενό του μέσα στὸν ἑαυτό του») δὲν γνωρίζουμε *απαγωγικὰ* τὸν κόσμο (εἶναι δογματικη ἡ ἀντιστοιχη φιλοσοφια ὅπως θὰ πει σὲ λίγο), αλλα εἶναι σωστη ως στόχος τῆς *ἀνακατασκευῆς* τῆς εμπειριας («ἡ ἐπιστημονικη γνωση επιστρέφει στὸν εαυτό της» ἀφοῦ «τὸ περιεχόμενο ἐπαναφερει τὸν ἑαυτό του στὸν ἑαυτό του») Πρβλ *Εἰσαγωγη στην ἱστορια τῆς φιλοσοφιας Einleitung in die Geschichte der Philosophie* Meiner Αμβοῦργο [3]1959 σ 236 «Στὸν ελληνικὸ κόσμο» βλεπουμε «την αφελη φιλοσοφια που δεν ἔχει ακόμη φθασει ως την συνειδηση τῆς διαφορᾶς μεταξυ νοειν και εἶναι [ ] Στην αφελη μεταφυσικη [ ] υπαρχει ἡ πιστη οτι απαξ και σκεφθει κανεις ἔτσι κατεχει ενεργῶς πραγματικὰ καὶ τὸ θεμα» Ἡ νεωτερη φιλοσοφια ποὺ ἀποφευγει αυτη την αφελη ὀντολογικη ταυτιση τοῦ εἶναι και νοειν καταληγει εν τούτοις στην ἄποψη οτι τὸ εἶναι *εἶναι* νοεῖν αλλὰ τωρα, εννοεῖται μὲ την υπερβατολογικη ἔννοια ὅτι ἡ σκέψη *συγκροτεῖ* την ἐμπειρία

202 Οἱ αντωνυμίες μποροῦν να ἐκφραζουν την ὑπόσταση (Bestehen) ἢ την υπαρξη (Dasein)

203 Ἡ ὑπερβατολογικη φιλοσοφια ιδιως ὁ Φιχτε. Πρβλ παρακατω σ [180/*133-134*] Βλ *Glauben und Wissen* 1802 « Ἡ ὁλότητα τῶν εξεταsθεντων φιλοσοφιῶν [Κάντ Γιακόμπι, Φίχτε] μετέβαλε τὸν δογματισμὸ τοῦ εἶναι στὸν δογματισμὸ της νόησης, τὴν μεταφυσικη τῆς αντικειμενικότητας στὴν μεταφυσικὴ τῆς υποκειμενικότητας» (*W* 2 430 *GW* 4 412)

θαρὴ ὁμοιοτητα πρὸς ἑαυτὸν μέσα στὴν ἑτεροτητα– ἔτσι ἡ δραστηριότητα τοῦ ἐπίσταμαι εἶναι τὸ τεχνασμα, τὸ ὁποῖο ἐνῶ φαίνεται νὰ ἀπεχει τῆς δραστηριότητας, κοιτάζει πῶς ὁ καθορισμὸς και ἡ συγκεκριμενη ζωη του ἐν οσω ἀκριβῶς νομιζει ὁτι προωθεῖ την αὐτοσυντηρηση και τὸ [54] ἰδιαιτερο συμφέρον του, εἶναι το ἀναστροφο, μιὰ αὐτοδιαλυομενη ἐνέργεια ποὺ καθιστᾶ τὸν ἑαυτο της στιγμὴ τοῦ ὁλου [204]

Παραπάνω εἴπαμε τί νόημα ἐχει ἡ *διανοια* ἀπὸ την ἀποψη τῆς αὐτοσυνειδησιας τῆς ὑφισταμενης οὐσιας τὸ τι *νόημα* ἔχει ἡ ἴδια ὅσον ἀφορᾶ τὸν προσδιορισμὸ τῆς ὑφιστάμενης οὐσιας ὡς ὄντος προκύπτει ἀπ᾽ ὁσα εἴπαμε ἐδῶ – Ἡ ὑπαρξη εἶναι ποιοτητα, ὁμοιος πρὸς τὸν ἑαυτο του καθορισμὸς ἢ προσδιορισμενη ἁπλότητα, ὁρισμένη σκεψη· αὐτὸ εἶναι ἡ διανοια τῆς ὕπαρξης. Αὐτὸ κάμνει τὴν ὕπαρξη *νοῦ*,[205] ὅπως πρῶτος ὁ Ἀναξαγόρας γνώρισε τὴν οὐσία Οἱ μετέπειτα ἐννόησαν τὴν φύση τῆς ὕπαρξης ἀκριβέστερα ὡς *εἶδος* ἢ *ἰδεα*,[206] ποὺ σημαίνει *ὁρισμενη καθολικότητα, εἶδος πράγματος* [207] Ἡ ἔκφραση *εἶδος πραγματος* φαίνεται ἴσως πολὺ κοινὴ καὶ λιγη γιὰ τὶς ἰδέες γιὰ τὸ ὡραῖο καὶ ἱερὸ καὶ αἰώνιο, ποὺ ἔγιναν ἐνδημικὰ αὐτὸ τὸν καιρό. Ὅμως ἡ ἰδέα δὲν ἐκφραζει στὴν πραγματικότητα τιποτε περισσότερο καὶ τίποτε λιγότερο ἀπὸ τὸ εἶδος πράγματος. Μόνο ποὺ βλέπουμε τώρα συχνὰ νὰ περιφρονεῖται μία ἔκφραση ποὺ δηλώνει ἐπακριβῶς κάποια ἔννοια καὶ νὰ προτιμᾶται μιὰ ἄλλη ἡ ὁποία ἔστω μόνον ἐπειδὴ ἀνήκει σὲ ξενη γλωσσα, τυλίγει τὴν ἔννοια σὲ νεφελώματα κι ἔτσι ἠχεῖ πιὸ ἠθοπλαστική [208] – Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἡ ὕπαρξη καθοριζεται ὡς εἶδος εἶναι ἁπλὴ σκέψη

---

204 Θεση περι γνωσης αναγόμενη στην κριτικη τῆς θρησκευτικῆς πιστης (βλ σ [394/289]) και στην νοηματοδότηση τοῦ αντικειμενου ὡς ωφελιμου (βλ. σ [432/317])

205 Ἑλληνικὰ στὸ πρωτοτυπο

206 *Εἶδος ἰδεα*· ἑλληνικὰ στὸ πρωτότυπο Ο Πλατων και ο Αριστοτελης.

207 «*Εἶδος πραγματος*» εδῶ και πιὸ κατω *Art* αλλοῦ αποδιδεται απλῶς *εἶδος* (ἢ *τρόπος*).

208 Η λέξη «ἰδέα» εἶναι ελληνικῆς προελειυσης στα γερμανικα Idee ὄχι η λέξη «εἶδος»· Art Αναλογη κριτικη τοῦ ηθοπλαστικοῦ ἔχαμε ὁ Ἐ παραπανω σ [17/13]

ὁ *νοῦς*[209] ἡ ἁπλότητα. εἶναι ἡ ὑφιστάμενη οὐσια Ἐξ αἰτίας τῆς ἁπλοτητας ἢ ὁμοιοτητας της μὲ τὸν ἑαυτο της ἐμφανιζεται ἡ ὑφισταμενη οὐσια ὡς σταθερὴ καὶ μόνιμη Αὐτὴ ἡ ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτὸν εἶναι ὁμως ἐξ ἴσου ἀρνητικότητα προκαλεῖ τὴν μετάβαση τῆς σταθερῆς ἐκεινης ὕπαρξης στὴν διαλυση της Ὁ καθορισμὸς φαίνεται ἀρχικὰ να εἶναι ὁ ἴδιος[210] μόνον ἐπειδὴ σχετιζεται πρὸς κάτι ἄλλο και ἡ κίνηση του[211] φαινεται νὰ τοῦ επιβαλλεται ἀπὸ μια ξένη βια ὅμως τὸ ὁτι ἐχει στὸν ἑαυτο του τὴν ἰδια τὴν ἑτερότητα του καὶ εἶναι αὐτοκινηση αὐτὸ περικλειει ἀκριβῶς εκεινη ἡ *ἁπλότητα* τοῦ ἴδιου τοῦ νοεῖν γιατὶ ἡ τελευταια εἶναι ἡ αὐτοκινουμενη και αὐτοδιακρινομενη σκεψη και ἡ οἰκεια ἐσωτερικότητα ἡ καθαρὴ *ἔννοια* Ἔτσι λοιπὸν ἡ *διανοητικότητα* εἶναι ἑνα γίγνεσθαι. και ὡς τοῦτο τὸ γίγνεσθαι. εἶναι ἡ *ὀρθολογικότητα*.[212]

Σ᾽ αὐτὴ τὴν φύση τοῦ ὀντος. τὸ ὅτι τὸ ὂν ἀποτελεῖ στὸ εἶναι του τὴν ἔννοια του [55] συνίσταται γενικῶς ἡ *λογικὴ ἀναγκαιότητα* μονάχα αὐτὴ εἶναι τὸ ἐλλογο καὶ ὁ ρυθμὸς τοῦ ὀργανικοῦ ὅλου. εἶναι *ἐπίγνωση* τοῦ περιεχομένου. ὅπως ἀκριβῶς τὸ περιεχομενο εἶναι ἔννοια καὶ οὐσια –δηλαδὴ μοναχα αὐτὴ εἶναι τὸ *θεωρητικό* – Τὸ συγκεκριμενο σχῆμα κινώντας τὸν ἑαυτό του. καθίσταται ἁπλὸς καθορισμός [*41*] ἔτσι ὑψώνεται στὴν λογικὴ μορφὴ καὶ ὑπάρχει κατα τὴν οὐσιαστικότητά του· ἡ συγκεκριμένη ὕπαρξή του εἶναι μόνον αὐτὴ ἡ κίνηση καὶ εἶναι ἄμεσα λογικὴ ὕπαρξη Ἄρα δὲν εἶναι ἀναγκη ἡ τυποκρατια νὰ ἐπιβάλλεται ἀπ᾽ ἔξω στὸ συγκεκριμένο περιεχόμενο· αὐτὸ εἶναι στὸν ἑαυτό του ἡ μετάβαση στὴν τυποκρατία ἡ ὁποία παύει ὁμως νὰ εἶναι ἡ ἐν λόγω ἐξωτερικὴ τυποκρατια. γιατὶ ἡ μορφὴ εἶναι τὸ αὐτοφυὲς γίγνεσθαι τοῦ ἴδιου τοῦ συγκεκριμένου περιεχομένου.

Τούτη ἡ φύση τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου. ἀφ᾽ ἑνός ὁτι

---

209 Ελληνικὰ στὸ πρωτότυπο

210 Ἄλλη ἀνάγνωση «νὰ εἶναι ὑπαρξη»

211 Δηλ. ἡ *μεταβολη* του κατὰ τὸ αρχαιοελληνικὸ σημασιολογικὸ εὖρος τῆς λέξης *κινησις*

212 Ο τρόπος *σκέψης* τῆς *διανοιας* εἶναι μια μεταβολη εννοιῶν. καιτοι δὲν τὸ ξερει Οταν σκεφτῶ διανοητικὰ χωρὶς να ξεχνῶ αυτη την μεταβολὴ ἐννοιῶν *σκεφτομαι* ορθολογικα

εἶναι ἀχωριστη απὸ το περιεχόμενο. ἀφ᾽ ἑτέρου ὁτι καθοριζει ἀφ᾽ ἑαυτῆς τὸν ρυθμο της γιὰ λόγου της. ἔχει τὴν κυριως ἔκθεση της. ὁπως ὑπενθυμισαμε ἤδη. στὴν θεωρητικὴ φιλοσοφια [213] – Ὅσα εἴπαμε ἐδῶ ἐκφραζουν μεν τὴν ἔννοια. ἀλλα δεν μποροῦν να λογαριάζονται γιὰ κατι παραπάνω ἀπὸ μιὰ προκαταβολικὴ διαβεβαιωση Ἡ ἀληθεια τῆς τελευταιας δεν ἔγκειται στὴν ἐν μερει ἀφηγηματικη παρουσα ἐκθεση ἄρα οὔτε ἀνασκευαζεται ἂν μᾶς βεβαιωνουν ἐναντιον της ὁτι τὰ πραγματα δὲν εἶναι ἔτσι παρα ἔχουν ἐτσι κι ἔτσι. ἂν μᾶς ὑπενθυμίζουν καὶ μᾶς ἀπαριθμοῦν συνηθεις παραστασεις λὲς κι εἶναι ὁριστικὲς καὶ γνωριμες ἀληθειες ἢ παλι ἂν μᾶς σερβιρουν μὲ καθε διαβεβαιωση νεωτερισμους μες ἀπὸ τὸν θησαυρὸ τῆς ἐσωτερικῆς ἐνθεης ἐνορασης – Μιὰ τετοια ὑποδοχὴ εἶναι συνηθως ἡ πρωτη ἀντιδραση τοῦ ἐπισταμαι ἐναντια σὲ κατι ποὺ ἀγνοοῦσε. προκειμενου νὰ διασώσει την ἐλευθερια καὶ ἰδια γνώμη. τὴν δική του αὐθεντια ἐναντια στὴν ξενη. γιατὶ μ᾽ αὐτὸ τὸ σχῆμα ἐμφανίζεται ὁ τι προσλαμβανεται τώρα γιὰ πρωτη φορὰ –και προκειμενου νὰ διασκεδάσει τὶς ἐντυπώσεις. γιατὶ τὸ νὰ διδασκεσαι κατι εἶναι δῆθεν ντροπή· ἐνῶ στὴν περιπτωση τῆς ἐπιδοκιμαστικῆς ὑποδοχῆς τοῦ ἀγνώστου. ἡ ἀναλογη ἀντίδραση συνίσταται σ᾽ αὐτὸ πού. μέσα σὲ ἄλλη σφαιρα ἦταν ἡ ὑπερεπαναστατικὴ ὁμιλια και πραξη.

[56] Τὸ σημαντικὸ στὴν *μελετη τῆς ἐπιστήμης* εἶναι συνεπῶς ν᾽ αναλαμβανουμε τὸν μόχθο τῆς ἔννοιας Ἡ ἐπιστήμη[214] ἀπαιτεῖ να ἐπικεντρώνουμε τὴν προσοχή μας στὴν ἔννοια ὡς τετοια. στοὺς ἁπλοὺς προσδιορισμους. π χ.. τοῦ *αὐτὸ τοῦτον εἶναι*. τοῦ *καθ᾽ αὐτὸν εἶναι*. τῆς *ὁμοιότητας πρὸς ἑαυτον* κ.λπ γιατι αὐτοὶ εἶναι καθαρὲς αὐτοκινήσεις τετοιες. ποὺ θα μποροῦσε κανεὶς νὰ τὶς ὀνομασει ψυχές. ἂν ἡ ἔννοια τους δὲν δηλωνε κάτι ἀνώτερο Ἡ συνήθεια νὰ πορευομαστε συμφωνα με παραστάσεις ἐνοχλεῖται. ὅταν αὐτὲς διακόπτονται ἀπὸ τὴν ἔννοια τόσο ὁσο καὶ ἡ τυπικὴ νόηση. που ὁ λογισμός της παλινωδεῖ μεταξὺ ἐξωπραγματικῶν σκέψεων Τὴν συνήθεια ἐκείνη πρεπει νὰ τὴν ποῦμε μια ὑλικὴ

---

213 Δηλ. στην *Λογικη*

214 Ἄλλη αναγνωση « Ὁ μοχθος τῆς ἔννοιας»

νόηση. μια τυχαια συνειδηση ποὺ εἶναι μόνο βυθισμενη στὸ ὑλικὸ καὶ συνεπῶς τῆς πεφτει δύσκολο νὰ βγαζει συναμα τὸν ἑαυτο της καθαρὸ ἀπὸ την ὕλη καὶ νὰ εἶναι κοντα στὸν ἑαυτό της Τὸ ἄλλο. ὁ λογισμος. εἶναι ἀντιθετα ἡ ἐλευθερια ἀπὸ τὸ περιεχομενο καὶ ἡ ὑπερανω του ματαιοδοξια· αὐτη καλεῖται να μοχθησει για νὰ παραιτηθεῖ αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας κι ἀντὶ νὰ εἶναι ἡ αὐθαιρετη κινητηρια ἀρχὴ τοῦ περιεχομενου. να βυθισει τουτη τὴν ἐλευθερια [42] μεσα σ᾽ αὐτο νὰ τὸ ἀφήνει να κινεῖται ἐξ ιδιας φυσεως. ποὺ θα πεῖ διὰ τοῦ ἑαυτοῦ ὡς δικοῦ του. και να θεωρεῖ αὐτη τὴν κινηση Ἡ ἀποχη ἀπὸ το να παρεμβαλλω ὁ.τι μοῦ κατέβει στὸν ἐμμενη ρυθμὸ τῶν ἐννοιῶν ἡ μη παρεμβαση μεσα σ᾽ αὐτὸν μὲ αὐθαιρεσία καὶ ξενοφερτη σοφια. αὐτη ἡ ἐγκράτεια εἶναι ἡ ἴδια μια οὐσιαστικη στιγμη τῆς προσοχῆς ποὺ ἐπικεντρώνεται στην ἔννοια

Πρεπει να σημειωσουμε σαφεστερα μεσα στὴν λογιζόμενη σταση ποιές εἶναι οἱ δυο ὄψεις ὡς πρὸς τὶς ὁποῖες ἡ ἐννοιακὴ νόηση τῆς εἶναι ἀντιθετη – Ἡ λογιζόμενη σταση. ἀφ᾽ ἑνός. ἀναφερεται ἀρνητικὰ στὸ περιεχόμενο ποὺ συλλαμβάνει. ξερει νὰ τὸ ἀνασκευαζει καὶ νὰ τὸ ἐκμηδενίζει. Ἡ διάγνωση. ὅτι δὲν εἶναι ἔτσι τα πραγματα. εἶναι τὸ ἁπλῶς καὶ μονο *ἀρνητικο*. εἶναι το ἐσχατον. ποὺ δὲν αὐθυπερβαινεται πρὸς ἑνα νέο περιεχόμενο ἀλλά. γιὰ νὰ ἔχει παλι περιεχομενο. πρεπει ἑνα ἄλλο ἐγχειρημα να ξεκινησει ἀπὸ κάπου. Εἶναι ἡ ἀνάκλαση στὸ καθαρο ἐγω. ἡ ματαιότητα τῆς ἐπιγνωσης του – Ὅμως αὐτὴ ἡ ματαιότητα δὲν ἐκφραζει μόνον αὐτο. ὅτι τοῦτο τὸ περιεχόμενο εἶναι ματαιο. ἀλλὰ κι ὁτι αὐτὴ [57] ἡ διαγνωση εἶναι μάταιη ἡ ἴδια γιατὶ εἶναι τὸ αρνητικὸ ποὺ δὲν βλεπει μεσα του τὸ θετικό Ἐπειδη αὐτὸς ὁ ἀναλογισμὸς δεν ἀποκτᾶ ὡς περιεχομενο τὴν ἴδια τὴν ἀρνητικότητά του δὲν εἶναι καθόλου ἐντὸς τοῦ θεματος ἀλλα πάντα ἐκτος γι᾽ αὐτὸ καὶ φαντάζεται ὅτι. μὲ τὸ να ἰσχυριζεται τὸ κενό. ἔχει παντα ξεπεράσει μια γεματη περιεχομενο διαγνωση. Στὴν ἐννοιακὴ νόηση αντιθετα. ὁπως δείξαμε παραπανω.[215] τὸ ἀρνητικὸ ἀνηκει στὸ ἴδιο τὸ περιεχόμενο καὶ εἶναι τὸ *θετικό* τόσο ὡς ἡ *ἐγγενης* κινηση καὶ προσ-

---

215 Βλ παραπανω σ [36/27]

διορισμος του όσο και ώς τὸ *συνολο* αὐτῆς Ἰδωμενο ώς αποτελεσμα εἶναι τὸ προερχομενο ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν κινηση τὸ *ὁρισμένο* ἀρνητικο καὶ ἄρα ἐξ ἴσου ἐνα θετικὸ περιεχομενο

Ἀλλ ώς πρὸς το ὁτι μιὰ τετοια νοηση ἐχει περιεχομενο, μα ἀπὸ παραστασεις μὰ ἀπὸ σκεψεις μα ἀπὸ μιξη τῶν δυο ἐχει μια ἀλλη ὀψη ποὺ τῆς δυσχεραινει τὸ ἐννοεῖν Ἡ ἐντυπωσιακη φυση τῆς ὀψης αὐτῆς εἶναι στενα συναρτημενη με τὴν ἴδια την προαναφερθεισα οὐσια τῆς ἰδεας.[216] ἤ μᾶλλον ἐκφραζει τὴν ἰδεα ὁπως ἐμφανιζεται ώς ἡ κινηση ποὺ συνιστᾶ νοητικη συλληψη – Ακριβῶς ἐνῶ στὴν αρνητικὴ στάση τῆς λογιζομενης νοησης ποὺ μολις αναφεραμε, ἡ ἰδια εἶναι ὁ ἑαυτὸς στὸν ὁποῖο ἐπιστρεφει τὸ περιεχόμενο, στὴν θετικὴ γνωση της αντιθετα ὁ ἑαυτὸς εἶναι ἐνα παραστημένο *ὑποκειμενο* μὲ τὸ ὁποῖο σχετιζεται τὸ περιεχόμενο ώς συμβεβηκὸς και κατηγορουμενο [217] Τὸ ὑποκείμενο αὐτὸ ἀποτελεῖ την βαση στὴν ὁποία ἀναρτᾶται τὸ περιεχόμενο και ἐπὶ τῆς ὁποιας ἡ κινηση παλινδρομεῖ Ἄλλα ἰσχυουν στὴν ἐννοιακὴ νόηση Ἐφ᾽ ὁσον ἡ ἐννοια εἶναι ὁ οἰκεῖος ἑαυτὸς τοῦ ἀντικειμένου, ὁ ὁποῖος ἐκτίθεται ώς *τὸ γίγνεσθαί του*, αὐτὸς ὁ ἑαυτὸς δὲν εἶναι ἕνα στάσιμο ὑποκειμενο ποὺ φέρει τὰ συμβεβηκότα χωρὶς νὰ κινεῖται, ἀλλὰ ἡ ἔννοια ποὺ αὐτοκινεῖται καὶ ἐπαναφέρει μεσα της τοὺς προσδιορισμούς της Σ᾽ αὐτὴ τὴν κίνηση, τὸ [43] στάσιμο ὑποκείμενο ἐκεῖνο καταποντίζεται κι αὐτο ἐπενδύει τις διαφορὲς καὶ τὸ περιεχόμενο, καὶ μᾶλλον συγκροτεῖ τὸν καθορισμό, ποὺ θὰ πεῖ τὸ διακεκριμένο περιεχομενο καὶ τὴν κίνησή του, ἀντι να μένει ἀπεναντι του Τὸ στέρεο ἐδαφος, ποὺ παρεχει τὸ στάσιμο ὑποκείμενο στὸν λογισμό, [56] κλονίζεται λοιπόν, καὶ τὸ ἀντικείμενο γίνεται μόνον αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ κινηση Τὸ ὑποκειμενο ποὺ πληροῖ τὸ περιεχόμενο του παύει νὰ τὸ ὑπερβαίνει καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἐχει κι ἄλλα ἀκόμα κατηγορούμενα ἢ συμβεβηκότα.

---

216 Βλ παραπανω σ [54/40] «ἰδεα» εἶναι ὁ νοῦς που γνωρίζει *και* η ουσια ποὺ γνωρίζουμε

217 Η «λογιζόμενη νόηση» εἶναι *υποκειμενο* μὲ την νεωτερη ἔννοια τοῦ σκεπτομενου εαυτοῦ και συνάμα προβάλλει ἔξω της ως υποκείμενο *κατηγορημάτων* τὸ σημεῖο συμπτωσης τῶν εννοιῶν με τις ὁποῖες γνωριζει· τὸν υποκειμενισμὸ συνοδεύει η δῆθεν αντιθετη πραγμοποίηση

Ἀντιστροφως. ἡ διασπορα τοῦ περιεχομενου δεσμευεται ἐτσι κατω ἀπο τὸν ἑαυτο τὸ περιεχομενο δεν εἶναι τὸ καθόλου το ὁποῖο ἐλεύθερο ἀπὸ τὸ ὑποκειμενο θὰ ανῆκε σε πολλα Ἐτσι το περιεχόμενο στὴν πραγματικοτητα δεν εἶναι πιὰ κατηγορουμενο τοῦ ὑποκειμένου. ἀλλα εἶναι ἡ ὑφισταμενη οὐσια εἶναι ἡ οὐσια και ἡ ἔννοια αυτοῦ για τὸ ὁποῖο γινεται λογος Ἡ παραστατικὴ νοηση. ἐνῶ ἡ φυση της εἶναι να προχωρᾶ ἀπο τὸ ενα συμβεβηκος ἢ κατηγορούμενο στὸ ἄλλο και νὰ τα ὑπερβαινει –δικαιως μιᾶς καὶ δεν εἶναι παρα κατηγορουμενα και συμβεβηκότα– ἀναχαιτίζεται στὴν προοδο της. ἐφ᾽ ὅσον αὐτὸ που ἔχει τὴν μορφη κατηγορουμενου στην προταση εἶναι ἡ ἴδια ἡ ὑφισταμενη οὐσια. Αντικρουεται. γιὰ νὰ τὸ παραστησουμε ἔτσι Ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ ὑποκειμενο ὡς ἂν ἔμενε στασιμο στὸ θεμέλιο διαπιστωνει. ἀφοῦ πολλῷ μᾶλλον τὸ κατηγορούμενο εἶναι ἡ ὑφισταμενη οὐσια. ὅτι τὸ ὑποκείμενο ἔχει μετατεθεῖ στὸ κατηγορουμενο καὶ ἀρα ἀναιρεθεῖ ἐφ᾽ ὅσον δὲ ὅ.τι φαινεται να εἶναι κατηγορούμενο καταλήγει ἐτσι νὰ εἶναι ἡ συνολικὴ καὶ αὐθυπόστατη μάζα. ἡ νόηση δὲν μπορεῖ νὰ περιπλανᾶται ἐλεύθερα ἀλλὰ συγκρατεῖται ἀπὸ αὐτὴ τὴν βαρύτητα – Ἀλλοῦ τίθεται πρῶτα στὴν βαση τὸ ὑποκειμενο ὡς ὁ *ἀντικειμενώδης* παγιος ἑαυτός ἀπὸ ἐκεῖ καὶ περα ἡ ἀναγκαία κίνηση προχωρεῖ στὴν πολλαπλότητα τῶν προσδιορισμῶν ἢ τῶν κατηγορημάτων ἐδῶ στὴν θέση ἐκείνου τοῦ ὑποκειμένου μπαίνει τὸ ἴδιο τὸ γνωστικὸ ἐγὼ και εἶναι ἡ σύνδεση τῶν κατηγορηματων καὶ τὸ ὑποκείμενο ποὺ τὰ συνέχει [218] Ὅμως. ἐφ᾽ ὅσον ἐκεῖνο τὸ πρῶτο ὑποκείμενο ἐπενδύει τοὺς ἴδιους τοὺς προσδιορισμοὺς καὶ εἶναι ἡ ψυχή τους τὸ δεύτερο. ἀκριβῶς τὸ γνω-

---

218 Μεταβαση απο τὸ υποκειμενο κατηγορηματων στὸ ὑποκειμενο εγω στην περιπτωση τοῦ «βεβαιωτικοῦ δογματισμοῦ» Πρβλ. την *Κριτικη τοῦ καθαροῦ λόγου*· «Τὸ πολλαπλὸ τῶν παραστασεων μπορεῖ να αποτελει δεδομένο σὲ μιὰ ἐποπτεια η ὁποία εἶναι ἁπλῶς κατ αἴσθηση [..] Αλλὰ η σύνδεση ενὸς πολλαπλοῦ ἐν γένει δὲν μπορεῖ ποτὲ να γεννηθεῖ μέσα μας μέσω τῶν αἰσθησεων [ ] εἶναι μια πραξη αυτενεργειας τῆς παραστατικῆς ικανοτητας» (Kant *Kritik der reinen Vernunft* A 1781 B 1787 Καντ *Κριτικη τοῦ καθαροῦ λόγου* Β 129-130 μτφ Α Γιανναρᾶς Παπαζησης Αθηνα 1976-1979 μτφ Μ.Φ Δημητρακόπουλος (συνεχεια) Αθηνα 1985-87 και τὰ δύο μέρη μὲ τὴν σελιδαριθμηση τοῦ πρωτοτυπου)

στικὸ ὑποκειμενο.[219] συνεχιζει νὰ ἔρχεται ἀντιμετωπο μεσα στὸ κατηγορουμενο μὲ τὸ πρῶτο, μὲ τὸ ὁποῖο θελει νὰ ἔχει ἤδη τελειώσει καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ ὁποῖο θέλει να ἔχει ἐπιστρεψει στὸν ἑαυτό του, καὶ ἀντὶ να μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὸ ποὺ ενεργεῖ μεσα στὴν κινηση τοῦ κατηγορουμένου –ὀντας ὁ λογισμὸς για τὸ ἂν θὰ ἔπρεπε νὰ συναφθεῖ στὸ πρῶτο ὑποκείμενο τὸ ταδε ἢ τὸ δεῖνα κατηγορουμενο–, ἔχει ἀκομη να χαμει μὲ τὸν [59] ἑαυτὸ τοῦ περιεχομένου ὀφείλει νὰ ὑπαρχει ὄχι καθ' αὐτὸ ἀλλὰ μαζὶ μὲ αὐτόν [220]

Ὅσα εἴπαμε μποροῦν νὰ ἐκφρασθοῦν τυπικὰ λεγοντας οτι ἡ φύση τῆς κρισης ἢ τῆς προτασης ἐν γένει, ποὺ περιεχει τὴν διαφορὰ ὑποκειμενου και κατηγορουμενου, καταστρεφεται ἀπὸ τὴν θεωρητικὴ προταση,[221] κι ὅτι ἡ ταυτολογικὴ πρόταση,[222] στὴν ὁποία μεταβάλλεται ἡ πρώτη, ἀντικρούει ἐκείνη τὴν ἀναφορά [223] – Αὐτὴ ἡ σύγχρουση τῆς εν γενει μορφῆς μιᾶς πρότασης και τῆς –καταστρεπτικῆς γι' αὐτὴ τὴν μορφὴ– ἐννοιακῆς ἑνότητας εἶναι παρόμοια μ' αὐτὴν ποὺ προκύπτει στὸν ρυθμὸ μεταξὺ μετρου καὶ τόνου. Ὁ ρυθμὸς εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ αἰωρουμενου μέσου, τῆς ἑνωσης τῶν δύο Ἔτσι καὶ στὴν φιλοσοφικὴ πρόταση, ἡ ταυτοτητα ὑποκειμενου καὶ κατηγορουμένου ὀφείλει νὰ μὴν ἐκμηδενίζει την

---

219 Διακριση τοῦ υποκειμενου κατηγορουμενων και τοῦ υποκειμενου ὡς εγω

220 Ἄλλη αναγνωση «μὲ αυτό» – Ἡ λυση τοῦ Ε.. Δεν ἔχουμε οὔτε ισχυριζόμενο δογματισμὸ (μεταφυσικη φιλοσοφια τοῦ αριστοτελικοῦ υποκειμενου κατηγορηματων) οὔτε βεβαιωτικο δογματισμὸ (υποκειμενισμο φιλοσοφια τοῦ καρτεσιανοῦ υποκειμενου) ἂν συγχροτοῦμε τὸ αντικειμενο ἔτσι ὥστε νὰ ενέχει ἕνα υποκειμενο δικο του *με την ἔννοια τοῦ ἐγω τοῦ εαυτοῦ* που νὰ μην εἶναι αυτὸ του γνωστικοῦ υποκειμενου στην θέση τοῦ ψευδους αριστοτελικοῦ υποκειμένου κατηγορηματων τὸ αντικειμενο δὲν υποβιβάζεται σὲ μέσον τοῦ εγω μόνον ἂν του αποδιδεται η δομη ενὸς εγω, ενὸς εαυτοῦ

221 Spekulativer Satz Η ἔννοια τῆς πρότασης που προεκυψε ὅταν διαπιστωθηκε ὅτι τὰ κατηγορουμενα τα συμβεβηκοτα περιεχουν τὸ ὑποκείμενο την ουσια Πρβλ σ [568/*416*]

222. Identischer Satz Η διαφορα υποκειμένου κατηγορουμενου αναγεται απὸ την ἴδια την κριση, σε ταυτότητα (ἂν δεχτοῦμε τὸ περιεχόμενο τῆς κρισης «τὸ Α εἶναι Β» ισοδυναμει μὲ την κριση «τὸ Α εἶναι Α» ἢ «τὸ Β εἶναι Β»· πρβλ *Λογική W* 6.323 *GW* 12 69)

223 Ὑποκειμένου πρὸς κατηγορουμενο

[44] διαφορα τους, που τὴν ἐκφραζει ἡ μορφη τῆς πρότασης ἀλλὰ ἡ ἑνότητά τους να προκυπτει ὡς μια ἁρμονια Ἡ μορφὴ τῆς πρότασης εἶναι τὸ φαινομενο τοῦ ὁρισμενου νοηματος, ὁ τονος, ὁ ὁποῖος διαφοροποιεῖ ὅ,τι πληροῖ την πρόταση ὁμως, ὅτι τὸ κατηγορούμενο ἐκφράζει την ὑφισταμενη οὐσια και οτι τὸ ἴδιο τὸ ὑποκειμενο εμπιπτει στὸ καθολου αὐτη εἶναι ἡ *ἑνοτητα*, ὁπου ἐκεῖνος ὁ τόνος σβηνει

Για νὰ ἐξηγησω ὅ,τι εἰπαμε με παραδειγματα στὴν προταση. *Ὁ θεὸς εἶναι τὸ εἶναι*, το κατηγορουμενο εἶναι τὸ εἶναι ἐχει ἕνα οὐσιαχὸ νοημα μεσα στὸ ὁποῖο τὸ ὑποκειμενο διαλυεται Το εἶναι ὑποτιθεται ἐδῶ ὁτι δὲν εἶναι κατηγορουμενο ἀλλα ἡ οὐσια· ὡς ἐκ τουτου ὁ θεὸς φαίνεται να παυει να εἶναι ὅ,τι ὁρίζει ἡ προτασιακὴ θέση, ἀκριβῶς τὸ σταθερὸ ὑποκειμενο. – Μεταβαινοντας ἡ νοηση ἀπὸ τὸ ὑποκειμενο στὸ κατηγορουμενο, ἀντι να προοδεύει, νοιωθει μᾶλλον –ἀφοῦ τὸ ὑποκειμενο χανεται– να ἀναχαιτιζεται καὶ να ἐπαναφερεται στὴν σκέψη τοῦ ὑποκειμένου, ἐπειδη αὐτὸ τῆς λείπει δηλαδη, ἀφοῦ τὸ κατηγορουμενο ἐκφέρεται τὸ ἴδιο ὡς ἕνα ὑποκειμενο, ὡς *τὸ εἶναι*, ὡς *ἡ οὐσία*, πραγμα που ἐξαντλεῖ τὴν φυση τοῦ ὑποκειμενου, ἡ νόηση βρίσκει τὸ ὑποκειμενο ἄμεσα και στὸ κατηγορουμενο· ὁπότε ἀντι, μέσα στὸ κατηγορούμενο, να ἔχει φθάσει τὸν ἑαυτο της, νὰ ἔχει ἀποκτήσει τὴν ἐλεύθερη θεση τοῦ λογισμοῦ, συνεχίζει να εἶναι βυθισμένη στὸ περιεχόμενο, ἢ τοὐλάχιστον ὑπάρχει ἡ ἀπαιτηση να εἶναι βυθισμενη σ᾽ αὐτό – Ἔτσι [60] κι ὁταν λεμε Τὸ *ἐνεργα πραγματικο* εἶναι τὸ *καθόλου*, τὸ ἐνεργα πραγματικο χανεται ὡς ὑποκείμενο, μεσα στὸ κατηγορουμενό του. Τὸ καθόλου ὑποτιθεται ὁτι δὲν ἐχει μόνο τὸ νοημα ἑνὸς κατηγορουμενου –ὁπότε αὐτὸ ποὺ ἡ προταση θὰ ἔλεγε θἄταν ὁτι τὸ ἐνεργὰ πραγματικὸ εἶναι καθολικὸ– ἀλλ᾽ ὑποτίθεται ὁτι τὸ καθόλου ἐκφραζει τὴν οὐσια τοῦ ἐνεργὰ πραγματικοῦ – Ἄρα, ὁσο ἡ νοηση χανει τὸ στέρεο ἀντικειμενῶδες ἔδαφός της ποὺ διεθετε στὸ ὑποκείμενο,[224] ἄλλο τόσο ἐπαναφερεται σ᾽ αὐτὸ μέσα στὸ κατηγορουμενο, και μεσα σ᾽ αὐτὸ δὲν ἐπιστρέφει στὸν ἑαυτό της, ἀλλα στὸ ὑποκειμενο τοῦ περιεχομενου

---

224 *Ἐνν* ως υποκειμενο κατηγορουμενων

Σ᾽ αὐτὴ την ἀσυνηθιστη ἀναχαιτιση οφειλονται ὡς ἐπι τὸ πλεῖστον τα παραπονα. ὁτι τα φιλοσοφικα κειμενα εἰναι ἀκατανοητα. ὁταν κατὰ τἀλλα ὑπαρχουν στὸ ἄτομο οἱ ὑπολοιπες συνθῆκες μορφωσης για να τα κατανοήσει Βλεπουμε σ᾽ αὐτα ποὺ εἴπαμε τὸν λογο τῆς πολυ συγκεκριμενης κατηγοριας ποὺ τους απευθυνεται συχνα ὁτι πολλα πραγματα πρεπει ν αναγνωσθοῦν ἐπανειλημμενα πρὶν γινουν κατανοητα -μια κατηγορια που ὑποτιθεται ὁτι ἐνέχει κατι το απαραδεκτο καὶ το τελεσιδικο μὲ ἀποτελεσμα ἂν εἰναι βασιμη. να μη σηκωνει ἀλλη ἀντιρρηση – Τὸ τι συμβαίνει εἰναι προφανες ἀπο τα παραπανω Ἡ φιλοσοφικη πρόταση. καθὸ πρόταση. μᾶς καμνει να νομιζουμε ὅτι ἡ ἀναφορὰ ὑποκειμενου και κατηγορουμενου εἰναι ἡ συνηθισμενη καὶ ὁτι τὸ ἐπισταμαι συμπεριφέρεται ὡς συνηθως. Τὸ φιλοσοφικὸ περιεχόμενο της καταστρεφεται ἀπ᾽ αὐτη τὴν συμπεριφορα καὶ τὴν σχετικὴ δοξασια· ἡ δοξασια διδάσκεται ἀπὸ τὴν ἐμπειρια πὼς κατι διαφορετικὸ ἐννοεῖται ἀπ᾽ ὅ.τι νόμιζε.[225] καὶ αὐτὴ ἡ διόρθωση τῆς δοξασιας του ἀναγκαζει τὸ ἐπισταμαι νὰ ἐπανέλθει στὴν προταση καὶ να τὴν ἐκλάβει τώρα διαφορετικα

[45] Μιὰ δυσκολια ποὺ θὰ ἔπρεπε ν᾽ ἀποφευγουμε ἀποτελεῖ ἡ ἀνάμειξη τοῦ θεωρητικοῦ και τοῦ λογιζόμενου τρόπου. ὅταν αὐτὸ ποὺ λέμε γιὰ τὸ ὑποκείμενο ἔχει τὴν μιὰ τὸ νόημα τῆς ἔννοιας του. τὴν ἄλλη πάλι μόνο τὸ νόημα τοῦ κατηγορουμενου ἢ συμβεβηκότος του – Ὁ ἕνας τρόπος παρενοχλεῖ τὸν ἄλλον. ἐνῶ σαφὴς (plastisch) θὰ κατορθωνε νὰ εἰναι μονον ἐκεινη ἡ φιλοσοφικὴ ἔκθεση. ποὺ θὰ ἀπεκλειε αὐστηρα τὸ εἶδος τῆς συνηθους ἀναφορᾶς μεταξὺ τῶν μερῶν μιᾶς πρότασης

[61] Στὴν πραγματικότητα ἔχει και ἡ μὴ θεωρητικη νόηση τὸ δίκιο της. τὸ ὁποῖο εἰναι ἔγκυρο ἀλλὰ δὲν ὑπολογίζεται στὸν τροπο τῆς θεωρητικῆς πρότασης. Τὸ ὅτι ἡ μορφὴ τῆς πρότασης αἴρεται πρεπει νὰ προκυπτει ὄχι μόνο μὲ ἄμεσο τροπο. ὀχι ἀπὸ τὸ ψιλὸ περιεχόμενο τῆς πρότασης Παρὰ ἡ

---

225 Το «εννοῶ» και τὸ «νομιζω» ἢ «δοξαζω» εἰναι τὸ ἴδιο ρῆμα meinen ἀπ᾽ ὅπου παραγεται η «δοξασια» Meinung Τὸ πρῶτο κεφ εἰναι αφιερωμενο σ αὐτὸ το θεμα

ἀντιθετικη αὐτη κινηση πρέπει νὰ ἐκφερεται δεν πρεπει να εἶναι μόνον ἐκεινη ἡ ἐσωτερικὴ ἀναχαιτιση. παρα ἡ ἐν λογω ἐπανοδος τῆς ἔννοιας στὸν ἑαυτο της πρεπει να *ἐκτιθεται* Αὐτὴ ἡ κινηση. ἡ ὁποια συνιστᾶ ὁ τι ἦταν ἄλλοτε να ἐκτελεῖ ἡ ἀπόδειξη εἶναι ἡ διαλεκτικὴ κινηση τῆς ἴδιας τῆς πρότασης Μοναχα αὐτὴ ἡ κινηση εἶναι τὸ *ἐνεργὸ* θεωρητικὸ και μονον ἡ ἐκφορά της εἶναι θεωρητικη ἐκθεση Ὡς προταση το θεωρητικὸ εἶναι μόνον ἡ *ἐσωτερικη* ἀναχαιτιση και ἡ *μη ὑπαρχουσα* ἐπιστροφὴ τῆς οὐσιας στὸν ἑαυτό της Γι᾽ αὐτὸ συχνα οἱ φιλοσοφικὲς ἐκθεσεις μᾶς παραπέμπουν σε τούτη την *εσωτερικὴ* ἐποπτεια. ἀπαλλάσσοντάς μας ἔτσι ἀπὸ τὴν ἐκθεση τῆς διαλεκτικῆς κίνησης τῆς πρότασης. που ἐμεῖς ζητουσαμε – Ἡ *προταση* ὀφείλει να ἐκφράζει τι εἶναι τὸ ἀληθες. ἀλλα αὐτὸ εἶναι κατ᾽ οὐσιαν ὑποκειμενο· ὡς ὑποκειμενο εἶναι μόνον ἡ διαλεκτικὴ κίνηση. ἡ αὐτοπαραγόμενη. αὐτοπροωθούμενη καὶ ἐνδοεπιστρεφουσα ἐκεινη πορεια – Στὴν ὑπόλοιπη γνωση ἡ ἀπόδειξη ἀποτελεῖ αὐτὴ τὴν πλευρα τῆς ρητῆς ἐσωτερικότητας Ἀφ᾽ ὁτου ὁμως ἡ διαλεκτικὴ χωρίσθηκε ἀπο τὴν ἀπόδειξη. στὴν πραγματικότητα χαθηκε ἡ ἐννοια τῆς φιλοσοφικῆς ἀπόδειξης

Ἂς θυμίσουμε σχετικα ὁτι ἡ διαλεκτικὴ κινηση ἐχει ὁμοιως για μέρη ἢ στοιχεῖα της προτασεις· ἄρα ἡ δυσκολία που ἐπισημάναμε φαίνεται νὰ ἐπανερχεται ἀεναως και νὰ εἶναι μια δυσκολία τοῦ ἴδιου τοῦ θέματος – Τοῦτο μοιαζει μὲ ὅ.τι προκυπτει στὴν συνηθη ἀπόδειξη ὡς τὸ ὁτι οι λογοι ποὺ ἐπικαλεῖται χρειάζονται οἱ ἴδιοι παλι μία αἰτιολογηση καὶ οὑτω καθ᾽ ἑξῆς ἐπ᾽ ἄπειρον Πλην αὐτὴ ἡ μορφὴ αἰτιολογησης και ὑπαγωγῆς σὲ ὅρους ἀνήκει σ᾽ ἐκείνη τὴν ἀποδειξη ἀπὸ τὴν ὁποια διακρινεται ἡ διαλεκτικη κίνηση ἀρα στὴν εξωτερικη γνώση Ὁσον ἀφορᾶ την διαλεκτικη κίνηση την ἴδια στοιχεῖο της εἶναι ἡ καθαρη ἐννοια. [62] ἄρα ἐχει ἕνα περιεχομενο που στὸν ἑαυτο του εἶναι περα γιὰ περα ὑποκειμενο Δὲν προκύπτει λοιπὸν κανενα περιεχόμενο που θὰ συμπεριφεροταν ὡς τὸ ὑποκείμενο ποὺ ὑπό-κειται καὶ που τὸ νόημα του θὰ τοῦ ἀποδιδοταν ὡς ενα κατηγορουμενο ἡ προταση εἶναι ἄμεσα μια κενη και μονο μορφη – Ἐκτὸς ἀπὸ τον αἰσθητα εποπτευμενο ἢ παραστημενο ἑαυτο κυριως το ὀνομα ὡς

ὄνομα δηλωνει τὸ καθαρὸ ὑποκειμενο τὸ κενὸ [46] εν ἀνευ ἐννοιας Γι᾽ αὐτὸ τὸν λογο ἴσως εἶναι χρησιμο ν᾽ ἀποφευγεται π.χ . τὸ ὄνομα *θεος* γιατὶ αὐτὴ ἡ λεξη δὲν εἶναι ἄμεσα καὶ ἐννοια εἶναι τὸ κατα κυριολεξίαν ὀνομα ἡ παγια ἡσυχια τοῦ ὑποκειμενου ποὺ ὑπο-κειται Ἐνῶ ἀντιθετα π χ τὸ εἶναι ἢ τὸ ἐν το καθεκαστον, τὸ ὑποκειμενο κ λπ . ὑπονοοῦν τὰ ἰδια ἀμεσα καὶ ἔννοιες [226] – Ἀκομη κι ἂν λεγονται θεωρητικες ἀληθειες γι᾽ αὐτὸ το ὑποκείμενο, ὡστόσο τὸ περιεχόμενο τους στερεῖται τῆς ἐγγενοῦς ἔννοιας, γιατι τὸ περιεχομενο παριστανται μόνον ὡς στάσιμο ὑποκείμενο και, λόγῳ αὐτῆς τῆς περίστασης, οἱ θεωρητικὲς ἀλήθειες ἀποκτοῦν εὔκολα τὴν μορφὴ ψιλῆς ἠθοπλασίας [227] – Ἀπὸ αὐτὴ παλι τὴν ἄποψη τὸ ἐμπόδιο ποὺ ἔγκειται στὸ ὁτι ἐκλαμβάνουμε τὸ θεωρητικὸ κατηγόρημα σύμφωνα μὲ τὴν μορφὴ τῆς πρότασης, ὄχι ὡς ἔννοια καὶ οὐσία, μπορεῖ λοιπὸν νὰ ἐπιδεινωθεῖ, ἢ νὰ μειωθεῖ, μὲ εὐθύνη τῆς ἴδιας τῆς φιλοσοφικῆς παρουσιασης. Ἡ ἔκθεση πιστὴ στὴν διάγνωση τῆς φύσης τοῦ θεωρητικοῦ, πρέπει νὰ τηρεῖ τὴν διαλεκτικὴ μορφὴ καὶ νὰ μὴν εἰσαγει τίποτε, παρὰ μόνον ἐφ᾽ ὅσον ἔχει ἐννοηθεῖ καὶ εἶναι ἡ ἔννοια

Ὅσο ἡ λογιζόμενη συμπεριφορὰ ἐμποδίζει τὴν μελέτη τῆς φιλοσοφίας τόσο την ἐμποδίζει καὶ ἡ χωρὶς λογισμὸ οἴηση περι συμπεφωνημένων ἀληθειῶν, στὶς ὁποῖες ὁ κάτοχός τους νομίζει ὀτι δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ἐπανελθει τὶς τοποθετεῖ ἀντιθετως στὸ θεμελιο καὶ πιστεύει ὁτι μπορεῖ να τὶς ἐκφερει, νὰ δικάζει καὶ να καταδικάζει μ᾽ αὐτές Ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν ἄποψη εἶναι ἀναγκαιότατο ν᾽ ἀποκατασταθεῖ τὸ φιλοσοφεῖν ὡς σοβαρὴ ὑπόθεση Γιὰ ὁλες τις ἐπιστῆμες, τις τεχνες τὶς δεξιοτεχνιες τις δουλειὲς εἰμαστε πεπεισμένοι [63] ὅτι γιὰ νὰ τις κατεχουμε χρειαζονται ἀλλεπαλληλες προσπαθειες ἐκμάθησης καὶ ἐξάσκησης σ᾽ αὐτες Ἀντιθετα, γιὰ τὴν φιλοσοφια φαίνεται να κυριαρχεῖ τωρα ἡ προκατάληψη, ὅτι ναι μὲν ὁ καθενας κι ἂς ἔχει μάτια καὶ δάχτυλα ἀκόμη κι ἂν τοῦ δοθοῦν δέρμα καὶ ἐργαλεῖα δὲν εἶναι ὡς ἐκ τούτου σὲ θεση

---

226. Πρβλ. παραπανω το παραλληλο χωριο σ [26-27/20 21]

227 Βλ παρακαπανω σ [16 17/13 14]

να φτιαχνει παπούτσια – ὁ καθενας ὁμως ξερει να φιλοσοφεῖ και νὰ κρινει τὴν φιλοσοφια γιατὶ ὁ φυσικος λογος του τοῦ παρεχει το κριτηριο γι᾽ αὐτὸ –λὲς καὶ τὸ πόδι του δὲν τοῦ παρεχει τὸ κριτηριο για ένα ὑπόδημα – Φαινεται ἡ κατοχὴ τῆς φιλοσοφιας νὰ ἐντοπίζεται ἀκριβῶς στὴν ἔλλειψη γνωσεων καὶ μελέτης, κι αὐτὴ νὰ σταματᾶ ὅταν αὐτὲς ἀρχίζουν Συχνα τὴν θεωροῦν μια τυπικη χωρὶς περιεχόμενο ἐπιγνωση, ὑστερεῖ δε πολὺ ἡ διάγνωση, πὼς ὁ,τι εἶναι καὶ καθ᾽ ὑλην ἡ ἀληθεια σὲ ὁποιαδηποτε γνωση κι ἐπιστήμη, εἶναι ἄξιο τοῦ ὀνοματος αὐτοῦ μόνον ἂν τὸ παραγει ἡ φιλοσοφια πως χωρις αὐτὴν οἱ ἄλλες ἐπιστῆμες ἀδυνατοῦν νὰ ἐχουν μέσα τους ζωη, νοῦ, ἀλήθεια, ὁσο κι ἂν τὸ προσπαθοῦν μὲ τὸν λογισμὸ χωρὶς τὴν φιλοσοφία

Ὅσον ἀφορᾶ τὴν κυρίως φιλοσοφία βλέπουμε τὴν ἄμεση ἀποκαλυψη τοῦ θείου καὶ τὴν ὀρθοφροσύνη [47] ποὺ δὲν προσπαθησε καὶ δὲν παιδευθηκε οὔτε μὲ ἕνα ἄλλο ἐπίσταμαι οὔτε μὲ το κυριολεκτικὸ φιλοσοφεῖν νὰ βλέπουν ἄμεσα τον ἑαυτό τους ὡς πλῆρες ἰσοδύναμο τοῦ μακροῦ δρόμου τῆς παιδείας τῆς πλούσιας ὁσο καὶ βαθειᾶς κινησης μὲ τὴν ὁποία φθάνει ὁ νοῦς ὡς τὸ ἐπίστασθαι, καὶ ὡς ἕνα ὑποκατάστατο αὐτοῦ τόσο καλό, ὁσο, λ.χ , λέγεται ὁτι τὸ ραδικόζουμο εἶναι γιὰ τὸν καφε. Δὲν εἶναι εὐχάριστο να διαπιστώνουμε ὅτι ἡ ἄγνοια καὶ ὡς καὶ ἡ ἄμορφη καὶ κακόγουστη βαρβαροτητα, ποὺ εἶναι ἀνίκανη νὰ ἐπικεντρώσει τὴν νόησή της σὲ μιὰν ἀφηρημένη πρόταση, πολὺ λιγότερο δὲ στὴν συνάρτηση πολλῶν, βεβαιωνει ἄλλοτε ὅτι εἶναι ἡ ἐλευθερια καὶ ἀνεκτικότητα τοῦ σκεπτεσθαι, ἄλλοτε πάλι ὅτι εἶναι μεγαλοφυΐα [228] Ἡ τελευταια ὁπως τωρα στὴν φιλοσοφια, εὐδοκιμοῦσε καποτε, ὡς γνωστόν, καὶ στὴν ποίηση ἀλλὰ ἀντὶ γιὰ ποιηση ὅταν ἡ παραγωγὴ [64] τῆς μεγαλοφυΐας αὐτῆς εἶχε καποιο νοημα γεννοῦσε ἕναν κοινοτυπο πεζὸ λογο ἤ, ὁταν τὸν ὑπερεβαινε σαλεμενα λόγια. Ἔτσι ένα φυσικὸ φιλοσοφεῖν, που θεωρεῖ τον ἑαυτό του πολυ καλὸ για την ἐννοια και

---

228 Genialität Αλλοῦ «ιδιοφυΐα». Ο ρωμαντισμὸς επιτιθεται στὸν διαφωτισμο στὸ ὄνομα τῆς ποιητικῆς σκέψης ποὺ θεωρεῖται ἀνωτερη της εννοιολονικῆς Πρβλ σ [36/27]

ἐπειδη στερεῖται αὐτῆς, νομιζει ὁτι εἶναι ἐνορατικη και ποιητικη νοηση, βγαζει τωρα στὴν αγορὰ αὐθαιρετους συνδυασμοὺς μιᾶς φαντασιας, που ἡ σκέψη τὴν ἔχει ἁπλῶς αποδιοργανωσει –πλασματα ποὺ δὲν εἶναι οὐτε κρεας οὐτε ψαρι, οὔτε ποίηση οὔτε φιλοσοφία [229]

Ὁταν κυλᾶ ἀντιθετα στην πιὸ ἡσυχη κοιτη τῆς ὀρθοφροσυνης, τὸ φυσικὸ φιλοσοφεῖν μᾶς φιλεύει (gibt zum Besten) μιὰ ρητορικὴ τετριμμενων ἀληθειῶν Ἂν τοῦ ὑποδειξετε τὴν ἀσημαντότητα αὐτῶν τῶν ἀληθειῶν, σᾶς διαβεβαιωνει ἀντιθετως, ὁτι τὸ νόημα και ἡ πλήρωση ὑπαρχουν στὴν καρδια του, κι ὁτι θα ὑπαρχουν ετσι και σ᾽ ἀλλους ἀφοῦ γενικα νομιζει πως ὁταν μιλᾶ για τὴν ἀγνοτητα τῆς καρδιᾶς, τὴν καθαροτητα τῆς συνειδησης κ τ τ. λεει τελεσίδικα πράγματα, που ἐναντίον τους οὔτε εὐσταθεῖ καμμια ἀντιρρηση οὔτε μπορεῖ ν᾽ ἀπαιτηθεῖ τίποτε ἄλλο Τὸ ζητούμενο ἦταν, ὁμως, τὸ βελτιστον (das Beste) να μὴν παραμεινει μέσα, νὰ το βγαλουμε ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ πηγάδι στὸ φῶς. Παει καιρὸς ποὺ μποροῦμε ν᾽ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὸν κόπο να προσαγουμε ἔσχατες ἀλήθειες τέτοιου εἴδους, γιατι πάει καιρὸς ποὺ τὶς βρισκουμε, λ.χ στην κατήχηση, στις λαικὲς παροιμίες, κ τ λ᾽ – Δὲν εἶναι δύσκολο να ἐντοπίσουμε τὴν ἀοριστία ἢ ἀνακρίβεια τέτοιων ἀληθειῶν συχνὰ καὶ νὰ δειξουμε στὴν συνείδηση ποὺ τὶς ἀσπαζεται τὴν ακριβῶς ἀντίθετη ἀλήθεια μεσα σ᾽ αὐτη τὴν ἴδια Αὐτη, ἐν ὁσω πασχιζει νὰ βγάλει τὸν ἑαυτό της ἀπὸ την σύγχυση ποὺ προκαλεῖται μεσα της, θὰ περιπέσει σὲ νεα συγχυση, ὡσπου σιγουρα θα φθάσει νὰ ἐκραγεῖ, λεγοντας ὁτι τα πραγματα εἶναι αναντιρρητα *ἐτσι* κι *ἔτσι*, και ἐκεῖνα ἐκεῖ εἶναι *σοφίσματα* –ενα συνθημα τοῦ κοινοῦ νοῦ ἐναντιον τοῦ παιδευμενου λογου σὰν την λεξη *ὄνειρα*, ποὺ ἔχουν συγκρατήσει μια για πάντα οἱ ἀφιλοσοφητοι γιὰ νὰ χαρακτηριζουν τὴν φιλοσοφια – Ἅπαξ και ὁ κοινὸς νοῦς ἐπικαλεῖται τὸ

---

229 Ἰα την «ποιητικη» εκδοχη τῆς «ἄμεσης γνωσης» του ρωμαντικου Φρ. Σλεγκελ (Fr Schlegel), ὁ Ἔ Θα πεῖ «αὐτη η ποίηση ταλαντεύεται μεταξὺ τῆς καθολικοτητας τῆς εννοιας καί, ἀφ᾽ ετέρου τοῦ καθορισμοῦ καὶ της αδιαφορίας τοῦ σχηματος δεν εἶναι οὔτε κρέας οὔτε ψαρι οὔτε ποίηση οὔτε φιλοσοφια» (*Ἱστορία τῆς φιλοσοφιας W* 20 417)

αἴσθημα. το ἐσωτερικὸ μαντεῖο του[230] ἐχει ξεμπερδέψει μ᾽ ὁποιον διαφωνεῖ πρέπει νὰ ἐξηγησει. ὁτι δὲν ἐχει τιποτε ἀλλο να πεῖ σ᾽ ὁποιον δὲν βρισκει [65] καὶ δεν αἰσθανεται μεσα του τὰ ἰδια –μ᾽ ἄλλα λόγια, ποδοπατεῖ τὴν ριζα τῆς ἀνθρωπότητας Γιατι ἡ φυση [48] τῆς τελευταιας εἶναι να πιεζει ὑπερ τῆς συμφωνίας με ἄλλους καὶ εἶναι ὑπαρκτη μονο στὴν πραγματοποιημενη κοινότητα τῶν συνειδησεων Τὸ ἀντιανθρωπινο, τὸ ζωῶδες συνισταται στὸ νὰ ἐμμενουμε στὸ συναίσθημα και να μποροῦμε να ἐκφραζόμαστε μόνο μεσω αὐτοῦ

Ἂν ζητοῦσε κανεις μιὰ βασιλικὴ ὁδὸ πρὸς τὴν ἐπιστημη, ἡ βολικότερη που μποροῦμε νὰ τοῦ ὑποδειξουμε εἶναι να ἐπαφιεται στὴν ὀρθοφροσύνη και, προκειμενου κατὰ τἀλλα να παρακολουθεῖ κιόλας τὴν ἐποχὴ καὶ την φιλοσοφία, νὰ διαβαζει παρουσιασεις φιλοσοφικῶν γραπτῶν. ἴσως καὶ τοὺς προλόγους καὶ τὶς πρῶτες παραγράφους τους, γιατὶ αὐτὰ τὰ τελευταῖα μᾶς δίνουν μὲν τὶς γενικὲς ἀρχὲς ὁπου ανάγονται τὰ πάντα, οἱ δὲ παρουσιάσεις, κοντὰ στὸ ἱστορικὸ σημείωμα, μᾶς δίνουν καὶ τὴν χρίση, ἡ ὁποία, ἐπειδὴ εἶναι χρίση, ὑπερβαίνει τὸ χρινόμενο Αὐτὴ ἡ δημοσιὰ περπατιέται μὲ τὴν ρόμπα ἐνῶ τὸ ὑψηλὸ αἴσθημα τοῦ αἰωνίου, ἱεροῦ, ἀπείρου βηματίζει μὲ ἀρχιερατικὴ περιβολὴ –σ᾽ ἕναν δρόμο, ποὺ μᾶλλον εἶναι ὁ ἴδιος ἤδη τὸ ἄμεσο εἶναι στὸ κέντρο.[231] ἡ μεγαλοφυΐα βαθυστόχαστων πρωτότυπων ἰδεῶν καὶ ὑψηλῶν νοητικῶν φωτίσεων. Ἀλλὰ ὅπως ἕνα τέτοιο βάθος δὲν φανερώνει ἀκόμη τὴν πηγὴ τῆς οὐσίας, ἔτσι κι αὐτοὶ οἱ πυραυλοι δὲν εἶναι ἀκόμα ὁ ἐμπύριος οὐρανός[232] Ἀληθεῖς σκέψεις

---

230 Ὁ κοινὸς νοῦς ἔχει σκέψη αλλὰ δὲν τὸ ξέρει, ὑπάρχει μέσα του ως εξωτερικη πάθημα, αἴσθημα Ἀντιστοιχα ὁ *δαίμων* τοῦ Σωκρατη εἶναι «εσωτερικὸ μαντεῖο» (*Ἀπολογία* 40 α) γιατὶ αυτη η αρχικη μορφη βουλησης εἶναι εσωτερίκευση τῆς ἀπόφασης ως ἐξωτερικῆς κατ αναλογιαν τοῦ δελφικοῦ μαντειου, προδρόμου τῆς νεωτερικῆς ἀποφασίζουσας αρχῆς Βλ εδῶ σ [520-521/*381-382*] κ σημ

231 Βλ παραπανω σ [15/*12*]

232 Empyreum Ἡ τέταρτη οὐράνια σφαιρα ἕδρα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἄστρων – Πρβλ πάλι τους αφορισμους «Ὅπως ὑπῆρξε μια περιοδος ποιητικῶν μεγαλοφυϊῶν τωρα διανυουμε φαίνεται την *περιοδο τῶν φιλοσοφικῶν μεγαλοφυιῶν* Ζυμωσαν λίγο ἄνθρακα λιγο ὀξυγόνο, ἄζωτο κι υδρογόνο τα τυλιξαν σὲ μιὰ κόλλα χαρτὶ ὅπου ἄλλοι ἔχουν γράψει πολι-

και ἐπιστημονικὴ διαγνωση αποκτοῦμε μόνο με τὴν εργασια τῆς ἐννοιας Μονη ἡ ἔννοια μπορεῖ νὰ παραγαγει την καθολικοτητα τοῦ επίσταμαι που δὲν εἶναι οὐτε ἡ κοινη αοριστια και ενδεια τοῦ κοινοῦ νοῦ. ἀλλα μορφωμένη και διεξοδικη γνωση – ουτε η μη κοινὴ καθολικοτητα τῆς διαφθειρομενης ἀπὸ την νωθροτητα και την οἰηση τῆς μεγαλοφυΐας προδιαθεσης τοῦ λογου ἀλλα ἡ αληθεια που αναπτυσσεται μεχρι την αυτοφυη μορφη της. ἡ ὁποια εἶναι ικανη να εἶναι κτῆμα καθε αυτοσυνειδητοῦ λογου [233]

Ὅταν ἐντοπίζω αὐτο διὰ τοῦ ὁποιου ὑπαρχει η ἐπιστημη στην αυτοκινηση τῆς ἐννοιας, [66] ἡ παρατηρηση ὁτι αποκλίνουν απο αὐτὴν οι ἀναφερθεῖσες και ἀλλες ακομη ἐξωτερικες πλευρες τῶν παραστασεων τοῦ καιροῦ μας γιὰ την φυση και το σχῆμα τῆς ἀληθειας, οτι τῆς εἶναι μαλιστα ἐντελῶς αντιθετες, δὲν φαίνεται νὰ ὑπόσχεται εὐνοϊκη ὑποδοχη σε μιαν ἀπόπειρα ἐκθεσης τοῦ συστηματος τῆς ἐπιστήμης συμφωνα μ᾽ αὐτὸ τὸν προσδιορισμό Ἐν τουτοις, μπορῶ να σκεφθῶ ὁτι, ἂν καὶ τὸ καλύτερο τῆς φιλοσοφιας τοῦ Πλάτωνα, π χ , ἐντοπισθηκε ἐνιοτε στοὺς ἐπιστημονικὰ ἄνευ ἀξιας μυθους του, ὑπῆρξαν καὶ καιροι, ποὺ μαλιστα λεγονται καιροι μυστικισμοῦ,[234] ὁταν η ἀριστοτελικὴ φιλοσοφια

κότητα κ.α και εκτοξευσαν πυροτεχνηματα στον αερα με την ἔπαρση τῆς κενοδοξίας, νομίζοντας ὁτι δεσχνουν τὸν ἐμπυριο ουρανό Τέτοιοι εἶναι οι *Γκαιρρες Βάγκνερ* (*Görres, Wagner*) κ ἄ Η χονδροειδεστερη ἐμπειρια σὺν η τυποκρατία τῶν ὑλῶν καὶ τῶν πόλων διανθισμένη με ἄλογες αναλογιες καὶ ἐκλαμψεις τῆς μεθης [ ] Η συνηθης *βασιλικη* οδὸς πρὸς την φιλοσοφία εἶναι να διαβαζεις προλογους και βιβλιοκρισεις για ν αποκτᾶς λιγο πολυ μια εικονα τοῦ θέματος – Η *τελευταια βασιλικη* οδος στην μελετη εἶναι να σκεφτεσαι μόνος σου» (*W* 2 556-557) αυτη ἡ ἔκφραση Selbstdenken εἶναι ειρωνικη «Καταντησε προκαταληψη ὄχι μόνο τῆς φιλοσοφικης σπουδῆς αλλα και της παιδαγωγικῆς –εδῶ ακομη πιο διαδεδομενη– ὁτι το *να σκεφτεσαι μονος σου* οφειλει ν αναπτυχθει και ν ασκειται με την ἔννοια πρῶτον ὁτι *δεν ενδιαφέρει* ἐδῶ *το ὑλικὸ* και δεύτερον, ὁτι δῆθεν *η μαθηση εἶναι αντιθετη με τὸ να σκεφτεσαι μονος σου*» (*Vortrag der Philosophie auf Universitäten* 1816 *W* 4 422)

233 Βλ παραπάνω σ [20/15]

234 Schwärmerei Αλλοῦ: «ἐκστατικος ενθουσιασμός» Αναφερεται στὸν Tiedemann *Geist der spekulativen Philosophie*, Μαρβουργο 1791-97, που αγνοεῖ την θεωρητικὴ σκέψη (*Einleitung in die Geschichte der Philosophie* ὅ π σ 257 304) Βλ επόμ σημ

ἐκτιμοῦνταν για τὸ θεωρητικὸ βαθος της και ὁ πλατωνικὸς *Παρμενιδης* σίγουρα τὸ μεγαλυτερο τεχνουργημα τῆς ἀρχαιας *διαλεκτικῆς* θεωροῦνταν ἡ ἀληθινη ἀποκαλυψη και ἡ *θετικὴ ἐκφραση τῆς θειας ζωῆς*. ὁταν μαλιστα παρα τὴν ὁποια θολουρα τῶν γεννηματων τῆς *ἔκστασης* αὐτη η παρανοημενη ἐκσταση στὴν πραγματικοτητα ὀφειλε να μὴν εἶναι παρα *ἡ καθαρη ἔννοια*[235] –ὁτι ἐπιπλέον, τὸ ἀξιολογο μέρος τῆς φιλοσοφιας τοῦ καιροῦ μας ἐναποθετει τὴν ἴδια την ἀξια του στὴν ἐπιστημονικοτητα, και οτι, κι ἂς μην τὸ βλεπουν οἱ [49] ἀλλοι ἔτσι[236] ὄντως ἐπιβαλλεται μονο δια τῆς ἐπιστημονικοτητας Ὁποτε μπορῶ ἐπισης να ευελπιστῶ ὅτι ἡ παρουσα προσπαθεια να διεκδικησω τὴν ἐπιστημη για την ἔννοια και να τὴν ἐκθέσω μεσα σ᾽ αὐτὸ τὸ ἰδιαιτερο της στοιχεῖο θὰ καταφέρει νὰ βρεῖ προσβαση [πρὸς τὸ κοινὸ] χάρη στην ἐσώτερη ἀλήθεια τοῦ θεματος. Πρέπει νὰ ἐχουμε τὴν πεποίθηση ὁτι εἶναι στὴν φυση τοῦ ἀληθοῦς νὰ εἰσερχεται ὁταν ἐλθει ὁ καιρος του καὶ ὅτι ἐμφανιζεται μόνον ὅταν αὐτὸς ἐχει ἔλθει κι οτι συνεπῶς δὲν ἐμφανίζεται ποτὲ πρώιμα μητε συναντᾶ ἕνα ἀνωριμο κοινό, ἐπίσης, ὁτι τὸ ἀτομο χρειαζεται αὐτὴ τὴν

---

235. «Οι νεοπλατωνικοι ιδιως ὁ Πρόκλος, θεωροῦν την ἔκθεση τοῦ *Παρμενίδη* τὴν ἀληθινη θεολογια την αληθη αποκάλυψη ολων τῶν μυστηριων τῆς θειας ουσίας Καὶ δεν μποροῦμε να την δοῦμε αλλιῶς [ ] Γιατι μὲ την λεξη Θεὸς εννοοῦμε την απόλυτη ουσια ὅλων τῶν πραγμάτων αυτη εἶναι ακριβῶς κατὰ την ἁπλη ἔννοια της η ἑνοτητα καὶ κίνηση τῶν απλῶν ουσιοτητων, τῶν ιδεῶν τοῦ ενὸς και πολλα κ λπ.» (*Ιστορια τῆς φιλοσοφιας W* 19 82) δηλ τὸ θεμα τοῦ *Παρμενίδη* Ὁ Ἔ διορθωνει την ερμηνεια αυτη Η επιστροφη στὸ εν δεν εἶναι ἔξοδος απὸ τὸν νοῦ νοῶ τὸ ἕν, ἄρα ταυτίζεται με τὸν *νοῦ ἡ ἔκ-σταση* πρὸς τὸ ἓν εἶναι η *καθαρη ἔννοια* η ἔννοια *ἔννοια* προυποθεση τῶν ἄλλων εννοιῶν (Βλ σ [61/45] «στοιχεῖο τῆς διαλεκτικῆς κίνησης εἶναι η καθαρη ἔννοια» σ [54/40]: «η αυτοκινουμενη και αὐτοδιακρινομενη σκέψη [ ] η καθαρη *ἔννοια*») Ἔτσι ἡ «παρουσιαση τοῦ θεοῦ ὅπως εἶναι κατα την αἰώνια φυση του» εἶναι η *Λογικη* (*W* 5 44 *GW* 21 34) ποὺ θεματίζει τις ἁπλες οὐσιότητες (σ [37/28]) Μεθοδολογικα προσθέτει την *ἄρνηση τῆς ἄρνησης*, που λειπει στὸν *Παρμενίδη* η *ἐπιστροφη* παύει να εἶναι εξωτερικη στὴν «πρόοδο» *τὴν συγκροτεῖ* ἂν εἶναι επιστροφη *εἰς ἑαυτόν* στὸν *νοῦ*, *ἄρα* ἂν εἶναι *ἄρνηση τῆς ἄρνησης* Τότε ὅμως εἶναι καὶ *ἀποδεδειγμένη θέση*, δηλ *ἡ μονη πραγματικη αφετηρια τῆς προόδου* (βλ *Λογικη W* 5 50-51 *GW* 21 39-40· *Ἱστορία τῆς φιλοσοφιας W* 19 82). Πρβλ σ [24/19]

236 Βλ παραπάνω σ [18 κ ε /14 κ έ]

ἐπιδραση. ὡστε να ἐπαληθευσει ἐπανω της για λογου του κάτι ποὺ εἶναι ἀκομη ἕνα δικό του μοναχικὸ θεμα. και να διαπιστώσει δια τῆς ἐμπειρίας ὅτι ἡ πεποίθηση ποὺ ἀνήκει ἀρχικα μόνο στην ἰδιαιτερότητα. εἶναι κατι καθολικο Πλὴν ἐδῶ τὸ κοινὸ πρεπει συχνὰ να διακρινεται ἀπ᾽ ὁσους φερονται ὡς ἐκπρόσωποι καὶ φερεφωνα του Συμπεριφερεται ἀπὸ πολλες ἀπόψεις διαφορετικα ἢ κι ἀντιθετα μ᾽ αὐτους Ενῶ δεχεται καλόκαρδα ὅτι ἂν ἕνα φιλοσοφικὸ γραπτὸ δὲν τοῦ λεει τιποτα. ἡ εὐθυνη εἶναι μᾶλλον δική του. [67] οἱ τελευταῖοι. βεβαιοι για τὴν ἁρμοδιότητα τους ἐπιρρίπτουν ὅλη τὴν εὐθύνη στὸν συγγραφεα Στὸ κοινὸ ἡ ἐπιδραση εἶναι πιὸ ἠρεμη απ᾽ ὁ τι ἡ ενεργεια αὐτῶν τῶν νεκρῶν. ὁταν θαβουν *τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς*.[237] Ναὶ μὲν τώρα ἡ γενικὴ διανοηση[238] εἶναι ἐν γένει πιο μορφωμενη. ἡ περιέργεια της σὲ μεγαλύτερη ἐγρήγορση ἐνῶ ἡ κρίση της καταλήγει γρηγορότερα. ὁπότε *ἰδοὺ οἱ πόδες ἐπι τῇ θύρᾳ και ἐξοίσουσί σε*,[239] ἀλλὰ πρέπει συχνὰ νὰ διακρίνεται ἀπ᾽ αὐτα ἡ βραδύτερη ἐπίδραση. ἡ ὁποία ἐπιδρᾶ διορθωτικὰ στὴν ἐκβιασμενη ἀπὸ ἐντυπωσιακὲς βεβαιώσεις προσοχὴ ἀλλα καὶ στὸν ἀπορριπτικὸ ψόγο.[240] καὶ χαρίζει σὲ μία πλευρὰ ἕναν συγγενικὸ κόσμο μόνο μετὰ ἀπὸ κάποιον καιρό. ὅταν μιὰ ἄλλη στὸ ἰδιο διάστημα παύει νὰ ἔχει ἐπιγόνους.

Ἄλλωστε ἐπειδὴ ζοῦμε σὲ μιὰν ἐποχὴ ὁπου ἡ καθολικότητα τοῦ νοῦ ἔχει πολὺ δυναμώσει καὶ ἡ καθεκαστότητα. ὅπως πρέπει. ἔχει γίνει ἀντίστοιχα πιὸ ἀδιάφορη. ἡ δὲ πρώτη εἶναι χιολας προσκολλημενη στην πλήρη ἔκταση της καὶ στὴν περιουσια ποὺ ἔχει διαμορφώσει. καὶ τὴν ἀπαιτεῖ. τὸ μερίδιο ἀπὸ τὸ συνολικὸ ἔργο τοῦ νοῦ ποὺ ἀναλογεῖ στὴν δραστηριότητα τοῦ ἀτόμου δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι μικρό. ὁπότε. ὅπως προκύπτει ἤδη ἀπὸ τὴν φυση τῆς ἐπιστήμης. τὸ ἄτομο πρέπει νὰ ξεχνιέται κατὰ μεῖζονα λόγο καὶ ναὶ μὲν νὰ γίνεται καὶ νὰ πραττει τὸ ἴδιο ὅ τι μπορεῖ ἀλλὰ νὰ μειώνονται οἱ ἀπαιτήσεις πρὸς αὐτό. ὅπως μειώνονται ὅσα τὸ ἴδιο δικαιοῦται νὰ ἀναμένει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του καὶ ν᾽ ἀπαιτεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του.

---

237 Βλ. *Κατα Ματθαιον* η 22 = *Κατὰ Λουκᾶν* θ 60

238 Einsicht Αλλοῦ· διάγνωση

239 Βλ *Πραξεις* ε 9

240 Βλ παραπανω σ [20-21/*16*]

Εἰσαγωγὴ

[68/53] ΕΙΝΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΝΑ ΦΑΝΤΑΖΕΤΑΙ κανεις ὁτι στην φιλοσοφια, πρὶν φθάσουμε στὸ ἴδιο τὸ θέμα στὸ να γνωρισουμε ἐνεργὰ ὅ τι ὑπάρχει στ᾽ ἀλήθεια, εἶναι ἀναγκαῖο προηγουμένως νὰ συνεννοηθοῦμε γιὰ τὸ γνωρίζειν ἰδωμένο ὡς τὸ ἐργαλεῖο διὰ τοῦ ὁποιου κυριευει κανεὶς τὸ ἀπόλυτο ἢ ὡς τὸ μέσον (Mittel) διαμεσου τοῦ ὁποιου τὸ βλέπει [1] Φαινεται νομιμη ἡ ἐγνοια μήπως, ἀφ᾽ ἑνός, ἡ γνώση ἔχει διαφορα εἴδη και τὸ ἑνα τους εἶναι δοκιμότερο ἀπὸ ἄλλο γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ αὐτὸς ὁ τελικὸς σκοπός, ἄρα μήπως ὑπαρχει καὶ ἐσφαλμένη ἐπιλογὴ μεταξύ τους –καὶ μήπως δεδομένου ὅτι τὸ γνωρίζειν εἶναι μία ἱκανότητα ὁρισμένου εἴδους καὶ ἔκτασης, ἄν, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲν ὁρίσουμε ἀκριβέστερα τὴν φύση καὶ τὸ ὅριό του ἁρπάξουμε νεφελες τῆς πλάνης ἀντὶ τοῦ οὐρανοῦ τῆς ἀληθείας. Μαλιστα αὐτὴ ἡ ἔγνοια θὰ μεταβληθεῖ ἀναγκαστικὰ κιόλας στὴν πεποίθηση ὅτι τὸ ὅλο ἐγχείρημα τῆς διὰ τοῦ γνωρίζειν συνειδησιακῆς ἐμπέδωσης τοῦ τί ὑπάρχει αὐτὸ τοῦτο εἶναι παράλογο στὴν ἔννοιά του κι ὅτι ἀνακύπτει μεταξὺ τοῦ γνωρίζειν καὶ τοῦ ἀπολύτου ἕνα ὅριο ποὺ δίχως ἄλλο τὰ χωρίζει Γιατι ἂν τὸ γνωριζειν εἶναι τὸ ἐργαλεῖο γιὰ νὰ κυριευθεῖ ἡ ἀπόλυτη οὐσία ἀμέσως προκύπτει ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ ἑνὸς ἐργαλειου σ᾽ ἕνα πράγμα (Sache) μᾶλλον δὲν τὸ ἀφηνει ὁπως εἶναι καθ᾽ αὑτο ἀλλὰ προχωρεῖ σε μιὰ μορφοποιηση καὶ ἀλλαγή του Ἤ ἂν τὸ γνωρίζειν δὲν εἶναι ἐργαλεῖο τῆς δραστηριότητάς μας, ἀλλὰ κατὰ κάποιον τρόπο ἕνα παθητικὸ μεσον (Medium) διὰ τοῦ ὁποιου τὸ φῶς τῆς ἀληθειας φθάνει ὡς ἐμᾶς, οὔτε ἔτσι προσλαμβανουμε τὴν ἀλήθεια ὁπως εἶναι αὐτὴ τούτη ἀλλὰ ὁπως εἶναι διὰ καὶ ἐντὸς τοῦ μέσου Στὶς δυο περιπτώσεις χρησιμοποιοῦμε ἕνα μέσον (Mittel) ποὺ παραγει [69] ἄμεσα τὸ ἐνάντιο τοῦ σκοποῦ του δηλαδὴ τὸ παράλογο εἶναι μᾶλλον ὁτι χρησιμοποιοῦμε

---

1 Βλ Καντ *Κριτικη τοῦ καθαροῦ λογου* σ BXXXVI «Κριτικη τοῦ οργανου» (Organ)

γενικὰ ενα μεσον Φαινεται μὲν πὼς ἡ γνωριμια τοῦ τρόπου με τὸν ὁποῖο ἐπιδρᾶ τὸ *ἐργαλεῖο* μπορεῖ να μᾶς βγαλει ἀπο την δύσκολη θεση γιατὶ χαρη σ αὐτην το μερος ποὺ ἀναλογεῖ στο ἐργαλεῖο στην παρασταση περι ἀπολυτου ποὺ ἀποκτοῦμε μεσω αὐτοῦ εἶναι δυνατον να αφαιρεθεῖ στὸ ποριστμα και να ποριστθοῦμε ἐτσι τὸ ἀληθὲς καθαρο Αλλα στὴν πραξη αὐτὴ ἡ βελτιωση θα μᾶς ἐπανεφερε μονον ὁπου βρισκόμασταν πρίν Ἂν απομακρυνουμε παλι ἀπο ένα μορφοποιημενο πραγμα (Ding) ὁ τι τοῦ ἐκαμε τὸ ἐργαλεῖο, τὸ πράγμα –ἐν προκειμένῳ τὸ ἀπόλυτο– εἶναι παλι γιὰ μᾶς ἀκριβῶς ὁ,τι ἦταν πριν αὐτὸν τόν, συνεπῶς περιττό, κόπο Ἂν ἦταν μὲ τὸ ἐργαλεῖο να φερουμε τὸ ἀπόλυτο γενικὰ πιὸ κοντά μας και μονο διχως ν' ἀλλαξουμε τὸ παραμικρὸ σ' αὐτό καπως ὅπως τὸ πουλὶ μὲ την ξόβεργα, τὸ ἀπόλυτο βέβαια θ' ἀψηφοῦσε τὸ τέχνασμα, ἂν δὲν ἦταν καὶ δὲν ἤθελε ἤδη νὰ εἶναι κοντά μας αὐτὸ καθ' αὐτό· γιατὶ τέχνασμα θἄταν τὸ γνωρίζειν σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση, ἀφοῦ καμώνεται, κοπιάζοντας ποικιλοτρόπως ὁτι ἀσχολεῖται ὁλωσδιόλου μὲ κάτι ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ παραγαγει μόνο τὴν ἄμεση καὶ ἄρα ἄκοπη [54] σχέση Ἂν πάλι ὁ ἔλεγχος τοῦ γνωρίζειν ποὺ φανταζόμαστε σὰν ἕνα *μεσον* (*Medium*) μᾶς μαθει τὸν νόμο τῆς διάθλασης του τὸ ἴδιο ἄχρηστο εἶναι να τὴν ἀφαιρέσουμε στὸ πόρισμα γιατὶ τὸ γνωρίζειν δὲν εἶναι ἡ διαθλαση, ἀλλὰ ἡ ἀκτίνα ἡ ἴδια διὰ τῆς ὁποίας μᾶς ἀγγίζει ἡ ἀληθεια, καὶ τὸ μόνο ποὺ θὰ μᾶς ὑποδεικνύεται ἀφαιρουμένης αὐτῆς, θἄταν ἡ καθαρὴ κατευθυνση ἢ ὁ κενὸς τόπος

Στὸ μεταξύ, ἂν ἡ ἔγνοια μὴν περιπεσουμε σὲ πλανη ὑποψιαζεται την ἐπιστήμη, ποὺ προχωρᾶ στὸ ἴδιο τὸ ἔργο της χωρὶς τετοιους ἐνδοιασμους καὶ ὄντως γνωρίζει δὲν βλέπει κανεὶς γιατί δὲν θὰ ἔπρεπε ἀντιστροφως νὰ μᾶς γεννᾶ μιὰ ὑποψία αὐτὴ ἡ ὑποψία, καὶ τὴν ἐγνοια μήπως αὐτὸς ὁ φόβος μην πλανηθοῦμε εἶναι ἤδη ἡ ἴδια ἡ πλανη. Αὐτὸς προϋποθέτει οντως ὡς ἀλήθεια κάτι καὶ μάλιστα κάμποσα, ὁπου και στηρίζει τοὺς ἐνδοιασμοὺς καὶ τὶς συνεπαγωγές του, [70] που πρέπει πρῶτα τὰ ἰδια να ἐλεγχθεῖ ἂν ἀληθευουν Προυποθέτει *παραστασεις* για τὸ *γνωρίζειν* ὡς *ἐργαλεῖο* και *μεσον* ὁπως καὶ μια *διαφορὰ* τοῦ *ἑαυτοῦ μας πρὸς αὐτο τὸ*

γνωριζειν καὶ προπαντων ὁτι τὸ ἀπόλυτο βρισκεται *ἀπὸ τὴν μια πλευρα* ἐνῶ τὸ γνωριζειν. οντας *ἀπὸ τὴν ἀλλη πλευρα*. καθ᾽ αὐτο καὶ χωριστὸ ἀπὸ τὸ ἀπόλυτο εἶναι ὡστοσο κάτι πραγματικό αρα δηλαδη ὁτι τὸ γνωριζειν. καιτοι. ὀντας ἐκτὸς τοῦ απολυτου εἶναι ἀσφαλῶς και ἐκτὸς τῆς ἀλήθειας. δὲν παυει να εἶναι ἀληθινο μια παραδοχη με την ὁποια ὁ αὐτοαποκαλουμενος φόβος τῆς πλανης γινεται γνωστος μᾶλλον ὡς φοβος τῆς αληθειας

Αὐτὴ ἡ συνεπαγωγη προκύπτει ἐκ τοῦ ὁτι μοναχα τὸ απολυτο εἶναι ἀληθὲς ἢ ὁτι μονάχα το ἀληθες εἶναι ἀπόλυτο Μπορεῖ ν᾽ ἀποφευχθεῖ μέσω τῆς διακρισης ὁτι μια γνωση. ἡ ὁποια ναι μὲν δὲν γνωριζει τὸ ἀπόλυτο. ὁπως το θελει ἡ ἐπιστήμη. θὰ μποροῦσε ὡστόσο νὰ ἀληθευει καὶ αὐτή καὶ ὁτι τὸ γνωρίζειν γενικῶς και ἂς εἶναι ἀνίκανο νὰ συλλάβει τὸ ἀπόλυτο. θὰ μποροῦσε ὡστόσο να εἶναι ἱκανὸ γιὰ μίαν ἄλλη αλήθεια Ὁμως βλεπουμε εὐθὺς ὁτι αὐτα τὰ ναὶ μεν ἀλλα[2] ἀνάγονται σὲ μιαν ἀσαφὴ διάκριση μεταξὺ ἑνὸς ἀπόλυτου ἀληθοῦς καὶ ἑνὸς κατὰ τἄλλα ἀληθοῦς. ἐνῶ τὸ ἀπόλυτο. ἡ γνωση κ τ λ εἶναι λεξεις ποὺ προυποθέτουν μία σημασια. στὴν ὁποία ἔχουμε πρῶτα ν᾽ ἀποκτήσουμε πρόσβαση

Ἀντὶ νὰ σπαζοκεφαλιαζομαστε μὲ τέτοιες ἀνωφελες παραστασεις καὶ τρόπους τοῦ λέγειν περὶ τοῦ γνωρίζειν ὡς ἐργαλειου για νὰ κάμνουμε δικό μας τὸ ἀπολυτο ἢ μέσου διὰ τοῦ ὁποιου βλέπουμε την ἀλήθεια. κ λπ –ἀναφορὲς ὁπου ἀνάγονται ὁλες αὐτὲς οἱ παραστασεις ἑνὸς γνωρίζειν χωριστοῦ ἀπὸ τὸ ἀπόλυτο καὶ ἑνὸς ἀπολύτου χωριστοῦ ἀπὸ τὸ γνωρίζειν–. μὲ τὶς προφασεις ποὺ ἡ ἐπιστημονικη ἀνικανοτητα ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν προυπόθεση τέτοιων ἀναφορῶν για νὰ λυτρωθεῖ συναμα ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἐπιστήμης καὶ συναμα νὰ περιβαλλει τὸν ἑαυτο της μὲ την ὑπόληψη τοῦ σοβαροῦ καὶ [55] γεματου ζῆλο μοχθου – ὁπως και με ἀπαντήσεις για ὁλα ἐτοῦτα. θὰ μπορούσαμε νὰ τ᾽ απορριψουμε αυτα μια κι ἔξω σαν τυχαῖες καὶ αὐθαιρετες [71] παραστασεις. καὶ μάλιστα νὰ θεωροῦμε ἀπάτη την συναφὴ χρήση λεξεων ὁπως τὸ απόλυτο. ἡ γνώση ἢ ἀκόμη τὸ ἀντικειμενικὸ

---

2 Hin- und Herreden Ἀλλου παλινωδιες

και τὸ ὑποκειμενικό, καὶ ἀμετρητες ἀλλες ποὺ ἡ σημασια τους προυποτιθεται ὡς πασιγνωστη Γιατι τὸ μονο στὸ ὁποῖο φαίνεται ν᾽ ἀποβλέπει ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι εἶναι μὲν πασιγνωστη ἡ σημασια τους, ὁτι ὁ καθενας κατεχει δὲ τὴν ἔννοιά τους ἀπὸ μόνος του εἶναι μᾶλλον νὰ μᾶς ἀπαλλαξει ἀπὸ τὸ κυριο θεμα, ἐννοεῖται ἀπὸ τὸ να ποῦμε την ἔννοια αὐτη Πιὸ δικαιολογημενο θᾶταν ἀντιθετα ν᾽ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὸν κοπο νὰ λαβουμε κᾶν ὑπ᾽ ὄψη τετοιες παραστασεις καὶ τρόπους τοῦ λεγειν που φιλοδοξοῦν νὰ μᾶς προστατεψουν ἀπὸ τὴν ἐπιστημη τὴν ἰδια, γιατὶ συνιστοῦν μόνο ἕνα κενὸ φαινόμενο τοῦ ἐπισταμαι ποὺ ἐξαφανιζεται ἀμεσα ἐμπρὸς στὴν ἀναδυόμενη ἐπιστημη Ὅμως ἡ ἐπιστήμη, καθ᾽ ὅσον ἀναδυεται, εἶναι κι αὐτὴ ἕνα φαινόμενο ἡ ἔλευσή της δὲν εἶναι ἀκόμα ἡ ἴδια ἐκπληρωμένη καὶ ἐκπτυγμένη κατὰ τὴν ἀλήθεια της. Ὡς πρὸς τοῦτο εἶναι ἀδιάφορο ἂν παρασταινουμε *αὐτὴν* ὡς τὸ φαινομενο, γιατὶ ἀνέρχεται *διπλα σὲ κατι ἄλλο*, ἢ ἂν ὀνομαζουμε δικό της φαινομενο αὐτὸ τὸ ἄλλο, τὸ ἀναληθὲς ἐπισταμαι [1] Ἡ ἐπιστήμη πρέπει ὅμως νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐπίφαση· καὶ τὸ μπορεῖ αὐτὸ μόνο στρεφόμενη ἐναντιον της Γιατὶ οὔτε μπορεῖ ν᾽ ἀρκεῖται στὸ ν᾽ ἀπορριπτει ἕνα μὴ ἐπισταμαι ποὺ δὲν ἀληθευει λέγοντας ὁτι εἶναι μιὰ χυδαία ἔποψη τῶν πραγμάτων, βεβαιώνοντας ὁτι ἡ ἴδια εἶναι μια τελείως ἀλλιωτικη γνωση καὶ ὁτι κατ᾽ αὐτὴν ἐκεῖνο τὸ ἐπισταμαι δὲν εἶναι ἀπολυτως τιποτα· οὔτε να ἐπικαλεῖται τὴν προαισθηση ἑνὸς ἀλλου καλύτερου μεσα στὸ τελευταῖο Μ᾽ αὐτὴ την *βεβαίωση* ἡ επιστήμη θ᾽ ἀνακηρυσσε τὸ *εἶναι* της ὡς δυναμη της αλλα τὸ ἀναληθες ἐπίσταμαι ἐπικαλεῖται ἐξ ἰσου τὸ ὁτι *εἶναι* καὶ *βεβαιώνει* ὁτι ἡ ἐπιστήμη δὲν τοῦ εἶναι τιποτα ἕνα ξερο βεβαιώνω ἰσχυει ὅμως ἀκριβῶς τοσο ὁσο ἕνα ἀλλο Ἀκομη λιγοτερο μπορεῖ ἡ ἴδια να ἐπικαλεῖται την καλυτερη προαισθηση ποὺ ὑπαρχει στὸ μη ἀληθινὸ γνωριζειν και παραπεμπει ἀπὸ μεσα του σ᾽ αὐτήν γιατὶ ἔτσι, ἀφ᾽ ἑνος, θα ἐπικαλοῦνταν πάλι ἕνα εἶναι, ἀφ᾽

---

3 Η επιστημη ως αντιδοξασια εἶναι τυπικα μ'α ἄλλη δοξασια Ἀλλ η δοξασια κατὰ βάθος συμφωνεῖ μαζί της ὅπως θα της δείξε· ἡ ἴδια ἄρα *αὐτὴ* εἶναι τὸ φαινομενο τῆς επιστήμης

ἑτέρου δε, θα ἐπικαλοῦνταν τὸν ἑαυτο της [72] κατὰ τὸν τρόπο που ὑπαρχει μέσα στὸ μη ἀληθινὸ γνωριζειν, δηλαδὴ κατὰ ἕναν φαῦλο τρόπο ὕπαρξης της καὶ συμφωνα με τὸ φαινόμενό της μᾶλλον παρα με τὸ πῶς ὑπαρχει αὐτη καθ' αὑτη. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο θὰ επιχειρησω ἐδῶ να ἐκθεσω τὸ φαινομενο[4] ἐπίσταμαι

Ἐπειδη ὅμως, τούτη ἡ ἔκθεση ἔχει ἀντικειμενο μονο τὸ φαινόμενο ἐπίσταμαι, ἡ ἴδια φαινεται νὰ μὴν εἶναι ἡ ἐλευθερη, κινουμενη στὸ οἰκεῖο της σχῆμα ἐπιστήμη, παρὰ μπορεῖ νὰ ἐκληφθεῖ ἀπ' αὐτὴ την σκοπιὰ ὡς ὁ δρομος τῆς φυσικῆς συνείδησης ποὺ εἰσδυει ὡς τὸ ἀληθὲς ἐπίσταμαι ἢ ὡς ὁ δρόμος τῆς ψυχῆς ποὺ διέρχεται τὴν σειρα τῶν σχηματισμῶν της ὡς τοὺς προδιαγεγραμμενους γι' αὐτὴν ἀπὸ την φύση της σταθμούς, ὡσπου, ἀποκαθαρμενη, να γινει νοῦς, καθὼς μὲ τὴν πλήρη ἐμπειρια τοῦ ἑαυτοῦ της καταληγει νὰ γνωρισει τί εἶναι ἡ ἴδια στὸν ἑαυτο της [5]

[56] Ἡ φυσικὴ συνείδηση θ' ἀποδειχθεῖ μόνον ἐννοια τοῦ ἐπίσταμαι, δηλαδη μὴ πραγματικὸ ἐπίσταμαι Ἐφ' ὅσον ὅμως ἀμεσα νομίζει ὁτι εἶναι πολλῷ μᾶλλον τὸ πραγματικὸ ἐπίσταμαι, ὁ δρόμος ἔχει κατ' αὐτὴν ἀρνητικὴ σημασία καὶ ὁ,τι εἶναι πραγματοποίηση τῆς ἔννοιας ἰσχυει γι' αὐτὴν μᾶλλον ὡς ἀπώλεια τοῦ ἑαυτοῦ της διότι σ' αὐτὸ τὸν δρόμο χάνει τὴν ἀλήθεια της Αὐτὸς μπορεῖ συνεπῶς νὰ ἰδωθεῖ ὡς ὁ δρόμος τῆς *ἀμφιβολιας* ἢ ἀκριβέστερα ὡς ὁ δρόμος τῆς ἀπογνωσης·[6] πράγματι σ' αὐτὸ τὸν δρόμο δὲν συμβαινει ὅ,τι συνηθως ἐννοεῖται ὡς αμφιβολια, ὁ κλονισμὸς τῆς ταδε ἢ δεινα νομιζομένης ἀλήθειας ποὺ τον διαδεχεται ἡ προσηκουσα ἐπανεξαφανιση τῆς ἀμφιβολίας και ἐπιστροφὴ στὴν ἀληθεια ἐκείνη, ὁπότε τὸ θέμα ἐκλαμβανεται στο τελος ὁπως πρῶτα. Ἀντιθετα ὁ δρόμος εἶναι ἡ συνειδητὴ διαγνωση τῆς

---

4 Μὲ την δυναμικη ἔννοια τῆς μετοχῆς και με δ'πλη σημασ'α εμφανιζόμενο / κατ επιφαση

5 Πρβλ Πλατωνος *Παρμενιδης*, 136 ε 1-2 *αγνοοῦσιν γαρ οι πολλοι οτι ἄνευ ταυτης τῆς δια παντων διεξόδου τε και πλάνης αδυνατον ἐντυχόντα τῶ ἀληθει νοῦν σχειν*

6 *Zweifel*-Verzweiflung Τὸ ἴδιο παιγνιδι με τις δυο λεξεις και στὸ α κεφ σ [91/69]

ἀναληθειας τοῦ φαινομενου ἐπισταμαι, ποὺ θεωρεῖ ὡς τὸ πραγματικότερο ἐκεῖνο που στ᾽ ἀληθεια εἶναι πολλῷ μᾶλλον μονον ἡ ἀπραγματοποιητη ἔννοια Αὐτὸς ὁ αὐτεπιτελουμενος σκεπτικισμὸς δεν εἶναι ἀρα οὔτε αὐτὸ με τὸ ὁποῖο ὁ ἐμβριθης ζῆλος για τὴν ἀλήθεια και την ἐπιστημη σίγουρα φανταζεται οτι ἐχει ἑτοιμασθεῖ και εξοπλισθεῖ γι᾽ αὐτες· δεν εἶναι ἡ *πρόθεση*, ἐννοεῖται στὴν ἐπιστημη. [73] νὰ μην ἀκολουθεῖ κανεὶς την αὐθεντία παραδιδόμενος στὶς σκεψεις ἄλλων, ἀλλὰ να ἐλεγχει τὰ παντα μόνος του καὶ ν ἀκολουθεῖ μόνο την δική του πεποιθηση[7] ἤ, ἀκόμη καλυτερα, νὰ παράγει τα παντα μονος του και να λογίζεται μονο τὸ δικό του ἔργο[8] ὡς ἀληθεια Ἡ σειρα τῶν σχηματισμῶν της ποὺ ἡ συνειδηση διατρέχει σ αὐτὸ τὸν δρόμο, εἶναι πολλῷ μᾶλλον ἡ διεξοδικη ἱστορία τῆς *παιδειας* τῆς ἴδιας τῆς συνείδησης στὴν ἐπιστήμη Ἐκεινη ἡ πρόθεση παρασταίνει τὴν παιδεια μὲ τὸν ἁπλὸ τρόπο τῆς προθεσης, ὡς ἄμεσα περατωμενη και τετελεσμένη· ὁμως τοῦτος ὁ δρόμος εἶναι, ἐν ἀντιθεσει πρὸς αὐτὴ τὴν ἀναλήθεια, ἡ ἐνεργῶς πραγματικὴ ἐκτελεση Τὸ ν᾽ ἀκολουθεῖ κανεις τὴν δικη του πεποιθηση εἶναι σίγουρα προτιμότερο ἀπὸ τὸ νὰ παραδιδεται στὴν αὐθεντια ἀλλ᾽ ἡ μετατροπὴ τοῦ νομίζω ἐξ αὐθεντίας σ᾽ ενα νομιζω ἐξ ἰδίας πεποιθησεως δὲν αλλάζει κατ᾽ ἀναγκη τὸ νομιζόμενο περιεχομενο, ὁποτε δεν μπαινει ἔτσι κατ᾽ ἀναγκη ἡ ἀληθεια στὴν θέση τῆς λαθους. Ἡ ἐπαφιεμενη στην αὐθεντια ἄλλων ἢ ἡ ἐξ ἰδίας πεποιθήσεως ἐμμονη στὸ συστημα τῆς δοξασιας και τῆς προκατάληψης διακρινονται ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη μοναχα ἀπὸ την ματαιοδοξία ποὺ ἐνυπάρχει στὸν δευτερο τρόπο Ὁ σκεπτικισμὸς ποὺ κατευθυνεται πρὸς ὁλη τὴν ἔκταση τῆς φαινόμενης συνείδησης εἶναι αντιθετα τὸ μόνο ποὺ καθιστᾶ τὸν νοῦ ἐπιδέξιο νὰ ἐλεγξει τί εἶναι ἀληθεια, ἐφ ὅσον οδηγεῖ σε ἀπογνωση για τὶς λεγομενες φυσικὲς παραστάσεις σκεψεις καὶ δοξασιες ποὺ εἶναι ἀδιαφορο ἂν θα τις ποῦμε δικες μας ἢ ξενες καὶ ἀπὸ τις ὁποῖες συνεχίζει να εἶναι γεματη καὶ να επηρεαζεται

---

7 Βλ σ [469/.344] την παραγωγη αυτου τοῦ σχηματος τῆς ηθικῆς συνειδησης

8 Ἴσι Ἀλλοῦ ενεργημα ἢ δραση

ἡ συνειδηση ποὺ προβαίνει *κατ᾽ εὐθειαν* στὸν ἐλεγχο, ὄντας ὡς ἐκ τουτου στην πραγματικοτητα ἀνικανη γιὰ ο τι θελει να ἐπιχειρήσει [9]

Ἡ *πληροτητα* τῶν μορφῶν τῆς μη πραγματικῆς συνειδησης θα προκυψει ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἀναγκαιοτητα τῆς προοδου και τῆς συνοχῆς [57] Για νὰ γινει αὐτο κατανοητό, μπορεῖ να παρατηρηθεῖ γενικὰ ἐκ προοιμιου ὁτι ἡ ἐκθεση τῆς μὴ ἀληθινῆς συνείδησης ὡς πρὸς τὴν ἀναληθειά της δεν εἶναι μια μόνο καὶ μόνο *ἀρνητικὴ* κίνηση Μια τετοια μονόπλευρη ἄποψη ἔχει γενικα ἡ φυσικὴ συνειδηση γιὰ δαυτην και μια ἐπιγνωση ποὺ ἀναδεικνύει ὡς οὐσία της την ἐν λόγω μονομέρεια [74] εἶναι ενα ἀπὸ τα σχηματα τῆς ἀτελοῦς συνείδησης, ποὺ ἐντάσσεται στὴν ἰδια τὴν πορεια τοῦ δρόμου καὶ θὰ προκύψει ἐκεῖ Εἶναι ἀκριβῶς ὁ σκεπτικισμός ὁ ὁποῖος βλέπει παντα στὸ ἀποτελεσμα μονο τὸ *καθαρὸ μηδὲν* καὶ κάμνει ἀφαίρεση ἀπὸ τὸ γεγονος ὁτι τοῦτο τὸ μηδὲν εἶναι συγκεκριμενα τὸ μηδὲν *ἐκεινου, τοῦ ὁποίου εἶναι ἀποτέλεσμα* Ἀλλὰ μόνο τὸ μηδὲν ποὺ ἐκλαμβανεται ὡς τὸ μηδὲν αὐτοῦ ἀπὸ τὸ ὁποῖο προέρχεται εἶναι ὄντως τὸ ἀληθινὸ ἀποτέλεσμα· εἶναι ἔτσι κάτι *ὁρισμενο* κι ἔχει ἕνα *περιεχόμενο* Ὁ σκεπτικισμὸς ποὺ τερματιζει στὴν ἀφαίρεση τοῦ μηδενὸς ἢ τοῦ κενοῦ δεν μπορεῖ νὰ προχωρήσει πέραν αὐτῆς, θὰ περιμένει μὴν τοῦ προκυψει τίποτε νέο και τί θἄναι αὐτό, γιὰ νὰ τὸ ριξει στὴν ἴδια κενὴ ἄβυσσο Ἅπαξ κι ἀντιληφθοῦμε τὸ ἀποτέλεσμα, ἀντιθετα, ὁπως εἶναι στ᾽ ἀλήθεια, ὡς *ὁρισμένη* ἄρνηση, μία νεα μορφὴ ἔχει ἄμεσα ἀνακυψει κι ἔχει συντελεσθεῖ ἐντὸς ἄρνησης ἡ μεταβαση, ὁπότε ἡ πρόοδος διὰ τῆς πλήρους σειρᾶς τῶν σχημάτων προκυπτει ἀφ᾽ ἑαυτῆς

Ὁμως ὁ *στόχος* διαγράφεται γιὰ τὸ ἐπισταμαι τὸ ἴδιο ἀναγκαῖα ὁσο ἡ σειρὰ τῆς προόδου εἶναι ἐκεῖ ὁπου αὐτὸ δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκη νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ὅπου βρισκει τὸν ἑαυτό του ἡ ἔννοια ἀντιστοιχεῖ στὸ ἀντικείμενο καὶ τὸ ἀντικείμενο στὴν ἔννοια Ἄρα ἡ πρόοδος πρὸς αὐτὸ τὸν στό-

---

9 Αυτὸ τὸ σκεπτικὸ σημαινει ειδικα οτι η «καλη ψυχη» δεν μπορει απλως νὰ ἐπικρινει τὸ κακο αλλα πρέπει ν᾽ ἀναλαβει δραση ἐναντιον του (σ. [487/357]) ὁποτε γίνεται η «ἀπόλυτη επιγνωση» (σ [580/425-426]) η ὑπερβαση ολων τῶν συνειδησιακῶν προκαταληψεων

χο εἶναι καὶ ἀκατάπαυστη. καὶ δὲν βρίσκεται ἱκανοποιηση σὲ κανεναν προγενέστερο σταθμό Ὅ,τι εἶναι περιορισμενο σὲ μια φυσικη ζωη ἀδυνατεῖ να βγεῖ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἀπὸ την ἄμεση ὕπαρξη του ἀλλὰ κατι ἄλλο τὸ βγαζει ἀπὸ αὐτην. καὶ τουτη ἡ ἔξωση εἶναι ὁ θανατος του Ἡ συνείδηση. ὁμως. εἶναι κατὰ τὸν ἑαυτό της ἡ *ἔννοιά* της. ὁπότε ἡ ἴδια εἶναι ἄμεσα ἡ ὑπέρβαση τοῦ περιορισμένου και –ἀφοῦ αὐτὸ τὸ περιορισμενο τῆς ἀνήκει– τοῦ ἑαυτοῦ της· μὲ τὸ καθεκαστον τιθεται συναμα γι᾽ αὐτὴν τὸ ἐπεκεινα ἔστω μόνον. ὁπως στὴν χωρικη ἐποπτεία *διπλα* στὸ περιορισμένο Ἄρα ἡ συνείδηση ὑπομένει αὐτὴ τὴν βία ὅτι τῆς χαλᾶ ἡ περιορισμενη ἱκανοποιηση. ἀπὸ τὸν ἑαυτό της Αἰσθανόμενη αὐτὴ τὴν βια ἡ ἀγωνία ἐνδέχεται βεβαια [75] νὰ ὑποχωρεῖ ἐμπρὸς στὴν ἀλήθεια[10] καὶ νὰ πασχιζει νὰ διατηρήσει γιὰ λόγου της ὁ,τι ἀπειλεῖ νὰ χαθεῖ Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἡσυχάσει. εἴτε θέλει νὰ μείνει στὴν ἀδρανεια χωρὶς σκέψεις –ἡ σκέψη ταράζει τὴν ἀσκεψία ἡ ἀνησυχία της ἐνοχλεῖ τὴν ἀδράνεια–. εἴτε παγιωθεῖ ὡς συναισθηματισμός αὐτὸς ποὺ βεβαιώνει ὁτι βρίσκει τὰ πάντα *καλὰ στὸ εἶδος τους* [11] ἡ βεβαίωση αὐτὴ ὑπομενει κι αὐτὴ βια ἀπὸ τὸν λόγο ποὺ βρίσκει ὅτι κάτι δὲν εἶναι καλὸ ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶναι ἕνα εἶδος Ἢ ὁ φόβος τῆς ἀλήθειας ἐνδέχεται [58] νὰ κρύβεται ἀπὸ τὸν ἑαυτό του καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὑπὸ τὴν ἐπίφαση. ὅτι ἀκριβῶς ὁ διακαὴς ζῆλος γιὰ τὴν ἴδια τὴν ἀλήθεια εἶναι δῆθεν ποὺ τὸν καμνει νὰ δυσκολεύεται τόσο πολύ. μαλιστα ν᾽ ἀδυνατεῖ νὰ ἀνεύρει μιαν ἄλλη ἀλήθεια ἀπὸ τὴν μοναδικὴ τῆς ματαιοδοξίας τοῦ νἄσαι παντα ἐξυπνότερος ἀπὸ ὁποιεσδηποτε σκεψεις ἔχεις ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου ἢ ἀπὸ ἀλλους αὐτη ἡ ματαιοδοξια. ποὖχει την ἱκανοτητα (sich versteht) να καθιστᾶ καθε ἀλήθεια ματαιη. νὰ ἐπιστρεφει ἀπὸ αὐτὴν στὸν ἑαυτο της. κι ἀρεσκεται σ᾽ αὐτὴ τὴν δικη της διανοητικὴ ἱκανότητα (Verstand) που παντα ξέρει νὰ διαλυει τις ἑκαστοτε σκεψεις καὶ να βρισκει μόνο τὸ ξερὸ

---

10. Ἄλλη ἀναγνωση «η αγωνια εμπρὸς στην αλήθεια ενδεχεται βεβαια νὰ ὑποχωρησει»

11. Πρβλ την φραση τοῦ Γκαιτε. «Καθε τι τὸ τελειο στὸ εἶδος του πρεπει να υπερβεῖ τὸ εἶδος του: Νἄβγει πρεπει να γινει κατι ἄλλο ασύγκριτο» (Goethe *Wahlverwandtschaften* 1809 Swan Kehl 1993 σ 216)

ἐγω ἀντι τοῦ ὁποιου περιεχομενου εἶναι μια ἱκανοποιηση που πρεπει ν᾽ αφεθεῖ στον ἑαυτο της γιατι αποφευγει τὸ καθολου και ἀναζητεῖ μονο τὸ ὑπαρχειν καθ᾽ ἑαυτο [12]

Ὅπως προκαταβολικα και γενικα εἴπαμε τα παραπανω γιὰ τὸν τροπο καὶ την αναγκαιοτητα τῆς προοδου ἰσως εἶναι χρησιμο να ὑπενθυμισουμε κατι και γιὰ *την μεθοδο τῆς ἐκτελεσης* Ἡ ἔκθεση παραστημενη ὡς μια *αναφορὰ τῆς ἐπιστημης* πρὸς το *φαινόμενο* ἐπισταμαι καὶ ὡς *ἔρευνα* και *ἐλεγχος τῆς πραγματικοτητας τοῦ γνωρίζειν* φαινεται νὰ μη δυναται να λαβει χώρα διχως μία καποια προϋπόθεση, ἡ ὁποία θὰ ὑπόκειται ὡς *κριτηριο* Γιατὶ ὁ ἔλεγχος συνισταται στὴν ἐφαρμογὴ ἑνὸς ἐξ ὑποθεσεως κριτηριου, καὶ τὸ ἂν αὐτὸ ποὺ ἐλέγχουμε προκυπτει ἴσο ἢ ἀνισο μὲ τὸ κριτήριο ἀποφασιζει για τὸ ἂν εἶναι ὀρθὸ ἢ ὀχι· τὸ δὲ ἐν γένει κριτήριο, και ἐξ ἴσου ἡ ἐπιστήμη, ἂν ἦταν αὐτὴ τὸ κριτήριο, ὑποτίθεται ἔτσι ὅτι εἶναι ἡ *οὐσία* ἢ τὸ *αὐτὸ τοῦτον* Ὅμως ἐδῶ, ὁπου ἡ ἐπιστήμη πρωτοπροκύπτει, οὔτε [76] ἡ ἴδια οὔτε ὁτιδήποτε ἄλλο ἔχει δικαιολογηθεῖ ὡς ἡ οὐσία ἢ ὡς τὸ αὐτὸ τοῦτον· καὶ χωρὶς κάτι τέτοιο κανενας ἔλεγχος δὲν φαίνεται νὰ μπορεῖ νὰ λάβει χώρα

Θὰ ἀποσαφηνισθοῦν αὐτὴ ἡ ἀντίφαση καὶ ἡ ἀπάλειψη της ἂν ὑπενθυμίσουμε πρῶτα τοὺς ἀφηρημένους προσδιορισμοὺς τοῦ ἐπίσταμαι καὶ τῆς ἀλήθειας, ὅπως ἀπαντοῦν στὴν συνειδηση Πραγματι αὐτὴ *διακρίνει* κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτό της, πρὸς τὸ ὁποῖο συναμα *σχετίζεται* ἤ, ὁπως ἐκφράζεται αὐτό κάτι ὑπαρχει *κατ᾽ αὐτήν*· κι ἡ ὁρισμενη πλευρὰ αὐτοῦ τοῦ *σχετισμοῦ*, δηλαδὴ τοῦ *εἶναι* τινὸς *κατα μια συνείδηση*, εἶναι τὸ *ἐπίσταμαι*. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὑπαρχω πρὸς ἕτερον διακρινουμε ὅμως τὸ *ὑπάρχω αὐτὸ τοῦτο* τὸ σχετιζόμενο μὲ τὸ ἐπίσταμαι διακρίνεται συνάμα ἀπ᾽ αὐτὸ καὶ τίθεται ὡς *ὑπάρχον* καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτὴ τὴν σχέση ἡ πλευρὰ τοῦ ἐν λόγω αὐτοῦ τούτου λέγεται *ἀλήθεια*. Τὸ τι ὑπάρχει ὄντως σ᾽ αὐτοὺς τοὺς προσδιορισμοὺς δὲν μᾶς ἀφορᾶ περαιτέρω ἐδῶ γιατὶ, δεδομένου ὅτι ἀντικείμενό μας εἶναι τὸ φαινόμενο ἐπίσταμαι, ἐκλαμβάνουμε καὶ τοὺς προσδιορισμους του πρῶτα ὅπως

12. Δηλ την αὐτοδυνειδησια τὸ εγω Δεν ενδιαφέρεται γιὰ ἔννοιες αλλὰ γιὰ τὸν ἑαυτό της

προσφερονται ἀμεσα και ὀντως ἐτσι προσφερονται ὁπως τοὺς συλλαβαμε.

Οταν ἐρευνοῦμε δε την ἀληθεια τοῦ ἐπισταμαι φαινεται να ἐρευνοῦμε τι εἶναι το ιδιο *αὐτο τοῦτο* Μονο που σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐρευνα αὐτὸ εἶναι *δικο μας* ἀντικειμενο εἶναι *κατ εμᾶς* οποτε ὁποιο *αὐτο τοῦτον* του τυχὸν προκυψει θα εἶναι μᾶλλον το εἶναι του *κατ ἐμᾶς* ο.τι τυχον ισχυρισθοῦμε οτι εἶναι ἡ οὐσια του θὰ εἶναι μᾶλλον ὄχι ἡ [59] αληθεια του αλλα μονον ἡ δικη μας ἐπιγνωση αὐτοῦ Ἡ οὐσια ἢ το κριτηριο θα εμπιπτει σὲ μᾶς. ἐκεινο δὲ ποὺ θα *οφειλε* να συγκριθεῖ μ αυτο και για τὸ οποῖο θα *οφειλε* να ληφθει μια ἀποφαση μ αὐτη την συγκριση δεν πρεπει κατ᾽ αναγκη να τὸ αναγνωρισει

Ἀλλα ἡ φύση τοῦ ἀντικειμενου ποὺ μελετοῦμε μᾶς ἀπαλλασσει ἀπο τὸν χωρισμο ἢ τὴν ἐπίφαση χωρισμοῦ και προϋπόθεσης αὐτη Ἡ συνειδηση διαθέτει στον ἑαυτο της τὸ κριτήριο της κι ἀρα ἡ ἐρευνα θὰναι μια συγκρισή της με τον ἑαυτο της γιατὶ ἡ διακριση που μολις κάμαμε εμπιπτει σ᾽ αὐτην. Κατι μεσα της εἶναι [77] *κατὰ ἕνα* ἀλλο, ἤτοι ἐνέχει γενικα τὸν καθορισμο τῆς στιγμῆς τοῦ ἐπισταμαι· συναμα τὸ ἀλλο δεν υπάρχει γι᾽ αὐτην μόνο *κατ᾽ αὐτὴν* ἀλλα καὶ ἐκτὸς αὐτῆς τῆς σχεσης. ἤτοι *αὐτο τοῦτο* ἡ στιγμὴ τῆς ἀλήθειας Αὐτὸ που η συνειδηση δηλωνει μεσα της ὡς το *αὐτὸ τοῦτο* ἢ το *ἀληθες* μᾶς δινει λοιπον το θεσπισμενο ἀπὸ την ἰδια κριτηριο αξιολογησης τοῦ επισταμαι της Ἂν ποῦμε τὸ *ἐπισταμαι ἔννοια* την δε ουσια ἢ τὸ *αληθες* ὂν ἢ *ἀντικειμενο*. ὁ ελεγχος θα συνισταται στο να κοιταξουμε ἂν ἡ ἔννοια ἀντιστοιχεῖ στὸ αντικειμενο Ἂν ὁμως λεμε *τὴν ουσια* ἢ τὸ αὐτὸ τοῦτο *τοῦ αντικειμενου εννοια* κι ὡς *ἀντικείμενο* ἐννοοῦμε αντιθετα τὸ αντικείμενο ως *ἀντικειμενο* ἀκριβῶς ἐτσι ὅπως εἶναι *κατα ένα ἀλλο*. ὁ ελεγχος θα συνισταται στο νὰ κοιταξουμε ἂν το ἀντικειμενο ἀντιστοιχεῖ στην ἔννοια του [13] Βλεπουμε σαφῶς ὅτι τὰ δυο εἶναι τὸ ἴδιο το οὐσιαστικὸ ὁμως εἶναι να συγκρατησουμε καθ᾽ ὁλη την ἐρευνα ὁτι αὐτὲς οἱ δύο στιγμές. *ἔννοια καὶ ἀντικειμενο* τὸ νἄναι κατι *κατ ἄλλο* και *αὐτὸ το ἰδιο* ἐμπιπτουν στο ἰδιο τὸ ἐπισταμαι που διε-

13 Πρβλ σ [137/103] [292/214] [301-302/221]

ρευνοῦμε ὁποτε δεν εἶναι ἀναγκη να εισαγουμε κριτηρια και να ἐφαρμοζουμε *δικες μας* ἐμπνευσεις καὶ σκεψεις στὴν μελετη ἐπειδὴ αὐτα τὰ παραμεριζουμε κατορθώνουμε να θεωροῦμε το θεμα ὁπως εἶναι *αὐτο καθ᾽ ἑαυτον*.

Ὅμως μιὰ δική μας προσθήκη δὲν περιττεύει μονο ἀπὸ την ἀποψη οτι ἐννοια καὶ ἀντικειμενο, τὸ κριτηριο και τὸ ἐλεγκτεο ὑπαρχουν στην συνειδηση την ἰδια ἀπαλλασσομαστε και ἀπο τον κόπο τῆς συγκρισης τῶν δυο και τοῦ κυριολεκτικοῦ *ἐλεγχου*[14] ὁπότε, ἀφοῦ η συνειδηση ἐλεγχει ἡ ἰδια τὸν ἑαυτό της δὲν μᾶς μένει παρα τὸ καθαρὸ κοιτάζω[15] και ἀπὸ τουτη ἐδῶ τὴν ἀποψη Γιατι ἡ συνειδηση εἶναι αφ᾽ ἑνος συνειδηση τοῦ ἀντικειμενου αφ ἑτέρου συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ της συνειδηση τοῦ τι εἶναι γι αυτην το αληθὲς και συνειδηση τῆς ἐπιγνωσης της αὐτοῦ Ἀφοῦ [78] τα δυο ὑπαρχουν *κατὰ την ἴδια* συγκριση τους εἶναι η συνειδηση ἡ ἰδια προκύπτει *κατα την ιδια* ἂν ἡ ἐπιγνωση της τοῦ ἀντικειμένου τοῦ αντιστοιχεῖ ἢ ὄχι. Το ἀντικείμενο φαινεται βέβαια νὰ ὑπαρχει κατ᾽ αὐτην μονον ὁπως τὸ ξερει φαινεται σὰν νὰ μὴ μπορεῖ να ἐξιχνιασει πῶς εἶναι *ὄχι κατα την ἰδια* ἀλλὰ *αὐτὸ τοῦτο* αρα μητε νὰ ἐλεγξει ἐπανω του την ἐπιγνωσή της Μόνο ποὺ ἀκριβῶς ἐφ᾽ ὅσον εχει καθόλου επιγνωση ἑνὸς ἀντικειμενου ἠδη ὑπαρχει ἡ διαφορὰ ὅτι γι᾽ *αὐτὴν* ενα [*60*] εἶναι τὸ *αὐτὸ τοῦτο*. ἄλλη δὲ στιγμὴ ἡ ἐπιγνωση, δηλαδὴ τὸ εἶναι τοῦ ἀντικειμενου *κατὰ την συνείδηση* Σ᾽ αὐτὸ τὸν ὑπαρχοντα διαφορισμὸ στηρίζεται ὁ ἔλεγχος Αν αὐτα δὲν αντιστοιχοῦν ὅταν τα συγκρινει, ἡ συνειδηση φαινεται νὰ πρεπει ν᾽ ἀλλάξει τὸ ἐπισταμαι της για να τὸ προσαρμόσει στὸ ἀντικειμενο· ὅμως κατα την ἀλλαγη τοῦ επισταμαι ἀλλαζει γι᾽ αὐτήν, στὴν πραγματικότητα, καὶ τὸ ἴδιο τὸ αντικειμενο, καθὼς τὸ ὑπαρχον ἐπισταμαι ἦταν οὐσιαστικα μια ἐπιγνωση τοῦ ἀντικειμενου μαζὶ με τὸ ἐπίσταμαι γίνεται κι αυτὸ ἄλλο, διότι ἀνῆκε ουσιαστικα σ᾽ αυτὸ ἐδῶ τὸ ἐπισταμαι Προκυπτει συνεπῶς για τὴν συνειδηση οτι ἐκεῖνο που γι᾽ αὐτην ἦταν πρὶν τὸ *αυτὸ τοῦτο* δὲν εἶναι αυτο τοῦτο ὁτι ἦταν αὐτὸ τοῦτο μόνο ΚΑΤ᾽

---

14 Ἄλλη αναγνωση «και απὸ τον κυριολεκτικο ἔλεγχο»

15 Zuwhen Βλ σ [588/431]· «φαινομενικη ἀπραγια»

ΑΥΤΗΝ Ἄρα ἐφ' ὅσον ἐξεταζοντας τὸ αντικειμενο της, ἡ συνειδηση δὲν βρισκει την ἐπιγνωση της να τοῦ ἀντιστοιχεῖ οὔτε και το ἴδιο τὸ ἀντικειμενο ἀντέχει δηλαδὴ το κριτηριο τοῦ ἐλεγχου αλλαζει ὁταν ὑποκυπτει στὸν ἐλεγχο ἐκεῖνο τοῦ ὁποιου ὄφειλε να εἶναι κριτήριο και ο ἔλεγχος δὲν εἶναι μόνον ἐλεγχος τοῦ ἐπίσταμαι ἀλλα και τοῦ κριτηριου του

Αυτὴ ἡ *διαλεκτικὴ* κινηση ποὺ ἡ συνειδηση επιβαλλει ἡ ἰδια στὸν εαυτο της τόσο στὸ ἐπισταμαι ὁσο και στὸ ἀντικειμενο της, *στὸν βαθμὸ που ἀπὸ αὐτην τῆς προκυπτει το νεο ἀληθες αντικειμενο*, εἶναι κατα κυριολεξια ἡ λεγόμενη *ἐμπειρια* Σε σχεση μ' αὐτὸ πρεπει νὰ τονισθεῖ ἀκριβεστερα ἀκομη στην μόλις αναφερθεἰσα διαδρομη, μια στιγμὴ που θα ριξει ἕνα νέο ἄπλετο φῶς στὴν ἐπιστημονικὴ ὀψη τῆς παρακάτω ἔκθεσης Ἡ συνειδηση ἔχει ἐπίγνωση *κάτινος*, αὐτὸ τὸ ἀντικειμενο εἶναι ἡ οὐσία ἢ τὸ *αὐτὸ τοῦτο* εἶναι [79] ὅμως και κατὰ την συνειδηση τὸ *αὐτὸ τοῦτο*· ὁποτε εἰσαγεται ἡ ἀμφισημια αὐτοῦ τοῦ ἀληθοῦς Βλεπουμε ὁτι ἡ συνείδηση ἔχει τωρα δύο ἀντικειμενα ἕνα εἶναι τὸ πρῶτο *αὐτὸ τοῦτο*, τὸ δευτερο ἡ *ὕπαρξη τοῦ αὐτοῦ τούτου κατ' αὐτήν* Τὸ τελευταῖο φαίνεται ἀρχικὰ νἄναι μόνον ἡ ἀνακλαση τῆς συνείδησης στὸν ἑαυτό της, ἡ παράσταση ὄχι ἑνὸς ἀντικειμένου ἀλλὰ μόνο τῆς ἐπιγνωσής της τοῦ πρώτου ἐκείνου. Μόνο ποὺ ἔτσι, ὁπως δείξαμε πριν, ἀλλάζει γι' αὐτὴν τὸ πρῶτο ἀντικειμενο παύει νἄναι τὸ αὐτὸ τοῦτον καὶ γίνεται γι' αὐτὴν ἕνα ἀντικείμενο ποὺ μόνο *κατ' αὐτὴν* εἶναι τὸ *αὐτὸ τοῦτον*· ὁπότε ὁμως αὐτο *ἡ ὕπαρξη ἐκεινου τοῦ αὐτοῦ τούτου κατ' αὐτην*, εἶναι τὸ ἀληθές, ἀλλ' αὐτὸ σημαινει πὼς τοῦτο εἶναι ἡ *οὐσία* τὸ *ἀντικείμενο* της. Τὸ νέο αὐτὸ ἀντικειμενο ἐνέχει τὴν μηδαμινότητα τοῦ πρώτου, εἶναι ἡ ἐμπειρία ποὺ ἀποκτήθηκε σχετικὰ μ' αὐτό

Σ' αὐτὴ τὴν ἔκθεση τῆς διαδρομῆς τῆς ἐμπειριας ὑπαρχει μία στιγμὴ λόγω τῆς ὁποίας φαίνεται νὰ μὴν ἀντιστοιχεῖ σ' ὅ,τι εἴθισται νὰ ἐννοοῦμε ὡς ἐμπειρία. Ὄντως, ἡ μετάβαση ἀπὸ τὸ πρῶτο ἀντικείμενο καὶ τὴν ἐπίγνωσή του στὸ ἄλλο ἀντικείμενο, *στὸ ὁποῖο* λεει κανεις πὼς ἔγινε ἡ ἐμπειρια, περιγραφηκε ἔτσι ὥστε ἡ ἐπίγνωση τοῦ πρώτου ἀντικειμένου δηλαδὴ τὸ *κατα* τὴν συνειδηση τοῦ πρώτου αὐτοῦ τούτου

ὑποτίθεται ὁτι γινεται τὸ ιδιο το δευτερο ἀντικειμενο Συνηθως φαινεται, ἀντιθετα ν ἀποκτοῦμε ἐμπειρια τῆς [61] αναλήθειας μιᾶς πρώτης ἔννοιας μας *ἐπανω σ᾽ ἕνα ἄλλο* ἀντικειμενο που τὸ βρισκουμε αἴφνης κατὰ τυχη κι εξωτερικα ὁποτε ἐμπίπτει γενικα *σε* μᾶς μόνον ἡ καθαρη *προσληψη* τοῦ αὐτοῦ καθαυτοῦ ὀντος Ἐνῶ κατα τὴν παραπανω ἀποψη τὸ νεο ἀντικειμενο ἐμφανιζεται ὡς γινομενο, προιὸν *μεταστροφῆς τῆς συνειδησης* τῆς ἰδιας Αὐτη ἡ θεωρηση τοῦ θεματος εἶναι ἡ προσθηκη μας διὰ τῆς ὁποιας η σειρα τῶν ἐμπειριῶν τῆς συνειδησης ἀναδεικνυεται σὲ ἐπιστημονικη πορεια και ἡ ὁποια δεν ὑπαρχει κατα την συνειδηση ποὺ ἐξεταζουμε [16] Αὐτο εἶναι ὁμως στὴν πραξη ἡ ἴδια παλι περιστασι για τὴν ὁποια ἔγινε λογος ἠδη παραπάνω σχετικὰ μὲ τὴν ἀναφορὰ τῆς παρουσας ἔκθεσης με τὸν σκεπτικισμό, ὁτι δηλαδὴ τὸ ἑκάστοτε ἀποτέλεσμα [80] ποὺ προκυπτει σὲ μια μὴ ἀληθινὴ ἐπιγνωση δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καταλήγει στὸ κενὸ μηδεν ἀλλα πρέπει νὰ προσλαμβανεται κατ᾽ ἀνάγκην ὡς μηδὲν *ἐκείνου, τοῦ ὁποίου* εἶναι *ἀποτελεσμα·* ἕνα ἀποτελεσμα ποὺ περιέχει ὁ,τι ἀληθινὸ ἔχει στὸν ἑαυτο της ἡ προγενέστερη ἐπίγνωση. Ἐδῶ τοῦτο παρουσιάζεται ὡς τὸ ὁτι ἐφ᾽ ὁσον αὐτὸ ποὺ ἐμφανιζόταν πρῶτα ὡς τὸ ἀντικειμενο ὑποβιβάζεται γιὰ τὴν συνείδηση σὲ ἐπιγνωση περὶ αὐτοῦ, καὶ τὸ *αὐτὸ τοῦτο γίνεται* μια κατὰ τὴν *συνειδηση ὑπαρξη τοῦ αυτοῦ τουτου*, αὐτὸ εἶναι τὸ νεο ἀντικείμενο, μαζὶ μὲ τὸ ὁποῖο ἀναδύεται καὶ ἕνα νεο σχῆμα τῆς συνειδησης γιὰ το ὁποῖο ἡ οὐσια εἶναι κατι ἄλλο ἀπ᾽ ὁ,τι γιὰ τὸ προγενέστερο Αὐτη ᾽ναι ἡ περισταση ποὺ διεπει ὁλη τὴν ἀκολουθια τῶν σχηματων τῆς συνείδησης ὡς πρὸς τὴν ἀναγκαιοτητα της Μόνον αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ ἀναγκαιοτητα ἡ *γενεση* τοῦ νεου ἀντικειμενου ποὺ προσφερεται στὴν συνειδηση χωρὶς αὐτὴ νὰ ξέρει πῶς τῆς συνεβη εἶναι αὐτὸ που κατ᾽ ἐμᾶς διαδραματιζεται οἱονεὶ πισω ἀπὸ τὴν πλάτη της Ἔτσι μπαινει στην κινηση της μια στιγμη τοῦ τι ὑπαρχει *αὐτο τοῦτο* ἢ *κατ᾽ ἐμᾶς* που

16 Βλ. σ. [582/427]. Η προσθηκη μας εἶναι να βαζουμε μαζὶ τις στιγμες (ποὺ εἶναι σκόρπιες κατα την παρασταση) και να εμμένουμε στην μορφη τῆς ἔννοιας (να αρνούμαστε την παρασταση που μετατρέπει την ἔννοια σε ἀντικείμενο θρησκευτικῆς πιστεως)

δὲν ἐκτιθεται πρὸς την ἐμπλεκομενη στην ἰδια την εμπειρια συνειδηση τὸ *περιεχόμενο* αὐτοῦ ποὺ ανακυπτει για μᾶς ὑπαρχει ὁμως *κατ᾽ αὐτην*, ἐκεῖνο ποὺ συλλαμβανουμε ἐμεῖς εἶναι μονο τὸ τυπικο του ἢ ἡ ἀμιγὴς γενεσή του *κατ᾽ αὐτὴν* τὸ γινομενο αὐτὸ ὑπάρχει μόνον ὡς ἀντικειμενο, *κατ᾽ ἐμᾶς* υπαρχει συνάμα ὡς κινηση καὶ γιγνεσθαι.

Χαρη σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀναγκαιοτητα ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ἐπιστημη εἶναι ἤδη *ἐπιστήμη* ἡ ἴδια, κι ὡς πρὸς το περιεχομενο της ἄρα ἐπιστημη τῆς *ἐμπειρίας τῆς συνείδησης*

Κατὰ τὴν ἔννοιά της ἡ ἐμπειρια ποὺ ἀποκτᾶ ἡ συνειδηση σχετικα μὲ τὸν ἑαυτο της δὲν μπορεῖ να περιλαμβανει τιποτε λιγότερο ἀπ᾽ ὅλο τὸ συστημα της, ὅλη την ἐπικράτεια τῆς ἀληθειας τοῦ νοῦ, ἔτσι ὥστε οἱ στιγμὲς τῆς τελευταίας ἐκτιθενται μὲ τὸν ἰδιαιτερο καθορισμὸ ὅτι δὲν εἶναι ἀφηρημένες, καθαρὲς στιγμές, ἀλλὰ ὑπάρχουν ἐτσι ὅπως ὑπάρχουν κατὰ τὴν συνείδηση ἢ ὁπως αὐτὴ ἡ ἴδια ἀναδύεται στὴν σχέση της πρὸς αὐτές, ὁπότε οἱ στιγμὲς τοῦ ὅλου εἶναι *σχήματα τῆς συνειδησης*. Αὐτοπροωθούμενη πρὸς τὴν ἀληθὴ ὕπαρξή της (Existenz), [81] ἡ συνειδηση θὰ φθάσει [62] σ᾽ ἕνα σημεῖο, ὅπου ἀπεκδύεται τῆς ἐπίφασης ὁτι πάσχει ἀπὸ κάτι ξένο ποὺ ὑπάρχει μόνο κατ᾽ αὐτὴν καὶ ὡς ἄλλο, δηλαδὴ ὅπου τὸ φαινόμενο γίνεται ὅμοιο μὲ τὴν οὐσία, κι ἔτσι ἡ ἔκθεσή της συμπιπτει μ᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖο τῆς κυρίως ἐπιστήμης τοῦ νοῦ· καὶ τελικα, ἐφ᾽ ὅσον συλλαμβανει ἡ ἴδια τούτη τὴν οὐσία της, θὰ ὑποδείξει τὴν φύση τῆς ἴδιας τῆς ἀπόλυτης ἐπιγνωσης.

Α
Συνείδηση

Ι
Ἡ κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα ἢ τὸ τόδε τι[1] καὶ τὸ δοκεῖν[2]

[82/63] Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ πρῶτα ἢ ἄμεσα ἀντικείμενό μας, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ ἐκείνη ποὺ ἡ ἴδια εἶναι ἀμεσο ἐπισταμαι, *ἐπίγνωση* τοῦ *ἄμεσου* ἢ ὄντος. Ἔχουμε νὰ φερθοῦμε τὸ ἴδιο *ἄμεσα* ἢ *δεκτικά*, ἄρα νὰ μὴν ἀλλάξουμε τίποτε σ᾽ αὐτὴν ὅπως προσφέρεται, κρατώντας τὸ ἐννοεῖν μακριὰ ἀπὸ τὴν πρόσληψη

Τὸ συγκεχριμένο περιεχόμενο τῆς *κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητας* τὴν ἐμφανίζει ἄμεσα ὡς τὴν *πλουσιότερη* γνώση, καὶ μάλιστα ὡς μία γνώση ἄπειρου πλούτου, ποὺ δὲν τοῦ βρισκεται κανένα ὅριο οὔτε ὅταν *πορευόμαστε πρὸς τὰ ἔξω* στὸν χῶρο καὶ τὸν χρόνο ὁπου ἐκτείνεται – οὔτε ὅταν παίρνουμε ἕνα τμῆμα ἀπὸ αὐτὸ τὸ πλῆρες καὶ διαιρώντας το *πορευόμαστε πρὸς τὰ μέσα* ἐντός του Ἐμφανίζεται ἄλλωστε ὡς *ἡ ἀληθέστερη* γιατὶ δὲν ἔχει παρατήσει ἀκόμα τίποτε ἀπὸ τὸ ἀντικείμενό της, ἀλλὰ τὸ ἔχει μπροστά της μ᾽ ὅλη του τὴν πληροτητα. Αὐτὴ *ἡ βεβαιότητα* ἐμφανίζει ὅμως στὴν πραγματικότητα ἡ ἴδια τὸν ἑαυτό της ὡς τὴν πιὸ ἀφηρημένη καὶ φτωχὴ *ἀλήθεια*. Γιὰ τὸ ἐπιστητό της λέει μόνο Αὐτὸ *εἶναι*· καὶ ἡ ἀλήθεια της περιέχει μονάχα τὸ *εἶναι* τοῦ πράγματος (Sache) ὅσο γιὰ τὴν συνειδηση ὑπάρχει σ᾽ αὐτὴ τὴν βεβαιότητα μόνον ὡς καθαρὸ *ἐγώ*· δηλαδὴ *ἐγὼ* παρίσταμαι σ᾽ αὐτὴν μόνον ὡς καθαρὸς *τάδε* καὶ τὸ ἀντικείμενο ὁμοίως

---

1. Das Diese (B das Dieses) τὸ τοῦτο, τὸ δαῦτο Αποδιδεται ως *τόδε τι* –(ἄκλιτο), διότι τὸ θεμα εἶναι *αριστοτελικὸ*–ἢ ως *ὁ η τὸ τάδε*

2 Das Meinen Αποδίδεται *νομίζω δοξάζω τὸ δοκειν* (ὅταν εἶναι ουσιαστικοποιημενο) αλλὰ καὶ *εννοῶ* ὁπότε παρατιθεται ὁ γερμ ὅρος ἂν χρειάζεται νὰ διακριθει απὸ τὸ Begreifen. Τὸ ουσ Meinung αποδιδεται *δοξασία* ἢ καὶ *δόξα* επειδη εἶναι ἕνα *πλατωνικὸ* θέμα

μονον ὡς καθαρὸ *τοδε τι* Ἐγώ, *ὁ ταδε* δὲν εἶμαι *βεβαιος* για *τὸ ταδε* πραγμα ἐπειδη παραλληλα *ἐγὼ* ὡς συνειδηση μὲ ἀνεπτυξα καὶ κινησα πολλαπλῶς τὴν σκέψη [3] Οὔτε ἐπειδὴ *τὸ πραγμα* γιὰ τὸ ὁποῖο εἶμαι βεβαιος [83] εἶναι μια πλούσια σχεση στὸν ἑαυτό του ἢ μια πολλαπλὴ ἀναφορὰ σὲ ἄλλα σύμφωνα μ᾽ ἕνα πλῆθος διακριτῶν διαθεσεων [4] Τα δυο οὐδόλως ἀφοροῦν τὴν ἀλήθεια τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητας οὔτε ἐγὼ οὔτε τὸ πραγμα ἐχει ἐδῶ τὸ νόημα πολλαπλῆς μεσολαβησης ἐγὼ ὄχι τὸ νόημα πολλαπλῆς παραστασης ἢ νοησης τὸ πραγμα ὄχι τὸ νόημα πολλαπλῶν διαθεσεων ἀλλὰ τὸ πραγμα *εἶναι* και *εἶναι*, μόνον ἐπειδη *εἶναι* τὸ πραγμα *εἶναι*, ἰδοὺ τὸ οὐσιαστικὸ γιὰ τὴν κατ᾽ αἴσθησιν ἐπιγνωση, κι αὐτὸ τὸ καθαρὸ *εἶναι*, δηλαδὴ αὐτὴ ἡ ἁπλὴ ἀμεσότητα, συνιστᾶ τὴν *ἀληθεια* τοῦ πράγματος Ὁμοίως ἡ βεβαιότητα ὡς *σχέση* εἶναι *ἄμεση* ἀμιγὴς σχέση ἡ συνείδηση εἶναι *ἐγώ* τιποτε παραπάνω, ἕνας καθαρὸς *τάδε* ὁ καθεκαστος ξέρει τὸ καθαρὸ τόδε τι ἢ *τὸ καθέκαστον*

[64] Στὸ *καθαρὸ εἶναι*, ὅμως, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν οὐσία αὐτῆς τῆς βεβαιότητας καὶ ποὺ ἡ ἴδια τὸ δηλώνει ὡς ἀλήθεια της, δείχνονται παρὰ διπλα (spielt beiher), ἂν κοιτάξουμε, κι ἄλλα πολλά. Μια ἐνεργὰ πραγματικὴ κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα δὲν εἶναι μόνον αὐτὴ ἡ καθαρὴ ἀμεσότητα, ἀλλὰ ἕνα *παράδειγμα* (*Beispiel*) καθαρῆς ἀμεσότητας. Μεταξὺ τῶν ἀμετρητων διαφορῶν ποὺ ἀπαντοῦν ἐδῶ βρισκουμε παντοῦ την κύρια διακριση, ὁτι ἀκριβῶς στὴν κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα τα δύο προειρημένα *τόδε τι*, *ἕνας ταδε* ὡς *ἐγω* καὶ *ἕνα ταδε* ὡς *ἀντικειμενο*, ἐκπιπτουν αμεσως ἀπὸ τὸ καθαρὸ εἶναι Ἂν *ἐμεῖς* ἀναλογισθοῦμε τὴν διαφορα θα προκυψει πως οὔτε τὸ ενα οὔτε το ἄλλο ὑπαρχει μονον *ἄμεσα* στὴν κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα, ἀλλα συναμα ὡς *μεσολαβημενο* ἐγω ἐχω την βεβαιοτητα *διὰ* ἀλλου δηλαδὴ δια τοῦ πράγματος καὶ τοῦτο μετεχει ἐπίσης τῆς βεβαιοτητας *δια* ἀλλου δηλαδη δι᾽ ἐμοῦ

---

3. Οπως θα συμβει στην Διανοια. Πρβλ. *Πολιτεια* 524ε 4-5. *κινουσα εν εαυτῇ τὴν ἔννοιαν* Πρβλ σ [508/37 f] γιὰ τὴν ἔκφραση «κίνηση τῆς ἔννοιας»

4 Beschaffenheiten – Αυτο θα συμβει στην Αντιληψη

Αὐτὴ τὴν διακριση οὐσίας καὶ παραδειγματος, ἀμεσότητας και μεσολαβησης δὲν την καμνουμε μόνον ἐμεῖς, την βρίσκουμε στὴν ἴδια την κατ᾽ αἴσθηση βεβαιοτητα, καὶ πρεπει νὰ ἐκληφθεῖ ὑπὸ τὴν μορφὴ ποὺ ἔχει στὴν κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα ὄχι ὁπως μολις τὴν ὁρισαμε ἐμεῖς Μεσα της ἑνα τιθεται ὡς τὸ ἁπλὸ ἄμεσα ὂν ἢ ὡς ἡ οὐσια *τὸ ἀντικειμενο* τὸ ἀλλο δὲ ὡς το ἐπουσιῶδες και μεσολαβημενο, ποὺ δὲν εἶναι ἐδῶ *αὐτο τοῦτο* ἀλλα διὰ [84] ἀλλου, ἐγω, *μία ἐπίγνωση* που ξερει τὸ ἀντικειμενο μονον ἐπειδὴ *αὐτὸ* ὑπαρχει, και ἡ ὁποια ἐνδέχεται να εἶναι ἀλλα καὶ να μὴν εἶναι Τὸ ἀντικείμενο ὁμως *εἶναι*, τὸ ἀληθὲς κι ἡ οὐσία *αὐτὸ εἶναι* ἀδιαφορώντας για τὸ ἂν τὸ ξερει καποιος ἢ ὄχι παραμενει ακομη καὶ ὁταν δεν ὑπαρχει ἐπιγνωση αὐτοῦ ἐνῶ ἡ ἐπίγνωση δὲν ὑπαρχει ἂν τὸ ἀντικειμενο δὲν ὑπαρχει.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξετάσουμε τὸ ἀντικείμενο τὸ ἂν αὐτὸ ὀντως ὑπάρχει στην ἴδια τὴν κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα ὡς αὐτη ἡ οὐσία ὡς τὴν ὁποια τὸ παρουσιαζει ἡ ἴδια ἂν ἡ ἐν λογω ἐννοια του, ὅτι εἶναι οὐσία, ἀντιστοιχεῖ στὸ πῶς παρισταται μέσα της Αὐτὸς ὁ σκοπὸς δὲν ἀπαιτεῖ νὰ ἀναλογισθοῦμε τὸ ἀντικειμενο καὶ ν᾽ ἀναστοχασθοῦμε τί μπορεῖ νἄναι στ᾽ ἀλήθεια ἀλλὰ μόνο νὰ τὸ ἐξετάσουμε ὁπως τὸ ἔχει στὸν ἑαυτο της ἡ κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα.

Αὐτὴ πρεπει λοιπὸν νὰ ἐρωτηθεῖ ἡ ἴδια· *Τι εἶναι τὸ τόδε τι*, Ἂν πάρουμε τὸ τόδε τι μὲ τὸ διττὸ σχῆμα τοῦ εἶναι του, ὡς τὸ *τώρα* καὶ ὡς τὸ *ἐδῶ*,[5] ἡ διαλεκτικὴ ποὺ ἐνέχεται σ᾽ αὐτὸ θὰ λάβει μια μορφὴ τόσο κατανοητη ὁσο κι αὐτὸ τὸ ἴδιο Στὴν ἐρώτηση. *Τί εἶναι τὸ τώρα*, ἀπαντοῦμε λοιπὸν ἐπὶ παραδείγματι. *Τὸ τώρα εἶναι ἡ νύχτα*. Γιὰ νὰ ἐλέγξουμε τὴν ἀληθεια αὐτῆς τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητας, ἀρκεῖ μια ἁπλὴ δοκιμή Γραφουμε αὐτὴ τὴν ἀλήθεια· μια ἀλήθεια δὲν μπορεῖ νὰ χασει ἐπειδὴ γράφεται οὔτε ἐπειδὴ τὴν φυλασσουμε Ἂν *τώρα*, *τὸ ταδε μεσημέρι*, δοῦμε παλι τὴν καταγεγραμμένη ἀλήθεια, θ᾽ ἀναγκασθοῦμε νὰ ποῦμε ὁτι ἐξανεμισθηκε

---

5. Η *Εγκυκλοπαιδεια* (§ 418) διορθωνει εδῶ την *Φαινομενολογια* Τὸ αντικείμενο τῆς «κατ᾽ αἴσθηση συνείδησης» δὲν ἔχει διαιρεθεῖ ἐσωτερικα ἄρα δὲν αναλύεται σε χῶρο και χρόνο

[65] *Φυλασσουμε* τὸ τώρα ποὺναι νυχτα ποὺ θα πεῖ ὅτι τὸ μεταχειριζόμαστε ὡς αὐτὸ ὡς τὸ ὁποῖο τὸ παρουσιάζει ἡ κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα ὡς ἕνα ὄν ἀλλ᾽ ἀποδεικνύεται πολλῶ μᾶλλον μη ὄν Τὸ ἴδιο τὸ *τώρα* διατηρεῖται βεβαια ἀλλὰ ὡς ἕνα τωρα ποὺ δὲν εἶναι νυχτα διατηρεῖται ἐπισης ἐν ἀντιθεσει πρὸς τὴν ἡμερα ποὺ εἶναι τωρα ὡς ἕνα τώρα ποὺ δὲν εἶναι οὔτε μερα δηλαδὴ ὡς ἕνα *ἀρνητικὸ* γενικα Ἄρα αὐτὸ τὸ αὐτοσυντηρούμενο τωρα δὲν εἶναι ἕνα ἄμεσο, ἀλλα ενα μεσολαβημένο γιατὶ ὁριζεται ως ενα τωρα μόνιμο και αὐτοσυντηρουμενο *δια τοῦ ὅτι* ἄλλα, ἀκριβῶς ἡ ἡμερα κι ἡ νύχτα, δὲν εἶναι Μ᾽ ὅλα ταῦτα εἶναι ἀκομη ἀκριβῶς τόσο ἁπλὸ ὁσο πριν, *τώρα*, και μ᾽ αὐτη την ἁπλότητα [85] ἀδιάφορο πρὸς ὁ τι ἄλλο δειχνεται παρὰ διπλα ὁσο λιγο ἡ νυχτα καὶ ἡ ἡμέρα εἶναι τὸ εἶναι του, ἄλλο τόσο εἶναι καὶ ἡμέρα καὶ νύχτα δὲν θίγεται καθόλου ἀπὸ τὴν ἑτερότητά του αὐτη Ἕνα τετοιο ἁπλὸ ποὺ ὑπάρχει μέσω ἄρνησης, ποὺ δὲν εἶναι οὐτε τὸ τάδε οὔτε τὸ δεῖνα, ἕνα *μη τοδε τι*, ἐνῶ τοῦ εἶναι ἐξ ἴσου ἀδιάφορο ἂν θὰ εἶναι τὸ τάδε ἢ τὸ δεῖνα, τὸ λέμε ἕνα *καθόλου* ἀρα τὸ καθόλου εἶναι στὴν πραγματικότητα τὸ ἀληθὲς τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητας

Ὡς ἕνα καθόλου *ἐκφέρουμε* κιόλας τὸ αἰσθητό αὐτὸ ποὺ λέμε εἶναι *τὸ τάδε*, πάει νὰ πεῖ τὸ *καθολικὸ τοδε τι*, ἢ *Αὐτὸ εἶναι* παει να πεῖ τὸ *εἶναι γενικά* Ἀσφαλῶς δὲν ἔχουμε ἐδῶ *παράσταση* τοῦ καθολικοῦ τόδε τι ἢ τοῦ εἶναι ἐν γένει, ἀλλ᾽ *ἐκφέρουμε* τὸ καθόλου ἤτοι δὲν μιλᾶμε καθόλου ὁπως *νομιζουμε* (*meinen*) στὴν κατ᾽ αἴσθηση βεβαιοτητα αυτή Ὅμως ὅπως βλέπουμε, ἡ ὁμιλια[6] εἶναι τὸ ἀληθεστερο μέσα της ἀνασκευάζουμε οἱ ἴδιοι ἄμεσα τὴν *δοξασία* μας (*Meinung*), κι ἀφοῦ τὸ καθόλου εἶναι τὸ ἀληθὲς τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητας ἐνῶ ἡ ὁμιλία ἐκφράζει μόνον τὸ ἀληθὲς αὐτό δὲν εἶναι διολου δυνατὸν νὰ ποῦμε ποτὲ ἕνα αἰσθητὸ εἶναι τὸ ὁποῖο *ἐννοοῦμε* (*meinen*)

Τὸ ἴδιο θὰ ἰσχυσει στὴν περιπτωση τῆς ἄλλης μορφῆς τοῦ τοδε τι, τὸ *ἐδῶ* *Τὸ εδῶ* εἶναι, για παραδειγμα, τὸ *δέντρο*

---

6 Η λ. Sprache σημαινει και γλωσσα και ὁμιλια στην *Φαινομενολογια* κυριως τὸ δεύτερο

Στρέφομαι, και ή ἀληθεια ἐξαφανισθηκε και ἀνεστραφη στὴν αντίθετη· *Τὸ ἐδῶ δεν εἶναι δεντρο* ἀλλὰ μᾶλλον *σπίτι* Τὸ ἴδιο τὸ *ἐδῶ* δὲν ἐξαφανίζεται· ἀλλὰ *αὐτὸ εἶναι* μονίμως κατὰ τὴν ἐξαφανιση τοῦ σπιτιοῦ τοῦ δέντρου κ ο.κ ,και ἀδιαφορεῖ ἂν εἶναι σπιτι ἢ δέντρο Τὸ *τόδε τι* ἀναδεικνυεται ἄρα παλι ὡς *μεσολαβημενη ἁπλότητα*, δηλαδὴ ὡς *καθολικότητα*.

Αὐτη ἡ κατ᾽ αἰσθηση βεβαιότητα ἀφοῦ δειχνει στὸν ἑαυτό της ὁτι τὸ καθόλου εἶναι ἡ ἀλήθεια τοῦ ἀντικειμένου της ἐχει πια ὡς οὐσια της μονο τὸ *καθαρὸ εἶναι*, ὀχι ὅμως ὡς κάτι ἄμεσο, ἀλλὰ ὡς ἕνα εἶναι ποὺ τοῦ εἶναι οὐσιαστικὴ ἡ ἄρνηση καὶ μεσολάβηση, ἀρα ὄχι ὡς αὐτὸ που *ἐννοοῦμε* λέγοντας *εἶναι* ἀλλα τὸ *εἶναι* μὲ τὸν *προσδορισμὸ* ὁτι εἶναι ἡ ἀφαίρεση ἢ τὸ καθαρὰ καθολικό [86] τὸ μόνο δὲ ποὺ ἀπομενει ἀπεναντι σ᾽ αὐτο τὸ κενὸ ἢ ἀδιάφορο τωρα και ἐδῶ εἶναι *ἡ δοξασια μας*, κατὰ τὴν ὁποία τὸ ἀληθὲς τῆς κατ᾽ αἰσθηση βεβαιότητας δεν εἶναι τὸ καθολικο

[*66*] Ἂν συγκρίνουμε τὴν ἀναφορὰ ὑπὸ τὴν ὁποία ἡ *ἐπίγνωση* καὶ τὸ *ἀντικείμενο* πρωτοεμφανισθηκαν μὲ αὐτὴν ποὺ ἔφθασαν νἄχουν σ᾽ αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἀποτέλεσμα, διαπιστώνουμε ὅτι αὐτὴ ἀντιστραφηκε. Τὸ ἀντικείμενο, ἐνῶ ὑποτίθεται ὅτι ἦταν τὸ οὐσιῶδες, εἶναι τώρα τὸ ἐπουσιῶδες τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιοτητας γιατὶ τὸ καθόλου στὸ ὁποῖο μετατράπηκε παυει νἄναι αὐτὸ ὡς τὸ ὁποῖο τὸ ἀντικείμενο ὑποτίθεται ὅτι ἦταν οὐσιῶδες κατ᾽ αὐτην, ἐνῶ ἡ ἴδια ὑπάρχει τώρα μέσα στὸ ἀντιθετο, ἐννοεῖται στὴν ἐπίγνωση, ποὺ ἦταν πρὶν τὸ ἐπουσιῶδες Ἡ ἀλήθεια της ὑπάρχει στὸ ἀντικείμενο ὡς ἀντικείμενο *δικό μου* (*meinem*), δηλαδὴ στὸ *δοκεῖν* (im *Meinen*) [7] το ἀντικειμενο ὑπαρχει ἐπειδὴ ἐγὼ ἔχω ἐπιγνωση αὐτοῦ Ἡ κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα ἀποβλήθηκε μὲν λοιπὸν ἀπὸ τὸ ἀντικειμενο ἀλλὰ ἔτσι δὲν ἔχει ἀκόμη ἀρθεῖ, παρὰ μονο ἀπωθηθηκε ξανὰ μέσα στὸ ἐγώ πρέπει νὰ δοῦμε τί μᾶς δειχνει ἡ ἐμπειρια γι᾽ αὐτὴ την πραγματικότητά της

Ἡ δυναμη τῆς ἀλήθειας της ἔγκειται λοιπὸν τωρα στὸ ἐγω, στην ἀμεσότητα τοῦ δικοῦ μου *βλέπω*, *ἀκούω* κ λπ ἡ

---

7 Η γλωσσα αναφέρεται μόνο στα καθόλου (Αριστοτέλης) ἄρα η ομιλια μας διαφέρει από αυτὸ που εννοοῦμε, ὅταν μιλοῦμε γιὰ τὸ *τόδε τι*

ἐξαφανιση τοῦ καθεκαστου τωρα και ἐδῶ που ἐννοοῦμε ἀνακοπτεται γιατὶ τὰ συγκρατῶ *εγω. Το τωρα εἶναι ἡμερα* γιατὶ την βλεπω ἐγώ *το εδῶ ἕνα δεντρο* γιὰ τὸν ἴδιο λογο Ομως ἡ κατ᾽ αἰσθηση βεβαιοτητα δοκιμαζει στὸν ἑαυτο της την ἰδια διαλεκτικη σε τουτη τὴν ἀναφορα ὁπως καὶ στην προηγουμενη *Ἐγω ὁ τάδε* βλεπω τὸ δεντρο και *ἰσχυρίζομαι οτι το δεντρο εἶναι το ἐδῶ*, ἑνα *ἀλλο ἐγω* βλεπει ὁμως τὸ σπιτι και ἰσχυριζεται ὁτι τὸ ἐδῶ δὲν εἶναι δεντρο ἀλλα μᾶλλον σπιτι Οἱ δύο ἀληθειες ἐχουν τὸ ἰδιο διαπιστευτηριο, ἀκριβῶς την ἀμεσότητα τοῦ ὁρᾶν καὶ τὴν βεβαιότητα (Sicherheit) και διαβεβαιωση τῶν δυο γιὰ την ἐπιγνωση τους ἡ μια ἐξαφανιζεται ὁμως μεσα στην ἀλλη

Αὐτὸ ποὺ δὲν ἐξαφανιζεται ἐδῶ εἶναι *ἐγω*, *ὡς καθολου*, τοῦ ὁποιου τὸ ὁρᾶν δὲν εἶναι ἑνα βλεπω τὸ δεντρο μητε τὸ ταδε σπίτι, ἀλλα ἑνα ἁπλὸ ὁρᾶν τὸ ὁποῖο, ἐνῶ μεσολαβεῖται διὰ τῆς ἀρνησης τοῦ τάδε σπιτιοῦ κ λπ εἶναι ἐν τουτοις ἐξ ισου ἁπλὸ καὶ ἀδιαφορο [87] ἔναντι ὁ,τι ἄλλου δείχνεται παρὰ δίπλα, ἐναντι τοῦ σπιτιοῦ, τοῦ δέντρου. Τὸ ἐγω εἶναι μονο καθολικό, ὁπως *τὸ τώρα*, *τὸ ἐδῶ ἢ τὸ τόδε τι* γενικα ἐννοῶ βέβαια ἕνα *καθεκαστον ἐγώ* ἀλλ᾽ ὁπως δὲν μπορῶ να πῶ τί ἐννοῶ ὁταν λεω τώρα ἐδῶ, δὲν μπορῶ νὰ τὸ πῶ οὐτε ὅταν λέω ἐγω Λέγοντας *τὸ τάδε ἐδῶ*, *τώρα*, ἢ *ἕνα καθέκαστον*, λεω ΟΛΑ *τὰ τόδε τι*, *ὅλα τὰ ἐδῶ*, *τὰ τωρα*, *τα καθέκαστα* ὁμοιως λεγοντας *ἐγω*, *αὐτὸ τὸ καθεκαστον ἐγω* λεω γενικά ΟΛΑ *τὰ ἐγώ* ὁ καθενας εἶναι ὁ,τι λέω *ἐγώ*, *αὐτο*, *τὸ καθέκαστον*, *ἐγώ* Ὅταν προτασσεται τῆς ἐπιστημης ὡς ἡ λυδία λιθος της ποὺ αὐτὴ εἶναι δῆθεν ἐντελῶς ἀδύναμη να ἀντέξει ἡ ἀπαιτηση νὰ παραγαγει, νὰ κατασκευασει, ν᾽ ἀνευρει a priori, ἢ πῶς θελει κανεὶς νὰ τὸ πεῖ, ἑνα λεγομενο *ταδε πράγμα* ἢ *ἑναν τάδε ἄνθρωπο*, εἶναι σωστὸ ἡ ἀπαίτηση νὰ *πεῖ* ποιό *τάδε* πραγμα ἢ ποιό *τάδε* ἐγὼ ἐννοεῖ [8] ἀλλὰ τὸ να λεχθεῖ αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον

Ἡ κατ᾽ αἰσθηση βεβαιότητα ἀποκομιζει λοιπὸν τὴν ἐμ-

---

8. Προκειται για την ἔνσταση τοῦ Krougk κατα τοῦ Φιχτε και τῆς ἰδεοκρατικῆς γενικοτερα φιλοσοφιας (W T Krug *Briefe über den neuesten Idealism* Λειψια 1801)

πειρια ότι ή οὐσία της δὲν εἶναι ουτε στο ἀντικειμενο οὐτε στὸ ἐγω και ή ἀμεσοτητα δεν εἶναι μια ἀμεσότητα οὐτε τοῦ ενὸς ουτε τοῦ ἀλλου γιατὶ και στὰ δυο το τι ἐγω ἐννοῶ εἶναι μᾶλλον κατι ἐπουσιῶδες [67] το δὲ αντικειμενο και τὸ ἐγω εἶναι δυο καθόλου, μεσα στα ὁποῖα ἐκεῖνο τὸ τωρα και ἐδῶ και ἐγω ποὺ ἐννοῶ, δὲν αντεχει, δεν *εἶναι* Ετσι φθανουμε να θεσουμε ὡς *οὐσια* τῆς κατ᾽ αἰσθηση βεβαιοτητας τὸ ἰδιο τὸ *συνολο* της, ὀχι πιὰ μια μονο στιγμη της, οπως συνεβη στις δυο περιπτωσεις ὁπου πρῶτα τὸ ἀντιθετο στο εγω ἀντικειμενο κι ἔπειτα ἐγω θεωρήθηκαν ή πραγματικοτητα της Μονον ή *συνολη* κατ᾽ αἰσθηση βεβαιοτητα ἐμμενει ἀρα ή ιδια στον ἑαυτο της ὡς *αμεσοτητα*, αποκλειοντας ἐτσι ἔξω της ὁποια ἀντίθεση ἔλαβε χωρα στὰ προηγουμενα

Αὐτὴ τὴν καθαρὴ ἀμεσότητα δὲν τὴν αφορᾶ λοιπὸν πια οὐδόλως ή ἑτεροτητα τοῦ ἐδῶ ὡς δεντρου ὁταν μεταβαινει σ᾽ ἑνα ἐδῶ ποὺ εἶναι μὴ δεντρο, ή ἑτεροτητα τοῦ τωρα ὡς ἡμερας, ὁταν μεταβαίνει σ᾽ ἕνα τώρα ποὺ εἶναι νυχτα, ἢ ἑνα ἑτερο ἐγὼ για τὸ ὁποῖο κάτι ἄλλο εἶναι ἀντικείμενο. Ἡ ἀληθεια της διατηρεῖται ὡς μία σχέση ποὺ παραμενει ὁμοια μὲ τον ἑαυτό της, ποὺ δὲν εἰσάγει μεταξὺ τοῦ ἐγὼ [88] καὶ τοῦ ἀντικειμενου καμμία διαφορὰ οὐσιώδους καὶ ἐπουσιωδους καὶ στὴν ὁποία δὲν μπορεῖ συνεπῶς οὔτε να παρεισφρύσει καμμια ἀπολυτως διαφορά Ἐγω ὁ τάδε ἰσχυριζομαι λοιπὸν ὅτι τὸ ἐδῶ εἶναι δέντρο καὶ δὲν γυρίζω γιὰ νὰ μὴ μοῦ μετατραπεῖ τὸ ἐδῶ σὲ μὴ δεντρο δὲν ἐξετάζω καθόλου ἂν ἕνα ἄλλο ἐγὼ βλέπει τὸ ἐδῶ ὡς μὴ δεντρο ἢ ἂν ἐγὼ ὁ ἰδιος ἄλλη φορα ἐκλαμβανω τὸ ἐδῶ ὡς μὴ δέντρο ἢ τὸ τωρα ὡς μη ἡμερα, παρὰ ἐγω εἰμαι καθαρὸ ἐποπτευειν ὁσο γιὰ μένα, ἐγὼ ἐπιμενω στὸ ὅτι τὸ τώρα εἶναι ἡμέρα ἢ παλι στ᾽ ὁτι τὸ ἐδῶ εἶναι δεντρο οὔτε συγκρινω τὸ ἐδῶ καὶ τὸ τώρα τὰ ἴδια τὸ ἕνα μὲ τἄλλο παρὰ ἐμμενω σὲ *μιαν* ἄμεση σχεση Τὸ τωρα εἶναι ἡμέρα

Ἀφοῦ λοιπὸν ή βεβαιοτητα αὐτὴ δὲν θελει πιὰ να πλησιασει ὅταν τῆς ἐφιστοῦμε τὴν προσοχὴ σ᾽ ἕνα τωρα ποὺ εἶναι νύχτα ἢ σ᾽ ἕνα ἐγὼ γιὰ τὸ ὁποῖο εἶναι νύχτα πᾶμε ἐμεῖς κοντα της, γιὰ νὰ μᾶς δείξει τὸ τώρα ποὺ ἰσχυρίζεται ὅτι ὑπάρχει Πρεπει να τῆς ποῦμε νὰ μᾶς τὸ *δειξει*, γιατὶ ή ἀλη-

θεια τῆς ἀμεσης αὐτῆς σχέσης εἶναι ἡ ἀληθεια τοῦ *ταδε ἐγω* τὸ ὁποῖο περιορίζεται σ ἑνα *τωρα* ἢ ἕνα *ἐδῶ* Ἂν καταπιανόμασταν *ἀργότερα* μ᾽ αὐτὴ τὴν ἀληθεια ἢ ἂν παραμέναμε *μακρια* της, αὐτη δεν θἄχε τὸ παραμικρὸ νόημα γιατι θ᾽ αναιρουσαμε τὴν αμεσότητα ποὺ εἶναι οὐσιαστικη γι᾽ αὐτην Συνεπῶς πρεπει τοποθετούμενοι στὸ ἰδιο σημεῖο τοῦ χρόνου ἢ τοῦ χωρου νὰ ζητησουμε να μᾶς τὴν δειξουν, ποὺ σημαινει να μᾶς καμουν να γινουμε τὸ ἰδιο ταδε ἐγω με αὐτὸ ποὺ ἔχει τὴν βεβαιη ἐπίγνωση Ἂς δοῦμε λοιπὸν πῶς ἔχει τὸ ἀμεσο που μᾶς δείχνουν

Δειχνεται τὸ *τωρα*, *τὸ ταδε τώρα Τώρα*· ἐπαψε ἠδη νὰ εἶναι ἐν οσω δειχνεται τὸ *τωρα*, *ποὺ εἶναι*, εἶναι ἄλλο ἀπο αὐτὸ ποὺ δείχθηκε, καὶ βλεπουμε ὁτι τὸ τώρα εἶναι ἀκριβῶς αὐτο ὁτι παύει ἤδη, ἐν ὁσῳ εἶναι, να εἶναι. Τὸ τώρα, ὅπως μᾶς τὸ δειχνουν, εἶναι κάτι που *ἦταν* (*Gewesenes*) κι αὐτὸ εἶναι ἡ ἀλήθεια του δὲν ἐχει τὴν αλήθεια τοῦ εἶναι Ἀληθευει ἄρα ὡστόσο ὅτι ἦταν Πλὴν ὅ,τι *ἦταν*, στην πραγματικότητα δὲν εἶναι *κανενα ὂν* (*Wesen*) [9] *δεν* ΕΙΝΑΙ, καὶ τὸ ζητημα ἦταν τὸ εἶναι.

[89/68] Ἆρα βλεπουμε σ᾽ αὐτὴ τὴν δείξη μόνο μια κινηση και την ἀκόλουθη πορεια της 1 Δειχνω τὸ τωρα, ἰσχυριζομαι ὁτι τὸ τωρα εἶναι τὸ ἀληθές· ὁμως τὸ δείχνω ὡς κατι ποὺ ἦταν δηλαδὴ ὡς κατι ἀνηρημενο, αναιρῶ την πρωτη ἀληθεια καὶ 2. τώρα ἰσχυριζομαι ὡς τὴν δεύτερη ἀλήθεια ὁτι *ἦταν*, ὅτι εἶναι ἀνηρημενο 3 Ἀλλα κάτι ποὺ ἦταν δὲν εἶναι ἀναιρῶ τὸ ὁτι ἦταν, τὸ ὁτι εἶναι ανηρημενο, τὴν δεύτερη ἀλήθεια ἄρα ἀρνοῦμαι τὴν ἄρνηση τοῦ τώρα κι ἐπιστρεφω ἔτσι στὸν πρῶτο ἰσχυρισμο Ὁτι τὸ *τώρα* εἶναι Τὸ τωρα καὶ ἡ δειξη τοῦ τωρα ἔχουν λοιπὸν ἔτσι ὡστε οὔτε τὸ τώρα οὔτε ἡ δείξη τοῦ τώρα εἶναι ἕνα ἄμεσο ἁπλό, ἀλλα μια κινηση ποὖχει στὸν εαυτό της διαφορες στιγμές τίθεται τὸ *τάδε*, ἀλλα μᾶλλον τιθεται *ἕνα ἄλλο*, δηλαδὴ τὸ τάδε ἀναιρεῖται κι αὐτη

---

9 Θὰ ἦταν λαθος ν αποδοθει εδω η λεξη ως «ουσια» αφου μιλαμε για το *εἶναι* Ἄλλωστε ὅταν ὁ Ἑ συγκρινει το Wesen ως *ουσία* μὲ τὸ gewesen θα τα *ταυτισει*. Θα πεῖ ὅτι «*ουσια* εἶναι αυτὸ ποὺ *ἦταν*», τὸ μὲ ἄχρονο τρόπο παρελθὸν εἶναι (*W* 6, 13· *GW* 11, 241), ὅπως ὁ Αριστοτελης που ονόμαζε την οὐσία *τὸ τ᾽ ἦν εἶναι* «τὸ τί ἦταν (να) εἶναι»

ἡ *ἑτερότητα* ἡ ἀναιρεση τοῦ πρωτου. *ἀναιρεῖται παλι* χι αὐτη ὁπότε ἐπιστρεφουμε στὸ πρῶτο Αὐτὸ τὸ ἀνακλασμενο στὸν ἑαυτο του πρῶτο δὲν εἶναι. ὁμως ἐντελῶς τὸ ἴδιο μὲ ὅ τι ἦταν πρῶτα. ἀκριβῶς κατι *ἄμεσο* παρα εἶναι ἴσα ἴσα *κατι ἀνακλασμένο στὸν ἑαυτο του*. ἤτοι *κατι ἁπλὸ* ποὺ παραμένει ὁ τι εἶναι μες στὴν ἑτερότητα ἑνα τωρα ποὺναι ἀπολυτως πολλὰ τωρα χι αὐτὸ εἶναι τὸ ἀληθινὸ τώρα τὸ τωρα ὡς ἁπλὴ ἡμερα ποὺ ἐχει πολλα τώρα μέσα του. ὥρες ἑνα τετοιο τωρα μια ὡρα εἶναι ἐπισης πολλα λεπτα. καὶ τοῦτα τα τωρα ὁμοιως πολλα τωρα. κ ο κ – Ἡ *δειξη* ἡ ἰδια εἶναι λοιπὸν ἡ κίνηση που λεει τι εἶναι στ᾽ ἀλήθεια τὸ τωρα· ἀκριβῶς ενα αποτελεσμα. μία συνοψισμένη πολλοτητα ἀπὸ τωρα καὶ ἡ δειξη εἶναι ἡ ἐμπειρία ποὺ μᾶς διδασκει ὁτι τὸ τώρα εἶναι ἑνα *καθολου*

Τὸ *δεικνυόμενο ἐδῶ*. στὸ ὁποῖο ἐμμένω εἶναι ἐπισης ἕνα *ταδε* ἐδῶ ποὺ στην πραγματικοτητα *δὲν* εἶναι *τὸ ταδε* ἐδῶ. ἀλλὰ ἑνα ἐμπρὸς καὶ πίσω. ἕνα ἄνω και κάτω. ἑνα δεξιὰ καὶ ἀριστερα Τὸ ἄνω εἶναι χι αὐτὸ ἡ ἴδια πολλαπλὴ ἑτερότητα ἀπὸ ἄνω. κατω. κ λπ. Τὸ ἐδῶ ποὺ ἦταν να δειχθεῖ ἐξαφανίζεται σὲ ἄλλα ἐδῶ. ἀλλὰ χι αὐτὰ ἐξαφανίζονται ἐξ ἴσου [90] ἐκεῖνο ποὺ δειχνεται συγκρατεῖται και παραμένει εἶναι ἑνα *ἀρνητικὸ τόδε τι* τὸ ὁποῖο *εἶναι* ἐτσι. *μόνον* ἐφ᾽ ὁσον τα *ἐδῶ* ἐκλαμβάνονται ὡς ὠφειλαν. ἀλλ᾽ ἔτσι ἀναιροῦνται εἶναι ἑνα ἁπλὸ σύμπλεγμα πολλῶν ἐδῶ. Τὸ ἐδῶ ποὺ ἐννοοῦμε θὰ ἦταν τὸ σημεῖο· αὐτὸ ὁμως δὲν *εἶναι*. πλὴν ὁταν δειχνεται ὡς ὄν. ἡ δείξη ἀποδεικνύεται μη ἄμεση ἐπίγνωση. ἀλλὰ μία κινηση ἀπὸ τὸ ἐννοουμενο ἐδῶ. διαμέσου πολλῶν ἐδῶ. μεχρι τὸ καθολικὸ ἐδῶ. τὸ ὁποῖο. ὁπως ἡ ἡμέρα εἶναι μια ἁπλὴ πολλότητα τῶν τωρα. εἶναι μιὰ ἁπλὴ πολλότητα τῶν ἐδῶ

Εἶναι φανερὸ πὼς ἡ διαλεκτικὴ τῆς κατ᾽ αἰσθηση βεβαιοτητας δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἁπλὴ ἱστορία τῆς κίνησής της ἢ τῆς ἐμπειρίας της. και πως ἡ κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα δὲν εἶναι ἡ ἰδια τιποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὴ καὶ μόνο τὴν ἱστορία Γι᾽ αὐτὸ ἡ φυσικὴ συνειδηση φθανει χι αὐτὴ ἀπὸ μονη της παντοτε στὸ ἀποτέλεσμα αὐτό. τοῦ τι εἶναι τὸ ἀληθὲς σ᾽ αυτην. [*69*] και αποκτᾶ την ἐμπειρια σχετικὰ μ᾽ αὐτο ἀλλα ἐπισης ὁλοένα τὸ ξεχνᾶ και ἀρχιζει την κίνηση ἀπὸ την ἀρχη

Εἶναι ἐπομένως ἀπορίας ἄξιον ὁτι σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐμπειρια ἀντιτασσουν ὡς οἰκουμενικὴ ἐμπειρία και ὡς φιλοσοφικὸ ἰσχυρισμο. καὶ δὴ ὡς πορισμα τοῦ σκεπτικισμοῦ. ὅτι ἡ πραγματικοτητα ἢ τὸ εἶναι τῶν ἐξωτερικῶν πραγματων ὡς *τοδε τι* ἢ αἰσθητῶν ἀληθευει ἀπολυτα για τὴν συνειδηση ενας τετοιος ἰσχυρισμὸς συναμα δὲν ξερει τι λεει. ἀγνοεῖ πως λεει τὸ ἀντιθετο ἀπ᾽ ὁ τι θέλει νὰ πεῖ. Ἡ κατὰ τὴν συνειδηση ἀλήθεια τοῦ αισθητοῦ *τόδε τι* ὑποτίθεται ὅτι εἶναι οἰκουμενικὴ ἐμπειρια οἰκουμενικὴ ἐμπειρια εἶναι μᾶλλον τὸ αντιθετο καθε συνειδηση ἀναιρεῖ παλι ἡ ἰδια μια τετοια ἀληθεια. ὁπως. για παραδειγμα. *Τὸ ἐδῶ εἶναι δεντρο*. ἢ *Το τωρα εἶναι μεσημερι* και λεει τὸ ἀντιθετο· Τὸ ἐδῶ *δεν* εἶναι δέντρο *ἀλλα* σπιτι και ὁ.τι σ᾽ αὐτὸ τὸν ἀναιρετικὸ τοῦ πρωτου ἰσχυρισμὸ εἶναι παλι ἑνας πανομοιότυπος ἰσχυρισμὸς ἑνὸς αἰσθητοῦ τοδε τι. εὐθυς τὸ ἀναιρεῖ κι αὐτό και θὰ ἔχει ἀληθινὰ σὲ κάθε κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα μονο τὴν ἐμπειρια αὐτοῦ ποὺ εἴδαμε ἀκριβῶς τοῦ ὅτι τὸ *τόδε τι* εἶναι ἑνα *καθόλου*. τοῦ ἀντιθετου ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ἐκεῖνος ὁ ἰσχυρισμὸς [91] διαβεβαιώνει ὁτι εἶναι οἰκουμενικὴ ἐμπειρια. – Ἀπέναντι σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐπίκληση τῆς οἰκουμενικῆς ἐμπειρίας ἴσως εἶναι θεμιτὸ νὰ προτρέξουμε τὴν πρακτικὴ ἔποψη Ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν ἄποψη μποροῦμε νὰ ποῦμε σ᾽ ἐκείνους ποὺ ἰσχυριζονται ἔτσι πὼς ἡ πραγματικότητα τῶν αἰσθητῶν ἀντικειμένων εἶναι ἀληθὴς καὶ βεβαιη. ὁτι πρέπει να ἐπιστρέψουν στὴν κατώτατη σχολὴ τῆς σοφίας. ἀκριβῶς στὰ ἀρχαῖα Ἐλευσίνια μυστήρια τῆς Δήμητρας καὶ τοῦ Διονύσου. καὶ να μάθουν πρῶτα τὸ μυστικὸ τοῦ νὰ τρῶνε τὸ ψωμὶ καὶ νὰ πίνουν τὸ χρασί·[10] γιατὶ ὁ μεμυημενος σὲ αὐτὰ τὰ μυστικὰ δὲν καταλήγει μόνο στὴν ἀμφιβολια ἀλλὰ στὴν ἀπόγνωση[11] γιὰ τὸ εἶναι τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων· τὴν δὲ μηδαμινότητά τους ἐν μέρει τὴν ἐπιτελεῖ ὁ ἰδιος μέσα τους ἐν μέρει βλέπει νὰ τὴν ἐπιτελοῦν Οὔτε τὰ ζῶα εἶναι ἄμοιρα αὐτῆς τῆς σοφίας μᾶλλον ἀποδεικνύονται βαθυτατα μυημενα σ᾽ αὐτήν· διότι δὲν καθονται μπροστὰ

10 Βλ σ [527/387]. [542/398]

11 Τὸ ἴδιο παιχνίδι με τὸ Zweifel και την Verzweifelung στην σ [76/52]

στὰ αἰσθητα πραγματα σαν νὰσαν αὐθυπαρκτα. ἀλλα ὀντας σὲ ἀπογνωση γι αυτη την πραγματικοτητα και με πληρη βεβαιότητα τῆς μηδαμινοτητας της[12] κοπιαζουν χωρις πολλα πολλα και τα καταβροχθιζουν και ὁλόκληρη ἡ φύση. ὁπως τὰ ζῶα. γιορταζει αὐτα τα φανερα μυστήρια[13] ποὺ διδασκουν ποια εἶναι ἡ αληθεια τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων

Ὅσοι ισχυριζονται ὁμως κατι τετοιο λενε ἐπισης. συμφωνα μὲ προηγουμενες παρατηρησεις. οἱ ἴδιοι ἄμεσα το ἐναντιο αὐτοῦ ποὺ ἐννοοῦν ἑνα φαινόμενο. τὸ ὁποῖο ἰσως εἶναι κατ ἐξοχὴν ἱκανὸ να μᾶς καμει να ἀναστοχασθοῦμε τὴν φυση τῆς κατ αἰσθηση βεβαιοτητας Κάμνουν λογο για τὴν ὑπαρξη *ἐξωτερικῶν* ἀντικειμενων. τα ὁποῖα μποροῦν ἀκριβέστερα ἀκομη νὰ προσδιορισθοῦν ὡς *ἐνεργῶς πραγματικα* ἀπολυτως *καθέκαστα*. *τελείως προσωπικα*. *ἀτομικὰ* πραγματα. κανενα ἐκ τῶν ὁποιων δεν ἐχει πιὰ [γι' αὐτοὺς] τὸ ἀπόλυτα ὁμοιό του· [*70*] αὐτὴ ἡ ὑπαρξη. λένε. χαιρει ἀπολυτης βεβαιότητας καὶ ἀλήθειας Ἐννοοῦν *τοῦτο* τὸ κομμάτι χαρτιοῦ ὅπου γράφω *τοῦτο* ἢ μᾶλλον τὸ ἔγραψα ἀλλα αὐτὸ ποὺ ἐννοοῦν δὲν τὸ λένε.[14] Ἂν ἤθελαν πραγματι νὰ *ποῦν* τὸ τάδε κομματι χαρτιοῦ ποὺ εννοοῦν καὶ ὄντως *νὰ ποῦν ἤθελαν* αὐτὸ εἶναι ἀδυνατον. διοτι γιὰ τὴν γλώσσα. ποὺ ἀνηκει στὴν συνειδηση. στὸ [92] αὐτὸ τοῦτο καθολικο. τὸ ἐννοουμενο αἰσθητὸ τόδε τι εἶναι *ἀπροσπελαστο* Ἄρα μὲ τὶς πολλες ἐνεργα πραγματικὲς ἀπόπειρες να εἰπωθεῖ. θὰ σάπιζε ὁσοι ἀρχισαν τὴν περιγραφὴ δεν θα μποροῦσαν να τὴν ἀποπερατωσουν. ἀλλα θα ἐπρεπε να τὴν παραδωσουν σ' αλλους οἱ ὁποῖοι τελικα θα παραδεχονταν οἱ ἰδιοι ὁτι μιλοῦν γιὰ ενα πραγμα ποὺ δὲν *ὑπαρχει*. Ἐννοοῦν λοιπὸν βεβαια *τοῦτο* τὸ κομμάτι χαρτιοῦ ποὺ ἐδῶ εἶναι τελειως ἄλλο ἀπὸ το παραπανω· ἀλλα ὁμιλοῦν γιὰ ἐνεργῶς πραγματικὰ *πραγματα εξωτερικὰ* ἢ *αἰσθητὰ αντικειμενα*. *ἀπολυτως καθεκαστες* ὀντοτητες. κ ο.κ .δηλαδὴ τὸ μόνο ποὺ λενε γι αὐτα εἶναι το

---

12 Ἄλλη αναγνωση «τους» (των πραγματων)

13 Offenbaren Βλ σ [526/*386*] Πρβλ τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ χριστιανισμοῦ ως Die offenbare Religion *η φανερὴ ἢ προφανὴς* θρησκεία αντ' τοῦ· geoffenbarte. *αποκεκαλυμμένη*

14 Η «δὲν λενε αὐτὸ ποὺ νομίζουν»

καθολου ἄρα ὁ,τι ὀνομαζεται τὸ ἄρρητο δεν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ ἀναληθες, τὸ παραλογο, τὸ μονο καὶ μόνο δοξαζομενο [15] – Ἂν δὲν ποῦμε γιὰ κατι τίποτε ἄλλο πάρεξ ὁτι εἶναι ἕνα *ἐνεργὰ πραγματικὸ πράγμα*, ἕνα *ἐξωτερικὸ αντικειμενο*, τότε τὸ ἐκφέραμε μόνον ὡς τὸ παντελῶς καθολικό, ὁπότε εἴπαμε μᾶλλον την *ὁμοιοτητα* του μὲ τα παντα παρὰ τὴν διακριτότητα του Ἂν πῶ· ἕνα *καθεκαστον πραγμα*, τότε τὸ λεω μᾶλλον ἐξ ἴσου ὡς πληρως *καθολικό*, γιατὶ τὰ πάντα εἶναι ἕνα καθεκαστον πραγμα καὶ ὁμοίως *τὸ ταδε* πραγμα εἶναι ὁτιδήποτε θελουμε Ἔστω ὅτι χαρακτηριζεται ἀκριβέστερα ὡς *τὸ τάδε κομμάτι χαρτιοῦ*, ὅμως *ὁλα* και *καθε* χαρτὶ εἶναι ἕνα *ταδε* κομμάτι χαρτιοῦ, και ἐχω παντα μόνο πεῖ τὸ καθόλου Ἂν θέλω πάλι νὰ συντρέξω τὸ ὁμιλεῖν –ποὺ ἔχει τὴν θεικὴ φυση ὁτι ἀναστρέφει ἄμεσα τὴν δοξασία, τὴν μετατρεπει σὲ κάτι ἄλλο, κι ἔτσι δὲν τὴν ἀφήνει κἂν νὰ *πάρει τὸν λόγο– δείχνοντας* τὸ τάδε κομμάτι χαρτιοῦ, ἀποκτῶ τὴν ἐμπειρία τοῦ τί εἶναι στὴν πραγματικότητα ἡ ἀλήθεια τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητας· τὸ δείχνω ὡς ἕνα *ἐδῶ*, ποὺ εἶναι ἕνα ἐδῶ ἄλλων ἐδῶ, δηλαδὴ εἶναι στὸν ἑαυτό του ἕνα *ἁπλὸ μαζὶ πολλῶν ἐδῶ*, ποὺ θὰ πεῖ ἕνα καθόλου, ἔτσι τὸ παίρνω ὁπως εἶναι στ᾽ ἀλήθεια καὶ ἀντὶ νὰ ξέρω κάτι ἄμεσο, *λαμβάνω ἀληθῶς, ἀντιλαμβάνομαι*.[16]

---

15 Ἢ «τὸ μόνο και μόνο εννοουμενο»

16 «*Λαμβανω αληθῶς αντιλαμβανομαι*» *nehme ich wahr* Ο Ἑ εκμεταλλεύεται την αμφισημια τοῦ wahrnehmen *ἀντιλαμβανομαι* που σημαίνει κατα λεξη *λαμβάνω αληθῶς* (wahr-nehmen)

II
Ἡ ἀντίληψη ἢ τὸ πράγμα, καὶ ἡ ἀπάτη

[*71*/93] Η ΑΜΕΣΗ ΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ δὲν παιρνει για λόγου της τὸ ἀληθες.[1] γιατὶ ἡ μὲν ἀληθεια της εἶναι τὸ καθολου, αὐτη, ὁμως, θελει νὰ παρει τὸ *τόδε τι* Ἡ ἀντίληψη ἐκλαμβανει ἀντιθέτως ὁ,τι γι᾽ αὐτην εἶναι τὸ ὂν ὡς καθόλου Ὅπως ἡ καθολικοτητα εἶναι γενικα ἡ ἀρχη της, ἔτσι εἶναι καὶ οἱ ἀμεσα διακρινόμενες μέσα της στιγμές της, τὸ ἐγὼ καθολικὸ ἐγὼ και τὸ ἀντικείμενο καθολικὸ ἀντικειμενο. Αὐτὴ ἡ ἀρχή της *γεννήθηκε* γιὰ μᾶς.[2] ἄρα ἡ προσληψή μας τῆς ἀντίληψης δὲν εἶναι πλέον φαινόμενη προσληψη, ὅπως τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητας, ἀλλ᾽ ἀναγκαία Κατὰ τὴν γένεση τῆς ἀρχῆς προέκυψαν συνάμα οἱ δύο στιγμὲς ποὺ στὸ φαινόμενό της ἁπλῶς *ἐκπίπτουν* ἡ μία μὲν ἡ κίνηση τῆς δειξης, ἡ ἄλλη ἡ ἴδια κίνηση ἀλλ᾽ ὡς ἁπλό ἡ μὲν τὸ *ἀντιλαμβάνεσθαι*, ἡ δὲ τὸ *ἀντικείμενο*. Τὸ ἀντικείμενο εἶναι ἐπὶ τῆς οὐσίας ὅ,τι καὶ ἡ κίνηση, αὐτὴ εἶναι ἡ ἐκδίπλωση καὶ διάκριση τῶν στιγμῶν, ἐκεῖνο ἡ σύνοψη τους Κατ᾽ ἐμᾶς ἢ αὐτὸ τοῦτο[3] τὸ καθόλου ὡς ἀρχὴ εἶναι ἡ *οὐσία* τῆς ἀντίληψης σ᾽ ἀντίθεση δὲ μ᾽ αὐτὴ τὴν ἀφαίρεση, τὰ δύο διακεκριμένα, τὸ ἀντιλαμβανόμενο καὶ τὸ ἀντιληφθέν εἶναι τὸ *ἐπουσιῶδες*. Ἀλλὰ στὴν πράξη ἀφοῦ τὰ δύο εἶναι τὰ ἴδια τὸ καθόλου ἢ ἡ οὐσια, καὶ τὰ δύο εἶναι οὐσιώδη ἐφ᾽ ὅσον ὅμως σχετίζονται το ἕνα μὲ τἄλλο ὡς ἀντίθετα, μόνο τὸ ἕνα δύναται νἄναι τὸ οὐσιῶδες μὲς στὴν σχέση· ὁπότε ἡ διάκριση οὐσιώδους καὶ ἐπουσιώδους πρεπει νὰ ἐπιμερισθεῖ μεταξύ τους Τὸ ἕνα ὁριζόμενο ὡς τὸ ἁπλό, τὸ ἀντικειμενο, εἶναι ἡ

---

1 Ο Ἑ. παίζει παλι μὲ την κυριολεκτικη σημασια τοῦ wahrnehmen

2. Εἶναι ἕνα αποτέλεσμα για μας ὄχι μιὰ προϋπόθεση ὅπως στην κατ αἴσθηση βεβαιοτητα.

3. Fur uns oder an sich τα δυο εἶναι τὸ ἴδιο Εμεις ἔχουμε ἤδη διανυσει τὸν ἴδιο δρόμο ἄρα ἡ δικη μας σκοπια εἶναι και ἡ ἀντικειμενικη Εἶναι η στιγμη τῆς συνδεσης τῶν σχηματων της συνείδησης η ὁποία συνιστᾶ την μοναδικη «προσθηκη» τοῦ φιλοσοφου (σ [80/*61*])

οὐσια. ἀδιαφορο ἂν γίνεται ἀντιληπτὸ ἢ ὀχι τὸ ἀντιλαμβανεσθαι. ὡς ἡ κινηση εἶναι δε τὸ ανυποστατο. το ὁποῖο ἐνδεχεται να εἶναι ἀλλα καὶ νὰ μὴν εἶναι. και το ἐπουσιῶδες

Τοῦτο τὸ ἀντικειμενο πρεπει τωρα να ὁρισθεῖ ἀκριβεστερα αὐτος ὁ προσδιορισμὸς ν᾽ ἀναπτυχθεῖ δε συντόμως με βαση τὸ ἀποτελεσμα που ἔχει προκυψει [94] ἡ διεξοδικοτερη ἀναπτυξη δὲν ἀνηκει ἐδῶ [4] Καθως ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀντικειμενου τὸ καθολου. εἶναι κατι το *μεσολαβημενο* μεσα στὴν ἁπλοτητα του. τὸ ἀντικειμενο πρεπει αυτὸ νὰ τὸ ἐκφράζει στὸν ἑαυτο του ὡς την φυση του· ἔτσι εμφανιζεται ὡς *τὸ πραγμα πολλῶν ιδιοτητων* Ὁ πλοῦτος τῆς κατ᾽ αισθησιν ἐπιγνωσης ἀνηκει στην αντιληψη. ὀχι στην ἀμεση βεβαιοτητα στὴν ὁποία ἦταν μονο αὐτὸ ποὺ δείχνεται παρὰ διπλα γιατὶ μονον ἡ ἀντίληψη ἔχει στὴν οὐσία της τὴν *ἄρνηση*. τὴν διαφορα ἢ τὴν πολλαπλότητα

[72] Τὸ τοδε τι ἐχει λοιπὸν τεθεῖ ὡς *μη τόδε τι*. ὡς *ἀνηρημενο* ὁπότε δὲν εἶναι μηδὲν ἀλλ᾽ ἕνα ὁρισμενο μηδεν. δηλαδὴ *μηδεν χάποιου περιεχομενου*. ἐννοεῖται *τοῦ τόδε τι*. Τὸ αἰσθητὸ παρισταται ἄρα ἀκόμη τὸ ἴδιο. ἀλλὰ ὄχι ὁπως ὑποτιθεται ὁτι ὑπῆρχε στὴν ἄμεση βεβαιότητα. ὡς τὸ καθεκαστον ποὺ ἐννοοῦμε. ἀλλὰ ὡς καθόλου. δηλαδὴ ὡς αὐτὸ ποὺ θα προσδιορισθεῖ ὡς *ἰδιότητα*. Ἡ *ἀναίρεση* ἐκθετει τὴν αληθινη διττη σημασια της. ποὺ την εἴδαμε στο ἀρνητικο εἶναι συναμα μια *ἄρνηση* και μια *διαφυλαξη* τὸ μηδέν. ὡς *μηδεν τοῦ τοδε τι*. διατηρεῖ την ἀμεσοτητα και εἶναι τὸ ἰδιο αἰσθητο. πλὴν μιαν ἀμεσότητα καθολικη – Τὸ εἶναι. ὁμως. εἶναι ἕνα καθολου ἐκ τοῦ ὅτι ἔχει στὸν ἑαυτο του την μεσολαβηση το ἀρνητικό ἐφ᾽ ὁσον το *ἐκφραζει* αὐτο. στην ἀμεσότητα του εἶναι μια *διακριτη. ὁρισμενη* ιδιοτητα Ἔτσι συναμα τίθενται *πολλες* τετοιες ἰδιοτητες ἡ μια ὀντας ἡ ἀρνητικη τῆς ἀλλης Ἐφ᾽ ὁσον ἐκφραζονται αὐτὲς μεσα στὴν ἁπλοτητα τοῦ καθολου. οἱ [ἀντίστοιχοι] *καθορισμοὶ*[5] –ποὺ μονο μ εναν προσδιορισμο ποὺ θα προστεθεῖ στὴν συνεχεια θὰ εἶναι χυριολε-

---

4 Ανηκει στην *Λογικη* (βλ το κεφ. «Η υπαρξη» τῆς Θεωρας της ουσιας και τὶς § 125-130 της *Ἐγκυκλοπαίδειας*. «Το πραγμα»)

5. Ἄλλη αναγνωση. « Ἐφ᾽ ὅσον αὐτοὶ οἱ *καθορισμοι* εκφραζονται μεσα στην ἁπλότητα τοῦ καθόλου οἱ ἴδιοι»

κτικα ἰδιοτητες– *σχετιζονται προς τὸν ἑαυτο τους*. εἶναι *ἀδιαφοροι* ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον ἑκαστος καθ' ἑαυτον ἐλευθερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἡ ἁπλη ὁμοια με τὸν ἑαυτο της καθολικοτητα εἶναι κι αὐτὴ ὁμως με τὴν σειρα της διακριτη ἀπὸ αυτοὺς τοὺς δικούς της καθορισμους κι ἐλεύθερη εἶναι τὸ καθαρο αὐτοσχετιζεσθαι ἤτοι τὸ *μεσον* μεσα στὸ ὁποῖο ὑπαρχουν ὁλοι οἱ καθορισμοι αὐτοι ἀρα *διαπερνοῦν* ὁ ενας τὸν ἀλλον μεσα της ὡς μεσα σε μιαν *ἁπλὴ* ἑνοτητα διχως ὁμως *νὰ ἐφαπτονται*· γιατὶ. ἀκριβῶς ἐπειδὴ μετεχουν αὐτῆς τῆς καθολικότητας [95] ὑπαρχουν ἀδιάφορα καθ' αὐτοί – Αὐτὸ τὸ ἀφηρημενο ἁπλὸ μεσον ποὺ μπορεῖ να ὀνομασθεῖ *ἡ πραγμότητα* γενικῶς ἢ ἡ *καθαρὴ οὐσία*. δὲν εἶναι ἀλλο απ' τὸ *ἐδῶ* και *τώρα* ἐτσι ὁπως ἀποδείχθηκε ὁτι εἶναι. εννοεῖται ὡς ἕνα *ἁπλὸ μαζὶ* πολλῶν τα πολλὰ εἶναι ὁμως *ὡς πρὸς τὸν καθορισμό τους ἁπλὰ καθόλου* κι αὐτά. Τὸ τάδε ἅλατι εἶναι ἁπλὸ ἐδῶ καὶ συνάμα πολλαπλό εἶναι λευκὸ κι *ἐπίσης* ἁλμυρό. *ἐπίσης* κυβικοῦ *σχήματος*. *ἐπίσης* ὁρισμενου βάρους. κ ο.κ. Ὅλες αὐτὲς οἱ πολλὲς ἰδιότητες ὑπάχουν σ' ἕνα ἁπλὸ *ἐδῶ*. ὁπου ἄρα ἀλληλοδιαπερνοῦνται καμμία δὲν ἔχει ἕνα ἄλλο ἐδῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη. παρὰ ἡ καθε μια εἶναι παντοῦ. μέσα στὸ ἴδιο. ὅπου εἶναι καὶ ἡ ἄλλη· καὶ συνάμα. δίχως νὰ χωρίζονται ἀπὸ διαφορετικὰ ἐδῶ. δὲν θίγουν ἡ μια τὴν ἀλλη ἐνῶ διαπερνοῦνται τὸ λευκὸ δὲν θίγει μητε ἀλλοιώνει τὸ κυβικό. οὔτε κανένα τους τὸ ἁλμυρό. κ ο κ παρά. μιᾶς καὶ ἡ καθε μιὰ εἶναι *ἁπλὴ αὐτοσχεσία* ἡ ἰδια. ἀφήνει τις ἄλλες ἥσυχες καὶ σχετίζεται μ' αὐτὲς μόνον διὰ τοῦ ἀδιαφορου *ἐπίσης*. Αὐτὸ τὸ *ἐπίσης* εἶναι συνεπῶς τὸ ἴδιο τὸ καθαρὸ καθολου ἢ τὸ μεσον. *ἡ πραγμότητα* ποὺ ἔτσι τὶς συνέχει

Σ' αὐτὴ τὴν ἀναφορὰ ποὺ προέκυψε παρατηρήσαμε καὶ ἀναπτύξαμε ἀκόμη μόνο τὸν χαρακτήρα τῆς [73] θετικῆς καθολικότητας προσφερεται ὅμως καὶ μία ἄλλη ὄψη. ποὺ πρεπει να τὴν περιλάβουμε κι αὐτήν Ἀκριβῶς. ἂν οἱ πολλὲς ὁρισμένες ἰδιότητες ἦσαν παντελῶς ἀδιαφορες καὶ σχετίζονταν πέρα για πέρα μόνο μὲ τὸν ἑαυτό τους. δὲν θα ἦσαν *ὁρισμένες* ἰδιοτητες διότι εἶναι ὁρισμενες μόνον ἐφ' ὁσον *διακρίνονται* και *σχετίζονται μὲ ἄλλες* ὡς ἀντίθετες Δεδομενης αὐτῆς τῆς αντιθεσης δὲν μποροῦν. ὅμως. να ὑπάρχουν μαζὶ μεσα στὴν

ἁπλὴ ενοτητα τοῦ μεσου τους ἡ ὁποια εἶναι ἐξ ἰσου οὐσιαστικὴ γι᾽ αὐτὲς ὁσο καὶ ἡ ἀρνηση ἡ διακριση τους. ἐφ᾽ ὁσον δὲν εἶναι μία ἀδιαφορη αλλ᾽ αποκλειστική. ἀρνητικὴ πρὸς ἄλλον διακριση ἐκπίπτει συνεπῶς τοῦ ἁπλοῦ μέσου ὁποτε τὸ μεσον δεν εἶναι μόνον ενα *ἐπίσης* ἀδιάφορη ἑνότητα ἀλλὰ και *ἑνα. αποκλειστικη ἑνοτητα* – Τὸ ενα εἶναι ἡ *στιγμη τῆς ἀρνησης* τὸ οτι ἡ ἰδια ἡ στιγμὴ τῆς αρνησης σχετίζεται με ἁπλὸ τροπο μὲ τὸν ἑαυτό της [96] και ἀποκλειει το ἀλλο ἐνῶ διαμεσου της ἡ *πραγμοτητα* προσδιοριζεται ὡς *πραγμα* Στην ιδιότητα ἡ ἀρνηση ὑπαρχει ὡς *καθορισμος* ποῦναι ἄμεσα ἑνα με τὴν ἀμεσοτητα τοῦ εἶναι ἡ ὁποια λογω αὐτῆς τῆς ἑνοτητας με τὴν ἀρνηση. εἶναι καθολικοτητα ὡς *ἑνα* ὁμως ἡ ἀρνηση ὑπαρχει ἐτσι ὁπως εἶναι ἀποδεσμευμένη (befreit) ἀπ᾽ αὐτὴ την ἑνότητα μὲ τὸ ἐναντιο καὶ ὑπαρχει αὐτὴ καθ᾽ αὐτη

Μ᾽ αὐτὲς τὶς στιγμὲς θεωρημένες μαζί. το πραγμα ολοκληρωθηκε ὡς τὸ ἀληθὲς τῆς ἀντίληψης. ὁσο εἶναι ἀναγκη ν᾽ ἀναπτυχθεῖ αὐτὸ ἐδῶ Εἶναι α ἡ ἀδιαφορη παθητικὴ καθολικοτητα τὸ *ἐπίσης* τῶν πολλῶν ἰδιοτήτων. ἢ μᾶλλον *ὑλῶν*. β. ἡ ἀρνηση. ἐξ ἴσου ὡς ἁπλη δηλαδὴ τὸ *ἑνα*. ὁ ἀποκλεισμὸς ἀντιτιθέμενων ἰδιοτητων. καὶ γ οἱ ἰδιες οἱ πολλὲς *ἰδιότητες* ἡ σχεση τῶν δυο πρωτων στιγμῶν ἡ ἄρνηση ἔτσι ὁπως σχετιζεται μὲ τὸ ἀδιαφορο στοιχεῖο καὶ ἐκπτύσσεται μεσα του ὡς ἕνα πλῆθος διαφορῶν τὸ σημεῖο τοῦ καθεκάστου ἐχχεομενο στην πολλότητα ἐντὸς τοῦ μεσου τῆς ὑπόστασης Ἀπὸ την ἄποψη ὁτι αὐτὲς οἱ διαφορὲς ἀνήκουν στὸ ἀδιαφορο μεσον εἶναι κι αὐτες καθολικές. σχετίζονται μονο μὲ τὸν ἑαυτό τους και δὲν θιγονται μὰ ἀπὸ τὴν ἄποψη ὅτι ἀνήκουν στὴν ἀρνητικη ἑνότητα. εἶναι συναμα ἀποκλειστικες αὐτη τὴν ἀντιθετικη σχεση την ἔχουν ὅμως κατ᾽ ἀνάγκη σχετικα με ἰδιότητες ἀπομακρυσμένες ἀπο τὸ ΔΙΚΟ ΤΟΥΣ *ἐπίσης* Ἡ αἰσθητὴ καθολικότητα ἡ *ἄμεση* ἑνοτητα τοῦ εἶναι καὶ τοῦ ἀρνητικοῦ γινεται λοιπὸν *ἰδιοτητα* μόνον ἐφ᾽ ὁσον ἐξ αὐτῆς ἀναπτύσσονται και διακρινονται μεταξυ τους τὸ ἑνα κι ἡ καθαρὴ καθολικοτητα ἐνῶ ἡ ἴδια συνδέει συλλογιστικα[6] το ἕνα με το ἀλλο

6. Zusammenschließt. Εἶναι ὁ μεσος ὁρος ποὺ συνδέει τὸ ὑποκειμενο καὶ τὸ κατηγορούμενο τοῦ συλλογισμοῦ Ὁ Τ. ερμηνεύει κάθε μεσολάβηση μὲ ὁρους συλλογισμοῦ Syllogismus est principium Idealismi ἔγραψε στις

μονον αὐτη ἡ σχεση της πρὸς τις καθαρες οὐσιωδεις στιγμὲς ὁλοκληρωνει πια τὸ *πραγμα*.

Ἔτσι ἐχει λοιπὸν το πράγμα τῆς ἀντιληψης και ἡ συνειδηση ὁριζεται ὡς κατι ποὺ ἀντιλαμβανεται ἐφ ὁσον εἶναι ἀντικειμενό της αὐτὸ το πραγμα· δεν εχει παρα *να τὸ παρει* και να φερθεῖ ὡς καθαρὴ προσληψη ἐκεῖνο που προκυπτει ἐτσι γιὰ την συνειδηση εἶναι το ἀληθες Ἂν ἡ ἰδια ἐκαμνε [97] τιποτα κατα την ληψη αὐτη, θα αλλοίωνε την ἀλήθεια με μια τετοια προσθήκη ἢ ἀφαιρεση Ἐφ' οσον [74] τὸ ἀντικειμενο εἶναι τὸ ἀληθὲς και καθολικο, ὁμοιο πρὸς ἑαυτον ενῶ ἡ συνειδηση εἶναι για τὸν εαυτο της τὸ μεταβλητὸ κι ἐπουσιῶδες, μπορεῖ να τῆς συμβεῖ να προσλαβει το αντικειμενο μὲ μὴ ὀρθὸ τρόπο καὶ νὰ απατᾶται Τὸ ἀντιλαμβανομενο ἐχει συνειδηση τῆς δυνατοτητας τῆς ἀπάτης γιατι μεσα στην καθολικότητα, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀρχη ὑπαρχει ἀμεσα κατ' αὐτὸ καὶ ἡ *ἑτερότητα*, ἀλλα ὡς το *μηδαμινο*, τὸ ἀνηρημενο Ἔχει ἄρα ὡς κριτήριο τῆς ἀλήθειας *τὴν ὁμοιοτητα προς ἑαυτον*, καὶ ἀναφερεται σὲ κατι προσλαμβάνοντας το ὡς ὅμοιο πρὸς ἑαυτόν.[7] Ἐφ' ὁσον κατ' αὐτὸ ὑπαρχει συναμα τὸ διαφορετικο, τὸ ἀντιλαμβανομενο εἶναι συσχέτιση τῶν διαφόρων στιγμῶν τῆς προσληψής του μεταξυ τους ὁταν σ' αὐτη τὴν σύγκριση ἀνακύπτει ὅμως μια ἀνομοιότητα, αὐτὴ δὲν ἀποτελεῖ ἀναληθεια τοῦ ἀντικειμένου ἀφοῦ αὐτὸ εἶναι τὸ ομοιο πρὸς ἑαυτον ἀλλὰ τοῦ αντιλαμβανεσθαι

Ἂς κοιτάξουμε τωρα ποιαν ἐμπειρια δοκιμαζει ἡ συνειδηση στὸ ἐνεργο της ἀντιλαμβάνεσθαι Ἡ ἐμπειρια περιέχεται *κατ ἐμᾶς* ἠδη στην ἀμέσως παραπανω ἀναπτυξη τοῦ αντικειμενου και τοῦ πῶς ἀναφέρεται ἡ συνειδηση σ' αὐτο και θάναι μονον ἡ ἀναπτυξη τῶν ἀντιφάσεων που ἐνυπάρχουν ἐδῶ – Το ἀντικειμενο ποὺ δεχομαι προσφερεται ὡς κα-

---

θεσεις που υποστηριξε γι' να γινει διδακτωρ (*W* 2 533). « *Οτιδηποτε ἔλλογο εἶναι ἕνας συλλογισμος*». ἰσχυρίζεται ἡ *λογικη* (*W* 6 352· *GW* 12 90) Αλλ η εγελιανη ἔννοια συλλογισμοῦ ἑρμηνεύει τον μέσο το «αἴτιο» τοῦ συλλογισμοῦ, καὶ ὡς *μεσολαβηση* τῶν ἄκρων Στόχος εἶναι δε πάντα ὁ μεσος νὰ *διαιρεῖται στα ἄκρα*

7 Αλλη ἀνάγνωση «η συμπεριφορα του πρεπει να εκληφθει ως ομοια προς εαυτην»

θαρα ένα ἐπισης ἀντιλαμβανομαι (werde gewahr) στο ἀντικειμενο την ἰδιοτητα ἡ ὁποια ομως σαν *καθολικη* που εἶναι ὑπερβαινει τὴν καθεκαστοτητα Το αρχικὸ εἶναι τῆς ἀντικειμενωδους οὐσιας. το ὁτι εἶναι ένα ἐν δεν ἦταν λοιπὸν το ἀληθινὸ εἶναι της ἀφοῦ τὸ *αντικειμενο* εἶναι τὸ ἀληθες ἡ ἀναληθεια χρεωνεται σὲ μενα ἡ προσληψη δεν ἦταν ορθη Λογω τῆς *καθολικοτητας* τῆς ἰδιοτητας πρεπει νὰ ἐκλαβω την ἀντικειμενωδη οὐσια μᾶλλον ὡς *κοινοτητα* ἐν γενει. Ἀντιλαμβανομαι ὁμως ἐπιπλεον την ιδιοτητα ὡς *ὁρισμενη. ἀντιθετη* προς ἄλλο και ἀποκλειστικη τοῦ ἀλλου Ἀρα στην πραγματικοτητα. δεν προσλαμβανα ὀρθῶς την ἀντικειμενικη οὐσια ὁριζοντας την ὡς *κοινοτητα* με ἄλλα. δηλαδὴ ὡς συνεχεια και πρεπει μᾶλλον λογω τοῦ *καθορισμοῦ* τῆς ἰδιοτητας να χωρίσω τὴν συνέχεια καὶ να θεσω τὴν ἀντικειμενωδη οὐσια ὡς ἀποκλειστικὸ ἐν [98] Στὸ χωρισμενο ένα βρίσκω πολλὲς τετοιες ἰδιότητες οἱ ὁποῖες δὲν θιγονται μεταξυ τους. ἀλλὰ εἶναι ἀδιάφορες ἡ μια στὴν ἄλλη· ἄρα δὲν ἀντιλαμβανομουν ὀρθῶς τὸ ἀντικειμενο ὁταν τὸ προσλάμβανα ὡς *ἀποκλειστικο*. ἀλλα. ὅπως πρὶν ἦταν μόνο συνεχεια ἐν γένει. τωρα εἶναι καθολικὸ *κοινὸ μεσον* (*Medium*) ὁπου πολλες ἰδιοτητες ὑπάρχουν. ὡς αἰσθητὲς *καθολικότητες*. ἑκαστη καθ' ἑαυτην. ἐνῶ ἡ χάθε μιά. ὡς *ὁρισμένη*. ἀποκλείει τὶς ἄλλες. Τοτε ὁμως τὸ ἁπλὸ καὶ ἀληθὲς *ποὺ* ἀντιλαμβάνομαι δὲν εἶναι οὐτε καθολικὸ μεσον ἀλλ' ἡ *καθεκαστη ἰδιότητα* καθ' αὐτη. ἡ ὁποια ἔτσι ὁμως δὲν εἶναι οὔτε ἰδιότητα οὔτε ένα ὁρισμενο εἶναι γιατὶ δὲν ὑπαρχει πια οὔτε πάνω σε ἕνα ἐν οὔτε σὲ σχέση μὲ ἄλλες. Ἰδιότητα εἶναι ὅμως μόνον ἐπανω στὸ ἐν. ὁρισμένη δὲ μόνο σὲ σχέση μὲ ἄλλες Αὐτὴ παραμενει. ὡς *τοῦτο* τὸ καθαρὸ [75] αὐτοσχετιζεσθαι. μόνον *αἰσθητὸ εἶναι* ἐν γένει. μιᾶς κι ἔπαψε νἄχει τὸν χαρακτήρα τῆς ἀρνητικότητας στὸν ἑαυτό της καὶ ἡ συνείδηση. κατὰ τὴν ὁποία ὑπάρχει τώρα ἕνα αἰσθητὸ εἶναι εἶναι μόνον ἕνα *δοκεῖν*. ποὺ σημαινει ὁτι βγῆκε τελειως ἀπὸ τὴν ἀντιληψη κι ἐπεστρεψε στὸν ἑαυτό της Μόνο ποὺ τὸ κατ' αἴσθησιν εἶναι καὶ δοκεῖν μεταβαίνει μόνο του στὴν ἀντίληψη ἐπαναφέρομαι στὴν ἀφετηρια καὶ συμπαρασύρομαι πάλι στὸν ἴδιο. ἀναιρουμενο σὲ καθε στιγμὴ καὶ ὡς συνολα κυκλο.

Ἡ συνειδηση τὸν διατρέχει λοιπὸν κατ᾽ ἀναγκη ξανά ἀλλὰ συναμα ὀχι μὲ τὸν ἰδιο τροπο ὁπως την πρωτη φορα Ἔχει πραγματι ἀποκτησει σχετικὰ μὲ τὴν ἀντιληψη την ἐμπειρια, ὁτι τὸ ἀποτέλεσμα και τὸ ἀληθες της εἶναι ἡ διαλυση της ἡ ἀνακλαση ἐντὸς ἑαυτοῦ ἔξω ἀπὸ τὸ ἀληθες Ἔτσι ἔχει προσδιορισθεῖ για την συνειδηση πῶς ἐχει οὐσιαστικα τὸ αντιλαμβάνεσθαι της ὁτι ακριβῶς δεν συνισταται ἁπλῶς στὸ νὰ προσλαμβάνεις ἀμιγῶς ἀλλὰ νὰ εἶσαι, *ἐν ὅσω προσλαμβανεις*, συναμα *ἀνακλασμενος ἔξω* ἀπὸ τὸ ἀληθὲς *μέσα στὸν ἑαυτό σου* Αὐτὴ ἡ ἐπιστροφὴ τῆς συνειδησης στὸν ἑαυτό της, ἐπιστροφὴ ἡ ὁποία *ἀναμιγνύεται* ἄμεσα στην ἀμιγὴ πρόσληψη –καθ᾽ ὅτι ἐμφανίσθηκε ὡς οὐσιαστικὴ γιὰ τὴν ἀντιληψη– ἀλλοιωνει τὸ ἀληθές Ἡ συνειδηση ἀναγνωρίζει συνάμα αὐτὴ τὴν πλευρὰ ὡς δική της καὶ τὴν [99] παίρνει ἐπάνω της, διατηρωντας ἔτσι τὸ ἀληθινὸ ἀντικείμενο καθαρό. – Ἄρα τώρα παρουσιαζεται μέσα στὴν ἀντίληψη ἡ πλευρὰ τῆς ἀπωθησης τῆς συνειδησης μεσα της, ὁπως συνέβη μὲ τὴν κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα, ἀλλὰ κατ᾽ ἀρχὰς ὀχι μὲ τὸ νόημα ποὺ εἶχε αὐτὸ στὴν τελευταία ὁτι δῆθεν στὴν συνείδηση ἀνηκει ἡ *ἀλήθεια* τῆς αντίληψης· ἡ συνείδηση ἀναγνωρίζει ἀντίθετα πολλῶ μᾶλλον ὁτι τῆς ἀνήκει ἡ *ἀναλήθεια* ποὺ προκύπτει ἐδῶ. Μ᾽ αὐτὴ τὴν γνώση εἶναι ὅμως συναμα ἱκανὴ νὰ την ἄρει διακρίνει τὴν πρόσληψή της τοῦ ἀληθοῦς ἀπὸ τὴν ἀναλήθεια τῆς ἀντίληψής της, διορθώνει τὴν δευτερη και, καθὼς την διορθώνει ἡ ἴδια ἡ ἀληθεια, ὡς ἀλήθεια τῆς *ἀντιληψης*, ἀνήκει βεβαια σ᾽*αὐτήν* Ἡ συμπεριφορὰ τῆς συνειδησης ποὺ πρεπει τώρα νὰ ἐξετασθεῖ ἔχει ἀρα ἔτσι ὥστε ἡ ἴδια δὲν ἀντιλαμβανεται πιὰ μονο και μόνο ἀλλὰ ἐχει και συνειδηση τῆς ἀνακλασής της στὸν ἑαυτο της καὶ τὴν ξεχωρίζει ἡ ἴδια ἀπὸ την ἁπλὴ πρόσληψη

Τὸ πράγμα μοῦ γινεται λοιπὸν πρῶτα ἀντιληπτο (werde gewahr) ὡς *ἑνα* και ἔχω να τὸ κρατησω σ αὐτὸ τὸν ἀληθινὸ προσδιορισμο ἂν κατα την κινηση τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι προκυψει κατι που ἀντιφάσκει μ᾽ αὐτό πρεπει να γνωσθεῖ ὡς δικος μου ἀναλογισμός Ὑποπιπτουν ὁμως στὴν ἀντίληψη καὶ διαφορες ἰδιότητες ποὺ φαίνεται νἀναι ἰδιότητες τοῦ πραγματος μονο ποὺ τὸ πραγμα εἶναι ενα κι ἐχουμε συνει-

δηση οτι ή διαφορετικότητα διὰ τῆς ὁποιας θὰ ἔπαυε να εἶναι ένα. ἀνήκει σὲ μᾶς Τὸ ταδε πράγμα εἶναι λοιπὸν στὴν πραγματικότητα λευκὸ μονο ἂν τὸ φερουμε κοντα στὸ *δικο μας* ματι ἁλμυρὸ *ἐπισης* στὴν *δικη μας* γλωσσα *ἐπίσης* κυβικὸ στην *δική μας* ἀφη κ ο κ Τὴν πλήρη διαφορετικοτητα τῶν πλευρῶν δὲν την παιρνουμε ἀπὸ τὸ πραγμα ἀλλὰ ἀπὸ μᾶς οἱ πλευρὲς ἀλληλεκπιπτουν ἔτσι για μᾶς στὸ δικό μας ματι πολυ διαφορετικὸ ἀπὸ τὴν γλώσσα κ ο.κ Ἐμεῖς εἴμαστε ἔτσι τὸ *καθολικὸ μεσον*[8] [76] ποὺ μέσα του τετοιες στιγμὲς διαχωριζονται και ὑπαρχουν καθ' ἑαυτές Ἀρα. μὲ τὸ νὰ θεωροῦμε τὸν καθορισμὸ τοῦ καθολικοῦ μέσου ὡς δικό μας ἀναλογισμο. [100] διατηροῦμε τὴν ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἀλήθεια τοῦ πραγματος. τὸ ὁτι εἶναι ἕνα

Αυτὲς οἱ *διάφορες πλευρὲς* ποὺ ἡ συνείδηση παίρνει πάνω της ἰδωμενες ἔτσι. κάθε μια καθ' αὐτή. ὡς εὑρισκόμενες μὲς στο καθολικὸ μεσον. εἶναι ὁμως *ὁρισμενες* τὸ λευκὸ ὑπάρχει μόνον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ μαῦρο κ ο κ . καὶ τὸ πράγμα εἶναι ἕνα ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἀντιπαρατίθεται σὲ ἄλλα Ὡστοσο τὸ πράγμα δὲν ἀποκλείει ἄλλα ἀπὸ τον ἑαυτό του ἐφ' ὁσον εἶναι ἕνα γιατὶ τὸ νὰ εἶναι ἕνα εἶναι ἡ καθολικη σχέση πρὸς ἑαυτόν. καὶ ἐκ τοῦ ὁτι εἶναι ἕνα. εἶναι μᾶλλον ὅμοιο μὲ τὰ πάντα ἀποκλείει ἄλλα διὰ τοῦ *καθορισμοῦ* Τα ἴδια τα πράγματα εἶναι ἄρα *αὐτὰ καθ' αὐτὰ ὁρισμένα*· ἔχουν ἰδιότητες. διὰ τῶν ὁποίων διακρινονται ἀπὸ ἄλλα Ἐφ' ὁσον ἡ *ἰδιοτητα* εἶναι ἡ *ἰδία* ἰδιότητα τοῦ πράγματος ἕνας καθορισμὸς στὸ ἰδιο τὸ πράγμα. αὐτὸ ἔχει *πολλὲς* ἰδιότητες Γιατὶ κατὰ πρῶτον. τὸ πραγμα εἶναι τὸ ἀληθές. ὑπάρχει αὐτὸ τοῦτο· κι ὁ τι ὑπάρχει σ' αὐτὸ εἶναι σ' αὐτὸ ὡς ἡ ἰδια οὐσια του. ὄχι ἕνεκα ἄλλων· ἀρα. δευτερον. οἱ ὁρισμένες ἰδιότητες δὲν ὑπαρχουν μόνο ἑνεκα ἄλλων πραγμάτων και πρὸς ἄλλα πραγματα ἀλλα σ' αὐτὸ τὸ ἰδιο ὁμως. εἶναι ὁρισμενες ἰδιοτητες *σ' αὐτὸ* μόνον ἐφ' ὁσον εἶναι πολλὲς ἀλληλοδιακρινομενες και τριτον ἐφ' ὁσον μετέχουν ἐτσι τῆς πραγμότητας ὑπάρχουν αὐτες καθ' ἑαυτὲς καὶ ἀδιαφοροῦν ἡ μια για τὴν

---

8 Πιθανη αναφορα στην αριστοτελικη «κοινη αἴσθηση» (*Περι ψυχῆς* βιβ Ι˝)

ἄλλη Αρα, στ᾽ αλήθεια, εἶναι τὸ ἴδιο το πραγμα, τὸ ὁποῖο εἶναι λευκὸ καὶ *ἐπισης* κυβικό, *ἐπισης* ἁλμυρο, κ.ο κ.. δηλαδὴ τὸ πράγμα εἶναι τὸ *ἐπίσης* ἢ τὸ *καθολικὸ μέσον* ὅπου οἱ πολλὲς ἰδιοτητες ὑφιστανται ἡ μια ἐκτὸς τῆς ἀλλης δίχως νὰ ἐφαπτονται και να αἰρονται τὸ πραγμα που παιρνεται ἔτσι ἐκλαμβανεται δὲ ὡς τὸ αληθες

Ἐνῶ ἀντιλαμβάνεται ἐτσι ὁμως, ἡ συνειδηση ἐχει συναμα συνειδηση ὁτι *επίσης* ἀνακλᾶται στὸν ἑαυτο της καὶ ὁτι στὸ ἀντιλαμβανεσθαι, προκυπτει ἡ αντιθετη πρὸς τὸ *ἐπισης* στιγμη Αὐτη ἡ στιγμη ὁμως εἶναι ἡ *ἑνοτητα* τοῦ πραγματος μὲ τὸν ἑαυτο του, ἡ ὁποια ἀποκλειει τὴν διαφορά Αὐτὴν πρεπει ἀρα ἡ συνειδηση να παρει ἐπάνω της γιατὶ τὸ ἴδιο τὸ πράγμα εἶναι ἡ *ὑπόσταση τῶν πολλῶν διαφορετικῶν* [101] και *ἀνεξάρτητων ἰδιοτητων*. Λέγεται λοιπὸν περι τοῦ πραγματος *αὐτὸ εἶναι* λευκό, *ἐπίσης* κυβικὸ καὶ *ἐπίσης* ἁλμυρό, κ ο.κ Πλὴν *ἐφ᾽ ὁσον* εἶναι λευκό, δὲν εἶναι κυβικο, *ἐφ᾽ ὁσον* εἶναι δε κυβικὸ καὶ ἐπισης λευκό, δὲν εἶναι ἁλμυρό, κ ο.κ Ἡ *ἑνοποιηση* αὐτῶν τῶν ἰδιοτητων ἀνήκει μόνο στὴν συνειδηση, ποὺ δεν πρεπει λοιπὸν νὰ τὶς ἀφήσει να συμπέσουν σὲ ἕνα [σημεῖο] μέσα στὸ πράγμα Γι᾽ αὐτὸ τὸν σκοπὸ ἡ ἴδια εἰσάγει το *ἐφ᾽ ὅσον*[9] δια τοῦ ὁποιου διατηρεῖ τὶς μὲν ἰδιότητες ἐξωτερικὲς την μια πρὸς την ἄλλη, τὸ δε πραγμα ὡς τὸ ἐπίσης Τὸ *ἑνιαῖο*, ἡ συνειδηση τὸ παιρνει στὴν κυριολεξια ἐπάνω της μονον απαξ καὶ ὁ,τι ὀνομάσθηκε ἰδιότητα παριστᾶται ως *ἐλεύθερη ὕλη* Το πράγμα ἀναδεικνυεται κατ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο σὲ ἀληθινὸ *ἐπισης*, καθὼς γίνεται μια συλλογὴ ὑλῶν κι ἀντι νἄναι ἕνα, γίνεται μια ἁπλῶς περιβάλλουσα ἐπιφανεια

[77] Ἂν ἀνασκοπήσουμε τί ἔπαιρνε πρωτυτερα ἐπανω της ἡ συνειδηση και τι τωρα τι ἀπέδιδε πρωτύτερα στὸ πραγμα και τι τωρα προκυπτει ὁτι μετατρεπει ἐναλλὰξ τοσο

---

9. «Ο Αριστοτελης εἶναι ο φιλοσοφικὸς εφευρετης αυτοῦ που εκφραζουν οι ὁροι *ως* και *ἤ*. [...] υἰοθετῶ γιὰ τὸ ἀντικειμενο την σκοπια τοῦ ενὸς σημαίνει ὅτι τὸ θεωρω *ὡς* ὑπόστρωμα ἢ μόνιμη ὕλη τοῦ γίγνεσθαι Ὅταν πάλι [...] κοιτάζω τὸ ἴδιο ὑποκείμενο ως πρὸς τα διαδοχικὰ κατηγορήματά του καὶ τὴν ποικιλία τῶν κατηγορούμενών του, το θεωρω *ως* πολλαπλὸ» (J -P Dumont *Introduction à la méthode d Aristote* Vrin Παρισι 1986 σ 30 33)

τον εαυτο της οσο καὶ τὸ πραγμα τοσο σε ἀμιγες ἐν χωρις πολλοτητα ὁσο και σ᾽ ενα *ἐπισης* διαλυμενο σὲ αὐτοτελεῖς ὕλες Ἡ συνειδηση διαπιστωνει ἀρα χαρη σ᾽ αὐτη τὴν σύγκριση ὁτι δὲν εἰναι μονον ἡ δικη της ληψη τοῦ ἀληθοῦς ποὺ ἔχει στον ἑαυτο της την *διαφορετικοτητα τοῦ προσλαμβάνω* και *τοῦ ἐπιστρεφω στὸν ἑαυτο μου*. οτι ἀντιθετως τὸ ἰδιο το αληθες τὸ πραγμα. ἐμφανιζεται πολλῶ μᾶλλον κατ᾽ αὐτὸ τὸν διττὸ τροπο Ἔτσι ὑπαρχει ἡ ἐμπειρια. ὁτι τὸ πραγμα *ἐκτιθεται* μ᾽ εναν ορισμένον τροπο *πρὸς την* προσλαμβανουσα *συνειδηση ἀλλα εἰναι συναμα ἐξω* ἀπὸ τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖο προσφερεται και *ἀνακλασμενο στὸν ἑαυτο του*. δηλαδὴ ἐχει *στὸν* ἑαυτό του μιαν αντίθετη ἀληθεια

Ἡ συνείδηση ἔχει λοιπὸν ἐξελθει ἡ ἰδια απ αὐτο τον δευτερο τρόπο ἀντιληπτικῆς συμπεριφορᾶς. ἀκριβῶς ἐχει παψει νὰ ἐκλαμβανει τὸ πράγμα ὡς τὸ ἀληθινὸ ὁμοιο πρὸς ἑαυτὸν και τὸν ἑαυτό της ὡς τὸ ἀνόμοιο ὡς τὸ ἐπιστρεφον στὸν ἑαυτο του ἔξω ἀπὸ τὴν ὁμοιοτητα ὁποτε τὸ ἀντικείμενο εἰναι τωρα γι᾽ αὐτὴν ὁλη αὐτὴ ἡ κίνηση ποὺ ἐπιμεριζοταν πρὶν στὸ ἀντικείμενο καὶ την συνειδηση Τὸ πραγμα εἰναι *ἑνα* ἀνακλασμενο στὸν ἑαυτό του [102] ὑπαρχει *καθ᾽ ἑαυτον*. ἀλλὰ ὑπάρχει και *κατ᾽ ἄλλο* και μαλιστα εἰναι *ἄλλο* καθ ἑαυτὸν *απ᾽ ὅ τι* κατ᾽ ἀλλο Τὸ πραγμα ὑπάρχει συνεπῶς καθ᾽ ἑαυτὸν καὶ *ἐπίσης* κατ᾽ ἀλλο. ἑνα *διπλὸ* διαφορο ὑπαρχειν ἀλλ᾽ εἰναι *ἐπισης ἕνα* τὸ ἑνιαῖο ομως αντιφασκει προς αὐτὴ την διαφορετικοτητα του ἡ συνειδηση θἄπρεπε ἀρα να πάρει παλι πάνω της την ἑνοποιηση. ἀπομακρυνοντας την ἀπο το πραγμα Ἀρα θἀπρεπε να πεῖ ὁτι το πραγμα. *ἐφ ὁσον* ὑπαρχει καθ᾽ εαυτον. δεν υπαρχει κατ᾽ αλλο Μονο ποὺ στὸ ιδιο τὸ πραγμα ἀνηκει ἐπίσης το ἑνιαῖο. ὁπως διδάχθηκε ἡ συνείδηση ἀπ την ἐμπειρια το πραγμα εἰναι κατ᾽ οὐσιαν ἀνακλασμενο στον ἑαυτό του Το *ἐπίσης* ἡ αδιαφορη διαφορα ανηκει λοιπον πραγματι στο πραγμα τοσο ὁσο και το *ἑνιαῖο* ὡστοσο ἐπειδὴ τα δυο διαφερουν. δὲν ἀνηκουν στὸ ἴδιο ἀλλα σε *διαφορετικα* πραγματα ἡ αντιφαση. ποὺ ἐνεχεται στην ἀντικειμενικὴ οὐσια ἐν γενει επιμεριζεται σε δυο ἀντικειμενα Το πράγμα εἰναι λοιπὸν οντως αὐτὸ καθ᾽ αυτό ομοιο με τον ἑαυτό του ὁμως ἀλλα πραγματα διαταρασ-

σουν αὐτη τὴν ἑνοτητα με τὸν ἑαυτο του ἐτσι διατηρεῖται ἡ ενοτητα τοῦ πραγματος και συναμα διατηρεῖται ἡ ἑτεροτητα ἔξω του. ἀλλα ἔξω καὶ ἀπὸ την συνείδηση

Ὅσο κι ἂν ἐχει τωρα ἔτσι ἐπιμερισθεῖ ἡ ἀντίφαση τῆς ἀντικειμενωδους οὐσιας σὲ διαφορετικα αντικειμενα ἡ διαφορὰ θα ὑπεισελθει ἐν τουτοις στὸ ιδιο το μεμονωμενο καθεκαστον πραγμα Τα *διαφορετικα πραγματα* εἶναι λοιπὸν τεθειμενα *καθ ἑαυτα* κι ἡ ἀντιδικια εἶναι τοσο ἀμοιβαία μεσα τους. ὥστε τὸ καθενα διαφερει ὀχι ἀπὸ τὸν ἑαυτο του ἀλλὰ μονο ἀπὸ το ἀλλο Τὸ καθενα ὁρίζεται ὡστοσο ἔτσι *τὸ ἴδιο ὡς ἑνα διακεχριμενο* και ἔχει *στὸν ἑαυτο του* την οὐσιώδη διαφορά του ἀπο τὸ ἄλλο ἀλλα συνάμα ὄχι ἐτσι ποὺ αὐτὸ να ἀποτελεῖ ἀντίθεση στὸ ἴδιο πραγμα. [*78*] ἀντιθέτως τὸ πραγμα εἶναι καθ᾽ αὐτὸ *ἁπλος καθορισμὸς* ὁ ὁποῖος συνιστᾶ τὸ *οὐσιῶδες*. διακριτικὸ ἔναντι τῶν ἄλλων. χαρακτηριστικο του.[10] Στὴν πραγματικότητα. βέβαια. μιᾶς κι ἔχει την διαφορετικοτητα στὸν ἑαυτό του. τὴν ἔχει κατ᾽ *ἀνάγκην ὡς ἐνεργὸ* διαφορὰ ἑνὸς πολλαπλοῦ οὕτως ἐχειν στὸν ἑαυτό του. Μόνο που. ἐφ᾽ ὅσον ὁ καθορισμὸς συνιστᾶ τὴν *οὐσια* τοῦ πραγματος. διὰ τῆς ὁποίας διακρίνεται ἀπὸ ἄλλα καὶ [103] ὑπαρχει καθ᾽ αὐτο. αὐτὸ τὸ λοιπὸ πολλαπλὸ ουτως ἐχειν του εἶναι τὸ *ἐπουσιῶδες*. Ἄρα τὸ πράγμα ἐχει μὲν μεσα στὴν ἑνότητα του τὸ *διπλὸ ἐφ᾽ ὅσον* στὸν ἑαυτό του. ἀλλα μὲ *ἄνιση ἀξια* ὁπότε κι αὐτὴ ἡ ἀντιθετικότητα δὲν μετατρέπεται σὲ ἐνεργὸ ἀντιθεση τοῦ ἴδιου τοῦ πραγματος. ἀλλα. στὸν βαθμὸ που το πράγμα ἔρχεται σε ἀντιπαραθεση μεσῳ τῆς ΑΠΟΛΥΤΗΣ *διαφορᾶς* του ἐχει αὐτὴ τὴν διαφορα ἀπέναντι σ᾽ ἑνα ἀλλο πραγμα ἔξω του. Ἡ λοιπη πολλαπλοτητα ὑπαρχει μὲν ἐπισης κατ᾽ ἀναγκην στο πραγμα ἐτσι ὡστε δεν μπορεῖ να τοῦ ἀφαιρεθεῖ. πλην εἶναι *ἐπουσιωδης* γι᾽ αὐτο [11]

Αὐτὸς ὁ καθορισμος ποὺ ἀποτελεῖ το οὐσιαστικὸ χαρα-

---

10. Charakter Ἄλλου χαρακτηρας Η αριστοτελικη εννοια τῆς *ειδοποιοῦ διαφορᾶς*.

11. Τα κατηγορουμενα-ιδιοτητες εἶναι συμβεβηκοτα της ουσιας επειδη ο Αριστοτέλης διακρίνει ὅμως τα συμβεβηκότα ποὺ ἀνήκουν στὸν ὁρισμὸ κι ἔτσι συγκροτοῦν την οὐσια τὸ τί ἦν εἶναι. καὶ περιέχουν το γένος καὶ τὴν εἰδοποιὸ διαφορα η οποία εἶναι ὑποσύνολο τοῦ *ἰδίου*

κτηριστικο τοῦ πραγματος καὶ τὸ διακρινει απο καθε ἄλλο ὁρίζεται λοιπὸν ἔτσι, ὡστε μεσω αὐτοῦ το πραγμα ὑπάρχει ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλα ἀλλὰ ὑποτιθεται ὅτι διατηρεῖται ἔτσι καθ' ἑαυτόν. Πράγμα, δηλαδὴ καθ' αυτὸ ὑπαρχον ἑν, εἶναι αὐτὸ ὁμως μονον ἐφ' ὁσον δὲν τελεῖ σ' αὐτη τὴν ἑτεροσχεσια γιατι σ' αὐτὴ την σχεση τιθεται μᾶλλον ἡ συναρτηση μὲ ἄλλο ἡ δὲ συναρτηση μὲ ἄλλο εἶναι ἡ παυση τῆς καθ' εαυτὸν ὑπαρξης Ἀκριβῶς διὰ τοῦ *ἀπολυτου χαρακτηριστικοῦ* και τῆς ἀντίθεσης του, τὸ πράγμα *ἀναφερεται σε ἄλλα* κι εἶναι οὐσιαστικὰ μονον αὐτὸ τὸ ἀναφερεσθαι· ἡ ἀναφορα ὅμως εἶναι ἡ ἄρνηση τῆς αὐτοδυναμίας του καὶ τὸ πραγμα δια τῆς οὐσιωδους ἰδιοτητας του, μᾶλλον καταστρεφεται [12]

Ὅτι εἶναι ἀναγκαία γιὰ τὴν συνείδηση ἐμπειρια πὼς τὸ πράγμα καταστρεφεται ἀκριβῶς διὰ τοῦ καθορισμοῦ ποὺ ἀποτελεῖ τὴν οὐσία του και τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι του, μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ σύντομα συμφωνα μὲ τὴν ἁπλὴ ἐννοια ὡς ἑξῆς Τὸ πράγμα εἶναι τεθειμένο ὡς *καθ' ἑαυτὸν* εἶναι, ἤτοι ὡς ἀπόλυτη ἄρνηση καθε ἑτερότητας ἄρα εἶναι ἀπόλυτη ἄρνηση σχετιζόμενη μονο με τὸν ἑαυτό της ἀλλ' ἡ αὐτοσχετιζόμενη ἄρνηση εἶναι ἄρση *τοῦ ἑαυτοῦ της*, δηλαδη εἶναι τὸ να ἔχει κάτι τὴν οὐσία του μέσα σὲ κάτι ἄλλο

Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ἀντικειμενου, ὅπως προέκυψε ὄντως δὲν περιέχει τίποτε ἄλλο τὸ ἀντικειμενο ὑποτίθεται ὁτι ἐχει μιαν οὐσιώδη ἰδιότητα ποὺ συνιστᾶ τὸ ἁπλὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι του κοντὰ σ' αὐτὴ τὴν ἁπλότητα ὁμως ὑποτίθεται ὁτι ἔχει ἐπίσης την διαφορετικοτητα στὸν [104] ἑαυτο του, ἡ ὁποία ὑποτίθεται ὁτι εἶναι *ἀναγκαια* μὲν ἀλλὰ χωρις να συνιστᾶ τὸν *οὐσιώδη* καθορισμό Πλὴν αὐτὴ εἶναι μια διακριση ποὖναι πια μόνο στὰ λόγια τὸ *ἐπουσιῶδες* ποὺ ὑποτίθεται ὁτι εἶναι ὡστόσο συνάμα *ἀναγκαῖο* [79] αὐτο-

---

12 Geht zugrunde Τὸ ἕτερο παρακατω Ἄλλοῦ η ἔκφραση αποδιδεται, «καταποντζομαι» για να διατηρηθεῖ η συνδήλωση τῆς επιστροφης στὸ θεμελιο Βλ λ.χ *Λογικη W* 6, 66 *GW* 11 281, ὅπου η καταστροφη μιᾶς πρότασης λόγω αντιφασης, zugrunde gehen ἑρμηνευεται ως «*κατευθύνο[μαι] στὸ θεμέλιο*» ἢ στὸν «*λογο ὕπαρξης*», sich zugrunde richten, γιατὶ η αντιφαση χρεώνεται στην αὐθυποστασιοποίηση τῶν ὅρων η ὁποία ἔτσι ἄιρεται

αναιρεῖται δηλαδη εἶναι ὁ,τι μολις ὀνομασθηκε ἄρνηση ἑαυτοῦ

Ἔτσι ἐκπιπτει τὸ τελευταῖο *εφ' ὁσον*, τὸ ὁποῖο χώριζε τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι καὶ τὸ κατ' ἄλλον εἶναι τὸ ἀντικειμενο εἶναι μᾶλλον *ἀπὸ μία και την αὐτη ἄποψη τὸ εναντιο τοῦ ἑαυτοῦ του, καθ' ἑαυτὸν ἐφ' ὁσον ὑπάρχει κατ' ἄλλο* καὶ *κατ' ἄλλο ἐφ ὁσον ὑπάρχει καθ' ἑαυτον*[13] Εἶναι *καθ' ἑαυτόν* ἀνακλασμενο στὸν ἑαυτό του, ἕνα ἀλλὰ τὸ ὁτι εἶναι *καθ' ἑαυτόν*, ἀνακλασμενο στὸν ἑαυτό του, ἕνα, εἶναι σὲ μίαν ἑνοτητα μὲ τὸ ἐναντιό του, *τὸ πρὸς ἕτερον εἶναι* καὶ ἄρα τίθεται μονον ὡς ἀνηρημένο ἤτοι αὐτὸ τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* εἶναι ἐξ ἴσου *ἐπουσιῶδες* ὁσο ἐκεῖνο που ὑποτιθεται ὁτι ἦταν το μόνο ἐπουσιῶδες, ἡ ἀναφορὰ πρὸς ἄλλο

Τὸ ἀντικείμενο ἐχει ἔτσι ἐξ ἴσου ἀρθεῖ ὡς πρὸς τοὺς καθαροὺς καθορισμούς του, δηλαδὴ τοὺς καθορισμοὺς που ὑποτιθεται ὁτι συνιστοῦν τὴν οὐσιότητα του, ὅσο εἶχε καταστεῖ ἠρμένο ὡς πρὸς τὸ αἰσθητὸ εἶναι του Ξεκινωντας ἀπὸ τὸ αἰσθητό εἶναι γίνεται ἕνα καθόλου ἀλλ' αὐτὸ τὸ καθολου ἀφοῦ *προέρχεται ἀπὸ τὸ αἰσθητό*, ἔχει οὐσιαστικὰ τὸ αἰσθητο *ὡς ὅρο*, ὁπότε δὲν εἶναι ἀληθινὰ ὅμοια πρὸς ἑαυτὴν καθολικοτητα ἀλλα μια καθολικότητα *που πάσχει ἀπὸ μιαν ἀντίθεση*, ἡ ὁποία ὡς ἐκ τούτου χωρίζεται στὰ ἄκρα τῆς καθεκαστότητας καὶ τῆς καθολικότητας τοῦ *ἑνὸς* τῶν ἰδιοτητων καὶ τοῦ *ἐπίσης* τῶν ἐλευθερων ὑλῶν Αὐτοι οἱ καθαροὶ καθορισμοὶ φαίνεται νὰ ἐκφράζουν τὴν ἰδια τὴν *οὐσιότητα* ἀλλ' εἶναι μονον ἕνα *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* ποὺ θιγεται ἀπὸ τὸ *πρὸς ἕτερον εἶναι* ἐφ' ὁσον ὁμως ἀμφότερα ὑπαρχουν οὐσιαστικὰ *σε μίαν ἑνότητα*, εἶναι παρουσα τωρα ἡ ἀνυποθετη ἀπόλυτη καθολικότητα, καὶ ἡ συνείδηση τωρα μόνο μπαινει ἀληθινὰ στην ἐπικρατεια τῆς διάνοιας

Ἡ αἰσθητὴ καθεκαστότητα ἐξαφανίζεται λοιπὸν μεν στην διαλεκτικὴ κινηση τῆς ἄμεσης βεβαιότητας και γίνεται [105] καθολικότητα ἀλλα *αἰσθητὴ καθολικοτητα* μόνο Τὸ δοκεῖν

---

13 Πρβλ Ἀριστοτελης, *Μετα τα φυσικα*, 1005β 19-20 «Εἶναι αδυνατον τὸ ἴδιο [κατηγόρημα] νὰ ἀνήκει καὶ να μὴν ανηκει στὸ ἴδιο [ὑποκειμενο] ἀπὸ τὴν ἴδια [ἄποψη]» (δικη μου μτφ) Πρβλ σ [429/*315*]

ἐξαφανισθηκε και το ἀντιλαμβανεσθαι παιρνει το ἀντικειμενο ὁπως εἶναι *αὐτο τοῦτο* δηλαδὴ ὡς κάτι καθολικὸ ἐν γενει ἡ καθεκαστοτητα ἐμφανίζεται λοιπον σ᾽ αὐτὸ ὡς ἀληθης καθεκαστοτητα. ὡς τὸ γεγονὸς ὁτι τὸ *ἑνα ὑπαρχει αὐτὸ τοῦτο* ἢ ὁτι κατι *εἶναι ανακλασμενο στὸν ἑαυτο του* Ἀλλ᾽ εἶναι ἀκόμη ενα *ὑπὸ ὁρους* καθ᾽ ἑαυτον εἶναι *διπλα στὸ ὁποῖο* ἀνακυπτει ἀλλο καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι. ἡ ἀντιτιθέμενη πρὸς την καθεκαστότητα καθολικότητα ποὺ ἔχει την καθεκαστοτητα ὡς ὁρο ὁμως αὐτα τα δυο ἀντιφασκοντα ἄκρα δὲν εἶναι μόνο *τὸ ἕνα διπλα στὸ ἄλλο ἀλλα σὲ μιαν* ἑνότητα δηλαδή τὸ ἴδιο εἶναι. τὸ κοινὸ τῶν δύο ἄκρων τὸ *καθ᾽ ἑαυτον εἶναι* πασχει γενικὰ ἀπὸ τὸ ἀντιθετο ποὺ σημαινει ὁτι συναμα δὲν εἶναι *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* Αὐτὲς τὶς στιγμὲς ἐπιδιώκει ἡ σοφιστεία τῆς ἀντίληψης νὰ σωσει ἀπὸ την ἀντιφαση τους. νὰ τὶς κρατήσει μὲ τὴν διάκριση τῶν *ἀπόψεων*. μὲ τὸ *ἐπίσης* καὶ τὸ *ἐφ᾽ ὅσον*. ὁπως τελικα ν᾽ ἁρπάξει τὸ ἀληθὲς μὲ τὴν διάκριση τοῦ *ἐπουσιώδους* καὶ μιᾶς ἀντιθετής *του οὐσίας* Μόνο ποὺ αὐτὲς *οἱ* μεθοδεύσεις ἀντὶ νὰ ἐμποδίζουν τὴν ἀπατη στὴν [*80*] πρόσληψη ἀποδεικνύονται μᾶλλον οἱ ἰδιες μηδαμινές. τὸ δὲ ἀληθὲς *που* θὰ κερδιζόταν ὑποτίθεται. μέσω αὐτῆς τῆς λογικῆς τῆς ἀντίληψης. ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ἀπὸ μία καὶ τὴν αὐτὴν ἄποψη το ἐνάντιο καὶ ἄρα πὼς ἔχει γιὰ *οὐσία* του την ἄνευ διαφορᾶς καὶ προσδιορισμοῦ καθολικοτητα

Ἐτοῦτες οἱ κενὲς ἀφαιρέσεις *τῆς καθεκαστότητας* καὶ τῆς ἀντιθετης πρὸς αὐτὴν *καθολικοτητας*. ὅπως τῆς *οὐσίας* ποὺ εἶναι συναρτημενη με κατι ἐπουσιῶδες. κατι *ἐπουσιώδους* ποὺ δὲν παυει νὰ εἶναι συναμα ἀναγκαῖο. εἶναι οἱ δυνάμεις (Machte). ἀθυρμα τῶν ὁποιων εἶναι ἡ ἀντιλαμβανόμενη ἀνθρωπινη διανοια ἡ ἰδια ποὺ συχνὰ ὀνομαζεται ὀρθοφροσυνη αὐτη ἡ ὁποια θεωρεῖ τὸν ἑαυτο της τὴν γερὴ πραγματικη συνείδηση εἶναι στὴν ἀντιληψη μόνο τὸ ἄθυρμα *αὐτῶν τῶν αφαιρεσεων* εἶναι γενικα πάντα φτωχοτερη ἐκεῖ ὁπου νομιζει ὁτι εἶναι πλουσιοτερη Ἐνῶ ἀγεται καὶ φέρεται ἀπ αὐτὲς τὶς μηδαμινὲς ὀντοτητες ενῶ ἡ μια τὴν ριχνει στὴν αγκαλια τῆς ἀλλης κι ενῶ ἡ ιδια ἐναντιώνεται στὴν ἀληθεια πασχιζοντας με τὴν σοφιστεια της να κρατησει και να ἰσχυρισθεῖ εναλλαξ τωρα τὸ ενα μετα το ακριβῶς ἀντιθετο. [106]

ἔχει περι τῆς φιλοσοφιας τὴν δοξασια ὁτι αὐτη ἀσχολεῖται μονο με *ἀποκυημα τῆς σκεψης* Ὁντως ἀσχολεῖται και μ᾽ αὐτα ἡ *φιλοσοφια* και τα ἀναγνωριζει ὡς τις καθαρὲς *οὐσιες* τα ἀπολυτα *στοιχεῖα* καὶ δυναμεις (Machte)· ὁμως τα γνωριζει ἔτσι *συναμα ὡς προς τὸν καθορισμο τους* καὶ ἄρα τα κυριευει ἐνῶ ἡ αντιληπτικη αὐτη διάνοια τα ἐκλαμβανει ὡς το ἀληθες κι αὐτα τὴν ὠθοῦν απο την μια πλανη στην ἄλλη Ἡ τελευταία δὲν φθανει ἡ ἴδια να συνειδητοποιησει ὁτι αὐτὸ ποὺ την διεπει εἶναι τετοιες ἁπλὲς *οὐσιοτητες*[14] ἀλλὰ νομιζει παντα ὅτι ἔχει να καμει μ᾽ ἕνα ἐντελῶς στέρεο ὑλικὸ καὶ περιεχομενο ὁπως ἡ κατ᾽ αἰσθηση βεβαιοτητα αγνοεῖ ὁτι *οὐσία* της εἶναι ἡ κενη ἀφαιρεση τοῦ καθαροῦ εἶναι ἀλλ᾽ αὐτὲς *οἱ ἁπλὲς οὐσιοτητες* εἶναι *οντως* ἐκεῖνο βασει *τοῦ ὁποίου* ἡ ἀντιληπτικὴ διάνοια διαπερνᾶ καθε ὑλικὸ καὶ περιεχόμενο καὶ παλινδρομεῖ μεσα του· αὐτὲς τὸ συνεχουν καὶ τὸ κυριαρχοῦν καὶ μοναχα αὐτὲς εἶναι τὸ αἰσθητὸ *ὡς οὐσια* κατὰ τὴν συνείδηση ὁρίζουν τὶς ἀναφορες της πρὸς αὐτο φέρουν τὴν κίνηση τῆς ἀντίληψης και τῆς ἀληθειας της Ἐτουτη ἡ διαδρομη, μία παγια ἐναλλαγὴ προσδιορισμοῦ τοῦ ἀληθοῦς καὶ ἄρσης τοῦ προσδιορισμοῦ αὐτοῦ εἶναι κυριολεκτικὰ ὁ καθημερινὸς καὶ παγιος *βίος* καὶ *πολιτεια* τῆς συνείδησης *ποὺ* ἀντιλαμβάνεται και νομιζει ὅτι ἐλίσσεται μέσα στὴν ἀλήθεια Ἡ συνειδηση προχωρεῖ ἐδῶ ἀκατάπαυστα πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὁμοιας ἄρσης ὅλων τῶν *οὐσιαστικῶν* αὐτῶν *οὐσιοτήτων* ἢ προσδιορισμῶν ὅμως σὲ κάθε καθεκαστη στιγμὴ ἔχει συνείδηση μόνον *τοῦ* ταδε *ἑνὸς καθορισμοῦ* ὡς τοῦ ἀληθοῦς. ὕστερα πάλι *τοῦ* ἀντίθετου Μυρίζεται βέβαια ὁτι εἶναι ἐπουσιῶδες γιὰ νὰ τοὺς σώσει ἀπὸ τὸν ἀπειλητικὸ κίνδυνο, περνᾶ στὴν *σοφιστεία* τοῦ νὰ ἰσχυρίζεται τώρα ὡς τὸ ἀληθὲς ὅ,τι ἡ ἴδια μολις ἰσχυρισθηκε ὡς τὸ ἀναληθές Ἐνῶ ἡ φύση αὐτῶν τῶν ἀναληθῶν οὐσιῶν θέλει, γιὰ τὴν ἀκρίβεια, νὰ ὠθήσει αὐτη τὴν διάνοια [*81*] στὸ νὰ *βάλει μαζὶ* και ὡς ἐκ τουτου να ἀναιρεσει τὶς *σκέψεις*[15] αὐτῶν τῶν

14 Βλ παραπανω σ [37-38/*28-29*] κ σημ και παρακατω σ [272-273/*200*]

15 Το να βαζει μαζὶ τις σκεψεις που ἔχουμε εἶναι τὸ μόνο ἔργο τῆς θεωρητικῆς νοησης Βλ σ [107/*82*] [127/*96*] [162/*121*] [163/*121*]

ἀνευ οὐσιας –τις σκεψεις τῆς *καθολικοτητας* ἐκείνης καὶ τῆς *καθεκαστοτητας* τοῦ *ἐπισης* καὶ τοῦ *ένος* τῆς *οὐσιαστικοτητας* ἐκεινης ἡ ὁποία συναρτᾶται *κατ᾽ αναγκη* μὲ μία *μὴ οὐσιαστικοτητα*. και κατι *μὴ οὐσιαστικοῦ* [107] ποὺ εἶναι ἐν τουτοις ἀναγκαῖο– ἐνάντια σ᾽ αὐτὸ ἡ ἐν λόγω διανοια ἀνθισταται στηριζομενη στὸ *εφ ὅσον* καὶ στις διαφορες *απόψεις* ἢ παιρνοντας πανω της το ένα διανοημα γιὰ να διατηρησει τὸ ἀλλο χωριστο. καὶ ὡς τὸ ἀληθες ΄Ομως αὐτη καθ᾽ αὐτην[16] ἡ φύση αὐτῶν τῶν ἀφαιρεσεων τις βαζει μαζι ἡ ὀρθοφροσυνη εἶναι ἕρμαιο αὐτῶν τῶν ἀφαιρέσεων ποὺ την παρασερνουν στις δινες τῶν κυκλων τους Ἐφ ὅσον αὐτη θελει να τους δωσει την ἀληθεια με το νὰ παιρνει ἄλλοτε πανω της τὴν ἀναληθεια τους. ἄλλοτε παλι μὲ τὸ νὰ ἀποκαλεῖ ἐπισης τὴν ἀπατη μίαν ἐπιφαση τῶν ἀναξιόπιστων πραγματων[17] νὰ χωρίζει τὸ οὐσιῶδες ἀπὸ κατι ποὺ εἶναι ἀναγκαῖο σ᾽ αὐτα ἐνῶ ὡστόσο ὑποτιθεται πως εἶναι ἐπουσιῶδες. και νὰ ἐμμενει στὸ πρῶτο ὡς τὴν ἀληθεια τους ἐν ἀντιθεσει πρὸς το δεύτερο. δὲν τοὺς διατηρεῖ την ἀληθεια τους. στὸν ἑαυτό της ὅμως δινει τὴν αναλήθεια

[168/*125*] [184/*136*]. [*306*/*225*] [*386*/*283*] [417/*306*] [418/*306*] [419/*307*] [420/*308*] [456/*334*] [462/*338*] (σε σχεση παλι με τα *επισης*) [463/*340*] [582/*427*] Τὸ ανυποθετο και καθολικὸ εἶναι απλῶς εκεῖ ὅπου μπορῶ να «βάλω μαζι» τις διαφορες εκαστοτε σκεψεις μου για κατι βλ την αρχη τοῦ αμεσως ἑπόμενου κεφ : «τα διανοηματα [ ] τὰ βάζει μαζι μονο στὸ ανυποθετα καθολικο» (σ [107/*82*])

16 Γὸ an und für sich ἔχει ἐδω την εννοια τοῦ «οὕτως ἢ ἄλλως» (βλ Hegel *Phénoménologie de l'esprit* μτφ J P Lefebvre Aubier Παρίσι 1991 σ 115)

17 Unzuverlässigen Dinge – Βλ. *Πλατωνος* Φαιδων 88 β-γ 1-7 « Ολοι μας ἀφοῦ τοὺς ακούσαμε να λένε ἤμασταν κακοδιάθετοι [...] δι-ότι, ἐνῶ ἤμασταν σφοδρα πεπεισμένοι απὸ τὸν προηγούμενο λόγο μᾶς φανηκε πως μᾶς ταραξαν πάλι καὶ μᾶς ὁδηγησαν σὲ ὑποψία (*ἀπιστίαν*) [ ] μήπως δεν εἴμαστε ἄξιοι κριτες για τιποτα ἢ καὶ τὰ πραγματα αὐτα [= θέματα] εἶναι αναξιόπιστα (*ἄπιστα*)» (δική μου μτφ)

III
Δύναμη καὶ διάνοια, φαινόμενο καὶ ὑπεραισθητὸς κόσμος

[82] Στην διαλεκτικὴ τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιοτητας ἡ συνειδηση ταχασε, ἐπαψε ν᾽ ἀκουει να βλεπει κ τ τ , και ὡς ἀντιληψη ἔφθασε σὲ διανοηματα αὐτα ὅμως τα βαζει μαζι[1] μονο στο ἀνυποθετα καθολικο Αὐτὸ δὲ το ἀνυπόθετο (Unbedingte) θαταν κι αυτο παλ᾽ μόνο το τοποθετουμενο ἀπο μια πλευρὰ *ἄκρο* τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*, ἂν ἐκλαμβανοταν σαν ἡσυχη απλη οὐσια διότι ἐτσι θα ἐρχοταν ἡ μη οὐσια (Unwesen) ἀπέναντι του σχετιζόμενο δε με αὐτην θἀταν κι αὐτὸ ἐπουσιῶδες, ὁποτε ἡ συνείδηση δὲν θἀχε βγεῖ ἀπο την ἀντιληψιακὴ ἀπατη ὁμως προεκυψε ὡς κάτι ποὺ ἐπεστρεψε στὸν ἑαυτό του ἔξω απο ἑνα τέτοιο *ὑπὸ ὅρους* (bedingtes) καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι – Τοῦτο τὸ ἀνυποθετο καθολου, που εἶναι ἐφ᾽ ἑξῆς τὸ ἀληθὲς ἀντικειμενο τῆς συνείδησης. [108] συνεχιζει να ὑπάρχει ὡς *ἀντικειμενό* της ἡ συνείδηση δεν ἐχει ἀκόμη συλλάβει *τὴν ἔννοια του ὡς ἔννοια*[2] Τὰ δύο εἶναι οὐσιαστικὰ διακριτέα γιὰ την συνείδηση, τὸ ἀντικειμενο ἐπέστρεψε στὸν ἑαυτο του ἀπὸ την ἀναφορὰ σὲ ἄλλο κι ἐτσι ἐγινε *αὐτο τοῦτο* ἐννοια ὁμως ἡ συνείδηση δὲν εἶναι ἀκομη κατα τον ἑαυτό της ἡ ἔννοια, καὶ γι᾽ αὐτὸ δὲν ἀναγνωριζει σ᾽ ἐκεῖνο τὸ ἀνακλασμενο ἀντικείμενο τὸν ἑαυτο της *Κατ ἐμᾶς* τὸ αντικειμενο αὐτὸ προεκυψε διὰ τῆς κινησης τῆς συνειδησης κατα τροπον ὥστε ἡ συνειδηση ἔχει ἐμπλακεῖ στο γιγνεσθαι του καὶ ἡ ἀνάκλαση εἶναι ἡ ἴδια ἀπὸ τὶς δυο πλευρες ἠτοι εἶναι μονο *μία*. Ἐπειδὴ ὅμως σ᾽ αὐτὴ τὴν κινηση ἡ συνείδηση εἶχε ὡς περιεχόμενο της μόνο τὴν ἀντικειμενωδη οὐσία ὄχι

1 Βλ σ [106/81] κ σημ

2 Ἄλλη ἀναγνωση «*την εννοια της ως ἔννοια*». – Ἴσχω κατ᾽ ως αντικείμενο δηλ παραμενω συνειδηση εφ᾽ οσον *ναι μὲν θεματίζω ενα καθόλου ἀλλα τὸ αντιλαμβανομαι ὡς ἕνα ὄν* Ὁταν συλλαβω ως ἔννοια το ὄν *τῆς ἔννοιας παυοντας να εἶμαι συνείδηση* θα μπορω να νοησω ἕνα ὄν που θἀ ἔχει *αντίστροφα την δομη εννοιας: την ζωη* (εἶναι αὐτοσκοπός)

τὴν συνειδηση ὡς τετοια το αποτελεσμα πρεπει να τεθεῖ κατ αὐτην με ἀντικειμενῶδες νοημα καὶ η συνείδηση ὡς ακομη ἀποσυρόμενη ἀπ ὁ τι προεκυψε ετσι ὡστε γι᾽ αυτην η οὐσια νἀναι αὐτο ὡς ἀντικειμενῶδες

Ἡ διανοια εχει πάντως ἀρει ἔτσι την δικη της αναληθεια και τὴν αναληθεια τοῦ ἀντικειμενου κι αὐτὸ που τῆς προεκυψε ετσι εἶναι ἡ ἐννοια τοῦ ἀληθοῦς ὡς ἀληθες που ὑπαρχει *αὐτὸ τοῦτο* ποὺ δὲν εἶναι ἀκόμη ἐννοια ἠτοι στερεῖται τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* τῆς συνειδησης και ποὺ ἡ διανοια τὸ αφήνει να ἰσχυει δίχως νὰ ἐχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της μέσα του Αὐτο καμνει τα δικα του για λογου του ἐτσι ὡστε ἡ συνείδηση εἶναι ἀμετοχη στὴν ἐλευθερη πραγματοποίηση του μόνο την κοιταζει και την προσλαμβανει ἀμιγῶς *Ἐμεῖς* ἔχουμε ἄρα ἀκομη πρῶτα νὰ [*83*] μποῦμε στην θέση της καὶ νὰ εἴμαστε ἡ ἐννοια ποὺ ἀναπτύσσει ὁ,τι περιλαμβανει τὸ ἀποτελεσμα ἡ συνείδηση θὰ γίνει ἐννοιολογικὴ γιὰ τὸν ἑαυτό της μόνο μ᾽ αὐτὸ τὸ ἀνεπτυγμενο ἀντικείμενο ποὺ τῆς προσφέρεται ὡς ἕνα ὄν

Ἀποτέλεσμα ἦταν τὸ ἀνυποθετα καθολικό, ἀρχικὰ μὲ τὸ ἀρνητικὸ κι ἀφηρημένο νόημα ὁτι ἡ συνειδηση ἀρνήθηκε τὶς μονομερεῖς ἔννοιες της καὶ τὶς ἀφαίρεσε, ἀκριβέστερα τὶς παράτησε Τὸ ἀποτελεσμα ἔχει ὁμως στὸν ἑαυτό του τὴν θετικὴ σημασια ὅτι σ᾽ αὐτὸ ἡ ἑνότητα *τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* καὶ *τοῦ κατα ἄλλον εἶναι*, ἤτοι ἡ ἀπόλυτη ἀντίθεση, τίθεται ἄμεσα ὡς ἡ αὐτὴ οὐσία Αὐτὸ φαινεται ἀρχικὰ ν᾽ ἀφορᾶ μόνο [109] τὴν μορφὴ ποὺ ἔχουν οἱ στιγμὲς ἡ μία πρὸς τὴν ἄλλη ὅμως τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι καὶ τὸ κατ᾽ ἄλλον εἶναι ἀποτελοῦν ἐξ ἴσου τὸ ἴδιο τὸ *περιεχόμενο* γιατι ἡ ἀντίθεση ὡς πρὸς τὴν ἀληθεια της δὲν μπορεῖ να ἔχει ἄλλη φύση ἀπὸ αὐτὴν ποὺ προέκυψε στὸ ἀποτελεσμα, ἐννοεῖται αὐτὴ συμφωνα μὲ τὴν ὁποια ἐκεῖνο ποὺ στὴν ἀντίληψη θεωρεῖται ἀληθὲς περιεχόμενο ἀνήκει, στὴν πραγματικότητα μόνο στὴν μορφὴ καὶ διαλύεται στὴν δική της ἑνότητα Τοῦτο ἐδῶ τὸ περιεχόμενο εἶναι συνάμα καθολικό· δὲν μπορεῖ νὰ ὑπαρχει κανένα ἄλλο περιεχόμενο, ποὺ λόγῳ ἰδιαίτερης ὑφῆς του θὰ ἐξαιροῦνταν ἀπ᾽ τὸ νὰ ἐπιστρέψει σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀνυπόθετη καθολικότητα Ἕνα περιεχόμενο ὁπως αὐτὸ θὰ ἦταν ἕνας ὁποιοσδήποτε

όρισμενος τρόπος να είναι κάτι καθ' έαυτὸν και ν' ἀναφερεται προς ἀλλο Ὁμως *γενικα τὸ να είναι καθ έαυτον και νὰ ἀναφερεται πρὸς ἄλλο* συνιστᾶ την *φύση* και *οὐσία* τοῦ περιεχομενου ἡ ἀληθεια τῶν ὁποιων είναι νὰναι ἀνυποθετα καθολικό τὸ δὲ ἀποτελεσμα είναι καθολικὸ ἁπλῶς

Ἐπειδὴ ὁμως αὐτὸ τὸ ἀνυποθετα καθολικὸ είναι αντικειμενο κατα τὴν συνειδηση προκυπτει σ' αὐτὸ ἡ διαφορὰ μορφῆς καὶ περιεχομένου κι οἱ στιγμὲς ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ περιεχομένου ἐχουν τὴν ἐμφανιση με τὴν ὁποια προσφερονταν ἀρχικα, συμφωνα με τὴν ὁποια είναι, ἀφ' ένος καθολικο μεσον πολλῶν ὑφισταμενων ὑλῶν ἀφ ἑτερου δε, ανακλασμενο στὸν ἑαυτο του ἑν ὁπου ἡ αυτοδυναμια τῶν ὑλῶν ἐχει καταργηθεῖ Τὸ πρῶτο είναι ἡ διαλυση τῆς αὐτοδυναμιας τοῦ πραγματος, ἤτοι ἡ παθητικοτητα, που είναι ένα κατ' ἄλλον είναι, τὸ δεύτερο είναι ὅμως τὸ καθ' ἑαυτὸν είναι Πρεπει νὰ δοῦμε πῶς αὐτὲς οἱ στιγμὲς ἐκτιθενται μεσα στὴν ἀνυπόθετη καθολικότητα, ἡ ὁποια είναι ἡ οὐσια τους Είναι ἀρχικὰ προφανὲς ὅτι ἀφοῦ ὑπάρχουν μονο μέσα στὴν ἀνυποθετη καθολικότητα, δὲν βρίσκονται πλεον καθόλου ἡ μια ἔξω ἀπὸ τὴν ἄλλην, παρὰ είναι οὐσιαστικὰ στὸν ἑαυτο τους αὐτοαναιρούμενες πλευρες, ἐνῶ τιθεται μονον ἡ μεταβαση τους ἡ μια στὴν ἄλλη

Ἡ μία στιγμη ἐμφανιζεται λοιπὸν ὡς ἡ οὐσια ποὺ τοποθετηθηκε ἀπὸ τὴν μια πλευρα, ὡς καθολικὸ μεσον ἢ ὡς ἡ ὑπόσταση αὐτοδυναμων ὑλῶν Ἡ *αὐτοδυναμια* αὐτῶν τῶν ὑλῶν ὁμως δὲν είναι τίποτε ἀλλο ἀπ' αὐτο τὸ μέσον δηλαδὴ αὐτὸ τὸ *καθολου* είναι ὁλωσδιολου ἡ *πολλοτητα* τέτοιων διαφορων καθόλου Ὁτι τὸ καθόλου ὑπαρχει στὸν ἑαυτό του σ' ἀχωριστη [110] ἑνοτητα μ' αὐτη τὴν πολλοτητα σημαινει ὁμως ὅτι αὐτες οἱ ὕλες είναι καθε μιὰ ὁπου κι ἡ ἄλλη ἀλληλοδιαπερνοῦνται –χωρὶς ὅμως να ἐφάπτονται γιατι τὸ πολλα διακριτά ἀντιστροφα είναι εξ ἰσου κατι τὸ αὐτοδυναμο [84] Ἐτσι ὁμως τιθεται συναμα και τὸ καθαρα πορῶδες τῶν ὑλῶν δηλαδὴ ὁτι είναι ἀνηρημενες Αὐτὸ παλι τὸ ἀνηρημενο δηλαδη ἡ ἀναγωγὴ αὐτῆς τῆς διαφορετικότητας στὸ *καθαρο καθ' ἑαυτὸν είναι*, δεν είναι ἀλλο ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ μεσον, καὶ τοῦτο ἡ *αὐτοδυναμια* τῶν διαφορῶν Δηλαδη τα τεθειμενα

ὡς αὐτοδύναμα μεταβαίνουν ἄμεσα στην ἑνοτητα τους και ἡ ἑνοτητα τους μεταβαινει ἀμεσα στὴν ἐκδιπλωση, κι αὐτη παλι ἐπιστρέφει στην ἀναγωγη Αὐτὴ ἡ κίνηση εἶναι ὅμως ὁ,τι λεγεται *δυναμη* ἡ μια στιγμη της ἀκριβῶς ἡ δυναμη ὡς ἐξαπλωση τῶν αὐτοδυναμων ὑλῶν μεσα στὸ εἶναι τους, εἶναι ἡ *ἐξωτερικὴ ἐκδήλωση* της ἡ ἴδια ὁμως ὡς ἡ εξαφάνιση τῶν ὑλῶν εἶναι ἡ *ἀπωθημενη* μεσα της ἐξω ἀπὸ τὴν ἐκδηλωση της ἤτοι ἡ *κυριως δύναμη* Ἀλλα, πρῶτον, ἡ ἀπωθημενη μεσα στὸν ἑαυτο της δύναμη *πρεπει* νὰ ἐκδηλωθεῖ και, δευτερον μεσα στην ἐκδηλωση δὲν παύει να εἶναι μια *ὑπαρχουσα μεσα στὸν ἑαυτό της* δυναμη, ὁπως και μέσα σ᾽ αὐτὸ τὸ ἐντὸς τοῦ ἑαυτοῦ της εἶναι ἡ ἴδια δὲν παυει νὰ εἶναι μια ἐκδήλωση – Ἐφ᾽ ὁσον διατηροῦμε ἐτσι τὶς δύο στιγμὲς στὴν ἄμεση ἑνότητα τους, ἡ διανοια, στὴν ὁποία ἀνήκει ἡ ἔννοια τῆς δύναμης εἶναι στην κυριολεξια *ἡ ἔννοια*, ἡ ὁποία φερει τὶς διακριτὲς στιγμὲς ὡς διακριτές γιατὶ *στὸν ἑαυτο τους* αὐτὲς ὑποτίθεται ὁτι δὲν εἶναι διακριτές ἡ διάκριση εἶναι συνεπῶς μόνο στὴν σκεψη – Δηλαδὴ στα παραπάνω τέθηκε μόνον ἡ ἔννοια τῆς δυναμης, ὄχι ἀκόμη ἡ πραγματικότητά της [3] Ὁμως ἡ δύναμη εἶναι στὴν πραγματικότητα τὸ ἀνυπόθετα καθολικό, ποὺ ὁ,τι τὸ ἴδιο εἶναι *κατ᾽ ἄλλο*, αὐτὸ εἶναι ἐπίσης στὸν ἑαυτό του· ποὺ δηλαδὴ ἔχει στὸν ἑαυτό του τὴν διαφορὰ –γιατὶ ἡ διαφορὰ δὲν εἶναι παρὰ το *κατ᾽ ἄλλον* εἶναι. Για να ὑπάρχει λοιπὸν ἡ δύναμη σύμφωνα μὲ τὴν ἀληθεια της πρέπει ν᾽ ἀφεθεῖ ἐντελῶς ἐλευθερη ἀπ᾽ τὴν σκεψη[4] καὶ να τεθεῖ ὡς ὑφισταμενη οὐσία αὐτῶν τῶν διαφορῶν, πράγμα ποὺ σημαίνει *μιὰ φορα* νὰ τεθεῖ *αὐτὴ* ὡς παραμενουσα οὐσιαστικα *αὐτὴ καθ᾽ αὐτην* ὁλοκληρη ἡ δυναμη, *ὑστερα* δε νὰ τεθοῦν οἱ *διαφορες* της ως στιγμὲς ποὺ ὑφιστανται *οὐσιακὰ* ἢ καθ᾽ ἑαυτές Ἡ

---

3 Στὸν Ἔ. η ἔννοια εἶναι ὁ αντιθετος τῆς πραγματικοτητας ὁρος, ο οποῖος χρειαζεται την πραγμάτωση του, που ἀναιρει την ἄμεση εννοιακη μορφή του, ἄρα συγχρόνως διορθωνει τὴν ἔννοια ποὺ πραγματωνει αλλα ἔννοια εἶναι και ἡ σχεση τῆς πρωτης σημασιας με την πραγματικότητα ἄρα εἶναι τὸ αὐτοπραγματοποιουμενο, *καὶ ἔτσι εἶναι ενας ὅρος που εἶναι και η σχεση του πρὸς τὸν ἄλλον*. Με τὴν δευτερη σημασια ἐχουμε την (δια τῆς πραγματώσεως) διορθωμένη ἐκδοχη της πρωτης σημασιας

4 Γι αὐτὸ τὸ σχῆμα τῆς *απελευθέρωσης τοῦ ἄλλου* βλ σ [146/109] κ σημ

δυναμη ὡς τετοια, ὡς ἀπωθημενη εντὸς ἑαυτῆς ὑπάρχει συνεπῶς καθ' ἑαυτὴν [111] ὡς ενα *ἀποκλειστικὸ* ἐν, γιὰ τὸ ὁποῖο ἡ ἐκδίπλωση τῶν ὑλῶν εἶναι *μια ἄλλη οὐσια που ὑφίσταται*.[5] ὁποτε ἔχουν τεθεῖ δυο διαφορετικὲς αὐθυποστατες πλευρες Αλλ' ἡ δύναμη εἶναι ἐπισης τὸ σύνολο ητοι παραμενει ὁ,τι εἶναι κατα την ἔννοιά της, ακριβῶς αὐτὲς οι *διαφορὲς* παραμενουν καθαρὲς μορφες, ἐπιφανειακὲς *ἐξαφανιζόμενες*[6] *στιγμες* Οἱ *διαφορὲς* τῆς *ἀπωθημένης* στὸν ἑαυτό της κυριως δυναμης και τῆς *ἐκδίπλωσης* τῶν αὐτοδυναμων ὑλῶν δὲν θα ὑπῆρχαν συναμα διόλου, ἂν δὲν εἶχαν μιαν *ὑποσταση*, δηλαδὴ ἡ δυναμη δὲν θὰ ὑπῆρχε, ἂν δὲν *ἦταν ὑπαρκτὴ* κατ' αὐτὸ τὸν ἀντιθετικὸ τρόπο ὁμως τὸ ὅτι εἶναι ὑπαρκτη κατ' αὐτὸ τὸν ἀντιθετικὸ τρόπο δὲν σημαίνει παρα ὁτι οἱ δυο στιγμὲς εἶναι οἱ ἴδιες συνάμα *αὐθυπόστατες* – Ἄρα ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ ἐξετασθεῖ εἶναι αὐτὴ ἡ κίνηση τῆς μονιμης αὐθυποστασιοποίησης τῶν δυο στιγμῶν καὶ τῆς ἐπαναναίρεσής τους. – Εἶναι γενικῶς προφανὲς ὅτι ἡ κίνηση αὐτὴ δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν κίνηση τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι, ὁπου καὶ οἱ δυο πλευρές, συναμα τὸ ἀντιλαμβανόμενο καὶ τὸ ἀντιληφθέν τὴν μία, ὡς *πρόσληψη* τοῦ ἀληθοῦς, εἶναι ἕνα καὶ μὴ διακεχριμένες παράλληλα [85] ὅμως καθε πλευρὰ εἶναι ἐξ ἰσου *ἀνακλασμένη* στὸν ἑαυτό της, καθ' ἑαυτήν Ἐδῶ αὐτὲς οἱ δύο πλευρὲς εἶναι στιγμὲς τῆς δύναμης· ὑπαρχουν τοσο μὲς στὴν ἑνότητα ὅσο ἡ ἑνότητα αὐτή, ποὺ ἐμφανιζεται ὡς ὁ μέσος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ καθ' ἑαυτὰ ὑπαρχοντα ἄκρα αποσυντίθεται παντοτε σ' αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ ἄκρα, ποὺ μόνον ἔτσι ὑπάρχουν – Ἡ κίνηση ποὺ ἐκτέθηκε πιὸ πρὶν ὡς ὁ αὐτοεκμηδενισμὸς ἀντιφατικῶν ἐννοιῶν ἔχει ἐδῶ λοιπὸν *ἀντικειμενώδη* μορφη, και εἶναι κίνηση τῆς δυναμης ὡς ἀποτελεσμα τῆς ὁποιας ἀνακυπτει τὸ ἀνυπόθετα καθολου ὡς *μὴ ἀντικειμενῶδες* ἤτοι ὡς *ἐσωτερικὸ* τῶν πραγματων

Ἡ δύναμη, ἔτσι ὅπως ὁρισθηκε καθ' ὅσον παρουσιαζεται

---

5 *Bestehendes Wesen*. Μπορει να αποδοθει και ως «ενα ἄλλο υφισταμενο ὄν». *Προσοχη* Αὐτὴ ἡ «υφιστάμενη οὐσία» *δεν* εἶναι η Substanz ὅπως αλλοῦ Ὅμως η ἔκφραση αυτη στην δεδομένη συναφεια (ουσιαστικοποίηση στιγμῶν) ἐπιβεβαιωνει την ορθότητα τῆς απόδοσης

6 Verschwindende Ὅρος διαφορικοῦ λογισμοῦ

ὡς *τετοια*. δηλαδη ὡς *ἀνακλασμενη στον ἑαυτο της*. εἶναι ἡ μια πλευρα τῆς ἔννοιας της [7] ἀλλ᾽ ὡς ἑνα ἄκρο οὐσιοποιημένο καὶ μαλιστα τὸ τεθειμενο ὑπὸ τὸν καθορισμο τοῦ ἑνός Ἡ *ὑποσταση* τῶν εκδιπλωμενων ὑλῶν εἶναι ἐτσι ἀποκλεισμενη ἀπὸ αὐτὴν κι *αλλο* ἀπὸ αὐτην. Ἐφ᾽ ὁσον εἶναι ἀναγκαῖο *ἡ ἴδια νἀναι αυτη ἡ ὑποσταση* ἤτοι *να ἐκδηλώνεται εξωτερικα*. ἡ ἐξωτερικευσή της [112] παρουσιάζεται ἔτσι ὡστε *ἐκεῖνο τὸ ἄλλο ὑπεισέρχεται σ᾽* αὐτην και τὴν προκαλεῖ Ἀλλὰ στην πραγματικότητα ἐφ᾽ ὁσον ἡ ἴδια *κατ᾽ ανάγκην* ἐκδηλώνεται ἐξωτερικα ὁ.τι εἶχε τεθεῖ ὡς ἄλλη οντότητα τὸ ἔχει στὸν ἑαυτο της Πρεπει νὰ πάρουμε πισω ὁ τι εἴπαμε ὁταν θεσαμε αὐτὴν ὡς *ἑνα ἐν* καὶ τὴν *οὐσία* της τὸ ἐκδηλωνεσθαι ὡς κάτι ἄλλο ποὺ ὑπεισερχεται απ᾽ ἔξω σ᾽ αὐτην ἡ δυναμη εἶναι μᾶλλον ἡ ἴδια αὐτὸ τὸ καθολικὸ *μεσον* ὁπου οἱ στιγμὲς ὑφιστανται ὡς ὕλες ἤτοι *ἔχει ἐκδηλωθεῖ ἐξωτερικά* τὸ δῆθεν *ἄλλο* ποὺ τὴν προκαλοῦσε εἶναι δὲ πολλῶ μᾶλλον ἡ ἴδια Ἡ δύναμη εἶναι ἀρα τωρα ὑπαρκτὴ ὡς τὸ μέσον τῶν ἐκδιπλωμενων ὑλῶν Ἀλλα ἔχει ἐξ ἴσου οὐσιωδῶς τὴν μορφὴ ὁτι οἱ ὑφιστάμενες ὕλες ἐχουν ἀρθεῖ δηλαδὴ εἶναι *οὐσιωδῶς ἓν· τοῦτο τὸ ἐνιαῖο* εἶναι *συνεπῶς τωρα* δεδομένου ὅτι *ἡ δύναμη* ἔχει τεθεῖ ὡς τὸ μεσον τῶν ὑλῶν *ἄλλο ἀπὸ αὐτήν* κι ἡ ἴδια ἔχει αὐτη τὴν οὐσια της ἔξω της Ἀφοῦ ὅμως ἡ ἴδια πρέπει κατ᾽ ἀνάγκην νἄναι αὐτὸ ὡς τὸ *ὁποῖο δὲν* ἔχει τεθεῖ *ἀκόμη*. *αὐτὸ τὸ ἄλλο ἐπεισέρχεται* καὶ τὴν προκαλεῖ ν᾽ ἀνακλασθεῖ στὸν ἑαυτό της. ἤτοι αἴρει την ἐξωτερικευσή της. Στὴν πραγματικότητα ὁμως εἶναι *ἡ ἴδια* αὐτη ἡ ἀνάκλαση της στὸν ἑαυτό της. ἡ ἄρση τῆς ἐξωτερίκευσης τὸ ἐνιαῖο ἐξαφανίζεται *ὅπως* ἐμφανίσθηκε ἀκριβῶς ὡς *ἄλλο ἡ δύναμη εἶναι ἡ ἴδια τὸ ἐνιαῖο* ἀπωθημένη στὸν ἑαυτο της δυναμη

Ἐκεῖνο *που* ἀνακυπτει ὡς ἄλλο και τὴν προκαλεῖ τοσο να ἐκδηλωθεῖ ἐξωτερικὰ ὅσο και νὰ ἐπιστρέψει στὸν ἑαυτό της εἶναι *κι αυτὸ δυναμη*. ὁπως προκυπτει ἀμεσα γιατι το ἀλλο εμφανιζεται ἐξ ισου ὡς καθολικὸ μεσον ὁσο καὶ ὡς ἑν και ἔτσι ὥστε καθένα τῶν σχηματων αὐτῶν ἀνακύπτει συνα-

---

7 Καθε εννοια εἶναι η σχεση δυο ορων και η ἴδια η σχεση ταυτίζεται παντα με τὸν ἑναν

μα μόνον ὡς ἐξαφανιζόμενη στιγμη Ἀρα ἐκ τοῦ ὁτι ὑπαρχει ένα ἀλλο κατα την δυναμη και αὐτὴ ὑπαρχει κατα ενα ἀλλο. δὲν ἐχει βγεῖ ἀκομη διόλου ἀπὸ την ἐννοια της Ὁμως συνάμα παρευρισκονται δύο δυναμεις, ἡ ἐννοια τῶν δυο εἶναι μὲν ἡ ἰδια, ἀλλα ἐχει μεταβεῖ ἔξω απὸ τὴν ένοτητα της στην διττοτητα Αντὶ ἡ ἀντιθεση να παραμένει περα για περα ουσιαστικα μονο στιγμη, φαινεται με τὸν διχασμὸ σὲ πλήρως *αὐτοτελεῖς δυναμεις* [86] νἄχει ἐξαιρεθεῖ ἀπ την κυριαρχία τῆς ενοτητας. Πρεπει να ἰδοῦμε ἀκριβεστερα πῶς εχουν τα πραγματα μὲ την αὐτοτέλεια αὐτη. Πρῶτα ἡ δευτερη δύναμη εμφανιζεται ὡς το προκαλοῦν [113] και μάλιστα κατα το περιεχομενο της ὡς καθολικὸ μεσον ἐναντι ἐκεινης ποὺ οριζεται ὡς προκαλούμενη ἐφ' ὁσον ὁμως ἡ δευτερη δυναμη εἶναι οὐσιαστικα ἐναλλαγὴ αὐτῶν τῶν δυο στιγμῶν καὶ ἡ ἴδια εἶναι δυναμη. στὴν πραγματικότητα εἶναι καθολικὸ μέσον *μονον ἁπαξ και προκαλεῖται νὰ γίνει αὐτό*. καὶ ἐξ ἴσου εἶναι ἀρνητικὴ ἐνότητα δηλαδὴ κατι ποὺ προκαλεῖ τὴν ἐπιστροφὴ τῆς δυναμης. μονο *γιὰ τὸν λόγο ὅτι ἡ ἴδια προκαλεῖται* Ἐτσι και αὐτὴ ἡ διαφορὰ ποὺ λάμβανε χώρα μεταξὺ τῶν δυο, ὁτι τό ἕνα ἦταν, ὑποτίθεται τὸ *προκαλοῦν*. τὸ ἄλλο τὸ *προκαλουμενο* μεταμορφωνεται στὴν ἴδια ἀνταλλαγὴ τῶν καθορισμῶν μεταξύ τους

Τὸ παίγνιο τῶν δύο δυνάμεων συνίσταται ἄρα στὸ ὁτι οἱ δυο προσδιορίζονται ἐτσι ἀντιθετικά, στὸ ἄλλο πρὸς ἄλλον εἶναι τους ἐντὸς τοῦ προσδιορισμοῦ αὐτοῦ καὶ στὸ ἀπόλυτο ἀμεσο ἀλλ' ἀντ' ἄλλων τῶν προσδιορισμῶν –μιὰ μεταβαση δια τῆς ὁποιας καὶ μονον ὑπαρχουν αὐτοὶ οἱ προσδιορισμοὶ μὲ τοὺς ὁποιους οἱ δυναμεις φαινονται να ἀνακύπτουν *αὐτοτελῶς* Τὸ προκαλοῦν τίθεται, π.χ . ὡς καθολικὸ μέσον τὸ δὲ προκαλουμενο ἀντιθέτως, ὡς ἀπωθημενη δυναμη αλλα το πρῶτο εἶναι καθολικὸ μέσον μονον ἐπειδὴ τὸ δευτερο εἶναι ἀπωθημενη δυναμη δηλαδὴ τὸ δευτερο εἶναι μᾶλλον τὸ προκαλοῦν για τὸ πρῶτο καὶ μονον αὐτὸ τὸ μετατρεπει πια σὲ μεσον Τὸ πρῶτο ἔχει τὸν προσδιορισμό του μονο δια τοῦ ἄλλου και προκαλεῖ μόνον ἐφ' ὅσον τὸ ἄλλο τὸ προκαλεῖ να προκαλεσει καὶ χανει ἐξ ἴσου ἀμεσα τὸν δοτὸ αὐτὸ καθορισμό γιατι αὐτος μεταβαίνει στο ἄλλο ἢ μᾶλλον ἐχει ἠδη

μεταβεῖ σ᾽ αὐτο τὸ προκαλοῦν την δυναμη ξενο ἀνακυπτει ὡς καθολικὸ μεσον. αλλὰ μόνον ἐπειδη αυτὴ το προκαλεσε νὰ γινει αὐτό τοῦτο σημαινει ὁμως ὅτι *αὐτη τὸ θετει* ἔτσι καὶ *εἶναι μᾶλλον ἡ ἴδια κατ᾽ οὐσίαν* καθολικὸ μεσον αὐτὴ θετει τὸ προκαλοῦν ἐτσι γιὰ τὸν λόγο οτι αὐτὸς ὁ ἀλλος προσδιορισμὸς *τῆς* εἶναι οὐσιωδης. δηλαδη ὁτι *ἡ ἴδια εἶναι πολλῶ μᾶλλον τοῦτος ἐδῶ*

Για να συμπληρώσουμε τὴν κατανόηση τῆς ἔννοιας αὐτῆς τῆς κινησης μποροῦμε ἀκομη να ἐπιστησουμε τὴν προσοχὴ στὸ ὅτι οἱ διαφορὲς ἐμφανίζονται οἱ ἰδιες ὑπὸ μια διπλὴ διαφορα [114] *τὴν μία* ὡς διακρισεις *τοῦ περιεχομενου* καθως τὸ ἑνα ἀκρο εἶναι ἀνακλασμενη στὸν ἑαυτο της δύναμη το ἀλλο δὲ μεσον τῶν ὑλῶν *την ἄλλη* ὡς διακρισεις *τῆς μορφῆς*. καθὼς τὸ ἕνα εἶναι προκαλοῦν. τὸ ἀλλο προκαλουμενο. τὸ μὲν ἐνεργητικο. τὸ δε παθητικο Ὡς πρὸς τὴν διαφορα τοῦ περιεχομενου *ὑπάρχουν* ἐν γενει δηλαδὴ διακρινονται κατ᾽ ἐμᾶς [8] ὡς πρὸς τὴν διαφορὰ τῆς μορφῆς. ὁμως. εἶναι αὐθυπόστατα. τὰ ἴδια. ἐν ὁσω σχετιζονται. ἀποχωρίζονται τὸ ἑνα ἀπὸ τὸ ἀλλο και εἶναι ἀντιθετα Ὅτι ἐτσι τα ἀκρα ὡς πρὸς τὶς παραπανω δυο πλευρές τους. δὲν εἶναι τιποτε *αὐτὰ τοῦτα*. ὁτι αὐτὲς οἱ πλευρες. στις ὁποῖες ὑποτίθεται ὁτι συνιστατο ἡ διακριτὴ οὐσια τῶν ἄκρων. εἶναι. ἀντιθετως μονον ἐξαφανιζόμενες στιγμες. ἄμεση μετάβαση τῆς καθε μιᾶς στην [87] ἀντιθετη. αὐτὸ προκυπτει για τὴν συνειδηση οταν ἀντιλαμβανεται την κινηση τῆς δυναμης Κατ᾽ ἐμᾶς ὁμως ἰσχυε κιολας. ὁπως ὑπενθυμισα παραπανω και ὅτι αὐτὲς τοῦτες οἱ διαφορὲς ἐξαφανίζονταν ὡς *διαφορες τοῦ περιεχομένου και τῆς μορφῆς* καὶ ὁτι ἀπὸ τὴν πλευρα τῆς μορφῆς τὸ *ἐνεργητικο*. *προκαλοῦν* ἡ *καθ᾽ ἑαυτὸν* ὂν ἦταν ἐπι τῆς οὐσιας τὸ ἴδιο μὲ ὁ.τι παρουσιαζόταν ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ περιεχομενου ὡς δυναμη ἀπωθημένη στὸν ἑαυτό της τὸ παθητικό *προκαλουμενο* ἢ κατ᾽ ἀλλο ὂν ἀπὸ τὴν πλευρα τῆς μορφῆς ἦταν τὸ ἰδιο μ᾽ ὁ.τι παρουσιαζόταν ἀπο την πλευρα τοῦ περιεχομένου ὡς καθολικὸ μεσον πολλῶν ὑλῶν

Ἀπο αὐτα προκυπτει ὁτι ἡ ἔννοια τῆς δυναμης γίνεται

---

8 Ἄλλη αναγνωση «*εἶναι εν γενει* ἢ κατ εμᾶς διακρ.τα»

ἐνεργῶς πραγματικη δια τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ της σε δυο δυναμεις, καὶ τὸ πῶς γινεται τετοια Αὐτες οἱ δυο δυναμεις εἶναι ὑπαρκτὲς ὡς καθ' ἑαυτὲς ὑπάρχουσες ὀντότητες ἀλλα εἶναι ὑπαρκτὲς ὡς μια κινηση τῆς μιας ἔναντι τῆς ἄλλης τετοια, ὥστε τὸ *εἶναι* τους εἶναι μᾶλλον *ὁτι εἶναι* ἀμιγῶς *τεθειμενες ἀπὸ ἄλλο*, ποὺ σημαινει ὁτι τὸ εἶναι τους ἔχει πολλῶ μᾶλλον την ἀμιγὴ σημασια τοῦ *ἐξαφανιζομαι* Δὲν ὑπαρχουν ὡς ἀκρα ποὺ νὰ διατηροῦν καθ' ἑαυτα κατι τὸ στέρεο καὶ να στελνουν μόνο μια ἐξωτερικὴ ἰδιότητα τὸ ἕνα πρὸς τὸ ἄλλο στην μεση και στὴν ἐπαφη τους· ἀντιθετως, ὁ τι εἶναι, τὸ εἶναι μόνο σ' αὐτὴ τὴν μεση και ἐπαφη Παριστανται ἄμεσα τόσο τὸ ἀπωθημενο στὸν ἑαυτό του ἢ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* τῆς δύναμης ὁσο καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ἐκδηλωση, τόσο τὸ προκαλῶ ὅσο και τὸ προκαλοῦμαι· ἄρα αὐτες οἱ στιγμὲς δὲν ἐπιμεριζονται σε δυο αὐθυπόστατα ἄκρα, [115] τὰ ὁποῖα θα προσέφεραν τὸ ἕνα στὸ ἄλλο μόνο μιὰν ἀντιθετη ἀκρότητα,[9] παρα ἡ οὐσια τους εἶναι δίχως ἄλλο ὅτι κάθε μια εἶναι μόνο δια τῆς ἀλλης καὶ παύει νὰ εἶναι ὁ,τι εἶναι ἔτσι δια τῆς ἄλλης ἁπαξ και τὸ εἶναι Στὴν πραγματικοτητα δὲν ἔχουν συνεπῶς δικες τους ὑφιστάμενες οὐσιες οἱ ὁποῖες νὰ τὶς φέρουν καὶ νὰ τὶς συντηροῦν Ἡ *ἔννοια* τῆς δύναμης διατηρεῖται μᾶλλον ὡς *ἡ οὐσια* στὴν ἴδια *τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα* της *ἡ δύναμη ὡς ἐνεργὸς* ὑπαρχει τὸ δίχως ἄλλο μόνο στὴν *ἐξωτερικὴ ἐκδήλωση*, ποὺ συναμα δεν εἶναι ἄλλο ἀπὸ αὐτοαναίρεση Ἂν αὐτὴ ἡ *ἐνεργὸς* δυναμη παρασταινεται ὡς ἀδέσμευτη (frei) ἀπὸ τὴν ἐκδηλωσή της καὶ ὑπάρχουσα καθ' ἑαυτην εἶναι ἡ ἀπωθημενη στὸν ἑαυτο της δυναμη, ἀλλ' ὁπως ἐχει φανεῖ αὐτὸς ὁ καθορισμὸς εἶναι στὴν πραγματικοτητα ὁ ἰδιος μόνο μία στιγμὴ τῆς *ἐξωτερικῆς ἐκδήλωσης* Ἀληθεια τῆς δύναμης παραμενει ἄρα μονον ἡ *σκέψη* της οἱ δὲ στιγμὲς τῆς ενεργοῦ πραγματικότητας της, οἱ ὑφισταμενες οὐσιες της

---

9. Spitze ἄκρη αιχμη, ακραιο ἢ κορυφαιο σημειο Βλ. *Ιστορια τῆς φιλοσοφίας* W 19 508 «Στὴν συνειδηση του κοσμου ανέτειλε για τους ανθρωπους οτι τὸ απόλυτο εἶναι συγκεκριμενο ως καὶ την *ακρότητα* [ελληνικὰ] αὐτη [τὸν *εαυτο*, τὸ περατὸ ενωμενο μὲ τὸ αἰώνιο] –ως την Spitze τῆς ἄμεσης ενεργοῦ πραγματικότητας αυτὸ εἶναι τὸ φαινόμενο τοῦ χριστιανισμοῦ»

καὶ ἡ κινηση της συμψηφιζονται ακαταπαυστα μεσα σε μιαν ἀδιαφοροποίητη ἑνοτητα. ποὺ δεν εἶναι ἡ ἀπωθημενη στὸν ἑαυτο της δύναμη –γιατὶ μιὰ παρομοια στιγμη εἶναι κι αὐτη– ἀλλα *ἡ ἐννοια τῆς δυναμης ὡς ἐννοια* Συνεπῶς ἡ πραγματοποιηση τῆς δυναμης εἶναι συναμα ἀπώλεια τῆς πραγματικοτητας ἐδῶ ἡ δυναμη ἐγινε μᾶλλον κατι ἐντελῶς αλλο. ἐγινε ἡ *καθολικοτητα* εκεινη που ἡ διανοια γνωριζει ἀρχικα ἢ αμεσα ὡς ουσια τῆς δυναμης και ἡ ὁποια ἀποδεικνυεται κιολας ὁτι εἶναι ἡ οὐσια τῆς δυναμης ἀπὸ την πραγματικότητα που ὑποτίθεται ὅτι δινουν στὴν δύναμη οι ἐνεργα πραγματικὲς υφισταμενες οὐσιες της

[88] Ἐφ' ὁσον θεωρησουμε *τὸ πρῶτο* καθολου ὡς την *ἐννοια* τῆς διανοιας. ὁπου ἡ δυναμη δεν ὑπαρχει ἀκόμη καθ αὐτη. τοτε τὸ δευτερο εἶναι τωρα ἡ *οὐσια* τῆς δύναμης. ὁπως αὐτὴ ἡ οὐσια παρουσιαζεται *αὐτὴ καθ' αὐτή* Ἂν αντίστροφα θεωρήσουμε το πρῶτο καθόλου ὡς τὸ *ἄμεσο*. ποὺ κατα την συνείδηση ἦταν. ὑποτίθεται. ἕνα *ἐνεργὰ πραγματικὸ* ἀντικειμενο. τοτε αὐτὸ τὸ δευτερο ὁριζεται ὡς τὸ *ἀρνητικὸ* τῆς αἰσθητα ἀντικειμενωδους δυναμης· εἶναι αὐτὴ ὁπως ὑπαρχει στην ἀληθινὴ οὐσια της μόνον ὡς *αντικείμενο τῆς διανοιας* ἐκεῖνο τὸ πρῶτο θὰ ἦταν ἡ ἀπωθημένη στὸν ἑαυτο της δύναμη ἢ αὐτὴ ὡς ὑφιστάμενη οὐσία τοῦτο τὸ δεύτερο εἶναι δὲ τὸ *ἐσωτερικὸ* [116] τῶν πραγματων ὡς *ἐσωτερικό*. ποὺ εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὴν ἔννοια ὡς ἐννοια.

Αὐτὴ ἡ ἀληθινη οὐσια τῶν πραγματων ὁρισθηκε τώρα ἔτσι. ὥστε δὲν ὑπαρχει ἀμεσα κατὰ τὴν συνειδηση. ἀλλα τούτη ἐχει ἔμμεση ἀναφορα πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ και. ὡς διανοια. *βλεπει μεσα ἀπ' αὐτὸ τὸν μεσο τοῦ παιγνιου τῶν δυναμεων. το ἀληθινὸ ὑπόβαθρο τῶν πραγματων* Ὁ μέσος ποὺ συνδεει συλλογιστικὰ τὰ δυο ἄκρα. τὴν διανοια και τὸ ἐσωτερικο. εἶναι ἡ ἀνεπτυγμένη *ὑπαρξη* τῆς δύναμης. που κατα τὴν ἰδια τὴν διανοια εἶναι πιὰ ἕνα *ἐξαφανίζεσθαι* Γι' αὐτὸ λεγεται *φαινομενο* γιατὶ ἐπιφαση ὀνομαζουμε τὸ *εἶναι* ποὺ εἶναι ἀμεσα στὸν ἑαυτό του ἕνα *μὴ εἶναι*. Πλὴν ἡ ὕπαρξη τῆς δύναμης δὲν εἶναι μονο ἐπίφαση. ἀλλὰ φαινομενο. ἕνα *συνολο* τῆς ἐπιφασης Αὐτὸ τὸ *ὅλον* ὡς ὅλον ἢ *καθόλου* εἶναι ποὺ ἀποτελεῖ τὸ *ἐσωτερικο τὸ παιγνιο τῶν δυναμεων* ὡς *ἀνάκλαση*

τοῦ ἴδιου στον ἑαυτο του Μεσα του οι οὐσιες τῆς αντιληψης εἶναι *τεθειμενες* κατα την συνειδηση με αντικειμενώδη τροπο ὅπως εἶναι αὐτὲς τοῦτες ἀκριβῶς ὡς στιγμὲς ἄμεσα μεταμορφωνομενες στο εναντιο, χωρις να ἡσυχαζουν, χωρις να εἶναι, τὸ ἕνα ἀμεσα στο καθολου, το ουσιῶδες ἀμεσα στὸ ἐπουσιῶδες και ταναπαλιν Αὐτὸ τὸ παιγνιο τῶν δυναμεων εἶναι ἀρα το ἀνεπτυγμενο ἀρνητικο ἀλλ ἡ ἀλήθεια του εἶναι το θετικο, ἀκριβῶς τὸ *καθολου* τὸ *αὐτο τοῦτο* ὑπαρχον αντικειμενο – Το *εἶναι* τοῦ ἰδιου *κατα την* συνειδηση μεσολαβεῖται ἀπο τὴν κίνηση τοῦ *φαινομενου*, οπου το *εἶναι τῆς αντιληψης* και τὸ αἰσθητὰ ἀντικειμενῶδες γενικα ἐχει μονον ἀρνητικὴ σημασια ὁποτε ἡ συνείδηση ανακλᾶται ἐξω του στον ἑαυτο της ὡς τὸ ἀληθες, ἀλλὰ ὡς συνειδηση μετατρεπει παλι αὐτὸ τὸ ἀληθὲς σ ἑνα ἀντικειμενῶδες *ἐσωτερικο* καὶ διακρίνει αὐτὴ τὴν ἀνακλαση τῶν πραγματων απὸ την δική της ἀνακλαση στὸν ἑαυτο της ὁπως ἐπισης ἡ μεσολαβουσα κινηση εἶναι ἀκομη γι᾽ αὐτὴν ἀντικειμενωδης ᾽Αρα αὐτὸ τὸ ἐσωτερικὸ εἶναι γι᾽ αὐτην ἑνα ἄκρο ἀπεναντί της ὅμως αὐτὸ τὸ ἰδιο εἶναι γι᾽ αὐτὴν ἡ αλήθεια, γιὰ τον λογο ὅτι μέσα σ᾽ αὐτο, ὡς μεσα στο *αὐτὸ τοῦτο*, ἔχει συνάμα τὴν βεβαιοτητα τοῦ ἑαυτοῦ της, δηλαδὴ τὴν στιγμὴ τῆς ὑπαρξής της καθ᾽ ἑαυτην· ὁμως δὲν ἔχει ἀκόμη συνειδηση αὐτοῦ τοῦ λογου, [117] γιατι τὸ *καθ᾽ ἑαυτον εἶναι* ποὺ ἔχει, ὑποτιθεται, τὸ ἐσωτερικὸ στὸν ἑαυτο του, δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἀρνητικη κινηση αὐτὴ ὁμως εἶναι για τὴν συνειδηση ἀκομα τὸ [89] *ἀντικειμενῶδες* ἐξαφανιζόμενο φαινομενο, ὄχι ἀκομη τὸ *δικο της* καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι τὸ ἐσωτερικὸ εἶναι συνεπῶς γι αὐτὴν ὄντως ἐννοια, ἀλλα ἀγνοεῖ ἀκομη την φυση τῆς ἔννοιας

Μονο σ᾽ αυτο το *ἐσωτερικο αληθες*, ὡς τὸ *ἀπολυτα καθολικο*, που ἀποκαθάρθηκε ἀπὸ τὴν *ἀντιθεση* τοῦ καθολου καὶ τοῦ καθεκαστου καὶ προεκυψε *κατα τὴν διανοια*, πρωτοανοιγεται ὑπερανω τοῦ *αἰσθητοῦ* κοσμου ὡς τοῦ *φαινομενου* κοσμου ἑνας *ὑπεραισθητὸς* κοσμος ὡς ὁ *ἀληθινος*, ὑπερανω τοῦ ἐξαφανιζομενου *ἐνθάδε* τὸ μονιμο *ἐπεκεινα*· ἑνα αὐτὸ τοῦτον που εἶναι ἡ πρωτη και ἀρα ἀτελὴς ἡ ἴδια ἐμφανιση[10]

10 Erscheinung Αλλοῦ «φαινομενο»

τοῦ λόγου ἢ εἶναι μονο τὸ καθαρὸ στοιχεῖο ὁπου η ἀλήθεια ἔχει τὴν *οὐσια* της

Δικο μας αντικειμενο εἶναι ἀρα πιὰ ὁ συλλογισμός, ὁ ὁποῖος ἐχει γιὰ ἄκρα του τὸ ἐσωτερικὸ τῶν πραγματων και την διανοια καὶ γιὰ μέσο του το φαινόμενο ἡ κινηση αὐτοῦ τοῦ συλλογισμοῦ δινει δὲ τὸν περαιτερω προσδιορισμὸ τοῦ τί βλεπει ἡ διανοια μεσα απὸ τὸν μεσο ἐντὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τὴν ἐμπειρια που δοκιμαζει σχετικὰ μ᾽ αὐτὴ τὴν ἀναφορα τῆς συλλογιστικῆς σύνδεσης της

Ἀκόμη τὸ εσωτερικὸ εἶναι *καθαρὸ ἐπεκεινα* γιὰ τὴν συνειδηση γιατι δεν βρισκει ἀκομη τον ἑαυτο της μεσα του εἶναι *κενο*, γιατι εἶναι μονο τὸ μηδὲν τοῦ φαινομένου και θετικα, τὸ ἁπλὸ καθολου Αὐτὸς ὁ τρόπος υπαρξης τοῦ ἐσωτερικοῦ συμφωνεῖ ἄμεσα μ᾽ ἐκεινους ποὺ λενε ὅτι τὸ ἐσωτερικὸ τῶν πραγματων δὲν μπορεῖ να γινει γνωστό ἀλλ᾽ ὁ λόγος πρὸς τοῦτο θἄπρεπε νὰ ἐκληφθεῖ διαφορετικα Δεν ὑπάρχει ὁντως καμμια πληροφορια γι᾽ αὐτὸ τὸ ἐσωτερικό ὁπως εἶναι ἀμεσα ἐδῶ, ὀχι ὁμως ἐπειδὴ ὁ λόγος εἶναι ταχα πολὺ μύωπας ἢ περιορισμένος ἢ πῶς ἀλλιῶς θελει κανεις να τὸ πεῖ –ἐπ᾽ αὐτοῦ τιποτε δὲν εἶναι ἐδῶ ἀκομη γνώριμο γιατὶ τόσο βαθιὰ δὲν εχουμε φθασει ἀκόμη–, ἀλλ᾽ ἑνεκα τῆς ἁπλῆς φύσης τοῦ ἴδιου τοῦ θεματος, ἀκριβῶς ἐπειδὴ τιποτα δὲν γινεται γνωστὸ στὸ *κενὸ* ἤ, γιὰ νὰ τὸ ποῦμε ἀπὸ τὴν ἀλλη πλευρα, ἐπειδὴ ἀκριβῶς [118] τὸ ἐσωτερικὸ ἔχει ὁρισθεῖ ὡς τὸ *ἐπέκεινα* τῆς συνειδησης – Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀσφαλῶς τὸ ἴδιο ἂν ἑνας τυφλὸς τοποθετηθεῖ μέσα στὸν πλοῦτο τοῦ ὑπεραισθητοῦ κόσμου –ἂν ἔχει ἑναν εἴτε πρόκειται για ἰδιαιτερο περιεχόμενο του, εἴτε ἡ ἴδια ἡ συνειδηση εἶναι αὐτὸ τὸ περιεχομενο– και ἂν ἑνας ποὺ βλεπει τοποθετηθεῖ στὸ καθαρὸ σκοταδι ἤ, ἂν θελετε στὸ καθαρὸ φῶς ἂν ὁ ὑπεραισθητὸς κόσμος εἶναι μόνον αὐτο· ὁ ὁρῶν βλεπει τοσο λίγο στὸ καθαρὸ φῶς του ὁσο στὸ καθαρὸ σκοταδι του καὶ ἀκριβῶς τοσο ὁσο ὁ τυφλὸς στὴν πλησμονη τοῦ πλουτου ποὺ θ᾽ ἀπλωνόταν ἐνωπιόν του Ἂν δεν ἔβγαινε τιποτε παραπανω ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ και τὴν διὰ τοῦ φαινομενου συλλογιστικη σύνδεση μ᾽ αὐτό δὲν θὰ ἀπεμενε παρα να ἐμμένουμε στο φαινομενο που θὰ πεῖ νὰ ἐκλαμβανουμε ὡς ἀληθες κατι που

ξερουμε ότι δεν είναι ἀληθες ἤ. προκειμενου να ὑπαρχει κατι εν τουτοις στὸ κενο τὸ ὁποῖο προεκυψε μεν ὡς κενὸ τῶν ἀντικειμενικῶν πραγματων, ἀλλα *ὀντας κενοτητα αὐτη τουτη* [90] πρεπει να ἐκληφθεῖ καὶ ὡς κενὸ απὸ ὁλες τὶς νοητικὲς ἀναφορες και τὶς διαφορὲς τῆς συνειδησης ὡς συνειδησης – προκειμενου λοιπὸν νὰ ὑπαρχει ἐν τουτοις κατι μεσα σ᾽ αὐτὸ τὸ *ἐντελῶς κενο*, που ὀνομαζεται και τὸ *ἱερο*, δεν θ ἀπεμενε παρα να τὸ γεμισουμε με ὀνειρα με *φαντασματα*[11] που ἡ συνειδηση δημιουργεῖ για λογου της τὸ κενο θαπρεπε νὰ καταδεχθεῖ μια τόσο κακὴ μεταχειριση γιατὶ δεν θα ἤταν ἀξιο ἀλλης καλυτερης, ἐφ᾽ ὁσον ἀκομη και τα ὀνειρα δεν παυουν νᾶναι καλύτερα απὸ την κενοτητά του

Τὸ ἐσωτερικὸ ἢ τὸ ὑπεραισθητὸ ἐπεκεινα ἐχει ὁμως *μια γενεση, προερχεται* ἀπὸ τὸ φαινόμενο καὶ τὸ φαινόμενο εἶναι ἡ μεσολάβηση του δηλαδὴ *τὸ φαινομενο εἶναι ἡ ουσια του* και, στὴν πραγματικοτητα, ἡ πλήρωσή του. Τὸ ὑπεραισθητὸ εἶναι τὸ αἰσθητὸ καὶ ἀντιληπτὸ τεθειμένο ὅπως εἶναι *ἀληθινα* ἡ *ἀληθεια* τοῦ *αἰσθητοῦ* και ἀντιληπτοῦ εἶναι ὁμως ὁτι εἶναι *φαινομενο*. Τὸ ὑπεραισθητὸ εἶναι ἀρα τὸ *φαινόμενο*, ὡς *φαινομενο* – Ἂν ἐδῶ σκεφθοῦμε ὁτι τὸ ὑπεραισθητὸ εἶναι *συνεπῶς* ὁ αἰσθητὸς κοσμος ὁ κόσμος ὁπως *εἶναι κατα την ἄμεση κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα κι ἀντίληψη*, καταλαβαίνουμε ἀναποδα γιατι τὸ φαινόμενο εἶναι μᾶλλον *ὄχι* ὁ κόσμος τῆς αἰσθητῆς ἐπιγνωσης κι [119] ἀντιληψης ὡς ὑπαρχων ἀλλ᾽ *ὡς ἀνηρημενος*, ἤτοι τεθειμενος ἐν ἀληθείᾳ ὡς *ἐσωτερικος* Εἴθισται νὰ λέμε, ὁτι τὸ ὑπεραισθητὸ *δὲν* εἶναι τὸ φαινομενο τοτε ὁμως ὡς φαινομενο δὲν ἐννοεῖται τὸ φαινομενο, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὁ *αἰσθητὸς κοσμος* ὡς πραγματικη ἡ ἴδια ἐνεργὸς πραγματικοτητα [12]

Ἡ θέση ὁπου βρισκεται ἡ διανοια, ἡ ὁποία εἶναι ἀντικει-

---

11. Erscheinungen Αλλοῦ «φαινόμενα» Ἴδ᾽α ιδεα στην σ [413/303]

12 Η λεξη *φαινόμενο* δηλωνει αὐτο ποὺ *φαίνεται και δὲν εἶναι* ἄρα θετει την υπαρξη αυτου που *δεν φαίνεται* και δὲν μπορεῖ να θεωρηθει αντίθετο με την ἄποψη ὅτι ὑπαρχει κάτι τετοιο Ἴσα ἴσα αυτη εἶναι η ἔννοια περὶ κόσμου που απαιτει η συγκεκριμένη ἄποψη. Αντιστροφα εἶναι αντιφατικη ἡ θεση τῶν ἐμπειριστῶν ὅτι η ἀληθεια εἶναι η γνωση τῶν φαινομενων

μενο μας εἶναι ακριβῶς ὁτι τὸ ἐσωτερικὸ τῆς προεκυψε πρῶτα μονον ὡς το καθολικο ακομη ἀδειο *αὐτο τοῦτο* το παιγνιο τῶν δυναμεων ἐχει μονο τὴν ἀρνητικὴ σημασια οτι ακριβῶς δὲν εἶναι αὐτὸ τοῦτο. καὶ μονο τὴν θετικη πὼς εἶναι ο τι *μεσολαβεῖ* ἀλλ᾽ ἐκτὸς διανοιας Ἡ σχεση τῆς διανοιας προς τὸ ἐσωτερικο δια τῆς μεσολαβησης εἶναι ὁμως ἡ δική της κινηση δια τῆς ὁποιας αὐτο θα πληρωθεῖ για την ἰδια – Ἀμεσο κατ αὐτην εἶναι τὸ παιγνιο τῶν δυναμεων τὸ *ἀληθὲς ὁμως* εἶναι γι᾽ αὐτην το ἁπλο ἐσωτερικο ἀρα ἡ κινηση τῆς δυναμης εἶναι ἐπίσης μονον ὡς *ἁπλὸ* γενικα το αληθες Σχετικα μ᾽ αὐτὸ το παιγνιο τῶν δυναμεων ἐχουμε ὁμως δεῖ οτι ἐχει ὡς ἑξῆς Ἡ δυναμη που *προκαλεῖται* ἀπο μιαν αλλη δυναμη ἐξ ἴσου *προκαλεῖ* αὐτὴ τὴν ἄλλη. ποὺ ἡ ἰδια μονον ἐτσι φθανει πιὰ να προκαλεῖ Ἐδῶ ὑπάρχει ἐξ ἰσου μονον ἡ ἄμεση ἐναλλαγη ἢ ἡ ἀπόλυτη ἀνταλλαγὴ τοῦ *καθορισμοῦ*. ο ὁποῖος συνιστᾶ τὸ μοναδικὸ *περιεχομενο* αὐτοῦ ποὺ ἐμφανιζεται τὸ ὅτι αὐτὸ εἶναι εἴτε καθολικὸ μεσον εἴτε ἀρνητικὴ ἑνοτητα Κατὰ τὴν ἴδια την ὁρισμένη ἐμφάνιση του παύει ἀμεσα νὰναι αὐτὸ ὡς τὸ ὁποῖο ἐμφανίζεται προκαλεῖ μὲ την ὁρισμενη ἐμφάνισή του τὴν ἀλλη πλευρα ἡ ὁποια ὡς ἐκ τούτου *ἐκδηλωνεται ἐξωτερικα*· ποὺ σημαινει ὁτι ἡ δευτερη εἶναι ἄμεσα τωρα ὅ,τι ἤταν να εἶναι ἡ πρώτη Αὐτες οἱ δύο πλευρες. ἡ *ἀναφορὰ* τοῦ προκαλῶ κι ἡ *ἀναφορὰ* τοῦ ὁρισμένου ἀντιθετικοῦ [*91*] περιεχομενου. εἶναι *ἡ κάθε μια καθ᾽ ἑαυτην* ἡ ἀπόλυτη ἀναστροφὴ καὶ ἀνταλλαγη *ἄλλου* ἀντὶ *ἄλλου* Ὁμως ἐτοῦτες οἱ δυο ἀναφορὲς εἶναι κι αὐτὲς πάλι τὸ ἴδιο. και ἡ διαφορὰ τῆς *μορφῆς* ὅτι κάτι προκαλεῖ καὶ κάτι προκαλεῖται. εἶναι ὁ τι κι ἡ διαφορὰ τοῦ *περιεχομενου*. τὸ μεν προκαλούμενο ὡς τετοιο ἀκριβῶς τὸ παθητικὸ μεσον τὸ δὲ προκαλοῦν ἀντιθετα. [120] τὸ ἐνεργητικό. ἡ ἀρνητικὴ ἑνότητα ἢ το ἑν Ὡς ἐκ τουτου ἐξαφανιζεται καθε διαφορα *ἐπιμερους* δυναμεων ποὺ ὑποτιθεται ὁτι παρευρισκονται σ᾽ αὐτη την κινηση ὁντας ἀντιθετες ἡ μια στὴν ἄλλη γενικα γιατι αὐτὲς στηριζονταν μοναχὰ στὶς εν λόγω διαφορές· ἡ διαφορὰ τῶν δυνάμεων ἀναγεται δὲ κι αὐτη μαζὶ μ᾽ ἐκεῖνες τὶς δυο μόνο σὲ μια Δεν ὑπαρχει ἄρα ἡ δυναμη οὔτε τὸ προκαλῶ και προκαλοῦμαι οὔτε ὁ καθορισμος ὁτι κατι εἶναι *ὑφιστάμενο*

μεσον κι ἐνδοαναχλασμενη της ενοτητα δὲν ὑπάρχει κάτι μονο του (einzeln) καθ᾽ αὐτὸ οὐτε ὑπαρχουν διαφορες αντιθέσεις τὸ μονο ποὺ ὑπαρχει σ᾽ αὐτη την ἀπολυτη ἐναλλαγὴ εἶναι ἡ *διαφορὰ ὡς καθολικη*. ἠτοι ὡς μια διαφορα ὁπου ἐχουν ἀναχθεῖ οἱ πολλὲς ἀντιθεσεις Αὐτὴ ἡ *διαφορὰ ὡς καθολικὴ* εἶναι συνεπῶς *τὸ ἁπλὸ στὸ ἰδιο τὸ παιγνιο τῆς δυναμης* και τὸ αληθές του εἶναι ὁ *νόμος τῆς δυναμης*

Τὸ ἀπολυτα ἐναλλασσομενο φαινομενο γινεται ἡ *ἁπλὴ διαφορα* διὰ τῆς σχεσης του πρὸς την ἁπλοτητα τοῦ ἐσωτερικοῦ ἢ τῆς διανοιας Τὸ ἐσωτερικὸ εἶναι ἀρχικα μόνο τὸ αὐτὸ τοῦτο καθόλου τὸ αὐτὸ τοῦτο ἁπλὸ *καθολου* εἶναι ὁμως κατ᾽ οὐσιαν ἐξ ἴσου ἀπόλυτα ἡ *καθολικὴ διαφορα* διοτι εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἴδιας τῆς ἐναλλαγῆς δηλαδη ἡ ἐναλλαγὴ εἶναι ἡ οὐσια του, ἀλλὰ ἡ ἐναλλαγὴ ὡς τεθειμενη στὸ *ἐσωτερικό*, ὁπως εἶναι στ᾽ ἀλήθεια, ἄρα ἀνειλημμενη μεσα του ὡς μια διαφορὰ ἐξ ἴσου ἀπόλυτα καθολικὴ ἡσυχασμένη, ποὺ παραμενει ὁμοια μὲ τὸν ἑαυτό της Ἄλλως ἡ ἄρνηση εἶναι οὐσιαστικὴ στιγμὴ τοῦ καθόλου, καὶ ἡ ἰδια δηλαδὴ ἡ κατὰ συνεπεια ἐν γένει μεσολάβηση εἶναι *καθολικὴ διαφορά*. Ἡ τελευταία ἐκφραζεται στὸν *νομο* ὡς τὴν *σταθερη* εἰκόνα τοῦ ἀσταθοῦς φαινομενου Ἔτσι ὁ *ὑπεραισθητὸς* κόσμος εἶναι ἕνα *ἥσυχο βασιλειο νόμων*, ναὶ μὲν ἐπέκεινα τοῦ ἀντιληπτοῦ κόσμου, ἀφοῦ αὐτὸς παρουσιάζει τὸν νόμο μονο μέσω μόνιμης ἀλλαγῆς, ἀλλ᾽ ἐξ ἰσου *παρὸν* σὲ τοῦτον και ἡ ἄμεση ἤρεμη ἀπεικόνιση του

Ἐτοῦτο τὸ βασίλειο τῶν νόμων εἶναι μὲν ἡ ἀλήθεια τῆς διανοιας, ἡ ὁποια ἐχει τὸ *περιεχομενο* στὴν ὑπαρχουσα ἐντὸς νόμου διαφορα· ἀλλ᾽ εἶναι συναμα μόνον ἡ *πρώτη ἀληθεια* της, και [121] δεν γεμίζει πληρως τὸ φαινόμενο Ὁ νόμος εἶναι παρων μεσα στὸ φαινομενο ἀλλα δὲν εἶναι ολη ἡ παρουσια τοῦ φαινομενου αὐτο ὑπὸ ὁλοενα διαφορετικες περιστασεις ἐχει ὁλοενα διαφορετικη ἐνεργὸ πραγματικότητα Ἔτσι μενει στὸ φαινομενο *καθ αὐτὸ* μια πλευρα ἡ οποια δὲν ὑπάρχει στὸ ἐσωτερικο τὸ φαινομενο δηλαδη δεν ἐχει ἀκομη τεθεῖ αληθινα ὡς *φαινομενο* ὡς *ανηρημενη* καθ᾽ αὐτὸ ὑπαρξη Αυτο τὸ ἐλαττωμα τοῦ [92] νομου πρεπει ν᾽ ανακυψει ἐξ ἴσου στον ἑαυτο του Ἐκεῖνο που φαινε-

ται να τοῦ λειπει εἶναι ὁτι ἔχει μὲν τὴν ἰδια την διαφορὰ στὸν εαυτο του, ἀλλ᾽ ὡς καθολικη ἀοριστη Μη ὀντας ὁμως ὁ νομος ἐν γενει ἀλλα *ἑνας* νομος, ἔχει τὸν καθορισμὸ στὸν ἑαυτο του [13] ὁποτε παρισταναι ἀόριστα *πολλοι* νόμοι Μονο ποὺ αυτὴ ἡ πολλοτητα εἶναι πολλῶ μᾶλλον ἡ ἴδια ἐλαττωμα για τὴν ἀκριβεια ἀντιφασκει μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς διάνοιας, γιὰ την ὁποια, ὡς συνείδηση τοῦ ἁπλοῦ ἐσωτερικοῦ τὸ αληθες εἶναι ἡ αὐτη τούτη καθολικη *ἑνοτητα* Ἄρα ἡ διανοια μᾶλλον πρεπει νὰ συμπτύξει τους πολλοὺς νόμους σὲ *ἑναν* Ὅπως, π.χ , ὁ νομος συμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο πέφτει ἡ πέτρα και ὁ νομος σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο κινοῦνται οἱ οὐρανιες σφαῖρες συνελήφθησαν ὡς *ἑνας* νόμος [14] Ὅμως μὲ το νὰ συμπίπτουν ἔτσι οἱ νόμοι χάνουν τὸν καθορισμό τους ὁ νόμος γινεται ὅλο καὶ πιὸ ἐπιφανειακός, ὁπότε στὴν πραγματικότητα δὲν ἔχει βρεθεῖ ἡ ἑνότητα τῶν *τάδε συγκεχριμενων* νόμων ἀλλ᾽ ἑνας νομος ποὺ παραμερίζει τὸν καθορισμό τους ὅπως ὁ ἕνας νόμος ποὺ ἑνοποιεῖ μέσα του τοὺς νόμους τῆς πτώσης τῶν σωμάτων στὴν γῆ καὶ τῆς οὐράνιας κίνησης δὲν ἐκφράζει καὶ τοὺς δύο στὴν πραγματικότητα Ἡ ἑνοποίηση ὅλων τῶν νόμων στὴν *παγκόσμια ἔλξη* δὲν ἐκφράζει κανένα περιεχόμενο περα ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν *ψιλὴ ἔννοια τοῦ ἴδιου τοῦ νόμου*, ἡ ὁποια ἐδῶ *ὁντοποιεῖται*. Ἡ παγκόσμια ἐλξη λεει μονον ὁτι *τὰ παντα* ἔχουν *σταθερη διαφορὰ πρὸς ἄλλο* Ἡ διάνοια νομιζει ὅτι μ᾽ αὐτὸ ηὗρε ἕναν καθολικὸ νόμο, ὁ ὁποῖος ἐκφράζει τάχα τὴν καθολικὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα *ὡς τετοια*· ὅμως στὴν πραγματικότητα ηὗρε μόνο τὴν *ἔννοια* τοῦ *ἴδιου* τοῦ *νόμου* ἁπλα ἔτσι ὡστε μ᾽ αὐτὸ συναμα λεει ὅτι *καθε* ἐνεργὸς πραγματικότητα εἶναι *στὸν ἑαυτο της* νομοτελειακη [122] Ἡ ἐκφραση *παγκόσμια ἐλξη* ἔχει συνεπῶς μεγάλη σημασία καθ᾽ ὁσον στρέφεται κατὰ τῆς μη σκεπτόμενης *παραστασης*, στὴν ὁποια ὁλα προσφερονται ὑπὸ τὸ σχῆμα τῆς τυχαιοτητας καὶ γιὰ τὴν ὁποία ὁ καθορισμὸς ἐχει τὴν μορφη αἰσθητῆς αὐτοδυναμιας

Ετσι ἀντιπαρατιθεται στους ὁρισμενους νομους ἡ παγ-

---

13 Ἄλλη αναγνωση «στην διαφορα»

14 Ἀπὸ τὸν Νευτωνα

κοσμια έλξη ἢ ἡ καθαρη ἔννοια τοῦ νομου Ἐφ' ὁσον αὐτη ἡ καθαρη ἔννοια θεωρεῖται ἡ οὐσια ἠ το ἀληθινὸ ἐσωτερικο. ὁ *καθορισμὸς* τοῦ ὁρισμένου νόμου ἀνηκει ὁ ἴδιος ἀκόμη στὸ φαινόμενο ἢ μᾶλλον στὸ αισθητὸ εἶναι Ὥστόσο ἡ καθαρη *ἔννοια* τοῦ νόμου δὲν ὑπερβαινει μόνο τὸν νόμο, ὁ οποῖος, ὀντας ὁ ἴδιος ἑνας *ὁρισμενος* νομος, ἀντιπαρατίθεται σε *ἄλλους ὁρισμενους* νόμους, ἀλλὰ ὑπερβαινει καὶ *τὸν νόμο* ως τετοιο Ὁ καθορισμος, για τὸν ὁποῖο ἔγινε λόγος εἶναι ὁ ἰδιος κυριολεκτικὰ μιλώντας, μόνον ἐξαφανιζόμενη στιγμή, ἡ ὁποία δὲν μπορεῖ ἐδῶ πλεον νὰ ανακύπτει ὡς οὐσιότητα διοτι το μόνο που ὑπαρχει εἶναι ὁ νόμος ὡς τὸ ἀληθες· ἀλλ' ἡ *ἔννοια* τοῦ νομου εἶναι στραμμενη κατὰ τοῦ ἴδιου *τοῦ νομου* Δηλαδη μέσα στὸν νόμο ἡ ἴδια ἡ διαφορὰ προσλαμβανεται *ἄμεσα* καὶ εἶναι ἀνειλημμενη στὸ καθολου, ἔτσι ὁμως ὑπάρχει στὸν νόμο μια *ὑπόσταση* τῶν στιγμῶν, τῶν ὁποίων ἐκφραζει *τὴν σχέση* ὡς ἀδιάφορων [*93*] οὐσιοτήτων που ὑπαρχουν αὐτὲς τοῦτες Αὐτὰ τὰ μέρη τῆς διαφορᾶς στὸν νόμο εἶναι ὁμως συνάμα τὰ ἴδια ὁρισμένες πλευρές ἡ καθαρὴ ἔννοια τοῦ νόμου, ὡς παγκόσμια ἐλξη, πρέπει ἔτσι νὰ συλληφθεῖ ὡς πρὸς τὴν ἀληθινὴ σημασία της ὡστε σ' αὐτην ὡς ἀπόλυτα *ἁπλὴ* οἱ *διαφορές*, ποὺ ὑπάρχουν στὸν νόμο ὡς τέτοιο, νὰ *ἐπιστρέφουν* οἱ ἴδιες πάλι *μεσα στὸ ἐσωτερικὸ ὡς ἁπλη ἑνότητα* ἡ τελευταία εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ *ἀναγκαιοτητα* τοῦ νόμου

Ὁ νόμος παρίσταται ἔτσι μὲ διπλο τρόπο πότε ὡς νόμος στὸν ὁποῖο οἱ διαφορὲς ἐκφράζονται ὡς αὐτοδύναμες στιγμες ποτε με τὴν μορφὴ τοῦ *ἁπλοῦ* ἐπιστραμμένου εἰς ἑαυτόν, ἡ ὁποια μπορεῖ παλι νὰ ὀνομασθεῖ *δυναμη* πλὴν ἔτσι ὡστε να μὴν εἶναι ἡ ἀπωθημένη στὸν ἑαυτό της ἀλλὰ ἡ δυναμη ἐν γένει δηλαδὴ [123] νὰ ὑπάρχει ὡς ἡ ἐννοια τῆς δύναμης, μια ἀφαίρεση ἡ ὁποία, τις διαφορὲς τοῦ τί ἔλκει καὶ τι ἑλκεται, τις ἀποσυρει ἡ ἴδια μέσα της Ἐτσι π χ ὁ *ἁπλὸς* ἠλεκτρισμὸς εἶναι ἡ *δυναμη* ἀλλα ἡ ἐκφραση τῆς διαφορᾶς ἐμπιπτει *στὸν νόμο* ἡ διαφορὰ εἶναι θετικὸς καὶ ἀρνητικος ἠλεκτρισμος. Στὴν κινηση τῆς πτώσης ἡ *δυναμη* εἶναι τὸ ἁπλό, ἡ *βαρύτητα*, ποὖχει τὸν νομο ὁτι τα μεγεθη τῶν διαφορετικῶν στιγμῶν τῆς κινησης, τοῦ παρελθοντος *χρονου* και

τοῦ διανυσθεντος *χωρου*. ἀναφερονται το ένα στὸ ἀλλο ὅπως ἡ ριζα στὸ τετράγωνο. Ὁ ἴδιος ὁ ἠλεκτρισμὸς δὲν εἶναι ἡ διαφορὰ στὸν ἑαυτο του. δὲν εἶναι κατὰ τὴν οὐσια του τὸ δισυποστατο τοῦ θετικοῦ κι ἀρνητικοῦ ἠλεκτρισμοῦ γι᾽ αὐτὸ εἴθισται κανεὶς νὰ λέει ὅτι *ἔχει* τὸν νομο *νὰ εἶναι* μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο και μαλιστα ὁτι *ἔχει την ἰδιοτητα* νὰ ἐκδηλωνεται ἐτσι Αυτὴ ἡ ἰδιοτητα εἶναι μὲν οὐσιώδης καὶ μοναδικὴ ιδιότητα τῆς δυναμης αὐτῆς ἤτοι τῆς εἶναι *ἀναγκαια* Ἡ ἀναγκαιοτητα εἶναι ὁμως ἐδῶ μια κενὴ λέξη ἡ δύναμη *πρεπει* να διπλασιασθεῖ ἔτσι. ἀκριβῶς *ἐπειδὴ πρεπει* Ἅμα βεβαια τεθεῖ ὁ *θετικὸς* ἠλεκτρισμός. εἶναι κι ὁ *ἀρνητικὸς αὐτὸς τοῦτος* ἀναγκαῖος γιατι τὸ *θετικὸ* ὑπάρχει μόνον ὡς σχέση πρὸς ἕνα *αρνητικο*. δηλαδὴ τὸ θετικὸ εἶναι *στὸν ἑαυτό του* ἡ διαφορὰ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. ὁπως ἐπισης τὸ ἀρνητικό Ὁμως ὁτι ὁ ἠλεκτρισμὸς ὡς τέτοιος διαιρεῖται ἐτσι δὲν εἶναι αὐτὸ τοῦτο ἀναγκαῖο ὁ ἴδιος ὡς *ἁπλὴ δύναμη* εἶναι ἀδιάφορος ἔναντι τοῦ νόμου. ποὺ ἔχει *νὰ ὑπάρχει* ὡς θετικὸς καὶ ἀρνητικός· ἂν ὀνομασουμε τὸ πρῶτο ἔννοιά του καὶ τὸ δευτερο εἶναι του. τότε ἡ ἔννοια του εἶναι ἀδιάφορη πρὸς τὸ εἶναι του *ἔχει* ἁπλῶς αὐτη τὴν ἰδιότητα· πραγμα ποὺ σημαίνει ἀκριβῶς ὁτι αὐτὸ δὲν τοῦ εἶναι *αὐτὸ τοῦτο* ἀναγκαῖο – Αὐτὴ ἡ ἀδιαφορια ἀποκτᾶ ἄλλο σχῆμα ὅταν ποῦμε ὁτι ἀνηκει στὸν *ὁρισμὸ* τοῦ ἠλεκτρισμοῦ νὰ ὑπαρχει ὡς θετικὸς καὶ ἀρνητικος ὁτι αὐτὸ εἶναι διχως ἄλλο *ἡ ἔννοια καὶ οὐσια του* Τοτε τὸ τί εἶναι ὁ ἠλεκτρισμὸς θ᾽ ἀναγόταν στὸ *πῶς εἶναι ὑπαρκτὸς*[15] γενικα ἐκεῖνος ὁ ὁρισμὸς δὲν λεει ὅμως *γιατί εἶναι ἀναγκαῖο να εἶναι ὑπαρκτὸς ὁ ἠλεκτρισμός* ὑπαρχει εἴτε ἐπειδὴ τὸν *βρισκει* κανεις. που σημαίνει ὁτι δὲν εἶναι διόλου ἀναγκαῖος [16] εἴτε γινεται ὑπαρκτὸς μεσω ἀλλων δυνάμεων ποὺ σημαινει ὁτι ἡ ἀναγκαιότητα του[17] εἶναι ἐξωτερικη ἀναγκαιοτητα Ὁμως τὸ ὁτι ἡ [124] ἀναγκαιοτητα ἐντοπιζε-

---

15. Existenz. Η existentia (υπαρξη) εἶναι το ὂν με τὸ νοημα οτι αποτελεῖ ἐμφάνιση τῆς essentia (οὐσία) Ἔτσι θὰ αναπτυξει ο Ε. τὴν ἔννοια Existenz στην *Λογικὴ τῆς οὐσίας*

16 Ἄλλη ἀναγνωση: «αὐτὸ ισχυει εἴτε επειδη τον *βρισκει* κανεὶς να εἶναι υπαρκτος. που σημαίνει ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι διόλου αναγκαῖο»

17 Ἄλλη ἀναγνωση «τοῦ ὅτι εἶναι ὑπαρκτός»

ται στὸν καθορισμὸ τῆς *δια ἄλλου ὕπαρξης* μᾶς φερνει παλι πισω [*94*] στὴν *πολλοτητα* τῶν ὁρισμενων νομων την ὁποια μόλις ἐγκαταλειψαμε γιὰ να εξετασουμε τὸν *νομο* ὡς νόμο μονο μ᾽ αὐτὸν πρεπει να συγκρινεται ἡ *ἔννοια* του ὡς ἔννοια, δηλαδη ἡ ἀναγκαιότητα του, ποὺ ἐμφανισθηκε ὅμως σ᾽ ὅλες αὐτὲς τις μορφὲς ἀκομη μόνο σαν μιὰ κενη λεξη

Ἡ ἀδιαφορια τοῦ νόμου και τῆς δυναμης, ἢ τῆς ἐννοιας και τοῦ εἶναι, ὑπαρχει και μ᾽ αλλον ἀκομα τρόπο ἀπο αὐτὸν που ὑπεδειχθη Στὸν νόμο τῆς κινησης, π.χ εἶναι ἀναγκαῖο ἡ κινηση να *διαιρεῖται* σὲ χρόνο και χῶρο, ἢ παλι ἐπισης σὲ αποσταση καὶ ταχυτητα Ἐφ᾽ ὁσον ἡ κινηση εἶναι μόνον ἡ ἀναφορὰ αὐτῶν τῶν στιγμῶν, αὐτη, το καθόλου, εἶναι σιγουρα ἐδῶ διηρημενη *στὸν ἑαυτό της* ὅμως αὐτα τα μερη, ὁ χρονος κι ὁ χῶρος ἢ ἡ ἀποσταση καὶ ἡ ταχυτητα δὲν ἐκφραζουν στὸν εαυτο τους αὐτη τὴν καταγωγὴ ἀπὸ ἕνα εἶναι ἀλληλοαδιαφορα ὁ χῶρος παριστανεται χωρις τὸν χρόνο, ὁ χρόνος δίχως τὸν χῶρο καὶ ἡ ἀπόσταση, τοὐλαχιστον, ὡς κατι ποὺ ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχει χωρὶς τὴν ταχύτητα –ὁπως τὰ μεγέθη τους εἶναι ἀλληλοαδιαφορα ἐφ᾽ ὁσον δὲν ἀναφέρονται *ὅπως τὸ θετικό* καὶ *τὸ ἀρνητικό*, ἄρα δὲν σχετιζονται τὸ ἕνα με τὸ ἄλλο ἀπὸ *την οὐσια τους* Ἄρα ὑπάρχει ἐδῶ μὲν ἡ ἀναγκαιοτητα τῆς *διαίρεσης*, ἀλλὰ ὀχι ἡ ἀναγκαιότητα ποὺ ἔχουν τα *μέρη* ὡς τέτοια τὸ ἕνα για τὸ ἄλλο, Γι᾽ αὐτὸ ὁμως κι ἐκεινη ἡ πρώτη ἀναγκαιότητα εἶναι ἡ ἴδια μόνο προσποιητη, ψευδης γιατὶ ἡ κινηση δὲν παριστάνεται ἡ ἴδια ὡς *ἁπλό*, δηλαδὴ ὡς καθαρὴ οὐσια ἀλλὰ *ἤδη* ὡς διηρημενη ὁ χρόνος κι ὁ χῶρος εἶναι τ᾽ *αὐθυπόστατα* μέρη της, ἤτοι *οὐσιες αὐτες τοῦτες*, ἢ ἡ ἀπόσταση καὶ ἡ ταχυτητα εἶναι τρόποι ὕπαρξης ἢ παραστασης ποὺ ὁ ἕνας τους μπορεῖ κάλλιστα νὰ ὑπάρχει χωρὶς τὸν ἄλλον, ὁπότε ἡ κίνηση εἶναι μόνον ἡ *ἐπιφανειακὴ* σχεση τους, ὄχι ἡ οὐσία τους Παραστημένη ὡς ἁπλὴ οὐσία ἢ ὡς δυναμη, ἡ κινηση εἶναι βεβαια ἡ *βαρυτητα*, ποὺ διόλου δὲν περιέχει ὁμως αὐτὲς τὶς διαφορὲς μεσα της.

Ἄρα στις δυο περιπτώσεις ἡ διαφορα δὲν εἶναι *διαφορὰ αὐτὴ τούτη* εἴτε τὸ καθόλου, ἡ δύναμη ἀδιαφορεῖ [125] γιὰ τὴν διαίρεση ποὺ ὑπάρχει στὸν νομο, εἴτε οἱ διαφορές, τὰ μέρη τοῦ νόμου, ἀδιαφοροῦν ἡ μια γιὰ τὴν ἄλλη Ὅμως ἡ διά-

νοια ἔχει την ἔννοια *αὐτῆς τῆς διαφορᾶς αὐτῆς τουτης*[18] ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ νόμος εἶναι μὲν τὸ ἐσωτερικὸ ποὺ ὑπάρχει *αὐτὸ τοῦτο*. ἀλλ᾽ εἶναι συνάμα *διακεχριμενο στόν ἑαυτό του*[19] ὁτι αὐτὴ ἡ διαφορα εἶναι ἐτσι *ἐσωτερικὴ* φαινεται ἀπὸ τὸ οτι ὁ νόμος εἶναι *ἁπλὴ* δυναμη. ἠτοι ὑπαρχει ὡς *ἔννοια* τῆς διαφορᾶς[20] ἀρα εἶναι μία *διαφορα τῆς ἔννοιας* Ὁμως αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ διαφορὰ ἀρχικὰ ανήκει ἀκόμη μονο *στην διάνοια* καὶ δὲν εἶναι εἰσετι *τεθειμενη στὸ ἰδιο τὸ θέμα* Αὐτο που ἡ διάνοια ἐκφέρει εἶναι λοιπὸν μονον ἡ *δικη της* ἀναγκαιοτητα ἐκφερει μία διακριση την ὁποια καμνει συνεπῶς ἡ ἰδια μόνον ἐτσι ὡστε συναμα ἐκφραζει πως ἡ διακριση δεν εἶναι *διαφορὰ τοῦ ἴδιου τοῦ θεματος* Αὐτὴ ἡ ἀναγκαιότητα [95] ποὖναι μόνο στα λόγια. εἶναι ἄρα ἡ ἀφήγηση τῶν στιγμῶν ποὺ ἀποτελοῦν τὸν κυκλο της· ναὶ μεν οἱ στιγμες διακρινονται ἀλλ᾽ ἡ διαφορά τους ἐκφραζεται συνάμα ὡς διαφορὰ ποὺ δὲν εἶναι τοῦ ἴδιου τοῦ θέματος ὁπότε ἀμέσως ἡ ἴδια ἀναιρεῖται πάλι αὐτὴ ἡ κινηση λεγεται *ἐξήγηση* Ἐκφερεται λοιπὸν ἑνας *νόμος*. ἀπὸ αὐτὸν διακρίνεται τὸ αὐτὸ τοῦτο καθόλου του ἤτοι τὸ αἰτιο. ὡς ἡ *δυναμη*· ἀλλὰ σχετικὰ μ᾽ αὐτὴ τὴν διαφορὰ λεγεται. ὅτι δὲν εἶναι διαφορά ὅτι τὸ αἴτιο ἔχει πλήρως ὅπως ὁ νόμος Τὸ καθέκαστο περιστατικὸ τοῦ κεραυνοῦ. π χ συλλαμβάνεται ὡς καθόλου και τὸ καθόλου ἐκφέρεται ὡς ὁ *νόμος* τοῦ ἠλεκτρισμοῦ· Ἡ ἐξήγηση συλλεγει ἔπειτα τὸν *νόμο στην δύναμη* ὡς οὐσια τοῦ νόμου Τότε αὐτὴ ἡ δύναμη *ἔχει ἔτσι* ὡστε. ὁταν ἐκδηλώνεται. ἀνακύπτουν ἀντιθετοι ἠλεκτρισμοι οἱ ὁποῖοι παλι ἐξαφανιζονται ὁ ἕνας στὸν ἄλλον ποὺ θὰ πεῖ ὅτι *ἡ δύναμη ἔχει ἀκριβῶς ὅπως κι ὁ νομος* εἰπωθηκε ὁτι τὰ δύο δὲν διαφερουν κἄν Οἱ διαφορετικοὶ [ὅροι] εἶναι ἡ καθαρη καθολικὴ ἐκδηλωση δηλαδὴ ὁ νόμος καὶ ἡ καθαρὴ δυναμη οἱ δύο ἔχουν ὅμως το *ἴδιο* περιεχόμενο. τὸ *ἴδιο* οὑτως ἔχειν ἡ διαφορα ὡς

---

18 Ἄλλη αναγωση «η διανοια *ἔχει στὸν εαυτο της την ἔννοια αυτης τῆς διαφορᾶς*»

19 *An ihm*. Οι Ε Moldenhauer και K M Michel (*Werke in 20 Banden*) διορθωνουν: *in ihm*

20 Ἄλλη ἀναγνωση «τοῦ νόμου»

διαφορα τοῦ περιεχομενου που σημαινει τοῦ *θεματος*. ἀνακαλεῖται συνεπῶς παλι και αὐτη

[126] Μ᾽ αὐτη την ταυτολογικὴ κινηση ἡ διανοια ἐμμενει ὁπως προκυπτει στην ἡσυχη ἑνοτητα τοῦ ἀντικειμενου της. και ἡ κίνηση ἀνηκει μονο τῆς ἴδιας ὀχι τοῦ ἀντικειμενου ἡ κινηση εἰναι ενα ἐξηγῶ. που οχι μονο δεν ἐξηγεῖ. δεν ἀποσαφηνιζει (Erklart) τιποτα ἀλλα εἰναι τοσο σαφὲς (klar) που ἐνῶ προετοιμαζεται για να πεῖ κατι διαφορερικὸ απο τα ηδη εἰρημενα. μᾶλλον δεν λεει τιποτε μονον ἐπαναλαμβανει τα ιδια Στὸ ἴδιο το θεμα δεν προκυπτει τιποτα νέο μ᾽ αὐτη τὴν κινηση. παρα ἡ ιδια λαβαινεται ὑπ᾽ ὀψη μονον ὡς κινηση τῆς διανοιας Πλην ὁμως μεσα της ἀναγνωριζουμε ὁ τι ακριβῶς μᾶς ελειπε ἀπ᾽ τὸν νομο. ἀκριβῶς την ἰδια την ἀπολυτη ἐναλλαγη. καθὼς αὐτὴ ἡ *κινηση*. ἂν τὴν ἐξετασουμε ἀπὸ πιὸ κοντα. εἰναι ἀμεσα τὸ ἐναντιο τοῦ ἑαυτοῦ της Πραγματι. θετει *μια διαφορα*. που ὀχι μόνο κατ᾽ ἐμᾶς δὲν εἰναι *καμμια διαφορα*. ἀλλὰ ποὺ ἡ ἰδια την ἀναιρεῖ ὡς διαφορα Αὐτο εἰναι ἡ ἴδια ἐναλλαγὴ ποὺ παρουσιαζόταν ὡς παιγνιο τῶν δυναμεων ὑπῆρχαν ἐκεῖ ἡ διαφορα προκαλοῦντος και προκαλουμενου. ἐξωτερικὰ ἐκδηλουμενης καὶ ἀπωθημενης στὸν ἑαυτό της δυναμης πλὴν αὐτες ἦσαν διαφορὲς ποὺ στ᾽ ἀληθεια δὲν ἦσαν διαφορές. γι᾽ αὐτὸ κι ἀναιροῦνταν ἄμεσα παλι Δὲν παρευρίσκεται μόνον ἡ ψιλὴ ἑνότητα ὁποτε *δὲν θα ἐτίθετο καμμία διαφορα*. ἀλλ᾽ αὐτὴ ἡ ΚΙΝΗΣΗ. ὁπου *ναι μὲν γινεται μία διακριση*. *ὁμως* ἐπειδὴ δὲν συνιστᾶ διαφορα *ἀναιρεῖται πάλι* – Ετσι μὲ τὴν ἐξηγηση ἡ ἀλλαγὴ και ἐναλλαγη. που ὑπῆρχαν πρῶτα ἐκτὸς εσωτερικοῦ καὶ μόνο στο φαινόμενο. μπῆκαν μέσα στὸ ἴδιο τὸ ὑπεραισθητό ἡ συνειδηση μας ἔχει δὲ περασει περα απὸ τὸ ἐσωτερικο ὡς ἀντικειμενο στην ἄλλη πλευρά. στὴν *διανοια* καὶ ἐχει τὴν ἐναλλαγὴ μεσα σ᾽ αὐτήν

[96] Αὐτὴ ἡ ἐναλλαγὴ δὲν εἰναι ἐτσι ἀκόμη ἐναλλαγὴ τοῦ ἴδιου τοῦ θεματος. ἀλλὰ παρουσιαζεται ὡς *καθαρη ἐναλλαγὴ* μᾶλλον ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ *περιεχόμενο* τῶν στιγμῶν τῆς ἐναλλαγῆς παραμενει τὸ ἰδιο Ἐφ᾽ ὁσον ὁμως ἡ *ἔννοια* ὡς ἔννοια τῆς διανοιας εἰναι ὅ τι και τὸ *ἐσωτερικο* τῶν πραγματων. *αὐτὴ ἡ ἐναλλαγη* προκυπτει κατ᾽ αὐτὴν ὡς *νομος τοῦ*

ἐσωτερικοῦ Αὐτὴ *διδασκεται* λοιπὸν *ἀπὸ την εμπειρια* πὼς ἀποτελεῖ *νομο τοῦ ἴδιου τοῦ φαινομενου* ὁτι προκυπτουν διαφορὲς ποὺ δὲν εἶναι [127] διαφορες δηλαδὴ ὁτι τὸ *ὁμωνυμο ἀπωθεῖται* ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτο του και ἐπισης ὁτι οἱ διαφορες εἶναι μονο τετοιες που στ᾽ ἀληθεια δεν εἶναι διαφορὲς κι ἀναιροῦνται δηλαδὴ ὅτι τα *ἑτερωνυμα ἕλκονται* – Εἶναι ἑνας *δευτερος νομος*, ποὺ τὸ περιεχόμενο του ἀντικειται σ᾽ ὁ,τι ὀνομασθηκε *νομος* πρωτύτερα, ἀκριβῶς στὴν σταθερὴ διαφορὰ που παραμένει ὁμοια μὲ τὸν ἑαυτό της διοτι ὁ νεος αὐτὸς νομος ἐκφραζει μᾶλλον την *ανομοιωση τοῦ ὁμοιου* καὶ τὴν *ὁμοιωση τοῦ ἀνομοιου* Ἡ εννοια ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὴν ἔλλειψη σκεψης να βάλει μαζὶ τους δυο νόμους[21] καὶ να συνειδητοποιήσει τὴν ἀντιθετικότητα τους. – Νομος εἶναι βεβαια καὶ ὁ δευτερος, δηλαδὴ ἕνα ἐσωτερικὸ εἶναι ὅμοιο μὲ τὸν ἑαυτό του, ἀλλ᾽ ἡ ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτὸν εἶναι μᾶλλον ὁμοιότητα τῆς ἀνομοιότητας πρὸς τὸν ἑαυτό της σταθερότητα τῆς ἀσταθειας – Στὸ παίγνιο τῶν δυνάμεων προεκυψε αὐτὸς ὁ νόμος ὡς αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἀπόλυτη μεταβαση, και ὡς καθαρὴ ἐναλλαγή τὸ *ὁμώνυμο*, ἡ δυναμη, *ἀναλύεται* σὲ μιὰν ἀντίθεση ποὺ ἐμφανίζεται ἀρχικὰ ὡς αὐθυπόστατη διαφορα, ἀλλ᾽ ἀποδεικνύεται στὴν πραξη *μὴ ὑπαρχουσα* γιατὶ τὸ *ὁμώνυμο* εἶναι τὸ ἀπωθούμενο ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, και ἄρα αὐτὸ τὸ ἀπωθημενο οὐσιαστικὰ ἔλκεται, μια κι εἶναι τὸ *ἴδιο*· ἡ δημιουργηθείσα διαφορά, μὴ ὄντας διαφορά, ἀναιρεῖται λοιπὸν παλι Παρουσιαζεται ἔτσι ὡς διαφορα *τοῦ ἴδιου τοῦ θέματος*, δηλαδὴ ὡς ἀπόλυτη διαφορα, αὐτὴ δὲ ἡ διαφορα *τοῦ θέματος* εἶναι ἄρα μόνο τὸ ὁμώνυμο που ἔχει ἀπωθηθεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ὁπότε θετει μόνο μια ἀντιθεση που δὲν συνιστᾶ ἀντίθεση

Αὐτὴ ἡ ἀρχὴ ἀντιστρεφει τὸ πρῶτο ὑπεραισθητό, τὸ ἡσυχο βασιλειο τῶν νόμων, τὴν ἄμεση ἀπεικόνιση τοῦ ἀντιληπτοῦ κόσμου στὸ ἐνάντιό του ὁ νόμος ἦταν γενικα τὸ *παραμενον ὅμοιο* μὲ τὸν ἑαυτό του, καὶ οἱ διαφορες του τὸ ἴδιο τώρα ἔχει τεθεῖ ὅτι ἀμφότερα εἶναι μᾶλλον τὸ ἐνάντιο τοῦ ἑαυτοῦ τους· τὸ *ὅμοιο* μὲ τὸν ἑαυτό του πολλῷ μᾶλλον ἀπω-

21 Βλ σ [106/81]

θεῖται ἀπὸ τὸν ἑαυτο του. τὸ δὲ ἀνομοιο πρὸς τὸν ἑαυτό του θέτει τὸν ἑαυτό του πολλῶ μᾶλλον ὡς τὸ ὁμοιο [128] μὲ τὸν ἑαυτό του Μονο μ᾽ αὐτὸ τὸν προσδιορισμὸ ἡ διαφορὰ εἶναι στὴν πραγματικότητα ἡ *ἐσωτερικὴ* διαφορά. δηλαδὴ διαφορὰ *αὐτὴ τουτη*. ἐφ᾽ ὅσον τὸ ὅμοιο εἶναι ἀνομοιο ἑαυτῶ. τὸ ἀνόμοιο ὁμοιο ἑαυτῶ – *Αὐτὸς ὁ δεύτερος ὑπεραισθητὸς κόσμος* εἶναι μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο ὁ *ἀνεστραμμένος* κοσμος καὶ μαλιστα. ἐφ᾽ ὅσον μία πλευρὰ ὑπάρχει ἤδη στὸν πρῶτο ὑπεραισθητὸ κόσμο ὁ *ἀνεστραμμενος* τοῦ *πρώτου*.[22] Τὸ ἐσωτερικὸ ἔχει ἔτσι ὁλοκληρωθεῖ ὡς φαινόμενο. Γιατὶ ὁ πρῶτος ὑπεραισθητὸς κοσμος [97] ἦταν μόνον ἡ *ἄμεση* ἀνύψωση τοῦ ἀντιληπτοῦ κόσμου *στὸ* καθολικὸ στοιχεῖο· εἶχε τὸν ἀναγκαῖο ἀντίτυπό του σ᾽ αὐτόν ὁ ὁποῖος κρατοῦσε ἀκόμη *γιὰ τὸν ἑαυτό του τὴν ἀρχὴ τῆς ἐναλλαγῆς καὶ τῆς ἀλλαγῆς*· τὸ πρῶτο βασίλειο τῶν νόμων στεροῦνταν αὐτῆς τῆς ἀρχῆς. τὴν ἀποκτᾶ ὅμως ὡς ἀνεστραμμένος κόσμος

Συμφωνα μὲ τὸν νόμο αὐτοῦ τοῦ ἀνεστραμμένου κόσμου τὸ *ὁμώνυμο* τοῦ πρωτου κόσμου εἶναι λοιπὸν τὸ *ἀνόμοιο* πρὸς τὸν ἑαυτό του. καὶ τὸ ἀνόμοιο τοῦ πρώτου εἶναι ἐξ ἴσου *ἀνόμοιο πρὸς αὐτὸ τὸ ἴδιο*. δηλαδὴ γίνεται *ὅμοιο* ἑαυτῶ [23] Σὲ ὁρισμένες στιγμές αὐτὸ θὰ προκύψει ἔτσι ὥστε ὅ.τι εἶναι γλυκὸ κατὰ τὸν νόμο τοῦ πρώτου. εἶναι πικρὸ σ᾽ αὐτὸ τὸ ἀνεστραμμενο αὐτὸ τοῦτο· ὅ.τι εἶναι μαῦρο κατὰ τὸν πρῶτο. εἶναι λευκὸ στὸ δευτερο [24] Ὅ.τι εἶναι μαγνητικὸς βόρειος

---

22. Ἄλλη αναγνωση «*η ανεστραμμενη* πλευρὰ τοῦ *πρωτου*»

23 Βλ αυτὸ που λεει ο Σωκρατης στὸν *Παρμενίδη*: *Εἰ δε και παντα εναντιων ὄντων αμφοτέρων μεταλαμβανει και ἔστι τῷ μετεχειν αμφοῖν ὅμοια τε και ανομοια αυτα αύτοις τι θαυμαστόν; Εἰ μεν γαρ αυτὰ τα ὅμοιά τις απέφαινεν ανόμοια γιγνόμενα ἢ τὰ ανόμοια ὅμοια τέρας ἄν. οἶμαι ἦν* (129 α-β). Αυτὸ θα σημαινε ὅτι η απορια τῶν αἰσθητῶν. ὅτι ἕνα αἰσθητο εἶναι και ὅμοιο και ανόμοιο. και στην ὁποια απαντοῦν τὰ νοητα ἐμφανιζεται στὰ ἴδια τα εἴδη: Ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ ὅμοιο εἶναι ανόμοιο και αὐτὸ τοῦτο τὸ ανόμοιο ὁμοιο (129 ε-130 α).

24 Αναφορα σ᾽ ἕνα σκεπτικὸ επιχείρημα. « Ισχυρίζονταν οτι πρεπει κανεις εξ ἴσου να λεει τὸ εναντιο απὸ αὐτὸ ποὺ ἔχει εκφερει γιὰ τὸ αντικείμενο σχετικα με τὴν επιφαση του. ὅτι τὸ μέλι εἶναι πικρὸ αντι γλυκὸ» (*Verhältnis des Skeptizismus zur Philosophie*. 1802 *W* 2 224· *GW* 4 205) Βλ Σέξτος Ἐμπειρικός Ὑποτυπωσεις 1 20 92 Διογένης Λαερτιος 9 105

πολος κατὰ τὸν νόμο τοῦ πρωτου εἶναι νότιος πολος στὸ ἄλλο του. ὑπεραισθητὸ αὐτὸ τοῦτο (ἐννοεῖται στην γῆ) [25] ὁ,τι ὁμως εἶναι νοτιος πόλος ἐκεῖ ἐδῶ εἶναι βόρειος πόλος Ὁμοιως ὁ τι εἶναι ὁ πολος τοῦ ὀξυγόνου στὸν πρῶτο νομο τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, γινεται πολος τοῦ ὑδρογόνου στην ἄλλη του. ὑπεραισθητὴ οὐσια και ἀντιστρόφως, ὁ,τι εἶναι ἐκεῖ πόλος τοῦ ὑδρογόνου, γινεται ἐδῶ ὁ πόλος τοῦ ὀξυγόνου Σε ἄλλη σφαιρα, κατὰ τὸν *ἄμεσο νομο* ἡ ἐκδίκηση κατὰ τοῦ ἐχθροῦ εἶναι ἡ ὑψιστη ἱκανοποιηση τῆς προσβεβλημένης ἀτομικοτητας Αὐτὸ *τὸν νομο* ὅμως τὸ νὰ ἐμφανίζομαι ὡς οὐσια ἐναντίον ὁποιου δὲν μὲ μεταχειρίζεται ὡς αὐτοουσια[26] καὶ νὰ αἴρω πολλῶ μᾶλλον ἐκεῖνον ὡς οὐσια, ἡ ἀρχὴ τοῦ ἄλλου κόσμου τὸν *ἀναστρεφει στὸν ἀντιθετο* τὴν ἀποκατασταση μου ὡς τῆς οὐσιας διὰ τῆς ἄρσης τῆς ξένης οὐσιας, την ἀναστρέφει σὲ αὐτοκαταστροφή Ὅταν δὲ αὐτὴ ἡ ἀναστροφή, ποὺ παρουσιαζεται στὴν *ποινὴ* τοῦ ἐγκληματος, καθισταται *νόμος*, εἶναι πάλι μόνον ὁ νόμος τοῦ ἑνὸς [129] κοσμου, ὁ ὁποῖος ἔχει *ἀπεναντί του* ἕναν *ἀνεστραμμενο* ὑπεραισθητὸ κόσμο, ὁπου ὅ,τι περιφρονεῖται στὸν πρῶτο τιμᾶται καὶ ὁ,τι τιμᾶται στὸν πρῶτο περιφρονεῖται. Ἡ ποινὴ ποὺ ἀτιμαζει χι ἐξοντωνει τὸν ἄνθρωπο κατὰ τὸν *νόμο τοῦ πρώτου κόσμου* μεταμορφώνεται, στὸν *ἀνεστραμμένο* αὐτοῦ *κόσμο* στὴν χαρη ποὺ διατηρεῖ τὴν οὐσία του καὶ τὸν τιμᾶ [27]

Ἐπιφανειακὰ ἰδωμένος ὁ ἀνεστραμμένος κόσμος εἶναι τὸ ἐναντιο τοῦ πρωτου στὸ ὁτι τὸν ἔχει ἔξω του χι ἀπωθεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του αὐτὸ τὸν πρῶτο ὡς ἀνεστραμμενη *ἐνεργὸ πραγματικότητα* ὁ ἕνας εἶναι τὸ *φαινόμενο*, ὁ ἄλλος δὲ τὸ *αὐτὸ τοῦτο· ὁ ἕνας* τὸ φαινόμενο[28] ὀπως ὑπαρχει *πρὸς ἕτερον* ἐνῶ ὁ *ἄλλος* ὁπως ὑπαρχει *καθ᾽ ἑαυτόν* ἔτσι ὡστε, γιὰ

---

25 Ο βορειος πολος της γης ελκει τον *νοτιο* πολο της πυξιδας

26 Selbstwesen – Ο Πλωτινος (VI. 8 12 8) χρησιμοποιεῖ την λεξη *αυτοουσία* ως συνωνυμη τοῦ *η ουσια αὐτή* εν σχέσει ακριβῶς με την χυριότητα ἑαυτοῦ (*αυτοῦ κύριος*)

27 Βλ την παραβολὴ τοῦ τελωνη καὶ τοῦ Φαρισαιου *πᾶς ὁ ὑψῶν εαυτὸν ταπεινωθησεται ὁ δὲ ταπεινῶν εαυτὸν υψωθησεται* (*Κατα Ιουκᾶν* ιη 14)

28 Ἄλλη αναγνωση «ὁ κόσμος»

νὰ χρησιμοποιήσω τα προηγουμενα παραδειγματα ὁ τι ἔχει γλυκια γευση θἄταν *στὴν κυριολεξια* ἢ *ἐσωτερικα* στὸ πράγμα πικρο ἢ ὁ,τι εἶναι βορειος πολος στὸν ἐνεργὰ πραγματικο μαγνήτη τοῦ φαινομένου θἄταν νότιος *στὸ ἐσωτερικὸ* ἢ *οὐσιῶδες εἶναι* ὁ,τι παρουσιαζεται ὡς πόλος τοῦ ὀξυγόνου στὸν φαινομενο ἠλεκτρισμο θἀταν πόλος τοῦ ὑδρογονου στὸν μη φαινόμενο Ἤ μια πραξη, που εἶναι ἔγκλημα *στὸ φαινομενο*, θὰ μποροῦσε, ὑποτίθεται, να εἶναι τῶ ὀντι ἀγαθὴ *στὸ ἐσωτερικο* (μία κακη πραξη νὰ ἐχει καλὴ πρόθεση) ἡ ποινη να εἶναι ποινη μόνο *στὸ φαινόμενο*, ἀλλ *αὐτη τουτη* ἢ σ᾽ εναν ἄλλον κόσμο ναναι εὐεργεσια για τὸν ἐγκληματια Μόνο ποὺ τέτοιες ἀντιθεσεις ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ φαινομενου [*98*] καὶ ὑπεραισθητοῦ ὡς δυο λογιῶν ἐνεργῶν πραγματικοτήτων, ἔχουν παψει να ὑπαρχουν ἐν προκειμενω Οι ἀπωθημένες διαφορὲς δὲν ἐπιμερίζονται ἐκ νέου σὲ δυο παρόμοιες ὑφιστάμενες οὐσιες, οἱ ὁποῖες θὰ τὶς ἔφεραν καὶ θὰ τοὺς παρεῖχαν χωριστη ὑπόσταση κατι ποὺ θἄβγαζε τὴν διανοια ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ ἐπαναφεροντάς την στην προηγουμενη σταση της Ἡ μία πλευρὰ ἢ ὑφιστάμενη οὐσια θἄταν πάλι ὁ κόσμος τῆς ἀντιληψης ὁπου ὁ ἕνας ἀπ᾽ τοὺς δύο νόμους θὰ ἔκαμνε τὰ δικα του, καὶ ἀπέναντι της θὰ ἦταν ἕνας ἐσωτερικὸς κόσμος, *ἀκριβῶς ἕνας τετοιος αἰσθητὸς κοσμος* σὰν τον πρῶτο ἀλλὰ μεσα στὴν *παράσταση* δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ τὸν δειξουμε ὡς αἰσθητὸ κόσμο, νὰ τὸν δοῦμε, νὰ τὸν ἀκουσουμε, να τὸν γευθοῦμε, καὶ ὡστοσο θα τον παρασταιναμε σὰν ἕναν τετοιο αἰσθητο κοσμο [130] Ἂν *τὸ ἕνα τεθειμενο* εἶναι κάτι ποὺ ἀντιλαμβανόμαστε καὶ τὸ *αὐτο τοῦτον* του ὡς τὸ ἀνεστραμμένο του εἶναι ἐξ ἴσου κατι ποὺ *παρασταίνουμε αἰσθητα* τότε ὅμως στην πραξη τὸ πικρο τὸ ὑποτιθεμενο αὐτὸ τοῦτο τοῦ γλυκοῦ πραγματος εἶναι ἕνα τοσο ἐνεργὰ πραγματικὸ πραγμα ὁσο αὐτό, ἕνα *πικρο πραγμα* τὸ μαῦρο ποὺ εἶναι ταχα το αὐτὸ τοῦτο τοῦ ἀσπρου, εἶναι τὸ ἐνεργὰ πραγματικὸ μαῦρο ὁ βορειος πολος, ποὺ εἶναι τὸ αὐτὸ τοῦτο τοῦ νότιου πολου εἶναι ὁ βορειος πολος *που ὑπάρχει στὸν ἴδιο μαγνήτη* ὁ πολος ὀξυγονου, ποὺ εἶναι τὸ αὐτὸ τοῦτο τοῦ πολου ὑδρογονου εἶναι ὁ *ὑπαρχων* πολος οξυγονου τοῦ ιδιου ἠλεκτρικοῦ συσσωρευτῆ

Τὸ ἔγκλημα ὁμως, [ὡς] *ἐνεργὰ πραγματικο*. ἔχει *την ἀναστροφή του* και τὸ *αὐτὸ τοῦτον του ὡς δυνατοτητα στὴν προθεση ὡς τέτοια*. *πλὴν ὀχι σὲ μία καλη προθεση* γιατὶ ἀληθεια τῆς *πρόθεσης* εἶναι *μονον* ἡ ἰδια ἡ *πραξη* Κατὰ τὸ δὲ περιεχομενό του, τὸ ἐγκλημα ἐχει τὴν ἀνακλαση του εντὸς ἑαυτοῦ, τὴν αναστροφη του στὴν *ἐνεργα πραγματικη ποινή* αὐτη συμφιλιωνει τὸν νομο με τὴν ἀντιθετη του ἐγκληματικὴ ἐνεργὸ πραγματικοτητα Ἡ *ἐνεργὰ πραγματικὴ ποινη*, τελος ἔχει την *ἀνεστραμμένη* της ἐνεργὸ πραγματικοτητα *στὸν* ἑαυτό της ὡς πρὸς τὸ ὁτι ἡ ἴδια εἶναι μια ἐνεργοποίηση τοῦ νόμου, διὰ τῆς ὁποίας ἡ δραστηριότητα ποὺ ὁ νόμος ἐχει ὡς ποινη, *αὐτοαναιρεῖται*. ὁ *νομος* γινεται ἀπὸ δραστηριος ξανὰ *ἡσυχος* καὶ ἰσχυων, καὶ ἡ κίνηση τῆς ἀτομικότητας ἐναντίον του καὶ αὐτοῦ ἐναντίον της ἔχει σβήσει [29]

Ἀπὸ τὴν παράσταση, λοιπον, τὴν ἀναστροφῆς, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν οὐσία τῆς μιας πλευρᾶς τοῦ ὑπεραισθητοῦ κόσμου, πρέπει ν' ἀπομακρυνθεῖ ἡ αἰσθητὴ παρασταση τῆς παγιωσης τῶν διαφορῶν σ' ἕνα διακριτὸ *στοιχεῖο* ὑπόστασης, κι αὐτὴ ἡ ἀπόλυτη ἔννοια τῆς διαφορᾶς ὡς ἐσωτερικὴ διαφορα, ἀπώθηση τοῦ ὁμωνυμου καθὸ ὁμωνυμου ἀπὸ τὸν ἑαυτό του καὶ ὁμοιότητα τοῦ ἀνομοιου καθὸ ἀνομοιου, πρέπει νὰ ἐκτεθεῖ καὶ νὰ συλληφθεῖ ἀμιγῶς Πρεπει *νὰ διανοηθοῦμε* τὴν καθαρὴ ἐναλλαγή, ἤτοι *τὴν ἐντὸς ἑαυτοῦ ἀντιθετικότητα*, *τὴν ἀντιφαση*. Γιατὶ στὴν διαφορα που εἶναι ἐσωτερικὴ τὸ ἀντιθετο δὲν εἶναι *μονον ἑνα ἀπὸ δυο* –ἀλλιῶς θὰ ἦταν ἑνα ὂν κι ὄχι ἑνα ἀντίθετο–, ἀλλα εἶναι τὸ ἀντίθετο ἑνὸς ἀντιθέτου δηλαδὴ τὸ ἀλλο ὑπαρχει τὸ ἰδιο ἀμεσα [131] μεσα του Βεβαια τοποθετῶ τὸ ἐναντιο *ἐδῶθε* καὶ *ἐκεῖθε* τὸ ἄλλο τοῦ ὁποιου εἶναι ἐναντιο ἀρα βαζω [99] τὸ *ἐναντιο* ἀπὸ μια πλευρα αὐτὸ καθ' αὐτὸ διχως τὸ ἄλλο Ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἐχω εδῶ *τὸ ἐναντιο αὐτὸ καθ αὐτο* αὐτὸ εἶναι τὸ ἐναντιο τοῦ ἑαυτοῦ του, δηλαδὴ ἐχει στην πραγματικοτητα *το ἀλλο* ἄμεσα στὸν ἑαυτο του – Ἔτσι ὁ ὑπεραισθητος κοσμος ποὺ

---

29 Αυτη εἶναι η ἄποψη τοῦ Ἑ γ·α την ποινη (βλ α κεφ 3ο μερος *Φιλοσοφίας τοῦ δικαίου*)

εἶναι ὁ ἀνεστραμμενος ἔχει συναμα ἐπικαθορίσει τὸν ἀλλο καὶ τὸν ἐνέχει [30] εἶναι καθ' ἑαυτὸν ὁ ἀνεστραμμένος. ποὺ σημαίνει ὅτι εἶναι ὁ ἀνεστραμμενος τοῦ ἑαυτοῦ του· εἶναι ὁ ἑαυτος του καὶ ὁ ἀντιθετός του κοσμος *σὲ μιαν ἑνότητα* Μόνον ἐτσι αὐτὸς εἶναι ἡ διαφορα ὡς *ἐσωτερικὴ* ἢ διαφορα *αὐτη τουτη*.[31] δηλαδὴ ὑπαρχει ὡς *ἀπειρια*.[32]

Μὲς ἀπὸ τὴν ἀπειρια βλεπουμε ὅτι ὁ νομος ἐχει ὁλοκληρωθεῖ στὸν ἑαυτό του μέχρι τὴν ἀναγκαιότητα κι οἱ στιγμὲς τοῦ φαινομενου ἔχουν ὅλες αναληφθεῖ στὸ ἐσωτερικό. Ὅτι τὸ ἁπλὸ τοῦ νόμου εἶναι ἡ ἀπειρια σημαίνει συμφωνα μὲ ὅ τι ἔχει προκύψει, ὅτι α εἶναι κατι *ὅμοιο πρὸς τὸν ἑαυτο του* ποὺ εἶναι ὅμως ἡ *διαφορὰ* αὐτὴ τούτη ἤτοι ἑνα ὁμωνυμο που ἀπωθεῖ τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸν ἑαυτο του δηλαδὴ διχαζεται Αὐτὸ ποὺ ὀνομάσθηκε ἡ *ἁπλὴ* δύναμη *διπλασιάζει* τὸν ἑαυτο της καὶ διὰ τῆς ἀπειρίας της εἶναι ὁ νόμος β. Τὸ διχασμένο, τὸ ὁποῖο συγκροτεῖ τὰ παριστώμενα στὸν *νόμο* μερη, παρουσιάζεται ὡς ὑφιστάμενο αὐτὰ δέ, θεωρημένα χωρὶς τὴν ἔννοια

---

30 Αυτη η σχέση επικαθορισμοῦ, ὅπως αποδιδω τὸ ubergreifen uber χαρακτηρίζει την ἔννοια ὡς *καθολικότητα* Εἶναι καὶ τὸ ἄλλο τοῦ ἄλλου της, τοῦ εννοημένου πραγματος τοῦ αἰσθητοῦ, καὶ τὸ συνολο η σχέση τῶν δύο: «Τὸ καθόλου εἶναι ὁ ἑαυτός του και επικαθορίζει τὸ ἄλλο του» (*Λογικὴ W* 6 277· *GW* 12 35) «Τὸ καθόλου καθορίζει *τὸν ἑαυτό του* ἄρα τὸ ἴδιο εἶναι τὸ επιμερους [..] διαφερει μόνο ἀπὸ τὸν εαυτό του Ἄρα τὰ εἴδη τοῦ καθόλου εἶναι μόνο α τὸ ἴδιο τὸ καθόλου β τὸ επιμερους Γὸ καθόλου ἐφ' οσον εἶναι ἡ ἔννοια εἶναι ὁ ἑαυτός του και τὸ εναντιό του» (*W* 6 281 *GW* 12 38) «*στὸν εαυτό του* τὸ εἶνα· δεδομενου οτι εἶναι τὸ εἶναι τοῦ ἀλλου εἶναι γι αυτὸ ακριβῶς η *ενότητα τοῦ εαυτοῦ του* και *τοῦ ἄλλου* και συνεπῶς *καθολικότητα*» (*W* 6 338 *GW* 12 80) η εννοια «επειδη εἶναι τὸ καθολου [ ] *η ἴδια* εἶναι ἄμεσα επισης γι αυτὸ ακριβῶς *τὸ ἕνα ἀπὸ τα σκελη τῆς διάζευξης της*» (*W* 6 342 *GW* 12 82-83) «τὸ καθόλου [ ] εἶναι *ὁ ἑαυτος του* και συνεχίζεται· μεσα ἀπὸ *τὸ εναντιό του* και εἶναι καθολικὸ μονον ως *ἑνότητα* μ αυτὸ» (*W* 6 349 *GW* 12 88) Βλ κ *Ἐγκυκλοπαίδεια* § 20 παρατ Αὐτὴ την δομη θ' ἀποκτησει τὸ ἐγω ὅταν γινει *αὐτοσυνειδησια* Τότε ἔχει συνείδηση και τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τοῦ αντικειμενου (ἐδῶ σ [137-138/*103*]) Πρβλ σ [298/*219*] [302/*222*] [417/*306*], [429/*315*], [507/*372*], [579-580/425]

31 Πρβλ. σ [559/*410*] γιὰ τὴν ἴδια ἔννοια

32 Στὸν Ἔ.. ἀπὸ τὸ 1801 και πέρα η ἔννοια της «απειρίας» αποκτᾶ τεχνικὸ νόημα Εἶναι ἄπειρο ὅ,τι εἶναι νοηματικὰ αυτοτελες ὅ,τι δεν εἶναι στιγμη ενος ειρμοτερου συνόλου ἀλλα αὐτὸ τὸ -πραγματικὸ- σύνολο Η ἀπειρία εἶναι λοιπον η ἰδιότητα του επικαθορισμοῦ

τῆς ἐσωτερικῆς διαφορᾶς, εἶναι ὁ χῶρος κι ὁ χρονος ἢ ἡ ἀπόσταση κι ἡ ταχυτητα, ποὺ ἀνακυπτουν ὡς στιγμὲς τῆς βαρυτητας, εἶναι τοσο ἀδιάφορες καὶ μὴ ἀναγκαῖες ἡ μια γιὰ τὴν ἀλλη ὁσο γιὰ την ἴδια τὴν βαρυτητα, ὅπως κι αὐτη ἡ ἁπλη βαρυτητα ἀπέναντι σ᾽ αὐτες ἢ ὁ ἁπλὸς ἠλεκτρισμὸς ἀπεναντι στὸ ἀρνητικὸ και το θετικο γ Με τὴν ἔννοια τῆς ἐσωτερικῆς διαφορᾶς ὁμως, αυτὸ τὸ ἀνομοιο κι ἀδιαφορο ὁ χῶρος κι ὁ χρόνος, κ ο κ . εἶναι μια *διαφορα* ποὺ δεν εἶναι *διαφορά* δηλαδη εἶναι μόνο μια διαφορὰ τοῦ *ὁμωνυμου*, οὐσια του δε ἡ ἑνότητα νοητικοποιοῦνται[33] τὸ ἕνα ἀπέναντι στὸ ἄλλο ὡς θετικὸ κι ἀρνητικο ὁποτε τὸ εἶναι τους εἶναι μᾶλλον νὰ τίθενται ὡς μὴ εἶναι και να αἴρονται μὲς στὴν ἑνοτητα. [132] Ὑφίστανται τὰ δύο διακεχριμενα, ὑπαρχουν *αὐτὰ τοῦτα*, ὑπαρχουν *στὸν ἑαυτο τους ὡς ἀντίθετα*, ποὺ θὰ πεῖ ὁτι εἶναι τὸ ἀντίθετο τοῦ ἑαυτοῦ τους. ἔχουν τὸ ἄλλο τους στὸν ἑαυτο τους και εἶναι μόνο *μια* ἑνοτητα

Αὐτὴ ἡ ἁπλη ἀπειρια, δηλαδὴ ἡ ἀπόλυτη ἔννοια, πρεπει νὰ ὀνομασθεῖ ἡ ἁπλὴ οὐσια τῆς ζωῆς, ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου, τὸ παγκόσμιο αἷμα που εἶναι πανταχοῦ παρὸν καὶ καμμία διαφορὰ δὲν τὸ θολώνει μήτε τὸ διακόπτει, ποὺ μᾶλλον τὸ ἴδιο εἶναὶ ὁλες οἱ διαφορες, καθως και τὸ ἀνηρημενο τῶν διαφορῶν, ἀρα παλλεται ἐντος του διχως να κινεῖται, ταραζεται μεσα του διχως νᾶναι ἀνήσυχο. Αὐτη εἶναι *ὅμοια μὲ τὸν ἑαυτό της*, γιατὶ οἱ διαφορὲς εἶναι ταυτολογικές, εἶναι διαφορὲς ποὺ δεν εἶναι διαφορες Αὐτη ἡ ομοια μὲ τον ἑαυτό της οὐσία σχετίζεται ἀρα μονο προς τὸν ἑαυτό της *πρὸς τὸν ἑαυτό της*, αὐτο εἶναι ἔτσι κατι ἄλλο πρὸς τὸ ὁποῖο κατευθύνεται ἡ σχέση, ὁπότε ἡ *αὐτοσχεσία* εἶναι πολλῷ μᾶλλον *ὁ διχασμός*, δηλαδὴ ἐκεινη ἀκριβῶς ἡ ὁμοιότητα προς ἑαυτὸν εἶναι ἐσωτερικὴ διαφορα

---

33 Begeisten Η *νοητικη αντιθεση* εἶναι εκεινη οπου καθε ορος εἶναι ρητα τὸ ὅλο τοῦ ἑαυτοῦ του και τοῦ ἄλλου, περιεχει ρητα την αναφορα στὸν αντίθετο, χωρὶς τὴν ὁποία δὲν ἔχει οὔτως ἢ ἄλλως νοημα Οπως θα πεῖ στον Νοῦ, το θετικὸ καὶ τὸ αρνητικὸ «ὡς νοητικὲς ουσιες η κάθε μὰ εἶναι ἡ ἀλληλοδιείσδυση των δύο στιγμῶν» (σ. [369/271]) Καὶ στην *Θρησκεία*, «η *νοητικοποίηση* διὰ της ὁποίας ἡ ιφιστάμενη ουσια εἶναι ὑποκείμενο» (σ. [572/419]). Βλ σ [366/268] κ ε. ὅπου αναλυεται το begeisten Ἀποσυνδέω τὴν ἐγελιανὴ χρηση τοῦ ὁρου ἀπο την χρηση στην χημεία τῆς εποχῆς την οποία ἀποδίδω *εκπνευματωνω* (βλ σ [195/144])

Τὰ *διχασμένα* εἶναι συνεπῶς *αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ* [*100*] τὸ καθένα ένα ἐναντιο – *ἄλλου*, ὁπότε ἐδῶ ἤδη ἐκφερεται συναμα τὸ *ἄλλο* μαζι του· ἢ δὲν εἶναι τὸ ἐναντιο *ἄλλου* ἀλλα μόνο *τὸ καθαρο ἐναντιο*, ὁποτε εἶναι συνεπῶς τὸ ἐναντιο του στὸν ἑαυτο του· ἢ δὲν εἶναι καθόλου ἕνα ἐνάντιο ἀλλ' ἀμιγῶς καθ' ἑαυτον καθαρὴ οὐσια ὁμοια μὲ τὸν ἑαυτο της, ποὺ δὲν ἔχει καμμια διαφορὰ στὸν ἑαυτό της, ὁποτε δὲν χρειαζεται να ἐρωτοῦμε *πῶς* ἀπὸ *αὐτὴ* τὴν καθαρὴ οὐσια προέρχεται, πῶς *ἐξέρχεται* ἀπὸ αὐτὴν ἡ διαφορα ἢ ἡ ἑτερότητα –ἀκομη λιγότερο χρειάζεται νὰ θεωροῦμε ὁτι τὸ νὰ βασανίζεσαι μὲ τέτοια ἐρωτήματα εἶναι ἡ φιλοσοφια ἢ ἔστω νὰ θεωροῦμε τὸ ἐρώτημα ἀναπάντητο γι' *αὐτήν*– γιατὶ ἤδη συνεβη ὁ διχασμός, ἡ διαφορα ἔχει ἀποκλεισθεῖ ἀπὸ τὸ *ὁμοιο* μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ τοποθετηθεῖ στὸ πλευρό του· ὁ,τι *ὑποτίθεται* πὼς εἶναι *τὸ ὅμοιο πρὸς τὸν ἑαυτό του* εἶναι ἄρα μᾶλλον ἤδη τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ διχασμένα παρὰ ἡ ἀπόλυτη οὐσία ποὺ ὑποτίθεται ὅτι εἶναι [34] "Οτι τὸ *ὅμοιο με τὸν ἑαυτό του διχάζεται* σημαίνει συνεπῶς ἐξ ἴσου ὁτι αἴρεται ὡς ἤδη διχασμένο, αἴρεται ὡς ἑτερότητα. Ἡ *ἑνότητα*, γιὰ τὴν ὁποία εἴθισται νὰ λένε ὅτι ἡ διαφορὰ δὲν μπορεῖ νὰ βγεῖ ἀπ' *αὐτήν* στὴν [133] πραγματικότητα ἡ ἴδια εἶναι μόνον ἡ *μία* στιγμὴ τοῦ διχασμοῦ· εἶναι ἡ ἀφαίρεση τῆς ἁπλότητας, ἡ ὁποία ἀντιπαρατίθεται στὴν διαφορα. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον εἶναι ἡ ἀφαιρεση, τὸ ἕνα μόνο ἀπὸ τα ἀντιθετα, ἔχει ἤδη λεχθεῖ ὅτι εἶναι τὸ διχαζειν· γιατὶ ἂν ἡ ἑνότητα εἶναι κάτι *ἀρνητικό*, ἕνα *ἀντίθετο*, τότε ἀκριβῶς ἐχει

---

34 Η *Λογικη* συζητᾶ τὸ ἴδιο ζητημα ἐκτενεστερα. « Ορισμενοι ἤδη ἐξοικειωμενοι με το νοεῖν θεωροῦν συχνα ὁτι η ουσια τῆς φιλοσοφιας ἔγκειται στὸ ἔργο να απαντησει στὸ ερωτημα *πῶς τὸ ἄπειρο βγαινει ἀπὸ τὸν εαυτο του και φθανει στην περατοτητα* [ ] Ἀπὸ την απαντηση σ αυτὸ τὸ ερωτημα υποτιθεται πως εξαρτᾶται εν γενει το *ἂν υπαρχει φιλοσοφια* [ ] Η απαντηση στὸ ερωτημα *πῶς γινεται τὸ ἄπειρο περατο*, εἶναι συνεπως ὅτι δὲν *υπαρχει* ενα ἄπειρο ποὺ να εἶναι *πρωτα* ἄπειρο και μετα μόνο να χρειάζεται να γινει περατο, να βγεῖ στην περατότητα παρα τὸ ἄπειρο εἶναι κατα τὸν εαυτό του ἤδη εξ ἴσου περατὸ καὶ ἄπειρο. [.] το να ἔχει κανεις τὴν θεώρηση αὐτῶν ἔστω ἔτσι ὅπως ενυπαρχουν στὴν παρασταση συμφωνα με την ὁποια στὸ ενα βρισκεται ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ἄλλου τὸ να προβαινει κανεὶς στην απλη διαγνωση αυτοῦ τοῦ ἀχώριστου τῶν δυο σημαινει ὅτι τὰ εννοεῖ· *αυτο το αχώριστο εἶναι η ἔννοια τους*» (*W* 5 168-170 *GW* 21 140-141) Πρβλ παρακάτω σ [408/*299*]

τεθεῖ ὡς αὐτὸ ποὺ ἔχει την *ἀντιθετικότητα* στὸν ἑαυτο του Οἱ διαφορὲς μεταξὺ *διχασμοῦ* καὶ *ὁμοιωσης πρὸς ἑαυτὸν* εἶναι ἄρα ἐπίσης μόνον *αὐτὴ ἡ κινηση αὐτοαναιρεσης* γιατι ἂν τὸ ὁμοιο μὲ τον ἑαυτο του που ὑποτιθεται πὼς πρεπει πρῶτα νὰ διχασθεῖ δηλαδὴ νὰ γινει το ἐναντιό του εἶναι μια ἀφαίρεση. δηλαδὴ εἶναι *ἤδη τὸ ἴδιο* προιὸν διχασμοῦ. τότε ὁ διχασμός του ἀναιρεῖ ὁ τι αὐτὸ εἶναι κι ἄρα αἴρει τὸν διχασμένο χαρακτήρα του Ἡ *ὁμοιωση πρὸς ἑαυτὸν* εἶναι ἐξ ἰσου ἕνα διχαζειν ὁ.τι γίνεται *ὁμοιο μὲ τὸν ἑαυτο του* ἀντιπαρατίθεται ἔτσι πρὸς τὸν διχασμό πραγμα ποὺ σημαίνει ὅτι θέτει τὸ ἰδιο ἔτσι τὸν ἑαυτο του *κατα μερος*. δηλαδὴ *γινεται* μᾶλλον *προιὸν διχασμοῦ*

Ἡ ἀπειρία δηλαδὴ αὐτὴ ἡ ἀπόλυτη ἀνησυχια τῆς καθαρῆς αὐτοκινησιας. τὸ ὁτι ὁ.τι εἶναι καθορισμένο καθ' οἱονδήποτε τρόπο. π χ. ὡς εἶναι εἶναι μᾶλλον τὸ ἐναντιο αὐτοῦ τοῦ καθορισμοῦ. ὑπῆρξε βέβαια ἤδη ἡ ψυχὴ ὁλων ὁσων προηγήθηκαν. ἀλλὰ ἀναδύθηκε ἐλεύθερα ἡ ἴδια μόνο στὸ *ἐσωτερικό* Τὸ φαινόμενο δηλαδὴ τὸ παιγνιο τῶν δυνάμεων τὴν παρουσιάζει ἤδη. ἀλλ' ἀναδύεται ἐλεύθερα πρῶτα ὡς *ἐξήγηση*· ὁταν εἶναι δὲ τελικὰ ἀντικείμενο κατὰ τὴν συνειδηση ἡ ἴδια *ὡς αὐτὸ ποὺ εἶναι*. τότε ἡ συνείδηση εἶναι *αὐτοσυνειδησία*. Ἡ *ἐξηγηση* τῆς διάνοιας προβαίνει ἀρχικὰ μόνο στὴν περιγραφὴ τοῦ τι εἶναι ἡ [*101*] αὐτοσυνειδησια Ἡ διάνοια αἴρει τὶς διαφορὲς που ὑπάρχουν στὸν νομο. ποὺχουν ἤδη ἀποκαθαρθεῖ αλλ' εἶναι ἀκομη ἀδιάφορες και τὶς θέτει σὲ *μιαν* ἑνότητα. αὐτη τῆς δυναμης Αὐτὴ ἡ ὁμοιωση εἶναι ὁμως ἐξ ἰσου ἄμεσα ἕνα διχάζειν γιατὶ ἡ διανοια αἴρει τὶς διαφορὲς καὶ θέτει τὸ *ἕνα* τῆς δυναμης μόνο μὲ τὸ να θετει μια νεα διαφορά. μεταξὺ νομου και δυναμης ἡ ὁποια ὁμως συνάμα δὲν εἶναι διαφορα καὶ προκειμενου αὐτὴ ἡ διαφορὰ ἐπίσης νὰ μην εἶναι διαφορά. ἡ διανοια ἐν συνεχείᾳ [134] αἴρει παλι αὐτὴ την διαφορα. ἐφ' ὁσον ἀφήνει τὴν δυναμη νὰχει ὁπως ἀκριβῶς κι ο νομος – Αὐτη ἡ κινηση ἢ ἀναγκαιοτητα εἶναι ὁμως ἔτσι ακόμα μονον ἀναγκαιότητα καὶ κινηση τῆς διανοιας δηλαδὴ αὐτη *ὡς τετοια δὲν εἶναι τὸ ἀντικειμενο τῆς διάνοιας* παρα αυτη ἐχει μὲς στην κίνηση ως ἀντικειμενα τὸν θετικὸ καὶ αρνητικὸ ἠλεκτρισμο τὴν ἀποσταση την ταχυτητα την

δυναμη ἐλξης και μυρια ὁσα ἀντικειμενα ποὺ ἀποτελοῦν τὸ περιεχομενο τῶν στιγμῶν τῆς κινησης Ἡ ἐξηγηση μᾶς καμνει νὰ εἴμαστε τόσο πολυ ἱκανοποιημενοι μὲ τὸν ἑαυτο μας ἀκριβῶς ἐπειδη ἐδῶ ἡ συνειδηση, για να το ποῦμε ἐτσι, μονολογεῖ ἄμεσα με τὸν ἑαυτό της, ἀπολαμβανει μονο τὸν ἑαυτό της, φαινεται μὲν ἔτσι να ἐπιδιωκει κατι ἀλλο, ἀλλὰ στην πραξη ἄγει καὶ φερει τὸν ἑαυτό της μονο με τὸν ἑαυτο της.[35]

Μὲ τὸν ἀντιθετο νόμο ὡς τὴν αναστροφὴ τοῦ πρωτου νόμου ἢ μὲ την ἐσωτερικη διαφορὰ γινεται βέβαια ἡ ἰδια ἡ ἀπειρια *ἀντικειμενο* τῆς διανοιας, ἀλλὰ παλι αστοχεῖ νὰ την θεματισει ὡς τέτοια ἀφοῦ τὴν διαφορὰ αὐτη τουτη την αὐτοαπώθηση τοῦ ὁμωνυμου και τα ἀνομοια ποὺ ἑλκονται τὴν ἐπιμερίζει πάλι σὲ δυο κόσμους ἢ δυο οὐσιακὰ στοιχεῖα *ἡ κινηση*, ετσι ὁπως ὑπάρχει στὴν ἐμπειρια εἶναι ἐδῶ για τὴν διάνοια ἕνα συμβάν, τὸ ὁμωνυμο καὶ τὸ ἀνόμοιο εἶναι δὲ *κατηγορούμενα*, οὐσια τῶν ὁποιων εἶναι ἕνα ὀντικὸ ὑποστρωμα. Τὸ ἰδιο ποὺ γιὰ τὴν διάνοια εἶναι ἀντικειμενο μὲ αἰσθητὸ περίβλημα, εἶναι γιὰ μᾶς ἀντικείμενο μὲ τὸ οὐσιαστικὸ σχῆμα του, ὡς καθαρὴ ἔννοια. Αὐτὴ ἡ πρόσληψη τῆς διαφορᾶς ὁπως εἶναι *στ ἀλήθεια* δηλαδη τῆς *ἀπειριας* ὡς τέτοιας, *ὑπαρχει κατ' ἐμᾶς ἢ αὐτὴ τουτη* Ἡ ἔκθεση τῆς ἔννοιάς της ἀνήκει στὴν ἐπιστήμη·[36] ἀλλὰ ἡ συνείδηση, καθὼς τὴν κατέχει *ἄμεσα*, ἐμφανίζεται πάλι ὡς ἰδια μορφή, δηλαδὴ ὡς νεο σχῆμα τῆς συνείδησης, που δὲν ἀναγνωρίζει στὰ προηγούμενα τὴν οὐσία του ἀλλὰ τ' ἀντιμετωπίζει σὰν κάτι τὸ τελείως ἄλλο. – Ἐφ' ὁσον αὐτὴ ἡ ἔννοια τῆς ἀπειριας τῆς εἶναι ἀντικείμενο, εἶναι συνεπῶς συνειδηση τῆς διαφορᾶς ὡς *ἄμεσα* ἐξ ἴσου ἀνηρημένης· ἡ συνείδηση *ὑπάρχει κατὰ τὸν ἑαυτό της*, εἶναι *διάκριση* τοῦ *μὴ διακριτοῦ*, δηλαδὴ *αὐτοσυνειδησία* Ἐγὼ *μὲ διακρινω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου* καὶ [135] *ἰσχύει ἐδῶ ἄμεσα κατ' ἐμὲ ὁτι αὐτὸ τὸ διακριτὸ δὲν εἶναι διακριτό* Ἐγώ, τὸ ὁμωνυμο, μὲ ἀπωθῶ ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου αὐτὸ τὸ διακεκριμένο, τὸ ἀνομοιωμένο,

---

35. Herumtreibt – Η αντιληψη, ερμαιο τῶν ὀντοποιημένων αφαιρεσεων εἶναι herumgetrieben «ἄγεται καὶ φέρεται απ αὐτὲς τις μηδαμινες οντότητες» (σ [105/80]) Ἡ διάνοια χειρίζεται τις αφαιρέσεις ως μη οντοποιημένες ἄρα *αὐτη* ἄγει καὶ φέρει (herumtreibt) *τὸν εαυτό της*

36 Δηλ στην *Λογικη*

παυει ὅμως ἀμεσα ἐν ὁσω διακρινεται. να συνιστᾶ διαφορὰ κατ ἐμε Ἡ συνειδηση κατι ἀλλου. ἐνὸς ἀντικειμενου γενικα εἶναι βεβαια κατ᾽ αναγκην *αὐτοσυνειδησια* ἐνδοανακλαση συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ [*102*] στην ἑτερότητά του Ἡ *αναγκαια προοδος* ἀπὸ τα προηγούμενα σχηματα τῆς συνειδησης γιὰ τα ὁποῖα τὸ ἀληθες τους ἦταν ενα πραγμα. κατι ἀλλο απὸ τα ἰδια ἐκφραζει ισα ἰσα οτι ὀχι μονον ἡ συνειδηση τοῦ πραγματος εἶναι δυνατη μοναχα για μιαν αυτοσυνειδησια αλλ᾽ ὁτι μοναχα ἡ τελευταια εἶναι η αληθεια τῶν σχηματων εκεινων Ἀλλ ἡ ἀλήθεια αυτη ὑπαρχει μονο κατ᾽ ἐμᾶς ὄχι ακομη κατα την συνειδηση Η δε αὐτοσυνειδησια εχει γινει πρῶτα μόνο *καθ᾽ ἑαυτην*. δεν προεκυψε ακομη *ὡς ἑνοτητα* με τὴν συνειδηση γενικα

Βλέπουμε ὁτι στο ἐσωτερικο τοῦ φαινομενου ἡ διανοια δεν ἐχει στ᾽ ἀλήθεια τὴν ἐμπειρια κάτινος ἀλλου ἀπ᾽ τὸ ἰδιο τὸ φαινομενο. ὁμως ὀχι τοῦ φαινομενου ὁπως εἶναι ὡς παιγνιο τῶν δυναμεων ἀλλὰ τοῦ ἴδιου ὡς πρὸς τις ἀπόλυτα καθολικὲς στιγμες του καὶ την κινησή τους. και στὴν πραγματικοτητα μονο *τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ της* Ὑπερανω τῆς ἀντίληψης ἡ συνείδηση παρουσιαζεται ὡς συλλογιστικα συνδεόμενη μὲ τὸ ὑπεραισθητὸ μες ἀπ᾽ τὸν μέσο. τὸν ὁποῖο συνιστᾶ τὸ φαινόμενο. δια τοῦ ὁποίου βλεπει μέσα σ᾽ αὐτὸ τὸ ὑπόβαθρο Τα δύο ἄκρα. τὸ ἕνα τοῦ καθαροῦ ἐσωτερικοῦ. τὸ ἄλλο τοῦ ἐσωτερικοῦ ποὺ βλεπει μέσα στὸ καθαρὸ ἐσωτερικο. τωρα συνεπεσαν και ὁπως αὐτα ἐξαφανισθηκαν ὡς ἄκρα τὸ ἰδιο κι ὁ μεσος ὡς ἄλλος ἀπὸ αυτα Αὐτὸ τὸ παραπετασμα ἔχει λοιπὸν τραβηχθεῖ ἀπο μπροστα ἀπὸ τὸ ἐσωτερικό. κι ὑπάρχει τὸ βλέμμα τοῦ ἐσωτερικοῦ προς το ἐσωτερικό τὸ βλεμμα τοῦ *μὴ διακριτοῦ* ὁμωνύμου που ἀπωθεῖ τὸν ἑαυτό του. τὸν θετει ὡς *διακριτὸ* ἐσωτερικο ἀλλὰ *κατ᾽ αὐτὸ* ὑπάρχει ἐξ ἰσου ἄμεσα τὸ *μὴ διακριτὸ* ἀμφοτέρων *ἡ αὐτοσυνειδησια* Καταδεικνυεται ὁτι πισω ἀπὸ τὸ λεγόμενο παραπετασμα που ὑποτιθεται ὁτι καλυπτει το εσωτερικο. δὲν ὑπαρχει τίποτε να δοῦμε ἂν δὲν πᾶμε *ἐμεῖς* οἱ ἴδιοι πίσω του. τοσο ὡστε κάτι να [136] βλέπει ὁσο ὥστε να ὑπαρχει κεῖ πισω κάτι που να μπορεῖ να ιδωθεῖ Ὁμως προκυπτει συναμα ὁτι δὲν μπορεῖς να πᾶς ἐκεῖ πισω κατ᾽ εὐθειαν. χωρις περιστροφες ἢ

ἀνεξαρτήτως περιστάσεων (ohne alle Umstande) γιατὶ αὐτὴ ἡ ἐπιγνωση τοῦ τι εἶναι ἡ ἀληθεια *τῆς παρασταση*ς τοῦ φαινομενου και τοῦ ἐσωτερικοῦ του εἶναι ἡ ἴδια μονον ἀποτελεσμα μιας ἐμπεριστατωμένης (umstandlichen) κινησης μεσα ἀπο τὴν ὁποια ἐξαφανιζονται οἱ τροποι τῆς συνείδησης. ἡ δοξασία ἡ ἀντιληψη καὶ ἡ διάνοια θὰ προκύψει δε ἐπίσης ὁτι ἡ γνώση τοῦ τι *ξερει ἡ συνειδηση καθ᾽ ὁσον ξέρει τον ἑαυτο της* χρειαζεται κι ἄλλες ἀκομη περιστασεις (Umstände) ἀνάλυση τῶν ὁποίων εἶναι τα ἀκόλουθα

Β
Αὐτοσυνειδησία

IV.
Ἡ ἀλήθεια τῆς βεβαιότητας δι᾽ ἑαυτὸν

[137/*103*] Στοιϛ προηγουμενοιϛ τροποιϛ τῆς βεβαιοτητας. τὸ ἀληθὲς εἶναι γιὰ τὴν συνειδηση κατι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἴδια Ἡ ἐννοια αὐτοῦ τοῦ ἀληθοῦς ἐξαφανίζεται ὁμως κατὰ τὴν σχετικὴ μ᾽ αὐτὸ ἐμπειρία τὸ ἀντικείμενο ἀποδεικνυεται ὅτι μᾶλλον δὲν εἶναι στ᾽ ἀληθεια ἔτσι ὁπως ὑπῆρχε ἀμεσα *αὐτὸ τοῦτο*. δὲν εἶναι ὂν τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητας συγκεχριμένο πράγμα τῆς ἀντιληψης. δύναμη τῆς διάνοιας. ἀντιθετα τοῦτο τὸ *αὐτὸ τοῦτο* προκυπτει ὅτι εἶναι ἕνας τρόπος για τὸ ἀντικειμενο νὰ ὑπάρχει μονο κατ᾽ ἄλλο ἡ περὶ ἀντικειμένου ἔννοια ἀναιρεῖται στὸ ἐνεργὸ ἀντικείμενο. ἤτοι ἡ ἀρχικὴ ἄμεση παρασταση αἴρεται στην ἐμπειρία ὁπότε ἡ βεβαιότητα χάθηκε στὴν ἀληθεια Τώρα ἔχει ὁμως πιὰ προκυψει ὅ.τι δὲν ἀνεκυπτε σ᾽ αὐτὲς τὶς προγενέστερες ἀναφορές. ἀκριβῶς μία βεβαιότητα ὅμοια πρὸς τὴν ἀλήθεια της γιατὶ ἡ βεβαιότητα εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό της τὸ ἀντικειμενό της κι ἡ συνείδηση εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό της τὸ ἀληθες Ὑπάρχει μὲν ἐδῶ καὶ μιὰ ἑτερότητα πράγματι. ἡ συνειδηση διακρίνει. πλὴν διακρινει κατι ποὺ κατὰ τὴν ἴδια εἶναι συνάμα μὴ διακριτό Ἂν ὀνομασουμε *ἔννοια* τὴν κίνηση τοῦ ἐπισταμαι. *ἀντικειμενο* τὸ ἐπίσταμαι ὡς ἥσυχη ἑνότητα ἢ ὡς ἐγώ. βλέπουμε πὼς τὸ ἀντικείμενο ἀντιστοιχεῖ στὴν ἔννοια ὄχι κατ᾽ ἐμᾶς ἀλλὰ κατὰ τὸ ἴδιο τὸ ἐπίσταμαι – Ἂν πάλι ὀνομασθεῖ. μὲ τὸν ἄλλον τρόπο. *ἔννοια* ὅ.τι εἶναι τὸ ἀντικείμενο *αὐτὸ τοῦτο*. ἀντικείμενο δὲ ὅ.τι αὐτὸ εἶναι ὡς *ἀντικείμενο* ἢ κατ᾽ ἄλλο. εἶναι προφανὲς ὅτι τὸ τι εἶναι αὐτὸ τοῦτο καὶ τί κατ᾽ ἄλλο εἶναι τὸ ἴδιο [1] γιατὶ τὸ *αὐτὸ τοῦτο* εἶναι ἡ συνείδηση ἀλλ᾽ ἡ ἴδια εἶναι κι ἐκεῖνο *κατὰ τὸ ὁποῖο* ὑπάρχει κάτι ἄλλο ([ἐκεῖνο κατὰ τὸ

1 Βλ σ [77/*59*] γιὰ την αντιστροφη προοπτικῶν

όποῖο ὑπαρχει] τὸ *αὐτο τοῦτο*) και κατ᾽ αυτην τὸ αὐτο τοῦτο τοῦ αντικειμενου κι ἡ υπαρξη του κατ᾽ ἄλλο εἶναι τὸ ἴδιο τὸ ἐγω εἶναι το περιεχόμενο τῆς σχεσης [138] καὶ τὸ ἰδιο τὸ σχετιζειν εἶναι ἐγὼ ἔναντι ἀλλου, και συναμα ἐπικαθοριζει αὐτὸ τὸ ἄλλο [2] ποὺ κατ᾽ αυτο εἶναι ἐξ ἴσου μονον αυτὸ τὸ ἰδιο

Με τὴν αὐτοσυνειδησια μπηκαμε λοιπὸν τωρα στο οἰκεῖο πεδιο τῆς ἀληθειας Πρεπει να δοῦμε πῶς ἀναδυεται αρχικὰ τὸ *σχῆμα* τῆς αὐτοσυνειδησιας Ἂν ἐξετασουμε τὸ νέο *σχῆμα* τοῦ ἐπίσταμαι, την ἐπιγνωση ἑαυτοῦ, σε ἀναφορα με τὸ προηγουμενο, τὴν ἐπιγνωση ἀλλου, θὰ ποῦμε ὅτι τὸ δεύτερο εχει μεν εξαφανισθεῖ, ἀλλα οἱ στιγμές του ἔχουν συναμα ἐξ ἰσου διατηρηθεῖ κι ἡ ἀπωλεια συνισταται στο οτι αὐτὲς παριστανται ἐδῶ [*104*] ὁπως εἶναι αὐτες τοῦτες Τὸ *εἶναι* τῆς δοξασιας, ἡ *καθεκαστότητα* και ἡ ἀντιθετή της *καθολικοτητα* τῆς ἀντίληψης, καθὼς καὶ το *κενὸ ἐσωτερικὸ* τῆς διανοίας δὲν ὑπάρχουν πλέον ὡς οὐσιες ἀλλ᾽ ὡς στιγμὲς τῆς αὐτοσυνειδησίας, που σημαινει ὡς ἀφαιρεσεις ἢ διακρισεις, οἱ ὁποῖες εἶναι συναμα μηδαμινὲς *κατα* τὴν ἴδια την συνειδηση, δηλαδὴ δὲν εἶναι διακρισεις κι εἶναι καθαρὰ ἐξαφανιζόμενες ὀντότητες Φαινομενικὰ ἐχαθη ἀρα μόνον ἡ ἴδια ἡ κύρια στιγμή, ἀκριβῶς ἡ κατὰ την συνείδηση *ἁπλὴ αὐτοδύναμη ὑπόσταση* Ὁμως στην πραγματικότητα ἡ αὐτοσυνειδησια εἶναι ἡ ἀνακλαση ἔξω ἀπὸ τὸ εἶναι τοῦ *αἰσθητοῦ* και ἀντιληπτοῦ κόσμου, και κατ᾽ οὐσιαν ἡ ἐπιστροφὴ ἀπὸ *τὴν ἑτεροτητα* Καθὸ αὐτοσυνειδησία, εἶναι κίνηση· ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὅσον διακρινει *μόνο τὸν ἑαυτό της ὡς* ἑαυτό της ἀπὸ την ἴδια ἡ διαφορα εἶναι γι᾽ αὐτὴν *ἄμεσα ἠρμένη* ὡς ἑτεροτητα ἡ διαφορα δὲν *εἶναι*, και ἡ *αυτοσυνειδησία* εἶναι μόνον ἡ ἀκινητη ταυτολογια τοῦ Ἐγω εἰμαι ἐγώ [3] ἐν ὅσω ἡ διαφορὰ δὲν ἔχει γι᾽ αὐτην και τὸ

---

2 Βλ σ [131/99].

3. Αρχη τῆς *Θεωριας τῆς επιστημης* τοῦ Φιχτε, η οποια ξεκινωντας ἔτσι ἀπὸ την καθαρὴ αὐτοσυνειδησια, κλείνεται στην ταυτολογια της και δὲν μπορει να ανοιχθεῖ στὸ ἐμπειρικὸ περιεχόμενο, συμφωνα με την κριτικὴ τοῦ Ἔ.: «Μία φιλοσοφια ὅπου τίποτε τὸ ἐμπειρικὸ δεν θα γινεται δεκτὸ ἀπ᾽ ἔξω [.] αυτη η σκεψη ανήκει στην παλαιὰ ἄποψη περὶ ἐπιστημης». «αὐτὴ ἡ αρχὴ ἐκφραζει [ ] μόνο τὴν απόλυτη βεβαιότητα δ᾽ εαυτόν χωρὶς τὴν ἀλήθεια» (*Ἱστορία της φιλοσοφιας W* 20, 392) Τὸ παρον κεφ ἐξετάζει «τὴν ἀλήθεια της βεβαιότητας δι εαυτόν» τὴν πραγματικότητα

σχῆμα τοῦ *εἶναι*. ἡ αὐτοσυνειδησια δεν εἶναι αὐτοσυνειδησια Κατὰ τοῦτο ὑπαρχει κατ αὐτην ἡ ἑτεροτητα *ὡς ἕνα εἶναι* ἤτοι ὡς *διακριτη στιγμή*· ἀλλ᾽ ὑπαρχει κατ᾽ αυτὴν κι ἡ ἑνότητα τοῦ ἑαυτοῦ της με την διαφορα αὐτη *ὡς δευτερη διακριτὴ στιγμή* Μ ἐκείνη την πρωτη στιγμη ἡ αὐτοσυνειδησία ὑπαρχει *ὡς συνειδηση* κι ὁλη ἡ ἔκταση τοῦ αἰσθητοῦ κοσμου ἐχει διατηρηθεῖ κατ᾽ αὐτήν αλλὰ συναμα μονον ὡς σχετιζομενος με την δεύτερη στιγμη. την ἑνοτητα τῆς αὐτοσυνειδησίας με τὸν ἑαυτό της ὁπότε [139] αυτος κατα τὴν αὐτοσυνειδησία εἶναι μια ὑποσταση. ἡ ὁποία εἶναι ὅμως μόνο *φαινομενο* ἤτοι μια διαφορὰ που *αὐτὴ τουτη* δεν ἔχει καποιο εἶναι Αὐτὴ ἡ ἀντιθεση τοῦ φαινομένου τῆς αὐτοσυνειδησιας καὶ τῆς ἀληθειας της ἔχει ὁμως γιὰ οὐσία της μόνο τὴν ἀλήθεια ἐννοεῖται τὴν ἑνότητα τῆς αὐτοσυνειδησίας μὲ τὸν ἑαυτό της αὐτὴ ἡ ἑνότητα πρεπει οὐσιαστικὰ νὰ τῆς προκύψει·[4] κι αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ αὐτοσυνειδησια εἶναι *ἐπιθυμία* ἐν γένει Ἡ *συνείδηση*. ὄντας αὐτοσυνειδησια. ἔχει πλέον ἕνα διπλὸ ἀντικειμενο. τὸ ἕνα εἶναι τὸ ἄμεσο. τὸ ἀντικείμενο τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητας καὶ τῆς ἀντίληψης. τὸ ὁποῖο ὁμως σημαδεύεται *κατ᾽ αὐτὴν* μὲ τὸν *χαρακτήρα τοῦ ἀρνητικοῦ*. καὶ τὸ δεύτερο εἶναι ἀκριβῶς *ὁ ἑαυτός της*. ἕνα ἀντικειμενο ποὺ εἶναι ἡ *ἀληθινὴ οὐσία* καὶ ἀρχικὰ ὑπάρχει μονον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ πρῶτο Ἡ αὐτοσυνειδησία παρουσιαζεται ἔτσι ὡς ἡ κίνηση κατα την ὁποια αἴρεται αὐτὴ ἡ ἀντίθεση καὶ προκυπτει για τὴν αὐτοσυνειδησια ἡ ὁμοιότητα τῆς ἰδιας μὲ τὸν ἑαυτο της.

Τὸ ἀντικειμενο. ποὺ εἶναι τὸ ἀρνητικὸ για τὴν αὐτοσυνειδησία *κατ᾽ ἐμᾶς ἢ αὐτὸ τοῦτο* εχει ὁμως ἐξ ἰσου ἐπιστρέψει στὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν πλευρα του. ὅσο και ἡ συνείδηση ἀπὸ την δική της Μ᾽ αὐτη την ἀνακλαση στὸν ἑαυτο του ἐγινε

του αυτοσυνειδητου ὄντος οπως εκφρασθηκε στην στωικη και σκεπτικη φιλοσοφια καὶ στὸν πρωιμο χριστιανισμο. Μόνο μετα στὸ κεφ. V *Βεβαιότητα καὶ ἀλήθεια τοῦ λόγου*. θὰ ἐξετασθεῖ ἡ σχεση τῆς περὶ αὐτοσυνειδησιας ἄποψης με την *καθ αὐτὸ* πραγματικότητα που εἶναι χαρακτηριστικη τῆς νεωτερης εποχης καὶ η αντιστοιχη φιλοσοφια τοῦ «υποκειμενου» δηλ. τῆς αυτοσυνειδησίας που *θεμελιωνει την βεβαιοτητα*

4 Ἄλλη ανάγνωση· «να της γίνει οὐσιώδης»

ζωη. Ό,τι ή αὐτοσυνειδησια διακρινει ἀπὸ τὸν ἑαυτο της ὡς ὄν[5] δεν ἐχει στὸν ἑαυτό του, και καθ' ὁσον τιθεται ὡς ον, μόνο καὶ μόνο τον τροπο τῆς κατ' αἴσθηση βεβαιότητας καὶ τῆς ἀντιληψης, ἴσα ἰσα εἶναι ἀνακλασμενη στὸν ἑαυτο της υπαρξη ὁποτε τὸ αντικειμενο τῆς ἀμεσης ἐπιθυμιας εἶναι ενα ἔμβιο Γιατι τὸ *αὐτὸ τοῦτο* το *καθολικο* ἀποτελεσμα τῆς ἀναφορᾶς τῆς διανοιας πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῶν πραγμάτων [*105*] εἶναι τὸ διακρίνειν τῶν μὴ διακριτεων ἢ ἡ ἑνότητα τοῦ διακεχριμενου. Αυτη ἡ ἑνότητα εἶναι ὁμως εξ ἴσου ὁπως εἴδαμε, η ἀπωθηση της ἀπο τὸν ἑαυτο της ὁπότε αὐτη ἡ ἔννοια *διχαζεται* στην ἀντιθεση τῆς αὐτοσυνειδησιας και τῆς ζωῆς ἡ πρώτη εἶναι ἡ ἑνότητα *κατα την ὁποία* ὑπάρχει ἡ ἄπειρη ἑνοτητα τῶν διαφορῶν ἡ δευτερη δὲ *εἶναι* μόνον αὐτη ἡ ἰδια ἡ ἑνοτητα, χωρὶς ὁμως νὰ ὑπαρχει συνάμα *κατὰ τὸν ἑαυτο της* Ὅσο αὐτοδύναμη εἶναι ἑπομενως ἡ συνείδηση, τόσο αὐτοδύναμο *αὐτὸ τοῦτο* εἶναι τὸ ἀντικείμενό της Ἡ αὐτοσυνειδησία ποὺ ὑπάρχει *καθ' ἑαυτὴν* ἁπλῶς και σημαδευει ἄμεσα το ἀντικείμενό της μὲ τὸν χαρακτήρα τοῦ [140] ἀρνητικοῦ, ἤτοι εἶναι *ἀρχικὰ ἐπιθυμία*, θἄχει συνεπῶς πολλῶ μᾶλλον τὴν ἐμπειρία τῆς αὐτοδυναμίας τοῦ ἴδιου

Ὁ προσδιορισμὸς τῆς ζωῆς, ὁπως προκύπτει ἐκ τῆς ἐννοιας ἢ ἀπὸ τὸ καθολικὸ ἀποτέλεσμα μὲ τὸ ὁποῖο μπαίνουμε σ' αὐτη τὴν σφαιρα, την χαρακτηριζει ἐπαρκῶς, χωρὶς να χρειαζεται ν' ἀναπτυχθεῖ περαιτερω ἡ φύση της βάσει αὐτοῦ ὁ κυκλος της ὁλοκληρώνεται καὶ κλεινει (beschließt sich) σύμφωνα με τὶς ἀκόλουθες στιγμές. Ἡ *οὐσία* εἶναι ἡ ἀπειρια ὡς τὸ ὅτι ὅλες οἱ διαφορὲς εἶναι *ἀνηρημενες*, ἡ καθαρη κινηση περιστροφῆς, ἡ ἡσυχία τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς ἀπολυτα ἀνησυχης ἀπειρίας ἡ ἰδια ἡ *αὐθυποσταση* οπου οἱ διαφορὲς τῆς κινησης ἔχουν καταλυθεῖ ἡ ἁπλὴ *οὐσία* τοῦ χρόνου ἡ ὁποία ὄντας ἔτσι ὁμοια μὲ τὸν ἑαυτό της ἐχει τὸ στέρεο σχῆμα τοῦ χωρου Οἱ *διαφορὲς* ὑπαρχουν ὁμως ἐξ ἰσου σ' αὐτο τὸ *ἁπλο καθολικο στοιχεῖο ὡς διαφορες* γιατι αυτὴ ἡ καθολικη ρευστότητα μετέχει τῆς ἀρνητικῆς φυσης τους μο-

---

5 Ἄλλη αναγνωση « Ὁ τι η αυτοσυνειδησια *ως υπαρχουσα* διακρινει απὸ τὸν εαυτο της»

νον ἐφ᾽ ὅσον εἶναι *ἄρση τους*[b] ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἀρει τὰ διακριτα ἂν δὲν ἔχουν ὑποσταση Αὐτὴ ακριβῶς ἡ ρευστοτητα ὀντας ἡ ὅμοια με τὸν ἑαυτο της αὐθυποσταση. ἡ ἴδια εἶναι ἡ *ὑποσταση* τῶν διακριτῶν ἤτοι ἡ *ὑφισταμενη οὐσια* τους ὁπου αὐτὰ ὑπαρχουν συνεπῶς ὡς διακριτα μελη καὶ μερη που *εἶναι καθ ἑαυτα* Οὐτε τὸ *εἶναι* ἔχει πιὰ τὸ νοημα τῆς *ἀφαιρεσης «εἶναι»*. οὔτε ἡ καθαρὴ οὐσιότητα τους τὸ νοημα τῆς *ἀφαίρεσης «καθολικοτητα»* ἀλλὰ τὸ εἶναι τους εἶναι ἀκριβῶς ἐκεινη ἡ ἁπλὴ ρευστὴ ὑφισταμενη οὐσια τῆς καθαρῆς κινησης ἐντὸς ἑαυτοῦ Ἡ *διαφορα* αὐτῶν τῶν μελῶν *τὸ ἕνα πρὸς τἄλλο* δὲν συνισταται ὁμως *ὡς* διαφορα γενικὰ σὲ κανεναν ἄλλον *καθορισμὸ* ἀπὸ τὸν καθορισμὸ τῶν στιγμῶν τῆς ἴδιας τῆς ἀπειρίας ἢ καθαρῆς κίνησης

Τὰ αὐτοδύναμα μέλη ὑπαρχουν *καθ᾽ἑαυτά* αὐτὸ τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* εἶναι ὁμως μᾶλλον τόσο *ἄμεσα* ἡ ἀνάκλαση τῶν μελῶν στὴν ἑνότητα. ὁσο αὐτὴ ἡ ἑνότητα εἶναι ὁ διχασμὸς στα αὐτοδύναμα σχήματα Ἡ ἑνότητα εἶναι διχασμένη ἐπειδὴ εἶναι ἀπόλυτα ἀρνητική. δηλαδὴ ἄπειρη ἑνότητα [7] ἐπειδὴ δὲ *αὐτὴ* εἶναι ἡ *ὑπόσταση*. ἡ διαφορά ἔχει κι αὐτὴ αὐτοδυναμια μόνο *στὴν ἑνοτητα*. Αὐτὴ ἡ αὐθυπόσταση τοῦ σχήματος ἐμφανίζεται ὡς κατι *ὁρισμένο* [141] *πρὸς ἕτερον* γιατὶ εἶναι προιὸν διχασμοῦ· καὶ ἡ *ἀναιρεση* τοῦ διχασμοῦ συμβαίνει σ᾽ αὐτὸ τὸν βαθμὸ διὰ ἀλλου Ἐνέχεται ὅμως ἐξ ἴσου στὸ ἴδιο τὸ σχῆμα γιατι ἐκεινη ἀκριβῶς ἡ ρευστότητα εἶναι ἡ ὑφιστάμενη οὐσια τῶν αὐθυποστατων σχημάτων αὐτὴ ἡ ὑφιστάμενη οὐσια εἶναι ὅμως ἄπειρη τὸ [*106*] σχῆμα εἶναι συνεπῶς ὡς πρὸς τὴν ἴδια τὴν ὑπόστασή του ὁ διχασμὸς ἢ ἡ ἀναιρεση τῆς καθ᾽ ἑαυτὸν ὑπαρξής του

Ἂν διακρίνουμε ἀκριβέστερα τις στιγμὲς ποὺ περιλαμβανονται ἐδῶ βλεπουμε ὅτι ἔχουμε ὡς *πρωτη* στιγμὴ τὴν

---

6 Ἄλλη αναγνωση. «γιατι. μονον εφ οσον αυτη η καθολικη ρευστοτητα εἶναι *ἄρση τους* διαθέτει τὴν αρνητικη φυση της»

7 Ὡς ἄπειρο ορισθηκε ἡ ἄρνηση ποὺ δὲν εἶναι ἄρνηση τινός. σχετικη ἄρα τὸ απόλυτα αρνητικό Ὅμως τὸ απόλυτα αρνητικὸ ἢ τὸ ἀπόλυτο αντιθετο εἶναι ἄμεσα τὸ αντίθετο τοῦ ἑαυτοῦ του. η ἄρνησή του. Ἔτσι η απόλυτα αρνητικὴ ἑνότητα εἶναι τὸ αντιθετο τῆς ἑνότητας. διχασμός Ὡς ἑνότητα το ἄπειρο εἶναι διχασμένο ως διχασμένο εἶναι ἑνότητα

ὑποσταση τῶν αὐτοδυναμων σχηματων δηλαδη τὴν καταστολὴ τοῦ τι εἶναι το διακρινειν αὐτὸ τοῦτο.[8] ἀκριβῶς τοῦ ὁτι δεν ὑπαρχει τὸ διακρίνειν αὐτὸ τοῦτο καὶ δὲν ἔχει ὑπόσταση Ἡ *δευτερη* στιγμη *ὡστοσο* εἶναι ἡ *ὑποταγη* εκείνης τῆς ὑποστασης στὴν ἀπειρια τῆς διαφορᾶς Στὴν πρωτη στιγμὴ ὑπαρχει τὸ ὑφισταμενο *σχῆμα* αὐτο ὡς *καθ᾽ ἑαυτο ὀν*. δηλαδη ὡς ἀπειρη στὸν καθορισμο της ὑφισταμενη οὐσια,[9] αντιπαρατιθεται στην *καθολικὴ* ὑφισταμενη *οὐσια*. ἀπαρνεῖται αυτὴ την ρευστότητα και συνεχεια μαζι της καὶ ἐπιβαλλεται ὡς μη διαλυμενο σ᾽ αὐτὸ το καθολου. ὡς αὐτοσυντηρουμενο πολλῶ μᾶλλον δια τῆς απομονωσης του απ αυτὴ τὴν ἀνοργανη φυση του. και δια τῆς ἀναλωσής του τῆς τελευταιας [10] Ἡ ζωη στὸ καθολικὸ ρευστο στοιχεῖο μια *ἥσυχη* ἀναλυση τοῦ σχηματισμοῦ γίνεται ἀκριβῶς γι᾽ αὐτὸ τὸν λογο ἡ κινηση τῶν σχηματων δηλαδὴ ἡ ζωη ὡς *διαδικασια*. Ἡ ἁπλη καθολικὴ ρευστότητα εἶναι τὸ *αὐτὸ τοῦτο* κι ἡ διαφορα τῶν σχηματων εἶναι τὸ *ἑτερον* Ἀλλα μεσῳ αὐτῆς τῆς διαφορᾶς ἡ ρευστότητα αὐτὴ γίνεται ἡ ἰδια *τὸ ἑτερον* γιατὶ ὑπαρχει τώρα *πρὸς τὴν διαφορά*. ἡ ὁποία ὑπάρχει αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτὴν κι εἶναι συνεπῶς ἡ ἄπειρη κίνηση ἀπ᾽ τὴν ὁποία ἀναλωνεται ἐκεῖνο τὸ ἡσυχο *μέσον* (Medium). εἶναι ἡ ζωὴ ὡς *ἔμβιο* – Αὐτη ἡ *ἀναστροφή*. ὁμως. εἶναι ὡς ἐκ τουτου πάλι ἡ *ἀναστροφικότητα αὐτὴ τούτη* αὐτὸ ποὺ ἀναλώνεται. εἶναι ἡ *οὐσια* ἡ ἀτομικότητα. ποὺ αὐτοσυντηρεῖται εἰς βαρος τοῦ καθολου καὶ παρεχει στον ἑαυτο της τὸ συναίσθημα τῆς ἑνότητάς της μὲ τὸν ἑαυτό της. ἐτσι ἀκριβῶς αἴρει *τὴν πρὸς ἕτερον ἀντιθεσή της. διὰ τῆς ὁποίας ὑπάρχει καθ᾽ αὐτη· ἡ ἑνότητα* πρὸς [142] ἑαυτόν. μὲ τὴν ὁποία προικιζει ἡ ἴδια τὸν ἑαυτό της. εἶναι ἀκριβῶς ἡ *ρευστοτητα* τῶν διαφορῶν. ἡ *καθο-*

---

8. Δηλ τῆς *ενότητας* ως ουσιας τῆς διαφοροποιησης η οποια εἶναι ομως καὶ ἡ ἄρνηση της

9 Δηλ ως τὸ καθεκαστον η αριστοτελικη «πρωτη ουσια» ἄπειρη στὸ εἶδος της.

10 Η ζωὴ εἶναι εκαστοτε ενα εμβιο που αυτοσυντηρειται αφομοιωνοντας ἄλλα τα οποια ἀνηκουν (ὅταν εἶναι ζωο) ἐπισης στην ζωη Αὐτὰ ανήκουν στην ἔννοια του (δεν λογίζεται δίχως την τροφη του) αλλὰ ὄχι στὸν ὀργανισμο του Εἶναι η ἀνόργανη φυση του

λικη διαλυση [11] Ἡ ἄρση τῆς ἀτομικῆς ὑποστασης εἶναι ὁμως ἀντιστροφα ἐξ ἴσου ἡ δημιουργία της Διότι, δεδομενου ὁτι ἡ *ουσια* τοῦ ἀτομικοῦ σχήματος εἶναι ἡ καθολικη ζωὴ καὶ ὁτι τὸ καθ' ἑαυτὸν ὑπαρχον εἶναι αὐτὸ τοῦτο ἁπλὴ ὑφισταμενη οὐσια, ἐφ' ὁσον τὸ τελευταῖο θετει μεσα του τὸ *ἕτερον*, ἀναιρεῖ αὐτη τὴν *ἁπλότητα* του, τὴν οὐσια του, παει να πεῖ τὴν διχαζει, κι αὐτὸς ὁ διχασμὸς τῆς ἀδιαφοροποιητης ρευστότητας εἶναι ἀκριβῶς ἡ θέση τῆς ἀτομικότητας Ἡ ἁπλὴ ὑφισταμενη οὐσια τῆς ζωῆς εἶναι λοιπὸν ὁ διχασμὸς τοῦ ἑαυτοῦ της σε σχηματα καὶ συναμα ἡ διάλυση αὐτῶν τῶν ὑφισταμενων διαφορῶν ἡ δὲ διαλυση τοῦ διχασμοῦ εἶναι ἐξ ἴσου διχασμὸς ἢ διαιρεση σὲ μελη Οἱ δύο πλευρὲς τῆς συνολικῆς κινησης ποὺ διακρίθηκαν ὁ σχηματισμὸς ποὺ ἀναλύεται ἥσυχα μέσα στὸ καθολικὸ μεσον τῆς αὐτοδυναμιας καὶ ἡ ζωικὴ διαδικασία, ἀλληλεμπίπτουν λοιπόν· ὁσο ἡ τελευταία εἶναι ἄρση τοῦ σχήματος, τόσο εἶναι σχηματισμός καὶ τὸ πρῶτο, ὁ σχηματισμός ὁσο εἶναι [*107*] διαιρεση σὲ μέλη, τόσο εἶναι ἄρση Τὸ ρευστὸ στοιχεῖο εἶναι τὸ ἴδιο μόνον ἡ *ἀφαιρεση* τῆς οὐσιας, δηλαδὴ εἶναι *ἐνεργὰ πραγματικὸ* μόνον ὡς σχῆμα· καὶ τὸ ὁτι διαιρεῖται σὲ μέλη εἶναι πάλι ἕνας διχασμὸς τοῦ διηρημενου σὲ μελη, μία διαλυσή του Τὴν ζωὴ ἀποτελεῖ ὅλος ὁ κύκλος αὐτος, ὄχι ὁ,τι εἰπώθηκε ἀρχικά, ἡ ἄμεση συνεχεια καὶ στερεότητα τῆς οὐσιας της, οὔτε τὸ ὑφιστάμενο σχῆμα καὶ ἡ ἀσυνεχὴς μονάδα[12] ποὺ ὑπαρχει καθ' αὐτην οὔτε ἡ ἀμιγὴς διαδικασια τους,[13] οὔτε κι ἡ ἁπλὴ σύνοψη αὐτῶν τῶν στιγμῶν, ἀλλα τὸ ὅλο ποὺ ἀναπτύσσεται καὶ διαλύει τὴν ἀνάπτυξή του καὶ διατηρεῖται ἁπλὸ[14] σ' αὐτὴ τὴν κινηση.

Ἀφοῦ, ξεκινώντας ἀπὸ τὴν πρώτη ἄμεση ἑνοτητα, ἐπιστρέφουμε, μὲς ἀπὸ τὶς στιγμὲς τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς διαδικασίας, στὴν ἑνότητα τῶν δύο στιγμῶν αὐτῶν, κι ἔτσι παλι στὴν πρώτη ἁπλὴ ὑφιστάμενη οὐσια, ἡ *ἀνακλασμένη*

---

11. Μέσα στὸν ὀργανισμὸ τιποτε δὲν υπαρχει καθ εαυτόν ὅλα εἶναι ρευστὲς διαφορές

12 Diskrete τὸ αδιαιρετο μεγεθος που δὲν εντασσεται στὸ συνεχες

13 Ἡ ἄμεση μετάβαση τοῦ συνεχοῦς στὸ ἄτομο καὶ ἀντιστρόφως η απλη αλληλονηματοδότηση τῶν δυο ἀντιθετων στιγμῶν

14 Ἄλλη ανάγνωση «απλως αυτοσυντηρεῖται»

ενοτητα αὐτὴ εἶναι ἀλλη ἀπὸ τὴν πρωτη Ἀντίθετα μ᾽ ἐκεινη την *ἄμεση* ἢ εκφερόμενη ὡς ἑνα *εἶναι* ἑνότητα αὐτὴ [143] ἡ δευτερη εἶναι ἡ *καθολική*, που ἐχει μέσα της ὁλες αὐτὲς τὶς στιγμὲς ὡς ἀνηρημένες Εἶναι τὸ *ἁπλὸ γένος*, ποὺ στην ἴδια την *κίνηση* τῆς ζωῆς δὲν *εἶναι ὑπαρκτὸ καθ᾽ ἑαυτὸν* ΩΣ *αὐτὸ τὸ ἁπλό* σ᾽ αὐτὸ τὸ *ἀποτέλεσμα* ἡ ζωὴ παραπέμπει ἀντιθετως σὲ κατι ἄλλο ἀπ᾽ ὁ,τι εἶναι ἡ ἴδια, ἀκριβῶς στὴν συνειδηση, κατα τὴν ὁποια ἡ ζωη ὑπαρχει ὡς αὐτη ἡ ἑνότητα, δηλαδὴ ὡς γενος [15]

Αὐτὴ ὅμως ἡ ἀλλη ζωή, κατὰ τὴν ὁποια ὑπαρχει τὸ *γενος* ὡς τετοιο καὶ ἡ ὁποια εἶναι γένος κατὰ τὸν ἑαυτο της, ἡ αυτοσυνειδησια, ὑπαρχει ἀρχικα γιὰ λόγου της μονον ὡς αὐτὴ ἡ ἁπλὴ οὐσία καὶ ἔχει γι᾽ ἀντικειμενο τὸν ἑαυτό της ὡς *καθαρὸ ἐγώ* στὴν ἐμπειρια της, ποὺ πρεπει τώρα νὰ ἐξετασουμε, αὐτὸ τὸ ἀφηρημένο ἀντικείμενο θὰ ἐμπλουτισθεῖ γι᾽ αὐτὴν καὶ θ᾽ ἀποκτήσει τὴν ἐκδιπλωση που εἴδαμε στὴν ζωή.

Τὸ ἁπλὸ ἐγὼ εἶναι αὐτὸ τὸ γένος –τὸ ἁπλὸ καθόλου ὡς πρὸς τὸ ὁποῖο οἱ διαφορὲς δὲν εἶναι διαφορές–, μόνον ἐφ᾽

---

15 Η ανακλασμενη ενότητα επέστρεψε στὸν εαυτό της δια τῆς μεσολαβησης τῆς διαφορᾶς, δὲν εἶναι ἡ ἄμεση αντιθετη πρὸς την διαφορὰ ἑνοτητα Περιλαμβάνει τὴν διαφορά εἶναι τὸ αντιθετο τοῦ αντιθέτου της, η ἄρνηση τῆς ἄρνησης της – Ομως τὸ αντιθετο αυτὸ τοῦτο τὸ αντιθετο τοῦ αντιθέτου εἶναι αυτὸ που ο Ἔ δρισε ως τὸ ἄπειρο Ἡ ἄρνηση αρνήσεως εἶναι ἡ δομη τοῦ καθ᾽ ἑαυτόν τοῦ αὐτοσχετιζόμενου, τῆς ζωῆς και τῆς αὐτοσυνειδησιας δηλ τῆς ζωῆς που *γνωρίζει* – Ἕνα σχόλιο προσφέρει ὁ ἴδιος «Ὁ σπόρος εἶναι τὸ ἁπλὸ [ ] ἔχει την ὁρμη ν αναπτυχθεῖ [ ] ἔχει ως τελος νὰ παραγαγει τὸν εαυτό του να επιστρέψει παλι στὸν ἑαυτό του [ ] – Βέβαια εκεινο που συμβαινει μὲ τὶς φυσικες υπάρξεις εἶναι ὅτι αυτὸ που ἄρχισε [ ] κι αυτὸ που τελειωνει [ ] εἶναι δυο ἄτομα [ ] – Ενῶ στὸν νοῦ εἶναι αλλιῶς ἀκριβῶς ἐπειδη εἶναι ελευθερος ἡ αρχη καὶ τὸ τελος σ αυτὸν συμπιπτουν [ ] Καὶ στὸν νοῦ ὑπάρχει βέβαια αναδιπλασιασμος πλὴν ὅ,τι εδῶ εἶναι αὐτὸ τοῦτο προκυπτει κατα τὸν νοῦ Τὸ τέλος επιστρέφει στὴν *δική του αρχη* γινεται κατ αυτήν καὶ κατα κανένα ἄλλο κι ἔτσι γινεται *αὐτη* κατὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό της Ὁ καρπός ως σπόρος εἶναι τὸ ἴδιο περιεχόμενο ὄχι κατὰ τὸν πρῶτο σπόρο αλλὰ κατ ἐμᾶς ἄρα ὁ καρπὸς δὲν εἶναι κατὰ τὸν σπόρο καὶ ὁ σπόρος δὲν εἶναι καθ εαυτόν. Μοναχα στὸν νοῦ συμβαινει ὅτι ὄντας κατ ἄλλο εἶναι ἔτσι καθ᾽ ἑαυτόν Μετατρεπει για τον ἑαυτό του τὸ αὐτὸ τοῦτο του σὲ αντικειμενο για τὸν ἑαυτό του κι εἶναι ἔτσι αντικείμενο τοῦ ἑαυτοῦ του [ ] Γι αὐτὸ εἶναι κοντα στὸν ἑαυτο του εντὸς τοῦ ἄλλου του» δηλ *γνωρίζει* (*Εἰσαγωγη στην Ιστορια τῆς φιλοσοφιας* ὁ π σ 108-109)

οσον εἶναι *ἀρνητικη οὐσια* τῶν σχηματισμένων αὐτοδυναμων στιγμῶν ὁπότε ἡ αὐτοσυνειδησια εἶναι βεβαιη για τον ἑαυτό της μονο δια τῆς ἄρσης αὐτοῦ τοῦ αλλου ποὺ τῆς παρουσιαζεται ὡς αὐτοδύναμη ζωη εἶναι *επιθυμια* Βεβαιη για τὴν μηδαμινοτητα αὐτοῦ τοῦ ἀλλου τὴν θετει *για τον ἑαυτο της* ὡς την ἀληθεια του εκμηδενιζει τὸ αὐτοδυναμο αντικειμενο κι ἔτσι παρεχει στὸν ἑαυτο της τὴν βεβαιοτητα για τὸν ἑαυτο της ως *ἀληθινὴ* βεβαιότητα ως μια βεβαιότητα ποὺ ἔχει προκυψει γι αὐτὴ την ἰδια με *αντικειμενωδη τροπο*

Μεσα σ᾽ αυτὴ την ἱκανοποιηση ἀποκτᾶ ὁμως την ἐμπειρια τῆς αυτοδυναμιας τοῦ ἀντικειμενου της Ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ βεβαιοτητα δι᾽ ἑαυτὸν ποὺ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἱκανοποιηση της ἐχει ὡς ὁρο το αντικείμενο. γιατὶ ὑπαρχει δια τῆς ἀρσης αὐτοῦ τοῦ ἀλλου για να ὑπάρχει αὐτὴ ἡ ἄρση. πρέπει να ὑπαρχει αὐτὸ τὸ ἄλλο Δὲν δύναται λοιπὸν ἡ αὐτοσυνειδησια νὰ ἀρει τὸ ἀντικειμενο μὲ την ἀρνητικὴ σχεση της ἐτσι μᾶλλον τὸ δημιουργεῖ παλι. ὁπως καὶ τὴν ἐπιθυμία Ὑπάρχει ὀντως κατι ἄλλο ἀπὸ τὴν αὐτοσυνειδησια ἡ ὀντότητα τῆς ἐπιθυμιας καὶ μ᾽ αὐτη την ἐμπειρία προεκυψε [*108*] αὐτη ἡ ἀλήθεια γιὰ τὴν ἴδια την αὐτοσυνειδησία Συνάμα ἡ αὐτοσυνειδησία ὑπαρχει ὁμως ἀπόλυτα καθ᾽ ἑαυτήν. καὶ εἶναι τοῦτο μόνο διὰ τῆς ἄρσης τοῦ ἀντικειμένου ἐνῶ πρέπει ἀναγκαστικὰ νὰ τῆς προκύψει ἡ ἱκανοποιησή της. [144] γιατὶ ἡ ἴδια εἶναι ἡ ἀλήθεια Λόγω αὐτοδυναμιας τοῦ ἀντικειμένου. ἡ αὐτοσυνειδησια μπορεῖ συνεπῶς νὰ ἐπιτύχει τὴν ἱκανοποιηση μονον ἐφ᾽ ὁσον αὐτὸ ἐκτελεῖ τὴν ἀρνηση στὸν ἑαυτό του αὐτὸ δὲ πρεπει νὰ ἐκτελεσει στὸν ἑαυτό του αὐτὴ τὴν ἄρνηση τοῦ ἑαυτοῦ του. γιατι εἶναι *αὐτὸ τοῦτο* τὸ ἀρνητικο. ἐνῶ ὁ τι εἶναι. πρέπει νὰ τὸ εἶναι πρὸς ἄλλο Ἐφ᾽ ὁσον τὸ ἀντικείμενο εἶναι στὸν ἑαυτό του ἡ ἄρνηση καὶ ἐν τούτοις συνάμα αὐθυποστατο. εἶναι συνειδηση [16] Στὴν ζωή. ποὺ εἶναι τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐπιθυμιας. ἡ *ἀρνηση* εἴτε ὑπαρχει *σὲ ἄλλον* ἀκριβῶς στὴν επιθυμια εἴτε ὡς *καθορισμὸς* ἐναντι ἑνος ἄλλου ἀδιά-

16. Αυτὸ που λεμε συνειδηση εἶναι ελευθερο και ομως χωρις δικα του δεδομένα περιεχόμενα (ικανὸ να γνωρισει ὅλα τα ἄλλα)· Αυτοσχετίζεται (εἶναι αὐθυποστατο) *επειδη* εἶναι *ψυχὴ ἑτεροσχεσία* (επειδη εἶναι ἄρνηση στὸν εαυτό του)

φορου σχηματος εἴτε ὡς ἡ *ἀνοργανη καθολικη φυση* της Αὐτη ἡ καθολικη αὐτοδυναμη φυση. στην οποια ἡ ἀρνηση ὑπαρχει ὡς ἀπόλυτη εἶναι ὅμως τὸ γενος ὡς τέτοιο ητοι ως *αὐτοσυνειδησία Ἡ αὐτοσυνειδησια ἐπιτυγχανει την ἱκανοποίηση της μόνο μεσα σε μιὰν ἄλλη αὐτοσυνειδησια*

Μονο μ αὐτες τὶς τρεῖς στιγμὲς ὁλοκληρωθηκε πια ἡ ἐννοια τῆς αὐτοσυνειδησίας α Καθαρο ἀδιαφοροποιητο ἐγω εἶναι το πρῶτο ἄμεσο ἀντικειμενό της β Αυτὴ ἡ ἀμεσοτητα εἶναι ομως ἡ ἰδια ἀπολυτη μεσολαβηση. ὑπαρχει μονον ως ἄρση τοῦ αὐτοδυναμου ἀντικειμένου ἠτοι εἶναι ἐπιθυμια Ἡ ἱκανοποιηση τῆς ἐπιθυμιας εἶναι μεν ἡ ἀνακλαση τῆς αὐτοσυνειδησιας στὸν ἑαυτό της. ἠτοι ἡ βεβαιοτητα που ἐγινε ἀληθεια γ Ἀλλ᾽ ἡ ἀληθεια τῆς βεβαιότητας εἶναι πολλῶ μᾶλλον διπλὴ ἀνακλαση. ἀναδιπλασιασμὸς τῆς αὐτοσυνειδησιας Ὑπάρχει κατὰ *τὴν αὐτοσυνειδησια* ενα ἀντικείμενο ποὺ θετει στὸν ἑαυτό του *τὴν ἑτεροτητα του* ἢ την διαφορὰ ὡς μηδαμινὴ κι εἶναι ἔτσι αὐθυπόστατο Τὸ διακριτὸ μόνον *ἔμβιο* σχῆμα ἀναιρεῖ βέβαια κι *αὐτὸ τὴν* αὐτοδυναμια του μέσα στὴν διαδικασια τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς. ἀλλὰ παυει μὲ την διαφορά του νἄναι ὅ τι εἶναι· ἐνῶ τὸ ἀντικειμενο τῆς αὐτοσυνειδησιας εἶναι εξ ἴσου αὐτοδυναμο μεσα σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀρνητικότητα τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ γι᾽ αὐτὸ εἶναι κατὰ τὸν ἑαυτο του γένος. καθολικὴ ρευστότητα μέσα στὴν ἰδιοτυπία τῆς ἀπομόνωσής του εἶναι ζωντανὴ αὐτοσυνειδησια.

Αὐτὴ εἶναι μια *αὐτοσυνειδησία κατα μίαν αὐτοσυνειδησια* [17] Ὄντως ἔτσι μονον πρωτουπαρχει γιατι μονον ἔτσι προκύπτει κατ᾽ αὐτὴν ἡ [145] ἑνότητα τοῦ ἑαυτοῦ της μεσα στὴν ἑτεροτητα της τὸ *ἐγώ*. ποὖναι ἀντικειμενο τῆς ἔννοιάς της [18] στὴν πραγματικοτητα δὲν εἶναι *ἀντικείμενο* ἐνῶ τὸ ἀντικειμενο τῆς ἐπιθυμίας εἶναι μόνον *αὐτοδυναμο*. γιατι εἶναι ἡ καθολικὴ ἀνεξάλειπτη ὑφιστάμενη οὐσία ἡ ρευστή. ὅμοια με τὸν ἑαυτο της οὐσια Ἁπαξ καὶ μία αὐτοσυνειδησια εἶναι τὸ ἀντικειμενο ὅσο εἶναι ἀντικειμενο ἄλλο τοσο

---

17 Ἄλλη αναγνωση « Ὑπαρχει μια *αυτοσυνειδησια κατα μιαν αυτοσυνειδησια*»

18 Ἄλλη αναγνωση «του» (τοῦ εγω)

εἶναι ἐγω – Ἔτσι ὑπάρχει ἤδη κατ᾽ ἐμᾶς ἡ ἔννοια *τοῦ νοῦ* Αὐτὸ ποὺ προκυπτει στὴν συνεχεια κατὰ την συνειδηση εἶναι ἡ ἐμπειρια τοῦ τι εἶναι ὁ νοῦς. αὐτη ἡ ἀπόλυτη ὑφιστάμενη οὐσια. ἡ ὁποια. ὁταν εἶναι πληρης ἡ ἐλευθεριa κι αὐτοδυναμια τοῦ ἀντιθέτου της.[19] δηλαδὴ διαφορων αὐτοσυνειδησιῶν ποὺ ὑπάρχουν καθ᾽ ἑαυτες. αὐτη εἶναι ἡ ἑνότητα τους ἑνα *ἐγώ*. τὸ ὁποῖο εἶναι *ἐμεῖς*. κι ενα *ἐμεῖς*. τὸ *ὁποῖο* εἶναι *ἐγω*.[20] Μόνο [*109*] στην αὐτοσυνειδησια. ὡς την ἔννοια τοῦ νοῦ. ἔχει πιὰ ἡ συνείδηση τὸ *σημεῖο* καμπῆς της. ὅπου. πέρα ἀπὸ τὴν πολυχρωμη ἐπιφαση τοῦ αἰσθητοῦ ἐνθάδε καὶ ἀπὸ τὴν κενὴ νύχτα τοῦ ὑπεραισθητοῦ ἐπέκεινα. μπαίνει στὴν νοητικη ἡμερα τῆς παρουσίας [21]

19 Ἄλλη αναγνωση «τῆς αντιθεσης της»

20 Βλ σ [494/*362*] ὁ θεὸς εἶναι «η *ὕπαρξη* τοῦ εκτεινόμενου μεχρι την δυαδα εγω»

21 Πρβλ σ [510/*374*] Ἡ ὕπαρξη δὲν εἶναι οὔτε εξωτερικὸς οὔτε εσωτερικὸς νους

Α ΑΥΘΥΠΟΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΤΕΛΕΙΑ

Ἡ αὐτοσυνειδησια ὑπαρχει *αὐτὴ καθ ἑαυτὴν* ἐφ᾽ ὁσον καὶ γιὰ τὸν λογο ὁτι εἶναι αὐτη καθ᾽ ἑαυτὴν κατ᾽ ἄλλον πραγμα ποὺ σημαίνει ὅτι ὑπαρχει μονον ὡς κάτι ἀναγνωρισμένο Ἡ ἔννοια αὐτῆς τῆς ἐντὸς τοῦ αναδιπλασιασμοῦ της ἑνότητας της, τῆς πραγματοποιουμενης στὴν αὐτοσυνειδησια ἀπειριας εἶναι μια πολυπλευρη και πολυσημη διαπλοχή, ὁποτε οἱ στιγμες της πρεπει ἀφ᾽ ἑνος νὰ διαχωρισθοῦν ἐπακριβῶς, ἀφ ἑτέρου, μεσα σ᾽ αὐτὴ τὴν διακριση να εκληφθοῦν καὶ να γνωσθοῦν συναμα καὶ ὡς μη διακριτες, δηλαδὴ πάντοτε ὑπὸ τὴν ἀντίθετή τους σημασια Ἡ ἀμφισημία τοῦ διακεχριμένου ἀπορρέει ἀπὸ τὴν οὐσία τῆς αὐτοσυνειδησίας, τὸ ὁτι εἶναι ἄπειρη, δηλαδη ἄμεσα[1] τὸ ἐνάντιο τοῦ καθορισμοῦ ὁπου ἔχει τεθεῖ Ἡ ἀνάλυση τῆς ἔννοιας τῆς νοητικῆς αὐτῆς ἑνότητας [146] κατὰ τὸν ἀναδιπλασιασμό της μᾶς παρουσιαζει τὴν κινηση τοῦ *ἀναγνωρίζειν*.

Κατὰ τὴν αὐτοσυνειδησία ὑπάρχει ἄλλη αὐτοσυνειδησία ἔχει βγεῖ *ἐκτὸς ἑαυτῆς* Αὐτὸ ἔχει τὴν διττὴ σημασια ὅτι, *πρῶτον*, ἔχασε τὸν ἑαυτο της, ἀφοῦ βρίσκει ἑαυτὴν ὡς ἄλλο ὂν (Wesen) *δεύτερον*, ἔχει ἔτσι ἀναιρέσει τὸ ἄλλο, διότι δὲν βλεπει οὔτε τὸ ἄλλο ὡς ὂν (Wesen) ἀλλα *τὸν ἑαυτό της* στὸ ἄλλο

Ἡ ἴδια πρεπει νὰ ἄρει αὐτὴ τὴν *δική της ἑτερότητα* αὐτὸ εἶναι ἄρση τῆς πρώτης ἀμφισημίας κι ἄρα τὸ ἴδιο μια δεύτερη ἀμφισημία *πρῶτον*, ἡ αὐτοσυνειδησία πρέπει νὰ ἐπιδιώξει νὰ ἄρει *τὸ ἄλλο* αὐθυπόστατο ὂν (Wesen), προκειμένου νὰ γίνει βέβαιη *για τον ἑαυτο της* ὡς τοῦ ὄντος (Wesen) *δεύτερον* ἐπιδιώκει ἔτσι να ἄρει *τὸν ἑαυτό της*, γιατὶ αὐτὸ τὸ ἄλλο εἶναι ἡ ἴδια [2]

Αὐτὴ ἡ ἀμφισημη ἄρση τῆς ἀμφίσημης ἑτεροτητας τῆς αὐτοσυνειδησιας εἶναι ἐξ ἴσου μια ἀμφισημη ἐπιστροφὴ *εἰς*

---

1 Ἄλλη ανάγνωση, «απειρως ἢ ἄμεσα»

2 Σ ἕναν χῶρος μὲ δυο θεσεις, εγω / ἄλλο η ἔκφραση «εἰμαι εκτὸς εαυτοῦ» σημαινει εἴτε ὅτι ἔγινα τὸ ἄλλο εἴτε ὅτι μπῆκα στην θέση του Η ἄρνηση αυτῶν σημαινει, Αἴρω τὸν ἄλλο για να μην παυω εἰμαι ο ἑαυτος μου ἢ αἴρω ἐμένα ποὺ εἰμαι στην θεση τοῦ ἄλλου

έαυτον γιατὶ, *πρῶτον*, διὰ τῆς ἄρσης ἐπαναχτᾶ ἡ ἰδια τὸν ἑαυτό της ἀφοῦ γινεται πάλι ὅμοια μὲ τὸν ἑαυτο της ἀπὸ τὴν ἀρση τῆς *δικῆς της* ἑτεροτητας ἀλλα *δεύτερον*, ἐπιστρεφει ἐξ ἴσου τὴν ἄλλη αὐτοσυνειδησία στὴν ἄλλη, γιατι ὑπῆρχε γιὰ τὸν ἑαυτό της μέσα στὸ ἄλλο αἰρει τὴν *δική της* αὐτὴ ὕπαρξη ἐντος τοῦ ἄλλου ἄρα ἀπολυει παλι το ἄλλο ἐλευθερο [3]

[*110*] Αὐτὴ ἡ κίνηση τῆς αὐτοσυνειδησίας στὴν σχεση μὲ ἄλλη αὐτοσυνειδησία παραστηθηκε ὁμως κατ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο ὡς *ἡ ἐνεργεια τῆς μιας*· ἀλλὰ ἡ ἐνεργεια τῆς μιας ἐχει ἡ ἴδια τὴν διττὴ σημασια ὅτι εἶναι ἐξ ἴσου *ἐνεργειά της* κι *ἐνεργεια τῆς ἄλλης* γιατι ἡ ἄλλη εἶναι τὸ ἴδιο αὐθυπόστατη, κλειστη στὸν ἑαυτο της, και δὲν ὑπαρχει τίποτε μέσα της που να μην ὑπαρχει ἐξ αἰτιας της Ἡ πρωτη δεν ἔχει τὸ ἀντικειμενο μπροστά της ὁπως ὑπαρχει ἀρχικὰ *μονο* κατὰ τὴν ἐπιθυμία, ἀλλ᾽ ἕνα καθ᾽ αὐτὸ ὑπαρχον αὐθυπόστατο ἀντικείμενο, στὸ ὁποῖο δὲν εἶναι λοιπὸν καθ᾽ αὐτὴ σὲ θέση νὰ καμει τίποτε, ἂν αὐτὸ δὲν καμνει στὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτὸ ὁ τι τοῦ κάμνει

---

3 Entlaßt [ ] das Andere wieder frei Η ἔκφραση frei entlassen *απολιχω κατι ἐλεύθερο* (*αφηνω ελευθερο* frei lassen) εἶναι μια ἐλευθέρωση τοῦ ἄλλου ποὺ ὁρίζει την ἐλευθερία ως *ελευθέρωση τοῦ συνανθρώπου* και την γνώση ὡς *ἐλευθέρωση τοῦ γνωστικοῦ ἀντικειμένου* Ἔτσι ὁρίζεται η απόλυτη ιδέα, αρχὴ τοῦ απόλυτου ἰδεαλισμοῦ: «*ἀπολυει* τὸν ἑαυτό της *ἐλεύθερο*» (*W* 6 573 *GW* 12 253) «*αποφασιζει να απολυσει* γιὰ λόγου της τὴν στ'γμη τῆς μερικότητάς της [..] ἐλεύθερη *ἔξω της* ως *φυση*» (*Ἐγκυκλοπαίδεια* § 244). Αυτὸ τὸ εξηγεῖ ὁ Ἔ. σ᾽ ἕνα μαθημα. «Στην θεωρητικη αναφορα τὸ πρῶτο εἶναι α ὅτι αποσυρόμαστε ἀπὸ τα φυσικὰ πράγματα τα αφηνουμε ὅπως εἶναι καὶ ρυθμιζόμαστε πρὸς αυτα [ ] στα θεωρητικα απολυουμε τα πραγματα ελευθερα [ ] ελευθερη αναφορα πρὸς τα πραγματα [ ] β Η δευτερη σχεση τῶν πραγματων πρὸς εμᾶς εἶναι [ ] ὅτι τα μετατρεπουμε σὲ κατι καθολικο [ ] γ Με αυτους τους δυο προσδιορισμους [ ] η θεωρητικη αναφορα ευρέθη αντιφατικη εντὸς εαυτῆς [ ] μετατρεπουμε τα πραγματα σε καθολικά τα οικειοποιουμαστε κι ὅμως οφειλουν ως φυσικα πραγματα νᾶναι ελευθερα καθ εαυτα Αὐτὸ εἶναι λοιπὸν τὸ σημειο ποὺ ενδιαφέρει οσον αφορᾶ την φυση τῆς γνωσης -αυτὸ εἶναι τὸ ενδιαφερον τῆς φιλοσοφιας» (§ 246, προσθ *W* 9 16-17). Πρβλ ἐδῶ σ [110/*84*] [150/*122*]. [219/*162*]. [226/*166*]. [248/*182*] [277/*204*]. [298/*219*] [302/*222*] [330/*242*] [333/*245*] [356/*262*] [434/*318*] [443/*325*] [466/*341*] [509/*374*] [521/*383*] [546/*401*] [549/*403*] [578/*424*] [590/*432*] για τὸ frei entlassen, τὸ frei lassen τὸ entlassen Γὸ frei entlassen θα μποροῦσε ν᾽ ἀποδοθεῖ καὶ *ἀποδεσμευση* στὸν βαθμὸ που η χρηση τοῦ ὅρου frei ελεύθερος θ ἀποδοθει συχνὰ *ἀδέσμευτος*

αὐτη. Κατα συνέπεια ἡ κινηση εἶναι διχως ἀλλο ἡ διπλη κινηση ἀμφοτερων τῶν αὐτοσυνειδησιῶν Καθε μια βλέπει *τὴν ἀλλη* νὰ καμνει ὁ,τι καμνει ἡ ἴδια κάθε μια καμνει ἡ ἰδια ο,τι ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὴν ἀλλην καὶ ἄρα καμνει κιολας ὁ τι καμνει *μονον* [147] ἐφ᾽ ὁσον ἡ ἀλλη καμνει τὸ ἴδιο ἡ μονομερὴς ἐνέργεια θἀταν ἀνώφελη γιατι ὁ τι εἶναι νὰ συμβεῖ μπορεῖ να γινει μόνον ἀπὸ τις δυο

Τὸ ἐνεργεῖν δεν εἶναι λοιπον ἀμφισημο μονον ἐφ᾽ ὁσον εἶναι μια ἐνεργεια *τοσο ἐναντιον μου οσο καὶ ἐναντιον τοῦ ἄλλου*. αλλὰ κι ἐφ᾽ ὁσον εἶναι ἀδιαρρηκτως τοσο *ἡ ενεργεια τοῦ ἑνὸς* ὁσο καὶ *τοῦ ἄλλου*.

Σ᾽ αὐτὴ τὴν κινηση βλέπουμε νὰ ἐπαναλαμβανεται, ἀλλα μέσα στὴν συνείδηση, ἡ διαδικασια ποὺ παρουσιασθηκε ὡς παιγνιο τῶν δυναμεων [4] Ο,τι σ᾽ ἐκεῖνο ὑπῆρχε κατ᾽ ἐμᾶς, ὑπαρχει ἐδῶ κατὰ τὰ ἴδια τὰ ἄκρα Ὁ μεσος εἶναι ἡ αὐτοσυνειδησια που ἀναλυεται στὰ ἄκρα· τὸ καθε ἄκρο εἶναι δὲ αὐτὴ ἡ ἀνταλλαγὴ τοῦ καθορισμοῦ του και ἀπόλυτη μεταβαση στὸ ἀντίθετο [5] Καθὸ συνειδηση ὁμως, τὸ καθενα βγαινει μὲν *ἐκτὸς ἑαυτοῦ*. ἀλλὰ στὴν ἐκτὸς ἑαυτοῦ ὕπαρξη του συγχρατεῖται συνάμα μέσα του, ὑπαρχει *καθ᾽ ἑαυτον*, καὶ τὸ ἐκτὸς ἑαυτοῦ του ὑπάρχει *κατ᾽ αὐτό* Ἰσχυει κατ᾽ αὐτὸ ὁτι ἄμεσα *ὑπάρχει* καὶ *δὲν ὑπαρχει* ἄλλη συνείδηση καὶ ἐπίσης ὅτι τὸ ἐν λογω ἄλλο ὑπαρχει καθ᾽ ἑαυτὸν μονον εφ᾽ ὁσον αὐτοαναιρεῖται ὡς ὑπαρχον καθ᾽ ἑαυτὸν καὶ εἶναι καθ᾽ ἑαυτὸν μόνο μεσα στοῦ ἄλλου τὴν καθ᾽ ἑαυτον ὑπαρξη. Τὸ καθενα εἶναι για τὸ ἀλλο ὁ μέσος δια τοῦ ὁποίου μεσολαβεῖ τὸν ἑαυτό του και τὸν συνδέει συλλογιστικα με τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ καθενα εἶναι για τὸν ἑαυτο του και γιὰ το ἀλλο μιὰ ἀμεση ὀντοτητα ποὺ ὑπαρχει καθ᾽ ἑαυτὴν καὶ συνάμα ὑπαρχει ἑτσι καθ᾽ ἑαυτὴν μόνο μέσω αὐτῆς τῆς μεσολαβησης [6] *Αναγνωριζονται* ὡς *ἀλληλοαναγνωριζομενα*

---

4. Βλ. σ. [113/86] κ.ε.

5. Τὰ ἄκρα εἶναι οἱ δυο δυναμεις τωρα οι δυο συνειδησεις, μεταξὺ τῶν οποίων εμφανίζεται ἡ ἀνταλλαγη τῶν καθορισμων Ὡς *αυτοσυνειδησια* ορίζεται αυτη η σχεση τῶν συνειδησεων *Στρεφονται πρὸς τὸν ἑαυτο τους* μόνον ὅταν μετεχουν μίας τέτοιας *σχεσης πρὸς ἄλλον*.

6 Τὸ παίγνιο τῶν δυναμεων εἶναι η ψιλὴ μεσολάβηση *δίχως οντοπο-*

Πρέπει να ἐξετασουμε τωρα αὐτὴ την καθαρη ἐννοια τοῦ ἀναγνωριζειν, τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ τῆς αυτοσυνειδησιας μεσα στὴν ἑνότητά της ὅπως ἐμφανίζεται ἡ διαδικασια της κατα την αὐτοσυνειδησια Ἡ διαδικασία θα ἐκθεσει πρῶτα τὴν ὀψη τῆς *ἀνομοιότητας* τῶν δύο, την ἔξοδο τοῦ μεσου στα ἄκρα ποὺ ἀντιτίθενται ὡς ἄκρα και τὸ ἕνα μονο ἀναγνωριζεται, τὸ ἄλλο μονο αναγνωριζει [7]

Η αυτοσυνειδησια εἶναι ἀρχικα ἁπλὴ καθ' ἑαυτην ὑπαρξη, ὁμοια με τὸν ἑαυτό της ἐπειδη αποκλειει *ἔξω της* ὁ τι *ἀλλο* [148] ἡ οὐσια και τὸ ἀπολυτο ἀντικείμενο της εἶναι γι' αὐτην *ἐγω* μ αὐτη την *ἀμεσοτητα*, δηλαδη μ' αὐτὸ το *εἶναι* τῆς [*111*] καθ' ἑαυτὸν ὑπαρξης της εἶναι δὲ ἕνα *καθεκαστον* Ὅ,τι ἄλλο ὑπάρχει κατ' αὐτην, ὑπαρχει ὡς ἐπουσιῶδες ἀντικειμενο σημαδεμένο μὲ τὸν χαρακτηρα τοῦ ἀρνητικοῦ Τὸ ἀλλο εἶναι ὅμως ἐπισης μία αὐτοσυνειδησια ἕνα ἄτομο ἐμφανίζεται ἀπεναντι σ' ἕνα ἄτομο Ἐμφανιζόμενα ἔτσι *ἄμεσα*, ὑπαρχουν τὸ ἕνα κατὰ τὸ ἄλλο μὲ τὸν τρόπο κοινῶν ἀντικειμένων εἶναι *αὐθυπόστατα σχήματα*, συνειδήσεις βυθισμενες στὸ *εἶναι* τῆς *ζωῆς* –γιατὶ τὸ ὑπάρχον ἀντικειμενο ἔχει προσδιορισθεῖ ἐδῶ ὡς ζωή– ποὺ δὲν ἔχουν ἀκόμη ἐπιτελεσει *ἡ μία πρὸς τὴν ἄλλη* τὴν κινηση τῆς ἀπόλυτης ἀφαίρεσης, τοῦ νὰ καταργήσουν καθε ἄμεσο εἶναι καὶ νὰ συνίστανται μόνο στὸ καθαρὰ ἀρνητικὸ εἶναι τῆς ὅμοιας μὲ τὸν ἑαυτό της συνείδησης, δηλαδὴ δὲν ἔχουν ἀκόμη ἐκτεθεῖ ἡ μία πρὸς τὴν ἀλλη ὡς καθαρὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι*, ποὺ θὰ πεῖ ὡς *αὐτοσυνειδησια* Ἡ καθε μια εἶναι μεν βεβαιη γιὰ τὸν ἑαυτό της ἀλλ' ὄχι γιὰ τὴν ἄλλη ὁπότε δὲν ἀληθεύει ἀκόμη ἡ ἰδία βεβαιοτητα της γιὰ τὸν ἑαυτό της γιατὶ θὰ ἀλήθευε μόνον ἂν ἡ ἰδία καθ' ἑαυτὴν ὑπαρξη της τῆς εἶχε παρουσιασθεῖ ὡς αὐθυπόστατο αντικείμενο, ἤ, τὸ ἰδιο εἶναι ἂν τὸ ἀντικειμενο

ημενα ἄκρα Καθε ἄκρο εἶναι ο τι εἶναι μονο δια τοῦ ἄλλου (πρβλ προκαλῶ-προκαλοῦμαι)· ἔτσι καὶ ἐδω

7 Ὅπως η συνείδηση διεκρινε τις κατ εμας εξ ἴσου οικιωδεις στιγμες την μία ως οὐσία και τὴν ἄλλη ὡς επουσιώδη (σ [71/93]) τωρα η μια συνειδηση ἔχει τὸν ενα κι η ἄλλη τὸν ἄλλο καθορισμὸ τῆς αναγνωρισης Πλὴν τὸ παιγνιο των δυναμεων σημαίνει ακριβῶς πὼς ὁ,τι ορίζεται ως *ουσιωδες* καὶ ὅ τι ορίζεται ως *επουσιῶδες* «ἀνταλλάσσονται» (σ [116/88])

εἶχε παρουσιασθεῖ ὡς αὐτη ἡ καθαρὴ βεβαιοτητα δι᾽ ἑαυτόν [8] Τοῦτο ὅμως, σύμφωνα μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ἀναγνωριζειν δὲν εἶναι δυνατόν, ἐξὸν ἂν ὁ καθενας ὁπως ὁ ἄλλος κατ᾽ αὐτόν ἔτσι κι αὐτὸς κατὰ τὸν ἄλλον, ἐπιτελεῖ αὐτὴ τὴν καθαρὴ ὀφαιρεση τῆς καθ᾽ ἑαυτην ὑπαρξης στὸν ἑαυτό του μὲ τὴν οἰκεία ἐνεργειά του καὶ ξανα δια τῆς ἐνεργειας τοῦ ἀλλου

Τὸ νὰ *παρουσιασθεῖς* ὡς ἡ αὐτοσυνειδησιακη καθαρὴ ἀφαιρεση συνίσταται δὲ στὸ να ἐμφανισθεῖς ὡς καθαρὴ ἀρνηση τοῦ ἀντικειμενώδους τρόπου σου νὰ δειξεις ὅτι δὲν εἶσαι δεμένος με μιὰν ὁρισμένη *ὑπαρξη* μὲ τὴν ἐν γένει καθεκαστοτητα τῆς ὑπαρξης,[9] μὲ τὴν ζωή Αὐτη ἡ παρουσιαση εἶναι *διπλὴ* ἐνέργεια ἐνεργεια τοῦ ἄλλου κι αὐτενέργεια Καθ᾽ ὁσον εἶναι ἐνέργεια *τοῦ ἄλλου* καθένας προσβλέπει λοιπὸν στὸν θάνατο τοῦ ἄλλου Ἐδῶ ὑπάρχει ὅμως κι ἡ δεύτερη, *ἡ αὐτενέργεια*· γιατὶ ἡ πρώτη περικλείει τὴν ἔκθεση τῆς ἰδίας ζωῆς Συνεπῶς ἡ ἀναφορὰ τῶν δύο αὐτοσυνειδησιῶν [149] προσδιορίζεται ἔτσι, ὥστε *αὐτεπιβεβαιωνονται* καὶ *ἀλληλεπιβεβαιώνονται*[10] δια τοῦ ἀγώνα ζωῆς καὶ θανάτου – Πρέπει νὰ μποῦν σ᾽ αὐτὸ τὸν ἀγώνα, γιατὶ πρέπει νὰ ἐπαληθεύσουν[11] στὸν ἄλλο καὶ τὸν ἑαυτό τους τὴν βεβαιότητά τους γιὰ τὸν ἑαυτό τους *ὅτι ὑπάρχουν καθ᾽ ἑαυτές* Μονάχα ἡ ἔκθεση τῆς ζωῆς εἶναι δὲ δοκιμασια ἐπαλήθευσης[12] τῆς ἐλευθεριας, τοῦ ὁτι γιὰ τὴν αὐτοσυνειδησία ἡ οὐσία δὲν εἶναι τὸ *εἶναι* ὁ *ἄμεσος* τρόπος ἐμφάνισής της, τὸ βυθισμά της στὴν ἐξάπλωση τῆς ζωῆς, ὅτι ἀντιθέτως δὲν ὑπάρχει τιποτα σ᾽ αὐτὴν ποὺ νὰ μὴν εἶναι ἐξαφανιζόμενη στιγμὴ κατὰ τὴν ἴδια ὅτι αὐτη εἶναι μόνο καθαρὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* Τὸ ἀτομο ποὺ δεν ἔχει διακινδυνευσει τὴν ζωή του θ᾽ ἀναγνωρισθεῖ καλλιστα ὡς *προσωπο* ἀλλα δὲν ἔχει ἐπιτυχει τὴν ἀλήθεια αὐτῆς

---

8 Συμφωνα με την παραπανω αναλυση η βεβαιότητα μου οτι εἰμαι ενα εγω μπορει νὰ επαληθευθεῖ μόνον ἐν ὄψει ενὸς ἄλλου ποὺ νὰ εἰμαι ἐγὼ ἢ ποὺ να εἶναι ενα εγω

9 Ἄλλη αναγνωση «καθολου δεμενος με την καθεκαστοτητα τῆς υπαρξης».

10. *Bewährt*, κυριολ «επαληθευω»

11 Zur Wahrheit erheben να υψωσουν μεχρι την αληθεια νὰ μεταρσιωσουν σὲ αλήθεια.

12 Bewährt wird επιβεβαιωνεται

τῆς ἀναγνώρισης του ὡς αυτοδυναμης αὐτοσυνειδησιας Ὅπως ἀκριβῶς το καθενα ἐκθετει τὴν ζωη του, πρεπει και να προσβλέπει στὸν θανατο τοῦ ἄλλου γιατὶ τὸ αλλο δὲν αξίζει γι᾽ αὐτὸ παραπανω ἀπο τὸν ἑαυτό του ἡ οὐσία του τοῦ παρουσιαζεται ὡς ἄλλο τὸ ἰδιο τελεῖ ἐκτὸς ἑαυτοῦ πρέπει νὰ ἄρει τὴν εκτὸς ἑαυτοῦ υπαρξη του [ἐνῶ] τὸ ἀλλο εἶναι μια συνειδηση πολλαπλῶς δέσμια [*112*] και ὀντική, [τὸ καθενα] πρεπει[13] να ἐποπτεύσει τὴν ἑτερότητα του ὡς καθαρο καθ ἑαυτον εἶναι, δηλαδη ὡς ἀπολυτη ἄρνηση

Ομως αὐτη ἡ δοκιμασια ἐπαλήθευσης δια τοῦ θανατου ἀναιρεῖ τοσο την ἀληθεια ποὺ θὰ ἀπερρεε ἀπὸ αὐτὴν ὁσο συνεπῶς καὶ τὴν βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτὸν ἐν γενει γιατι ὁπως ἡ ζωη εἶναι ἡ *φυσικη* θεση τῆς συνειδησης, αὐθυποσταση χωρις ἀπόλυτη ἀρνητικότητα, ὁ θανατος εἶναι ἡ *φυσικὴ* ἄρνησή της,[14] ἄρνηση χωρὶς αὐθυπόσταση, ἄρα στερουμενη ἀκομη τῆς ἀπαιτουμενης σημασιας τοῦ ἀναγνωρίζειν. Διὰ τοῦ θανάτου προεκυψε μὲν ἡ βεβαιότητα ὅτι διακινδυνευσαν κι οἱ δυο τὴν ζωή τους και τὴν περιφρονησαν στὸν ἑαυτό τους καὶ στὸν ἄλλον ἀλλὰ ὀχι κατὰ τοὺς ἴδιους ποὺ δοκιμάσθηκαν στὸν ἀγώνα Αἴρουν τὴν συνείδηση τους ποὖναι τεθειμένη μεσα σ᾽ αὐτη τὴν ξενη ὀντότητα,[15] τὴν φυσικὴ ὕπαρξη, δηλαδὴ αἴρουν τὸν ἑαυτό τους, κι αἱρονται ὡς τὰ *ἄκρα* ποὺ θέλουν νὰ ὑπαρχουν καθ αὐτα [16] Αλλ᾽ ἔτσι ἐξαφανίζεται ἀπ᾽ τὸ παίγνιο τῆς ἐναλλαγῆς ἡ οὐσιώδης στιγμη [150] ἡ ἀναλυση σὲ ἄκρα ἀντίθετων καθορισμῶν ὁ δὲ μέσος καταρρέει σὲ μία νεκρη ἑνοτητα[17] ἀναλυομενη σὲ νεκρα ἄκρα ποὺ ὑπαρχουν μονο δεν εἶναι

---

13 Ἄλλη αναγνωση «το ἄλλο εἶναι μια συνειδηση πολλαπλῶς δεσμια και οντικη [και] πρεπει»

14 Θεση / ἄρνηση Position / Negation – Βλ παρακατω σ [333/244] [375/275]

15. Wesenheit αλλου «ουσιότητα» Η «οντοτητα» αποδιδει αλλοῦ τὸ Wesen.

16 Ἐφ οσον εἶμαι αυτοσυνειδησια μόνο ἂν μετεχω μιας ορισμενης σχεσης συνειδήσεων ἡ *ἐξόντωση τοῦ ἄλλου* εἶναι εσφαλμενη απόπειρα να εἶμαι αυτοσυνειδησία μόνος μου

17 Fällt zusammen Σημαινει και συμπιπτω Ο μεσος παυει να διαφερει απὸ τὸν ἑαυτό του διαφουμενος στα ἄκρα να εἶναι ζωντανος Εἶναι νεκρὸς γιατι *συμπίπτει μὲ τὸν ἑαυτο του*

αντιθετα και τα δυο δεν δινουν και δὲν παιρνουν πισω ἀμοιβαῖα τὸν ἑαυτο τους το ενα ἀπὸ το ἄλλο δια τῆς συνειδησης ἀλλα ἀφηνουν τὸ ενα τὸ ἄλλο ἐλευθερο[18] με αδιαφορο μονον τροπο. σὰν πραγματα Ἐνεργεια τους εἶναι ἡ ἀφηρημενη ἀρνηση. ὄχι ἡ συνειδησιακη που *αναιρεῖ* ἔτσι ὥστε *φυλασσει* και *διατηρεῖ* τὸ ἀνηρημενο[19] κι ετσι ἐπιζεῖ τῆς αναιρεσης της

Σ᾽ αὐτη τὴν ἐμπειρια προκυπτει γιὰ τὴν αὐτοσυνειδησια ὁτι ἡ ζωη τῆς εἶναι τὸ ἰδιο οὐσιαστικη μὲ την καθαρὴ αὐτοσυνειδησια Στὴν ἄμεση αὐτοσυνειδησια τὸ ἁπλὸ ἐγὼ εἶναι τὸ ἀπολυτο ἀντικείμενο τὸ ὁποῖο κατ ἐμᾶς ἢ αὐτὸ τοῦτο εἶναι ὡστοσο ἡ ἀπολυτη μεσολαβηση κι ἐχει τὴν ὑφισταμενη αὐτοδυναμια ὡς οὐσιαστικη στιγμή Ἡ διαλυση αὐτῆς τῆς ἁπλῆς ἑνότητας εἶναι τὸ ἀποτελεσμα τῆς πρώτης ἐμπειριας αὐτὴ ἡ ἐμπειρια θετει μία καθαρη αὐτοσυνειδησία καὶ μία συνειδηση ποὺ δὲν ὑπαρχει ἀμιγῶς καθ᾽ ἑαυτὴ ἀλλὰ κατ᾽ ἄλλη. ποὺ θα πεῖ ὡς *ὀντικὴ* συνειδηση. συνείδηση ὑπὸ τὸ σχῆμα τῆς *πραγμότητας* Κι οἱ δυο στιγμὲς εἶναι οὐσιαστικὲς –δεδομενου δὲ ὅτι εἶναι αρχικὰ ἀνόμοιες καὶ ἀντίθετες. καὶ ἡ ἀνάκλασή τους μὲς στὴν ἑνότητα δεν ἔχει ἀκόμη προκύψει. ὑπάρχουν ὡς δύο ἀντιθετα σχήματα τῆς συνείδησης τὸ ἕνα ἡ αὐθυποστατη. για τὴν ὁποια ἡ οὐσία εἶναι νὰ ὑπάρχει καθ᾽ ἑαυτήν. τὸ ἄλλο ἡ μὴ αὐθυπόστατη. γιὰ τὴν ὁποια οὐσία εἶναι ἡ ζωη. δηλαδὴ τὸ νὰ ὑπαρχει πρὸς ἄλλο ἡ μὲν ὁ *κύριος*. ἡ δὲ ὁ *δοῦλος*.

---

18 Βλ σ [149/109]

19 Η δευτερη ἄρνηση εἶναι ἡ *ὁρισμενη ἄρνηση* (σ [74 79-80/57 61] βλ σ [94/72]) που απαιτει την χρηση τοῦ ὅρου aufheben *αναιρῶ αἴρω* μὲ την ὡς ἄνω διττη σημασια « *Αναιρῶ* καὶ τὸ *ανηρημένο* (τὸ *ιδεατὸ*) εἶναι μία ἀπὸ τὶς σημαντικότερες ἔννοιες τῆς φιλοσοφιας ἕνας θεμελιωδης προσδιορισμὸς που επανερχεται απολυτως παντοῦ τοῦ ὁποιου τὸ νόημα οφειλει να κατανοηθεῖ ἐπακριβῶς και ιδιως να διακριθει ἀπὸ τὸ μηδέν – Ὅ τι αναιρεῖται δὲν γινεται ως ἐκ τουτου μηδέν Τὸ *μηδεν* εἶναι τὸ *ἄμεσο* [στὸ κειμενό μας· ὁ θανατος] κάτι ανηρημένο εἶναι αντιθέτως κάτι *μεσολαβημενο* εἶναι τὸ μη ὄν. αλλα ως *αποτελεσμα* που προέκυψε ἀπὸ ἕνα εἶναι ἄρα ἔχει ακόμη στὸν ἑαυτό του τὸν προσδιορισμὸ ἀπὸ τὸν ὁποιο προέρχεται Τὸ Aufheben ἔχει στην γλώσσα τὸ διπλὸ νόημα πως σημαίνει ὅ τι καὶ τὸ φυλασσω διατηρῶ και συναμα ὅ τι καὶ τὸ καταπαυω θετω τερμα [..] Κάτι εἶναι ανηρημένο μόνον ἐφ ὅσον εἰσῆλθε στην ενότητα με τὸ αντίθετό του» (*Λογικη W* 5 113-114 *GW* 21 94-95)

Ὁ κυριος εἶναι ἡ *καθ' ἑαυτὴν ὑπαρχουσα* συνειδηση. ὁμως οχι πια μονον ἡ ἔννοια της. ἀλλα μιὰ καθ' ἑαυτὴν ὑπαρχουσα συνείδηση που μεσολαβεῖται μὲ τὸν ἑαυτό της ἀπὸ μιὰν *ἀλλη* συνειδηση. ἀκριβῶς ἀπὸ μία συνειδηση που τὸ ἔχει στὴν ουσια της να συνδεεται συνθετικα με καποιο αὐτοδυναμο *εἶναι* ἢ την πραγμοτητα ἐν γενει [*113*] Ὁ κύριος σχετιζεται με τις δυο στιγμες. μ' ενα *πραγμα* ὡς τετοιο. το ἀντικειμενο τῆς ἐπιθυμιας. καὶ με τὴν συνείδηση γιὰ την ὁποια ἡ πραγμοτητα εἶναι [151] το ουσιῶδες εφ ὁσον δὲ αὐτός ὀντας α ἡ εννοια τῆς αὐτοσυνειδησιας εἶναι ἡ ἄμεση σχεση τοῦ *καθ εαυτον εἶναι* ἀλλα ὑπαρχει στὸ ἑξῆς συναμα β ὡς μεσολαβηση ἠτοι ὡς ἑνα καθ ἑαυτὸν εἶναι ποὺ εἶναι καθ' ἑαυτὸν μονο δια ἀλλου. σχετιζεται α ἀμεσα με τὶς δυο στιγμὲς καὶ β ἐμμεσα με καθε μια δια τῆς αλλης. Ὁ κυριος σχετιζεται *με τον δοῦλο ἔμμεσα δια τοῦ αυτοδύναμου εἶναι·* γιατὶ σ' αὐτὸ ἀκριβῶς δεθηκε ὁ δοῦλος αὐτὸ εἶναι ἡ ἀλυσίδα του ἀπὸ την ὁποια δεν μπορεσε νὰ καμει ἀφαιρεση κατὰ τὸν ἀγωνα κι ἀποδειχθηκε ἐτσι μὴ αὐθυπόστατος δειχνοντας ὅτι ἐχει τὴν αὐτοδυναμια του στὴν πραγμότητα Ὅμως ὁ κυριος εἶναι ἡ δυναμη ποὺ ἐξουσιάζει αὐτὸ τὸ εἶναι. γιατὶ κατὰ τὸν ἀγώνα ἀπέδειξε οτι αὐτο ἐχει γι' αυτὸν μόνο τὴν ἀξία κάτι αρνητικοῦ· ἐφ' ὁσον ἐξουσιάζει αὐτό. αὐτὸ δε τὸ εἶναι ἐξουσιαζει τὸν ἀλλο. ὁ ἴδιος. σ' αὐτὸ τὸν συλλογισμό.[20] ἔχει τὸν ἄλλο ὑπο Σχετιζεται ὁ κυριος ἐπισης *ἔμμεσα δια τοῦ δούλου με τὸ πραγμα* ὀντας ἐν γενει αὐτοσυνειδησια ὁ δοῦλος σχετιζεται κι αρνητικὰ με τὸ πραγμα καὶ τὸ αἴρει ἀλλὰ κατ' αὐτὸν εἶναι συναμα αὐτοδύναμο. ὁποτε δὲν μπορεῖ με τὴν ἀρνηση του νὰ τελειωνει μ' αὐτο ἐκμηδενιζοντας το δηλαδὴ τὸ *δουλεύει* μόνο. Γ'ια τὸν κυριο. ἀντίθετα. *προιον* αὐτῆς τῆς μεσολαβησης εἶναι ἡ *ἄμεση* σχέση ὡς ἡ καθαρὴ ἀρνηση τοῦ πραγματος δηλαδὴ ἡ *ἀπολαυση·* πετυχαινει ὁ τι δὲν ἐπέτυχε ἡ ἐπιθυμία να τελειωνει μὲ το πραγμα καὶ νὰ ἱκανοποιηθεῖ με την ἀπολαυση. Ἡ ἐπιθυμια δὲν το πετυχαινε αὐτὸ λογω αὐτοδυναμίας τοῦ πραγματος ἀλλ' ὁ κύριος. ἔχοντας πα-

---

20 Η σχεση μεσολαβησης λογίζεται ως υπαρκτικὸς συλλογισμός εδω *κυριος-εἶναι-δοῦλος* μετα *κύριος-δουλος-εἶναι*

ρεμβαλει τον δοῦλο μεταξὺ τοῦ πραγματος καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. συνδεεται συλλογιστικα ἐτσι μονο μὲ την μη αὐτοδυναμια τοῦ πραγματος και τὸ απολαμβανει ἀμιγῶς τὴν δὲ πλευρα τῆς αυτοδυναμιας την αφηνει στον δοῦλο ποὺ το δουλευει

Μ᾽ αὐτες τις δυο στιγμὲς προκυπτει κατα τον κυριο ἡ ἀναγνωριση του απο μιαν ἀλλη συνειδηση γιατι μεσα τους ἡ τελευταία θετει τον ἑαυτο της ὡς ἐπουσιωδη την μια στὸ δουλεμα τοῦ πραγματος. την ἀλλη στην ἐξαρτηση ἀπὸ μιαν ὁρισμενη υπαρξη στις δυο αδυνατεῖ να χωριεύσει το εἶναι και να πετυχει την απολυτη ἀρνηση Ὑπαρχει λοιπον εδῶ ἐκεινη ἡ στιγμη τοῦ αναγνωριζειν. ὁτι [152] ἡ ἀλλη συνειδηση ἀναιρεῖται ὡς καθ᾽ ἑαυτην υπαρξη καὶ ἐτσι καμνει ἡ ἰδια ο τι καμνει ἡ ἀλλη ἐναντιον της Ἐπισης ὑπαρχει ἡ ἀλλη στιγμη οτι αὐτὴ ἡ ενέργεια τῆς δευτερης εἶναι ιδία ἐνέργεια τῆς πρώτης γιατι ὁ τι καμνει ὁ δοῦλος εἶναι στὴν πραγματικοτητα ἐνεργεια τοῦ κυρίου μονο στὸν κυριο ἀνήκει το ὑπάρχειν καθ᾽ ἑαυτον ἡ οὐσία αὐτὸς εἶναι ἡ καθαρη ἀρνητικὴ δυναμη γιὰ τὴν ὁποια τὸ πράγμα δὲν εἶναι τίποτα. ὁπότε εἶναι τὸ καθαρὸ οὐσιῶδες ἐνεργεῖν σ᾽ αὐτη τὴν ἀναφορα ενῶ ὁ δοῦλος εἶναι ένα ἐνεργεῖν ὀχι καθαρὸ ἀλλ᾽ ἐπουσιῶδες. Πλὴν γιὰ την κυριολεκτικη ἀναγνωριση λειπει ἡ στιγμὴ σύμφωνα με την ὁποια ὁ.τι ὁ κυριος καμνει ἐναντιον τοῦ ἀλλου. τὸ κάμνει κι εναντιον τοῦ εαυτοῦ του κι ὁ τι ὁ δοῦλος ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ του. τὸ καμνει και ἐναντίον τοῦ ἄλλου Ἔτσι δημιουργήθηκε ένα μονομερὲς κι ἄνισο[21] ἀναγνωρίζειν

[*114*] Ἡ ἐπουσιωδης αὐτοσυνειδησια εἶναι ἐδῶ κατὰ τὸν κυριο τὸ ἀντικειμενο ποὺ ἀποτελεῖ τὴν *ἀληθεια* τῆς βεβαιοτητας του γιὰ τὸν ἑαυτό του[22] Ἀλλ᾽ εἶναι ἐμφανες πως αυτὸ τὸ ἀντικείμενο δὲν ἀντιστοιχεῖ στὴν ἔννοια του. πως ἀντιθετα ἐκεῖ ὅπου ὁ κυριος ἐχει πραγματωθεῖ. ἐκεῖ τοὐχει μᾶλλον προκύψει κατι τελειως διαφορετικὸ ἀπὸ μιαν αὐθυπόστατη συνείδηση Κατ᾽ αὐτὸν τετοια συνειδηση δεν ὑπαρ-

---

21 Ἴδ. «ανομοιο» (ungleiches)

22 Κυριαρχώντας τὸν δοῦλο ο κυριος εδειξε ὅτι η βεβαιοτητα του δι εαυτὸν αληθεύει

χει. οσο μᾶλλον μια μὴ αὐθυποστατη ὁποτε δεν εἶναι βεβαιος ἂν ἡ ἀληθεια εἶναι *τὸ ὑπαρχειν καθ' ἑαυτον*. ἀλλα αλήθεια του εἶναι πολλῶ μᾶλλον ἡ ἐπουσιωδης συνείδηση καὶ ἡ ἐπουσιωδης ἐνεργεια της

Ἡ *αλήθεια* τῆς αὐθυπόστατης συνειδησης εἶναι συνεπῶς ἡ *ὑποτελὴς συνειδηση* Ἡ τελευταία ἐμφανιζεται μὲν πρῶτα μονον *ἐκτος* ἑαυτῆς και ὀχι ὡς ἡ ἀληθεια τῆς αὐτοσυνειδησιας Ἀλλ' ὁπως ἡ κυριαρχια ἔδειξε ὁτι ἡ ουσια της εἶναι τὸ ἀναστροφο τοῦ τί θελει νἄναι. ἔτσι κι ἡ ὑποτέλεια κατα τὴν ἐπιτέλεση της σιγουρα θα γίνει τὸ ἐναντιο τοῦ τι εἶναι ἀμεσα ὡς συνειδηση *ἀπωθημενη* στὸν ἑαυτο της θὰ μπεῖ μέσα της και θ' ἀντιστραφεῖ σὲ ἀληθινὴ αὐθυπόσταση

Εἴδαμε τι εἶναι ἡ ὑποτέλεια μόνο μέσα στὴν ἀναφορὰ τῆς κυριαρχιας Ἡ ἴδια εἶναι ὅμως αὐτοσυνειδησία καὶ πρεπει τωρα να ἐξετασουμε τι εἶναι κατὰ τοῦτο στὸν καὶ κατὰ τὸν ἑαυτό της. Κατ' ἀρχας ὁ κυριος εἶναι κατα τὴν ὑποτέλεια ἡ οὐσια· ἄρα [153] ἡ *αὐθυποστατη καθ' ἑαυτὴν ὑπάρχουσα συνείδηση* εἶναι γιὰ τὴν ὑποτέλεια *ἡ ἀλήθεια*, ποὺ ὡστόσο, ΚΑΤ' ΑΥΤΗΝ, δὲν εἶναι ἀκόμη *σε αὐτήν*.[23] Μόνο ποὺ αὐτὴ τὴν ἀληθεια τῆς καθαρῆς ἀρνητικότητας καὶ τοῦ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* τὴν ἔχει ὄντως *στὸν ἑαυτό της* γιατὶ εἶχε στὸν ἑαυτό της τὴν *ἐμπειρία* αὐτῆς τῆς οὐσιας Πράγματι, αὐτὴ ἡ συνείδηση δὲν τρόμαξε γιὰ τὸ ταδε ἢ τὸ δείνα οὔτε τὴν ταδε ἢ τὴν δεινα στιγμη ἀλλὰ γιὰ ὁλόκληρη τὴν οὐσια της γιατὶ αἰσθάνθηκε τὸν φόβο τοῦ θανάτου, τοῦ ἀπόλυτου κυρίου.[24] Ἔτσι διαλύθηκε ἐσωτερικά, ἔτρεμε στὸν ἑαυτό της ὁλοσχερῶς καὶ ὁ,τι σταθερὸ μέσα της κλονίσθηκε Ἡ καθαρὴ καθολικὴ κινηση αὐτή, ἡ ἀπόλυτη ρευστοποίηση καθε ὑπόστασης εἶναι, ὡστόσο, ἡ ἁπλὴ οὐσία τῆς αὐτοσυνειδησίας ἡ ἀπόλυτη ἀρνητικότητα, *το καθαρὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι*, ποὺ ἄρα ὑπάρχει *σὲ* αὐτὴ τὴν συνείδηση Αὐτὴ ἡ στιγμὴ τοῦ καθαροῦ καθ' ἑαυτὸν εἶναι ὑπάρχει ἐπισης *κατ' αὐτήν*, γιατὶ στὸν κυριο εἶναι *ἀντικείμενό* της γι' αὐτὴ τὴν ἴδια Ἡ ἴδια

---

23 Η υποτελης συνειδηση ἔχει ἤδη ελευθερωθει αλλα δὲν τὸ ξέρει Εἶναι ελεύθερη στὸν εαυτό της αλλὰ δὲν εἶναι κατα τὸν εαυτό της «ελευθερη στὸν ἑαυτό της»

24 Βλ παρακατω σ [335/*246*] [438/*321*]

ἐπιπλέον δὲν εἶναι μονον αὐτὴ ἡ καθολικὴ διαλυση *γενικα* ὑπηρετώντας τὴν ἐπιτελεῖ *ἐνεργα* ἐτσι ἀναιρεῖ ὡς πρὸς ὅλες τις *καθεκαστες* στιγμὲς τὴν προσηλωση της στὴν φυσικὴ ὑπαρξη. και τὴν ἀποβαλλει μὲ τὴν ἐργασια

Πλὴν τὸ αἴσθημα τῆς ἀπολυτης ἐξουσίας (Macht) γενικὰ και στα καθέκαστα τῆς δουλευσης εἶναι μονον ἡ διαλυση *στὸν ἑαυτο της* καὶ ὁσο κι ἂν *ἀρχὴ σοφίας φοβος κυρίου*.[25] ἐδῶ ἡ συνείδηση ὑπαρχει *κατὰ τὸν ἑαυτό της* χωρις νἄναι τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* Διὰ τῆς ἐργασιας ἔρχεται ὁμως στὸν ἑαυτό της [26] Μεσα στὴν στιγμὴ τῆς ὑπηρετικῆς συνειδησης ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴν ἐπιθυμία στὴν συνειδηση τοῦ κυρίου φανηκε βέβαια ἡ πλευρὰ τῆς ἐπουσιώδους σχέσης πρὸς τὸ πράγμα ν᾽ ἀνήκει στὴν πρώτη. ἀφοῦ ἐδῶ τὸ πράγμα διατηρεῖ τὴν αὐτοδυναμια του. Ἡ ἐπιθυμια κράτησε γιὰ λόγου της τὸ καθαρὸ [*115*] ἀρνοῦμαι καὶ ἄρα τὴν ἀμιγὴ αὐτοσυναίσθηση.[27] Ἡ ἱκανοποίηση αὐτὴ εἶναι ὅμως ἔτσι καὶ αὐτὴ μόνο μία ἐξαφανιση. γιατὶ τῆς λείπει ἡ *ἀντικειμενικὴ* πλευρά. δηλαδὴ ἡ *ὑπόσταση*. Ἀντίθετα. ἡ ἐργασία εἶναι *ἀναχαιτισμένη* ἐπιθυμία. *συγκρατημένη* ἐξαφάνιση. δηλαδὴ *διάπλαση* [28] Ἡ ἀρνητικὴ σχέση πρὸς τὸ ἀντικείμενο γίνεται ἡ *μορφὴ* τοῦ ἴδιου. καὶ κάτι τὸ [154] *μόνιμο* ἐπειδὴ ἀκριβῶς τὸ ἀντικείμενο ἔχει αὐτοδυναμία γιὰ τὸν ἐργαζόμενο. Αὐτὸς ὁ *ἀρνητικὸς* μεσος.[29] ἡ μορφοποιητικὴ *ἐνέργεια*. εἶναι συνάμα *τὸ καθέκαστον*. ἤτοι τὸ καθαρὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι τῆς συνείδησης. τὸ

---

25 Ψαλμοι Pl 10 *αρχη σοφιας φοβος κυριου Παροιμιαι* Α 7 *Αρχη σοφιας φοβος θεοῦ* Χρησιμοποιῶ την ἔκδ *Η παλαια διαθηκη κατα τους Ο εκ* Α Rahlfs Αποστολικη Διακονια τῆς Ἑλλαδος Ἀθῆναι 1981 (ανατυπ. τοῦ Württembergische Bibelanstalt-Deutsche Bibelgesellschaft Στουτγάρδη 1935) οπου εἰδικα οἱ *Ψαλμοι* ἔχουν αναδιαταχθεῖ.

26 Η ὑπακοη προϋποθετει την απελευθερωση απὸ τα δεδομενα περιεχομενα ὁμως ἡ ἴδια βέβαια δεν εἶναι η ἀπελευθερωση· Μόνον ἡ ἐργασια ἐλευθερωνει Ὑπακουοντας υπαρχω *κατ εμέ αλλα* με τὴν εργασια *μοῦ παρουσιαζομαι ἔξω μου* και γινομαι *καθ εαυτην* και *καθ αὐτὸ ὕπαρξη* δηλ επαληθευω ὄντως τὴν βεβαιοτητά μου για τὸν εαυτο μου

27 Selbstgefühl Σημαινει καὶ «αὐτεκτίμηση».

28. Μὲ την διττη σημασία τῆς διαμόρφωσης τοῦ αντικειμενου και τῆς παιδείας τοῦ ὑποκειμενου: sie *bildet*

29 Ο «ἀρνητικὸς *μέσος*» εἶναι η παραπανω «αρνητικη *σχεση* πρὸς το αντικείμενο»

ὁποῖο τώρα μὲ την ἐργασια βγαινει ἔξω της στὸ στοιχεῖο τοῦ μονίμου ἡ ἐργαζόμενη συνειδηση καταληγει λοιπὸν ἔτσι στὸ να εποπτεύει τὸ αὐτοδύναμο εἶναι *ὡς τὸν ἑαυτο της* [30]

Ἡ μορφοποιηση δεν ἔχει ὡστόσο μόνο τὴν θετικὴ αυτὴ σημασια πως ὁταν ἡ ὑπηρετικὴ συνείδηση μορφοποιεῖ καθίσταται για τὸν ἑαυτο της ὂν ὡς καθαρὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* ἔχει και τὴν σημασια τοῦ φόβου που εἶναι ἀρνητικὴ ἐναντι τῆς πρωτης στιγμῆς της Γιατὶ κατὰ τὴν διάπλαση τοῦ πραγματος τῆς γινεται αντικειμενο ἡ δικη της ἀρνητικοτητα, ἡ καθ' εαυτὴν ὑπαρξη της μόνο γιατὶ ἡ ἴδια ἀναιρεῖ τὴν ἀντιθετη ὑπαρχουσα *μορφή* Ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἀντικειμενῶδες *ἀρνητικὸ* εἶναι ἀκριβῶς ἡ ξενη ὀντότητα μπροστα στὴν ὁποία ἐτρεμε Τωρα ὁμως καταστρέφει αὐτὸ το ξενο ἀρνητικό θετει *τὸν ἑαυτό της* ὡς κατι ἀρνητικὸ μεσα στὸ στοιχεῖο τῆς μονιμοτητας, κι ἔτσι γίνεται *κατὰ τὸν ἑαυτο της* κάτι ποὺ *ὑπάρχει κατὰ τὸν ἑαυτο του* [31] Ὡς κύριος, ἡ καθ' ἑαυτὴν ὕπαρξη εἶναι γι' αὐτὴν *κάτι ἄλλο*, δηλαδὴ ὑπάρχει μόνο *κατ' αὐτήν* μὲ τὸν φόβο, τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι ὑπαρχει *στὴν ἴδια*· μὲ τὴν διάπλαση τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι γίνεται κατ' αὐτὴν *δικο της* ὁπότε ἀποκτᾶ συνείδηση τοῦ ὁτι ἡ ἴδια ὑπάρχει αὐτὴ καθ' ἑαυτήν Ἡ μορφή, ἐπειδὴ *τίθεται ἔξω*, δὲν γίνεται γι' αὐτην κάτι ἀλλο ἀπὸ τὴν ἴδια γιατι ἡ μορφὴ εἶναι ἴσα ἴσα τὸ δικό της καθ' ἑαυτὸν εἶναι, τὸ ὁποῖο ἔτσι γινεται γι' αὐτὴν ἡ ἀληθεια Ἄρα λόγω αὐτῆς τῆς ἐπανεύρεσης τοῦ ἑαυτοῦ της ἀπὸ τὸν ἑαυτο της, ἡ ὑπηρετικὴ συνειδηση γινεται *ἰδία αἴσθηση* ακριβῶς στὴν ἐργασία ὅπου φαινόταν να εἶναι μόνο *ξένη αἴσθηση* [32] – Ἀναγκαῖες γι' αὐτὴ τὴν ἀνάκλαση εἶναι κι οἱ δυο στιγμες, τοῦ φόβου καὶ τῆς δούλευσης ἐν γενει, ἀλλὰ καὶ τῆς διαπλασης, καὶ οἱ δύο συνάμα μὲ καθολικὸ τρόπο Δίχως τὴν πειθαρχια τῆς ὑπηρεσιας καὶ τῆς ὑπακοῆς ὁ φόβος ἐμμενει στὸ τυπικὸ καὶ δὲν ἁπλωνεται στὴν συνειδητὴ ἐνεργὸ

---

30 Πρβλ σ [514/377]

31 Ἄλλη ανάγνωση «γινεται *κατα τον εαυτο της* κατι *που υπαρχει κατα τὸν εαυτό του*»

32 Ἡ «ἴδιο νοημα» *eigener Sinn* –που θα πει και *συναισθηση*– και «ξενο» *fremder Sinn*

πραγματικότητα τῆς ὑπαρξης Χωρις τὴν διάπλαση ὁ φόβος παραμενει ἐσωτερικὸς καὶ βουβὸς κι ἡ συνειδηση δὲν ὑπαρχει κατα τὸν ἑαυτό της [33] Ἂν ἡ συνειδηση μορφοποιεῖ διχως τὸν πρῶτο ἀπολυτο φοβο εἶναι μονο ματαιόδοξη ἰδια αἴσθηση γιατὶ ἡ μορφη της, ἤτοι ἡ ἀρνητικότητα της, δὲν εἶναι ἡ ἀρνητικότητα αὐτη τουτη [155] ὁπότε ἡ μορφοποιηση της δὲν μπορεῖ νὰ τῆς χορηγήσει την συνείδηση τοῦ εαυτοῦ της ὡς τῆς οὐσιας Ἂν δὲν δοκιμασε τὸν ἀπόλυτο φόβο ἀλλὰ πῆρε μόνο μια τρομαρα, ἡ ἀρνητικὴ οὐσια ἐμεινε κατι ἐξωτερικὸ γι αὐτην, δὲν μεταδοθηκε ὁλοσχερῶς στην ὑφισταμενη οὐσία της Ἐφ' ὅσον δὲν ἔχουν γινει ἐπισφαλῆ ὁλα ὅσα γεμίζουν τὴν φυσικὴ συνείδηση της, ἀνήκει *αυτη τούτη* ἀκόμη σ' ἕνα ὁρισμένο εἶναι ἡ ἰδια αἴσθηση εἶναι *πεῖσμα*,[34] μία ἐλευθερία ἀκόμη καθηλωμενη [*116*] ἐντὸς τῆς δουλείας Ὅπως ἡ καθαρὴ μορφὴ δὲν μπορεῖ να γίνει ἡ ουσία γιὰ τὴν συνείδηση, οὔτε μπορεῖ, ἰδωμένη ὡς ἐξάπλωση ἐπὶ τοῦ καθεκάστου νὰ εἶναι καθολικὴ διάπλαση, ἀπόλυτη ἔννοια, ἀλλα εἶναι μια ἐπιδεξιότητα ποὺ ἔχει ἐξουσια μόνον ἐπανω σὲ μερικά, ὄχι ἐπάνω στὴν καθολικὴ ἐξουσία (Macht) μήτε σ' ὅλο τὸ ἀντικειμενικὸ ὄν (Wesen).

---

33 Η συνειδηση ὑπαρχει κατα τὸν ἑαυτό της μόνον οταν εξωτερικευεται επαληθεύει την βεβαιότητα της, μαθαίνει *ὅτι* εἶναι αλλα καὶ τι εἶναι Αυτὴ η κίνηση *αὐτοανακαλυψης* εἶναι χαρακτηριστικη τῆς *πραξης* (βλ σ [278/204])

34. Ιδια αἴσθηση eigene Sinn πεισμα Eigensinn. – Πρβλ σ [*344/252*] ὅπου η γυναικα εἶναι στὴν θεση τοῦ δούλου καὶ ὁ ἄντρας στοῦ κυριου

Β ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΣ ΣΤΩΙΚΙΣΜΟΣ ΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟΣ. ΚΑΙ Η ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Γιὰ την αὐθυποστατη αὐτοσυνειδησια, οὐσια της εἶναι ἀφ ένος ἡ καθαρὴ ἀφαιρεση *τοῦ ἐγω* και μονο, και ὁσο κι ἄν ἀφ' ἑτερου, ἡ αφαιρεση αὐτη ἀναπτυσσεται καὶ προικιζεται με διαφορες, ἡ διαφοροποίηση αὐτη δεν γινεται *αὐθύπαρκτο* ἀντικειμενικὸ ὂν (Wesen) για την αὐτοσυνειδησια αὐτὴ ἡ αὐτοσυνειδησια δὲν γίνεται ἀρα ένα ἐγω ποὺ διαφοροποιεῖται αληθινα μεσα στην ἁπλοτητα του ἢ μενει ὁμοιο μὲ τὸν ἑαυτό του μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀπολυτη διαφοροποίηση Ἀντιθετα, ἡ ἐνδοαπωθημενη συνείδηση, μορφοποιώντας, γινεται γιὰ τὸν ἑαυτό της ἀντικειμενο ὡς μορφὴ τῶν διαπλασμενων πραγμάτων, ἐνῶ βλεποντας τὸν κύριο ἀτενίζει τὴν καθ' ἑαυτὴν ὕπαρξη συναμα ὡς συνειδηση Για την δουλευουσα συνείδηση ὡς τετοια ἀλληλεκπίπτουν ὁμως αυτες οἱ δύο στιγμὲς –*τοῦ ἑαυτοῦ της* ὡς αὐτοδυναμου ἀντικειμενου καὶ τοῦ ἀντικειμενου αὐτοῦ ὡς συνειδησης, ἄρα ὡς δικῆς της οὐσίας Ἀφοῦ ὁμως ἡ *μορφὴ* καὶ *τὸ ὑπάρχω καθ' ἑαυτὸν* εἶναι τὸ ἰδιο *κατ' ἐμᾶς* ἢ *αὐτα τοῦτα*, ἐνῶ στὴν ἔννοια τῆς αὐθυποστατης συνείδησης [156] τὸ *αὐθύπαρκτο* εἶναι ἡ συνειδηση ἡ πλευρὰ τῆς *αὐθυπαρξιας*, ἤτοι τῆς *πραγμότητας* που πῆρε μορφὴ κατα τὴν ἐργασια, δὲν εἶναι ἄρα ἄλλη ὑφισταμενη οὐσια ἀπὸ τὴν συνείδηση, ὁποτε μᾶς ἐχει προκυψει ενα νεο σχῆμα αὐτοσυνειδησιας μια συνειδηση ἡ ὁποια εἶναι γιὰ τον ἑαυτο της ἡ οὐσία ὡς ἡ ἀπειρια, ὡς ἡ καθαρὴ κινηση τῆς συνειδησης μια συνείδηση ἡ ὁποία *σκεφτεται*, δηλαδὴ εἶναι ἐλεύθερη αὐτοσυνειδησια Γιατι τὸ νὰ μοῦ εἶμαι ἀντικειμενο ὀχι ὡς *αφηρημενο ἐγω* ἀλλὰ ὡς ένα εγω ποὺ ἐχει συναμα το νοημα ὁτι εἶναι *αυθυπαρκτο*, ἢ ν' ἀναφερομαι στὸ αντικειμενικὸ ὂν (Wesen) ἔτσι ὡστε νὰ ἔχει τὸ νόημα τοῦ *πῶς ὑπαρχει κατα τὸν ἑαυτο της* ἡ συνειδηση κατὰ τὴν ὁποια ὑπαρχει, αὐτὸ θὰ *πεῖ σκεφτομαι* [1] – Γιὰ την *νοηση* τὸ αντι-

---

1. Νοω θα *πει εννοῶ αντικειμενικα ισχυουσες ἔννοιες* και *γνωριζω αντικείμενα ἀναγοντας τα σε ἔννοιες*· ὁμως οι ἔννοιες *εἶναι* τὸ *ἐγω* ποὺ τις

χειμενο δὲν ἐλισσεται σὲ παραστασεις. ἢ σὲ σχήματα ἀλλὰ σὲ *ἔννοιες*. ποὺ σημαινει σὲ μιὰ διαφοροποιημενη αὐθυπαρξια ποὺ ἄμεσα κατὰ τὴν συνείδηση [*117*] δὲν εἶναι διακριτὴ ἀπὸ τὴν ἴδια Τὸ *παραστημενο. σχηματισμενο*. ὄν. ὡς τετοιο ἐχει τὴν μορφη ὁτι εἶναι κατι ἀλλο ἀπὸ τὴν συνειδηση ἀλλὰ μια ἐννοια εἶναι συναμα ἑνα ὂν –ἡ δὲ διαφορα αὐτη εφ ὁσον ὑπαρχει στὴν ἔννοια εἶναι τὸ ὁρισμενο περιεχόμενο της–. ἀλλ᾽ ὀντας αὐτὸ τὸ περιεχομενο συναμα κατι ἐννοημενο. συνεχιζει ἡ συνειδηση νἄχει *ἄμεσα* συνειδηση τῆς ἑνοτητας της μ᾽ αὐτὸ τὸ ὁρισμένο καὶ διακριτὸ ὄν· ὄχι ὁπως με τὴν παρασταση ὁπου πρῶτα πρεπει και να θυμηθεῖ εἰδικὰ ὁτι αὐτὸ εἶναι *δικη της* παρασταση ἀντιθετως. ἡ ἔννοια εἶναι ἀμεσα για μενα *δική μου* ἔννοια Στὴν νόηση ἐγω *εἰμαι ἐλεύθερος*. διότι δὲν ὑπαρχω ἐντὸς ἄλλου ἀλλὰ μενω τὸ διχως ἄλλο χοντα μου. τὸ δε ἀντικείμενο ποὺ εἶναι γιὰ μένα ἡ οὐσια εἶναι ἄρρηκτα ἑνωμένο μ᾽ ὁ.τι εἶμαι κατὰ τὸν ἑαυτό μου· κι ἡ κινηση μου μέσα στὶς ἐννοιες εἶναι κίνηση μεσα στὸν ἑαυτό μου – Ἐκεῖνο ὁμως. ποὺ πρεπει οὐσιαστικα νὰ συγκρατήσουμε ὡς πρὸς αὐτὸ τὸν προσδιορισμὸ τοῦ παρόντος σχήματος τῆς αὐτοσυνειδησιας. εἶναι ὅτι ἀποτελεῖ *νοούσα* συνειδηση *γενικά*. ἤτοι ὁτι τὸ ἀντικειμενό του εἶναι *ἄμεση* ἑνότητα τοῦ *ὑπάρχω αὐτὸς τοῦτος* καὶ τοῦ *ὑπάρχω καθ᾽ ἑαυτόν* Ἡ ὁμώνυμη τοῦ ἑαυτοῦ της συνειδηση ποὺ ἀπωθεῖται ἀπὸ τὸν ἑαυτό της.[2] γίνεται για τὸν ἑαυτό της *αὐθυπαρκτο στοιχεῖο* ὅμως εἶναι αὐτὸ τὸ στοιχεῖο γιὰ τὸν ἑαυτο της ἀρχικὰ μονον ὡς καθολικὴ ὀντοτητα ἐν γενει ὀχι ὡς ἡ ταδε ἀντικειμενικὴ [157] ὀντοτητα μὲ την αναπτυξη καὶ κινηση τοῦ πολλαπλοῦ εἶναι της [3]

ἔχει. ἄρα νοῶ θα πει *εννοω τὸ αντικειμενικὸ εγω* και *αναγω αντικειμενα στὸ ἐγω* Αὐτο τουτο λεγεται τὸ ἀντικειμενικο εἴτε φαινομενικὸ εἴτε οὐσιῶδες *καθ᾽ ἑαυτον* λεγεται η μορφη τοῦ ἐγώ Ἄρα νοω θα πεῖ *ἐννοω τὸ ἐγὼ που εἶναι αὐτὸ τοῦτο* καὶ *ἀνάγω αντικείμενα στὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ποὺ εἶμαι ἐγω ὁ ἴδιος*

2 Πρβλ σ [126/96] κ.ε.

3 Η νόηση εἶναι αρχικὰ ενα στοιχειο οπου υπαρχουν σκεψεις οπως στο πραγμα ιδιότητες. μια ὀντικη ταυτοτητα καθεκαστου (καθ ἑαυτὸν) και καθολου (αὐτὸ τοῦτο) Αλλα η συγκεκριμενη νόηση συνδέει τα δύο Το καθόλου (ὁμωνυμο) γινεται καθέκαστον (ἑτερωνυμο)

Αὐτη ἡ ἐλευθερια τῆς αὐτοσυνειδησιας. ἐμφανιζόμενη ὡς φαινόμενο με συνειδηση τῆς ἐλευθεριας αὐτῆς[4] στὴν ἱστορία τοῦ νοῦ. ὀνομάσθηκε ὡς γνωστὸν *στωικισμος*. Ἀρχη της εἶναι ὁτι ἡ συνειδηση εἶναι σκεπτόμενο ὂν (Wesen) κι ὁτι κατι ἐχει κατ᾽ αυτην οὐσιοτητα ἢ εἶναι αληθες και καλο γι᾽ αὐτὴν μονον ἐφ᾽ οσον ἡ συνείδηση φερεται μεσα του ὡς σκεπτόμενο ὸν

Ἡ πολλαπλη, ἐνδοδιαφοροποιουμενη απορροη ἐξατομικευση και διαπλοχὴ τῆς ζωῆς εἶναι τὸ ἀντικειμενο ἔναντι τοῦ ὁποίου δραστηριοποιοῦνται ἡ ἐπιθυμια καὶ ἡ ἐργασια Αὐτη ἡ πολλαπλη ἐνεργεια ἔχει τωρα συμπτυχθεῖ στην ἁπλὴ διακριση που ἐνυπαρχει στην καθαρὴ κινηση τοῦ νοεῖν Οὐσιότητα δὲν διαθέτει πλέον ἡ διαφορὰ που ὑπάρχει γιὰ λογου της ὡς *ὁρισμένο πραγμα* ἢ ὡς *συνείδηση μιᾶς ὁρισμενης φυσικῆς ὕπαρξης*. ὡς ἕνα συναίσθημα ἤτοι ὡς *ἐπιθυμία* καὶ *κατὰ τὴν ἐπιθυμία σκοπός*. εἴτε αὐτὸς τιθεται ἀπ᾽ τὴν *οἰκεία συνείδηση* εἰτε ἀπὸ μιὰ *ξενη*, ἀλλὰ μοναχα ἡ διαφορα ποὖναι *νοουμενη* δηλαδὴ ἄμεσα μὴ διακριτὴ ἀπὸ ἐμένα. Αὐτὴ ἡ συνειδηση εἶναι ἀρα αρνητικὴ πρὸς τὴν ἀναφορὰ κυριαρχίας κι ὑποτελειας· ἡ ἐνέργεια της συνίσταται στὸ ὅτι ἐντὸς κυριαρχιας δὲν ἔχει τὴν ἀληθεια της στὸν δοῦλο. οὐτε ὡς δοῦλος ἔχει τὴν ἀλήθεια της στην βουληση τοῦ κυρίου καὶ τὴν δούλευσή του. ἀλλ᾽ εἶναι ἐλεύθερη τόσο στὸν θρόνο ὁσο καὶ στὰ δεσμὰ παρ᾽ ὁλη την ἐξαρτηση τῆς καθεκαστης ὕπαρξής της. και διατηρεῖ για λογου της τὴν ἀπάθεια,[5] ποὺ ὁλοενα *ἀποσυρεται* ἀπὸ τὴν κινηση τῆς ὕπαρξης. τὸ ἐνεργεῖν ὁσο καὶ τὸ πασχειν *στὴν ἁπλη ουσιότητα τῆς σκέψης*. Τὸ πεῖσμα [*118*] εἶναι ἡ ἐλευθεριο ποὺ καθηλωνεται σὲ μιὰ καθεκαστότητα και μένει *ἐντὸς* ὑποτελειας. ἐνῶ ὁ στωικισμὸς εἶναι ἡ ἐλευθερία που ἀμεσα παντα ἐξέρχεται ἀπὸ αὐτην ἐπανερχομενη στὴν *καθαρὴ καθολικότητα* τῆς σκεψης ὡς καθολικὴ μορφὴ τοῦ κοσμικοῦ νοῦ μποροῦσε να προκυψει μόνο τὴν ἐποχὴ ἑνος οἰκουμενικοῦ φοβου καὶ ὑποτέλειας ἀλλα και μιᾶς οἰκουμενικῆς παι-

---

4 Ἤ. «τοῦ εαυτοῦ του»

5 Leblosigkeit. – Στωικοι τοποι ὁ Ἐπικτητος ἦταν δοῦλος ο Μαρκος Αυρήλιος αὐτοκρατωρ

δειας (Bildung), ποὺ εἶχε ἀνεβασει την διαπλαση (Bilden) μεχρι τὴν νόηση

Καίτοι λοιπον γι᾽ αὐτὴ τὴν αὐτοσυνειδησία ἡ οὐσία δὲν εἶναι οὐτε κατι ἄλλο ἀπ᾽ αὐτὴν οὐτε ἡ καθαρὴ ἀφαίρεση τοῦ ἐγω ἀλλὰ τὸ ἐγω ποὺ ἔχει στὸν ἑαυτο του τὴν ἑτεροτητα πλὴν ὡς νοητη διαφορα, ὁποτε ἐχει ἐπιστρεψει ἀμεσα στὸν ἑαυτο του μὲς στὴν ἑτεροτητα του ἐν τουτοις αὐτὴ ἡ οὐσια της εἶναι συναμα μόνο μία *ἀφηρημένη* οὐσία Ἡ ἐλευθερία τῆς αὐτοσυνειδησίας εἶναι *ἀδιάφορη* ἐναντι τῆς φυσικῆς ὑπαρξης, *ἀρα τὴν ἔχει ἐξ ἴσου ἀπολύσει ἐλεύθερη*[6] καὶ ἡ *ἀνάκλαση* εἶναι *διπλη*[7] Ἡ ἐλευθερια στὴν σκεψη ἐχει γιὰ ἀληθεια της μόνο *τὴν καθαρη σκεψη* μιὰν ἀληθεια ποὺ δὲν ἔχει τὴν πληρωση τῆς ζωῆς κι ἄρα εἶναι κιόλας μονον ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας, ὄχι ἡ ἴδια ἡ ζωντανὴ ἐλευθερια γιατὶ ἡ οὐσια γι᾽ αὐτὴν εἶναι πρῶτα μόνον ἡ *νοηση* γενικά ἡ μορφὴ ὡς τετοια, ποὺ ἐπέστρεψε στὸν ἑαυτο της μακριὰ ἀπὸ τὴν αὐτοδυναμία τῶν πραγμάτων Ἀφοῦ ὅμως ἡ ἀτομικότητα ὡς πράττουσα θὰ ὄφειλε νὰ παρουσιασθεῖ ζωντανὰ ἢ νὰ συλλάβει καθὸ σκεπτόμενη, τὸν ζωντανὸ κόσμο ὡς ἕνα σύστημα τῆς σκεψης, θἄπρεπε να ὑπαρχει *στὴν ἴδια τὴν σκεψη ἕνα περιεχομενο* τοῦ τί εἶναι ἀγαθό ὡς πρὸς τὸ πρῶτο πεδιο,[8] καὶ τί ἀληθές, ὡς πρὸς τὸ δευτερο ὥστε ἔτσι σ᾽ *ὅ,τι ὑπάρχει κατα τὴν συνείδηση* νὰ μὴν ἀπαντᾶ *ὁλωσδιόλου* κανένα ἄλλο συστατικὸ ἀπὸ τὴν ἔννοια ποὺ εἶναι ἡ οὐσία Μονο ποὺ ἔτσι ὅπως ἀποχωρίζεται ἐδῶ ἡ ἔννοια ὡς *ἀφαίρεση* ἀπ᾽ τὴν πολλαπλότητα τῶν πραγμάτων, δὲν ἔχει *περιεχόμενο στὸν ἑαυτό της* μόνο ἕνα *δεδομενο* περιεχομενο Ἡ συνείδηση καταργεῖ μὲν τὸ περιεχόμενο ὡς ξένο *εἶναι* ἐπειδὴ τὸ σκέφτεται ἀλλ ἡ ἔννοια εἶναι *ὁρισμένη* ἔννοια κι ὁ *καθορισμός* της αὐτὸς εἶναι τὸ ξενο ποὺ ἔχει στὸν ἑαυτό της Γι᾽ αὐτὸ περιῆλθε ὁ στωικισμὸς σε ἀμηχανια ὁταν τοῦ ζητηθηκε κατα τὴν τοτε

---

6 Πρβλ σ. [146/*110*] κ σημ

7 Τὸ υποκείμενο ανακλᾶται στὸν εαυτό της μεσα στὸ αντικειμενο *εἶναι ελεύθερο*· τὸ δευτερο ανακλᾶται στον ἑαυτο της μεσα στὸ πρῶτο αφηνεται ἐλευθερο. *ἐξετάζεται αντικειμενικα*

8 Ausbreitung· ἐξάπλωση απορροη

ἐκφραση. τὸ *κριτηριο* τῆς ἀληθειας[9] ἐν γένει. πᾶ νὰ πεῖ ἀκριβῶς ἑνα *περιεχομενο τῆς ἴδιας τῆς σκεψης* Στὴν ἐρωτηση πρὸς αὐτον. τι εἶναι ἀγαθὸ κι ἀληθές. ἔδωσε γι᾽ ἀπαντηση παλι την *ἄνευ περιεχομενου* νοηση την ἴδια στὸ ἔλλογο ὑποτιθεται ὁτι συνισταται τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ἀγαθό ᾽Αλλ᾽ αὐτη ἡ ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτὸν τοῦ νοεῖν εἶναι μόνο παλι ἡ καθαρη [159] μορφη. ποὺ μεσα της δὲν προσδιοριζεται τιποτα· ἀρα οἱ γενικοι λόγοι περι ἀληθοῦς καὶ ἀγαθοῦ σοφίας καὶ ἀρετῆς. στους ὁποιους ἀναγκαστικα ἐμμενει. ναὶ μὲν προκαλοῦν γενικὰ πνευματικὴ ἀναταση. ἐπειδὴ ὁμως στὴν πραγματικοτητα δὲν μποροῦν νὰ ἐκπτυχθοῦν περιεχομενικά. συντομα ἀρχίζουν νὰ γίνονται ἀνιαροι.[10]

Αὐτὴ ἡ σκεπτόμενη συνείδηση ἔτσι ὁπως ὁρίσθηκε ὡς ἡ ἀφηρημενη ἐλευθερια εἶναι λοιπὸν μόνον ἡ ἀτελὴς ἄρνηση τῆς ἑτερότητας ἔχοντας μόνον ἀποσυρθεῖ ἀπὸ τὴν ὕπαρξη στὸν ἑαυτό της. δὲν ἔχει ἐπιτελεσθεῖ στὴν ὑπαρξη ὡς ἀπόλυτη ἄρνησή της [*119*] Τὸ περιεχόμενο ἰσχυει βέβαια γι᾽ αὐτὴν μόνον ὡς σκεψη ἀλλὰ παραλληλα και ὡς *ὁρισμένη* σκέψη καὶ συναμα ἰσχύει ὁ καθορισμὸς ὡς καθορισμός

---

9 Κατα τὸν Αλεξανδρο *δια τῶν κοινῶν ἐννοιῶν μαλιστα δε κριτηρια τῆς αληθείας φησιν ἡμᾶς παρα τῆς φυσεως λαβειν ταύτας* (von Arnim *Stoicorum veterum Fragmenta* II. 154 29) Για τὸν Ζηνωνα ὑπαρχει μια *καταληπτικὴ φαντασία* ποὺ ἀντλεῖ τα περιεχόμενα ἀπὸ τὸ ὑπαρχον· για τὸν Χρύσιππο. αυτη εἶναι *κριτήριον τῶν πραγματων* (*SVF* I 18 5 II 21 15)

10 « Η στωικὴ αυτοσυνειδησια [ ] εἶναι η ελευθερια στην ὁποια ἔχει συνειδηση τοῦ εαυτοῦ της μονον ως τοῦ καθόλου Ομως η στωικη συνειδηση εμμενει στην ἔννοια δεν προχωρα στην γνωση τοῦ περιεχομενου [ ] Η απλότητα τῆς ἔννοιας σχετίζεται πρὸς ολα -η καθαρη αρνητικοτητα της Ὅμως η πραγματικη πληρωση ὁ αντικειμενικὸς τροπος λειπει [ ] Ἐφ οσον η ηθικη ἀρχη τῶν στωικῶν εμμενει σ αυτη την τυποκρατια μενουν κλεισμενοι σ αυτην κι ολοι τους οι λόγοι Οι σκεψεις τους εἶναι ακριβῶς η σταθερη επαναφορα τῆς συνειδησης στην ενοτητα της με τὸν εαυτό της [...] Η στωικὴ αρχη εἶναι ἀναγκαία στιγμη στην ἰδεα τῆς απόλυτης συνείδησης εἶναι κι αναγκαῖο χρονικὸ φαινομενο Γιατὶ οταν η πραγματικότητα τοῦ κοσμου χαθει. ὅπως στὸν ρωμαϊκο κόσμο. ὅταν ὁ πραγματικὸς νοῦς ἡ ζωὴ ἐξαφανισθει στὸ αφηρημενο καθόλου. ἡ συνειδηση ἡ πραγματικη καθολικότητα τῆς ὁποίας ἔχει καταστραφεῖ πρεπει να επιστρεψει στην καθεκαστότητα της καὶ ν᾽ αυτοσυντηρεῖται στις σκεψεις της. Ἐδῶ βρισκεται ὁ προσδιορισμὸς τῆς *αφηρημενης ελευθερας της αφηρημένης ανεξαρτησιας*» (*Ιστορια της φιλοσοφιας* W 19 289-290 293-294)

Ὁ *σκεπτικισμὸς* εἶναι ἡ πραγματοποιηση ἐκεινου τοῦ ὁποιου ὁ στωικισμος εἶναι μονον ἡ ἐννοια –καὶ ἡ ἐνεργη ἐμπειρια τοῦ τι εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς σκεψης ἡ ἐλευθερία τῆς σκεψης εἶναι *αὐτὴ τουτη* τὸ ἀρνητικὸ καὶ πρεπει να παρουσιασθεῖ ἐτσι Κατὰ την ἀνακλαση τῆς αὐτοσυνειδησιας στην ἁπλη σκεψη τοῦ ἑαυτοῦ της. στην πραγματικότητα ξέμεινε ἀπεναντι της. ἐκτὸς ἀπειριας η αὐθυποστατη ὑπαρξη ἢ ὁ μονιμος καθορισμος στὸν σκεπτικισμὸ ἡ παντελης ελλειψη οὐσιαστικοτητας και αὐτοδυναμιας αὐτοῦ τοῦ ἄλλου προκυπτει τωρα *κατὰ τὴν συνείδηση* ἡ σκεψη γινεται τὸ ὁλοκληρωμένο νοεῖν που ἐκμηδενιζει τὸ εἶναι τοῦ *ποικιλως καθορισμενου* κοσμου. ἡ δὲ ἀρνητικοτητα τῆς ἐλευθερης αὐτοσυνειδησιας γινεται γιὰ τὸν ἑαυτο της πραγματικη ἀρνητικοτητα σ᾽ αὐτὸ τὸν πολλαπλὸ *σχηματισμὸ* τῆς ζωῆς – Εἶναι φανερὸ ὁτι ὁ μὲν στωικισμὸς ἀντιστοιχεῖ *στὴν ἔννοια* τῆς *αὐθυπόστατης* συνειδησης ποὺ ἐμφανισθηκε ὡς ἀναφορα κυριαρχίας καὶ ὑποτέλειας. ὁ δὲ *σκεπτικισμὸς στὴν πραγματοποίηση* τῆς ἴδιας ὡς ἀρνητικῆς ἀντιμετώπισης τῆς ἑτεροτητας. ὡς ἐπιθυμίας καὶ ἐργασιας Ἐνῶ ἡ ἐπιθυμια καὶ ἡ ἐργασια ἀδυνατοῦσαν νὰ ἐκτελοῦν ὅμως τὴν ἄρνηση για τὴν αὐτοσυνειδησία. ἀντιθετα αὐτὴ ἡ πολεμικὴ ἀντιμετώπιση τῆς ποικίλης αὐτοδυναμίας τῶν πραγμάτων θἄναι ἐπιτυχής. γιατὶ [160] καταπολεμᾶ τὴν τελευταία ὄντας μία ἐλευθερη αὐτοσυνειδησία ἐκ προοιμίου περατωμένη μέσα της· ἀκριβέστερα. γιατὶ ἔχει στὸν ἑαυτό της *την νόηση*. ἤτοι τὴν ἀπειρία. ὁπου συμφωνα μὲ τὴν διαφορα της οἱ αὐτοδυναμίες ὑπάρχουν γι᾽ αὐτὴν μόνον ὡς ἐξαφανιζόμενα μεγεθη Οἱ διαφορὲς ποὺ στὴν καθαρὴ νόηση ἑαυτοῦ εἶναι μόνον ἡ ἀφαίρεση τῶν διαφορῶν. γίνονται ἐδῶ ὅλες οἱ διαφορες. κι ὅλα τὰ διακριτὰ εἶναι γίνονται μία αὐτοσυνειδησιακὴ διαφορά

Μ᾽ αὐτὰ προσδιορίσθηκε ἡ *ἐνέργεια* τοῦ *σκεπτικισμοῦ* γενικὰ καὶ ὁ *τρόπος* του Ὁ σκεπτικισμὸς καταδεικνυει τὴν *διαλεκτικὴ κίνηση* στὴν ὁποία συνιστανται ἡ κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα. ἡ ἀντίληψη καὶ ἡ διανοια ὅπως καταδεικνύει καὶ τὸ ἐπουσιῶδες ὅσων ἰσχυουν ὡς *καθορισμενα* στην ἀναφορὰ κυριαρχιας καὶ δουλευσης κι ὡς και κατα την ἀφηρημένη

νοηση [11] Η αναφορα αὐτη περιλαμβανει συναμα ἑναν *ὁρισμενον τροπο*, κατα τὸν οποῖο ἀκομη και νομοι τοῦ ἠθους ὑπαρχουν ὡς ἐντολὲς τῆς κυριαρχιας στὴν ἀφηρημενη ὁμως νοηση οἱ προσδιορισμοι εἶναι ἐννοιες τῆς ἐπιστημης, οπου ἡ ανευ περιεχομενου νοηση διαχεεται και ἀναρτᾶ την ἔννοια στην πραγματικοτητα μονο με εξωτερικο τροπο ἐπι τοῦ αὐτοδυναμου γι᾽ αὐτην εἶναι, ποὺ ἀποτελεῖ περιεχόμενό της ἐνῶ ἐχει μόνον *ὁρισμενες* ἔννοιες για ἰσχυουσες, ὅσο κι ἂν εἶναι καθαρες αφαιρεσεις [12]

Το *διαλεκτικο* ὡς ἀρνητικη κινηση, οπως αὐτη ἀμεσα *ὑπαρχει* ἐμφανιζεται στην συνειδηση ἀρχικα ὡς κάτι τοῦ οποιου εἶναι ἑρμαιο, που δεν τὸ παραγει αυτη Ως *σκεπτικισμος*, ἀντίθετα, ἡ αρνητικη κινηση εἶναι στιγμη τῆς αὐτοσυνειδησιας, [*120*] που δὲν τῆς *συμβαίνει* να τῆς ἐξαφανιζεται τὸ ἀληθὲς και πραγματικό της χωρὶς νὰ ξερει πῶς, ἀλλα ἡ ἰδια, ὀντας βεβαιη για τὴν ἐλευθερια της, ἐξαφανίζει ἀπὸ μόνη της αὐτὸ τὸ ἀλλο ποὺ διδεται για πραγματικό δὲν ἐξαφανίζει μονο το ἀντικειμενικὸ ὡς τετοιο ἀλλα την δικη της ἀναφορα σ᾽ αυτο ὁπου αὐτὸ ἐχει ἰσχυ ἀντικειμενικοῦ καὶ καταξιώνεται ὡς τετοιο, ἀρα και τὴν *ἀντίληψή* της, καθως καὶ τὴν *στερεωση* της αὐτοῦ ποὺ κινδυνευει νὰ χασει τὴν *σοφιστεια* [13] και *τὸ ἀληθες ποὺ ἡ ἴδια ἔχει ὁρίσει και θεσπισει*· διὰ τῆς ὁποιας αὐτοσυνειδητῆς ἄρνησης [161] ἡ ἰδια παρέχει στὸν ἑαυτό της *κατὰ τὸν ἑαυτό της τὴν βεβαιότητα τῆς ἐλευθερίας της* παραγει τὴν ἐμπειρια αὐτῆς κι ἔτσι την ἀναδεικνυει σε *αληθεια* Ἐκεῖνο ποὺ ἐξαφανιζεται εἶναι τὸ ὁρισμένο, ἡ διαφορα που ἐγκαθισταται ὡς παγια καὶ ἀμετάβλητη,[14] μ᾽ ὁποιον τρόπο κι αν ὑπαρχει καὶ ἀπ᾽ ὅπου κι ἂν εἶναι Αὐτὴ

---

11 Τον στωικισμο Δηλ ο σκεπτικισμος εχαμε ολη την μεταβαση μεχρι τον σκεπτικισμό.

12 Το *ἀφηρημενο* ορίζεται *εν αντιθεσει* πρὸς το περιεχομενο του ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔχει αφαιρεθεῖ ἄρα εἶναι παντοτε κάτι το επιμέρους τὸ ὁρισμενο, *ὅπως τὸ περιεχόμενο*, κι ἂς παρουσιαζεται ως ὑπεράνω αυτοῦ δὲν εἶναι κάτι τὸ γενικὸ ἢ καθολικό ἐφ᾽ ὅσον ακριβῶς η σχέση «εν αντιθεσει πρὸς» ορίζει τοὺς ὁρους της ὡς δύο ἀντίθετα δηλ ως δύο ἐπιμερους *ὄχι καθολικα*

13 Τῆς αντιληψης Βλ σ [105-106/*79-80*]

14 Β· «ἄμεση»

δεν ἐχει κατι μονιμο στον ἑαυτο της και *πρεπει* να ἐξαφανισθεῖ γιὰ τὴν σκεψη. γιατι το διαφερον συνισταται ἀκριβῶς στὸ ὁτι δὲν *ὑπαρχει στον ἑαυτο του*. αλλὰ ἔχει τὴν οὐσιότητα του μονο σε κατι ἄλλο· ὁμως ἡ νοηση εἶναι ἡ διαγνωση αυτῆς τῆς φύσης τοῦ διαφεροντος. εἶναι τὸ ἀρνητικο ὂν (Wesen) ὡς ἁπλο

Ἡ σκεπτικη αὐτοσυνειδησια. με την μεταβολη ολων οσων θελουν νὰ παγιωθοῦν γι᾽ αὐτην. ἀποκτᾶ λοιπον τὴν ἐμπειρια τῆς οἰκειας ἐλευθερίας της ως δοσμενης και διατηρημενης ἀπὸ τὸν ἑαυτο της εἶναι γιὰ τον ἑαυτο της ἐκείνη ἡ ἀταραξια τοῦ νοεῖν ἑαυτον ἡ ἀμεταβλητη και *αληθινὴ βεβαιοτητα δι εαυτον* Δεν εκπορεύεται απο κατι ξενο που θα κατερριπτε μεσα του την πολλαπλη ἀναπτυξη του. ως ενα ἀποτελεσμα που θἄχε τὸ γιγνεσθαι του πισω του ἀντιθετως, ἡ συνειδηση ἡ ἰδια εἶναι ἡ *απολυτη διαλεκτικὴ ανησυχια*. αὐτὸ το μιγμα αἰσθητῶν καὶ νοητῶν παραστασεων τῶν ὁποιων οἱ διαφορὲς συμπιπτουν καὶ τῶν ὁποίων ἡ *ὁμοιοτητα*[15] –γιατι αὐτὴ εἶναι ἡ ἴδια ὁ *καθορισμὸς* σὲ ἀντιθεση με τὸ *ἀνόμοιο*–[16] διαλύεται κι αὐτη πάλι Ὁμως ἀκριβῶς γι αὐτὸ τον λόγο ἀντι αυτὴ ἡ συνειδηση νὰναι μία συνείδηση ὁμοια προς εαυτήν εἶναι στὴν πραγματικότητα. μόνο μια τυχαια ἁπλῶς σύγχυση. ὁ ἴλιγγος μιᾶς ἀεναως ἀναδημιουργουμενης ἀταξιας. *Εἶναι αὐτο κατὰ τὸν ἑαυτό της*· γιατὶ ἡ ἰδια συντηρεῖ καὶ παράγει αὐτὴ την αὐτοκινούμενη σύγχυση Γι αὐτὸ και ὁμολογεῖ. δηλαδη τὸ διακηρυσσει και τὸ παραδεχεται[17] ὁτι εἶναι μια τελειως *τυχαια καθέκαστη* συνειδηση –μια συνειδηση ἡ ὁποία εἶναι *ἐμπειρικη*. προσανατολιζεται πρὸς ὁ.τι

---

15 Οι διαφορες συμπιπτουν παυουν να υπαρχουν ἄρα οι παραστασεις εἶναι *ομοιες*

16 Κατι ἔχει ενα *ορισμενο* νόημα μονον εφ *οσον* εἶναι *σε αντιθεση* με *κατι ἄλλο*. διαφορετικὸ ἢ ανόμοιο με κάτι ἄλλο στην ἴδια νοηματικη σφαιρα Τοῦτο ὅμως σημαινει πως η *ἴδια* η ὁμοιότητα *ὁρίζεται* ως *ανόμοια πρὸς την ανομοιοτητα* Καὶ η ομοιότητα δηλ *ὁ μη καθορισμος* (τὸ *μη ἔν αντιθεσει ὄν*) εἶναι ανομοια προς κάτι ἄρα εἶναι *ἕνας καθορισμός*

17 Es bekennt sich [...] dazu, es bekennt [...] zu sein. Ο Ἑ εκμεταλλευεται τὴν διπλὴ σημασία τοῦ (sich) bekennen ἀντίστοιχη της ελληνικῆς διακηρυσσω ως πιστη / παραδέχομαι τὸ λαθος μου Ο σκεπτικὸς ομολογεῖ ἄρα ἔχει ἕνα δόγμα· την ἰδια την ἄρνηση καθε γνωσης

κατ᾽ αὐτὴν δεν εχει πραγματικοτητα. ὑπακούει σ᾽ ο τι δεν είναι γι᾽ αὐτην ουσια. καμνει και φερνει στὴν ἐνεργο πραγματικότητα ὁ τι δὲν εἶναι γι᾽ αυτὴν ἀλήθεια. Ἀλλ᾽ ἐτσι ὅπως κατ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο αντιμετωπιζει τον ἑαυτό της ὡς *καθεκαστη τυχαία*. [162] ὡς μια. στην πραγματικότητα. ζωώδη ζωη κι *απωλεσμενη* αυτοσυνειδησια. ετσι ακριβῶς παλι μετατρεπει τον εαυτό της. ἀπεναντιας. σε *καθολικὴ ὁμοια με τὸν ἑαυτο της* διοτι εἶναι ἡ αρνητικοτητα καθε καθεκαστου και καθε διαφορᾶς Απ᾽ αὐτὴ τὴν ὁμοιοτητα πρὸς ἑαυτην. ἢ μᾶλλον μεσα σ᾽ αυτη την ἴδια. ξαναπέφτει σ᾽ ἐκείνη την τυχαιοτητα καὶ σύγχυση. γιατι ἀκριβῶς αὐτη ἡ αὐτοκινουμενη ἀρνητικότητα ἐχει νὰ καμει μόνο με κατι καθέκαστον καὶ ἄγει και φερει τον ἑαυτό της ἀναλογα μὲ τυχαιότητες.[18] Αὐτὴ ἡ συνείδηση εἶναι ἄρα τὸ ἀσυνειδητο παραμιλητὸ ποὺ πηγαινοέρχεται ἀναμεσα [*121*] στὸ ἕνα ἄκρο τῆς ὅμοιας μὲ τὸν ἑαυτό της αὐτοσυνειδησίας και τὸ ἄλλο τῆς τυχαιας. συγχυσμένης και συγχυζουσας συνείδησης Ἡ ἰδια δὲν βάζει μαζὶ αὐτὲς τις δυο σκεψεις τοῦ ἑαυτοῦ της·[19] *τὴν μια* γνωριζει τὴν ἐλευθερια της ὡς ἐξύψωση ὑπερανω κάθε συγχυσης καὶ τυχαιότητας τῆς ὑπαρξης. *τὴν ἄλλη* πάλι ὁμολογεῖ καὶ διεκδικεῖ ὁτι ξαναπέφτει στὸ *ἐπουσιῶδες* κι ἄγεται καὶ φέρεται μέσα του. Ἐξαφανίζει τὸ *ἐπουσιῶδες* περιεχόμενο μέσα στην νόησή της. ἐτσι ἀκριβῶς ἀποτελεῖ συνείδηση. ὅμως. κατι ἐπουσιώδους· λέει ρητὰ την ἀπόλυτη *ἐξαφάνιση*. ἀλλὰ ἡ *ρήση* ΕΙΝΑΙ. τούτη δὲ ἡ συνείδηση εἶναι ἡ ρητὴ ἐξαφάνιση· λεει τὴν μηδαμινοτητα τοῦ ὁρᾶν. ἀκούειν κ ο.κ . καὶ *βλέπει. ἀκούει* κ ο.κ. *ἡ ἴδια* λέει τὴν μηδαμινοτητα τῶν οὐσιοτήτων τοῦ ἤθους. κι ἡ ἴδια τὶς ἀναδεικνυει σὲ ἐξουσίες τῆς πράξεώς της.[20] Τὰ ἔργα καὶ οἱ λόγοι της ἀντιφασκουν πάντοτε. καὶ

---

18 Πρβλ σ [*134/101*] σημ

19 Βλ σ [*106/81*]

20 Ο αρχαῖος σκεπτικὸς αμφισβητει την εγκυρότητα τῶν δεδομένων τῶν αισθησεων (τὸ μέλι ἴσως δεν εἶναι γλυκό αφοῦ τὸ νοιώθω πικρὸ ὅταν εἶμαι ἄρρωστος) αλλα συνεχίζει να ζεῖ ὅπως οι ἄλλοι μεσα στὸν αισθητὸ κόσμο αμφισβητει την εγκυροτητα τῶν ἠθικῶν εντολῶν (αφοῦ δὲν εἶναι ἴδιες απὸ τόπο σὲ τόπο) αλλὰ επιτάσσει νὰ συμμορφωνόμαστε μὲ τὰ ἤθη τῆς περιοχης ὅπου ζοῦμε

ἐχει ἐξ ἴσου ἡ ιδια τὴν διπλὴ ἀντιφατικὴ συνειδηση τῆς ἀμεταβλησιας κι ομοιοτητας και τῆς ὁλοσχεροῦς τυχαιοτητας κι ἀνομοιοτητας με τον ἑαυτό της Πλὴν κρατᾶ αὐτὴ τὴν αὐτοαντιφαση ἀποσυνδεδεμενη· συμπεριφερομενη σχετικα ὁπως στὴν καθαρα αρνητικὴ κινηση της γενικότερα Ἂν τῆς δείξουν τὴν *ὁμοιοτητα*. αυτη δείχνει τὴν *ἀνομοιότητα* ἁπαξ δε και τῆς δειξουν την δευτερη. ποὺ μολις την εἶπε περνᾶ στὸ δειξιμο τῆς *ὁμοιοτητας*· ἡ φλυαρία της εἶναι στην πραγματικοτητα ἑνας τσακωμὸς πεισματάρηδων ἐφηβων. ποὺ ὁ ενας τους λεει *A* ὁταν ὁ ἀλλος λέει *B*. και παλι *B* ὁταν ὁ ἄλλος λέει *A*. καὶ οἱ ὁποῖοι [163] μὲ τιμημα τὴν ἀντιφαση *με τὸν ἑαυτό τους*. ἐξαγοραζουν γιὰ λογαριασμό τους τὴν χαρα *νὰ συνεχίζουν ν ἀντιφασκουν ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο*.

Στὸν σκεπτικισμό. ἡ συνείδηση ἔχει ἀληθινὰ τὴν ἐμπειρια τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς μιᾶς ἀντιφατικῆς μέσα της συνείδησης ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐμπειρια προερχεται ἑνα *νέο σχῆμα* το ὁποῖο βαζει μαζὶ τὶς δυο σκεψεις[21] ποὺ ὁ σκεπτικισμὸς κρατᾶ τὴν μια μακριὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη Τὸ ὅτι ὁ σκεπτικισμὸς δὲν σκέφτεται τὸν ἑαυτό του εἶναι κάτι ποὺ μοιραῖα ἐξαφανίζεται. γιατὶ στὴν πραγματικότητα αὐτὸς εἶναι *μία* συνείδηση ποὺ ἔχει στὸν ἑαυτό της τοὺς δύο αὐτοὺς τρόπους Αὐτὸ τὸ νέο σχῆμα εἶναι ἄρα μια συνειδηση ποὺ εἶναι *καθ᾽ ἑαυτὴν* διπλὴ συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ της. ὡς αὐτοῦ ποὺ ἐλευθερώνεται. τὸ ὁποῖο εἶναι ἀμετάβλητο καὶ ὁμοιο μὲ τὸν ἑαυτό του. καὶ ὡς αὐτοῦ ποὺ συγχύζεται καὶ ἀναστρεφεται ἀπόλυτα –καὶ συνειδηση αυτῆς τῆς ἀντιφασης της. – Στὸν στωικισμό. ἡ αὐτοσυνειδησια εἶναι ἡ ἁπλὴ ἐλευθερια της στὸν σκεπτικισμὸ πραγματοποιεῖται. ἐκμηδενίζει τὴν ἄλλη οψη. τῆς ὁρισμενης ὑπαρξης. ἀλλα μᾶλλον αναδιπλασιαζεται *ἡ ἴδια* κι εἶναι πλεον γιὰ τὸν ἑαυτο της κάτι διττό. Ὡς ἐκ τουτου ὁ ἀναδιπλασιασμός. ποὺ πρωτύτερα ἐπιμεριζόταν σὲ δύο καθέκαστα τὸν κύριο καὶ τὸν δοῦλο. μπῆκε σὲ ἕνα ὑπάρχει ἄρα ὁ ἀναδιπλασιασμὸς τῆς αὐτοσυνειδησιας στὸν ἑαυτο της ὁ ὁποῖος εἶναι οὐσιαστικὸς στην εννοια τοῦ νοῦ[22] ὄχι ὁμως

21 Βλ. σ [106/81]

22 Ἄλλη αναγνωση «ο ὁτοῖος υπαρχει ουσιαστικα στην εννοια τοῦ νου»

ἀκομη ἡ ἑνότητα της ὁποτε ἡ *δυστυχισμενη συνειδηση* εἶναι συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς τῆς διπλῆς ἀντιφατικῆς και μονον. οὐσίας

[122] Αὐτὴ ἡ *δυστυχισμένη ενδοδιχασμενη* συνειδηση. ἀφοῦ αὐτη ἡ ἀντιφαση τῆς οὐσιας της εἶναι δι᾽ ἑαυτὴν *μια* συνειδηση ἔχει ἀρα ἀναγκαστικα παντα μέσα στὴν μια συνείδηση και τὴν ἄλλη. ὁποτε ἐνῶ νομιζει ὁτι ἔχει νικησει κι ἐχει ἡσυχασει στὴν ἑνότητα ἀναγκαστικὰ ἀποβαλλεται πάλι ἀμεσα ἀπὸ την καθε μια Ἡ ἀληθινὴ ἐπιστροφη της στὸν ἑαυτό της. ἡ συμφιλίωση της με τὸν ἑαυτο της θὰ ἐκθέσει ὁμως τὴν ἔννοια τοῦ ζωντανοῦ καὶ ὑπαρχτοῦ πια νοῦ. γιατὶ σ᾽ αὐτη τὴν συνειδηση ἐνεχεται ἤδη ὁτι εἶναι διπλὴ ἐν ὅσω εἶναι *μια* ἀδιαιρετη· [164] ἡ ἴδια *εἶναι* ἡ θέαση τῆς μίας αὐτοσυνειδησιας στὴν ἄλλη καὶ ἡ ἰδια *εἶναι* οἱ δύο. ἡ δὲ ἑνότητα τῶν δύο εἶναι χιολας γι᾽ αὐτὴν ἡ οὐσία. ἀλλὰ *καθ᾽ ἑαυτὴν* δὲν εἶναι ἀκόμη γιὰ τὸν ἑαυτό της ἐκεινη ἡ οὐσια ἡ ἴδια. δὲν εἶναι ακόμη ἡ ἑνότητα τῶν δύο.

Ἐφ᾽ ὅσον εἶναι ἀρχικὰ μόνον ἡ *ἄμεση ἑνότητα* τῶν δυο ἐνῶ κατ᾽ αὐτὴν οἱ δύο δὲν εἶναι τὸ ἰδιο ἀλλὰ ἀντιθετες. ἡ μία. ἀκριβῶς ἡ ἁπλὴ ἀμετάβλητη. *ὑπάρχει* γι᾽ αὐτὴν ὡς ἡ *οὐσία*· ἡ δὲ ἄλλη. ἡ πολλαπλὴ μεταβλητή ὡς τὸ *ἐπουσιῶδες* Οἱ δύο εἶναι *κατ᾽ αὐτὴν* ξένες μεταξύ τους ὀντότητες· ἡ ἴδια. ἐπειδὴ εἶναι ἡ συνείδηση τῆς ἀντιφασης αὐτῆς. τοποθετεῖται ἀπὸ τὴν μεριὰ τῆς μεταβλητῆς συνείδησης κι εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό της τὸ ἐπουσιῶδες ὅμως ὡς *συνειδηση* τῆς ἀμεταβλητότητας ἢ τῆς ἁπλῆς οὐσίας πρεπει να ἐπιδιωκει νὰ ἐλευθερωθεῖ απο τὸ ἐπουσιῶδες. ποὺ σημαινει ἡ ἴδια ἀπὸ τὸν ἑαυτο της Γιατι ἂν ὀντως αὐτὴ εἶναι *κατα τὸν ἑαυτό της* ἡ μεταβλητὴ μόνο ἐνῶ ἡ ἀμεταβλητη τῆς εἶναι κατι ξενο. *τοτε ἡ ἴδια εἶναι* ἁπλη ἀρα ἀμεταβλητη συνειδηση. τῆς ὁποιας ἔχει ἐτσι συνείδηση ὡς τῆς *δικῆς της* οὐσιας. πλην ὁμως ἔτσι ὡστε *ἡ ἰδια* παλι δεν εἶναι κατὰ τὸν ἑαυτό της ἡ οὐσια αὐτη Ἡ θέση που προσδίδει στὶς δυο συνειδησεις δὲν μπορεῖ λοιπὸν νὰ εἶναι ἡ ἀδιαφορία τῆς μιας γιὰ τὴν ἄλλη τουτἔστιν ἡ ἀδιαφορία τοῦ ἑαυτοῦ της ἐναντι τοῦ ἀμεταβλητου παρὰ ἡ ἰδια εἶναι ἀμεσα οἱ δύο και *ἡ σχεση τῶν δυο* ὑπαρχει κατ᾽ αὐτὴν ὡς σχέση οὐσιας πρὸς ανουσια ἔτσι ὡστε ἡ δευτερη νὰναι ἀναιρετεα

ἐφ᾽ ὅσον ομως οἱ δυο εἶναι γι᾽ αὐτην ομοιως οὐσιωδεις και αντιφατικες η ιδια εἶναι μονον ἡ ἀντιφατικη κινηση ὁπου τὸ ἐναντιο δὲν ἡσυχαζει στο ενάντιο του παρα ἀναδημιουργεῖται μεσα του μονον ὡς ἐναντιο

Ὑπαρχει λοιπὸν ενας αγωνας μ εναν ἐχθρο. ἔναντι τοῦ ὁποιου ἡ νικη εἶναι μᾶλλον ἡττα το νἀχεις επιτυχει κατι εἶναι μᾶλλον να τὸ ἐχεις χασει μεσα στὸ ἐναντιο του Ἡ συνειδηση οτι ζεῖς συνειδηση τῆς ὑπαρξης και ἐνεργειας σου εἶναι μονον ὁ πόνος γι᾽ αὐτη την ὑπαρξη κι ἐνεργεια. γιατι εἶναι ἐδῶ μονον ἡ συνειδηση ὁτι οὐσία εἶναι τὸ ἐναντιό σου [165] κι ἐσὺ μηδαμινος [23] Ἡ συνειδηση μεταβαινει στην ἀνυψωση ὑπερανω αὐτῶν πρὸς το ἀμεταβλητο Ὁμως ἡ ἀνυψωση εἶναι κι αὐτη. ἡ συνείδηση ἐτουτη· ἄρα ἡ ἰδια εἶναι ἄμεσα συνειδηση τοῦ ἐναντιου. [*123*] ἀκριβῶς τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς τῆς καθεκαστότητας Γι᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο. τὸ ἀμετάβλητο ποὺ εἰσέρχεται στὴν συνειδηση θιγεται συναμα ἀπὸ τὴν καθεκαστοτητα κι εἶναι παρὸν μόνο μαζί της ἀντι ἡ τελευταία νἄχει καταργηθεῖ μέσα στὴν συνειδηση τοῦ ἀμεταβλητου. δὲν παυει ν᾽ ἀναδύεται ὁλοενα μεσα σ᾽ αὐτήν

Αλλὰ μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν κινηση ἡ συνείδηση ἀποκτᾶ ἴσα ἴσα την ἐμπειρία αὐτῆς τῆς *ἀνάδυσης τῆς καθεκαστότητας* ΕΠΙ ΤΟΥ *ἀμετάβλητου* καὶ *τοῦ ἀμεταβλητου* ΕΠΙ ΤΗΣ *καθεκαστότητας Κατα την συνειδηση* ἀνακυπτει *ἐπὶ τῆς* ἀμετάβλητης οὐσιας *ἡ ἐν γενει* καθεκαστοτητα καὶ συναμα *ἡ δικη της* ἐπ᾽ αὐτῆς Γιατὶ ἡ ἀληθεια αὐτῆς τῆς κίνησης εἶναι ἀκριβῶς τὸ *ἐνιαῖο* αὐτῆς τῆς διπλῆς συνείδησης. *Αὐτὴ ἡ ἑνοτητα προκύπτει γιὰ τὴν συνείδηση* ὅμως *ἀρχικα* ὡς ἡ ἴδια μια ἑνότητα *ὁπου ακομη ἡ διαφορετικοτητα* τῶν δυο εἶναι τὸ κυριαρχο. Κατα τὴν ἴδια ὑπάρχει ἔτσι ἕνας τριπλὸς τρόπος συνδεσης τῆς καθεκαστοτητας με το ἀμεταβλητο *μια φορά*. ἡ συνειδηση προκυπτει για τον ἑαυτό της ξανα ὡς ἀντιθετη τῆς ἀμεταβλητης οὐσίας κι ἐπαναφερεται στην ἀφετηρια

---

23 Ἄλλη αναγνωση « Η συνειδηση της ζωῆς τῆς υπαρξης και ενεργειας της εἶνα· μόνον ὁ πόνος γι᾽ αυτη την ὕπαρξη καὶ ενέργεια γιατ· ἔχει εδῶ μόνο συνείδηση ὅτι το ἐναντιό της εἶναι η ουσία κι αὐτὴ μηδαμινή»

τοῦ ἀγωνα ὁ ὁποῖος παραμενει τὸ στοιχεῖο ὁλης τῆς ἀναφορᾶς *Την ἄλλη φορα* παλι, κατ᾽ αυτην τὸ ἴδιο το *αμεταβλητο* ἔχει *τὴν καθεκαστοτητα στὸν ἑαυτο του* ὁπότε ἡ καθεκαστοτητα εἶναι σχῆμα τοῦ ἀμεταβλητου, στὸ ὁποῖο αμεταβλητο μετακενωνεται ὅλος ὁ ὑπαρκτικὸς τρόπος ὕπαρξης *Τὴν τριτη φορα ἡ συνειδηση* ανευρισκει μες στὸ ἀμεταβλητο *τὸν ἑαυτο της* ὡς τὸ ταδε καθεκαστον Τὸ *πρῶτο* ἀμεταβλητο εἶναι γι᾽ αὐτὴν μονο τὸ *ξενο* ὄν (Wesen) που καταδικαζει τὴν καθεκαστοτητα καθως τὸ *ἄλλο* εἶναι ἑνα *σχῆμα τῆς καθεκαστοτητας* ὁπως ἡ ἴδια γινεται, *τρίτον*, νοῦς ἢ πνεῦμα.[24] ἐχει την χαρα ν᾽ ἀνευρισκει τὸν ἑαυτό της μεσα του, κι ἀποκτᾶ για τὸν ἑαυτό της τὴν συνειδηση οτι ἡ καθεκαστότητα της εἶναι συμφιλιωμένη μὲ τὸ καθόλου.

Ὅ,τι ἐδῶ παρουσιαζεται ὡς τρόπος καὶ ἀναφορὰ τοῦ ἀμεταβλητου προεκυψε ὡς ἡ *ἐμπειρία* ποὺ δοκιμαζει ἡ διχασμένη αὐτοσυνειδησία μὲς στὴν δυστυχία της. Αὐτὴ ἡ ἐμπειρία δὲν εἶναι ὁμως βέβαια *ἡ δική της μονομερὴς* κίνηση, γιατι ἡ ἰδια [166] εἶναι κι αὐτὴ αμεταβλητη συνειδηση, ἑπομενως ἡ τελευταία εἶναι συνάμα καὶ καθεκαστη, ὁπότε κινηση εἶναι ἐξ ἴσου κινηση τῆς ἀμετάβλητης συνείδησης ἡ ὁποία ἀνακυπτει στὴν κινηση ὁσο κι ἡ ἄλλη γιατὶ ἡ κίνηση ἐκτυλίσσεται διὰ τῶν στιγμῶν ὅτι πρῶτα τὸ ἀμετάβλητο εἶναι ἀντίθετο τοῦ ἐν γενει καθεκαστου, ἔπειτα, ὁτι εἶναι ἑνα καθεκαστον ἀντιθετο τοῦ ἄλλου καθεκαστου, τέλος, ὁτι εἶναι ἕνα μ᾽ αὐτό. Ἀλλ᾽ ἐδῶ αὐτὴ ἡ θεωρηση ἀνήκοντας σὲ μᾶς, εἶναι πρόωρη, γιατι ὡς τωρα μᾶς ἐχει προκυψει μόνον ἡ ἀμεταβλητότητα ὡς ἀμεταβλητοτητα τῆς συνείδησης ἡ ὁποία ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἀλλα ἡ πασχουσα ἀκομη ἀπὸ μιαν ἀντιθεση, ὄχι ἡ ἀμεταβλητοτητα *αὐτὴ καθ᾽ αὐτη* ἀρα δὲν ξέρουμε πῶς θα συμπεριφερθεῖ ἡ τελευταια Ἐδῶ, τὸ μονο ποὺχει προκυψει εἶναι ὁτι για την συνειδηση που εἶναι ἐδῶ ἀντικειμενό μας, ἐμφανιζονται στὸ ἀμεταβλητο οἱ προσδιορισμοι που ὑποδειξαμε

Αὐτὸς εἶναι ὁ λογος που ἡ ἀμεταβλητη *συνειδηση* διατη-

---

24 Geist. Προκειται για μια νεοπλατωνιζουσα ερμηνεια τῆς Αγιας Γρ'αδας τὸ δόγμα τῆς οποίας εἶναι ὄντως νεοπλατωνικῆς ἔμπνευσης

ρεῖ λοιπὸν ἐπισης ως καὶ στὸν σχηματισμό της τὸν χαρακτηρα και τὸ θεμελιο τῆς διχασμένης καὶ καθ᾽ [*124*] αὐτὸ ὕπαρξης ἔναντι τῆς καθεκαστης συνείδησης [25] Κατα την τελευταια τὸ ὁτι το ἀμεταβλητο ἀποκτᾶ τὸ σχῆμα τῆς καθεκαστοτητας εἶναι λοιπὸν γενικα ενα *συμβαν* ὅπως ἐπισης ἡ ἴδια μόνο *βρισκει* τὸν ἑαυτο της ἀντιθετο μὲ τὸ ἀμεταβλητο καὶ ἔχει αρα αὐτὴ τὴν ἀναφορὰ *ἐκ φυσεως* ὁτι ἐν τελει *βρισκει τὸν ἑαυτο της* στὸ ἀμεταβλητο τῆς φαίνεται μὲν ἐν μέρει ὁτι ἀποτελεῖ προιόν της, δηλαδὴ οτι λαβαίνει χωρα ἐπειδη ἡ ἴδια εἶναι καθεκαστη ἀλλ᾽ ἑνα μερος αὐτῆς τῆς ἑνότητας τῆς ἐμφανιζεται ὡς ἀνῆκον στὸ αμετάβλητο, τοσο ὡς προς τὴν γενεση τῆς ἑνοτητας ὁσο κι ἐφ᾽ ὅσον ὑπαρχει αὐτή ὁπότε ἡ ἀντιθεση παραμενει μέχρι καὶ μεσα στὴν ἑνότητα αὐτη Μὲ τὸν *σχηματισμὸ* τοῦ ἀμεταβλητου, στὴν πραγματικότητα ἡ στιγμὴ τοῦ ἐπεκεινα ὄχι μόνον παρεμεινε ἀλλα παγιωθηκε μάλιστα κι ἄλλο διότι ναὶ μὲν μὲ τὸ σχῆμα τῆς καθέκαστης ἐνεργοῦ πραγματικότητας τὸ ἀμεταβλητο φαινεται, ἀπ᾽ τὴν μια νὰ πλησιάζει τὴν καθέκαστη συνείδηση ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁμως, εἶναι στὸ ἐξῆς ἀπέναντί της ὡς ἑνα ἀδιάφανο αἰσθητὸ ἕν, μ᾽ ὅλη τὴν ἀκαμψια τοῦ *ἐνεργα πραγματικοῦ*· ἡ ἐλπίδα νὰ ἑνωθῶ μ᾽ αὐτὸ πρέπει νὰ μείνει ἐλπίδα ποὺ θὰ πεῖ δίχως ἐκπλήρωση καὶ [167] παρουσια γιατὶ ἀναμεσα σ᾽ αὐτὴν καὶ τὴν ἐκπλήρωση παρεμβαλλεται ἀκριβῶς ἡ ἀπόλυτη τυχαιότητα δηλαδὴ ἡ ἀπαρασάλευτη ἀδιαφορια, ποὺ ἐνυπάρχει στὸν ἴδιο τὸν σχηματισμο, τὸν ἱδρυτὴ τῆς ἐλπίδας Λόγῳ τῆς φύσης τοῦ *ὑπάρχοντος ἑνός*, λόγῳ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας μὲ τὴν ὁποια ἐπενδυθηκε κατ᾽ ἀνάγκη συμβαίνει νἄχει ἐξαφανισθεῖ στὸν χρόνο, καὶ νὰ ἔχει ὑπάρξει στὸν χῶρο καὶ μακριά, καὶ νὰ παραμενει ὁπωσδήποτε μακρινό [26]

Ἐνῶ ἀρχικὰ ἡ ψιλὴ ἔννοια τῆς διχασμενης συνειδησης προσδιορισθηκε ἔτσι ὥστε αὐτὴ ἡ συνείδηση ἐπιδιωκει νὰ ἀρθεῖ ὡς καθέκαστη καὶ νὰ γινει ἡ ἀμεταβλητη, τώρα πιὰ ἡ

---

25 Ο χριστιανικος Θεὸς εἶναι Πατηρ και Ὑἱος δηλ θεὸς και ἄνθρωπος χωριστά, ἄρα ὑπαρχει φαινομενικα καθ αὐτὸν ἔναντι τοῦ ανθρώπου ἐνῶ ἡ Ἐνσαρκωση σημαινει τὸ ἀντίθετο.

26. Βλ παρακατω σ [396/290] καί κυρίως σ [556/408] Τὸ ενσαρκωμενο θεῖο και εἶναι σαν εμένα και εἶναι σαφῶς ἕνα ἄλλο ἀπὸ μενα ὄν

προσπαθεια της ἔχει τὸν προσδιορισμὸ ὁτι αἰρει μᾶλλον τὴν ἀναφορα της πρὸς τὸ καθαρὸ *ἀσχημάτιστο* ἀμετάβλητο και δινει *στὸν* ἑαυτό της μονο *τὴν σχεση πρὸς τὸ ἐνσχηματο ἀμεταβλητο* Γιατι ὁπως οὐσιῶδες ἀντικειμενο ἦταν στὴν ἔννοια μονο τὸ ἀσχημάτιστο. ἀφηρημενο ἀμετάβλητο. *οὐσία* καὶ *ἀντικειμενο* για τὴν διχασμένη συνειδηση εἶναι πλεον ὁτι τὸ καθεκαστον *εἶναι ἕνα* μὲ τὸ αμεταβλητο ὁπότε αὐτη ἡ ἀναφορα ἀπόλυτου διχασμοῦ τῆς ἔννοιας εἶναι ἐκεῖνο ἀπὸ τὸ ὁποῖο πρεπει στο ἑξῆς νὰ ἀποστραφεῖ Τὴν δὲ αρχικα ἐξωτερικὴ σχέση μὲ τὸ σχηματισμένο ἀμεταβλητο ὡς ξένη πραγματικοτητα[27] πρεπει να τὴν μεταρσιωσει στὴν ἀπολυτη ἑνοποιηση

Ἡ κίνηση μὲ τὴν ὁποία ἡ ἐπουσιωδης συνειδηση προσπαθεῖ να πετύχει αὐτὴ τὴν ἑνωση εἶναι κι αὐτὴ ἡ ἑξῆς *τριπλή*. ὅπως εἶναι τριπλὴ ἡ ἀναφορὰ *ποὺ* θἄχει μὲ τὸ ἐνσχήματο ἐπεκεινά της *τὴν* μια ὡς *καθαρὴ συνειδηση* τὴν ἄλλη ὡς *καθεκαστη οὐσια*. ἀναφερόμενη ὡς ἐπιθυμια καὶ ἐργασία στὴν *ἐνεργὸ πραγματικότητα*. καὶ κατὰ τρίτον ὡς *συνείδηση τοῦ καθ' ἑαυτὸν εἶναι* της – Τώρα πρεπει νὰ δοῦμε πῶς αὐτοὶ οἱ τρεῖς τρόποι τοῦ εἶναι της ὑπάρχουν καὶ ὁρίζονται μέσα σ' αὐτὴ τὴν γενικὴ ἀναφορά

Ἂν ἰδωθεῖ πρῶτα λοιπὸν αὐτὴ ὡς *καθαρὴ συνείδηση*. ὁ ἐνσχηματος ἀμεταβλητος. ἐφ' ὁσον ὑπάρχει κατὰ τὴν καθαρὴ συνείδηση. φαινεται νὰ τίθεται ὁπως [*125*] εἶναι αὐτὸς καθαυτός Μόνο ποὺ τὸ πῶς ὑπάρχει αὐτὸς καθαυτὸς δὲν προέκυψε ἀκομη. ὁπως ὑπενθύμισα ἤδη Ἡ τυχὸν ὑπαρξή του στὴν συνείδηση [168] ὅπως εἶναι αὐτὸς καθαυτὸς θἄπρεπε βέβαια να προέλθει ἀπὸ τὸν ἴδιο μᾶλλον παρὰ ἀπὸ την συνείδηση ἔτσι ὅμως ἡ παρουσια του αὐτὴ παρίσταται ἐδῶ ἀρχικὰ μονο μονομερῶς διὰ τῆς συνείδησης. καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν εἶναι τελεια καὶ ἀληθινὴ ἀλλὰ συνεχίζει νὰ βαρύνεται μὲ ἀτέλεια δηλαδὴ μὲ μιὰν ἀντίθεση

Καιτοι ὁμως ἡ δυστυχισμενη συνειδηση δὲν κατέχει συνεπῶς αὐτὴ τὴν παρουσία εἶναι συνάμα ὑπεράνω τῆς καθαρῆς νόησης. ἐφ' ὅσον πρόκειται για τὴν ἀφηρημένη τοῦ

---

27 Wirkliches Ἀλλοῦ «κατι ενεργα πραγματικό»

στωικισμοῦ ποὺ *παραβλεπει το καθεκαστον* εν γενει. καὶ για τὴν μονον *ἀνησυχη* τοῦ σκεπτικισμοῦ –ἡ ὁποία, στὴν πραγματικοτητα, εἶναι μόνον ἡ καθεκαστοτητα ὡς ἀσυνειδητη αντιφαση καὶ ἀκαταπαυστη κινηση τῆς ἰδιας– εἶναι ὑπερανω αὐτῶν τῶν δυο, βαζει και βαστᾶ μαζί[28] τὴν καθαρη νοηση καὶ τὴν καθεκαστοτητα, ἀλλὰ δεν ἐχει ἀνελθει ακομη μεχρι ἐκεινη τὴν *νοηση κατὰ τὴν ὁποια* ἡ καθεκαστοτητα τῆς συνειδησης εἶναι συμφιλιωμενη μὲ την ἰδια την καθαρη νοηση Ἡ δυστυχισμενη συνειδηση τελεῖ πολλῷ μᾶλλον στην μέση ὁπου ἡ ἀφηρημενη νοηση ἔρχεται σ᾽ ἐπαφὴ με την καθεκαστοτητα τῆς συνειδησης ως καθεκαστοτητα Ἡ ἴδια *εἶναι* αὐτη ἡ ἐπαφη εἶναι ἡ ἑνοτητα καθαρῆς νοησης και καθεκαστότητας *κατα την ἴδια* αὐτὴ ἡ νοουσα καθεκαστοτητα ἡ καθαρη νόηση και τὸ αμεταβλητο *ὑπαρχουν* μαλιστα κι αὐτα *ουσιωδῶς* ὡς καθεκαστότητα Πλην δὲν ἰσχυει *κατ᾽ αὐτην* ὁτι τοῦτο τὸ ἀντικείμενο της, τὸ ἀμεταβλητο ποὺ ἔχει οὐσιωδῶς γι᾽ αὐτὴν τὸ σχῆμα τῆς καθεκαστοτητας, εἶναι *ἡ ἴδια*, ἡ ἴδια που εἶναι καθεκαστότητα τῆς συνειδησης.

Κατ᾽ αὐτὸ τὸν πρῶτο τρόπο ὑπαρξης, ὁπου θεωροῦμε τὴν δυστυχισμενη συνειδηση ὡς *καθαρη συνείδηση*, αὐτὴ *ἀναφέρεται ἄρα στὸ ἀντικειμενο της* χωρὶς νὰ σκέφτεται ὡστοσο, ἐφ᾽ ὁσον ἡ ἴδια εἶναι μεν *αὐτη τουτη* καθαρὴ σκεπτομενη καθεκαστοτητα και τὸ ἀντικειμενο της ἀκριβῶς τὸ ἴδιο, *ἀλλα ἡ αλληλοσχεσια* τους δεν εἶναι *κι αὐτη καθαρὴ νοηση*, ἡ ἴδια οὑτως εἰπεῖν, *τείνει* μόνο *πρὸς* τὴν νόηση καὶ εἶναι *νοητικὴ ἀναταση, εὐλαβεια*[29] Ἡ νόηση της ὡς τετοια παραμενει τὸ ἄμορφο βουητὸ ἀπὸ καμπάνες ἢ μιὰ νεφελωδης θαλπωρη μιὰ μουσικη νόηση ποὺ δὲν φθανει στην ἔννοια ἡ ὁποία θᾶταν ὁ μοναδικὸς ἐμμενὴς ἀντικειμενικὸς τρόπος ὑπαρξης. [169] Ἡ νοηση γινεται μεν γιὰ τὸ ἄπειρο αὐτὸ ἀμιγες ἐσωτερικὸ συναισθημα ἀντικειμενό του ἀλλα τὸ συναισθημα εἰσδυει ἔτσι ὡστε δὲν ἐννοεῖται, ἄρα ὡς κάτι ξένο Ὑπαρχει ἑπομένως ἡ ἐσωτερικὴ κινηση τοῦ *καθαροῦ* θυμικοῦ, τὸ

---

28 Βλ. σ [106/81]

29 Σύνθεση της λ Andacht (*ευλαβεια*) an (πρός επι ανα) denken (νοω σκεπτομαι)

όποῖο *συναισθανεται* τὸν ἑαυτο του αλλ᾽ ὀδυνηρὰ ὡς διχασμο ἡ κινηση μιᾶς απειρης *νοσταλγιας* ποὺχει τὴν βεβαιοτητα ὅτι οὐσια της εἶναι ἕνα τετοιο καθαρὸ θυμικο, μια καθαρη *νοηση* που *νοεῖ* τον ἑαυτο της *ὡς καθεκαστοτητα* τὴν βεβαιοτητα ὅτι ἡ ἴδια γνωρίζεται κι ἀναγνωρίζεται απὸ αὐτὸ το ἀντικειμενο γιατι ἀκριβῶς αὐτὸ νοεῖ τὸν ἑαυτο του ὡς καθεκαστοτητα Συναμα *ομως* αὐτὴ ἡ ουσια εἶναι τὸ απροσιτο *ἐπεκεινα* ποὺ διαφευγει κατα την συλληψη ἢ μᾶλλον [*126*] διεφυγε ἤδη Διεφυγε ἤδη γιατὶ *αφ᾽ ἑνος*, εἶναι τὸ ἀμεταβλητο ποὺ νοεῖ τὸν ἑαυτο του ὡς καθεκαστοτητα, ὁποτε μεσα του ἡ συνειδηση προσεγγιζει ἀμεσα τον ἑαυτο της, *τον ἑαυτο της*, ἀλλὰ ως *τὸ ἀντιθετο τοῦ ἀμεταβλητου* αντι αὐτὴ να συλλαμβανει τὴν οὐσια *συναισθανεται* μονο κι εχει ὑπαναχωρήσει *στον* ἑαυτο της μὴ μπορωντας κατα τὴν προσέγγιση, *να συγκρατήσει* τὸν ἑαυτό της ὡς τὸ ἀντιθετο αὐτό συνελαβε μονο την ἀνουσιοτητα ἀντὶ να συλλάβει τὴν οὐσια

Οπως απὸ την μια πλευρα, ὁταν προσπαθεῖ ἔτσι να προσεγγίσει *τὸν ἑαυτο της μεσα στὴν οὐσία*, συλλαμβανει μονο τὴν δικη της χωριστὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα ἔτσι, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρα δὲν μπορεῖ να συλλάβει το ἄλλο *ὡς καθεκαστον* ἤτοι ὡς *ενεργα πραγματικο*. Ὁπου ἀναζητεῖται αὐτό, δὲν εἶναι δυνατὸν να βρεθεῖ, γιατὶ ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ἀκριβῶς *ἕνα ἐπεκεινα*, κατι μη δυναμενο νὰ βρεθεῖ Ἀναζητουμενο ὡς καθέκαστον, δὲν εἶναι μία *καθολική*, νοουμενη *καθεκαστοτητα*, ἐννοια, αλλα *καθεκαστον* ὡς ἀντικειμενο, δηλαδὴ *κάτι το ἐνεργὰ πραγματικο*· ἀντικειμενο τῆς ἄμεσης κατ᾽ αἰσθηση βεβαιότητας και γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς μονο κατι τὸ ὁποῖο ἐχει ἐξαφανισθεῖ Γιὰ τὴν συνειδηση μπορεῖ νὰ καταστεῖ λοιπὸν παρὸν μονο τὸ *μνῆμα* τῆς ζωῆς της Ὁμως ἐπειδὴ κι αὐτὸ εἶναι μια *ἐνεργὸς πραγματικοτητα* κι ἀντικειται στὴν φυση τῆς τελευταίας να παρεχει διαρκὴ κατοχη, ἐτσι κι αὐτη ἡ παρουσια τοῦ μνηματος εἶναι μονον ὁ ἀγώνας μιᾶς προσπαθειας ποὺ ἀναγκαστικὰ θὰ ἡττηθεῖ Μόνο ποὺ ἅπαξ κι ἡ συνείδηση ἀποκτησει την ἐμπειρια ὅτι *το μνῆμα τῆς ἐνεργα πραγματικῆς* [170] ἀμεταβλητης οὐσιας της δὲν ἐχει *ἐνεργο πραγματικοτητα*, ὁτι *ἡ ἐξαφανισμενη καθεκαστοτητα* ὡς ἐξαφανισμενη δεν εἶναι ἡ αληθινη θα ἐγκαταλειψει την

ἀναζητηση τῆς ἀμεταβλητης καθεκαστοτητας ὡς *ενεργα πραγματικῆς* ἡ την προσήλωση σ᾽ αὐτὴν ὡς ἐξαφανισμενη. κι ἐτσι μόνον εἶναι πιὰ ἱκανὴ να βρεῖ την καθεκαστοτητα ὡς ἀληθινὴ ἢ ὡς καθολικη [30]

Κατ᾽ ἀρχας, ὅμως *ἡ ἐπιστροφη τοῦ θυμικοῦ στον ἑαυτο του* πρεπει να ἐκληφθεῖ ετσι ωστε αυτὸ ἐχει *ενεργο πραγματικοτητα* για λογου του ὡς *καθεκαστον* Εἶναι το *καθαρὸ θυμικο* το ὁποῖο *κατ ἐμᾶς η αὐτὸ τοῦτο*, βρῆκε τον ἑαυτο του καὶ χορτασε μεσα του, γιατι, ἂν καὶ στὸ συναισθημα του ἡ οὐσία σιγουρα χωρίζεται *κατ αὐτὸ ἀπ᾽* το ἴδιο, τὸ συναισθημα δὲν παύει νὰναι αὐτὸ τοῦτο αἰσθημα *ἑαυτοῦ* συναισθηση, ἐχει συναισθανθεῖ τὸ ἀντικειμενο τοῦ καθαροῦ συναισθανεσθαι του, ὁπερ εἶναι ὁ ἑαυτος του ἀρα βγαινει ἀπὸ ᾽δῶ ὡς συναισθηση δηλαδη ὡς κατι ἐνεργα πραγματικο ποὺ ὑπαρχει κατὰ τὸν ἑαυτο του Σ᾽ αὐτὴ την ἐπιστροφη του στὸν ἑαυτό του προεκυψε κατ᾽ ἐμᾶς *ἡ δευτερη ἀναφορα* του, τῆς ἐπιθυμιας καὶ τῆς ἐργασιας, οἱ ὁποῖες γιὰ τὴν συνείδηση ἐπαληθευουν τὴν ἐσωτερικὴ βεβαιότητα γιὰ τὸν ἑαυτο της ποὺχει ἐπιτυχει κατ᾽ ἐμᾶς αἴροντας κι ἀπολαμβανοντας τὴν ξενη οὐσία, ἀκριβῶς ἐν εἴδει αὐτοδύναμων πραγματων Ἀλλ᾽ ἡ δυστυχισμένη συνειδηση ἁπλα *βρίσκει* τὸν ἑαυτό της *να ἐπιθυμεῖ* καὶ *νὰ ἐργαζεται*· ὁτι ἡ ἐσωτερικὴ βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτὸν ὑποκειται τοῦ να βρίσκεις ἐτσι τὸν ἑαυτο σου κι ὁτι [ἄρα] τὸ *συναίσθημά* της τῆς οὐσίας εἶναι ἡ συναισθηση αὐτη τοῦ ἑαυτοῦ της τοῦτο δὲν ὑπαρχει κατ αὐτήν. Μὴ ἔχοντας *κατα τὸν ἑαυτό της* αὐτη τὴν βεβαιοτητα τὸ ἐσωτερικο της παραμένει μᾶλλον ἀκόμη ἡ σπασμενη [31] [*127*] βεβαιότητα

---

30 Η αποτυχια τῶν σταυροφοριῶν (που ἤθελαν να κατακτησουν και να κατεχουν το μνῆμα τοῦ Θεοῦ) προετοιμαζει την Μεταρρυθμιση (που αναζητᾶ τὸν Θεὸ μες στὸ καθέκαστον ἄτομο)

31. Gebrochene θραυσμενη σπασμενη Αὐτο τὸ «χλασμα» ως απολυτο και συναμα ἐσωτερικὸ στὸ νοοῦν καθεκαστον *εἶναι* τὸ *υποκειμενο* ως συμβολὴ τοῦ χριστανισμοῦ ποὺ δεν μπορεσαν να σκεφτοῦν οι νεοπλατωνικοί· «Οι Αλεξανδρινοὶ [...] συνελαβαν την φιξη τοῦ νοῦ. Ὅμως α δεν ἐκκινοῦν ἀπὸ την ἄπειρη ὑποκειμενικότητα, το βαθος, τὴν ἀπόλυτη διασπαση (dem absoluten Bruch), β δὲν ἔχουν την ἀπόλυτη (αφηρημένη) ἐλευθερία τὸ ἐγώ, την ἄπειρη αξία τοῦ υποκειμενου» (*W* 19 488) Ἐδω θεματοποιεῖται ἀκόμη ως αρνητικο μεγεθος

δι᾽ ἑαυτόν ἡ ἐπαλήθευση ποὺ θ᾽ ἀντλοῦσε ἀπο τὴν ἐργασια και την ἀπολαυση εἶναι ἀρα μιὰ *σπασμενη* κι αὐτη ἡ μᾶλλον ἀναγκαστικα ἡ ἴδια εκμηδενιζει τὴν ἐπαληθευση γιὰ λόγου της. ἔτσι ποὺ βρισκει μὲν ἐδῶ ἐπαλήθευση ἀλλ ἐπαληθευση μονο τοῦ τι εἶναι ἡ ἴδια κατα τὸν ἑαυτο της ἀκριβῶς τοῦ διχασμοῦ της [52]

Ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα ἐναντιον τῆς ὁποιας στρέφονται επιθυμια κι ἐργασια δὲν εἶναι πια γι᾽ αὐτη τὴν συνειδηση κατι *αὐτὸ τοῦτο μηδαμινό*. κατι μόνο για να τὸ ἀρει και να τὸ ἀναλώσει ἀλλὰ κάτι ὅπως ἡ ἴδια. μια *σπασμενη στὰ δυο ἐνεργὸς πραγματικοτητα* ποὺναι μηδαμινη αὐτὴ τούτη μονον ἀπὸ τὴν μια πλευρα ἐνῶ [171] ἀπ᾽ την ἀλλη εἶναι ἐπισης ἕνας ἱερὸς κοσμος εἶναι σχῆμα τοῦ ἀμετάβλητου ἐφ᾽ ὅσον αὐτὸ ἔχει διατηρήσει τὴν καθεκαστότητα στὸν ἑαυτό του. ἐνῶ ἐπειδὴ αὐτό. ὡς ἀμετάβλητο. εἶναι καθολικο ἡ καθεκαστότητα του ἔχει γενικὰ την σημασια πάσας ενεργοῦ πραγματικότητας

Ἂν ἡ συνείδηση ἦταν καθ᾽ ἑαυτὴν αὐθυπόστατη καὶ ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα ἦταν γι᾽ αὐτὴν αὐτὴ καθ᾽ αὐτὴ μηδαμινή θα πετύχαινε μὲ τὴν ἐργασια καὶ τὴν ἀπόλαυση τὸ αἰσθημα τῆς αὐθυπόστασης της. ἐπειδὴ θὰ ἦταν ἡ ἴδια που θὰ ἤρε τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα Μόνο που. ἀφοῦ ἡ τελευταία εἶναι σχῆμα τοῦ ἀμετάβλητου για τὴν συνειδηση. ἡ ἴδια δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ την ἄρει ἀφ᾽ ἑαυτῆς. Ἀλλ᾽ ἀφοῦ βεβαια ἐπιτυγχανει τὸν ἐκμηδενισμὸ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας καὶ τὴν ἀπολαυση. αὐτὸ συμβαίνει κατ᾽ αὐτὴν οὐσιαστικὰ ἐπειδὴ τὸ ἴδιο τὸ ἀμετάβλητο *ἀπεμπολεῖ* τὸ σχῆμα του καὶ τῆς τὸ *ἐκχωρεῖ* γιὰ νὰ τὸ ἀπολαυσει. – Ἡ συνειδηση. ἀπὸ τὴν μερια της. ἐμφανίζεται ἐδῶ *ὁμοίως* ὡς κατι ἐνεργα πραγματικό. ἀλλ᾽ ἐξ ἴσου ὡς ἐσωτερικὰ σπασμένη. καὶ αὐτὸς ὁ διχασμὸς παρουσιαζεται στὴν ἐργασία της καὶ τὴν ἀπόλαυσή της ὡς τὸ ὁτι σπάει σὲ μιὰ *ἀναφορὰ πρὸς τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα*. δηλαδὴ σ᾽ αὐτὸ που ὑπαρχει *καθ᾽ ἑαυτόν* και σὲ

---

32 « Ἐπαληθευση». Bewahrung Σημαινει «επιβεβαιωση» αλλα περιεχει την ἔννοια τοῦ αληθοῦς εν προκειμένω ἀποτελεῖ *μετάβαση ἀπὸ την βεβαιοτητα στην ἀλήθεια*

κατι ποὺ *ὑπάρχει αὐτὸ τοῦτο* Ἡ αναφορὰ στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα εἶναι *να ἐπιφέρεις αλλαγες* δηλαδὴ *να ἐνεργεῖς* εἶναι ἡ ὑπαρξη καθ' ἑαυτὸν ποὺ ἀνηκει *στην καθεκαστη* συνειδηση ὡς τετοια Αὐτὴ ὑπαρχει ὡστόσο ἐδῶ και *αὐτη τουτη*· ἡ ἐν λογω πλευρα ἀνήκει στὸ ἀμεταβλητο ἐπεκεινα· εἶναι οἱ ἱκανότητες καὶ δυναμεις. ενα ξενο χαρισμα τις ὁποῖες τὸ ἀμεταβλητο ἐκχωρεῖ ἐξ ἰσου στην συνειδηση. για να τις χρησιμοποιήσει

Κατα τὴν ἐνεργεια της ἡ συνειδηση ὑπάρχει ἑπομενως ἀρχικα μεσα στην ἀναφορὰ μεταξὺ δυο ἄκρων βρισκεται ἀπὸ τὴν μια πλευρὰ ὡς τὸ ἐνεργητικὸ ἐνθαδε καὶ ἔχει ἀπεναντι της τὴν παθητικὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα. *ὁπου* τα δυο ἀλληλοσχετιζονται ἀλλα καὶ ἀμφότερα ἔχουν ἐπιστρεψει στὸ ἀμετάβλητο. καὶ ἐμμενουν στὸν ἑαυτό τους Ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς ἀποσπᾶται συνεπῶς ἀπέναντι στὴν αλλη μόνο μία ἐπιφάνεια ἡ ὁποια μπαινει στὸ παιγνίδι τῆς κινησης ἐναντι τῆς ἄλλης – Τὸ ἄκρο τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας αἴρεται ἀπὸ τὸ ἐνεργητικὸ ἄκρο· ὁμως ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα ἀπὸ τὴν πλευρά της. εἶναι ἱκανὴ νὰ ἀρθεῖ ἐπειδὴ ἡ ἀμετάβλητη οὐσία της τὴν αἴρει ἡ ἴδια. αὐτοαπωθεῖται καὶ ἐγκαταλειπει τὸ ἀπωθημένο [172] στὴν δραστηριότητα Ἡ ἐνεργητικὴ δυναμη φαινεται ὡς *ἡ ἰσχύς*. ὁπου διαλύεται ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα γι' αὐτὸ ὁμως κατ' αὐτὴ την συνειδηση [*128*] για τὴν ὁποια τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ἢ ἡ οὐσία εἶναι κατι ἄλλο απὸ τὴν ἴδια. ἡ ἰσχὺς αυτη. ὡς ἡ ὁποία ἐμφανιζεται ἡ ἰδια στην δραστηριότητα. εἶναι τὸ ἐπέκεινα τοῦ ἑαυτοῦ της Ἀντι λοιπὸν νὰ ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴν ἐνεργεια της στὸν εαυτο της. ἔχοντας αὐτεπαληθευθεῖ κατα τὸν ἑαυτο της. ἀνακλᾶ μᾶλλον αὐτη τὴν κίνηση πίσω στὸ ἀλλο ἄκρο ποὺ παρουσιάζεται ἔτσι ὡς καθαρα καθολικό. ὡς ἡ ἀπόλυτη ἰσχυς. ἀπ' ὁπου ὑποτιθεται ὅτι ἔχει προελθει ἡ κινηση πρὸς ὁλες τὶς πλευρές. ἐνῶ ἡ ἴδια εἶναι ἡ οὐσία τόσο τῶν ἄκρων που ἀναλυονται ἔτσι οπως ἐμφανισθηκαν ἀρχικα. ὁσο και τῆς ἴδιας τῆς ἐναλλαγῆς

Μέσω τῶν δύο στιγμῶν τῆς *ἀμοιβαιας αὐτοεγκαταλειψης* τῶν δυο μερῶν. ὅτι ἡ ἀμεταβλητη συνειδηση *παραιτεῖται* τοῦ *σχηματός* της καὶ τὸ *ἀπεμπολεῖ* ἐνῶ ἀντιθετα ἡ καθέκαστη συνειδηση *ευχαριστεῖ*. που σημαινει ὁτι *ἀρνεῖται* στὸν ἑαυτο

της τὴν ἱκανοποιηση τῆς συνείδησης τῆς *αὐθυποστασής* της και ἀποποιεῖται τὴν οὐσια τῆς ἐνέργειας ἀποδίδοντας την στὸ ἐπεκεινα ὁπωσδηποτε προκύπτει λοιπον γιὰ την συνειδηση ἡ *ένοτητα* της μὲ το ἀμεταβλητο Μονο ποὺ αὐτη ἡ ἑνότητα πασχει συναμα ἀπὸ τὸν χωρισμο, εἶναι πάλι σπασμενη μέσα της, κι ἀπὸ αὐτην ἀπορρεει παλι ἡ ἀντιθεση τοῦ καθολου και τοῦ καθεκαστου Γιατι ναι μεν ἡ συνειδηση ἀπαρνεῖται *κατ᾽ ἐπιφαση* τὴν ἱκανοποίηση τῆς συναίσθησης τοῦ ἑαυτοῦ της αλλ᾽ ἀποκτᾶ την *ενεργα πραγματικὴ* ἱκανοποιηση τῆς τελευταιας γιατι *ἡ ἴδια ἔχει* ὑπάρξει ἐπιθυμια, ἐργασια κι απολαυση *αὐτη* ὡς συνειδηση *θελησε ἐνεργησε* κι *ἀπολαυσε*. Ἐπισης ἡ *εὐχαριστία* της μὲ τὴν ὁποια ἀναγνωριζει τὸ ἀλλο ἀκρο ὡς την οὐσια καὶ αὐτοαναιρεῖται, εἶναι κι αὐτὴ *δικη της* ἐνεργεια ἡ ὁποια ἰσοφαρίζει τὴν ἐνεργεια τοῦ ἄλλου ἄκρου και ἀντιπαραβαλλει στὴν αὐτοεγκαταλειπόμενη αγαθοεργια μιαν *ὁμοια* ενέργεια· καίτοι ἐκεῖνο τῆς χαρίζει τὴν *ἐπιφάνειά* του αὐτὴ *μολοντοῦτο* εὐχαριστεῖ, κι ἔτσι ἡ ἐνεργειά της, ἐφ᾽ ὁσον εἶναι ἐγκατάλειψη τῆς ἐνεργειάς της ποὺ θὰ πεῖ τῆς *οὐσιας* της ἀπὸ τὴν ἴδια,[33] γιὰ τὴν ἀκριβεια ὑπερτερεῖ τῆς ἐνέργειας τοῦ ἄλλου, τὸ ὁποῖο ἀπωθεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του μόνο μια ἐπιφάνεια Ἡ συνολικὴ κίνηση ἀνακλᾶται στὸ *ἄκρο τοῦ καθεκάστου* ὄχι μόνο λοιπον, ὡς πρὸς τὴν ἐνεργὸ πραγματικὴ ἐπιθυμια ἐργασία και ἀπόλαυση ἀλλ᾽ ἀκομη κι ὡς πρὸς τὴν εὐχαριστια ὅταν [173] συμβαίνει φαινομενικα τὸ ἀντιθετο Ἡ συνειδηση αἰσθανεται ἐδῶ ὡς τὸ ταδε καθεκαστον καὶ δεν ἀπατᾶται ἀπ᾽ τὴν ἐπιφαση τῆς παραίτησης της, γιατὶ ἡ ἀλήθεια τῆς παραιτησης εἶναι ὁτι ἡ συνείδηση[34] δὲν ἐγκατελειψε τὸν ἑαυτό της αὐτὸ ποὺ δημιουργηθηκε εἶναι μόνον ἡ διπλὴ ἀνάκλαση στα δύο ἄκρα και τὸ ἀποτελεσμα εἶναι ἡ ἐπαναλαμβανόμενη σχαση στὴν ἀντιθετικὴ μὲν συνείδηση τοῦ *ἀμετάβλητου*, στὴν συνειδηση δὲ τῆς *ἀντιπαρατιθέμενης* βούλησης ἐπιτελεσης, ἀπόλαυσης, ἀλλα καὶ τοῦ ὁτι παραιτοῦμαι ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου δηλαδη τοῦ ἐν γενει *καθ᾽ ἑαυτὸν ὑπαρχοντος καθεκάστου*

---

33 Ἄλλη αναγνωση «τῆς ἴδιας τῆς *ουσιας* της».

34 Ἄλλη αναγνωση «γιατὶ ἡ αλήθεια τῆς συνείδησης εἶναι οτι»

Ἔτσι ανεκυψε ἡ *τριτη ἀναφορα* τῆς κινησης τῆς συνειδησης αυτῆς, ποὺ απορρεει απὸ τὴν δευτερη ὡς μια συνειδηση ἡ ὁποία, μὲ την βουλησι κι ἐπιτελεση της ἐχει ἀληθινὰ δοκιμασθεῖ ὡς αὐθυποστατη Στὴν πρωτη ἀναφορα ἡ συνειδηση ἦταν μόνον *ἔννοια* τῆς ἐνεργοῦ συνειδησης το *ἐσωτερικο θυμικὸ* που δεν εἶναι ἀκομη ἐνεργα πραγματικὸ ὁταν ἐνεργεῖ κι ἀπολαμβανει ἡ *δευτερη* [129] εἶναι ἡ πραγματωση αὐτή, ὡς ἐξωτερικη ἐνεργεια κι ἀπολαυση ὁταν παλι ἡ συνειδηση ἐπιστρεψει *ἀπο* αὐτο, ἐχει πια *ἐμπειρια* τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς ἐνεργοῦ και ἐνεργούσας συνειδησης, δηλαδη ως μίας για την ὁποια *ἀληθευει πὼς ὑπαρχει αυτη καθ αὐτη* Μ᾽ αὐτα βρεθηκε ὁμως τώρα ὁ ἐχθρὸς ὑπὸ το ἰδιαίτατο σχῆμα του Στὸν ἀγωνα τοῦ θυμικοῦ ἡ καθεκαστη συνειδηση ὑπαρχει μονον ὡς μουσικη στιγμή, ἀφηρημένη στην ἐργασια και τὴν ἀπολαυση, ὡς τὴν πραγματοποιηση αὐτοῦ τοῦ ἄνευ οὐσιας εἶναι, μπορεῖ ἄμεσα νὰ ξεχνᾶ *τον ἑαυτο της*, ἐνῶ ἡ συνειδητὴ *ἰδιοτυπία* σ᾽ αὐτὴ την ἐνεργὸ πραγματικότητα συντρίβεται ἀπὸ τὴν εὐγνώμονα ἀναγνωριση Ἡ συντριβὴ αὐτὴ συνιστᾶ ὁμως στην πραγματικότητα ἐπιστροφὴ τῆς συνειδησης στὸν ἑαυτο της, και δη στὸν ἑαυτό της ὡς τὴν ἀληθινη γι᾽ αὐτὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα

Τούτη ἡ τρίτη ἀναφορά, στὴν ὁποια αὐτη ἡ ἀληθινὴ ἐνεργὸς πραγματικοτητα εἶναι τὸ *ἕνα ἄκρο*, εἶναι ἡ *σχεση* τῆς ἴδιας, ὡς τῆς μηδαμινότητας πρὸς τὴν καθολικὴ οὐσια και μενει ἀκόμη να ἐξετασθεῖ ἡ κινηση αὐτῆς τῆς σχεσης

Σ᾽ ὁ,τι ἀφορᾶ κατ᾽ ἀρχὰς τὴν ἀντιθετικη σχέση τῆς συνειδησης, [174] ὁπου ἡ *πραγματικοτητά* της εἶναι γι αὐτὴν *ἄμεσα τὸ μηδαμινό* ἡ ἐνεργα πραγματικὴ ἐνεργεια τῆς συνειδησης γινεται ἀρα ἐνεργεια τοῦ τιποτα, τοῦ μηδενός, ἡ ἀπολαυση της συναισθημα τῆς δυστυχιας της Ἔτσι ἐνέργεια και ἀπολαυση χανουν καθε *καθολικο περιεχομενο και νοημα* γιατι αὐτὸ θα τοὺς προσεδιδε μιαν αὐτὸ καθ᾽ αὐτον ὑπαρξη κι ἀποσυρονται παλι αμφοτερες στην καθεκαστοτητα στην ὁποια εἶναι στραμμενη ἡ ἀναιρετικη τῆς τελευταιας συνειδηση Ἡ συνειδηση ἐχει συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς *τοῦ ταδε ἐνεργα πραγματικοῦ καθεκαστου* στὶς ζωωδεις λειτουργιες Αὐτες ἀντι νὰ ἐκτελοῦνται *απονηρευτα* ὡς κατι ποὺναι αὐτο καθ᾽ αὐτὸ μη-

δαμινο και δεν μπορεῖ ν᾽ αποχτησει καμμια σημασια κι οὐσιότητα για τὸν νοῦ, δεδομενου οτι σ᾽ αὐτὲς εἶναι που εμφανίζεται ὁ ἐχθρὸς με τὸ ἰδιαιτερο σχῆμα του, εἶναι πολλῶ μᾶλλον ἀντικειμενο σοβαροῦ κοπου και γίνονται ἴσα ἴσα τὸ σημαντικοτερο Αλλ᾽ ἐφ᾽ οσον ὁ ἐχθρος αυτος γεννιεται ἀπο την ἡττα του ἡ συνειδηση, με το να τὸν παγιωνει γιὰ λογου της ἀντι νὰ ἐλευθερωνεται ἀπὸ αυτόν μᾶλλον μενει παντα ἐκεῖ και θεωρεῖ παντα τὸν εαυτο της ἀκαθαρτο, συναμα ἀντι αὐτὸ τὸ περιεχομενο τῆς προσπαθειας της νὰναι οὐσιῶδες εἶναι τὸ ὑποδεέστερο, ἀντὶ νὰ εἶναι καθολικό, εἶναι τὸ εντελῶς καθέκαστον ὁπότε ἔχουμε μονο μια προσωπικότητα περιορισμενη στὸν ἑαυτο της και στὰ ἀσημαντα ἔργα της, ποὺ κλωσσαει τὸν ἑαυτό της καὶ εἶναι τοσο δυστυχισμενη ὅσο καὶ ἄθλια

Ὅμως σ᾽ αὐτὰ τὰ δύο, στο συναίσθημα τῆς δυστυχίας της καὶ στην ἀθλιότητα τῆς ἐνέργειας της, προσαρτᾶται ἐξ ἴσου ἡ συνείδηση τῆς ἑνότητας της μὲ τὸ ἀμεταβλητο Γιατὶ ὁ ἀποπειρώμενος ἄμεσος ἐκμηδενισμὸς τῆς ἐνεργὰ πραγματικῆς ὕπαρξης της *μεσολαβεῖται* ἀπὸ την σκέψη τοῦ ἀμεταβλητου καὶ συμβαίνει *μέσα στὴν σχεση* αὐτή *Ἡ ἔμμεση σχέση* συνιστᾶ την οὐσία τῆς ἀρνητικῆς κίνησης, στην ὁποια ἡ συνειδηση στρεφεται ἐναντια στὴν καθεκαστότητά της, ποὺ ὅμως ὡς *σχεση* εἶναι *στὸν ἑαυτό της* ἐξ ἴσου θετικὴ[35] καὶ θὰ παραγαγει τὴν ἐν λόγω *ἑνότητά* της κατ᾽ αὐτη τὴν ἴδια

Αὐτη ἡ ἔμμεση σχεση εἶναι ἄρα ἑνας συλλογισμὸς ὁπου ἡ παγιωνόμενη ἀρχικὰ ὡς ἀντιτιθέμενη προς τὸ *αὐτὸ τοῦτον* καθεκαστότητα συνδεεται συμπερασματικα μ᾽ αὐτὸ τὸ ἄλλο [*130*] ἄκρο μόνο δι᾽ ἑνὸς τριτου Δι᾽ αὐτοῦ τοῦ μέσου, τὸ [175] ἄκρο τῆς ἀμεταβλητης συνειδησης ὑπαρχει κατὰ τὴν ἐπουσιωδη συνειδηση στὴν ὁποια ἰσχυει ἐπίσης ὅτι ὑπάρχει κατα την πρωτη ἐξ ἴσου μονο δια τοῦ μέσου αὐτοῦ, κι ὅτι αὐτὸς εἶναι κατα συνεπεια ἑνας μεσος ποὺ παριστᾶ τα δύο ἄκρα το ἑνα στὸ ἄλλο, ὀντας ὁ ἀμοιβαῖος ὑπηρετης λειτουργός.[36] τοῦ καθενα κοντὰ στὸ ἄλλο Ὁ μεσος εἶναι και

---

35 Ἄλλη αναγνωση «που ὁμως ὀντας *αυτη τουτη μ'α σχεση* εἶναι επ'σης θετικη».

36 «Ὑπηρέτης λειτουργός». Diener Την ἔννοια τοῦ *υπηρετῶ* ἔχουν αρχικὰ οι λ *λειτουργῶ λειτουργία λειτουργος* Πρβλ καὶ σ [408/299] κ ε

αὐτὸς συνειδητὸ ὂν (Wesen), γιατὶ εἶναι μια ἐνεργεια ποὺ μεσολαβεῖ την συνειδηση τὴν ἰδια περιεχομενο τῆς ἐνέργειας αὐτῆς εἶναι ἡ ἐπιχειρουμενη ἀπὸ την συνειδηση κατάργηση τῆς καθεκαστοτητάς της

Μεσα του ἡ συνειδηση ἐλευθερώνεται λοιπὸν απὸ τὴν ἐνέργεια καὶ την ἀπολαυση ὡς *δικῶν της* ἀπωθεῖ την οὐσια τῆς *βουλησης* της ἀπο τὸν ἑαυτό της ὡς ακρο ποὺ ὑπαρχει *καθ' ἑαυτόν* καὶ ἐπιρρίπτει στον μεσο ἢ τὸν ὑπηρέτη τὴν ἰδιοτυπια καὶ ἐλευθερία τῆς ἀποφασης, κι ἄρα τὴν *ενοχὴ*[37] τῆς ενέργειας της Ὁ μεσολαβητής οντας σὲ ἀμεση σχεση με την ἀμετάβλητη οὐσια, ὑπηρετεῖ μὲ τὸ να *συμβουλεύει* γιὰ τὸ δικαιο Ἡ πράξη, ἀφοῦ ἐκτελεῖ ξένη ἀπόφαση παυει νἄναι ἰδία ὡς πρὸς τὴν ἐνεργεια ἢ τὴν *βούληση* Ἀπομένει ὁμως *ἀκόμη ἡ ἀντικειμενική* της πλευρὰ στὴν ἐπουσιώδη συνειδηση, ἀκριβῶς ὁ *καρπὸς* τῆς ἐργασίας της κι ἡ *ἀπόλαυση* Ἀπωθεῖ λοιπὸν καὶ αὐτὴν ἀπὸ τὸν ἑαυτό της και ὁπως παραιτεῖται τῆς βουλησής της ἔτσι καὶ τῆς *ἐνεργοῦ πραγματικότητάς* της, ποὺ περιέχουν ἡ ἐργασία και ἡ ἀπόλαυση παραιτεῖται ἀπὸ αὐτὴν *ἐν μέρει* ὡς τὴν ἐπιτευχθείσα ἀλήθεια τῆς αὐτοσυνειδητῆς *αὐθυπόστασής* της –καθὼς λειτουργεῖ κατι τελειως ξένο που τῆς δινει παραστάσεις καὶ λόγους χωρὶς νόημα–, ἐν μερει ὡς μία *ἐξωτερικὴ ἰδιοκτησία* –ἐφ' ὁσον παρατᾶ κάτι ἀπὸ τὴν περιουσία ποὺ κερδισε δουλεύοντας– ἐν μερει δὲ ἀπὸ τὴν ἀποκομισμενη *ἀπολαυση* – ἐφ' ὁσον τὴν ἀρνεῖται παλι ἐντελῶς στὸν ἑαυτό της με τὸ να νηστεύει και νὰ ταπεινωνεται

Δι' αυτῶν τῶν στιγμῶν ὅπου ἡ ἐπουσιωδης συνειδηση ἀποποιεῖται τὴν ἀπόφαση της ἔπειτα τὴν ἰδιοκτησια καὶ τὴν ἀπολαυση, και τελικὰ δια τῆς θετικῆς στιγμῆς ὁπου ἀσχολεῖται μὲ ἑνα μη κατανοητὸ ἐγχειρημα παύει στ' ἀληθεια και ὁλωσδιολου νἄχει συνειδηση τῆς ἐσωτερικῆς και ἐξωτερικῆς ἐλευθεριας νἀχει συνείδηση τοῦ ὅτι ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα εἶναι το *καθ ἑαυτὸν εἶναι* της ἔχει την βεβαιότητα ὁτι [176] ἐχει ἀληθινα αλλοτριώσει τὸν ἑαυτο της ἀπὸ τὸ *ἐγώ* της καὶ μεταβαλει την ἄμεση αὐτοσυνειδησια της σ' ἕνα *πράγ-*

---

37 *Schuld* ενοχη με την ἔννοια της ευθυνης

μα σ ενα ἀντικειμενῶδες εἶναι – Μοναχα μ᾽ αὐτη την ἐνεργὸ θυσια μποροῦσε να ἐπιβεβαιωσει τὴν παραιτηση της ἀπὸ τον ἑαυτο της γιατι μονο σ᾽ αὐτὴν εξαφανίζεται ἡ ἐξαπατηση ποὺ ἐνυπαρχει στην εσωτερικη ἀναγνωριση τῆς ευχαριστίας ἀπὸ την καρδια τὸ φρόνημα καὶ το στόμα ἀναγνώριση ἡ ὁποια ναι μεν ἀποτινασσει ἀπὸ πανω της καθε ἰσχὺ τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι και την ἀποδίδει σ᾽ ενα ἀνωθεν χαρισμα ἀλλα κατα την ἰδια την αποτιναξη διατηρεῖ για τὸν ἑαυτο της την μεν εξωτερικη ἰδιοτυπια ὡς τὴν περιουσία ποὺ δεν ἐγκαταλείπει την δὲ ἐσωτερικη ὡς τὴν συνείδηση τῆς αποφασης ποὺ παιρνει ἡ ἴδια. και τὴν συνειδηση τοῦ ἀπὸ αὐτὴν ὁριζομενου περιεχομενου της. τὸ ὁποῖο δὲν ἐχει ἀνταλλάξει μ᾽ ἑνα ξενο ποὺ να την γεμιζει χωρὶς νόημα

[131] Ὁμως στὴν ἐνεργὰ πραγματωμενη θυσία ὁπως ἡ συνειδηση ἔχει αναιρέσει το ἐνεργεῖν ὡς δικό της. ἔχει προκυψει και αὐτὴ τουτη ἡ ἀπαλλαγη της ἀπὸ τὴν δυστυχία της Τὸ ὅτι συνεβη αὐτὴ τούτη ἡ ἀπαλλαγὴ εἶναι ὡστόσο ἐνεργεια τοῦ ἄλλου ἄκρου τοῦ συλλογισμοῦ. τῆς οὐσίας ποὺ ὑπάρχει αὐτὴ τουτη. Συναμα οὔτε ἡ θυσία τοῦ ἐπουσιωδους ἄκρου ἦταν ὁμως μονομερὴς ἐνεργεια ἀλλὰ περιεῖχε τὴν ἐνέργεια τοῦ ἄλλου Γιατὶ ἡ ἐγκαταλειψη τῆς ἰδιας βούλησης εἶναι ἀρνητικη μονο ἀπὸ τὴν μία πλευρά. σύμφωνα μὲ τὴν ἔννοια της ἣ αὐτη τουτη. αλλ εἶναι συναμα θετικη ἀκριβῶς εἶναι ἡ θέση τῆς βούλησης ὡς κάτι ἄλλου. συγκεκριμένα ὡς μὴ καθεκαστης ἀλλα καθολικῆς Κατα τὴν συνειδηση αὐτή ἡ ὡς ἀνω θετικὴ σημασία τῆς ἀρνητικὰ τεθειμενης καθεκαστης βουλησης εἶναι ἡ βουληση τοῦ ἀλλου ἀκρου ἡ ὁποία δεν τῆς προκυπτει δι᾽ ἑαυτῆς ἀφοῦ ἀκριβῶς εἶναι κατ᾽ αὐτὴν κατι ἄλλο αλλα δια τοῦ τρίτου. τοῦ μεσολαβητῆ. ὡς συμβουλη Ἄρα κατ αὐτην ἡ βουληση της γινεται μὲν μια καθολικὴ βούληση ποὺ ὑπαρχει αὐτὴ τουτη ὅμως ἡ ἰδια δεν εἶναι για τον ἑαυτο της ἐκεῖνο το αὐτο τοῦτο γι᾽ αὐτην τὸ ὁτι ἐγκαταλειπει τὸ δικο της καθὸ καθεκαστον δεν εἶναι συμφωνα μὲ την ἔννοια τὸ θετικὸ τῆς καθολικῆς βουλησης Ὁμοιως τὸ ὁτι εγκαταλειπει περιουσια καὶ απολαυση ἔχει μονο τὴν αὐτη αρνητικη σημασια. και τὸ καθολου ποὺ ἔτσι προκυπτει κατ᾽ αυτην δὲν εἶναι [177] γι αὐτὴν ἡ οικεια ἐνεργεια της Αὐτη ἡ

ένοτητα τοῦ ἀντικειμενωδους και τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ἡ ὁποια ὑπαρχει στην ἔννοια τοῦ ἐνεργεῖν καὶ ἡ ὁποία ὡς ἐκ τούτου προκύπτει για τὴν συνειδηση ὡς ἡ οὐσία και τὸ *ἀντικειμενο* – οπως αὐτη ἡ ένοτητα δὲν εἶναι για τὴν συνειδηση ἡ ἔννοια τοῦ ἐνεργεῖν της, οὔτε ἰσχυει γι᾽ αὐτὴν ὁτι ἡ ένότητα[38] προκυπτει *κατ᾽ αὐτην* ὡς ἀντικειμενο ἄμεσα και δια τῆς ἴδιας τῆς συνειδησης παρα βαζει τον μεσολαβοῦντα λειτουργὸ να τῆς λεει αὐτὴ τὴν ἔστω ἀκομη σπασμενη βεβαιοτητα ὁτι ἡ δυστυχια της εἶναι μονο *στον ἑαυτό της* τὸ ἀναποδο.[39] ἀκριβῶς μια ἐνεργεια ποὺ ἱκανοποιεῖται με τὸν ἑαυτό της ἐν ὁσω ἐνεργεῖ, μια μακαρια ἀπολαυση ὁτι τὸ ἄθλιο ἐνεργεῖν της εἶναι ἐπίσης *αυτὸ τοῦτο* τὸ ἀνάποδο, ἀκριβῶς ἀπόλυτο ἐνεργεῖν ὅτι, συμφωνα με τὴν ἔννοια, τὸ ἐνεργεῖν εἶναι ἐνεργεῖν ἐν γένει μονον ὡς ἐνεργεῖν τοῦ καθεκαστου. Ἀλλὰ *κατ᾽ αὐτη* τὴν ἴδια τὸ ἐνεργεῖν, και τὸ ἐνεργὰ πραγματικὸ ἐνεργεῖν της, παραμενει ἄθλιο καὶ ἀπόλαυσή της ὁ πόνος, τὸ δὲ ἀνηρημένο αὐτῶν τῶν δύο μέσα στὴν θετικὴ σημασια ένα *ἐπέκεινα* Ὁμως μέσα σ᾽ αὐτὸ τὸ ἀντικείμενο, ὁπου τὸ ἐνεργεῖν καὶ τὸ εἶναι της ὡς τῆς τάδε *καθεκάστης* συνειδησης εἶναι γι᾽ αὐτὴν ἕνα *αὐτὸ τοῦτο* εἶναι καὶ ἐνεργεῖν, τῆς προεκυψε ἡ παράσταση τοῦ *λόγου*, τῆς βεβαιότητας τῆς συνείδησης ὅτι στὴν καθεκαστότητά της εἶναι ἀπολύτως *αὐτὴ τούτη*, δηλαδὴ πάσα πραγματικότητα

38 Β «οὔτε η ενότητα εἶναι γι αυτην τὸ ὅτι»

39 Βλ σ [128/96] κ ἑ

Γ
(ΑΑ) Λόγος

V.
Βεβαιότητα καὶ ἀλήθεια τοῦ λόγου

[178/*132*] Η ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ την σκεψη που συνελαβε ὅτι ἡ *καθεκαστη* συνείδηση εἶναι *αυτη τουτη* ἀπόλυτη οὐσία ἐπιστρεφει στον εαυτο της Κατα την δυστυχισμενη συνειδη-*ση ἡ αὐτη τουτη υπαρξη* εἶναι τὸ *ἐπεκεινα* τοῦ εαυτοῦ της Ἀλλα ἡ κινηση της εἶχε σ᾽ αυτην τὸ ἀποτελεσμα ὁτι ἐθεσε τὴν καθεκαστοτητα μὲ την πληρη αναπτυξη της, δηλαδὴ τὴν καθεκαστοτητα, ποὺ εἶναι *ἐνεργὸς συνείδηση*, ὡς τὸ *ἀρνη-τικο* τοῦ ἑαυτοῦ της ἀκριβῶς ὡς το *ἀντικειμενῶδες* ἀκρο, ἢ ἀπεκδυθηκε το καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι της καὶ τὸ μετέτρεψε σε εἶναι ἐτσι προεκυψε κατ᾽ αὐτην καὶ ἡ *ἑνοτητα* της μ᾽ αὐτὸ τὸ καθολου ἡ ὁποία, ἀφοῦ τὸ ἀνηρημενο καθεκαστον εἶναι τὸ καθόλου κατ᾽ ἐμᾶς μὲν δὲν βρισκεται πιὰ ἐξω της στὴν δὲ συνειδηση ὡς τετοια, μιὰ και μ᾽ ὁλη αὐτὴ τὴν ἀρνητικότητά της αὐτοσυντηρεῖται, εἶναι ἡ οὐσία της Ἡ ἀλήθεια της εἶναι, στὸν συλλογισμὸ ὁπου τα ἀκρα ανεκυπταν ὡς απολυτα αποσυνδεδεμενα ὁ τι ἐμφανίζεται ὡς ὁ μέσος που λεει στὴν ἀμεταβλητη συνειδηση οτι το καθεκαστον παραιτηθηκε τοῦ ἑαυτοῦ του και στο καθεκαστον οτι το αμεταβλητο δὲν ἀπο-τελεῖ πια ἀκρο προς τὸ ἰδιο αλλα συμφιλιώθηκε μαζί του Αυτὸς ὁ μεσος εἶναι ἡ ἑνοτητα πουχει ἀμεσα επιγνωση τῶν δύο και τα σχετίζει, κι ἡ συνειδηση τῆς ἑνότητας τους ποὺ την εκφραζει στην συνειδηση καὶ ἀρα στὸν *ἑαυτο του*, ἡ βεβαιο-τητα ὁτι εἶναι πασα ἀληθεια

Απαξ κι ἡ αὐτοσυνειδησια εἶναι λογος ἡ ως τωρα ἀρνη-τικη ἀναφορα της προς την ἑτερότητα μεταπιπτει σὲ θετική Ὡς τώρα τὴν ενδιεφερε μόνον ἡ αὐθυποσταση και ἐλευθερια της για να σωθεῖ και να διατηρηθεῖ για τον ἑαυτο της σε βα-ρος τοῦ *κοσμου* ἢ τῆς δικῆς της ἐνεργοῦ πραγματικοτητας, που τῆς φαίνονταν καὶ τα δυο ὡς τὸ ἀρνητικο τῆς οὐσιας

της [179] Ἀλλὰ ὡς λόγος, αὐτεπιβεβαιωμένη ἔχει ἡσυχασει ὡς πρὸς αὐτα καὶ μπορεῖ νὰ τα ἀντεχει γιατι εἶναι βεβαιη για τὸν ἑαυτο της ὡς την πραγματικοτητα· ἢ βεβαιη ὅτι πασα ἐνεργὸς πραγματικότητα δὲν εἶναι ἀλλο ἀπ᾽ αὐτην· τὸ νοεῖν της εἶναι τὸ ἴδιο ἄμεσα ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα ἀρα αναφερεται σ᾽ αὐτὴν ὡς ἰδεοκρατία [1] Για τὴν ἴδια, απαξ καὶ συλλαμβανει τον ἑαυτο της ἔτσι εἶναι σαν ὁ κόσμος να τῆς προέκυψε μονο τωρα για πρωτη φορα πριν δὲν τον καταλαβαινει τὸν ἐπιθυμεῖ και τὸν δουλευει ἀποσύρεται ἀπ᾽ αὐτὸν μέσα της, τον καταργεῖ κατ᾽ αυτην, και καταργεῖ τον ἑαυτο της ως συνειδηση συνειδηση τοῦ κόσμου ὡς τῆς οὐσιας ὁπως και συνειδηση τῆς μηδαμινοτητάς του Μόνον ἔτσι, ἀφ᾽ ὁτου χαθηκε τὸ μνῆμα τῆς ἀλήθειας της, καταργήθηκε μέχρι καὶ ἡ κατάργηση [*133*] τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας της και ἡ καθεκαστοτητα τῆς συνείδησης εἶναι γι᾽ αὐτην ἀπολυτη οὐσία αὐτὴ τουτη, ἀνακαλυπτει πια τὸν κοσμο ὡς *δικο της* νέο ἐνεργὰ πραγματικὸ κόσμο, ποὺ ἐχει ἐνδιαφερον κατ᾽ αὐτὴν ὡς πρὸς τὴν μονιμοτητά του, ὁπως πρὶν μόνον ὡς πρὸς τὴν ἐξαφάνιση του· γιατὶ ἡ *ὑποσταση*

---

1. Idealismus. ιδεαλισμος Χρησιμοποιῶ τὸ ελληνικῆς κατασκευῆς συνώνυμο για να δείξω ὅτι πρόκειται γιὰ ἕναν τυπο αντιμετωπισης τῆς πραγματικότητας ὄχι μονο για μιὰ σχολη (τὸ ἴδιο ἴσχυε με τὸν στωικισμὸ καὶ τὸν σκεπτικισμό) παρ᾽ ὅλο ποὺ κυρίως χαρακτηρίζει εν τελει τὸν αγνωστικισμὸ τοῦ Κὰντ και τοῦ Φιχτε ὅπως θὰ φανεῖ – Ἡ ἰδεοκρατία εἶναι η ἄμεση κι ἄρα ακόμη ελαττωματικη στάση τῆς νεας εποχῆς Ἡ «αρχη τῆς εμπειριας» (*Εισαγωγη στην ιστορια τῆς φιλοσοφιας* ο π σ 159) ποὺ ἐμφανιζεται τὸν ις αἰ.. θεωρει οτι ολα πρεπει να ἐλεγχονται πειραματικα και συναμα προυποθετει κατι φαινομενικα αντιθετο, ὅτι «το βιβλιο τῆς φυσης εἶναι γραμμενο σε μαθηματικη γλωσσα» (Γαλιλαιος) δηλ οτι οἱ ἔννοιες που παραγει η ανθρωπινη διανοια ἀπὸ μονη της χωριστα ἀπὸ καθε εμπειρια (τα μαθηματικα) εἶναι η ουσια καθε εμπειρίας (ως πρωτευουσες ορίζονται οι μαθηματικοποιησιμες ιδιοτητες) μ ἄλλα λόγια οτι *ὁ λογος εἶναι ἡ ουσια πασας πραγματικότητας* Ο χριστιανισμὸς προετοίμασε αὐτὴ την διπλὴ ἀπαίτηση μὲ τὴν πτωση και την λυτρωση, ποὺ ἑρμηνεύονται αντιστοιχα ἀπὸ τὸν Ἔ ὡς ὁ χωρισμὸς μεταξυ εἶναι καὶ νοεῖν ποὺ ὁδηγει στον πειραματικὸ ἔλεγχο τοῦ τι νοοῦμε (δεν αρκεῖ να σκέφτεσαι σωστα για να συμπέσεις με την ενεργὸ πραγματικοτητα) και ως η πεποιθηση ὅτι ὅλα στὸν κόσμο μποροῦν να γνωσθοῦν ἀπὸ μᾶς. ἄρα ότι οἱ κατηγοριες τῆς σκέψης μας εἶναι ἡ οὐσία κάθε πραγματικότητας (*Ιστορια τῆς φιλοσοφιας W* 20 65 69)

του γινεται γι᾽ αὐτην ἡ δικη της *αληθεια* και *παρουσια* εἶναι βεβαιη ὁτι μεσα του ἐχει ἐμπειρια μονο τοῦ ἑαυτοῦ της

Ὁ λόγος εἶναι ἡ βεβαιότητα τῆς συνείδησης ὅτι εἶναι πασα πραγματικοτητα Ἔτσι ἐκφραζει την ἔννοια της ἡ ἰδεοκρατια Οπως ἡ συνειδηση ποὺ *ἀνακυπτει* ὡς λογος ἔχει *ἄμεσα* στὸν ἑαυτο της ἐκεινη την βεβαιοτητα, ἐτσι και ἡ *ιδεοκρατια* τὴν ἐκφέρει *ἄμεσα* Ἐγω εἶμαι ἐγω, με την ἐννοια ὁτι τὸ ἐγὼ ποὺ μοῦ εἶναι ἀντικειμενο δεν εἶναι ὁπως στὴν αὐτοσυνειδησια γενικα, οὔτε κι ὁπως στὴν ἐλευθερη αὐτοσυνειδησία δὲν εἶναι μόνο *κενὸ* ἀντικειμενο ἐν γένει ὅπως στὴν πρωτη, δὲν εἶναι μόνο ἀντικειμενο ἀποσυρόμενο ἀπὸ τἄλλα ποὺ συνεχίζουν νὰ ἰσχύουν *δίπλα* του ὅπως στὴν δεύτερη, ἀλλ᾽ ἀντικειμενο μὲ τὴν συνείδηση τοῦ *μὴ ὄντος* οἱουδήποτε ἄλλου, μοναδικό, πασα πραγματικότητα και παρουσια Πλὴν ἡ αὐτοσυνειδησία εἶναι πασα πραγματικοτητα ὀχι μόνο *καθ᾽ ἑαυτην* ἀλλὰ κι *αὐτὴ τούτη* μόνον ἁπαξ καὶ *γινει* ἡ πραγματικότητα ἢ μᾶλλον *ἀποδειχθεῖ* τετοια Ἀποδεικνύεται ἔτσι *στὸν δρόμο* ὁπου ἐξαφανιζονται *κατα τὴν ἴδια* πρῶτα ἡ ἑτερότητα ὡς *αὐτὴ τούτη*, στὴν διαλεκτικὴ κίνηση τῆς δοξασίας τῆς ἀντίληψης καὶ τῆς διάνοιας, ἔπειτα ἡ ἑτερότητα ἐφ᾽ ὅσον ὑπάρχει μόνο *κατ᾽ αὐτήν*, στὴν κίνηση μὲς ἀπ᾽ τὴν αὐθυπόσταση τῆς αὐτοσυνειδησίας ὡς κυριαρχία καὶ ὑποτελεια, μέσα ἀπὸ τὴν σκέψη τῆς ἐλευθερίας, τὴν σκεπτικὴ ἀπελευθέρωση και τὸν ἀγώνα ἀπόλυτης ἀπελευθέρωσης τῆς διχασμένης ἐσωτερικὰ συνειδησης Ἀνέκυψαν διαδοχικα δυο πλευρές, μία ὅπου ἡ οὐσία ἢ τὸ ἀληθὲς εἶχαν κατὰ τὴν συνείδηση τὸν καθορισμὸ τοῦ *εἶναι* καὶ μία ὁπου καθορίζονταν ὡς κάτι ποὺ ὑπαρχει μόνο *κατ᾽ αὐτήν* Ἀλλὰ οἱ δύο ἀνήχθησαν σὲ *μίαν* ἀλήθεια, πὼς ὁ,τι *εἶναι*, τὸ *αὐτὸ* τοῦτον, εἶναι μόνον ἐφ᾽ ὅσον ὑπαρχει κατὰ τὴν συνείδηση, ἐνῶ ὅ τι ὑπάρχει *κατ᾽ αὐτὴν* εἶναι καὶ *αὐτὸ* τοῦτο Ἡ συνείδηση ποὺ εἶναι αὐτὴ ἡ ἀλήθεια ἔχει αὐτὸ τὸν δρόμο πίσω της καὶ τὸν ἔχει ξεχάσει ὅταν ἀναδύεται *ἄμεσα* ὡς λόγος, δηλαδὴ αὐτὸς ὁ ἄμεσα ἀναδυόμενος λόγος ἀναδύεται μόνον ὡς ἡ *βεβαιότητα* ἐκείνης τῆς ἀλήθειας Ἔτσι ἡ συνείδηση *διαβεβαιώνει* μόνο πὼς εἶναι πάσα πραγματικότητα, ἀλλ᾽ αὐτὸ ἡ ἴδια δὲν τὸ συλλαμβάνει ἐννοιολογικά γιατὶ ἐκεῖνος ὁ λησμονημένος δρομος εἶναι ἡ

ἐννοιολογικη κατανοηση αὐτοῦ τοῦ ἄμεσα ἐκφρασμενου ἰσχυρισμοῦ Και για ὁποιον δὲν τὸν ἔχει πορευθεῖ. ὁ ἰσχυρισμὸς εἶναι ἐπισης ἐννοιολογικα μὴ κατανοησιμος. ὁταν τὸν ἀκουει μ᾽ αὐτὴ την καθαρη μορφὴ –γιατὶ ὑπὸ καποιο συγκεχριμενο σχῆμα τὸν ἐκφερει σιγουρα κι αὐτος

Ἡ ἰδεοκρατια ποὺ δὲν ἐκθετει κεῖνο τὸν δρομο ἀλλ᾽ ἀρχιζει με τὸν ἰσχυρισμὸ αὐτό εἶναι συνεπῶς κι αὐτὴ καθαρη *διαβεβαιωση*. ποὺ ἐννοιολογικὰ δὲν κατανοεῖ τον ἑαυτο της οὔτε μπορεῖ νὰ τὸν καμει κατανοητὸ σὲ ἄλλους. Ἐκφράζει μιὰν *ἄμεση βεβαιότητα*. ποὺ τῆς ἀντιπαρατίθενται ἄλλες ἄμεσες βεβαιότητες. τῶν ὁποίων [*134*] ὁ χαμὸς προεκυψε μοναχα ἐπανω σ᾽ ἐκεῖνο τὸν δρόμο Ἄρα ἰσοδίκαια τοποθετοῦνται *δίπλα στὴν διαβεβαίωση* ἐκεινης τῆς βεβαιοτητας καὶ οἱ *διαβεβαιωσεις* τῶν ἄλλων βεβαιοτήτων αὐτῶν. Ὁ λόγος ἐπικαλεῖται τὴν *αὐτοσυνειδησία* τῆς ἑκαστοτε συνειδησης: *Ἐγω εἶμαι ἐγώ*· ἀντικείμενο καὶ οὐσια μου εἶναι τὸ *ἐγω*· καὶ κανεὶς δὲν θὰ τοῦ ἀρνηθεῖ αὐτη τὴν ἀλήθεια. Ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ τὴν στηρίζει σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐπίκληση. ἐπικυρωνει τὴν ἀλήθεια τῆς ἄλλης βεβαιοτητας. ἀκριβῶς τῆς ἑξῆς *Ὑπάρχει* ΑΛΛΟ *κατ᾽ ἐμέ*· ἄλλο ἀπὸ τὸ *ἐγὼ* εἶναι γιὰ μενα ἀντικείμενο και οὐσία. δηλαδὴ τὸ *ἐγω* μοῦ εἶναι ἀντικείμενο κι οὐσία μόνον ἐφ᾽ ὁσον μὲ ἀποσύρω ἀπὸ [181] τὸ ἄλλο γενικῶς και μπαινω *δίπλα* του ὡς μιὰ ἐνεργὸς πραγματικοτητα – Μόνον ὁταν ὁ λόγος ὡς *ἀναλογισμὸς* ἀνακύπτει ἀπὸ τούτη τὴν αντίθετη βεβαιοτητα. ὁ ἰσχυρισμος του τοῦ ἑαυτοῦ του δὲν ανακυπτει μονον ὡς βεβαιοτητα και βεβαιωση. ἀλλα ὡς *ἀληθεια* κι ὁχι *δίπλα* σὲ ἄλλες ἀλλ᾽ ὡς ἡ *μονη* Ἡ *ἄμεση ἀναδυση* τοῦ λόγου[2] εἶναι ἡ ἀφαιρεση ὁτι *παρίσταται*. γεγονὸς τοῦ ὁποιου *οὐσία* και *αὐτὸ τοῦτον εἶναι* ἀποτελεῖ ἡ απολυτη ἔννοια δηλαδὴ ἡ *κινηση* μὲ τὴν ὁποία *ἔγινε* – Ἡ συνειδηση θὰ ὁρισει τὴν ἀναφορα της πρὸς τὴν ἑτερότητα ἢ το ἀντικειμενο της με διαφορετικὸ τροπο ἀναλογα μὲ τὸ ἀκριβὲς ἐπιπεδο τοῦ αυτοσυνειδητοποιουμενου νοῦ τοῦ κοσμου ὁπου βρισκεται Τὸ πῶς βρίσκει καὶ ὁρίζει ἑκάστοτε *ἄμεσα* τὸν ἑαυτο της καὶ τὸ ἀντικειμενο της ἤτοι τὸ πῶς

2 Η «τῆς αληθει·ας»

ὑπαρχει *καθ' ἑαυτήν*. ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ τι ἐχει ἤδη *γινει* ὁ νοῦς ἢ τὸ τι εἶναι ἤδη *αὐτὸς τοῦτος* [3]

Ὁ λόγος εἶναι ἡ βεβαιοτητα ὅτι ἀποτελεῖ πάσα *πραγματικότητα*. Αὐτὸ τὸ *αὐτο τοῦτον* ἢ αὐτη ἡ *πραγματικότητα* εἶναι ὁμως ακομη κατι περα για περα γενικό, ἡ καθαρὴ *ἀφαιρεση* τῆς πραγματικοτητας Εἶναι ἡ πρώτη *θετικότητα* που *κατὰ τὸν ἑαυτο της* ἡ αὐτοσυνειδησία εἶναι *στὸν ἑαυτό της*, ὁποτε τὸ ἐγω εἶναι μόνον ἡ *καθαρὴ οὐσιότητα* τοῦ ὄντος, δηλαδὴ ἡ ἁπλὴ *κατηγορια* Ἡ *κατηγορία*, που εἰδαλλως εἶχε τὸ νοημα ὁτι εἶναι οὐσιότητα τοῦ ὄντος, *αορίστως* τοῦ ἐν γένει ὀντος ἢ τοῦ ὄντος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν συνειδηση, εἶναι τωρα *οὐσιοτητα* ἢ ἁπλὴ *ἑνοτητα* τοῦ ὀντος μόνον ὡς σκεπτομενης ἐνεργοῦ πραγματικότητας [4] δηλαδὴ εἶναι τὸ ὁτι ἡ αὐτοσυνειδησια καὶ τὸ εἶναι συνιστοῦν *τὴν ἴδια* οὐσία· τὴν *ἴδια* ὀχι συγκριτικὰ ἀλλ' αὐτὰ καθ' αὑτα Μόνον ἡ μονόπλευρη φαυλη ἰδεοκρατία βάζει αὐτὴ τὴν ἑνότητα πάλι ἀπὸ τὴν μια πλευρά, ὡς συνείδηση καὶ ἀφήνει νὰ ἀνακύψει ἀπέναντι της ἕνα *αὐτὸ τοῦτο* – Αὐτὴ πάλι ἡ κατηγορία, ἡ *ἁπλὴ* ἑνότητα τῆς αὐτοσυνειδησίας καὶ τοῦ εἶναι, ἐνέχει ὡστόσο *τὴν διαφορά*· γιατὶ οὐσία της εἶναι ἀκριβῶς ὅτι εἶναι ἄμεσα ὅμοια μὲ τὸν ἑαυτό της μέσα στὴν *ἑτερότητα*, μέσα στὴν ἀπόλυτη διαφορά Ἡ διαφορὰ *εἶναι* λοιπόν· ἀλλὰ εἶναι ἐντελῶς [182] διαφανὴς καὶ ὑπαρχει ὡς μιὰ διαφορὰ ποὺ συνάμα δὲν εἶναι διαφορά Ἐμφανίζεται ὡς μιὰ *πολλότητα* κατηγοριῶν. Ἀφοῦ ἡ ἰδεοκρατια λέει ὅτι ἡ *ἁπλὴ ἑνότητα* τῆς αὐτοσυνειδησίας εἶναι πάσα πραγματικότητα καὶ τὴν θετει *ἄμεσα* ὡς οὐσία χωρὶς νὰ τὴν ἔχει κατανοησει ἐννοιολογικὰ ὡς ἀπόλυτα ἀρνητικὴ οὐσία –μόνον [*135*] αὐτὴ ἐνέχει τὴν ἀρνηση, τὸν καθορισμὸ ἢ την διαφορα– ἀκόμη λιγότερο κα-

---

3 Η Α εἶχε er (ὁ νοῦς) αντι es (η συνειδηση) ως υποκειμενο τῆς πρωτης πρότασης ὁπότε ἡ Β διόρθωσε και τὸ δεύτερο υποκείμενο σε er (ὁ νοῦς) αντὶ es (η συνείδηση) με αποτέλεσμα ὅλη η φραση νὰ ἔχει τὸν νοῦ ως ὑποκείμενο Ἀκολουθῶ την εὐλογότερη διορθωση τῶν Bonsiepen-Heede ὅπου τὸ *πρῶτο* er διορθωνεται σὲ es οποτε ἡ φραση αναλύει την σχεση τῆς συνείδησης με τὸν νου ποὺ διατυπωσε η προηγούμενη

4. Η διαφορα τῆς οντολογικῆς σημασιας τῆς κατηγορίας (Αριστοτελης) καὶ τῆς εμπειρικῆς απόχρωσης της με την υπερβατολογικὴ (γνωσιολογικὴ) σημασία της (Καντ)

τανοήσιμη ἀπὸ τὴν πρωτη αυτὴ θεση εἶναι αὐτη ἡ δευτερη, ὁτι ὑπαρχουν *διαφορες* ἢ *εἴδη* μέσα στην κατηγορια Ἡ διαβεβαιωση αυτὴ ἐν γενει καθως και ἡ βεβαίωση ὅτι ὑπαρχει ἑνας ὁποιοσδηποτε *ὁρισμένος ἀριθμὸς* εἰδῶν της ἀποτελεῖ νεα διαβεβαιωση, ἡ ὁποία ὁμως ἐνέχει τὸ ὅτι δὲν μπορεῖ κανεὶς πια νὰ τὴν δεχτεῖ ὡς διαβεβαιωση Γιατι ἂν στο καθαρὸ ἐγω, στην ἰδια την καθαρη διανοια ξεκινᾶ *ἡ διαφορα*, αὐτὸ σημαινει ὁτι ἐδῶ ἐγκαταλειπουμε τὴν *ἀμεσοτητα*, την *διαβεβαιωση* και την *ανευρεση* κι *ἀρχιζουμε* να *συλλαμβανουμε ἐννοιολογικα* Ἀλλα τὸ να δεχομαστε την πολλοτητα τῶν κατηγοριῶν καθ οἱονδηποτε τρόπο παλι ὡς ἑνα εὕρημα, π.χ ἀπὸ τὶς χρισεις,[5] και να τις ἀποδεχόμαστε ἐτσι, αὐτὸ πρέπει στὴν πραγματικοτητα, να θεωρηθεῖ προσβολὴ τῆς ἐπιστημης ποῦ ἀλλοῦ θα κατορθωσει ἡ διανοια να καταδειξει μιαν αναγκαιοτητα ἂν δὲν το κατορθωνει στὸν ἑαυτό της, στὴν καθαρη ἀναγκαιότητα,[6]

Ἐφ᾽ ὁσον στὸν λογο ἀνηκουν ἔτσι ἡ καθαρὴ οὐσιότητα τῶν πραγμάτων ὅπως καὶ ἡ διαφορα τους, στὴν κυριολεξια δὲν μπορεῖ πια καθόλου να γινεται λόγος γιὰ *πράγματα*, πάει να πεῖ γιὰ κατι ποὺ κατὰ τὴν συνείδηση ὑποτιθεται ὅτι εἶναι μονο τὸ ἀρνητικὸ τοῦ ἑαυτοῦ της. Γιατὶ τὸ ὁτι οἱ πολλὲς κατηγοριες εἶναι *εἴδη* τῆς καθαρῆς κατηγοριας σημαινει πὼς *αὐτη* παραμενει τὸ *γενος* ἢ *οὐσια* τους, δὲν εἶναι ἀντίθετη τους. Πλὴν αὐτὲς εἶναι κιόλας κάτι ἀμφισημο, ἀφοῦ ἐνεχουν συναμα, ὀντας *πολλές*, την ἑτεροτητα *ἔναντι* τῆς καθαρῆς κατηγοριας Ἀντιφασκουν ὄντως μ᾽ αὐτὴν λόγῳ αὐτῆς τῆς πολλοτητας, ὁπότε ἡ καθαρὴ ἑνότητα πρεπει νὰ τὶς αἴρει στὸν ἑαυτό της, καὶ ἔτσι συγκροτεῖται ὡς *ἀρνητικὴ ἑνότητα* τῶν διαφορῶν Ὡς *ἀρνητικη* ἑνότητα ὁμως, ἀποκλείει ἀπο τὸν ἑαυτό της τόσο τὶς *διαφορες* ὡς τέτοιες ὅσο καὶ ἐκεινη τὴν πρώτη *ἄμεση* καθαρὴ ἑνότητα ὡς τετοια καὶ εἶναι [183] *καθεχαστότητα* μιὰ νεα κατηγορια, ποὺ εἶναι ἀποκλειστικη συνειδηση, που σημαίνει πως εἶναι τὸ ὁτι ὑπαρχει *κατι ἄλλο*

---

5 Οπως στην *Κριτικη του καθαροῦ λόγου*, Β 105 κ.ε

6. Αὐτὴ η νεα «παραγωγὴ τῶν κατηγοριῶν» εἶναι τὸ πρόγραμμα τῆς μελλοντικῆς *Ἐπιστημης τῆς λογικῆς*

κατ' αὐτήν.[7] Ἡ καθεκαστότητα εἶναι ἡ μεταβαση τῆς καθεκαστότητας ἀπὸ τὴν ἔννοια της σε μια *ἐξωτερικη* πραγματικοτητα τὸ καθαρὸ *σχῆμα*,[8] τὸ ὁποῖο εἶναι τόσο συνείδηση ὅσο καὶ –καθὼς εἶναι καθεκαστοτητα καὶ ἀποκλειστικὸ ἐν– ἡ παραπομπὴ σὲ ἄλλο Ὅμως τὸ *ἄλλο* αὐτῆς τῆς κατηγοριας εἶναι μόνον οἱ *ἄλλες πρῶτες κατηγοριες*. ἀκριβῶς *καθαρὴ οὐσιοτητα* καὶ *καθαρη διαφορά* ἡ συνειδηση εἶναι δὲ ἐξ ἰσου ἡ ἴδια μεσα σ' αὐτὴ τὴν καθαρὴ οὐσιότητα[9] ποὺ σημαίνει ἀκριβῶς μέσα στὸ τεθειμένο τοῦ ἄλλου ἢ μεσα σ' αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ ἀλλο [10] Κάθε μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς διαφορετικὲς στιγμὲς παραπέμπει σὲ ἄλλη ἀλλὰ μέσα τους συνάμα δὲν φθάνει σὲ καμμιὰ ἑτερότητα Ἡ καθαρὴ κατηγορία παραπεμπει στὰ *εἴδη* ποὺ μεταβαίνουν στὴν ἀρνητικὴ κατηγορία ἤτοι στὴν καθεκαστότητα [11] ἡ τελευταία παραπέμπει ὁμως πάλι σ' ἐκεῖνα [12] εἶναι κι αὐτὴ καθαρὴ συνείδηση, ἡ ὁποία μέσα στὸ καθένα, παραμένει γιὰ τὸν ἑαυτό της ἡ ἐναργὴς αὐτὴ ἑνότητα μὲ τὸν ἑαυτό της, μιὰ ἑνότητα ὅμως ποὺ κι αὐτὴ παραπέμπεται σὲ κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖο, ἅπαξ κι ὑπάρχει, ἔχει ἐξαφανισθεῖ, καὶ ἅπαξ κι ἐξαφανισθηκε, ἔχει ἐπίσης ἀναδημιουργηθεῖ

[*136*] Βλέπουμε ἐδῶ τὴν καθαρὴ συνείδηση τεθειμένη μὲ διττὸ τροπο, ἄλλοτε ὡς τὸ ἀνησυχο *πήγαιν'* ἔλα ποὺ διατρεχει ὅλες τὶς στιγμές της, διαισθανόμενο σ' αὐτὲς την ἑτερότητα ποὺ αἴρεται μόλις παει νὰ τὴν συλλάβει ἄλλοτε πάλι μᾶλλον ὡς τὴν *ἡσυχη* βέβαιη γιὰ την *αλήθεια* της *ἑνοτητα*

---

7 Πρόκειται γι'α την νεα κατηγορια του *υποκειμενου* δηλ τοῦ *εγω ως θεμελίου τῆς βεβαιοτητας* που εμφανιζεται τον ιζ αι στὸ «εγω νοῶ» τοῦ Καρτέσιου, που μονον αυτὸ εἶναι ατρωτο στην αμφιβολία

8 *Schema* Αναφορα στὸν «σχηματισμὸ» τῆς *Κριτικῆς τοῦ καθαροῦ λογου*, ὅπου εκτιθενται τα συμπληρώματα που απαιτοῦν οἱ κατηγοριες προκειμένου να καταστοῦν ἐφαρμόσιμες δηλ να γεφυρωθεῖ ἡ σχεση τῆς διανοιας με τὴν αἰσθητὴ ἐποπτεια τοῦ ἐνω με το πραγμα

9 Ἄλλη ἀνάγνωση, «τὴν κατηγορία».

10 Δηλ. μέσα στην «καθαρη διαφορά»

11 Η «Ἔννοια ως τέτοια» τιθεται ως *καθόλου*, το οποιο μεταβαινει στο *επιμέρους* λόγῳ τῆς ἔλλειψης καθορισμοῦ, καὶ τὸ ὁποῖο, αὐτοαναιρούμενο λόγῳ μη καθολικότητας του γίνεται *καθέκαστον* μὲ την ἔννοια τοῦ συγκεχριμενου (μη ἀφηρημένου, μη ἄδειου) καθόλου (*Λογικη*)

12 Ἄλλη αναγνωση «σ ἐκεινη» (στην καθαρὴ κατηγορια)

Κατα τὴν μὲν ἑνότητα ἡ κινηση εἶναι τὸ ἄλλο κατα τὴν δὲ κίνηση ἡ ἡσυχη ἑνοτητα ὁποτε συνειδηση και ἀντικειμενο ἐναλλάσσονται στοὺς ἀμοιβαιους αὐτοὺς προσδιορισμους Ἔτσι ποτε ἡ συνείδηση εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτο της ἡ πηγαινοερχομενη ἀναζητηση κι ἀντικείμενο της το *καθαρὸ αὐτὸ τοῦτο* και ἡ καθαρὴ οὐσια πότε εἶναι για τον ἑαυτο της ἡ ἁπλὴ κατηγορια κι ἀντικειμενο ἡ κινηση τῶν διαφορῶν Ἡ συνειδηση ὡς οὐσια εἶναι ὁμως ἡ ἰδια ὁλη αὐτὴ ἡ πορεια, συνισταται στὸ να μεταβαινει ἀπὸ τὸν ἑαυτο της ὡς ἁπλη κατηγορια στὴν καθεκαστότητα καὶ τὸ ἀντικειμενο, να ἐποπτεύει αὐτη τὴν πορεια σ᾽ αὐτό, να τὸ αἴρει ὡς διακριτο να τὸ *ἰδιοποιεῖται* καὶ νὰ ἐκφέρεται ὡς αὐτὴ ἡ βεβαιότητα ὁτι εἶναι πασα [184] πραγματικότητα, *τοσο* ὁ ἑαυτος της *ὅσο* καὶ τὸ ἀντικείμενο της

Ἡ πρώτη της ἀπόφανση εἶναι μόνον ἡ ἀφηρημένη κενὴ ρηση ὁτι τὰ πάντα εἶναι *δικά της*. Γιατὶ ἡ βεβαιοτητα ὅτι εἶσαι πάσα πραγματικότητα εἶναι πρῶτα ἡ καθαρὴ κατηγορια Αὐτὸ τὸν πρῶτο ὀρθὸ λόγο ποὺ γνωριζει τὸν ἑαυτό του στὸ ἀντικειμενο ἐκφράζει ἡ κενὴ ἰδεοκρατια ποὺ ἀντιλαμβάνεται τὸν λόγο μόνον ὁπως εἶναι ἀρχικὰ γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ παραλογίζεται νομίζοντας ὁτι καταδεικνύοντας τὸ καθαρὸ *δικό μου* τῆς συνείδησης μέσα σὲ καθε εἶναι κι ἐκφράζοντας τὰ πραγματα ὡς αἰσθήσεις ἢ παραστάσεις, ἐμφανισε τὸ *δικό μου* ὡς ὁλοκληρωμένη πραγματικότητα Γι᾽ αὐτὸ ἡ ἰδια πρεπει νὰ εἶναι συναμα ἀπόλυτος ἐμπειρισμος, διοτι γιὰ τὴν *πληρωση* τοῦ κενοῦ *δικοῦ μου*, ποὺ θὰ πεῖ γιὰ τὴν διαφορὰ καὶ κάθε ἀναπτυξη καὶ σχηματισμό του[13] ὁ λόγος της χρειαζεται μιὰ ξενη *πρόσκρουση*[14] ὁπου πρωτοϋπαρχει ἡ *πολλαπλότητα* τῆς αἴσθησης ἢ παραστασης Αὐτη ἡ ἰδεοκρατια γινεται ἔτσι μια αὐτοαντιφατικὴ αμφισημια ἀκριβῶς ὁπως ὁ σκεπτικισμος ναι μὲν αὐτὸς ἐκφραζοταν ἀρνητικὰ ἐνῶ αὐτὴ θετικα, ἀλλὰ οὔτε αὐτὴ βαζει μαζὶ τις ἀντιφατικὲς

---

13 Ἄλλη αναγνωση «της» (οχι τοῦ «κενου δικου μου» αλλα τῆς «διαφορᾶς»).

14. Anstoß – Ἔκφραση του Φιχτε Fichte *Werke* de Gruyter, Βερολινο 1971 τ. 1 σ 228. Το εγω θέτει τὸν εαυτό του καὶ τὸ μη εγώ καὶ ἐν τουτοις χρειάζεται μιὰ ἔξωθεν *πρόσκρουση*

σκεψεις της[15] τῆς καθαρῆς συνειδησης ὡς πάσας πραγματικότητα καὶ μαζὶ τῆς ξενης πρόσκρουσης. δηλαδὴ τῆς αἰσθητήριας αἴσθησης καὶ παραστασης. ὡς ἰσότιμης πραγματικοτητας ἀλλὰ παραδερνει ἐδῶθε κι ἐκεῖθε ἀπὸ τὴν μια στὴν ἄλλη κι ἐχει καταντησει να μετεχει τῆς φαυλης ἀπειριας[16] ἐννοεῖται τῆς αἰσθητῆς Ἀφοῦ ὁ ὀρθος λογος εἶναι πασα πραγματικότητα μὲ τὸ νόημα τοῦ ἀφηρημένου *δικοῦ μου* καὶ τὸ *ἄλλο* εἶναι γι᾽ αὐτὸν ἕνα *ἀδιάφορο ξένο*. ἔχει τεθεῖ ἐδῶ ἀκριβῶς ἐκεινη ἡ ἐπιγνωση τοῦ λόγου περὶ ἄλλου ἡ ὁποία προεκυπτε ὡς *δοξασια*. *ἀντίληψη* καὶ ὡς ἡ *διανοια* ποὺ προσλαμβάνει ὁσα ἐννοῶ κι ἀντιλαμβάνομαι Ἡ ἔννοια αὐτῆς τῆς ἰδεοκρατίας καταγγέλλει συναμα ἡ ἴδια ὅτι ἕνα τετοιο ἐπίσταμαι δὲν αληθεύει γιατὶ μόνον ἡ ἑνότητα τῆς καταληψης[17] εἶναι ἡ αληθεια τοῦ ἐπίσταμαι Ὁ καθαρὸς λόγος αὐτῆς τῆς ἰδεοκρατίας. γιὰ νὰ φθάσει αὐτὸ τὸ *ἄλλο* ποὺ γι᾽ αὐτὸν εἶναι *οὐσιῶδες*. ποὺ θὰ πεῖ ἀρα τὸ *αὐτὸ τοῦτο*.[18] τὸ ὁποῖο ὁμως δὲν περιέχει ὁ ἴδιος. ἐπαναπαραπεμπεται λοιπὸν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ σ᾽ ἐκεινη τὴν ἐπίγνωση ποὺ δὲν εἶναι ἐπίγνωση τοῦ ἀληθοῦς· [*137*] ἔτσι ἐν ἐπιγνώσει του καὶ οἰκειοθελῶς καταδικάζεται σ᾽ ἕνα ἀναληθὲς ἐπίσταμαι. καὶ δὲν μπορεῖ να γλιτώσει ἀπὸ τὴν δοξασία καὶ τὴν ἀντίληψη. ποὺ γι᾽ αὐτὸ τὸν ἴδιο δὲν ἔχουν ἀληθεια Ἀντιφασκει ἄμεσα μὲ τὸ νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι κάτι διττό. δίχως ἄλλο ἀντιθετικό. εἶναι ἡ *οὐσια*. ὅτι εἶναι ἡ *ἑνότητα τῆς κατάληψης* κι ἐξ ἴσου τὸ *πράγμα*.[19] που. ὁπως κι ἂν

---

15 Βλ *σ* [106/*81*]

16 Η «φαυλη απειρια» εἶναι η επ ἄπειρον πρόοδος ερμηνευόμενη ως πηγαιν᾽ ἔλα μεταξυ δυο ασυμβίβαστων στιγμῶν Βλ *Λογικη W* 6 155 κ ε *GW* 21 129 κ ε καὶ παρακατω *σ* [243/*179*] σημ 96

17 Apperzeption ὁρολογια ἀπὸ την «Παραγωγη τῶν καθαρῶν εννοιων τῆς διανοιας» στην *Κριτικη τοῦ καθαροῦ λόγου* («καταγωγικα συνθετικη ενοτητα τῆς καταληψης» Β 131-136)

18 Δηλ. το *πραγμα αὐτὸ τοῦτο* τὸ Ding an sich που η καντιανη φιλοσοφια θετει πίσω απὸ τα φαινόμενα θεωρωντας ὅτι γνωριζουμε μονο τα δεύτερα καὶ ὄχι εκεινο ενῶ συνάμα θεωρει πως μπορουμε παρ᾽ ὅλα αυτα να ἔχουμε αληθινη γνωση Αυτὸ θεωρεῖ ἐδῶ αντιφαση ὁ Ἔ

19 Για τὸν Καντ συγκροτοῦμε κάποια φαινομενα ως ενα αντικειμενο χαρη στην καταγωγικα συνθετικη ενότητα τῆς καταληψης (υπερβατολογικὸ εγω) αλλ αγνοοῦμε τὸ πραγμα που γεννα τα φαινόμενα αυτα ἄρα δεν ξερουμε ἂν η συγκροτηση μας ανταποκρινεται σ αυτό

λεγεται *ξένη πρόσκρουση* ἢ *ἐμπειρικὸ* ὂν (Wesen) ἢ *αἰσθητότητα* ἢ τὸ *πραγμα αὐτὸ τοῦτο*. δὲν παυει. κατὰ την ἔννοια του νἄναι ὁ ἴδιος. ξένος σ᾽ αὐτὴ τὴν ἑνότητα ὅρος [20]

Αὐτη ἡ ἰδεοκρατια ἀντιφασκει ἔτσι. γιατὶ ἰσχυρίζεται ὁτι ἡ *ἀφηρημενη ἔννοια τοῦ* λόγου εἶναι τὸ ἀληθες ὁποτε ἡ πραγματικότητα γεννιέται γι᾽ αὐτὴν ἄμεσα καὶ ἐξ ἰσου ὡς[21] μια πραγματικότητα ποὺ πολλῶ μᾶλλον δὲν εἶναι τοῦ λόγου. ἐνῶ συναμα ὑποτιθεται ὁτι ὁ λόγος εἶναι πασα πραγματικότητα· αὐτὸς παραμένει μιὰ ἀνησυχη ἀναζήτηση. ἡ ὁποια. κατὰ την ἴδια τὴν ἀναζήτηση. χαρακτηρίζει τὴν ἱκανοποίηση τῆς εὑρεσης ὡς ἀδύνατη ἁπλῶς – Ἀλλα *τόσο* ἀσυνεπὴς δὲν εἶναι δα ὁ ἐνεργὰ πραγματικὸς λόγος ἀντιθετα. ὀντας πρῶτα μόνον ἡ *βεβαιότητα* ὅτι εἶναι πάσα πραγματικότητα. ἔχει συνείδηση μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν *ἔννοια* ὅτι. ὡς *βεβαιότητα* ὡς *ἐγώ*. δὲν εἶναι ἀκόμη στ᾽ ἀληθεια ἡ πραγματικότητα. κι ἔχει τὴν παρόρμηση ν᾽ ἀνεβασει την βεβαιότητα του στὴν ἀληθεια καὶ νὰ πληρώσει τὸ *κενὸ* «δικό μου».

---

20 Ο Φιχτε δὲν δέχεται τὸ «πραγμα αυτὸ τοῦτο» τοῦ Καντ Αλλα εφ ὁσον μιλᾶ γιὰ «ξενη πρόσκρουση». ενῶ θέλει να απαγαγει τὸ περιεχομενο τῆς γνωσης ἀπὸ τὸ υπερβατολογικὸ εγω διατηρεῖ την ἴδια αντιφατικη δομη σκέψης

21 Ἄλλη αναγνωση «ὁπότε ἡ γι αυτην πραγματικότητα γεννιεται ἄμεσα εξ ἴσου ως»

Α ΠΑΡΑΤΗΡΩΝ ΛΟΓΟΣ

Αὐτη ἡ συνειδηση για τὴν ὁποια τὸ *εἶναι* ἔχει το νόημα τοῦ *δικοῦ της* βλεπουμε μεν ὁτι ἐπανερχεται στην δοξασία και τὴν ἀντίληψη. πλην ὁχι ὡς βεβαιοτητα γιὰ κάτι μόνον ἄλλο. ἀλλὰ μὲ τὴν βεβαιοτητα ὁτι ἡ ἴδια εἶναι αὐτὸ τὸ ἄλλο. Πριν. τῆς *συνεβη* μόνο νὰ ὑποπέσουν διαφορα ἀπὸ τὸ πραγμα στὴν ἀντιληψή της και νὰ τὰ *μαθει ἐμπειρικα* ἐδῶ στήνει ἡ ἰδια τὶς παρατηρησεις και τὴν ἐμπειρια [1] Ἡ δοξασια και ἡ ἀντιληψη. ποὺ ἄρθηκαν πρὶν κατ᾽ ἐμᾶς. αἴρονται τώρα [186] ἀπὸ τὴν συνείδηση κατὰ την ἴδια τὸν λόγο ἐνδιαφέρει νὰ *ἐπίσταται* τὴν ἀληθεια· ὁ.τι εἶναι πράγμα κατὰ τὴν δοξασία και τὴν ἀντίληψη να τὸ βρεῖ ὡς ἔννοια. ποὺ θὰ πεῖ νἄχει μόνο συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του μεσα στὴν πραγμότητα. Ὁ λόγος ἔχει λοιπὸν τώρα ἑνα καθολικὸ *ἐνδιαφέρον* γιὰ τὸν κόσμο γιατὶ εἶναι ἡ βεβαιότητα ὅτι ὁ ἴδιος ἔχει παρουσια στὸν κοσμο δηλαδὴ ὁτι ἡ παρουσια εἶναι ἔλλογη Ζητᾶ τὸ ἄλλο του ἔχοντας ἐπίγνωση ὅτι δὲν κατέχει σ᾽ αὐτὸ τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸν ἑαυτό του ἀναζητεῖ μόνο τὴν ἴδια του τὴν ἀπειρία [2]

Ἀρχικὰ μόνο διαισθανόμενος τὸν ἑαυτό του μέσα στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ἤτοι ἔχοντας ἐπίγνωση αὐτῆς μόνον ὡς τοῦ ἐν γένει *δικοῦ του*. παιρνει. μ᾽ αὐτὴ τὴν ἔννοια οἰκουμενικὰ κατοχὴ τῆς διαπιστευμενης ἰδιοκτησίας του καὶ φυτευει σ᾽ ὁλα τὰ ὕψη κι ὁλα τα βάθη τὸ [*138*] σημεῖο τῆς ἐπικυριαρχιας του Αὐτὸ τὸ ἐπιφανειακὸ δικό μου δὲν εἶναι ὅμως τὸ ἔσχατο ἐνδιαφερον του ἡ χαρὰ τῆς καθολικῆς αὐτῆς κατοχῆς δὲν παυει νὰ βρισκει στὴν ἰδιοκτησία της τὸ ξένο ἄλλο τὸ ὁποῖο δὲν ἐνεχει ὁ ἴδιος ὁ ἀφηρημενος λογος Ὁ λόγος διαισθανεται τὸν ἑαυτό του ὡς μιὰ βαθύτερη οὐσια. γιατὶ τὸ καθαρὸ ἐγω *εἶναι* και ἀναγκαστικὰ ἀπαιτεῖ ἡ διαφορά. τὸ *πολλαπλὸ εἶναι* νὰ τοῦ προκυψει τὸ ἴδιο ὡς τὸ δικό του να ἐποπτευσει [3] τὸν ἑαυτο του ως την *ἐνεργὸ πραγματικοτητα*

---

1 Τὸ *πειραμα* (στημενη εμπειρια) προυποθετει την πεποιθηση οτι ὁ κοσμος εἶναι ὀρθολογικα δομημένος ἄρα ὁτι ἐδῶ μαθαινουμε για τὸν λογο την δικη μας οὐσία ως ἐλλόγων ὄντων

2 Δηλ το γεγονὸς οτι εἶναι ο ιδιος και συναμα τὸ ἄλλο του

3 Ἄλλη αναγνωση «Ὁ λογος διαισθανεται τὸν εαυτο του ως μια

και νὰ τὸν ἀνευρει παρόντα ὡς σχῆμα και πραγμα Ἀλλὰ τι κι ἂν ἀνασκαλισει ὁ λογος ὁλα τα σωθικα τῶν πραγματων και τους ἀνοιξει ὁλες τις φλεβες για να ἰδεῖ τὸν ἑαυτό του να πετιέται ἀπὸ μέσα τους, δὲν θἄχει τέτοια τύχη, θα πρέπει να ἐχει πρῶτα ὁλοκληρωθεῖ στὸν ἑαυτο του ὡστε να μπορεσει τοτε να ἔχει τὴν ἐμπειρια τῆς ὁλοκληρωσής του

Ἡ συνειδηση *παρατηρεῖ* αὐτὸ σημαινει ὁτι ὁ λογος θέλει νὰ βρισκει, καὶ να ἔχει τὸν ἑαυτο του ὡς ὑπαρχον ἀντικείμενο, ὡς τροπο *ἐνεργὰ πραγματικο, αἰσθητα παροντα* Ἡ συνείδηση αὐτοῦ τοῦ παρατηρεῖν νομιζει και λεει βεβαια ὁτι θελει να μαθει ἐμπειρικὰ *ὄχι τὸν ἑαυτό της* ἀλλ᾽ ἀντιθετως *τὴν οὐσία τῶν πραγμάτων ὡς τῶν πραγματων* Τὸ ὁτι αὐτὴ ἡ *συνειδηση* αὐτὸ νομίζει καὶ λέει ὀφειλεται στὸ ὅτι *εἶναι* λογος ἀλλα ὁ λόγος δὲν τῆς εἶναι ἀκομη ἀντικειμενο ὡς τετοιος. Ἂν ἤξερε τὸν *λόγο* ὡς ὅμοια οὐσία τῶν πραγματων καὶ τοῦ ἑαυτοῦ της, κι ὅτι αὐτὸς μόνο μέσα στὴν συνείδηση μπορεῖ νὰ εἶναι παρὼν μὲ τὸ ἰδιάζον σχῆμα του, [187] θὰ βυθιζόταν μᾶλλον μέσα στὸ δικό της βαθος, ἀναζητωντας τον ἐκεῖ παρὰ στὰ πράγματα Ἂν τὸν εἶχε βρεῖ μεσα σ᾽ αὐτό, θὰ παραπεμπόταν ἀπὸ κεῖ πάλι πρὸς τὰ ἔξω στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα, προκειμένου νὰ ἐποπτεύσει τὴν αἰσθητὴ ἔκφρασή του σ᾽ αὐτήν, ἀλλὰ θὰ ἐκλάμβανε πιὰ αὐτὴ τὴν ἔκφραση οὐσιωδῶς ὡς *ἔννοια* [4] Ὁ λόγος, ὁπως ἀνακυπτει *ἄμεσα* ὡς ἡ βεβαιότητα τῆς συνείδησης ὁτι αὐτὴ εἶναι πασα πραγματικότητα, ἐκλαμβάνει τὴν πραγματικότητα του μὲ τὴν ἔννοια τῆς *ἀμεσότητας τοῦ εἶναι*, τὴν δὲ ἑνότητα τοῦ ἐγω μ᾽ αὐτὴ τὴν ἀντικειμενικὴ οὐσία ἐπίσης μὲ τὴν ἔννοια μιᾶς *ἄμεσης ἑνότητας* στὴν ὁποία ὁ ἴδιος δὲν ἔχει ἀκόμη χωρίσει καὶ ἐπα-

---

βαθυτερη οὐσία ἀπ ὅ τι *εἶναι* τὸ καθαρὸ εγω και αναγκαστικα απαιτει η διαφορα, τὸ *πολλαπλὸ εἶναι* να προκυψει κι αὐτὸ στὸ εγω ως τὸ δικο του τὸ εγὼ νὰ ἐποπτευσει»

4 Στὸ ἐγελιανὸ συστημα ἡ *Λογικη* διερευνᾶ την συγκρότηση τῶν κατηγοριῶν πριν τὶς δει στην φυση και τὸν ἄνθρωπο « Η λογικη πρέπει να εκληφθεῖ ὡς τὸ συστημα τοῦ καθαροῦ λόγου ως τὸ βασίλειο τῆς καθαρῆς σκέψης [...] Γι αυτὸ μπορεῖ κανεις να ἐκφρασθει λεγοντας οτι αυτὸ τὸ περιεχόμενο εἶναι *ἡ ἔκθεση τοῦ θεοῦ ὅπως εἶναι στην αἰώνια οὐσια του πριν την δημιουργια τῆς φυσης καὶ ενὸς πεπερασμενου νοῦ*» (*Λογικη W* 5 44 *GW* 21 34)

νενωσει τις στιγμὲς τοῦ εἶναι και τοῦ ἐγω. ἤτοι τὴν ὁποία δὲν ἐχει ἀκομα γνωρισει [5] Προσεγγίζει λοιπὸν τα πραγματα ὡς παρατηρουσα συνειδηση νομιζοντας ὁτι τὰ ἐκλαμβανει στ᾽ ἀληθεια[6] ὡς αἰσθητὰ πραγματα ἀντιτιθέμενα στὸ ἐγώ μονο που μ᾽ αὐτὴ τὴν δοξασια ἀντιφασκει ἡ ἐνεργὸς πράξη του γιατι ὁ λογος *γνωρίζει* τα πραγματα. μεταμορφωνει τὴν αἰσθητοτητα τους σὲ *ἐννοιες*. που θα πεῖ ἀκριβῶς σ᾽ ἐνα εἶναι τὸ ὁποῖο εἶναι συναμα ἐγω ἀρα την νοηση σε ὀντικὴ νοηση ἢ τὸ εἶναι σε νοητο εἶναι. καὶ ἰσχυριζεται. στην πραξη. ὁτι τὰ πραγματα ἀληθευουν μονον ὡς ἔννοιες. Κατ αὐτὴ τὴν παρατηρουσα συνείδηση προκύπτει ἐδῶ μονο το τι εἶναι *τὰ πραγματα* ἐνῶ κατ᾽ ἐμᾶς τὸ τι εἶναι *αυτη ἡ ἰδια* ἀποτελεσμα τῆς κινησης της θα εἶναι ὅμως νὰ γινει κατὰ τὸν ἑαυτο της ὁ.τι εἶναι αὐτὴ τουτη

Ἡ ἐνεργεια τοῦ παρατηροῦντος λόγου πρεπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς πρὸς τις στιγμες τῆς κινησής της. πῶς προσλαμβανει τὴν φυση. τὸν νοῦ και τελικὰ τὴν σχέση τους ὡς αἰσθητὸ εἶναι κι ἀναζητεῖ τὸν ἑαυτό του ὡς ὑπάρχουσα ἐνεργὸ πραγματικότητα.

a. Παρατηρηση τῆς φυσης

[*139*] Ὅταν ἡ μὴ σκεπτομενη συνειδηση λεει τὴν παρατηρηση και ἐμπειρια πηγὴ τῆς αλήθειας. τα λογια της μπορεῖ καλλιστα ν᾽ ἀκουγονται σαν νὰ προκειται μοναχα για γευση. [188] ὁσφρηση ἀφη ἀκροαση καὶ ὁραση· μὲ τὸν ζῆλο της νὰ προταξει την γεύση ὁσφρηση κ λπ ξεχνᾶ να πεῖ ὁτι στὴν πραγματικοτητα ἐχει ἐπισης ἤδη εξ ἰσου οὐσιαστικα προσδιορίσει για λόγου της τὸ ἀντικείμενο αὐτῆς τῆς αἴσθησης κι ὅτι αὐτὸς ὁ προσδιορισμὸς εἶναι ἂν μη τι ἄλλο τὸ ἴδιο σημαντικὸς γι᾽ αὐτην ὅσο ἡ ἐν λογω αἴσθηση Θα παραδεχθεῖ χιο-

---

5 Ι νωριζω θα πει αναλυω τὸ πραγματικὸ ὅλο σε νοητικες πλειρες και τὸ αναγκατασκευαζω βασει αυτων Ἄρα πρεπει πρωτα να ξεχωρισω τ εἶναι αντικειμενικο και τι υποκειμενικο

6 In Wahrheit nehme: αντιλαμβάνεται αληθως Βλ το λογοπαίγνιο σ [92/70]

λας αμεσως ότι δεν τὴν ενδιαφερει μονον ἐτσι γενικα ν᾽ ἀντιλαμβανεται, και δὲν θα ἀποδεχθεῖ ὡς παρατηρηση, π.χ την αντιληψη πως ὁ τάδε σουγιὰς εἶναι πλαι στην ταδε ταμπακιερα. Το αντιληφθεν ὀφειλει νἄχει τουλαχιστον τὸ νοημα ενὸς *καθόλου*, ὁχι ἑνὸς *αισθητοῦ τόδε τι*

Τοῦτο τὸ καθολου εἶναι ἐτσι πρῶτα μόνον ὁ,τι *μενει ὁμοιο πρὸς τὸν ἑαυτο του* ἡ κινηση του μόνον ἡ ὁμοιόμορφη ἐπανοδος τῆς αυτῆς ἐνεργειας Ἡ συνειδηση που κατα τοῦτο ανευρισκει στὸ ἀντικειμενο μονο τὴν *καθολικοτητα*, ητοι το *αφηρημενο δικο μου*,[7] πρεπει να παρει ἐπανω της την κυριολεκτικὴ κινηση του [8] ἐφ᾽ οσον δεν εἶναι ακομα ἡ διανοια αὐτοῦ, νὰ εἶναι τοὐλαχιστον η μνημη του[9] ἡ ὁποία ὁ,τι ὑπάρχει μονο με καθεκαστο τροπο στην ἐνεργο πραγματικοτητα, τὸ ἐκφραζει μὲ καθολικο τροπο Γιὰ την ἐπιφανειακὴ αὐτὴ ἐξαγωγὴ απὸ τὴν καθεκαστοτητα καὶ τὴν εξ ἰσου ἐπιφανειακη μορφη τῆς καθολικοτητας, ὁπου τὸ αἰσθητὸ ἁπλῶς προσλαμβάνεται χωρὶς νὰ ἔχει γινει καθολικὸ στον ἑαυτό του, για τὴν *περιγραφὴ* τῶν πραγματων, ἡ κίνηση δὲν ὑπαρχει μέσα στὸ ἴδιο το ἀντικειμενο ὑπάρχει μᾶλλον μονο μεσα στην περιγραφή Τὸ ἀντικειμενο, με τὸ ποὺ θὰ περιγραφεῖ, ἐχει λοιπὸν χασει τὸ ἐνδιαφερον του μόλις περιγραψουμε ένα, ἀναγκαστικα πιανουμε ἕνα ἄλλο κι ἀναζητοῦμε πάντα ένα ἄλλο για νὰ μὴ σταματησει ἡ περιγραφη. Ὁταν πια δὲν βρισκουμε εὐκολα νέα *ὁλοκληρα* πραγματα, ἀναγκαστικα ἐπανερχόμαστε σ᾽ ὅσα ἔχουμε ἤδη βρεῖ, τα διαιροῦμε και ἀναλύουμε παραπέρα ἀνιχνεύοντας ἀκόμη σ᾽ αὐτὰ νεες ὄψεις τῆς πραγμότητας.[10] Ποτὲ αυτὸ το ἀοκνο ἀνησυχο ἔνστικτο δεν μπορεῖ νὰ ξεμεινει ἀπὸ ὑλικό· ἡ ἀνευρεση ἑνὸς

---

7 Ο γαλλος μεταφραστης J.-P Lefebvre (*Phénoménologie de l esprit* Aubier, Παρίσι 1991 σ 185 σημ. 2) θεωρεῖ ὅτι ὑπάρχει ἐδῶ ἕνα λογοπαιγνιο: Allg*emein*heit / das abstrakte *Mein*.

8 Πρβλ. σ [97/74] καὶ [99-101/75-77] Ἂν ουσιῶδες στὸ αντικειμενο χρινεται· ἡ *ὁμοιότητα πρὸς εαυτόν*, η αντιληψη παιρνει πανω της την διαφορα του. Ἀφοῦ η περιγραφὴ ἐξαίρει τα αναλλοίωτα γνωρισματα του ἀντικειμένου, ἡ μεταβολη του τοποθετεῖται μεσα της

9 Η φυσικὴ ἱστορια καταγράφει· δεν εξηγει βοηθα την μνημη οὐ την κατανοηση

10 Πρβλ. παρακαπανω την *Κατ᾽ αισθηση βεβαιοτητα* σ [82/63]

νέου ἀξιόλογου εἰδους ἤ και ένὸς νεου πλανητη ποὺ ενῶ εἶναι ενα ἀτομο τοῦ ἀνηκει ὡστόσο ἡ φύση ένὸς καθολου θα λάχει μόνο σε τυχερους [189] Ὁμως τὸ ὁριο τοῦ τι εἶναι *σημαντικὸ* (*ausgezeichnet*), ὁπως ὁ ἐλεφαντας, ἡ δρυς, [*140*] ὁ χρυσος, τι εἶναι *γένος* καὶ τί *εἶδος*, ἀκολουθεῖ πολλὲς διαβαθμισεις μεχρι την ἄπειρη *ἐξειδικευση* τῆς χαωδους πανιδας και χλωριδας, τῶν εἰδῶν ὁρους ἤ τῶν μόνο βίαια και τεχνητὰ εμφανίσιμων μεταλλων γαιῶν κ λπ Σε τοῦτο το βασιλειο τῆς ἀοριστιας τοῦ καθολου, ὁπου ἡ ἐξειδίκευση πλησιαζει παλι την *ἐξατομικευση*, και ἐδῶ κι ἐκεῖ ξαναπεφτει μαλιστα πληρως σ᾽ αὐτην.[11] ἀνοιγεται ένα ἀνεξαντλητο ἀποθεμα για τὴν παρατηρηση καὶ περιγραφη Ἐδῶ, ὅμως, ὁπου τῆς ἀνοιγεται ένα ἀπεραντο πεδιο, στὸ ὅριο τοῦ καθόλου, ἴσως ἀντὶ ένὸς ἀμετρητου πλουτου ηὗρε μονο τὸ περας τῆς φυσης και τῆς ἴδιας της τῆς ἐνέργειας· δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ ξερει μήπως κατι ποὺ εἶναι φαινομενικὰ αὐτὸ τοῦτο εἶναι μια τυχαιότητα· ὁ,τι φέρει ἐπάνω του τὸν χαρακτηρα ένὸς μορφώματος συγκεχυμένου ἤ ἀνώριμου, ἀδυναμου καὶ μόλις ἀναπτυσσόμενου ἀπὸ την στοιχειώδη ἀοριστια, δὲν μπορεῖ νὰ ἐχει κἂν τὴν ἀξίωση νὰ περιγραφεῖ

Ἐνῶ μόνο τὰ πράγματα φαίνεται νὰ ἐνδιαφερουν τὴν ἀναδίφηση καὶ περιγραφὴ αὐτή, στὴν πράξη βλέπουμε ὅτι δὲν ἀκολουθεῖ τὴν *αἰσθητὴ ἀντίληψη*, αὐτὸ ἀπὸ το ὁποῖο *γνωρίζονται*[12] τὰ πράγματα εἶναι ἴσα ἴσα σημαντικότερο γι᾽ αὐτὴν παρὰ τὸ ὑπόλοιπο εὖρος τῶν αἰσθητῶν ἰδιοτήτων, ποὺ εἶναι ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητες γιὰ τὸ ἴδιο τὸ πράγμα, γιὰ τὴν συνείδηση ὅμως ἀμελητέες Μ᾽ αὐτὴ τὴν διάκριση σὲ *οὐσιῶδες* καὶ *ἐπουσιῶδες*, ἡ ἔννοια ὑψώνεται ὑπεράνω τοῦ αἰσθητοῦ διασκορπισμοῦ, ἡ δὲ γνωση μαρτυρεῖ ἔτσι ὅτι τὴν

---

11 Συζητιόταν τότε ἂν οι μοναδικότητες ἀναιροῦν τὸ συστημα τῶν εἰδῶν Για τὸν Μπυφφὸν (Buffon *Histoire naturelle des quadrupèdes* γιὰ τὸν χοῖρο) ὁ Καγγιγιὲμ λεει «Μοναδικὸ δὲν εἶναι τὸ ὂν που ξεπερνᾶ καθε εἶδος οσο ὅποιο εἶναι τὸ ἴδιο του τὸ εἶδος» (G Canguilhem «Du singulier...» *Études d'histoire et de philosophie des sciences*, Vπη Παρίσι ²1970)

12 Μὲ την ἔννοια τοῦ *αναγνωρίζω* που βρίσκουμε παρακατω στην αναζητηση *γνωρισμάτων* (Merkmale) τῶν caractères τοῦ Λινναιου (Linné) και τοῦ Μπυφφον

ενδιαφερει τουλαχιστον τοσο οὐσιαστικα *ὁ ἑαυτος της* ὁσο καὶ τα πραγματα Μ αυτὴ την διττὴ ουσιαστικοτητα ταλαντεύεται για τὸ ἂν ὁ,τι εἶναι κατὰ *την γνωση* οὐσιῶδες καὶ ἀναγκαῖο εἶναι τὸ ἴδιο καὶ στα *πραγματα*. Ἀφ᾽ ἑνος, ὑποτίθεται ὁτι τα *γνωρισματα* ὑπηρετοῦν μονο τὴν γνωση για να διακρινει τὰ πραγματα τὸ ἑνα ἀπὸ τὸ ἀλλο αφ᾽ ἑτερου δέ, ὁτι γνωριζουμε ὄχι τὸ ἐπουσιῶδες τῶν πραγματων ἀλλὰ αὐτὸ διὰ τοῦ ὁποίου τα ἴδια *αποσπῶνται* ἀπὸ την [190] καθολικὴ συνεχεια τοῦ εἶναι ἐν γενει, *ἀποχωριζονται* απὸ το ἀλλο και ὑπαρχουν *καθ᾽ αὑτα* [13] Ὑποτιθεται ὁτι τὰ γνωρισματα δὲν ἐχουν μονο ουσιαστικὴ σχεση με τὴν γνωση αλλα ἐνεχουν και τους οὐσιωδεις καθορισμους τῶν πραγματων, καὶ ὁτι τὸ τεχνητὸ συστημα εἶναι σύμφωνο μὲ τὸ συστημα τῆς ἴδιας τῆς φυσης, καὶ ἐκφραζει μόνον αὐτο Τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖο ὡς ἐκ τῆς ἐννοιας τοῦ λόγου τὸ δὲ ἐνστικτο του –γιατὶ μονον ὡς τέτοιο φερεται σ᾽ αὐτὴ την παρατηρηση– ἐχει μαλιστα ἐπιτυχει στα συστηματα του αὐτὴ τὴν ἑνότητα, ακριβῶς ἐκεῖ ὁπου τα ἀντικειμενα τοῦ λογου τὰ ἰδια ἔχουν ἐτσι ὥστε διαθέτουν μιὰν οὐσιαστικότητα ἢ ἑνα *καθ᾽ἑαυτὸν εἶναι* στὸν ἑαυτό τους, καὶ δὲν εἶναι μόνο μιὰ συντυχία τῆς ταδε *χρονικῆς στιγμῆς* ἢ τοῦ δεἶνα *ἐδῶ* Παιρνουμε τα διακριτικὰ γνωρίσματα τῶν ζώων, π χ . ἀπὸ τὰ νύχια[14] καὶ τὰ δόντια [15] γιατὶ ὀντως ὄχι μόνον ἡ γνωση *διαχωρίζει* τὸ ἑνα ζῶο ἀπὸ τα ἄλλα μεσω αὐτῶν, ἀλλὰ μέσῳ αὐτῶν τὸ ἰδιο τὸ ζῶο *ἀποχωριζει* τὸν ἑαυτο του μ᾽ αὐτὰ τὰ ὅπλα αυτοσυντηρεῖται *καθ᾽ ἑαυτο*, και χώρια [*141*] ἀπ᾽ τὸ καθόλου Τὸ φυτὸ δεν φθανει αντιθετα στὸ *καθ᾽ἑαυτὸν* εἶναι, μόνον ἀγγίζει τὸ ὁριο τῆς ἀτομικοτητας γι᾽ αὐτὸ κι ἡ καταγραφὴ και διακρισή του γινονται σ᾽ αὐτὸ τὸ οριο, ὁπου φαινομενικα *διχαζεται* σὲ φυ-

---

13 Για τὸν Μπυφφον η κλιμακα τῶν ὄντων εἶναι συνεχης («συνεχὴς κλιμακα αντικειμένων») αλλὰ ὑπάρχουν μόνον ἄτομα («υπαρχουν πραγματικα μόνο ἀτομα στην φυση γενη τάξεις μονο στὴν φαντασία μας» Buffon *Œuvres complètes* I σ 36 39 παραθεμα Μ Foucault *Les mots et les choses* Gallimard Παρίσι 1966 σ. 159-160)

14 Βλ Αριστοτελους *Περὶ τὰ ζῷα ιστοριαι*. 499 β 6-500 β 13.

15 Βλ C Linneus (Ch Linné) *Systema naturae* Λέυντεν 1735 (κατα *GW* 9 498)

λα [16] Ἀλλ᾽ ὅ τι βρισκεται χαμηλότερα παύει πια νὰ διακρίνει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸ ἄλλο. ἴσα ἴσα χανεται μόλις μπεῖ στὴν ἀντιθεση Τὸ *στάσιμο εἶναι* καὶ τὸ *εἶναι ἐν ἀναφορᾷ* συγχρούονται τὸ πραγμα εἶναι κατι ἀλλο μέσα στὸ δευτερο παρὰ κατὰ τὸ πρῶτο. ἐνῶ ἀντιθετα τὸ ἀτομο συνίσταται στὸ νὰ συντηρεῖ τὸν ἑαυτό του ἐνῶ ἀναφερεται σὲ ἄλλα Ἀλλ᾽ ὅ,τι δὲν τὸ μπορεῖ αὐτό. καὶ γίνεται *χημικῷ τῷ τρόπω* ἀλλο ἀπ᾽ ὅ,τι εἶναι *ἐμπειρικῶ τῶ τροπω*. μπερδεύει την γνώση καὶ τὴν φερνει στὴν ἴδια σύγκρουση για τὸ ἂν θα σταθεῖ στὴν μια ἢ τὴν ἄλλη ὄψη. ἀφοῦ τὸ ἴδιο τὸ πράγμα δὲν εἶναι κατι ποὺ μένει ὅμοιο κι ἐπάνω του οἱ ὄψεις ἀλληλεκπίπτουν [17]

---

16 Βλ C Linné *Systema vegetabilium* 14η ἔκδ Γοτιγγη 1735 (κατα *GW* 9 499)

17. Βλ την *Λογικη τῆς Ἱένας* «Τὸ υποκειμενο που εἶναι ὅμοιο με τὸν ὁρισμο του και δὲν εἶναι ἄλλο απ αυτον. δὲν εἶναι λοιπὸν ἕνα καθεκαστον ουσιωδης *καθορισμός* του εἶναι ἐκεῖνος μὲ τὸν ὁποῖο *στρεφεται εναντιον ἄλλων επιμέρους* καὶ *αὐτοσυντηρειται* ἔτσι *στραμμενο εναντίον τους* Ἄρα στὸν *ὁρισμὸ* εμβίων πραγματων ἀναγκαια περιελήφθη *ὁ προσδιορισμὸς τῶν επιθετικῶν ἢ ἀμυντικῶν ὅπλων* ως αυτῶν μὲ τα ὁποια αυτοσυντηροῦνται εναντιον ἄλλου επιμέρους τὸ *ασθενέστερο φυτικὸ γενος* πρέπει δὲ νὰ προσδιορισθεῖ ἀνάλογα μ αὐτὸ δια τοῦ ὁποιου κι αὐτο *συντηρεῖται* αλλὰ μόνον ὡς καθόλου ἐνῶ *καταστρεφεται* ὡς καθέκαστον ἄρα τῆς *γενετήσιας αναφορᾶς* Τὸ ἔτι *ἀσθενέστερο* ανόργανο δὲν συντηρειται κἂν *ως εἶδος στην καταστροφη* του *παρα παυει εδῶ νὰ εἶναι γενικὰ* ο,τι εἶναι και *ὁ ουσιαστικὸς καθορισμός του εἶναι αὐτὸς* ΟΠΟΥ ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΕΤΑΙ» εν τὸ *προϊὸν* τῆς χημικῆς ανάλυσης (*GW* 7 106-107). – Βλ και την *Λογικη*: «Τὸ ἐπιμερους απέναντι στὸ καθόλου ἄρα κι η διαιρεση γενικα. εἶναι ἐδῶ κατι τόσο τυχαῖο που μπορει ν αποδοθεῖ σ ενα ἔνστικτο του λόγου τὸ οτι βρισκει κανεις στην [εμπειρικη] γνωση λόγους διαιρεσης και διαιρεσεις ποὺ ἐμφανίζονται συμφωνοι μὲ την ἔννοια οσο επιτρεπουν οι αισθητες ιδιότητες Π χ για τα ζῶα τα συστηματα χρησιμοποιοῦν τὰ διατροφικα ὄργανα δόντια και νυχια ως λόγο διαιρεσης εικρυτερης σημασιας αρχικὰ λογίζονται μόνον ως ὄψεις οπου σημειωνονται πιὸ εὔκολα τα γνωρισματα για υποκειμενικη χρηση της γνωσης Αλλὰ στην πραξη τα ὄργανα αὐτὰ δὲν ενεχουν μόνο μιὰ διάκριση απὸ εναν εξωτερικὸ αναλογισμό. εἶναι τὸ ζωτικὸ σημεῖο τῆς ζωικῆς ατομικοτητας. ἐκει ὅπου αὐτοτίθεται ως καθεκαστον αποχωριζόμενη απὸ τὸ ἄλλο της ἐξωτερικῆς σ᾽ αὐτὴν φυσης –ως αὐτοσχετιζόμενη– καὶ απὸ την συνεχεια πρὸς ἄλλο – Στὸ *φυτὸ* τὰ ὄργανα γονιμοποίησης συνιστοῦν εκεινο τὸ ὕψιστο σημειο της φυτικῆς ζωῆς μὲ τὰ ὁποια αὐτὸ ὑποδηλωνει την μετάβαση στην διαφορὰ τῶν φύλων καὶ ἄρα στὸ ατομικὸ καθέκαστον» (*W* 6. 525-526 *GW* 12 219) Θεωρεῖται πηγη ο Blumenbach *Handbuch der Naturgeschichte* 1779

Σὲ τετοια συστηματα τοῦ τι παραμενει καθολικα ομοιο με τὸν ἑαυτο του. ἐτοῦτο ἐχει ἄρα τὴν σημασια πως εἶναι ὁ,τι μενει ὅμοιο με τὸν ἑαυτο του τοσο στην γνωση ὁσο και στα ἰδια τα πραγματα Μονο που [191] αὐτὴ ἡ απορροη τῶν *μονιμα ὁμοιων καθορισμῶν*. καθένας ἐκ τῶν οποίων περιγραφει ἡσυχα την ακολουθια τῆς προοδου του και ἐχει τοπο γιὰ να ὑπαρξει ἀπροσκοπτα καθ᾽ αὑτον. κατ᾽ οὐσιαν μεταβαινει ἐξ ἰσου στὸ ἐναντιό της στην συγχυση αὐτῶν τῶν καθορισμῶν γιατι τὸ γνωρισμα. ὁ καθολικὸς καθορισμός. εἶναι ἡ ἑνότητα τοῦ αντιθετικοῦ. τοῦ ὁρισμένου καὶ τοῦ αὐτοῦ τούτου καθολικοῦ ἄρα ἀναγκαστικα ἀποσυντιθεται συμφωνα μ αὐτὴ την ἀντίθεση Κι ἂν ὁ καθορισμὸς ἀπὸ την μια πλευρὰ νικᾶ τὸ καθολικὸ ὁπου ἔχει τὴν οὐσια του. ἀπὸ τὴν ἀλλη. ἀντιθετα. αὐτὸ διατηρεῖ ἐπίσης για λόγου του την κυριαρχια του ἐπὶ τοῦ πρώτου ὠθεῖ τὸν καθορισμὸ στὸ ὅριο του. ἀναμιγνυοντας ἐκεῖ τὶς διαφορὲς καὶ οὐσιαστικότητές του. Ἡ παρατήρηση. ποὺ τὶς κρατοῦσε αὐτὲς τακτικὰ διακριτὲς καὶ πίστευε ὁτι μ᾽ αὐτὲς διέθετε κάτι σταθερό. βλέπει νὰ ἐπικαθοριζεται[18] μιὰ ἀρχη ἀπὸ τὶς ἄλλες νὰ δημιουργοῦνται μεταβασεις καὶ συγχύσεις καὶ νὰ εἶναι στὴν τάδε συνδεδεμένο κάτι ποὺ θεωροῦσε ἀρχικὰ ὁπωσδήποτε χωριστό. καὶ χωριστὸ κάτι ποὺ αὐτὴ θεωροῦσε συναρτημένο· ὁπότε αὐτὴ ἡ ἐμμονη στὸ ἡσυχο εἶναι ποὺ παραμένει ὅμοιο ἑαυτοῦ ἀπογοητευεται κατ᾽ ἀναγκην ἀκριβῶς ὡς πρὸς τοὺς γενικότατους προσδιορισμους της π χ τὸ τί οὐσιώδη γνωρίσματα ἔχει τὸ ζῶο. τὸ φυτό. ἀπὸ βαθμίδες ποὺ τῆς ὑπεξαιροῦν καθε προσδιορισμό βουβαινουν τὴν καθολικότητα ὁπου εἶχε ἀναχθεῖ και ἐπαναφερουν τὴν μὴ σκεπτόμενη παρατηρηση καὶ περιγραφη

σ 48 (*GW* 9 498 499) που εἶχε ο Ε στην βιβλιοθηκη του (δ ἔκδ) και το αναφέρει τὸ χφ *Συστημα τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφιας* (*GW* 6 200) και αργότερα η *Λογικη* (*W* 6 516 *GW* 12 213) Τὸ σχετικο επιστημολογικο θεμα συζητεῖται στην *Ἐγκυκλοπαίδεια* § 246 προσθ

18. Herübergreifen uber Χαρακτηριστικὸ τῆς σκεψης και ειδικα τοῦ γενικοῦ ἢ της γενικῆς ἢ καθολικῆς ἔννοιας εἶναι ὅτι «εἶναι ὁ ἑαυτός της και τὸ ἄλλο της» τὸ «επικαθοριζει» übergreift uber (βλ παραπάνω σ [131/99] σημ)

Αὐτὴ ἡ παρατηρηση, αὐτοπεριοριζομενη στὸ ἁπλὸ ἢ περιοριζουσα τὸν αἰσθητὸ διασκορπισμὸ μεσω τοῦ καθολου, βρισκει λοιπὸν στὸ ἀντικείμενό της τὴν *σύγχυση τῆς ἀρχῆς της* ἐπειδὴ ἀπο την φυση του τὸ καθορισμενο χανεται ἀναγκαστικὰ στὸ ἐνάντιό του ὁ λόγος πρεπει ἔτσι μᾶλλον να προχωρησει ἀπὸ τὸν *ἀδρανη* καθορισμο ποὺ εἶχε την ἐπιφαση τοῦ μονιμου, στὴν παρατηρηση τοῦ πῶς εἶναι αὐτὸς στ᾽ ἀλήθεια ἀκριβῶς *τοῦ ὁτι σχετίζεται μὲ τὸ ἐνάντιό του* [142] Ὅσα ὀνομαζονται οὐσιώδη γνωρίσματα εἶναι *στασιμοι* καθορισμοι οἱ ὁποῖοι, ὅταν ἐκφράζουν τὸν ἑαυτο τους και λογιζονται ἐτσι ὡς *ἁπλοι*, δεν ἐκθετουν ὁ,τι συνιστᾶ την φυση [192] τους, τὸ ὅτι εἶναι ἐξαφανιζόμενες *στιγμὲς* τῆς αὐτοεπαναφερόμενης ἐντὸς ἑαυτῆς κινησης Ἀφοῦ τὸ ἐλλογο ἐνστικτο καταληγει τωρα ν ἀναζητεῖ τὸν καθορισμὸ συμφωνα μὲ τὴν φύση του, ὅτι κατ᾽ οὐσιαν δὲν εἶναι καθ᾽ ἑαυτὸν ἀλλὰ μεταβαίνει στὸ ἀντίθετο, ἀναζητεῖ τὸν *νόμο* καὶ τὴν *ἐννοια* τοῦ νόμου [19] τὰ ἀναζητεῖ μὲν κι αὐτὰ ὡς *ὀντικὴ* ἐνεργὸ πραγματικότητα ἀλλὰ τουτη θὰ ἐξαφανισθεῖ γι᾽ αὐτὸ στὴν πραξη και οἱ πλευρες τοῦ νόμου θὰ γινουν καθαρὲς στιγμες, ἀφαιρεσεις μὲ ἀποτελεσμα ὁ νόμος ν᾽ ἀκολουθεῖ τὴν φυση τῆς ἔννοιας, ἡ ὁποία ἔννοια ἔχει καταργήσει στὸν ἑαυτό της τὴν ἀδιάφορη ὑπόσταση τῆς αἰσθητῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας

Γιὰ τὴν παρατηρούσα συνείδηση ἡ *ἀλήθεια τοῦ νομου* ὑπαρχει στὴν *ἐμπειρια* ὡς τὸν τροπο μὲ τὸν ὁποῖο ὑπαρχει τὸ *αἰσθητὸ εἶναι κατ᾽ αὐτην* δεν ὑπαρχει αυτὴ καθ᾽ ἑαυτὴν στὴν ἐμπειρία Ἀλλ᾽ ἂν ὁ νόμος δὲν ἔχει την ἀλήθεια του στην ἔννοια τότε εἶναι κάτι τυχαῖο ὄχι ἀναγκαιοτητα, δηλαδή στην πραγματικοτητα, ὀχι νομος Ἀλλ᾽ ὀτι ὑπαρχει κατ᾽ οὐσιαν ὡς ἐννοια αὐτὸ ὄχι μόνο δεν ἀντιβαίνει στὸ ὁτι ὑπαρχει για τὴν παρατηρηση ἰσα ἰσα γι αυτὸ τὸν λογο ἔχει ἀναγκαια *ὑπαρξη* καὶ ὑπαρχει για τὴν παρατήρηση Τὸ καθολικὸ μὲ το *νοημα τῆς ἔλλογης καθολικοτητας* εἶναι και καθολικὸ με το νοημα ποὺ ἐνεχεται στὸ προηγουμενο, ὁτι ἐκτι-

---

19 Μεταβαση στην εμπειρικη *νομοτελειακη* αναλυση Δεν αναζητοῦμε σταθερα γνωρισματα αλλα σταθερὲς *σχεσεις στην μεταβολη* τῶν γνωρισματων κι αυτὲς εἶναι η *ἔννοια* τους

θεται ὡς τὸ παρὸν καὶ τὸ ἐνεργὰ πραγματικὸ *πρὸς τὴν* συνειδηση. ἤτοι ὁτι ἡ ἔννοια ἐκτίθεται μὲ τὸν τρόπο τῆς πραγμότητας καὶ τοῦ αἰσθητοῦ εἶναι[20] –ἀλλὰ χωρὶς νὰ χανει ἔτσι τὴν φύση της ξεπεφτοντας στὴν ἀδρανὴ ὑπόσταση ἢ τὴν ἀδιαφορη διαδοχή ΄Ο τι εἶναι καθολικῆς ἰσχυος, ἰσχυει κιόλας καθολικά ὁ τι εἶναι *δεον*, *ὑπαρχει* κιόλας ὄντως κι ὁ,τι εἶναι μόνο *δεον* χωρις νὰ *ὑπαρχει*, δεν ἔχει καμμια ἀληθεια Σ᾽ αὐτα εἶναι ἀμετακινητο τὸ ἔνστικτο τοῦ λόγου ἀπὸ μέρους του και με τὸ δικιο του καὶ δὲν καθεται να τὸ παραπλανησουν ἀποκυηματα τῆς σκεψης που μόνον *ὑποτίθεται* ὁτι ὑπαρχουν και ταχα ἀληθεύουν ὡς *δεον*.[21] κι ἂς μὴν ἀπαντοῦν σὲ καμμιὰ ἐμπειρια –οὔτε οἱ ὑποθέσεις, περ᾽ ἀπ᾽ ὁλα τἄλλα ἀδηλα ἑνὸς διαιωνιζόμενου δέοντος [22] [193] γιατὶ ὁ λογος εἶναι ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ βεβαιότητα ὁτι ὁ ἴδιος ἔχει πραγματικότητα κι ὅ τι δὲν ὑπαρχει ὡς αὐτοουσία κατὰ τὴν συνείδηση πάει νὰ πεῖ καθε τι τὸ μὴ φαινόμενο, κατ᾽ αὐτὴν δὲν ὑπαρχει κἄν [23]

---

20 Τὸ κοινὸ γνωρισμα εἶναι και κοινὸ στὸ ὑποκειμενο και τὸ αντικειμενο ἀφοῦ τα αντικείμενα *μοῦ* ἐκτιθενται ἄρα τὸ ἐγω δὲν τους εἶναι *υπερβατικο* Η ἔννοια ἐπικαθορίζει τὸ ἄλλο της χωρις να παύει να εἶναι ὁ εαυτος της, γιατὶ *ὁρίζεται* ως *νόημα τοῦ ἄλλου* παυει νὰ εἶναι *ὁ ἑαυτός της* ὁταν ἴσα ἴσα *δεν εἶναι* τὸ νόημα τοῦ αἰσθητου

21 Die nur sein *sollen* und als *Sollen* Wahrheit haben sollen. Τὸ ρ sollen σημαινει *ὑποτίθεται ὅτι* τὸ ὁποῖο ἀποδιδεται και *ταχα δῆθεν* και *ὀφείλει να* μὲ ἀντιστοιχο οὐσιαστικὸ τὸ *δέον*

22 Ο νεωτερος ἐμπειρισμὸς εἶναι πραγματιστης στην φυσικη και στην ηθικη και πολιτικη Δὲν δεχεται εξωεμπειρικες υποθεσεις οὔτε ενα κανονιστικο δεον ὑπερανω τοῦ συμφεροντος

23 Ο Ἔ. ασκει κριτικη στὸ ζεῦγος εννοιῶν δεον-περας (Schranke φραγμος περιορισμός) γιατι ἔχει νόημα να μιλοῦμε για μια *δεουσα υπερβαση τοῦ περατος* μόνο ἂν τὸ ἔχουμε *ἤδη* υπερβει εἰδεμη *δεν ξέρουμε ὅτι υπαρχει* Ἄρα δεν μπορῶ να λεω οτι τὸ πραγμα εἶναι ξενο στην ἔννοιά του μὲ την ὁποια *ὀφείλει* να ταυτισθεῖ, οὔτε ὅτι εἰμαι ξενος στην ουσία τοῦ πραγματος ποὺ *ὀφειλω* να γνωρισω Η ταυτότητα τῆς «*αυτοσχεσιας* καὶ *τοῦ καθορισμοῦ*» τοῦ τι εἶναι κατι «αὐτὸ τοῦτο» καὶ τοῦ «ὁρίου» τοὺ τὸ *σχετίζει* μὲ ἄλλα δὲν μπορεῖ λοιπὸν να ὁριζεται ὡς *δέον* ὅπως στην καντιανο-φιχτεϊκὴ φιλοσοφία ποὺ περιοριζει τὸ γνωστικὸ αντικειμενο καὶ τὴν γνωστικὴ ικανότητα στὸ *φαινόμενο* δηλ στὸ *ὅριο τοῦ αντικειμενου πρὸς ἐμᾶς* (*Λογικη*. *W* 5. 144 κ ε. *GW* 21 121 κ ε.). αλλ᾽ ως *διαδικασια ἄρσης* τοῦ πέρατος: ὡς *απειρα* Οἱ ατεκμηρίωτες ὑποθέσεις ἐπέχουν θεση υπερβατικῶν ὅρων ἐξηγησης

Τὸ ὁτι ἡ ἀλήθεια τοῦ νομου εἶναι ἐπὶ τῆς οὐσιας *πραγματικότητα* μεταβάλλεται βεβαια γι᾽ αὐτὴ την ἐμμενουσα στην παρατήρηση συνειδηση πάλι σὲ μιαν *ἀντιθεση* προς τὴν ἐννοια καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο καθολικό δηλαδη κατι ὁπως εἶναι ὁ νόμος της δεν συνιστᾶ γι᾽ αὐτὴν ὀντότητα τοῦ λογου νομιζει ὀτι ἀποδεχεται ἐδῶ κατι ξενο Μόνο ποὺ ἀνασκευαζει ἐμπρακτα αὐτη τὴν δοξασία της [*14.3*] ὁταν δὲν ἐκλαμβανει ἡ ἴδια τὴν καθολικότητα της με τὸ νοημα ὅτι *ὅλα τα καθέκαστα* αἰσθητὰ πραγματα θἄπρεπε να τῆς ἔχουν ἐμφανισει τὸ φαινόμενο τοῦ νόμου ·για νὰ μπορεῖ αὐτη να ἰσχυριζεται ὁτι αὐτὸς ἀληθευει Γ᾽ια νὰ πεφτουν οἱ πετρες ὁταν αἴρονται ἀπὸ τὴν γῆ καὶ ἀφηνονται ἐλεύθερες αὐτὴ δεν ἀπαιτεῖ καθόλου τὸ πειραμα[24] αὐτὸ νἀχει γινει μ᾽ ὅλες ἰσως βέβαια λέει ὁτι θἀπρεπε ἐστω νὰ τὅχουμε δοκιμάσει με παρα πολλές κι ὁτι μετὰ ἡ *κατ᾽ ἀναλογιαν* συναγωγὴ ὅτι γιὰ τις ὑπόλοιπες ἰσχυει τὸ ἴδιο θὰ εἶχε τὴν μεγιστη πιθανοτητα[25] ἢ θὰ ἦταν πλήρως δικαιολογημένη Μόνο ποὺ ἡ ἀναλογία ὄχι μόνο δὲν δικαιολογεῖται πλήρως.ἀλλ᾽ ἐκ φυσεως ἀνασκευαζεται τόσο συχνα.ποὺ συνάγεται κατὰ τὴν ἰδια τὴν ἀναλογία ὅτι μᾶλλον ἡ ἀναλογία δὲν ἐπιτρεπει να προβοῦμε σὲ καμμία συναγωγη [26] Ἡ *πιθανοτητα*.στὴν ὁποια δῆθεν περιορίζεται τὸ πόρισμά της ἐμπρὸς στὴν ἀλήθεια παύει ἐντελῶς νὰ διακρινεται σὲ μικρότερη ἢ μεγαλύτερη ὁσο μεγάλη κι ἂν εἶναι. δὲν εἶναι τιποτα ἐμπρὸς στὴν ἀλήθεια Ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα το ἔνστικτο τοῦ λογου δεχεται τετοιους νόμους ὡς *ἀλήθεια*. καὶ μόνο σὲ σχεση μὲ τὴν ἀναγκαιότητα τους. τὴν ὁποία δεν γνωρίζει. καταφεύγει σ᾽ αὐτὴ τὴν διακριση καὶ ὑποβιβαζει τὴν ἀληθεια τοῦ ἴδιου τοῦ θέματος στὴν πιθανότητα. μαρτυρωντας ἔτσι τὸν ἀτελὴ τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὑπάρ-

---

24 Versuch δοκιμη Ομως πρόκειται για την ἔννοια του *πειραματος* (βλ πειραματισμὸς) που δὲν διακρινόταν λεκτικα απὸ την *εμπειρια* (Erfahrung) στὰ γερμανικα τοῦ Ε

25 Wahrscheinlichkeit κυριολεκτικα *αληθοφανεια* (επισημανση Αλικης Λαβρανου)

26 Η ἀποδοχη τῆς επαγωγῆς. που στηρίζεται στὸν επισφαλη αναλογικὸ λογισμο. δειχνει ὅτι ἡ ἐμπειρικὴ γνωση στηριζεται· στην πιστη ὅτι τα φαινόμενα διέπονται· ἀπο ἔλλογες ἔννοιες

χει ἡ ἀληθεια κατα την συνειδηση που δὲν ἔχει εἰσετι διαγνωσει τι εἶναι ἡ καθαρη ἔννοια γιατι ἡ καθολικότητα ὑπαρχει μόνον ὡς *ἁπλη ἄμεση* γενικότητα. Αλλὰ συγχρόνως ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἀληθεύει ὁ νόμος [194] κατα την συνειδηση ἀληθευει γι᾽ αὐτην οτι ἡ πετρα πεφτει επειδη γι αὐτὴν εἶναι *βαρειά*, που θα πεῖ επειδὴ ἡ βαρυτητα *αὐτὴ καθ᾽ αὐτη* συνιστᾶ τὴν οὐσιωδη σχέση τῆς πέτρας *πρὸς την γῆ* που ἐκφράζεται ὡς πτώση Ἡ ἴδια ἐχει λοιπὸν στην ἐμπειρια τὸ *εἶναι* τοῦ νομου αλλὰ ἐπισης τὸν νομο ὡς *ἔννοια*, καὶ μόνο *λόγῳ τῶν δυο περιστασεων* μαζὶ εἶναι γι᾽ αὐτην ἀληθης ἀρα ἰσχυει ὡς νομος ἐπειδη παρουσιάζεται μεσα στὸ φαινόμενο ἐνῶ στὸν ἑαυτο του εἶναι συναμα ἔννοια.[27]

Ἀφοῦ ὁ νομος εἶναι συναμα *ἔννοια στὸν ἑαυτο του*, τὸ ἐλλογο ἐνστικτο αὐτῆς τῆς συνείδησης ἐπιδιωκει κι αὐτὸ ἀναγκαῖα ν᾽ *ἀποκαθάρει* τον νόμο καὶ τὶς στιγμες του μεχρι την *ἔννοια*, ἀλλα χωρις νὰ ἐχει ἐπιγνωση ὁτι αὐτὸ θελει. Στήνει πειραματα γιὰ τον νομο Ὁ νόμος ὁπως πρωτοεμφανιζεται, ἐκτίθεται ἀκαθαρτος, περιβεβλημένος ἀπὸ καθέκαστο αἰσθητὸ εἶναι, μὲ τὴν ἔννοια, που συνιστᾶ τὴν φυση του, βυθισμενη στο ἐμπειρικὸ ὑλικό Τὸ ἔλλογο ἔνστικτο ζητᾶ μὲ τα πειραματα του να βρεῖ τί προκύπτει ὑπὸ τὶς ταδε και τὶς δεῖνα συνθῆκες. Αὐτὸ φαίνεται μόνο νὰ ἐμβαπτίζει τὸν νόμο ἀκόμη περισσότερο στὸ αἰσθητὸ εἶναι· κι ὅμως ἐδῶ τὸ αἰσθητὸ εἶναι μᾶλλον χάνεται Ἐσωτερικὴ σημασία αὐτῆς τῆς ἔρευνας εἶναι ἡ ἀνευρεση *καθαρῶν ὅρων τοῦ νόμου*· ποὺ δὲν θα πεῖ τιποτε ἀλλο –ὅσο κι ἂν ἡ συνειδηση ποὺ ἐκφραζεται ἔτσι νομιζει τυχὸν ὁτι λέει κατι ἄλλο– παρὰ ὁτι ὁ νόμος ἀνάγεται πλήρως στὸ σχῆμα τῆς ἔννοιας καὶ κάθε πρόσδεση *τῶν στιγμῶν του σὲ ὁρισμένο εἶναι καταργεῖται*[28] Π χ , ὁ

---

27 Απαιτειται και να υπαρχουν φαινόμενα πτωσης και να υπαρχει η *δυναμη τῆς βαρύτητας* ποὺ θεωρειται κάτι αυτοδυναμο ὑπερβατικὸ πρὸς κάθε ἐπιμερους πτωση καθε *εἶναι* ἀλλὰ ἔτσι ὥστε να τῆς δινει τὸ νόημα της ως *σχέσης* τοῦτο εἶναι ὅμως ὁ ὁρισμὸς μιᾶς «ἔννοιας». – Αναφέρεται στην *αρχη διατηρησης της ενέργειας*, ὅπου η *κινητικὴ* και η *δυνητικη* ενέργεια εἶναι αντιστρόφως ἀναλογες (ἐπισημανση Σταυρουλας Τριανταφυλλου)

28. Τὸ πειραμα ως στημένη απὸ τὸν λόγο εμπειρια αποδεσμευει τὸν νομο ἀπὸ τὸ αισθητὸ αντικειμενο στὸ ὁποῖο πρωτοδιαπιστωνεται

ἀρνητικὸς ἠλεκτρισμος [144] ποὺ μαρτυρεῖται ἀρχικα. ἂς ποῦμε. ὡς *ρητινωδης*. ὁπως ὁ θετικὸς ὡς *ὑαλωδης*. χανει εντελῶς αὐτὴ την σημασία ἀπὸ τα πειραματα και γινεται ἀμιγῶς *θετικὸς* και *αρνητικός* χωρις πια ὁ καθενας τους ν᾽ ἀνηκει σ ἕνα ἐπιμερους εἶδος πραγμάτων και παυει νὰ εἶναι θεμιτὸ νὰ λέμε οτι ὑπαρχουν σωματα θετικα ηλεκτρικὰ κι ἀλλα ἀρνητικα [29] Ἐπισης ἡ ἀναφορα ὀξεος και βασης και τῆς κινησης τοῦ ἑνος ἔναντι τοῦ ἀλλου συγχροτεῖ ἕναν νομο. ὁπου αὐτες οἱ ἀντιθεσεις ἐμφανιζονται ὡς σωματα Πλὴν αὐτὰ τα μεμονωμένα πραγματα στεροῦνται καθε ἐνεργοῦ πραγματικοτητας ἡ βια [195] που τα ἀποσπᾶ το ενα απο τὸ ἀλλο δεν μπορεῖ να τα ἐμποδισει να ξαναμποῦν ευθὺς σε μια διαδικασια γιατὶ τὰ ἴδια δὲν εἶναι παρα αὐτὴ ἡ σχέση Δὲν μποροῦν. σαν ενα δοντι ἢ ἕνα νύχι να μείνουν καθ᾽ αὐτὰ καὶ νὰ καταδειχθοῦν ἐτσι Τὸ γεγονὸς ὁτι οὐσία τους εἶναι νὰ μεταβαινουν ἀμεσα σ᾽ ἕνα οὐδετερο προιον καθιστᾶ το *εἶναι* τους κατι αὐτὸ τοῦτο ἀνηρημενο. δηλαδὴ καθολικό. ὁποτε το ὀξὺ και ἡ βαση ἀληθευουν μόνον ὡς *καθολικα* Ὁπως τὸ γυαλὶ καὶ τὸ ρετσινι μποροῦν ἐξ ἰσου νἄναι θετικὰ ἠλεκτρικα καὶ ἀρνητικα ἐτσι τὸ ὀξὺ κι ἡ βάση δὲν εἶναι δεσμια ὡς ἰδιοτητες τῆς ταδε ἢ τῆς δεινα *ἐνεργοῦ πραγματικοτητας*. παρὰ καθε πραγμα εἶναι μονο *σχετικὰ* ὀξὺ ἢ βασικο ὁ.τι φαινεται νὰ εἶναι ὁριστικα βαση ἢ ὀξὺ ἀποκτᾶ στὶς λεγόμενες συσσωματιες τὴν ἀντιθετη πρὸς ἑτερο σημασια – Τὸ ἀποτελεσμα τῶν πειραματων αἴρει μ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο τις στιγμὲς ἢ ἐκπνευματωσεις[30] ὡς ἰδιότητες ὁρισμένων πραγματων κι ἐλευθερώνει τα κατηγοροὐμενα ἀπὸ τὰ ὑποκειμενα τους. Αὐτα τὰ κατηγοροὐμενα ἀνευρίσκονται. ἐτσι ὁπως εἶναι στ᾽ ἀληθεια μονον ὡς καθολικά ἕνεκα τῆς αὐτοτελειας αὐτῆς ἀποκτοῦν ὡς ἐκ τουτου τὸ ονομα *ὑλες* οἱ ὁποῖες

---

29 Ο Φραγκλινος (B Franklin) απεδιδε τὸν ηλεκτρισμὸ με δυο μορφες αρνητικὸ-θετικο σ᾽ ἕνα ρευστὸ ἢ «ὕλη» ἐνῶ ο Ντὺ Φαὶ (Du Fay) θεωροῦσε διο εἴδη της ρητινης καὶ τοῦ γυαλιοῦ

30. Συσσωματία (Synsomatie) κι εκπνευματωση (Begeistung) χαρακτηριζουν αντιστοιχα στὸν Βιντερλ (J.J. Winterl) την ἔλξη ὀξέων ἢ βασεων καὶ την δραση τῆς ἄυλης ἀρχης τοῦ ὀξέος ἢ τῆς βασης ἐπὶ «ουδετερων ὑποστρωματων» Ἀλλοῦ αποδίδω τὸ begeisten *κοητικοποιῶ*

οὔτε σωματα εἶναι οὐτε ἰδιότητες κι ἀποφευγει κανεις ἐπιμελῶς νὰ ὀνομαζει τὸ ὀξυγονο κ λπ., τὸν θετικὸ καὶ ἀρνητικὸ ἠλεκτρισμο, την θερμότητα κ.ο κ ., σώματα [31]

Ἴσα ἴσα ἡ *ὕλη* δεν εἶναι ἑνα *ὀντικὸ πραγμα* ἀλλὰ το εἶναι ὡς *καθολου*, τὸ εἶναι μὲ τὸν τροπο τῆς ἐννοιας Ὁ λόγος, ποὺ εἶναι ἀκομα ἐνστικτο, καμνει αὐτὴ τὴν ὀρθη διάκριση χωρις νὰ ἐχει συνειδηση ὁτι, ἀκριβῶς με τὸ να δοκιμαζει πειραματικα τὸν νομο σὲ καθε αἰσθητὸ εἶναι, αἰρει τὸ αμιγῶς αἰσθητὸ εἶναι του, και οτι με το ποὺ τὸ ἰδιο θεωρεῖ τις στιγμες τοῦ νομου *ὕλες*, ἡ οὐσιοτητα τους τοῦ ἔχει προκύψει ὡς το καθολικο, και ἐκφερεται σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐκφραση ὡς ἑνα μὴ αἰσθητο αἰσθητο, ὡς ἑνα εἶναι ἀσωματο καὶ ὁμως ἀντικειμενικο

Πρεπει τωρα νὰ δοῦμε ποια τροπη παιρνει το ἀποτελεσμα του κατα τὸν ἴδιο καὶ ποιο νεο *σχῆμα* τῆς παρατήρησης του ἀνακυπτει ἔτσι Ἀντικρίζουμε ὡς ἀληθεια αὐτῆς τῆς πειραματιζόμενης συνείδησης τὸν καθαρὸ νόμο ποὺ ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὸ αἰσθητὸ εἶναι, [196] τὸν ἀντικριζουμε ὡς *ἔννοια* ποὺ ὑπάρχει στὸ αἰσθητὸ εἶναι, ἀλλὰ ἐλισσεται μεσα του αὐτοτελῶς κι ἀδεσμευτα, ἔννοια ἡ ὁποια, ἐνῶ εἶναι βυθισμενη σ᾽ αὐτό εἶναι ἐλεύθερη ἀπ᾽ αὐτὸ καὶ *ἁπλη* Αὐτό, ποὺ εἶναι στ᾽ ἀλήθεια τὸ *αποτέλεσμα* καὶ ἡ *οὐσία*, ἀνακυπτει τώρα κατὰ τὴν ἴδια τὴν συνείδηση, ἀλλ᾽ ὡς *ἀντικειμενο*, καὶ μάλιστα ἀφοῦ κατ᾽ αὐτὴν ἴσα ἴσα [*145*] δὲν εἶναι *ἀποτελεσμα* καὶ ὑπαρχει ἄσχετα ἀπὸ τὴν προηγούμενη κινηση, ὡς ἑνα *ἰδιαίτερο εἶδος* ἀντικειμένου, ἡ δὲ ἀναφορα της πρὸς αὐτὸ ὡς μια ἀλλη παρατηρηση

Ἑνα τετοιο ἀντικειμενο, ποὺ ἔχει στὸν ἑαυτο του την διαδικασια μὲ την *ἁπλότητα* τῆς ἔννοιας, εἶναι το *ὀργανικο* Αὐτὸ εἶναι ἐκεινη ἡ ἀπόλυτη ρευστοτητα ὁπου εἶναι διαλυμενος ὁ καθορισμος δια τοῦ ὁποίου τὸ ἴδιο θὰ ὑπῆρχε μονο *κατ ἄλλο* Ἐνῶ τὸ ἀνοργανο πραγμα ἔχει τὸν καθορισμὸ για οὐσια του ὁποτε μονο μαζι μ᾽ ενα ἄλλο ἀντικειμενο ἀπαρτιζει τὴν

---

31 Για υλες μιλοῦσε τότε λ.χ. ο διαβασμενος απο τον L. Ικρεν (Γ.A.C. Gren) θερμὴ ὕλη, φωτεινη ἠλεκτρικη μαγνητικη . Στην *Ἀντίληψη* καὶ τὴν *Διάνοια* (σ [101/*76*] [109-112/*83-85*]) ο ορος δηλώνει την ὀντοποίηση τῶν ἰδιοτητων

πληρότητα τῶν ἐννοιακῶν στιγμῶν. καὶ ἀρα μπαινοντας στὴν κινηση χανεται [32] στὸ ὀργανικὸ ὂν (Wesen) ὁλοι οἱ καθορισμοι διὰ τῶν ὁποίων εἶναι ἀνοικτὸ πρὸς ἄλλο. εἶναι. ἀντιθετα δεσμευμένοι κάτω ἀπο την ὀργανικη ἁπλὴ ἑνότητα δὲν ἀνακυπτει κανενας ως οὐσιαστικός ὁ ὁποῖος νὰ σχετιζεται ἐλεύθερα πρὸς ἄλλο γι αὐτὸ καὶ τὸ ὀργανικὸ αὐτοσυντηρεῖται μεσα στὴν ἰδια τὴν σχεση του

Οἱ *πλευρὲς τοῦ νομου*. που ἡ παρατηρηση τους ἐνδιαφερει τὸ ἐλλογο ἐνστικτο ἐδῶ. εἶναι. οπως συνεπαγεται απ αὐτὸ τὸν προσδιορισμό. πρῶτα ἡ *ὀργανικὴ* φύση και ἡ *ἀνοργανη* ὡς προς την μεταξυ τους σχεση Κατὰ την ὀργανική. ἡ ἀνοργανη εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀντίθετη μὲ τὴν δικη της *ἁπλη ἔννοια* ἐλευθερια τῶν *ἀποδεσμευμένων* καθορισμῶν. στοὺς ὁποιους ἡ ἀτομικη φύση *συνάμα διαλύεται* καὶ ἀπὸ τὴν συνεχεια τῶν ὁποιων ἡ ἴδια *συνάμα* ἀπομονωνεται. ὑπαρχοντας *καθ᾽ αὑτή* Ὁ ἀερας. τὸ νερό. ἡ γῆ. οἱ ζῶνες καὶ τα κλιματα εἶναι τέτοια καθολικὰ στοιχεῖα. ποὺ αποτελοῦν τὴν ἀόριστη ἁπλὴ οὐσια τῶν ἀτομικοτήτων. καὶ μεσα στα ὁποῖα οἱ ἰδιες εἶναι συναμα ἀνακλασμενες στὸν ἑαυτό τους Οὔτε ἡ ἀτομικότητα ὑπαρχει αὐτὴ καθ᾽ αὐτὴν ἁπλῶς. οὔτε τὸ στοιχειῶδες. παρὰ μὲ τὴν αὐτοδύναμη ἐλευθερία μὲ τὴν ὁποια ἐμφανίζονται το ἑνα ἀπεναντι στὸ ἄλλο γιὰ τὴν παρατηρηση [197] συναμα συμπεριφερονται ὡς *οὐσιώδεις σχεσεις*. αλλ᾽ ἔτσι ὡστε ἡ αὐτοδυναμία καὶ ἀδιαφορια τοῦ ἑνὸς προς τὸ ἄλλο κυριαρχεῖ καὶ μόνον ἐν μερει μεταβαίνει στὴν ἀφαιρεση [33] Ἐδῶ ὁ νόμος ὑπαρχει λοιπὸν ὡς ἡ σχέση ἑνὸς στοιχειου με τὴν διαπλαση τοῦ ὀργανικοῦ. τὸ ὁποῖο πότε ἔχει τὸ στοιχειῶδες εἶναι ἀπεναντι και ὑπερανω του. ποτε παλι τὸ ἐμφανίζει στὴν ὀργανικη του ἀνακλαση Μονο ποὺ τετοιοι *νόμοι*. ὁτι ὁσα ζῶα ἀνηκουν στὸν ἀέρα ἔχουν κατασκευὴ πτηνῶν. ὅσα στὸ νερὸ ἰχθύων. τὰ βόρεια παχὺ τρίχωμα κ ο κ ἐμφανιζουν ἀμέσως μιὰ φτωχεια που δὲν ἀντιστοιχεῖ στὴν ὀργα-

---

32 Η «κινηση» και εδῶ μὲ την ἔννοια τῆς μεταβολης προσδιορισμων γενικά

33. Αυτα δὲν μετατρέπονται πληρως σε αφηρημενες στιγμὲς ἑνὸς ἑνιαιου ὅλου Δὲν υπάρχει ενας ὀργανισμὸς τοῦ ὁποιου ὁ οργανισμὸς και ἡ ἀνοργανη φυση του νὰ εἶναι οι δυο πλευρές

νικὴ πολλαπλότητα Περαν τοῦ οτι ἡ ὀργανικη ἐλευθερια μπορεῖ καὶ ἀποσύρει ξανα ἀπὸ τοὺς καθορισμοὺς αὐτοὺς τὶς μορφες τους[34] κι ὅτι κατ᾽ ἀναγκη προσφερει ὁλοῦθε ἐξαιρέσεις τέτοιων νομων [*146*] ἢ κανόνων. ὁπως θέλησαν νὰ τοὺς ποῦν δὲν παυει αὐτο μεχρι και σὲ ὁ,τι ὑπαγεται σ᾽ αὐτό. νὰ εἶναι ένας προσδιορισμὸς τοσο ἐπιφανειακος ποὺ οὐτε ἡ ἐκφραση τῆς ἀναγκαιότητας του μπορεῖ νἄναι διαφορετική ὁποτε δεν ξεπερνᾶ τὴν *μεγαλη ἐπιρροή*· ὅπου κανεὶς δὲν ξερει τι ἀνηκει κυριολεκτικα σ᾽ αὐτη την ἐπιρροη καὶ τι ὄχι [35] Παρόμοιες σχέσεις τοῦ ὀργανικοῦ μὲ τὸ στοιχειῶδες δὲν πρεπει συνεπῶς. στὴν πραγματικοτητα. να ὀνομάζονται *νόμοι*. γιατὶ ἀφ᾽ ἑνός. ὁπως ἀναφερθηκε. μια τετοια σχέση κατα τὸ περιεχομενό της διόλου δὲν ἐξαντλεῖ τὸ εὖρος τοῦ ὀργανικοῦ. ἀφ᾽ ἑτέρου δέ καὶ οἱ στιγμὲς τῆς ἴδιας τῆς σχέσης παραμένουν ἀδιάφορες μεταξυ τους και δὲν ἐκφράζουν καμμιὰ ἀναγκαιότητα Στὴν ἔννοια τοῦ ὀξέος ἐνυπάρχει ἡ *ἔννοια* τῆς βάσης ὅπως στὴν ἔννοια τοῦ θετικοῦ ἠλεκτρισμοῦ ὁ ἀρνητικός ἀλλ᾽ ὁσοδήποτε κι ἂν *ἀπαντοῦν* μαζὶ τὸ πυκνὸ τριχωμα καὶ ὁ Βορρᾶς ἢ ἡ κατασκευὴ τῶν ψαριῶν καὶ τὸ νερό αὐτὴ τῶν πουλιῶν καὶ ὁ ἀέρας, δὲν ἐνυπαρχει στὴν ἔννοια τοῦ Βορρᾶ ἡ ἔννοια τοῦ δασύτριχου. στῆς θαλασσας ἡ τῆς κατασκευῆς τῶν ἰχθύων. στοῦ ἀέρα [198] ἡ τῆς κατασκευῆς τῶν πτηνῶν Λόγω αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας τῶν δύο πλευρῶν μεταξυ τους *ὑπάρχουν* καὶ στεριανὰ ζῶα ποὺ ἔχουν τοὺς οὐσιωδεις χαρακτῆρες ἑνὸς πουλιοῦ. τοῦ ψαριοῦ κ.λπ Ἡ ἀναγκαιότητα. μὴ μπορώντας νὰ ἐννοηθεῖ ὡς ἐσωτερικὴ ἀναγκαιότητα τῆς οὐσίας.[36] παύει ἐπισης νὰ ἐχει αἰσθητὴ ὑπαρξη. ὁπότε δὲν εἶναι πιὰ παρατηρήσιμη στην ἐνεργὸ πραγματικοτητα ἀλλὰ *βγῆκε* ἀπ᾽ αὐτήν Ὅταν ἔτσι δὲν ἀνευρίσκεται στην ἴδια τὴν ἐν τοῖς πράγμασι οὐσία.[37] ἡ ἀναγκαιοτητα εἶναι ὁ τι ἐχει ὀνομασθεῖ τελεολογικὴ σχέση. μιὰ

---

34 Ἄλλη αναγνωση «τις μορφες της απὸ τους καθορισμοις αυτους»

35 Βλ. G R Treviranus *Biologie* τ β Γοτιγγη 1803 (απὸ *GW* 9 500)

36 Ἡ· «οντοτητας»

37 Ἡ «πραγματικη οντότητα»

σχέση που είναι *ἐξωτερικὴ* πρὸς τὰ σχετιζομενα και ἄρα μᾶλλον τὸ ἀντίθετο ἑνὸς νόμου Εἶναι ἡ σκεψη που ἐχει ἐντελῶς ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὴν ἀναγκαία φύση, ποὺ τὴν ἐγκαταλειπει καὶ κινεῖται καθ' αὐτὴν ὑπερανω της

Ἐνῶ ἡ σχέση τοῦ ὀργανικοῦ μὲ τὴν στοιχειωδη φυση ποὺ θιξαμε προηγουμενως δὲν ἐκφραζει τὴν οὐσια του αὐτὴ ἀντιθέτως περιεχεται στὴν *ἔννοια τοῦ σκοποῦ* Γιὰ ἐτούτη την παρατηρούσα συνειδηση ἡ ἔννοια τοῦ σκοποῦ δεν εἶναι βέβαια ἡ οἰκεια *οὐσια* τοῦ ὀργανικοῦ, τῆς προκύπτει ὡς ἐξωτερικη πρὸς αὐτό, ὁπότε εἶναι μόνον ἡ ἐξωτερικη ἐκεινη, *τελεολογικὴ σχεση* Μονο που ἐτσι ὁπως ὁρίσθηκε πρωτυτερα τὸ ὀργανικό, εἶναι, στὴν πραγματικότητα, ὁ ἴδιος ὁ ἐμπράγματος σκοπός·[38] διοτι *ἀφοῦ διατηρεῖ τὸν ἑαυτο του* μέσα στὴν *σχέση* πρὸς ἄλλο εἶναι ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ φυσικὸ ὂν (Wesen) ὁπου ἡ φυση ἀνακλᾶται στὴν ἔννοια καὶ οἱ ἀσυνδετες στὴν ἀναγκαιότητα στιγμὲς μιᾶς αἰτίας καὶ ἑνὸς αἰτιατοῦ ἑνὸς ἐνεργητικοῦ καὶ ἑνὸς παθητικοῦ συνέρχονται σὲ ἕνα [39] ἔτσι ὥστε ἐδῶ κάτι δὲν ἀνακυπτει μόνον ὡς *ἀποτελεσμα* τῆς ἀναγκαιότητας ἀλλά, καθὼς ἔχει ἐπιστρέψει στὸν ἑαυτο του, τὸ τελευταῖο ἢ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἐξ ἴσου τὸ *πρῶτο*, ποὺ ἀρχίζει την κίνηση [40] κι εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁ *σκοπὸς* ποὺ πραγματώνει Τὸ ὀργανικὸ δὲν παραγει κάτι, *μονο διατηρεῖ τὸν ἑαυτο του*, δηλαδὴ ὁσο τὸ παραγόμενο παραγεται, ἄλλο τοσο προυπάρχει,

Πρεπει νὰ συζητηθεῖ λεπτομερεστερα αὐτὸς ὁ προσδιορισμος τὸ πῶς ὑπαρχει αὐτὸς τοῦτος καὶ πῶς κατὰ τὸ ἐλλογο ἔνστικτο, [147] ὥστε νὰ δοῦμε πῶς αὐτὸ βρίσκει ἐδῶ τὸν ἑαυτο του, χωρὶς ὅμως ν' ἀναγνωρίζεται στὸ εὕρημα του [199] Ἡ ἔννοια τοῦ σκοποῦ, λοιπον στὴν ὁποία ἀνέρχεται ὁ

---

38 Βλ. Καντ *Κριτικη της κριτικης δυναμης*, § 63.

39. Ἴσως αναφέρεται στα αἴτια τοῦ Αριστοτέλη ποιητικο, τελικο τυπικό ὑλικό. Η ἔννοια τοῦ σκοποῦ ὅπως ὑπαρχει στὸ οργανικό ως αὐτο-σκοπὸς (οργανισμὸς εἶναι τὸ σύνολο *οργάνων* μὲ σκοπὸ τὴν ὕπαρξη του), ενοποιεῖ τα αἴτια – Ἴσως πάλι αναφερεται στην χημικη ἔννοια τῆς ἀλληλοδρασης (επισήμανση Σταυρούλας Τριανταφυλλου)

40. Δηλ. η *αρχὴ τῆς κινησεως* Τὸ *ποιητικὸ* αἴτιο στὸ οργανικό εἶναι μια μορφη τοῦ τελικου

παρατηρῶν λογος. και εἶναι γι᾽ αὐτὸν *συνειδητὴ ἔννοια* [41] καὶ ἐξ ἴσου ὑπαρχει ὡς κάτι *ενεργὰ πραγματικο* δὲν εἶναι δὲ μονο μια *ἐξωτερικὴ σχέση* τοῦ τελευταιου. ἀλλὰ ἡ *οὐσία* του

Οτι αὐτὸ τὸ ἐνεργὰ πραγματικο που τὸ ἴδιο εἶναι ἑνας σκοπός σχετιζεται σκοπιμα μὲ κατι ἄλλο θα πεῖ ὅτι ἡ σχεση του εἶναι κάτι τυχαῖο *ὡς πρὸς το τι εἶναι τὸ καθενα τους ἄμεσα* ἄμεσα τα δυο εἶναι αὐθυποστατα χι ἀδιαφορα μεταξυ τους Ἡ οὐσία τῆς σχεσης τους εἶναι ὁμως κατι ἀλλο ἀπ᾽ ὁ,τι αὐτα φαινονται ἔτσι νὰ εἶναι. καὶ ἡ ἐνεργεια τους ἔχει ἄλλο νόημα ἀπ᾽ ὅ τι εἶναι *ἄμεσα* κατα την αἰσθητηριακὴ ἀντίληψη ἡ ἀναγκαιοτητα εἶναι χρυμμένη σ᾽ ὁ,τι συμβαινει. καὶ ἀναδεικνυεται μονο *στὸ τέλος*. ἀλλα ἐτσι ὡστε αυτὸ ἀκριβῶς τὸ τέλος να δειχνει ὁτι αὐτὴ ὑπῆρξε καὶ τὸ πρῶτο. Τὸ τελος δείχνει ὁμως. αὐτὴ τὴν προτεραιότητα τοῦ ἑαυτοῦ του. ἐκ τοῦ ὁτι ἀπὸ τὴν ἀλλαγή. στὴν ὁποία προβαίνει τὸ ἐνεργεῖν δὲν βγαίνει τίποτε ἄλλο ἀπ᾽ ὁ,τι προυπῆρχε Ἤ ἂν ἀρχισουμε ἀπὸ τὸ πρῶτο. αὐτό. στὸ τελος του ἢ στὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνέργειάς του. ἐπιστρεφει μονο στὸν ἑαυτό του χι ἔτσι ἀκριβῶς ἀποδεικνυεται ὡς κάτι ποὺ ἔχει *τὸν ἑαυτό* του γιὰ τέλος του. ἄρα ὡς πρῶτο ἔχει ἤδη ἐπανέλθει στὸν ἑαυτο του ἤτοι ὑπαρχει *αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτον* Ἄρα ἐκεῖνο στὸ ὁποῖο φθανει μὲ τὴν κίνηση τῆς ἐνεργειάς του εἶναι *ὁ ἑαυτος του*· τὸ ὁτι φθάνει στὸν ἑαυτό του και μόνο εἶναι δὲ ἡ *συναίσθηση* του *τοῦ ἑαυτοῦ του* Ἄρα ὑπάρχει μὲν ἡ διαφορὰ τοῦ *τί εἶναι* τὸ ἴδιο καὶ τοῦ *τί ἀναζητεῖ*. ἀλλ᾽ εἶναι μονον *ἐπιφαση διαφορᾶς* και ἔτσι τὸ ἴδιο εἶναι ἔννοια στὸν ἑαυτό του

Ἔτσι ἀκριβῶς ἔχει ὅμως ἡ *αὐτοσυνειδησια* διακρινεται κατὰ τέτοιον τρόπο ἀπὸ τὸν ἑαυτο της. ωστε συναμα δὲν βγαινει ἐδῶθε καμμια διαφορα Δεν βρισκει ἄρα στὴν παρατηρηση τῆς ὀργανικῆς φυσης τίποτε ἀλλο ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν οὐσια τὸν ἑαυτο της βρισκει ὡς ἕνα πραγμα. *ὡς μια ζωη* ἀλλὰ θέτει ἀκόμη μια διαφορα μεταξὺ τοῦ τι εἶναι ἡ ἴδια και τοῦ τί βρῆκε ἡ ὁποια δεν εἶναι ὁμως διαφορά Ὅπως τὸ ἔνστικτο τοῦ ζώου ἀναζητεῖ την τροφὴ και τὴν ἀναλώνει

---

41 Ἄλλες αναγνωσεις «ἔτσι ὅπως εἶναι η *συνειδητη ἔννοια* του» «*συμφωνα με την συνειδητη ἔννοιά* του» (wie es ihr *bewußter Begriff* ist)

ἀλλα δεν βγαζει απ᾽ αὐτὸ παρα μονο τὸν ἑαυτο του ἐτσι και τὸ ενστικτο τοῦ λογου [200] βρισκει στὴν ἀναζητηση του μόνο τὸν ἴδιο τὸν λογο Το ζῶο τελειωνει μὲ την συναισθηση Ἀντιθετως το ἐλλογο ἔνστικτο εἶναι συναμα αὐτοσυνειδησια ἀλλ ἐπειδη εἶναι μονο ἐνστικτο, τοποθετεῖται ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρα[42] ἀπεναντι στὴν συνειδηση, και σ αὐτην ἔχει τὸ ἀντιθετο του.[43] Ἀρα ἡ ἱκανοποιηση του διχαζεται απο τὸ ἀντίθετο αὐτο.[44] βρισκει μὲν τὸν ἑαυτο του, ακριβῶς τὸν *σκοπο* καὶ ἐξ ἰσου αυτὸ τὸν σκοπὸ ὡς *πραγμα* Ἀλλ᾽ ὁ σκοπὸς τοῦ προκυπτει, πρῶτον, *ἐκτος τοῦ πραγματος* ποὺ ἐκτιθεται ὡς σκοπος Αυτὸς ὁ σκοπος ὡς σκοπος, δευτερον εἶναι συνάμα *αντικειμενώδης*, ἄρα οὔτε τοῦ προκύπτει ἐντός του ὡς συνείδησης, ἀλλὰ ἐντὸς ἀλλης διανοιας [45]

Ἂν ἐξετάσουμε τὸ ζητημα ἀπὸ πιὸ κοντα, ὑπαρχει ἐξ ισου στὴν ἐννοια τοῦ πραγματος ὁ προσδιορισμὸς ὁτι εἶναι *σκοπὸς στὸν ἑαυτο του*. Διατηρεῖται, ὀντως, *τὸ ἴδιο*· ποὺ θὰ πεῖ συναμα ὁτι φυση του εἶναι νὰ κρύβει τὴν ἀναγκαιοτητα καὶ νὰ τὴν παρουσιαζει ὑπὸ μορφὴ *τυχαίας* [*148*] σχέσης· γιατὶ ἐλευθερια ἢ *καθ᾽ ἑαυτὸν ὕπαρξή* του εἶναι ἀκριβῶς ὁτι συμπεριφέρεται πρὸς τὸ ἀναγκαῖο του σὰν νὰ ἦταν ἀδιάφορο· ἐκτίθεται λοιπὸν τὸ ἴδιο ὡς κατι ποὺ ἡ ἔννοια του βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸ εἶναι του Ὁ λόγος περιεχει ἐπισης τὴν ἀναγκαιότητα να ἐποπτευει τὴν ἰδια του τὴν ἐννοια ὡς ἀνηκουσα ἔξω του, ἄρα ὡς *πραγμα*, ὡς κάτι ἔναντι τοῦ ὁποίου εἶναι *ἀδιαφορος* καὶ ἄρα τὸ ἴδιο εἶναι συμμετρικὰ *ἀδιάφορο* ἀπεναντι στὸν λογο και στην ἔννοια του ὡς πραγματος. Ὡς ἔνστικτο μάλιστα ἐμμένει σ᾽ αὐτὸ τὸ *εἶναι* ἢ στὴν *ἀδιαφορία*, ἐνῶ τὸ πραγμα που ἐκφράζει την ἐννοια παραμενει για τὸ ἐνστικτο κατι ἄλλο ἀπὸ αὐτη τὴν ἔννοια ἡ ἐννοια κατι ἀλλο ἀπὸ τὸ πραγμα Ἔτσι το ὀργανικὸ πράγμα εἶναι κατα τὸν

---

42 Auf die Seite gestellt. Σημαινει και, «τοποθετειται κατα μερος» «παραμερίζεται» Βλ σ [*221/163*], [*429/315*] x α

43 Ἄλλη ἀναγνωση «ἔχει στὸν ἑαυτό του την αντιθεση της»

44 Ἄλλη αναγνωση «τὴν τελευταια».

45 Η θεολογικη (τεχνικη) εξωτερικὴ τελεολογια εἶναι εσφαλμενη πρόσληψη της εσωτερικῆς τελεολογικης δομῆς τῶν ἐμβιων (βλ *Λογικη W* 6 438 x ε *GW* 12 155 x ε)

λόγο *σκοπὸς* στὸν ἑαυτό του μόνον ἐτσι, ὥστε ἀνηκει ἐκτὸς τοῦ ὀργανικοῦ τοῦ ἰδιου ἡ ἀναγκαιοτητα ἡ ὁποια στὸ ἐνεργεῖν του παρουσιάζεται ὡς κρυφη ἀφοῦ τὸ ἐνεργοῦν συμπεριφερεται ἐδῶ σαν ἀδιάφορο ὂν καθ ἑαυτον – Ἀφοῦ δὲ τὸ ὀργανικο ὄντας στὸν ἑαυτό του σκοπός δὲν μπορεῖ να συμπεριφερεται παρα ὡς τετοιο τὸ ὁτι εἶναι σκοπὸς στὸν ἑαυτο του φαινομενοποιεῖται ἐπίσης κι εἶναι αισθητὰ παρον, κι ἔτσι παρατηρεῖται Τὸ ὀργανικὸ ἐμφανιζεται ὡς κατι ποὺ *συντηρεῖ* τὸν ἑαυτό του, ποὺ *ἐπιστρεφει* και *ἔχει ἐπιστρεψει* στὸν ἑαυτο του [201] Ὅμως ἡ παρατηρουσα αὐτη συνείδηση δὲν ἀναγνωριζει σ᾽ αὐτὸ τὸ εἶναι τὴν ἔννοια τοῦ σκοποῦ δηλαδὴ τὸ ὁτι ἡ ἔννοια τοῦ σκοποῦ δὲν εἶναι ὑπαρκτὴ κάπου ἀλλοῦ μέσα σε μιὰ διανοια ἀλλὰ ἐδωδα καὶ ὅτι ὑπάρχει ὡς ἕνα πράγμα Βάζει μια διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν ἔννοια τοῦ σκοποῦ καὶ στὸ ὑπάρχω καθ᾽ ἑαυτὸν καὶ αὐτοσυντηροῦμαι, ἡ ὁποια δὲν εἶναι διαφορα. Κατ᾽ αὐτὴν δὲν ὑπάρχει ἡ ἀνυπαρξία διαφορᾶς, ἀλλὰ ἑνα ἐνεργεῖν ποὺ ἐμφανίζεται ὡς τυχαῖο κι ἀδιάφορο πρὸς ὅ,τι προκαλεῖ τὸ ἰδιο, καὶ ἡ ἑνότητα,[46] ποὺ ἐν τούτοις συνδέει τὰ δύο –γι᾽ αὐτὴν ἀποσυνδέονται ἐκείνη ἡ ἐνεργεια καὶ τοῦτος ὁ σκοπός

Ἐκεῖνο ποὺ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄποψη ἀνήκει στὸ ἴδιο τὸ ὀργανικὸ εἶναι ἡ ἐνεργεια ποὺ τοποθετεῖται στὸ ἐνδιάμεσο μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τελευταίου του, καθ᾽ ὁσον ἔχει στὸν ἑαυτό της[47] τὸν χαρακτήρα τῆς καθεκαστότητας Δὲν θὰ τοῦ ἀνηκει δὲ ἡ ἐνέργεια καθ᾽ ὅσον ἔχει τὸν χαρακτηρα τῆς καθολικότητας, ὁπότε ἐξομοιώνεται τὸ ἐνεργοῦν με ὅ,τι παραγεται ἀπὸ αὐτήν, ἡ σκόπιμη ἐνέργεια ὡς τέτοια Ἡ πρωτη, καθεκαστη ἐνεργεια ποὺ εἶναι μόνο μεσον, ὑπαγεται ἐξ αἰτίας τῆς καθεκαστοτητας της στὸν προσδιορισμὸ μιᾶς ἐντελῶς καθεκαστης, ἤτοι τυχαίας ἀναγκαιότητας Ἀρα ὅ τι καμνει τὸ ὀργανικὸ γιὰ νὰ διατηρηθεῖ ὁ ἑαυτός του ὡς ἄτομο ἢ τὸ ἰδιο ὡς γενος εἶναι ἐντελῶς ἄνομο ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ αμεσο περιεχόμενο, ἀφοῦ τὸ καθολου κι ἡ ἔννοια δὲν ἀνήκουν ἐδῶ Ὁπότε ἐνεργεια του θἄταν ἡ κενὴ ἀποτελεσματι-

---

46. Β. «τὸ ἴδιο και πρὸς την ενότητα»

47 Ἄλλη ἀναγνωση «του»

χοτητα χωρις περιεχομενο στὸν ἑαυτο της δὲν θα ἦταν κᾶν ἡ ἀποτελεσματικότητα μιᾶς μηχανῆς. γιατι αὐτη ἔχει σκοπο ὁπότε ἡ ἀποτελεσματικότητα της ἔχει ὁρισμένο περιεχομενο. Ἔτσι ἐγκαταλελειμένη ἀπὸ τὸ καθόλου θα ἦταν δραστηριότητα μόνον ἑνὸς ὄντος ὡς ὄντος ποὺ σημαινει ὄχι συναμα ἀνακλασμενη στὸν ἑαυτο της ὁπως εἶναι αὐτη τοῦ ὀξεος ἢ τῆς βασης μιὰ ἀποτελεσματικότητα ποὺ δὲν θὰ μποροῦσε να χωρισθεῖ ἀπὸ τὴν αμεση υπαρξη της [*149*] ἢ να παραιτηθεῖ ἀπο αὐτην –ἡ ὁποια χανεται ὁταν σχετισθεῖ μὲ το ἀντιθετο της– καὶ ἀντ᾽ αυτοῦ νὰ συντηρηθεῖ ἡ ἰδια Πλην τὸ εἶναι. τοῦ ὁποιου ἡ αποτελεσματικοτητα εἶναι ποὺ [202] εξεταζεται ἐδῶ τιθεται ὡς ἑνα πράγμα ποὺ *διατηρεῖται* ἐνῶ σχετιζεται μὲ τὸ ἀντιθετό του ὡς τέτοια *ἡ δραστηριοτητα* δὲν εἶναι παρὰ ἡ καθαρὴ ἀνευ οὐσίας μορφὴ τοῦ εἶναι του καθ᾽ ἑαυτόν. ἡ δε ὑφισταμενη οὐσια της –ποὺ δὲν εἶναι μονο καὶ μόνο ὁρισμενο εἶναι ἀλλὰ τὸ καθολου–. ὁ *σκοπός* της δὲν ἀνηκει ἔξω της εἶναι στὸν ἑαυτό της ἐπιστρεφουσα εἰς ἑαυτὴν δραστηριότητα. ὄχι μια ποὺ ἐπαναφέρεται ἐντός της ἀπ᾽ ὁτιδήποτε ξενο

Αὐτὴ ἡ ἑνότητα τῆς καθολικότητας και τῆς δραστηριοτητας δὲν ὑπαρχει ὁμως γιὰ τούτη τὴν *παρατηρουσα* συνειδηση γιὰ τὸν λογο ὁτι ἡ ἑνότητα αὐτὴ εἶναι κατ᾽ οὐσίαν ἡ ἐσωτερικὴ κίνηση τοῦ ὀργανικοῦ καὶ μπορει νὰ συλληφθεῖ μόνον ὡς ἔννοια ἐνῶ ἡ παρατήρηση ἀναζητεῖ τις στιγμὲς ὑπὸ την μορφὴ τοῦ *εἶναι* καὶ τοῦ *μονίμου* καὶ ἐπειδὴ τὸ ὀργανικὸ συνολο συνισταται οὐσιαστικὰ στό νὰ μὴν ἔχει καὶ νὰ μὴν ἀφηνει νὰ βρεθοῦν στὸν ἑαυτό του οἱ στιγμὲς ἔτσι ἡ συνειδηση απὸ την ἄποψη της μεταμορφωνει την ἀντιθεση σε μια συμφωνη μ αὐτη την ἄποψη ἀντίθεση

Τῆς προκυπτει μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο το ὀργανικο ὂν (Wesen) ὡς σχεση δύο ὀντικῶν καὶ *παγιων* στιγμῶν – μιᾶς ἀντιθεσης τῆς ὁποιας οἱ δυο πλευρες ἀφ᾽ ἑνος. λοιπον. τῆς φαινονται δεδομενες στην παρατηρηση. ἀφ᾽ ἑτερου ἐκφραζουν περιεχομενικὰ την ἀντιθεση τῆς ὀργανικῆς *ἔννοιας σκοποῦ* και τῆς *ἐνεργοῦ πραγματικοτητας* πλὴν ὁμως μὲ σκοτεινο καὶ επιφανειακὸ τρόπο. ὅπου ἡ σκεψη ἐχει ὑποβιβασθεῖ στην παρασταση. ἐπειδη ἡ ἔννοια ὡς τετοια ἐχει καταργηθεῖ ἐδῶ. Ἔτσι

βλεπουμε οτι ὡς τὸ *ἐσωτερικο* ἐννοεῖται περιπου ἡ πρωτη κι ὡς τὸ *ἐξωτερικὸ* ἡ δευτερη, ἐνῶ ἡ σχέση τους παραγει τὸν νομο *ὁτι τὸ ἐξωτερικὸ εἶναι ἡ ἔκφραση τοῦ ἐσωτερικοῦ*

Ἂν ἰδωθοῦν ἀπὸ πιὸ κοντα αὐτὸ τὸ ἐσωτερικὸ μὲ τὸ ἀντιθετο του κι ἡ σχεση τῶν δύο μεταξυ τους, προκυπτει ὁτι οἱ δυο πλευρὲς τοῦ νομου κατα πρῶτον, δὲν ἐχουν πια τὸ νοημα ποὺχαν σε προγενέστερους νόμους, ὁπου ἐμφανιζονταν ὡς αυτοδυναμα *πραγματα*, ἡ καθε μιὰ ὡς ἐπιμέρους σῶμα, οὐτε, κατὰ τἄλλα, σημαινουν οτι τὸ καθόλου εἶναι ὑπαρκτὸ ὁπουδηποτε ἀλλοῦ *ἔξω ἀπο τὸ ὀν* Ἀλλ᾽ ἡ ὀργανικὴ οὐσια ὑπόκειται ἀδιαιρετως ἐν γενει ὡς περιεχόμενο τοῦ ἐσωτερικοῦ και τοῦ ἐξωτερικοῦ και ὡς ἡ ἴδια για τα δύο ἡ ἀντίθεση εἶναι ὡς ἐκ [203] τουτου ἀκόμα ἀμιγῶς τυπικη οἱ πραγματικὲς πλευρες τῆς ὁποιας ἐχουν τὸ ἴδιο *αὐτὸ τοῦτο* γιὰ οὐσία συναμα ὁμως, ἐφ᾽ ὅσον τὸ ἐσωτερικὸ και τὸ ἐξωτερικὸ εἶναι ἐπισης μια ἀντιθετικὴ πραγματικότητα και διαφορετικὸ *εἶναι* κατὰ τὸ παρατηρεῖν, τοῦ φαίνονται νὰ ἔχουν ἰδιαιτερο περιεχόμενο τὸ καθένα Τὸ ἰδιαίτερο περιεχόμενο αὐτό ὀντας ἡ ἰδια ὑφιστάμενη οὐσια ἢ ὀργανικὴ ἑνότητα, στὴν πραγματικοτητα μπορεῖ ὁμως να εἶναι μόνο μια διαφορετικὴ μορφὴ τῆς ἰδιας αὐτὸ δηλώνει δὲ ἡ παρατηρούσα συνείδηση ὅταν λέγει ὁτι [*150*] τὸ ἐξωτερικὸ εἶναι μόνον *ἔκφραση* τοῦ ἐσωτερικοῦ – Στὴν ἔννοια τοῦ σκοποῦ, τοὺς ἴδιους προσδιορισμοὺς τῆς ἀναφορᾶς εἴδαμε, ἀκριβῶς τὴν ἀδιαφορη αὐτοδυναμια τῶν διαφόρων, καὶ μέσα της τὴν ἑνότητά τους, ὁπου ἐξαφανίζονται.

Πρεπει τωρα να ἰδοῦμε ποιό *σχῆμα* ἔχει τὸ ἐσωτερικὸ και ἐξωτερικὸ στὸ εἶναι του. Τὸ ἐσωτερικὸ ὡς τετοιο πρέπει νὰ ἔχει ἕνα ἐξωτερικὸ εἶναι καὶ ἕνα σχῆμα τοσο ὅσο καὶ τὸ ἐξωτερικὸ ὡς τέτοιο, γιατὶ εἶναι ἀντικειμενο, δηλαδὴ τεθειμενο τὸ ἴδιο ὡς ὂν και παρατηρησιακὰ ὑπαρχον

Ἡ ὀργανικὴ ὑφιστάμενη οὐσία ὡς *ἐσωτερικη* εἶναι ἡ *ἁπλὴ* ψυχη, ἡ καθαρὴ *ἔννοια σκοποῦ*, δηλαδὴ τὸ *καθόλου* τὸ ὁποῖο ἐνῶ εἶναι διηρημένο, παραμένει ἐξ ἴσου καθολικὴ ρευστοτητα καὶ ἐμφανίζεται συνεπῶς στὴν *ὑπαρξή* του ὡς ἡ *ἐνεργεια* ἢ ἡ *κινηση* τῆς *ἐξαφανιζόμενης* ἐνεργοῦ πραγματι-

κοτητας ἐνῶ ἀντιθετα τὸ *ἐξωτερικό*, σὲ ἀντιθεση μ αὐτὸ τὸ ὑπαρχον ἐσωτερικό συνισταται στὸ *στάσιμο εἶναι* τοῦ ὀργανικοῦ Ὁ νομος ὡς ἡ σχεση αὐτοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ μ᾽ αὐτὸ τὸ ἐξωτερικο ἐκφραζει τὸ περιεχομενο του, κατὰ συνέπεια ἐκθετοντας πότε καθολικὲς *στιγμὲς* ἢ *ἁπλες οὐσιοτητες*, ποτε τὴν πραγματωμενη οὐσιοτητα ἢ τὸ *σχῆμα* Ἐκεῖνες οἱ πρῶτες ἁπλες ὀργανικὲς *ἰδιοτητες*, γιὰ νὰ τις ποῦμε ἔτσι, εἶναι ἡ *αἰσθητικότητα*, ἡ *ἐρεθιστικοτητα* κι ἡ *ἀναπαραγωγή*.[48] Αυτες οι ἰδιοτητες, τοὐλαχιστον οἱ δύο πρῶτες, δὲν φαινονται μὲν να σχετίζονται μὲ τὸν ὀργανισμὸ ἐν γένει μονο μὲ τὸν ζωικό Κι ὁ φυτικὸς ἐκφραζει [204] στὴν πραγματικότητα μόνο τὴν ἁπλὴ ἔννοια τοῦ ὀργανισμοῦ, ποὺ *δὲν ἀναπτυσσει* τὶς στιγμές του·[49] γι᾽ αὐτὸ και, σχετικὰ μὲ τὶς τελευταῖες, στὸν βαθμὸ ποὺ πρεπει νὰ ὑπάρχουν κατὰ τὴν παρατήρηση, ἀναγκαστικὰ θὰ σταθοῦμε στὸν ὀργανισμὸ ποὺ ἐκθέτει τὴν ἀνεπτυγμενη ὕπαρξή τους

Ὅσον ἀφορᾶ τώρα τὶς ἴδιες, προκυπτουν ἄμεσα ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ αὐτοσκοποῦ Ἡ μὲν *αἰσθητικότητα* ἐκφράζει γενικὰ τὴν ἁπλὴ ἔννοια τῆς ὀργανικῆς ἀνακλασης εἰς ἑαυτόν, ἤτοι τὴν καθολικὴ ρευστότητα τῆς ἔννοιας αὐτῆς ἡ δὲ *ἐρεθιστικότητα* τὴν ὀργανικὴ ἐλαστικότητα, ὅτι τὸ ἀνακλασμένο δὲν παύει συνάμα ν᾽ *ἀντιδρᾶ*, καὶ τὴν πραγμάτωση ποὺ εἶναι ἀντιθετη πρὸς τὴν πρώτη ἥσυχη *ὕπαρξη ἐντὸς ἑαυτοῦ*, πραγμάτωση ὅπου αὐτὴ ἡ ἀφηρημενη καθ᾽ αὐτὸ ὕπαρξη εἶναι ὕπαρξη *πρὸς ἕτερον* Ἡ δὲ *ἀναπαραγωγὴ* εἶναι ἡ δράση αὐτοῦ τοῦ *συνολικοῦ* ἐνδοανακλασμένου ὀργανισμοῦ, ἡ δραστηριότητα του ὡς σκοποῦ στὸν ἑαυτό του ἢ ὡς *γένους*, ὅπου τὸ ἄτομο συνεπῶς αὐτοαπωθεῖται ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ἐπαναλαμβανει παραγωγικὰ εἴτε τὰ ὀργανικὰ μέρη του εἴτε τὸ σύνολο ἄτομο Ἡ ἀναπαραγωγή, ἂν ἐκληφθεῖ ὑπὸ τὴν σημασία τῆς *αὐτοσυντήρησης γενικά*, ἐκφράζει τὴν τυπικὴ ἔννοια τοῦ ὀργανικοῦ, δηλαδὴ τὴν αἰσθητικότητα κυριολεκτικὰ

---

48 Αναφέρεται στην κατηγοριοποιηση τοῦ Σελλιγκ F W J Schelling *Von der Weltseele* δ π *Werke* Cotta Στουτγάρδη-Αουγκσμπουργκ 1856-1861 τ β σ 521 530 κ ἑ 560 κ ἑ βλ *Ausgewählte Werke Schriften von 1794-1798* WBG Δαρμστατη 1980 σ 575 584 κ ἑ 614 κ ἑ

49 Ἡ «της»

μιλώντας όμως, είναι ή πραγματική όργανική έννοια ή τό *συνολο* που έπιστρεφει στόν έαυτό του είτε ώς ἄτομο διά τής παραγωγής [*151*] τών καθεκαστων μερών τοῦ έαυτοῦ του, είτε ώς *γενος* διά τής παραγωγής ἀτόμων

Ἡ *ἄλλη σημασια* αὐτῶν τῶν ὀργανικῶν στοιχείων, ἀκριβῶς ὡς τοῦ *ἐξωτερικοῦ*, εἶναι ὁ *ἐνσχηματος* τρόπος τους, συμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο παρισταναι ὡς *ἐνεργῶς πραγματικὰ* ἄλλα συναμα και ὡς *καθολικὰ* μερη ἢ ὀργανικὰ *συστήματα* φερ' εἰπεῖν, ἡ αἰσθητικότητα ὡς νευρικὸ συστημα ἡ ἐρεθιστικότητα ὡς μυϊκό, ἡ ἀναπαραγωγὴ ὡς σπλαχνα τῆς συντηρησης τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ γένους.

Ὅσοι νόμοι προσιδιάζουν στὸ ὀργανικὸ ἀφοροῦν ἄρα μιὰν ἀναφορὰ τῶν ὀργανικῶν στιγμῶν ὡς πρὸς την [205] διπλὴ σημασια τους ὅτι ἄλλοτε εἶναι ἕνα *μέρος* ἑνὸς ὀργανικοῦ *σχηματισμοῦ*, ἄλλοτε δὲ *καθολικὸς ρευστὸς* καθορισμὸς ποὺ διαπερνᾶ ὁλ' αὐτὰ τὰ συστήματα. Στὴν ἔκφραση ἑνὸς τετοιου νόμου, μια ὁρισμενη *αἰσθητικότητα* ὡς στιγμὴ τοῦ *σύνολου* ὀργανισμοῦ θὰ ἐκφραζόταν σὲ ἕνα ὁρισμένης δομῆς νευρικὸ σύστημα, ἢ θὰ συνδεόταν κιόλας μὲ ὁρισμένη *ἀναπαραγωγὴ* τῶν ὀργανικῶν μερῶν τοῦ ἀτόμου ἢ διαιωνιση τοῦ ὅλου, κ.ο.κ – Οἱ δύο πλευρὲς ἑνὸς τέτοιου νόμου εἶναι *παρατηρήσιμες* Τὸ *ἐξωτερικὸ* ἀποτελεῖ, κατὰ τὴν ἔννοιά του, τὸ *εἶναι πρὸς ἕτερον* ἡ αἰσθητικότητα ἔχει, π.χ., στὰ αἰσθητηρια *συστήματα* τὸν ἄμεσα ἐνεργοποιημένο τρόπο της ἑνῶ ὡς *καθολικὴ ἰδιότητα* εἶναι κατι ἐξ ἴσου ἀντικειμενῶδες καὶ στὶς *ἐξωτερικὲς ἐκδηλώσεις* της. Ἡ πλευρα ποὺ λέγεται τὸ *ἐσωτερικὸ* ἔχει *δική της ἐξωτερικὴ* πλευρά, διακριτὴ ἀπ' ὅ,τι λεγεται τὸ *ἐξωτερικὸ μέσα στὸ συνολο*

Ἔτσι θᾶσαν μὲν κάλλιστα παρατηρήσιμες οἱ δύο πλευρὲς ἑνὸς ὀργανικοῦ νόμου, ὄχι, ὅμως, καὶ νόμοι τῆς σχέσης τῶν ἴδιων· ὁπότε ἡ παρατήρηση εἶναι ἀνεπαρκὴς ὄχι ἐπειδὴ τάχα *καθὸ παρατήρηση*, εἶναι πολὺ μικωπική, ὁπότε θὰ ἔπρεπε δῆθεν νὰ μὴ συμπεριφερόμαστε ἐμπειρικὰ ἀλλὰ νὰ ἐκκινοῦμε ἀπὸ τὴν ἰδέα διότι τέτοιοι νόμοι, ἂν ἦσαν κάτι πραγματικό θᾶπρεπε τῶ ὄντι νὰ εἶναι ἐνεργὰ ὑπάρχοντες, ἄρα νὰ εἶναι παρατηρήσιμοι· ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ σκέψη νόμων αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἀποδεικνυεται ὁτι δὲν ἀληθεύει διόλου

Προεκυψε ώς νομος ή ἀναφορα ὁτι τάχα ή καθολικὴ ὀργανικη *ἰδιοτητα* ἔχει καμει τὸν ἑαυτο της πραγμα σ᾽ ἑνα ὀργανικὸ *σύστημα* καὶ ἔχει τὸ ἐνσχηματο ἔκτυπο της σ αὐτό ἔτσι ωστε τα δυο εἶναι ή ιδια οὐσια παρουσα την μια φορα ώς καθολικη στιγμη τὴν ἄλλη ώς πράγμα Ἀλλα πέραν αὐτοῦ ή πλευρὰ τοῦ εσωτερικοῦ καθ᾽ αὐτη εἶναι κι αυτὴ μιὰ ἀναφορα πολλῶν πλευρῶν γι᾽ αὐτὸ και προσφερεται κατα πρῶτον ή σκεψη ἑνὸς νόμου ώς σχεσης τῶν καθολικῶν οργανικῶν δραστηριοτητων ἢ ἰδιοτήτων μεταξύ τους Τὸ ἂν ἑνας τέτοιος νομος εἶναι δυνατὸς πρεπει ν᾽ ἀποφασισθεῖ ἐκ τῆς φυσεως μιᾶς τετοιας ἰδιότητας Αὐτή ὁμως ώς [206] καθολικὴ ρευστοτητα. ἀφ᾽ ἑνός. δὲν εἶναι κατι που ὁριοθετεῖται με τὸν τροπο [*152*] ἑνὸς πράγματος καὶ δεν ἐμμένει στὶς διαφορὲς μιᾶς ὑπαρξης ή ὁποια συνιστᾶ δῆθεν τὸ σχῆμα του ἀντιθετως ή αἰσθητικότητα ὑπερβαίνει τὸ νευρικὸ σύστημα καὶ διαπερνᾶ ὁλα τἄλλα *συστηματα* τοῦ ὀργανισμοῦ –ἀφ᾽ ἑτέρου εἶναι καθολικὴ *στιγμή* που οὐσιαστικὰ εἶναι ἀχώριστη καὶ ἀδιαχώριστη ἀπὸ τὴν ἀντίδραση ἢ ἐρεθιστικότητα καὶ τὴν ἀναπαραγωγή Γιατὶ ώς ἀνακλαση στὸν ἑαυτό της ἐνέχει ὁπωσδήποτε τὴν ἀντίδραση Τὸ νὰ εἶναι κάτι μόνον ἀνακλασμένο στὸν ἑαυτό του εἶναι παθητικότητα δηλαδὴ νεκρὸ εἶναι δὲν εἶναι αἰσθητικότητα. ὁπως οὔτε μιὰ δραση –πραγμα ποὺ εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὴν ἀντίδραση– εἶναι ἐρεθιστικότητα ἂν δὲν εἶναι ἀνακλασμενη στὸν ἑαυτό της Ἡ ἐντὸς δρασεως ἢ ἀντιδράσεως ἀνακλαση καὶ ή ἐντὸς ἀνακλάσεως δράση ἢ ἀντίδραση εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ ποὺ ή ἑνότητά του συνιστᾶ τὸ ὀργανικό ἑνότητα συνώνυμη μὲ τὴν ὀργανικὴ ἀναπαραγωγη Αὐτὸ συνεπαγεται ὅτι σὲ κάθε τρόπο τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας ἀναγκαστικα ὑπάρχει ἴδιο *μέγεθος* αἰσθητικότητας –ἀφοῦ ἐξετάζουμε πρῶτα πῶς ἀναφέρονται αὐτὴ κι ή ἐρεθιστικότητα μεταξυ τους– ὁσο καὶ ἐρεθιστικότητας. κι ὁτι ἑνα ὀργανικὸ φαινόμενο μπορεῖ νὰ συλληφθεῖ καὶ νὰ προσδιορισθεῖ ἢ ἂν θελετε. νὰ ἐξηγηθεῖ. ἐξ ἴσου συμφωνα μὲ τὴν μια καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἄλλη Τὸ ἴδιο ποὺ ὁ ἑνας ἐκλαμβάνει λ χ . ώς ἔντονη αἰσθητικότητα. ὁ ἄλλος μπορεῖ ἐξ ἴσου νὰ τὸ θεωρεῖ ώς ὑψηλὴ ἐρεθιστικότητα καὶ ερεθιστικότητα *ἰδιου υψους* Ἂν τις ποῦμε *παραγοντες*. κι

αὐτὸ ὑποτεθεῖ ὅτι δὲν εἶναι μιὰ λεξη χωρις νοημα, μιλώντας ἔτσι λεμε ἀκριβῶς ὁτι εἶναι *στιγμες* τῆς ἐννοιας, ἀρα ὁτι τὸ πραγματικὸ ἀντικειμενο, οὐσια τοῦ ὁποίου αποτελεῖ ἡ ἐννοια αὐτη τις ἐνεχει καὶ τὶς δυο μὲ τὸν ἰδιον τροπο, και ὅτι, ἂν προσδιορίζεται μ᾽ ἕναν τρόπο ὡς πολὺ εὐαισθητο, μπορεῖ ἐξ ἰσου νὰ λεχθεῖ, μὲ τὸν ἀλλο, ὡς ἐξ ἴσου πολὺ εὐερεθιστο [50]

Ἂν διακριθοῦν, ὁπως εἶναι ἀναγκαῖο, διακρίνονται ἀκολουθωντας τὴν ἔννοια και ἡ ἀντιθεση τους εἶναι *ποιοτικη* Ἂν ὅμως, περαν τῆς ἀληθινῆς διαφορᾶς αὐτῆς, τεθοῦν κιόλας ὡς ὑπαρχουσες, καὶ διαφορετικὲς ὡς πρὸς τὴν παρασταση τοῦ πῶς θα μποροῦσαν νἄναι πλευρὲς τοῦ νόμου, ἐμφανίζονται μὲ *ποσοτικὴ* διαφορετικότητα [207] Ἡ ἰδιαίτερη ποιοτικη ἀντιθεσή τους περνᾶ ἔτσι στὴν *ποσότητα* καὶ προκυπτουν νόμοι τοῦ εἴδους ὅτι, π.χ., ἡ αἰσθητικότητα καὶ ἡ ἐρεθιστικότητα ἔχουν ἀντιστρόφως ἀνάλογα μεγέθη, ὁπότε ὁσο αὐξάνεται ἡ μία, τόσο μειώνεται ἡ ἄλλη· ἢ καλυτερα, παίρνοντας ἀμέσως τὸ ἴδιο τὸ μεγεθος γιὰ περιεχόμενο τὸ πόσο μεγάλο εἶναι κατι αὐξάνεται ὁσο τὸ πόσο μικρὸ εἶναι μειώνεται [51] – Ἂν ὅμως δοθεῖ ὁρισμένο περιεχόμενο σ᾽ αὐτὸ τὸν νόμο, λεγοντας, αἴφνης, ὅτι τὸ μέγεθος μιᾶς ὀπῆς *αὐξάνεται ὅσο μειώνεται* ὁ τι ἀποτελεῖ γέμισμά της, αὐτὴ ἡ ἀντίστροφη ἀναλογια μπορεῖ ἐξ ἴσου νὰ μετατραπεῖ καὶ νὰ ἐκφρασθεῖ ὡς ἡ εὐθεια ὁτι τὸ μέγεθος τῆς ὀπῆς *αὐξανεται* εὐθέως ἀνάλογα πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ τι ἀφαιρεῖται –μιὰ προταση *ταυτολογική*, δὲν πᾶ νὰ ἐκφράζεται ὡς εὐθεια ἢ ἀντιστροφη [*153*] ἀναλογια, ποὺ κατὰ τὴν ἰδιαιτερη ἔκφρασή της θα πεῖ μονον ὅτι ἕνα μεγεθος αὐξάνεται ὅσο αὐτὸ τὸ μεγεθος αὐξάνεται Οπως ἡ ὀπὴ καὶ ὁ,τι τὴν γεμίζει καὶ ἀφαιρεῖται εἶναι ποιοτικὰ ἀντίθετα, ἀλλ᾽ ὅπως ἡ πραγματικὴ ὑποσταση (das Reale) τῶν ἴδιων καὶ τὸ ὁρισμενο τους μέγε-

---

50. Βλ Schelling, *Erster Entwurf eines Systems der Naturphilosophie* 1799 *Werke*, ὅ π τ γ σ 217 230 κ ἑ = *Ausgewählte Werke Schriften von 1799-1801* ὅ π

51 Η αντιστροφη αναλογια εἶναι ενας «νομος» τοῦ Κηλμαγιερ (C.Γ. Kielmeyer), που εἶχε αρχικα υιοθετησει ο Σέλλιγκ (*Von der Weltseele Werke* ο π σ 562 = *Ausgewählte Werke*, ὁ.π σ 616 *Erster Entwurf Werke* ο π σ 196 κ ε 203 = *Ausgewählte Werke*, ὅ π)

θος εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ στὰ δύο. ὁπότε ἐξ ἴσου ἡ αὔξηση τοῦ μεγέθους καὶ ἡ μείωση τοῦ ἀμεγέθους εἶναι τὸ ἴδιο κι ἡ κενη νοήματος ἀντίθεσή τους καταλήγει σὲ ταυτολογια. ἔτσι κι οἱ ὀργανικὲς στιγμὲς εἶναι ὁμοίως ἀχώριστες ὡς πρὸς την πραγματική τους ὑποσταση. καὶ τὸ μεγεθός τους που εἶναι μέγεθος τῆς τελευταιας· ἡ μία μειώνεται μόνο μαζὶ μὲ τὴν ἄλλη καὶ αὐξάνεται μόνο μαζι της. γιατι ἡ μία ἔχει νόημα μόνο καὶ μόνον ἐφ᾽ ὅσον ὑπαρχει ἡ ἄλλη –ἢ μᾶλλον εἶναι ἀδιάφορο ἂν ἕνα ὀργανικὸ φαινόμενο θεωρηθεῖ ὡς ἐρεθιστικοτητα ἢ ὡς αἰσθητικότητα. ἤδη γενικά. κι ἐπίσης ὅταν γινεται λόγος γιὰ τὸ μεγεθός του ΄Οσο ἀδιάφορο εἶναι ἂν θὰ ἐκφράσουμε τὴν αὔξηση μιᾶς ὀπῆς ὡς μεγάλωμα αὐτῆς ὡς τοῦ κενοῦ ἢ μεγαλωμα τοῦ ἀφαιρεθεντος γεμίσματος Ἤτοι ἕνας ἀριθμός. π.χ τὸ *τρια*. παραμένει τὸ ἴδιο μεγάλος εἴτε τὸν πάρω θετικὰ εἴτε ἀρνητικά· κι ὁταν μεγεθύνω τὸ τρία σὲ τέσσερα. τόσο τὸ θετικὸ ὁσο καὶ τὸ ἀρνητικὸ ἔχει γίνει τεσσερα –ὁπως ὁ νότιος πόλος σ᾽ ἕναν μαγνήτη εἶναι ἀκριβῶς τόσο δυνατὸς ὅσο ὁ βόρειος [208] ἢ ἕνας θετικὸς ἠλεκτρισμὸς εἶναι ἀκριβῶς τόσο δυνατὸς ὁσο ὁ ἀρνητικός του ἢ ἑνα ὀξὺ τόσο ὅσο ἡ βάση στὴν ὁποία ἐπιδρᾶ – Ἕνα παρόμοιο μεγάλο. ὅπως ἐκεῖνο τὸ τρία ἢ ἑνας μαγνητης κ λπ.. εἶναι μιὰ ὀργανικὴ *ὕπαρξη*· εἶναι αὐτὸ ποὺ γίνεται πιὸ πολὺ ἢ πιὸ λίγο ὅταν αὐξανεται δε. αὐξάνονται *και οἱ δυο* παράγοντές του. ὁπως *οἱ δύο* πόλοι ἑνὸς μαγνήτη ἢ οἱ δυο ἠλεκτρισμοὶ αὐξάνονται ὅταν ἐνδυναμώνεται ἑνας μαγνητης κ λπ – Τὸ ὁτι τὰ δυο δεν μποροῦν οὐτε νὰ διαφέρουν κατὰ τὴν *ἔνταση* και τὴν *ἔκταση*. τὸ ἑνα να μειώνεται σὲ ἔκταση και νὰ αὐξάνεται ἀντ᾽ αὐτοῦ. σὲ ἔνταση ἐνῶ τὸ ἄλλο ἀντίστροφα θὰ μειωνει τὴν ἔντασή του καὶ θὰ αὐξάνεται. ἀντ᾽ αὐτοῦ σὲ ἔκταση ἀνάγεται στὴν ἴδια ἔννοια κενῆς ἀντιθεσης ἡ πραγματικὴ ἐνταση εἶναι τὸ ἴδιο μεγαλη και ὁπωσδηποτε τόσο μεγαλη ὁσο ἡ ἔκταση καὶ ἀντιστρόφως [52]

Ὅπως εἶναι προφανές. σ᾽ αὐτη τὴν νομοθεσια συμβαί-

---

52. Βλ ταραπανω σ [17-18/14] «οπως υπαρχει κενὸ πλατος. υπαρχει καὶ κενὸ βαθος [...]. Η δύναμη τοῦ νοῦ εἶναι μονο τόσο μεγάλη ὅσο η ἐξωτερικη εκδήλωσή του»

νουν γιὰ την ἀκριβεια τὰ ἑξῆς· Πρῶτα ἐρεθιστικότητα και αἰσθητικότητα συνιστοῦν τὴν ὁρισμένη ὀργανικη ἀντιθεση αὐτὸ τὸ περιεχόμενο χάνεται, ὁμως, και ἡ αντιθεση πελαγοδρομεῖ στὴν τυπικὴ ἀντίθεση τῆς αὐξομείωσης τῆς ποσότητας ἢ τῆς διαφορετικῆς ἔντασης καὶ ἔκτασης –μιὰ ἀντίθεση ποὺ οὐδόλως ἀφορᾶ πλέον την φύση τῆς αἰσθητικότητας καὶ τῆς ἐρεθιστικότητας καὶ παυει νὰ τὴν ἐκφράζει Γι᾽ αὐτὸ ενα παρόμοιο κενὸ παιχνίδι νομοθεσιας δὲν εἶναι προσδεδεμένο στις ὀργανικὲς στιγμές, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ ἀσκεῖται ὁπουδήποτε καὶ ἐρειδεται γενικὰ στὸ ὅτι δὲν εἶναι γνώριμη ἡ λογικὴ φυση αὐτῶν τῶν ἀντιθέσεων

[*154*] Ἄν, τέλος ἀντὶ νὰ σχετιζονται ἡ αἰσθητικότητα καὶ ἡ ἐρεθιστικοτητα σχετισθεῖ ἡ ἀναπαραγωγὴ μὲ τὴν μια ἢ τὴν ἄλλη ἐκπιπτει καὶ ἡ ἀφορμὴ αὐτῆς τῆς νομοθεσιας· γιατὶ ἡ ἀναπαραγωγὴ δὲν τελεῖ σὲ ἀντιθεση μ᾽ αὐτὲς τις στιγμὲς ὅπως αὐτὲς ἡ μία μὲ τὴν ἄλλη· κι ἀφοῦ ἐκείνη ἡ νομοθεσία στηρίζεται στὴν ἀντίθεση, ἐδῶ ἡ νομοθεσία δὲν ἰσχύει οὔτε καὶ κατ᾽ ἐπίφαση.

Ἡ νομοθεσία που μόλις ἐξετάσαμε περιέχει τὶς διαφορες τοῦ ὀργανισμοῦ ὡς πρὸς τὸ νόημα τους ὡς στιγμῶν τῆς [209] *ἔννοιας* τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ ἀκριβολογώντας θὰ ὀφειλε να εἶναι προεμπειρικὴ νομοθεσία Ἀλλ᾽ ἐνυπαρχει σ᾽ αὐτὴ την ἰδια κατ᾽ οὐσιαν ἡ σκέψη, ὁτι αὐτὲς ἔχουν τὸ νόημα *ὑπαρχουσῶν* [διαφορῶν] καὶ ὅτι ἡ μόνο και μόνο παρατηρουσα συνείδηση θα πρέπει μάλιστα να σταθεῖ μόνο στὴν ὑπαρξη τους Ἡ ὀργανικη ἐνεργὸς πραγματικότητα ἐνεχει κατ᾽ αναγκη μιαν ἀντιθεση σαν αὐτὴν που ἐκφραζει ἡ ἐννοια της ὁρίσιμη δε ὡς ἐρεθιστικότητα κι αἰσθητικότητα, οπως κι αὐτὲς οἱ δυο ἐμφανίζονται διακριτὲς ἀπὸ τὴν ἀναπαραγωγή. – Ἡ *ἐξωτερικοτητα*, ὑπὸ τὴν ὁποια ἐξεταζονται ἐδῶ οἱ στιγμες τῆς ὀργανικῆς ἔννοιας, εἶναι ἡ *προσίδια ἄμεση* ἐξωτερικότητα τοῦ ἐσωτερικοῦ ὄχι τὸ *ἐξωτερικὸ* που εἶναι ἐξωτερικο ἐν συνόλῳ και *σχῆμα* σε σχεση με το ὁποῖο τὸ ἐσωτερικὸ πρεπει δε νὰ ἐξετασθεῖ στην συνεχεια.

Ἀλλ ἂν ἡ ἀντιθεση τῶν στιγμῶν ἐκληφθεῖ ὁπως εἶναι στην ὑπαρξη, τότε αἰσθητικότητα, ερεθιστικοτητα κι αναπαραγωγη ὑποβιβαζονται σε κοινες *ἰδιοτητες* ποὺ αποτελοῦν η

μία ἀπεναντι στην ἀλλη τοσο ἀδιαφορες γενικοτητες ὁσο ακριβῶς εἶναι τὸ εἰδικὸ βαρος τὸ χρῶμα, ἡ σκληροτητα κ.λπ. Μ' αὐτη τὴν ἔννοια μπορεῖ καλλιστα να παρατηρηθεῖ ὁτι ἕνα ὀργανικο τυχαινει πιὸ εὐαισθητο ἢ ευερεθιστο ἢ μεγαλυτερης ἀναπαραγωγικῆς δύναμης ἀπὸ ἄλλο –ὁπως κι ὁτι ἡ αἰσθητικοτητα κ λπ . τοῦ ἑνὸς διαφερει κατὰ τὸ *εἶδος* ἀπὸ ἀλλου, ὁτι τὸ ἕνα συμπεριφερεται ἀλλιῶς ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀπεναντι σε ὁρισμενα ἐρεθισματα, ὁπως τὸ ἀλογο ἀλλιως ἀπεναντι στὴν βρωμη παρα απεναντι στο ἀχυρο κι ὁ σκυλος παλι ἀλλιῶς ἀπεναντι στὰ δύο, κ λπ ὁπως ἀκριβῶς μπορεῖ να παρατηρηθεῖ ὁτι ἕνα σῶμα εἶναι σκληρότερο ἀπὸ ἄλλο, κ λπ – Μόνο που αὐτες οἱ αἰσθητες ἰδιότητες σκληρότητα, χρῶμα κ τ λ ὁπως και τα φαινόμενα εὐαισθησίας στὸ ἐρέθισμα τῆς βρώμης, ἐρεθιστικότητας στα φορτία ἢ πληθους καὶ εἰδους τεχνοποιησης, ἀλληλοσχετιζόμενα καὶ συγκρινόμενα τὸ ενα μὲ τὸ ἄλλο, εἶναι οὐσιαστικὰ ἀντινομοτελειακα Γιατὶ ὁ καθορισμὸς τοῦ *αἰσθητοῦ εἶναι* τους συνισταται ἀκριβῶς στὸ να εἶναι ὑπαρκτὰ ἀδιαφορώντας πλήρως τὸ ἕνα γιὰ τὸ ἄλλο, καὶ στὸ νὰ παριστοῦν μᾶλλον τὴν ἀποδεσμευμενη ἀπὸ τὴν ἔννοια ἐλευθερια τῆς φύσης παρὰ την ἑνοτητα μιᾶς σχέσης, μᾶλλον τὸ ἀλογο πήγαιν' ἔλα τους στὴν κλίμακα τῶν [210] ἐνδιάμεσων τυχαίων μεγεθῶν μεταξὺ τῶν στιγμῶν τῆς ἐννοιας, παρὰ αὐτες τις ἰδιες

Ἡ *ἄλλη* πλευρα, συμφωνα με τὴν ὁποια οἱ ἁπλὲς στιγμὲς τῆς ὀργανικῆς ἐννοιας συγκρινονται μὲ τὶς στιγμὲς τοῦ *σχηματισμοῦ*, θὰ ἦταν πιὰ ἡ μόνη που προσφερει τὸν κυριολεκτικὸ [*155*] νομο, ποὺ θὰ ἐκφράζει τὸ αληθινὸ ἐξωτερικὸ ὡς ἐκτυπο τοῦ *εσωτερικοῦ* – Ὅμως ἐπειδὴ ἐκεῖνες οἱ ἁπλὲς στιγμὲς εἶναι διαπεραστικὲς ρευστὲς ἰδιοτητες δὲν ἔχουν στο ὀργανικὸ πραγμα μιαν ἀποκομμένη ἐμπραγματη ἔκφραση ὁπως εἶναι αὐτὸ που ὀνομασθηκε καθέκαστο σύστημα τοῦ σχηματος Ητοι, ἀφοῦ ἡ ἀφηρημενη ἰδεα τοῦ ὀργανισμοῦ ἐκφραζεται ἀληθινα σ' αυτὲς τις τρεῖς στιγμες μονον ἐπειδη αὐτες δεν εἶναι τιποτα τὸ στασιμο αλλα μόνο στιγμὲς τῆς ἔννοιας καὶ τῆς κινησης ὁ οργανισμος ἀντιθετως δεν περιλαμβάνεται ὡς σχηματισμὸς σὲ τρια ὁρισμενα συστηματα σαν αυτα που αναλυει η ἀνατομια Στον βαθμο που υποτιθε-

ται ότι τετοια συστήματα ανευρισκονται ώς πρὸς τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα τους, και ότι αὐτὴ ἡ ἀνευρεση τα νομιμοποιεῖ, πρέπει νὰ ὑπενθυμισουμε και ότι ἡ ἀνατομια δὲν ἐντοπιζει μονο τρια παρομοια συστήματα ἀλλα πολυ περισσοτερα – Πρεπει συνεπῶς, περαν αὐτοῦ, γενικὰ τὸ εὐαίσθητο *σύστημα* νὰ σημαίνει κατι τελειως διαφορετικὸ ἀπ᾽ ὁ,τι λεγεται *νευρικὸ συστημα*. ἔτσι και το εὐερεθιστο *συστημα* κατι ἀλλο ἀπὸ τὸ *μυικὸ συστημα*, τὸ ἀναπαραγωγικὸ *σύστημα* κατι ἄλλο ἀπὸ τὰ *σπλαχνα* τῆς ἀναπαραγωγῆς [53] Μέσα στα συστηματα τοῦ *σχήματος* ὡς τέτοιου ὁ ὀργανισμὸς γινεται αντιληπτὸς ἀπὸ την ἀφηρημενη ἄποψη τοῦ νεκροῦ ὑπαρκτοῦ οἱ στιγμες του, ἔτσι ἀποτυπωμένες ἀνηκουν στην ἀνατομία καὶ τὸ πτῶμα, ὄχι στὴν γνωση καὶ τὸν ζωντανὸ ὀργανισμο Ὡς τετοια μέρη ἔχουν μᾶλλον πάψει νὰ *εἶναι*, γιατὶ παύουν νὰ εἶναι διαδικασίες Μια καὶ τὸ *εἶναι* τοῦ ὀργανισμοῦ εἶναι οὐσιαστικα καθολικότητα ἢ ἀνακλαση στὸν ἑαυτό του, τὸ *εἶναι* τοῦ ὅλου του ὁπως κι οἱ στιγμες του δὲν μπορεῖ νὰ συνίστανται σ᾽ ἕνα ἀνατομικὸ συστημα, ἀλλ᾽ ἡ ἐνεργὸς πραγματικὴ ἔκφραση καὶ ἡ ἐξωτερικότητά τους ὑπάρχει μᾶλλον μόνον ὡς μια κινηση ποὺ πορεύεται μέσῳ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ σχηματισμοῦ κι ὁπου ὁ,τι [211] ἀποσπᾶται καὶ σταθεροποιεῖται ὡς καθέκαστον σύστημα παρουσιαζεται κατ᾽ οὐσίαν ὡς ρέουσα στιγμη, ἔτσι ὥστε δεν δικαιοῦται να ἰσχύει ὡς πραγματικότητα του ἐκεινη ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα ὁπως την ἀνευρισκει ἡ ἀνατομία, ἀλλα μονον ἡ ἰδια ὡς διαδικασία, ποὺ μεσα σ᾽ αὐτὴν ἐχουν καὶ τὰ ανατομικὰ μερη νόημα.

Ἆρα προκυπτει πως οὔτε οἱ στιγμὲς τοῦ ὀργανικοῦ *ἐσωτερικοῦ*, ἰδωμενες καθ᾽ ἑαυτες, εἶναι ἱκανὲς νὰ παράσχουν τις πλευρὲς ἑνος νομου τοῦ εἶναι –ἐφ᾽ ὁσον σ᾽ ἑναν τέτοιο νόμο αὐτὲς λεγονται γιὰ μια ὕπαρξη διακρινονται μεταξυ τους και δὲν θὰ ἐπρεπε ἡ κάθε μια νὰ μπορεῖ να κατονομαζεται ἀντὶ τῆς ἄλλης μὲ τον ἰδιον τροπο–, οὐτε, ἂν τοποθετηθοῦν ἀπὸ την μια πλευρα, ἔχουν τὴν πραγματοποιηση

---

53 Βλ Schelling *Erster Entwurf eines Systems der Naturphilosophie* *Werke* ὁ π σ 198 κ ε 204 = *Ausgewählte Werke* ὅ π

τους ἀπὸ τὴν ἄλλη σ᾽ ἕνα παγιο σύστημα γιατὶ τὸ πάγιο σύστημα, ὁπως δὲν εἶναι ἡ ἔκφραση αὐτῶν τῶν στιγμῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ, δὲν εἶναι οὔτε κάτι ποὺ ν᾽ ἀληθεύει ὡς πρὸς τὸ ἐν γένει ὀργανικό Τὸ οὐσιῶδες τοῦ ὀργανικοῦ, δεδομένου ὅτι εἶναι στὸν ἑαυτό του τὸ καθολικό, εἶναι πολλῷ μᾶλλον γενικὰ ὅτι τὸ ὀργανικὸ ἔχει τὶς στιγμές του μεσα στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ἐξ ἴσου καθολικα, θὰ πεῖ ὡς διαδικασίες ποὺ τὸ διατρέχουν, χωρὶς ὁμως νὰ προσφέρει μιὰν εἰκονα τοῦ καθόλου σ᾽ ἕνα μεμονωμενο πραγμα.

[*156*] Μ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο, στὸ ὀργανικὸ χανεται γενικὰ ἡ *παράσταση* τοῦ *νόμου* Ὁ νόμος προτίθεται να συλλαβει καὶ νὰ ἐκφράσει τὴν ἀντίθεση ὡς στάσιμες πλευρὲς και, σ᾽ αὐτές τὸν καθορισμό, ποὺ εἶναι ἡ μεταξύ τους σχέση Τὸ *ἐσωτερικό*, ὅπου ἀνήκει ἡ φαινόμενη καθολικότητα καὶ τὸ *ἐξωτερικο*, ὁπου ἀνήκουν τὰ μέρη τοῦ στάσιμου σχήματος, ἀποτελοῦσαν, ὑποτίθεται, τὶς σύστοιχες πλευρὲς τοῦ νόμου ἀλλὰ χάνουν ἔτσι ἀποσυνδεδεμένες τὸ ὀργανικό τους νόημα ὑπόκειται δὲ τῆς παραστασης τοῦ νόμου ἀκριβῶς ὅτι οἱ δυό του πλευρὲς διαθέτουν δῆθεν μιὰν ὑπάρχουσα καθ᾽ ἑαυτην ἀδιάφορη ὑπόσταση κι ὅτι ἡ σχέση ἐπιμερίζεται σ᾽ αὐτὲς ὡς ἕνας διπλὸς σύστοιχος καθορισμός. Μᾶλλον κάθε πλευρὰ τοῦ ὀργανικοῦ συνίσταται στὸν ἑαυτό της στὸ ὁτι εἶναι ἁπλὴ καθολικότητα, ὁπου ὅλοι οἱ προσδιορισμοὶ εἶναι διαλυμενοι, καὶ στὸ ὁτι εἶναι ἡ κίνηση αὐτῆς τῆς διαλυσης

Ἡ διαγνωση τῆς διαφορᾶς αὐτῆς τῆς νομοθέτησης ἐναντι [212] πρότερων μορφῶν θὰ φωτισει πληρως την φυση της – Ἀνασκοπώντας, πράγματι τὴν κίνηση τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ τῆς διανοιας ποὺ ἀνακλᾶται σ᾽ αὐτὴν μέσα στὸν ἑαυτο της καὶ προσδιορίζει ἐτσι τὸ ἀντικειμενό της, βλεπουμε ὁτι ἡ διανοια δὲν ἐχει τοτε ἐνώπιόν της στὸ ἀντικειμενό της την *κίνηση* αὐτῶν τῶν ἀφηρημενων προσδιορισμῶν τοῦ καθολου και τοῦ καθεκαστου τοῦ οὐσιαστικοῦ και τοῦ ἐξωτερικοῦ, παρα ἡ ἴδια εἶναι ἡ μετάβαση για τὴν ὁποια ἡ μετάβαση δὲν ἐξαντικειμενίζεται Ἐδῶ ἀντιθετως ἡ ὀργανικη ἑνοτητα, που σημαινει ἀκριβῶς ἡ σχεση τῶν ἀντιθεσεων αὐτῶν ἡ ὁποια και εἶναι καθαρὴ μετάβαση, εἶναι ἡ ἴδια τὸ *ἀντικειμενο* Ἡ μεταβαση αὐτη κατὰ την ἁπλοτητα της εἶναι

ἄμεσα *καθολικότητα*. καὶ ἐφ' ὅσον εἰσέρχεται στὴν διαφορά. τῆς ὁποίας τὴν σχεση ὀφεῖλει νὰ ἐκφράζει ὁ νόμος. οἱ στιγμες της *ὡς καθολικὲς* εἶναι ἀντικειμενα αὐτῆς τῆς συνείδησης.[54] ὁπότε ὁ νομος λεει ὁτι τὸ *ἐξωτερικὸ* εἶναι ἔκφραση τοῦ *ἐσωτερικοῦ*. Ἡ διανοια συνελαβε ἐδῶ τὴν ἴδια *τὴν σκεψη* τοῦ νόμου ἐκεῖ ποὺ πρωτύτερα ἀναζητοῦσε μονο γενικὰ νομους κι ἔνοιωθε τὶς στιγμες τους σὰν ὁρισμενο περιεχόμενο ὄχι ὡς τὰ διανοηματά τους – Ὅσον ἀφορᾶ τὸ περιεχομενο δὲν πρεπει συνεπῶς νὰ δεχόμαστε ἐδῶ νόμους ποὺ εἶναι μονο μιὰ ἥσυχη ἀποτύπωση ἀμιγῶς *ὑπαρχουσῶν* διαφορῶν στὴν μορφὴ τῆς καθολικότητας. ἀλλὰ νόμους οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἄμεσα σ' αὐτὲς τὶς διαφορὲς καὶ τὴν ἀνησυχια τῆς ἔννοιας καὶ ἄρα συνάμα τὴν ἀναγκαιότητα τῆς σχέσης τῶν πλευρῶν Μόνο πού, ἐπειδὴ ἀκριβῶς τὸ αντικείμενο ἡ ὀργανικὴ ἑνότητα. ἐνώνει ἄμεσα τὴν ἄπειρη ἄρση ἢ ἀπόλυτη ἄρνηση τοῦ εἶναι μὲ τὸ ἥσυχο εἶναι. ἐνῶ οἱ στιγμὲς εἶναι κατ' οὐσίαν *καθαρὴ μετάβαση*. δὲν προκύπτουν *ὑπάρχουσες* πλευρὲς ὅπως αὐτὲς ποὺ ἀπαιτοῦνται γιὰ τὸν νόμο

[*157*] Γιὰ ν' ἀποκτήσει τέτοιες, ἡ διάνοια πρέπει νὰ προσηλωθεῖ στὴν ἄλλη στιγμὴ τῆς ὀργανικῆς ἀναφορᾶς· ἀκριβῶς στὸ ὁτι ἡ ὀργανικὴ ὕπαρξη *εἶναι ἀνακλασμένη* ἐντὸς ἑαυτῆς. Ἀλλὰ τὸ εἶναι αὐτὸ εἶναι τόσο τελείως ἀνακλασμένο μέσα στὸν ἑαυτό του ποὺ δὲν τοῦ ἀπομένει κανένας καθορισμὸς ἔναντι ἄλλου Τὸ [213] *ἄμεσο* αἰσθητὸ εἶναι εἶναι ἄμεσα ἕνα μὲ τὸν καθορισμὸ ὡς τέτοιο και ἐκφραζει συνεπῶς μιὰ ποιοτικὴ διαφορὰ στὸν ἑαυτο του ὁπως π χ . τὸ θαλασσὶ ἔναντι τοῦ κόκκινου τὸ ὄξινο ἔναντι τοῦ ἀλκαλικοῦ. κ λπ Πλὴν τὸ επιστρεψαν ἐντος ἑαυτοῦ ὀργανικὸ εἶναι ἀδιαφορεῖ πλήρως γιὰ τὸ ἄλλο. ὕπαρξή του εἶναι ἡ ἁπλὴ καθολικοτητα καὶ δεν προσφέρει στὴν παρατήρηση μονιμες αἰσθητὲς διαφορές δηλαδή. πράγμα ποὺ εἶναι τὸ ἴδιο. ἐμφανιζει τὸν οὐσιαστικὸ καθορισμο του μόνον ὡς *ἐναλλαγὴ ὀντικῶν* καθορισμῶν Τὸ πῶς ἐκφραζεται ἡ διαφορὰ ὡς οντικη ἔγκειται αρα ἀκριβῶς στο ὁτι εἶναι *ἀδιαφορη* ποὺ σημαίνει ὁτι ἐκφραζεται ὡς *πο-*

---

54. Ἄλλη αναγνωση «οι στιγμες της υπαρχουν *ὡς καθολικα* αντικειμενα αὐτῆς της συνείδησης»

σοτητα Σ᾽ αὐτὸ ὁμως ἡ ἔννοια ἔχει καταργηθεῖ. καὶ ἡ ἀναγκαιότητα ἐξαφανισθεῖ – Ὡστόσο τὸ περιεχομενο καὶ πληρωση τοῦ ἐν λογω ἀδιάφορου εἶναι ἡ ἐναλλαγη τῶν αἰσθητῶν προσδιορισμῶν συγκεντρωμενη στὴν ἁπλοτητα ἑνὸς ὀργανικοῦ προσδιορισμοῦ ἐκφράζει τοτε συναμα ὁτι ἀκριβῶς δὲν ἔχει αὐτὸ τον καθορισμὸ –ἄμεσης ἰδιότητας– ὁπότε τὸ ποιοτικὸ ἐμπιπτει μοναχα στὴν ποσοτητα. ὁπως εἴδαμε πιὸ πάνω

Καιτοι λοιπὸν τὸ ἀντικειμενῶδες που προσλαμβανεται ὡς ὀργανικὸς καθορισμὸς ἔχει ἤδη στὸν ἑαυτο του τὴν ἔννοια. καὶ κατα τοῦτο διαφέρει ἀπὸ τὸ ἀντικειμενῶδες ποὺ ὑπάρχει κατὰ τὴν διανοια ἡ ὁποία συμπεριφέρεται ἀμιγῶς ἀντιληπτικὰ στὸ πῶς προσλαμβάνει τὸ περιεχόμενο τοῦ νόμου της ὡστόσο ἡ παραπανω πρόσληψη ἐπανέρχεται πλήρως στὴν ἀρχὴ καὶ τὸ ὕφος τῆς μόνο καὶ μόνο ἀντιληπτικῆς διάνοιας ἐπειδὴ ὅσα προσλαμβάνονται χρησιμοποιοῦνται ὡς στιγμὲς ἑνὸς *νόμου* γιατὶ ἐτσι ἀποκτοῦν τὸν τρόπο πάγιας ποιότητας. τὴν μορφὴ ἄμεσης ἰδιότητας ἢ στασιμου φαινομένου. ἐντασσομενα ἔπειτα στὸν προσδιορισμὸ τῆς ποσότητας.[55] ἡ δὲ φύση τῆς ἔννοιας καταστέλλεται – Ἡ ἀνταλλαγὴ χάτινος ποὺ εἶναι μόνο καὶ μονο ἀντιληφθὲν ἐναντι χάτινος ποὺ εἶναι ἀνακλασμένο ἐντὸς ἑαυτοῦ. ἑνὸς μόνο καὶ μόνον αἰσθητοῦ καθορισμοῦ ἔναντι ἑνὸς ὀργανικοῦ χανει λοιπὸν παλι τὴν ἀξια της. καὶ μαλιστα λόγῳ τοῦ ὁτι ἡ διάνοια δεν ἔχει ἀκόμη ἀναιρεσει τὸ νομοθετεῖν.

Για νὰ προβοῦμε στὴν σχετικη μ᾽ αὐτὴ τὴν ἀνταλλαγὴ συγκριση πανω σὲ μερικὰ παραδείγματα. κατι. λ χ . που [214] κατα τὴν ἀντίληψη εἶναι ἑνα ζῶο μὲ σθεναρους μῦς ὁριζεται ὡς ζωικὸς ὀργανισμὸς ὑψηλῆς ἐρεθιστικότητας. ἢ ὁ.τι εἶναι κατὰ τὴν ἀντιληψη μιὰ κατάσταση μεγαλης ἀδυναμιας ὁριζεται ὡς κατάσταση ὑψηλῆς αἰσθητικότητας ἤ. ἂν προτιμᾶ χανεις. ὡς μη φυσιολογικη affectio και δὴ ὡς

---

55. Ποιοτητα. Bestimmtheit (αλλου. «καθορισμος») ποσότητα. Große (αλλοῦ καὶ «μεγεθος»). Ἔτσι αποδίδει η Λογικὴ στα γερμανικὰ την Qualität καὶ την Quantität (βλ Περιεχόμενα)

ὕψωση εἰς potentia[56] τῆς τελευταιας (ἐκφρασεις ποὺ ἀντὶ νὰ μεταφραζουν τὸ αἰσθητο στὴν ἐννοια τὸ μεταφραζουν στὰ λατινικὰ –καὶ σὺν τοῖς ἀλλοις σε κακὰ λατινικα) Ὅτι τὸ ζῶο [158] ἔχει δυνατοὺς μῦς μπορεῖ να ἐκφρασθεῖ ἀπὸ την διανοια καὶ ὡς ὁτι τὸ ζῶο κατεχει μεγαλη *μυικὴ δυναμη* –ὁπως ἡ μεγαλη ἀδυναμία ὡς μικρὴ *δύναμη* Ὁ προσδιορισμὸς δια τῆς ἐρεθιστικοτητας ἔχει ἔναντι τοῦ προσδιορισμοῦ ὡς *δυναμης* τὸ προσὸν ὁτι ἐνῶ ὁ δεύτερος ἐκφραζει την ἀοριστη ἀνακλαση εἰς ἑαυτόν, αὐτὸς ἐκφραζει τὴν ὁρισμενη διοτι ἡ *ἰδιαίτερη* δυναμη τοῦ μῦ εἶναι ἀκριβῶς ἐρεθιστικότητα –ἔναντι δὲ τοῦ προσδιορισμοῦ ὡς *δυνατῶν μυῶν* ἐχει το προσὸν ὁτι ὁπως ἤδη ἡ δυναμη περιεχει συνάμα τὴν ἀνακλαση εἰς ἑαυτόν Ὅπως ἀντίστοιχα ἡ ἀδυναμία ἢ ἡ μικρὴ δυναμη, ἡ *ὀργανικὴ παθητικότητα* ἐκφράζεται ἐπακριβῶς ἀπὸ τὴν *αἰσθητικότητα* Ἀλλ' ὁταν αὐτὴ ἡ αἰσθητικότητα λογίζεται καὶ παγιώνεται ἔτσι καθ' αὐτή καὶ ἐπιπλεον συνδέεται με τὸν προσδιορισμὸ τοῦ *μεγέθους*, ἀντιπαρατιθεμενη ὡς μεγαλύτερη ἢ μικρότερη αἰσθητικότητα σὲ μιὰ μεγαλύτερη ἢ μικρότερη ἐρεθιστικότητα, κάθε μιὰ καταβιβάζεται πλήρως στὸ αἰσθητὸ στοιχεῖο ὑποβιβαζόμενη στὴν κοινὴ μορφὴ μιᾶς ἰδιότητας, κι ἡ σχεση τους δὲν εἶναι ἡ ἔννοια ἀλλὰ τοὐναντίον τὸ μέγεθος στὸ ὁποῖο τώρα ὑπάγεται ἡ ἀντίθεση καὶ γίνεται μιὰ διαφορὰ χωρὶς σκέψη Ἀποφεύγεται ἔτσι μὲν τὸ ἀόριστο τῶν ἐκφράσεων *δύναμη*, *σθένος*, *ἀδυναμία* ἀλλα τώρα προκύπτει τὸ ἐξ ἴσου κενὸ καὶ ἀόριστο ἄγεσθαι καὶ φέρεσθαι μέσα στὶς ἀντιθέσεις μιᾶς ὑψηλότερης καὶ χαμηλότερης αἰσθητικότητας, ἐρεθιστικότητας ὡς πρὸς τὶς ἀνόδους και τις καθόδους τους ἡ μία μαζὶ ἢ σὲ ἀντίθεση μὲ την ἄλλη[57] Ὅσο τὸ σθενος καὶ ἡ ἀδυναμία εἶναι ἐντελῶς αἰσθητοὶ προσδιορισμοὶ χωρὶς σκέψη, τόσο καὶ ἡ μεγαλύτερη ἢ μικρότερη αἰσθητικότητα, ἐρεθιστικότητα εἶναι τὸ αἰσθητὸ φαινόμενο θεωρημενο χωρὶς σκέψη καὶ ἐκφρασμενο ὡσαύτως

---

56 Innormale Affektion καὶ Potenzierung ὁροι τοῦ C I Kilian *Entwurf eines Systems der Gesammten Medizin*, Ἰένα 1802 (ἀπὸ *GW* 9 501)

57 Βλ J Brown *Grundsätze der Arzeneylehre* μτφ ἀπὸ τα λατινικα Φραγκφουρτη 1795 (ἀπὸ *GW* 9 501)

Στὴν θέση αὐτῶν τῶν ἄνευ ἐννοιας ἐκφράσεων δὲν μπῆκε ἡ ἔννοια. [215] παρα τὸ σθενος καὶ ἡ ἀδυναμια πληρώθηκαν μ᾽ ἕναν προσδιορισμὸ ὁ ὁποῖος, ἰδωμενος μονος του καθ᾽ ἑαυτόν στηρίζεται στὴν ἔννοια καὶ την ἔχει ὡς περιεχόμενο. πλην χανει πλήρως αὐτὴ τὴν καταγωγὴ καὶ τὸν χαρακτηρα – Ἄρα μεσῳ τῆς μορφῆς τῆς ἁπλοτητας κι ἀμεσοτητας, μὲ τὴν ὁποια τὸ περιεχομενο αὐτὸ γινεται πλευρὰ ἑνὸς νόμου, καὶ μεσῳ τοῦ μεγεθους, τὸ ὁποῖο συνιστᾶ τὸ στοιχεῖο τῆς διαφορᾶς τετοιων προσδιορισμῶν ἡ οὐσια, ποὺ ὑπαρχει καὶ τιθεται καταγωγικὰ ὡς ἔννοια, διατηρεῖ τὸν τρόπο τῆς κατ᾽ αἰσθηση ἀντιληψης καὶ μενει τόσο ἀπομαχρυσμενη ἀπὸ τὸ γνωρίζειν ὁσο ἦταν καὶ μὲ τὸν προσδιορισμὸ διὰ τοῦ σθενους καὶ τῆς ἀδυναμίας τῆς δύναμης ἢ μέσω ἀμεσων αἰσθητῶν ἰδιοτήτων

Μένει τώρα ἀκόμη νὰ ἐξετάσουμε *καθ᾽ ἑαυτὸ ἀπὸ μόνο του* καὶ τὸ τι εἶναι τὸ [*159*] *ἐξωτερικὸ* τοῦ ὀργανικοῦ καὶ πῶς προσδιορίζεται σ᾽ αὐτὸ ἡ ἀντιθεση τοῦ *δικοῦ του* ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ ὅπως πρῶτα ἐξετάσθηκε τὸ *ἐσωτερικὸ* τοῦ συνόλου σὲ σχέση μὲ τὸ *δικο του* ἐξωτερικό.

Τὸ *ἐξωτερικό*, θεωρημενο καθ᾽ ἑαυτόν, εἶναι ὁ *σχηματισμὸς* ἐν γενει, τὸ σύστημα τῆς διαιρούμενης σὲ μελη μέσα στὸ *στοιχεῖο τοῦ εἶναι* ζωῆς, καὶ κατ᾽ οὐσίαν συνάμα τὸ εἶναι τοῦ ὀργανικοῦ ὄντος (Wesen) *πρὸς ἕτερον* –ἀντικειμενῶδες ὂν (Wesen) ὡς πρὸς τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* του. – Αὐτὸ τὸ *ἄλλο* ἐμφανίζεται ἀρχικὰ ὡς ἡ ἐξωτερικὴ ἀνόργανη φύση του. Ἂν αὐτὰ τα δύο ἰδωθοῦν σὲ σχέση μ᾽ ἑναν νόμο, ἡ ἀνόργανη φύση δὲν μπορεῖ, ὁπως εἴδαμε παραπανω, ν᾽ ἀποτελεῖ τὴν πλευρὰ ἑνὸς νόμου ἔναντι τοῦ ὀργανικοῦ ὄντος (Wesen) γιατὶ αὐτὸ ὑπαρχει συνάμα δίχως ἄλλο καθ᾽ ἑαυτόν καὶ ἔχει μαζί της καθολικη καὶ ἐλεύθερη σχεση.

Ἂν ὅμως ἡ ἀναφορὰ αὐτῶν τῶν δυο πλευρῶν προσδιορισθεῖ λεπτομερέστερα ἐπι τοῦ ἴδιου τοῦ ὀργανικοῦ σχήματος, θὰ ποῦμε ὅτι αὐτὸ εἶναι λοιπὸν στραμμένο ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρὰ ἐνάντια στὴν ἀνόργανη φυση, ἀλλ᾽ ἀπὸ τὴν ἄλλη *καθ᾽ ἑαυτόν*, καὶ εἶναι ἀνακλασμένο στὸν ἑαυτό του Τὸ *ἐνεργεια* ὀργανικὸ ὂν (Wesen) εἶναι ὁ μέσος ποὺ συνδέει τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* τῆς ζωῆς με τὸ *ἐξωτερικὸ* γενικά, δηλαδὴ μὲ τὸ

αὐτὸ τοῦτον εἶναι – Τὸ ἄκρο τοῦ ὑπαρχειν καθ' ἑαυτόν ὅμως εἶναι τὸ ἐσωτερικὸ ὡς ἄπειρο ἐν. ποὺ ἐπαναφέρει μέσα του τὶς στιγμὲς τοῦ ἴδιου του σχήματος [216] ἀπὸ τὴν ὑπόσταση τους καὶ τὴν συναφεια μὲ τὸ ἐξωτερικό. εἶναι τὸ ἄνευ περιεχομένου ποὺ δίνει στὸν ἑαυτό του τὸ περιεχόμενό του ἐπι τοῦ σχηματος καὶ σ αὐτὸ ἐμφανίζεται ὡς ἡ διαδικασία του Σ' αὐτὸ τὸ ἄκρο. ὡς ἁπλὴ ἀρνητικότητα δηλαδὴ *καθαρὴ καθεκαστοτητα*. τὸ ὀργανικὸ ἔχει τὴν ἀπόλυτη ἐλευθερια του. διὰ τῆς ὁποίας εἶναι ἀδιαφορο καὶ ἐξασφαλισμένο ἔναντι τοῦ εἶναι πρὸς ἄλλο κι ἐναντι τοῦ καθορισμοῦ τῶν στιγμῶν τοῦ σχηματος Αὐτὴ ἡ ἐλευθερια εἶναι συναμα ἐλευθερία τῶν στιγμῶν τῶν ἴδιων. εἶναι ἡ δυνατότητα τους νὰ ἐμφανιζονται καὶ νὰ προσλαμβάνονται ὡς *ὑπάρχουσες*. ὄντας ἐδῶ ἀποδεσμευμένες (befreit) κι ἀδιάφορες ὄχι μόνον ἔναντι τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀλλὰ καὶ ἡ μία ἔναντι τῆς ἄλλης. γιατὶ ἡ *ἁπλότητα* αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας εἶναι τὸ *εἶναι*. δηλαδὴ ἡ ἁπλὴ ὑφιστάμενη *οὐσία* τους [58] Αὐτὴ ἡ ἔννοια ἢ καθαρὴ ἐλευθερία εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ζωή. ὅσο καὶ ἂν τὸ σχῆμα. τὸ εἶναι πρὸς ἄλλον. παιχνιδίζει ἀκόμα παντοιοτρόπως· αὐτὸς ὁ ποταμὸς τῆς ζωῆς ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸ εἶδος μύλων ποὺ περιστρέφει. – Κατὰ πρῶτον. πρέπει τώρα νὰ παρατηρήσουμε. ὅτι αὐτὴ την ἔννοια δὲν πρέπει νὰ τὴν ἐκλάβουμε. ὅπως πρὶν κατὰ τὴν θεώρηση τοῦ κυριολεκτικοῦ ἐσωτερικοῦ. μὲ τὴν μορφή της τῆς *διαδικασίας*. δηλαδὴ τῆς ἀνάπτυξης τῶν στιγμῶν της. ἀλλὰ μὲ τὴν μορφή της ὡς *ἁπλοῦ ἐσωτερικοῦ*. ποὺ ἀποτελεῖ τὴν καθαρὰ καθολικὴ πλευρὰ ἀπέναντι στὸ *ἐνεργείᾳ* ἔμβιο ὂν (Wesen). δηλαδὴ ὡς τὸ *στοιχεῖο* τῆς *ὑπόστασης* τῶν ὑπαρχόντων μελῶν τοῦ σχήματος· διότι ἐδῶ αὐτὰ θεωροῦμε. καὶ σ' αὐτὰ ἡ οὐσια τῆς ζωῆς ὑπάρχει ὡς ἡ ἁπλότητα τῆς ὑπόστασης. Ὁπότε τὸ *εἶναι πρὸς ἄλλο* ἢ ὁ καθορισμὸς τοῦ ἐνεργοῦ σχήματος. ἐνταγμένος σ' αὐτὴ τὴν ἁπλὴ καθολικότητα ποὺ εἶναι ἡ οὐσια του. εἶναι ἕνας ἐξ ἴσου ἁπλὸς καθολικὸς μὴ αἰσθητὸς καθορισμός. καὶ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐκφράζεται ὡς *ἀριθμός*. – Εἶναι ὁ [*160*] μέσος τοῦ σχήματος. ὁ ὁποῖος συνδέει τὴν ἀόριστη

58 Ἄλλη ανάγνωση «της» (τῆς ελευθερίας)

ζωὴ με τὴν ἐνεργα πραγματικη. ἁπλὸς ὁπως ἡ πρωτη και ὁρισμενος ὁπως ἡ δευτερη Ο,τι θα ὑπῆρχε στὴν πρωτη, στὸ *ἐσωτερικό*, ὡς αριθμος, θα τὸ[59] ἐξεφραζε τὸ ἐξωτερικο με τὸν τρόπο του, ὡς πολυμορφη ενεργὸ πραγματικότητα, τροπο διαβιωσης, χρῶμα κ λπ γενικα ὡς ὁλόκληρο τὸ πλῆθος τῶν διαφορῶν ποὺ ἀναπτυσσονται στὸ φαινομενο

[217] Ἂν συγκρινουμε ὡς πρὸς το ἀμφοτερωθεν ἐσωτερικό τους τις δύο πλευρὲς τοῦ ὀργανικοῦ ὁλου –ἡ μὲν μια ὄντας τὸ *ἐσωτερικὸ*, ἡ δε ἄλλη τὸ *ἐξωτερικό*, ἔτσι ποὺ ἡ καθε μιὰ ἔχει παλι στὸν ἑαυτό της ενα ἐσωτερικὸ καὶ ἕνα ἐξωτερικο– τὸ ἐσωτερικὸ τῆς πρωτης ἦταν μεν ἡ ἐννοια ὡς ἡ ἀνησυχία τῆς *ἀφαιρεσης* ἡ δευτερη ἐχει δὲ για δικό της ἐσωτερικὸ την στασιμη καθολικοτητα, και μεσα σ᾽ αὐτην ἐπισης τὸν στασιμο καθορισμό, τὸν ἀριθμό Ἐνῶ λοιπὸν ἡ πρώτη ἐπειδὴ μέσα της ἡ ἐννοια ἀναπτυσσει τις στιγμες της, περιεῖχε, λόγω τῆς ἐπίφασης ἀναγκαιοτητας τῆς σχέσης, μιαν ἀπατηλὴ ὑπόσχεση νόμων ἡ δεύτερη παραιτεῖται αὐτοῦ ἀμεσως, καθὼς ὁ ἀριθμὸς ἀναδεικνυεται ὡς ὁ προσδιορισμὸς τῆς μίας πλευρᾶς τῶν νομων της Γιατὶ ὁ ἀριθμὸς εἶναι ἀκριβῶς ὁ ὁλοτελα στάσιμος νεκρὸς καὶ ἀδιαφορος καθορισμός, στὸν ὁποῖο κάθε κίνηση καὶ σχεση ἔχει σβήσει και ὁ ὁποῖος ἔχει κοψει τις γέφυρες μὲ τὸ ζωτικὸ τῶν ὁρμῶν, τοῦ τρόπου διαβίωσης καὶ τῆς ὑπόλοιπης αἰσθητῆς ὕπαρξης [60]

Αὐτὴ ἡ θεώρηση τοῦ *σχηματος* ὡς τέτοιου τοῦ ὀργανικοῦ καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὡς ἑνὸς ἐσωτερικοῦ μόνο και μόνο τοῦ σχήματος στην πραξη δὲν εἶναι, ὁμως, θεωρηση τοῦ ὀργανικοῦ πλέον Γιατὶ οἱ δύο σχετιστεες πλευρὲς τιθενται μόνον ὡς ἀδιαφορες ἡ μία πρὸς τὴν ἄλλη, ὁπότε αἰρεται ἡ ἀνακλαση εἰς ἑαυτόν, ποὺ συνιστᾶ την οὐσία τοῦ ὀργανικοῦ Ἀντ᾽ αὐτοῦ ἡ ἐπιχειρούμενη συγκριση ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ μεταφερεται ἐδῶ μᾶλλον στὴν ἀνόργανη φυση· ἡ ἄπειρη ἔννοια εἶναι ἐδῶ μόνον ἡ *οὐσία*, ποὺ εἶναι κρυμμένη

---

59 Ἄλλη αναγνωση χωρὶς αὐτὸ τὸ «τὸ» (αν- σ-ροφη υποκειμενου-αντικειμενου)

60 Ἄλλη αναγνωση «μὲ τὸ ζωτικὸ τῶν ὁρμῶν τὸν τρόπο διαβιωσης καὶ την υπολοιπη αισθητη ὕπαρξη»

ἀπὸ μέσα ἢ εντοπιζεται ἔξω μεσα στην αὐτοσυνειδησια, καὶ παύει να διαθετει, ὁπως στὸ ὀργανικό, τὴν ἀντικειμενωδη παρουσια της Αὐτη ἡ σχέση τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ πρεπει ακόμη λοιπὸν να ἐξετασθεῖ μεσα στην κυριως σφαιρα της

Πρῶτα αυτὸ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σχηματος, ὡς ἡ ἁπλὴ καθεκαστοτητα ἀνοργανου πραγματος εἶναι το *ειδικο βαρος*. Μπορεῖ νὰ παρατηρηθεῖ ὡς ἁπλὸ εἶναι, ὁπως ἀκριβῶς ὁ καθορισμος τοῦ ἀριθμοῦ ὁ μονος γιὰ τὸν ὁποῖο εἶναι ἱκανο, ἢ ακριβέστερα να βρεθεῖ μεσω συγκρισης παρατηρησεων, καὶ φαινεται κατ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο νὰ προσφερει την μια πλευρὰ τοῦ νομου. [218] Τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα ἡ σκληρότητα, τὸ ἰξῶδες και ἑνα ἀναριθμητο πλῆθος ἄλλων ἰδιοτητων συναποτελοῦν τὴν *ἐξωτερικὴ* πλευρα, ὑποτίθεται, καὶ ἐχουν νὰ ἐκφρασουν τὸν καθορισμὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ, τὸν ἀριθμο, ἔτσι ὥστε τὸ ἕνα νὰ ἐχει τὸ ἀπείκασμά του στὸ ἄλλο

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀρνητικότητα δὲν ἀντιμετωπιζεται ἐδῶ ὡς κινηση τῆς διαδικασιας ἀλλα ὡς *ἀκινητοποιημενη* ἑνοτητα ἢ *ἁπλὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*, ἐμφανίζεται [*161*] μᾶλλον ὡς αὐτὸ διὰ τοῦ ὁποίου τὸ πραγμα ἀντιστέκεται στὴν διαδικασία καὶ διατηρεῖ τὸν ἑαυτο του μεσα του καὶ ὡς ἀδιαφορο ἀπέναντι της. Ὅμως ὄντας αὐτὸ τὸ ἁπλὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι μιὰ ἥσυχη ἀδιαφορια ἔναντι ἄλλου, τὸ εἰδικὸ βάρος ἀνακυπτει ὡς μία *ἰδιοτητα δίπλα* σὲ ἄλλες· κι ἔτσι παύει νὰ ὑπαρχει κάθε ἀναγκαια σχεση του μ᾽ αὐτὴ την πολλότητα, δηλαδὴ καθε νομοτελεια – Τὸ εἰδικὸ βάρος ὡς τὸ ἁπλὸ ἐσωτερικὸ αὐτὸ δὲν ἔχει τὴν διαφορα *στὸν ἑαυτο του*, ἢ ἔχει μόνο την ἐπουσιώδη· γιατι ἀκριβῶς ἡ *καθαρη ἁπλότητα* του αἴρει κάθε οὐσιαστικὴ διαφοροποίηση Αὐτὴ ἡ ἐπουσιωδης διαφορα *τὸ μεγεθος*, ἔπρεπε λοιπὸν νὰ εἶχε τὸ ἀπεικασμά της ἢ τὸ *ἑτερον* στὴν ἀλλη πλευρά ἡ ὁποια εἶναι ἡ πολλότητα τῶν ἰδιοτήτων, ἐφ᾽ ὁσον μονον ἔτσι πρωτογινεται γενικὰ διαφορα Ἂν αὐτὴ η πολλοτητα ἡ ἴδια ἀναχθεῖ στὴν ἁπλοτητα τῆς ἀντιθεσης και ὁρισθεῖ φέρ᾽ εἰπεῖν ὡς *συνοχη* ἔτσι ὡστε ὁπως τὸ εἰδικὸ βαρος εἶναι τὸ *καθαρὸ ὑπάρχω καθ᾽ ἑαυτον* αὐτη νὰ εἶναι τὸ *ὑπαρχω καθ᾽ ἑαυτὸν μεσα στην ἑτερότητα*, τότε ἡ συνοχὴ εἶναι κατ ἀρχας ὁ δευτερος καθαρος τεθειμενος μεσα στὴν

ἐννοια καθορισμός, εν ἀντιθεσει πρὸς τὸν πρῶτο[61] τὸ δε ἰχφος νομοθετησης θα ἤταν αὐτὸ ποὺ ἔχει εξετασθεῖ παραπανω στὴν σχεση τῆς αἰσθητικότητας με την ἐρεθιστικοτητα – Ὁποτε ἡ συνοχή ὀντας ἔννοια τοῦ ὑπαρχω καθ ἑαυτὸν ἐντὸς ἑτεροτητας, εἶναι κιόλας μονον ἡ *αφαιρεση* τῆς πλευρᾶς που ἀντιπαρατίθεται στὸ εἰδικὸ βαρος καὶ ὡς τετοια δὲν ἔχει ὑπαρξη[62] Γιατι τὸ ὑπαρχω καθ εαυτὸν ἐντὸς ἑτεροτητας εἶναι ἡ διαδικασια ὅπου τὸ ἀνόργανο θα ἐπρεπε να ἐξεφραζε τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι του ὡς μια *αὐτοσυντηρηση* ποὺ τὸ ἐχει προφυλάξει [219] ἀπὸ τὸ να ἐξελθει ἀπὸ τὴν διαδικασια ὡς στιγμὴ καποιου προιόντος. Ὡστοσο αὐτὸ ἴσα ἴσα ἀντιβαινει στην φυση του, που δεν ἔχει στὸν ἑαυτό της τὸν σκοπὸ ἢ τὴν καθολικότητα. Ἡ διαδικασια του εἶναι μᾶλλον μόνον ἡ ὁρισμενη συμπεριφορὰ τοῦ πῶς *αἴρεται* τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι του, το εἰδικὸ βαρος του Αὐτὴ ἡ συγκεκριμενη συμπεριφορα ἡ ἴδια ὁμως, στὴν ὁποία ὑποτιθεται ὁτι συνίσταται ἡ συνοχη του ὡς πρὸς τὴν ἀληθινη ἔννοια της καὶ τὸ συγκεκριμενο μεγεθος τοῦ εἰδικοῦ βάρους του εἶναι ἐντελῶς ἀδιάφορες μεταξυ τους ἐννοιες. Ἂν δὲν λαβαίναμε διόλου ὑπ' ὄψη τὸ εἶδος συμπεριφορᾶς, περιοριζόμενοι στὴν παρασταση τοῦ μεγεθους, θὰ μπορουσαμε, φέρ' εἰπεῖν, νὰ διανοηθοῦμε τὸν προσδιορισμο, ὁτι τὸ μεγαλύτερο εἰδικὸ βάρος, ὡς ἀνωτερο ἐντὸς ἑαυτοῦ εἶναι, θὰ ἀντιστεκόταν πιὸ πολυ στην ἐνταξη του στην διαδικασια ἀπὸ ἕνα μικρότερο Μόνο ποὺ ἡ ἐλευθερία τοῦ καθ' ἑαυτὸν εἶναι ἐπαληθεύεται ἀντιστροφα μονον απὸ την ανεση συναναστροφῆς μου τῶν παντων και διατηρησης μου μεσα σ' αὐτη την πολλαπλότητα Αὐτη ἡ ἐνταση διχως ἔκταση τῶν σχέσεων εἶναι μιὰ ἀνυπόστατη ἀφαιρεση γιατι ἡ εκταση συνιστᾶ τὴν *ὕπαρξη* τῆς ἐντασης[63] Ἡ αὐτοσυντηρηση, ομως τοῦ ανόργανου μέσα στην σχεση του δὲν ἐμπιπτει, ὁπως τὸ ὑπενθυμισα στην φυση τῆς ἰδιας ἀφοῦ δεν ἔχει στὸν ἑαυτό του τὴν ἀρχὴ τῆς κινησης,

---

61 Δηλ. η απλοτητα της αντιθεσης εν αντιθεσει προς την πολλότητα.

62 Βλ Steffens, *Beyträge zur innern Naturgeschichte der Erde* τ α Φραϊβεργη 1801 σ 129 (ἀπὸ *GW* 9 502)

63 Βλ σ [17-18/14]

δηλαδη ἀφοῦ το εἶναι του δεν εἶναι ἡ ἀπολυτη αρνητικοτητα και δεν εἶναι ἐννοια

Ἂν αυτὴ ἡ ἄλλη πλευρὰ τοῦ ἀνοργανου θεωρηθεῖ ἀντιθετως ὀχι ὡς διαδικασία ἀλλ᾽ ὡς στασιμο εἶναι τοτε αὐτη εἶναι ἡ κοινη συνοχη μιὰ *ἁπλη* αἰσθητη [*162*] ἰδιοτητα ἡ ὁποια παει στην μια πλευρα ἀπεναντι στὴν ἀφημενη ἐλευθερη[64] στιγμὴ τῆς *ἑτεροτητας*, ἡ ὁποια εἶναι ἀναλυμενη σε πολλὲς ἀδιάφορες ἰδιοτητες, καὶ κατατασσεται μεταξὺ αυτῶν τῶν ἰδιων, ὁπως τὸ εἰδικο βαρος το πλῆθος τῶν ἰδιοτητων μαζὶ ἀποτελεῖ τοτε την ἄλλη ἀπο αὐτὴν πλευρα Σ᾽ αὐτην ὁμως ὁπως στις ἀλλες[65] ὁ *ἀριθμὸς* εἶναι ὁ μοναδικὸς καθορισμος ὁ ὁποῖος ὁχι μονο δεν ἐκφραζει μια σχεση καὶ μετάβαση τῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν μεταξυ τους ἀλλὰ συνισταται οὐσιαστικὰ στὸ νὰ μην ἔχει καμμια ἀναγκαια σχέση, στὸ νὰ παριστᾶ ἀντιθετως, την καταργηση καθε νομοτελειας, καθὼς εἶναι ἡ ἔκφραση [220] τοῦ καθορισμοῦ ὡς ἑνὸς *ἐπουσιώδους* Ὁποτε μιὰ *ἀκολουθία* σωμάτων, ἡ ὁποια ἐκφράζει την διαφορὰ ὡς ἀριθμητικὴ διαφορα τῶν εἰδικῶν βαρῶν τους, δὲν εἶναι συνεπῶς καθολου παράλληλη πρὸς μια ἀκολουθία τῆς διαφορᾶς τῶν ἄλλων ἰδιοτήτων, ἀκομη καὶ ἂν, γιὰ νὰ ἁπλοποιήσουμε τὸ πραγμα, παρουμε μονο μία καθεκαστη ἢ μερικὲς ἀπὸ δαῦτες Γιατι στὴν πράξη μόνον ὁλη ἡ δέσμη τῶν ἴδιων θα μποροῦσε νὰ εἶναι αὐτὸ ποὺ θἄπρεπε ν᾽ ἀποτελέσει τὴν ἀλλη πλευρα σ᾽ αὐτὸ τὸν παραλληλισμο Προκειμενου νὰ ταξινομήσουμε αὐτὴν στον ἑαυτο της καὶ νὰ τὴν δεσουμε σ᾽ ἑνα ολον, ἀφ᾽ ἑνος, οἱ ποσοτικοὶ καθορισμοὶ τῶν πολυαριθμων αὐτῶν ἰδιοτητων ὑπαρχουν για τὴν παρατήρηση, ἀφ᾽ ἑτερου δε οἱ διαφορες τους παρεμβαίνουν ὡς ποιοτικες Τὸ τι θἄπρεπε τωρα μέσα σ᾽ αὐτο τὸν σωρὸ νὰ χαρακτηρισθεῖ ὡς θετικὸ ἢ ἀρνητικό τι θα αλληλοαναιροῦνταν γενικὰ ἡ ἐσωτερικὴ σχηματοποίηση καὶ ἔκθεση τοῦ ὑποθετικὰ πολυ συνθετου τυπου αυτα θα ανῆκαν στην εννοια, την ὁποια ισα ἰσα ἀποκλειει ὁ τροπος μὲ τον ὁποῖο πρόκεινται οἱ ἰδιότητες καὶ ὀφείλουν να ἐκλαμβάνονται ὡς *ὀντικές* ὑπ᾽ αὐτὸ το

---

64 Βλ. σ [146/*109*].

65 Ἀναφέρεται μᾶλλον στις «ιδιότητες» καὶ ὄχι στὶς «πλευρες»

εἶναι καμμια δὲν ἐμφανιζει τὸν χαρακτηρα ἑνὸς ἀρνητικοῦ ἔναντι τῆς ἄλλης. παρα ἡ μια *εἶναι τόσο ὅσο* κι ἡ ἄλλη. καὶ οὐτε ὑποδηλωνει ἀλλως πως τὴν θεση της στὴν διαταξη τοῦ ὁλου. – Σὲ μια ἀκολουθια ποὺ πορευεται[66] κατα παράλληλες διαφορὲς –εἴτε ἡ ἀναλογια νοεῖται ὡς αὐξουσα ἀπὸ τὶς δυο πλευρες συναμα εἴτε παλι μόνο ἀπὸ τὴν μια και ἀπὸ την ἄλλη ὡς φθινουσα– ἐνδιαφερει μονον ἡ *τελικη* ἁπλὴ ἐκφραση τοῦ συνοψισμενου αὐτοῦ συνόλου. ποὺ ὑποτίθεται ὁτι ἀποτελεῖ την μια πλευρα τοῦ νομου ἐναντι τοῦ εἰδικοῦ βαρους ὁμως αὐτη ἡ μια πλευρά. ὡς *ὀντικὸ ἀποτελεσμα* ἰσα ἰσα δὲν εἶναι τιποτε ἄλλο απ' ὁ τι ἀναφερθηκε ἤδη. ἀκριβῶς καθέκαστη ἰδιοτητα ὁπως αἴφνης καὶ ἡ κοινη συνοχη. πλαι στὴν ὁποία ὑπαρχουν ἀδιάφορα οἱ ἄλλες. μεταξὺ δὲ αὐτῶν και τὸ εἰδικο βαρος. ἐνῶ ὁποιαδηποτε ἄλλη μπορεῖ νὰ ἐπιλεγεῖ ἐξ ἴσου δικαιολογημένα. που θὰ πεῖ ἐξ ἰσου αδικαιολόγητα. για ἐκπρόσωπος[67] ὁλης τῆς ἄλλης [221] πλευρᾶς ἡ μία ὁπως κι ἡ ἄλλη θα ἦσαν μόνο *ἐκπροσώπηση*. *παρασταση*[68] τῆς οὐσίας. ἀλλα ὄχι τὸ ἴδιο τὸ θεμα Κι ἔτσι τὸ ἐγχείρημα ἀνευρεσης ἀκολουθιῶν σωμάτων ποὺ νὰ κινοῦνται στὴν ἁπλὴ παραλληλια δύο πλευρῶν καὶ νὰ ἐκφράζουν την οὐσιαστικη φυση τῶν σωματων βασει ἑνὸς νόμου αὐτῶν τῶν πλευρῶν [*163*] πρεπει νὰ ἰδωθεῖ ὡς μια σκέψη ποὺ ἀγνοεῖ ποιο εἶναι το ἐργο της και τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα αὐτὸ θὰ ὀφειλε νὰ ἐπιτελεσθεῖ

Τὴν σχέση ἐξωτερικοῦ και εσωτερικοῦ στὸ σχῆμα ποὺ παρουσιάζεται. ὑποτιθεται. στὴν παρατηρηση. προηγουμενως τὴν μεταφέραμε ἀμέσως στὴν σφαιρα τοῦ ἀνόργανου μποροῦμε τώρα να ἐκθεσουμε λεπτομερεστερα τὸν προσδιορισμὸ ποὺ τὴν παει ἐκεῖ ἐδῶθε προκυπτει δε μια ἀλλη ἀκόμα

---

66 Η λεξη λειπει στην A.

67 Reprasentanten Η ἴδια ριζα σημαινει (στα γαλλικα απ οπου προέρχεται η λεξη) καὶ παρ.στῶ καὶ ἐκπροσωπῶ

68 Repräsentieren. auf deutsch: *vorstellen*. Παλι ο L. επιχρινει την δημιουργια ἐντυπωσεων μέσῳ τῆς χρήσης λέξεων με λατινικη ριζα. αντι τῆς ἄμεσα κατανοητῆς γερμανικῆς. Ο Στέφφενς χρησιμοποιει αὐτους τους ὅρους βλ Steffens *Beyträge zur innern Naturgeschichte der Erde* ο π (απὸ *GW* 9 503)

μορφὴ καὶ σχεση τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς Ὄντως στὸ ὀργανικὸ ἐκπιπτει γενικὰ αὐτο ποὺ στὸ ἀνοργανο φαίνεται νὰ προσφερει την δυνατοτητα μιᾶς τετοιας συγκρισης ἐσωτερικοῦ και ἐξωτερικοῦ Τὸ ἀνοργανο ἐσωτερικὸ εἶναι ἕνα ἁπλὸ ἐσωτερικό ποὺ προσφέρεται στὴν ἀντίληψη ὡς *ὀντικὴ* ἰδιοτητα καθορισμος του εἶναι ἄρα οὐσιαστικα τὸ μεγεθος κι ἐμφανίζεται ὡς ὀντικὴ ἰδιοτητα ἀδιαφορη ἐναντι τοῦ ἐξωτερικοῦ ἢ τῶν πολλῶν ἀλλων αἰσθητῶν ἰδιοτήτων Το καθ' ἑαυτὸν εἶναι τοῦ ὀργανικὰ ἐμβιου δεν τοποθετεῖται ὁμως ἔτσι ἀπὸ τὴν μια πλευρὰ[69] ἀπέναντι στὸ ἐξω του, ἀλλα ἔχει τὴν ἀρχὴ τῆς *ἑτερότητας* στὸν ἑαυτό του Ἂν ὁρισουμε τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι ὡς *ἁπλὴ αὐτοσυντηρούμενη σχεση προς ἑαυτόν*, ἡ ἑτερότητα του εἶναι ἡ ἁπλὴ *ἀρνητικοτητα* ὁποτε ὀργανικὴ ἑνοτητα εἶναι ἡ ἑνοτητα τοῦ ὅμοιου μὲ τὸν ἑαυτό του αὐτοσχετίζεσθαι καὶ τῆς καθαρῆς ἀρνητικότητας Αὐτὴ ἡ ἑνοτητα εἶναι ὡς ἑνότητα τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ὀργανικοῦ αὐτὸ εἶναι ὡς ἐκ τούτου καθολικὸ στὸν ἑαυτό του, ἤτοι εἶναι *γενος* Ἡ ἐλευθερία τοῦ γένους ἀπέναντι στὴν ἐνεργό του πραγματικότητα εἶναι ὁμως ἄλλη ἀπὸ τὴν ἐλευθερία τοῦ εἰδικοῦ *βαρους* ἀπέναντι στὸ σχῆμα. Ἡ τοῦ τελευταίου εἶναι *ὀντικὴ* ἐλευθερία, δηλαδὴ εἶναι τὸ ὅτι αὐτὸ τοποθετεῖται στὴν μία πλευρὰ[70] ὡς ἐπιμέρους ἰδιότητα. Ἀλλὰ καθως εἶναι *ὀντικὴ* ἐλευθερία, εἶναι κιόλας μόνον *ἕνας καθορισμός*, ποὺ ἀνηκει *οὐσιωδῶς* (*wesentlich*) σ' αὐτὸ τὸ σχῆμα [222] ἢ δια τοῦ ὁποιου αὐτὸ εἶναι κάτι ὁρισμένο *ὡς ὄν* (*Wesen*). Ἡ ἐλευθερία τοῦ γένους εἶναι ὁμως καθολικὴ καὶ ἀδιάφορη ἔναντι αὐτοῦ τοῦ σχήματος, δηλαδὴ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας της Ὁ *καθορισμὸς* ποὺ ἀνήκει στὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* τοῦ ἀνοργανου *ὡς τέτοιου* ἀνακύπτει ἄρα στὸ ὀργανικὸ *ὑπαγομενος* στὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι *τοῦ ὀργανικοῦ*· ὅπως ἀνακύπτει στὸ ἀνόρ-

---

69 Tritt... auf die Seite Ἡ πιὸ ἄμεση απόδοση θα ἦταν «τοποθετειται κατὰ μέρος» Ὅμως εδῶ ὁ Ἑ εννοει ὅτι τὸ καθ εαυτὸν εἶναι δὲν εἶναι η μία πλευρὰ απέναντι στὸ εξωτερικὸ ως την ἄλλη πλευρὰ ενὸς ὑποτιθέμενου νόμου Βλ παραπανω σημ. 42

70 Auf die Seite... tritt. Βλ προηγούμενη σημ. Εδῶ ὁ Ε εννοει ὅτι τὸ ε·δικὸ βάρος τοποθετεῖται απὸ την μία πλευρὰ ἀπεναντι στὸ σχῆμα ὡς την ἄλλη πλευρα

γανο μονον ὑπαγομενος στὸ *εἶναι* τοῦ ἰδιου παρ ὁλο λοιπὸν που στὸ ἀνοργανο ὑπαρχει συναμα μονον ὡς *ἰδιοτητα* τοῦ προσδίδεται ὡστοσο ἡ τιμη τῆς *οὐσιας*. γιατι οντας τὸ ἁπλο αρνητικο. αντιπαρατιθεται στὴν ὑπαρξη ὡς στὸ πρὸς ἑτερον εἶναι κι αυτὸ το ἁπλὸ ἀρνητικο κατα τὸν τελικὸ καθεκαστο καθορισμο του εἶναι ενας ἀριθμος Το ὀργανικό. ομως εἶναι μια καθεκαστοτητα που ἡ ἴδια εἶναι καθαρη ἀρνητικοτητα καὶ συνεπῶς καταργεῖ μεσα της τὸν σταθερὸ καθορισμὸ τοῦ αριθμοῦ που ἀναλογεῖ στο *ἀδιαφορο εἶναι* Ἐφ᾽ οσον αὐτὸ ἐχει στὸν ἑαυτο του την στιγμη τοῦ ἀδιάφορου εἶναι και ἀρα τοῦ ἀριθμοῦ. αὐτὸς μπορει να ἐκληφθεῖ μόνον ὡς ἑνα παιγνιο ἐπι τοῦ ὀργανικοῦ. αλλα ὁχι ὡς ἡ οὐσία τῆς ζωικότητας του.

[*164*] Ἔτσι. παρ᾽ ὁλο που ἡ καθαρὴ ἀρνητικότητα ἡ ἀρχὴ τῆς διαδικασιας δεν ἀνηκει ἐξω ἀπὸ τὸ ὀργανικὸ καὶ ἄρα αὐτὸ δεν την ἐχει ὡς εναν καθορισμὸ μεσα στὴν *οὐσία* του παρα ἡ ἴδια ἡ καθεκαστοτητα εἶναι αὐτη τουτη καθολική. ἐν τούτοις στὸ ὀργανικὸ ἡ καθαρὴ καθεκαστότητα αὐτὴ δὲν εἶναι ανεπτυγμενη και ἐνεργὸς στὶς στιγμες της ὡς *ἀφηρημενες ἢ καθολικες* Ἀντιθετως αὐτὴ ἡ ἔκφραση βγαινει ἔξω ἀπὸ τὴν ἐν λόγω καθολικότητα. ἡ ὁποία καταντᾶ πάλι *ἐσωτερικοτητα*. κι ἀνακύπτει τὸ *ὁρισμένο* καθολικό. τὸ *εἶδος*. ἀνάμεσα στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ἢ σχῆμα –ποὺ θὰ πεῖ την ἀναπτυσσόμενη καθεκαστότητα–. καὶ στὸ ὀργανικὸ καθολου ἢ τὸ γένος . Ἡ ἀρνητικότητα τοῦ καθόλου ἢ τοῦ γενους γινεται ὑπαρκτὴ μόνον ὡς ἡ ἀνεπτυγμενη κίνηση μιᾶς διαδικασίας ποὺ διεξαγεται στὰ *μέρη τοῦ ὑπάρχοντος σχήματος* Ἂν τὸ γενος εἶχε τα διακριτὰ μέρη στὸν ἑαυτό του ὡς στασιμη ἁπλότητα κι ἂν συνεπῶς ἡ *ἁπλὴ ἀρνητικότητά* του ἦταν ὡς τετοια συνάμα κίνηση. ἡ ὁποία θα διεξαγόταν μεσω ἐξ ἴσου ἁπλῶν. ἄμεσα στὸν ἑαυτό τους καθολικῶν μερῶν ποὺ θὰ ἦσαν ἐδῶ ἐνεργῶς πραγματικα ὡς τέτοιες [223] στιγμες. τότε τὸ οργανικὸ γένος θἄταν συνείδηση Ἐνῶ ἐδῶ ὁ *ἁπλὸς καθορισμός*. ὡς καθορισμὸς τοῦ εἴδους. ὑπαρχει στὸ γένος μ᾽ ἑναν τρόπο ποὺ στερεῖται νοῦ· ἡ ἐνεργος πραγματικοτητα ξεκινᾶ ἀπὸ αὐτόν. δηλαδὴ αὐτὸ ποὺ μπαινει στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα δὲν εἶναι τὸ γένος ὡς τέτοιο ποὺ σημαινει ὁτι δεν εἶναι διολου ἡ σκέψη Αὐτό ὡς

ἐνεργείᾳ ὀργανικό, ἀντιπροσωπεύεται μόνο ἀπὸ ἕναν ἐκπροσωπο Αὐτὸς ὁμως, ὁ ἀριθμός, που φαινεται να σηματοδοτεῖ τὴν μετάβαση ἀπὸ τὸ γενος στὸν ἀτομικὸ σχηματισμὸ και να προσφέρει στὴν παρατηρηση τὶς δύο οψεις τῆς ἀναγκαιοτητας, ἀφ᾽ ἑνός ὡς τον ἁπλὸ καθορισμό ἀφ᾽ ἑτερου την ἰδια[71] ὡς ἀνεπτυγμένο σχῆμα εἰσηγμενο στὴν πολλαπλοτητα σηματοδοτεῖ πολλῶ μᾶλλον τὴν ἀμοιβαια ἀδιαφορια κι ἐλευθερια τοῦ καθόλου και τοῦ καθέκαστου που το γενος το ἐγκαταλειπει στὴν ἐπουσιωδη διαφορα ποσότητας ἀλλα τὸ ἴδιο ὡς ζωντανὸ αποδεικνύεται ἐπισης ἐλεύθερο ἀπ᾽ αὐτην Ἡ ἀληθινὴ καθολικότητα ὁπως ἔχει ὁρισθεῖ, εἶναι ἐδῶ μονον *ἐσωτερικη οὐσία· ὡς καθορισμὸς τοῦ εἴδους*, εἶναι τυπικὴ καθολικοτητα, κι ἀπέναντι σ᾽ αὐτην ἡ παραπάνω ἀληθινη καθολικότητα τοποθετεῖται ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς καθεκαστότητας, ποὺ ὡς ἐκ τουτου εἶναι ἔμβια και ἀπεχει *ὡς ἐσωτερικο ἀπὸ τὸν καθορισμό της ὡς εἴδους* Αὐτὴ ἡ καθεκαστότητα, ὡστόσο, δὲν εἶναι ταυτόχρονα καθολικὸ ἄτομο, ποὺ θὰ πεῖ ἕνα ἄτομο στὸ ὁποῖο ἡ καθολικότητα θὰ εἶχε ἐπισης ἐξωτερικη ἐνεργὸ πραγματικότητα, αὐτὸ ἀντιθετως δὲν ἐμπιπτει στὸ ὀργανικα ἔμβιο Τοῦτο δὲ τὸ *καθολικὸ* ἄτομο, ὅπως εἶναι *ἄμεσα* τὸ ἄτομο τῶν φυσικῶν σχηματων δὲν εἶναι ἡ ἴδια ἡ συνείδηση· ἡ ὕπαρξή του ὡς ΚΑΘΕΚΑΣΤΟΥ *ὀργανικοῦ ἔμβιου ἀτόμου* θα ἔπρεπε νὰ μὴν ἀνηκει ἀναγκαστικὰ ἀλλοῦ, ἂν ἦταν να εἶναι αὐτό

Ἔχουμε λοιπὸν ἐνωπιον μας ἕναν συλλογισμό, ὁπου τὸ ἕνα ἄκρο εἶναι *ἡ καθολικὴ ζωὴ ὡς καθόλου*, ὡς γένος, τὸ ἄλλο δὲ *ἡ ἴδια ὡς καθέκαστον*, δηλαδὴ ὡς καθολικὸ ἄτομο ὁ μέσος δὲ συντίθεται ἀπὸ τα δυο, τὸ ἕνα φαινεται νὰ προσήκει σ᾽ αὐτὸν ὡς *ὁρισμενη* καθολικότητα [*165*] ὡς εἶδος, τὸ ἄλλο ὡς *κυριολεκτικὴ* ἢ καθεκαστη *καθεκαστότητα* – Καὶ μιᾶς κι αὐτὸς ὁ συλλογισμὸς ἀνηκει γενικὰ στὴν πλευρὰ τοῦ *σχηματισμοῦ*, περιλαμβάνει καὶ ὁ,τι διακρινεται ὡς ἀνόργανη φύση

Ἐφ᾽ ὁσον μάλιστα ἡ καθολικη ζωὴ ὡς *ἡ ἁπλὴ οὐσία τοῦ γενους* ἀναπτύσσει πιὰ ἀπὸ μέρους της τὶς διαφορὲς τῆς

---

71 Ἄλλη αναγνωση «τὸν ἴδιο» (τὸν καθορισμο)

ἐννοιας και τὶς ἐχθετει ἀναγκαστικα ὡς ἀκολουθια τῶν ἁπλῶν καθορισμῶν. ἡ τελευταια εἶναι συστημα αδιαφορα τεθειμενων διαφορῶν, δηλαδὴ *ἀριθμητικη ἀκολουθια*. Ἐνῶ πρὶν το ὀργανικὸ ἐν εἴδει καθεκαστοτητας ἀντιπαρατεθηκε σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐπουσιωδη διαφορα που δὲν ἐκφραζει οὔτε περιεχει τὴν ζωντανη του φυση –και ἐνῶ πρεπει να λεχθεῖ τὸ ἰδιο ακριβῶς ὁσον ἀφορᾶ το ἀνοργανο κατα την ανεπτυγμενη στο πλῆθος τῶν ιδιοτητων του συνολικὴ ὑπαρξη του–, τωρα εἶναι τὸ καθολικὸ ἀτομο ποὺ πρεπει να θεωρηθεῖ ὁχι μόνο ἐλεύθερο ἀπὸ αὐτη την διαιρεση τοῦ γενους σε μέλη, ἀλλὰ και ὡς ἐξουσια ἐπ᾽ αὐτοῦ (Macht) Τὸ γενος που χωριζεται σε εἰδη ἀναλόγως μὲ τὸν *καθολικὸ καθορισμὸ* τοῦ ἀριθμοῦ ἢ και ἐνδεχεται να παρει ὡς ἀρχη καταμερισμοῦ του καθεκαστους καθορισμοὺς τῆς ὑπαρξής του, π χ. τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα, κ λπ , ὑφίσταται βια κατὰ τὴν ἤρεμη αὐτὴ δουλειὰ ἀπὸ μερους τοῦ καθολικοῦ ἀτόμου, *τῆς γῆς*, τὸ ὁποῖο, ὀντας ἡ καθολικὴ ἀρνητικότητα, προβαλλει ἐναντια στην συστηματικοποιηση τοῦ γενους τὶς διαφορες, ὁπως τὶς ἔχει ἡ ἀρνητικότητα[72] στὸν ἑαυτό της και τῶν ὁποιων ἡ φυση εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν φύση τῶν εἰδῶν,[73] λόγω τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας στην ὁποία ἀνήκουν Ἡ ἐνεργεια αὐτη τοῦ γενους καταντᾶ μιὰ ὁλωσδιόλου περιορισμενη δουλεια την ὁποία ἐπιτρέπεται νὰ ἐξασκεῖ μόνο μεσα στὰ ὡς ἄνω ἰσχυρὰ στοιχεῖα καὶ ἡ ὁποια, διακοπτομενη παντοῦ ἀπὸ την ἀχαλινωτη βια τῶν τελευταιων, παρουσιαζει κενὰ καὶ καταντᾶ ὑποτυπώδης.

Ἀπὸ αυτα συνεπαγεται ὁτι στην ἐνσχήματη ὕπαρξη μπορεῖ να προκύψει γιὰ την παρατήρηση μόνον ὁ λόγος *ὡς ζωὴ γενικά*, ἡ ὁποια δὲν ἔχει ὁμως ἐνεργὰ στὸν ἑαυτό της καμμία ὀρθολογικη ταξινόμηση (Reihung) και διαρθρωση, καὶ δὲν εἶναι ἕνα θεμελιωμενο στὸν ἑαυτό του σύστημα τῶν σχημάτων – Ἄν, στὸν συλλογισμὸ τοῦ ὀργανικοῦ σχηματισμοῦ, ὁ μεσος, στὸν ὁποῖο ἐμπιπτουν τὸ [225] εἶδος καὶ ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα του ὡς καθεκαστης ἀτομικότητας εἶχε στὸν ἑαυτό του τα ἄκρα τῆς ἐσωτερικῆς καθολικότητας καὶ

72 Αλλη αναγνωση «η γῆ»

73 Ἄλλη αναγνωση «τοῦ γενους»

τῆς καθολικῆς ἀτομικοτητας. *ἡ κινηση* τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας του θα τοῦ παρεῖχε την ἔκφραση και τὴν φυση τῆς καθολικότητας και αὐτὸς θα ἦταν ἡ αὐτοσυστηματοποιουμενη ἀνάπτυξη [74] Μεταξὺ καθολικοῦ νοῦ καὶ καθεκαστότητας του. δηλαδη αἰσθητῆς *συνείδησης*. ἡ *συνειδηση* ἔχει ἔτσι για μεσο ορο τὸ συστημα τῶν σχηματισμῶν τῆς συνείδησης ὡς μια ζωη τοῦ νοῦ που μπαινει σὲ ταξη ὡς ὁλον –τὸ συστημα που ἐξεταζουμε ἐδῶ και τὸ ὁποῖο ἔχει ὡς παγκοσμια ἱστορια την ἀντικειμενωδη ὑπαρξή του Ἀλλα ἡ ὀργανικη φυση δεν ἔχει ἱστορία ἀπο τὸ καθόλου της τὴν ζωή. [*166*] πεφτει ἀμεσα στὴν καθεκαστότητα τῆς ὑπαρξης. οἱ δὲ στιγμὲς τοῦ ἁπλοῦ καθορισμοῦ και τῆς καθέκαστης ζωικότητας. ποὺ ἑνωνονται σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα. παραγουν τὸ γιγνεσθαι μόνον ὡς τυχαία κινηση. ὁπου καθε μια εἶναι δραστηρια στὸ μέρος της ἑνῶ τὸ σύνολο συντηρεῖται ἀλλ᾽ αὐτὴ ἡ κινητικότητα περιορίζεται ἡ ἰδια *καθ᾽ ἑαυτὴν* μόνο στὸ στίγμα της. διότι τὸ ὅλον δὲν ὑπάρχει μεσα του. καὶ δὲν ὑπαρχει αὐτοῦ. διότι δὲν ὑπάρχει ἐδῶ *καθ᾽ ἑαυτὸν* ὡς ὅλον

Ἐκτὸς τοῦ ὅτι. λοιπόν. στὴν ὀργανικὴ φύση ὁ παρατηρῶν λόγος φθάνει μόνο στὸ νὰ ἐποπτεύει τὸν ἑαυτο του ὡς καθολικὴ ζωὴ ἐν γενει. ἐποπτεύει τὴν ἀνάπτυξη καὶ πραγματοποιησή του μονο σύμφωνα μὲ γενικότατα διακεχριμένα συστήματα. τῶν ὁποιων ὁ προσδιορισμὸς δὲν [ἔχει] τὴν οὐσία του στὸ ὀργανικὸ ὡς τέτοιο. ἀλλὰ ἔγκειται στὸ καθολικὸ ἄτομο·[75] και. *κατω* ἀπὸ αὐτὲς τὶς διαφορὲς τῆς γῆς. σύμφωνα μὲ ταξινομησεις ποὺ ἀποπειρᾶται τὸ γενος

Ἐφ᾽ ὅσον. λοιπόν. ἡ *καθολικότητα τῆς ὀργανικῆς ζωῆς* ὡς πρὸς την ἐνεργό της πραγματικότητα ἀφήνεται να ἐκπεσει ἄμεσα στὸ ἄκρο τῆς *καθεκαστότητας*. χωρὶς τὴν ἀληθινη ὑπάρχουσα καθ᾽ ἑαυτὴν μεσολαβηση. [226] ἡ παρατηρουσα

---

74 Entwicklung. Σημαινει καὶ «εξέλιξη».

75 deren Bestimmung ihr Wesen nicht in dem Organischen als solchem sondern in dem allgemeinen Individuum liegt. Κείμενο παρεφθαρμενο που μπορει να διαβασθει καὶ ως ἑξῆς (διόρθωση τοῦ J Hoffmeister στὸ *Phänomenologie des Geistes*. Meiner. Λειψία ³1928). «τῶν ὁποιων ὁ προσδιορισμός[ ] ἡ ουσια τους[ ] δὲν ἔγκειται στὸ οργανικὸ ως τέτοιο ἀλλα στὸ καθολικὸ ἄτομο»

συνειδηση ἐχει ὡς πραγμα μπροστα της μονο τὸ *δοκεῖν* κι ο λογος, ἐνῶ ἐνδεχεται να ἔχει τὸ ἄσκοπο ἐνδιαφερον να παρατηρησει αὐτὸ τὸ δοκεῖν, εἶναι περιχαρακωμενος στὴν περιγραφη και αφηγηση δοξασιῶν καὶ ἐμπνεύσεων τῆς φύσης Αὐτὴ ἡ χωρις νοῦ ἐλευθερία τοῦ δοκεῖν θα προσφερει μεν παντοῦ ἴχνη ἀναγκαιοτητας, ὑπαινιγμοὺς ταξης καὶ ταξινομησης πνευματωδεις καὶ φαινομενικὲς σχεσεις Ἀλλα ὡς πρὸς την σχεση τοῦ ὀργανικοῦ μὲ τις ὑπαρχουσες διαφορες τοῦ ἀνοργανου, με στοιχεῖα ζῶνες και κλιματα, ἡ παρατηρηση δὲν παει *πέρα ἀπὸ τὴν μεγάλη ἐπιρροὴ* ὁσον ἀφορᾶ τὸν νομο και την ἀναγκαιοτητα Ἔτσι και ἀπὸ την ἀλλη πλευρά ὁπου ἡ ατομικότητα δὲν ἐχει τὴν σημασια τῆς γῆς ἀλλὰ τοῦ *ἐγγενοῦς στην ὀργανικη ζωη ἑνος*, αὐτὸ σε ἄμεση ἑνοτητα μὲ τὸ καθολου ἀποτελεῖ μὲν τὸ γενος, ἀλλα γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ ἁπλὴ ἑνότητα τοῦ τελευταίου ὁρίζεται μόνον ὡς ἀριθμός καὶ ἀφήνει ἄρα ἐλεύθερο[76] τὸ ποιοτικὸ φαινόμενο –ἡ παρατηρηση δὲν κατορθωνει να παει περα ἀπὸ *εὔστροφες παρατηρήσεις ἐνδιαφέροντες συσχετισμους*, ἕναν *φιλικὸ φόρο τιμῆς πρὸς τὴν ἔννοια* Πλὴν ὁμως οἱ εὔστροφες *παρατηρησεις* δὲν εἶναι κανένα *ἐπισταμαι τῆς ἀναγκαιότητας*, οἱ *ἐνδιαφέροντες* συσχετισμοὶ μένουν προσηλωμένοι στὸ *ἐνδιαφερον*, ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι ἀκόμη μόνον ἡ δοξασία περὶ τοῦ λόγου καὶ ἡ *φιλικότητα* τοῦ ἀτομικοῦ μὲ τὴν ὁποια ὑπαινίσσεται μιαν ἐννοια, εἶναι παιδικὴ φιλικότητα, ποὺ γινεται παιδαριώδης ὁταν θελει νὰ ἀξίζει ἢ ὑποτίθεται ὁτι ἀξίζει κάτι αὐτὴ καθ᾽ αὐτή

b Ἡ παρατήρηση τῆς αὐτοσυνειδησιας στὴν καθαρότητα της καὶ στὴν σχέση της μὲ τὴν ἐξωτερικὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα λογικοὶ καὶ ψυχολογικοὶ νόμοι

[*167*] Ἡ παρατήρηση τῆς φύσης βρισκει τὴν ἔννοια πραγματοποιημένη στὴν ἀνόργανη φύση νομους, τῶν ὁποίων οἱ

76 Βλ σ [146/*109*]

στιγμὲς εἶναι πραγματα τα ὁποῖα συναμα συμπεριφερονται σὰν ἀφαιρεσεις αλλ᾽ αὐτη ἡ [227] ἔννοια δεν εἶναι μια ἁπλοτητα ἀνακλασμενη στὸν ἑαυτο της Ἡ ζωὴ τῆς ὀργανικῆς φύσης εἶναι ἀντιθετως μονον αὐτὴ ἡ ἀνακλασμενη στὸν ἑαυτό της ἁπλοτητα ἡ ἀντίθεση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς τοῦ καθόλου και τοῦ καθεκαστου δεν ἀποσυντιθεται στὴν οὐσια αὐτῆς τῆς ζωῆς τῆς ἴδιας ἡ οὐσια δὲν εἶναι τὸ γενος ποὺ θα χωριζοταν καὶ θα ἐλισσοταν μεσα στο ἀνευ διαφορᾶς στοιχεῖο του και μεσα στην αντιθεση του θὰταν κατα τὸν ἑαυτο του συνάμα ἀδιαφοροποίητο Αὐτη τὴν ἐλεύθερη ἔννοια, τῆς ὁποίας ἡ καθολικοτητα ἐχει μεσα στὸν ἑαυτό της ἐξ ἰσου ἀπόλυτα τὴν ανεπτυγμενη καθεκαστότητα, η παρατηρηση την ἀνευρισκει μονο στὴν ἴδια τὴν ὑπαρκτη ὡς ἔννοια ἔννοια δηλαδὴ στὴν αὐτοσυνειδησια

Καθὼς τωρα στρέφεται στὸν ἑαυτο της καὶ προσβλεπει στὴν ἔννοια που εἶναι ἐνεργὰ πραγματικὴ ὡς ἐλευθερη ἔννοια, βρίσκει πρῶτα τοὺς *νομους τῆς σκέψης*.[77] Ἡ καθεκαστοτητα αὐτή ποὺ στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό της εἶναι ἡ νόηση, εἶναι ἡ ἀφηρημενη πληρως ἐπαναφερμενη στην ἁπλότητα κινηση τοῦ ἀρνητικοῦ, οἱ δε νόμοι εἶναι ἐκτὸς πραγματικότητας – Τὸ ὁτι δὲν ἔχουν *πραγματικοτητα* δὲν σημαινει γενικὰ παρὰ ὁτι στεροῦνται ἀλήθειας Ἄλλωστε δεν θεωροῦνται δὰ *πληρης* ἀλήθεια, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα *τυπικὴ* ἀλήθεια Μονο ποὺ τὸ καθαρα τυπικὸ χωρὶς πραγματικοτητα εἶναι τὸ ἀποκυημα τῆς σκέψης, δηλαδὴ ἡ κενὴ ἀφαίρεση ποὺ δὲν ἐνεχει τὸν διχασμό, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἦταν ἄλλο ἀπὸ τὸ περιεχόμενο – Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά ὁμως, καθὼς εἶναι νομοι τῆς καθαρῆς νοησης –αὐτὴ δε εἶναι τὸ αὐτὸ τοῦτο καθολικό, και ἄρα ἕνα ἐπισταμαι, ποὺ ἔχει ἄμεσα στὸν ἑαυτο του τὸ εἶναι καὶ κατὰ τοῦτο καθε πραγματικότητα– αὐτοὶ οἱ νόμοι εἶναι ἀπολυτες ἔννοιες καὶ ἀδιαιρέτως οἱ οὐσιοτητες τῆς μορφῆς ὁπως και τῶν πραγματων Μιᾶς και ἡ κινούμενη ἐντος ἑαυτῆς καθολικοτητα εἶναι ἡ *διχασμενη* ἁπλὴ ἔννοια κατ᾽

77 Gesetze des Denkens Ἐνῶ παντοῦ ἀποδίδω τὸ das Denken *η νόηση* ἢ *τὸ νοειν* τὸ δε Gedanke *σκέψη* καμνω μια ἐξαιρεση γιὰ τὴν συγκεχριμενη ἔκφραση μεσα στην ὁποια ἀποδίδω λοιπὸν τὸ das Denken *σκέψη*

αὐτὸ τὸν τρόπο ἐχει ἡ ἔννοια στὸν ἑαυτο της *περιεχόμενο*. καὶ τέτοιο ποὺ εἶναι καθε περιεχόμενο μόνον ὄχι αἰσθητὸ εἶναι Εἶναι ἕνα περιεχόμενο που οὔτε ἀντιφασκει με την μορφὴ οὔτε εἶναι γενικὰ χωρισμενο ἀπὸ αὐτην. ἀλλα εἶναι μᾶλλον κατ᾽ οὐσιαν αὐτὴ ἡ ἰδια. γιατὶ αὐτὴ δὲν εἶναι παρὰ τὸ καθόλου διαιρούμενο στις καθαρὲς στιγμες του

Καθὼς αὐτη ἡ μορφη ἢ τὸ περιεχόμενο ὑπαρχει ὅμως *κατα την παρατήρηση* ὡς [228] παρατήρηση. ἀποκτᾶ τὸν προσδιορισμὸ *ἀνευρεθεντος* δεδομένου. τουτὲστιν *μονον ὀντικοῦ* περιεχομένου Το περιεχόμενο γινεται ἕνα *ἥσυχο εἶναι σχεσεων* ἕνα πλῆθος ξεχωριστῶν [*168*] ἀναγκαιοτητων. που ὑποτιθεται ὁτι ἀληθευουν αὐτὲς καθ᾽ αὐτές. *στὸν καθορισμό τους*. ὡς *πάγιο* περιεχόμενο.[78] ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ἐξαιροῦνται ἔτσι ἀπὸ τὴν μορφή – Αὐτὴ ἡ ἀπόλυτη ἀλήθεια στέρεων καθορισμῶν ἢ πολλῶν διαφορετικῶν νόμων ἀντιφασκει ὁμως με τὴν ἑνότητα τῆς αὐτοσυνειδησίας. ἤτοι τῆς νόησης καὶ τῆς μορφῆς ἐν γένει ΄Ο.τι διατυπώνεται ὡς σταθερός. αὐτὸς τοῦτος μονιμος νόμος μπορεῖ μόνο νᾶναι στιγμὴ τῆς ἀνακλώμενης στὸν ἑαυτό της ἑνότητας. μπορεῖ νὰ ἐμφανίζεται μόνον ὡς ἐξαφανιζόμενο μεγεθος.[79] Ἄπαξ καὶ ἡ ἐξέταση τοὺς ἀποσπασει. ὅμως. ἀπὸ τὴν συνάφεια τῆς κινησης καὶ τοὺς τοποθετήσει έναν έναν. δὲν τοὺς λείπει τὸ περιεχόμενο. γιατὶ ἀκριβῶς ἔχουν ἕνα προσδιορισμένο περιεχομενο. ἀλλὰ στεροῦνται πολλῷ μᾶλλον τῆς μορφῆς. ποὺ

---

78 Ἄλλη αναγνωση: «αληθευουν *μεσα στὸν καθορισμό τους* ως *παγιο* περιεχόμενο αυτὸ καθ᾽ αυτο»

79 Ορος δανεισμένος απὸ τὸν διαφορικὸ λογισμό Η ιδεα εδῶ εἶναι οτι οι στιγμὲς ποὺ απαρτίζουν τὸ πραγματικὸ δὲν ἔχουν νόημα χωριστα ἀπὸ την μέσα σ᾽ αὐτὸ σχέση τους ὁπως τα dχ καὶ dψ (ἐξαφανιζόμενα μεγεθη) ἔχουν νόημα μόνο στὸ dχ/dψ. Βλ πῶς σχολιάζει η *Λογικη* την ταυτοτητα τοῦ εἶναι καὶ τοῦ μηδενός· «Την ἴδια διαλεκτικη χρησιμοποιεῖ η διάνοια εναντια στην ἔννοια που παραγει η ανώτερη αναλυση τῶν *απειρο-ελάχιστων μεγεθῶν*. [...] Αὐτα τα μεγεθη ἔχουν ὁρισθεῖ ως μεγεθη που *ὑπαρχουν κατὰ τὴν ἐξαφάνιση τους* ὄχι *πριν* την ἐξαφανιση τους γιατὶ τότε εἶναι πεπερασμένα μεγέθη – ὄχι *μετα* την ἐξαφάνιση τους γιατὶ τότε δὲν εἶναι τιποτα Η αντιρρηση που εγειρεται κι ὁλοενα επαναλαμβάνεται ἐνάντια σ αὐτη την καθαρη ἔννοια εἶναι οτι τέτοια μεγεθη *εἴτε* εἶναι κατι *εἴτε τίποτα*· ὅτι δὲν ὑπαρχει *μέση κατασταση* [ ] μεταξυ εἶναι και μη εἶναι» (*W* 5 110-111 *CW* 21 92)

είναι ή οὐσία τους Στην πραγματικοτητα αὐτοὶ οἱ νομοι δὲν είναι ή ἀληθεια τῆς νόησης. ὄχι ἐπειδὴ οφειλουν νἄναι μόνο τυπικοὶ και να μὴν ἔχουν κανένα περιεχομενο. αλλὰ πολλῶ μᾶλλον για τὸν ἀντίθετο λογο. ἐπειδὴ ὑποτίθεται ὁτι ἰσχύουν ὡς κατι τὸ απόλυτο στὸν καθορισμο τους. δηλαδὴ ἀκριβῶς *ὡς ένα περιεχόμενο*. ποὺ τοῦ ἔχει ἀφαιρεθεῖ ή μορφή.[80] Σύμφωνα μὲ τὴν ἀληθεια τους. ὡς ἐξαφανιζόμενες μεσα στὴν ένότητα τῆς νοησης στιγμές. θὰ ἔπρεπε να ἐκλαμβάνονται ὡς ἐπίσταμαι δηλαδὴ ὡς νοουσα κινηση. ἀλλὰ ὄχι ὡς *νόμοι* τοῦ ἐπισταμαι. Πλὴν ή παρατήρηση δὲν είναι τὸ ἴδιο τὸ ἐπίστα-

---

80 Βλ την *Ιστορια τῆς φιλοσοφ'ας* οπου ο Ε αξιολογει ἔτσι την αριστοτελικη λογ'κη καὶ ὁριζει την *δικη του ως τυπικότερη* ὄχι ως πιὸ περιεχομενική· «Περιποιεῖ ἀθανατη *τιμὴ* στὸν Αριστοτελη αὐτὴ η συνειδητοποιηση τῶν δραστηριοτητων τῆς αφηρημενης διανοιας ὅτι γνώρισε και εξακριβωσε αυτες τις μορφες ποὺ παιρνει μεσα μας η νόηση Γιατι αυτὸ ποὺ αλλιῶς μᾶς ενδιαφερει είναι ή συγκεκριμένη νόηση η βυθισμένη στην εξωτερικη εποπτεία Αυτες οἱ μορφὲς είναι βυθισμένες αὐτοῦ είναι ενα δικτυο ἄπειρης κινητικότητας και τὸ να σταθεροποιησεις. νὰ φερεις στην συνειδηση αυτὰ τα λεπτα νηματα ποὺ διαπερνοῦν τὰ πάντα –αυτὲς τις μορφες– είναι ένα αριστουργημα ἐμπειρικῆς γνωσης αυτη δε η συνειδηση ἔχει απόλυτη αξια Η ψιλη παρατηρηση ως πληροφόρηση τῶν πολλῶν μορφῶν και τρόπων αυτῆς τῆς δραστηριότητας. είναι ἤδη αρκουντως σημαντικη καὶ ἐνδιαφέρουσα» (*W* 19 237) «Ἔτσι οἱ λεγόμενοι νοητικοι νόμοι τοῦ συλλογισμοῦ ισχυουν ὡς αληθεῖς ἢ μᾶλλον ορθοι οἱ ἴδιοι καθ' αὐτοί και ουδεις ακόμη τὸ αμφισβητησε Τὸ χειροτερο ποὺ τοὺς καταμαρτυρειται είναι ὅτι είναι τυπικοι [ ] Μονο που ενῶ δεν ἔχουν τὸ εμπειρικὸ περιεχόμενο είναι οι ἴδιοι τὸ περιεχόμενο –αληθινη επιστημη επιστημη τοῦ νοεῖν: Τιποτε τὸ τυπικό περιεχόμενο [ ] Μόνο που ἐδῶ επανερχεται τὸ ελαττωμα τοῦ ολου αριστοτελικοῦ τροπου καὶ δη στὸν ὑψιστο βαθμό Στην νόηση και την κινηση της νόησης ως τέτοιας κατα τὸν αριστοτελικὸ *τρόπο* και σὲ καθε επομενη λογικη αλληλεκπιπτουν οι καθεκαστες στιγμες ὑπαρχει ἕνα πλῆθος ειδῶν κρισης καὶ συλλογ'σμοῦ. που καθενα τους ισχυει ἔτσι καθ αὐτὸ καὶ ὑποτιθεται ὅτι αληθευει αὐτὸ καθ αὐτό ως τέτοιο Ἔτσι αυτα είναι ακριβῶς περιεχόμενο ἀδιάφορο διαφορο είναι Οι περιφημοι νόμοι τῆς αντιφασης. κ.λπ οι συλλογισμοι κ.λπ ἔτσι ἕνας ἕνας δὲν ἔχουν ἴσα ἴσα καμμια αλήθεια Μόνον η ὁλότητα τους είναι ή αλήθεια τῆς νόησης αὐτη η ὁλότητα είναι συναμα υποκειμενικη κι ἀντικειμενική Είναι μόνο τὸ ὑλικὸ τῆς αλήθειας. τὸ ἄμορφο περιεχόμενο· τὸ λάθος τους δὲν είναι ὅτι είναι μονο μορφη. παρα λείπει μορφη [ ] Ἀπὸ αυτη την πλευρα [τῆς ὁλότητάς τους] δὲν παρατηρηρηκαν ὅμως ποτε αὐτες οι μορφες [ενν πρὶν τον Ἔ] κι η περιφρονηση τῆς ἰδιας τῆς λογικῆς στηριζεται στην ψευδὴ ἄποψη τῆς ἔλλειψης περιεχομενου Τὸ λάθος τους είναι ὅτι παραείναι περιεχομενο» (*ὅ π σ* 239-240)

μαι και δεν το γνωριζει παρα διαστρεφει τὴν φυση του δινοντας του τὸ σχῆμα τοῦ *εἶναι*. που σημαινει ὁτι ἀντιλαμβανεται την αρνητικοτητα του μονον ὡς *νομους* τοῦ εἶναι – Ἐν προκειμενω ἀρκεῖ που δειξαμε ὁτι οἱ λεγόμενοι νομοι τῆς σκεψης δεν εἶναι ἔγκυροι με βαση την γενικὴ φυση τοῦ θεματος Ἡ ἀκριβεστερη ἀναπτυξη ἀνηκει στὴν θεωρητικὴ φιλοσοφια στὴν ὁποια ἀναδεικνυονται ὡς αὐτὸ ποὺ εἶναι στ αληθεια. ἀκριβῶς καθεκαστες ἐξαφανιζομενες στιγμες. ἡ ἀλήθεια τῶν ὁποίων εἶναι μονο το συνολο τῆς νοουσας κινησης. τὸ ἴδιο τὸ ἐπίσταμαι [81]

Αυτὴ ἡ ἀρνητικη ἑνοτητα τοῦ νοεῖν ὑπαρχει κατὰ τὸν ἑαυτό της. ἢ [229] μᾶλλον εἶναι *τὸ ὁτι ὑπαρχει κατι κατὰ τὸν ἑαυτο του*. ἡ αρχη τῆς ἀτομικοτητας,[82] και ὡς πρὸς τὴν πραγματικότητα του *ἐνεργουσα συνειδηση*. Συνεπῶς πρὸς αὐτην. ὡς τὴν πραγματικότητα ἐκείνων τῶν νόμων. ὁδηγεῖ περαιτέρω ἡ φυση τοῦ θεματος τὴν παρατηρουσα συνειδηση Ἐφ' ὅσον αὐτη ἡ συναρτηση δὲν ὑπάρχει κατὰ τὴν ἴδια. νομιζει ὁτι γι' αὐτὴν ἡ νοηση ἐμμενει ἀπὸ τὴν μια πλευρά μὲς

---

81 «Θεωρητικη φιλοσοφια» εἶναι η *Λογικη* που τωρα εξεταζει τις μορφες της σκεψης ως συνολικὸ συστημα (βλ προηγ σημ)

82 Προκειται γ'α ορο Γὸ *καθεκαστον* κατα την *Λογικη*. εἶναι η «αρχη τῆς ατομικότητας και προσωπικότητας» ὁρίζεται ως ἡ αὐτοαρνηση τῆς μεριοτητας και η μεταβολή της σε καθολικότητα κι εἶναι τὸ σημειο που διαφευγει απὸ την «αφαιρεση» (*W* 6 296-297 *GW* 12 49) Ιστορικα πρόκειται για την ἔννοια του υποκειμενου ως αυτοῦ που δεν δεσμευεται απὸ τους επιμερους προσδιορισμους του το ὁποιο και πραγματωνεται ως ατομικη ελευθερία Η προνεωτερικη πολιτεια ἔπνιγε την ελευθερ'α με την υποκειμενικη ἔννοια που λεγεται «αρχη τῆς ατομικοτητας» με συνωνυμα τὴν «καθ αυτο ατομικοτητα» και την «ἀτομικη αρχη» (*Vernunft in der Geschichte* Meiner. Αμβοῦργο [3]1959 [ἐφ εξῆς *VG*] σ 249 243. 245) Τὸ *γνῶθι σεαυτὸν* τοῦ Σωκρατη υπῆρξε η πρώτη ἔκφραση της ποὺ κατεστρεψε τὴν παραδοσιακὴ μορφη κοινότητας (βλ *VG* 71-72 «η ανώτερη αρχὴ [...] ἡ αρχη τῆς προσωπικῆς ελευθεριας» *W* 7 24 «ἡ βαθυτερη ἀρχη [...] ἡ ἐλευθερη ἄπειρη προσωπικότητα [...] η αρχη [..] γυρω ἀπὸ τὴν οποία στραφηκε η τότε επικειμενη ἀνατροπὴ τοῦ κοσμου» *W* 19 114: «ἡ ἀρχη της διαφθορᾶς τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν») Ὡς «ἀρχη τῆς ἀτομικότητας» (σ. [286/*210*]) θὰ χαρακτηρισθεῖ παρακάτω η δρωσα συνιστώσα ποὺ ὑλοποιει καὶ τὸ κακὸ («αρχη τῆς διαστροφῆς». σ [285/*209*]) καὶ το ἀγαθὸ στὸν κόσμο δηλ ποὺ καταλύει τὸ ἦθος καὶ τὸ ανορθωνει Βλ κ σ [385/*283*]

στοὺς νομους της ἐνῶ απὸ τὴν ἀλλη ἡ ἰδια προσλαμβανει ἑνα ἄλλο ὂν (Sein) σ᾽ αὐτὸ που τῆς εἶναι τώρα ἀντικειμενο, ἀκριβῶς την ἐνεργούσα συνειδηση, ἡ ὁποια ὑπαρχει καθ᾽ ἑαυτην κατα τροπον ὡστε αἴρει τὴν ἑτεροτητα, και ἐχει την ἐνεργὸ πραγματικοτητα της σ᾽ αὐτη την ἐποπτεια τοῦ εαυτοῦ της ὡς τοῦ ἀρνητικοῦ

Ἀνοίγεται λοιπὸν για την *παρατηρηση* ἑνα νεο *πεδιο* μὲ την *πραττουσα ἐνεργὸ πραγματικοτητα τῆς συνειδησης* Ἡ ψυχολογια περιλαμβανει τὸ πλῆθος τῶν νόμων συμφωνα μὲ τοὺς ὁποιους ὁ νοῦς συμπεριφερεται ἔναντι τῶν διαφορων τροπων τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας του ὡς *παρευρισκομενης ἑτεροτητας* ἀφ᾽ ἑνός, ὁτι τις δεχεται μεσα του και *συμμορφώνεται*[83] στις προυπαρχουσες συνηθειες, [*169*] τὰ ἤθη και τὴν νοοτροπια μεσα στα οποῖα εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτο του ἀντικείμενο ὡς ἐνεργὸς πραγματικοτητα – ἀφ ἑτέρου, ὅτι ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς αὐτενεργοῦ ἐναντιον τους, ὁτι μὲ κλίση καὶ πάθος ἁρπαζει ἀπο αυτα για τον ἑαυτό του κατι μονον ἐπιμέρους καὶ *συμμορφωνει* τὸ ἀντικειμενῶδες *στὸν ἑαυτό του* ὁτι την μιὰ συμπεριφερεται ἀρνητικὰ ἐναντι τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς καθεκαστότητας την ἄλλη ἐναντι τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς καθολικοῦ εἶναι – Ἡ αὐτοδυναμια προικιζει ἀπὸ τὴν πρώτη ἄποψη τὸ παρευρισκόμενο μονο μὲ τὴν *μορφὴ* συνειδητῆς ἀτομικότητας ἐν γένει, παραμένοντας ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο ἐντὸς τῆς παρευρισκόμενης καθολικῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας απο την ἀλλη ἀποψη ὁμως, προικίζει τὴν τελευταια τοὐλαχιστον με μιαν ἰδιαιτερη τροποποίηση, ποὺ δὲν ἀντιφασκει με τὸ ουσιαστικό της περιεχομενο, ἢ παλι μὲ μια διὰ τῆς ὁποιας τὸ ἀτομο ὡς ἐπιμερους ἐνεργὸς πραγματικοτητα τῆς ἀντιτίθεται –ὁπότε μετατρεπεται σε εγκλημα ἐφ ὁσον την αἰρει με μόνο καθεκαστο τροπο ἢ, ἐφ᾽ ὁσον τὸ καμνει αὐτὸ με καθολικο τροπο και ἀρα για ὅλους παραγει ἑναν ἀλλον κοσμο ἀλλο δικαιο, νομο και ἠθη στὴν θεση τῶν ὑπαρχοντων [84]

---

83. Πρβλ σ. [*365/268*] σ [446 447/*327*] (οπου αποδιδω το gemaß werden *ἐναρμονίζομαι*)

84 Ἄλλη αναγνωση «οποτε μετατρεπεται σε ἔγκλημα, εἴτε αἴροντας την με μόνο καθεκαστο τρόπο εἴτε κάμνοντάς το αὐτὸ μὲ καθολικὸ

[230] Ἡ παρατηρουσα ψυχολογια ποὺ ἐκφέρει κατὰ πρῶτον τι ἀντιλαμβάνεται ἀπὸ τους *καθολικους τροπους* ποὺ τῆς προκυπτουν στην δρωσα συνειδηση, βρίσκει κάμποσες ἱκανότητες (Vermogen) κλισεις και παθη εφ᾽ ὁσον δε ἐνῶ ἀπαριθμεῖ την συλλογὴ αὐτή, δὲν μπορεῖ ν᾽ ἀπωθησει την ἀναμνηση τῆς ἑνότητας τῆς αὐτοσυνειδησιας θὰ φθασει ἀναγκαστικὰ τοὐλαχιστον μεχρι τὸ θαυμαζειν περι τοῦ πῶς δυνανται νὰ συνυπάρχουν στὸν νοῦ σαν μέσα στὸ ἴδιο σακκι τόσα πολλὰ καὶ τετοια ἑτερογενῆ πραγματα, συμπτωματικα τὸ ἑνα γιὰ τὸ ἄλλο ἰδιως μάλιστα αφοῦ δεν ἐμφανιζονται ὡς ἀδρανῆ στασιμα πραγματα ἀλλ᾽ ὡς ἀνησυχες κινησεις

Ἐν ὁσω ἀπαριθμεῖ αὐτὲς τὶς διάφορες δυνάμεις, ἡ παρατηρηση βρίσκεται στὴν καθολικὴ πλευρα ἡ ἑνοτητα αὐτῶν τῶν πολλαπλῶν ἱκανοτητων (Fahigkeiten) εἶναι ἡ ἀντίθετη μ᾽ αὐτὴ τὴν καθολικότητα πλευρα, *ἡ ἐνεργὸς* ἀτομικοτητα – Τὸ να προσλαμβανεις καὶ ν᾽ ἀφηγεῖσαι πάλι τὶς διακριτὲς ἐνεργεῖς ἀτομικοτητες λέγοντας ὁτι ὁ ἕνας ἄνθρωπος ἔχει μεγαλυτερη κλιση στο ταδε, ὁ ἄλλος μεγαλυτερη στὸ δεῖνα, ὁτι ὁ ἑνας εχει πιὸ πολλὴ νοημοσύνη (Verstand) ἀπὸ τὸν ἄλλο, ἔχει κατι τὸ ἀκόμη λιγότερο ἐνδιαφερον ὡς κι ἀπὸ τὸ ν᾽ ἀπαριθμεῖς εἰδη ἐντόμων, βρύων, κ λπ. καθὼς αὐτα δινουν στὴν παρατηρηση τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ἐκλαμβανει ἔτσι ἕνα ἕνα (einzeln) καὶ ἀνεννόητα, διότι ἀνήκουν οὐσιαστικὰ στὸ στοιχεῖο τῆς τυχαιας ἐξατομίκευσης Ἀντίθετα, τὸ νὰ ἐκλαμβανεις τὴν συνειδητη ἀτομικότητα ἀνοήτως ὡς *ἐνικὸ* (einzelne) ὑπαρχον φαινόμενο ἐχει το ἀντιφατικὸ οτι οὐσια της εἶναι τὸ καθολου τοῦ νοῦ Ἐφ᾽ ὅσον ὁμως ἡ πρόσληψη την μπαζει συναμα στὴν μορφὴ τῆς καθολικότητας, βρισκει *τὸν νομο της* καὶ φαινεται τώρα νὰ ἔχει ἔλλογο σκοπὸ και ν᾽ ἀσχολεῖται με ἀναγκαια δουλεια

Οἱ στιγμὲς ποὺ ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενο τοῦ νομου εἶναι ἀφ᾽ ἑνός, ἡ ἰδια ἡ ἀτομικοτητα ἀφ᾽ ἑτέρου ἡ καθολικὴ ἀνοργανη φυση της δηλαδη παρευρισκομενες συνθῆκες, θεση,

---

τροπο και ἄρα για ολους, παραγοντας εναν ἄλλον κοσμο ἄλλο δικαιο νομο και ἤθη στην θεση τῶν ὑπαρχοντων» (στην περιπτωση αυτη η ἐπαναστάση λογίζεται ως εἶδος εγκλήματος στὴν αλλη αναγνωση ὄχι)

συνηθειες, ἤθη, θρησκεια κ.ο κ βασει [170] αὐτῶν πρεπει να ἐννοηθεῖ ἡ προσδιορισμενη ἀτομικοτητα Περιεχουν τὸ ὁρισμενο ὅσο καὶ τὸ καθολικο, κι εἶναι συναμα *ὑπαρχον*, το ὁποῖο προσφερεται στην παρατηρηση, [231] ἐνῶ ἀπὸ την ἀλλη πλευρα ἐκφραζεται ὑπο μορφην ἀτομικοτητας

Ὁ νομος παλι αυτῆς τῆς σχεσης τῶν δυο πλευρῶν θα ἐπρεπε να λέει ποιᾶς λογῆς ἀποτελεσμα κι ἐπιρροὴ ἀσκοῦν στην ατομικοτητα οἱ ὁρισμενες περιστασεις αὐτες Αὐτη ἡ ἀτομικοτητα συνισταται ὁμως ἀκριβῶς *τόσο* στὸ να εἶναι τὸ *καθολου* και ἄρα να χυνεται κατα ἥσυχο ἄμεσο τροπο στο *ὑπαρχον* καθολου στα ἤθη, συνηθειες, κ λπ , και να τους συμμορφωνεται *ὅσο* και στο να φερεται ἀντιθετικὰ ἀπέναντι τους και ισα ἴσα νὰ τὰ διαστρεφει – ὁπως και στὸ να τους φερεται ἐντελῶς αδιάφορα ὡς πρὸς την καθεκαστοτητα τους, νὰ μὴν τὰ ἀφήνει να ἐπιδροῦν ἐπάνω της και να μὴν δραστηριοποιεῖται ἐναντιον τους Τὸ *τι* θεωρεῖται ὁτι ἔχει ἐπιρροὴ στὴν ἀτομικότητα καὶ *ποιά* ἐπιρροὴ ἔχει –γιὰ την ἀκρίβεια τὰ δύο σημαινουν τὸ ιδιο– ἐξαρτᾶται κατα συνεπεια μονον ἀπὸ τὴν ἴδια την ἀτομικότητα· *για τοὺς τάδε λογους* ἡ τάδε ἀτομικότητα ἔγινε *αὐτὴ ἡ ὁρισμένη*, αὐτὸ δὲν σημαινει παρὰ ὁτι *τὸ ἦταν ἤδη* Συνθῆκες θέση, ἤθη κ λπ , ποὺ καταδεικνύονται, ἀφ᾽ ἑνός, ὡς *ὑπαρχοντα* και, ἀφ᾽ ἑτερου, *μεσα στην ταδε ὁρισμενη ἀτομικότητα*, ἐκφράζουν μονο την ἀόριστη οὐσια τῆς ἴδιας, ἡ ὁποια δὲν ἐνδιαφέρει. Ἂν δὲν εἶχαν ὑπαρξει αὐτὲς οἱ συνθῆκες, ἡ νοοτροπία, τα ἤθη, ἡ παγκοσμια κατάσταση γενικα, τὸ ἀτομο ἀσφαλῶς δεν θα γινόταν ὅ,τι ἔγινε· γιατὶ ὅλοι ὅσοι βρισκονται στὴν τάδε παγκόσμια κατασταση εἶναι ἡ καθολικὴ ὑφιστάμενη οὐσια αὐτή – Ἀλλ᾽ ὅπως ἡ παγκόσμια κατάσταση ἔχει ἐξειδικευθεῖ στὸ ταδε ἀτομο –κι ἕνα τετοιο πρέπει νὰ ἐννοηθεῖ– θἄπρεπε νὰ εἶχε ἐξειδικευθεῖ ἡ ἴδια αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτην, καὶ μ᾽ αὐτὸ τὸν καθορισμό ποὺ θὰ εἶχε δώσει στὸν ἑαυτό της, νἄχε ἐπιδράσει σ᾽ ἕνα ἄτομο μόνον ἔτσι θὰ τὸ εἶχε καμει αὐτὴ τὸ ὁρισμένο ἄτομο ποὺ εἶναι Αν τὸ ἐξωτερικὸ εἶχε πλάσει τὸν ἑαυτό του αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸν ὁπως ἐμφανιζεται στὴν ἀτομικότητα, αὐτὴ θὰ ἐννοοῦνταν βάσει αὐτοῦ Θὰ εἴχαμε μιὰ διπλὴ πινακοθήκη εἰκόνων, τῶν ὁποιων ἡ μία θὰ ἦταν ἀντανακλαση τῆς

ἄλλης ἡ μία ἡ πινακοθηκη τοῦ πληρους καθορισμοῦ και ὁριοθετησης ἐξωτερικῶν συνθηκῶν ἡ ἄλλη ἡ ἴδια [232] μετατεθειμενη μεσα στὸν τροπο μὲ τὸν ὁποῖο αὐτὲς ὑπαρχουν στὸ συνειδητὸ ὂν (Wesen)· ἡ μὲν ἡ ἐπιφανεια τῆς σφαιρας ἡ δε τὸ κέντρο ποὺ τὴν παριστᾶ μεσα του

Ομως ἡ ἐπιφανεια τῆς σφαιρας ὁ κόσμος τοῦ ἀτομου ἔχει ἀμεσα τὴν ἀμφισημη σημασια τοῦ ὁτι εἶναι *αὐτὸς καθ αὑτὸν ὑπαρχων κοσμος* και *θεση. και κοσμος τοῦ ἀτόμου. εἴτε ἐφ* ὁσον αὐτὸ θὰ ἔχει μονο χυθεῖ σ᾽ αὐτόν. ἐχοντας τον ἀφήσει νὰ μπεῖ μεσα του ὅπως εἶναι καὶ συμπεριφερόμενο ἀπεναντι του μονον ὡς τυπικη συνειδηση – *εἴτε* παλι νὰ εἶναι κοσμος τοῦ ἀτόμου ἐτσι ὅπως το ὑπαρχον ἔχει *διαστραφεῖ* ἀπο αὐτο – Δεδομενου ὁτι. λογω αὐτῆς [*171*] τῆς ἐλευθεριας ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα ἐπιδέχεται αὐτὴ τὴν διττη σημασια. ὁ κοσμος τοῦ ἀτόμου πρεπει να ἐννοηθεῖ μόνον βασει τοῦ ἰδιου τοῦ ἀτόμου ἡ δὲ *ἐπιρροὴ* τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας –ἡ ὁποια παρασταίνεται ὡς αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ *ὑπάρχουσα*–ἐπὶ τοῦ ἀτόμου ἀποκτᾶ διὰ μεσου του ἀπολύτως τὸ ἀντίθετο νοημα. ὁτι αὐτὸ εἴτε ἀφήνει τὸ ρεῦμα τῆς εἰσρεουσας ἐνεργοῦ πραγματικότητας νὰ *ἐπιβεβαιωθεῖ ἀπροσκοπτα* πάνω του. εἰτε τὸ διακόπτει καὶ τὸ ἀναστρεφει Αὐτά. ὁμως. μετατρεπουν τὴν *ψυχολογικὴ ἀναγκαιότητα* σὲ μια τόσο κενὴ λέξη. ὡστε αὐτὸ ποὺ ὑποτίθεται πὼς εἶχε τὴν τάδε ἐπιρροη ὑπαρχει ἀπόλυτη δυνατότητα ἐπισης να μὴν την εἶχε

Συνεπῶς ἐκπιπτει τὸ *εἶναι* ποὺ ταχα ὑπάρχει *αὐτὸ καθ᾽ αὑτο* και ὑποτίθεται ὅτι συνιστᾶ τὴν μια πλευρὰ ἑνὸς νόμου και μαλιστα την καθολικη Ἡ ἀτομικοτητα εἶναι ὁ τι εἶναι ὁ κόσμος *της* ὡς ὁ *δικος* της ἡ ἴδια εἶναι ὁ κύκλος τῆς ἐνέργειας της. ὁπου ἔχει ἐκτεθεῖ ἡ ἰδια ὡς ἐνεργὸς πραγματικοτητα καὶ διχως ἄλλο μόνον ἑνοτητα τοῦ *ὑπάρχοντος εἶναι* και τοῦ *πεποιημένου*· ἑνότητα τῆς ὁποιας οἱ πλευρὲς δὲν ἀλληλεκπιπτουν. ὁπως στὴν παρασταση τοῦ ψυχολογικοῦ νομου ὡς *αὐτὸς τοῦτος* ὑπαρχον κοσμος και ὡς *καθ ἑαυτην* ὑπαρχουσα ἀτομικοτητα ἐνῶ ἂν ἡ καθε μια θεωρεῖται ἐτσι καθ᾽ αὐτη δεν ὑπαρχει καμμία αναγκαιοτητα και νόμος τῆς σχεσης τους ἡ μια με την ἄλλη

c Παρατήρηση τῆς σχέσης τῆς αὐτοσυνειδησιας με την ἄμεση ἐνεργὸ πραγματικοτητα της φυσιογνωμικὴ[b] και φρενολογια

[233] Ἡ ψυχολογικὴ παρατηρηση δὲν βρισκει κανέναν νομο γιὰ τὸ πῶς ἀναφερεται ἡ αὐτοσυνειδησια στην ἐνεργο πραγματικοτητα. δηλαδη στὸν ἀντικειμενό της κόσμο και ἡ ἀδιαφορια τῶν δυο τὸ ἑνα πρὸς τὸ ἄλλο τὴν ἀπωθεῖ στον *ἰδιαιτερο καθορισμὸ* τῆς πραγματικῆς ἀτομικότητας ἡ ὁποια ὑπαρχει *αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτην*. δηλαδὴ την ἀντιθεση τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν* εἶναι καὶ τοῦ *αὐτὸ τοῦτον* εἶναι. τὴν περιέχει καταργημενη μεσα στὴν ἀπολυτη μεσολαβηση της Αὐτὴ εἶναι τὸ ἀντικειμενο ποὺ προεκυψε τωρα για τὴν παρατηρηση ἢ στὸ ὁποῖο περνᾶ

Τὸ ἀτομο ὑπαρχει αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτόν. Ὑπαρχει *καθ᾽ ἑαυτον*. ἤτοι εἶναι ἐλευθερη ἐνέργεια ὑπάρχει ὁμως καὶ *αὐτὸ τοῦτο* ἤτοι τὸ ἴδιο ἔχει ἑνα *καταγωγικὸ ὁρισμενο εἶναι* -εναν καθορισμὸ ποὺ ὡς πρὸς τὴν ἔννοια εἶναι τὸ ἴδιο με αὐτὸ ποὺ ἡ ψυχολογία ἤθελε ναὗρει ἔξω του. *Στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό* του ἀνακύπτει λοιπὸν ἡ ἀντίθεση [*172*] ὁτι εἶναι τὸ ἐξῆς διττο. ἡ κινηση τῆς συνείδησης καὶ τὸ πάγιο εἶναι μιᾶς φαινομενης ἐνεργοῦ πραγματικότητας. μιας πού. ὀντας ἐπάνω του. εἶναι αμεσα *δική του*. Αὐτὸ τὸ *εἶναι*. τὸ *σῶμα* τῆς ὁρισμένης ἀτομικότητας. εἶναι ἡ *καταγωγικοτητα* τῆς ἴδιας. τὸ ἀκάμωτο της Ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὁσον τὸ ἀτομο εἶναι συναμα μονον ὁ,τι ἔχει καμει τὸ σῶμα του εἶναι και ἡ *παραγμένη* ἀπὸ τὸ ἴδιο ἔκφραση τοῦ ἑαυτοῦ του· συνάμα ἑνα *σημεῖο*. τὸ ὁποῖο δὲν ἔχει

---

85 « απ την πιὸ απομακρυσμενη αρχαιοτητα πνευματα ερευνητικα αφωσιωθηκαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεθοδικα στην αναζητησι τῶν σχεσεων αναμεσα στὶς φυσικὲς καὶ ἠθικὲς [δηλ πνευματικὲς] ὁμοιότητες τῶν ανθρωπων Οι παρατηρησεις τους μεινανε σκόρπιες μέχρι τὸν Lavater (1741-1801) που τις συγκεντρωσε προσθετοντας καὶ τὶς δικες του παρατηρησεις [...]. Η φυσιογνωμικη εἶχε γεννηθῆ» (Fr Baud *Physionomie et caractère* PUF Παρίσι. σειρα Que sais-je?· μτφ. *Φυσιογνωμια καὶ χαρακτῆρ* Ζαχαρόπουλος. Αθῆναι 1963 σειρὰ «Τι πρέπει νὰ ξερω». σ. 5). Βλ J C. Lavater. *Von der Physiognomik* Λειψια 1772· *Physiognomische Fragmente* Λειψια-Winterthur 1775-1778

παραμεινει ἄμεσο πραγμα ἀλλα στὸ ὁποῖο τὸ ἄτομο γνωστοποιεῖ τὸ τι *εἶναι*, μὲ την ἐννοια οτι ἐνεργοποιεῖ τὴν καταγωγικη φυση του

Ἂν θεωρηθοῦν οἱ εν προκειμενῳ στιγμὲς σε σχεση μὲ την προηγούμενη ἔποψη ἔχουμε ἐδῶ ἕνα καθολικὸ ἀνθρώπινο σχῆμα ἢ ἔστω τὸ γενικο σχῆμα ἑνὸς κλιματος μιᾶς ἠπειρου, ἑνὸς λαοῦ ὁπως πρὶν εἴχαμε ἰδια καθολικα ἠθη και πολιτισμο Σ᾽ αὐτὰ προστιθενται οἱ ἰδιαιτερες συνθῆκες καὶ ἡ θεση ἐντὸς τῆς γενικῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας ἐδῶ αὐτὴ ἡ ἐπιμερους ἐνεργὸς πραγματικοτητα ὑπαρχει ως ἰδιαιτερη μορφοποιηση [234] τοῦ σχηματος τοῦ ἀτομου – Ἀπὸ τὴν ἀλλη πλευρα ὁπως πρὶν ἡ ἐλευθερη ἐνέργεια τοῦ ἀτόμου και ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα ὡς ἡ *δικη* του ἐτιθεντο ἐναντια στὴν ὑπαρχουσα.[86] ἐδῶ ὑπαρχει τὸ *σχῆμα* ὡς ἔκφραση τῆς *δικῆς του* τεθειμενης ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἴδιο, πραγματωσης, τὰ χαρακτηριστικὰ και οἱ μορφὲς τοῦ αὐτενεργοῦ ὀντος του (Wesen). Ὁμως ἡ και καθολικὴ καὶ ἐπιμέρους ἐνεργὸς πραγματικοτητα που ἡ παρατήρηση εὑρισκε πριν ἔξω ἀπὸ τὸ ἄτομο, εἶναι τώρα ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα *τοῦ ἴδιου*, τὸ ἐκ γενετῆς σῶμα του καὶ σ᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς ἐμπιπτει ἡ ἔκφραση ποὺ ἀνήκει στὴν ἐνέργειά του Στὴν ψυχολογικὴ θεωρηση τὸ ζητούμενο ἦταν ἡ αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸν ὑπάρχουσα ἐνεργὸς πραγματικότητα καὶ ἡ ὁρισμένη ἀτομικότητα νὰ σχετισθοῦν ἡ μία μὲ τὴν ἄλλη ἐδῶ ὅμως *ὁλόκληρη* ἡ ὁρισμένη *ἀτομικοτητα* εἶναι ἀντικειμενο τῆς *παρατήρησης*· και ἡ καθε πλευρα τῆς ἀντιθεσής της εἶναι ἡ ἴδια αὐτὸ τὸ ὅλον Στὸ ἐξωτερικὸ ὅλον δὲν ἀνηκει λοιπὸν μόνο τὸ *καταγωγικὸ εἶναι*, τὸ ἐκ γενετῆς σῶμα, ἀλλ᾽ ἐπισης ἡ μορφοποιηση του, ἡ ὁποία ἀνηκει στὴν δραστηριότητα τοῦ ἐσωτερικοῦ τὸ σῶμα εἶναι ἑνότητα τοῦ ἀδιαπλαστου εἶναι καὶ τοῦ διαπλασμενου, καὶ ἡ διαποτισμένη ἀπὸ τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ἐνεργὸς πραγματικότητα τοῦ ἀτόμου Αὐτὸ τὸ ὅλον, τὸ ὁποῖο περιλαμβανει τὰ καθορισμένα καταγωγικὰ σταθερὰ μέρη καὶ τὰ χαρακτηριστικα που δημιουργοῦνται μοναχα ἀπὸ τὸ ἐνεργεῖν,

---

86 Ἄλλη αναγνωση «η ελευθερη ενεργεια τοῦ ατομου και η ενεργὸς πραγματικότητα ἐτίθεντο ως η *δική* του εναντια στην υπαρχουσα»

εἶναι, καὶ αὐτὸ τὸ *εἶναι συνιστᾶ ἔκφραση* τοῦ ἐσωτερικοῦ, τοῦ τεθειμένου ὡς συνειδηση και κινηση ἀτόμου. – Αὐτὸ τὸ *ἐσωτερικὸ* ἔχει ὁμοιως παψει νἄναι ἡ τυπικη, ἄνευ περιεχομενου ἤ αόριστη αὐτενεργεια τὸ περιεχόμενο κι ὁ καθορισμος τῆς ὁποιας ἔγκεινται στὶς ἐξωτερικες συνθῆκες, κι εἶναι ἕνας αυτὸ τοῦτο ορισμενος καταγωγικος χαρακτήρας τοῦ ὁποιου μορφη εἶναι μόνον ἡ δραστηριότητα. Ἀναμεσα σ᾽ αὐτες τὶς δύο πλευρες ἐξετάζεται ἄρα ἐδῶ ἡ αναφορα τὸ πῶς θα ὁρισθεῖ καὶ πῶς θα ἑρμηνευθεῖ αὐτὴ ἡ *ἔκφραση* τοῦ ἐσωτερικοῦ μέσα στὸ ἐξωτερικό

[*173*] Αὐτὸ τὸ ἐξωτερικὸ καθιστᾶ ορατὸ το ἐσωτερικὸ αρχικα μόνον[87] ὡς *ὄργανο*, ἤτοι τὸ μετατρεπει ἐν γενει σὲ εἶναι πρὸς ἄλλο· γιατι τὸ ἐσωτερικό, ἐν ὁσω ἐνυπαρχει στὸ ὀργανο, εἶναι ἡ ἴδια ἡ *δραστηριότητα* [235] Τὸ ὁμιλοῦν στόμα, τὸ ἐργαζόμενο χερι, ἂν θέλετε καὶ τὰ ποδια, εἶναι τὰ πραγματώνοντα καὶ ἐπιτελοῦντα *ὀργανα* ποὺ ἐνέχουν τὸ ἐνεργεῖν *ὡς ἐνεργεῖν*, ἤτοι τὸ ἐσωτερικὸ ὡς τετοιο ἀλλὰ ἡ ἐξωτερικότητα, ποὺ αὐτὸ κερδίζει μέσω αὐτῶν, εἶναι τὸ ἐνεργημα ὡς ἀποκομμένη ἀπὸ τὸ ὑποκείμενο ἐνεργὸς πραγματικότητα Ἡ γλώσσα καὶ ἡ ἐργασία εἶναι ἐξωτερικεύσεις ὁπου τὸ ἀτομο δὲν συγκρατεῖ καὶ δὲν κατεχει πιὰ τὸν ἑαυτό του στὸν ἑαυτό του, ἀλλ᾽ ἀφηνει τὸ ἐσωτερικὸ νὰ ἐξέλθει πληρως τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τὸ ἐγκαταλειπει σὲ κάτι ἀλλο Γι᾽ αὐτὸ μπορεῖ κανεις νὰ λέει τόσο ὁτι αὐτὲς οἱ ἐξωτερικευσεις ἐκφραζουν παρα πολὺ τὸ ἐσωτερικό, ὁσο καὶ ὁτι τὸ ἐκφραζουν πολὺ λιγο *πάρα πολὺ* – ἐπειδὴ τὸ ἰδιο το εσωτερικὸ σκάει μεσα τους, δὲν μένει καμμία ἀντίθεση μεταξυ αυτῶν καὶ αὐτοῦ δὲν προσφέρουν μονο μιαν *ἔκφραση* τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀλλ᾽ αυτὸ τὸ ἰδιο ἀμεσα *πολὺ λιγο* – ἐπειδὴ μέσα στην γλωσσα καὶ την πραξη τὸ ἐσωτερικὸ μετατρεπεται σὲ κατι ἀλλο, ὁποτε ἐτσι ἐγκαταλειπεται στο στοιχεῖο τῆς μεταμορφωσης, ποὺ διαστρεφει τὸν ἐκφερθέντα λόγο και τὸ τετελεσμενο ενεργημα καὶ τὰ μεταβαλλει σὲ κατι ἀλλο απ᾽ ὁ,τι εἶναι αὐτὰ καθ᾽ αὐτὰ ὡς πραξεις τοῦ ταδε ὁρισμένου ἀτόμου Ὀχι μονο τὰ ἔργα τῶν πράξεων χάνουν, λόγω αὐτῆς τῆς

87 AB «ὄχι»

ἐξωτερικότητας τῆς ἐπίδρασης ἄλλων. τὸν χαρακτήρα κάτι μόνιμου ἔναντι ἄλλων ἀτομικοτήτων· ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὅσον ἀναφέρονται ὡς αποκομμενο ἀδιάφορο ἐξωτερικὸ στὸ ἐσωτερικὸ ποὺ περιέχουν. ἐνδέχεται *λογῳ* τοῦ *ἀτόμου* τοῦ ἴδιου. νὰναι ὡς ἐσωτερικὸ κάτι ἄλλο ἀπ᾽ ὅ τι ἐμφανίζονται –εἴτε ὅτι αὐτὸ τὰ μετατρέπει ἐσκεμμενα γιὰ τὸ φαινόμενο σε κατι ἄλλο ἀπ᾽ ὅ.τι εἶναι στ᾽ ἀλήθεια. εἴτε ὁτι εἶναι πολὺ ἀδεξιο γιὰ να δωσει στὸν ἑαυτό του τὴν ἐξωτερικὴ ὄψη ποὺ στὴν πραγματικότητα ἤθελε καὶ νὰ τὴν στεριώσει τόσο ποὺ τὸ ἔργο του νὰ μην εἶναι διαστρέψιμο ἀπὸ ἄλλους Ἡ ἐνεργεια. λοιπόν. ὡς τετελεσμένο ἔργο. ἔχει τὴν διττή. ἀντιθετικὴ σημασία ὁτι εἶναι εἴτε ἡ *ἐσωτερικὴ* ἀτομικότητα καὶ *ὄχι ἡ ἔκφρασή* της. εἴτε. ὡς κάτι ἐξωτερικό μιὰ ἐνεργὸς *πραγματικότητα ἀδεσμευτη* (freie) ἀπὸ τὸ ἐσωτερικό ἡ ὁποία εἶναι κάτι ἐντελῶς διαφορετικὸ ἀπὸ αὐτο – Λόγω αὐτῆς τῆς ἀμφισημίας πρέπει νὰ κοιτάξουμε ποῦ θὰ βροῦμε τὸ ἐσωτερικὸ ὅπως [236] *ὑπάρχει ἀκόμη στὸ ἴδιο τὸ ὑποκείμενο*. ἀλλὰ ὁρατό. ἐξωτερικό Μέσα στὸ ὄργανο ὑπάρχει ὅμως μόνον ὡς τὸ ἴδιο τὸ ἄμεσο *ἐνεργεῖν*. ποὺ ἀποκτᾶ τὴν ἐξωτερικότητά του μόνο μὲ τὸ ἐνέργημα. τὸ ὁποῖο εἴτε παριστᾶ τὸ ἐσωτερικὸ εἴτε καὶ ὄχι Τὸ ὄργανο. θεωρημένο ὑπ᾽ αὐτὴ τὴν ἀντίθεση. δὲν προσφέρει λοιπὸν τὴν ζητούμενη ἔκφραση.

Ἂν πάλι τὸ ἐξωτερικὸ σχῆμα μποροῦσε νὰ ἐκφράσει τὴν ἐσωτερικὴ ἀτομικότητα μόνον ἐφ᾽ ὅσον τὸ ἴδιο δὲν εἶναι ὄργανο ἢ *ἐνέργεια*. ἄρα ἐφ᾽ ὁσον ὑπάρχει ὡς *στασιμο* ὅλον. τότε θὰ συμπεριφερόταν σὰν ὑφιστάμενο πράγμα ποὺ θὰ ὑποδεχόταν ἡσυχα τὸ ἐσωτερικὸ σὰν κάτι ξενο [*174*] στην παθητικη του ὕπαρξη. καὶ ἔτσι θὰ γινόταν τὸ *σημεῖο* τοῦ ἴδιου – μιὰ ἐξωτερικη. τυχαία ἔκφραση. τῆς ὁποίας ἡ *ἐνεργὰ πραγματικὴ* ὄψη εἶναι καθ᾽ αὐτὸ ἄνευ σημασίας – μια γλώσσα τῆς ὁποίας οἱ ἤχοι καὶ συμπλοκὲς ἤχων δὲν εἶναι τὸ ἴδιο τὸ θεμα ἀλλὰ τοὺς συναρτᾶ μὲ τὸ θέμα ἡ ἐλευθερη προαιρεση καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ εἶναι τυχαῖοι

Μιὰ τέτοια αὐθαιρετη σύνδεση ὁρων ποὺ εἶναι κάτι ἐξωτερικὸ ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλο δεν βγαζει κανεναν νομο Ἡ φυσιογνωμικὴ ὑποτιθεται ὁμως ὅτι διακρίνεται ἄλλων κακῶν τεχνῶν και τερατολογιῶν καθ ὁτι ἐξεταζει τὴν ὁρι-

σμένη ἀτομικότητα ὡς πρὸς τὴν *ἀναγκαία* ἀντιθεση τοῦ μεσα καὶ ἔξω. τοῦ χαρακτήρα ἰδωμενου ὡς συνειδητὴ οὐσία κι ἀκριβῶς τοῦ ἴδιου ἰδωμένου ὡς ὑπαρχον σχῆμα. ἀλληλοσχετίζοντας αὐτὲς τὶς δυο στιγμὲς ὁπως ἀλληλοσχετίζονται δια τῆς ἔννοιας τους και ἄρα ὅπως πρεπει να συνιστοῦν περιεχόμενο νόμου Στὴν ἀστρολογια. τὴν χειρομαντεία και παρομοιες ἐπιστῆμες φαινεται. ἀντίθετα. νὰ σχετιζονται μονο το ἐξωτερικὸ μὲ τὸ ἐξωτερικο κατι. ὁτιδηποτε. μὲ κατι που τοῦ εἶναι ξενο. Ὁ *τάδε* ἀστερισμὸς κατὰ τὴν γέννηση και. ἂν φέρουμε αὐτὸ τὸ ἐξωτερικὸ πιὸ κοντα στὸ ἴδιο τὸ σῶμα. οἱ *τα-δε* γραμμὲς τοῦ χεριοῦ εἶναι *ἐξωτερικὲς* στιγμὲς γιὰ τὸν μακρὺ ἢ βραχὺ βιο καὶ γενικὰ τὴν μοίρα τοῦ καθέκαστου ἀνθρώπου Ὡς ἐξωτερικότητες ἀναφέρονται ἀδιάφορα ἡ μία στὴν ἄλλη καὶ δὲν ἔχουν ἡ μία πρὸς τὴν ἄλλη την ἀναγκαιότητα ποὺ ὀφεῖλει νὰ ἐνυπάρχει στὴν σχέση τοῦ ἔξω καὶ τοῦ *μέσα*.

Τὸ χέρι βέβαια δὲν φαίνεται νἄναι κατι καὶ τόσο ἐξωτερικὸ στὴν [237] μοίρα. ἀλλὰ μᾶλλον ν᾽ ἀναφέρεται ὡς ἐσωτερικὸ σ᾽ αὐτήν Γιατὶ κι ἡ μοίρα πάλι εἶναι μόνον τὸ φαινόμενο τοῦ τί εἶναι ἡ ὁρισμένη ἀτομικότητα *αὐτὴ τούτη* ὡς ἐσωτερικὸς καταγωγικὸς καθορισμος – Ὅσο γιὰ τὸ νὰ μάθουν τί εἶναι αὐτὴ στὸν ἑαυτο της. ὁ χειρομάντης ὁπως κι ὁ φυσιογνωμιστὴς τὸ καταφέρνουν μὲ συντομότερο τρόπο ἀπ᾽ ὁ.τι. π χ.. ὁ Σόλων. ποὺ ἐκτιμοῦσε ὁτι αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ μαθει μόνο ἀπὸ καὶ μετα την πορεια ὁλόκληρου τοῦ βίου [88] αὐτὸς ἐξεταζε τὸ φαινόμενο. ἐκεῖνοι ὅμως τὸ *αὐτὸ τοῦτον*. Ὅμως ὅτι τὸ χέρι πρέπει νὰ παρουσιάζει τὸ *αὐτὸ τοῦτον* τῆς ἀτομικότητας ὡς πρὸς τὴν μοίρα της φαινεται εὔκολα ἀπὸ τὸ ὅτι. πλάι στ᾽ ὄργανο τῆς γλωσσας. τὸ χέρι εἶναι ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐτὸ διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος φαινομενοποιεῖται καὶ πραγματωνεται Εἶναι ὁ ἔμψυχος πρωτεργατης τῆς τυχης τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ χανεὶς να πεῖ για λογου του πὼς αὐτὸ *εἶναι* ὁ τι ὁ ἄνθρωπος *καμνει*. γιατὶ ὁ ἀνθρωπος

88 Βλ. Ηροδοτου *Ιστοριαι*. Α .32. 7. «προτοῦ πεθανει πρεπε. κανεις ν αποφεύγει να τον χαρακτηρισει εὐτυχισμένο πρέπει να τὸν λέει τυχερο» μτφ Ἄ. Βλαχου. τ. α . Ακαδ. Αθηνῶν. Αθῆναι 1989 σ 30-34 Σ αὐτὸ αντιστοιχεῖ το *μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε*

εἶναι παρὼν σ αὐτὸ ὡς στὸ δραστηριο οργανο τῆς αὐτεπιτέλεσης του. καὶ ἐφ' ὁσον αυτὸς εἶναι καταγωγικα ἡ ἴδια του ἡ μοιρα. τὸ χέρι θα ἐκφραζει λοιπὸν αὐτὸ το αὐτὸ τοῦτο

Ἀπὸ τὸν προσδιορισμὸ αὐτό ὅτι τὸ *ὀργανο* τῆς δραστηριοτητας εἶναι *ἐξ ἴσου ἑνα εἶναι* ὅσο καὶ τὸ *ἐνεργεῖν* μεσα του δηλαδη ὁτι στὸ ὄργανο ὁ,τι ὑπαρχει ἐσωτερικὰ *αὐτὸ τοῦτο* εἶναι *παρὸν* και ἔχει *ἑνα εἶναι πρὸς ἀλλα* προκυπτει μια ἄλλη ἐποψή του ἀπὸ την προηγουμενη Ἀκριβῶς ἀφοῦ τα ὄργανα γενικα ἐμφανισθηκαν να μὴ μποροῦν νὰ θεωροῦνται [175] *ἐκφράσεις* τοῦ ἐσωτερικοῦ. γιατὶ μέσα τους τὸ ἐνεργεῖν εἶναι παρὸν *ὡς ἐνεργεῖν*. ἐνῶ τὸ ἐνεργεῖν *ὡς ἐνέργημα* εἶναι χάτι μόνον ἐξωτερικό καὶ μ' αὐτὸ τὸν τροπο τὰ δύο ἀλληλεκπίπτουν καὶ εἶναι ἢ δυνανται να εἶναι ξενα τὸ ἑνα πρὸς τὸ ἄλλο. τὸ ὄργανο πρέπει κι αὐτό. συμφωνα μὲ τὸν ἐξετασθεντα προσδιορισμό. πάλι νὰ ἐκληφθεῖ *ὡς μέσος* τῶν δύο. ἐφ' ὁσον ἀκριβῶς ὁτι τὸ ἐνεργεῖν εἶναι *παρὸν σ'* αὐτὸ ἀποτελεῖ συναμα μιὰν *ἐξωτερικότητα* τοῦ ἴδιου. και μαλιστα ἄλλη ἀπὸ αὐτὴν ποὺ εἶναι τὸ ἐνέργημα. γιατὶ ἀκριβῶς ἡ πρώτη παραμένει τοῦ ἀτόμου καὶ στὸ ἄτομο – Αὐτὸς πάλι ὁ μεσος ἡ ἑνότητα ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ. εἶναι κατὰ πρῶτον κι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐξωτερικός· ἔπειτα δὲ αὐτὴ ἡ ἐξωτερικότητα εἶναι συνάμα ἐνταγμένη στὸ ἐσωτερικό *ὡς ἁπλη* ἐξωτερικοτητα [238] ἀντικειται στὴν διασκορπισμενη. ἡ ὁποία εἶναι εἴτε μόνο ἑνα *καθέκαστο* ἔργο ἢ κατασταση συμπτωματικὸ ὡς πρὸς τὴν συνολικὴ ἀτομικοτητα. εἴτε παλι *ὡς συνολικη* ἐξωτερικοτητα η μοιρα διασπαρτη σὲ πολλὰ ἔργα καὶ καταστάσεις Τὸ λοιπὸν *οἱ ἁπλες γραμμὲς τοῦ χεριοῦ*. ὁπως και τὸ *χρῶμα τῆς φωνῆς* κι ἡ *ἐκταση* της. ὡς ὁ ἀτομικὸς καθορισμὸς τῆς *γλωσσας* –ἀκόμη ἡ γλωσσα παλι ἐτσι ὁπως ἀποκτᾶ σταθερότερη ὑπαρξη ἀπὸ τὸ χερι παρα ἀπὸ την φωνη ἡ *γραφη*. καὶ μαλιστα μὲ τὴν ἰδιαιτερότητα της *ὡς ἰδιοχειρης*– ὁλ' αὐτὰ εἶναι ἐκφραση τοῦ ἐσωτερικοῦ. ἐτσι ὡστε ἡ ἐκφραση ὡς ἡ *απλη ἐξωτερικοτητα* ἀναφέρεται πάλι στην *πολλαπλη ἐξωτερικοτητα* τῆς πραξης καὶ τῆς μοίρας ὄντας κατι *ἐσωτερικὸ* ἔναντι της – Καθως λοιπὸν τοῦ ἀτόμου ἡ ὁρισμενη φύση και ἐκ γενετῆς ἰδιαιτεροτητα μαζὶ μ ὁ τι αὐτὸ ἐγινε δια τῆς παιδειας ἐκλαμβανεται πρῶτα ὡς τὸ

ἐσωτερικο ὡς ἡ ουσια τῆς πραξης καὶ τῆς μοιρας. αὐτὸ ἐχει τὸ *φαινομενο* και τὴν ἐξωτερικότητα του *πρῶτα* στὸ στομα. τὸ χερι την φωνη την γραφη του. ὁπως στὰ λοιπα ὄργανα καὶ τους μονιμους καθορισμους τους κι *ἔπειτα* μόνον ἐκφραζεται πιο πέρα πρὸς τα ἐξω. στην ἐνεργὸ πραγματικότητα του μεσα στὸν κόσμο

Ἐπειδη μαλιστα αὐτὸς ὁ μεσος ὁρίζεται ὡς ἡ ἐξωτερικευση που εἶναι συναμα ἐπαναφερμενη στὸ ἐσωτερικο. ἡ ὑπαρξη του δεν περιοριζεται στὸ ἀμεσο ὄργανο τοῦ ἐνεργεῖν εἶναι μᾶλλον ἡ μὴ ἐπιτελουσα τιποτα κινηση καὶ μορφὴ τοῦ προσώπου καὶ τῆς φυσιογνωμιας[89] γενικα Αὐτὲς οἱ γραμμὲς κι ἡ κινηση τους εἶναι. μ᾽ αὐτὴ τὴν ἔννοια. ἡ συγχρατημένη. παραμένουσα στὸ ἄτομο δραση και. ὡς πρὸς τὴν σχέση του μὲ τὴν ἐνεργὸ δραση ἡ οἰκεια ἐπιβλεψη και παρατήρηση τῆς τελευταίας. *ἐξωτερικευση* ὡς *ἀναλογισμὸς επι* τῆς ἐνεργοῦ ἐξωτερίκευσης – Τὸ ἄτομο δὲν εἶναι βουβὸ ὡς πρὸς καὶ κατὰ τὴν ἐξωτερική του ἐνέργεια γιὰ τον λόγο ὁτι. ἐνῶ ἐνεργεῖ. συνάμα ἀνακλᾶται στὸν ἑαυτο του καὶ αὐτό. ὁτι εἶναι ἀνακλασμενο στὸν ἑαυτο του τὸ ἐκδηλωνει ἐξωτερικα αὐτὴ ἡ θεωρητικὴ (theoretische) ενεργεια ἢ ἡ ἐπ᾽ αὐτῆς ὁμιλια τοῦ ἀτόμου με τὸν ἑαυτο του [239] γίνεται ἐπίσης ἀντιληπτὴ ἀπὸ ἄλλους γιατὶ ἡ ἴδια συνιστᾶ ἐξωτερίκευση

[*176*] Σ᾽ αὐτο τὸ ἐσωτερικο που παραμένει ἐσωτερικὸ μέσα στὴν ἐξωτερίκευσή του παρατηρεῖται ἑπομένως πῶς τὸ ἄτομο *ὑπάρχει* ἀνακλασμενο ἐκ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας του. και μένει να δοῦμε πῶς ἐχουν τα πραγματα ὁσον ἀφορᾶ την ἀναγκαιοτητα αὐτη ποὺ τιθεται μεσα στην ἐν λόγῳ ἑνοτητα – Αὐτὴ ἡ ἀνακλασμενη ὑπαρξη διαφερει κατ᾽ ἀρχὰς ἀπὸ τὸ ἰδιο τὸ ἐνεργημα και μπορεῖ λοιπὸν να εἶναι κατι *ἄλλο* και νὰ ἐκληφθεῖ ὡς κατι ἄλλο ἀπ᾽ ο.τι εἶναι βλεπεις στὸ *προσωπο* καποιου ἂν ἐννοεῖ στα *σοβαρὰ* τα λόγια ἢ τὰ ἐργα του – Ἀντίστροφα ὁμως ὁ τι λογιζεται ὡς ἔκφραση τοῦ ἐσωτερικοῦ εἶναι συναμα *ὑπάρχουσα* εκφραση. κι ἔτσι ἡ ἴδια ξεπεφτει στον προσδιορισμο τοῦ *εἶναι* που εἶναι ἀπόλυτα τυχαῖος για τὸ αὐτοσυνειδητὸ ὂν (Wesen) Ὁπότε εἶναι

89 Gestaltung Ἄλλου «σχηματισμος»

μεν ἔκφραση, ἀλλὰ και ταυτοχρονα μόνον ὡς *σημεῖο*, ἔτσι ὡστε εἶναι παντελῶς ἀδιαφορο γιὰ τὸ ἐκφρασθὲν περιεχόμενο τὸ πῶς εἶναι καμωμένο αυτὸ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐκφραζεται Τὸ ἐσωτερικὸ εἶναι μεν *ὁρατὸ* ἀόρατο μεσα σ᾽ αὐτὸ τὸ φαινόμενο, ἀλλα χωρὶς νὰ συναρτᾶται μ᾽ αὐτό· ἐνδεχεται τόσο να ὑπαρχει αὐτὸ μεσα σ᾽ ἐνα ἄλλο φαινόμενο ὁσο κι ἐνα ἄλλο ἐσωτερικὸ μεσα στὸ ἴδιο φαινόμενο – Ἄρα ὁ Λίχτενμπεργκ ἔχει δικιο ποὺ λεει *Ἔστω ὅτι ὁ φυσιογνωμιστὴς τσάκωσε τὸν ἄνθρωπο μιὰ φορά, μια μόνο σωστὴ ἀπόφαση ἀρκεῖ γιὰ νὰ μὲ καμω παλι ἀκατανοητο για χιλιάδες χρόνια* [90] – Οπως στὴν προηγουμενη ἀναφορὰ οἱ προκειμενες συνθῆκες ἦσαν ἐνα ὄν ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἡ ἀτομικότητα ἔπαιρνε ὅ,τι αὐτὴ μποροῦσε καὶ ἤθελε, εἴτε παραδιδόμενη σ᾽ αὐτὸ εἴτε διαστρέφοντάς το, καὶ γι᾽ αὐτὸ τὸν λόγο τοῦτο δὲν περιεῖχε την ἀναγκαιοτητα καὶ τὴν οὐσία τῆς ἀτομικότητας – ἔτσι ἐδῶ τὸ φαινόμενο ἄμεσο εἶναι τῆς ἀτομικοτητας συνιστᾶ ἕνα εἶναι[91] ποὺ εἴτε ἐκφράζει τὸ ὅτι ἡ ἴδια εἶναι ἀνακλασμένη ἔξω ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα καὶ τελεῖ ἐντὸς ἑαυτῆς, εἴτε εἶναι κατ᾽ αὐτὴν μόνον ἕνα σημεῖο ποὺ εἶναι ἀδιάφορο πρὸς τὸ σημαινόμενο καὶ γι᾽ αὐτὸ στ᾽ [240] ἀλήθεια δὲν ὑποδηλώνει τίποτα εἶναι γι᾽ αὐτὴν τόσο τὸ πρόσωπό της ὁσο καὶ τὸ προσωπεῖο της, ποὺ μπορεῖ νὰ τὸ βγάλει – Ἡ ἴδια διαπνέει τὸ σχῆμα της, κινεῖται, ὁμιλεῖ μεσα του· ὡστοσο αὐτὴ ἡ σύνολη ὑπαρξη αναδύεται ἐξ ἰσου ὡς ἕνα ἀδιάφορο εἶναι ἀπεναντι στὴν βούληση καὶ τὴν πραξη ἡ ἀτομικότητα καταργεῖ ἀπὸ αὐτὸ τὸ εἶναι τὴν σημασία ποὺ εἶχε πρίν, ὁτι ἐνεχει τὴν ἀνακλασή της στὸν ἑαυτό της, τὴν αληθινη της οὐσια και τὴν ἀποθετει ἀντιστρόφως πολλῶ μᾶλλον στην βούληση και στὴν δράση

Ἡ ἀτομικότητα *ἀποποιεῖται αὐτὴ τὴν ἐνδοανακλαση της*, που ἐκφραζεται στὰ *χαρακτηριστικα*, και *τοποθετεῖ τὴν οὐσία της στο ἔργο* Κατα τοῦτο ἀντιφασκει μὲ τὴν ἀναφορα που εμπεδωνει τὸ ἐπιδιδομενο στην παρατήρηση τῆς αὐτο-

---

90. G Chr Lichtenberg *Über Physiognomik, wider die Physiognomen*, β επηυξ. ἔκδ. Γαττίγγη 1778 σ 35 Ὁ Λίχτενμπεργκ μιλᾶ γι᾽ α «ἑκατοντάδες χρόνια» μόνο...

91 Ἄλλη ανάγνωση «συνιστᾶ γι᾽α την ατομικότητα ενα εἶναι»

συνειδητῆς ἀτομικότητας ἔνστικτο τοῦ λογου ὡς προς τὸ τι θεωρεῖ *ἐσωτερικο* καὶ τι *ἐξωτερικό* της Αὐτὴ ἡ ὀπτικη γωνία μᾶς ὁδηγεῖ στὴν αὐθεντικὴ σκεψη ποὺ ὑπόκειται τῆς φυσιογνωμικῆς *ἐπιστήμης* –ἂν θέλει κανεὶς νὰ τὴν πεῖ ἔτσι Ἡ ἀντίθεση, ὁπου κατέληξε αὐτη ἡ παρατηρηση, εἶναι μορφικὰ ἡ ἀντιθεση πρακτικοῦ και θεωρητικοῦ, τα δύο ὀντας ἐν προκειμενω τεθειμενα στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἴδιου τοῦ πρακτικοῦ –ἀντίθεση τῆς [177] ἀτομικότητας ποὺ αὐτοπραγματώνεται στὴν πράξη ὑπὸ τὴν γενικότατη ἔννοια καὶ τῆς ἰδιας ὅπως ὑπάρχει μέσα στὴν πράξη αὐτὴ ὡς συνάμα ἀνακλασμενη ἐκτὸς πράξεως μὲς στὸν ἑαυτό της, ἔχοντας τὴν πράξη ὡς ἀντικειμενό της. Ἡ παρατηρηση προσλαμβανει αὐτὴ τὴν ἀντιθεση ὑπὸ τὴν ἴδια ἀνεστραμμενη ἀναφορὰ μὲ τὴν ὁποία ὁρίζεται μέσα στὸ φαινόμενο Γι᾽ αὐτὴν *ἐπουσιῶδες ἐξωτερικό* εἶναι τὸ ἴδιο τὸ *ἐνέργημα* καὶ τὸ ἔργο, εἴτε αὐτὰ εἶναι τῆς γλώσσας εἴτε μιᾶς πιὸ στερεοποιημενης ἐνεργοῦ πραγματικότητας –*οὐσιῶδες ἐσωτερικό* δὲ τὸ *τί εἶναι μέσα στὸν ἑαυτό της* ἡ ἀτομικότητα. Ἀνάμεσα στὶς δύο πλευρὲς ποὺ ἐνέχει ἡ πρακτικὴ συνείδηση, τὴν ἀπόβλεψη καὶ τὸ ἐνέργημα –τὴν *δοξασία* περὶ τῆς πράξης της και τὴν ἴδια τὴν *πραξη*– ἡ παρατήρηση ἐπιλέγει τὴν πρώτη ὄψη γιὰ ἀληθινὸ ἐσωτερικο αὐτὸ ἔχει τάχα μιὰ λίγο πολὺ *ἐπουσιωδη* ἐξωτερικη ἐκδηλωση στὸ ἐνέργημα, τὴν ἀληθινη του ὁμως, στὸ σχῆμα του. Ἡ τελευταια εἶναι ἄμεση αἰσθητὴ παρουσία τοῦ ἀτομικοῦ νοῦ ἡ ἐσωτερικότητα [241] ποὺ θεωρεῖται ἡ ἀληθὴς εἶναι ἡ ἰδιοτυπία τῆς ἀπόβλεψης καὶ ἡ καθεκαστοτητα τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι· ἀμφότερα ὁ *κατὰ δοξασιαν* νοῦς Ὅ,τι ἐχει ἡ παρατήρηση γι᾽ ἀντικείμενα της ὑπαρχουν ἄρα *κατα δοξασιαν*, και μεταξὺ τέτοιων ἀναζητεῖ αὐτὴ νόμους

Ἡ ἄμεση δοξασία περι τῆς κατὰ δοξασίαν παρουσιας τοῦ νοῦ εἶναι ἡ φυσικὴ φυσιογνωμική ἡ ἐσπευσμένη κρίση περὶ τῆς ἐσωτερικῆς φύσης τοῦ *σχηματος* της και τοῦ χαρακτηρα του ἐκ τῆς πρώτης ὀψεως του Τὸ ἀντικειμενο αὐτῆς τῆς δοξασιας εἶναι τετοιου εἰδους που τοχει στην οὐσια του να εἶναι στ ἀληθεια κάτι αλλο ἀπο μόνον αισθητὸ ἀμεσο εἶναι Αὐτὸ που εἶναι παρον εἶναι βεβαια και αὐτὴ ἀκριβῶς η ἐντος αἰσθητοῦ ἀνακλαση του ἔξω ἀπο αὐτο στὸν εαυτο

του ἀντικειμενο παρατηρησης ἡ ὁρατότητα ὡς ὁρατοτητα τοῦ ἀορατου Αυτὴ ἀκριβῶς η αισθητὴ ἀμεση παρουσια εἶναι. ὁμως. *ἐνεργος πραγματικότητα* τοῦ νοῦ ὁπως ὑπαρχει μονο κατὰ την δοξασια ἡ παρατηρηση μὲ την κατα δοξασιαν ὑπαρξη της μὲ τὴν φυσιογνωμια. τὴν γραφη. τὸν ἦχο τῆς φωνῆς κ τ λ . περιφερεται δὲ ἀπ᾽ αὐτὴ την μερια – Σχετίζει μια παρομοια υπαρξη μ᾽ ένα ακριβῶς παρόμοιο *κατὰ δοξασιαν ἐσωτερικό* Τὸ ζητημα δεν εἶναι να γνωρίσουμε τὸν δολοφόνο τὸν κλεφτη. ἀλλα *την ἱκανοτητα νἄναι κανεὶς αὐτό* ὁποτε ὁ παγιος αφηρημένος καθορισμὸς χανεται στὸν συγκεχριμενο ἀπειρο καθορισμὸ τοῦ *καθεκαστου* ἀτομου. ὁ ὁποῖος τώρα θελει πιὸ περιτεχνες περιγραφὲς ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς χαρακτηρισμους Τέτοιες περίτεχνες περιγραφὲς λεγουν ἀσφαλῶς περισσοτερα ἀπὸ τὸν χαρακτηρισμὸ δολοφόνος κλεφτης ἢ καλόκαρδος. ἀδιαφθορος κ λπ . ἀλλα πόρρω ἀπέχουν τοῦ να ἐπαρκοῦν γιὰ τὸν σκοπο τους να ἐκφρασουν τὸ ἐννοούμενο εἶναι. τὴν καθέκαστη ἀτομικότητα· ὁπως δὲν ἐπαρκοῦν οὔτε ὅποιες περιγραφὲς τῆς φυσιογνωμιας[92] λενε κάτι πέραν τοῦ ὁτι τὸ μέτωπο εἶναι ἐπιπεδο. ἡ μύτη μακριά. κ τ τ Διότι εἶναι ἄρρητη ἡ καθέκαστη φυσιογνωμια ὅπως και ἡ καθεκαστη αὐτοσυνειδησια ὡς ἐννοουμενο εἶναι. Ἡ ἐπιστημη τῆς ἀνθρωπογνωσίας. ἡ ὁποία θεματίζει τὸν ὑποτιθεμενο ἀνθρωπο. ὅπως τῆς φυσιογνωμικῆς. ποὺ θεματιζει τὴν ὑποτιθεμενη ἐνεργὸ πραγματικότητα του καὶ θέλει να μεταρσιωσει την ἀσυνειδη κριση τῆς φυσικῆς φυσιογνωμικῆς [*178*] σε [242] ἐπισταμαι. εἶναι συνεπῶς κατι ἀτελεύτητο καὶ ανεδαφικό. ποὺ δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ καταφερει να πεῖ τί ἐννοεῖ γιατι μονο θελει να πεῖ. καὶ το περιεχόμενο της ὑπαρχει μονο κατὰ δοξασιαν.[93]

Οἱ *νομοι που* αὐτη ἡ επιστημη κινᾶ να βρεῖ εἶναι σχεσεις αὐτῶν τῶν δυο κατὰ δοξασιαν πλευρῶν κι ἄρα δὲν μποροῦν οἱ ἰδιοι παρα νἄναι κενη δοξασια. Ακομη. μιᾶς κι αὐτὸ τὸ ὑποτιθεμενο ἐπίσταμαι που καταγινεται μὲ τὴν ἐνεργὸ

---

92 Gestalt Ἀλλοῦ. «σχῆμα».

93 *Δοξάζω ἐννοῶ. θελω νὰ πῶ* Ολα αποδιδουν το Meinen Βλ. σχετικα τὸ α΄ κεφ Ως *υποτιθέμενο* ἀποδίδεται ἐδῶ τὸ συγγενικὸ vermeintes

πραγματικοτητα τοῦ νοῦ. ἔχει ἀκριβῶς γιὰ ἀντικειμενο του τὸ ὅτι ὁ νοῦς ἀνακλᾶται στὸν εαυτο του ἐξω ἀπὸ την αἰσθητη του ὑπαρξη, καὶ ὅτι ἡ ὁρισμενη ὑπαρξη συνιστᾶ κατ᾽ αὐτὸν ἀδιαφορη τυχαιοτητα ἐχει ἀναγκαστικα ἀμεσα επιγνωση τοῦ ὁτι δεν λενε τιποτα οἱ ανευρεθεντες νόμοι, ὁτι στην πραγματικοτητα προκειται για καθαρη φλυαρια δηλαδὴ ὁτι διδεται μονο μια *προσωπικη γνωμη Meinung von sich* μια ἔκφραση ποὺ ἀληθευει στὸ ὁτι ἐκφέρει ὡς το ἴδιο τὰ ἑξῆς δυο –τὸ να λὲς τὴν *γνωμη* σου και κατα τοῦτο τὸ να μη γνωστοποιεῖς τὸ θεμα ἀλλα μονο μια γνωμη *ἀπο σενα von sich* Ὡς πρὸς τὸ *περιεχσμενο* δὲ αὐτες οἱ παρατηρησεις δεν μπορεῖ ν᾽ αποκλινουν ἀπο τις ἑξῆς «Βρεχει οποτε ἐχει πανηγυρι, λέει ὁ μικροπωλητης· καὶ ὅποτε ἔχω ἁπλωμενη μπουγάδα, λεει ἡ νοικοκυρα»

Ὁ Λίχτενμπεργκ ποὺ χαρακτηρίζει ἐτσι τὴν φυσιογνωμικὴ παρατήρηση,[94] λέει ἐπισης και τὸ ἑξῆς «Ἂν καποιος ἔλεγε: "Πραττεις μὲν σαν τιμιος ἀντρας, ἀλλα τὸ βλεπω στὸ πρόσωπό σου ὅτι ζορίζεσαι κι ὅτι εἶσαι ἑνας παλιανθρωπος στὴν ψυχή σου" μὰ τὴν ἀλήθεια κάθε σωστὸ παλλικάρι ὡς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου θ᾽ ἀπαντήσει σ᾽ ἕναν τετοιο λόγο μὲ μιὰ σφαλιαρα» [95] – Αὐτὴ ἡ ἀπαντηση εἶναι *εὐστοχη*, για τὸν λόγο ὁτι συνιστᾶ ἀνασκευὴ τῆς πρωτης προυποθεσης μιᾶς τέτοιας ἐπιστήμης τῆς δοξασίας ὁτι ἀκριβῶς *ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα* τοῦ ἀνθρωπου εἶναι τάχα τὸ πρόσωπό του κ.τ.τ – Τὸ *ἀληθινὸ εἶναι* τοῦ ανθρωπου εἶναι μᾶλλον *ἡ ἐνεργειά του* σ᾽ αὐτὴν εἶναι ἡ ἀτομικοτητα *ενεργα πραγματική*, κι αὐτὴ εἶναι ποὺ αἴρει τὸ *κατα δοξασιαν* ὡς πρὸς τις δυό του ὄψεις Κατ᾽ ἀρχας, αἴρει τὸ κατὰ δοξασιαν ὡς σωματικὴ στασιμη [243] ὑπαρξη ἡ ἀτομικότητα παρουσιαζεται στην πράξη πολλῶ μᾶλλον ὡς ἡ *ἀρνητικὴ* ὀντότητα, που *ὑπαρχει* μόνον ἐφ᾽ ὁσον αἴρει ὕπαρξη Ἔπειτα ἡ ἐνέργεια αἴρει τὸ ἄρρητο τῆς δοξασίας ἐξ ἴσου ὡς πρὸς τὴν αὐτοσυνειδητὴ ἀτομικότητα, ποὺ εἶναι μια ἀπείρως προσδιορισμενη καὶ προσδιορίσιμη μεσα στὴν δοξασία Στην τετελεσμένη ἐνερ-

---

94 Lichtenberg *ὅ π σ* 72

95 *Ὁ π σ* 6

γεια. αὐτὴ ἡ φαύλη ἀπειρία[96] ἔχει ἐκμηδενισθεῖ Ἡ ἐνέργεια εἶναι κατι ἁπλῶς προσδιορισμένο. καθολικο. κάτι τὸ περιληπτέο σὲ μιὰ ἀφαιρεση· εἶναι φόνος. κλοπὴ ἢ εὐεργεσία ἀνδραγαθημα. κ.λπ. καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ *εἰπωθεῖ* γι᾽ αὐτὴν τὸ *τι εἶναι Εἶναι* τὸ τάδε. και το εἶναι της δὲν εἶναι μόνο σημεῖο ἀλλὰ τὸ ἰδιο τὸ θέμα *Εἶναι* τὸ τάδε. καὶ ὁ ἀτομικὸς ἄνθρωπος *εἶναι* ὁ τι *εἶναι αὐτη*· ὑπὸ τὴν ἁπλότητα *αὐτοῦ τοῦ εἶναι*. αὐτὸς εἶναι κατ᾽ ἄλλους ὑπαρχουσα. καθολικη οὐσία.[97] καὶ παύει νὰ εἶναι κατι μόνο δοξαζόμενο Βεβαια ὁ ἰδιος ἐδῶ δὲν ἐχει τεθεῖ ὡς νοῦς ἀλλα ἐνῶ γινεται λόγος γιὰ τὸ *εἶναι* του ὡς εἶναι και. *ἀπὸ μιαν ἄποψη*. τὸ διπλὸ εἶναι τοῦ *σχημα-*

---

96 Πρόκειται για ἐγελ·ανὸ ορο που εκφραζει την μη λυση μιᾶς νοητικῆς αντιφασης καὶ την παραχαμψη της μεσω ἐναλλαγῆς τῶν ασυμβατων σκελῶν της. Χαρακτηριστικό της εἶναι η ἀφαιρεση ἢ ὑπερβατικότητα τοῦ απειρου πρὸς τον ἄλλο ορο η ποιοτικη αντιθεση τους. η επ᾽ ἄπειρον προοδος τοῦ μη απειρου πρὸς τὸ ἄπειρο («δεον») ...«τὸ κυριο θεμα εἶναι να διακριθεῖ ἡ ἀληθινὴ ἔννοια τῆς απειριας ἀπὸ τὴν φαυλη ἀπειρια τὸ ἄπειρο τοῦ λόγου απὸ τὸ ἄπειρο τῆς διανοιας· ὅμως τὸ τελευταῖο εἶναι τὸ *περατοποιημενο* ἄπειρο. και θὰ προκυψει ὅτι. εφ᾽ ὅσον ακριβῶς τὸ ἄπειρο διατηρεῖται δῆθεν καθαρο απὸ τὸ περατὸ και μακρια απὸ αὐτό ἁπλῶς καθιστάται περατὸ» (*Λογικη W* 5.149 *GW* 21 124 μτφ εις Γ᾽ Φ *Γνωσιοθεωρια καὶ μεθοδος στὸν Ἔγελο* Ἑστια Αθηνα 2000 σ 88) «τὸ ἄπειρο. ἔτσι τεθειμένο εν αντιθεσει πρὸς τὸ περατό μὲ ποιοτικη *σχέση ἄλλων* τοῦ *ἑνὸς πρὸς τὸ ἄλλο πρεπει* να ονομασθεῖ τὸ *φαυλως ἄπειρο*» (*W* 5.152· *GW* 21.127 μτφ. *ο π σ* 105)· «Παρουσιάζεται μια αφηρημενη *ὑπέρβαση* ποὺ παραμένει ανολοκλήρωτη γιατι δὲν *ὑπερβαίνεται* καὶ *η εν λόγῳ ὑπερβαση* Ἔχουμε τὸ ἄπειρο ἁπλῶς υπερβαίνεται [...] ἀλλὰ ἔτσι ἀκριβῶς επιστρεφουμε μᾶλλον μόνο στὸ περατό Αυτη ἡ φαυλη απειρια εἶνα· αυτη τουτη ο τι και τὸ διαιωνιζόμενο *δεον* [ ] μια και η αυτη βαρετη *εναλλαγη* αυτοῦ τοῦ περατοῦ καὶ απειρου» (*W* 5 155 *GW* 21 129 μτφ *ὅ π σ* 121) «Τὸ ἄπειρο –με τὸ συνηθισμένο νόημα τῆς φαυλης απειριας– καὶ η *πρόοδος επ ἄπειρον* εἶναι ὁπως τὸ δέον ἡ ἔκφραση μιᾶς αντιφασης που παρουσιαζεται ως η *λυση* καὶ η τελευταια λεξη [ ] ο *ατελης αναλογισμὸς* εχει ενωπιον του τους δυο προσδιορισμοὺς τοῦ αληθινα απειρου στὴν πληροτητά τους –την *αντίθεση* τοῦ περατοῦ και τοῦ ἀπειρου και την *ἑνοτητα* τοῦ περατοῦ καὶ τοῦ απείρου– αλλὰ δεν *βάζει μαζὶ* αυτὲς τις *δυο σκέψεις* η μια σκέψη φέρνει αχωριστα την αλλη. ὅμως ὁ αναλογισμὸς τις *εναλλάσσει* μόνο Η ἔκθεση αυτῆς τῆς εναλλαγῆς ἡ ἄπειρη προοδος προκυπτει ὁποιοδηποτε ἐμμένει κανεις στην αντιφαση τῆς *ἑνότητας* δυο προσδιορισμῶν καὶ τῆς *αντίθεσης* τους» (*W* 5 166 *GW* 21 137-138 μτφ. *ὅ π σ* 176)

97 Ἄλλη αναγνωση «ὑπαρχον καθολικο ὂν (Wesen)»

τος καὶ τῆς *ἐνέργειας* ἀντιπαρατιθεται στὸν ἑαυτό του και λογιζονται τὸ μὲν ὁπως [*179*] και ἡ δε ὡς ἡ ἐνεργος πραγματικότητά του πρεπει ἴσα ἴσα νὰ λεμε ὅτι ἡ ἐνεργεια καὶ μόνο εἶναι τὸ *γνησιο εἶναι* του –ὀχι τὸ παρουσιαστικό του, ποὺ ταχα ἐκφραζει τὸ τί νομιζει για τις ἐνεργειες του ἢ τὸ τι νομιζε κανεις ὁτι δεν μποροῦσε παρα να καμει Ὁμοιως, ενῶ *ἀπὸ ἄλλη ἄποψη* ἀντιπαρατιθενται το *εργο* του κι ἡ ἐσωτερικη του *δυνατοτητα* –ἱκανοτητα ἢ ἀποβλεψη– πρεπει μοναχα τὸ πρῶτο ν ἀντιμετωπιζεται ὡς ἀληθινη ἐνεργὸς πραγματικοτητα του ἔστω κι ἂν αὐταπατᾶται σχετικα ὁ ἴδιος καί, ἐχοντας ἐπανελθει ἀπὸ τὴν πραξη στὸν ἑαυτο του νομιζει ὁτι ὁ ἴδιος εἶναι κατι ἀλλο μεσα σ᾽ αὐτὸ τὸ ἐσωτερικὸ απ᾽ ὁ,τι μεσα στὴν *ἐνεργεια*. Ἡ ἀτομικοτητα, που ἐμπιστευεται τὸν ἑαυτό της στὸ ἀντικειμενῶδες στοιχεῖο, με τὸ να γινεται ἐργο, ἀφηνεται βεβαια ν᾽ ἀλλοιωθεῖ καὶ να διαστραφεῖ Πλὴν τόν χαρακτηρα τῆς ἐνεργειας συνιστᾶ ἀκριβῶς τὸ ἂν εἶναι ἕνα ἐνεργὰ πραγματικὸ εἶναι ποὺ καλα κρατεῖ ἢ μόνο ἕνα κατὰ δοξασιαν ἔργο ποὺ παρέρχεται ὀντας μηδαμινὸ μέσα του Τὸ ἀντικειμενῶδες δὲν ἀλλοιώνει τὴν ἴδια την ἐνεργεια, μόνο δείχνει π *εἶναι* αὐτη, που θα πεῖ ἂν *ὑπάρχει ἢ δεν εἶναι τίποτα*. – Ἡ ἀναλυση αὐτοῦ τοῦ εἶναι σὲ ἀποβλεψεις καὶ παρόμοιες λεπτολογιες διὰ τῶν ὁποίων ὁ *ἐνεργα πραγματικὸς* ἄνθρωπος, που θα πεῖ ἡ ἐνεργειά του ὑποτίθεται ὅτι ἐξηγεῖται ἀναγόμενος παλι σὲ μια [244] κατα δοξασιαν ὕπαρξη ὁποιες ἀποβλεψεις τυχὸν πλαθει και ὁ ἴδιος ὡς πρὸς την ἐνεργὸ πραγματικότητα του, πρεπει να παραμεινουν ἀφημενα στὴν τεμπελιὰ τῆς δοξασίας, ἡ ὁποία ἂν θέλει να θέσει σε λειτουργια τὴν ἀδρανη σοφία της, ν᾽ ἀρνηθεῖ ὁτι ὑπαρχει στὸν πραττοντα ὁ χαρακτήρας τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ νὰ τὸν κακομεταχειρισθεῖ μὲ τὸ νὰ δηλώνει ὡς εἶναι του ἀντι τῆς ἐνεργειας μᾶλλον τὸ παρουσιαστικο καὶ τὰ χαρακτηριστικα, πρέπει να φοβᾶται μηπως λαβει τὴν παραπανω ἀπάντηση ποὺ τῆς ἀποδεικνύει ὁτι τὸ παρουσιαστικο δὲν εἶναι τὸ *αυτο* τοῦτο, ἴσα ἴσα μπορεῖ νὰ γινει ἀντικείμενο χειρισμοῦ –να τὸ χειροτονησουν [98]

98 Ein Gegenstand der Behandlung sein kann Η Behandlung ειρωνικα εννοημενη

Ἂν δοῦμε τωρα τὸ εὖρος τῶν ἀναφορῶν ἐν γενει που μπορεῖ να παρατηρηθεῖ ἡ αὐτοσυνειδητὴ ἀτομικότητα νὰ ἐχει μὲ τὸ ἐξωτερικό της, θὰ ἐπανελθει κάτι, ποὺ ἡ παρατηρηση θα πρεπει να τὸ κάμει κι αὐτο ἀντικειμενο της Στὴν ψυχολογια εἶναι ἡ *ἐξωτερικη ἐνεργὸς πραγματικοτητα τῶν πραγματων* ἐκεῖνο ποὺ ὑποτιθεται πως ἔχει στον νοῦ τὸ συνειδητο *απείκασμα* του και τὸν καθιστᾶ ἐννοιακὰ κατανοητο Στὴν φυσιογνωμικη ἀντιθετως, ὁ νοῦς ὑποτιθεται ὁτι γινεται γνωστὸς μεσα στο *δικο του* ἐξωτερικὸ ὡς μεσα σ ἑνα εἶναι ποῦναι ἡ *γλωσσα* –ἡ ὁρατη ἀορατότητα τῆς οὐσιας του [99] Ἐκεῖνο που ἀκομη ὑπολείπεται εἶναι νὰ προσδιορισθεῖ ἡ ὀψη τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας λεγοντας, ὁτι ἡ ἀτομικοτητα ἐκφραζει τὴν οὐσια της στὴν ἄμεση, στερεα, ἀμιγῶς ὑπαρχουσα ἐνεργὸ πραγματικότητα – Ἡ τελευταια αὐτη σχέση διακρινεται λοιπὸν ἀπὸ τὴν φυσιογνωμικὴ στὸ ὁτι ἡ δεύτερη εἶναι *ὁμιλούσα* παρουσια τοῦ ἀτόμου, τὸ ὁποῖο μέσα στὴν *πραττουσα* ἐξωτερικευση του ἐκθέτει συναμα τὴν *αναλογιζόμενη* και *παρατηρούσα* τὸν ἑαυτό της στὸν ἑαυτό της, μιὰ ἐξωτερίκευση ποὺ ἡ ἴδια εἶναι κινηση, στάσιμα χαρακτηριστικὰ ποὺ τὰ ἴδια εἶναι οὐσιαστικὰ ἑνα μεσολαβημένο εἶναι Στὸν προσδιορισμὸ που μένει ἀκόμη νὰ ἐξετασουμε τὸ ἐξωτερικὸ εἶναι ὁμως τελος, μια [*180*] ἐντελῶς *στασιμη* ἐνεργὸς πραγματικοτητα, ποὺ στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό της δὲν εἶναι ὁμιλητικο σημεῖο, παρα ἐκτιθεται καθ' ἑαυτὴν χωριστα ἀπὸ την αὐτοσυνειδητὴ κινηση και ὑπαρχει ὡς ψιλὸ πραγμα

Ὁσον ἀφορᾶ τὴν σχεση τοῦ ἐσωτερικοῦ μ' αυτο τὸ ἐξωτερικό του, εἶναι κατ ἀρχὰς σαφὲς ὅτι φαίνεται να πρέπει να ἐννοηθεῖ ὡς αναφορα *αἰτιακῆς συναρτησης*. [245] ἀφοῦ ἡ σχεση ἑνὸς αὐτοῦ τουτου ὄντος πρὸς ἑνα ἄλλο αυτὸ τοῦτο ὸν ἰδωμένη ὡς *ἀναγκαία* εἶναι αὐτὴ ἡ ἀναφορά

Γιὰ νὰ ἔχει δὲ ἡ νοητικη ἀτομικότητα ἀποτελεσματα στὸ σῶμα, πρεπει ὡς αἰτια νὰ εἶναι κι αὐτὴ σωματική. Πλὴν τὸ σωματικό, ὅπου αὐτη ὑπαρχει ὡς αἰτία, εἶναι τὸ ὀργανο, ὀχι ὅμως ὄργανο τοῦ ἐνεργεῖν ἔναντι τῆς ἐξωτερικῆς πραγμα-

---

99 Διόρθωση Michel-Moldenhauer «η *γλωσσα* –η ὁρατη αορατοτητα– της ουσιας του»

τικότητας. ἀλλὰ τοῦ ἐνεργεῖν τοῦ αὐτοσυνειδητοῦ οντος (Wesen) ἐντὸς ἑαυτοῦ. πρὸς τα ἔξω μονον ἔναντι τοῦ σωματός του· δεν διακρινεται ἀμεσως τι μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὰ τὰ ὀργανα Ἂν σκεφτονταν μονο τὰ ὀργανα γενικα. θα ἦταν εὐκολο να προσφύγουν[100] στὸ ὀργανο τῆς ἐργασίας γενικα. ὀπως και στὸ ὄργανο τῆς γενετησιας ὁρμῆς κ.λπ Μονάχα τετοια ὀργανα πρεπει νὰ θεωροῦνται ἐργαλεῖα ἢ μερη που ὁ νοῦς ὡς ἑνα ἀκρο τα ἐχει ὡς μεσον ἔναντι τοῦ ἄλλου ακρου τὸ ὁποῖο εἶναι ἐξωτερικὸ *ἀντικείμενο*. Ἐδῶ ὁμως ἐννοοῦν ἕνα ὀργανο στὸ ὁποῖο τὸ αὐτοσυνειδητὸ ἄτομο διατηρεῖται *καθ' ἑαυτὸν* ἔναντι τῆς οἰκείας. ἀντιπαρατιθεμενης σε αὐτο. ἐνεργοῦ πραγματικότητας. ὀχι συναμα στραμμενο πρὸς τὰ ἐξω. ἀλλ' ἀνακλασμένο μέσα στην πράξη του. και στὸ ὁποῖο ἡ πλευρὰ τοῦ *εἶναι* δὲν συνιστᾶ ἑνα *εἶναι πρὸς ἄλλο* Στην φυσιογνωμικὴ σχεση τὸ ὄργανο θεωρεῖται βέβαια ἐπίσης ἀνακλασμένη στὸν ἑαυτό της ὑπαρξη ποὺ μιλᾶ γιὰ[101] τὴν ἐνέργεια ἀλλ' αὐτὸ τὸ εἶναι εἶναι ἑνα ἀντικειμενῶδες. καὶ τὸ πόρισμα τῆς φυσιογνωμικῆς παρατήρησης εἶναι ὅτι ἡ αὐτοσυνειδησία ἀντιμετωπίζει αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα του ὡς κάτι ἀδιάφορο Ἡ ἀδιαφορία αὐτὴ ἐξαφανίζεται ἐφ' ὅσον αὐτὸ τὸ ἀνακλασμενο εἰς ἑαυτὸν *ἐπενεργεῖ* κι αὐτό· ὡς ἐκ τούτου ἀποκτᾶ ἐκεινη ἡ ὕπαρξη μιὰν ἀναγκαία *σχέση* μαζί του αὐτὸ ὅμως. γιὰ νὰ ἐπενεργεῖ στην ὑπαρξη. πρέπει τὸ ἴδιο νὰ ἔχει ενα εἶναι ποὺ ὡστόσο να μὴν εἶναι κατὰ κυριολεξίαν ἀντικειμενῶδες. κι ὡς αὐτὸ τὸ ὄργανο πρέπει να καταδειχθεῖ.

Στην κοινη ζωὴ δὲ ἡ ὀργη. π χ . ὡς μια τετοια ἐσωτερικὴ ἐνεργεια. τοποθετεῖται στὸ ἤπαρ ὁ Πλατων τοῦ ἀποδιδει μάλιστα καὶ κατι ἀνωτερο. ποὺ σύμφωνα μὲ ὁρισμένους εἶναι μαλιστα τὸ ἀνωτατο. ακριβῶς την προφητεια ἤτοι τὸ χαρισμα νὰ ἐκφερεις τὸ ἱερὸ και [246] αἰώνιο μὲ ἀφρονα τρόπο [102] Μονο ποὺ ἡ κινηση ποὺ ἐχει τὸ ἀτομο στὸ συκωτι

---

100 Bei der Hand sein – η χρησιμοποιουμενη λεξη περιεχει ρητα το χερι δηλ τὸ ὄργανο που υπαινισσεται ἡ φράση

101 Ἤ. «εξορχίζει» (besprechendes)

102 Unvernünftigerweise Βλ. *Τίμαιος*. 71 α 3-72 γ 1 (βλ μτφ Β Καλφα Πόλις Αθηνα 1995 σ 287-289) Ἡ λεξη ὅπου παραπεμπει τὸ

τὴν καρδια, κ λπ , δὲν μπορεῖ να ἰδωθεῖ ὡς ἡ πλήρως ἀνακλασμένη στὸν ἑαυτο της κίνηση του, παρα ὑπαρχει ἐδῶ μᾶλλον ἔτσι, ὥστε τοῦ εἶναι ἤδη ἐνταγμένη στὸ σῶμα καὶ ἔχει μια ζωώδη ὕπαρξη ἐξωστρεφὴ ἔναντι τῆς ἐξωτερικότητας

Τὸ *νευρικὸ συστημα*, ἀντιθετως, εἶναι ἡ ἄμεση στάση τοῦ ὀργανικοῦ ἐν τῇ κινησει του Τὰ ἰδια τὰ *νεῦρα* εἶναι μὲν πάλι τὰ ὄργανα τῆς ἤδη βυθισμένης στὴν πρὸς τὰ ἔξω κατευθυνσή της συνείδησης ἀλλα τὸ μυαλὸ κι ὁ νωτιαῖος [*181*] μυελὸς μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ἡ ἐμμένουσα στὸν ἑαυτό της –ἡ μὴ ἀντικειμενώδης μήτε ἐξερχόμενη– ἄμεση παρουσία τῆς αὐτοσυνειδησίας Καθ' ὅσον ἡ στιγμὴ τοῦ εἶναι ποὺ ἔχει αὐτὸ τὸ ὀργανο εἶναι ἕνα *εἶναι πρὸς ἄλλο*, ὑπαρξη, εἶναι νεκρὸ εἶναι ὄχι πιὰ παρουσία τῆς αὐτοσυνειδησιας. Αὐτὴ ἡ *ὕπαρξη ἐντὸς ἑαυτοῦ* εἶναι, ὅμως, κατὰ τὴν ἔννοιά της, μιὰ ρευστότητα, ὅπου οἱ κύκλοι, ποὺ προκαλοῦνται μέσα της, διαλύονται ἄμεσα καὶ δὲν ἐκφράζεται καμμία διαφορὰ ὡς *ὑπάρχουσα*. Ἐν τῷ μεταξύ, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ νοῦς δὲν εἶναι κάτι ἀφηρημένα ἁπλὸ ἀλλ' ἕνα σύστημα κινήσεων, ὁπου ὁ ἴδιος διαφοροποιεῖται σὲ στιγμὲς ἀλλὰ παραμένει ἐλεύθερος ὡς καὶ μέσα σ' αὐτὴ τὴν διαφοροποίηση, καὶ καθὼς διαιρεῖ τὸ σῶμα του σὲ μέλη ἀνάλογα μὲ διαφορες ἀσχολίες, προορίζοντας ἕνα καθέκαστο μέρος τοῦ ἴδιου μόνο σὲ *μία*,[103] μπορεῖ κανεὶς ἐπισης να φαντασθεῖ[104] ὅτι τὸ ρευστὸ *εἶναι τῆς ἐντὸς ἑαυτοῦ ὑπαρξης* του εἶναι κατι τὸ διηρημένο σὲ μελη καὶ φαίνεται νὰ πρέπει ἀναγκαστικὰ νὰ παραστηθεῖ ἔτσι, γιατι τὸ ἐνδοανακλασμενο *εἶναι* τοῦ νοῦ στον ἐγκεφαλο εἶναι παλι μόνον ἕνας μεσος τῆς καθαρῆς οὐσιας του και τῆς σωματικῆς του διαρθρωσης, ἕνας μεσος που ἀναγκαστικὰ μετέχει τῆς φυσης τῶν δύο καὶ ἄρα, ἀπὸ μερους τῆς τελευταίας ἔχει παλι και αὐτὸς στὸν ἑαυτό του την *ὑπαρχουσα* διαρθρωση

Τὸ νοητικοοργανικὸ εἶναι ἐχει συναμα τὴν ἀναγκαια

---

unvernunftigerweise εἶναι η *αφροσυνη* (71 ε 2), γι αυτὸ προχρθηκε η ἀποδοση «μὲ ἄφρονα τρόπο», ὄχι «μὲ ἄλογο» ἢ «μὴ ἔλλογο τρόπο».

103 Ἄλλη αναγνωση «ἐνω μόνον ἕνας καθορίζει τὸ καθέκαστο μερος»

104 So kann auch sich vorgestellt werden «Εἶναι επισης παραστησιμο»

[247] ὀψη μιᾶς *στασιμης ὑφιστάμενης* ὑπαρξης τὸ πρῶτο πρεπει ν᾽ ἀποσυρθεῖ ὡς ἄκρο τοῦ καθ ἑαυτὸν εἶναι καὶ να ἔχει τὴν δευτερη ἀπεναντι ὡς τὸ ἄλλο ἀκρο τὸ ὁποῖο εἶναι τοτε τὸ ἀντικειμενο ἐπι τοῦ ὁποίου τὸ πρῶτο ἐπενεργεῖ ὡς αἰτία Ἂν τωρα τὸ μυαλὸ κι ὁ νωτιαῖος μυελὸς εἶναι τὸ ὡς ἄνω σωματικὸ *καθ᾽ἑαυτὸν εἶναι* τοῦ νοῦ, τότε τὸ κρανιο καὶ ἡ σπονδυλικὴ στήλη προστίθενται ὡς τὸ ἄλλο ἀποχωρισμένο ἄκρο. ἀκριβῶς τὸ σταθερὸ στάσιμο πράγμα –[105] Ἐφ᾽ ὁσον ὁμως τοῦ καθένα, ὅταν σκεφτεται τὸν κυριως τόπο ὑπαρξης τοῦ νοῦ, δὲν τοῦ ἔρχονται στὸν νοῦ τὰ νῶτα ἀλλὰ μόνο τὸ κεφάλι, μποροῦμε, στην διερεύνηση ἑνὸς ἐπίσταμαι *σὰν* τὸ ἐν προκειμενῳ, ν᾽ ἀρκεστοῦμε *σ᾽* αὐτὸ τὸν λόγο –ποὺ αὐτοῦ τοῦ ἐπίσταμαι δὲν τοῦ πεφτει κι ἄσχημα–, γιὰ νὰ περιορίσουμε αὐτὴ τὴν ὕπαρξη στὸ κρανίο. Ἂν ἔρχονταν στὸν νοῦ κάποιου τα νῶτα, καθ᾽ ὅσον σιγουρα ἐνίοτε καὶ μέσῳ αὐτῶν ἡ ἐπίγνωση καὶ ἡ ἐνέργεια ἐν μέρει *εἰσ*-ἔρχονται, ἐν μέρει δὲ *ἐξ*-ἔρχονται.[106] αὐτὸ δὲν θ᾽ ἀποδείκνυε τίποτα γιὰ τὸ ἂν πρεπει νὰ περιληφθεῖ ὁ νωτιαῖος μυελὸς στὸν ἐνδιαθετο τόπο τοῦ νοῦ καὶ ἡ στήλη του στὴν ἀπεικασματικὴ ὕπαρξη, γιὰ τὸν λόγο ὅτι θ᾽ ἀποδείκνυε πάρα πολλά· γιατὶ μπορεῖ κανεὶς ἐπίσης νὰ θυμηθεῖ ὁτι εἶναι ἀγαπητὲς καὶ ἄλλες ἐξωτερικὲς ὁδοὶ προσπέλασης τῆς δραστηριότητας τοῦ νοῦ, γιὰ ν᾽ ἀφυπνισθεῖ ἢ νὰ συγκρατηθεῖ – *Δικαίως*, ἂν θέλετε, ἐκπίπτει λοιπὸν ἡ σπονδυλικὴ στηλη· καὶ ὁτι τὸ κρανίο μόνο του ἀσφαλῶς δὲν περιέχει τὰ *ὄργανα* τοῦ νοῦ, αὐτὸ εἶναι τὸ ἴδιο καλὰ *κατασκευασμενο* ὁσο πολλὲς ἄλλες διδασκαλιες τῆς φιλοσοφιας τῆς φυσης Γιατι αὐτὸ ἀποκλείσθηκε προηγουμενως εκ τῆς ἐννοιας τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς και γι᾽ αὐτὸ τὸν λόγο τὸ κρανίο θεωρηθηκε ἡ πλευρὰ τῆς ὕπαρξης ἢ ἂν δὲν ἐπιτρεπεται ν᾽ ἀνατρεξουμε στὴν *ἔννοια* τοῦ θέματος, τὸ διδασκει καὶ ἡ ἐμπειρια, ὁτι [*182*] *δὲν* δολοφονοῦμε ἢ κλεβουμε ἢ γραφουμε ποιήματα κ λπ μὲ τὸ κρανιο, ὁπως βλεποιμε μὲ τὸν

---

105 Ἀπὸ δῶ και περα τα περι κρανιολογιας ἢ φρενολογιας αναφερονται στὰ ἔργα τοῦ Γκαλλ (1) F.J. Gall)

106 Εἰρωνικὴ αναφορα στὸ ξύλο ὡς μεσο εκμαθησης και στὸ ενεργεῖσθαι

ὀφθαλμὸ ὡς ὀργανο – Γι᾽ αὐτὸ πρεπει ν᾽ αποφευγουμε τὴν ἐκφραση ὄργανο γιὰ εκεῖνο το *νοημα* τοῦ κρανιου. νοημα γιὰ τὸ ὁποῖο μενει ἀκομη να μιλησουμε Γιατὶ κι ἂν εἴθισται νὰ λέει κανεις ὁτι τους λογικους ἀνθρωπους δὲν τοὺς ἐνδιαφερει ἡ λεξη αλλα το *πραγμα* [107] αυτὸ δεν μπορεῖ νὰ μᾶς παρασχει την ἄδεια [248] νὰ ὑποδηλωνουμε ένα πραγμα μὲ ἀκαταλληλη γι᾽ αὐτὸ λεξη. διοτι αὐτὸ εἶναι ἀδεξιοτητα και συναμα ἡ ἐξαπατηση που νομιζει και προφασιζεται ὁτι ἁπλῶς δεν διαθετει την ορθὴ λεξη ἐνῶ αποκρυπτει στὸν ἑαυτο της ὁτι στην πραγματικοτητα τῆς λειπει τὸ πραγμα. παει νὰ πεῖ ἡ ἐννοια αν αὐτὴ ὑπῆρχε. θἀχε καὶ τὴν ὀρθη λεξη της – Ἐδῶ ἔχει κατ ἀρχας προσδιορισθεῖ μόνον ὁτι. ὁπως ὁ ἐγκεφαλος εἶναι ἡ ζωσα κεφαλη τὸ χρανιο εἶναι ἡ νεκροκεφαλή [108]

Μεσα σ᾽ αὐτο τὸ νεκρὸ εἶναι θὰ ἔπρεπε λοιπὸν οἱ νοητικὲς κινήσεις κι οἱ ὁρισμενοι τροποι τοῦ ἐγκεφάλου να παρουσιασθοῦν ὡς ἐξωτερικὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα. ἡ ὁποία ὡστόσο ἐνυπαρχει ἀκομη στὸ ἴδιο το ἄτομο Ὡς ἀναφορὰ αυτῶν τῶν κινήσεων καὶ τροπων μὲ τὸ νεκρὸ εἶναι. τὸ ὁποῖο. ὄντας νεκρό. δὲν ἔχει τὸν νοῦ ἐνδιάθετο μέσα στὸν ἑαυτό του. προσφέρεται πρῶτα αὐτὴ ποὺ ἐμπεδωθηκε παραπανω. ἡ εξωτερικὴ καὶ μηχανική. ἔτσι ὥστε τα καθαυτὸ ὀργανα –κι αὐτα εἶναι στὸν ἐγκεφαλο– ἀλλοῦ τὸ ἐκπιέζουν στρογγυλα. ἀλλοῦ το πλακουτσωνουν ἢ ἰσοπεδώνουν. ἢ πῶς ἀλλιῶς θέλει κανεις να παρουσιασει αὐτὴ τὴν ἐπίδραση. Καθὼς τὸ ἰδιο εἶναι μέρος τοῦ ὀργανισμοῦ πρεπει νὰ διανοηθοῦμε μεσα του. ὀπως σε καθε κοκκαλο. μια ζωντανη αὐτοπλασία. οὑτως ὡστε. ἰδωμενο ἐτσι. αὐτὸ μᾶλλον απὸ μερους του πιέζει τὸν ἐγκεφαλο και τοῦ θετει τὸν ἐξωτερικό του φραγμο· κατι γιὰ τὸ ὁποῖο. αὐτὸ ὀντας τὸ σκληρότερο. εἶναι καὶ περισσότερο ἱκανο Ἔτσι ὅμως θὰ παρεμενε παντα ἡ ἰδια ἀναφορα ὡς πρὸς τὸν προσδιορισμὸ τῆς ἀμοιβαίας

---

107 Ἐδω και στην υπολοιπη παραγραφο «πραγμα» = Sache αλλου «θεμα»

108 Caput mortuum Μεταφραζω την λατινικη ἔκφραση εκτιμωντας οτι δεν εἶναι συνηθισμενη στὰ ελληνικα Η μεταφορικη χρηση τοῦ ὅρου δηλωνει τὸ ὑπολειμμα χημικης αντίδρασης

δραστηριοτητας τῶν δυο γιατὶ ἂν τὸ χρανίο ἦταν τὸ προσδιοριζον [ἀντὶ να εἶναι] τὸ προσδιοριζόμενο, αὐτὸ δὲν θ' ἄλλαζε τιποτα στὴν αἰτιακη συναρτηση, ἐξὸν ὅτι τότε τὸ χρανιο θὰ μετατρεπόταν σὲ ἀμεσο ὀργανο τῆς αὐτοσυνειδησίας γιατι μεσα σ' αὐτο ὡς *αἴτια* θα βρισκόταν ἡ πλευρὰ τοῦ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* Μονο πού ἀφοῦ τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* ὡς *ὀργανικη ζωικότητα* ἀνήκει με τὸν ἴδιον τροπο *στὰ δυο*, ἐκπιπτει στὴν πραξη ἡ μεταξύ τους αἰτιακη συναρτηση Αὐτὴ ἡ ἀνάπτυξη (Fortbildung) τῶν δύο θὰ βρισκόταν ὁμως σὲ συνάρτηση ἐντὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ, θἀταν μιὰ ὀργανικη προεγκατεστημένη ἁρμονία[109] ποὺ ἀφήνει τις δυο ἀλληλοσχετιζόμενες πλευρες ἐλεύθερες[110] τὴν μία ἔναντι τῆς ἄλλης καὶ στὴν κάθε μιὰ τὸ προσίδιο *σχῆμα* της τὸ ὁποῖο δὲν χρειάζεται ν' ἀντιστοιχεῖ *στὸ* σχῆμα [249] τῆς ἄλλης· κι ἀκόμη περισσότερο ἀφήνει ἐλεύθερα τὸ σχῆμα καὶ τὴν ποιοτητα τὸ ἕνα ἔναντι τοῦ ἄλλου –ὁπως ἡ μορφὴ τῶν ρωγῶν τοῦ *σταφυλιοῦ* καὶ ἡ γεύση τοῦ κρασιοῦ εἶναι ἐλευθερες ἡ μία ἔναντι τῆς ἄλλης – Ἐφ' ὅσον, ὁμως, στὴν πλευρὰ τοῦ ἐγκεφαλου ἀνηκει ὁ προσδιορισμὸς τοῦ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι*, στὴν δε πλευρὰ τοῦ χρανιου αὐτὸς τῆς *ὕπαρξης*, πρέπει νὰ τεθεῖ ἐντὸς τῆς ὀργανικῆς ἑνότητας *καὶ* μιὰ αἰτιακὴ συνάρτηση τῶν ἴδιων [*183*] μιὰ ἀναγκαία σχέση τῶν ἴδιων ὡς ἐξωτερικῶν τὸ ἕνα πρὸς τὸ ἄλλο, ποὺ θὰ πεῖ ἐξωτερικὴ ἡ ἴδια διὰ τῆς ὁποιας τὸ *σχῆμα* τους θὰ προσδιοριζόταν λοιπὸν τὸ ἕνα διὰ τοῦ ἄλλου

Ὅσον ἀφορᾶ δὲ τὸν προσδιορισμὸ ὁτι τὸ ὀργανο τῆς αὐτοσυνειδησιας εἶναι τάχα δραστήρια αἰτία ἐπι τῆς ἀντικείμενης πλευρᾶς, μποροῦμε να μιλᾶμε ποικιλοτρόπως ἔνθεν κἀκεῖθεν· γιατὶ γίνεται λόγος γιὰ τὸ πῶς ἐχει μιὰ αἰτία ἡ ὁποια ἐξεταζεται ὡς πρὸς τὴν *ἀδιάφορη* ὑπαρξή της τὸ σχῆμα καὶ τὸ μεγεθος της, μιὰ αἰτια ποὺ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ καθ' αὐτὸν εἶναι της ὑποτιθεται ὁτι εἶναι τέτοιο ποὺ δὲν τὸ

---

109 Συμφωνα με τὸν Λαμπνιτς οι μοναδες που αποτελοῦν τον κοσμο δὲν αλληλεπιδροῦν, αλλα φαίνεται σὰν ν' αλληλεπιδροῦν ἐπειδη ὁ Θεὸς τις εχει συντονισει καταλληλα Αυτὸ λεγεται harmonie préétablie στα γερμανικα ἀποδίδεται prästabilierte Harmonie καὶ στα ἑλληνικὰ «προεγκατεστημένη αρμονια»

110 Βλ σ [146/*109*]

ἀφορᾶ ἡ ἀμεση ὑπαρξη ἐπ᾽ οὐδενι Ἡ ὀργανικη αὐτοπλασία τοῦ χρανιου εἶναι κατ ἀρχας ἀδιαφορη ἔναντι τῆς μηχανικῆς ἐπιδρασης καὶ ἡ ἀναφορα αὐτῶν τῶν δυο ἀναφορῶν δεδομενου ὁτι ἡ πρωτη εἶναι τὸ σχετιζεσθαι πρὸς ἑαυτόν εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἰδια ἡ ὡς ἄνω ἀπροσδιοριστία και απεραντοτητα Ὁπότε ἀκομη κι ἀν ὁ ἐγκεφαλος ἀποτυπωνε μεσα του τις διαφορὲς τοῦ νοῦ ὡς ὑπαρχουσες και ἦταν μιὰ πολλοτητα ἐσωτερικῶν καταλαμβανόντων διακριτὸ χῶρο ὀργανων –κάτι ποὺ αντιφασκει με τὴν φυση, ἡ οποια δινει στὶς στιγμες τῆς ἐννοιας προσιδια ὕπαρξη και ἄρα βαζει τὴν *ρευστη ἁπλότητα* τῆς ὀργανικῆς ζωῆς *ἀμιγῶς ἀπὸ τὴν μία πλευρα* και τὴν *διάρθρωση* καὶ *διαίρεση* τῆς ἰδιας ἐπισης στὶς διαφορες της ἀπὸ την ἄλλη μὲ ἀποτελεσμα αὐτες, ἐτσι ὁπως ὀφειλουν να συλλαμβανονται ἐδῶ, να ἐμφανίζονται ὡς ἰδιαίτερα ἀνατομικὰ πραγματα–, ἀκόμη καὶ τότε θἄταν ἀπροσδιόριστο ἂν μιὰ νοητικὴ στιγμη, ἀνάλογα μὲ τὸ ἂν καταγωγικὰ εἶναι δυνατότερη ἢ ἀσθενεστερη θὰ ἔπρεπε νὰ κατεχει εἴτε στὴν πρώτη περίπτωση *διεσταλμένο* και στὴν δευτερη *συνεσταλμενο* ἐγκεφαλικὸ ὄργανο εἴτε πάλι τὸ ἀκριβῶς ἀντίστροφο. – Τὸ ἴδιο ἂν [249] ἡ *ἀναπτυξή* της (*Ausbildung*) θὰ μεγάλωνε τὸ ὀργανο ἢ θα τὸ μικραινε, ἂν θὰ τὸ καθιστοῦσε πιὸ χοντροκομμένο καὶ παχὺ ἢ πιὸ λεπτοκαμωμένο Ἐπειδὴ παραμένει ἀπροσδιοριστο πῶς ἐχει ἡ αἰτια, ἀφηνεται ἐξ ἴσου ἀπροσδιοριστο τὸ πῶς συντελεῖται ἡ ἐπίδραση ἐπὶ τοῦ χρανιου, ἂν συνιστᾶ διευρυνση ἢ στενωση καὶ σύμπτυξη Ἂν ὁρισθεῖ ἡ ἐπιδραση αὐτη καπως *πιο ἐξευγενισμένα ὡς διέγερση*, εἶναι ἀπροσδιόριτο ἂν συντελεῖται μὲ τὸν τρόπο ἑνὸς ἐμπλάστρου κανθαρίδας ἐξογκωτικα ἢ μὲ τὸν τρόπο ἑνὸς ξυδιοῦ, πλαδαρωτικα – Ὑπὲρ ὅλων τῶν παρόμοιων ἀπόψεων εὐλογοφανεῖς λογοι μποροῦν νὰ προταχθοῦν, γιατὶ ἡ ὀργανικὴ σχέση, που παρεμβαινει ἐξ ἴσου ἀφηνει νὰ ἰσχυει[111] τόσο ὁ ἕνας ὁσο κι ὁ ἄλλος, ἀδιαφορωντας για ὅλη αὐτὴ τὴν διάνοια

---

111 Laßt [ ] passieren Στὸν βαθμὸ που η ἔκφραση απηχει το γαλλικὸ φιλελεύθερο συνθημα Laissez faire laissez passer σημαινει «ἀφηνει νὰ περασει» καὶ ὄχι «αφήνει να συμβεί» (τὸ γερμανικὸ passieren σημαίνει *περνῶ* καὶ *συμβαινω* ποὺ αντιστοιχοῦν το πρῶτο στὴν γαλλικη ενεργητικη μορφη passer και τὸ δεύτερο στην αὐτοπαθη « passer)

Γιὰ τὴν παρατηρουσα συνειδηση τὸ θέμα ὁμως δεν εἶναι ὁτι θελει να ὁρισει αὐτη τὴν σχέση Γιατι επιπλεον αὐτο που στεκεται απο τὴν μια πλευρὰ δὲν εἶναι ὁ ἐγκεφαλος ὡς ζωικὸ μερος ἀλλ αὐτος ὡς εἶναι τῆς αὐτοσυνειδητῆς ἀτομικοτητας – Αὐτη, ὡς σταθερὸς χαρακτηρας και αὐτοκινουμενο συνειδητο ἐνεργεῖν, ὑπαρχει *καθ ἑαυτην* και *εντος ἑαυτῆς* σ αυτὸ το καθ᾽ ἑαυτὸν και εντος ἑαυτοῦ εἶναι αντιπαρατιθεται ἡ ἐνεργος πραγματικοτητα της και προς ετερον ὕπαρξη της τὸ κατα και ἐντος ἑαυτοῦ εἶναι συνιστᾶ την ουσια και τὸ ὑποκειμενο, ποὺ διαθετει μὲ τὸν ἐγκεφαλο ενα *ὑπαγομενο σ᾽ αὐτο* εἶναι το οποῖο ἀποκτᾶ την ἀξια του μονο δια τῆς ἐνδιαθετης σημασιας Ἡ ἄλλη [*184*] οψη τῆς αὐτοσυνειδητῆς ἀτομικότητας ὁμως ἡ πλευρα τῆς ὑπαρξής της, εἶναι τὸ *εἶναι* ὡς αὐτοτελες καὶ ὡς ὑποκειμενο, ἤτοι ὡς ἑνα *πραγμα*, ἀκριβῶς ἑνα κοκκαλο· *ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα κι υπαρξη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ κρανιακὸ ὀστοῦν του* – Αὐτὴ τὴν ἀναφορὰ καὶ διανοητικὴ σημασια (Verstand) ἐχουν οἱ δυο πλευρες τῆς ἐν λόγῳ σχεσης μεσα στην *συνειδηση* ποὺ τις παρατηρεῖ

Για τὴν τελευταία, τὸ θεμα εἶναι τώρα ἡ ακριβεστερη σχέση αυτῶν τῶν πλευρῶν τὸ ὀστὸ τοῦ κρανιου ἐχει μεν, γενικὰ μιλώντας, τὸ νοημα ὁτι εἶναι ἡ ἀμεση ἐνεργὸς πραγματικοτητα τοῦ νοῦ. Ἀλλ᾽ ἡ πολυπλευρικοτητα τοῦ νοῦ προσδιδει στὴν ὕπαρξη του μιαν ἀκριβῶς ὁμοια πολυπλευρικοτητα· τὸ ζητουμενο εἶναι ὁ καθορισμὸς τῆς σημασιας τῶν καθεκαστων τοποθεσιῶν ὁπου [251] κατανεμεται αυτη ἡ ὑπαρξη, καὶ μενει νὰ δοῦμε πῶς αὐτες ἔχουν τὴν σχετικη παραπομπὴ στὸν ἑαυτό τους

Τὸ κρανιακὸ ὀστοῦν δὲν εἶναι κανένα ὀργανο δραστηριότητας, οὔτε κι ἐκφραστικὴ κινηση· οὐτε δολοφονοῦμε κλεβουμε, κ λπ , μὲ τὸ κρανιακὸ οστοῦν, οὔτε προσθέτει τὸν ἐλάχιστο μορφασμο σὲ τέτοιες ἐνεργειες ὁποτε θἀταν ἐκφραστικη[112] χειρονομία – Οὐτε κι ἔχει αὐτὸ τὸ ὂν τὴν ἀξία *σημειου*. Ὁ μορφασμὸς καὶ ἡ χειρονομια, ὁ τονος, ὡς κι ἑνας στυλος, ἕνας πασσαλος μπηγμένος σ᾽ ἕνα ἐρημονησι δηλώνουν ἀμεσως γιὰ λογου τους ὁτι κατι ἀλλο ἀκόμη ἐννοεῖται

112 Sprechende ομιλουσα

μ αὐτα πέραν τοῦ τί τα ἴδια ἄμεσα *μόνον εἶναι*. Συστηνονται ἀμεσως ὡς σημεῖα. ἐφ' ὁσον ἔχουν στὸν ἑαυτο τους εναν καθορισμὸ που. ἐπειδὴ δὲν ἀνηκει ἰδιαιτερως σ' αὐτα. παραπεμπει σε κατι ἄλλο Μπορεῖ μὲν και μπροστὰ σ' ἑνα καυχαλο να φερει κανεις πολλὰ στὸν νοῦ σου ὁπως ὁ Αμλετ μπροστα στοῦ Γιόριχ.[113] ἀλλα το κοκκαλο τοῦ χρανιου καθ' αὐτὸ εἶναι ἑνα τόσο ἀδιαφορο. ἀτοφιο πραγμα ποὺ σ' αὐτὸ δεν εἶναι ἄμεσα ὁρατο και δοξαστὸ τίποτε ἀλλο περαν μόνο τοῦ ἰδιου θυμιζει μεν τὸν ἐγκεφαλο και τὸν καθορισμο του χρανία ἄλλης μορφοποίησης. αλλ' ὄχι μια συνειδητὴ κινηση καθὼς οὐτε καποιος μορφασμὸς και χειρονομια ἐντυπωνεται σ' αὐτό οὐτε κατι ποὺ νὰ δηλωνει γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁτι προέρχεται ἀπὸ συνειδητη ἐνεργεια γιατι αὐτὸ εἶναι ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα ἐκείνη ποὺ θεωρεῖται ὁτι παρουσιαζει ἐπι τῆς ἀτομικότητας μιὰ τετοιαν ἄλλη ὄψη. ἡ ὁποία δὲν εἶναι πλέον ἐνδοανακλώμενο ἀλλ' ἀμιγῶς *ἄμεσο εἶναι*.

Δεδομενου μάλιστα ὅτι τὸ ἴδιο δὲν αἰσθανεται κιολας μια ἀκριβεστερη σημασία φαινεται νὰ μπορεῖ ἴσως νὰ προκυψει ἀκομη για λόγου του ἀπὸ τὸ ὁτι ὁρισμένες αἰσθήσεις θα ἐπετρεπαν λόγω γειτνιασης ν' ἀναγνωρίσουμε τι ἐννοειται μ' αὐτο καὶ ἀφοῦ ἕνας συνειδητὸς τρόπος τοῦ νοῦ ἐχει τὸ συναισθημα του σὲ ὁρισμενη τοποθεσία τοῦ ἰδίου. ἴσως αὐτὸς ὁ τόπος ὑποδηλώνει μὲ τὸ σχῆμα του τὸν ἐν λόγω τροπο καὶ τὴν ἰδιαιτερότητά του Ὅπως. λ χ . πολλοὶ παραπονιοῦνται πὼς ὅταν σκέφτονται ἐπισταμενως ἢ καὶ ἠδη ὁταν *σκέφτονται* [252] γενικῶς. αἰσθανονται μιαν ὀδυνηρὴ ἐνταση καπου στὸ κεφάλι. θὰ μποροῦσαν καὶ *ἡ κλοπή. ἡ δολοφονια. ἡ συγγραφὴ ποιημάτων*. κ ο κ .[*185*] να συνοδευονται ἡ καθε μια ἀπὸ δικη της αἴσθηση. ποὺ περαν αὐτοῦ θα ἐπρεπε νἄχει τὴν ἰδιαιτερη τοποθεσια της Ὁποια τοποθεσια τοῦ ἐγκεφαλου θὰ κινοῦνταν ἢ θὰ δραστηριοποιοῦνταν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο πιὸ πολύ. θὰ διέπλαθε πιθανὸν περισσότερο και τὴν γειτονικὴ τοποθεσια τοῦ ὁστοῦ ἢ κι αὐτή. ἐκ *συμπαθείας* ἢ συναινεσεως. δεν θα ἔμενε ἀδρανης παρα θὰ μεγά-

113 Σαιξπηρ *Αμλετ* πραξη ε σκηνη 1 «Αυτο τὸ καυχαλο εἶχε γλωσσα και μπορει καποτε να τραγουδοῦσε» (μτφ Β Ρώτα Επικαιροτητα Αθήνα 1988 σ 160)

λωνε ἡ θα μιχραινε, ἤ θὰ μορφοποιοῦνταν μ᾽ ὁποιονδηποτε τροπο – Αὐτὸ ποὺ καμνει ὁμως αὐτὴ την ὑποθεση αναληθοφανὴ εἶναι ὅτι τὸ συναίσθημα γενικὰ εἶναι κατι ἀόριστο καὶ ὁτι ἐνδεχομένως τὸ συναισθημα στην κεφαλὴ ὡς κέντρο εἶναι τὸ γενικο συμπασχειν καθε παθους ὁποτε μαζὶ μὲ τὸ γαργαλητὸ ἤ πονο τοῦ κλεφτη, τοῦ δολοφονου ἤ τοῦ ποιητῆ στὸ κεφαλι θ᾽ ἀνακατευονταν ἄλλα και θα ἦσαν τόσο λιγο διακριτὰ μεταξυ τους ὁπως κι ἀπὸ ὅσα μπορεῖ κανεις ν᾽ αποκαλεῖ μονο και μόνο σωματικα, ὁσο λιγο μπορεῖ να προσδιορισθεῖ ἡ ἀρρωστια με βαση τὸ συμπτωμα τοῦ πονοκεφαλου ἂν περιορισουμε τὴν σημασια του μονο στὸ σωματικο

Στὴν πραξη, ἀπὸ ὁποια πλευρα κι ἂν θεωρηθεῖ τὸ θεμα ἐκπιπτει κάθε ἀναγκαία ἀμοιβαία σχεση, ὁπως καὶ καθε ἀφ᾽ ἑαυτῆς ἐκφραστικὴ ἐνδειξη αὐτῆς. Ἀπομενει κατ᾽ ἀναγκην ἂν ἡ σχεση ὑποτιθεται ὁτι λαβαινει χώρα παρὰ ταῦτα, μιὰ *ἄνευ εννοίας* ἐλευθερη προεγκατεστημενη ἁρμονία τοῦ ἀντίστοιχου προσδιορισμοῦ τῶν δύο πλευρῶν γιατὶ ἡ μια *ὑποτίθεται ὁτι εἶναι ἐνεργὸς πραγματικότητα ἄνευ νοῦ, ψιλὸ πραγμα.* – Παρισταναι λοιπὸν ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν μια πλευρὰ ἕνα πλῆθος στασιμων χρανιακῶν τοποθεσιῶν, ἀπὸ τὴν ἄλλη ἕνα πλῆθος ἰδιοτήτων τοῦ νοῦ, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς καὶ ὁ προσδιορισμὸς θὰ ἐξαρτηθοῦν ἀπὸ τὴν κατάσταση τῆς ψυχολογίας Ὅσο φτωχοτερη εἶναι ἡ παράσταση τοῦ νοῦ, τοσο εὐκολότερο γινεται τὸ πραγμα ἀπὸ τούτη την πλευρά γιατὶ οἱ ἰδιοτητες γινονται ἀναλόγως λιγοτερες μεν, πιὸ ἀποκομμένες, σταθερες και ἀποστεωμένες δε ἄρα περισσοτερο παρομοιες μὲ ὀστέινους προσδιορισμοὺς και συγκρισιμες μ᾽ αὐτούς Μονο πού, καίτοι πολλὰ γινονται εὐκολοτερα χαρη στὴν ἔνδεια τῆς παραστασης περι τοῦ νοῦ, ὡστόσο παντα παραμένει ἑνα [253] πολὺ μεγάλο πλῆθος ἀπὸ τις δυο πλευρες παραμενει ἡ ὁλικὴ τυχαιότητα τῆς σχέσης τους γιὰ την παρατηρηση – Ἄν, ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰσραηλ ὁ καθενας ἔπαιρνε ἀπὸ την ἄμμο τῆς παραλιας, στην ὁποια ὑποτιθεται ὅτι ἀντιστοιχοῦν, τὸ σπυρὶ τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ σημεῖο[114] ἡ

---

114 Βλ. *Γενεσις*, 22, 17 *πληθυνων πληθυνῶ το σπερμα σου ως τους αστερας τοῦ ουρανοῦ καὶ ὡς την ἄμμον την παρα το χεῖλος τῆς θαλασσης*

αδιαφορια και αυθαιρεσία αὐτη. που θα ἀπενειμε στον καθενα τὸ δικο του θἀταν ἐξ ἰσου εντονη μ᾽ ἐκεινη που αποδιδει τις δικες τους κρανιακὲς περιοχὲς και οστεινες μορφες σε καθε ψυχικὴ ἱκανοτητα. παθος και. κατι που ἐδῶ θἀπρεπε ἐπισης νὰ ἐξετασθεῖ στις ἀποχρώσεις τοῦ χαρακτηρα γιὰ τις ὁποῖες εἰθισται να ὁμιλεῖ ἡ πιὸ ἐξεζητημενη ψυχολογια και ἀνθρωπογνωσια – Αυτὸ ἔχει το κρανιο τοῦ δολοφονου –ὀχι ὀργανο. οὐτε σημεῖο. ἀλλὰ τον ταδε οζο πλην αὐτὸς ὁ δολοφόνος ἐχει ακομη ενα πλῆθος ἀλλων ιδιοτητων καθως καὶ ἄλλους οζους μαζι δε με τοὺς ὀζους και βαθουλωματα ἐχει κανεις την ἐπιλογη μεταξὺ οζων καὶ βαθουλωματων Καὶ πάλι ἐνδέχεται ἡ δολοφονικη του ροπὴ να σχετισθεῖ με οποιον ὀζο ἢ βαθουλωμα κι ἀν εἶναι αυτὰ ξανα δε με ὁποια ἰδιότητα κι ἂν εἶναι· [*186*] γιατι οὔτε ὁ δολοφονος εἶναι μονον ἡ αφαιρεση «δολοφόνος». οὐτε ἔχει μόνον *ἑνα* ὑψωμα και *ἑνα* βαθουλωμα Οἱ παρατηρήσεις ποὺ γινονται σχετικὰ γι αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἀναγκαστικὰ τόσο ἐγκυρες κιόλας ὁσο ἡ βροχη τοῦ μικροπωλητῆ καὶ τῆς νοικοκυρᾶς στὸ πανηγυρι καὶ κατὰ την μπουγαδα Ὁ μικροπωλητὴς κι ἡ νοικοκυρα θὰ μποροῦσαν κι αὐτοὶ να προβοῦν στὴν παρατηρηση ὁτι παντοτε βρεχει ὁποτε περνᾶ ὁ ταδε γειτονας ἢ ὅποτε τρῶνε ψητὸ χοιρινο Ὅπως εἶναι ἀδιαφορη ἡ βροχὴ ἀπεναντι σ᾽ αὐτες τὶς περιστασεις. ἐτσι εἶναι για την παρατηρηση ὁ *ταδε* καθορισμὸς τοῦ νοῦ ἀπέναντι στὸ *δεῖνα* ὁρισμενο εἶναι τοῦ κρανιου. Γιατὶ ἀπο τα δυο ἀντικειμενα αὐτῆς τῆς παρατηρησης. το ἑνα εἶναι ἑνα ξερο *καθ᾽ ἑαυτον εἶναι* μία ἀποστεωμενη ἰδιοτητα τοῦ νοῦ. ὁπως τὸ ἀλλο ἕνα ξερὸ *αὐτὸ τοῦτον εἶναι*· ἑνα τόσο ἀποστεωμενο πραγμα ὁσο εἶναι τα δυο. ἀδιαφορεῖ πληρως για ὁ,τι ἄλλο ὁ ὑψηλὸς ὀζος αδιαφορεῖ ἂν ἑνας δολοφόνος γειτονευει μαζι του τοσο ὁσο ὁ δολοφόνος ἂν ἡ ἐπιπεδοτητα βρισκεται κοντα του.

Παραμενει βεβαια ἀνυπέρβλητη ἡ *δυνατότητα* ἑνας ὀζος σε ὁποιοδηποτε μερος να συνδέεται με ὁποιαδηποτε [254] ἰδιοτητα. παθος κ λπ. *Μπορεῖ* κανεις να *φαντασθεῖ* τὸν δολοφονο μ᾽ ἑναν ὑψηλο ὄζο ἐδῶ σ᾽ αὐτὸ τὸ μερος τοῦ κρανίου τον κλεφτη μ᾽ ἑναν ἐκεῖ Ἀπὸ αὐτὴ τὴν αποψη ἡ φρενολογία επιδεχεται μιαν ακομη μεγαλυτερη διευρυνση γιατι ἀρχικα

φαινεται να περιορίζεται μονο στην συνδεση ένὸς ὀζου μὲ μιαν ἰδιοτητα *στο ἴδιο ἄτομο* ἔτσι ποὺ αυτὸ εἶναι κατοχος τῶν δυο Ἀλλ ἤδη ἡ φυσικὴ φρενολογια –γιατὶ πρεπει νὰ ὑπαρχει μιὰ τέτοια, ὁπως ακριβῶς ὑπαρχει μια φυσικὴ φυσιογνωμικη– ὑπερβαινει αὐτὸ τὸν περιορισμο δεν χρινει μόνον ὁτι ενας *πονηρὸς* ἄνθρωπος ἐχει έναν ὄζο χοντρὸ σὰν τὴν γροθιὰ τοποθετημενο πισω ἀπὸ τ᾽ αὐτιά, ἰσχυριζεται κιολας οτι ὄζους *στὸ* μέτωπο δὲν ἔχει ἡ ἴδια ἡ ἄπιστη συζυγος ἀλλα τὸ ἄλλο συζυγικο ἀτομο – Μποροῦμε να *φανταστοῦμε* ἐξ ἴσου ὁποιον ζεῖ κάτω ἀπὸ την ἴδια *στεγη* μὲ τὸν δολοφονο ἢ και τὸν γειτονα και παρα περα τους συμπολιτες του, κ λπ , ἐπισης με ὑψηλους ὀζους σε ὁποιοδηποτε μερος τοῦ χρανιου ὁπως ἀκριβῶς την ἱπταμενη ἀγελαδα που ἀρχικὰ την καλόπιανε ο καβουρας ποὺ ἦταν καβαλα *στὸν* γαιδαρο, κι ἔπειτα τῆς συνεβη κ λπ – Ἂν ὅμως δὲν ἐκλαβουμε τὴν *δυνατοτητα* μὲ τὴν ἔννοια τῆς δυνατοτητας να *φανταζόμαστε* ἀλλα τῆς *εσωτερικῆς* δυνατοτητας, δηλαδὴ τῆς *ἔννοιας*, θὰ ποῦμε ὁτι τὸ ἀντικειμενο εἶναι μια ἐνεργὸς πραγματικοτητα τέτοια ποὺ εἶναι καὶ ὀφειλει νὰ εἶναι καθαρὸ πράγμα, χωρὶς παρόμοιο νόημα, και ἄρα μπορεῖ νὰ ἐχει αὐτὸ τὸ νόημα μόνο κατὰ φαντασιαν [115]

Ἂν ὁ παρατηρητής, παραμελωντας τὴν ἀδιαφορια τῶν δύο πλευρῶν, ἐπιχειρήσει ἐν τούτοις να προσδιορίσει σχεσεις θὲς επειδη τὸν κινητοποιεῖ ὁ γενικὸς ὀρθολογικὸς λογος ὅτι τὸ *ἐξωτερικὸ εἶναι ἡ ἔκφραση* τοῦ *ἐσωτερικοῦ*, θὲς ἐπειδὴ ἐπικαλεῖται την ἀναλογία τῶν χρανιων τῶν ζωων πρὸς ὑποστηριξη του[116] –τὰ ὁποῖα [*187*] θὰ ἔχουν μὲν σίγουρα ἁπλουστερο χαρακτηρα ἀπὸ τοὺς ἀνθρωπους ἀλλα εἶναι συναμα ἀκομη δυσκολότερο να ποῦμε ποιόν γιατι δὲν θἄναι δα πολὺ

---

115 Σ αυτη την παραγραφο απεδωσα sich vorstellen = φανταζομαι vorstellen = ισχυρίζομαι Vorstellung = φαντασια Τὸ πρωτο καὶ τὸ τριτο ἀλλοῦ ἀποδιδονται «παρασταίνω» και «παρασταση» Ἐδῶ ἐπιβαλλόταν η αρχαια ἀποδοση (ἡ *φαντασία* αποδίδεται Vorstellung), ποὺ ἀντιστοιχει στην χρηση τοῦ ρηματος στὴν γερμανικὴ αλλα καὶ τὴν καθομιλουμενη μας

116 Ο Γκαλλ παραμένει ἡ αναφορα. Ι) F.J. Gall, «Schreiben uber seinen bereits beendigten Prodromus» *Der neue Teutsche Merkur* 1798 Βαϊμάρη (απὸ *GW* 9 506)

εὔκολο γιὰ τὴν παρασταση κάθε ἀνθρώπου να φαντασθεῖ σωστα τὸν ἑαυτο του μεσα στην φυση καποιου ζωου– τοτε [255] ὁ παρατηρητὴς θὰ *βοηθηθεῖ ἐξαιρετικα* για τὴν ἐπιβεβαιωση τῶν νόμων που διατεινεται ὅτι ἀνακαλυψε ἀπὸ μία διακριση που κι ἐμᾶς θὰ μᾶς ἐλθει ἐδῶ κατ᾽ ἀναγκη στὸν νοῦ – Τὸ *εἶναι* τοῦ νοῦ ἂν μη τι ἄλλο δὲν μπορεῖ να ἐκληφθεῖ ὡς κατι ποὺ νὰ εἶναι ἔτσι μὴ σαλεμενο και ἀσαλευτο ἁπλῶς Ὁ ἀνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος παραδεχονται ὅτι το *καταγωγικὸ* εἶναι εἶναι μόνο *προδιαθεσεις*. ποὺ αὐτὸς ἐχει πανω τους μεγαλη ἐπηρεια ἢ ποὺ χρειάζονται εὐνοικες συνθῆκες για ν ἀναπτυχθοῦν.[117] ποὺ σημαινει οτι ἑνα *καταγωγικο* εἶναι τοῦ νοῦ πρεπει ἐξ ἰσου να ἐκφράζεται ὡς ενα μὴ ὑπαρκτὸ ὡς εἶναι Ἂν λοιπὸν καποιες παρατηρήσεις τυχὸν ἀντεφασκαν μ᾽ ὁ τι ἔλθει στὸν νοῦ οἱουδηποτε να μᾶς βεβαιωσει ὁτι εἶναι νόμος –ἂν ἦταν τυχὸν καλὸς ὁ καιρὸς στὸ πανηγύρι ἢ κατὰ τὴν μπουγαδα. θὰ μποροῦσαν ὁ μικροπωλητὴς κι ἡ νοικοκυρὰ νὰ ποῦν ὁτι *γιὰ την ἀκρίβεια* θὰ ὄφειλε νὰ βρεχει και ὅτι ἡ *προδιάθεση* πρὸς τοῦτο ἐν τούτοις *ὑπαρχει* τὸ ἴδιο καὶ ἡ παρατήρηση χρανίων –ὁτι τὸ τάδε ἄτομο *γιὰ την ἀκρίβεια* θα ὄφειλε νὰ εἶναι ὅπως λέει τὸ χρανίο κατα τὸν νόμο. κι ὅτι ἔχει μια *καταγωγικη προδιάθεση* ποὺ ὅμως δὲν ἀναπτύχθηκε αὐτὴ ἡ ποιότητα δὲν ὑπάρχει. αλλὰ θὰ ὄφειλε *να ὑπάρχει* – Ὁ *νόμος* καὶ τὸ *δέον γενέσθαι* θεμελιώνεται στὴν παρατήρηση τῆς ἐνεργειᾳ βροχῆς και τοῦ ἐνεργείᾳ νοῦ (Sinn) μὲ τον τάδε καθορισμὸ τοῦ χρανιου ἂν ὁμως ἡ *ἐνεργὸς πραγματικότητα* δὲν ὑπαρχει. ἰσχυει ἐξ ἴσου ἡ *κενὴ δυνατοτητα* – Ἀναγκαστικα εἰσρέουν αὐτὴ ἡ δυνατοτητα. τουτέστιν ἡ μη ἐνεργὸς πραγματικότητα τοῦ διατυπωμένου νομου και. ἄρα ἀντιφασκουσες μ᾽ αὐτὸν παρατηρησεις. ἀκριβῶς γιατι ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτομου καὶ οἱ ἀναπτύσσουσες συνθῆκες εἶναι ἀδιαφορες ἔναντι τοῦ *εἶναι* ἐν γενει τοσο ἔναντι του ὡς καταγωγικοῦ ἐσωτερικοῦ ὅσο καὶ ὡς ὁστέινου ἐξωτερικοῦ καὶ γιατὶ τὸ ἀτομο ἐνδεχεται νἄναι και κατι ἄλλο ἀπ᾽ ὁ τι εἶναι μεσα του καταγωγικα κατὰ μειζονα δὲ λόγο ὡς κόκκαλο

---

117 Βλ Gall *ο π* (απο *GW* 9 506)

Αποκτοῦμε λοιπὸν την δυνατότητα ὁ ταδε ὄζος ἢ βαθουλωμα τοῦ κρανιου να ὑποδηλωνει τοσο κατι ἐνεργα πραγματικὸ ὁσο καὶ μονο μια *προδιάθεση* –και δὴ μια προδιαθεση πρὸς ὁτιδηποτε. ἀοριστα–. κατι μὴ ἐνεργα πραγματικό διαπιστωνουμε ὅτι μια καχη [256] ὑπεχφυγη παθαινει ὅ τι παθαινουν αὐτες παντα εἶναι χρησιμοποιησιμη ἡ ἴδια ἐναντια σ᾽ ὅ τι ὀφειλει νὰ στηρίξει Διαπιστωνουμε ὁτι ἡ δοξασια καταληγει ἀπὸ την φυση τοῦ θεματος να πεῖ ἡ ἰδια ἀλλα *χωρις σκέψη* το *ἐναντιο* ἀπ᾽ ὁ,τι ὑποστηριζει –νὰ πεῖ ὁτι κατι ὁτιδήποτε ὑποδηλωνεται απ᾽ αὐτὸ τὸ ὀστό. ἀλλ᾽ ἐξ ἴσου *και τίποτα.*

Αὐτὸ που ἡ ἰδια ἡ δοξασία ἔχει μπροστα στα ματια της. ὁταν ὑπεχφεύγει ἔτσι. εἶναι ἡ ἀληθης σκεψη ὁτι τὸ *εἶναι* ὡς τέτοιο δὲν εἶναι διολου ἡ ἀληθεια τοῦ νοῦ μια σκεψη που ἴσα ἰσα καταργεῖ τὴν δοξασία. Ὅπως ἤδη ἡ προδιάθεση εἶναι ἕνα *καταγωγικο εἶναι* ποὺ δὲν μετέχει διόλου τῆς δραστηριότητας τοῦ νοῦ. τετοιο ἀκριβῶς εἶναι καὶ τὸ ὀστο ἀπὸ μέρους του [*188*] Τὸ ὂν χωρὶς τὴν νοητικὴ δραστηριότητα εἶναι ἕνα πραγμα κατὰ τὴν συνειδηση και ἀποτελεῖ τόσο λιγο την οὐσία της ποὺ αὐτὸ εἶναι μᾶλλον τὸ ἐναντιό της. κι ἡ συνειδηση εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό της *ἐνεργὰ πραγματικη* μοναχα διὰ τῆς ἄρνησης καὶ καταργησης ἑνὸς παρόμοιου εἶναι – Ἀπ᾽ αὐτη τὴν ἀποψη πρέπει νὰ θεωρεῖται πλήρης ἀπαρνηση τοῦ λόγου τὸ να παρουσιάζεται ἕνα ὀστὸ ὡς ἡ *ἐνεργὸς ὑπαρξη* τῆς συνειδησης κι ὡς αὐτὸ παρουσιάζεται. ἐφ᾽ ὁσον λογιζεται ὡς τὸ ἐξωτερικὸ τοῦ νοῦ. γιατὶ τὸ ἐξωτερικὸ εἶναι ἀκριβῶς ἡ ὑπάρχουσα ἐνεργὸς πραγματικοτητα Εἶναι ἀνώφελο νὰ λεμε ὁτι τὸ ἐσωτερικο. τὸ ὁποῖο εἶναι *κατι ἄλλο* ἀπὸ τὸ ἐξωτερικο *μονο συναγεται* ἀπο αὐτό τὸ ἐξωτερικὸ ὄντας ὄχι το ἴδιο τὸ ἐσωτερικὸ ἀλλα μόνον ἡ *ἔκφραση* του Γιατὶ. μεσα στην ἀναφορα τῶν δύο μεταξυ τους ὁ προσδιορισμὸς τοῦ *νοοῦντος* καὶ *νοουμενου* ἀνήκει ἀκριβῶς στὴν πλευρὰ τοῦ εσωτερικοῦ. αὐτος δὲ *τῆς ὑπαρχουσας ἐνεργοῦ πραγματικότητας* στην πλευρα τοῦ ἐξωτερικοῦ – Ἅμα λοιπον πεῖς σ᾽ ἑναν ἄνθρωπο «ἐσυ (τὸ ἐσωτερικο σου) εἶσαι τὸ ταδε *ἐπειδὴ* το *ὀστο* σου ἐχει ὡσαυτως» αὐτὸ δεν σημαίνει παρὰ «ἀντιλαμβανομαι ἕνα ὀστὸ ὡς *την ἐνεργο πραγματικοτητα*

σου». Ἡ ἀναφερθεισα σχετικα μὲ τὴν φυσιογνωμικη ἀπάντηση σε μια τετοια κριση μὲ κόλαφο βγάζει ἀρχικα τὰ *μαλακὰ* μόρια ἀπὸ την περιωπὴ[118] καὶ θεση τους, ἀποδεικνύοντας μονον ὁτι αὐτὰ δὲν εἶναι κανένα ἀληθινὸ *αὐτὸ τοῦτο*, ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα τοῦ νοῦ –ἐδῶ για τὴν ἀκρίβεια ἡ ἀπάντηση θἄπρεπε να φθασει μεχρι τοῦ νὰ σπασει τὸ κρανιο σ᾽ ἐναν ποὺ κρίνει ἐτσι, γιὰ ν᾽ ἀποδειξει τόσο [257] χειροπιαστὰ ὅσο εἶναι ἡ δικη του σοφία ὅτι γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὸ ὀστὸ δὲν εἶναι κάτι τὸ *αὐτὸ τοῦτο*, ἀκόμη λιγότερο ἡ *δική* του ἀληθὴς ἐνεργὸς πραγματικότητα –

Τὸ ἀκατέργαστο ἔνστικτο τοῦ αὐτοσυνειδητοῦ λόγου ἀνεξέταστα θ᾽ ἀπορρίψει μιὰ τέτοια κρανιολογία –[δηλαδὴ] αὐτὸ τὸ ἄλλο παρατηροῦν ἔνστικτο τοῦ ἴδιου, τὸ ὁποῖο ἔφθασε ὡς τὸ προαίσθημα τοῦ *γνωρίζειν*, συλλαμβάνοντας *το* μὲ τὸν ἀνόητο τρόπο, ὁτι τὸ ἐξωτερικὸ εἶναι, λέει, ἔκφραση τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἀλλ᾽ ὅσο χειρότερη εἶναι ἡ σκέψη, τόσο λιγότερο προφανὲς εἶναι ἐνίοτε ποῦ ἀκριβῶς εἶναι τὸ κακὸ μ᾽ αὐτήν, καὶ τόσο δυσκολότερο νὰ τὸ κάμουμε λιανά. Γιατὶ ἡ σκέψη λέγεται τόσο περισσότερο κακὴ ὅσο πιὸ καθαρὴ καὶ κενὴ εἶναι ἡ ἀφαιρεση ποὺ ἰσχύει γι᾽ αὐτὴν ὡς ἡ οὐσία Πλὴν ἡ ἀντίθεση ποὺ ἐνδιαφέρει ἐδῶ ἔχει σκέλη τὴν ἀτομικότητα ποὺ ἔχει συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ τὴν ἀφαίρεση τῆς ἐξωτερικότητας ποὖχει γίνει πλήρως *πραγμα* –ἐκεῖνο τὸ ἐσωτερικὸ εἶναι τοῦ νοῦ ἰδωμένο ὡς πάγιο ἀνόητο εἶναι, ἀντιπαρατιθεμενο σὲ ἕνα εἶναι ἀκριβῶς τετοιο – Ἔτσι φαινεται ὁμως κιόλας ὁ παρατηρῶν λόγος στὴν πραξη νὰ ἔχει φθάσει τὸ ἀκραῖο σημεῖο του,[119] ἀπ᾽ οπου ἀναγκαστικὰ ἐγκαταλειπει τὸν ἑαυτο του καὶ ἀνατρεπεται γιατὶ μονο τὸ ἐντελῶς κακὸ ἔχει πιὰ στὸν εαυτο του τὴν ἀμεση ἀναγκαιοτητα ν᾽ ἀναστραφεῖ – Ὅπως γιὰ τὸν ἑβραικὸ λαὸ μπορεῖ νὰ εἰπωθεῖ ὁτι ἀκριβῶς ἐπειδὴ βρισκεται ἄμεσα πρὸ τῶν πυλῶν τῆς σωτηριας εἶναι καὶ ὑπῆρξε ὁ πιὸ ἀποκηρυγμενος δὲν

---

118 Ἡ. «ὄψη» (Ansehen)

119 Spitze Ὁπου ἐμφανιζεται αυτὸς ο ορος επικειται η ανατροπη τῆς ὁποιας θεματιζομενης αντίθεσης Συνηθως η λεξη σημαίνει «κορυφη», ὅμως ο ἴδιος ὁ Ἑ την αποδίδει «ἀκρότης» στὰ ελληνικα (βλ σ [115/87])

εἶναι για τὸν ἑαυτό του ὁ,τι θὰ ὀφειλε να εἶναι αὐτὸς καθ' αὐτόν. [*189*] αὐτὴ ἡ αὐτοιχσιοτητα, παρὰ την μεταθετει περαν τοῦ ἴδιου μ' αὐτὴ τὴν ἀλλοτριωτικὴ ἐξωτερίκευση καθιστᾶ *δυνατὴ* γιὰ λόγου του μιὰν ὕπαρξη [ποὺ θᾶταν] ἀνώτερη, ἂν μποροῦσε νὰ ἐπαναφέρει τὸ ἀντικείμενό του πάλι μέσα του, ἀπ' ὁ τι ἂν εἶχε μεινει στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἀμεσότητας τοῦ εἶναι γιατι ὁ νοῦς εἶναι τόσο μεγαλύτερος, ὅσο μεγαλύτερη εἶναι ἑκαστοτε ἡ ἀντίθεση ἀπ' ὅπου ἐπιστρέφει στὸν ἑαυτό του αὐτὴ την ἀντίθεση τὴν δημιουργεῖ ὅμως γιὰ λόγου του μὲ τὸ να αἴρει τὴν ἄμεση ἑνότητά του καὶ νὰ ἀλλοτριώνει τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι του Μόνο ποὺ ὅταν μιὰ τέτοια συνείδηση δὲν ἀνακλᾶται, ὁ μεσος, ὁπου βρίσκεται, εἶναι τὸ ἄμοιρο κενό, ἐφ' ὅσον ὅ,τι θὰ ὄφειλε νὰ τὴν πληροῖ ἔχει γινει πάγιο ἄκρο [258] Ἔτσι τοῦτο τὸ τελευταῖο ἐπίπεδο τοῦ παρατηροῦντος λόγου εἶναι τὸ χειρότερό του, ἀλλ' ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀντιστροφή του ἀναγκαια

Γιατὶ ἡ ἐπισκόπηση τῆς μέχρις ἐδῶ θεωρημενης σειρᾶς ἀναφορῶν, ποὺ συνιστοῦν τὸ περιεχόμενο καὶ ἀντικείμενο τῆς παρατήρησης, δειχνει ὅτι γι' αὐτὴν *ἐξαφανίζεται* τὸ *αἰσθητὸ εἶναι* ἤδη στὸν *πρῶτο τρόπο* της, στὴν παρατήρηση τῶν ἀναφορῶν τῆς ἀνόργανης φύσης οἱ στιγμὲς τῆς ἀναφορᾶς της ἐκτίθενται ὡς καθαρὲς ἀφαιρέσεις κι ὡς ἁπλὲς ἔννοιες ποὺ ὑποτίθεται ὅτι συνδεονται ἄρρηκτα μὲ τὴν ὑπαρξη πραγματων, ἡ ὁποία ὁμως χανεται, ὁπότε ἡ στιγμὴ ἀποδεικνύεται καθαρη κίνηση καὶ καθολικό Αὐτὴ ἡ ἐλευθερη ἀποπερατωμένη στὸν ἑαυτό της διαδικασία διατηρεῖ τὴν σημασια κατι ἀντικειμενωδους ἐμφανίζεται ὁμως τωρα[120] ὡς ἕνα ἐν στην διαδικασια τοῦ ἀνοργανου τὸ ἓν εἶναι τὸ μὴ ὑπαρκτὸ ἐσωτερικό· ἐνῶ τὸ ἓν ὑπαρκτὸ ὡς εν εἶναι τὸ οργανικο – Τὸ ἐν ὡς ὑπάρχον καθ' αὐτὸ ἢ ἀρνητικὴ ὀντότητα ἀντικειται στὸ καθολου, ἐξαιρεῖται αὐτοῦ και παραμενει ἐλευθερο καθ' αὐτο ἐτσι ὡστε ἡ ἔννοια πραγματοποιημένη μονο στὸ στοιχεῖο τῆς ἀπολυτης ἐξατομικευσης δεν βρισκει τὴν ἀληθινη της ἔκφραση, τὴν ὕπαρξη της *ὡς καθολου* μεσα στὴν ὀργανικὴ ὑπαρξη, ἀλλὰ παραμένει ἕνα ἐξωτερικὸ ἢ, τὸ

120 Διορθωση Moldenhauer-Michel «μονον»

ἴδιο εἶναι. ἕνα *ἐσωτερικὸ* τῆς ὀργανικῆς φυσης – Ἡ ὀργανικη διαδικασια εἶναι μονον ἐλευθερη *αὐτη τούτη*. ὀχι ομως καὶ *κατα τὸν ἑαυτο της* μὲ τὸν *σκοπὸ* εἰσαγεται τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι τῆς ἐλευθεριας της *εἶναι ὑπαρχτο* ὡς μιὰ ἄλλη ὀντοτητα ὡς μια *σοφία* με *συνείδηση* τοῦ ἑαυτοῦ της. ἡ ὁποια εἶναι ἐκτὸς διαδικασιας Ὁ παρατηρῶν λόγος στρέφεται λοιπὸν σ' αὐτὴ την *σοφια* στὸν νοῦ. στὴν ὑπαρχτη ὡς καθολικοτητα ἐννοια ἡ τὸν ὑπαρκτὸ ὡς σκοπὸ σκοπό. και ἡ ἴδια του ἡ ὀντότητα εἶναι γι' αὐτὸν στὸ ἑξῆς τὸ ἀντικειμενο

Στρεφεται πρῶτα στην καθαροτητα του ἀλλ' ἐφ οσον προσλαμβάνει τὸ κινουμενο μὲς στις διαφορες του ἀντικειμενο ὡς ὃν τοῦ προκύπτουν *νομοι τῆς σκεψης*. σχέσεις μονιμου πρὸς μονιμο· ἀλλ' ἀφοῦ τὸ περιεχομενο αὐτῶν τῶν νόμων εἶναι μονο στιγμές. χάνονται στὸ ἓν τῆς αὐτοσυνειδησιας – Αὐτο τὸ νέο ἀντικειμενο [259] θεωρούμενο ἐπισης ὡς ὂν εἶναι ἡ *καθέκαστη τυχαία* συνειδηση συνεπῶς ἡ παρατήσηση μενει στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κατὰ δοξασίαν νοῦ καὶ τῆς τυχαιας ἀναφορᾶς συνειδητῆς ἐνεργοῦ [*190*] πραγματικότητας πρὸς ἀσυνείδητη Αὐτὸ[121] στὸν ἑαυτο του μονον εἶναι ἡ ἀναγκαιότητα αὐτῆς τῆς σχεσης ἡ παρατηρηση πεφτει λοιπὸν πανω του *σῶμα* μὲ *σῶμα*[122] καὶ *συγχρινει* την ἐνεργο πραγματικοτητα του ποὺ θέλει καὶ ἐνεργεῖ μ' αὐτὴν ποῦναι ἀνακλασμενη στὸν ἑαυτό της και θεωρεῖ καὶ ἡ ἰδια εἶναι ἀντικειμενωδης Αὐτὸ τὸ ἐξωτερικο. καιτοι εἶναι μια γλωσσα τοῦ ἀτόμου ποὺ αὐτὸ τὴν ἔχει στὸν ἑαυτο του. εἶναι συναμα ὡς σημεῖο κατι ἀδιαφορο ἐναντι τοῦ περιεχομένου ποὺ ὑποτίθεται ὁτι ὑποσημαινει ὁπως ὁ,τι τιθεται ἀπὸ τὸ σημεῖο γιὰ λογαριασμο του εἶναι ἀδιαφορο ἀπεναντι του

Γι' αὐτὸ ἀπο τὴν μεταβλητὴ αὐτὴ γλωσσα ἡ παρατηρηση ἐπιστρεφει ἐν τελει στὸ *σταθερὸ εἶναι* και ἀποφαινεται συμφωνα μὲ την ἔννοια της. ὁτι ἡ ἐξωτερικότητα ὀχι ὡς ὀργανο οὐτε ὡς γλωσσα και *σημεῖο* ἀλλ' ὡς *νεκρὸ πραγμα* εἶναι ἡ

---

121. Τὸ νεο αντικειμενο δηλ τὸ εν της αυτοσυνειδησιας Ἄλλη αναγνωση: «αὐτος» (ο νοῦς).

122 Rückt ihm [...] näher auf den Leib. (1) Einem auf den Leib rucken σημαίνει *ρχνομαι πάνω σε χάποιον τοῦ επιτίθεμαι βίαια* (2) Näher rucken σημαίνει *πλησιάζω*

ἐξωτερικη και ἀμεση ἐνεργὸς πραγματικότητα τοῦ νοῦ Αὐτο ποὺ ἡ ὁλόπρωτη παρατηρηση τῆς ἀνόργανης φυσης εἶχε αναιρεσει ἀκριβῶς οτι ἡ ἔννοια ὑπαρχει τάχα ὡς πραγμα, τὸ αποκαθιστᾶ ὁ ἔσχατος αὐτὸς τροπος πραγμοποιώντας τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα του ἴδιου τοῦ νοῦ ἡ, εἰπωμενο ἀντιστροφα, νοηματοδοτωντας το νεκρὸ εἶναι ὡς νοῦ – Ἡ παρατηρηση κατέληξε ἐτσι να ἐκφράσει ὁ,τι ἦταν ἡ δική μας ἔννοια γι᾽ αὐτην, ὅτι ἀκριβῶς ἡ βεβαιότητα τοῦ λογου ἀναζητεῖ τὸν ἑαυτό της ὡς ἀντικειμενώδη ἐνεργὸ πραγματικότητα – Δὲν ἐννοοῦν βέβαια ἔτσι ὁτι ὁ νοῦς, ποὺ παρασταινεται ἀπὸ ἑνα χρανιο ἐκφράζεται ὡς πραγμα ὑποτιθεται ὁτι δεν ἐνυπαρχει κανένας ὑλισμός, ὁπως λέγεται αὐτό σ᾽ αὐτὴ τὴν σκέψη.[123] ἀλλὰ ὅτι ὁ νοῦς εἶναι πολλῷ μᾶλλον κάτι ἄλλο πάλι ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ ὀστό ὁμως «αὐτὸς *εἶναι*» δὲν σημαίνει τὸ ἴδιο τίποτε ἄλλο παρὰ «εἶναι ἕνα *πραγμα*» Ἂν ἀποδιδεται στὸν νοῦ ὡς κατηγόρημα τὸ *εἶναι* ὡς τέτοιο, ἤτοι ὁτι εἶναι πράγμα ἡ ἀληθινὴ ἔκφραση αὐτοῦ εἶναι ὡς ἐκ τούτου ὁτι ὁ νοῦς *εἶναι* κατι σὰν *ἑνα κόκκαλο*. Πρέπει κατὰ συνέπεια νὰ θεωρεῖται σημαντικότατο ποὺ μᾶς βρέθηκε ἡ ἀληθινὴ [260] ἔκφραση τοῦ «*αὐτὸς εἶναι*» ὅταν λέγεται ἀμιγῶς για τὸν νοῦ Ὅταν κατὰ τἄλλα λεγεται γιὰ τὸν νοῦ «*αὐτὸς εἶναι*», «ἔχει *ἕνα εἶναι*», «εἶναι *ἕνα πραγμα*», «μιὰ καθέκαστη *ἐνεργὸς πραγματικότητα*», δὲν *ἐννοεῖται* μ᾽ αὐτὸ κάτι ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ δεῖ ἢ νὰ πάρει στὸ χέρι, νὰ σπρώξει κ λπ , ἀλλὰ κατι τέτοιο *λέγεται*, και τὸ τι λεγεται στ᾽ ἀλήθεια ἐκφραζεται συνεπῶς ὡς τὸ ὁτι «*τὸ εἶναι τοῦ νοῦ εἶναι ἑνα ὀστό*»

Αὐτὸ δὲ τὸ ἀποτέλεσμα ἔχει διττὴ σημασία, πρῶτον τὴν ἀληθινή του, στὸν βαθμὸ ποὺ συμπληρωνει τὸ ἀποτελεσμα τῆς προγενέστερης κίνησης τῆς αὐτοσυνειδησίας Ἡ δυστυχισμένη αὐτοσυνειδησία ἀλλοτρίωσε τὸν ἑαυτό της ἀπὸ τὴν αὐθυπόστασή της καὶ κόπιασε νὰ βγαλει τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*

---

123. Βλ. Gall, «Vertheidigungschrift» εις *Neue Darstellungen aus der Gallschen Gehirn- und Schedellehre*, Μόναχο 1804 ὁπου ὁ Γκὰλλ ὑπερασπίζεται τὸν ἑαυτό του ἐνάντια στὴν κατηγορια ὁτι εἶναι υλιστης (ἀπὸ *GW* 9 507)

της ἔξω στὸ *πράγμα* Ἐπέστρεψε ἐτσι ἀπὸ τὴν αὐτοσυνειδησία στὴν συνειδηση, ποὺ θα πεῖ στὴν συνείδηση κατα τὴν ὁποία τὸ ἀντικείμενο εἶναι ἕνα *εἶναι*, ἕνα *πράγμα* –πράγμα [*191*] εἶναι ὁμως ἡ αὐτοσυνειδησία ἄρα εἶναι ἡ ἑνότητα τοῦ ἐγὼ και τοῦ εἶναι, ἡ *κατηγορια*. Ἀπαξ καὶ τὸ ἀντικείμενο ὁρίζεται ἔτσι κατα τὴν συνειδηση, αὐτη *εἶναι λόγον ἔχουσα*. Ἡ συνειδηση, ὁπως καὶ ἡ αὐτοσυνειδησια, *εἶναι στον ἑαυτό της*, κυριολεκτικὰ μιλώντας, λογος μονο για την συνειδηση, για την ὁποια τὸ ἀντικειμενο ἔχει ὁρισθεῖ ὡς ἡ κατηγορια, μπορεῖ ὁμως να λεχθεῖ ὅτι *ἔχει* λόγο[124] –ἀπὸ τοῦτο ὅμως διαφερει ἀκομη ἡ ἐπιγνωση τοῦ τί εἶναι λογος – Ἡ κατηγορια, που εἶναι ἡ *ἄμεση* ἑνότητα τοῦ *εἶναι* καὶ τοῦ *δικοῦ μας*,[125] πρέπει νὰ διατρεξει καὶ τις δυο μορφές, ἡ δὲ παρατηρουσα συνειδηση εἶναι ἀκριβῶς ἐκείνη γιὰ τὴν ὁποια ἐκτιθεται ὑπὸ τὴν μορφὴ τοῦ *εἶναι* [126] Στὸ ἀποτέλεσμά της ἡ συνείδηση ἐκφερει αὐτὸ τοῦ ὁποιου εἶναι ἀσύνειδη βεβαιότητα ὡς προταση –ὡς τὴν πρόταση ποὺ ἔγκειται στὴν ἔννοια τοῦ λόγου Αὐτὴ εἶναι ἡ *ἄπειρη κρίση* ὁτι ὁ ἑαυτὸς εἶναι ἕνα πραγμα –μιὰ κριση ποὺ αὐτοαναιρεῖται [127] – Μέσω αὐτοῦ τοῦ

---

124 Βλ. σ [326/209]

125 *Sein / Seinen* η ταυτιση αυτη δὲν αποτελεῖ λογοπαιγνιο, δικαιολογηθηκε στὴν *Κατ' αἴσθηση βεβαιοτητα* (ὅποιος θέλει να πεῖ *ἀμιγῶς* τὸ *ὄν* λέει μόνο την *δικη του γνωμη*)

126 Στην επόμενη ὑποδιαιρεση θα εκτεθεῖ ὑπὸ μορφη *δικοῦ μας* ἄρα ως αυτοσυνειδησια (αυτοπραγματωση τῆς αὐτοσυνειδησιας) στην τριτη ως ταυτότητα τῶν δυο κατηγορια ἄρα ως καθ αυτο λόγος (ἡ ατομικοτητα ως πραγματικη αυτη καθ αυτη *κατα τὸν εαυτο της*)

127 Η «ἄπειρη κριση» εἶναι η κατ εξοχην διαλεκτικη κριση γιατι αποδεικνυει οτι η κριση ως συνδεση σταθεροῦ υποκειμενου και μεταβλητοῦ κατηγορηματος ουσιας και συμβεβηκοτος ἔχει ὅρια Δὲν ἔχει νόημα οταν δεν υπαρχει τὸ κοινὸ στοιχειο συγκρισης εκεινο που εκφραζει ο συλλογισμὸς στὸν μεσο ἄρα ἔχει νόημα μόνον ως ἄρρητος συλλογισμός Ὁμως αὐτὸ τὸ συμπέρασμα απαιτεῖ ἀναλογισμό δηλ την αὐτοσχεσια τῶν ὅρων τῆς κρισης. Γι αὐτὸ στην *λογικη* εἶναι ἡ τριτη μορφη *κρισης τῆς ὕπαρξης* (ἢ *ποιοτικῆς*: αποφατικη, καταφατικη ἄπειρη) ποὺ την ακολουθοῦν οἱ *κρισεις τοῦ ἀναλογισμοῦ*, *τῆς ἀναγκαιοτητας* και *τῆς ἔννοιας* πριν φθάσουμε στὸν συλλογισμο Η ἄπειρη κριση εἶναι συνδεση δυο ἄσχετων χωρις «κοινη σφαιρα» ορων εἶναι ορθη ἢ λαθος αναλογα μόνο μὲ τὸ ἂν εἶναι ἀποφατικη («ὁ νοῦς δεν εἶναι κοκκινος») ἢ καταφατικὴ (λ χ εδω «ο νοῦς εἶναι ένα οστό») αλλα παντως εἶναι widersinnig *παραλογη* με την

ἀποτελέσματος ἔχει λοιπὸν σαφῶς προστεθεῖ στὴν κατηγορία ὅτι εἶναι αὐτὴ ἡ αὐτοαναιρουμενη ἀντιθεση. Ἡ *καθαρὴ* κατηγορια, ποὺ ὑπάρχει κατὰ τὴν συνείδηση ὑπὸ τὴν μορφὴ τοῦ *εἶναι*, δηλαδὴ τῆς *ἀμεσότητας*, εἶναι τὸ εἰσέτι *ἀδιαμεσολαβητο*, μόνον *ὑπάρχον* ἀντικείμενο, κι ἡ συνειδηση ἕνα ἀναφερεσθαι ἐξ ἴσου ἀδιαμεσολαβητο Ἡ στιγμὴ [261] αὐτῆς τῆς ἄπειρης χρισης εἶναι ἡ μεταβαση τῆς *ἀμεσότητας* στὴν μεσολαβηση ἢ *ἀρνητικοτητα*. Τὸ ὑπαρχον ἀντικειμενο ὁριζεται ἀρα ὡς ἕνα ἀρνητικό, ἡ δὲ συνειδηση ὡς αὐτοσυνειδησια ἐν ἀντιθέσει πρὸς αὐτό, δηλαδὴ ἡ κατηγορια, ἡ ὁποία στὴν παρατηρηση διετρεξε τὴν μορφὴ τοῦ *εἶναι*, τιθεται τώρα ὑπὸ την μορφὴ τοῦ καθ' ἑαυτὸν εἶναι· ἡ συνειδηση δὲν θέλει πλέον νὰ *ἀνευρει ἄμεσα* τὸν ἑαυτο της, ἀλλὰ ν' αὐτοπαραχθεῖ μέσῳ τῆς δραστηριότητας της *Ἡ ἴδια* εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτο της ὁ σκοπὸς τοῦ ἐνεργεῖν της, ἐνῶ στὴν παρατήρηση τὸ θέμα ἦταν γι' αυτὴν μόνο τὰ πράγματα

Ἡ ἄλλη σημασια τοῦ ἀποτελεσματος εἶναι αὐτὴ τῆς παρατήρησης χωρὶς ἔννοια ποὺ ἐξετάσαμε ἤδη Αὐτὴ δὲν ξερει να συλληφθεῖ καὶ νὰ ἐκφρασθεῖ ἀλλιῶς ἀπὸ τὸ νὰ δηλώνει

ἔννοια τοῦ *αντιθετη πρὸς τὸ νόημα* καὶ κατα τοῦτο εἶναι συμπληρωματικη τῆς *ταυτολογικῆς* χρισης που αποδιδει τὸν ἴδιο ὅρο στὸν εαυτό του («ὁ νοῦς εἶναι νοῦς» βλ *W* 6, 324 *GW* 12 69-70 κ. *Ἐγκυκλοπαίδεια* § 173) Ἄνευ νοηματος ἢ σημασίας (ὁ Ἑ δὲν διακρινει Sinn καὶ Bedeutung ἄρα οὔτε ἐγω τὰ διακρινω στην μετάφραση) εἶναι δηλ η αντίφαση (ὡς ταυτιση ὁρων εντελῶς διαφορετικῶν) και η ταυτολογια (ταυτιση ὅρων εντελῶς μη διαφορετικῶν) Κατα τὸ πρῶτο σκελος δὲν ἔχει νοημα ἡ *αναγωγη* τοῦ καθεκαστου στὸ καθόλου ἢ αντιστροφως Ἡ *Ἀπόλυτη επιγνωση* θὰ εἶναι ἔτσι η ἄρνηση καὶ τῆς παρουσας ἄπειρης χρισης που αναγει τὸν νοῦ στὸ πραγμα που λεε· «τὸ *εἶναι* τοῦ *ἐγω εἶναι ἕνα πραγμα*» αλλα και τῆς αντιστροφης που προκυπτει στὸν Νοῦ ως ωφελιμισμός η ὁποια αναγει τὸ πραγμα στὸν νοῦ και διατεινεται ὁτι «*τὸ πραγμα εἶναι ἐγω*» (σ [577/*423*]) Ὡς πρὸς τὸ δεύτερο σκελος, ἂν η ταυτολογικη χριση εκληφθει ὡς εγγενης ἄρνηση τῆς ἄπειρης χρισης «ἄρνηση τῆς ἄρνησης» τότε αποτελει «*ανακλαση τῆς καθεκαστοτητας* στὸν εαυτο της» δηλ ἀνανοηματοδοτεῖ τὸ καθεκαστον Αὐτὸ δεν λογιζεται πια ὡς «*ἄμεσο* καθεκαστον» αλλ' ὡς αυτοσχετιζόμενο (γιατι «ἔχει *τεθεῖ* ως καθέκαστον»). Αυτη η αναλυση απὸ την *Λογικη* (*W* 6 *325· GW* 12 70) φωτιζει καὶ την ἐδῶ μεταβαση απὸ τὸ καθέκαστον ιδωμένο ως πραγμα στὸ καθέκαστον με το νόημα τοῦ ενεργητικοῦ ὑποκειμενου. Βλ σ [*385/282*] [*398/291-292*] [*419/307*] [*577/423*] Πρβλ σ [*516/378*] σημ περὶ ἀσυμμετριας

ἀπροκαλυπτα για *ενεργὸ πραγματικοτητα* τῆς αὐτοσυνειδησιας τὸ ὀστο. ὁπως απαντᾶται[128] ὡς αἰσθητὸ πράγμα το ὁποῖο συναμα δεν ἀπολλυει την ἀντικειμενώδη πραγματικότητά του για τὴν συνειδηση Ἀλλ᾽ οὔτε γιὰ τὸ ὁτι τὸ λεει αὐτὸ ἐχει διαυγεια συνειδησης και δὲν συλλαμβανει την προταση της μὲ τὸν καθορισμὸ τοῦ ὑποκειμενου και τοῦ κατηγορουμένου της καὶ τῆς σχεσης τῶν ἴδιων ἀκόμα λιγοτερο με τὸ νοημα τῆς ἄπειρης αὐτοδιαλυομενης χρισης καὶ τῆς ἔννοιας – Κρυβει μᾶλλον στὸν ἑαυτο της λογω βαθυτερα κειμενης αυτοσυνειδησίας τοῦ νοῦ που ἐμφανίζεται ἐδῶ σὰν φυσικη τιμιοτητα. ποσο αἰσχρη εἶναι ἡ ἄνευ ἐννοιας γυμνη σκεψη τοῦ να παιρνω ἑνα ὀστὸ για ἐνεργὸ πραγματικότητα τῆς αὐτοσυνειδησίας καί. γιὰ να τὴν φτειασιδωσει. ἐχει ὡς καὶ τὴν ἀπερισκεψια ν᾽ ἀνανακατευει μαζι της διαφορες ἀναφορὲς αἰτίας και αἰτιατοῦ. σημείου. ὀργάνου. κ λπ. ποὺ δεν ἔχουν ἐδῶ κανένα νόημα. και. μὲ διακρισεις δανεισμένες ἀπὸ αὐτες. ν᾽ ἀποκρύπτει τὸ χραυγαλέο τῆς πρότασης

[*192*] Οἱ ἐγκεφαλικὲς ἶνες[129] κ.τ τ. θεωρούμενες ὡς τὸ εἶναι τοῦ νοῦ εἶναι ἤδη μιὰ νοητή. μόνον ὑποθετικὴ ἐνεργὸς [262] πραγματικότητα –ὄχι *ὑπάρχουσα*. ὀχι αἰσθητή. ὁρατη. ὄχι ἡ ἀληθινή ὁταν *ὑπαρχουν*. ὁταν βλεπονται. εἶναι νεκρὰ ἀντικείμενα ὁπότε καὶ δὲν λογίζονται πλέον ὡς τὸ εἶναι τοῦ νοῦ Ἡ κυριολεκτικὴ ἀντικειμενικότητα πρεπει ὁμως. νὰ εἶναι μιὰ *ἄμεση. αἰσθητη*. ὡστε μέσα σ᾽ αὐτὴν ὡς νεκρὴ –γιατὶ τὸ κοκκαλο εἶναι τὸ νεκρὸ στὸν βαθμὸ ποὺ ἐνεχεται στὸ ἴδιο τὸ ζωντανὸ– ὁ νοῦς να τεθεῖ ὡς ἐνεργὰ πραγματικός – Ἡ ἔννοια τῆς παραστασης αὐτῆς εἶναι ὅτι ὁ λόγος εἶναι για τὸν ἑαυτό του *ὁ ἰδιος πασα πραγμότητα*. ἀκόμη κι ἡ *καθαρα ἀντικειμενώδης*[130] ἀλλ᾽ εἶναι αὐτὸ *ἐν τῇ ἐννοιᾳ*. δηλαδη μόνον ἡ ἔννοια εἶναι ἡ ἀλήθεια του. κι ὅσο καθαρότερη

---

128 Ἄλλη αναγνωση. «ανευρισκει τὸν εαυτό της» (sich [...] findet).

129 Ορος τοῦ Μποννέ· (harles Bonnet. *Essai analytique sur les facultés de l âme* 1760 γερμανικη μτφ *Analytischer Versuch über die Seelenkräfte* τ α Βρέμη- Λειψια 1770 (ἀπὸ *GW* 9 507 καὶ *Phénoménologie de l esprit* μτφ B Bourgeois Vrin. Παρισι 2006 σ 319)

130 Ἄλλη ἀναγνωση. «ὁ λόγος εἶναι γιὰ τὸν εαυτό του *πασα πραγμοτητα* ως και η *καθαρα ἀντικειμενωδης η ἴδια*»

εἶναι ἡ ἰδια ἡ ἔννοια τόσο πιὸ χαζὴ ἡ παρασταση στὴν ὁποια ξεπεφτει. οταν τὸ περιεχόμενο τῆς ἔννοιας δὲν ὑπάρχει ὡς ἐννοια ἀλλ᾽ ὡς παράσταση –ὁταν ἡ αὐτοαναιρούμενη κρίση δὲν ἐκλαμβάνεται μὲ τὴν συνείδηση αὐτῆς τῆς ἀπειριας της[131] ἀλλὰ σὰν προταση μονιμη. καὶ τῆς ὁποίας τὸ ὑποκείμενο και τὸ κατηγορούμενο ἰσχύουν ἕκαστο καθ᾽ ἑαυτόν ὁ ἑαυτὸς παγιωμενος ὡς ἑαυτός. τὸ πράγμα ὡς πραγμα ἐνῶ ὡστόσο τὸ ἕνα ὑποτίθεται ὁτι εἶναι τὸ ἄλλο – Ὁ λόγος. κατ᾽ οὐσιαν ἡ ἔννοια. διαιρεῖται ἄμεσα στὸν ἑαυτό του και στὸ ἐναντιο του.[132] μιὰ ἀντίθεση ἡ ὁποια γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐξ ἴσου ἄμεσα ἀνηρημένη. Ἀλλὰ ἔτσι προσφερόμενη ὡς ὁ ἑαυτός της καὶ ὡς τὸ ἐνάντιό της. καὶ παγιωμενη στὴν ἐντελῶς καθέκαστη στιγμὴ αὐτῆς τῆς ἐξάρθρωσης. συλλαμβανεται ἄλογα ὁσο πιὸ καθαρὲς εἶναι δὲ οἱ στιγμὲς τῆς ἐξάρθρωσης.[133] τόσο πιὸ κραυγαλέα ἡ ἐμφάνιση αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου. τὸ ὁποῖο εἴτε μονάχα ὑπάρχει κατὰ τὴν συνείδηση. εἴτε μονάχα ἐκφέρεται ἀπροκάλυπτα ἀπὸ αὐτήν – Τὸ *βάθος* ποὺ ὁ νοῦς ὠθεῖ ἀπὸ μέσα πρὸς τὰ ἔξω ἀλλὰ μόνο μέχρι τὴν *παραστατικὴ συνείδησή* του. καὶ τὸ ἀφήνει νὰ κάθεται ἐκεῖ –κι ἡ *ἄγνοια* αὐτῆς τῆς συνείδησης περὶ τοῦ τί εἶναι αὐτὸ ποὺ λέει. εἶναι ἡ ἴδια σύνδεση ὑψηλοῦ και χαμηλοῦ. ποὺ ἡ φύση ἐκφράζει ἀθῶα στὸ ἔμβιο μὲ τὴν σύνδεση τοῦ ὀργάνου τῆς ὕψιστης ὁλοκλήρωσής της ὀργάνου τῆς τεκνοποιησης –καὶ τοῦ ὀργάνου τοῦ οὐρεῖν. – Ἡ ἄπειρη κριση ὡς ἄπειρη θα ἦταν ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἀντιλαμβανόμενης τὸν ἑαυτό της ζωῆς. ἀλλ᾽ ἡ ἐμμένουσα στὴν παράσταση συνειδηση συμπεριφέρεται σὰν τὸ κατούρημα

---

131. Η «απειρια» χαρακτηριζει καθε περιεχομενο εφ ὁσον αυτοαναιρεται (ως αὐτοτελές) γιὰ τὸν λόγο ὅτι δὲν ἔχει νόημα χωρις τὸ νοηματικὸ ἀντιθετό του (βλ σ [131 κ ε./98 κ έ.]) Η κριση εἶναι ἄπειρη οταν παύουν να ὀντοποιοῦνται τὸ ὑποκείμενο καὶ τὸ κατηγορούμενο

132. Χαρακτηριστικὸ τῆς ἔννοιας στὸν Ἑ. εἶναι παντα ὅτι εἶναι ενότητα τοῦ εαυτοῦ της (δηλ τῆς ενότητας) καὶ τοῦ ἄλλου (ὅτι εἶναι ὁ εαυτός της κι ἐπικαθορίζει τὸ ἄλλο της)

133 Ἡ «της αντίθεσης»

Β Η ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΟΓΗΣ ΑΥΤΟΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΗΣ

[263/*193*] Ἡ αὐτοσυνειδησια ηὗρε τὸ πράγμα ὡς ἑαυτήν και ἑαυτὴν ὡς πραγμα· ποὺ θὰ πεῖ ὁτι *ἰσχύει κατ᾽ αὐτὴν* ὅτι εἶναι *στὸν ἑαυτό της* ἡ ἀντικειμενώδης ἐνεργὸς πραγματικότητα Δὲν εἶναι πιὰ ἡ *ἄμεση* βεβαιότητα ὅτι εἶναι πάσα πραγματικότητα ἀλλὰ μία κατὰ τὴν ὁποια τὸ ἄμεσο ἐν γενει ἔχει τὴν μορφὴ ἀνηρημένου. ὁπότε *τὸ ἀντικειμενῶδες* του λογίζεται πιὰ μόνον ὡς ἐπιφάνεια ἐσωτερικὸ κι οὐσία τῆς ὁποίας εἶναι *ἡ αὐτοσυνειδησία*. – Τὸ ἀντικείμενο μὲ τὸ ὁποῖο αὐτὴ σχετίζεται θετικὰ εἶναι *συνεπῶς* μιὰ αὐτοσυνειδησία· αὐτὸ ὑπάρχει ὑπὸ τὴν μορφὴ τῆς πραγμότητας, ποὺ θὰ πεῖ ὅτι εἶναι *αὐτοδύναμο* ἀλλὰ ἐκείνη ἔχει τὴν βεβαιότητα πὼς τὸ αὐτοδυναμο αὐτὸ ἀντικειμενο δὲν εἶναι κάτι ξένο πρὸς αὐτήν ἄρα ξέρει ὅτι, *στὸν ἑαυτό της*, εἶναι ἀναγνωρισμένη ἀπὸ αὐτό εἶναι ὁ *νοῦς* ποὺ ἔχει τὴν βεβαιότητα ὅτι διαθέτει τὴν ἑνότητά του μὲ τὸν ἑαυτό του μέσα στὸν ἀναδιπλασιασμὸ τῆς αὐτοσυνειδησίας του καὶ τὴν αὐθυπόσταση τῶν δυο ὅρων. Αὐτὴ ἡ βεβαιότητα πρέπει τώρα ν᾽ ἀναδειχθεῖ γι᾽ αὐτὴν σὲ ἀλήθεια· ὅ,τι ἰσχυει γι᾽ αὐτην, τὸ ὁτι ὑπάρχει *αὐτὴ τούτη* καὶ μέσα *στὴν ἐσωτερικὴ* βεβαιότητά της, ὀφείλει νὰ εἰσέλθει στὴν συνείδησή της καὶ να ὑπάρξει *κατ᾽ αὐτήν*

Τὸ ποιοί θὰ εἶναι οἱ γενικοὶ σταθμοὶ αὐτῆς τῆς πραγματωσης ὑποδεικνύεται ἤδη σὲ γενικὲς γραμμὲς ἀπὸ τὴν σύγκριση μὲ τὸν προγενεστερο δρόμο Ὅπως, δηλαδή, ὁ παρατηρῶν λογος ἐπαναλάμβανε, μέσα στὸ στοιχεῖο τῆς κατηγορίας, τὴν κίνηση τῆς *συνείδησης*, ἀκριβῶς τὴν κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα τὴν ἀντίληψη καὶ τὴν διανοια, ἔτσι αὐτὸς ἐδῶ θὰ ξαναδιανύσει καὶ τὴν διπλὴ κίνηση τῆς *αὐτοσυνειδησιας* μεταβαινοντας ἀπὸ την αὐθυποσταση στην ἐλευθερία της Πρῶτα πρῶτα αὐτὸς ὁ δραστηριος λόγος ἔχει συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ του μόνον ὡς ἑνὸς ἀτόμου κι ὡς ἄτομο ἀναγκαστικὰ ἀπαιτεῖ καὶ παραγει τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα τοῦ ἀτομου μεσα στὸ ἑτερον –κατοπιν ὅμως το ἄτομο ἐφ᾽ ὁσον ἡ συνείδησή του ἀνέρχεται στὴν καθολικότητα γινεται *καθο-*

λικὸς λόγος κι ἔχει συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς λόγου, ὡς κατινος αὐτοῦ καθ' αὐτὸν ἤδη ἀναγνωρισμένου. [264] τὸ ὁποῖο ἐνοποιεῖ καθε αὐτοσυνειδησία μέσα στὴν καθαρὴ συνείδηση του τὸ ἄτομο εἶναι ἡ ἁπλὴ νοητικὴ οὐσία,[1] ἡ ὁποια, ἀποκτωντας συνάμα συνείδηση, εἶναι *ἡ πραγματικὴ ὑφιστάμενη οὐσία* ὁπου οἱ πρότερες μορφὲς ἐπανέρχονται ὡς στὸν λόγο ὕπαρξης τους. ἔτσι ὥστε, ἀπέναντι σ' αὐτόν, εἶναι μόνον καθεκαστες στιγμὲς τοῦ δικοῦ του γίγνεσθαι ποὺ ἀποσπῶνται μὲν κι ἐμφανίζονται ὡς οἰκεῖα σχήματα, στὴν πραξη ὁμως ἔχουν *ὕπαρξη* και *ἐνεργὸ πραγματικότητα* μόνο φερόμενες ἀπ' αὐτὸν κι ἔχουν τὴν *ἀλήθεια* τους μόνον ἐφ' ὅσον εἶναι και παραμένουν μέσα σ' αὐτὸν τὸν ἴδιο.

[*194*] Ἂν αὐτὸ τὸν *στόχο*, ποὺ εἶναι ἡ *ἔννοια*, ἡ ὁποία ἔχει ἤδη προκυψει *γιὰ μᾶς* -ἀκριβῶς ἡ ἀνεγνωρισμένη αὐτοσυνειδησία ποὺ ἔχει τὴν βεβαιότητά της γιὰ τὸν ἑαυτό της στὴν ἄλλη ἐλεύθερη αὐτοσυνειδησια και ἀκριβῶς ἐκεῖ[2] τὴν ἀλήθεια της–, τὸν ἐκλάβουμε κατα τὴν πραγματικότητα του, ἤτοι ἂν τὸν ἀκόμη ἐσωτερικὸ αὐτὸν νοῦ τὸν βγάλουμε ἔξω ὡς ἤδη ἀνεπτυγμένη μέχρι τὴν ὕπαρξή της ὑφισταμενη οὐσία, θὰ ποῦμε ὁτι σ' αὐτὴ τὴν ἔννοια ἀνοίγεται *ἡ ἐπικράτεια τοῦ ἤθους*.[3] Γιατὶ ἦθος δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἐντὸς αὐτοτελοῦς *ἐνεργοῦ πραγματικότητας* τῶν ἀτόμων ἀπόλυτη νοητικὴ *ἑνότητα* τῆς οὐσιας τους· μιὰ στὸν ἑαυτό της καθολικὴ αὐτοσυνειδησια, ποὺ εἶναι τόσο ἐνεργὰ πραγματικὴ γιὰ τὸν ἑαυτό της μέσα σὲ μιὰν ἄλλη συνείδηση, ὥστε ἡ δευτερη ἔχει πλήρη αὐτοδυναμία, δηλαδὴ εἶναι ἕνα πράγμα κατ' αὐτήν, καὶ ὥστε ἀκριβῶς κατὰ τοῦτο ἡ ἴδια ἔχει συνειδηση τῆς *ἑνοτητας* μὲ τὴν δεύτερη καὶ μόνο σ' αὐτὴ τὴν ἑνότητά της μὲ τούτη τὴν αντικειμενωδη ὀντότητα εἶναι αὐτοσυνειδησία.[4] Αὐτὴ ἡ *ὑφι-*

---

1 Ἤ. «οντότητα»

2 Ἄλλη αναγνωση «ακριβῶς γι αυτὸ τὸν λογο»

3 Ακολουθει μια πρωτη περιγραφη τῆς αρχαίας (μᾶλλον) *πόλεως* ως πρωτύπου συνυπαρξης τῶν ανθρωπων που προτρεχει την αρχη τοῦ κεφ «Νοῦς»

4. Ἂν η αυτοσυνειδησια βρισκει *πληρως* τὸν εαυτό της στο αλλο της τότε δὲν προβαλλει σ αὐτο τὰ περιεχομενα αλλα την *μορφη* της την αυτοδυναμία της ἄρα ανεξαρτητοποιεῖ τὸ ἄλλο το καθιστα πραγμα (αὐτοδυ-

σταμενη οὐσια τοῦ ἤθους ὑπὸ την *ἀφαιρεση τῆς καθολικοτητας* εἶναι μόνον ὁ *νοητὸς νόμος* ἀλλὰ ἡ ἰδια εἶναι ἐξ ἴσου ἄμεσα ἐνεργος *αὐτοσυνειδησια*. δηλαδη *ἤθη* Ἡ *καθέκαστη* συνειδηση εἶναι ἀντιστροφα μόνο τοῦτο τὸ ὑπαρχον ἐν. ἐφ᾽ ὁσον ἐχει συνειδηση τῆς καθολικῆς συνειδησης ὡς πρὸς την καθεκαστοτητα της ὡς τοῦ εἶναι της. ἐφ᾽ ὁσον τὸ ἔργο καὶ ἡ υπαρξη της εἶναι τὰ καθολικα ἠθη

Ἡ ἔννοια τῆς πραγμάτωσης τοῦ αυτοσυνειδητοῦ λόγου τοῦ ὁτι ἐποπτευω μέσα στὴν αυτοδυναμια τοῦ ἄλλου τὴν ὁλοκληρωτικη *ἑνοτητα* μαζί του. δηλαδὴ ὁτι αὐτὴ την ἐλευθερη *πραγμοτητα* [265] ἑνὸς ἀλλου ποὺ τὴν βρισκω μπροστα μου κι εἶναι τὸ ἀρνητικὸ τοῦ δικοῦ μου ἑαυτοῦ. την ἔχω ὡς ἀντικείμενο ὡς τὸ *δικό μου* εἶναι κατ᾽ *ἐμε* –αὐτὴ ἡ ἔννοια ἐχει ὀντως στὴν ζωὴ ἑνὸς λαοῦ τὴν τελεια πραγματικότητα της. Ὁ λόγος ὑπαρχει ὡς ἡ ρευστὴ καθολικὴ *ὑφιστάμενη οὐσία*. ὡς ἡ ἀμεταβλητη ἁπλὴ *πραγμότητα*. ἡ ὁποια ὅπως τὸ φῶς διασπᾶται στὰ ἄστρα σὲ ἀναρίθμητα καθ᾽ αὐτὰ φωτεινὰ σημεῖα διασπᾶται κι αὐτὴ σὲ πολλὲς ἐντελῶς αὐτοτελεῖς ὀντότητες. οἱ ὁποῖες. ἐνῶ ὑπαρχουν ἀπολύτως καθ᾽ ἑαυτες. εἶναι διαλυμένες στὴν ἁπλὴ αὐθυπόστατη ὑφιστάμενη οὐσια ὄχι μόνον *αὐτὲς τοῦτες ἀλλὰ κατ᾽ αὐτὲς τὶς ἴδιες* ἔχουν συνειδηση τοῦ ὁτι εἶναι αὐτὲς οἱ καθέκαστες αὐθυπόστατες ὀντοτητες ἐκ τοῦ ὁτι θυσιαζουν τὴν καθεκαστότητα τους κι ὁτι τούτη ἡ καθολικὴ ὑφιστάμενη οὐσία εἶναι ψυχὴ καὶ οὐσια τους ὁπως αὐτὸ τὸ καθόλου εἶναι παλι ἡ *ἐνέργεια* τους ὡς καθεκάστων ἤτοι τὸ ἐργο ποὺ παραγουν τα καθεκαστα αὐτά

Τα *καθαρα καθεκαστα* ἔργα καὶ ἡμερες τοῦ ἀτομου σχετίζονται μὲ τις ἀναγκες ποὺ ἐχει ὡς φυσικο ὂν (Naturwesen) παει νὰ πεῖ ὡς *ὑπαρχουσα καθεκαστοτητα* Τὸ ὁτι ἀκομα

ναμο ἔναντ᾽ τῆς συνειδησης). ενω μόνο τότε το θεωρε᾽ ενα μὲ τὸν εαυτό της Βρισκει μέσα του τὸν ἑαυτό της ως ἀνεξαρτητο απὸ αυτην αντικειμενο Αυτοσυνειδησια γινεται κανεις μόνον ὁταν βρισκει τὸν εαυτό του ως αντικειμενωδη ἄλλο Ο Ἑ. εδῶ επανέλαβε την μεταβαση απο τὴν συνειδηση στην αὐτοσυνειδησια. που εἶναι καὶ τὸ βασικὸ σχῆμα της γνωσιοθεωριας του (γνωριζω ὅ.τι ἀπελευθερωνω) εντάσσοντας την στὸ ἦθος ως κοινωνικὴ προϋποθεση τῆς γνωσης οπως λεμε σήμερα Η αντικειμενικη γνωση προϋποθέτει αλληλοαναγνωριση δηλ μια κοινωνια ἐλεύθερων ἀτόμων

καὶ αὐτὲς οἱ κοινότατες λειτουργιες του δὲν ἐκμηδενιζονται παρὰ ἐχουν ἐνεργὸ πραγματικότητα συμβαινει χάρη στο καθολικὸ συντηροῦν μεσον, την *ἰσχυ* ολου τοῦ λαοῦ – Ἔχει ὁμως στην καθολικὴ ὑφισταμενη οὐσια ὄχι μόνον αὐτὴ την *μορφὴ* τῆς *ὑπόστασης* τῆς ἐνέργειας του γενικά ἀλλ' ἐξ ἴσου *τὸ περιεχόμενο του* ὁ,τι πραττει *εἶναι* ἡ γενικη ἐπιδεξιότητα καὶ ἠθη ὁλων Τὸ περιεχόμενο καθ' ὅσον ἐξατομικεύεται πλήρως ἐμπλεκεται, ὡς πρὸς τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα του, [*195*] στην ἐνεργεια ὁλων Ἡ *ἐργασια* τοῦ ἀτομου για τὶς ἀναγκες του εἶναι τόσο ἱκανοποιηση τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀλλων ὁσο και τῶν δικῶν του, ἱκανοποιεῖ δὲ τὶς δικες του μόνο διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων.[5] – Ὅπως ὁ καθέκαστος στὴν *καθέκαστη* ἐργασία του ἐπιτελεῖ ἤδη *ἀσυνείδητα* μιὰ *καθολικη* ἐργασια, ἐπιτελεῖ καὶ πάλι τὴν καθολικὴ ὡς *συνειδητό* του ἀντικείμενο· τὸ σύνολο γίνεται, *ὡς συνολο*, ἔργο του, γιὰ τὸ ὁποῖο θυσιάζεται, καὶ ἔτσι ἴσα ἴσα τοῦ ἐπιστρεφεται ὁ ἑαυτος του ἀπὸ αὐτό.[6] – Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει τίποτα ποὺ να μὴν εἶναι ἀμοιβαῖο, ὁπου ἡ αὐθυπόσταση τοῦ ἀτόμου [266] νὰ μὴ δινει στὸν ἑαυτό της τὴν *θετική* της σημασία, τὸ ὅτι ὑπάρχει καθ' ἑαυτήν, μὲς ἀπὸ τὴν διάλυση τοῦ καθ' ἑαυτὸν εἶναι της, τὴν *ἄρνηση* τοῦ ἑαυτοῦ της Αὐτὴ ἡ ἑνότητα τοῦ ὑπάρχω πρὸς ἄλλον, ἤτοι τοῦ μὲ κάμνω πραγμα, και τοῦ ὑπαρχω καθαυτος, αὐτὴ ἡ καθολικη ὑφιστάμενη οὐσια ὁμιλεῖ τὴν *καθολικη γλώσσα* της στὰ ἤθη καὶ τοὺς νόμους τοῦ λαοῦ μου πλὴν αὐτὴ ἡ ὑπάρχουσα ἀμεταβλητη οὐσία δὲν εἶναι ἀλλο ἀπὸ την ἐκφραση τῆς ἴδιας τῆς φαινομενικα ἀντίθετής της καθέκαστης ἀτομικότητας· οἱ νόμοι ἐκφέρουν τὸ *τί εἶναι* ὁ κάθε καθεκαστος, καὶ *τί καμνει* τὸ ἄτομο δὲν γνωρίζει μόνον αὐτους ὡς τὴν *καθολικὴ* ἀντικειμενώδη πραγμότητα του γνωριζει ἐξ ἰσου τὸν ἑαυτο του μεσα τους ἢ αὐτοὺς ὡς *ἐξατομικευμενους* στὴν δική του ἀτομικοτητα καὶ *σὲ* κάθε συμ-

---

5 Περ'γραφη της κοινωνιας επηρεασμενη απὸ την πολιτικη οικονομια, που θα επανερχεται στὸ ἑξῆς ως χαρακτηρισμὸς τῆς (ἀστικῆς) κοινωνίας πολ'τῶν («Σύστημα ἀναγκῶν», *Φιλοσοφια τοῦ δικαίου* § 182-256)

6. Πιθανη ἀναφορα στὸ ρουσσωικὸ κοινωνικὸ συμβόλαιο, ὁπου αλλοτριωνει *πλήρως* τὸ ἄτομο την ἀτομική του βουληση καὶ ἡ πολιτεία τοῦ την ἐπιστρεφει ἔτσι ἀποκαθαρμενη ελεύθερη

πολιτη του Στὸν καθολικὸ νοῦ ὁ καθένας ἔχει ἄρα μόνο τὴν βεβαιότητα τοῦ ἑαυτοῦ του, τοῦ ὁτι δὲν θαὔρει στὴν ὑπάρχουσα ἐνεργὸ πραγματικότητα τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸν ἑαυτό του· εἶναι τόσο βέβαιος γιὰ τοὺς ἄλλους ὁσο γιὰ τὸν ἑαυτό του – Ἐγὼ τὸ ἐποπτεύω σὲ ὅλους ὅτι εἶναι κατὰ τὸν ἑαυτό τους μόνον αὐτοδυναμες ὀντότητες σαν αὐτὴν ποὺ εἶμαι ἐγώ ἐγὼ ἐποπτεύω την ἐλεύθερη ἑνότητα μὲ τοὺς ἄλλους ἔτσι μεσα τους, ὡστε, ὅπως ὑπαρχει μέσῳ ἐμοῦ, ὑπάρχει διὰ τῶν ἄλλων τῶν ἴδιων Αὐτοὺς ὡς ἐμένα, ἐμένα ὡς αὐτούς

Γι᾽ αὐτό, σ᾽ ἕναν ἐλεύθερο λαό, ὁ λόγος εἶναι στ᾽ ἀλήθεια πραγματωμένος ὁ λόγος εἶναι παρὼν ζωντανὸς νοῦς μεσα στὸν ὁποῖο τὸ ἄτομο ὄχι μόνο ἀνευρίσκει τὸν *προορισμό* του,[7] πάει νὰ πεῖ τὴν καθολικὴ καὶ καθέκαστη οὐσια του, ἐκφρασμένο ρητὰ καὶ ὑπάρχοντα ὡς πραγμότητα, ἀλλὰ τὸ ἴδιο τὸ ἄτομο εἶναι αὐτὴ ἡ οὐσία καὶ μάλιστα ἔχει καταχτήσει τὸν προορισμό του Γι᾽ αὐτὸ οἱ σοφότεροι ἀρχαῖοι διατύπωσαν τὸ ρητό· *Ὅτι ἡ σοφία καὶ ἡ ἀρετὴ συνίστανται στὸ νὰ ζεῖς σύμφωνα μὲ τὰ ἤθη τοῦ λαοῦ σου.*[8]

Ἀπὸ αὐτὴ τὴν εὐτυχία τοῦ νὰ ἔχεις καταχτήσει τὸν προορισμό σου καὶ νὰ ζεῖς μέσα του ἔχει ὁμως ἐξέλθει ἡ αὐτοσυνειδησία ποὺ ἀρχικα εἶναι μόνον *ἄμεσα* και *ἐν τῇ ἐννοίᾳ* νοῦς, ἢ πάλι – δὲν τὴν ἔχει ἀκόμη καταχτήσει γιατὶ καὶ τὰ δύο μποροῦν νὰ εἰπωθοῦν μὲ τὸν ἴδιον τρόπο.[9]

[267] Ὁ λόγος *ἀναγκαστικὰ ἐξερχεται ἀπὸ αὐτὴ τὴν*

---

7 Bestimmung που συνηθως αποδιδεται *προσδιορισμος*

8 Διογένης Λαέρτιος Η 16 *ἔνθα και Ξενόφιλον τον Πυθαγορικον ερωτηθεντα πῶς ἂν μαλιστα τον υἱὸν παιδευσειεν εἰπεῖν ει πόλεως ευνομουμένης γενηθειη* Οἱ ἐκδότες τοῦ *GW* 9 (σ 507) εικαζουν ὅτι ὁ Ε. ἴσως σκεφτεται και τὸν Σωκρατη που προτιμησε να πεθανει παρα νὰ δραπετευσει παρανομα απὸ την πολιτεια του (βλ Πλατων, *Κριτων* 51 δ-53 α)

9. Μια ἑρμηνεια εἶναι ὅτι τὸ ἄτομο ποὺ αυτοπραγματωνεται ανηκει στην προπολιτειακη περιοδο, ποὺ ἐπαναλαμβανεται στην ιστορια τῆς Δυσης (την αναπαριστᾶ η ελληνικὴ ποίηση και ξανα ὁ Σαιξπηρ) Ἄλλη ἑρμηνεια εἶναι ὅτι ἡ κοινότητα ἐμφανίζεται δυο φορες στην αρχαια πόλι και με την Γαλλικὴ Ἐπανασταση την πρωτη φορα ως περιορισμένη (δὲν θεωροῦνται ὅλοι ελευθεροι στην αρχαια πολιτεια ἄρα τὸ ἄτομο την διαλύει), την δεύτερη φορα ως καθολικη και περιέχουσα τὸ ἄτομο. Καὶ οἱ δύο ερμηνειες φαινονται συμβατὲς μὲ την συνεχεια Η αντιφαση λυνεται μόνον ἂν ἡ δευτερη φορα εἶναι μελλοντικη

εὐτυχια· γιατὶ ἡ ζωὴ ἑνὸς ἐλεύθερου λαοῦ εἶναι τὸ *πραγματικὸ ἦθος μόνον αὐτὴ τούτη ἢ ἄμεσα*. [*196*] δηλαδὴ εἶναι *ὀντικὸ* ἦθος ὁπότε κι αὐτὸς ὁ καθολικὸς νοῦς εἶναι ὁ ἴδιος ἕνας καθέκαστος τὸ σύνολο τῶν ἠθῶν καὶ νόμων. μια *ὁρισμένη* ὑφιστάμενη οὐσια τοῦ ἤθους ποὺ μόνο στὴν ἀνώτερη στιγμη, *ἀκριβῶς στὴν συνειδηση τῆς οὐσίας της*, ἀπεκδύεται τὸν περιορισμό, καὶ μόνο σ᾽ αὐτὴ την γνώση ἔχει την ἀπόλυτη ἀλήθεια της, ὀχι ἄμεσα στὸ *εἶναι* της σ᾽ αὐτό ἀφ᾽ ἑνός εἶναι περιορισμένη ὑφιστάμενη οὐσια ἀφ᾽ ἑτέρου, ὁ ἀπόλυτος περιορισμὸς εἶναι ἀκριβῶς ὁτι ὁ νοῦς ὑπάρχει ὑπὸ την μορφη τοῦ *εἶναι*

Πέραν αὐτοῦ ἡ *καθέκαστη* συνείδηση, ὅπως ἔχει ἄμεσα τὴν ὕπαρξή της στὸ πραγματικὸ ἦθος ἢ στὸν λαό, εἶναι ἄρα μιὰ συμπαγὴς ἐμπιστοσύνη, γιὰ τὴν ὁποία ὁ νοῦς δὲν ἔχει διαλυθεῖ στὶς *ἀφηρημένες* στιγμές του κι ἡ ἴδια λοιπὸν οὔτε ἐπίγνωση ἔχει τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς καθαρῆς *καθεκαστότητας ὑπάρχουσας κατὰ τὸν ἑαυτό της* Ἅμα φθάσει ὅμως σ᾽ αὐτὴ τὴν σκέψη, ὅπως πρέπει ἀναγκαστικά, τότε ἔχει χαθεῖ αὐτὴ ἡ *ἄμεση* ἑνότητα μὲ τὸν νοῦ, δηλαδὴ τὸ *εἶναι* της μεσα του, ἡ ἐμπιστοσύνη της· αὐτὴ ἡ ἴδια *ἀπομονωμένη* καθ᾽ ἑαυτὴν εἶναι τώρα γιὰ τὸν ἑαυτό της ἡ οὐσία, ὄχι πιὰ ὁ καθολικὸς νοῦς. Ἡ *στιγμὴ αὐτῆς τῆς καθεκαστότητας τῆς αὐτοσυνειδησίας* ὑπάρχει μὲν στὸν ἴδιο τὸν καθολικὸ νοῦ, ἀλλ᾽ ὡς ἐξαφανιζόμενο μεγεθος καὶ μόνο, τὸ ὁποῖο, μὲ τὸ που ἐμφανίζεται καθ᾽ αὐτό, διαλύεται ἐξ ἴσου ἄμεσα μέσα σ᾽ αὐτὸν καὶ ἐρχεται στὴν συνειδηση μόνον ὡς ἐμπιστοσύνη Ἔχοντας ἔτσι παγιωθεῖ –κάθε στιγμή, μιᾶς και εἶναι στιγμὴ τῆς οὐσιας φθανει δὲ ἀναγκαστικὰ νὰ ἐκτεθεῖ ἡ ἴδια ὡς οὐσία–, τὸ ἀτομο ἐχει ἀντιπαρατεθεῖ σὲ νομους καὶ ἤθη αὐτα εἶναι μόνο σκέψη χωρὶς ἀπόλυτη οὐσιοτητα, ἀφηρημενη θεωρια (Theope) δίχως ἐνεργὸ πραγματικότητα ἐκεῖνο εἶναι ὁμως γιὰ τὸν ἑαυτό του ὡς αὐτὸ τὸ ἐγω ἡ ζωντανὴ ἀληθεια

Ἢ ἡ αὐτοσυνειδησία *δὲν ἔχει ακόμη κατακτήσει αὐτη την εὐτυχια* τοῦ νὰ εἶναι ὑφισταμενη οὐσια τοῦ ἤθους ὁ νοῦς ἑνὸς λαοῦ. Γιατὶ ὁ νοῦς, ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὴν παρατηρηση ἀρχικὰ δὲν εἶναι ἀκόμη πραγματωμενος ὡς νοῦς ἀπὸ τον ἑαυτο του ἐχει τεθεῖ μόνον ὡς *ἐσωτερικὴ* οὐσια ἤτοι ὡς ἡ

ἀφαιρεση – Δηλαδὴ [268] *ὑπάρχει* πρῶτα μονον *ἄμεσα* ὄντας δὲ ἄμεσα εἶναι *καθεκαστος* εἶναι ἡ πρακτικη συνειδηση ποὺ μπαίνει στὸν παρευρισκόμενο κοσμο της μὲ σκοπὸ ν᾽ ἀναδιπλασιασθεῖ ὑπ αυτὸ τὸν καθορισμὸ τοῦ καθεκάστου να γεννήσει ὡς ὑπαρχον ἀπεικασμά της τὸν ἑαυτό της ὡς τὸν ταδε και νὰ συνειδητοποιησει αὐτη τὴν ἑνότητα τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας της μὲ τὸ ἀντικειμενῶδες ὂν (Wesen) [10] ᾽Εχει τὴν *βεβαιοτητα* αὐτῆς τῆς ἑνότητας ἰσχυει γι᾽ αὐτὴν ὁτι ἡ ἑνότητα ὑπαρχει *αὐτὴ τούτη*, δηλαδὴ ὁτι αὐτὴ ἡ αντιστοιχια τοῦ ἑαυτοῦ της και τῆς πραγμότητας προϋπάρχει και μένει μόνον να τὴν καμει νὰ προκύψει *γιὰ λογου της*, δηλαδὴ ὁτι ἡ δημιουργια της τῆς ἑνότητας συνιστᾶ ἐξ ἴσου *ἀνευρεσή* της Ἐφ᾽ ὁσον αὐτὴ ἡ ἑνότητα λέγεται *εὐτυχία*, τοῦτο τὸ ἄτομο στέλνεται λοιπὸν ἀπὸ τὸν νοῦ του ἔξω στὸν κόσμο γιὰ ν᾽ *ἀναζητήσει* τὴν *εὐτυχία* του

[*197*] Ἐνῶ λοιπὸν ἡ ἀληθεια αὐτῆς τῆς ἔλλογης αὐτοσυνειδησίας εἶναι κατ᾽ ἐμᾶς ἡ ὑφιστάμενη οὐσια τοῦ ἤθους, ἐδῶ βρισκεται κατ᾽ αὐτὴν ἡ ἀφετηρία τῆς ἐμπειριας της τοῦ κόσμου ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ ἤθους. Ἀπὸ τὴν ἄποψη ὁτι ἀκόμη δὲν ἔχει μετατραπεῖ σ᾽ ἐκείνη τὴν ὑφιστάμενη οὐσία, πρὸς τὰ ἐκεῖ πιεζει ἡ ἐν λόγω κίνηση, κι ὅσα αἴρονται μέσα της εἶναι οἱ καθέκαστες στιγμὲς ποὺ γιὰ τὴν αὐτοσυνειδησια ἰσχύουν ὡς μεμονωμένες. Ἔχουν τὴν μορφὴ ἄμεσης θέλησης ἢ *φυσικῆς ὁρμῆς*, ποὺ πετυχαινει την ἱκανοποίησή της, ἡ ὁποια εἶναι ἡ ἴδια τὸ περιεχόμενο νεας ὁρμῆς. – Ἀπὸ τὴν ἀποψη, ὁμως, ὁτι ἡ αὐτοσυνειδησία ἔχει χασει τὴν εὐτυχια νὰ ὑπάρχει ἐντὸς ὑφισταμένης οὐσίας, αὐτὲς οἱ φυσικὲς ὁρμὲς συνδεονται με την συνείδηση τοῦ σκοποῦ τους ὡς τοῦ ἀληθινοῦ προορισμοῦ και οὐσιότητας ἡ ὑφιστάμενη οὐσία τοῦ ἤθους ἐχει ὑποβαθμισθεῖ σὲ κατηγορημα ἄνευ ἑαυτοῦ, ζωντανὰ ὑποκείμενα τοῦ ὁποιου συνιστοῦν τὰ ἄτομα, τα ὁποῖα ἔχουν νὰ ἐκπληρωσουν τὴν καθολικοτητα τους ἀφ᾽ ἑαυτῶν και νὰ φροντίσουν για τὸν προορισμό τους ἐξ ἰδιων – Μὲ τὴν πρω-

10. Συγκρινε την μεταβαση αυτη μὲ την μεταβαση απο την συνειδηση στην αὐτοσυνειδησια Αποκτῶ συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ μου μονον μὲ την μεσολάβηση μιᾶς ἄλλης αυτοσυνειδησας την οποία αντιλαμβανομαι ως αντικείμενο

τη σημασια εκεῖνα τα σχηματα εἶναι λοιπὸν τὸ γίγνεσθαι τῆς ὑφισταμενης οὐσιας τοῦ ἤθους κι ἐρχονται πριν μὲ την δευτερη, ἐπονται και δινουν στην αὐτοσυνειδησια τὴν λύση γιὰ τὸ ποιός εἶναι ὁ προορισμός της συμφωνα μὲν με τὴν πρώτη ἄποψη κατα την κίνηση ὁπου μαθαινεται ἐμπειρικα τι εἶναι ἡ ἀληθεια τους χανεται ἡ ἀμεσοτητα ἢ τὸ ἀξεστο τῶν ὁρμῶν, το δὲ περιεχομενο τους μεταβαινει σ᾽ ενα ανωτερο· συμφωνα ὁμως με τὴν δευτερη χανεται ἡ ψευδης παρασταση τῆς συνειδησης ποὺ ἐντοπιζει σ᾽ αὐτα τὸν προορισμο της [269] Σύμφωνα μὲ την πρωτη, ὁ *στόχος* ποὺ πετυχαίνουν αὐτὰ εἶναι ἡ ἄμεση ὑφισταμενη ουσία τοῦ ἠθους συμφωνα με την δευτερη ομως, εἶναι ἡ συνειδηση τῆς ἰδιας, και μαλιστα μιὰ συνειδηση ποὺ ἔχει ἐπιγνωση αὐτῆς ὡς τῆς οἰκειας της οὐσιας καὶ κατὰ τοῦτο ἡ δευτερη κινηση θα ἦταν τὸ γιγνεσθαι τῆς ἠθικῆς, *σχήματος* ἀνώτερου ἀπὸ την πρώτη.[11] Μόνο ποὺ συναμα αὐτα τα *σχήματα* ἀποτελοῦν μονο τὴν *μια* ὀψη τοῦ γιγνεσθαί της, ἀκριβῶς αὐτὴν ποὺ ἐμπίπτει στὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*, ἤτοι ὅπου ἡ συνείδηση αἴρει τοὺς *δικους της* σκοπούς· ὀχι τὴν ὄψη σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ ἠθικὴ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ὑφιστάμενη οὐσια Δεδομένου ὁτι αὐτὲς οἱ στιγμὲς δὲν μποροῦν ἀκόμη νὰ ἐχουν τὸ νόημα ὁτι γινονται σκοποι σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ χαμένο ἦθος ἐδῶ ἰσχυουν βέβαια συμφωνα μὲ τὸ ἀδολο περιεχόμενό τους, καὶ ὁ

---

11 Η *ηθικη* ἢ *ηθικότητα* Moralitat ηθικη τοῦ υποκειμένου β μερος της *Φιλοσοφίας τοῦ δικαιου* διακρινεται απὸ τὸ *ἦθος* Sittlichkeit την ηθικη τῆς κοινοτητας γ μερος τῆς *Φιλοσοφιας του δικαιου* απὸ τὸν Ε (πριν αυτα ἦσαν συνωνυμα) Η αρχαια πολιτεια μετεχει τοῦ ἤθους ως συλλογικοῦ φαινομένου που δὲν ἔχει ακόμη προσβληθει απὸ την ατομοκεντρικη ηθικότητα ενῶ ἡ συγχρονη τὸ αποκαθιστᾶ εις βαρος τῆς ὑποκειμενιστικῆς ηθικῆς ἄρα μὲ ἄλλο νόημα Τωρα τὸ ἦθος περιέχει την ελευθερια τοῦ ιδιωτη, ἁπλα δὲν την απολυτοποιεῖ Στὸ ἑπόμενο μέρος, τὸν «Νοῦ», ἡ αρχαία πολιτεια αναπτυσσεται ως περιπτωση ἤθους και πρωτη στιγμη («Ὁ αληθινὸς νοῦς, τὸ ἦθος»), ενῶ η ηθικότητα εἶναι ἡ τριτη στιγμη («Ὁ βέβαιος γιὰ τὸν εαυτό του νοῦς η ηθικότητα») Η τελευταια ὅπως τὸ υποκείμενο ἡ αρχη τῆς εμπειρίας και ἡ γνωσιολογικη στροφη τῆς φιλοσοφιας ὅπως ἡ ἀπεξαρτηση της κοινωνιας τῶν πολιτῶν απὸ τὸ κράτος (ὅλα φαινόμενα ποὺ συνδέονται με την αντικατασταση τῆς ἄμεσης στόχευσης τῆς ἀληθειας απὸ την στόχευση τῆς βεβαιότητας ως προϋποθεσης γιὰ την αναζητηση τῆς αλήθειας) εἶναι ἴδιον τῆς νεωτερης εποχῆς

σκοπὸς ποὺ προωθοῦν εἶναι ἡ ὑφισταμενη οὐσια τοῦ ἠθους Ἀλλ᾽ εφ᾽ ὁσον ἐγγυτερη στην ἐποχή μας εἶναι ἐκεινη ἡ μορφη τους μὲ τὴν ὁποια ἐμφανίζονται ἀφ᾽ ὁτου ἡ συνειδηση ἔχει χασει την συμφωνη μὲ τὸ ἦθος ζωη της και, ἀναζητωντας την ἐπαναλαμβάνει αὐτες τις μορφες, ἃς παραστηθοῦν καλυτερα κατὰ την ἔκφραση τοῦ τροπου τουτου

Ἡ αὐτοσυνειδησια, ποὺ εἶναι μόνον πρῶτα ἡ ἔννοια τοῦ νοῦ, παιρνει αὐτὸ τὸν δρομο μὲ τὸν καθορισμο ὁτι ἡ ἴδια ὡς καθεκαστος νοῦς εἶναι για τὸν ἑαυτό της ἡ οὐσια, και σκοπος της εἶναι λοιπὸν νὰ προικισει τὸν ἑαυτο της ὡς καθέκαστον με τὴν πραγμάτωση και ν᾽ ἀπολαύσει τον ἑαυτο της ὡς καθεκαστον μεσα σ᾽ αὐτην

Ὑπὸ τὸν προσδιορισμὸ ὁτι εἶναι ὡς *καθ᾽ ἑαυτὸν* ὂν γιὰ λόγου της ἡ οὐσια, ἡ αὐτοσυνειδησια εἶναι *ἡ ἀρνητικοτητα* τοῦ ἄλλου μεσα στὴν συνείδησή της ἡ ἰδια ἀντιπαρατιθεται λοιπὸν ὡς τὸ θετικὸ σὲ κάτι τὸ ὁποῖο ναὶ μὲν *ὑπαρχει*, ἀλλὰ κατ᾽ αὐτὴν ἐχει τὴν σημασια τοῦ μὴ αὐθυπαρκτου ἡ συνειδηση ἐμφανίζεται διχασμενη στην παρευρισκόμενη ἐνεργὸ πραγματικότητα αὐτὴ καὶ στὸν *σκοπὸ* ποὺ ἐκπληρώνει αἴροντας την. [*198*] μετατρέποντας αὐτὸν ἀντ᾽ αὐτῆς σὲ ἐνεργὸ πραγματικοτητα. Πρῶτος σκοπος της εἶναι ὁμως ἡ *ἄμεση* ἀφηρημενη *καθ᾽ ἑαυτὴν ὕπαρξή* της, ἤτοι τὸ νὰ ἐποπτευθεῖ ὡς *τοῦτο* το *καθέκαστον* ἐντὸς ἄλλου ἢ νὰ ἐποπτευσει μιαν ἄλλη αὐτοσυνειδησια ὡς ἑαυτην Ἡ ἐμπειρία τοῦ τι εἶναι ἡ ἀληθεια αυτοῦ τοῦ σκοποῦ βαζει την αὐτοσυνειδησια ψηλότερα κι αὐτὴ εἶναι στὸ ἑξῆς σκοπὸς γιὰ τὸν ἑαυτό της, ἐφ᾽ ὁσον εἶναι συναμα *καθολική*. [270] καὶ ἐχει *ἄμεσα* τὸν *νομο* στὸν ἑαυτό της. Κατα τὴν ἐπιτελεση αὐτοῦ τοῦ *νόμου* τῆς *καρδιᾶς* της ἀποκτᾶ ὅμως τὴν ἐμπειρια ὅτι τὸ *καθεκαστο* ὂν (Wesen) δὲν μπορεῖ ἐδῶ ν᾽ αὐτοσυντηρηθεῖ, ὁτι μόνο διὰ τῆς θυσίας του ἐπιτελεῖται τὸ ἀγαθό, καὶ ἡ ἴδια γίνεται *ἀρετη* Ἡ ἐμπειρια που δοκιμαζει ἡ ἀρετὴ δεν μπορεῖ νἄναι ἄλλη ἀπὸ τὸ ὁτι ὁ σκοπος της ἐχει αυτος τοῦτος ἤδη ἐπιτελεσθεῖ, ὅτι ἡ εὐτυχια βρίσκεται ἄμεσα μεσα στην ἴδια τὴν ἐνεργεια κι ἡ ἴδια ἡ ἐνεργεια εἶναι τὸ ἀγαθο Ἡ ἐννοια ὅλης αὐτῆς τῆς σφαίρας, ὁτι ἡ πραγμότητα εἶναι τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* τοῦ ἴδιου τοῦ νοῦ, προκυπτει πρὸς την αὐτοσυνειδησια κατα τὴν κινηση τῆς

σφαιρας Ἅπαξ και ἡ αὐτοσυνειδησια βρεῖ αὐτὴ τὴν ἔννοια, εἶναι λοιπὸν για τὸν ἑαυτο της πραγματικοτητα ὡς ἀμεσα ἐκφραζόμενη ἀτομικότητα που δεν βρισκει πια καμμια αντισταση σε μιαν ἀντιτιθεμενη ἐνεργὸ πραγματικότητα καὶ για την ὁποια μονον αὐτη ἡ ἐκφραση ἡ ἴδια εἶναι ἀντικειμενο και σκοπος

a Ἡ ἡδονη και ἡ ἀναγκαιοτητα

Ἡ αυτοσυνειδησια, η ὁποια εἶναι για τὸν ἑαυτο της γενικὰ ἡ *πραγματικοτητα*, ἔχει τὸ ἀντικειμενό της στον ἰδιο τὸν εαυτο της ἀλλὰ ὡς ἑνα ἀντικειμενο που τὸ εχει πρῶτα μονο *καθ' ἑαυτην* καὶ τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι ἀκόμη ὸν τὸ *εἶναι* ἀντικειται αὐτῆς ὡς ἄλλη ἀπὸ τὴν δική της ἐνεργὸς πραγματικότητα ἡ ἴδια δε, διεκπεραιωνοντας τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι της, ἐνδιαφέρεται νὰ ἐποπτεύσει τον ἑαυτο της ὡς ἕτερη αὐτοδύναμη ὀντότητα Αὐτὸς ὁ *πρῶτος σκοπὸς* εἶναι νὰ συνειδητοποιήσει τὸν ἑαυτό της ὡς καθέκαστη ὀντότητα μέσα στὴν ἄλλη αὐτοσυνειδησια ἢ να μετατρεψει αὐτὸ τὸ ἄλλο στὸν ἑαυτό της ἔχει τὴν βεβαιότητα πὼς ὁ ἄλλος ἐκεῖνος εἶναι ἤδη *στὸν ἑαυτο του* ἡ ἴδια – Ἀφοῦ ἀπὸ τὴν ὑφισταμενη οὐσια τοῦ ἤθους καὶ τὸ ἡσυχο εἶναι τοῦ νοεῖν ἀνῆλθε στὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* της ἔχει τὸν νόμο τοῦ ἤθους καὶ τῆς ὕπαρξης, τὶς πληροφοριες τῆς παρατηρησης και την θεωρια (Theorie) πισω της σὰν μιὰν ἄχρωμη σκιὰ ποὺ βαίνει ἐξαφανιζόμενη, γιατι αὐτὰ μᾶλλον ἐπιστανται κάτι ποὺ ἡ καθ' αὐτὸ ὕπαρξη κι ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα του εἶναι ἄλλη ἀπὸ τῆς αὐτοσυνειδησίας Ἀντὶ νὰ τὴν ἔχει καταλαβει τὸ οὐρανοφανὲς πνεῦμα τῆς καθολικοτητας τοῦ ἐπιστασθαι καὶ ἐνεργεῖν ὁπου σιωποῦν ἡ αἴσθηση καὶ ἡ ἀπόλαυση [271] τῆς καθεκαστότητας, την κατέλαβε τὸ γηινο πνεῦμα για τὸ ὁποῖο ὡς ἀληθινὴ ἐνεργὸς πραγματικοτητα ἰσχυει μονο τὸ εἶναι που εἶναι ἐνεργὸς πραγματικότητα τῆς καθεκαστης συνειδησης

[*199*] Περιφρονεῖ διανοια κι ἐπιστήμη
τοῦ ἀνθρώπου τα ὑψιστα χαρισματα –

τοῦ διαβόλου ἔχει παραδοθεῖ
καὶ πρεπει νὰ καταποντισθεῖ.[12]

Ὁρμᾶ λοιπὸν στὴν ζωὴ καὶ φέρνει σὲ ὁλοκλήρωση τὴν καθαρὴ ἀτομικότητα ὁπου ἐμφανιζεται Δὲν εἶναι τόσο ὁτι καμνει μόνη της τὴν τύχη της, ὁσο ὁτι τὴν ἁρπαζει ἄμεσα καὶ την ἀπολαμβανει Οἱ σκιὲς ἐπιστήμης, νόμων και ἀρχῶν, τὸ μόνο που παρεμβάλλεται ἀναμεσα σ᾽ αὐτην και την οἰκεία της ἐνεργὸ πραγματικότητα, ἐξαφανίζονται, σὰν μιὰ ἀβίωτη ὁμιχλη που ἀδυνατεῖ να στεγασει τὴν αὐτοσυνειδησία μὲ τὴν βεβαιοτητα για τὴν πραγματικότητα της [13] δραττεται τῆς

---

12 Αναφορὰ στους στ. 1851-1852 και 1866-1867 τῆς α εκδ τοῦ Φαουστ τοῦ Γκαιτε (*Faust, ein Fragment* 1790) «Περιφρόνησε μόνο λόγο κι επιστημη / Τοῦ ανθρώπου την υψιστη δύναμη [...] Τοῦ διαβόλου κι ἂν δὲν εἶχε παραδοθεῖ / Παλι θἄπρεπε να καταποντισθεῖ». Πρβλ *Φιλοσοφια τοῦ δικαίου* *W* 7, 19 *ΠΦΔ* 2 65 (ὅπου ἔχουμε πάλι μιὰν ἄλλη διασκευη τοῦ πρωτοτυπου· «Περιφρόνησε μόνο διανοια κι ἐπιστημη / τοῦ ανθρωπου τὰ ὕψιστα χαρισματα – / ἔτσι τοῦ διαβόλου ἔχεις παραδοθει / καὶ πρέπει νὰ καταποντισθεις»).

13 Ο λόγος, ως αυτοσυνειδησια που θεωρεῖ τὸν κόσμο ἔλλογο, δηλ ὁμοιογενη μὲ αὐτην, δὲν μπορεῖ νὰ χωρίζεται απὸ τὴν ἴδια του την ἐνέργεια ὁπως ὁταν μελετᾶται απὸ τὸν ἑαυτό του ως φυσικοεπιστημονικὸ λόγο («Παρατηρῶν λόγος») υπευθυνα για τις πράξεις του δὲν μπορει νἄναι αἴτια ἄσχετα μὲ την συνειδηση του ὁταν αὐτη θεωρεῖ τὸν ἴδιο τὸν κόσμο ὀρθολογικὰ νοητό Οπως λέει ἡ *Φιλοσοφία τοῦ δικαίου* «Ὅσον αφορᾶ την *φυση* παραδέχεται κανεις [ ] ὅτι εἶναι *μέσα της ὀρθολογικη* και τὸ επισταμαι πρέπει νὰ διερευνησει και να συλλάβει εννοιολογικα αυτὸ τὸν παροντα *μέσα της ενεργα πραγματικὸ* λογο Ο *κόσμους τοῦ ἤθους* αντιστροφα ἡ πολιτεια ὁ λόγος ὁπως πραγματωνεται στὸ στοιχεῖο τῆς αυτοσυνειδησιας υποτιθεται· πως δὲν απολαμβανει την τυχη αυτὸ που ἔχει πραγματικα κατακτησει την δυναμη κι ἐξουσια σε τοῦτο τὸ στοιχειο αυτὸ που επιβάλλεται και κατοικεῖ *μέσα* του νὰ εἶναι ὁ λόγος» (*W* 7 15 *ΠΦΔ* 2 61-62) Οπως λέει ἡ *Φιλοσοφια τῆς ἱστοριας* για την Γαλλικη Επαναστάση, που την ἐλλαμβανει ως καταληξη τῆς νεώτερης πολιτικῆς φιλοσοφιας «Ὁ Αναξαγόρας εἶχε πει πρῶτος οτι ὁ *νοῦς* κυβερνᾶ τὸν κόσμο αλλα τωρα μόνον ἔφθασε ὁ ἄνθρωπος ν᾽ ἀναγνωρισει ὁτι η σκέψη ὀφειλει να κυβερνᾶ την νοητικὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα» (*W* 12, 529) Ὅπως ὁ *Παρατηρῶν λόγος* αναφερόταν στην νεώτερη φυσικη και τις προεκτασεις της η *Πραγματωση τῆς ἔλλογης αυτοσυνειδησιας ἀπὸ τὸν ἑαυτό της* αναφερεται στις νεωτερες προσπάθειες ἀλλαγῆς-ἐξορθολογισμοῦ του κοσμου

ζωῆς, ὁπως δρεπουμε ἑναν ὡριμο καρπό, ποὺ ναὶ μὲν τὸν παιρνεις, ἀλλ' ἐξ ἴσου σοῦ προσφερεται.

Ἡ ἐνέργεια της εἶναι μόνον ὡς πρὸς μια στιγμὴ ἐνεργεια τῆς *ἐπιθυμίας* δὲν τὴν ἐνδιαφερει να καταργησει ὁλη τὴν ἀντικειμενικὴ οὐσια, ἀλλὰ μόνον ἡ μορφη τῆς ἑτερότητας ἢ τῆς αὐτοδυναμιας τῆς ἴδιας, που εἶναι ἐπιφαση ἄνευ ουσιας γιατὶ *στὸν ἑαυτο της* ἰσχυει για την αὐτοσυνειδησια ὡς ὁμοια οὐσια, δηλαδὴ ὡς ἡ δική της ἑαυτότητα. Τὸ στοιχεῖο ὁπου ἡ ἐπιθυμια και τὸ ἀντικειμενό της ὑφίστανται ἀδιάφορα τὸ ἑνα πρὸς τὸ ἄλλο καὶ αὐθυπόστατα εἶναι ἡ *ζωντανὴ ὑπαρξη* αὐτὸ τὸ αἰρει ἡ ἀπόλαυση τῆς ἐπιθυμίας[14] ὁσον ἀφορᾶ τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐπιθυμιας. Ἀλλ' ἐδῶ τὸ στοιχεῖο αὐτό, ποὺ παρέχει στὰ δύο τὴν ξεχωριστὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα, εἶναι πολλῷ μᾶλλον ἡ κατηγορια, ἑνα εἶναι, ποὺ κατ' οὐσιαν εἶναι κάτι *παραστημενο* ἑπομενως εἶναι ἡ *συνείδηση* τῆς αὐθυπόστασης -εἴτε μόνον ἡ φυσικὴ συνείδηση εἴτε ἡ ἀνεπτυγμενη σ' ἑνα συστημα νόμων– αὐτὸ ποὺ διατηρεῖ τὰ ἀτομα τὸ καθενα καθ' αὐτό [15] Ὁ χωρισμὸς δὲν ὑπάρχει αὐτὸς τοῦτος κατὰ τὴν [272] αὐτοσυνειδησία ποὺ ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ἄλλου ὡς τῆς *δικῆς της* ἑαυτότητας Αὐτὴ φθάνει λοιπὸν στὸ ν' ἀπολαύσει τὴν *ἡδονη*, νὰ ἔχει συνειδηση τοῦ ὅτι πραγματωνεται σὲ μιὰ ἐμφανιζόμενη ὡς αὐθυπόστατη συνειδηση, ἤτοι νὰ ἐποπτευσει τὴν ἑνότητα τῶν δυο αὐθυπόστατων αὐτοσυνειδησιῶν Τὸν σκοπο της τὸν πετυχαίνει μαθαινει ὅμως μ' αὐτην ἀκριβῶς την ἐμπειρία ποια εἶναι ἡ ἀληθεια του Ἐννοεῖ ἑαυτην ὡς *τὴν ταδε καθεκαστη καθ' ἑαυτὴν ὑπαρχουσα* ὀντότητα ὡστόσο ἡ ἴδια ἡ πραγματωση αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ εἶναι ἡ ἄρση του.[16] γιατὶ ἡ αὐτοσυνειδησία δεν γίνεται ἀντικείμενό της ἡ ἴδια ὡς *τὸ τάδε καθέκαστον* ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὡς *ἑνότητα* τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ τῆς ἄλλης αὐτοσυνειδησίας ἄρα ὡς ἀνηρημένο καθέκαστον δηλαδη ὡς *καθόλου*.

---

14. Δηλ. η απόλαυση απὸ την *ικανοποιηση* τῆς επιθυμιας ὄχι απὸ την ἴδια *ως ἐπιθυμια*.

15 Ἄλλη ἀναγνωση «εἶναι η *συνειδηση* τῆς αυθυποστασης -εἴτε μονον η φυσικη συνειδηση εἴτε η ανεπτυγμένη σ ἕνα σικστημα νομων που διατηρει τα ἄτομα το καθένα καθ αυτό»

16 Ἡ «της»

Ἡ ἡδονὴ ποὺ ἔχει ἀπολαυσει ἔχει μὲν τὴν θετικὴ σημασια ὁτι ἡ αὐτοσυνειδησια μετατράπηκε σε ἀντικειμενωδη *γι᾽ αὐτη τὴν ἴδια*. ἀλλὰ ἐξ ἴσου τὴν ἀρνητικὴ ὅτι ἔχει ἄρει *τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό της* καὶ ἐφ᾽ ὅσον ἐννοοῦσε τὴν πραγματωσή της μόνο μὲ τὴν πρώτη σημασια, ἡ ἐμπειρια της παρεμβαινει ὡς ἀντίφαση μέσα στὴν συνείδησή της. [*200*] ὁπου βλέπει ἡ ἐπιτευχθεισα ἐνεργὸς πραγματικότητα τῆς καθεκαστότητάς της τὸν ἑαυτό της νὰ ἐκμηδενίζεται ἀπὸ την ἀρνητικὴ *οὐσία*. ποὺ ἐξωπραγματικὰ στέκεται κενὴ ἀπέναντί της καὶ ὡστόσο εἶναι ἡ ἐξουσία ποὺ τὴν ἀναλώνει. Αὐτὴ ἡ οὐσία δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν *ἔννοια* τοῦ τί εἶναι αὐτὴ ἡ ἀτομικότητα στὸν ἑαυτό της Ὅμως ἡ ἀτομικότητα εἶναι ἀκόμη τὸ φτωχότερο σχῆμα τοῦ αὐτοπραγματωνόμενου νοῦ· γιατὶ εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό της ἀκόμη μόνον ἡ *ἀφαίρεση* τοῦ λόγου, δηλαδὴ ἡ *ἀμεσότητα* τῆς *ἑνότητας* τοῦ *ὑπάρχω καθ᾽ ἑαυτὸν* καὶ *ὑπάρχω αὐτὸς τοῦτος*· οὐσία της εἶναι ἄρα μόνον ἡ *ἀφηρημένη* κατηγορία Ἐν τούτοις δὲν ἔχει πλέον τὴν μορφὴ τοῦ *ἄμεσου*. *ἁπλοῦ* εἶναι, ὅπως γιὰ τὸν παρατηροῦντα νοῦ, ὅπου εἶναι τὸ ἀφηρημένο *εἶναι* ἤ, τεθειμένη ὡς ξένο, ἡ *πραγμότητα* γενικά Ἐδῶ ἔχουν εἰσαχθεῖ σ᾽ αὐτὴ τὴν πραγμότητα τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι κι ἡ μεσολάβηση. Ὁπότε αὐτὴ[17] ἀνακύπτει ὡς κυκλος μὲ περιεχόμενο τὴν ἀνεπτυγμένη καθαρὴ σχέση τῶν ἁπλῶν οὐσιοτήτων [18] Ἡ πραγμάτωση αὐτῆς τῆς ἀτομικοτητας ποὺ ἔχει ἐπιτευχθεῖ δὲν συνισταται ἄρα παρα στὸ ὅτι ἐξηγαγε αὐτὸ τὸν κυκλο ἀφαιρεσεων ἀπὸ τὸ κλεισιμο τῆς ἁπλῆς αὐτοσυνειδησιας βγάζοντάς τον στὸ στοιχεῖο τοῦ [273] *κατα τὴν αὐτοσυνειδησια ὑπαρχοντος* δηλαδὴ τῆς ἀντικειμενωδους ἔκτασης Ὅ,τι λοιπόν κατὰ τὴν ἀπολαμβανουσα ἡδονη, γινεται *αντικείμενο* για τὴν αὐτοσυνειδησία ὡς ουσια της εἶναι τὸ ἁπλωμα αὐτῶν τῶν κενῶν οὐσιοτήτων, τῆς καθαρῆς ἑνότητας τῆς καθαρῆς διαφορᾶς καὶ τῆς σχέ-

---

17 Ἐνν «η ατομικότητα» ἢ ἴσως «η πραγμότητα».

18. Βλ παραπάνω σ [106/80] την ἐξίσωση. αποκυήματα τῆς σκεψης (επινοήματα Gedankendinge) = απόλυτα στοιχεία καὶ δυναμεις (Machte) = απλες ουσιότητες Οἱ στοιχειώδεις σκεψεις εἶναι εξωπραγματικὲς αφαιρεσεις η κάθε μ·α μονη της, ἀλλα εἶναι καὶ οι συνιστῶσες τοῦ πραγματικοῦ ἀντικε·μενου οι «στ·γμές» του

σης τους [19] τὸ ἀντικειμενο ποὺ ἡ ἀτομικότητα δοκιμάζει ὡς *οὐσία* της δὲν ἔχει κανένα περαιτέρω περιεχόμενο Αὐτὸ εἶναι ὅ τι ὀνομαζεται ἡ *ἀναγκαιότητα*· γιατὶ ἡ ἀναγκαιοτητα, ἡ *μοίρα* ἢ ἡ *εἱμαρμένη*,[20] κ τ ὁ , εἶναι ἴσα ἴσα αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν ξερει κανεὶς νὰ πεῖ τί κάμνει, ποιοι εἶναι οἱ ἀκριβεῖς νόμοι καὶ τὸ θετικὸ περιεχόμενό του, γιατι εἶναι ἡ ἀπολυτη ἐποπτευόμενη ὡς *εἶναι* καθαρὴ ἔννοια ἡ ἴδια, ἡ ἁπλὴ καὶ κενὴ ἀλλ᾽ ἀκατάσχετη κι ἀδιατάρακτη *σχέση*, ἔργο τῆς ὁποίας εἶναι μόνο τὸ μηδὲν τῆς καθεκαστότητας Ἡ σχεση εἶναι αὐτὴ ἡ *πάγια συνάρτηση*, ἐπειδὴ τὰ συναρτώμενα εἶναι οἱ καθαρὲς οὐσιότητες ἢ κενὲς ἀφαιρέσεις ἑνότητα, διαφορὰ καὶ σχέση εἶναι κατηγορίες, που κάθε μιὰ δὲν εἶναι τίποτα αὐτὴ καθ᾽ αὐτή, ὑπάρχει μόνο σὲ σχέση μὲ τὸ ἐνάντιό της, καὶ ποὺ δὲν μποροῦν ἄρα ν᾽ ἀποσυνδεθοῦν. Ἀλληλοσχετίζονται ἐκ τῆς *ἐννοίας* τους, γιατὶ εἶναι οἱ ἴδιες οἱ καθαρὲς ἐννοιες· αὐτὴ ἡ *ἀπόλυτη σχέση* καὶ ἀφηρημένη κίνηση ἀποτελεῖ δὲ τὴν ἀναγκαιότητα. Ἡ μόνο καθέκαστη ἀτομικότητα, ποὺ ἐχει πρῶτα γιὰ περιεχόμενό της μόνο τὴν καθαρὴ ἔννοια τοῦ λόγου, ἀντὶ νἄχει ὁρμησει στὴν ζωὴ ἔξω ἀπὸ τὴν νεκρὴ θεωρία (Theorie), ὥρμησε ἄρα μᾶλλον στὴν συνείδηση τῆς δικῆς της ἔλλειψης ζωῆς, καὶ μετέχει τοῦ ἑαυτοῦ της μόνον ὡς τῆς κενῆς καὶ ξένης ἀναγκαιότητας, ὡς τῆς *νεκρῆς* ἐνεργοῦ πραγματικότητας

Ἡ μεταβαση τελεῖται ἀπὸ τὴν μορφὴ τοῦ *ἑνὸς* σ᾽ αὐτὴν τῆς *καθολικοτητας*, ἀπὸ μιὰν ἀπόλυτη ἀφαίρεση στην ἄλλη ἀπὸ τὸν σκοπὸ τοῦ καθαροῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν* [*201*] *εἶναι* που ἔχει ἀποποιηθεῖ τὴν κοινότητα μὲ *ἄλλους*, στὸ *καθαρὸ* ἐνάντιο τὸ ὡς ἐκ τούτου ἐξ ἴσου ἀφηρημένο *αὐτὸ τοῦτον εἶναι*. Αὐτὸ ἐμφανιζεται συνεπῶς ἔτσι ὡστε τὸ ἄτομο καταποντίσθηκε καὶ μονο ἐνῶ ἡ ἀπολυτη ἀκαμψια τῆς καθεκαστότητας ἔχει συντριβεῖ ἐπανω στὴν ἐξ ἴσου σκληρή, ἀλλὰ συνεχή ἐνεργὸ πραγματικοτητα. – Ὄντας τὸ ἄτομο ὡς συνείδηση ἡ ἑνότη-

---

19 Βλ παραπανω σ [*37-38/28-29*] κ σημ

20 Schicksal και οι δυο αποδόσεις (η *ειμαρμενη* δηλωνει σαφεστερα την *αναγκαιότητα*)

τα τοῦ ἑαυτοῦ του και τοῦ [274] ἐναντιου του.[21] ἡ κατάρρευση αὐτη συνεχίζει νὰ ὑπαρχει κατ᾽ αὐτο εἶναι σκοπος του καὶ πραγματωση του. ὁπως κι ἡ ἀντιφαση τοῦ τι ἦταν γι᾽ *αὐτὸ* ἡ οὐσία καὶ τι εἶναι *αὐτὸ τοῦτο* ἡ οὐσία -δοκιμαζει τὴν ἀμφισημια που ἔγκειται στὴν ἐνέργεια του. ἀκριβῶς στὸ *δραττομαι* τῆς *ζωῆς* μου·[22] ἐπῆρε τὴν ζωη ἀλλα πολλῶ μᾶλλον ἄδραξε ἔτσι τὸν θανατο.

Ἄρα αὐτη ἡ *μεταβαση* τοῦ ζωντανοῦ εἶναι του στὴν χωρις ζωὴ ἀναγκαιότητα τοῦ ἐμφανίζεται ὡς μια ἀναστροφὴ ποὺ δὲν μεσολαβεῖται ἀπὸ τίποτα Τὸ μεσολαβὸν θὰ επρεπε νὰ εἶναι αὐτὸ ὁπου οἱ δυο πλευρὲς θὰ ἦσαν ἕνα. ὁπότε ἡ συνείδηση θὰ ἀναγνωριζε τὴν μία στιγμὴ μεσα στὴν ἀλλη. τὸν σκοπὸ καὶ ἐνέργειά της στὴν μοίρα καὶ τὴν μοίρα της στὸν σκοπὸ καὶ τὴν ἐνέργειά της *τὴν δική της οὐσία σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀναγκαιότητα* Ἀλλ᾽ αὐτὴ ἡ ἑνότητα εἶναι κατ᾽ αὐτὴ τὴν συνείδηση ἴσα ἴσα ἡ ἡδονὴ ἡ ἴδια. ἤτοι τὸ *ἁπλό. καθέκαστο* συναισθημα ἡ δὲ μεταβαση ἀπὸ τὴν στιγμὴ αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ της στὴν στιγμὴ τῆς ἀληθινῆς οὐσίας της εἶναι κατ᾽ αὐτὴν ἕνα καθαρὸ ἀλμα στὸ ἀντίθετο· γιατὶ αὐτὲς οἱ στιγμὲς δὲν περιεχονται καὶ δὲν συνδέονται μέσα στὸ συναίσθημα ἀλλὰ μόνο στὸν καθαρὸ ἑαυτό. ποὺ εἶναι ἕνα καθόλου ἢ ἡ νόηση Ἡ συνείδηση. δια τῆς ἐμπειριας της ὁπου θὰ τῆς προεκυπτε τάχα ἡ ἀλήθεια της. ἔγινε λοιπὸν μᾶλλον ἕνα αἴνιγμα για τὸν ἑαυτό της. οἱ συνεπειες τῶν ἐνεργειῶν της δὲν εἶναι γι᾽ αὐτὴν οἱ ἴδιες οἱ ἐνεργειες της *κατ᾽ αὐτὴν* αὐτὸ ποὺ τῆς συμβαινει δὲν εἶναι ἡ ἐμπειρία τοῦ τί εἶναι *στὸν ἑαυτό της* ἡ μετάβαση δὲν ἀλλαζει μόνο καὶ μόνο τὴν μορφὴ στὸ ἴδιο περιεχομενο κι οὐσία. τὸ ὁποῖο παριστανεται τὴν μια ὡς περιεχομενο και οὐσία τῆς συνειδησης. την ἄλλη ὡς ἀντικειμενο ἢ *ἐποπτευό-*

---

21 Η δομη αυτη (εἶμαι τὸ ὅλο καὶ η μια του στιγμη) χαρακτηριζει. οπως ξερουμε την κατὰ Ἕ «ἔννοια» εφ ὅσον εἶναι καθολικη δηλ επικαθορίζει τὸ ἄλλο της ὄντας ὁ εαυτός της

22 Sein *Leben* sich *genommen* zu haben Η ἴδια ἔκφραση σημαινει και «ἔχω παρει την ζωη μου ὑπέρ μου» ἢ «γιὰ λογιαριασμό μου» και «μοῦ πῆρα την ζωη» δηλ με σκότωσα Ανάλογη ἀμφισημία μπορεῖ να ἀναγωσθει στην μέση φωνη τοῦ «δραττομαι» (αρπάζω ὑπέρ μου ἢ για λογαριασμο μου / αρπαζομαι ἢ μοῦ ἁρπάζουν)

μενη οὐσια τοῦ ἑαυτοῦ της Ἡ *ἀφηρημένη ἀναγκαιότητα* λογιζεται ἀρα ὡς ἡ μόνον ἀρνητικὴ ἀνεννόητη *ἰσχὺς τῆς καθολικότητας*. ἐπανω στὴν ὁποία τσακίζεται ἡ ἀτομικοτητα

Ὡς ἐδῶ φθανει τὸ φαινόμενο αὐτοῦ τοῦ σχηματος τῆς αὐτοσυνειδησίας ἔσχατη στιγμὴ τῆς ὕπαρξής του εἶναι ἡ σκεψη τοῦ χαμοῦ του ἐντὸς ἀναγκαιότητας. δηλαδη ἡ σκεψη τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς ἀπολυτα *ξένης* στὸ ἴδιο οὐσιας Ἡ αὐτοσυνειδησία *αὐτὴ τούτη* ἔχει ὁμως ἐπιζήσει αὐτοῦ τοῦ χαμοῦ· γιατὶ αὐτη ἡ ἀναγκαιότητα ἢ καθαρὴ καθολικότητα εἶναι *ἡ δική της* [275] οὐσία Αὐτὴ ἐδῶ ἡ ἀνακλαση τῆς συνειδησης στὸν ἑαυτο της. τὸ ὁτι ἔχει ἐπίγνωση τῆς ἀναγκαιότητας ὡς *τοῦ ἑαυτοῦ της*. εἶναι ἕνα νέο σχῆμα τῆς ἰδιας

b Ὁ νόμος τῆς καρδιᾶς, καὶ ἡ παραφροσύνη τῆς οἴησης[23]

[*202*] Ὅ,τι ἡ ἀναγκαιότητα εἶναι στ᾽ ἀλήθεια στὴν αὐτοσυν-

---

23 Wahnsinn des Eigendunkels Ἕνα ἀπόσπασμα τοῦ *Πίστη και γνωση* εἶναι διαφωτιστικὸ γιὰ τὶς προθέσεις τοῦ Ἔ ἐδῶ Στὸν Φίχτε «ὁ υπεραισθητὸς κόσμος εἶναι μόνον ἡ φυγη απὸ τὸν αισθητό [ ] η οὐσία τοῦ ἐγὼ συνισταται στην πράξη Η απόλυτη κενη νόηση ὀφεῖλει ν᾽ αυτοτεθει δεν *εἶναι* τεθειμενη δὲν τῆς ἀποδιδεται κανενα εἶναι αλλὰ ὁ αντικειμενικὸς κόσμος εἶναι τὸ εἶναι της και μπορεῖ νὰ φθάσει την αληθινη ουσια της μόνον εκμηδενίζοντας τὸ εἶναι αὐτό η δὲ φυση ὁρίζεται ἔτσι ως ψιλος αισθητὸς κοσμος ως κάτι τὸ εκμηδενιστέο [ ] τὸ εγω αναγκαστικα γνωρίζει τὸν ἑαυτό του μόνον ως ἄρνηση τοῦ αισθητοῦ κοσμου και τὸν αισθητὸ κόσμο ως κατι αρνητέο ἢ απόλυτα κακό [ ] Αυτη ἡ τερατωδης ἔπαρση αὐτη ἡ παραφροσυνη τῆς οἴησης (Wahnsinn des Dunkels) αυτοῦ τοῦ ἐγώ ὅτι τοῦ γεννᾶ φρικη αηδια δυσθυμια ἡ σκέψη ὅτι αὐτὸς εἶναι ενα με τὸ συμπαν ὁτι η αἰώνια φυση πραττει μέσα του [...] ὁτι περιέρχεται σὲ ἀπόγνωση που δεν εἶναι ελευθερος ελεύθερος ἀπὸ τους αἰώνιους νόμους τῆς φυσης και την αυστηρη τοις αναγκαιότητα [ ] προϋποθετει ἤδη γενικὰ μιὰ αποψιλωμενη απὸ κάθε ὀρθὸ λόγο χυδαιότατη ἔποψη τῆς φυσης καὶ τῆς αναφορᾶς τῆς καθεκαστης ατομικότητας σ αυτην [...] που μπορει να εννοησει την φυση διχως ἄλλο μόνον ὑπὸ την μορφη τῆς απόλυτης αντίθεσης –ἄρα ως καθαρὸ αντικείμενο που εἶναι δυνατὸν μόνο νὰ εξαρτᾶσαι απὸ αυτὸ ἢ αὐτὸ να τὸ ἐξαρτᾶς απὸ σένα– η ὁποία βρισκεται γενικα στην αἰτιώδη συναφεια» (*Glauben und Wissen W* 2 417-418 *GW* 4 403-404)

ειδησια αὐτὸ εἶναι ἡ ἴδια κατὰ τὸ νεο σχῆμα τῆς δευτερης ὁπου ἡ τελευταια ὑπαρχει για τὸν ἑαυτο της ὡς τὸ ἀναγκαῖο ἡ αὐτοσυνειδησια ξέρει ὅτι ἔχει *ἄμεσα* μέσα της[24] τὸ *καθολου* ἢ τὸν *νομο* ὁ ὁποῖος λόγω αὐτοῦ τοῦ προσδιορισμοῦ ὅτι ὑπάρχει *ἄμεσα* στὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι τῆς συνειδησης λέγεται ὁ *νομος τῆς καρδιᾶς* Αὐτὸ τὸ σχῆμα εἶναι *κατὰ τον ἑαυτο του* ὡς *καθεκαστότητα* οὐσία ὁπως τὸ προηγουμενο. ἀλλ' εἶναι πλουσιότερο κατὰ ἕναν προσδιορισμο ὁτι αυτὸ τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* ἰσχυει γι' αὐτὸ ὡς ἀναγκαῖο ἢ καθολικό

Ὁ νομος λοιπόν ποὺ προσιδιαζει ἀμεσα στὴν αὐτοσυνειδησια ἤτοι μιὰ καρδιὰ ποὺ ενεχει ὡστόσο ἕναν νομο. εἶναι ὁ *σκοπός* τὸν ὁποῖο ἡ αὐτοσυνειδησία προτιθεται νὰ πραγματώσει Πρέπει να ἰδοῦμε ἂν ἡ πραγματωσή του θ' ἀντιστοιχεῖ *σ'* αὐτὴ τὴν ἔννοια καὶ ἂν ἡ αὐτοσυνειδησία θ' ἀποκτησει μέσα της τὴν ἐμπειρία αὐτοῦ τοῦ νόμου της ὡς τῆς οὐσίας

Ἀπέναντι *σ'* αὐτὴ τὴν καρδιὰ βρισκεται μιὰ ἐνεργὸς πραγματικότητα· γιατὶ μέσα στὴν καρδιὰ ὁ νομος εἶναι μόνο πρῶτα *καθ' ἑαυτόν*. ὄχι ἀκόμη πραγματωμενος. καὶ ἄρα συνάμα κάτι ἄλλο ἀπ' ὅ.τι ἡ ἔννοια Αὐτὸ τὸ ἄλλο ὁριζεται ὡς ἐκ τούτου ὡς μία ἐνεργὸς πραγματικότητα ποὺ εἶναι τὸ ἀντιθετο τοῦ πρὸς πραγμάτωση. ἄρα εἶναι ἡ *ἀντιφαση* τοῦ *νόμου* καὶ τῆς *καθεκαστότητας*. Ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα αὐτὴ εἶναι λοιπόν. ἀφ' ἑνός. ἕνας νόμος ἀπὸ τὸν ὁποῖο πιεζεται ἡ καθέκαστη ἀτομικότητα. μιὰ βίαιη τάξη τοῦ κόσμου ποὺ ἀντιφάσκει μὲ τὸν νόμο τῆς καρδιᾶς – κι ἀφ' ἑτέρου. μιὰ ἀνθρωπότητα ποὺ πάσχει ἐξ αἰτίας της καὶ δὲν ἀκολουθεῖ τὸν νόμο τῆς καρδιᾶς ἀλλ' εἶναι ὑποτελὴς σὲ μιὰ ξένη ἀναγκαιοτητα – Αὐτὴ ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα. ποὺ ἐμφανίζεται *ἀπεναντι* στὸ τωρινὸ σχῆμα τῆς συνειδησης. δὲν εἶναι προφανῶς ἄλλη ἀπὸ τὴν προγενέστερη διχασμενη ἀναφορα τῆς ἀτομικότητας και τῆς ἀλήθειας της. τὴν ἀναφορὰ μιᾶς [276] φρικτῆς ἀναγκαιοτητας ἀπὸ τὴν ὁποία συνθλιβεται ἡ ἀτομικότητα *Κατ' ἐμᾶς* ἡ προγενέστερη κινηση προκύπτει ἀπέναντι στὸ νέο σχῆμα γιὰ τὸν λόγο ὅτι αὐτὸ ἐκπηγασε ἀπ' αὐτήν ὁπότε ὑπάρχει ἀναγκαῖα κατ' αὐτὸ ἡ στιγμὴ

---

24 Ἄλλη αναγνωση «ξέρει *ἄμεσα* οτι εχει *μεσα* της»

ἀπὸ τὴν ὁποια προερχεται αυτοῦ ὁμως τοῦ ἐμφανιζεται αὐτὴ ὡς κατι *παρευρισκομενο* μιᾶς καὶ δὲν ἐχει καμμια συνείδηση περὶ τῆς *καταγωγῆς* του καὶ ἡ οὐσια γι᾽ αὐτὸ εἶναι μᾶλλον νὰ ὑπαρχει *κατα τὸν ἑαυτό του* τὸν ἰδιο. δηλαδὴ να εἶναι τὸ ἀρνητικὸ ἐνάντια στὸ ἐν λογω θετικὸ αὐτὸ τοῦτον

Στὸ νὰ ἄρει αὐτη την ἀντιφατικὴ μὲ τὸν νόμο τῆς καρδιᾶς ἀναγκαιοτητα καθὼς και τα ἐξ αἰτιας αὐτῆς παθηματα κατατεινει λοιπὸν ἡ ἀτομικοτητα αὐτή Ἔτσι δεν εἶναι πιὰ ἡ ἐλαφροτητα τοῦ προηγούμενου σχηματος τὸ ὁποῖο ἤθελε μόνο τὴν [*203*] καθεκαστη ἡδονη. ἀλλα ἡ σοβαρότητα ἑνὸς ἀνώτερου σκοποῦ ἡ ὁποια ἀποζητᾶ τὴν ἡδονη της ἀπὸ τὴν ἔκθεση τῆς *ἐξαίρετης* ἰδίας οὐσίας καὶ τὴν προαγωγὴ τοῦ *καλοῦ τῆς ἀνθρωποτητας.*[25] Αὐτὸ ποὺ πραγματώνει εἶναι τὸ ἴδιο ὁ νομος ὁπότε ἡ ἡδονή της εἶναι συναμα ἡ καθολικη ολων τῶν καρδιῶν. Τα δυο εἶναι γι᾽ αὐτὴν *ἀχωριστα*· ἡδονη της τὸ νομοταγές. ἡ δὲ πραγμάτωση τοῦ νόμου τῆς παγκόσμιας ἀνθρωπότητας παρασκευὴ τῆς καθέκαστης ἡδονῆς της. Γιατὶ στὸ ἐσωτερικό της ἡ ἀτομικοτητα καὶ τὸ ἀναγκαῖο εἶναι *ἄμεσα* ἕνα· ὁ νόμος νόμος τῆς καρδιᾶς Ἡ ἀτομικότητα ἀκόμη δὲν ἔχει κουνηθεῖ ἀπὸ τὴν θέση της καὶ ἡ ἑνότητα τῶν δυο δὲν ἔχει παραχθεῖ ἀπὸ τὴν μεσολαβουσα κινησή τους. δὲν ἔχει ἀκόμη παραχθεῖ ἀπὸ τὴν πειθαρχία Ἡ πραγμάτωση τῆς ἄμεσης *απειθαρχητης* οὐσίας λογίζεται ὡς ἔκθεση μιᾶς ὑπεροχῆς καὶ ὡς προαγωγὴ τοῦ καλοῦ τῆς ἀνθρωπότητας.

Ἀντιθέτως ὁ νόμος ποὺ ἀντιπαρατίθεται στὸν νόμο τῆς καρδιᾶς εἶναι χωρισμένος ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἐλεύθερος καθ᾽ αὐτόν. Ἡ ἀνθρωπότητα. ποὺ τοῦ ἀνήκει. δὲν ζεῖ μέσα στὴν εὐδαιμονικὴ ἑνότητα τοῦ νόμου μὲ τὴν καρδιά. ἀλλὰ ἢ μεσα σὲ σκληρὸ χωρισμὸ καὶ παθος ἢ τοὐλάχιστον. μέσα στὴν στέρηση τῆς ἀπόλαυσης *τοῦ ἑαυτοῦ της*. ὁταν *τηρεῖ* τὸν νόμο καὶ μέσα στὴν ἔλλειψη συνείδησης τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς. ὁταν τὸν *παραβαινει*. Ἐπειδὴ αὐτὴ [277] ἡ θεικὴ καὶ ἀνθρώπινη

25. *Wohl der Menschheit* Τὸ Wohl δὲν δηλωνει στα γερμανικα και στὸν Ε μόνο τὴν *εὐημερια* ἀλλα γενικα τὸ «καλὸ τινός» Ἐδῶ διακρινεται συνηθως απὸ τὸ απόλυτο das Gute στὸν βαθμὸ ποὺ αυτὸ αποδίδεται ως ἐπὶ τὸ πλειστον «τὸ αγαθό»

ταξη ποὺ ἐχει την ἐξουσια εἶναι χωριστὴ ἀπὸ τὴν καρδια εἶναι γι᾽ αὐτὴν μια *ἐπίφαση* που ὀφειλει νὰ χάσει ὁ τι διαθετει ἀκόμη, ακριβῶς τὴν ἐξουσία καὶ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα Μπορεῖ μεν να συμφωνεῖ κατα τυχη ὡς πρὸς τὸ *περιεχομενο* της μὲ τὸν νομο τῆς καρδιᾶς, ὁπότε αὐτὴ θὰ την ἀνεχθεῖ οὐσια για την καρδια δεν εἶναι ὁμως το νομοταγὲς ἀμιγῶς ὡς τετοιο ἀλλ᾽ ὁτι μέσα του ἔχει συνειδηση *τοῦ ἑαυτοῦ της*, ὁτι ἐδῶ ἐχει ἱκανοποιηθεῖ *ἡ ἰδια* ΄Ομως ὁπου τὸ περιεχομενο τῆς παγκόσμιας ἀναγκαιότητας διαφωνεῖ με την καρδια, ἡ πρώτη δεν εἶναι τιποτα αὐτὴ τούτη οὐτε κατὰ τὸ περιεχόμενο της, και πρεπει νὰ ἐνδωσει στον νομο τῆς καρδιᾶς

Το ἀτομο *ἐπιτελεῖ* λοιπὸν τὸν νόμο τῆς καρδιᾶς του αὐτὸς γινεται *καθολικὴ τάξη*, κι ἡ ἡδονὴ μιὰ αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ νομοταγης ἐνεργὸς πραγματικότητα Ἀλλὰ μ᾽ αὐτὴ τὴν πραγματωση ὁ νόμος τῆς καρδιᾶς στὴν πραγματικότητα τοὔχει ξεφυγει αὐτὸς γινεται ἄμεσα μόνον ἡ ἀναφορὰ ποὺ ὄφειλε νὰ ἀρθεῖ. Παύει, ἀκριβῶς ἐξ αἰτίας τῆς πραγμάτωσής του, να εἶναι νόμος τῆς *καρδιᾶς*. Γιατὶ ἀποκτᾶ ἐδῶ τὴν μορφὴ τοῦ *εἶναι* κι εἶναι τωρα *καθολικη ἰσχύς*, ἀδιάφορη πρὸς τὴν *τάδε* καρδια, ἔτσι ὥστε τὴν *ἴδια* του τὴν τάξη, τὸ ἄτομο, μὲ τὸ νὰ την *ἐγκαθιδρύει*, δὲν την βρίσκει πιὰ ὡς δική του. Μὲ τὴν πραγμάτωση τοῦ νόμου του τὸ ἄτομο ἄρα δὲν προάγει τὸν *δικό του νόμο* ἀλλα –ἀφοῦ ἡ πραγματωση εἶναι *στὸν ἑαυτό της* δική του ἀλλα κατὰ τὸ ἴδιο ξένη– μόνο τὴν ἐμπλοκη του στην ἐνεργὸ ταξη καὶ μάλιστα ὡς σὲ μια ἀνωτερη ἰσχὺ ὀχι μόνο ξένη ἀλλα καὶ ἐχθρική – Μὲ τὴν ἐνέργεια του τίθεται *μέσα* στὸ ἢ [*204*] μᾶλλον *ὡς* τὸ καθολικὸ στοιχεῖο τῆς ὑπαρχουσας ἐνεργοῦ πραγματικοτητας, κι ἡ ἐνεργειά του ὀφειλει ἡ ἴδια κατὰ τὴν ὑπόληψή του νὰ ἔχει τὴν ἀξία καθολικῆς ταξης ΄Ομως ἔτσι ἔχει ἀφεθεῖ *ἐλεύθερο*[26] ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, συνεχιζει νὰ μεγαλώνει καθ᾽ αὐτὸ ὡς καθολικοτητα καὶ ἀποκαθαίρεται ἀπὸ την καθεκαστότητα· τὸ ἄτομο, που θελει ν᾽ ἀναγνωρίσει την καθολικότητα μόνον μὲ τὴν μορφὴ τῆς ἄμεσης ὕπαρξής του καθ᾽ ἑαυτόν, δὲν ἀναγνωρίζεται λοιπὸν σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐλεύθερη καθολικότητα, ἐνῶ συναμα

26 Βλ σ [146/*109*]

τῆς ἀνηκει. γιατὶ αὐτὴ εἶναι ἡ [278] ἐνέργεια του Αὐτὸ τὸ ἐνεργεῖν ἐχει λοιπὸν την ἀναποδη σημασια ὅτι *αντιφάσκει* μὲ τὴν καθολικὴ τάξη. γιατὶ τὸ ἐνέργημα του ὑποτίθεται ὁτι εἶναι ἐνεργημα τῆς *δικῆς του* ἀτομικῆς καρδιᾶς. ὀχι ἐλευθερη γενικὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα ἐνῶ συναμα ἔχει *ἀναγνωρισει* την δεύτερη στὴν πραξη. γιατὶ τὸ ἐνεργεῖν ἐχει τὸ νοημα ὁτι θετει την οὐσία του ὡς *ἐλευθερη ἐνεργὸ πραγματικοτητα*. που σημαινει ὁτι ἀναγνωρίζει τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα ὡς οὐσια του

Μεσα απὸ τὴν ἔννοια τῆς ἐνέργειας του. τὸ ἀτομο ὁρισε τὸν ἀκριβεστερο τροπο με τὸν ὁποῖο στρεφεται ἐναντιον του ἡ ἐνεργὸς καθολικοτητα ὁπου ἐχει ἐνταχθεῖ Τὸ ενεργημά του. ὡς *ἐνεργὸς πραγματικότητα*. ἀνήκει στὸ καθολικο ἀλλὰ περιεχόμενο τοῦ ἐνεργήματος εἶναι ἡ οἰκεια ἀτομικότητα ποὺ θέλει ν᾽ αὐτοσυντηρεῖται ὡς τούτη ἡ *καθέκαστη*. ἀντίθετη στὸ καθολου. Δὲν γινεται δῆθεν λόγος γιὰ τὴν ἐγκαθιδρυση ἑνὸς ὁποιουδηποτε ὁρισμένου νόμου. ἀντιθέτως. ἡ ἄμεση ἑνότητα τῆς καθέκαστης καρδιᾶς μὲ τὴν καθολικοτητα εἶναι ἡ ἀναδεδειγμενη σὲ νόμο καὶ κατὰ τὸ δέον ἰσχύουσα σκεψη. πὼς *κάθε καρδιὰ* πρέπει ν᾽ ἀναγνωρίζει τὸν ἴδιο *τὸν ἑαυτό της* μεσα σ᾽ ὅ.τι εἶναι νόμος Πλὴν μόνον ἡ καρδιὰ τοῦ τάδε ἀτόμου ἔθεσε τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητά της στὸ ἐνεργημα του. ποὺ ἐκφράζει γιὰ τὸ ἀτομο *τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* του. δηλαδη *τὴν ἡδονή* του.[27] Τὸ ἐνεργημα ὑποτιθεται ὅτι ἰσχυει ἄμεσα ὡς καθόλου. ποὺ θα πεῖ ὅτι στ᾽ ἀλήθεια εἶναι κάτι ἐπιμερους κι ἐχει μόνο την μορφὴ τῆς καθολικοτητας. ὁτι τὸ *ἐπιμερους* περιεχόμενό του ἰσχύει ταχα ὡς τετοιο ὡς καθολικό Γι᾽ αὐτὸ στο ἐν λόγω περιεχόμενο δεν βρισκουν οἱ ἄλλοι ἐπιτελεσμενο τὸν νόμο τῆς καρδιᾶς τους ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὸν *μιᾶς ἄλλης*. κι ἴσα ἴσα βάσει τοῦ καθολικοῦ νόμου. ὁτι ὁ καθένας ὀφείλει νὰ βρίσκει τὴν καρδια του μεσα σ᾽ ὁ.τι εἶναι νόμος στρεφονται κατὰ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας ποὺ *ἡ καρδιὰ* ἐγκαθιδρυσε. ὁπως ἡ ἴδια εἶχε στραφεῖ κατὰ τῆς δικῆς τους Τὸ ἄτομο ἄρα ἐνῶ πρῶτα εὑρισκε μόνο τὸν

---

27 Ἄλλη αναγνωση «στὸ ενέργημα της που εκφραζει γι αυτην *τὸ καθ εαυτὸν εἶναι της δηλαδὴ την ηδονη της*»

ἀκαμπτο νόμο ἀντιθετο. τωρα βρισκει τις καρδιες τῶν ἴδιων τῶν ἀνθρωπων ἐναντιες στις ἐξαιρετες προθεσεις του καὶ ἀποτροπαιες

Ἐπειδη αὐτη ἡ συνειδηση ἐχει ὑπ᾽ ὀψη της την καθολικότητα *αρχικὰ μονον ὡς ἄμεση* καὶ τὴν ἀναγκαιοτητα ὡς ἀναγκαιοτητα τῆς *καρδιᾶς* τῆς εἶναι ἄγνωστη ἡ φυση τῆς πραγματωσης και τῆς ἀποτελεσματικοτητας[28] ὁτι ὡς προς τὴν αληθεια της αὐτὴ ὡς τὸ ὂν εἶναι μᾶλλον τὸ *αὐτο τοῦτο καθολικο* ὁπου ἡ [279] καθεκαστοτητα τῆς συνειδησης. ἡ ὁποία τῆς ἐμπιστεύεται τὸν ἑαυτό της για νὰ *ὑπαρχει ὡς ἡ ταδε ἀμεση καθεκαστότητα*. πολλῶ μᾶλλον καταρρεει αντὶ λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ *εἶναι της* ἐπιτυγχάνει μέσα στὸ εἶναι τὴν ἀποξένωση *τοῦ ἑαυτοῦ της* Ἐκεῖνο στὸ ὁποῖο δεν ἀναγνωρίζεται [*205*] δεν εἶναι πιὰ ὁμως ἡ νεκρη ἀναγκαιότητα ἀλλ᾽ ἡ ἀναγκαιότητα ὡς ζωογονημένη ἀπὸ τὴν καθολικη ἀτομικότητα Αὐτὴ τὴν θεϊκὴ καὶ ἀνθρώπινη τάξη. ποὺ τὴν βρῆκε να ἰσχύει. τὴν ἐξέλαβε ὡς νεκρὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα. μέσα στὴν ὁποια ὅσοι θὰ τῆς ἀνῆκαν δὲν θἄχαν τὴν συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ τους. ὁπως δὲν τὴν ἔχει ἡ ἴδια *ποὺ* παγιώνεται ὡς ἡ ταδε καρδιά. *ποὺ* ὑπάρχει καθ᾽ ἑαυτὴν κι εἶναι ἀντίθετη πρὸς τὸ καθόλου βρισκει ὅμως αὐτὴ τὴν ταξη μᾶλλον ζωογονημένη ἀπὸ τὴν συνείδηση ὁλων κι ὡς νόμο ὅλων τῶν καρδιῶν Ἀποκτᾶ τὴν ἐμπειρία ὁτι συνάμα. στὴν πραξη. ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα εἶναι ζωογονημένη τάξη. γιατὶ ἀκριβῶς τὸν νόμο τῆς καρδιᾶς της πραγματωνει· διότι αὐτὸ δὲν σημαινει παρὰ ὁτι ἡ ἀτομικότητα γίνεται για τὸν ἑαυτό της ἀντικείμενο ὡς καθόλου. ἀλλὰ δὲν ἀναγνωρίζει τὸν ἑαυτό της μέσα σ᾽ αὐτὸ τὸ ἀντικείμενο.

Ὅ.τι λοιπὸν γι᾽ αὐτὸ τὸ σχῆμα τῆς αὐτοσυνειδησιας ἀπορρέει ὡς τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τὴν ἐμπειρια *του ἀντιφάσκει* μὲ τὸ τι εἶναι το σχῆμα *κατὰ τὸν ἑαυτό του* Τὸ τι εἶναι ὁμως κατὰ τὸν ἑαυτό του ἔχει κι αὐτὸ τὴν *μορφὴ* ἀπόλυτης καθολικότητας κατὰ τὸ ἴδιο. κι εἶναι ὁ νόμος τῆς καρδιᾶς. ὁ

---

28. Οι δυο αυτὲς λέξεις. Verwirklichung Wirksamkeit ἔχουν κοινη ριζα τὸ wirken *ενεργῶ ἐπενεργῶ* ἀπ᾽ ὁπου προέρχεται τὸ *ἀποτελεσμα* ἢ *αιτιατό* Wirkung

όποῖος εἶναι ἄμεσα ἑνα μὲ τὴν *αὐτοσυνειδησια* Συναμα ἡ ὑφισταμενη και ζωντανη ταξη εἶναι ἐξ ἴσου *οἰκεια οὐσία* και ἐργο τῆς αὐτοσυνειδησιας ἡ αὐτοσυνειδησια δὲν παραγει τιποτε ἄλλο πέραν αὐτῆς· διατελεῖ σὲ ἐξ ἰσου ἀμεση ἑνοτητα μὲ την αυτοσυνειδησια Ἡ αὐτοσυνειδησια κατ᾽ αυτο τὸν τροπο. ἀνήκοντας σὲ μια διπλη ἀντιθετικη οὐσιότητα εἶναι ἀντιφατικη στον ἰδιο της τον ἑαυτο και διαταραγμενη στα ἐνδοτατα της Ὁ νόμος τῆς *ταδε καρδιᾶς* εἶναι μονον αὐτὸς μεσα στὸν ὁποῖο ἡ αὐτοσυνειδησια ἀναγνωρίζει τον ἑαυτο της δια τῆς πραγματωσης τοῦ νομου αυτοῦ ἡ καθολικὴ ἐγκυρη ταξη ἔγινε. ὁμως. ἐπισης γι᾽ αὐτην δικη της *οὐσια* και δικη της *ἐνεργος πραγματικοτητα* ὅσα ἀντιφασκουν μεσα στην συνείδηση της ὑπαρχουν λοιπὸν ἀμφοτερα ὑπὸ τὴν μορφὴ τῆς οὐσιας και τῆς δικῆς της ἐνεργοῦ πραγματικοτητας κατα την ἴδια

Ἐκφραζοντας αὐτὴ τὴν στιγμη τῆς συνειδητῆς τοῦ ἑαυτοῦ της κατάρρευσης της και [280] ἐτσι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐμπειρίας της. ἐμφανιζεται ὡς ἡ εσωτερικὴ αὐτὴ ἀναστροφη τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς τὸ *σαλεμα* τῆς συνείδησης γιὰ τὴν ὁποία ἡ οὐσία της εἶναι ἄμεσα ἀνουσία. ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα της ἄμεσα ἀνενεργός – Ὡς *σαλεμα* δὲν μπορεῖ νὰ λογιζεται τὸ ὅτι γενικὰ κατι ἐπουσιῶδες λογίζεται ὡς οὐσιῶδες κάτι μη ἐνεργὰ πραγματικὸ ὡς ἐνεργῶς πραγματικο. μὲ ἀποτελεσμα ὁ τι κατὰ τὸν ἕναν εἶναι οὐσιῶδες ἢ ἐνεργὰ πραγματικό κατὰ τὸν ἄλλον νὰ μὴν εἶναι. ὁποτε θ᾽ ἀλληλεξέπιπταν ἡ συνειδηση τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας καὶ μὴ ἢ τῆς οὐσιότητας και μή – Ἂν κάτι εἶναι ὄντως ἐνεργὰ πραγματικὸ καὶ οὐσιῶδες κατὰ τὴν συνείδηση ἐν γενει. ἀλλ ὄχι κατ᾽ ἐμε. τότε. ἐνῶ ἔχω συνείδηση τῆς μηδαμινοτητας του συναμα. μιᾶς κι εἰμαι συνείδηση ἐν γενει. ἔχω συνειδηση τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας του –και ἐφ᾽ ὅσον οἱ δύο παγιώνονται. αὐτὸ εἶναι μιὰ ἑνότητα που συνιστᾶ τὴν ὑπὸ γενικοὺς ὁρους παραφροσύνη Σαλεμενο σ᾽ αὐτὴν εἶναι ὁμως μόνον ἕνα *ἀντικείμενο* κατὰ τὴν συνείδηση ὄχι ἡ συνείδηση ὡς τέτοια μεσα στὸν καὶ κατὰ τὸν ἑαυτό της Στὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐμπειρίας ποὺ προεκυψε ἐδῶ. ἡ συνειδηση ἔχει ὁμως στὸν νομο της συνειδηση *τοῦ ἑαυτοῦ της* ὡς αυτοῦ τοῦ ἐνεργα

πραγματικοῦ καὶ συναμα [206] ἐφ᾽ ὁσον ἡ ἴδια ἀκριβῶς οὐσιότητα. ἡ ἰδια ἐνεργὸς πραγματικότητα εἶναι *ἀποξενωμένη* ἀπ᾽ αὐτήν ἐχει ὡς αὐτοσυνειδησια ὡς ἀπόλυτη ἐνεργὸς πραγματικοτητα συνειδηση τῆς μὴ ἐνεργοῦ πραγματικότητας της δηλαδὴ οἱ δυο πλευρὲς ἰσχυουν γι᾽ αὐτην σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίφαση τους ἀμεσα ὡς *οὐσία της* ἡ ὁποια εἶναι λοιπὸν σαλεμενη στὰ ἐνδότατα της

Τὸ καρδιοχτύπι για το καλὸ τῆς ἀνθρωποτητας μεταπίπτει ἔτσι στὴν λύσσα τῆς σαλεμενης οἴησης στὴν μανια τῆς συνείδησης νὰ διατηρηθεῖ ἀντὶ να καταστραφεῖ κι αὐτὸ με τὸ νὰ προβαλλει ἔξω της τὴν διαστροφὴ ποὺ ἡ ἴδια εἶναι καὶ να μοχθεῖ νὰ τὴν δεῖ καὶ νὰ τὴν ἐκφρασει ὡς ἑτερο Ἐκφράζει λοιπὸν τὴν καθολικὴ ταξη σὰν μία διαστροφὴ τοῦ νόμου τῆς καρδιᾶς καὶ τῆς εὐτυχίας της ποὺ τὴν ἐπινόησαν ζηλωτὲς ἱερεῖς ἀσωτεύοντες δεσπότες καὶ ὑπηρετες ποὺ ἀποζημιωνονται γιὰ τὴν ταπείνωσή τους μὲ τὴν πρὸς τα κατω ταπείνωση καὶ καταπίεση. καὶ ποὺ τὴν χειρίζονται πρὸς ἀνείπωτη [281] ἀθλιότητα τῆς ἀπατημένης ἀνθρωπότητας [29] – Ἡ συνείδηση μέσα σ᾽ αὐτὸ τὸ σαλεμά της ἐκφράζει τὴν *ἀτομικότητα* ὡς τὸ σαλεῦον καὶ διεστραμμένο. ἀλλὰ μιὰ *ξένη* καὶ *τυχαία* Ἡ καρδια. δηλαδὴ ἡ *καθεκαστότητα τῆς συνείδησης* ποὺ *θελει νὰ εἶναι ἄμεσα καθολική*. εἶναι. ὁμως. αὐτὸ τὸ σαλεῦον καὶ διεστραμμενο ἡ ἰδια. ἐνέργειά της δὲ μονον ἡ παραγωγὴ τῆς *δικῆς της* συνείδησης αὐτῆς τῆς ἀντίφασης Γιατὶ τὸ ἀληθὲς εἶναι γι᾽ αὐτὴν ὁ νόμος τῆς καρδιᾶς –ένα ψιλὸ *δοξαζόμενο* που δὲν ἔχει ἀντέξει στὸ φῶς τῆς ἡμέρας ὅπως ἡ ὑφισταμενη ταξη ἀλλὰ μὲ τὸ ποὺ ἐκτίθεται σ᾽ αὐτὸ μᾶλλον καταποντιζεται Ὁ νομος της αὐτὸς θᾶχε *ἐνεργὸ πραγματικότητα* κατὰ τοῦτο σκοπὸς καὶ οὐσία εἶναι γι᾽

---

29 Κοινοι τόποι του Διαφωτισμοῦ (λ.χ. στὸν Τόμας Πεην [T Paine]) Κατα τὸν Ὑππολίτ ἐδῶ φαίνεται ὅτι ὁ Ἔ. ἐμπνεεται ἀπὸ τὸν Καρλ Μώρ τὸν ἥρωα τῶν Ἰηστῶν τοῦ Σίλλερ που κατηγορεῖ τοὺς πάντες για ὑποκρισια καὶ καταπιεση ὥσπου συνειδητοποιει ὅτι δεν μπορεις να διορθωσεις τὰ κακῶς κειμενα μέσῳ κακῶν ἔργων (βλ *Genèse et structure de la* Phénoménologie de l'esprit *de Hegel*. Montaigne. Παρίσι 1946 τ α΄ σ 277-278 που αναφερει και τὸν συναισθηματισμὸ τοῦ Ρουσσω [Rousseau] καὶ τοῦ *Βερθερου* τοῦ Γκαίτε σ 275)

αὐτὴν ὁ νόμος ὡς *ἐνεργὸς πραγματικότητα* ὡς *ἰσχύουσα ταξη* ὡστόσο ἀμεσα ἡ *ἐνεργὸς πραγματικοτητα*. ἀκριβῶς ὁ νομος ὡς *ἰσχυουσα ταξη* εἶναι ἐξ ἴσου γι᾽ αὐτην μᾶλλον τὸ μηδαμινό – Ἐπίσης ἡ *δικη της* ἐνεργὸς πραγματικότητα. ἡ ἴδια ὡς καθεκαστότητα τῆς συνειδησης εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτο της ἡ οὐσια πλην γι᾽ αὐτὴν σκοπὸς εἶναι νὰ θεσει αὐτη τὴν καθεκαστοτητα[30] ὡς *ὑπαρχουσα*· ὁποτε οὐσια εἶναι γι᾽ αὐτὴν ἀμεσα μᾶλλον ὁ ἑαυτος της ὡς μη καθεκαστος –οὐσια, ἢ σκοπὸς ὡς νομος, και γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς ὡς μια καθολικότητα ποὺ θᾶταν ὁ ἴδιος κατὰ τὴν συνειδηση του – Ἡ ἐννοια της αὐτὴ γίνεται διὰ τῆς ἐνεργειας της ἀντικειμενο της· τὸν ἑαυτο της δοκιμάζει λοιπὸν μᾶλλον ὡς τὸ μὴ ενεργὰ πραγματικὸ καὶ τὴν μὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα ὡς ἐνεργὸ πραγματικότητά της. Ἄρα ὀχι μιὰ τυχαια καὶ ξενη ἀτομικότητα ἀλλὰ ἴσα ἴσα αὐτὴ ἡ καρδιὰ εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως μέσα της τὸ διεστραμμένο καὶ διαστρεφον

Ἀλλ᾽ ἀφοῦ ἡ ἄμεσα καθολικὴ ἀτομικότητα εἶναι τὸ διεστραμμένο καὶ διαστρέφον, αὐτὴ ἡ καθολικὴ ταξη, δεδομένου ὅτι εἶναι ὁ νόμος ὅλων τῶν *καρδιῶν*, ποὺ σημαινει τοῦ διεστραμμένου, δὲν εἶναι λιγότερο ἡ ἴδια στὸν ἑαυτό της τὸ διεστραμμενο, ὅπως τὸ εἶπε τὸ λυσσαλεο σάλεμα Ἡ ἴδια ἀποδεικνύεται μιὰ φορὰ *νόμος* ὅλων τῶν [207] καρδιῶν στὴν ἀντίσταση ποὺ βρισκει ὁ νόμος μιᾶς καρδιᾶς στ᾽ ἄλλα καθεκαστα ἄτομα Ὑπάρχει προάσπιση τῶν ὑφισταμενων νόμων εναντια στὸν νόμο ἑνὸς ἀτόμου, ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν εἶναι ἀσύνειδη κενὴ και νεκρὴ [282] ἀναγκαιότητα ἀλλὰ νοητικη καθολικότητα και ὑφισταμενη ουσία μέσα στὴν ὁποία ἐκεῖνοι στους ὁποίους ἔχει τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητά της διαβιοῦν ὡς ἄτομα κι ἔχουν συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ τους ἔτσι ὡστε κι ἂν ἀκόμη παραπονοῦνται γι᾽ αὐτη τὴν ταξη σὰν νὰ ἀντεβαινε στὸν ἐσωτερικὸ νόμο, και ὑποστηριζουν ἐναντίον της τὶς γνῶμες τῆς καρδιᾶς, στὴν πραξη εἶναι προσκολλημενοι μὲ τὴν καρδια τους σ᾽ αὐτην ὡς οὐσία τους καὶ ὁταν αὐτη ἡ ταξη τοὺς ἀφαιρεῖται ἢ οἱ ἴδιοι τοποθετοῦνται ἔξω χάνουν τὰ πάντα Ἀφοῦ σ᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς συνίσταται ἡ ἐνεργὸς πραγ-

30 Ἢ «την ενεργο πραγματικοτητα»

ματικότητα και ἐξουσια τῆς δημόσιας τάξης ἡ ἴδια ἐμφανιζεται ὡς ἡ ὅμοια πρὸς ἑαυτὴν καθολικὰ ζωογονημενη οὐσια, ἡ δὲ ἀτομικότητα ὡς ἡ μορφή της. – Πλὴν ἡ ταξη αὐτη εἰναι ἐξ ἴσου τὸ διεστραμμένο

Γιατὶ ὡς πρὸς τὸ ὁτι αὐτὴ εἰναι ὁ νόμος ὁλων τῶν καρδιῶν, ὁτι ὁλα τὰ ἄτομα εἰναι ἄμεσα αὐτὸ τὸ καθόλου, ἡ ἴδια εἰναι μιὰ ἐνεργὸς πραγματικότητα ποὺ εἰναι μόνον ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα τῆς *ὑπάρχουσας καθ' ἑαυτὴν* ἀτομικότητας, ἤτοι τῆς καρδιᾶς Ἡ συνείδηση ποὺ θεσπίζει τὸν νόμο τῆς καρδιᾶς της δοκιμαζει ἄρα ἀντισταση ἀπὸ ἄλλους, ἐπειδὴ αὐτὸς ἀντιφάσκει μὲ τὸν *ἐπίσης καθέκαστο* νόμο τῆς καρδιᾶς τους, κι αὐτοὶ μὲ τὸ νὰ ἀντιστέκονται δὲν κάμνουν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ θεσπίζουν τὸν νόμο τους καὶ νὰ τὸν θέτουν σὲ ἰσχυ Τὸ *καθόλου* ποὺ ὑπάρχει εἰναι ἄρα μόνο μιὰ γενικὴ ἀντίσταση καὶ καταπολέμηση ὅλων ἐναντίον ὁλων ὁπου ὁ καθένας ἀναδεικνύει τὴν δική του καθεκαστότητα, ἀλλὰ συνάμα δὲν τὰ καταφέρνει, γιατὶ δοκιμάζει τὴν ἰδια ἀντίσταση καὶ καταλύεται συμμετρικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἡ κατ' ἐπίφαση δημόσια *τάξη* εἰναι λοιπὸν αὐτὴ ἡ γενικὴ αὐτοδικία[31] ὅπου ὁ καθένας ἁρπάζει ὅ,τι μπορεῖ, ἐξασκεῖ τὴν δικαιοσύνη στῶν ἄλλων τὴν καθεκαστότητα καὶ κατοχυρώνει τὴν δικη του, ἡ ὁποία ἐξ ἴσου ἐξαφανίζεται ἐξ αἰτίας ἄλλων [32] Εἰναι ἡ *ροὴ τοῦ κοσμου*, ἡ ἐπίφαση μιᾶς μόνιμης πορείας ποὺ εἰναι μονο μιὰ *κατὰ δοξασίαν καθολικότητα* καὶ τῆς ὁποιας τὸ περιεχόμενο εἰναι πολλῶ μᾶλλον τὸ ἄνευ οὐσιας παιγνιο τῆς σταθεροποιησης τῶν καθεκαστοτήτων καὶ τῆς καταλυσής τους

Ἂν ἐξετάσουμε τις δυο πλευρες τῆς καθολικῆς ταξης αντιπαραβάλλοντας τες, θα ποῦμε ὅτι ἡ τελευταία καθολικοτητα ἔχει για περιεχόμενό της [283] τὴν ἀνησυχη ἀτομικότητα κατα την ὁποια ἡ γνωμη ἢ ἡ καθεκαστοτητα εἰναι νομος τὸ ἐνεργο εἰναι ἀνενεργὸ καὶ τὸ ἀνενεργὸ τὸ ἐνεργό Εἰναι ὁμως συναμα ἡ *πλευρὰ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας* τῆς

---

31 Befehdung, πολεμος

32 Πιθανὴ ἀναφορα στὸν χομπσιανὸ ορισμὸ τῆς φυσικῆς καταστασης ως πολεμου ὅλων εναντίον ὅλων (ὅπου ὁ καθενας ἔχει δικαίωμα σε ὅ τι κρινει ὁ ἴδιος πως χρειαζεται γιὰ την επιβίωση του)

τάξης, γιατι τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* τῆς ἀτομικότητας ἀνήκει σ' αὐτήν – Ἡ ἄλλη πλευρὰ εἶναι τὸ *καθόλου* ὡς *ἤσυχη οὐσια* ἀλλὰ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς μόνον ὡς κατι *ἐσωτερικό*, ποὺ δὲν εἶναι ὁτι δὲν ὑπάρχει καθόλου, ἀλλ' *ὡστόσο* δὲν εἶναι καμμιὰ ἐνεργὸς πραγματικότητα, καὶ μπορεῖ νὰ γινει ἐνεργὰ πραγματικὴ μόνον αἴροντας τὴν ἀτομικότητα ποὖχει σφετεριστεῖ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα Αὐτὸ τὸ *σχῆμα* τῆς συνείδησης, τὸ ὁτι προκύπτει γιὰ τὸν ἑαυτό της μέσα στὸν νόμο, μέσα στὸ *αὐτὸ τοῦτο* ἀληθὲς καὶ ἀγαθό, ὀχι ὡς ἡ καθεκαστότητα ἀλλὰ μόνον ὡς *οὐσία*, ἐνῶ ἔχει ἐπίγνωση τῆς ἀτομικότητας ὡς τοῦ διεστραμμενου καὶ διαστρέφοντος καὶ ὡς ἐκ τουτου πρέπει νὰ θυσιάσει τὴν συνειδησιακὴ καθεκαστότητα, εἶναι ἡ *ἀρετή*

c Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ροὴ τοῦ κόσμου

[*208*] Στὸ πρῶτο σχῆμα τοῦ δραστήριου λόγου, ἡ αὐτοσυνειδησία ἦταν γιὰ τὸν ἑαυτό της ἀμιγὴς ἀτομικότητα καὶ ἀπέναντί της στεκόταν ἡ κενὴ καθολικότητα. Στὸ δεύτερο, τὰ δύο μέρη τῆς ἀντίθεσης εἶχαν τὸ καθένα στὸν ἑαυτό του τὶς *δύο* στιγμές, νόμο καὶ ἀτομικότητα· τὸ ἕνα ὅμως, ἡ καρδιά ἦταν ἡ ἄμεση ἑνότητά τους, τὸ ἄλλο ἡ ἀντιπαράθεσή τους. Ἐδῶ, στὴν ἀναφορὰ ἀρετῆς καὶ ροῆς τοῦ κόσμου, τὰ δυο σκέλη εἶναι τὸ καθένα ἑνότητα καὶ ἀντίθεση αὐτῶν τῶν στιγμῶν, δηλαδὴ μία κίνηση τοῦ νόμου καὶ τῆς ἀτομικότητας τὸ ἕνα πρὸς τὸ ἄλλο, ἀλλα ἀντίθετη [33] Γιὰ τὴν συνείδηση τῆς ἀρετῆς ὁ *νόμος* εἶναι τὸ *οὐσιῶδες* κι ἡ ἀτομικότητα τὸ ἀναι-

---

33 Γενικὸ σχῆμα τῆς τριαδικῆς πορειας *σκέψης* στον Ε (α) Αντιθεση$_1$ καθεκάστου / καθόλου (β) Αντίθεση$_2$ αντιθεσης$_1$ καθεκάστου / καθόλου (= α) καὶ ἑνότητας$_1$ καθεκαστου / καθόλου (γ) Ἑνότητα$_3$ αντίθεσης$_2$ (ἀντιθεσης$_1$ καθεκαστου / καθόλου καὶ ἑνότητας$_1$ καθεκαστου / καθόλου) (= β) και ενότητας$_2$ (αντιθεσης$_1$ καθεκαστου / καθόλου και ἄμεσης ἑνότητας$_1$ καθεκαστου / καθολου) Πρβλ Γ Φ *Γνωσιοθεωρικα κατ' μέθοδος στὸν Ἔγελο*, ὅ.π Η «ἑνότητα» σημαινει εδῶ οτι τὸ καθεκαστον ὑπαγεται στὸ καθόλου (τὸ ἄτομο υπακούει στὸν νόμο) καὶ ἡ «ἀντίθεση» ὅτι τὸ καθόλου ὑπαγεται στὸ καθέκαστον (τὸ ἄτομο δὲν ὑπακούει στὸν ἱφισταμενο νόμο καὶ προβαλλει ἄλλον δικό του)

ρετεο και τοῦτο λοιπὸν τοσο στὴν ἰδια τὴν συνειδηση της ὅσο και στην ροὴ τοῦ κόσμου Στὴν πρώτη, ἡ οἰκεια ἀτομικοτητα πρέπει να ὑπαχθεῖ στὴν πειθαρχία τοῦ καθόλου τοῦ αὐτοῦ τούτου αληθοῦς κι ἀγαθοῦ· πλην μενει ἐδῶ ἀκομη προσωπικη συνείδηση· ἡ πραγματικὴ πειθαρχία εἶναι μόνον ἡ θυσια ὁλόκληρης τῆς προσωπικότητας ὡς ἡ ἐπαληθευση τοῦ ὁτι ὀντως δεν ἐμεινε εἰσετι προσκολλημενη σε καθεκαστότητες Μεσα στὴν καθεκαστη αὐτὴ θυσια ἡ ἀτομικότητα καταργεῖται συναμα [284] *στὴν ροὴ τοῦ κόσμου*, γιατὶ εἶναι καὶ ἁπλὴ στιγμὴ κοινὴ στα δύο – Μεσα στὴν ροὴ τοῦ κόσμου συμπεριφερεται μὲ τὸν ἀναποδο τρόπο ἀπ᾽ αὐτὸν μὲ τὸν ὁποῖο εἶναι τεθειμενη στὴν ἐναρετη συνειδηση, ἀκριβῶς μὲ τὸ να καμνει τὸν ἑαυτό της οὐσία καὶ ἀντιθετα να ὑποτάσσει τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ἀγαθὸ κι ἀληθὲς στὸν ἑαυτό της – Πέραν αὐτοῦ ἡ ροὴ τοῦ κόσμου δὲν εἶναι μονον αὐτὸ τὸ *ἀνεστραμμένο* ἀπὸ τὴν *ἀτομικότητα* καθολικό, οὔτε κατὰ τὴν ἀρετη ἀντιθετως, ἡ ἀπόλυτη *τάξη* εἶναι ὁμοιως κοινὴ στιγμή, στὴν ροὴ τοῦ κόσμου μόνο δὲν ὑπάρχει ὡς *ὀντικὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα* κατὰ τὴν συνείδηση παρὰ εἶναι ἡ *ἐσωτερικὴ οὐσία* της Δὲν πρέπει λοιπόν, ἀκριβολογώντας, νὰ τὴν παραγάγει πρῶτα ἡ ἀρετη, γιατὶ ἡ παραγωγη, ὡς *ἐνέργεια*, εἶναι συνείδηση τῆς ἀτομικότητας, καὶ ἡ ἀτομικοτητα εἶναι πολλῶ μᾶλλον ἀναιρετεα· μεσω αὐτῆς τῆς ἀρσης εἶναι ὁμως σαν ν᾽ ἀφήνεται μονο χῶρος στὸ αὐτὸ *τοῦτο* τῆς ροῆς τοῦ κόσμου γιὰ να μπεῖ αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸν στὴν ὑπαρξη

Τὸ καθολικο *περιεχομενο* τῆς ἐνεργα πραγματικῆς ροῆς τοῦ κόσμου ἔχει ἤδη προκύψει· ἰδωμένο ἀπὸ πιὸ κοντα δὲν εἶναι πάλι ἄλλο ἀπὸ τὶς δύο προγενεστερες κινήσεις τῆς αὐτοσυνειδησιας Ἀπὸ αὐτὲς ἀνεκυψε τὸ σχῆμα τῆς αρετῆς εφ᾽ ὁσον αὐτὲς εἶναι ἡ καταγωγή της [34] τὶς ἔχει μπροστα της [35] ἐπιδιώκει ὁμως νὰ ἄρει τὴν καταγωγή της καὶ νὰ πραγματοποιηθεῖ, δηλαδη νὰ ὑπαρξει *καθ᾽ ἑαυτην* Ἡ ροὴ τοῦ κοσμου εἶναι λοιπον, ἀφ᾽ ἑνος, ἡ καθεκαστη ἀτομικοτητα,

---

34. Ἄλλη αναγνωση «του» (τοῦ σχηματος) και παρακατω «μπροστα του», «καταγωγη του», «*καθ᾽ ἑαυτόν*»

35 Ἄλλη αναγνωση «πιὸ μπροστα της» (δηλ πριν προυπαρχουν)

ποὺ αναζητεῖ τὴν ἡδονη και απόλαυσή της. ὁπου βεβαια βρισκει την καταστροφη της κι ἐτσι ἱκανοποιεῖ τὸ καθολου Ἀλλ᾽ αυτὴ ἡ ἴδια ἡ ἱκανοποίηση. ὁπως οἱ ὑπόλοιπες στιγμὲς αὐτῆς τῆς [209] ἀναφορᾶς εἶναι ἕνα ἀνεστραμμενο σχῆμα και κινηση τοῦ καθολου Ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα εἶναι μονον ἡ καθεκαστοτητα τῆς ἡδονῆς και τῆς ἀπολαυσης. ὁμως τὸ καθολου τῆς ἀντιπαρατιθεται εἶναι[36] μια ἀναγκαιοτητα ποὔναι μονο το κενο σχῆμα τοῦ καθόλου. μια μονον ἀρνητικη ἀντίδραση καὶ ἐνεργεια χωρις περιεχόμενο. – Ἡ ἄλλη στιγμὴ τῆς ροῆς τοῦ κοσμου εἶναι ἡ ἀτομικοτητα που θελει ναναι αὐτη καθ᾽ αὑτὴ νόμος καὶ μ᾽ αὐτη την φαντασιωση διαταρασσει τὴν ὑφισταμενη τάξη· ὁ καθολικὸς νομος συντηρεῖται μὲν ἐναντια σ᾽ αὐτὴ τὴν οἴηση καὶ δὲν ἐμφανίζεται πιὰ ὡς κατι [285] ἀντιθετο στὴν συνειδηση καὶ κενό. ὡς νεκρὴ αναγκαιοτητα. ἀλλ᾽ ὡς *ἀναγκαιότητα μεσα στὴν ἴδια τὴν συνειδηση*. Πλὴν ὁπως εἶναι ὑπαρκτὸς ὡς ἡ *συνειδητὴ* σχέση τῆς ἀπόλυτα ἀντιφατικῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας. εἶναι τὸ σαλεμα· ἔτσι ὁπως ὑπαρχει ὡς *ἀντικειμενώδης* ἐνεργὸς πραγματικότητα εἶναι δε ἡ διαστροφικότητα ἐν γένει. Τὸ καθόλου ἐκτιθεται λοιπὸν μὲν στὶς δυο πλευρὲς ὡς ἡ ἐπὶ τῆς κινησης τους δύναμη. ἀλλ᾽ αὐτὴ ἡ δύναμη εἶναι ὑπαρκτὴ μονον ὡς καθολικὴ διαστροφη.

Ἀπὸ τὴν ἀρετὴ ὑποτιθεται δὲ ὅτι θὰ λάβει την ἀληθινη ἐνεργὸ πραγματικότητά του. διὰ τῆς ἄρσης τῆς ἀτομικότητας. τῆς ἀρχῆς τῆς διαστροφῆς ὁ σκοπὸς τῆς ἀρετῆς εἶναι μέσω αὐτοῦ ν᾽ ἀναστρεψει πάλι τὴν ἀνεστραμμένη ροη τοῦ κοσμου καὶ να παραγάγει την ἀληθινὴ οὐσια της. Αὐτὴ ἡ ἀληθινὴ οὐσια ὑπαρχει στὴν ροὴ τοῦ κόσμου ἀρχικὰ μόνον ὡς τὸ *εἰς ἑαυτόν* της. ἀκόμη δὲν ὑπαρχει ἐνεργεια ὁπότε καὶ ἡ ἀρετη μόνο τὴν *πιστευει*. Αὐτὴ τὴν πιστη παει νὰ ὑψώσει στὴν θέαση. ἀλλὰ χωρις ν᾽ ἀπολαυσει τοὺς καρποὺς τῆς εργασιας καὶ τῆς θυσίας της Γιατὶ ἐφ᾽ ὅσον εἶναι *ἀτομικοτητα*. εἶναι ἡ *ἐνεργεια* τοῦ ἀγώνα ποὺ διεξαγει μὲ τὴν ροὴ τοῦ κοσμου· ἀλλὰ σκοπὸς καὶ ἀληθινὴ οὐσία της εἶναι νὰ ὑπερ-

---

36 Ἄλλη αναγνωση «τοῦτο [δηλ η αντιπαραθεση ενεργοῦ πραγματικοτητας και καθόλου] εἶναι»

νικήσει την ἐνεργὸ πραγματικότητα τῆς ροῆς τοῦ κόσμου ἡ ἔτσι προκαλούμενη ὑπαρξη τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι ἀρα ἡ καταπαυση τῆς *ἐνέργειας* της δηλαδὴ τῆς *συνείδησης* τῆς ατομικοτητας – Ὅσο για τὸ πῶς ἀντιμετωπιζεται ὁ ἴδιος ὁ ἀγωνας τι διδασκεται ἡ ἀρετὴ ἀπο την σχετικὴ ἐμπειρια ἂν διὰ τῆς θυσιας ποὺ παιρνει πανω της ἡττᾶται ἡ ροη τοῦ κοσμου, ἐνῶ ἡ ἀρετη νικᾶ –αὐτὸ πρεπει νὰ κριθεῖ (sich entscheiden) ἀπὸ την φυση τῶν ζωντανῶν *ὅπλων* που φερουν οἱ ἀγωνιστες Γιατι τα ὁπλα δὲν εἶναι παρὰ ἡ *οὐσια* τῶν ἴδιων τῶν ἀγωνιστῶν, ἡ ὁποια ἀνακυπτει μονον αμοιβαῖα προς ἀμφοτερους Τα ὁπλα τους ἀρα ἠδη προεκυψαν ἀπὸ τὸ τί ὑπαρχει αὐτὸ τοῦτο σ᾽ αὐτὸ τὸν ἀγωνα

Τὸ *καθολου* κατὰ την ἐνάρετη συνείδηση ὑπαρχει μεσα στὴν *πιστη*, ἤτοι αληθεύει *στὸν ἑαυτο του*[37] δὲν εἶναι ἀκομη μια ἐνεργεια ἀλλὰ μιὰ *ἀφηρημένη* καθολικοτητα ὑπαρχει σ᾽ αὐτη τὴν συνειδηση τὴν ἰδια *ὡς σκοπός*, στὴν ροὴ τοῦ κοσμου ὡς *ἐσωτερικο* Μὲ τὸν ἴδιο ἀκριβῶς προσδιορισμὸ παρουσιαζεται τὸ καθόλου και στὴν [286] ἀρετὴ γιὰ τὴν ροὴ τοῦ κόσμου γιατὶ ἡ ἀρετὴ *θέλει* νὰ ἐπιτελέσει αυτὴ πρωτη τὸ ἀγαθό ὁπότε δὲν τὸ παρουσιάζει ὡς ἐνεργὸ πραγματικότητα. Ὁ καθορισμὸς αὐτὸς μπορεῖ ἐπισης [*210*] νὰ ἰδωθεῖ λέγοντας ὁτι τὸ ἀγαθό, καθὼς ἀνακύπτει μεσα στὸν ἀγωνα κατὰ τῆς ροῆς τοῦ κόσμου, ἐκτιθεται ἔτσι ὡς ὑπάρχον *πρὸς ετερον*· ὡς κατι ποὺ δὲν ὑπαρχει *αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ τὸ ἴδιο*, εἰδαλλως δὲν θα ἤθελε νὰ δωσει αὐτὸ πρῶτο στὸν ἑαυτό του τὴν αλήθεια του μεσῳ τῆς καθυπόταξης τοῦ ἐναντιου του Ὅτι εἶναι πρῶτα μόνο *πρὸς ἕτερον* σημαίνει τὸ ἴδιο μ᾽ ὁ,τι προέκυψε πριν σχετικὰ μ᾽ αὐτὸ μὲς στὴν ἀντιθετη θεωρηση, ἀκριβῶς τὸ ἀγαθὸ εἶναι πρῶτα μιὰ *ἀφαιρεση* ἡ ὁποία ἔχει πραγματικότητα μόνον ἐντὸς τῆς ἀναφορᾶς ὄχι αὐτὴ καθ᾽ αὐτή

Τὸ ἀγαθὸ ἢ καθολου, ἔτσι λοιπὸν ὁπως ἀνακύπτει ἐδῶ, εἶναι τα ἐπονομαζόμενα *χαρίσματα*, *ἱκανοτητες*, *δυναμεις* Εἶναι ἑνας τροπος ὕπαρξης τοῦ νοητικοῦ ὁπου αὐτὸ παρασταίνεται ὡς κάτι καθολικό, ποὺ χρειάζεται πρὸς ζωογονηση καὶ κινησή του τὴν ἀρχὴ τῆς ἀτομικοτητας καὶ ἔχει τὴν *ἐνερ-*

37 Αλλη αναγνωση «αληθευει μεσα στην *πιστη* ἢ *στον εαυτο του*»

γὸ *πραγματικότητά* του σ᾽ αὐτην Αὐτὴ ἡ ἀρχη, ἐφ᾽ ὅσον ἐνεχεται στὴν συνείδηση τῆς ἀρετῆς, *ἐφαρμόζει καλὰ* τὸ καθόλου ἐφ᾽ ὅσον ὅμως ἐνέχεται στὴν ροὴ τοῦ κόσμου, *κάμνει κακὴ χρήση* τοῦ ἴδιου –ἑνὸς παθητικοῦ ἐργαλείου πού, καθὼς ἡ ἐλευθερη ἀτομικοτητα τὸ ἔχει τοῦ χεριοῦ της ἀδιάφορο πρὸς τὴν χρήση του ἀπὸ αὐτην ἐνδέχεται μεσω κακῆς χρήσης του νὰ προαγαγει καὶ μιὰ ἐνεργὸ πραγματικοτητα ποὺ συνιστᾶ καταστροφή του μιᾶς χωρις ζωὴ ὕλης στερουμένης ἰδιας αὐτοδυναμιας, ποὺ μπορεῖ νὰ μορφοποιηθεῖ ἔτσι ἢ καὶ ἀλλιῶς, ὡς καὶ πρὸς ὄλεθρόν της

Ἀφοῦ αὐτὸ τὸ καθόλου ὑπακουει στὰ κελεύσματα τῆς συνειδησης τῆς ἀρετῆς ὅπως καὶ τῆς ροῆς τοῦ κοσμου μὲ τὸν ἴδιον τρόπο, εἶναι ἄδηλο ἂν ἔτσι ἐξοπλισμένη ἡ ἀρετὴ θὰ νικήσει τὴν κακία Τὰ ὅπλα εἶναι τὰ ἴδια· εἶναι αὐτὲς οἱ ἱκανότητες καὶ δυνάμεις. Βέβαια ἡ ἀρετὴ βαζει σὲ ἐνέδρα τὴν πίστη της στὴν καταγωγικὴ ἑνότητα τοῦ σκοποῦ της καὶ τῆς οὐσίας τῆς ροῆς τοῦ κόσμου, ποὺ θὰ ἐπιτεθεῖ στὰ νῶτα τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὴν μάχη καὶ θὰ ἐκπληρώσει τὸν σκοπὸ *ὡς πρὸς τὸ αὐτο τοῦτο*, ἔτσι ὥστε, γιὰ τὸν ἱππότη τῆς ἀρετῆς,[38] ἡ ἴδια του ἡ *δράση* καὶ ὁ ἀγώνας εἶναι ἄρα στὴν πραγματικότητα μιὰ [287] φενάκη ποὺ δὲν *δύναται* νὰ τὴν πάρει στὰ σοβαρά, γιατὶ τοποθετεῖ τὸ ἀληθινό του σθένος στὸ ὅτι τὸ ἀγαθὸ ὑπάρχει *αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ τὸ ἴδιο*, πάει νὰ πεῖ αὐτεκπληρώνεται –μια φενάκη ποὺ μήτε *δικαιοῦται* νὰ τὴν ἀφήσει νὰ γινει σοβαρή Γιατὶ αὐτὸ ποὺ στρέφει ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ καὶ βρίσκει στραμμένο ἐναντίον του, καὶ τοῦ ὁποίου διακινδυνεύει ἐδῶ τὴν φθορὰ καὶ βλάβη τόσο στὸν ἑαυτό του ὅσο καὶ στὸν ἐχθρό του, ὀφείλει νὰ μὴν εἶναι τὸ ἴδιο τὸ ἀγαθό ἀφοῦ γιὰ τοῦ ἀγαθοῦ τὴν προφύλαξη καὶ ἐπιτέλεση πολεμάει ἐκεῖνο ποὺ διακινδυνεύεται ἐδῶ εἶναι, ἀντιθέτως, μόνο τ᾽ ἀδιάφορα χαρίσματα καὶ ἱκανότητες Μόνο ποὺ αὐτὰ στὴν πραξη δὲν εἶναι παρὰ ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ἄνευ ἀτομικότητας

---

38 Ἴσως αναφορα στὸν Δὸν Κιχωτη (*Phénoménologie de l'esprit*, Aubier γαλλικη μτφ. J. Hyppolite τ Α Παρισι 1941 σ 316 σημ 67· *Genèse et structure de la* Phénoménologie de l'esprit *de Hegel* δ π τ. α σ 279-280 ὅπου αναφέρεται και στοὺς οὐτοπιστὲς «ἰδεολόγους» τῆς ἐποχῆς)

καθόλου τὸ ἴδιο, ποὺ ὁ αγωνας θα συντηροῦσε και θὰ πραγματωνε – Αὐτὸ εἶναι *συνάμα ἄμεσα ἤδη πραγματωμένο*, ὅμως, δια τῆς ἔννοιας τοῦ ἴδιου τοῦ ἀγωνα[39] εἶναι τὸ *εἰς ἑαυτον*, τὸ *καθολου*· και ἡ πραγματωση του σημαινει μονον ὁτι ὑπαρχει *συνάμα πρὸς ἕτερον* Οἱ δυο προαναφερθεῖσες πλευρες, συμφωνα μὲ καθε μιὰ τῶν ὁποίων τὸ καθόλου γινεται μια ἀφαιρεση *δὲν εἶναι* [*211*] *πια χωριστες*, ἀλλὰ μέσα στὸν και ἀπὸ τὸν ἀγώνα τίθεται μαλιστα τὸ ἀγαθὸ ὑπὸ τοὺς δυο τρόπους. – Ἡ ἐναρετη συνειδηση εἰσερχεται ὁμως στὸν ἀγωνα ἐναντιον τῆς ροῆς τοῦ κόσμου ὡς ἐναντια σὲ κατι ἀντιθετο μὲ τὸ ἀγαθό ἐκεῖνο που τῆς προτάσσει ἐδῶ ἡ ροὴ τοῦ κόσμου εἶναι τὸ καθολου ὄχι μόνον ὡς ἀφηρημενο καθολικὸ ἀλλὰ ὡς ἕνα ζωογονημενο ἀπὸ την ἀτομικότητα και ὑπάρχον πρὸς ἕτερον, ἤτοι τὸ *ἐνεργὰ πραγματικὸ ἀγαθό* Ὅπου λοιπὸν πιάσει ἡ ἀρετὴ τὴν ροὴ τοῦ κόσμου θιγει παντοτε σημεῖα ὁπου τὸ ἴδιο τὸ ἀγαθὸ εἶναι ὑπαρκτό, τὸ ὁποῖο εἶναι ἀξεδιάλυτα ἐμπλεκόμενο σὲ κάθε φαινόμενο τῆς ροῆς τοῦ κόσμου, ὡς τὸ *αὐτὸ τοῦτο* της, καὶ στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα της ἔχει ἐπισης τὴν ὕπαρξή του· ἄρα ἡ ροὴ τοῦ κόσμου εἶναι ἄτρωτη για τὴν ἀρετή Τέτοιες ἀκριβῶς ὑπάρξεις τοῦ ἀγαθοῦ και συνεπῶς ἀπαραβίαστες ἀναφορὲς εἶναι ὁλες οἱ στιγμὲς ποὺ θὰ ὄφειλε νὰ διακυβευει καὶ νὰ θυσιάζει ἡ ἴδια ἡ ἀρετὴ ἀπὸ τὸν ἑαυτό της Μπορεῖ τὸ ἀγωνίζομαι ἄρα μόνο νὰ εἶναι μιὰ ταλάντευση μεταξὺ προφυλασσω και θυσιαζω ἢ μᾶλλον οὐτε θυσία τοῦ οἰκειου οὔτε παραβιαση τοῦ ξένου μποροῦν [288] να λάβουν χώρα Ἡ αρετη δὲν μοιάζει μόνο μ᾽ ἐκεῖνο τὸν ἀγωνιστὴ ποὺ μοναδικὸ μέλημα του στὴν μαχη εἶναι νὰ κρατήσει τὸ ξιφος του ἀκηλιδωτο,[40] γιὰ νὰ προφυλάξει τα ὁπλα ξεκίνησε κιόλας τὴν συγκρουση κι ὄχι μόνο δὲν μπορεῖ νὰ χρησιμοποιεῖ τὰ δικά της, πρεπει νὰ διατηρεῖ ἀβλαβῆ καὶ αὐτὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ τὰ προστατευσει ἀπὸ τὸν ἑαυτό της, γιατὶ ὅλα εἶναι εὐγενῆ μερη τοῦ ἀγαθοῦ ὑπὲρ τοῦ ὁποίου κινησε γιὰ μάχη

---

39 Ἡ «δια τῆς ἴδιας τῆς ἔννοιας τοῦ αγωνα»

40 Sein Schwert blank zu erhalten Ο Ε εκμεταλλευεται την πολυσημία τοῦ blank στιλπνὸ ἢ γυαλιστερό γυμνὸ ἢ αγχέμαχο ὅπλο καθαρό αγνο

Για τὸν ἐχθρό ἀντιθέτως οὐσία δὲν εἶναι τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ἀλλ *ἡ ἀτομικοτητα* ἄρα δύναμη του ἡ ἀρνητικη ἀρχή, για την ὁποια τιποτα δὲν εἶναι καθεστηκὸς κι ἀπόλυτα ἱερό[41] ἀντιθετα μπορεῖ νὰ διακινδυνεύσει τὴν ἀπωλεια τῶν πάντων και τοῦ καθε τι και να τὴν ἀντέξει Ὡς ἐκ τούτου γι᾽ αὐτὸν ἡ νικη εἶναι βεβαιη ἀπ᾽ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, ὁπως ἀκριβῶς δυναμει τῆς ἀντιφασης ὁπου ἐμπλέκεται ὁ ἀντιπαλός του Ὅ,τι γιὰ τὴν ἀρετὴ ὑπάρχει *αὐτό τοῦτο*, γιὰ την ροὴ τοῦ κόσμου ὑπαρχει μόνο κατα *τὴν ἴδια* ἡ δεύτερη εἶναι ἐλεύθερη ἀπὸ κάθε στιγμη ποὺ εἶναι στέρεη κατὰ την ἀρετη καὶ τὴν δεσμεύει Ἡ ροη τοῦ κόσμου ἐξουσιαζει μιὰ τέτοια στιγμή, ἐπειδὴ κατ᾽ αὐτὴν ἰσχύει μόνον ὡς κάτι ποὺ μπορεῖ ν᾽ ἀφήσει νὰ ὑφισταται ὅσο καὶ νὰ τὸ ἄρει· ἄρα καὶ τὸν προσκολλημενο σ᾽ αὐτὴν ἐνάρετο Ἱππότη Αὐτὸς δὲν μπορεῖ ν᾽ ἀπεμπλακεῖ ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν στιγμὴ σὰν ἀπὸ ἕναν μανδύα ποὺ τὸν περιβάλλει ἐξωτερικά, κι ἀφήνοντάς τον πίσω του ν᾽ ἀπελευθερωθεῖ· γιατὶ αὐτὴ γι᾽ αὐτὸν εἶναι ἡ μὴ ἀναιρετέα οὐσία.

Ὅσον ἀφορᾶ, τέλος, τὴν ἐνεδρα ἀπ᾽ ὅπου τὸ *καλό αὐτό τοῦτο* ὑποτίθεται ὅτι θὰ ἐπιτεθεῖ τεχνηέντως στὰ νῶτα τῆς ροῆς τοῦ κόσμου, αὐτὴ ἡ ἐλπίδα εἶναι αὐτὴ τούτη μηδαμινή Ἡ ροὴ τοῦ κόσμου εἶναι ἡ ἐν ἐγρηγόρσει συνείδηση, βέβαιη γιὰ τὸν ἑαυτό της, μὴ προσπελάσιμη ἀπὸ πίσω ἀλλὰ μετωπικὰ στραμμένη παντοῦ γιατὶ ἡ ἴδια συνισταται στὸ ὅτι τὰ παντα εἶναι *κατ᾽ αὐτήν*, τὰ πάντα στεκονται *ἐμπρός της* Τὸ καλὸ *αὐτὸ τοῦτο*, ὅμως ὑπαρχοντας *κατα* τὸν ἐχθρό του, διατελεῖ στὸν ἀγώνα που εἴδαμε· [*212*] ἐφ᾽ ὅσον πάλι δὲν ὑπάρχει *κατ᾽ αὐτόν* ἀλλα εἶναι *αὐτὸ τοῦτο*, εἶναι τὸ παθητικὸ ἐργαλεῖο τῶν χαρισματων κι ἱκανοτήτων, ἡ ἀνενεργὸς ὑλη παραστημένο ὡς ὕπαρξη, θᾶταν μια κοιμωμένη συνείδηση ποὺ μενει ἀπὸ πισω ἄγνωστο ποῦ

[289] Ἡ ἀρετὴ λοιπὸν νικᾶται ἀπὸ τὴν ροὴ τοῦ κόσμου, γιατὶ ἡ ἀφηρημενη, μη ἐνεργὰ πραγματικὴ *οὐσία* εἶναι τῷ ὄντι ὁ σκοπος της, και γιατὶ ἐν ὄψει τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας ἡ ἐνεργεια της στηριζεται σὲ *διαφορὲς* ποὺ εἶναι

---

41 Ἄλλη αναγνωση «τιποτα δὲν εἶναι μονιμα (bestehend) και απόλυτα ιερο»

μονο στὰ *λόγια*. Ἤθελε *να συνίσταται* στὸ να φερνει τὸ ἀγαθὸ *στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα* διὰ *τῆς θυσιας τῆς ἀτομικότητας* ἀλλ᾽ *ἡ πλευρὰ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας* δὲν εἶναι ἡ ἴδια τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς *ἀτομικοτητας* Τὸ ἀγαθὸ ἦταν τάχα *αὐτὸ* ποὺ ὑπαρχει *αὐτὸ τοῦτο* ὄντας ἀντιθετο σ᾽ ὅ,τι *εἶναι* ἀλλὰ τὸ *αὐτὸ τοῦτο*. ἂν τὸ ἐκλάβουμε συμφωνα μὲ τὴν πραγματικότητα καὶ την ἀλήθεια του, εἶναι μᾶλλον *τὸ ἴδιο* τὸ *εἶναι*. Τὸ *αὐτὸ τοῦτο* εἶναι πρῶτα πρῶτα ἡ *ἀφαίρεση τῆς οὐσίας* σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα· ὁμως ἡ ἀφαίρεση εἶναι ἀκριβῶς *αὐτὸ* που δεν ὑπαρχει στ᾽ ἀληθεια ἀλλὰ μόνο *κατὰ τὴν συνειδηση*· *αὐτὸ* σημαίνει δὲ πως *αὐτὸ* τὸ ἴδιο εἶναι ὅ,τι λεμε *ἐνεργὰ πραγματικό* γιατὶ τὸ ἐνεργὰ πραγματικὸ εἶναι ὅ,τι ὑπαρχει οὐσιαστικὰ *κατ᾽ ἄλλο*. δηλαδὴ εἶναι τὸ *εἶναι*.[42] Ἡ *συνείδηση* τῆς ἀρετῆς στηρίζεται, ὅμως, σ᾽ *αὐτὴ* τὴν διάκριση τοῦ *αὐτοῦ τούτου* καὶ τοῦ *εἶναι*. ποὺ δὲν ἔχει καμμία ἀλήθεια – Ἡ ροὴ τοῦ κόσμου τάχα διέστρεφε τὸ ἀγαθὸ γιατὶ εἶχε τὴν *ἀτομικότητα* γιὰ ἀρχή της πλὴν ὅμως *αὐτὴ* εἶναι ἡ *ἀρχὴ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας*· γιατὶ *αὐτη* ἀκριβῶς εἶναι ἡ *συνείδηση* διὰ τῆς ὁποίας τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ὂν εἶναι ἐξ ἴσου *κατ᾽ ἄλλο*· διαστρέφει τὸ ἀμετάβλητο, ἀλλὰ στὴν πράξη τὸ ἀναστρέφει ἀπὸ τὸ *μηδὲν τῆς ἀφαίρεσης πρὸς τὸ εἶναι τῆς πραγματικότητας*.

Ἡ ροὴ τοῦ κόσμου νικᾶ λοιπὸν ὅ,τι ἀποτελεῖ σὲ ἀντίθεσή της τὴν ἀρετή· νικᾶ *αὐτὴν* γιὰ τὴν ὁποια ἡ ἄνευ οὐσιας ἀφαιρεση εἶναι ἡ *οὐσία* Πλὴν δὲν νικᾶ κατι πραγματικὸ ἀλλὰ τὴν δημιουργία πλασματικῶν διακρίσεων, ἐκείνους τοὺς πομπώδεις λόγους περὶ τοῦ μεγιστου ἀγαθοῦ τῆς ἀνθρω-

---

42 Σημαντικη αναλυση τοῦ περιεχομένου τοῦ an sich που εξηγει γιατὶ δηλωνει ἔτσι ὁ Ἑ και την ἄμεσα ὁριζόμενη *ουσια* καὶ τὸ ἄμεσα ιδωμένο *φαινόμενο* τῆς ουσιας, δηλ. αὐτὸ ποὺ τὸ λεει *εἶναι* Sein Ἔτσι συναμα υπενθυμίζεται οτι ἡ τελευταία λέξη δὲν δηλωνει εδῶ τίποτε πέραν τῶν ἄμεσα δεδομένων πραγμάτων, ὅταν δὲν ἔχουμε κἂν επιδιώξει νὰ βροῦμε την ουσια τους, πίσω τους Στὴν Λογικὴ τὸ «εἶναι» εἶναι συνωνυμο τοῦ αδιαμεσολαβητου λεγεται συχνα «ἄμεση σχέση πρὸς ἑαυτον», μ αυτην ακριβως την ἔννοια Γι αὐτὸ καὶ τὸ an sich θα εκφρασει την *ἄμεσα* οριζόμενη ουσια καὶ τὸ *ἄμεσα* ἰδωμενο φαινόμενο Γι αὐτὸ η απόδοση του ως *καθ εαυτὸν* εἶναι παραπλανητικη (αφοῦ τότε θα ἐνεἶχε την μεσολαβηση ἄλλου)

πότητας και τὴν καταπίεση της, γιὰ τὴν θυσια ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ την κακὴ χρήση τῶν χαρισματων –τετοιες ἰδανικὲς ὀντότητες καὶ σκοποὶ βουλιάζουν ὡς κούφια λόγια ποὺ προκαλοῦν ανάταση στὴν καρδια κι ἀφήνουν τὸν λόγο ἄδειο· κάτι ἠθοπλαστικό, ὄχι ἐποικοδομητικό·[43] ρητορεῖες ποὺ τὸ μόνο περιεχόμενο ποὺ ἐκφράζουν συγκεκριμένα εἶναι ὁτι ὁποιο ἄτομο διατείνεται πὼς πραττει ὑπὲρ τέτοιων εὐγενῶν σκοπῶν [290] και ἐκφερει τέτοιες ἐξαίρετες ῥήσεις, θεωρεῖ ἑαυτὸν ἐξαιρετικὸ ὂν (Wesen) –μιὰ ἔπαρση μὲ την ὁποία τὰ μυαλα μας, τα δικα μας καὶ τῶν ἄλλων, παιρνουν ἀέρα, φουσκωνουν χωρὶς περιεχόμενο – Ἡ ἀρχαία ἀρετη εἶχε την ὁρισμενη ἀσφαλὴ σημασία της, γιατὶ εἶχε στὴν *ὑφιστάμενη οὐσία* τοῦ λαοῦ τὴν *πλήρη περιεχομένου βάση* της καὶ ἕνα *ἐνεργὰ πραγματικό*, *ἤδη ὑπαρκτὸ* ἀγαθὸ γιὰ σκοπό της· γι᾽ αὐτὸ οὔτε ἐναντιωνόταν στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ὡς *γενικὴ διαστροφικότητα* καὶ σὲ μιὰ *ροὴ τοῦ κόσμου*. Ἡ ἐξεταζόμενη ἔχει ὁμως βγεῖ ἐκτὸς ὑφισταμένης οὐσίας εἶναι ἀρετη ἄνευ οὐσίας, μιὰ ἀρετὴ μόνο τῆς φαντασίας[44] καὶ τῶν [*213*] λόγων ποὺ στεροῦνται ἐκείνου τοῦ περιεχομένου. – Ἡ κενότητα τῆς ρητορείας αὐτὴ ποὺ ἀντιμάχεται τὴν ροὴ τοῦ κόσμου θ᾽ ἀποκαλυπτόταν εὐθὺς ἂν ἔπρεπε νὰ εἰπωθεῖ τί σημαίνουν οἱ ῥήσεις της –γι᾽ αὐτὸ *προϋποτίθενται ὡς γνώριμες*.[45] Ἡ ἀπαίτηση νὰ εἰπωθεῖ αὐτὸ τὸ γνώριμο εἴτε θὰ ἱκανοποιοῦνταν μ᾽ ἕναν νέο χείμαρρο ῥήσεων εἴτε θὰ τῆς ἀντιτασσόταν ἡ ἐπίκληση τῆς καρδιᾶς, ἡ ὁποια τάχα λέγει *ἀπὸ μέσα* τί σημαινουν ποὺ σημαίνει ὅτι θὰ ὁμολογιόταν ἡ ἀδυνατότητα να εἰπωθεῖ *αὐτὸ ὄντως* – Ἡ μηδαμινότητα αὐτῆς τῆς ρητορειας φαινεται κιόλας ὁτι ἔχει γίνει κάτι βέβαιο μὲ ασυνείδητο τρόπο, για τὸν πολιτισμὸ τῆς ἐποχῆς μας πραγματι ἔχει ἐξανεμισθεῖ καθε ἐνδιαφέρον ἀπ᾽ ὅλο τὸ πλῆθος αὐτῶν τῶν ρησεων κι ἀπὸ τὸν τροπο να καμνεις ἐπίδειξη μ᾽ αὐτές μιὰ ἀπωλεια ποὺ μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ ὁτι γεννοῦν ανία και μονον [46]

---

43. Erbauen aber nichts aufbauen Το θεμα bauen εἶναι κοινό Πρβλ τον Πρόλογο, σ [16/*13* 17/*14* 24/*18* 54/*40* 62/*46*]

44 Vorstellung· παρασταση

45 Βλ παραπανω, παλι τὸν Πρόλογο σ. [35/*26-27*]

46 Πρβλ και παλι τὸν Πρόλογο σ [18/*15*]

Τὸ ἀποτελεσμα, λοιπόν, ποὺ βγαινει απ᾽ αὐτὴ την ἀντιθεση, συνισταται στὸ ὁτι ἡ συνειδηση παρατᾶ σὰν ἑναν μανδυα ἀδειανὸ τὴν παράσταση ἑνὸς *αὐτὸ τοῦτο* ἀγαθοῦ που δεν θα εἶχε ἀκόμη καμμία ἐνεργὸ πραγματικοτητα Κατὰ τὸν ἀγώνα της εἶχε τὴν ἐμπειρία ὅτι ἡ ροὴ τοῦ κοσμου δεν εἶναι τόσο κακὴ ὅσο φαινόταν γιατὶ ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητά της εἶναι ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα τοῦ καθόλου. Μ᾽ αὐτὴ τὴν ἐμπειρία ἐκπιπτει τὸ μέσον παραγωγῆς τοῦ ἀγαθοῦ μέσῳ *θυσιας* τῆς ἀτομικότητας· γιατὶ ἡ ἀτομικότητα εἶναι ἴσα ἴσα ἡ *πραγμάτωση* τοῦ αὐτοῦ τούτου ὄντος καὶ ἡ ἀναστροφὴ παύει ν᾽ ἀντιμετωπίζεται ὡς διαστροφὴ τοῦ ἀγαθοῦ, γιατὶ [291] εἶναι μᾶλλον ἴσα ἴσα ἡ μεταστροφή του ἀπὸ ψιλὸ σκοπὸ σὲ ἐνεργὸ πραγματικότητα·[47] ἡ κίνηση τῆς ἀτομικότητας εἶναι ἡ πραγματικότητα τοῦ καθόλου.

Στὴν πραγματικότητα ὑπερνικηθηκε καὶ ἐξαφανίσθηκε ὅμως ἔτσι ἐπισης καὶ ὁ,τι ἀντιπαρετιθετο *ὡς ροὴ τοῦ κόσμου* στὴν συνείδηση τοῦ αὐτοῦ τούτου ὄντος Ἐκεῖ τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* τῆς ἀτομικότητας ἦταν ἀντίθετο στὴν οὐσία ἢ στὸ καθόλου, καὶ ἐμφανιζόταν ὡς μία ἐνεργὸς πραγματικότητα χωριστὴ ἀπὸ τὸ *αὐτὸ τοῦτον εἶναι* Ἀφοῦ ἔχει ὅμως φανεῖ ὅτι ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα τελεῖ σὲ ἀχώριστη ἑνότητα μὲ τὸ καθόλου, τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* τῆς ροῆς τοῦ κόσμου ἀποδεικνύεται ὁτι, ὅπως ἀκριβῶς τὸ *αὐτὸ τοῦτο* τῆς ἀρετῆς εἶναι μόνο μιὰ *ἄποψη*,[48] ἔτσι κι αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτε παραπανω Ἡ ἀτομικότητα τῆς ροῆς τοῦ κόσμου μπορεῖ καλλιστα νὰ νομιζει ὁτι πράττει μόνο *γιὰ τὸν ἑαυτό της* ἢ *ἰδιοτελῶς* εἶναι καλυτερη ἀπ᾽ ὁσο νομίζει, ἡ ἐνέργεια της εἶναι συναμα μιὰ ἐνεργεια ποὺ ὑπαρχει *αὐτὴ τουτη. καθολική* Ὁταν πραττει ἰδιοτελῶς, ἁπλὰ δὲν ξέρει τί κάμνει, καὶ ὅταν διαβεβαιώνει ὁτι ὅλοι οἱ ἀνθρωποι πράττουν ἰδιοτελῶς

---

47 Τὸ Verkehrung αποδιδεται στην ἴδια αυτη φραση «αναστροφη» «διαστροφη» καὶ «μεταστροφη». Ἐδῶ φαινεται καθαρα θαρρῶ η πολυσημια τοῦ Verkehren που απαιτεῖ τρεῖς (ἢ τεσσερεις μὲ τὸ *αναποδα* για τὸ verkehrt) διαφορετικὲς ελληνικὲς ἀποδόσεις

48 Αμετάφραστο λογοπαιγνιο Οταν το αυτὸ τοῦτο, τὸ απόλυτο η ουσια, υποβιβάζεται σε ἄποψη ἢ ἔποψη προοπτικη σὲ κατι τὸ σχετικό το Ansich γινεται μια Ansicht

άπλῶς ἰσχυριζεται ὁτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν συνειδηση τοῦ τι εἶναι να ἐνεργεῖς [49] – Ὅταν πραττει *γιὰ τὸν ἑαυτο της*. αὐτὸ ἰσα ἴσα προσαγει στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ὁ,τι ἀρχικὰ ὑπάρχει μόνον *αὐτὸ τοῦτο* ὁ σκοπὸς λοιπὸν τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*. ὁ ὁποῖος νομίζει ὁτι εἶναι ἀντιθετος μὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο –οἱ κενὲς πονηριές του καθὼς καὶ οἱ λεπτολόγες ἐξηγήσεις του. ποὺ ξέρουν νὰ καταδεικνύουν παντοῦ τὴν ἰδιοτέλεια–. ἔχουν ἐξαφανισθεῖ ὅσο κι ὁ σκοπὸς τοῦ *αὐτοῦ τούτου* καὶ ἡ ρητορεία του.

[214] *Τὰ ἔργα καὶ οἱ ἡμέρες τῆς ἀτομικότητας* εἶναι λοιπὸν *σκοπὸς στὸν ἑαυτό τους· ἡ χρήση τῶν δυνάμεων. τὸ παίγνιο τῶν ἐκδηλώσεών τους εἶναι αὐτό*. ποὺ δίνει ζωὴ στὶς δυνάμεις. οἱ ὁποῖες εἰδάλλως θὰ ἦσαν τὸ νεκρὸ αὐτὸ τοῦτο τὸ αὐτὸ τοῦτο δὲν εἶναι ἕνα ἀνεπιτέλεστο. ἀνύπαρκτο κι ἀφηρημένο καθόλου. παρὰ εἶναι τὸ ἴδιο ἄμεσα αὐτὴ ἡ παρουσία καὶ ἐνεργὸς πραγματικότητα τῆς διαδικασίας τῆς ἀτομικότητας.

---

49 Ἔτσι απορριπτεται για πραγματολογικους λογους ο ατομικιστικὸς δῆθεν πραγματισμος

Γ΄ Η ΑΤΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΗΣ ΑΥΤΟ ΚΑΘ' ΕΑΥΤΟΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ

[292] Ἡ αὐτοσυνειδησια τώρα συνέλαβε τὴν ἔννοια τοῦ ἑαυτοῦ της ποὺ ἦταν πρῶτα μόνον ἡ δική μας γι᾽ αὐτην ἀκριβῶς τὸ ὁτι εἶναι, μεσα στὴν βεβαιότητά της γιὰ τὸν ἑαυτό της, πασα πραγματικότητα, ὁπότε σκοπὸς καὶ οὐσία εἶναι γι᾽ αὐτὴν στὸ ἑξῆς ἡ κινουμενη ἀλληλοδιείσδυση τοῦ καθόλου –τῶν χαρισματων καὶ ἱκανοτήτων– και τῆς ἀτομικότητας. – Οἱ καθεκαστες στιγμὲς τῆς πλήρωσης καὶ ἀλληλοδιείσδυσης αὐτῆς *πρὸ τῆς ἑνότητας*, στὴν ὁποία συνέρρευσαν, εἶναι οἱ ὡς τὰ τώρα ἐξετασθεντες σκοποί. Ἔχουν ἐξαφανισθεῖ ὡς ἀφαιρέσεις καὶ χίμαιρες ποὺ ἀνήκουν σ᾽ ἐκεῖνα τὰ πρῶτα ἄνοστα σχήματα τῆς νοητικῆς αὐτοσυνειδησίας καὶ ἔχουν τὴν αληθεια τους μόνο στὸ κατὰ δοξασίαν εἶναι τῆς καρδιᾶς, τῆς φαντασίωσης καὶ τῶν λόγων, ὄχι στὸν λόγο, ὁ ὁποῖος τώρα εἶναι αὐτὸς καθ᾽ αὐτὸν βέβαιος για τὴν πραγματικότητά του, δὲν ζητᾶ πλεον να παραχθεῖ πρῶτα ὡς *σκοπὸς* ἐν *ἀντιθεσει* πρὸς τὴν ἄμεσα ὑπάρχουσα ἐνεργὸ πραγματικότητα, ἀλλὰ ἔχει γιὰ ἀντικείμενο τῆς συνείδησής του τὴν κατηγορια ὡς τέτοια. – Ἔχει πραγματι ἀρθεῖ ὁ προσδιορισμὸς *τῆς ὑπαρχουσας καθ᾽ ἑαυτὴν* ἢ *ἀρνητικῆς* αὐτοσυνειδησίας μὲ τὸν ὁποῖο ἐμφανιζόταν ὁ λόγος *αὐτὴ εὗρισκε* μπροστά της μιὰν *ἐνεργὸ πραγματικοτητα*, ποὺ ὑποτίθεται πὼς ἦταν τὸ ἀρνητικὸ τῆς ἴδιας καὶ μέσῳ τῆς ἄρσης τῆς ὁποιας πρωτοπραγματωνε τὸν *σκοπό* της γιὰ λόγου της Ἐφ᾽ ὅσον ὁμως ὁ *σκοπὸς* καὶ τὸ *αὐτὸ τοῦτον εἶναι* προεκυψαν ὡς τὸ ἴδιο μ᾽ ὁ,τι εἶναι τὸ *εἶναι κατ᾽ ἄλλο* και *ἡ παρευρισκόμενη ἐνεργὸς πραγματικοτητα*, ἡ αλήθεια δεν χωρίζεται πιὰ απὸ τὴν βεβαιοτητα –εἴτε μὲν ὁ τεθειμενος σκοπὸς ἐκλαμβανεται ὡς ἡ βεβαιοτητα δι᾽ ἑαυτὸν καὶ ἡ πραγματωση του ὡς ἡ ἀλήθεια, εἴτε δὲ ὁ σκοπὸς ὡς ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα ὡς ἡ βεβαιότητα–[1] ἀλλὰ ἡ οὐσια καὶ ὁ σκοπὸς αὐτὸς καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ἡ βεβαιότητα τῆς ἴδιας τῆς ἄμεσης πραγ-

1 Πρβλ. την Εισαγωγη σ. [77/59]

ματικοτητας. ἡ ἀλληλοδιεισδυση τοῦ *ὑπαρχω αὐτος τοῦτος* καὶ *ὑπάρχω καθ' ἑαυτόν*. τοῦ καθολου και τῆς ἀτομικότητας τὸ ἐνεργεῖν εἶναι στὸν ἑαυτό του ἡ ἀληθεια καὶ ἐνεργὸς πραγματικότητα του. καὶ ἡ *ἔκθεση* [293/215] ἢ ἡ *ἔκφραση τῆς ἀτομικοτητας* εἶναι γι' αὐτὸ *σκοπὸς* αὐτὸς καθ' ἑαυτόν

Ἡ αὐτοσυνειδησια ἔχοντας αὐτὴ τὴν ἔννοια. ἐπεστρεψε λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἀντιτιθεμενους προσδιορισμοὺς ποὺ εἶχε κατ' αὐτὴν ἡ κατηγορια καὶ ἡ πρὸς αὐτην ἀναφορα της ὡς παρατηρουσας κι ἔπειτα ὡς δραστηριας Ἔχει την ἴδια τὴν καθαρὴ κατηγορια γιὰ ἀντικειμενό της. ἤτοι εἶναι ἡ κατηγορια ποὺ ἀπέκτησε συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ της. Ἔχει συνεπῶς κλείσει ὁ λογαριασμός της μὲ τὰ προηγουμενα σχηματα της· κειτονται ξεχασμένα πίσω της δὲν ἀνακύπτουν ἀπέναντι της ὡς παρευρισκόμενος κοσμος της ἀλλ' ἀναπτύσσονται μόνο στὸ ἐσωτερικό της ὡς διάφανες στιγμες. Ὡστόσο ἀποσυναρτῶνται ἀκομη στὴν συνειδηση της ὡς μιὰ *κίνηση* διακριτῶν στιγμῶν. ποὺ δὲν ἔχει εἰσέτι συλλεχθεῖ στὴν οὐσιακή της ἑνότητα. Ἀλλὰ σχετικα μὲ *ὅλα*[2] ἐμμενει στὴν ἁπλὴ ἑνότητα τοῦ εἶναι καὶ τοῦ ἑαυτοῦ. ποὺ εἶναι τὸ *γένος* τους [3] –

Ἡ συνείδηση ἔχει ἔτσι ἀπορρίψει καθε ἀντίθεση καὶ κάθε ὅρο τῆς ἐνέργειάς της· ξεκινᾶ ἀνανεωμενη *ἀπὸ τον ἑαυτό της*. κι ὄχι πρὸς *κατι ἄλλο*. ἀλλὰ *πρὸς τὸν ἴδιο της τὸν ἑαυτό* Ἐφ' ὅσον ἡ ἀτομικοτητα εἶναι ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτο της. τὸ *ὑλικὸ* τοῦ ἐπενεργεῖν καὶ ὁ *σκοπὸς* τοῦ ἐνεργεῖν ἐνυπάρχουν στὸ ἴδιο τὸ ἐνεργεῖν Τὸ ἐνεργεῖν ἔχει ἄρα την ὀψη τῆς κίνησης ἑνὸς κύκλου ποὺ κινεῖται ἐλευθερα ἐν κενῷ στὸν ἑαυτό του. ἀπρόσκοπτα ἀλλοτε διευρύνεται. ἄλλοτε στενεύει. και. πλήρως ἱκανοποιημένος. παίζει μόνο μεσα του και μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του Τὸ στοιχεῖο. ὁπου ἡ ἀτομικότητα ἐκθέτει τὸ σχῆμα της. ἔχει τὸ νοημα μιᾶς καθαρῆς *ὑποδοχῆς* αὐτοῦ τοῦ *σχήματος* εἶναι τὸ ἐν γένει φῶς τῆς ἡμερας στὸ ὁποῖο ἡ συνείδηση θέλει να δειχθεῖ Ἡ ἐνεργεια δὲν ἀλλαζει τίποτα καὶ δὲν ἐναντιώνεται σὲ τιποτα εἶναι ἡ καθαρη μορφη τῆς μετάθεσης ἀπὸ τὸ *δὲν βλέπο-*

---

2 Ἄλλη αναγνωση. «*ὅλες*» (τις στιγμες)

3 Ἄλλη αναγνωση· «της» (τῆς κινησης)

μαι στὸ βλεπομαι. καὶ τὸ περιεχόμενο. που ἐκφερεται στὸ φῶς και ἐκτιθεται δὲν εἶναι ἄλλο ἀπ᾽ ὁ.τι εἶναι ἤδη αὐτὴ ἡ ἐνεργεια στὸν ἑαυτό της Εἶναι *στὸν ἑαυτό της* – αὐτὴ εἶναι ἡ μορφη της ὡς *νοούμενης* ἑνοτητας και εἶναι *ἐνεργα πραγματικὴ* – αὐτη εἶναι ἡ μορφή της ὡς *ὑπαρχουσας* ἑνότητας εἶναι *περιεχόμενο* ἡ ἴδια *μόνο* μ᾽ αὐτὸ τὸν προσδιορισμὸ [294] τῆς ἁπλότητας ἔναντι τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς μεταβασης της καὶ τῆς κινησής της.

a Τὸ *νοητικὸ* ζωικὸ βασίλειο[4] καὶ ἡ ἐξαπάτηση. ἢ τὸ ἴδιο τὸ θέμα

[*216*] Τούτη ἡ αὐτὴ τουτη πραγματικὴ ἀτομικότητα εἶναι κατ᾽ ἀρχὰς πάλι μιὰ *καθέκαστη* καὶ *καθορισμένη*· ἡ ἀπόλυτη

---

4 Das geistige Tierreich Αυτη ἡ ἔκφραση πιθανὸν εἶναι ἀπὸ τὸν *Ὑπερίωνα* τοῦ (φιλου τοῦ Ἑ) Χαΐλντερλιν που χαρακτηρίζει ἔτσι τους μορφωμένους ἕλληνες αστους τῆς Σμύρνης Τὸ απόσπασμα εἶναι διαφωτιστικὸ και για τὶς προθέσεις ἐδῶ τοῦ Ἑ «Μοῦ φαινόταν ποῦ καὶ ποῦ ὁταν γυρναγα αναμεσα σ᾽ αυτους τους μορφωμένους σὰν νὰ εἶχε κατακερματιστεῖ ἡ ανθρώπινη φυση στην πολυμορφια τοῦ ζωικοῦ βασιλείου (Tierreich) Ὅπως παντοῦ ἔτσι καὶ εδῶ οἱ ἄντρες ἦταν ἰδιαίτερα ξεπεσμένοι και σαπιοι Ορισμενα ζῶα ακουγοντας μουσικη ουρλιαζουν Οι πιὸ παιδευμενοι ὁμως ἄνθρωποι. γελαγανε ὁταν ακουγοταν λόγος για την πνευματικη ὁμορφιὰ και γιὰ τὴν νιότη τῆς καρδιᾶς Οι λύκοι φευγουν ὁταν αναψεις φωτια Οἱ ἄνθρωποι αὐτοι σὰν βλέπαν μιὰ σπίθα λογικῆς γυριζαν ὁπως οι κλέφτες την πλατη τους Σὰν ἔλεγα μια θερμη κουβεντα και για την αρχαια Ελλαδα χασμουριόντουσαν κι υποστηριζαν ὁτι πρεπει να ζοῦμε και στην τωρινη εποχη Δεν ἔχει εξαφανιστει εντελῶς τὸ καλὸ γοῦστο πρόσθετε ενας ἄλλος μὲ σοβαροφανεια Και τὸ απόδειξαν Ὁ ἕνας αστειευόταν σαν βαρκαρης ενας ἄλλος κορδωνόταν και ἔκανε κηρυγμα μὲ αποφθέγματα Ἔτυχε και καποιος που παριστανε τὸν φωτισμενο εμπαίζοντας τὸν ουρανο φωναζε Ποτὲ δεν νοιαστηκα για τὰ πουλιὰ πανω στην στέγη. τὰ προτιμω στὸ χέρι Ἂν τοῦ μιλοῦσες ομως γιὰ τὸν θάνατο αμέσως σταύρωνε τὰ χερια καὶ στην ὁμιλια του σιγὰ σ᾽γὰ ἔφτανε να πεῖ. πόσο ἐπικινδυνο εἶναι ποὺ οἱ παπαδες μας δὲν ἔχουν πιὰ πέραση» (Hölderlin *Hyperion oder der Eremit in Griechenland* 1797-1799. ἔκδ J Schmidt Insel Φραγκφουρτη 1979 σ 29-30· *Ὑπεριων ἢ ὁ ερημίτης στην Ελλαδα*. μτφ Λ Ικέμερευ Ηριδανός. Αθηνα χ χ.. σ. 34-35· πρβλ Ε Hirsch. «Die Beisetzung der Romantiker in Hegels *Phänomenologie*». 1924 εις H Fr Fulda-D Henrich (επ) *Materialien zu Hegels* Phänomenologie des

πραγματικότητα. ώς τὴν ὁποια ξερει τὸν ἑαυτό της. εἶναι ἄρα ἔτσι ὁπως τὴν συνειδητοποιεῖ. ἡ *ἀφηρημενη καθολικη*. ποὺ εἶναι χωρις πληρωση και περιεχόμενο μόνο τὸ κενὸ διανόημα αὐτῆς τῆς κατηγοριας – Πρεπει να ἰδοῦμε πῶς καθορίζεται στις στιγμές της αὐτη ἡ ἔννοια τῆς πραγματικῆς στὸν ἑαυτό της ἀτομικοτητας και πῶς ἡ ἐννοια της για τὸν ἑαυτό της τῆς εἰσδυει στην συνειδηση.

Ἡ ἐννοια αὐτῆς τῆς ἀτομικοτητας ἐτσι ὁπως αὐτη εἶναι ὡς τετοια κατα τὸν ἑαυτό της πασα πραγματικότητα. εἶναι πρῶτα *ἀποτελεσμα*· ἡ ἀτομικοτητα ἀκομη δὲν ἐχει ἐκθεσει την κινηση καὶ τὴν πραγματικοτητα της και τιθεται εδῶ *ἄμεσα ὡς ἁπλὸ αὐτὸ τοῦτον εἶναι* Ἀλλ᾽ ἡ ἀρνητικότητα. ποὺ εἶναι τὸ ἴδιο μ᾽ ὁ,τι φαινομενοποιεῖται ὡς κινηση. ὑπαρχει στὸ *ἁπλὸ αὐτὸ τοῦτο ὡς καθορισμός* ὁποτε τὸ *εἶναι* ἢ τὸ ἁπλὸ αὐτὸ τοῦτο γινεται ἑνα ὁρισμένο πεδιο Ἡ ἀτομικότητα ἀνακύπτει κατὰ συνεπειαν ὡς καταγωγικὴ ὁρισμένη φύση – *ὡς καταγωγικὴ φύση*. γιατι *ὑπάρχει αὐτὴ τουτη* – ὡς καταγωγικα *ὁρισμένη*. γιατὶ τὸ ἀρνητικὸ ἐνεχεται στὸ *αὐτὸ τοῦτο*. ὁπότε τὸ δευτερο εἶναι μιὰ ποιότητα Αὐτὸς ὁ περιορισμὸς τοῦ εἶναι ἐν τούτοις *δὲν* μπορεῖ νὰ *περιορίσει τὸ ἐνεργεῖν* τῆς συνείδησης. γιατὶ αὐτὸ εἶναι ἐδῶ ἕνα τέλειο σχετιζω *ἐμένα πρὸς ἐμένα τὸν ἴδιο*· ἡ σχέση πρὸς ἄλλο. ποὺ θἄταν ὁ περιορισμός του. ἐχει ἀρθεῖ Ἄρα ὁ καταγωγικὸς καθορισμὸς τῆς φύσης εἶναι μόνον ἁπλὴ ἀρχὴ –ἑνα διάφανο καθολικὸ στοιχεῖο ὅπου ἡ ἀτομικότητα τοσο παραμένει ἐλευθερη καὶ ὅμοια μὲ τὸν ἑαυτό της.ὁσο ἀναπτυσσει ἀπρόσκοπτα τὶς διαφορες της καὶ εἶναι ἀμιγὴς ἀλληλεπίδραση με τὸν ἑαυτό της μέσα στὴν πραγματωσή της Ὅπως αἴφνης ὁ ἀόριστος ζωικὸς βίος ἐμφυσᾶ τὴν πνοή του στὸ στοιχεῖο τοῦ

Geisies Suhrkamp Φραγκφουρτη 1973 σ 273 σημ 53) Οι αστοι τῆς Σμύρνης εἶναι δῆθεν αυταρκεις. Δὲν αναγνωριζουν τιποτα ποὺ υπερβαινει την ατομικότητα τους αλλ᾽ ὅταν γινει λόγος για τὸν θάνατό της επιστρεφουν ἀρον ἀρον στην παραδοσιακη δοξασια Αὐτὸ θὰ συμβει μὲ τὸν ατομικιστη εδῶ Θ αναζητησει στην κοινότητα τὸ περιεχόμενο τοῦ κενοῦ αὐτοναφορικοῦ κυκλου του καὶ μαλιστα κατὰ πρωτο λόγο στην αρχαια ἑλληνικη κοινότητα (α΄ ὑποδιαιρεση επόμενου κεφ)

ὑδατος τοῦ ἀέρα ἢ τῆς γῆς και μέσα τους πάλι σε πιὸ καθορισμενες [295] ἀρχες ἐμβαπτίζει ὅλες τὶς στιγμές του σ᾽ αὐτά ἀλλὰ παρα τὸν περιορισμὸ αὐτὸ διατηρεῖ αὐτὲς ὑπὸ τὴν ἐξουσία του καὶ τὸν ἑαυτο του μεσα στὸ ἐν της παραμένοντας ὡς ἡ ταδε ἐπιμερους ὀργανωση ὁ ἴδιος καθολικὸς ζωικὸς βιος

Αὐτὴ ἡ ὁρισμενη καταγωγικὴ *φυση* τῆς συνείδησης, μεσα στην ὁποία ἡ συνειδηση παραμενει ἐλεύθερη και ἀκεραιη ἐμφανίζεται ὡς τὸ ἄμεσο και μοναδικὸ κυριολεκτικὸ *περιεχομενο* τοῦ τι εἶναι σκοπὸς γιὰ τὸ ἀτομο αὐτὸς εἶναι μὲν *ὁρισμενο* περιεχόμενο [5] ἀλλὰ *περιεχομενο* ἐν γένει εἶναι μονον ἐφ᾽ ὁσον ἐξεταζουμε τὴν *αὐτὸ τοῦτο* υπαρξη ἀπομονωμενη ἐνῶ στ᾽ ἀληθεια εἶναι ἡ διαποτισμένη ἀπὸ τὴν ἀτομικοτητα πραγματικότητα, ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα [*217*] ὅπως ἐχει στὸν ἑαυτό της τὴν συνείδηση ὡς καθέκαστη [6] καὶ τίθεται ἀρχικὰ *ὡς ὀντική*, ὄχι ἀκόμη ὡς ἐνεργητική Κατὰ τὸ ἐνεργεῖν, ομως, ἀπὸ τὴν μια αὐτὸς ὁ καθορισμὸς δὲν εἶναι ἕνας περιορισμὸς ἀπὸ τὸν ὁποῖο θἄθελε νὰ βγεῖ γιὰ τὸν λόγο ὁτι, ἰδωμένος ὡς ὀντικὴ ποιότητα εἶναι ὁ ἁπλὸς χρωματισμὸς τοῦ στοιχείου ὅπου κινεῖται ἀπὸ τὴν ἄλλη πάλι, ἡ ἀρνητικοτητα εἶναι *καθορισμὸς* μόνο στὸ εἶναι· τὸ ἴδιο δὲ τὸ *ἐνεργεῖν* δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἀρνητικότητα· στὴν ἐνεργούσα ἀτομικότητα ὁ καθορισμὸς εἶναι κατὰ συνέπεια διαλυμένος στὴν ἐν γένει ἀρνητικότητα, ἤτοι στὴν περιληπτικὴ ἔννοια κάθε καθορισμοῦ

Καθὼς τωρα ἡ ἁπλὴ καταγωγικὴ φύση *ἐνεργεῖ* καὶ ἔχει συνειδηση ὁτι ἐνεργεῖ, εἰσέρχεται στὴν διαφορὰ ποὺ ἀναλογεῖ στὸ ἐνεργεῖν. Αὐτὸ παρίσταται *πρῶτα* ὡς ἀντικείμενο καὶ δὴ ὡς *ἀντικείμενο* ὁπως ἀνήκει ἀκόμη στὴν *συνείδηση* ὡς *σκοπός*, και κατὰ τοῦτο ἀντιτιθέμενο σὲ μιὰ ὑπάρχουσα πραγματικοτητα Ἡ *ἄλλη* στιγμὴ εἶναι ἡ *κίνηση* τοῦ σκοποῦ που παρασταίνεται ὡς στάσιμος, ἡ πραγμάτωση, ὡς συσχετιση τοῦ σκοποῦ μὲ τὴν τυπικότατη ἐνεργὸ πραγματικότητα,

---

5 Ἄλλη αναγνωση «τὸ περιεχόμενο εἶναι μὲν *ὁρισμενο* περιεχόμενο»

6 Ἄλλη αναγνωση «ως καθεκαστον»

ἀρα ἡ παρασταση τῆς ἰδιας τῆς *μετάβασης*. δηλαδὴ τὸ *μεσον* Τὸ *τριτο* εἶναι. τελος. τὸ ἀντικειμενο. ἔτσι ὁπως δὲν ἀποτελεῖ πιὰ *σκοπο*. τοῦ ὁποίου τὸ ἐνεργοῦν ἔχει ἀμεσα συνείδηση ὡς τοῦ *δικοῦ* του. αλλὰ ἔτσι ὁπως ὑπαρχει ἔξω ἀπὸ αὐτὸ και *κατ' αὐτὸ ὡς ἀλλο*. – Αὐτες οἱ διαφορες πλευρὲς πρεπει ὁμως τωρα. συμφωνα μὲ την ἐννοια αὐτῆς τῆς σφαιρας. νὰ τηρηθοῦν ἔτσι που τὸ περιεχομενο [296] νὰ παραμενει τὸ ἴδιο και να μην παρεισφρέει καμμια διαφορα. ουτε τῆς ἀτομικοτητας και τοῦ εἶναι γενικα. οὐτε τοῦ *σκοποῦ* πρὸς την *ἀτομικοτητα ὡς καταγωγικη φύση*. οὔτε πρὸς τὴν ὑπαρχουσα ἐνεργὸ πραγματικοτητα. ὁπως οὐτε τοῦ *μεσου* πρὸς αὐτὴν ὡς ἀπόλυτο *σκοπο*. *οὐτε τῆς διενεργηθείσης ἐνεργοῦ πραγματικότητας* πρὸς τὸν *σκοπο* ἢ τὴν καταγωγικὴ φύση ἢ τὸ μεσον

Κατὰ πρῶτον. ἡ καταγωγικὰ ὁρισμενη φυση τῆς ἀτομικότητας. ἡ ἄμεση οὐσία της δὲν τίθεται λοιπὸν *ἀκομη* ὡς ἐνεργουσα καὶ ἔτσι λεγεται *ἐπιμερους* ἱκανότητα. ταλεντο. χαρακτηρας κ λπ. Αὐτὴ ἡ ἰδιαιτερη βαφὴ τοῦ νοῦ πρεπει νὰ θεωρεῖται ὡς τὸ μοναδικὸ περιεχόμενο τοῦ ἴδιου τοῦ *σκοποῦ* καὶ ἐντελῶς ἀπὸ μόνη της ὡς ἡ πραγματικότητα Ἂν φανταζοταν[7] κανεὶς τὴν συνείδηση νὰ βγαινει ἀπ' ἔξω καὶ νὰ θέλει νὰ φερει ἕνα ἄλλο περιεχόμενο στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα. θὰ την φανταζόταν *σὰν ἕνα μηδὲν* ποὺ κοπιάζει πρὸς *τὸ μηδεν*. – Αὐτὴ ἡ καταγωγικὴ οὐσία μάλιστα δὲν εἶναι μόνο περιεχόμενο *τοῦ σκοποῦ*. εἶναι αὐτὴ *τούτη* καὶ ἡ *ἐνεργὸς πραγματικότητα* ποὺ ἐμφανίζεται κατὰ τἄλλα ὡς *δεδομενο* ὑλικὸ τοῦ ἐνεργεῖν. ὡς *παρευρισκόμενη* και διαπλαστέα ἐντος τοῦ ἐνεργεῖν Τὸ ἐνεργεῖν εἶναι ἀκριβῶς μόνον ἀμιγὴς μεταθεση ἀπὸ τὴν μορφὴ τοῦ εἰσέτι μὴ ἐκτεθειμένου εἶναι στοῦ ἐκτεθειμένου ἡ αὐθυπαρξια ἐκεινης τῆς ἀντιτιθεμενης στην συνειδηση ἐνεργοῦ πραγματικότητας ἔχει ὑποβιβασθεῖ σὲ ψιλὴ κενὴ ἐπιφαση Αὐτη ἡ συνείδηση. ἀποφασιζοντας[8] νὰ πραξει. [*218*] δὲν ἀφήνει ἄρα την ἐπίφαση τῆς ὑπαρχουσας ἐνεργοῦ πραγματικότητας νὰ τὴν παραπλανήσει καὶ πρέπει

---

7. Sich vorstellen Ἔχω την *παρασταση* οτι
8 Sich bestimmen αὐτοκαθορίζομαι

κιολας παυοντας νὰ αγεται και να φερεται μεσα σε κενες σκεψεις καὶ σκοπους, να συγκεντρωθεῖ στὸ καταγωγικὸ περιεχόμενο τῆς οὐσίας της. – Αὐτὸ τὸ καταγωγικὸ περιεχομενο ὑπαρχει μεν κατα την συνειδηση μονον *ἁπαξ και τὸ ἐχει πραγματωσει·* ὁμως ἐχει ἐκπέσει ἡ διαφορα ἀνάμεσα σε κατι που ὑπαρχει κατα *τὴν* συνειδηση μόνον *εντος της*, και σε μιὰ ἔξω της αὐθυπαρκτη ενεργὸ πραγματικοτητα – Μόνο για νὰ ὑπαρξει κατ᾽ *αὐτην* ὁ,τι εἶναι ἡ ἰδια *αὐτὴ τουτη* πρεπει να πραξει, δηλαδὴ ἡ πραξη εἶναι ἀκριβῶς τὸ γιγνεσθαι τοῦ νοῦ *ὡς συνειδησης* [297] Τὸ τι εἶναι *στὸν ἑαυτο της* τὸ ξερει λοιπὸν ἀπὸ την ἐνεργο πραγματικότητα της Το ἀτομο δεν μπορεῖ λοιπὸν να ξέρει τί *εἶναι*. προτοῦ δια τῆς ἐνεργειας φερει τὸν ἑαυτό του στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα – Φαινεται ὅμως ἔτσι ὁτι ἀδυνατεῖ να ὁρίσει τὸν *σκοπὸ* τῆς ἐνεργειας του προτοῦ ἐνεργησει ἀλλὰ συνάμα πρέπει ἀναγκαστικα ὄντας συνειδηση, να ἔχει ἐνωπιόν του την πραξη ἀπὸ πριν ὡς *ἐντελῶς δική του*, ποὺ θα πεῖ *ὡς σκοπό* Τὸ ἄτομο ποὺ πάει νὰ πραξει φαίνεται λοιπὸν να βρίσκεται σ᾽ ἕναν κύκλο, ὁπου κάθε στιγμὴ προυποθέτει ἤδη τὴν ἄλλη, και ἄρα να μὴ μπορεῖ νὰ βρεῖ καμμια ἀφετηρία, διότι μαθαίνει την καταγωγικη του οὐσία, ποὺ πρεπει ἀναγκαστικὰ νὰ εἶναι ὁ σκοπός του, *μονο ἀπὸ τὸ ἐνεργημα*, ἀλλα γιὰ να ἐνεργήσει πρέπει νἄχει *τὸν σκοπὸ ἀπὸ πρίν*. Ὁμως γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς πρεπει νὰ ξεκινᾶ *ἄμεσα* καὶ νὰ δραστηριοποιεῖται ὁποιες κι ἂν εἶναι οἱ περιστάσεις, χωρις περαιτερω ἐνδοιασμοὺς περι *ἀρχῆς*,[9] *μεσης*[10] και τελους γιατὶ ἡ οὐσια και ὑπάρχουσα *αὐτὴ* τούτη φύση του εἶναι ὁλα σ᾽ ἕνα, ἀρχη μέση και τέλος. Ὡς *ἀφετηρία* ἡ φυση του ὑπαρχει στὶς *περιστάσεις* τῆς πραξης, τὸ *ἐνδιαφερον* ποὺ τὸ ἄτομο βρισκει σὲ κάτι δινει δὲ ἤδη τὴν ἀπαντηση στὸ ἐρώτημα Ἂν και τι εἶναι ἐδῶ νὰ καμνουμε. Γιατὶ ἡ φαινομενικὰ παρευρισκομενη ἐνεργὸς πραγματικότητα εἶναι στὸν ἑαυτό της ἡ καταγωγικὴ φυση του ποὺ ἔχει μόνο τὴν ἐπιφαση ἑνὸς *εἶναι* –ἐπιφαση ἐνδιαθετη στὴν ἔννοια τῆς αὐτοδιχαζόμενης ἐνέργειας–, ἀλλὰ δηλωνεται ὡς *δική*

9 Anfang Αλλου. «αφετηρια»
10 Mittel Αλλοῦ· «μέσον»

του καταγωγικὴ φύση[11] ἀπὸ τὸ *ἐνδιαφέρον* ποὺ τῆς[12] βρισκει αὐτο – Τὸ *πῶς* ἢ τα *μέσα* εἶναι ἐξ ἴσου αὐτα καθ᾽ αὐτὰ ὁρισμενα Τὸ *ταλεντο* ὁμοιως δεν εἶναι ἄλλο ἀπ᾽ τὴν ὁρισμενη καταγωγικὴ ἀτομικοτητα ἰδωμενη ὡς *ἐσωτερικὸ μεσον* ἢ *μετάβαση* τοῦ σκοποῦ στὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα Τὸ *ἐνεργὸ* μέσον. ὅμως. κι ἡ πραγματικὴ μεταβαση εἶναι ἡ ἑνότητα τοῦ ταλεντου και τῆς ὑπαρχουσας στὸ ἐνδιαφερον φυσης τοῦ θεματος· στὸ μεσον τὸ μὲν παριστᾶ τὴν πλευρὰ τῆς ἐνεργειας. ἡ δὲ τὴν πλευρα τοῦ περιεχομένου. ἀμφότερα εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀτομικοτητα. ὡς ἀλληλοδιεισδυση τοῦ εἶναι και τῆς ἐνεργειας Ἐκεῖνο λοιπὸν ποὺ ὑπάρχει ἐν προκειμενω εἶναι παρευρισκόμενες *περιστάσεις*. ποὺ εἶναι *στὸν ἑαυτό τους* ἡ καταγωγικὴ φύση τοῦ ἀτόμου· ἔπειτα τὸ ἐνδιαφέρον. ποὺ ἀκριβῶς τὶς θέτει ὡς τὸ [298] *δικό* του. ὡς *σκοπό*· τέλος. ἡ σύνδεση καὶ ἄρση αὐτῆς τῆς ἀντίθεσης στὸ *μέσον* Αὐτὴ ἡ σύνδεση ἐμπίπτει ἡ ἴδια ἀκόμη στὸ ἐσωτερικὸ [*219*] τῆς συνείδησης καὶ τὸ μόλις θεωρημενο ὅλον εἶναι ἡ μία πλευρὰ μιᾶς ἀντίθεσης Ἡ ἐπίφαση ἀντίθεσης αὐτή. ποὺ ἀκόμη ὑπολείπεται αἴρεται ἀπὸ τὴν *μετάβαση* τὴν ἴδια ἢ τὸ *μέσον* –γιατὶ αὐτὸ εἶναι *ἑνότητα* τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ. τὸ ἐναντιο τοῦ καθορισμοῦ ποὺ ἔχει ὡς *ἐσωτερικὸ* μέσον. ἄρα αἴρει τὸν καθορισμὸ αὐτὸ[13] καὶ θέτει τὸν ἑαυτό του αὐτὴ τὴν ἑνότητα τῆς ἐνέργειας καὶ τοῦ εἶναι ἐπίσης ὡς *ἐξωτερικό*. ὡς τὴν ἰδια τὴν ἀτομικότητα ποὺ ἔχει γίνει ἐνεργὰ πραγματική· τουτέστιν αὐτην ποὺ ἔχει τεθεῖ *κατὰ τὸν ἑαυτο της* ὡς τὸ *ὄν* Ἡ συνολικὴ πραξη δὲν ἐξέρχεται κατ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο ἀπὸ τὸν ἑαυτο της μήτε ὡς *περιστασεις* μήτε ὡς *σκοπος* ἢ *μέσον* μητε ὡς *ἔργο*

Μὲ τὸ ἔργο φαίνεται ὅμως νὰ εἰσάγεται ἡ διαφορα τῶν καταγωγικῶν φυσεων τὸ ἔργο. ὅπως ἡ καταγωγικὴ φυση ποὺ ἐκφραζει. εἶναι κατι *ὁρισμένο*. γιατὶ στὸ ἔργο ἡ ἀρνητι-

---

11 Ἄλλη αναγνωση «αλλα ὄντας η *δικη* του καταγωγικη φυση δηλωνεται»

12 Μᾶλλον εννοει την «ενεργὸ πραγματικότητα». ἴσως εννοει την «καταγωγικη φυση» ἂν ἰσχυει ἡ εναλλακτικη ἀνάγνωση (προηγ σημ)

13 Ἄλλη αναγνωση «αἴρει την αντίθεση»

κοτητα καθως τὸ ἐνεργεῖν τὴν ἀπολυει ἐλευθερη[14] ὡς *ὑπαρχουσα ἐνεργὸ πραγματικότητα*. ὑπάρχει ὡς ποιότητα Ἡ συνείδηση ὁρίζεται ὅμως ἀπέναντί του ὡς αὐτὸ ποὺ ἐνέχει τὸν καθορισμὸ ὡς ἀρνητικότητα *ἐν γένει* ὡς ἐνεργεῖν ἄρα αὐτὴ εἶναι τὸ καθόλου ἔναντι ἐκεινου τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ἔργου. μπορεῖ νὰ *συγκρινει* τὸ ἐργο μ᾽ ἄλλα καὶ βασει αὐτοῦ νὰ συλλαβει τὶς ἴδιες τὶς ἀτομικότητες ὡς *διαφορετικές* νὰ συλλάβει τὸ ἄτομο ποὺ εἶναι πιὸ ἐπικαθοριστικὸ[15] στὸ ἔργο του εἴτε ὡς σθεναρότερη βουλητικὴ ἐνεργητικότητα εἴτε ὡς πλουσιότερη φυση. ποὺ θὰ πεῖ μια τῆς ὁποίας ὁ καταγωγικὸς καθορισμὸς εἶναι λιγότερο περιορισμενος –μιὰν ἄλλη. ἀντίθετα. ὡς πιὸ ἀσθενικὴ καὶ ἄπορη φύση Ἐνάντια σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐπουσιώδη διαφορὰ *μεγέθους*. τὸ *ἀγαθὸ* καὶ τὸ *φαῦλο*[16] θὰ ἐξέφραζαν μιὰν ἀπόλυτη διαφορά ἀλλὰ δὲν λαβαίνει χώρα ἐδῶ. Ὅσα τυχὸν ἐκληφθοῦν μὲ τὸν ἕναν ἢ τὸν ἄλλον τρόπο εἶναι μὲ τὸν ἴδιον τροπο ἔργα καὶ ἡμέρες μιᾶς ἀτομικότητας. αὐτοπαρουσίαση κι αὐτοέκφραση της. κι ἄρα ὅλα ἀγαθά. καὶ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ λεχθεῖ τί ἀκριβῶς θἄταν τὸ φαῦλο. Τὸ τυχὸν ἐπονομαζόμενο φαῦλο ἔργο εἶναι ἡ ἀτομικὴ ζωὴ [299] μιᾶς ὁρισμένης φύσης ποὺ πραγματωνεται σ᾽ αὐτό· μόνον ἡ συγκριτικὴ σκέψη θὰ τὸ χαλοῦσε ὑποβιβάζοντάς το σὲ φαῦλο ἔργο. ἀλλὰ αὐτὴ εἶναι κατι κενό. ἀφοῦ ὑπερβαίνει τὴν οὐσία τοῦ ἔργου. τὸ ὁτι εἶναι αὐτοέκφραση τῆς ἀτομικοτητας. ζητώντας και ἀπαιτώντας κατι ἄλλο μεσα του. ἄγνωστο τι – Ἡ σκεψη αὐτὴ θὰ μποροῦσε ν᾽ ἀφορᾶ μόνο τὴν προαναφερθεῖσα διαφορα ἀλλ᾽ αὐτὴ στὸν ἑαυτο της. ὡς διαφορὰ μεγέθους εἶναι ἐπουσιώδης καὶ εἰδικὰ ἐδῶ. ἐπειδὴ τὰ ἀλληλοσυγκρινομενα θὰ ἦσαν διαφορα ἔργα ἢ ἀτομικότητες αὐτὰ δὲν ἀφοροῦν ὁμως ἐπ᾽ οὐδενὶ τὸ ἕνα τὸ ἄλλο τὸ καθενα σχετιζεται μόνο μὲ τὸν ἑαυτό του Μονάχα ἡ καταγωγικὴ φυση εἶναι τὸ *αὐτὸ τοῦτον* ἤτοι αὐτο στὸ ὁποῖο θα μποροῦσε κανεὶς να βασισθεῖ ὡς κριτήριο για να κρίνει τὸ ἐργο.

---

14 Frei entlassen. Πρβλ σ [146/*109*] x σημ.

15. Weiter übergreifendes. Πρβλ. σ [131/*99*] σημ

16 Μὲ τὴν πραγματιστικὴ ἔννοια (δηλ χρηστὸ / ἄχρηστο) ὄχι με την ηθικη σημασια· Gutes καὶ Schlechtes ὄχι Gutes καὶ Böses (ζεῦγος ποὺ ανηκει στην –νεωτερη– ηθική)

και ἀντιστροφως πλην τα δύο ἀντιστοιχοῦν τὸ ένα στ᾽ ἀλλο δὲν ὑπαρχει *κατὰ* την ἀτομικοτητα τιποτα ποὺ να μὴν ὑπαρχει *μεσω* αὐτῆς, ἤτοι καμμία *ενεργὸς πραγματικοτητα* [220] ποὺ νὰ μην εἶναι φυση της και ἐνεργεια της και καμμια ἐνεργεια μητε αὐτὸ τοῦτο της που να μὴν εἶναι ἐνεργα πραγματικό, καὶ μονον αὐτες οἱ στιγμὲς εἶναι νὰ συγχριθοῦν

Δὲν συμβαινουν ἄρα γενικὰ οὔτε *μεταρσιωση*, οὔτε *παραπονο*, οὔτε μετάνοια γιατὶ ὅλα τὰ ὁμοια προέρχονται ἀπὸ τὴν σκεψη που φαντάζεται ἄλλο *περιεχόμενο* καὶ ἄλλο *αὐτὸ τοῦτο* ἀπ᾽ ὅ,τι εἶναι ἡ καταγωγικὴ φύση τοῦ ἀτόμου και ἡ ὑπάρχουσα στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ἐπιτέλεση της Ὅ,τι κι ἂν χαμει καὶ τοῦ συμβεῖ, τὄχει χάμει, καὶ τὸ εἶναι αὐτός· μπορεῖ μόνο νἄχει συνείδηση τῆς καθαρῆς μετάθεσης *τοῦ ἑαυτοῦ του* ἀπὸ τὴν νύχτα τῆς δυνατότητας στὴν ἡμέρα τῆς παρουσίας, τοῦ *ἀφηρημένου αὐτοῦ τουτου* πρὸς τὴν σημασια τοῦ *ἐνεργα πραγματικοῦ* εἶναι, καὶ τὴν βεβαιότητα πὼς ὅ,τι τοῦ προκυψει τὴν ἡμέρα δὲν εἶναι ἄλλο ἀπ᾽ ὅ,τι κοιμόταν τὴν νύχτα. Ἡ συνείδηση αὐτῆς τῆς ἑνότητας εἶναι βεβαια κι αὐτὴ μιὰ σύγκριση, τὰ συγκρινόμενα ἔχουν ὅμως μόνο τὴν *ἐπιφαση* τῆς ἀντίθεσης μιὰ ἐπίφαση τῆς μορφῆς ποὺ κατὰ τὴν αὐτοσυνειδησία τοῦ λόγου, ποὺ λεει ὅτι ἡ ἀτομικότητα εἶναι στὸν ἑαυτο της ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα, δὲν εἶναι τιποτα παραπανω ἀπὸ ἐπιφαση Τὸ ἄτομο, ξεροντας ὁτι μεσα στην ἐνεργὸ πραγματικότητα του δὲν θὰ βρεῖ τίποτ᾽ ἀλλο ἀπὸ τὴν ἑνότητα της μαζί [300] του ἢ μέσα στὴν ἀληθεια της μόνο τὴν βεβαιότητά του γιὰ τὸν ἑαυτο του, και ὁτι πετυχαίνει λοιπὸν παντα τὸν σκοπό του, μπορεῖ λοιπὸν *να βιωσει μονο χαρὰ ἀπὸ τὸν ἑαυτο του* [17]

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια ποὺ σχηματιζει γιὰ τον ἑαυτο της ἡ συνείδηση ἡ ὁποια εἶναι βέβαιη γιὰ τὸν ἑαυτο της ὡς ἀπόλυτης ἀλληλοδιείσδυσης τῆς ἀτομικοτητας καὶ τοῦ εἶναι ἂς δοῦμε ἂν τῆς τὴν ἐπιβεβαιωνει ἡ ἐμπειρια κι ἀν συμφωνεῖ ἡ πραγματικοτητα της μ᾽ αὐτήν Τὸ ἔργο εἶναι ἡ πραγματικοτητα μὲ τὴν ὁποια προικιζει ἡ συνειδηση τὸν ἑαυτό της εἶναι ἐκεῖ ὁπου τὸ ἄτομο εἶναι κατ αὐτὴν ὁ τι εἶναι *αὐτὸ τοῦτο*

---

17 Ἡ «*στον εαυτο του*»

ἔτσι δε ωστε ἡ συνειδηση *κατὰ τὴν ὁποια* τὸ ἄτομο προκυπτει στὸ ἔργο δεν εἶναι ἡ ἐπιμερους ἀλλα ἡ *καθολικη* συνειδηση στὸ ἔργο ἔβγαλε γενικα τὸν ἑαυτό της ἔξω στὸ στοιχεῖο τῆς καθολικοτητας, στὸν ἀκαθόριστο χῶρο τοῦ εἶναι. Ἡ ἀποσυρομενη ἀπὸ τὸ ἐργο της συνειδηση εἶναι στὴν πραγματικοτητα ἡ καθολικη[18] –γιατι μεσα σ᾽ αὐτὴ την ἀντιθεση γινεται ἡ *ἀπολυτη ἀρνητικοτητα*, ἤτοι τὸ ἐνεργεῖν– ἔναντι τοῦ ἔργου της, τὸ ὁποῖο εἶναι ἡ *ὁρισμενη*·[19] ὑπερβαινει λοιπὸν τὸν ἑαυτό της ὡς ἔργο καὶ εἶναι ἡ ἰδια ὁ ἀκαθόριστος χῶρος ποὺ δεν βρισκει να πληροῦται ἀπὸ τὸ ἔργο της Ἂν πρωτυτερα στὴν ἔννοια η ἑνοτητα τους ὡστοσο διατηροῦνταν αὐτὸ συνέβαινε ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ ἔργο ὡς *ὑπάρχον* ἐργο ἀναιροῦνταν. Ἀλλ ὑποτίθεται ὁτι *ὑπαρχει*, ὁπότε πρεπει νὰ δοῦμε πῶς, μέσα στὸ *εἶναι* του, ἡ ἀτομικότητα θὰ διατηρήσει την καθολικοτητά της καὶ θὰ ξέρει νὰ ἱκανοποιηθεῖ – Ἀρχικα πρέπει νὰ ἐξετασθεῖ καθ᾽ αὐτὸ τὸ ἔργο ποὺ ἔχει γινει Εἶναι ἀποδεκτης ὁλης τῆς φύσης τῆς ἀτομικότητας· τὸ *εἶναι* του εἶναι ἄρα κι αὐτὸ μιὰ ἐνέργεια, ὁπου ὅλες οἱ διαφορὲς ἀλληλοδιαπερνῶνται καὶ διαλύονται τὸ ἔργο ρίχνεται λοιπὸν ἔξω σὲ μιὰ *ὑπόσταση* [*221*] ὅπου πραγματικὰ ὁ *καθορισμὸς* τῆς καταγωγικῆς φύσης ἐκπτύσσεται ἐναντια σ᾽ ἄλλες ὁρισμενες φύσεις, ἐπεμβαίνει μεσα τους, ὁπως αὐτὲς οἱ ἄλλες μεσα του, και χάνεται ὡς ἐξαφανιζομενη στιγμὴ σ᾽ αὐτὴ τὴν γενικὴ κινηση. Ἐνῶ *ἐντὸς* τῆς *ἔννοιας* τῆς αὐτῆς καθ᾽ ἑαυτὴν πραγματικῆς ἀτομικοτητας ὁλες οἱ στιγμές, περιστασεις, σκοπός, μεσον, και ἡ πραγματωση εἶναι ὅμοιες ἡ μία μὲ τὴν ἄλλη, ἡ δὲ καταγωγικη φύση ἰσχυει μόνον ὡς [301] καθολικὸ στοιχεῖο, ἀντιθετα, ὁταν αὐτὸ τὸ στοιχεῖο γινει ἀντικειμενῶδες εἶναι, ὁ *καθορισμός* του ἔρχεται στὸ φῶς ὡς τετοιος μεσα στὸ ἔργο κι ἀποκτᾶ τὴν ἀληθεια του στὴν διαλυση του Ἀκριβεστερα ἡ διάλυση παρουσιάζεται ἔτσι ὥστε μεσα σ᾽ αὐτὸ τὸν καθορισμὸ τὸ ἄτομο ἔγινε ἐνεργα πραγματικὸ ὡς *τόδε τι* γιὰ τὸν ἑαυτό του ἀλλ᾽ αὐτὸς δὲν εἶναι μόνο περιεχόμενο τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας εἶναι ἐξ ἴσου

18 Ἄλλη αναγνωση «τὸ καθολικό»

19 Ἄλλη αναγνωση «τὸ *ὁρισμένο*»

μορφη της δηλαδὴ ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα ὡς τέτοια ἐν γένει εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ καθορισμὸς τοῦ νὰ εἶναι κατι ἀντίθετο μὲ την αὐτοσυνειδησια Ἀπὸ τουτη τὴν ἄποψη ἐμφανίζεται ὡς ἡ *ξενη* ἐνεργὸς πραγματικότητα, ἐξαφανισμένη ἀπὸ τὴν ἔννοια, μόνο *παρευρισκομενη* Τὸ ἔργο *εἶναι* που θὰ πεῖ ὅτι ὑπαρχει πρὸς ἄλλες ἀτομικοτητες καὶ κατ᾽ αὐτες εἶναι μια ξενη ἐνεργὸς πραγματικότητα στὴν θέση τῆς ὁποιας *αὐτὲς* πρεπει να θεσουν τὴν δική τους, προκειμένου να δώσουν στὸν ἑαυτό τους μὲ *δικη τους* ἐνεργεια συνειδηση τῆς *δικῆς τους* ἑνότητας μὲ τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα ἤτοι τὸ *δικό τους* –τεθειμενο ἀπὸ την *δικη τους* καταγωγικὴ φυση– ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ ἔργο εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ *ἰδιαίτερο* ἐνδιαφέρον αὐτοῦ τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖο μεταπλαθεται ἔτσι σὲ κάτι ἄλλο. Τὸ ἔργο εἶναι λοιπὸν γενικῶς κατι παροδικὸ ποὺ τὸ ἀφανίζει ὁ ἀνταγωνισμὸς ἄλλων δυνάμεων και ἐνδιαφεροντων, ἐνῶ παρουσιάζει τὴν πραγματικότητα τῆς ἀτομικότητας μᾶλλον ὡς ἐξαφανιζόμενη παρὰ ὡς ἐπιτελεσμένη.

Γεννιεται λοιπὸν γιὰ τὴν συνείδηση μέσα στὸ ἔργο της ἡ ἀντίθεση τοῦ ἐνεργεῖν καὶ τοῦ εἶναι, ποὺ στὰ προγενέστερα σχηματα τῆς συνείδησης ἦταν συνάμα ἡ *ἀφετηρία* τῆς ἐνέργειας, ἐνῶ ἐδῶ μόνον *ἀποτέλεσμα* Στὴν πραγματικότητα αὐτὴ ἡ ἀντίθεση ὑπέκειτο ὁμοίως ἐκεῖ, ἀφοῦ ἡ συνείδηση κινοῦσε νὰ πράξει ὡς μιὰ *στὸν ἑαυτό της* πραγματικὴ ἀτομικότητα γιατὶ προυπόθεση τῆς πράξης ἦταν ἡ *ὁρισμένη καταγωγικη φύση* ὡς τὸ *αὐτὸ τοῦτο*, ἡ δὲ καθαρὴ ἐπιτελεση γιὰ τὴν ἐπιτέλεση τὴν εἶχε γιὰ *περιεχόμενο* Πλὴν τὸ καθαρὸ ἐνεργεῖν εἶναι ἡ *ὅμοια* μὲ τὸν *ἴδιο* τὸν ἑαυτό της μορφή, ποὺ τῆς εἶναι ἄρα ἀνόμοιος ὁ *καθορισμὸς* τῆς καταγωγικῆς φυσης Εἶναι ἀδιάφορο, ἐδῶ ὅπως ἀλλοῦ ποιό ἀπὸ τὰ δύο θὰ ὀνομασθεῖ *ἔννοια* καὶ ποιό *πραγματικότητα* ἡ καταγωγικὴ φύση εἶναι τὸ *νοούμενο* ἢ τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ἔναντι τῆς ἐνεργειας ὁπου πρωτοεχει τὴν πραγματικότητά της [302] δηλαδὴ ἡ καταγωγικὴ φύση εἶναι τὸ *εἶναι* τῆς ἀτομικότητας τόσο ὡς τέτοιας ὅσο και ὡς ἔργου ἡ δὲ ἐνεργεια ἡ καταγωγικὴ *ἔννοια* ὡς ἀπόλυτη μεταβαση, δηλαδὴ ὡς τὸ *γίγνεσθαι* [20] Ἡ συν-

20 Πρβλ παλι σ [77/59]

είδηση αὐτὴ τὴν *ἀναντιστοιχία* τῆς ἐννοιας καὶ τῆς πραγματικότητας ποὺ ἡ ἰδια τὴν ἐχει στὴν οὐσια της, τὴν δοκιμάζει ἐμπειρικὰ στο ἔργο της μεσα του γινεται λοιπὸν δι᾽ ἑαυτην ὁπως εἶναι στ᾽ ἀληθεια και ἡ κενη ἔννοια της για τὸν ἑαυτο της ἐξαφανίζεται

[222] Σ᾽ αὐτη τὴν θεμελιωδη ἀντιφαση τοῦ ἐργου τὸ ὁποῖο εἶναι ἡ ἀλήθεια τῆς ἐν λογω αυτῆς τουτης πραγματικῆς γιὰ τὸν ἑαυτό της ἀτομικότητας προκυπτουν ἄρα παλι ὡς ἀντιφατικὲς ὁλες οἱ ὀψεις τῆς τελευταιας δηλαδὴ τὸ ἔργο ὀντας τὸ ἔκθετο περιεχομενο τῆς συνολικῆς ἀτομικοτητας βγαλμενο ἐξω ἀπὸ την *ἐνεργεια* ποὺ εἶναι ἡ ἀρνητικὴ ἑνότητα και κρατᾶ ἐγκλωβισμενες ὅλες τὶς στιγμές, καὶ τοποθετημένο στὸ *εἶναι*, ἀφηνει τώρα τὶς στιγμὲς ἐλεύθερες [21] στὸ στοιχεῖο τῆς ὑποστασης γινονται δὲ ἀδιάφορες ἡ μια πρὸς τὴν ἄλλη Ἔννοια καὶ πραγματικότητα χωριζονται λοιπὸν σὲ σκοπὸ καὶ σ᾽ ὁ τι εἶναι ἡ *καταγωγικὴ οὐσιότητα* Εἶναι τυχαῖο ὁτι ἔχει ἀληθινὴ οὐσία ὁ σκοπὸς ἢ ὅτι γίνεται σκοπὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο Ἔννοια καὶ πραγματικότητα ἀποσυνδέονται ἐξ ἴσου πάλι ὡς *μετάβαση* στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα κι ὡς *σκοπός* ἤτοι εἶναι τυχαῖο ὁτι ἐπελέγη τὸ *μέσον* ποὺ ἐκφραζει τὸν σκοπό Καί, τέλος ἔχουν δὲν ἔχουν ἐγγενὴ ἑνότητα αὐτὲς οἱ ἐσωτερικὲς στιγμὲς μαζί, [δηλαδὴ] τὸ *ἐνεργεῖν* τοῦ ἀτόμου, [αὐτὸ] εἶναι πάλι κάτι τυχαῖο πρὸς τὴν *ἐνεργὸ πραγματικοτητα* ἐν γένει ἡ *τύχη* ἀποφασίζει τοσο ὑπὲρ ὅσο καὶ κατα ἑνὸς κακοπροσδιορισμένου σκοποῦ κι ἑνὸς κακοεπιλεγμένου μέσου

Ναὶ μὲν γιὰ τὴν συνείδηση προκύπτει τώρα ἄρα στὸ ἔργο της ἡ *ἀντίθεση* θέλησης καὶ ἐπιτέλεσης σκοποῦ καὶ μεσων, καὶ πάλι ὅλου μαζὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς ἴδιας τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας ὁ,τι γενικὰ περιλαμβανει *μέσα της ἡ τυχαιότητα τοῦ ἐνεργεῖν της* [22] ἀλλὰ ἐπίσης παρίσταται καὶ ἡ *ἑνότητα* καὶ *ἀναγκαιότητα* τοῦ ἴδιου· αὐτὴ ἡ πλευρὰ ἐπικαθορίζει τὴν πρώτη.[23] ἐνῶ ἡ *ἐμπειρία* τῆς *τυχαιότητας τοῦ ἐνεργεῖν* εἶναι ἡ ἴδια μόνο *τυχαία ἐμπειρία* Ἡ *ἀναγκαιό-*

---

21 Πρβλ σ [146/*109*].

22. Ἄλλη αναγνωση «ὅ τι γενικα περιλαμβανει *μεσα του την τυχαιοτητα τοῦ ἐνεργειν της*»

23 Πρβλ σ [131/*99*] σημ

τητα τοῦ ἐνεργεῖν συνισταται στὸ ὅτι ὁ *σκοπὸς* [303] σχετιζεται ὁπωσδήποτε μὲ τὴν *ἐνεργὸ πραγματικοτητα*. αὐτὴ δὲ ἡ ἑνότητα εἶναι ἡ ἐννοια τοῦ ἐνεργεῖν ὑπαρχει πραξη διοτι τὸ ἐνεργεῖν εἶναι αὐτο καθ' ἑαυτὸν ἡ οὐσια τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας Στὸ ἔργο προκυπτει μὲν ἡ τυχαιοτητα που ἐχει τὸ *ἐπιτελεσμενο* ἔναντι τῆς *θέλησης* καὶ τῆς *ἐπιτελεσης* κι αυτὴ ἡ ἐμπειρία. που φαινεται ἀναγκαστικα νὰ ἰσχυει ὡς ἡ ἀληθεια. ἀντιφασκει μὲ την ὡς ἀνω ἐννοια πραξεως Ὡστοσο. ἂν ἐξετάσουμε τὸ περιεχομενο αὐτῆς τῆς ἐμπειριας στην πληροτητά του. βλεπουμε ὅτι εἶναι τὸ *ἐξαφανιζομενο ἔργο* αὐτὸ που *διατηρεῖται* δεν εἶναι τὸ *ἐξαφανιζεσθαι*. παρὰ το ἐξαφανιζεσθαι εἶναι τὸ ἴδιο ἐνεργὸ κι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἔργο ὁποτε ἐξαφανίζεται κι αὐτὸ μαζί του τὸ *ἀρνητικὸ καταποντίζεται κι αὐτὸ* μαζὶ με τὸ *θετικο*. τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ *ἄρνηση*

Αὐτη ἡ ἐξαφανιση τῆς ἐξαφάνισης ἐνεχεται στὴν ἴδια τὴν ἔννοια τῆς αὐτῆς τούτης πραγματικῆς ἀτομικότητας γιατι ἐκεῖ ὁπου ἐξαφανίζεται τὸ ἔργο ἢ ὅ.τι ἐξαφανίζεται στὸ ἔργο κι αὐτὸ χάρη στὸ ὁποῖο ὁ.τι ὀνομασθηκε ἐμπειρια ὑποτιθεται ὁτι ὑπερισχύει τῆς ἔννοιας ποὺ ἔχει ἡ ἀτομικότητα γιὰ τὸν ἑαυτό της. εἶναι ἡ *ἀντικειμενικὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα* αὐτὴ εἶναι ὅμως μία στιγμή. ἡ ὁποία ὡς καὶ σ' αὐτὴ τὴν συνείδηση δὲν ἔχει πια καμμία ἀλήθεια καθ' αὐτήν· ἡ ἀλήθεια συνίσταται μόνο στὴν ἑνότητα αὐτῆς μὲ τὸ ἐνεργεῖν. *ἀληθινὸ ἔργο* εἶναι δὲ μόνον ἡ ἑνότητα τούτη τοῦ *ἐνεργεῖν καὶ* τοῦ *εἶναι*. *θελησης* καὶ *ἐπιτέλεσης*. Γιὰ τὴν συνείδηση. [223] λόγω τῆς βεβαιότητας ποὺ ὑπόκειται τοῦ πραττειν της ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα ποὺ τῆς *ἀντιτίθεται* εἶναι λοιπὸν ἡ ἴδια κατι ποὺ ὑπάρχει μόνο *κατ' αὐτην* αὐτῆς. ὡς ἐνδοεπιστραμμένης αὐτοσυνειδησιας γιὰ τὴν ὁποία ἔχει ἐξαφανισθεῖ πάσα ἀντιθεση. δὲν μπορεῖ πλέον νὰ τῆς προκύψει ἡ ἀντιθεση ὑπ' αὐτὴ τὴν μορφὴ τοῦ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* της ἔναντι τῆς *ἐνεργοῦ πραγματικοτητας* ἀντιθέτως ἡ ἀντίθεση κι ἀρνητικότητα ποὺ ἀναφαινεται στὸ ἔργο δὲν θιγει συνεπῶς μονο τὸ περιεχόμενο τοῦ ἔργου ἢ και τῆς συνειδησης ἀλλὰ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ὡς τέτοια καὶ ἄρα τὴν ἀντίθεση ποὺ ὑπάρχει μόνον ἐξ αἰτιας της καὶ διαμεσου της. καὶ τὴν ἐξαφανιση τοῦ ἔργου. Μ' αυτὸ τον τροπο ἀνακλᾶται ἄρα ἡ συνείδηση

απὸ το παροδικὸ ἔργο της στὸν ἑαυτο της και ἰσχυρίζεται ὁτι ἡ [304] ἐννοια και βεβαιότητα της εἶναι τὸ *ὑπαρχον* και τὸ *μονιμο*[24] ἐναντια στὴν ἐμπειρια τῆς *τυχαιοτητας* τοῦ ἐνεργεῖν στην πραξη δοκιμαζει ἐμπειρικα την ἐννοια της, ὁπου ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα εἶναι μόνο στιγμη, κατι *κατ᾽ αὐτην*, ὀχι τὸ αὐτο καθ᾽ αὑτο δοκιμαζει την ἐνεργο πραγματικότητα ὡς εξαφανιζομενη στιγμη και ἀρα αὐτη ἰσχυει για την συνειδηση μονον ὡς ἐν γενει *εἶναι* που ἡ καθολικοτητα του εἶναι τὸ ιδιο με τὸ ἐνεργεῖν. Αὐτη ἡ ενοτητα εἶναι τὸ ἀληθινὸ ἐργο εἶναι *τὸ ἴδιο* τὸ *θέμα*.[25] αὐτὸ ποὺ ἐπιβαλλεται[26] διχως ἀλλο και δοκιμαζεται ἐμπειρικα ὡς το μονιμο, ἀνεξαρτητως τοῦ θεματος[27] τὸ ὁποῖο συνιστᾶ ἡ *τυχαιοτητα* τοῦ ἀτομικοῦ ἐνεργεῖν ὡς τετοιου, τῶν περιστασεων, τῶν μεσων καὶ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας

Τὸ ἴδιο τὸ *θέμα* εἶναι ἀντιθετο μ᾽ αὐτὲς τὶς στιγμὲς μόνον ἐφ᾽ ὁσον ὑποτίθεται ὁτι ἰσχυουν μεμονωμένες, ὡστόσο, ὀντας τὸ ἴδιο ἀλληλοδιείσδυση τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας και τῆς ἀτομικότητας, εἶναι οὐσιαστικα ἡ ἑνότητα τους εἶναι ἐξ ἴσου ἕνα ἐνεργεῖν καί, ὡς ἐνεργεῖν, *καθαρὸ ἐνεργεῖν* γενικα, *κατὰ τοῦτο ἐξ ἴσου ἐνεργεῖν τοῦ τάδε ἀτομου*, καὶ αὐτο τὸ ἐνεργεῖν ὡς κατι ποὺ ἀνηκει ἀκόμη τοῦ ἀτόμου σ᾽ ἀντιθεση μὲ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ὡς *σκοπός*· ἐπίσης εἶναι ἡ *μετάβαση* ἀπὸ τὸν καθορισμὸ αὐτὸ στὸν ἀντίθετο· και τέλος, μιὰ *ἐνεργὸς πραγματικότητα* ποὺ ὑπαρχει *πρὸς τὴν συνείδηση*. *Το ἴδιο* τὸ *θεμα* ἀποτυπωνει λοιπὸν τὴν *νοητικη* οὐσιότητα, ὁπου ὁλες οι στιγμὲς αὐτες ἐχουν ἀρθεῖ ὡς ἰσχύουσες καθ᾽ αὑτες, ἄρα ἰσχύουν ὡς καθολικὲς μόνο, κι ὅπου γιὰ τὴν συνείδηση ἡ βεβαιότητά της δι᾽ ἑαυτὴν εἶναι ἀντικειμενώδης ὀντότητα *ἕνα θέμα* [28] τὸ ἀντικειμενο ποὺ γεννιέται ἀπὸ τὴν αὐτοσυνειδησία ὡς *δικό της* χωρὶς νὰ παυει να εἶναι ἀδεσμευτο (freier) κυριολεκτικὸ ἀντικειμενο – Τὸ

---

24 Behauptet [ ] als «καταφασκει» / «επιβαλλει την ἔννοια και βεβαιοτητα της ως .»

25 Die Sache selbst. Βλ σ [11/9] σημ 4

26 Sich behauptet· αὐτοκαταφασκεται / επιβαλλεται

27 Sache Βλ σ [11/9], σημ 2

28 Sache Σημαινει καὶ «πραγμα» και αποδιδεται επισης ἔτσι

πραγμα τῆς κατ᾽ αἰσθηση βεβαιότητας και τῆς ἀντιληψης ἀντλεῖ τώρα κατὰ την αὐτοσυνειδησια το νόημα του μονάχα ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν ἴδια σ᾽ αὐτὸ στηρίζεται η διαφορὰ *πραγματος* και *θεματος*.[29] – Ἡ αὐτοσυνειδησια θὰ διανυσει ἐπ᾽ αὐτοῦ μια κινηση ἀντιστοιχη τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιοτητας και τῆς ἀντιληψης

Στὸ *ἰδιο* το *θεμα*, ὡς ἐξαντικειμενισμενη ἀλληλοδιεισδυση τῆς ἀτομικότητας καὶ τῆς ἰδιας τῆς ἀντικειμενικότητας προεκυψε λοιπον για την αὐτοσυνειδησια ἡ αληθινη της ἐννοια τοῦ ἑαυτοῦ της, ἠτοι ἀπέκτησε συνειδηση τῆς ὑφισταμενης οὐσιας της [305] Συναμα ἡ ἰδια ὁπως ὑπαρχει ἐδῶ εἶναι ἀρτισύστατη καὶ ἄρα *ἄμεση* συνειδηση τῆς ὑφισταμενης οὐσιας της, κι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀκριβης τρόπος που [224] ἡ νοητικὴ οὐσια ὑπαρχει εδῶ χωρις νὰχει ἀκομη φθασει στὴν ἀληθινὰ πραγματικὴ ὑφιστάμενη οὐσία. *Τὸ ἴδιο* τὸ *θέμα* ἔχει, σ᾽ αὐτη τὴν ἄμεση συνείδηση τοῦ ἴδιου, τὴν μορφὴ τῆς *ἁπλῆς οὐσιας*, ποὺ ὡς καθόλου περιέχει ὅλες τὶς διαφορες στιγμες της μεσα της καὶ τοὺς ἀποδίδεται, ἀλλὰ καὶ παλι εἶναι ἀδιάφορη ἀπέναντί τους ὡς ὁρισμένων στιγμῶν κι ἐλευθερη καθ᾽ αὐτήν, ἐνῶ *λογίζεται* ὡς αὐτὸ τὸ *ἁπλό*, *ἀφηρημένο* θέμα τὸ ἰδιο, *ὡς ἡ οὐσία*. Οἱ διάφορες στιγμὲς τοῦ καταγωγικοῦ καθορισμοῦ, δηλαδὴ τοῦ *θέματος* τοῦ *τάδε* ἀτομου, τοῦ σκοποῦ του, τῶν μέσων, τῆς ἐνεργειας τῆς ἴδιας καὶ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας, εἶναι κατ᾽ αὐτὴ την συνείδηση, ἀφ᾽ ἑνος, καθεκαστες στιγμές, τὶς ὁποῖες μπορεῖ ν᾽ ἀφήσει καὶ νὰ ἐγκαταλειψει ἔναντι *τοῦ ἴδιου* τοῦ *θέματος*· αφ᾽ ἑτερου δέ, ἔχουν ὅλες τὸ ἴδιο τὸ θέμα γιὰ οὐσια μόνον ἐφ᾽ ὅσον αὐτο, ὀντας τὸ *ἀφηρημένο* καθολου τους, βρισκεται *σὲ* καθε μιὰ ἀπὸ τὶς διαφορες αὐτὲς στιγμὲς καὶ δύναται να εἶναι *κατηγορούμενό* της. Τὸ ἴδιο δὲν εἶναι ἀκομη τὸ ὑποκειμενο, παρὰ ὡς ὑποκειμενα λογιζονται ἐκεῖνες οἱ στιγμες, γιατι ἐμπιπτουν στὴν πλευρὰ τῆς *καθεκαστότητας* ἐν γενει ἐνῶ τὸ ἰδιο τὸ θεμα εἶναι ἀρχικὰ μονο τὸ ἁπλα καθολικό Εἶναι τὸ *γενος* που βρισκεται σ᾽ ὅλες τὶς στιγμὲς αὐτὲς ὡς *εἴδη* του κι εἶναι ἐξ ἰσου ἐλεύθερο ἀπ᾽ αὐτές

---

29 Ding και Sache

Λεγεται *ἔντιμη* ἡ συνειδηση[30] ἡ ὁποία ἀφ᾽ ενός. ἔχει φθασει σ᾽ αὐτη τὴν ἰδεοκρατία τὴν ὁποια ἐκφραζει *τὸ ἴδιο τὸ θεμα*. και ἀφ ἑτερου αὐτο. ὡς τὴν εν λόγω τυπικὴ καθολικότητα τὸ λογαριαζει ὡς τὸ ἀληθες· ἡ συνειδηση τὴν ὁποία ἐνδιαφερει παντα μόνον αὐτό. ἡ ὁποια ὡς ἐκ τούτου ἄγει καὶ φέρει τὸν ἑαυτο της μέσα στὶς διαφορες στιγμὲς ἢ εἴδη τοῦ ἴδιου τοῦ θεματος και. ἐφ᾽ ὁσον δεν τὸ προσεγγίζει μεσα στην μιά τους δηλαδη σὲ μια σημασία. γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ βάζει στὸ χερι μεσα στὴν ἀλλη. ὁπότε στὴν πραγματικότητα παντοτε κατακτᾶ την ἱκανοποιηση τῆς ὁποιας αὐτὴ ἡ συνείδηση κατὰ τὴν ἐννοια της ὑπετιθετο ὁτι μετεχει Ὁποια κι ἂν εἶναι ἡ ἔκβαση. ἡ συνείδηση ἔχει ἐπιτελεσει κι ἐπιτυχει *τὸ ἴδιο τὸ θέμα*. διότι. ὡς αὐτὸ τὸ *καθολικὸ* γένος ἐκείνων τῶν στιγμῶν. εἶναι κατηγόρημα ὅλων.

[306] Ἂν δὲν φέρνει ἕναν *σκοπὸ στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα*. τότε τὸν *θέλησε* παρ᾽ ὁλ᾽ αὐτά. κάτι ποὺ σημαίνει ὁτι θεωρεῖ πὼς *τὸ ἴδιο τὸ θέμα* εἶναι ὁ *σκοπὸς* ὡς σκοπός. τὸ *ἀμιγὲς ἐνεργεῖν*. τὸ ὁποῖο δὲν κάμνει τίποτα ὁπότε μπορεῖ νὰ ἐκφράζεται καὶ νὰ παρηγοριέται λέγοντας πὼς ὅλο καὶ κατι *ἔγινε*[31] Ἀφοῦ τὸ καθόλου περιέχει ὡς καὶ τὸ ἀρνητικὸ ἢ τὴν ἐξαφανιση ὡς ὑπαγόμενη σ᾽ αὐτό. μέχρι καὶ τὸ ὅτι τὸ ἔργο αὐτεκμηδενίζεται εἶναι ἐνέργεια *τῆς συνείδησης*· αὐτὴ προκάλεσε τοὺς ἄλλους νὰ το κάμουν. καὶ δὲν παύει ν᾽ ἀντλεῖ ἱκανοποίηση *ἀπὸ τὴν ἐξαφάνιση* τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητάς της. σὰν τὰ κακὰ παιδιά. τὰ ὁποῖα. στὴν σφαλιάρα ποὺ δέχονται ἀπολαμβάνουν *τὸν ἑαυτό τους*. ἐννοεῖται ὡς αἰτία της Ἂν πάλι ἡ συνειδηση *δὲν δοκίμασε κἂν* νὰ ὑλοποιήσει τὸ ἴδιο τὸ θεμα καὶ *δὲν ἔκαμε τὸ παραμικρο* τότε δὲν εἶχε *τὴν διάθεση*[32] *τὸ ἴδιο τὸ θεμα* εἶναι ἴσα ἴσα γι᾽ αὐτὴν *ἑνότητα τῆς ἀπόφασής* της καὶ *τῆς πραγματικότητας* ἰσχυρί-

---

30 Μόνο στην ηθικη συνειδηση (Gewissen) θὰ ξεπερασθεῖ τὸ σχῆμα τῆς ἔντιμης συνειδησης καθως εκεῖ τὸ ἴδιο τὸ θέμα θὰ εἶναι υποκειμενο κι ὄχι κατηγορουμενο Βλ σ [471/346]

31 Daß doch immer etwas *getan* und *getrieben* worden ist – Tun und treiben εἶναι στερεότυπη ἔκφραση ποὺ ἀποδίδω ἀλλοῦ «ἔργα και ἡμέρες» καὶ σημαινει κυριολεκτικα *ενεργειν και ασκεῖν*

32 So hat es nicht *gemocht* Mögen σημαίνει *μπορῶ* και *θελω*

ζεται ὅτι ἡ *ἐνεργος πραγματικοτητα* δεν εἶναι *παρὰ ἡ διαθεση* της [33] – Τελος, κατι προέκυψε ἐν γένει ἐνδιαφερον γι᾽ αὐτὴν χωρὶς τὴν συνδρομη της τοτε ἡ *ἐνεργὸς πραγματικοτητα* αὐτὴ εἶναι γι᾽ αὐτὴν τὸ ἰδιο τὸ θέμα ἀκριβῶς ἀναλογα μὲ τὸ ἐνδιαφερον που βρισκει σ᾽ αὐτην [225] κι ἂς μὴν τὴν ἐχει παραγαγει ἡ ἰδια ἂν εἶναι ἕνα τυχερὸ που συμβαινει προσωπικα σ᾽ αὐτην τοτε ἐπιμενει σ᾽ αὐτὸ ὡς δικό της *ἐνεργημα* καὶ *ἀνδραγαθημα* (*Verdienst*)· ἂν κατα τἀλλα εἶναι ἕνα παγκόσμιο συμβάν που σὲ τιποτα δεν την ἀφορᾶ περαιτερω και τοτε τὸ κάμνει δικο της το *απραγμον ἐνδιαφερον* ἰσοδυναμεῖ γι᾽ αὐτὴν με *την στρατευση* της ὑπὲρ ἢ κατα αὐτοῦ, με τὸ να τὸ *ἀντιπολιτευεται* ἢ να *συμπολιτευεται* μ᾽ αὐτο

Ἡ *ἐντιμότητα* τῆς ἐν λόγω συνείδησης καθως καὶ ἡ ἱκανοποιηση, ποὺ βιώνει ἀπὸ παντοῦ συνιστανται *προφανῶς*, στην πραγματικότητα στὸ ὁτι *δὲν βάζει μαζὶ* τις *σκέψεις* της [34] ποὺ ἔχει γιὰ τὸ ἴδιο τὸ θεμα *Τὸ ἴδιο τὸ θεμα* εἶναι γι᾽ αὐτὴν *τόσο δικό της* θεμα ὅσο καὶ *ἐπ᾽ οὐδενὶ ἔργο*, ἢ τὸ *ἀμιγὲς ἐνεργεῖν* καὶ ὁ *κενὸς σκοπός*, ἢ καὶ μιὰ *ἀδρανὴς ἐνεργὸς πραγματικότητα*· ἀναδεικνύει τὴν μία σημασια μετὰ τὴν ἄλλη σὲ ὑποκείμενο αὐτοῦ τοῦ κατηγορούμενου, καὶ ξεχνᾶ τὴν μία μετὰ τὴν ἄλλη. Τώρα στὸ ψιλὸ εἶχα *θελήσει* ἢ καὶ στὸ *δὲν* εἶχα *διάθεση*, τὸ ἴδιο τὸ θέμα ἔχει τὴν σημασία τοῦ *κενοῦ σκοποῦ* και τῆς *νοητῆς* ἑνότητας θέλησης κι ἐπιτέλεσης Ἡ παρηγοριὰ [307] γιὰ τὸν ἐκμηδενισμὸ τοῦ σκοποῦ, ὅτι *ὡστόσο θέλησες* ἢ *ὡστόσο ἐνήργησες ἀμιγῶς*, ὁπως κι ἡ ἱκανοποίηση ὁτι ἔδωσες στοὺς ἄλλους κατι νὰ κάμουν, ἀναγει σὲ οὐσία τὸ *ἀμιγὲς ἐνεργεῖν*, δηλαδὴ τὸ ἐντελῶς φαῦλο ἔργο γιατὶ φαῦλο πρέπει νὰ λεμε ὅποιο ἔργο δὲν εἶναι ἐπ᾽ οὐδενὶ ἔργο Τελος ὁταν ἔχουμε τὸ εὐτυχημα νὰ *προυπάρχει* ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα, αὐτὸ τὸ εἶναι χωρὶς δραση γίνεται τὸ ἴδιο τὸ θέμα

Ἡ ἀλήθεια αὐτῆς τῆς ἐντιμοτητας εἶναι ὁμως, ὁτι δὲν εἶναι τόσο ἔντιμη ὁσο φανταζει Γιατὶ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τόσο ἀπερισκεπτη ὥστε ὄντως ν᾽ ἀφήνει αὐτὲς τὶς διαφορες

---

33 Sein *Mogen* Βλ την παραπανω σημ

34 Βλ σ [106/81]

στιγμὲς ν᾽ ἀλληλεκπιπτουν. ἀλλα ἐχει ἀναγκαστικα ἄμεση συνειδηση τῆς ἀντίθεσης τους. γιατι ἀλληλοσχετίζονται ὁπωσδήποτε Τὸ *ἀμιγὲς* ἐνεργεῖν εἶναι κατ᾽ οὐσίαν ἐνεργεια τοῦ *ταδε* ἀτόμου καὶ αὐτὴ ἡ ἐνέργεια εἶναι ἐξ ἴσου οὐσιαστικα μια *ἐνεργὸς πραγματικότητα*. δηλαδὴ ἕνα θέμα Ἀντίστροφα. ἡ *ἐνεργὸς πραγματικοτητα* ὑπάρχει κατ᾽ οὐσιαν μονον ὡς *δικη του* ἐνέργεια ὁπως καὶ ὡς *ἐνεργεῖν εν γενει*· ἡ δὲ *δική του* ἐνέργεια οπως εἶναι μονον ἐνεργεῖν ἐν γενει εἶναι συνάμα καὶ μονον ἐνεργος πραγματικοτητα. Ἐνῶ λοιπον φαινεται τὸ ζητημα γι᾽ αὐτὸ να εἶναι μόνο *τὸ ἰδιο* τὸ *θέμα* ὡς *ἀφηρημενη ἐνεργὸς πραγματικοτητα* διαπιστωνεται και ὁτι τὸ ζητημα εἶναι αὐτὴ ὡς *δική του* ενεργεια Ἀλλα ἐπισης ἐνῶ τὸ ζήτημα γι᾽ αὐτὸ εἶναι μόνο τα *ἔργα* καὶ οἱ *ἡμερες*. δὲν τὸ ἐννοεῖ στα σοβαρά. ἀλλὰ τὸ ζήτημα γι᾽ αὐτὸ εἶναι *ἑνα θέμα* καὶ τὸ θεμα ὡς *δικό του* Ἐνῶ τελος φαινεται να θέλει μόνο τὸ *δικο του* θέμα καὶ τὴν *δική του* ἐνέργεια. τὸ ζητημα εἶναι πάλι τὸ *ἐν γένει θέμα*. ἤτοι ἡ παραμένουσα αὐτὴ καθ᾽ αὐτὴν ἐνεργὸς πραγματικότητα

Ὅπως τὸ ἴδιο τὸ θεμα κι οἱ στιγμές του ἐμφανίζονται ἐδῶ ὡς *περιεχόμενο*. ἐξ ἴσου ἀναγκαῖα ὑπάρχουν κι *ὡς μορφὲς* στὴν συνείδηση. Ἀνακύπτουν ὡς περιεχόμενο μόνο γιὰ νὰ ἐξαφανισθοῦν καὶ ἡ κάθε μιὰ κάμνει χῶρο στὴν ἄλλη Συνεπῶς πρέπει νὰ παρίστανται ὑπὸ τὸν καθορισμὸ τοῦ *ἀνηρημενου* ἔτσι ὅμως εἶναι ὄψεις τῆς ἴδιας τῆς συνειδησης *Τὸ ἴδιο τὸ θεμα* ὑπαρχει ὡς τὸ *αὐτὸ τοῦτο* δηλαδη ὡς ἡ *ἀνακλασή* του [226] *στὸν ἑαυτό του* ἀλλ᾽ ἡ *ἀπώθηση* τῶν στιγμῶν ἡ μια ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐκφραζεται στὴν συνειδηση ἀπὸ τὸ ὅτι σ᾽ αὐτὴν δὲν εἶναι τεθειμένες αὐτὲς τοῦτες ἀλλὰ μόνο πρὸς *ἕτερον* Ἡ ἴδια βγάζει τὴν μία ἀπὸ τὶς στιγμὲς τοῦ περιεχομένου [308] στὸ φῶς καὶ τὴν παριστᾶ *πρὸς ἄλλους* ἡ συνειδηση εἶναι ἀνακλασμενη συναμα ὅμως ἔξω ἀπὸ αὐτὴν μεσα στὸν ἑαυτο της καὶ ἡ ἀντιθετη ὑπαρχει ἐξ ἴσου μεσα της τὴν κρατᾶ γιὰ τὸν ἑαυτό της. ὡς τὴν δική της Συνάμα οὔτε ὑπαρχει μία ὁποιαδηποτε ἀπὸ αὐτες ποὺ μοναχα αὐτη προβαλλεται *μονο* πρὸς τὰ ἔξω και μιὰ ἄλλη. ποὺ κρατιεται μόνο στὸ ἐσωτερικο. ἀλλ᾽ ἡ συνειδηση τὶς ἐναλλασσει γιατι πρεπει ν᾽ ἀναδειξει καὶ τὴν μία καὶ τὴν ἄλλη στὸ οὐσιῶδες

πρὸς τον ἑαυτό της καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους [15] *Τὸ συνολο* εἶναι ἡ κινουμενη ἀλληλοδιαπεραση τῆς ἀτομικότητας και τοῦ καθόλου πλὴν ἐπειδη τὸ σύνολο αὐτὸ κατα τὴν ἐν λόγω συνειδηση ὑπαρχει μόνον ὡς ἡ *ἁπλὴ* οὐσια και ἄρα ὡς ἡ ἀφαιρεση *τοῦ ἴδιου τοῦ θεματος* [16] οἱ στιγμες του. ὀντας χωριστες. ἐκπίπτουν ἀπ᾽ αὐτὸ καὶ ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη *ὡς σύνολο* ἐξαντλεῖται δε καὶ ἐκτιθεται μονο μὲ τὴν χωριζουσα ἐναλλαγὴ τοῦ βγαζω ἔξω και τοῦ κρατῶ για μενα Ἐφ᾽ ὁσον σ᾽ αὐτη τὴν ἐναλλαγη ἡ συνειδηση ἔχει *μια* στιγμὴ καθ ἑαυτην καὶ ὡς οὐσιαστικὴ στην ἀνακλασή της μιαν ἄλλη ὁμως μονον ἐξωτερικα σ᾽ *αὐτὴν* ἡ πρὸς τοὺς ἄλλους. ἐγκυπτει ἔτσι ἕνα παίγνιο [17] τῶν ἀτομικοτήτων μεταξύ τους ὁπου τόσο ἐξαπατοῦν ὁσο καὶ βρισκουν ἐξαπατημένο τόσο τὸν ἑαυτό τους ὅσο καὶ ἡ μια τὴν ἄλλη ἀμοιβαῖα.

Μιὰ ἀτομικότητα κινᾶ λοιπὸν νὰ ἐπιτελέσει κάτι φαίνεται ἔτσι νὰ ἔκαμε κάτι *θέμα* πράττει, γίνεται κατὰ τοῦτο πρὸς ἄλλους καὶ φαίνεται ὅτι τὸ ζήτημα γι᾽ αὐτὴν εἶναι ἡ *ἐνεργὸς πραγματικότητα* Οἱ ἄλλοι ἐκλαμβάνουν λοιπὸν τὴν ἐνέργειά της ὡς ἕνα ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ θέμα ὡς τέτοιο καὶ ὡς τὸν σκοπὸ νὰ *ἐπιτελεσθεῖ αὐτὸ τοῦτο τὸ θέμα*· ἀδιάφορο ἂν θὰ εἶναι ἀπὸ τὴν πρώτη ἀτομικότητα ἢ ἀπὸ τοὺς ἴδιους Ἅπαξ κι ἔπειτα δειχνουν το θέμα τοῦτο ἤδη διεκπεραιωμένο ἀπο αὐτοὺς ἤ, ὁπου δὲν εἶναι, προσφέρουν καὶ παρέχουν τὴν βοήθεια τους, τότε ἡ συνειδηση αὐτὴ ἔχει μᾶλλον ἠδη φυγει ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ νομίζουν ὅτι εἶναι *τὰ δικά της* ἔργα καὶ ἡμέρες την ἐνδιαφέρουν στὸ θεμα, καὶ καθὼς οἱ ἄλλοι βλέπουν ὅτι αὐτὸ ἦταν *τὸ ἴδιο τὸ θέμα*, βρίσκονται ἄρα ἀπατημένοι – Ἀλλὰ στὴν πράξη, κι ὁταν αὐτοὶ ἔσπευδαν νὰ βοηθήσουν, τὸ μόνο ποὺ ἤθελαν ἦταν ἡ θέαση κι ἐπίδειξη τῆς *δικῆς τους* ἐνέργειας ὄχι *τοῦ ἴδιου* τοῦ *θέματος*· [309] ποὺ σημαινει ὅτι ἤθελαν νὰ ἐξαπατησουν τὴν ἄλλη συνειδηση ἀκριβῶς μὲ τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖο παραπονοῦνται ὁτι ἐξαπατηθηκαν. –

---

35 Ἄλλη αναγνωση, «στην ουσιωδη καθ εαυτη και ως πρὸς τις ἄλλες»

36 Η αφαιρεση *στὴν ὁποία συνισταται* τὸ ἴδιο τὸ θεμα

37. Πρβλ τὸ «παίγνιο τῶν δυναμεων» (σ. [113/86] κ ε.) οπου καθε ορος βγάζει πρὸς τα ἔξω την αντιθετη στιγμὴ ἀπὸ τὸν ἄλλο Βλ παρακατω «το παίγνιο *τῶν δικῶν της δυναμεων*»

Ἐφ᾽ ὁσον ἐδῶ πιὰ φανηκε ἀπροκαλυπτα ὁτι τα *δικα της ἔργα* καὶ *ἡμερες*. τὸ παίγνιο *τῶν δικῶν της δυνάμεων* ἰσχυει ὡς τὸ ἴδιο τὸ θέμα. ἡ συνειδηση φαίνεται νὰ καμνει τὰ δικά της *γιὰ λογου της*. οχι γιὰ τους ἀλλους. και. ἀσχολουμενη μὲ την ἐνέργεια ὡς *δικη της* μόνο. ὀχι μ᾽ αὐτην ὡς ἐνέργεια τῶν ἄλλων. ν ἀφηνει ἔτσι τοὺς ἄλλους να δροῦν ἀνενόχλητοι στὸ *δικο τους* θεμα Μόνο ποὺ πλανῶνται πάλι αὐτὴ ἔχει ἤδη φύγει ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ [227] νόμιζαν ὁτι εἶναι Τὸ ζήτημα γι᾽ αὐτὴν δὲν εἶναι τὸ θεμα ὡς *τὸ τάδε καθέκαστο δικό της* ἀλλὰ τὸ ἴδιο ὡς *θέμα*. ὡς καθόλου. ποὺ ὑπάρχει γιὰ ὁλους. Ἄρα ἀναμιγνύεται στὴν ἐνεργεια καὶ τὸ ἔργο τους. καὶ ὅσο κι ἂν δὲν μπορεῖ πιὰ να τοὺς τὸ παρει ἀπ᾽ τα χεια. ἐνδιαφερεται γι᾽ αὐτὸ τοὐλάχιστον ἐκ τοῦ ὅτι ἐνεργοποιεῖται κρίνοντας ἂν τοῦ ἐντυπώσει τὴν σφραγίδα τῆς ἔγκρισης καὶ ἐπαίνου της. ἐννοεῖ μ᾽ αὐτὸ ὅτι ἐγκωμιαζει σ᾽ αὐτὸ ὄχι μόνο τὸ ἴδιο τὸ ἔργο ἀλλὰ συνάμα *την ἴδια τὴν δική της* μεγαλοψυχία καὶ μετριοπαθεια. ποὺ δὲν τὸ χαλασε ὡς ἔργο μήτε ἐπικρίνοντας το Ὅταν ἐπιδεικνύει ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ *ἔργο*. ἀπολαμβάνει μέσα του *ἡ ἴδια τὸν ἑαυτό της* τῆς εἶναι ἐξ ἴσου εὐπρόσδεκτο τὸ *ἔργο* ποὺ ἐπικρίνει λόγῳ ἀκριβῶς αὐτῆς τῆς ἀπόλαυσης *τῆς δικῆς της* ἐνέργειας ποὺ τῆς παρέχεται ἔτσι. Ὅσοι ὁμως θεωροῦν ἑαυτοὺς ἢ ἐμφανίζονται ἐξαπατημένοι ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀναμιξη ἤθελαν μᾶλλον οἱ ἴδιοι νὰ ἐξαπατησουν μὲ τὸν ἰδιον τροπο Ἐμφανιζουν τὰ ἔργα καὶ τὶς ἡμέρες τους ὡς κατι ποὺ ὑπαρχει μονο γι᾽ αὐτους. στὸ ὁποῖο εἶχαν σκοπὸ μονο *τον ἑαυτο τους* καὶ *τα δικά τους* [38] Μονο που καμνοντας κατι. καὶ ἔτσι παρουσιαζόμενοι κι ἐπιδεικνυομενοι στὸ φῶς τῆς ἡμερας. ἀντιφασκουν ἀμεσα ἔργῳ μὲ τὴν δηλωση τους. ὅτι θελουν ν᾽ ἀποκλείσουν τὸ ἰδιο τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. την καθολικὴ συνείδηση καὶ τὴν συμμετοχη ὁλων ἡ πραγματωση εἶναι πολλῷ μᾶλλον μια ἔκθεση τοῦ δικοῦ μας στὸ καθολικὸ στοιχεῖο. δια τῆς ὁποιας γινεται καὶ ὀφείλει νὰ γινει *θεμα* ὁλων

---

38 *Ihr eigenes* Wesen *την δικη τους ουσια ἢ ὄν*. Ὑποθετω ὁτι ὑπαρχει επιδραση τῆς ἔκφρασης sein Wesen treiben «κάμνω τὰ δικα μου» ποὺ ὑπαρχει πὸ πανω (σ [309/226])

Ἀποτελεῖ ἄρα αὐτεξαπατηση καὶ ἐξαπατηση τῶν ἄλλων ὁταν [310] ὑποτιθεται ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι μόνο τὸ *καθαρὸ θέμα* ἡ ἐμπειρία μιᾶς συνειδησης, ποὺ βαζει ἕνα θεμα, εἶναι μᾶλλον ὁτι οἱ ἄλλοι σπευδουν σὰν τὶς μύγες στὸ φρεσκοσερβιρισμένο γαλα καὶ θέλουν να νοιώθουν ἀπασχολημενοι μ᾽ αὐτό ἡ δικη τους δε ἐμπειρια μ᾽ αὐτὴν εἶναι ὁτι οὔτε τὴν ἴδια ἐνδιαφέρει τὸ θέμα ὡς ἀντικειμενο ἀλλ᾽ ὡς *δικο της* Ὁταν τὸ οὐσιαστικὸ ὑποτίθεται ἀντίθετα ὅτι εἶναι μονο *τὸ ἴδιο* τὸ *ἐνεργεῖν*, ἡ χρήση δυνάμεων καὶ ἱκανοτήτων ἢ ἡ ἔκφραση τῆς τάδε ἀτομικότητας ἡ ἐμπειρία ποὺ ἀποκτᾶται ἀμοιβαῖα εἶναι ἐπισης ὁτι οἱ *πάντες* κινητοποιοῦνται καὶ θεωροῦνται καλεσμένοι, κι ὅτι ἀντὶ γιὰ ἕνα *ἀμιγὲς* ἐνεργεῖν ἢ ἕνα *καθέκαστο* ἰδιαίτερο ἐνεργεῖν τέθηκε μᾶλλον κάτι, ποὺ ὑπάρχει ἐξ ἴσου *πρὸς ἄλλους*, δηλαδὴ *ἕνα θέμα αὐτὸ τὸ ἴδιο*. Συμβαίνει στὶς δύο περιπτωσεις τὸ ἴδιο τὸ ἑκάστοτε νόημα διαφέρει *μόνον* ἀπέναντι στὸ ἀποδεκτὸ κι ὑποτιθέμενα ἰσχύον Ἡ συνείδηση δοκιμάζει τὶς δύο ὄψεις ὡς ὅμοια οὐσιαστικὲς στιγμὲς κι ἔτσι μαθαίνει ποιά εἶναι *ἡ φύση τοῦ ἴδιου τοῦ θέματος*, ἀκριβῶς ὄχι μόνο ἕνα θέμα ἀντίθετο στὸ ἐνεργεῖν γενικὰ καὶ στὴν καθέκαστη ἐνέργεια οὔτε ἕνα ἐνεργεῖν ἀντίθετο στὴν ὑπόσταση, ποὺ θὰ ἦταν τὸ γένος ἐλεύθερο ἀπὸ αὐτὲς τὶς στιγμὲς ὡς *εἴδη* του, ἀλλὰ μιὰ οὐσία ποὺ τὸ *εἶναι* της εἶναι τὸ *ἐνεργεῖν* τοῦ *καθέκαστου* ἀτόμου καὶ ὅλων τῶν ἀτομων καὶ τὸ *ἐνεργεῖν* της ἄμεσα *πρὸς ἄλλους*, δηλαδὴ ἕνα *θεμα*, καὶ εἶναι θέμα μόνον ὡς *ἐνεργεια ὅλων* και τοῦ *καθενος* ἡ οὐσία ποὺ εἶναι ἡ οὐσία ὅλων τῶν ὀντοτητων (Wesen aller Wesen), ἡ *νοητικὴ οὐσια* Ἡ [228] συνείδηση μαθαινει ὁτι καμμια ἀπ᾽ αὐτὲς τὶς στιγμες δεν εἶναι *ὑποκείμενο* αλλα πολλῶ μᾶλλον διαλύονται στὸ *καθολικὸ θεμα τὸ ἴδιο* οἱ στιγμὲς τῆς ἀτομικότητας, ποὺ ἰσχυσαν ἡ μια μετα την ἀλλη ὡς ὑποκειμενο για την ἔλλειψη σκεψης τῆς συνειδησης αὐτῆς συλλεγονται στην ἁπλη ἀτομικοτητα ποὺ ὡς *ἡ ταδε* εἶναι τὸ ἴδιο ἀμεσα καθολικη Παυει ἔτσι τὸ ἰδιο τὸ θεμα ν᾽ ἀποδίδεται ὡς κατηγορούμενο και νἄχει τὸν καθορισμὸ ἀφηρημενης καθολικοτητας χωρις ζωη, μᾶλλον εἶναι ἡ διαποτισμένη ἀπὸ τὴν ἀτομικότητα ὑφισταμενη οὐσια τὸ ὑποκειμενο ὁπου ἡ ἀτομικοτητα ὑπαρχει τοσο ως αὐτη ἡ ἰδια

ἤτοι ὡς *ἡ τάδε*, ὁσο κι ὡς ὁλα τὰ ἄτομα καὶ τὸ καθόλου, ποὺ μόνον ὡς [311] αὐτη ἡ ἐνεργεια τῶν παντων καὶ τοῦ καθενὸς εἶναι ενα *εἶναι*, μία ἐνεργὸς πραγματικοτητα ἐκ τοῦ ὁτι *ἡ τάδε* συνείδηση τὴν ξερει ὡς δικη της καθεκαστη ἐνεργὸ πραγματικότητα και ἐνεργὸ πραγματικότητα τῶν παντων Τὸ καθαρὸ *θεμα τὸ ἴδιο* εἶναι ὁ,τι ὁρίσθηκε παραπανω ὡς ἡ *κατηγορια*, τὸ εἶναι ποὺ εἶναι ἐγὼ ἢ ἐγω ποὺ εἶναι εἶναι, ἀλλὰ ὡς *νοηση*, ἡ ὁποια διακρινεται ἀκόμη ἀπὸ τὴν *ἐνεργο αυτοσυνειδησία* ἐδῶ οἱ στιγμὲς τῆς ἐνεργοῦ αὐτοσυνειδησιας, στὸν βαθμὸ ποὺ τὶς ὀνομαζουμε περιεχόμενό της, ὁ σκοπός, ἡ ἐνέργεια και ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα, ὁσο και στὸν βαθμὸ ποὺ τὶς ὀνομαζουμε μορφη της, τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι καὶ τὸ εἶναι πρὸς ἕτερον τίθενται ὅμως ὡς ἕνα μὲ τὴν ἴδια τὴν ἁπλὴ κατηγορία κι αὐτη εἶναι ὡς ἐκ τουτου πᾶν περιεχόμενο

b Ὁ νομοθετικὸς λογος

Ἡ νοητικὴ οὐσια εἶναι ὡς πρὸς τὸ ἁπλὸ εἶναι της *καθαρὴ συνείδηση* καὶ *ἡ ταδε αὐτοσυνειδησία* Ἡ καταγωγικὰ *ὁρισμενη φύση* τοῦ ἀτόμου ἔχει ἀπωλέσει τὴν θετικὴ σημασία της ὁτι εἶναι *αὐτὴ τούτη* τὸ στοιχεῖο κι ὁ σκοπὸς τῆς δραστηριοτητάς της εἶναι μόνον ἀνηρημενη στιγμή, και τὸ ἄτομο ἕνας *ἑαυτός*, ὡς γενικὸς ἑαυτός *Τὸ ἴδιο* τὸ *τυπικὸ θέμα* ἔχει ἀντιστροφως τὴν πληρωσή του στὴν ἐνεργουσα ἀτομικότητα ποὺ ἐνδοδιαφοροποιεῖται γιατὶ αὐτηνῆς οἱ διαφορὲς ἀποτελοῦν τὸ *περιεχομενο* ἐκεινου τοῦ καθολικοῦ Ἡ κατηγορια ὑπάρχει *αὐτὴ τουτη*, ὡς τὸ καθολου τῆς *καθαρῆς συνειδησης*· ὑπάρχει ἐπίσης *καθ' ἑαυτην* γιατι ὁ *ἑαυτὸς* τῆς συνείδησης εἶναι ἐπισης στιγμη της Εἶναι ἀπόλυτο *εἶναι*, γιατὶ ἡ ὡς ἄνω καθολικότητα εἶναι ἡ ἁπλὴ *ὁμοιότητα τοῦ εἶναι πρὸς τὸν ἑαυτό του*

Ὁ,τι εἶναι γιὰ την συνείδηση τὸ ἀντικείμενο ἔχει ἄρα τὸ νοημα ὅτι εἶναι τὸ *ἀληθες*· *εἶναι* και *ἰσχύει* μὲ τὴν ἔννοια ὁτι *εἶναι* καὶ *ἰσχύει αὐτὸ καθ' ἑαυτόν* εἶναι τὸ *ἀπόλυτο θεμα* ποὺ δὲν πασχει πιὰ ἀπὸ τὴν ἀντίθεση τῆς βεβαιότητας και τῆς ἀληθειας της, τοῦ καθόλου και τοῦ καθεκαστου, τοῦ σκο-

ποῦ [229] καὶ τῆς πραγματικότητάς του. ἀλλὰ ὑπαρξή του εἶναι ἡ *ἐνεργὸς πραγματικοτητα* καὶ *ενεργεια* τῆς αὐτοσυνειδησιας· αὐτὸ τὸ θέμα εἶναι συνεπῶς ἡ *ὑφισταμενη οὐσια τοῦ ἤθους* ἡ συνειδηση αὐτοῦ δε συνειδηση *σύμφωνη με τὸ ἦθος* Το ἀντικείμενο τῆς συνείδησης ἰσχύει ἐξ ἴσου γι᾽ αὐτὴν [312] ὡς τὸ *ἀληθες*. γιατὶ αὐτὸ συνενωνει αὐτοσυνειδησια και εἶναι σὲ μιὰν ἑνότητα αὐτὸ ἰσχυει ὡς τὸ *ἀπόλυτο* [39] γιατι ἡ αὐτοσυνειδησια δὲν μπορεῖ μητε θέλει πλεον νὰ ὑπερβαίνει αὐτὸ το ἀντικειμενο. καθὼς μεσα του εἶναι χοντα στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτο της δὲν *μπορεῖ*. γιατι τὸ ἀντικειμενο εἶναι πᾶν εἶναι και ἰσχὺς – δὲν *θέλει*. γιατὶ τὸ ἀντικειμενο εἶναι ὁ *ἑαυτὸς* ἢ ἡ βουληση αὐτοῦ τοῦ ἑαυτοῦ. Αὐτο εἶναι στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του τὸ *πραγματικὸ* ἀντικείμενο ὡς ἀντικειμενο γιατὶ ἔχει στὸν ἑαυτο του τὴν διαφορὰ τῆς συνείδησης· διαιρεῖται σὲ μαζες. οἱ ὁποῖες εἶναι οἱ *ὁρισμένοι νόμοι* τῆς ἀπόλυτης οὐσιας Αὐτὲς οἱ μάζες ὁμως δὲν θολώνουν τὴν ἔννοια. γιατὶ αὐτὴ συνεχίζει νὰ περικλείει μέσα της τὴν στιγμὴ τοῦ εἶναι καὶ τῆς καθαρῆς συνείδησης καὶ αὐτὴν τοῦ ἑαυτοῦ[40] –μια ἑνότητα ποὺ ἀποτελεῖ τὴν οὐσία αὐτῶν τῶν μαζῶν καὶ σ᾽ αὐτὴ τὴν διαφορὰ δὲν ἀφήνει πιὰ τὶς στιγμὲς ν᾽ ἀποσυνδεθοῦν ἡ μια ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Αὐτοὶ οἱ νόμοι ἢ μάζες τῆς ὑφιστάμενης οὐσιας τοῦ ἤθους ἀναγνωριζονται ἄμεσα· δὲν μπορεῖ νὰ ἐρωτηθεῖ ποια εἶναι ἡ καταγωγὴ και δικαιολόγησή τους καὶ ν᾽ ἀναζητηθεῖ κατι ἄλλο. γιατὶ ἄλλο ἀπὸ τὴν *αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ* ὑπαρχουσα οὐσία θὰ ἦταν μόνον ἡ ἴδια ἡ αὐτοσυνειδησία· ὅμως αὐτὴ δὲν εἶναι τιποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἐν λόγω οὐσία. γιατὶ αὐτὴ ἡ ἴδια εἶναι ἡ υπαρξη αὐτῆς τῆς οὐσιας καθ᾽ ἑαυτήν ἡ ὁποία εἶναι ἡ αλή-

---

39 Ακολουθῶ την διόρθωση τοῦ Μπουρζουα (*Phénoménologie de l esprit*. μτφ Β Bourgeois *ὅ π*., *σ* 371) δυο es (συνειδηση) γίνονται er (αντικείμενο) Τὸ πρωτότυπο φαίνεται νὰ λέει «ἡ ἴδια συνενωνει αυτοσυνειδησια καὶ εἶναι σὲ μιὰν ἑνότητα αυτη ισχυει ως τὸ *απόλυτο*»

40 Die Momente des Seins und reinen Bewußtseins und des Selbsts Ἄλλη αναγνωση «τὶς στιγμὲς τοῦ εἶναι τῆς καθαρῆς συνείδησης καὶ τοῦ ἑαυτοῦ» Δηλ πιστευω ὅτι ὁ Ἑ μιλᾶ εδῶ για δυο στιγμὲς κι ὄχι γιὰ τρεις ὅτι ταυτιζει τὸ εἶναι μὲ την καθαρη συνειδηση σὲ αντιθεση μὲ τὸν εαυτὸ (βλ τὸ τέλος τῆς επόμενης παραγραφου)

θεια ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶναι ἐξ ἴσου ὁ *ἑαυτὸς* τῆς συνείδησης ὅσο καὶ τὸ *αὐτὸ τοῦτο* της, δηλαδὴ καθαρὴ συνείδηση

Ἐφ᾽ ὅσον ἡ αὐτοσυνειδησια ἐχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς τῆς στιγμῆς τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* αὐτῆς τῆς ὑφιστάμενης οὐσιας ἐκφραζει λοιπὸν τὴν υπαρξη τοῦ νόμου μέσα της ὡς τὸ ὁτι ὁ *ὑγιῶς σκεπτόμενος λογος*[41] ἄμεσα ξέρει τί εἶναι *δίκαιο* καὶ *καλό*[42] Ὅσο ἀμεσα τὸ *ξερει*, τόσο ἀμεσα *ἰσχυει* κιόλας γι᾽ αὐτόν κι ἄμεσα λεει Τὸ ταδε *εἶναι* δικαιο και καλο Και μαλιστα *τὸ ταδε* εἶναι *ὁρισμενοι* νομοι, εἶναι τὸ ἴδιο τὸ θεμα ἐκπληρωμενο, μὲ περιεχόμενο

Ὁ,τι διδεται ἔτσι ἄμεσα πρεπει νὰ προσλαμβανεται καὶ νὰ θεωρεῖται ἐξ ἰσου ἄμεσα ὁπως ἐπρεπε νὰ ἐξετασθεῖ πῶς ἔχει ὁ,τι ἡ κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα ἐκφερει ἄμεσα ὡς ὄν,[43] τὸ ἴδιο πρέπει νὰ γινει καὶ γιὰ τὸ εἶναι ποὺ ἐκφερει αὐτὴ ἡ ἄμεση βεβαιοτητα τοῦ ἠθους, ἤτοι γιὰ τὶς ἀμεσα ὑπάρχουσες μαζες τῆς οὐσιας τοῦ ἤθους. [313] Τα παραδείγματα μερικῶν τέτοιων νόμων θὰ τὸ δείξουν, καὶ ἐφ᾽ ὅσον τὰ παιρνουμε μὲ τὴν μορφὴ ρήσεων τοῦ *ἔχοντος ἐπίγνωση* ὑγιῶς σκεπτόμενου λόγου, δὲν ἔχουμε νὰ κομίσουμε ἐμεῖς πρῶτα τὴν στιγμὴ ὅπου πρέπει νὰ δοθεῖ ἔμφαση σ᾽ αὐτούς, αὐτοὶ ὄντας ἰδωμένοι ὡς *ἄμεσοι* νόμοι τοῦ ἤθους.[44]

«*Ὁ καθένας ὀφείλει νὰ λέει τὴν ἀλήθεια*».[45] – Θὰ παραδεχθεῖ κανεὶς ἀμέσως ὅτι αὐτὸ τὸ καθῆκον, ποὺ ἐκφράζεται ὡς ἄνευ ὁρων, ἐνεχει τὸν ὅρο: *Ἂν* [230] ξέρει τὴν ἀληθεια Ἡ ἐντολὴ θὰ λέει συνεπῶς τώρα. *Ὁ καθένας ὀφείλει νὰ λέει τὴν ἀλήθεια, ἑκάστοτε ἀνάλογα μὲ τὴν πληροφόρηση καὶ πεποίθησή* του γιὰ λόγου της Ὁ ὑγιῶς σκεπτόμενος λόγος, ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ συμφωνη μὲ τὸ ἦθος συνείδηση ποὺ ξέρει ἄμεσα

---

41 Gesunde Vernunft Θυμίζει τὸν gesunder Menschenverstand που ἀποδόθηκε *ορθοφροσυνη*

42 Gut Αλλοῦ «ἀγαθό» Τὸ ἴδιο ισχυει παρακατω

43 Βλ σ [82/63]

44 ΑΒ «*ἄμεσοι* αισθητοι νόμοι».

45 Βλ Kant «Über ein vermeintes Recht aus Menschenliebe zu lugen» 1797 Καντ «Γιὰ ἕνα υποτιθέμενο δικαιωμα νὰ ψευδεται κανεὶς ἀπὸ φιλανθρωπια» μτφ εις Π Κόντος *Η καντιανὴ ἠθικη τῆς υπόσχεσης* Ἑστια, Αθηνα 2005 σ 153-160 Και Fichte *System der Sittenlehre* 1798 εις *Sammtliche Werke* Βερολίνο 1845-46 τ 4 σ 283

τι εἶναι δίκαιο καὶ καλό. θα ἐξηγησει κιόλας ὅτι αὐτὸς ὁ ὅρος ἦταν ἤδη τοσο συνυφασμενος μὲ τὴν καθολικη ρηση του. ποὺ ὁ ἴδιος ἔτσι *ἐννοοῦσε* αὐτη την ἐντολη Ὅποτε ὁμως παραδέχεται. στὴν πραγματικοτητα. ὁτι πολλῷ μᾶλλον τὴν παραβιαζει ἤδη ἄμεσα ἐκφέροντάς την *εἶπε*. Ὁ καθένας ὀφειλει νὰ λεει τὴν ἀληθεια *ἐννοοῦσε ὁμως* ὁτι ὀφειλει νὰ τὴν λεει ἀνάλογα με τὴν πληροφορηση και πεποιθησή του γιὰ λογου της· ποὺ σημαινει ὁτι *ἄλλα εἶπε κι ἄλλα ἐννοοῦσε* και νὰ λὲς ἀλλα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἐννοεῖς σημαίνει να μη λὲς τὴν ἀλήθεια Ἡ διορθωμένη ἀναληθεια ἢ ἀδεξιότητα ἐκφράζεται τώρα λεγοντας ὅτι ὁ *καθενας ὀφείλει νὰ λέει τὴν ἀληθεια ἀναλογα με τὴν ἑκάστοτε πληροφορηση και πεποίθησή του γιὰ λογου της* – Τὸ *καθολικὰ ἀναγκαῖο*. αὐτὸ τοῦτο ἰσχυον. ποὺ ἡ πρόταση ἤθελε νὰ ἐκφέρει. ἔχει ὅμως ἔτσι πολλῶ μᾶλλον ἀναστραφεῖ σὲ πλήρη *τυχαιότητα*. Γιατὶ τὸ ὅτι λέγεται ἡ ἀληθεια ἐπαφίεται στὸ τυχαῖο τοῦ ἂν τὴν γνωρίζω καὶ μπορῶ να πεισθῶ γιὰ λόγου της· ὁπότε δὲν λεγεται τίποτα πέραν τοῦ ὁτι ἀληθῆ καὶ ψευδῆ ὀφεῖλουν νὰ λέγονται φύρδην μίγδην. ὅπως λάχει καποιος νὰ τὰ πληροφορηθεῖ. νὰ τὰ ἐννοεῖ καὶ νὰ τὰ ἐννοήσει. Ἡ *τυχαιότητα τοῦ περιεχομένου* αὐτὴ διαθέτει *καθολικότητα* μόνο στὴν *προτασιακὴ μορφὴ* ὅπου ἐκφέρεται· πλὴν ὡς πρόταση τοῦ ἤθους ὑπόσχεται καθολικὸ κι ἀναγκαῖο *περιεχόμενο* καὶ [314] ἀντιφάσκει ἄρα μὲ τὸν ἑαυτό της ἐξ αἰτίας τῆς τυχαιότητάς του. – Τέλος. ἂν ἡ πρόταση διορθωθεῖ ἔτσι ὥστε νὰ ἐκπίπτει ἡ τυχαιότητα τῆς πληροφόρησης καὶ πεποίθησης γιὰ τὴν ἀληθεια. καὶ ἡ ἀλήθεια *ὀφείλει* ἐπίσης νὰ *ξέρεται*. αὐτὸ θἄταν μιὰ ἐντολὴ ποὺ ἀντιφάσκει εὐθέως πρὸς αὐτὸ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ξεκινήσαμε. Ὑπετίθετο ἀρχικὰ ὅτι ὁ ὑγιῶς σκεπτόμενος λόγος διέθετε *ἄμεσα* τὴν ἱκανότητα νὰ ἐκφέρει τὴν ἀλήθεια· τώρα ὅμως λέμε ὅτι *θὰ ὄφειλε νὰ τὴν ξέρει*.[46] ποὺ σημαίνει ὅτι δὲν ξέρει νὰ τὴν ἐκφέρει *ἄμεσα* – Ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ *περιεχομένου*. τὸ περιεχόμενο ἐξέπεσε μὲ τὴν ἀπαίτηση ὅτι ὀφεῖλει κανεὶς νὰ *ξέρει* τὴν ἀλή-

46. Die gesunde Vernunft sollte zuerst *unmittelbar* die Fähigkeit haben die Wahrheit auszusprechen; jetzt aber ist gesagt das sie sie *wissen sollte* Ἐδῶ φαινεται σαφῶς ὅτι η διπλὴ απόδοση τοῦ sollen ως *υποτίθεται* ὅτι καὶ ως *ὀφείλω* εἶναι αναγκαια

θεια γιατὶ ἡ ἀπαιτηση σχετιζεται με τὴν *ἐπιγνωση γενικῶς* Ὀφειλει κανεις νὰ ξερει· ἀπαιτεῖται λοιπὸν μᾶλλον ὁ ἐλευθερος απὸ κάθε ὁρισμένο περιεχόμενο ὁρος Ἐδῶ ὁμως καμαμε λογο για ἑνα *ὁρισμενο* περιεχομενο, γιὰ *μια διαφορὰ* στὴν ὑφισταμενη οὐσια τοῦ ἤθους Μονο ποὺ αὐτὸς ὁ *ἄμεσος* καθορισμὸς τῆς ἴδιας εἶναι ἑνα περιεχόμενο τέτοιο ποὺ ἀναδειχθηκε μᾶλλον ὡς πληρης τυχαιότητα ἐνῶ, ἀναγόμενο στὴν καθολικότητα κι ἀναγκαιότητα ἔτσι ποὺ ἡ *ἐπίγνωση* νὰ ἐκφερεται ὡς ὁ νομος, μᾶλλον ἐξαφανιζεται

Ἄλλη περιφημη ἐντολὴ εἶναι *Ἀγάπα τὸν πλησιον σου ὡς ἑαυτον.*[47] Ἀπευθύνεται στὸ καθεκαστο ἄτομο σὲ ἀναφορὰ πρὸς τὰ καθεκαστα ἀτομα και *καταφάσκει αὐτὴ τὴν ἀναφορὰ ΩΣ ἀναφορὰ καθεκάστου πρὸς καθέκαστον*, δηλαδὴ ὡς ἀναφορὰ [*231*] τῆς αἴσθησης Ἡ ἐνεργητικὴ ἀγάπη –γιατὶ μιὰ ποὺ δὲν ἐνεργεῖ δὲν ἔχει ὕπαρξη, ἄρα βεβαια δὲν ἐννοεῖται αυτὴ– σκοπευει ν᾽ ἀποτρέψει ἑνα κακὸ[48] ἀπὸ ἑναν ἄνθρωπο και να τοῦ καμει ἕνα καλὸ (Gutes) Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ διακριθεῖ τί εἶναι τὸ κακὸ σ᾽ αὐτόν, τί τὸ σκόπιμο ἀγαθὸ ἐναντι αὐτοῦ τοῦ κακοῦ, καὶ τί εἶναι γενικα τὸ καλό του (Wohl)· ποὺ θὰ πεῖ ὅτι ἡ ἀγαπη μου πρεπει νἄναι *ἔμφρων*· μια ἄφρων[49] ἀγάπη θὰ τὸν βλάψει, ἴσως περισσότερο ἀπὸ τὸ μισος Ὅμως ἡ ἔμφρων οὐσιαστικὴ εὐεργεσια ὑπὸ τὸ πλουσιοτερο καὶ σημαντικότερο σχῆμα της εἶναι ἡ ἔμφρων καθολικὴ ἐνέργεια τῆς πολιτειας –ἐνέργεια σὲ σύγκριση μὲ τὴν ὁποία [315] ἡ ἐνεργεια τοῦ καθέκαστου ἀτόμου ὡς ἑνὸς καθεκάστου καταντᾶ γενικὰ κάτι τόσο ἀσημαντο, ποὺ σχεδὸν δὲν ἀξίζει τὸν κόπο ν᾽ ἀναφέρεται Ἐκείνη ἡ ἐνεργεια εἶναι ἐν προκειμένῳ τόσο μεγάλης ἰσχύος, ποὺ ἂν ἡ καθέκαστη ἐνέργεια ἤθελε νὰ τῆς ἀντιταχθεῖ κι εἴτε νὰ εἶναι εὐθεως ἔγκλημα καθ᾽ αὐτή, εἴτε, γιὰ χάρη κάποιου ἄλλου, να καταδολιευθεῖ τὸ καθόλου ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα καὶ τὸ μερίδιο ποὺ ἔχει σ᾽

---

47 *Αγαπησεις τὸν πλησιον σου ὡς σεαυτὸν* (*Λευιτικόν* ιθ 18 *Κατὰ Ματθαιον* κβ, 39) Kant *Kritik der praktischen Vernunft* 1788 A 147 κ ἑ μτφ Κάντ *Κριτικη τοῦ πρακτικοῦ λόγου* Ἑστια Αθηνα 2004, σ 124

48 Ubel: τὸ κακὸ ὡς παθημα, τα δεινά ὄχι τὸ κακὸ ηθικὸ ἐνέργημα

49. «*Ἔμφρων*» mit *Verstand*· «ἄφρων»· unverständig Στὴν συνέχεια ἔμφρων = verständig

αὐτόν[50] θᾶταν ἐν γενει ἀνώφελη καὶ θὰ καταστρεφόταν ἀναποφευκτα Στὴν εὐεργέτηση ποὺ εἶναι αἴσθηση ἀπομενει μονο τὸ νοημα μιᾶς τελειως καθεκαστης ἐνεργειας μιᾶς βοήθειας ἐκτακτου ἀναγκης, ποὺ εἶναι τυχαία ὅσο και στιγμιαία Ἡ τυχη ὁριζει ὀχι μόνο τὴν εὐκαιρια γι᾽ αὐτὴν ἀλλὰ και τὸ ἂν εἶναι καθόλου ἕνα ἔργο τὸ ἂν τυχὸν θὰ διαλυθεῖ παλι ἀμεσως καὶ θὰ μεταστραφεῖ τὸ ἴδιο μᾶλλον σὲ κακό Αὐτὸ λοιπὸν τὸ πράττειν γιὰ τὸ καλὸ ἄλλων, ποὺ ἐκφραζεται ὡς ἀναγκαῖο, εἶναι ἔτσι φτιαγμένο, ὥστε ἴσως γίνει ὑπαρκτό, ἴσως ὄχι· ὥστε, ἂν παρουσιασθεῖ κατὰ τύχη ἡ περίπτωση, ἴσως εἶναι ἕνα ἔργο, ἴσως καλό, ἴσως καὶ ὀχι Ἄρα ὅσο ἐλάχιστα καθολικὸ εἶναι τὸ περιεχόμενο τοῦ πρώτου νόμου ποὺ ἐξετασθηκε, τόσο καὶ τούτου, καὶ δὲν ἐκφράζει, ὡς ὤφειλε καθὸ ἀπόλυτος νόμος τοῦ ἤθους, κάτι ποὺ ὑπάρχει *αὐτὸ καθ᾽ αὑτό*. Δηλαδὴ τέτοιοι νόμοι ἐμμενουν μόνο στὸ *δέον*, δὲν ἔχουν δὲ καμμία *ἐνεργὸ πραγματικότητα*· δὲν εἶναι *νόμοι* μόνον *ἐντολές*

Εἶναι ὅμως προφανές, στὴν πραγματικότητα, ἀπὸ τὴν φύση τοῦ ἴδιου τοῦ θέματος, ὅτι πρέπει νὰ παραιτηθοῦμε ἀπὸ ἕνα καθολικὸ ἀπόλυτο *περιεχόμενο*· διότι κάθε *καθορισμὸς* ποὺ τίθεται στὴν ἁπλὴ ὑφιστάμενη οὐσία –καὶ ἡ οὐσια της συνίσταται στὸ νὰ εἶναι ἁπλὴ–[51] τῆς εἶναι *ἀκατάλληλος* Ἡ ἐντολὴ μὲ τὴν ἁπλὴ ἀπολυτοσύνη της ἐκφέρει κι αὐτὴ ἕνα *ἄμεσο εἶναι τοῦ ἤθους*· ἡ διαφορὰ ποὺ ἐμφανίζεται σ᾽ αὐτὸ εἶναι καθορισμός, κι ἄρα ἕνα περιεχόμενο ποὺ *ὑπάγεται* στὴν ἀπόλυτη καθολικότητα αὐτοῦ τοῦ ἁπλοῦ εἶναι Ἀφοῦ συνεπῶς πρέπει νὰ παραιτηθοῦμε ἀπὸ ἕνα ἀπόλυτο περιεχόμενο, μπορεῖ ν᾽ ἀποδοθεῖ σ᾽ αὐτὸ μόνον ἡ *τυπικὴ καθολικοτητα*, ἤτοι τὸ ὁτι δὲν αὐτοαντιφάσκει,[52] γιατὶ ἡ ἄνευ περιε-

---

50 Ἤ «στην ἴδια»

51. Στὸ πρωτότυπο, ihr Wesen ist daß einfache zu sein Η αποδοση που υἱοθετῶ διαβάζει (ὅπως οι Moldenhauer-Michel)· ihr Wesen ist dies einfache zu sein Ἄλλη αναγνωση «καὶ ουσια της εἶναι να εἶναι αὐτὸ το ἁπλό», ἡ ὁποία διαβάζει: ihr Wesen ist dies Einfache zu sein

52 Βλ. την «κατηγορικὴ προσταγη» τοῦ Καντ που ορίζεται ως ενας γνωμονας ο ὁποῖος δὲν αντιφασκει τυπικα. Kant, *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten* 1785 A 57 μτφ Καντ *Θεμέλια τῆς μεταφυσικῆς τῶν ἠθῶν* Δωδωνη Αθήνα-Γιάννινα 1984 σ 75 *Kritik der praktischen Vernunft* ὅ π A 48 κ ε 55 μτφ *Κριτικη τοῦ πρακτικοῦ λόγου* ὅ π σ 47 53

χομενου καθολικότητα εἶναι [316] ἡ τυπική, κι ἀπόλυτο περιεχομενο σημαίνει, ὅσο γι᾽ αὐτό, ὁ,τι σημαινει μια διαφορὰ που δὲν εἶναι διαφορά, δηλαδὴ ἐλλειψη περιεχομένου

Ὁ,τι ἀπομένει λοιπον στὸ νομοθετεῖν εἶναι ἡ *καθαρὴ μορφὴ τῆς καθολικοτητας* δηλαδη, στὴν πραγματικότητα, ἡ ταυτολογία τῆς συνειδησης, ποὺ ἔρχεται ἀπέναντι στὸ περιεχόμενο [232] κι εἶναι *ἐπιγνωση* ὄχι τοῦ *ὑπάρχοντος*, δηλαδὴ κυριολεκτικοῦ, *περιεχομένου*, ἀλλὰ τῆς *οὐσιας*, δηλαδὴ τῆς ὁμοιότητάς του μὲ τὸν ἑαυτό του

Ἡ οὐσια τοῦ ἤθους δὲν εἶναι συνεπῶς ἄμεσα ἡ ἴδια περιεχόμενο, ἀλλὰ μόνον ἕνα κριτήριο τοῦ ἂν ἕνα περιεχόμενο εἶναι ἱκανὸ νἄναι νόμος ἢ ὄχι, ἐφ᾽ ὅσον δὲν ἀντιφάσκει μὲ τὸν ἑαυτό του. Ὁ νομοθετικὸς λόγος ὑποβιβάζεται σὲ *ἐλεγκτικὸ* μόνο λόγο.

c Ὁ νομοελεγκτικὸς λόγος

Μιὰ διαφορὰ στὴν ἁπλὴ ὑφιστάμενη οὐσία τοῦ ἤθους εἶναι κάτι συμπτωματικὸ ὡς πρὸς αὐτήν, τὴν ὁποία εἴδαμε νὰ ἀναφαίνεται στὴν ὁρισμένη ἐντολὴ ὡς τυχαιότητα τῆς ἐπιγνωσης, τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας[53] καὶ τῆς ἐνέργειας Ἡ *σύγκριση* τοῦ ἁπλοῦ ἐκείνου εἶναι καὶ τοῦ καθορισμοῦ ποὺ δὲν ἀντιστοιχεῖ σ᾽ αὐτὸ ἐνέπιπτε σὲ μᾶς κατὰ τοῦτο ἡ ἁπλὴ ὑφιστάμενη οὐσια ἀπεδείχθη τυπικὴ καθολικότητα, δηλαδη καθαρὴ *συνείδηση*, ποὺ ἀντιπαρατίθεται στὸ περιεχόμενο ὄντας ἐλευθερη ἀπὸ αὐτό, καὶ εἶναι *ἐπίγνωση* αὐτοῦ ὡς τοῦ ὁρισμένου. Αὐτὴ ἡ καθολικότητα παραμένει κατ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο τὸ ἴδιο μ᾽ ὅ τι ἦταν *τὸ ἴδιο* τὸ *θέμα*. Ὡστόσο μέσα στὴν συνειδηση εἶναι κάτι ἄλλο· ἀκριβῶς δὲν εἶναι πλέον τὸ μὴ σκεπτόμενο ἀδρανὲς γένος ἀλλὰ σχετίζεται μὲ τὸ ἐπιμέρους καὶ ἰσχυει ὡς ἡ ἐπ᾽ αὐτοῦ ἐξουσία καὶ ἡ ἀλήθεια του. – Αὐτὴ ἡ συνείδηση φαίνεται ἀρχικὰ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος ἔλεγχος, ποὺ ἤμασταν πρωτύτερα ἐμεῖς, κι ἡ ἐνέργεια της νὰ μὴ μπο-

---

53 B «τῆς επιγνωσης τῆς ενεργοῦ πραγματικότητας» (δηλ χωρις κόμμα)

ρεῖ νὰ εἶναι κάτι ἄλλο ἀπ᾽ ὁ,τι συνεβη ἤδη, μιὰ σύγκριση τοῦ καθόλου μὲ τὸ ὁρισμενο, ἀπὸ τὴν ὁποια θὰ προεκυπτε ὁπως πρὶν ἡ ἀναντιστοιχία τους Ἀλλ᾽ ἡ ἀναφορὰ τοῦ περιεχομενου στὸ καθόλου εἶναι ἐδῶ ἄλλη, γιατὶ τὸ δεύτερο πῆρε ἄλλο νοημα [317] εἶναι *τυπικὴ* καθολικότητα, τῆς ὁποίας τὸ συγκεκριμένο περιεχομενο εἶναι ἐπιδεκτικό, γιατι μέσα της ἐξεταζεται μόνον ἐν σχέσει μὲ τὸν ἑαυτό του Ὅταν ἐλεγχαμε ἐμεῖς, ἡ καθολικὴ ἀκέραιη ὑφισταμενη οὐσία στεκόταν ἀπεναντι στὸν καθορισμὸ ποὺ ἀναπτυσσοταν ὡς τυχαιοτητα τῆς συνειδησης μέσα στὴν ὁποια εἰσερχόταν ἡ ὑφιστάμενη οὐσία Ἐδῶ τὸ ἕνα σκέλος τῆς σύγκρισης ἔχει ἐξαφανισθεῖ· τὸ καθόλου δὲν εἶναι πια ἡ *ὑπάρχουσα* καὶ *ἰσχύουσα* ὑφιστάμενη οὐσία, δηλαδὴ τὸ αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ δίκαιο, ἀλλ᾽ ἁπλὴ ἐπιγνωση ἢ μορφη, ποὺ συγκρίνει ἕνα περιεχόμενο μόνο μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ ἐξετάζει, για νὰ δεῖ ἂν εἶναι ταυτολογία Δὲν δίδονται πιὰ νόμοι, ἀλλὰ *ἐλέγχονται*· εἶναι δὲ *ἤδη* δεδομένοι κατὰ τὴν ἐλεγκτικὴ συνείδηση προσλαμβάνει τὸ *περιεχομενό* τους, ὁπως ὑπάρχει ἁπλά, χωρὶς νὰ εἰσέρχεται στὴν θεώρηση τῆς καθεκαστότητας καὶ τυχαιότητας ποὺ συμπαρασύρει ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητά του, ὅπως κάμναμε ἐμεῖς, παρα ἐμμενει στὴν [233] ἐντολὴ ὡς ἐντολή, ἀναφερόμενη σ᾽ αὐτὴν μὲ τὴν ἁπλότητα ποὺ ἀναλογεῖ στὸ ὅτι εἶναι τὸ κριτήριό της.

Αὐτὸς ὁ ἔλεγχος γι᾽ αὐτὸ τὸν λόγο δεν παει μακριά· ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ κριτήριο εἶναι ἡ ταυτολογια καὶ εἶναι ἀδιαφορο ἐναντι τοῦ περιεχομενου, κάμνει δεκτὸ τόσο τὸ τάδε ὅσο καὶ τὸ ἀντιθετο [54] – Ἔστω τὸ ἐρωτημα, ὀφείλει ἄραγε ἡ ὑπαρξη *ἰδιοκτησίας* νὰ εἶναι αὐτὴ καθ᾽ αὐτὴ νόμος[55] *–αὐτὴ καθ᾽ αὐτη*, ὄχι ἀπὸ ὠφελιμότητα γι᾽ ἄλλους σκοπους ἡ οὐσιότητα τοῦ ἤθους συνίσταται ἀκριβῶς στὸ ὅτι ὁ νόμος ὁμοιοῦται μόνο μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ ὄντας ἄρα θεμελιωμένος στὴν δική του οὐσια λόγω αὐτῆς τῆς ὁμοιότητας μὲ τὸν

---

54. Αὐτὸ θα τὸ ονομασει αργότερα τὸ «καθαρὸ καθῆκον» που «ανεχεται κάθε περιεχόμενο»· σ [473/347]

55 Ακολουθεῖ μια κριτικὴ τῆς καντιανῆς τυπικῆς βασανου κανονιστικῶν περιεχομενων διὰ τῆς γενικευσης τους καὶ τοῦ ἂν αυτη αντιφάσκει Βλ παραπάνω σημ 52

έαυτό του δὲν τελεῖ ὑπὸ ὁρους [56] Ἡ ἰδιοκτησια αὐτη καθ αὐτη δὲν ἀντιφάσκει εἶναι ἕνας *μεμονωμένος*, ἤτοι μονο τεθειμένος ὡς ὅμοιος με τὸν ἑαυτο του καθορισμός. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς δὲν ἀντιφασκουν ἡ μὴ ἰδιοκτησία τὸ αδεσποτο τῶν πραγματων ἢ ἡ κοινοκτημοσυνη Ὅτι κατι δὲν ἀνηκει σὲ κανεναν ἢ ἀνηκει στὸν πρῶτο τυχόντα ποὺ θὰ γινει κατοχός του, ἢ σ᾽ ὁλους μαζί, στὸν καθένα ἀναλογα μὲ τὶς ἀναγκες του ἢ σὲ ἴσα μερη, εἶναι ἕνας *ἁπλὸς καθορισμός* ἕνα *τυπικὸ διανόημα*, ὁπως τὸ ἐνάντιό του ἡ ἰδιοκτησια. – Ἂν βέβαια τὸ ἀδεσποτο πραγμα ἰδωθεῖ ὡς *ἀναγκαῖο* [318] *ἀντικείμενο τῆς ἀνάγκης*, εἶναι ἀναγκαῖο να τὸ κατεχει ὁποιοδήποτε καθεκαστο ἄτομο καὶ θὰ ἦταν ἀντιφατικὸ να νομοθετηθεῖ μᾶλλον ἡ ἐλευθερία τοῦ πραγματος Οὔτε τὸ ἀδέσποτο τοῦ πράγματος ἐννοεῖ ὅμως μιὰν ἀπόλυτη ἀπουσία κυριότητας, ἀντιθέτως αὐτὸ ὀφειλει νὰ *περιέλθει στὴν κατοχὴ κάποιου* ἀνάλογα μὲ τὶς *ἀνάγκες* τοῦ καθέκαστου ἀτόμου· καὶ μάλιστα ὄχι γιὰ φύλαξη ἀλλὰ γιὰ ἄμεση χρήση.[57] Τὸ νὰ μεριμνᾶ γιὰ τὴν ἀνάγκη ἔτσι μόνο συμπτωματικὰ εἶναι ἀντιφατικὸ ὅμως πρὸς τὴν φύση τοῦ συνειδητοῦ ὄντος (Wesen), ποὺ μοναχὰ γι᾽ αὐτὸ γίνεται ἐδῶ λόγος· γιατὶ πρέπει νἄχει παράσταση τῆς ἀναγκης του ἐν εἴδει *καθολικότητας*, νὰ μεριμνᾶ γιὰ τὴν συνολικη ὕπαρξή του καὶ νὰ πορίζεται ἕνα μόνιμο ἀγαθό Ὁπότε ἡ σκέψη ν᾽ ἀποδίδεται ἕνα πράγμα τυχαῖα σ᾽ ὁποια αὐτοσυνειδητὴ ζωὴ βρεθεῖ ἀνάλογα μὲ τὴν ἀναγκη της δὲν συμφωνοῦσε μὲ τὸν ἑαυτό της – Στὴν κοινοκτημοσύνη, ὅπου ἡ σχετικὴ μέριμνα εἶναι καθολικὴ και μόνιμη, εἴτε

---

56 Ακολουθῶ τὸ πρωτότυπο durch diese Gleichheit mit sich also in seinem eigenen Wesen gegründet nicht ein bedingtes sei ὄχι τὴν διόρθωση των Moldenhauer-Michel (Gleichheit mit sich, also...) Στὴν μια περιπτωση δὲν ὑπάρχει ὑπὸ ορους γιατὶ εἶναι θεμελιωμένος στην δικη του ουσια στην ἄλλη γιατὶ εἶναι ὅμοιος με τὸν εαυτό του

57 Ο Λὸκ ἔθεσε την ἐργασία ως θεμέλιο και ὅριο τῆς ιδιοκτησιας (Locke *Two Treatises of Government* 1690 '1698 β Πραγματεια § 28 Λόκ *Δεύτερη πραγματεία περὶ κυβερνησεως*. Γνωση Αθηνα 1990) Ο Ρουσσω στηρίζει την προπολιτειακη ἰδιοκτησία (τοῦ πρωτου κατόχου) «στην αναγκη και την εργασία» (Rousseau *Du contrat social* 1762 βιβλ α κεφ 9 *Euvres complètes*, τ Γ', Gallimard Παρισι 1964 σ 367· μτφ Ρουσσω *Το κοινωνικὸ συμβόλαιο* Πόλις Αθηνα 2005)

ἀποδίδεται στὸν καθενα *τόσο ὁσο χρειάζεται*. ὁπότε ἀντιφασκουν μεταξύ τους ἡ ἀνισότητα αὐτὴ καὶ ἡ οὐσια τῆς συνείδησης. γιὰ τὴν ὁποια συνιστᾶ *ἀρχὴ ἡ ἰσοτητα* τῶν καθεκαστων ατόμων Εἴτε. βασει τῆς τελευταίας ἀρχῆς. ἡ μοιρασιὰ γινεται σὲ *ἴσα* μερη. ὁπότε τὸ μερίδιο δὲν ἐχει με τὴν ἀναγκη τὴν σχέση στὴν ὁποια μοναχα συνισταται ὡστόσο ἡ ἔννοια του

Μόνο ποὺ ὁταν μ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο ἡ μη ἰδιοκτησια ἐμφανιζεται ἀντιφατική. αὐτὸ συμβαίνει μόνον ἐπειδη δὲν ἔχει ἀφεθεῖ να εἶναι *ἁπλὸς* καθορισμός Τα ἴδια ἀκριβῶς παθαινει ἡ ἰδιοκτησια ὁταν ἀναλυεται σὲ στιγμές Τὸ καθέκαστο πραγμα ποὺ εἶναι ἰδιοκτησια μου. ἰσχυει ἔτσι ὡς κατι *καθολικό*. *κατοχυρωμένο*. *μόνιμο* αὐτὸ ὁμως ἀντιφασκει μὲ τὴν φυση του ποὺ συνισταται στὸ νὰ χρησιμοποιεῖται καὶ ν᾽ *ἀφανίζεται*. Συνάμα *ἰσχύει* ὡς τὸ *δικό μου*. [*234*] τὸ ὁποῖο ὁλοι οἱ ἄλλοι ἀναγνωρίζουν καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποκλείουν τὸν ἑαυτό τους. Ἀλλὰ στὸ ὅτι αναγνωρίζομαι ἔγκειται πολλῷ μᾶλλον ἡ ἰσότητα μου[58] μὲ ὅλους. τὸ ἐνάντιο τοῦ ἀποκλεισμοῦ. – Αὐτὸ ποὺ κατέχω εἶναι ἕνα *πράγμα*. ποὺ θὰ πεῖ ἕνα εἶναι πρὸς ἄλλον γενικά. ἐντελῶς γενικὸ καὶ ὄχι προοριζόμενο νὰ ὑπάρχει μόνο γιὰ μένα τὸ ὅτι *ἐγὼ* τὸ [319] κατέχω ἀντιφάσκει μὲ την καθολική του πραγμότητα Ἡ ἰδιοκτησία αὐτοαντιφάσκει λοιπὸν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὁσο καὶ ἡ μὴ ἰδιοκτησια ἡ κάθε μιὰ ἔχει στὸν ἑαυτό της τὶς δύο ἀντιθετες στιγμὲς τῆς καθεκαστότητας καὶ τῆς καθολικότητας ποὺ ἀντιφασκουν μεταξυ τους – Ὅμως ἂν ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς καθορισμοὺς αὐτοὺς παρασταθεῖ *ἁπλα*. ὡς ἰδιοκτησια ἢ μὴ δίχως περαιτερω ἀνάπτυξη. ὁ ἕνας εἶναι τόσο *ἁπλὸς* ὁσο ὁ ἄλλος. που σημαινει ὄχι αὐτοαντιφατικός. – Ἀρα το κριτηριο τοῦ νόμου. που ὁ λόγος τὸ ἔχει στὸν ἑαυτο του ἁρμοζει τὸ ἴδιο καλα σὲ ολους καὶ συνεπῶς στὴν πραγματικοτητα δεν ἀποτελεῖ κριτηριο – Θὰ ἦταν κιόλας ἀλλόκοτο σαν ἐξελιξη. ἂν ἡ ταυτολογια. ἡ ἀρχὴ τῆς ἀντιφασης ποὺ για την γνωση τῆς θεωρητικῆς (theoretischer) ἀλήθειας γίνεται ἀποδεκτὴ μονον ὡς τυπικὸ κριτηριο ποὺ σημαίνει ὡς κατι ἐντελῶς ἀδιαφορο

58 Ἡ «ομοιοτητα μου» (Gleichheit)

ἔναντι τῆς ἀληθειας καὶ τῆς ἀναλήθειας. *ἦταν ταχα κάτι παραπάνω* γιὰ τὴν γνώση τῆς πρακτικῆς *αλήθειας*

Στὶς δυο στιγμές, ποὺ μόλις ἐξετασαμε, τῆς πλήρωσης τῆς προηγουμένως κενῆς νοητικῆς οὐσίας ἡ θέση ἄμεσων καθορισμῶν στὴν ὑφιστάμενη οὐσια τοῦ ἤθους καὶ μετὰ ἡ ἐπίγνωση αὐτῶν, τοῦ ἂν εἶναι νόμοι, ἀναιρεθηκαν. Τὸ ἀποτέλεσμα φαινεται λοιπὸν νὰ εἶναι πὼς οὔτε ὁρισμένοι νόμοι οὔτε μιὰ ἐπίγνωσή τους μποροῦν νὰ λάβουν χώρα. Μόνο ποὺ ἡ ὑφιστάμενη οὐσια εἶναι τὸ νὰ ἐχεις *συνείδηση* τοῦ ἑαυτοῦ σου ὡς τῆς ἀπόλυτης *οὐσιότητας*. ἄρα να μὴ μπορεῖς νὰ ἐγκαταλειψεις οὔτε τὴν *διαφορὰ* ποὺ ὑπάρχει στὴν ὑφιστάμενη οὐσία οὔτε τὴν *ἐπίγνωση* τῆς διαφορᾶς Ὅτι νὰ νομοθετεῖς καὶ νὰ ἐλέγχεις νόμους ἀποδείχθηκε μηδαμινὸ ἔχει τὸ νοημα ὅτι και τὰ δύο, ἂν τὰ πάρουμε ἕνα ἕνα και μεμονωμενα, εἶναι μόνον ἀνυπόστατες *στιγμὲς* τῆς συνείδησης τοῦ ἤθους· ἡ δὲ κινηση ὅπου ἀνακύπτουν ἔχει τὸ τυπικὸ νόημα ὅτι ἡ ὑφιστάμενη οὐσία τοῦ ἤθους παρουσιαζεται μέσῳ αὐτῆς ὡς συνείδηση

Ἐφ' ὅσον αὐτὲς οἱ δυο στιγμὲς εἶναι ἀκριβέστεροι προσδιορισμοὶ τῆς συνείδησης τοῦ *ἴδιου* τοῦ *θέματος*, μποροῦν νὰ ἰδωθοῦν ὡς μορφὲς τῆς *ἐντιμότητας*, ἡ ὁποία ἄγει καὶ φέρει τὸν ἑαυτό της, ὅπως πρὶν μὲ τὶς τυπικὲς στιγμές της, τώρα μὲ ἕνα δεοντικὸ περιεχόμενο τοῦ καλοῦ καὶ δικαιου καὶ ἕναν ἔλεγχο μιᾶς τέτοιας σταθερῆς ἀλήθειας, ἐνῶ νομίζει ὅτι ὁ ὑγιῶς σκεπτόμενος λόγος [320] καὶ ἡ διανοητικὴ διάγνωση ποὺ διαθέτει χορηγοῦν ἰσχὺ[59] καὶ ἐγκυρότητα στὶς ἐντολες

Χωρὶς αὐτὴ την ἐντιμότητα, ὅμως, οἱ νομοι δὲν ἰσχύουν ὡς *οὐσία* τῆς *συνείδησης*, οὔτε καὶ ὁ ἔλεγχος ὡς ἐνεργεια *ἐσωτερικὴ* στὴν ἴδια παρὰ αὐτὲς οἱ στιγμές ὅπως χάθε μιὰ ἀνακυπτει καθ' αὐτη *ἄμεσα* ὡς *ἐνεργὸς πραγματικότητα*, ἐκφράζουν ἡ μία μιὰν ἄκυρη θέσπιση καὶ ὕπαρξη ἐνεργείᾳ νόμων καὶ ἡ ἄλλη μιαν ἀπελευθερωση ἀπὸ αὐτοὺς ἐξ ἴσου ἄκυρη Ὁ νόμος ὡς ὁρισμενος νόμος ἔχει τυχαῖο περιεχομενο –τοῦτο ἔχει ἐδῶ τὸ νόημα ὅτι εἶναι [235] νόμος μιᾶς καθεκαστης συνείδησης ἑνὸς αὐθαιρετου περιεχομένου. Αὐτὸ

59 Kraft Ἀλλοῦ «δυναμη»

τὸ ἄμεσο νομοθετεῖν εἶναι λοιπὸν ἡ τυραννικὴ ὑβρις ποὺ καμνει την αὐθαιρεσια νόμο καὶ τὸ ἦθος ὑπακοὴ σ᾽ αὐτὴν –σε νόμους ποὺ εἶναι *μόνο* νόμοι. ὀχι συναμα *ἐντολες* Ὅπως κι ἡ δεύτερη στιγμή. ἐφ᾽ ὅσον ἀπομονωνεται. δηλώνει τὸν ἔλεγχο τῶν νόμων. τὴν κίνηση τοῦ ἀκινητου καὶ τὴν ὕβρι τῆς ἐπίγνωσης. τὸ ὅτι μέσω σοφισματων ἐλευθερωνεται ἀπὸ τοὺς ἀπόλυτους νόμους καὶ τοὺς θεωρεῖ μιὰ ξένη πρὸς αὐτὴν αὐθαιρεσια.

Ὑπὸ τις δύο μορφὲς οἱ στιγμὲς αυτες συνιστοῦν ἀρνητικὴ ἀναφορὰ στὴν ὑφιστάμενη οὐσία. ἤτοι στὴν πραγματικὴ νοητικὴ οὐσια· δηλαδὴ ἡ ὑφισταμενη οὐσια δὲν ἔχει ἀκόμη τὴν πραγματικότητα της μέσα τους. ἀλλὰ ἡ συνείδηση την περιέχει ἀκόμη ἐν εἴδει δικῆς της ἀμεσότητας και εἶναι εἰσέτι *βούληση* και *ἐπίγνωση* τοῦ τάδε ἀτόμου. δηλαδὴ εἶναι τὸ *δέον* μιᾶς ἀνενεργοῦς ἐντολῆς καὶ ἡ ἐπίγνωση τῆς τυπικῆς καθολικότητας Ἐφ᾽ ὅσον ὅμως αὐτοὶ οἱ τρόποι ἀναιρέθηκαν. ἡ συνείδηση ἐπέστρεψε στὸ καθόλου κι ἔχουν ἐξαφανισθεῖ αὐτὲς οἱ ἀντιθέσεις. Ἡ νοητικὴ οὐσία εἶναι ἐνεργὸς ὑφιστάμενη οὐσία καθ᾽ ὅσον αὐτοὶ οἱ τρόποι δὲν ἰσχύουν μεμονωμένα. ἀλλὰ μόνον ὡς ἀνηρημένοι. καὶ ἡ ἑνότητα. ὁπου ἀποτελοῦν μόνο στιγμές. εἶναι ὁ ἑαυτὸς τῆς συνείδησης. ὁ ὁποῖος. ἐφ᾽ ἑξῆς τοποθετημένος ἐντὸς νοητικῆς οὐσίας.[60] τὴν καθιστᾶ ἐνεργό. ὁλοκληρωμενη καὶ αὐτοσυνειδητή.

[321] Ἡ νοητικὴ οὐσία ὑπάρχει ἄρα κατὰ πρῶτον γιὰ τὴν αὐτοσυνειδησία ὡς ὑπάρχων *αὐτὸς τοῦτος* νόμος ἔχει ἀρθεῖ ἡ καθολικότητα τοῦ ἐλέγχου. ποὺ ἦταν ἡ τυπική. ἡ μὴ ὑπάρχουσα *αὐτὴ τούτη*. Ἡ νοητικὴ οὐσία εἶναι ἐπισης ἕνας αἰωνιος νόμος ποὺ δὲν ἔχει τὸ αἴτιό του στὴν *βούληση* τοῦ *τάδε ἀτόμου*. ἀλλὰ ὑπαρχει αὐτὸς καθ᾽ αὐτον. εἶναι ἡ ἀπόλυτη *καθαρὴ βούληση* ὅλων. ποὺ ἔχει τὴν μορφὴ τοῦ ἀμεσου *εἶναι*. Οὔτε εἶναι ἡ βούληση μιὰ *ἐντολὴ* ποὺ ὑπαρχει μόνον *ὡς δέον*. παρα *εἶναι* καὶ *ἰσχυει* πρόκειται γιὰ τὸ καθολικὸ ἐγὼ τῆς κατηγορίας. ποὺ εἶναι ἄμεσα ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα και

---

60 Ακολουθῶ τὸ πρωτότυπο welches nunmehr in dem geistigen Wesen gesetzt ὄχι την διορθωση τῶν Moldenhauer-Michel (welches nunmehr in dem geistigen Wesen gesetzt)

ὁ κοσμος εἶναι μονον αὐτὴ ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα Μιᾶς ὁμως καὶ αὐτὸς ὁ *ὀντικὸς νομος* ἰσχυει διχως ἀλλο ἡ ὑπακοη τῆς αὐτοσυνειδησιας δὲν εἶναι ἡ ὑπηρεσία ἔναντι ἑνὸς κυρίου που οἱ διαταγες του εἶναι ταχα μια αὐθαιρεσια και ὁπου δὲν ἀναγνωριζει τὸν ἑαυτό της Ἀλλὰ οἱ νόμοι εἶναι διανοηματα τῆς δικῆς της ἀπόλυτης συνειδησης, ποὺ τα *ἐχει* ἡ ἴδια ἀμεσα [61] Ὀχι πὼς τα *πιστευει*, γιατι και ἡ πιστη θεᾶται μὲν τὴν οὐσια, ἀλλα μιὰν ξένη Ἡ *αὐτοσυνειδησια* τοῦ ἠθους εἶναι *ἀμεσα* ἕνα μὲ την οὐσία λογω τῆς *καθολικοτητας* τοῦ ἑαυτοῦ της ἡ πιστη, ἀντίθετα ξεκινᾶ ἀπὸ τὴν *καθεκαστη* συνείδηση εἶναι ἡ κίνηση τῆς τελευταιας, τὸ ὁτι, χωρὶς να καταχτᾶ τὴν παρουσία τῆς οὐσίας της, ἀεναα προχωρᾶ πρὸς αὐτὴ τὴν ἑνοτητα – Ἐκείνη ἡ συνείδηση, ἀντίθετα, ἔχει ἀναιρεθεῖ ὡς καθέκαστη, αὐτὴ ἡ μεσολάβηση ἔχει ἐπιτελεσθεῖ, καὶ μόνον ἐκ τοῦ ὁτι ἔχει ἐπιτελεσθεῖ εἶναι ἄμεση αὐτοσυνειδησία τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας τοῦ ἤθους

Ἡ διαφορὰ τῆς αὐτοσυνειδησίας ἀπὸ τὴν οὐσία εἶναι λοιπὸν ὁλωσδιόλου διάφανη. Γι᾽ αὐτὸ οἱ *διαφορὲς στὴν οὐσία* την ἴδια δὲν εἶναι [236] τυχαῖοι καθορισμοί, ἀλλ᾽ ἐξ αἰτίας τῆς ἑνότητας οὐσίας καὶ αὐτοσυνειδησίας, καθὼς ἡ ἀνομοιότητα μόνον ἀπὸ τὴν δευτερη θὰ μποροῦσε νὰ προέλθει, εἶναι οἱ μάζες τῆς διάρθρωσης τῆς ἑνότητας, τῆς διαποτισμένης ἀπὸ τὴν ζωὴ της,[62] εἶναι νόες ἐναργεῖς γιὰ τὸν ἑαυτο τους, μὴ διχασμένοι, ἄσπιλα οὐρανια σχήματα ποὺ παρ᾽ ὅλες τὶς διαφορές τους διατηροῦν τὴν ἀσύλητη ἀθωότητα καὶ ὁμοψυχία τῆς οὐσιας τους.[63] – Ἡ αὐτοσυνειδησία εἶναι ἐξ ἰσου ἁπλή, ἐναργὴς *ἀναφορὰ σ᾽ αὐτα* Αὐτὰ *ὑπαρχουν* και τέρμα –αὐτὸ συνιστᾶ [322] τὴν συνειδηση τῆς ἀναφορᾶς της. Γιὰ τὴν *Ἀντιγόνη* τοῦ Σοφοκλῆ ἰσχυουν ἔτσι ὡς *ἄγραφο* καὶ *ἀλαθητο* δικαιο τῶν θεῶν

---

61 Ἴετσ' ο Ρουσσω διεχρινε την (χανονιστικα ὀρθη) «γενικη βουλησι» ἀπὸ την (συχνα παραπλανημενη) «βούληση ὁλων»

62 Ἄλλη αναγνωση «της διάρθρωσης ουσίας και αυτοσυνειδησιας της διαποτισμενης ἀπὸ την ζωη τους...».

63 Οἱ ἀρχαῖοι θεοὶ ως πολιτικοὶ θεοί· ὑποστασιοποιησεις των νόμων

γιατι ὄχι σημερα καὶ χτες αὐτὰ θα ζοῦνε παντα
και ποτε πρωτογινηκαν κανενας δὲν τὸ ξέρει [64]

Αὐτα *ὑπαρχουν* Ἀμα ρωτήσω για την γενεση τους και τὰ περιχαρακωσω στὸ σημεῖο καταγωγῆς τους, τὰχω ὑπερβεῖ γιατὶ απὸ κεῖ και πέρα ἐγω εἰμαι τὸ καθολου κι αὐτὰ τὸ ὁροθετημενο και ὁριοθετημένο Ἂν ὀφειλουν νὰ νομιμοποιηθοῦν ἐνωπιον τῆς διαγνωσής μου, μ᾽ αὐτὸ ἤδη τραντάζω την ἄτεγκτη αὐθυπαρξια τους και τα ἐξεταζω ὡς κάτι που κατ᾽ ἐμὲ ἴσως ἀληθευει, ἴσως ὄχι Το φρονημα τοῦ ἠθους συνίσταται ἀκριβῶς στὸ νὰ ἐμμενεις σταθερά, ἀπαρασάλευτα, σὲ ὅ,τι εἶναι τὸ δίκαιο, καὶ να ἀπέχεις ἀπὸ καθε τρανταγμα, χλονισμὸ καὶ ἀναγωγη του. – Μοῦ κάνουν μιὰ παρακαταθήκη, *εἶναι* ἰδιοκτησία ἄλλου καὶ τὸ ἀναγνωριζω *ἐπειδὴ ἔτσι εἶναι*, μένοντας ἀταλάντευτος σ᾽ αὐτη την ἀναφορά Ἂν κρατησω γιὰ μένα τὴν παρακαταθήκη, τότε συμφωνα μὲ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἐλέγχου μου, τὴν ταυτολογια δὲν ὑποπίπτω καθόλου μὰ καθόλου σὲ ἀντιφαση·[65] γιατὶ τότε δὲν την βλέπω πιὰ ὡς τὴν ἰδιοκτησία ἄλλου· το νὰ κρατήσω κατι ποὺ δὲν τὸ βλέπω ὡς ἰδιοκτησία ἄλλου εἶναι τελείως συνεπες Ἡ ἀλλαγὴ *τῆς ἔποψης* δὲν συνιστᾶ ἀντίφαση, γιατὶ τὸ ζητημα δὲν εἶναι αὐτη ὡς ἔποψη ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενο και περιεχόμενο, ποὺ ὀφειλει νὰ μὴν ἀντιφάσκει μὲ τὸν ἑαυτό του. Ὅσο μπορῶ ν᾽ ἀλλαξω την ἔποψή μου ὁτι κάτι εἶναι ἰδιοκτησια μου περνωντας στην ἔποψη ὅτι εἶναι ἰδοκτησια ἄλλου –ὁπως ὁταν χαριζω κάτι–, χωρὶς ἔτσι νἄμαι ἐνοχος ἀντιφασης ἄλλο τόσο μπορῶ ν᾽ ἀκολουθήσω τὴν ἀντιστροφη πορεία – Δὲν εἶναι λοιπὸν κατι δικαιο γιὰ τὸν λόγο ὁτι ἐγὼ δὲν τὸ βρῆκα αὐτοαντιφατικό ἀλλὰ για τὸν λόγο ὁτι εἶναι τὸ δικαιο. Ὅτι

---

64 *ου γαρ τι νῦν γε καχθες αλλ αει ποτε / ζῇ ταῦτα κουδεις οἶδεν εξ δτου φάνη Αντιγόνη* στ 456-457 (μτφ Κ. Μάνου Σοφοκλῆς *Αντιγόνη Ηλέκτρα Αἴας* Κ Μάνος Κ Ταμβακης Ζ. Σίδερης. Ζαχαρόπουλος Αθηνα χ χ.). Πρβλ. σ [520/*381*] Ο Ἔ διαβαζε και θαυμαζε απὸ μικρὸς τὸν Σοφοκλῆ, ειδικὰ αγαποῦσε την *Αντιγόνη* Βλ. καὶ ἑπόμενο κεφ

65 Αναφορα σε γνωστὸ παραδειγμα τοῦ Κάντ Kant, *Kritik der praktischen Vernunft* ὅ π Α 49 κ ἑ μτφ *Κριτικη τοῦ πρακτικοῦ λόγου* δ π σ 47 κ ἑ

κάτι *εἶναι* ἰδιοκτησία τοῦ ἄλλου ὑπόκειται *ὡς θεμέλιο*· δὲν πρεπει να τὸ ὑποβάλλω αὐτὸ σὲ λογισμοὺς οὔτε ν᾽ ἀναζητῶ ἢ νὰ ἐμπνέομαι λογιῶν λογιῶν σκέψεις συνάφειες. [323] σκοπιές οὔτε νὰ σκέφτομαι τὴν νομοθετηση οὔτε τὸν ἔλεγχο μὲ τετοιες κινήσεις τῆς σκέψης μου θὰ διασάλευα ἐκεινη τὴν ἀναφορά. καθὼς κατ᾽ ἀρέσκειαν θὰ μποροῦσα να καταδείξω ἐξ ἴσου τὸ ἐνάντιο ὡς σύμφωνο μὲ τὴν ἀόριστη ταυτολογικὴ ἐπίγνωσή μου καὶ [237] ἄρα νὰ τὸ ἀναδείξω σὲ νόμο. Ἀλλὰ τὸ ἂν αὐτὸς ἢ ὁ ἀντίθετος προσδιορισμὸς εἶναι τὸ δίκαιο. αυτὸ εἶναι προσδιορισμενο *αὐτὸ καθ᾽ αὑτό* θα μποροῦσα. ὁσο για μένα. ν᾽ ἀναδείξω σὲ νόμο ὅποιον θἄθελα. κι ἐξ ἴσου κανεναν. ὁπότε. ἁπαξ κι ἀρχίζω να ἐλεγχω. ἀκολουθῶ ἤδη τὴν ἀήθη ὁδό. Μὲ τὸ νὰ *ὑπαρχει* γιὰ μενα τὸ δίκαιο *αὐτὸ καθ᾽ αὐτό*. μετέχω στὴν ὑφιστάμενη οὐσία τοῦ ἤθους· ἔτσι αὐτὴ εἶναι ἡ *οὐσία* τῆς αὐτοσυνειδησίας ὅμως ἡ αὐτοσυνειδησία εἶναι *ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα* καὶ *ὕπαρξή της*. ὁ *ἑαυτὸς* καὶ *ἡ βούλησή* της

VI.
Ὁ νοῦς

[324/238] Ο ΛΟΙ ΟΣ ΕΙΝΑΙ ΝΟΥΣ καθὼς ἡ βεβαιότητα ὁτι εἶναι πασα πραγματικοτητα μεταρσιωθηκε σε ἀλήθεια. καὶ ἔχει συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς τοῦ κόσμου του καὶ τοῦ κόσμου του ὡς τοῦ ἑαυτοῦ του – Τὸ πῶς ἔγινε ὁ νοῦς. τὸ κατεδειξε ἡ ἀμεσως προηγουμενη κινηση. ὅπου τὸ ἀντικείμενο τῆς συνείδησης. ἡ καθαρὴ κατηγορία. ἀνηχθη σὲ ἔννοια τοῦ λόγου. Στὸν *παρατηροῦντα* λόγο αὐτὴ ἡ καθαρὴ ἑνότητα τοῦ *ἐγὼ* καὶ τοῦ *εἶναι*. τοῦ εἰμαι *καθ' ἑαυτὸν* καὶ *αὐτὸ τοῦτο*. ὁρίζεται ὡς τὸ *αὐτὸ τοῦτο*. ἤτοι ὡς *εἶναι*. ὁπότε ἡ συνείδηση τοῦ λόγου *ἀνευρίσκει τὸν ἑαυτό της* Ἡ ἀλήθεια τοῦ παρατηρεῖν εἶναι ὅμως μᾶλλον ἡ ἄρση αὐτοῦ τοῦ ἄμεσα ἀνευρίσκοντος ἐνστίκτου. τῆς ἀσυνείδητης αὐτῆς ὕπαρξής του Ἡ *ἐποπτευόμενη κατηγορία*. τὸ *ἀνευρεθὲν πράγμα* εἰσέρχεται στὴν συνείδηση ὡς τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* τοῦ ἐγώ. τώρα μὲ ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς τοῦ *ἑαυτοῦ* μέσα στὸ ἀντικειμενῶδες ὂν (Wesen). Ἀλλὰ τὸ νὰ ὁρίζεται ἔτσι ἡ κατηγορια ὡς τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦτον εἶναι. εἶναι ἐξ ἴσου μονομερὲς καὶ αὐτοαναιρούμενη στιγμή Ὁπότε ἡ κατηγορία θὰ ὁρισθεῖ κατὰ τὴν συνειδηση ὅπως εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν γενική της ἀλήθεια. ὡς *αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ὑπάρχουσα* οὐσια Αὐτὸς ὁ ἀκόμη *ἀφηρημένος* προσδιορισμός. ποὺ συνιστᾶ *τὸ ἴδιο τὸ θέμα*. εἶναι πρῶτα *μόνον ἡ νοητικὴ οὐσία*. καὶ ἡ συνειδηση αὐτῆς μιὰ ἀγόμενη καὶ φερόμενη στὸ ποικίλο περιεχόμενό της τυπικὴ ἐπίγνωσή της στὴν πραγματικότητα αὐτὴ διαφέρει ἀκόμη ὡς κατι καθέκαστον ἀπὸ τὴν ὑφιστάμενη οὐσία. θεσμοθετεῖ αὐθαίρετους νόμους ἢ νομίζει ὅτι ἔχει μέσα στὴν ἐπίγνωσή της ὡς τέτοια τοὺς νόμους ὅπως εἶναι αὐτοὶ καθ' αὑτοί καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό της τὴν χρινουσα δύναμη ποὺ τοὺς ἐξουσιάζει – Ἡ. ἂν κοιτάξουμε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας. αὐτὴ εἶναι ἡ *ὑπάρχου-*

σα αὐτη καθ᾽ αὐτην νοητικὴ οὐσια ἡ ὁποια δὲν εἶναι ἀκόμα *συνειδηση* τοῦ ἑαυτοῦ της. [325] Ἐνῶ ἡ *ὑπαρχουσα αὐτὴ καθ᾽ αὐτὴν* οὐσία ἡ ὁποία εἶναι συναμα ἐνεργὰ πραγματικη για τὸν ἑαυτό της ὡς συνειδηση καὶ παρασταίνει ἡ ἰδια τον ἑαυτο της εἶναι ὁ *νοῦς*

Ἡ νοητικὴ *οὐσια* του ἔχει ἤδη χαρακτηρισθεῖ ὡς ἡ *ὑφισταμενη οὐσία τοῦ ἤθους* ὁ νοῦς παλι εἶναι *ἡ ενεργος πραγματικοτητα τοῦ ἤθους* Εἶναι ὁ *ἑαυτὸς* τῆς ἐνεργοῦ συνείδησης. ἀπεναντι στην ὁποια ἐρχεται ὁ νοῦς ἢ μᾶλλον ἡ ἴδια ὡς ἀντικειμενωδης ἐνεργὰ πραγματικὸς *κοσμος*. ποὺ ἐχει ωστοσο ἐξ ἰσου χάσει κατὰ τὸν ἑαυτὸ καθε ἔννοια ξένου [*239*] ὁπως ὁ ἑαυτὸς ἐχει χασει καθε ἔννοια χωριστῆς ἀπο τὸν κόσμο καθ᾽ ἑαυτὸν ὑπαρξης. ἐξαρτημένης ἢ ἀνεξαρτητης Ὁ νοῦς –*ἡ ὑφισταμενη οὐσια* καὶ ἡ καθολικη. ὁμοια μὲ τὸν ἑαυτό της. μόνιμη οὐσία– εἶναι αδιασαλευτο καὶ ἀκατάλυτο *αἴτιο* καὶ *σημεῖο ἐκκινησης* τῆς ἐνεργειας ὁλων –και σκοπὸς και στόχος ὅλων. ὀντας τὸ νοητὸ *αυτὸ τοῦτο* ὅλων τῶν αὐτοσυνειδησιῶν – Αὐτὴ ἡ ὑφισταμενη οὐσια εἶναι ἐξ ἴσου τὸ γενικὸ *ἔργο*. που δημιουργεῖται ἀπὸ τὸ *ἐνεργεῖν* τῶν παντων καὶ τοῦ καθένα ὡς ἡ ἑνότητα κι ἰσοτητά τους γιατὶ ἡ ἴδια εἶναι τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*. ὁ ἑαυτός. τὸ ἐνεργεῖν Ὡς ἡ *ὑφιστάμενη* οὐσια. ὁ νοῦς εἶναι ἡ ἄτεγκτη *ὁμοιοτητα πρὸς ἑαυτὸν* τῆς δικαιοσυνης (gerechte)· ὡς *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* δέ. ἡ διαλυμενη ἡ αὐτοθυσιαζόμενη οὐσια τοῦ ἀγαθοῦ (gütige). ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ καθενας ἐπιτελεῖ τὸ προσίδιο ἔργο του διασπᾶ τὸ γενικὸ εἶναι. κι ἀπὸ αὐτὸ παίρνει δικό του τὸ μεριδιό του. Αὐτὴ ἡ διαλυση κι ἐξατομίκευση τῆς οὐσίας εἶναι ἀκριβῶς ἡ *στιγμὴ* τοῦ ἐνεργεῖν και τοῦ ἑαυτοῦ ὁλων ἡ στιγμὴ αὐτὴ εἶναι ἡ κίνηση καὶ ψυχὴ τῆς ὑφισταμένης οὐσίας κι ἡ ἐνεργοποιημενη καθολικη οὐσία. Ἡ ὑφιστάμενη οὐσια ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶναι τὸ εἶναι διαλυμενο στὸν ἑαυτό. δὲν εἶναι ἡ νεκρη οὐσια *ἀλλα ἐνεργὸς* καὶ *ζωντανη*

Ὁ νοῦς εἶναι λοιπὸν ἡ αὐτοφερης ἀπόλυτη πραγματικὴ οὐσια Τὰ προγενέστερα *σχήματα* τῆς συνείδησης εἶναι ὅλα ἀφαιρέσεις του αὐτὰ εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ νοῦς ἀναλύεται. διακρίνει τὶς στιγμές του καὶ στέκεται σε καθεκαστες *Προυπόθεση* και *ὑπόσταση* αυτῆς τῆς ἀπομόνωσης τετοιων

στιγμῶν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ νοῦς. δηλαδὴ αὐτὴ εἶναι ὑπαρκτὴ μονο στὸν νοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ὑπαρκτικότητα. Οἱ στιγμὲς ἔτσι ἀπομονωμενες ἔχουν τὴν ἐπίφαση ὁτι ταχα *ὑπαρχουν* ὡς τετοιες· ἀλλὰ τὸ πῶς συνιστοῦν στιγμὲς μονο, δηλαδὴ ἐξαφανιζόμενα μεγεθη, τὸ ἐδειξε ἡ ἀπορροη και ἐπανοδός τους [326] στὸ αἴτιο καὶ οὐσια τους· καὶ αὐτη ἡ οὐσία εἶναι ἀκριβῶς τουτη ἡ κίνηση καὶ διαλυση τῶν στιγμῶν.[1] Ἐδῶ, ὁπου ὁ νοῦς, δηλαδη ἡ ἀνακλαση τῶν στιγμῶν στὸν ἑαυτό τους, ἔχει τεθεῖ μπορεῖ ὁ ἀναλογισμος μας, [ἡ δικη μας ἀνακλαση στὸν ἑαυτό μας],[2] να τὶς ὑπενθυμίσει συντομα ἀπ᾽ αὐτὴ την πλευρά ἦσαν συνειδηση αὐτοσυνειδησία και λογος Ἄρα, ἂν ὁ νοῦς, στὴν ἀναλυση τοῦ ἑαυτοῦ του, ἐμμενει στὴν στιγμὴ σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτο του *ἀντικειμενώδης ὑπάρχουσα* ἐνεργὸς πραγματικότητα καμνοντας ἀφαίρεση ἀπ᾽ τὸ ὅτι αὐτὴ εἶναι τὸ δικό του καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι, εἶναι *συνείδηση* γενικα κάτι ποὺ περιλαμβάνει τὴν κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα την ἀντίληψη καὶ την διανοια. Ἂν ἐμμείνει, τοὐναντιον, στὴν ἄλλη στιγμη τῆς ἀναλυσης, συμφωνα μὲ τὴν ὁποια το ἀντικειμενό του εἶναι τὸ δικό του *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*, εἶναι αὐτοσυνειδησία. Ὁμως ὡς ἄμεση συνειδηση τοῦ *αὐτοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*, ἑνότητα συνειδησης καὶ αὐτοσυνειδησιας, ὁ νοῦς εἶναι ἡ *λόγον ἔχουσα* συνείδη-

---

1 Η ουσια δὲν εἶναι κατι στὸ ὁποιο αναγεται τὸ φαινόμενο ὅταν αναφερεται στην ενότητα του αλλα η ὅλη διαδικασια αναφορᾶς τῶν πολλῶν στην ενότητα και αντιστρόφως

2 Η Reflexion που αποδιδεται *ανακλαση* ἂν εἶναι Reflexion in sich ἢ in ein Anderes δηλ *ανακλαση εις εαυτον* ἢ *σε ἄλλο* και *αναλογισμος* ἂν εἶναι μόνο Reflexion εἶναι ἡ σχέση ενὸς ὅρου με τὸν εαυτό του δι᾽ α τῆς οποιας αυτοαναιρειται και θετει νόμιμα την ευρυτερη συναφεια ὁπου ανηκει Ο νοῦς εἶναι αποτελεσμα τῆς αυτοαναιρεσης τῶν συνειδησιακῶν σχηματων και ἄρα τὸ πλαίσιό τους ὁ λόγος ὑπαρξης τους ο οποιος δεν εἶναι ἄλλος λοιπον, απὸ τὴν ἴδια την ανακλαση τους στὸν εαυτο τους ἂν ἰδωθεῖ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς πλήρους διαδικασιας της. «Ἐμεῖς» εἴμαστε ὁ φιλόσοφος που ατενιζει ὅλη αὐτη τὴν διαδικασια ἀπὸ την σκοπια τοῦ νοῦ (δηλ τῆς σκεψης ποὺ δὲν πιστεύει ὅτι ὑπάρχει πουθενα κατι ἐξ ὁρισμοῦ μη νοησιμο) ἄρα εχουμε πρόσβαση στην σχεση τῶν ἐπιμερους σχηματων *με τον ἑαυτό τους* στην *αυτοτέλεια* τους και την *εγγενη* ἄρση τους, δηλ βλέπουμε μέσα τους τὸν νοῦ, στὸν βαθμὸ ποὺ μετεχουμε τοῦ νοῦ ἐμεῖς οι ἴδιοι εἴμαστε αυτοτελεις και αὐτοαναιρουμενοι δηλ ἔχουμε *αναλογισμο*

ση.[3] ἡ ὁποια, ὅπως καταμαρτυρεῖ τὸ *ἔχειν*, ἔχει τὸ ἀντικείμενο ὡς κατι ποὺ εἶναι *στὸν ἑαυτό του* ἔλλογα προσδιορισμενο δηλαδὴ προσδιορισμενο ἀπὸ τὴν ἀξια τῆς κατηγορίας, ἀλλ' ἔτσι ὡστε νὰ μὴν ἐχει ακομα τὴν ἀξια τῆς κατηγοριας κατὰ τὴν συνειδηση του Εἶναι ἡ συνείδηση ἀπὸ τὴν θεωρηση τῆς ὁποίας μόλις ἐρχόμαστε Ὁ νοῦς ὑπάρχει ἐν τῇ ἀληθειᾳ του ὡς αὐτὸς ὁ λόγος, ποὺ *ἔχει* ὁ νοῦς, ὁταν ἐποπτευεται τελικὰ ἀπὸ αὐτὸν ὡς ἕνας λόγος ποὺ *εἶναι* λόγος, δηλαδὴ ὑπάρχει ὡς ὁ λόγος ποὺ εἶναι *ἐνεργὰ πραγματικὸς* μεσα στὸν νοῦ καὶ εἶναι ὁ κόσμος τοῦ νοῦ· ὁ νοῦς *εἶναι* ὁ νοῦς, εἶναι ἡ *ἐνεργείᾳ οὐσία τοῦ ἤθους*

[240] Ὁ νοῦς εἶναι ὁ *συμφωνος μὲ τὸ ἦθος βίος* ἑνὸς *λαοῦ*, ἐφ' ὅσον εἶναι ἡ *ἄμεση ἀλήθεια* τὸ ἄτομο ποὺ εἶναι ἕνας κόσμος Ἀναγκαστικὰ θὰ προχωρήσει μέχρι τὴν συνείδηση περὶ τοῦ τι εἶναι ἄμεσα ὁ ἴδιος, θὰ ἄρει τὴν ὡραία ζωὴ τοῦ ἤθους[4] καὶ μὲς ἀπὸ μιὰ σειρὰ σχημάτων θὰ φθάσει στὴν αὐτεπίγνωσή του. Αὐτὰ ὅμως διαχρίνονται ἀπὸ τὰ προγενέστερα κατὰ τὸ ὅτι εἶναι οἱ ἐμπράγματοι νόες, κυριολεκτικὲς ἐνεργεῖς πραγματικότητες, κι ἀντὶ γιὰ σχήματα μόνο τῆς συνείδησης, σχήματα ἑνὸς κόσμου.

Ὁ *ζωντανὸς* κόσμος *τοῦ ἤθους* εἶναι ὁ νοῦς ὡς πρὸς τὴν *ἀλήθεια* του καθὼς ὁ ἴδιος ἀποκτᾶ πρῶτα ἀφηρημενη *ἐπιγνωση* τῆς οὐσίας του, τὸ ἦθος καταρρέει στὴν τυπικὴ καθολικότητα [327] τοῦ δικαίου [5] Ὁ διχασμένος πια στὸν ἑαυτό του νοῦς ἐγγραφει τὸν ἕναν ἀπὸ τοὺς κόσμους του, τὴν *ἐπικράτεια τῆς παιδείας*, μὲς στὸ ἀντικειμενῶδες στοιχεῖο του ὡς σκληρὴ ἐνεργὸ πραγματικοτητα κι ἀπέναντι του τὸν κόσμο *τῆς πιστης*, τὴν *ἐπικρατεια τῆς οὐσιας*, μεσα στὸ στοιχεῖο τῆς σκέψης [6] Οἱ δύο κοσμοι ὁπως τοὺς συλλαμβάνει ὁ νοῦς που μπαίνει μέσα του ἐξω ἀπὸ τὴν ἀπωλεια τοῦ ἑαυτοῦ του αὐτη, [δηλαδὴ ὁπως τοὺς συλλαμβανει] ἡ *ἔννοια*, μπερδευονται ὁμως κι ἀνατρεπονται ἐπαναστατικὰ ἀπὸ τὴν *διάγνωση*.

---

3 Βλ σ. [260/*191*]

4 Δηλ τὴν αρχαία ελληνικη *πόλι* Βλ παρακατω A a καὶ b

5 Δηλ στην ρωμαικη αυτοκρατορια Βλ παρακατω A c

6 Παρακάτω B I

καὶ τὴν διαδοσή της. τὸν *διαφωτισμό*.[7] ὁπότε ἡ ἐπιμερισμένη καὶ διαχεομενη στὸ *ἐνθάδε* καὶ τὸ *ἐπεκεινα* ἐπικρατεια ἐπιστρέφει στὴν αὐτοσυνειδησια. ποὺ συλλαμβάνει τωρα στὴν *ἠθικὴ* τὸν ἑαυτό της ὡς τὴν οὐσιότητα καὶ τὴν οὐσία ὡς ἐνεργα πραγματικὸ ἑαυτο. δὲν τοποθετεῖ πλέον ἔξω της τὸν *χοσμο* της καὶ τὸ *αἴτιό* του ἀλλὰ τ᾽ ἀφήνει ὅλα νὰ σιγοσβήσουν μεσα της. καθώς. ὡς *ἠθικὴ συνείδηση*. εἶναι *ὁ βέβαιος γιὰ τὸν ἑαυτό* του νοῦς.[8]

Ὁ κόσμος τοῦ ἤθους. ὁ διασπασμένος στὸ ἐνθάδε καὶ τὸ ἐπέκεινα κόσμος. καὶ ἡ ἠθικὴ κοσμοαντίληψη εἶναι λοιπὸν οἱ νόες. τῶν ὁποίων θ᾽ ἀναπτυχθεῖ ἡ κίνηση καὶ ἐπάνοδος στὸν ἁπλὸ ὑπάρχοντα καθ᾽ αὐτὸν ἑαυτὸ τοῦ νοῦ. ὡς στόχος κι ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων θ᾽ ἀναφανεῖ ἡ ἐνεργὰ πραγματικὴ αὐτοσυνειδησία τοῦ ἀπόλυτου νοῦ.[9]

---

7 Παρακατω Β II και III

8. Παρακάτω Γ. – Η ἠθικη συνειδηση Gewissen παραγεται στα γερμανικά ἀπὸ τὸ ἐπίθετο «βέβαιος» gewiß Αὐτὸ ὑπογραμμίζει ἐδῶ ὁ Ἑ

9 Δηλαδὴ ἡ *Θρησκεία*

Α Ο ΑΛΗΘΗΣ ΝΟΥΣ. ΤΟ ΗΘΟΣ

Ὁ νοῦς κατὰ τὴν ἁπλὴ ἀλήθεια του εἶναι συνειδηση καὶ ξεχωριζει τις στιγμες του την μια ἀπὸ τὴν ἀλλη Ἡ *πραξη* τὸν χωριζει σε ὑφισταμενη οὐσια καὶ σὲ συνειδηση τῆς ἰδιας καὶ χωρίζει επισης την ὑφιστάμενη οὐσία καθως καὶ τὴν συνειδηση Ἡ ὑφισταμενη οὐσια ὡς καθολικη *οὐσια* καὶ *σκοπὸς* ἐρχεται ἀντιμέτωπη μὲ τὸν εαυτο της ὡς τὴν *ἐξατομικευμένη* ἐνεργο πραγματικοτητα· ὁ ἀπειρος μεσος εἶναι ἡ αὐτοσυνειδησια, ἡ ὁποια, [*241*] *στὸν ἑαυτο της* ἑνότητα τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας, τώρα γίνεται *αὐτὸ καθ ἑαυτην*, ἑνωνει τὴν καθολικη οὐσια καὶ τὴν ἐξατομικευμενη ἐνεργὸ πραγματικότητα της, ἀνεβαζει τὴν δευτερη στὴν πρώτη πραττοντας συμφωνα μὲ τὸ ἦθος –και κατεβάζει τὴν πρώτη στὴν δευτερη ὑλοποιωντας τὴν μονο νοουμενη ὑφιστάμενη οὐσια [328] ἡ αὐτοσυνειδησία παράγει τὴν ἑνοτητα τοῦ δικοῦ της ἑαυτοῦ καὶ τῆς ὑφισταμενης οὐσίας ὡς *ἔργο της* κι *ἀρα ὡς ἐνεργὸ πραγματικότητα*

Μὲ τὴν ἀποσυνθεση τῆς συνειδησης, ἡ ἁπλὴ ὑφιστάμενη οὐσια, ἀφ᾽ ἑνός, διατηρεῖ τὴν ἀντίθεση ἔναντι τῆς αὐτοσυνειδησίας ἀφ ἑτέρου, παρουσιαζει ἐτσι ἐπίσης στὸν ἑαυτό της τὴν φυση τῆς συνείδησης, τὴν αὐτοδιαφοροποιηση ἐντὸς ἑαυτοῦ, ὡς ἑναν κόσμο ποὺ τα μελη στὰ ὁποῖα διαιρεῖται εἶναι οἱ μαζες τῆς ὑφιστάμενης οὐσιας [1] Ἄρα διασπᾶται σὲ μιὰ διαφορικη οὐσια τοῦ ἤθους, σὲ ἀνθρωπινο καὶ θεϊκὸ νόμο Ἐπισης ἡ ἀπέναντι της αὐτοσυνειδησια ἀποδίδεται ἀνάλογα με τὴν οὐσια της στὴν μια ἀπὸ αὐτὲς τις δυναμεις (Mächte) καὶ ὡς ἐπίγνωση διαιρεῖται σὲ ἄγνοια τοῦ τι καμνει καὶ σὲ ἐπίγνωση αὐτοῦ, μιὰν ὡς ἐκ τουτου ἐξαπατημένη ἐπίγνωση Δοκιμαζει στὸ ἐνέργημα της λοιπὸν τόσο τὴν ἀντιφαση καὶ ἀλληλοκαταστροφὴ τῶν *δυνάμεων* ὅπου διχαζόταν ἡ ὑφιστάμενη οὐσια, ὁσο και τὴν ἀντίφαση τῆς ἐπιγνωσής της τοῦ ἠθους τῆς πράξης της – μ᾽ ὁ,τι εἶναι αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ σύμφωνο πρὸς τὸ ἦθος καὶ βρισκει τὸν *δικο της* χαμό Στὴν πράξη μὲς ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν κινηση ἡ ὑφισταμενη οὐσια τοῦ ἤθους ἔγινε,

---

1 Ἄλλη αναγνωση «ως εναν κοσμο διαρθρωμένο στις μαζες του»

ὁμως, *ἐνεργὰ πραγματικὴ αὐτοσυνειδησια*. δηλαδὴ ὁ ταδε ἑαυτὸς ἔγινε *αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὑπαρχων*. πλὴν μ' αὐτὰ τὸ ἦθος ἔχει ἴσα ἴσα καταποντισθεῖ

a Ὁ κοσμος τοῦ ἤθους
Ὁ ἀνθρωπινος και ὁ θεικὸς νομος
ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα

Ἡ ἁπλὴ ὑφιστάμενη οὐσια τοῦ νοῦ διαιρεῖται ὡς συνείδηση Δηλαδὴ ὁπως μεταβαίνει ἡ συνειδηση τοῦ ἀφηρημενου εἶναι τοῦ αἰσθητοῦ. στην ἀντιληψη. τὸ ἰδιο καμνει καὶ ἡ ἀμεση βεβαιότητα τοῦ πραγματικοῦ εἶναι τοῦ ἤθους· κι ὁπως τὸ ἁπλὸ εἶναι γινεται κατὰ τὴν αἰσθητήρια ἀντίληψη ἑνα πράγμα μὲ πολλὲς ἰδιότητες. ἔτσι κατὰ τὴν ἀντίληψη τοῦ ἤθους μιὰ περίπτωση πράξης εἶναι μιὰ ἐνεργὸς πραγματικότητα μὲ πολλὲς σχεσεις ἤθους Γιὰ τὴν πρώτη ἡ ἀνώφελη πολλότητα τῶν ἰδιοτητων συμπτύσσεται δὲ στὴν οὐσιώδη ἀντίθεση καθεκαστότητας καὶ [329] καθολικότητας. κι ἀκομη περισσότερο γιὰ τὴν ἄλλη. ποὺ εἶναι ἡ ἀποκαθαρμένη. οὐσιακὴ συνείδηση ἡ πολλαπλότητα τῶν στιγμῶν τοῦ ἤθους γίνεται τὸ δίπτυχο ἑνὸς νόμου τῆς καθεκαστότητας κι ἑνὸς τῆς καθολικότητας. Ὁμως καθε μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς μαζες τῆς ὑφισταμενης οὐσίας παραμένει ὅλος ὁ νοῦς ἐνῶ στὴν αἰσθητήρια ἀντίληψη τὰ πραγματα δὲν ἔχουν ἄλλη ὑφισταμενη οὐσια πέραν τῶν [242] δύο προσδιορισμῶν τῆς καθεκαστότητας καὶ τῆς καθολικότητας. ἐδῶ αὐτοὶ ἐκφράζουν μόνο τὴν ἐπιφανειακὴ ἀντίθεση τῶν δυο πλευρῶν μεταξύ τους.

Ἡ καθεκαστότητα στὴν ἐξεταζόμενη ἐδῶ οὐσία ἔχει τὸ νόημα τῆς ἐν γενει *αὐτοσυνειδησίας*. ὄχι μιᾶς καθέκαστης τυχαίας συνείδησης. Ἡ ὑφιστάμενη οὐσια τοῦ ἤθους εἶναι ἀρα. ὑπ' αὐτὸ τὸν προσδιορισμό. ἡ *ἐνεργὰ πραγματικη*. ὁ *πραγματοποιημένος μέσα στὴν πολλαπλότητα τῆς ὑπαρχουσας συνείδησης* ἀπόλυτος νοῦς· *αὐτὸς εἶναι ἡ κοινη οὐσία*. ἡ *κοινοτητα*.[2] ποὺ κατὰ την εἰσοδο στὸν πρακτικὸ σχηματισμὸ

2 Gemeinwesen σημαινει και τα δυο καθως και *κοινὸ ὄν*

τοῦ λόγου ἐν γενει ἦταν *κατ ἐμᾶς* ἡ ἀπολυτη οὐσια ἐνῶ ἐδῶ ἐμφανίζεται ν᾽ ἀληθευει ὡς συνειδητὴ οὐσια τοῦ ἤθους. *κατὰ τὸν ἑαυτο της* καὶ ὡς ἡ *οὐσία κατα την* συνειδηση ποὖχομε γι᾽ ἀντικείμενο Ἡ κοινότητα εἶναι ὁ νοῦς που εἶναι *καθ᾽ ἑαυτὸν* εφ᾽ ὁσον συντηρεῖται μέσα στὸ *ἀπεικασμα τῶν ἀτόμων* – ἐνῶ ὑπαρχει *αὐτὸς τοῦτος*. ἤτοι εἶναι ὑφισταμενη οὐσια ἐφ᾽ ὁσον συντηρεῖ τα ἄτομα μέσα του Αὐτος ὡς ἡ *ἐνεργὸς ὑφισταμενη οὐσία*. εἶναι *ἕνας λαος*. ὡς *ἐνεργὸς συνείδηση*. *πολίτης* τοῦ λαοῦ Αὐτὴ ἡ *συνειδηση* ἔχει στὸν ἁπλὸ νοῦ την *οὐσια* της καὶ μέσα στὴν *ἐνεργὸ πραγματικοτητα* τοῦ ἴδιου στὸν λαὸ ὁλόκληρο. τὴν βεβαιότητα γιὰ τὸν ἑαυτό της. κι ἄμεσα ἐδῶ τὴν *ἀληθεια* της ἄρα ὄχι σὲ κατι μὴ ἐνεργὰ πραγματικό. ἀλλὰ σ᾽ ἑναν νοῦ *ὑπαρκτὸ* καὶ *ἰσχύοντα*.

Αὐτὸς ὁ νοῦς μπορεῖ νὰ *ὀνομασθεῖ* ὁ ἀνθρωπινος νομος γιατὶ ὑπάρχει οὐσιαστικὰ ὑπὸ τὴν μορφὴ τῆς *ἔχουσας συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ της ἐνεργοῦ πραγματικότητας* Ὁ ἴδιος μὲ τὴν μορφὴ τῆς καθολικότητας εἶναι ὁ *γνώριμος* νόμος καὶ τὰ *ὑπάρχοντα* ἤθη· μὲ τὴν μορφὴ τῆς καθεκαστότητας εἶναι ἡ ἐνεργὸς βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτὸν μέσα στὸ ἐν γένει *ἄτομο*. ὡς κυβέρνηση δὲ ὁ ἴδιος εἶναι ἡ βεβαιότητα γιὰ τὸν ἑαυτό του ὡς *ἁπλῆς ἀτομικοτητας*· ἀλήθεια του εἶναι ἡ ἀνοιχτη ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας *ἐγκυρότητα*· μιὰ *ὕπαρξη* [330] ποὺ κατὰ τὴν ἄμεση βεβαιότητα παίρνει τὴν μορφὴ τῆς ὕπαρξης ποὺ ἔχει ἀπολυθεῖ ἐλεύθερη.[3]

Ἀντιπαρατίθεται ὅμως σ᾽ αὐτὴ τὴν δύναμη καὶ ἀνοικτότητα τοῦ ἤθους μιὰ ἄλλη δυναμη. ὁ *θεικὸς νόμος* Γιατὶ ἡ ἐντὸς ἤθους *πολιτικὴ ἐξουσία*. καθὼς εἶναι ἡ *κίνηση* τῆς *συνειδητῆς* τοῦ ἑαυτοῦ της *ἐνέργειας*. ἔχει ὡς ἀντίθετό της τὴν *ἁπλὴ* καὶ *ἄμεση οὐσία* τοῦ ἤθους καθὼς εἶναι *ἐνεργὰ πραγματικὴ καθολικότητα* συνιστᾶ βία ἐνάντια στὸ ἀτομικὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι· καὶ καθὼς εἶναι ἐν γένει ἐνεργὸς πραγματικότητα. ἡ *ἐσωτερικὴ* οὐσία ἀποτελεῖ γι᾽ αὐτὴν ἀκόμη κάτι ἄλλο ἀπ᾽ ὁ.τι εἶναι ἡ ἴδια.

Θύμισα ἤδη ὅτι καθένας ἀπὸ τοὺς ἀντίθετους τρόπους ὕπαρξης τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας τοῦ ἤθους τὴν περιέχει πλη-

---

3 Πρβλ σ [146/*109*] κ σημ

ρως μ᾽ όλες τις στιγμὲς τοῦ περιεχομενου της Ἂν λοιπὸν ἡ χοινότητα εἶναι αὐτὴ ὡς ἡ συνειδητη τοὺ ἑαυτοῦ της ἐνεργὸς δραση. ἡ ἄλλη πλευρα θα ἐχει τὴν μορφὴ ἄμεσης ἢ ὀντικῆς ὑφιστάμενης οὐσιας Ἔτσι ἡ τελευταια εἶναι ἀφ᾽ ἑνος ἐσωτερικὴ ἔννοια ἢ γενικη δυνατοτητα τοῦ ἠθους ἐν γενει ἀλλο τόσο ὅμως ενεχει αφ᾽ ἑτερου. την στιγμη τῆς αὐτοσυνειδησιας Ἡ αὐτοσυνειδησια ἡ ὁποια ἐκφραζει τὸ ἦθος μεσα σ᾽ αὐτὸ τὸ στοιχεῖο τῆς *αμεσότητας* ἢ τοῦ *εἶναι* ἤτοι ἡ *ἄμεση* συνειδηση ἑαυτοῦ τοσο ὡς ουσίας ὁσο κι ὡς τοῦ ταδε ἑαυτοῦ εντὸς κατι [243] ἄλλου. ποὺ σημαινει μια *φυσικη* κοινοτητα *τοῦ ἤθους* – εἶναι ἡ *οἰκογενεια* Αὐτη. ὡς ἔννοια *ἀσυνειδητη*. ακόμη ἐσωτερική. ἀντιπαρατιθεται στην συνειδητη τοῦ ἑαυτοῦ της ἐνεργὸ πραγματικότητα της. ὡς *στοιχεῖο* τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας τοῦ λαοῦ ἀντιπαρατίθεται στὸν ἰδιο τὸν λαό. ὡς *ἄμεσο* εἶναι τοῦ ἤθους – ἀντιπαρατίθεται στὸ ἦθος ποὺ διαπλαθεται καὶ συντηρεῖται μὲ τὴν *ἐργασία* ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ ὅπως οἱ ἐφέστιοι θεοὶ ἀντιπαρατιθενται στὸ γενικὸ πνεῦμα

Παρ᾽ ὁλο ὅμως ποὺ τὸ *κατὰ τὸ ἦθος εἶναι* τῆς οἰκογενειας ὁρίζεται ὡς τὸ *ἄμεσο*. ἡ οἰκογένεια εἶναι μεσα της μια οὐσια *ποὺ μετέχει τοῦ ἤθους* ὄχι *ἐφ᾽ ὅσον* ἡ ἴδια εἶναι ἡ *ἀναφορὰ τῆς φύσης* τῶν μελῶν της. δηλαδὴ ὄχι ἐφ᾽ ὅσον ἡ σχεση τους εἶναι ἡ *ἄμεση καθεκαστων ἐνεργὰ πραγματικῶν* μελῶν διότι ὁτι μετέχει τοῦ ἤθους εἶναι αὐτὸ τοῦτο *καθολικό*. ὁπότε αὐτὴ ἡ ἀναφορὰ τῆς φυσης εἶναι οὐσιαστικὰ ἐξ ἰσου ἑνας νοῦς. καὶ μόνον ὡς νοητικὴ οὐσία μετέχει τοῦ ἤθους Πρέπει νὰ δοῦμε σὲ τι συνίσταται τὸ ἦθος ποὺ τῆς προσιδιάζει. – Πρῶτα. ἐπειδὴ ὅ.τι μετέχει τοῦ ἤθους [331] εἶναι αὐτὸ τοῦτο καθολικό ἡ κατα τὸ ἦθος σχεση τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας δὲν εἶναι ἡ σχέση τοῦ συναισθήματος ἢ ἡ ἀναφορὰ τῆς ἀγάπης. Φαίνεται τώρα ὅτι ἐκεῖνο ποὺ μετέχει τοῦ ἤθους πρέπει ἀναγκαστικὰ νὰ τοποθετηθεῖ στὴν ἀναφορὰ τοῦ *καθέκαστου* μέλους οἰκογενείας *πρὸς ὅλη* τὴν οἰκογένεια ὡς ὑφιστάμενη οὐσία καθ᾽ ὁσον ἡ ἐνεργεια κι ἐνεργὸς πραγματικότητά του ἔχει αὐτὴν μόνον γιὰ σκοπὸ καὶ περιεχόμενο. Ἀλλ᾽ ὁ συνειδητὸς σκοπὸς ποὺ ἔχει ἡ *ἐνέργεια* αὐτοῦ τοῦ ὅλου ἐφ᾽ ὅσον ἀφορᾶ τὸ ἴδιο.[4]

---

4 Ἤ «την ἴδια» (την ενέργεια)

εἶναι ὁ ἴδιος τὸ καθέκαστον Ἡ ἀπόκτηση καὶ συντήρηση ἰσχυος καὶ πλούτου, ἀφ' ἑνος, ἀφορᾶ μόνο τὴν ἀναγκη κι ἀνήκει στὴν ἐπιθυμια ἀφ' ἑτερου μέσα στὸν ἀνωτερο προορισμό[5] της γινεται κατι μόνον ἔμμεσο Αὐτὸς ὁ προορισμὸς δὲν ἐμπιπτει στην ἰδια τὴν οἰκογενεια ἀφορᾶ τὸ αληθινὰ γενικο, τὴν κοινοτητα εἶναι μᾶλλον ἀρνητικὸς πρὸς την οἰκογενεια και συνισταται στὸ να βγαζει τὸ καθεκαστο ἀτομο ἔξω ἀπὸ την ἰδια, να καθυποτασσει την φυσικοτητα καὶ καθεκαστοτητά του και νὰ τὸ ὠθεῖ πρὸς τὴν *ἀρετη* πρὸς το να ζεῖ μεσα στο καθολου καὶ ὑπερ του Ὁ *θετικος* σκοπὸς ποὺ προσιδιαζει στὴν οἰκογενεια εἶναι τὸ καθέκαστο ἄτομο ὡς τετοιο Αὐτὸ παλι, για νὰ μετεχει ἡ ἐν λόγω σχέση στὸ ἦθος δὲν μπορεῖ να προκύπτει κατὰ *τυχη*, οὔτε αὐτὸ που πράττει οὔτε αὐτὸ που ἡ πράξη τὸ αφορᾶ, ὁπως αἴφνης συμβαινει σ' ὁποιαδηποτε βοηθεια ἢ παροχη ὑπηρεσιας Τὸ περιεχόμενο τῆς πραξης ἤθους θὰ πρεπει να εἶναι οὐσιακο δηλαδὴ ὁλικὸ και καθολικο ἄρα ἡ πραξη μπορεῖ νὰ ἀφορᾶ μόνο ὅλο τὸ καθεκαστο ἄτομο, δηλαδὴ αὐτὸ ὡς καθολικό. Καὶ τοῦτο παλι ὀχι ἔτσι ποὺ μόνο να *φανταζόμαστε*[6] αἰφνης ὁτι μια *παροχὴ ὑπηρεσίας* εὐνοεῖ[7] ὅλη τὴν εὐτυχια του, ἐνῶ, ἔτσι ἀμεση και ἐμπράγματη[8] πράξη ποὺ εἶναι, τοῦ κάμνει μόνο κατι τὸ καθεκαστον – οὔτε ἐτσι ὥστε αὐτὴ νὰ τὸ ἔχει γι' ἀντικείμενο ὡς ὁλο καὶ ἐνεργὰ ὡς ἐκπαίδευση, μες ἀπὸ μιὰ *σειρὰ* προσπαθειῶν, καὶ νὰ τὸ παραγει ὡς ἔργο καθὼς ἐδῶ *ἡ ἐνεργὸς πράξη*, περαν τοῦ ἀντιοικογενειακοῦ ἀρνητικοῦ σκοποῦ, ἔχει μόνο περιορισμενο περιεχόμενο – οὔτε, τέλος, ἔτσι ὥστε αὐτη να εἶναι μιὰ βοήθεια σὲ περιπτωση ἀνάγκης ποὺ στ' ἀλήθεια σώζει ὅλο τὸ καθέκαστο ἄτομο· [332/244] γιατὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἴδια ἕνα ἐντελῶς τυχαῖο ἐνέργημα μὲ ἀφορμὴ μιὰ κοινὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα, ἡ ὁποία ἐνδεχεται νὰ ὑπαρχει κι ἐπίσης νὰ μὴν ὑπάρχει. Ἡ πραξη, λοιπόν, που ἀγκαλιαζει ὁλη τὴν ὑπαρξη τοῦ ὁμαιμου καὶ αὐτὸν –ὄχι τὸν

5. Bestimmung. Αλλοῦ. «προσδιορισμός».

6 Sich nur *vorgestellt* wäre να ὑπῆρχε μόνον η *παρασταση*

7 B: «ἀπαιτεῖ»

8 Wirkliche Αλλοῦ «ενεργὸς πραγματικη» ἢ «ενεργὸς» ἢ «ενεργεια»

πολίτη.[9] γιατὶ αὐτὸς δὲν ἀνηκει στὴν οἰκογενεια οὔτε ὅποιον μελλει νὰ γινει πολίτης καὶ να *πάψει* να ἰσχύει ὡς *τοῦτο τὸ καθέκαστον ἄτομο*–[10] ἀλλ᾽ αὐτόν. *τοῦτο* τὸ ἀνῆκον στὴν οἰκογένεια καθέκαστο ἄτομο. τὄχει γι ἀντικείμενο και περιεχόμενό της ὡς *καθολικὴ* οὐσία λυτρωμενη ἀπο τὴν αἰσθητή τουτἔστιν καθεκαστη. ἐνεργὸ πραγματικότητα. δὲν ἀπτεται πλεον τοῦ *ζωντανοῦ* ἀλλὰ τοῦ *νεκροῦ* ὁ ὁποῖος ἔχει περισυλλεχθεῖ ἀπὸ τὴν μακρα σειρα τῆς διασκορπισμενης ὕπαρξής του στὸν τέλειο *έναν σχηματισμὸ* καὶ ἔχει ἀναχθεῖ ἀπ᾽ την ἀνησυχία τῆς τυχαίας ζωῆς στὴν ἡσυχια τῆς ἁπλῆς καθολικότητας – Ἀφοῦ τὸ καθεκαστον ἄτομο εἶναι *ἐνεργα πραγματικὸ* κι *οὐσιακὸ* μόνον ὡς πολιτης. ὡς μὴ πολιτης κι ἀνηκων στὴν οἰκογένεια εἶναι μόνον ἡ *ἐξωπραγματικὴ* κούφια[11] σκια

Αὐτὴ ἡ καθολικότητα. τὴν ὁποία ἀποκτᾶ τὸ καθεκαστον ἄτομο ὡς *τέτοιο*. εἶναι τὸ *καθαρὸ εἶναι*. *ὁ θανατος*· τοῦτο εἶναι τὸ *ἄμεσο φυσικὸ γινόμενο*. δὲν εἶναι *ἐνέργεια* μιᾶς *συνείδησης*. Τὸ καθῆκον τοῦ μέλους οἰκογενείας εἶναι συνεπῶς νὰ προσθέσει αὐτὴ τὴν πλευρα.[12] ὥστε τὸ ἔσχατο *εἶναι* τοῦ καθεκαστου ἀτόμου. αὐτὸ τὸ *καθολικὸ εἶναι*. νὰ μην ἀνηκει οὔτε αὐτὸ μοναχὰ στὴν φύση. παραμενοντας κατι ἄλογο. ἀλλὰ νὰ εἶναι *προϊὸν ἐνέργειας*. και τὸ δίκαιο τῆς συνείδησης νὰ καταφάσκεται μέσα του Τὸ νόημα τῆς πράξης εἶναι μᾶλλον. δηλαδή. ἐπειδὴ στ᾽ ἀλήθεια ἡ ἡσυχια καὶ καθολικότητα τῆς αὐτοσυνειδητῆς οὐσίας δὲν ἀνήκει στὴν φύση. να ἐκπεσει ἡ σφετερισμένη ἀπὸ τὴν φύση ἐπίφαση μιᾶς τετοιας ἐνεργειας καὶ ν᾽ ἀποκατασταθεῖ ἡ ἀλήθεια – Ὅ.τι ἡ φύση διενήργησε σ᾽ αὐτην εἶναι ἡ ὄψη ὑπὸ την ὁποια ἡ μετατροπή

---

9 Στὸν ὁποῖο παρέχουμε μιὰ υπηρεσια φανταζόμενοι οτι ευνοεῖ ὅλη την ευτυχια του

10 Τὸν ὁποιο ἔχουμε αντικειμενο στὸ πλαισιο τῆς «εκπαιδευση[ς] μὲς απὸ μια *σειρὰ* προσπαθειῶν» και τὸ παραγουμε ἔτσι «ὡς ἔργο»

11 Marklos χωρις μυελὸ ὁστεων. δυναμη ψυχη (με την ἔννοια τῆς ρωμης). Βλ Σοφοκλῆ *Αἴας* 125-126· *ὁρῶ γαρ ημᾶς οιδεν ὄντας ἄλλο πλην / εἴδωλ ὅσοιπερ ζῶμεν ἢ κοιφαν σκιαν* «Γ᾽ιατὶ ὅλους τους ανθρωπους / τους παιρνω γιὰ φαντάσματα ησκιους τους παιρνω κουφιους» (μτφ Ζ Σίδερη στο *Αντιγόνη- Ηλεκτρα-Αἴας* ο π επισημανση Ελενης Περδικουρη)

12 Δηλ την ενέργεια μιᾶς συνειδησης

της σὲ καθολικὸ παρουσιάζεται ὡς κίνηση ἑνὸς *ὄντος* Αυτὴ ἡ ὀψη ἀνήκει βεβαια ἡ ἰδια στὸ εσωτερικὸ τῆς κοινοτητας τοῦ ἠθους και αὐτὴν ἔχει γιὰ σκοπό ὁ θάνατος εἶναι ἡ τελειωση καὶ ἀνωτατη ἐργασια ποὺ τὸ ἀτομο ὡς τετοιο ἀναλαμβανει ὑπέρ της Ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὁσον το ἄτομο εἶναι οὐσιαστικὰ *καθέκαστον* εἶναι τυχαῖο ἂν ὁ θανατός του ἦταν ἀμεσα συναρτημενος μὲ τὴν ἐργασια του [333] ὑπὲρ τοῦ καθόλου κι ἀποτέλεσμά της· καὶ νὰ ἦταν, ὁ θανατος ἀπὸ μιαν ἄποψη εἶναι ἡ *φυσικὴ* ἀρνητικοτητα[13] καὶ ἡ κινηση τοῦ καθεκαστου ὡς ὄντος ὅπου ἡ συνείδηση δὲν ἐπιστρέφει στὸν ἑαυτό της γινομενη αὐτοσυνειδησια ἢ ἐπειδὴ ἡ κινηση τοῦ ὄντος εἶναι ὁτι αἴρεται καὶ καταληγει στὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*.[14] ὁ θανατος εἶναι ἡ πλευρὰ τοῦ διχασμοῦ, ὅπου τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι που ἐπιτυγχανεται εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ ὂν ποὺ μπῆκε στὴν κίνηση – Ἀφοῦ τὸ ἦθος εἶναι ὁ νοῦς ὑπὸ τὴν *ἄμεση* ἀλήθεια του, οἱ πλευρὲς στὶς ὁποῖες ἀναλυεται ἡ συνειδησή του ἀνηκουν κι αὐτὲς σ᾽ αὐτὴ τὴν μορφὴ τῆς *ἀμεσότητας*, ὁπότε ἡ καθεκαστοτητα μεταπηδᾶ στὴν *ἀφηρημένη* ἀρνητικότητα αὐτη, τὴν ὁποία πρέπει νὰ λάβει *οὐσιαστικὰ* ἀπὸ μιὰν *ἐνεργὸ* κι *ἐξωτερικὴ* πράξη χωρὶς παρηγοριὰ καὶ συμφιλίωση *στὸν ἑαυτό της* – Ἡ ἐξ αἵματος συγγένεια συμπληρώνει [*245*] λοιπὸν τὴν ἀφηρημένη φυσικὴ κινηση γιατὶ προσθέτει τὴν κίνηση τῆς συνειδησης, διακόπτει τὸ ἔργο τῆς φύσης καὶ ἀποσπᾶ τὸν ὅμαιμο ἀπὸ τὴν καταστροφή, ἢ καλύτερα, μιᾶς κι ἡ καταστροφη, τὸ νὰ γίνει καθαρὸ εἶναι, εἶναι ἀναγκαία, ἀναλαμβάνει ἡ ἴδια τὴν ἐνεργεια καταστροφῆς[15] – Αὐτὸ ἐχει ὡς ἀποτέλεσμα ὁτι καὶ τὸ *νεκρό*, τὸ καθολικὸ *εἶναι* ἀποτελεῖ κατι ἐνδοεπιστραμμένο, ἕνα *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*, ἡ ἀδύναμη καθαρὴ *καθέκαστη* καθεκαστότητα ἀναδεικνύεται, δηλαδή, σὲ *καθολικὴ ἀτομικότητα* Ὁ νεκρός, δεδομένου ὅτι

---

13 Βλ. παραπανω σ [*149/112*]

14 Σύμφωνα μὲ την λογικὴ συγχρότηση τῶν εννοιῶν και ὄχι σὲ οντικὸ επιπεδο εννοειται

15 Κηδευοντας τὸν νεκρὸ συγγενη τὸν μετατρέπουμε απὸ ὂν σε αυτοσχεσια ἔστω καμνοντας τον αφετηρια μιᾶς νέας ζωῆς ξένης πρὸς τὸν ἴδιο Ἔτσι ἐπιτελοῦμε εντὸς ἤθους (πολιτισμοῦ) εμπρόθετα την αναπόφευκτη φυσικη αποσυνθεση

ἔχει ἀφήσει ἐλεύθερο[16] τὸ *εἶναι* του ἀπὸ τὸ *ἐνεργεῖν* ἢ ἀρνητικὸ ἐν του. εἶναι ἡ κενη καθεκαστοτητα. ἑνα μόνο παθητικὸ *πρὸς ἄλλον εἶναι*. ἑρμαιο κάθε κατώτερης ἄλογης ἀτομικοτητας[17] καὶ τῶν δυνάμεων ἀφηρημένων ὑλικῶν.[18] ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρωτη εἶναι τωρα ἰσχυρότερή του ἐπειδὴ αὐτὴ ζεῖ καὶ οἱ δεύτερες ἐπειδὴ ἔχουν ἀρνητικὴ φύση Αὐτὴ τὴν ἀτιμωτικὴ γι᾽ αὐτὸν δραση ἀσυνείδητης ἐπιθυμιας κι ἀφηρημενων οὐσιῶν ἀπομακρύνει ἡ οἰκογενεια ἀπὸ τὸν νεκρό βάζει τὴν δικη της στὴν θέση της καὶ νυμφευει τὸν συγγενη μὲ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς γῆς.[19] μὲ τὴν στοιχειακὴ ἄφθαρτη ἀτομικοτητα·[20] τὸν καθιστᾶ ἐτσι συντροφο μιᾶς κοινότητας ἡ ὁποία πολλῶ μᾶλλον ὑπερνικᾶ καὶ βαστᾶ δεσμιες τις δυνάμεις τῶν καθεκάστων ὑλικῶν καὶ τὶς κατώτερες ζωικότητες. οἱ ὁποῖες ἤθελαν [334] νὰ ἐλευθερωθοῦν ἔναντι του καὶ νὰ τὸν καταστρέψουν

Αὐτὸ τὸ τελευταῖο καθῆκον ἀποτελεῖ λοιπὸν τὸν τέλειο *θεικὸ* νόμο. δηλαδὴ τὴν θετικὴ πραξη *ἤθους* ἔναντι τοῦ καθεκαστου ἀτόμου Κάθε ἄλλη ἀναφορὰ πρὸς αὐτό. ποὺ δὲν ἐμμένει στὴν ἀγάπη ἀλλὰ μετέχει τοῦ ἤθους. ἀνήκει στὸν ἀνθρώπινο νόμο καὶ ἔχει τὴν ἀρνητικὴ σημασία ὅτι ἀνεβαζει τὸ καθέκαστο ἄτομο ὑπεράνω τῆς περίληψης στὴν φυσικὴ κοινότητα ὅπου ἀνήκει *ὡς ἐνεργὰ πραγματικό*. Ἀλλὰ παρ᾽ ὅλο ποὺ τὸ μὲν ἀνθρώπινο δίκαιο ἔχει γιὰ περιεχόμενο καὶ δύναμη του τὴν ἐνεργό. συνειδητὴ τοῦ ἑαυτοῦ της ὑφιστάμενη οὐσία τοῦ ἤθους. ὅλο τὸν λαό. τὸ δὲ θεικὸ καὶ ὁ θεικὸς νόμος τὸ ἐπέκεινα τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας καθέκαστο ἄτομο. τὸ τελευταῖο δὲν εἶναι. ὡστόσο. ἀνίσχυρο· ἰσχύς του

---

16 Freigelassen Βλ *σ* [146/*109*]

17 Οι σκυλοι καὶ τα ὄρνια τρῶνε τὸ κοικφαρι Βλ παρακατω *σ* [351/*258*]

18 Ἡ σηψη

19 Βλ *Αντιγόνη* 816 *αλλ Αχεροντι νυμφευσω*

20 Ἄλλη αναγνωση «τῆς στοιχειωδους ἄφθαρτης ατομικότητας» Πρόκειται για την γῆ. που περιέχει τὰ ὑλικα «στοιχεια» Τὸ elementarisch παραπέμπει στα στοιχεια τῆς φυσεως (die vier Elemente) καὶ ὁριακὰ στα *στοιχειὰ* τῆς φυσης (Elementargeist) ὄχι στὸ *στοιχειῶδες* με την νοητικη σημασια τοῦ ὅρου που αντιστοιχεῖ στὸ επιθ elementar

εἶναι τὸ *ἀφηρημένο* καθαρὰ *καθολικό* τὸ *στοιχειακὸ* ἄτομο τὸ ὁποῖο, καθὸ θεμελιο τῆς ἀτομικοτητας που ἀποσπᾶται ἀπὸ τὸ *στοιχεῖο* καὶ συγκροτεῖ τὴν συνειδητη τοῦ ἑαυτοῦ της ἐνεργὸ πραγματικότητα τοῦ λαοῦ τὴν ἐπαναφερει κιολας στὴν καθαρὴ ἀφαίρεση ὡς *οὐσια* της [21] – Τὸ πῶς αὐτὴ ἡ δύναμη ἐκτίθεται *στὸν* ἰδιο τὸν λαὸ θ' ἀναπτυχθεῖ περαιτέρω παρακατω

Ὑπαρχουν ὁμως ἐπισης στὸν ἕναν νόμο ὅπως καὶ *στὸν* ἄλλο *διαφορὲς* καὶ *ἐπίπεδα* Διότι καθὼς οἱ δύο τροποι ἐνέχουν την *στιγμὴ* τῆς συνείδησης, ἐκπτυσσεται ἐντὸς τῶν ἴδιων ἡ διαφορα ποὺ[22] συνιστᾶ τὴν κινηση καὶ ἰδιαιτερη ζωή τους Ἡ θεωρηση αὐτῶν τῶν διαφορῶν δειχνει μὲ ποιόν τρόπο *δραστηριοποιοῦνται* οἱ *δυο γενικὲς οὐσίες* τοῦ κόσμου τοῦ ἠθους καὶ ἔχουν *αὐτοσυνειδησία*, καθὼς καὶ πῶς *συναρτῶνται* καὶ *μεταβαίνουν* ἡ μια στὴν ἄλλη

Ἡ *κοινότητα*, *ἡ κοινὴ οὐσία*,[23] ὁ ἀνώτερος νόμος ποὺ ἰσχυει φανερὰ ὑπὸ τὸν ἡλιο, ἔχει τὴν ἐνεργὸ ζωτικότητά του στην *κυβερνηση*, ἐκεῖ ὅπου ἡ κοινότητα εἶναι ἄτομο. [246] Κυβέρνηση εἶναι ὁ *ἐνδοανακλασμένος ἐνεργὸς* νοῦς, ὁ ἁπλὸς *ἑαυτὸς* ὁλης τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας τοῦ ἤθους. Αὐτὴ ἡ ἁπλὴ δυναμη ἐπιτρέπει βέβαια στὴν οὐσία νὰ ἁπλώνεται διαιρούμενη σὲ μέλη καὶ νὰ δίνει σὲ κάθε μέρος ὑπόσταση καὶ *οἰκεία* καθ' ἑαυτὸν ὕπαρξη Ὁ νοῦς ἔχει ἐδῶ τὴν *πραγματικότητα* ἢ *ὕπαρξή* του, ἡ οἰκογένεια εἶναι δὲ [335] τὸ *στοιχεῖο* αὐτῆς τῆς πραγματικότητας Ἀλλ' ὁ νοῦς εἶναι συνάμα ἡ δύναμη τοῦ ὅλου, ποὺ συλλέγει παλι αὐτὰ τὰ μέρη μέσα *στὸ* ἀρνητικὸ ἐν, τοὺς δινει τὸ συναίσθημα τῆς μη αὐθυπόστασης τους και τὰ διατηρεῖ στὴν συνειδηση ὅτι ἔχουν τὴν ζωή τους μονο στὸ ὅλον Ἂς ὀργανώνεται λοιπὸν ἀπὸ μιὰ πλευρὰ ἡ κοινότητα στὰ συστήματα τῆς προσωπικῆς αὐθυπόστασης καὶ τῆς ἰδιο-

---

21 Ἄλλη αναγνωση. «τὸ ὁποιο την ατομικότητα που αποσπᾶται απὸ τὸ στοιχεῖο συγκροτώντας τὴν συνειδητη τοῦ εαυτοῦ της ενεργὸ πραγματικότητα τοῦ λαοῦ, την επαναφερει στην καθαρη αφαιρεση ως ουσια της, τόσο ὅσο τὸ ἴδιο εἶναι τὸ θεμέλιό της»

22 Ἄλλη αναγνωση. «κάτι πού»

23. Τὰ δυο οπως εἴπαμε. Gemeinwesen Παρακατω η κοινότητα παρουσιάζεται σαν μιὰ *οὐσία* ποὺ εκρέει στα επιμερους

κτησιας, τοῦ προσωπικοῦ καὶ τοῦ ἐμπραγματου δικαιου οἱ τροποι ἐργασιας για τοὺς κατ᾽ ἀρχὰς καθεκαστους σκοποὺς –κτήση και ἀπολαβὴ– ἂς διαρθρώνονται καὶ αὐθυποστασιώνονται σε οἰκεῖες συμπραξεις [24] Τὸ πνεῦμα τῆς γενικῆς σύμπραξης εἶναι ἡ *ἁπλότητα* καὶ ἡ *ἀρνητικὴ* οὐσια αὐτῶν τῶν συστημάτων ποὺ ἀπομονωνονται Ἡ κυβερνηση για νὰ μην αφήσει αὐτα νὰ ριζωσουν καὶ νὰ στεριωσουν σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀπομόνωση, συνεπῶς για νὰ μὴν ἀφησει τὸ συνολο νὰ κατακερματισθεῖ καὶ τὸ πνεῦμα νὰ ἐξανεμισθεῖ, πρέπει νὰ τα χλονίζει κατὰ καιροὺς ἐκ τῶν ἐσω μὲ τοὺς πολεμους,[25] νὰ πλήττει ἐτσι και νὰ μπερδεύει τὴν διευθετημενη γι᾽ αὐτὰ τάξη καὶ τὸ δικαίωμά τους στην αὐτοδυναμια, τὰ δὲ ἄτομα ποὺ καθὼς βυθίζονται ἐδῶ ἀποκόπτονται ἀπὸ τὸ ὁλον κι ἀποζητοῦν τὸ ἀπαραβιαστο *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* και τὴν ἀσφάλεια τοῦ προσώπου, νὰ τὰ κάμει, μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν ὑποχρεωτικὴ ἐργασία, νὰ αἰσθανθοῦν τὸν κύριό τους, τὸν θανατο [26] Μ᾽ αὐτὴ τὴν διάλυση τῆς μορφῆς τῆς ὑπόστασης ὁ νοῦς ἀποτρεπει τὸ βούλιαγμα στὴν κατὰ φυσιν ὑπαρξη ἔξω ἀπὸ τὴν κατὰ τὸ ἦθος ὕπαρξη, διατηρεῖ καὶ ἀνυψώνει τὸν ἑαυτὸ τῆς συνείδησής του στὴν *ἐλευθερία* καὶ στὴν *δυναμη* του – Ἡ ἀρνητικὴ οὐσία ἐμφανίζεται ὡς ἡ κυριολεκτικὴ *ἰσχὺς* τῆς κοινότητας καὶ ἡ *δύναμη* αὐτοσυντήρησης της τὴν ἀληθεια κι ἐπικυρωση[27] τῆς ἰσχύος της τὴν ἔχει λοιπὸν στὴν οὐσία τοῦ *θεικοῦ νόμου* καὶ στὸ *χθόνιο βασίλειο*

Κι ὁ θεικὸς νόμος, ποὺ ἄρχει στὴν οἰκογένεια, ἔχει ἀπὸ μερους του διαφορες μέσα του τῶν ὁποιων ἡ σχέση συγκροτεῖ τὴν ζωσα κινηση τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας του Μεταξὺ τῶν τριῶν ἀναφορῶν ὁμως, ἄνδρα και γυναικας, γονεων καὶ τέκνων, ἀδελφῶν ὡς ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς ἡ *ἀναφορὰ* τοῦ *ἄνδρα* καὶ τῆς *γυναίκας* εἶναι κατα πρῶτον ἡ ἄμε-

---

24. Zusammenkunften Συνελευσεις συνομαδωσεις

25 Σταθερη θεση τοῦ Ἑ απὸ τὸ ἄρθρο για τὸ *Φυσικὸ δικαιο* τοῦ 1802-1803 (*W* 2 481-482 *GW* 4 449-450) ὡς την *Φιλοσοφια τοῦ δικαίου* τοῦ 1821 που παραθετει τὸ χωριο τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ (§ 324 παρατ *W* 7 492-493· ἔκδ K -H. Ilting *ΠΦΔ* 2 793)

26 Βλ. παραπάνω σ [153/*114*]

27 Bekräftigung Κατὰ λεξη· ενδυναμωση

ση αὐτογνωσια τῆς μιᾶς συνείδησης μέσα στην [336] ἄλλη καὶ ἡ γνωση τοῦ ἀμφιπλευρου ἀναγνωριζεσθαι Ἐπειδὴ εἶναι *φυσικὴ* αὐτογνωσία, ὀχι τοῦ ἤθους, εἶναι μόνον ἡ *παράσταση* καὶ ἡ *εἰκονα* τοῦ νοῦ, ὄχι ὁ ἴδιος ὁ ἐνεργὰ πραγματικὸς νοῦς – Ἡ παράσταση ἢ ἡ εἰκόνα ἔχει ὁμως τὴν ἐνεργό της πραγματικότητα σὲ κατι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἴδια· ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ δὲν ἔχει ἄρα την ἐνεργό πραγματικότητα της στὸν ἑαυτο της, ἀλλὰ στὸ παιδὶ –σὲ κάτι ἄλλο, τοῦ ὁποίου αὐτὴ εἶναι τὸ γίγνεσθαι κι ὅπου αὐτὴ ἡ ἴδια χάνεται αὐτη δὲ ἡ ἐναλλαγὴ τῶν γενεῶν ποὺ ἡ μια ἀπορρεει ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔχει τὴν ὑποστασή της στὸν λαό. – Ἡ στοργὴ τοῦ ἄνδρα καὶ τῆς γυναίκας μεταξύ τους εἶναι ἄρα ἀναμεμιγμενη μὲ φυσικὴ [247] σχέση καὶ μὲ αἴσθημα, καὶ ἡ ἀναφορα τους δὲν ἐνέχει ἡ ἴδια τὴν ἐπιστροφὴ στὸν ἑαυτό της· τὸ ἴδιο κι ἡ δεύτερη, ἡ *στοργὴ γονέων* καὶ *τέκνων* μεταξύ τους Καθορίζει τὴν στοργὴ τῶν γονιῶν γιὰ τὰ παιδιά τους ἀκριβῶς ἡ συγκίνηση τοῦ νὰ ἔχεις συνείδηση στὸν ἄλλο τῆς δικῆς σου ἐνεργοῦ πραγματικότητας καὶ νὰ βλέπεις μέσα του τὸ γίγνεσθαι τοῦ καθ' ἑαυτὸν εἶναι χωρὶς αὐτὸ νὰ ἐπιστρέφεται σὲ σένα· ἀντιθέτως, αὐτὸ παραμένει μιὰ ξένη οἰκεία ἐνεργὸς πραγματικότητα –τὴν στοργὴ τῶν παιδιῶν γιὰ τοὺς γονεῖς καθορίζει ἀντίστροφα ἡ συγκίνηση νὰ ἔχεις τὸ γίγνεσθαι τοῦ ἑαυτοῦ σου, ἤτοι τὸ αὐτὸ τοῦτον, σὲ κάτι ἄλλο ποὺ χάνεται, καὶ νὰ κατακτᾶς τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι καὶ τὴν οἰκεία αὐτοσυνειδησία μόνο διὰ τοῦ χωρισμοῦ ἀπὸ τὴν καταγωγὴ –ἑνὸς χωρισμοῦ ὁπου αὐτὴ στερευει

Αὐτὲς οἱ δυο ἀναφορὲς μενουν στὴν μεταβαση και τὴν ἀνισότητα τῶν πλευρῶν ποὺ ἐπιμερίζονται σ' αὐτές – Ἡ χωρὶς προσμίξεις ἀναφορὰ λαβαίνει ὅμως χώρα μεταξὺ *ἀδελφοῦ* καὶ *ἀδελφῆς* Αὐτοὶ εἶναι τὸ ἴδιο αἷμα ἀλλὰ ποὺ σ' αὐτοὺς ἔχει *ἡσυχάσει* καὶ *ἰσορροπήσει* Ἄρα δεν ποθοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον οὐτε ἐχουν δωσει στὸν ἄλλον αὐτὸ τὸ καθ' αὐτὸν εἶναι οὔτε τὸ ἐλαβαν ἀπὸ τὸν ἄλλον.[28] παρὰ εἶναι ἐλεύθερη ἀτομικότητα ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον Τὸ θηλυκὸ ἔχει συνεπῶς ὡς ἀδελφὴ τὴν μέγιστη *διαίσθηση* τῆς οὐσίας τοῦ

28 Δεν εἶναι αντιστοιχα συζυγοι γονεις τεκνα

ἤθους δὲν φθανει ὡς την *συνειδηση* καὶ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα τῆς οὐσιας αὐτῆς. γιατὶ ὁ νομος τῆς οἰκογενειας εἶναι ἡ ὑπαρχουσα *στὸν ἑαυτό της ἐσωτερικη* οὐσια ποὺ δὲν ἐκτιθεται στὸ φῶς τῆς συνειδησης. ἀλλα παραμενει ἐσωτερικὸ συναισθημα καὶ το ἀπαλλαγμενο ἀπο τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα [337] θεῖο Σ᾽ *αὐτοὺς* τοὺς ἐφέστιους θεοὺς εἶναι δεμενο τὸ θηλυκό τὸ ὁποῖο μέσα τους ἐποπτεύει ἀφ᾽ ἑνός την καθολικη του ὑφιστάμενη οὐσια ἀφ᾽ ἑτερου ὅμως την καθεκαστότητά του. πλὴν ἔτσι ὥστε αὐτὴ ἡ σχέση τῆς καθεκαστότητας συνάμα δὲν εἶναι ἡ φυσικὴ τῆς ἡδονῆς. – Ὡς *θυγατέρα* πρεπει δὲ ἡ γυναίκα νὰ δεῖ τοὺς γονεῖς νὰ χανονται μὲ φυσικὴ ταραχὴ καὶ σύμφωνη μὲ τὸ ἦθος ἀταραξία γιατὶ μόνο μὲ τίμημα αὐτὴ τὴν ἀναφορὰ κατακτᾶ τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* τοῦ ὁποίου εἶναι ἱκανή· ἄρα στους γονεῖς δὲν ἐποπτεύει τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι της μὲ θετικὸ τρόπο. – Οἱ ἀναφορὲς τῆς *μητέρας* καὶ τῆς *συζύγου* διαθέτουν ὅμως τὴν καθεκαστότητα. ἐν μέρει. ὡς κάτι φυσικὸ ποὺ ἀνήκει στὴν ἡδονή. ἐν μέρει. ὡς κάτι ἀρνητικὸ ποὺ ἀτενίζει ἐδῶ μόνο τὸν χαμό του. ἐν μέρει. γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ καθεκαστότητα εἶναι κάτι τυχαῖο. ποὺ μπορεῖ ν᾽ ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ ἄλλη Στὸν οἶκο τοῦ ἤθους *αὐτὲς* οἱ γυναικεῖες ἀναφορὲς δὲν αἰτιολογοῦνται ἐπειδὴ ἔχει τὸν *τάδε* σύζυγο. τὸ *τάδε* τέκνο. *ἀλλὰ ἕναν ἄνδρα. παιδιὰ ἐν γένει* –ὄχι ἀπὸ τὸ αἴσθημα ἀλλ᾽ ἀπὸ τὸ καθόλου Ἡ διαφορὰ τοῦ ἤθους της ἀπὸ τοῦ ἄνδρα συνίσταται ἀκριβῶς στὸ ὅτι μέσα στὸν ὑπὲρ τοῦ καθεκαστου προορισμό της καὶ τὴν ἡδονή της. παραμενει *ἀμεσα* καθολικὴ καὶ ξένη πρὸς τὴν καθεκαστότητα τῆς ἐπιθυμιας ἀντιθέτως στὸν ἄνδρα αὐτὲς οἱ δυὸ πλευρὲς ἀποσυνδεονται καί ἐφ᾽ ὅσον ὡς πολίτης κατεχει τὴν *αὐτοσυνειδητὴ* δύναμη τῆς *καθολικότητας* ἐξαγοραζει ἔτσι γιὰ λόγου του τὸ δικαίωμα τῆς *ἐπιθυμιας* καὶ διατηρεῖται συναμα ἐλεύθερος ἀπὸ αὐτην Ἐφ᾽ ὅσον λοιπὸν σ᾽ αὐτὴ τὴν [*248*] ἀναφορα τῆς γυναίκας ἀναμιγνύεται ἡ καθεκαστοτητα. τὸ ἦθος της δὲν εἶναι καθαρό στὸν βαθμό ὅμως ποὺ εἶναι [29] ἡ καθεκαστότητα εἶναι *ἀδιάφορη* κι ἡ γυναίκα στερεῖται τῆς στιγμῆς τῆς ἀναγνώρι-

29 Ἄλλη αναγνωση «εφ οσον δε τὸ ἦθος εἶναι η εν λογω αναφορα»

σής της ὡς τοῦ *τάδε* ἑαυτοῦ της ἐντὸς ἀλλου. – Ὁ ἀδερφὸς εἶναι ὁμως για την ἀδερφη τὸ ἡσυχο ὁμοιο ὂν (Wesen) ἐν γενει. ἡ ἀναγνωρισή της μεσα του εἶναι καθαρη καὶ χωρις προσμιξη φυσικῆς σχεσης ἡ ἀδιαφορια τῆς καθεκαστοτητας καὶ ἡ ὡς πρὸς τὸ ἦθος τυχαιοτητά της συνεπῶς δὲν ὑπάρχουν στὴν ἀναφορὰ τουτη αλλ᾽ ἐδῶ ἡ στιγμὴ τοῦ ἀναγνωριζοντος και ἀνεγνωρισμενου *καθεκαστου ἑαυτοῦ* ἐπιτρεπεται να ἐπιβαλει τὸ δίκαιο της γιατὶ συνδεεται μὲ τὴν ἰσορροπία τοῦ αἵματος [338] καὶ την σχεση χωρις ἐπιθυμία Ἡ ἀπώλεια τοῦ ἀδελφοῦ δεν εἶναι ἀρα ἀναπληρωσιμη γιὰ την ἀδελφὴ καὶ τὸ καθῆκον ἔναντι του εἶναι τὸ ἀνώτατο [30]

Αὐτὴ ἡ ἀναφορὰ εἶναι συναμα τὸ ὁριο ὁπου ἡ κλεισμένη στὸν ἑαυτο της οἰκογενεια διαλυεται καὶ βγαινει ἔξω της Ὁ ἀδελφὸς εἶναι ἡ πλευρα σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία τὸ πνεῦμα της γίνεται ἀτομικοτητα ἡ ὁποια στρεφεται ἔναντι ἄλλου καὶ μεταβαίνει *στὴν συνείδηση τῆς καθολικότητας*. Ὁ ἀδελφὸς ἐγκαταλείπει αὐτὸ τὸ *ἄμεσο. στοιχειακὸ* καὶ κατὰ τοῦτο κυριολεκτικὰ *ἀρνητικὸ* ἦθος τῆς οἰκογένειας. προκειμένου νὰ κερδίσει και νὰ παραγάγει τὸ συνειδητὸ τοῦ ἑαυτοῦ του. ἐνεργὰ πραγματικὸ ἦθος.

Αὐτὸς περνᾶ ἀπ᾽ τὸν θεικὸ νόμο. στὴν *σφαιρα* τοῦ ὁποίου ζοῦσε στὸν ἀνθρώπινο Ἀλλ᾽ ἡ ἀδελφη γινεται –ἢ ἡ συζυγος παραμένει– ἡ οἰκοδεσποινα καὶ ἡ φύλακας τοῦ θειοῦ νόμου. Μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο τὰ δύο φυλα ὑπερβαινουν τὴν φυσική τους οὐσια κι ἀνακύπτουν μὲ τὸ νόημα ποὺ ἔχουν στο ἦθος. ὡς διαφορετικοτητες ποὺ μοιράζονται μεταξυ τους τὶς δυο διαφορὲς[31] μὲ τὶς ὁποῖες προικίζει ἡ ὑφισταμενη οὐσια τοῦ ἤθους τὸν ἑαυτο της Ὁ λόγος ποὺ αὐτες οἱ δύο *καθολικες* οὐσιες τοῦ κόσμου τοῦ ἤθους ἔχουν τὴν ὁρισμένη *ἀτομικοτητα* τους σὲ *φυσικα* διακριτὲς αὐτοσυνειδησίες εἶναι

---

30 «Ἂν ἔχανα τὸν ἄντρα μου. θἄβρισκα κι ἄλλον ἄντρα / Καὶ τὸ παιδι μου ἂν ἔχανα θα μοῦ γεννιοῦνταν ἄλλο. Μὰ αφοῦ στὸν Ἀδη *κρυ*φτηκαν ἡ μαννα μου ὁ πατέρας / Δὲ θα μποροῦσε πιὰ ἀδερφος ποτε να μοῦ γεννιοῦνταν» (*Ἀντιγόνη* 909-912 μτφ. Μάνου. ὅ.π.). «Μα δοξα μεγαλύτερη σὰν ποῦ μποροῦσα ναὕρω / Παρὰ στον τάφο βάζοντας τὸ φιλτατο ἀδερφο μου» (στ 502-504. μτφ. Μανου ὅ π)

31 Δηλ τοὺς δυο διαφορετικους ὅρους

ὅτι ὁ νοῦς τοῦ ἤθους εἶναι ἡ *ἄμεση* ἑνότητα τῆς ὑφισταμενης οὐσιας με τὴν αὐτοσυνειδησια –μιὰ *ἀμεσότητα* ποὺ ἐμφανιζεται λοιπὸν ἀπὸ τὴν πλευρα τῆς πραγματικότητας καὶ τῆς διαφορᾶς συναμα ὡς ἡ ὑπαρξη μιᾶς φυσικῆς διαφορᾶς – Εἶναι ἡ ἴδια πλευρα ποὺ προέκυψε στὸ σχῆμα τῆς πραγματικῆς γιὰ τὸν ἑαυτό της ἀτομικότητας, μεσα στην ἔννοια τῆς νοητικῆς οὐσίας, ὡς *καταγωγικα ὁρισμενη φυση* [32] Αὐτὴ ἡ στιγμὴ χάνει τὴν απροσδιοριστια, ποὺ ἔχει ἀκομη ἐκεῖ, και την τυχαια διαφορα προδιαθέσεων καὶ ἱκανοτητων. Τώρα εἶναι ἡ ὁρισμενη ἀντιθεση τῶν δύο φύλων, ποὺ ἡ φυσικότητα τους περιεχει συναμα τὸ νόημα τοῦ προορισμοῦ τους ὁσον ἀφορᾶ τὸ ἦθος.

Ἡ διαφορα τῶν φυλων και τοῦ σχετικοῦ μὲ τὸ ἦθος περιεχομενου τους παραμενει ὡστόσο ἐντὸς τῆς ἑνότητας τῆς ὑφισταμένης οὐσίας, ἡ κίνηση της εἶναι μαλιστα τὸ μονιμο γιγνεσθαι τῆς τελευταίας [339] Τὸ πνεῦμα τῆς οἰκογένειας ἐξαποστέλλει τὸν ἄντρα στην κοινότητα, ὁπου καὶ βρίσκει τὴν αὐτοσυνειδητὴ οὐσια του ἔτσι ὁπως ἡ οἰκογένεια ἔχει ἄρα σ᾽ αὐτὸν τὴν καθολικὴ ὑφισταμενη οὐσια κι ὑπόστασή της, ἐτσι καὶ ἡ κοινότητα ἔχει ἀντιστροφα στὴν οἰκογενεια τὸ τυπικὸ στοιχεῖο τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας της και στὸν θεϊκὸ νόμο τὴν δύναμη κι ἐπαλήθευσή της Καμμια ἀπὸ τὶς δυο δὲν ὑπαρχει μοναχή της αὐτὴ καθ᾽ αὐτήν· [*249*] ὁ ἀνθρώπινος νομος ἐκπορεύεται, ὡς πρὸς την ζωντανή του κινηση, ἀπὸ τὸν θεικό, ὁ ἰσχυον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τὸν χθονιο, ὁ συνειδητὸς ἀπὸ τὸν ἀσυνείδητο, ἡ μεσολαβηση ἀπ᾽ τὴν ἀμεσότητα, κι ἐξ ἴσου ἐπιστρέφει ἐκεῖ ἀπ᾽ ὅπου ξεκίνησε Ἡ χθόνια ἰσχὺς ἔχει ἀντιστρόφως τὴν *ἐνεργὸ πραγματικότητά* της ἐπάνω στὴν γῆ· γίνεται ὕπαρξη καὶ δραστηριότητα διὰ τῆς συνειδησης.

Οἱ καθολικὲς οὐσίες τοῦ ἤθους εἶναι λοιπὸν ἡ ὑφισταμενη οὐσία ὡς καθόλου καὶ ἡ ἴδια ὡς καθέκαστη συνείδηση· ἔχουν τὸν λαὸ καὶ τὴν οἰκογενεια γιὰ καθολικὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα τους, τὸν ἄνδρα δε καὶ την γυναίκα γιὰ φυσικό τους ἑαυτὸ καὶ ἐνεργοποιητικὴ ἀτομικότητα. Σ᾽ αὐτὸ τὸ πε-

---

32 Βλ σ [294/*216*] x ἑ

ριεχόμενο τοῦ κοσμου τοῦ ἤθους ἐχουν ἐπιτευχθεῖ ὅπως βλεπουμε. οι σκοποὶ ποὺ ἐθεταν στὸν ἑαυτο τους τα προγενεστερα ἀνούσια σχηματα τῆς συνείδησης ὁ τι ὁ λογος ἐκλάμβανε μόνον ὡς ἀντικείμενο ἔγινε αὐτοσυνειδησια. και ὁ τι αὐτη εἶχε μονο μεσα στὸν ἑαυτο της ὑπαρχει ὡς ἀληθινὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα – Ὅ τι ἡ παρατηρηση ἤξερε ὡς κατι *παρειρισκομενο* στὸ ὁποῖο δὲν λαβαινε κανενα μερος ὁ ἑαυτος. ἐδῶ εἶναι παρευρισκομενα ἤθη ἀλλα μια ἐνεργὸς πραγματικοτητα ποὺ εἶναι συναμα ἐνεργημα καὶ ἐργο αὐτοῦ που την βρίσκει – Τὸ καθεκαστο ἀτομο ζητωντας τὴν ἡδονὴ *τῆς ἀπολαυσης τῆς καθεκαστοτητας του*. τὴν βρισκει στὴν οἰκογενεια ἡ δὲ ἀναγκαιότητα ὁπου χανεται ἡ ἡδονὴ εἶναι ἡ δική του αὐτοσυνειδησία ὡς πολίτη τοῦ λαοῦ του – τὸ ὁτι ἐχει ἐπιγνωση. δηλαδή. τοῦ *νόμου τῆς καρδιᾶς* ὡς νομου ὁλων τῶν καρδιῶν. τῆς συνειδησης τοῦ *ἑαυτοῦ* ὡς ἀνεγνωρισμένης γενικῆς τάξεως – εἶναι ἡ *ἀρετὴ* ποὺ ἀπολαμβάνει τοὺς καρποὺς τῆς αὐτοθυσίας της ὑλοποιεῖ αὐτὸ ὅπου κατατείνει. ἀκριβῶς τὴν ἀναγωγὴ τῆς οὐσίας στὴν ἐνεργὰ πραγματικὴ παρουσία. καὶ ἡδονή της εἶναι τούτη ἡ καθολικὴ ζωή – Τέλος. ἡ συνείδηση [340] *τοῦ ἴδιου τοῦ θέματος* ἱκανοποιεῖται μεσα στὴν ἐνεργα πραγματικὴ ὑφιστάμενη οὐσία. ἡ ὁποία περιεχει και διατηρεῖ μὲ θετικὸ τρόπο τὶς ἀφηρημένες στιγμὲς ἐκείνης τῆς κενῆς κατηγορίας Στὶς δυναμεις τοῦ ἤθους αὐτὴ ἡ κατηγορία βρισκει ἑνα ἀληθινὸ περιεχόμενο ποὺ ἔχει μπεῖ στὴν θέση τῶν ἀνούσιων ἐντολῶν τὶς ὁποῖες ἤθελε νὰ θετει και νὰ ξερει ὁ ὑγιῶς σκεπτόμενος λόγος –ὁπως καὶ ἕνα πλῆρες περιεχομένου. προσδιορισμένο στὸν ἑαυτό του[33] κριτήριο ἐλέγχου ὄχι τῶν νόμων ἀλλὰ τοῦ τί διενεργεῖται

Τὸ σύνολο εἶναι μιὰ ἥσυχη ἰσορροπία ὅλων τῶν μερῶν καὶ κάθε μερος ἕνα αὐτόχθον πνεῦμα ποὺ δὲν ἀναζητεῖ τὴν ἱκανοποιηση του πέραν τοῦ ἑαυτοῦ του. ἀλλὰ τὴν ἔχει μέσα του γιὰ τὸν λόγο ὅτι κι αὐτὸ μετέχει αὐτῆς τῆς ἰσορροπίας μὲ τὸ ὁλον – Αὐτὴ ἡ ἰσορροπία μπορεῖ βέβαια νὰναι ζωντανὴ μονον ἐπειδὴ δημιουργεῖται ἀνισότητα μεσα της και αὐτὴ ἐπαναφέρεται στὴν ἰσότητα ἀπὸ τὴν *δικαιοσύνη* Ἀλλ᾽

33 A an ihm selbstbestimmten «αυτοπροσδιορισμενο στὸν εαυτό του»

ή δικαιοσυνη δὲν εἶναι μιὰ ξένη, ἐπέκεινα εὑρισκομενη οὐσία, οὐτε μια ἀναξια τῆς οὐσίας αὐτῆς ἐνεργὸς πραγματικότητα ἀμοιβαιας κακοήθειας, προδοσιας, ἀχαριστιας, κ λπ μιὰ δικη ποὺ θ' ἀναγοταν σὲ μιὰν ανεννοητη συναρτηση και μιὰν ἀσυνείδητη ἀπόφαση (Tun und Unterlassen), ἀναγομενη ἔτσι στὴν ἀπερισκεπτη τυχαιοτητα. [250] ἀντιθετως, ὡς δικαιοσύνη τοῦ *ἀνθρώπινου* δικαιου, ποὺ ἐπαναφερει στὸ καθόλου ὁποιο καθ' ἑαυτὸν εἶναι ξεφεύγει ἀπ' τὴν ἰσορροπια, την αὐτοδυναμια ταξεων και ἀτομων, εἶναι ἡ λαικη διακυβερνηση, ποὺ εἶναι ἡ παρούσα στὸν ἑαυτό της ἀτομικοτητα τῆς γενικῆς οὐσιας και ἡ οἰκεια αυτοσυνειδητη βουληση ὁλων – Ὡστόσο ἡ δικαιοσυνη ποὺ ἐπαναφερει στὴν ἰσορροπία τὸ καθόλου ὁταν γινεται ὑπερβολικὰ ἰσχυρὸ ἐναντι τοῦ καθέκαστου ἀτόμου, εἶναι ἐξ ἴσου τὸ ἁπλὸ πνεῦμα τοῦ ἀδικημένου – μὴ διηρημένο σὲ ἀδικημένο καὶ σὲ ἐπεκεινα οὐσία· τὸ ἴδιο εἶναι ἡ χθόνια δύναμη, ὁποτε *ἡ δική του* Ἐρινυα ἐκδικεῖται διότι ἡ ἀτομικότητά του, τὸ αἷμα του διαιωνίζεται στὸν οἶκο· ἡ ὑφιστάμενη οὐσία του ἔχει διαρκουσα ἐνεργὸ πραγματικότητα. Τὸ ἄδικο ποὺ μπορεῖ νὰ προξενηθεῖ στὸ καθέκαστο ἄτομο μέσα στὴν ἐπικρατεια τοῦ ἤθους εἶναι μόνον ὅτι, ἀμιγῶς, κάτι τοῦ *συμβαίνει* Ἡ δύναμη ποὺ ἀδικεῖ [341] τὴν συνείδηση μὲ τὸ νὰ τὴν μετατρεπει σὲ καθαρὸ πραγμα εἶναι ἡ φύση, εἶναι ἡ καθολικότητα ὄχι τῆς *κοινότητας* ἀλλὰ *ἡ ἀφηρημένη* τοῦ *εἶναι* καὶ ἡ καθεκαστότητα καταλυοντας τὸ ἄδικο ποὺ ἔχει ὑποστεῖ, δὲν στρεφεται ἐνάντια στὴν κοινότητα, γιατὶ δὲν ὑπέφερε ἀπ' αὐτήν, ἀλλα ἐνάντια στὸ εἶναι Ἡ συνείδηση τοῦ αἵματος τοῦ ἀτόμου καταλύει αὐτὸ τὸ ἄδικο, ἔτσι ὥστε, ὅπως εἴδαμε ὅτι *συνέβη* νὰ γίνεται μᾶλλον *ἔργον*, προκειμένου τὸ *εἶναι*, τὸ *ἔσχατον*, νὰ εἶναι ἐπίσης *ἠθελημένο* καὶ συνεπῶς χαρμόσυνο

Ἡ ἐπικράτεια τοῦ ἤθους εἶναι μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ὡς πρὸς τὴν *ὑποστασή* της ἕνας ἄσπιλος κοσμος ποὺ δὲν τὸν μιαίνει καμμία διάσπαση. Ἡ κίνησή της εἶναι κι αὐτη ένα ἥσυχο γίγνεσθαι, ὅπου ἡ μία δύναμή της γίνεται ἡ ἄλλη, ὁπότε καθε μιὰ συντηρεῖ ἡ ἴδια τὴν ἄλλη καὶ τὴν παραγει Τὶς βλεπουμε βέβαια νὰ ἐπιμερίζονται σὲ δυο οὐσιες καὶ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα τους πλην ἡ ἀντιθεση τους εἶναι

μᾶλλον ἐπαλήθευση τῆς μιᾶς οὐσίας ἀπὸ τὴν ἄλλη. ἐκεῖνο δὲ ὁπου ἔρχονται ἄμεσα σὲ ἐπαφὴ ὡς ἐνεργὰ πραγματικες. ὁ μέσος και τὸ στοιχεῖο τους. εἶναι ἡ ἄμεση ἀλληλοδιείσδυσή τους Τὸ ἕνα ἄκρο. ὁ γενικὸς συνειδητὸς τοῦ ἑαυτοῦ του νοῦς. συνδέεται συλλογιστικα μὲ τὸ ἄλλο του ἄκρο. την δύναμή του και τὸ στοιχεῖο του. μὲ τὸν *ἀσυνειδητο* νοῦ. μεσω τῆς *ἀτομικότητας* τοῦ *ἄνδρα* Ἀντίθετα ὁ *θεικὸς νόμος* ἐχει τὴν ἐξατομικευση του.[34] ἤτοι ὁ *ἀσυνειδητος* νοῦς τοῦ καθεκαστου ἀτομου ἔχει τὴν ὕπαρξη του. στὴν γυναικα. διὰ τῆς ὁποιας ὡς τοῦ *μέσου* ὁ νοῦς ανερχεται ἀπὸ τὴν ἀνενεργό του πραγματικότητα στην ἐνεργό. ἀπὸ τὸ ἀσυνείδητο και ἀνεπιγνωστο στην συνειδητὴ ἐπικράτεια Ἡ ἕνωση ἄνδρα καὶ γυναικας ἀποτελεῖ τὸν δραστήριο μέσο τοῦ ὁλου καὶ τὸ στοιχεῖο. τὸ ὁποῖο. διχαζόμενο σ᾽ αὐτὰ τὰ ἄκρα τοῦ θεικοῦ καὶ ἀνθρώπινου νόμου εἶναι συνάμα ἡ ἄμεση ἕνωσή τους. ἡ ὁποία μετατρεπει ἐκεινους τοὺς δύο πρώτους συλλογισμοὺς στὸν ἴδιο συλλογισμὸ κι ἑνοποιεῖ σὲ *μία* τὴν ἀντιθετικὴ κινηση καθόδου τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας στὴν ἀνενεργὸ –τοῦ ἀνθρώπινου νόμου. ποὺ ὀργανωνεται [*251*] σὲ αὐτοτελῆ μέλη. κάτω πρὸς τὸν κινδυνο καὶ τὴν βασανο τοῦ θανάτου– καὶ ἀνόδου τοῦ χθόνιου νόμου στὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας καὶ την [342] συνειδητὴ ὕπαρξη –κινήσεις τῶν ὁποιων ἡ μὲν ἀνήκει στὸν ἄνδρα καὶ ἡ δὲ στὴν γυναίκα.[35]

---

34 Individualisierung Αλλοῦ ως «εξατομικευση» αποδιδεται· ἡ Vereinzelung

35 Ο ἄνδρας$_1$ εἶναι αρχικα τὸ επιγειο ατομικό δημόσιο *πολιτικό ὁ ανθρωπινος νόμος* και ἡ γυναικα$_1$ τὸ χθόνιο συλλογικό ιδιωτικό *οικογενεἰακό ὁ θεἰκὸς νόμος* (ἄγραφος) Ὅμως ἡ ἀντιθεση καταληγει στην αντιθεση ὄχι τῶν ὅρων αλλὰ τῶν *αντιθετων σχέσεων μεταξυ τους* ὅπου ὁ ἄνδρας$_1$ (= ἄνδρας$_1$ / γυναικα$_1$) *κατεβαίνει* γιατὶ σ αὐτὸν κυριαρχει ὅτι εἶναι ἐπανω. ενῶ η γυναίκα$_2$ (= γυναικα$_1$ / ἄνδρας$_1$) *ανεβαινει* γιατὶ σ αὐτην δεσπόζει αὐτὸ που μὲ απόλυτους ὁρους βρίσκεται κατω Ἔτσι ἔχουμε δύο συλλογισμούς ὁ γενικὸς συνειδητὸς νοῦς (ἄνδρας$_1$) συνδεεται με τὸν επιμερους ασυνείδητο (γυναίκα$_1$) διὰ τῆς ατομικότητας τοῦ ἄνδρα$_2$ ως μέσου τὸ ασυνειδητο (γυναικα$_1$) αντιστροφα συνδεεται μὲ τὸ συνειδητὸ (ἄνδρας$_1$) με μεσο ορο την γυναικα$_2$. Οι δυο γινονται ἕνας συλλογισμὸς με την ἔννοια ὅτι συνιστοῦν κυκλο δύο συλλογισμῶν μιὰ διαδικασία ἄνδρας$_1$ -[ἄνδρας$_2$]- γυναίκα$_1$ -[γυναίκα$_2$]- ἄνδρας$_1$ -[ἄνδρας$_2$]- γυναίκα$_1$

b Ἡ πράξη τοῦ ἠθους ἡ ἀνθρωπινη και ἡ θεικὴ ἐπιγνωση τὸ σφάλμα καὶ ἡ μοιρα

Ὅμως, ἐτσι ὅπως ἔχει ἡ ἀντιθεση σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐπικρατεια, ἡ αὐτοσυνειδησία ἀκόμη δὲν προέκυψε ὁπως δικαιοῦται, ὡς *καθέκαστη ἀτομικότητα*· σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀντίθεση[36] ἡ καθεκαστη ἀτομικότητα ἰσχύει ἀπὸ μιὰ πλειρὰ μόνον ὡς *γενικη βούληση*, ἀπὸ τὴν ἄλλη ὡς *αἷμα* τῆς οἰκογένειας *τὸ τάδε καθεκαστο ἄτομο* μόνον ὡς *ἡ ἐξωπραγματικη σκιά* – *Καμμια ἐνέργεια* δὲν διαπράχθηκε ἀκόμα· *ὁ ἐνεργὰ πραγματικὸς ἑαυτὸς* εἶναι ὅμως ἡ ἐνέργεια – Αὐτὴ διαταράσσει τὴν ἥσυχη ὀργάνωση καὶ κίνηση τοῦ κόσμου τοῦ ἤθους Ὅ τι σ᾽ αὐτὸν ἐμφαίνεται ὡς τάξη κι ἀντιστοιχία τῶν δύο του οὐσιῶν ποὺ ἡ μία ἐπαληθεύει καὶ συμπληρώνει τὴν ἄλλη, ἡ ἐνέργεια τὸ μετατρέπει σὲ μετάβαση *ἀντιθέτων*, ὅπου κάθε μιὰ ἀποδεικνύεται μᾶλλον ἡ μηδαμινότητα τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ τῆς ἄλλης παρὰ ὡς ἡ ἐπαλήθευση – τὸ μετατρέπει στὴν ἀρνητικὴ κίνηση ἢ τὴν αἰώνια ἀναγκαιότητα τῆς φοβερῆς *μοίρας*, ποὺ στὴν ἄβυσσο τῆς *ἁπλότητάς* της καταπίνει τὸν θεικὸ νόμο, ὅπως τὸν ἀνθρώπινο, καθὼς καὶ τὶς δύο αὐτοσυνειδησίες ὅπου αὐτὲς οἱ δυναμεις (Machte) ἔχουν τὴν ὕπαρξή τους –καὶ κατ᾽ ἐμᾶς μεταβαίνει στὸ *ἀπόλυτο καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* τῆς καθαρὰ καθέκαστης αὐτοσυνειδησίας

Τὸ *θεμέλιο* ἀπ᾽ ὅπου ἀπορρέει αὐτὴ ἡ κίνηση καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου προχωρᾶ εἶναι ἡ ἐπικρατεια τοῦ ἤθους ἡ *δραστηριότητα* τῆς κίνησης εἶναι, ὅμως, ἡ αὐτοσυνειδησια Αὐτη, ὄντας συνείδηση τοῦ *ἤθους*, εἶναι ὁ *ἁπλὸς ἀμιγὴς προσανατολισμὸς* πρὸς τὴν οὐσιότητα τοῦ ἤθους, δηλαδὴ τὸ καθῆκον Δὲν ὑπαρχει μέσα της οὔτε προαίρεση οὔτε καὶ διαμαχη τιποτε τὸ ἀναποφασιστο, ἀφοῦ ἐγκαταλείφθηκαν ἡ θεση και ὁ ἔλεγχος τῶν νόμων παρὰ ἡ οὐσιότητα τοῦ ἤθους εἶναι γι᾽ αὐτὴν τὸ ἄμεσο, ἀκλόνητο χωρὶς ἀντίφαση. Δὲν προσφέρει αρα τὸ φαῦλο θεαμα τῆς σύγχρουσης παθους [343] καὶ κα-

36 Ἢ «μέσα σ αυτη την επικρατεια»

θήκοντος. οὔτε τὸ κωμικὸ τῆς συγκρουσης καθηκοντος μὲ καθῆκον[37] –μιᾶς συγκρουσης ποὺ εἶναι περιεχομενικὰ τὸ ἴδιο μὲ τὴν μεταξὺ παθους καὶ καθηκοντος γιατὶ [252] τὸ παθος εἶναι ἐξ ἴσου παραστήσιμο ὡς καθῆκον. ἐπειδὴ δεδομένου ὅτι ἡ συνείδηση ἀποσυρεται μέσα της ἀπὸ τὴν ἄμεση οὐσιακη της οὐσιοτητα τὸ καθῆκον γινεται ἕνα τυπικὸ καθολικὸ μὲ τὸ ὁποῖο καθε περιεχόμενο ἐναρμονίζεται τὸ ἰδιο καλα ὁπως προέκυψε παραπάνω. Κωμικη εἶναι, ὁμως, ἡ σύγκρουση καθηκοντων γιατι ἐκφραζει τὴν ἀντιφαση, ἀκριβῶς, ἑνὸς *ἀντιθετικοῦ ἀπολύτου*, δηλαδὴ κατι ἀπόλυτο, κι ἀμεσα την μηδαμινότητα τοῦ λεγόμενου ἀπολυτου ἢ καθηκοντος – Ἀλλ᾽ ἡ συνείδηση τοῦ ἤθους ξέρει τί ἔχει να κάμει εἶναι ἀποφασισμενη ν᾽ ἀνήκει ἢ τοῦ θεϊκοῦ νόμου ἢ τοῦ ἀνθρωπινου. Αὐτὴ ἡ ἀμεσότητα τῆς εἰλημμένης ἀπόφασής της *ὑπαρχει αὐτὴ τούτη*, ὁπότε ἔχει συνάμα τὸ νόημα ἑνὸς φυσικοῦ εἶναι, ὅπως εἴδαμε ἡ φυση, ὄχι τὸ τυχαῖο τῶν περιστάσεων ἢ τῆς ἐπιλογῆς, κατανέμει τὸ ἕνα φύλο στὸν ἕναν νόμο, τὸ ἄλλο στὸν ἄλλον –ἢ ἀντίστροφα οἱ δύο δυνάμεις τοῦ ἤθους δινουν οἱ ἴδιες στὸν ἑαυτό τους τὴν ἀτομικη τους ὑπαρξη καὶ πραγμάτωση στὰ δύο φύλα.

Τώρα, ἐκ τοῦ ὁτι, ἀφ᾽ ἑνός, τὸ ἦθος κατ᾽ οὐσιαν συνισταται σ᾽ αὐτὴ τὴν ἄμεσα *εἰλημμένη ἀπόφαση*, ὁπότε, κατα τὴν συνείδηση, μόνον ὁ *ἕνας* νόμος εἶναι ἡ οὐσία, ἐνῶ ἀφ᾽ ἑτερου, οἱ δυνάμεις τοῦ ἤθους εἶναι ἐνεργεῖς μέσα στὸν *ἑαυτὸ* τῆς συνειδησης, αὐτὲς ἀποκτοῦν τὸ νόημα ὅτι *ἀποκλειονται* καὶ *ἀντιτίθενται* ἡ μια στὴν ἄλλη –στὴν αὐτοσυνειδησία ὑπάρχουν *καθ᾽ ἑαυτὲς* ἐνῶ στὴν *ἐπικράτεια* τοῦ ἤθους μόνον *αὐτες τοῦτες*. Ἡ συνειδηση τοῦ ἤθους, ἀφοῦ εἶναι *ἀποφασισμένη* ὑπὲρ τῆς μιᾶς τους, εἶναι οὐσιαστικὰ *χαρακτήρας* κατ᾽ αὐτὴν δὲν ὑπαρχει ἡ ἴση *οὐσιότητα* τῶν δύο· ἄρα ἡ ἀντιθεση ἐμφανίζεται ὡς *ἀτυχης σύγκρουση* τοῦ καθηκοντος μόνο μὲ τὴν στερούμενη δικαιωμάτων *ἐνεργὸ πραγματικότητα*. Ἡ συνείδηση τοῦ ἤθους ὑπάρχει μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀντίθεση ὡς

---

37 Ἄλλη αναγνωση «Ἄρα δεν ἔχουμε τὸ φαῦλο θέαμα αυτοῦ που τελει σε συγκρουση παθους και καθηκοντος οὔτε τὸ κωμικὸ αὐτοῦ που τελεῖ σε συγκρουση καθηκοντος μὲ καθῆκον»

αὐτοσυνειδησια[38] και ὡς τετοια ἐπιδιωκει συναμα νὰ ὑποταξει διὰ τῆς βίας τὴν ἐν λόγῳ [344] ἀντίθετη ἐνεργὸ πραγματικότητα στὸν νόμο ὁπου ἀνήκει ἡ ἴδια ἢ να τὴν ἐξαπατήσει [39] Ἐφ' ὅσον βλεπει τὸ δίκαιο μόνον ἀπὸ την μία πλευρά, τὸ ἄδικο ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἐκεινη ἀπὸ τὶς δύο ποὺ ἀνήκει στὸ θεικὸ δίκαιο βλεπει ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ μιαν ἀνθρωπινη τυχαία *βιαιοπραγία*· ἡ ταγμένη στὸν ἀνθρώπινο νόμο βλεπει ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ πεῖσμα και τὴν *ἀνυπακοη* τοῦ ἐσωτερικοῦ καθ' ἑαυτὸν εἶναι· γιατὶ οἱ διαταγὲς τῆς κυβέρνησης εἶναι τὸ γενικό, ἐκτεθειμένο στὸ φῶς τῆς ἡμέρας δημόσιο νόημα [40] ἡ βουληση τοῦ ἄλλου νόμου εἶναι ὁμως τὸ χθόνιο νόημα, κλεισμένο μέσα στὸ ἐσωτερικό, ποὺ στὴν ὕπαρξή του ἐμφανίζεται ὡς βούληση τῆς καθέκαστης ἀτομικότητας, καὶ ἐφ' ὅσον ἀντιφάσκει μὲ τὸν πρῶτο εἶναι ἡ ὕβρις

Ἔτσι δημιουργεῖται στὴν συνείδηση ἡ ἀντιθεση *ἐγνωσμένου* καὶ *ἀγνοημένου*, ἐνῶ στὴν ὑφιστάμενη οὐσία *συνειδητοῦ* καὶ *ἀσυνείδητου* [41] [*253*] τὸ δὲ ἀπόλυτο *δίκαιο* τῆς *αὐτοσυνειδησίας* τοῦ ἤθους ἔρχεται σὲ σύγκρουση μὲ τὸ θεικὸ *δίκαιο* τῆς *οὐσίας*. Κατὰ τὴν αὐτοσυνειδησία ὡς συνείδηση ἡ ἀντικειμενικὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα ὡς τετοια ἔχει οὐσία ἐνῶ ἡ αὐτοσυνειδησια εἶναι ὡς πρὸς τὴν ὑφιστάμενη οὐσία της ἑνότητα τοῦ ἑαυτοῦ της κι αὐτοῦ τοῦ ἀντιθέ-

---

38 Ἄλλη αναγνωση «Ἡ συνειδηση τοῦ ἤθους ὄντας αυτοσυνειδησια ὑπαρχει σ αὐτη την αντιθεση»

39 Tauschen Ο ἄντρας ισχυρός προσφευγει στην βια η γυναικα αδυναμη στην απατη

40 *Πεισμα* Eigensinn *δημοσιο νόημα* offentlicher Sinn – Ο δοῦλος προκυπτει αρχικὰ ως Eigensinn αλλὰ μόνον αὐτὸς κατακτᾶ τὸ αντικειμενικὸ νόημα πρβλ σ [155/*115*]

41 *Gewußte* / *Nichtgewußtes* και *Bewußte* / *Bewußtlose* Η συνείδηση εδῶ ὁ ανθρωπινος νόμος ξέρει κάτι ἢ δὲν τὸ ξερει (ὁ Οιδιπους δεν ἤξερε ὅτι ὁ Λάιος ἦταν ὁ πατέρας του), ἡ ἄλλη ἀρχη εμφανίζεται μέσα της ὡς ἄγνοια· ἡ «υφισταμενη ουσια», ἐδῶ ο θεϊκὸς νόμος κινειται μεταξυ συνειδήσεως και μή ἡ ἄλλη αρχη ἐμφανίζεται ως μια μερικη μόνο συνείδηση Η συνειδηση (τὸ ἄτομο) περιεχεται λοιπὸν στην υφισταμενη ουσια (στην κοινότητα) ως μερος της ἐνῶ η ἄλλη στιγμη τῆς υφιστάμενης ουσιας εἶναι τὸ αντικειμενο που ἡ συνειδηση απὸ την δικη της σκοπιά τὸ γνωριζει ἢ ὄχι Αυτη ἡ ἄλλη στιγμη η ενεργὸς πραγματικότητα θα αναδειξει την ἀληθεια στην συνειδηση

του·[42] ἡ αὐτοσυνειδησια τοῦ ἤθους εἶναι δὲ συνειδηση τῆς ὑφισταμενης οὐσιας τὸ ἀντικειμενο ὡς ἀντιτιθεμενο στὴν αὐτοσυνειδησια ἔχει ὡς ἐκ τούτου πλήρως ἀπωλέσει τὸ νόημα ὁτι ἔχει οὐσία καθ' αὐτό Ὅπως ἐχουν χαθεῖ ἀπὸ καιρὸ οἱ σφαῖρες ὁπου εἶναι μόνον ἕνα *πράγμα*. ἐτσι κι ἐκεῖνες ὁπου ἡ συνειδηση παγιωνει κατι ἀπὸ τὸν ἑαυτό της κι ἀναδεικνυει μιὰ καθέκαστη στιγμὴ ὡς τὴν οὐσια Ἐνάντια σὲ μια παρόμοια μονομέρεια ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα ἐχει μια δική της δυναμη εἶναι συνασπισμενη μὲ τὴν ἀληθεια ἐνάντια στὴν συνειδηση και πρωτη αὐτὴ τῆς ἐκθέτει τι εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἀλλ' ἡ συνειδηση τοῦ ἤθους ἤπιε ἀπὸ τὸν κυλικα τῆς ἀπολυτης ὑφισταμενης οὐσίας την λήθη κάθε μονομερειας τοῦ ὑπάρχω καθ' ἑαυτόν, τῶν σκοπῶν της[43] καὶ ἰδιαιτέρων ἐννοιῶν, ὁπότε συνάμα ἔπνιξε σ' αὐτὸ τὸ τῆς ληθης ὑδωρ κάθε ἰδία οὐσιότητα τῆς ἀντικειμενικῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας κι αὐτοτελὲς νόημα της Ἀπόλυτο δικαιωμά της εἶναι [345] συνεπῶς, ἐφ' ὅσον πράττει κατα τὸν νομο τοῦ ἤθους, να μὴ βρισκει σ' αὐτὴ την πραγμάτωση ὁτιδήποτε ἄλλο εἰμὴ μόνο τὴν ἐπιτέλεση τοῦ ἴδιου αὐτοῦ τοῦ νόμου, και ἡ ἐνέργεια νὰ μὴν ἐμφανίζει τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ ἐνεργεῖν τοῦ ἤθους – Ὅ,τι μετέχει τοῦ ἤθους, ὄντας ἡ ἀπόλυτη *οὐσια* καὶ συναμα ἡ ἀπόλυτη *ἰσχυς*, δὲν μπορεῖ νὰ ὑποστεῖ διαστροφὴ τοῦ περιεχομενου του Ἂν ἦταν μόνον ἡ ἀπόλυτη *οὐσια* χωρὶς τὴν ἰσχυ, θα τὸ διεστρεφε ἐνδεχομενως ἡ ἀτομικότητα ἀλλ αὐτη, ὡς συμφωνη μὲ τὸ ἦθος συνείδηση, καθὼς ἐγκατελειψε τὸ μονομερὲς καθ' ἑαυτὸν εἶναι, παραιτήθηκε τῆς διαστροφῆς ὁπως καὶ ἡ ψιλὴ ἰσχὺς θὰ διαστρεφόταν ἀντιστροφα απὸ την οὐσία, ἂν συνεχιζε νὰ εἶναι ἕνα τέτοιο καθ' ἑαυτὸν εἶναι Ἐξ αἰτιας αὐτῆς τῆς ἑνότητας ἡ ἀτομικοτητα εἶναι καθαρη μορφὴ τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας, που εἶναι τὸ περιεχόμενο, καὶ ἡ ἐνέργεια εἶναι ἡ μεταβαση ἀπὸ τὴν σκεψη στὴν πραγματικότητα μόνον ὡς κινηση μιᾶς ἐπουσιωδους ἀντίθεσης οἱ στιγμὲς τῆς ὁποιας δὲν ἔχουν ἐπιμερους μεταξυ τους διακριτὸ περιεχομενο και οὐσιότητα Τὸ ἀπόλυτο

---

42 Δηλ. τῆς ενεργου πραγματικοτητας

43 Π· «του» (του υπαρχω καθ' εαυτόν)

δικαιωμα τῆς συνειδησης τοῦ ἤθους εἶναι συνεπῶς τὸ *ἐνεργημα*, τὸ *σχῆμα τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας* της, να μην εἶναι τιποτ᾽ ἀλλο ἀπ᾽ ὁ,τι *ξερει*.

Ἀλλ ἡ οὐσια τοῦ ἤθους ἔχει διασπασθεῖ ἡ ἰδια σε δυο νόμους ἡ δὲ συνειδηση, ὡς ἀδίχαστη ἀναφορὰ στὸν νόμο, ἀνήκει μονο στὸν ἑναν. Ὅπως αὐτὴ ἡ *ἁπλη* συνειδηση ἐμμένει στὸ ἀπόλυτο δικαιωμα να ἔχει *ἐμφανισθεῖ σ᾽* αὐτη τὴν ἴδια, ὡς συνειδηση τοῦ ἤθους, ἡ οὐσία ὁπως ὑπαρχει *στὸν ἑαυτο της*, ἐτσι καὶ αὐτὴ ἡ οὐσία ἐμμενει στὸ δικαιωμα τῆς *πραγματικότητας* της, ἤτοι στὸ ὁτι εἶναι διπλη Αὐτὸ τὸ δικαιωμα τῆς οὐσιας ὅμως συναμα δὲν ἀντικειται στὴν αὐτοσυνειδησία, ὄντας χάπου ἀλλοῦ, ἀλλὰ εἶναι ἡ δική της οὐσία· [254] μόνον αὐτοῦ ἔχει τὴν ὕπαρξη καὶ ἰσχυ του, καὶ ἡ ἀντίθεσή του[44] εἶναι τὸ *ἐνέργημα* τῆς *αὐτοσυνειδησίας*. Γιατὶ αὐτή, ἀφοῦ ἀκριβῶς ὑπάρχει γιὰ λόγου της ὡς ἑαυτὸς καὶ προβαίνει στὸ ἐνέργημα, ἀναδύεται ἔξω ἀπὸ τὴν *ἁπλη ἀμεσότητα* καὶ θέτει ἡ ἴδια τὸν *διχασμό* Μὲ τὸ νὰ ἐνεργεῖ ἐγκαταλείπει τὸν καθορισμὸ τοῦ ἤθους ὁτι εἶναι ἁπλὴ βεβαιότητα τῆς ἄμεσης ἀλήθειας, χωρίζεται ἡ [346] ἴδια στὸν ἑαυτό της ὡς δραστήριο σκέλος καὶ στὴν ἀντιπαρατιθέμενη, ἀρνητικη πρὸς αὐτήν, ἐνεργὸ πραγματικότητα Μὲ τὸ ἐνεργημα γινεται λοιπὸν *σφάλμα* [45] Γιατι εἶναι δική της *ἐνεργεια* καὶ ἡ ἐνέργεια ἰδιαίτατη οὐσια της τὸ *σφάλμα* ἀποκτᾶ δὲ καὶ τὸ *νόημα* τοῦ *ἐγκλήματος* Γιατι ὡς ἁπλὴ συνείδηση τοῦ ἤθους στραφηκε πρὸς τὸν ἕναν νομο, ἐνῶ ἀποποιήθηκε τὸν ἄλλον καὶ τὸν παραβιαζει μὲ τὸ ἐνεργημα της – Τὸ *σφάλμα* δὲν εἶναι ἡ ἀδιάφορη ἀμφίσημη οὐσία που λεει ὁτι τὸ ἐνεργημα, ὁπως ἐκτιθεται *ἐνεργα* στὸ φῶς, μπορεῖ να εἶναι αλλα καὶ νὰ μὴν εἶναι *ἐνεργεια* τοῦ δικοῦ της ἑαυτοῦ, λὲς καὶ μπορεῖ νὰ συνδεθεῖ μὲ τὴν ἐνεργεια κατι ἐξωτερικὸ και τυχαῖο ποὺ νὰ μὴν τῆς ἀνήκει ὁπότε αὐτὴ δὲν θὰ

---

44 Ἄλλη αναγνωση «το αντιθετό του»

45 *Schuld* Σημαινει καὶ ενοχη ὑπαιτιοτητα φταιξιμο Ο Ε αναφερεται στὸ λάθος ποὺ διαπραττει ο τραγικὸς ηρωας χωρὶς να το ξερει ἢ να τὸ συνειδητοποιεῖ, ἐνῶ υφισταται τις επιπτωσεις Ο Αριστοτέλης λεει *αμαρτια* (*Περὶ ποιητικῆς*, 1453 α 9), ο Μεναρδος αποδιδει *σφαλμα* (Ακαδημια/Εστια) Αυτὸ ακολουθῶ ἐδῶ (ἐπισημανση Ἑλενης Περδικουρη)

εἶχε σφάλλει[46] ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη Ἀλλὰ ἡ ἐνέργεια εἶναι ἡ ἴδια αὐτος ὁ διχασμὸς τοῦ νὰ θέτει τὸν ἑαυτό της καθ' ἑαυτὸν καὶ ἀπέναντι της μια ξένη ἐξωτερικὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα· ἡ ὑπαρξη τετοιας ἐνεργοῦ πραγματικότητας[47] ὑπάγεται στὴν ἴδια τὴν ἐνέργεια καὶ προκυπτει ἐξ αἰτίας της Ἀθῶο[48] εἶναι ἄρα μόνο τὸ μὴ ἐνεργεῖν. ὁπως τὸ εἶναι τῆς πέτρας. οὔτε κἂν τοῦ παιδιοῦ – Περιεχομενικά. ἡ σύμφωνη μὲ τὸ ἦθος *πραξη* ἐνέχει ὅμως τὴν στιγμὴ τοῦ ἐγκλήματος γιατι δὲν αἴρει τὸ *φυσικὸ* μοίρασμα τῶν δύο νόμων στα δύο φύλα. ὁσο μᾶλλον ἐμμένει ὡς *ἀδίχαστος* προσανατολισμὸς πρὸς τὸν νόμο. στὸ ἐσωτερικὸ τῆς *φυσικῆς ἀμεσότητας*. και ὡς ἐνεργεια. μετατρέπει αὐτὴ τὴν μονομερεια στὸ σφάλμα τοῦ νὰ συλλαμβάνει μόνο τὴν μία ἀπὸ τὶς πλευρὲς τῆς οὐσιας καὶ ν' ἀναφέρεται ἀρνητικὰ στὴν ἄλλη. ποὺ θὰ πεῖ νὰ τὴν πληγώνει Τὸ ποῦ ἐμπίπτουν τὸ σφάλμα καὶ τὸ ἔγκλημα. ἡ ἐνέργεια κι ἡ πράξη στὴν γενικὴ ζωὴ τοῦ ἠθους. θὰ εἰπωθεῖ ἀκριβέστερα μετά ἄμεσα προφανὲς εἶναι ὅτι δὲν εἶναι *ὁ τάδε καθέκαστος* ποὺ πραττει καὶ εἶναι ἔνοχος [49] γιατὶ αὐτός. ὡς *ὁ τάδε* ἑαυτός. εἶναι μόνον ἡ ἐξωπραγματικὴ σκιά. ἤτοι ὑπάρχει μόνον ὡς καθολικὸς ἑαυτός. ἡ δὲ ἀτομικότητα εἶναι καθαρὰ ἡ *τυπικη* στιγμὴ τοῦ *ἐνεργεῖν* ἐν γένει καὶ τὸ περιεχόμενο οἱ νόμοι καὶ τὰ ἤθη. συγκεκριμένα γιὰ τὸ καθέκαστον ἄτομο αὐτὰ τῆς κοινωνικῆς θέσης του [50] [347] αὐτὸ[51] εἶναι ἡ ὑφιστάμενη οὐσία ὡς γένος. ποὺ γίνεται μὲν εἶδος μέσω τοῦ καθορισμοῦ του ἀλλὰ τὸ εἶδος παραμένει συνάμα τὸ καθόλου τοῦ γένους Στὸν λαὸ ἡ αὐτοσυνειδησια κατεβαίνει ἀπὸ τὸ καθολικὸ μόνον ὡς τὴν μερικότητα. ὄχι ὡς τὴν καθέκαστη ἀτομικότητα. ἡ ὁποια θέτει στὴν ἐνεργεια της

---

46 Unschuldig wäre Θα ἦταν αθωα Ο ἄνθρωπος τοῦ ἤθους αναλαμβανει ὅλες τὶς συνέπειες τῶν πραξεων του ακόμη κι ἂν δεν ἦταν σὲ θέση να τις γνωρίζει

47 Ἄλλη αναγνωση «τέτοιου διχασμοῦ»

48 Unschuldig ἄσφαλτο χωρις σφαλμα

49. Schuldig· ἔχει διαπραξει τὸ σφαλμα

50. Stand νομοκατεστημενη ταξη ἢ στὸν E..επαγγελματικη ταξη B «νομοι καὶ ἤθη συγκεκριμένα γιὰ τὸ καθέκαστον ἄτομο και αὐτὰ τῆς κοινωνικῆς θέσης του»

51 «Τὸ περιεχομενο» ἢ ἴσως «τὸ καθέκαστον ἄτομο»

έναν αποκλειστικό εαυτό, μιάν αρνητική προς εαυτήν ενεργό πραγματικοτητα αντιθετως υπόκειται της πράξης της η ασφαλής εμπιστοσυνη προς το σύνολο, όπου δεν αναμιγνύεται τίποτε ξένο μήτε φόβος μητε έχθρα

[255] Όπότε η αυτοσυνειδησια του ήθους, είτε αφιερώθηκε στον θεικό νόμο είτε στον ανθρωπινο, μαθαίνει εμπειρικά από το ενεργημα της ποια είναι η ανεπτυγμενη φυση της *ενεργού* πράξης Ο φανερός σ' αυτην νόμος συνδέεται στην ουσια με τον αντιθετο η ουσια είναι η ένότητα των δύο το ενέργημα εκτέλεσε όμως μόνο τον έναν εναντίον του άλλου Αλλά αφού στην ουσία συνδεεται μ' αυτον, η εκπληρωση του ενός προκαλεί τον άλλο, και μάλιστα έτσι όπως έγινε εξ αιτίας του ενεργήματος, ως μια θιγμένη και μόνον εχθρική οντότητα που ζητά εκδίκηση.[52] Για την πράξη εκτίθεται στο φως η μια μόνο πλευρά της απόφασης[53] γενικά αυτή *στον εαυτο της* είναι, ωστόσο, το αρνητικο, το οποίο αντιπαραβάλλει κάτι που της είναι άλλο, κάτι που της ίδιας που είναι η επίγνωση, της είναι ξένο. Κρατά λοιπον η ενεργός πραγματικότητα κρυμμένη μέσα της την άλλη, ξένη προς την επίγνωση πλευρα, και δεν φανερώνεται στην συνείδηση όπως είναι αυτη καθ' αύτην – δεν φανερώνει στον γιο ότι αυτός που τον προσβάλλει, και τον οποίο σκοτωνει, είναι ο πατέρας του – ότι η βασίλισσα που την κάμνει γυναίκα του, είναι η μητέρα του [54] Μ' αυτό τον τρόπο, η αυτοσυνειδησία του ήθους κατατρέχεται από μιάν ανήλιο[55] δυναμη που ξεπροβαλλει μόνον αφού συμβεί το ενέργημα και την συλλαμβάνει επ' αυτοφώρω γιατί το τετελεσμενο ενεργημα είναι η ηρμένη αντίθεση του εαυτού που έχει επίγνωση και της αντικείμενής του ενεργού πραγματικότητας. Ό τι πράττει δεν μπορεί ν' αρνηθεί το έγκλημα και το σφαλμα του –όταν

---

52. Οι Ερινυες είναι τα όντα που προκαλει η τηρηση του νόμου των ανθρωπων, κατ' εξοχην στην περιπτωση του Ορέστη

53 Entschluß Άλλη ανάγνωση «μια πλευρα αυτη της αποφασης»

54 Αναφορα στον *Οιδίποδα τυραννο*

55 Lichtscheue που φοβάται το φως. Είναι οι Ερινυες που *σκοτον νέμονται* (Αισχύλου *Ευμενιδες* 72) «έχουν μονιά τους το σκοτος» (Ι Ν Γρυπαρη *Οί τραγωδιες του Αίσχυλου* Εστια Αθηνα χ χ σ 277)

ἐνεργῶ κινῶ τὸ ἀκινητο βγάζω στὴν φόρα τὸ ἀρχικα μονο κλεισμενο στὴν δυνατοτητα, κι ἔτσι συναπτω τὸ ἀσυνειδητο μὲ τὸ συνειδητό τὸ μὴ ὂν με τὸ εἶναι Τὸ [348] ἐνέργημα βγαινει λοιπὸν στὸ φῶς τοῦ ἡλιου μετεχοντας αὐτῆς τῆς ἀλήθειας –ὡς κάτι ὅπου τὸ συνειδητὸ εἶναι συνημμένο μὲ τὸ ἀσυνείδητο τὸ ἴδιον μὲ κατι ξένο, ὡς διχασμενη ὀντότητα τὴν ἄλλη ὄψη τῆς ὁποίας δοκιμάζει, καὶ μάλιστα ὡς δικη της, ἡ συνειδηση, ἀλλ᾽ ὡς τὴν θιγμένη ἀπ᾽ αὐτὴν δύναμη, ἡ ὁποία τὴν ἐχθρεύεται

Ἐνδεχεται τὸ δικαιο, τὸ ὁποῖο βρισκόταν σε ἐνέδρα, να μὴν παρισταται κατὰ τὴν *πράττουσα συνείδηση* ὑπὸ τὸ ἰδιαίτερο σχῆμα του, ἀλλὰ μόνο *στὸν ἑαυτό* του, μέσα στὸ ἐσωτερικὸ σφαλμα τῆς ἀπόφασης καὶ τῆς πράξης Πλὴν ἡ συνείδηση τοῦ ἤθους εἶναι πληρέστερη, τὸ σφαλμα της καθαρότερο, ὅταν *γνωρίζει ἀπὸ πρὶν* τὸν νόμο καὶ τὴν δύναμη ποὺ ἀντιστρατεύεται, τὰ ἐκλαμβανει ὡς βια καὶ ἀδικία, ὡς τυχαιότητα ἔναντι τοῦ ἤθους, καὶ διαπράττει τὸ ἔγκλημα ἐν ἐπιγνώσει της, ὅπως ἡ Ἀντιγόνη Τὸ ἐπιτελεσμένο ἐνέργημα ἀναστρέφει τὴν ἄποψή της *ἡ ἐπιτέλεση* τὸ λέει μόνη της, πὼς ὅ,τι *μετέχει τοῦ ἤθους* πρέπει νὰ εἶναι *ἐνεργὰ πραγματικό*· ἀφοῦ σκοπὸς τοῦ πράττειν εἶναι ἡ *ἐνεργὸς πραγματικότητα* τοῦ σκοποῦ. Τὸ πράττειν ἴσα ἴσα ἐκφράζει *τὴν ἑνότητα ἐνεργοῦ πραγματικότητας* καὶ *ὑφιστάμενης οὐσίας*, λεει ὁτι ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα δὲν εἶναι τυχαια πρὸς τὴν οὐσία ἀλλα, συνασπισμένη μαζί της, δὲν χαριζεται σὲ τίποτα ποὺ δὲν εἶναι ἀληθὲς δίκαιο Ἡ συνείδηση τοῦ ἤθους πρεπει ν᾽ ἀναγνωρίσει τὸ ἀντιθετό της λόγω τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας αὐτῆς καὶ τὸ δικό της σφαλμα λόγω τῆς ἐνέργειάς της ὡς τῆς δικῆς της ἐνεργοῦ πραγματικότητας [56]

[256] ἀφοῦ παθω τότε πιὰ πὼς ἔσφαλα θα μαθω[57] –

Αυτὴ ἡ ἀναγνώριση ἐκφράζει τὴν ἀνηρημένη διχοστασια

---

56. Ἄλλη αναγνωση «και ως δικό της τὸ σφαλμα της λογω τῆς ενεργειάς της»

57 *Παθόντες ἂν ξυγγνοιμεν ἡμαρτηκοτες* (Αντιγόνη 926 μτφ Θ Μαυρόπουλου Ζῆτρος Θεσσαλονικη 2007)

τοῦ *σκοποῦ* τοῦ ἤθους και τῆς *ενεργοῦ πραγματικότητας* εκφραζει τὴν ἐπιστροφη στὸ συμφωνο μὲ τὸ ἦθος *φρονημα*[58] ποὺ ἔχει την ἐπίγνωση ὁτι τιποτε δεν ἰσχύει ἐκτὸς ἀπὸ το δικαιο Ομως ετσι τὸ πραττον ἐγκαταλειπει τὸν *χαρακτήρα* του και την *ἐνεργὸ πραγματικοτητα* τοῦ ἑαυτοῦ του. καὶ ἔχει καταποντισθεῖ Τὸ *εἶναι* του συνιστάται στὸ νὰ ανήκει στὸν δικο του νομο τοῦ ἠθους ὡς στὴν ὑφισταμενη ουσια του ἀλλ᾽ ἁπαξ κι ἀναγνωριζει τὸ ἀντιθετο ὁ νομος ἔχει πάψει νἄναι ὑφισταμενη οὐσία γι᾽ αὐτο ὁπότε κατεκτησε ἀντὶ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητάς του. τὴν ἀνενεργό. το φρόνημα – Ἐμφανιζονται ἡ μεν ὑφιστάμενη οὐσια *ἐπι* [349] τῆς ἀτομικοτητας ὡς τὸ *παθος*[59] της. ἡ δὲ ἀτομικότητα ὡς αὐτὸ ποὺ τὴν ζωογονεῖ καὶ τῆς εἶναι ἄρα ἀνωτερο· ἡ ὑφισταμενη οὐσία εἶναι ὅμως ένα παθος[60] τὸ ὁποῖο εἶναι συναμα ὁ χαρακτηρας τοῦ πράττοντος ἡ ἀτομικοτητα μεσα στο ἦθος εἶναι ἀμεσα καὶ αὐτὴ τούτη ἕνα μ᾽ αὐτὸ τὸ καθολου τοῦ πραττοντος. ἔχει τὴν ὑπαρξή της μόνο μέσα του καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἐπιζησει τῆς καταστροφῆς ποὺ παθαίνει ἡ συγκεκριμένη δυναμη τοῦ ἤθους ἐξ αἰτίας τῆς ἀντίθετης

Ἔχει ὅμως ἐδῶ τὴν βεβαιότητα ὁτι ἡ ἀτομικοτητα ἐκεινη. τῆς ὁποίας τὸ πάθος[61] εἶναι ἡ ἀντιθετη δύναμη – *δεν δεινοπαθεῖ περισσότερο ἀπ᾽ ὅσα δεινὰ προξενησε αὐτή* Ἡ κίνηση τῶν δυναμεων τοῦ ἤθους ἡ μιὰ ἔναντι τῆς ἄλλης. καὶ τῶν ἀτομικοτήτων που τὶς κάμνουν ζωη και πραξη. ἔφθασε στὸ *ἀληθινὸ τελος* της μόνο κατα τὸ ὅτι οἱ δυο πλευρὲς δοκιμαζουν τὴν ἰδια καταστροφη. Γιατὶ καμμία ἀπὸ τὶς δυναμεις δὲν προέχει σὲ κάτι. ὥστε νὰ εἶναι *οὐσιαστικοτερη* στιγμὴ τῆς ὑφιστάμενης οὐσιας. Ἡ ἴση οὐσιαστικοτητα καὶ ἡ ἀδιαφορη παραλληλη ὑπόσταση τῶν δύο εἶναι τὸ ἄνευ ἑαυτοῦ εἶναι τους· στὸ *ἐνέργημα* ὑπάρχουν αὐτὲς ὡς αὐτοουσία. ἀλλα διαφορετική. κάτι τὸ ὁποῖο ἀντιφάσκει πρὸς τὴν ένότητα τοῦ

---

58 Gesinnung Βλ λ χ.. *Αντιγονη* 169 459 για την λεξη *φρόνημα* που στα γερμανικὰ αποδιδεται Gesinnung (Sophokles *Antigone* μτφ - ἐπιμ N Zink Reclam Στουτγάρδη 1981)

59 Ἑλληνικὰ στὸ πρωτοτυπο

60 Ελληνικὰ στὸ πρωτότυπο

61 Ελληνικὰ στὸ πρωτότυπο

ἑαυτοῦ καὶ καταργεῖ τὸ δίκαιο τῶν δυνάμεων καθιστωντας την καταστροφή τους ἀναγκαια Τόσο ἀνηκει. ἀφ᾽ ἑνός ὁ *χαρακτηρας*. ὡς πρὸς τὸ πάθος[62] ἢ τὴν ὑφιστάμενη οὐσία του στὴν μια μόνο. ὁσο ὁ ἕνας κι ὁ ἄλλος χαρακτηρας διχαζονται ἀπὸ ἀποψη ἐπίγνωσης ἀφ᾽ ἑτέρου. σὲ συνειδητὸ και ἀσυνειδητο ἀφοῦ ὁ καθενας προκαλεῖ ὁ ἴδιος τὴν ἀντίθεση αὐτὴ καὶ τὸ ἀνεπίγνωστο ἀποτελεῖ κι αὐτὸ ἔργο του μεσω τοῦ ἐνεργηματος εἰσαγεται ὁ ἴδιος στὸ σφάλμα ποὺ τὸν κατατρωει Ἡ νικη τῆς μιᾶς δυναμης και τοῦ χαρακτηρα της καὶ ἡ ἡττα τῆς ἄλλης πλευρᾶς θἄταν λοιπὸν μόνο τὸ μέρος και τὸ ἡμιτελὲς ἐργο. ποὺ προχωρᾶ ἀσταμάτητα πρὸς τὴν ἰσορροπία τῶν δύο Μονο μὲ τὴν ἴση ὑποταγὴ τῶν δύο πλευρῶν ἔχει πιὰ ἐπιτελεσθεῖ τὸ ἀπολυτο δίκαιο καὶ ἔχει ἀνακύψει ἡ ὑφισταμενη οὐσία τοῦ ἤθους ὡς ἡ ἀρνητικὴ δύναμη ποὺ καταπίνει τὶς δυὸ πλευρες. δηλαδὴ ἡ παντοδύναμη καὶ *δίκαιη μοίρα*

Ἂν οἱ δύο δυνάμεις ἰδωθοῦν ὡς πρὸς τὸ ἀκριβὲς περιεχομενό τους καὶ τὴν ἐξατομικευσή[63] του. ἡ εἰκονα τῆς ἐνσχήματης ἀντιδικιας τους. ὡς πρὸς τὴν μὲν [257] τυπική της πλευρά. παρουσιάζεται ὡς [350] ἀντιδικία τοῦ ἤθους καὶ τῆς αὐτοσυνειδησίας μὲ τὴν ἀσυνείδητη φύση καὶ τὴν ἐξ αἰτίας αὐτῆς τυχαιότητα –ἡ δεύτερη ἔχει ἕνα δίκιο ἔναντι τῆς πρώτης. γιατὶ ἡ αὐτοσυνειδησία εἶναι μόνον ὁ *ἀληθὴς* νοῦς. εἶναι σὲ *ἄμεση* μόνο ἑνότητα μὲ τὴν ὑφιστάμενη οὐσία της–. ὡς πρὸς τὸ δὲ περιεχόμενό της. ἡ εἰκόνα παρουσιάζεται ὡς ἡ διχοστασία θειοῦ καὶ ἀνθρώπινου νόμου. – Ὁ ἔφηβος βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὴν ἀσυνειδη οὐσια. ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ νοοτροπία. καὶ γίνεται ἡ ἀτομικότητα τῆς κοινῆς οὐσίας. τῆς κοινότητας· τὸ ὅτι ἀνήκει ὁμως ἀκόμη στὴν φύση ἀπ᾽ ὅπου ἀποσπᾶται τὸ ἀποδεικνύει ἡ ἐμφάνισή του ὑπὸ τὸ τυχαῖο σχῆμα δύο ἀδελφῶν[64] ποὺ μὲ ἰσότιμο δικαίωμα κυριεύουν τὴν κοινοτητα *κατ᾽ αὐτούς*. τοὺς εἰσερχόμενους στὴν οὐσια τοῦ

---

62 Ἑλληνικὰ στὸ πρωτότυπο

63. Individualisation Ἀλλοῦ ὡς «εξατομικευση» αποδιδεται ἡ Vereinzelung

64 Τοῦ Ἐτεοκλῆ και τοῦ Πολυνεικη που αφηνεται ἄταφος καὶ τὸν θαβει η Αντιγόνη

ἤθους ἡ ἀνισότητα τῆς προγενεστερης καὶ μεταγενεστερης γέννησης. καθὸ διαφορα τῆς φύσης. δεν ἐχει καμμια σημασια [65] Ὅμως ἡ κυβέρνηση. καθὸ ἁπλὴ ψυχη ἢ ἑαυτὸς τοῦ λαικοῦ νοῦ. δεν ἀνεχεται μιὰ διττότητα τῆς ἀτομικοτητας καὶ ἀπέναντι στὴν ἀναγκαιοτητα τῆς ἑνοτητας αυτῆς για το ἦθος προκυπτει ἡ φυση ὡς τὸ τυχαῖο τοῦ πλεονασματος Αὐτοὶ οἱ δυο παυουν ἀρα να εἶναι μονοιασμενοι και τὸ ὁμοιο δικαιωμα τους στὴν πολιτικὴ ἐξουσια συντρίβει ἀμφοτερους οἱ ὁποῖοι ἔχουν ὁμοιως ἄδικο Κατ᾽ ἀνθρωπινο τροπο ἰδωμενο τὸ ἔγκλημα το διέπραξε ὁ μὴ *κατέχων*. ὁ ὁποῖος ἐπιτεθηκε στὴν κοινοτητα. ἐπικεφαλῆς (Spitze) τῆς ὁποιας ἦταν ο ἄλλος ἀντιθετα ἔχει τὸ δικιο μὲ τὸ μέρος του ὅποιος ὑπῆρξε ἐπιδεξιος στὸ νὰ προσεγγισει τὸν ἄλλον μόνον ὡς *καθέκαστο ἄτομο*. ἀποκομμένο ἀπὸ τὴν κοινοτητα. κι ἔτσι ἀνισχυρο νὰ τὸν διωξει ἔθιξε μόνο τὸ ἄτομο ὡς τέτοιο. ὄχι τὴν κοινότητα τὴν οὐσία τοῦ ἀνθρωπινου δικαιου Ἡ κοινοτητα. στὴν ὁποία ἐπιτίθεται ἡ κενὴ καθεκαστότητα καὶ τὴν ὁποία ὑπερασπίζεται ἡ ἴδια. συντηρεῖται. ἐνῶ ἀλληλοκατατροπωνονται συμμετρικὰ οἱ δυὸ ἀδερφοι· γιατὶ ἡ ἀτομικότητα ποὺ ἐξαρτᾶ τὸν κίνδυνο γιὰ τὸ σύνολο ἀπὸ *τὸ δικό της καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*. αὐτοεξορίσθηκε ἀπὸ τὴν κοινότητα καὶ διαλύεται στὸν ἑαυτό της Τὸν ἕναν μὲν ποὺ σταθηκε ἀπὸ τὴν μεριά της. ἡ κοινότητα θὰ τὸν τιμήσει τὸν ἄλλο. ἀντίθετα ποὺ πανω στὰ τείχη κιολας διακήρυσσε ὅτι θὰ τὴν ἐρημωσει. ἡ κυβέρνηση. ἡ ἀποκατεστημένη ἁπλότητα τοῦ ἑαυτοῦ τῆς [351] κοινότητας. θὰ τὸν τιμωρήσει στερωντας του τὸν ὕστατο φορο τιμῆς ὁποιος ἦλθε νὰ χτυπήσει τὸ ἀνώτατο πνεῦμα τῆς συνειδησης. τὰ κοινα [66] πρεπει να στερηθεῖ τὴν τιμὴ ὅλης τῆς ἀποπερατωμενης οὐσίας του. τὴν τιμὴ τοῦ ἀπελθόντος πνεύματος

Ἀλλὰ κι ἂν ἔτσι τὸ καθόλου ἀμβλύνει [67] ἐλαφρα [68] τὴν

---

65 Η πρωτη αρνηση τῆς φυσης δὲν μπορει παρα να εἶναι απόλυτη φανατικη (και σ αυτὸ το ἐπίπεδο ἄμεση ἄρα *φυσικη* η ἴδια)· ἀργότερα ο φυσικὸς προσδιορισμὸς τιθεται στην υπηρεσια τοῦ νοητικοῦ ὁταν τα πρωτοτόκια γλιτωνουν την πολιτεια απὸ δυναστικους πολεμους

66 Der Gemeine Ἄλλη ἀνάγνωση «ὁ τιποτένιος»

67 Abstößt Ἄλλη ερμηνεια «απωθεῖ»

68 Ἢ «εὔκολα»

ἀμιγη κορυφὴ (Spitze) τῆς πυραμίδας του[69] καὶ ὁπωσδηποτε καταγει *νικη* ἐνάντια στην ἐξεγερμενη ἀρχὴ τῆς καθεκαστότητας, την οἰκογένεια, ἔτσι ἔχει μόνον ἐμπλακεῖ σὲ *ἀγώνα* ἐνάντια στὸν θεικὸ νόμο, ὁ ἔχων συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του νοῦς ἐναντια στὸν ἀσυνείδητο·[70] γιατὶ ὁ ἀσυνείδητος[71] εἶναι ἡ ἄλλη οὐσιαστικὴ δυναμη, ὁπότε δὲν ἔχει καταστραφεῖ ἀπὸ τὴν πρώτη ἔχει μονο προσβληθεῖ Ἄλλα ἐνάντια στὸν ἐξουσιάζοντα νομο ποὺ κεῖται στὸ φῶς τῆς ἡμερας μόνον ἡ ἀφημαγμενη σκιὰ βοηθᾶ τὸν ἀσυνείδητο νοῦ[72] για να ἐπιτελεσθεῖ *ἐνεργα*. Αὐτος ὀντας ὁ νόμος τῆς ἀδυναμιας και τοῦ σκότους ὑποκύπτει ἄρα ἀρχικὰ στὸν νόμο [258] τῆς ἡμέρας καὶ τοῦ σθενους,[73] γιατὶ ἐκεινη ἡ ἐξουσια ἰσχύει κατω ἀπὸ τὴν γῆ ὀχι ἐπάνω Μονο ποὺ τὸ ἐνεργὰ πραγματικό, τὸ ὁποῖο ἀπογυμνωσε τὸ ἐσωτερικὸ ἀπὸ τὴν τιμὴ καὶ δύναμή του, ἔτσι ἐξόντωσε τὴν ἴδια του τὴν οὐσία. Ὁ φανερὸς νοῦς ἔχει τὴν ρίζα τοῦ σθενους του στὸν κατω κόσμο· ἡ βέβαιη γιὰ τὸν ἑαυτό της καὶ βεβαιωνόμενη γιὰ τὸν ἑαυτό της *βεβαιότητα* τοῦ λαοῦ ἔχει τὴν *ἀλήθεια* τοῦ ὅρκου της, ὁ ὁποῖος δεσμεύει τοὺς παντες σὲ ἕνα μόνο στὴν ἀσυνείδητη καὶ βουβὴ ὑφισταμενη οὐσία τῶν πάντων στὸ νερὸ τῆς λησμονιᾶς Λόγω αὐτοῦ ἡ ἐπιτέλεση τοῦ φανεροῦ νοῦ μεταβάλλεται στὸ ἐνάντιο, κι αὐτὸς ἀποκτᾶ τὴν ἐμπειρία ὅτι τὸ μέγιστο δίκαιό του εἶναι ἡ μέγιστη ἀδικία,[74] ἡ νίκη του μᾶλλον ἡ ἴδια του ἡ καταστροφή. Ὁ νεκρός, τοῦ ὁποίου τὸ δικαιο ἐχει θιγεῖ, ξέρει συνεπῶς νὰ βρισκει ὀχήματα γιὰ τὴν ἐκδίκησή του ὁμοίως ἐνεργα και βίαια μὲ την δύναμη ποὺ τὸν πληγώνει Αὐτὲς οἱ δυνάμεις εἶναι ἄλλες κοινοτητες, ποὺ σκύλοι ἢ ὄρνια τοὺς μία-

---

69 Η εξουσια κορυφη τῆς πολιτικῆς πυραμιδας παυει νὰ εἶναι εντελῶς μυτερη ὁταν την δικαιοῦνται δυο ἄτομα

70 Dem Bewußtlosen. Ἄλλη αναγνωση· «στὸ ασυνειδητο»

71 Ἄλλη αναγνωση «τὸ ασυνειδητο»

72 Ἄλλη αναγνωση «τὸ ἀσυνειδητο»

73 Εδῶ και παρακάτω ως «σθένος» αποδιδω την Kraft αλλοῦ «δυναμη».

74 Sein hochstes Recht das hochste Unrecht Η λατινικη παροιμια summum jus summa iniuria (Cicero *De Officiis* I, 10 33), ἀποδιδεται γερμανικα Das höchste Recht (ist) das hochste Unrecht (G Büchmann *Geflügelte Worte* 23η ἔκδ Βερολινο 1907 σ 388)

ναν τοὺς βωμοὺς ἀπ᾽ τὸ κουφάρι[75] ποὺ δὲν μεταρσιωθηκε στὴν ἀσύνειδη καθολικότητα μὲ τὸ νὰ ἐπιστραφεῖ, ὅπως τοῦ ἔπρεπε, στὸ στοιχειακὸ ἄτομο, ἀλλ᾽ ἔμεινε πανω στὴν γῆ στὴν ἐπικρατεια τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας, καὶ τώρα, ὄντας τὸ σθένος τοῦ θειοῦ νόμου ἀποκτᾶ αὐτοσυνειδητὴ ἐνεργὸ καθολικότητα Αὐτὲς γινονται ἐχθροὶ καὶ καταστρέφουν [352] τὴν κοινότητα ποὺ ἀτιμασε καὶ τσακισε τὸ σθενος της, τὴν οἰκογενειακὴ στοργή

Σ᾽ αὐτη τὴν παράσταση ἡ κίνηση τοῦ ἀνθρώπινου καὶ τοῦ θειοῦ νόμου ἔχει τὴν ἔκφραση τῆς ἀναγκαιότητας της σὲ ἄτομα, ὅπου φαινομενοποιοῦνται τὸ καθόλου ὡς ἕνα *παθος*[76] καὶ ἡ δραστηριοτητα τῆς κίνησης ὡς *ἀτομικὴ* δραση, ἡ ὁποια δίνει στὴν ἀναγκαιοτητα τῆς κίνησης τὴν ἐπιφαση τυχαιότητας Ἡ ἀτομικότητα κι ἡ ἐνέργεια ἀποτελοῦν, ὅμως, τὴν ἀρχὴ τῆς καθεκαστότητας ἐν γένει, ποὺ ὡς πρὸς τὴν καθαρή της καθολικότητα ὀνομάσθηκε ἐσωτερικὸς θεϊκὸς νόμος Ὁ ἴδιος, ὄντας στιγμὴ τῆς φανερῆς κοινότητας, δὲν ἔχει μόνον ἐκεινη τὴν χθόνια ἀποτελεσματικότητα, δηλαδὴ – ἐξωτερικὴ στὴν ὑπαρξή του, ἀλλὰ μιὰν ἐξ ἴσου φανερὴ ὕπαρξη καὶ κίνηση, ἐνεργὰ πραγματικὴ στὸν ἐνεργὰ πραγματικὸ λαό Ὑπ᾽ αὐτὴ τὴν μορφή, ὅ,τι παραστηθηκε ὡς ἁπλὴ κίνηση τοῦ ἐξατομικευμενου[77] πάθους[78] ἀποκτᾶ ἄλλη ὄψη τὸ ἔγκλημα κι ἡ αἰτιολογούμενη ἀπὸ αὐτὸ καταστροφὴ τῆς κοινότητας ἀποκτοῦν δὲ τὴν ἰδία μορφὴ τῆς ὕπαρξής τους – Τὸ λοιπόν, ὁ ἀνθρώπινος νόμος ὡς πρὸς τὴν γενικὴ ὕπαρξή του, ἡ κοινότητα –ὡς πρὸς τὴν ἐν γένει δραστηριοποιησή του[79] τὸ ἄρρεν,[80] ὡς πρὸς τὴν ἐνεργὸ δραστηριοποίησή του[81] ἡ κυβέρ-

---

75 Βλ *Αντιγόνη* 205-206 (γιὰ τὸν ἄταφο Πολυνεικη) *εἂν δ ἄθαπτον και πρὸς οιωνῶν δεμας / και πρὸς κυνῶν εδεστὸν αικισθεν τ ιδειν* Πρβλ Θουκυδιδου *Ιστορίαι* Β 50, ὅπου λεει οτι *ὄρνεα* ἢ *ὄρνιθες* και *τετράποδα* ἢ *κυνες* τρεφονται ἀπὸ ἄταφα ανθρώπινα πτωματα

76 Ελληνικὰ στὸ πρωτότυπο

77. Individualisiertes Αλλοῦ ως «εξατομικευση» αποδιδεται η Vereinzelung

78 Ἑλληνικα στὸ πρωτότυπο

79 Ἡ. «της» (τῆς κοινότητας)

80 Männlichkeit ανδρισμός αρρενωποτητα ανδροπρεπεια

81 Ἡ· «της» (τῆς κοινότητας)

νηση– ὑπαρχει κινεῖται και συντηρεῖται γιατι ἀναλωνει μεσα του τὴν ἀπομονωση τῶν ἐφεστιων θεῶν δηλαδὴ τὴν ἐξατομίκευση σὲ αὐτοδύναμες οἰκογενειες τῶν ὁποίων προΐσταται τὸ θήλυ,[82] και τὴν κρατᾶ διαλυμενη μὲς στὸ συνεχες τῆς ρευστότητας του. Ὡστόσο ἡ οἰκογενεια εἶναι συνάμα ἐν γενει τὸ στοιχεῖο του ἡ καθέκαστη συνειδηση εἶναι καθολικὸ δραστηριοποιὸ αἴτιο Ἀφοῦ ἡ κοινοτητα [259] μόνο διαταράσσοντας τὴν οἰκογενειακὴ εὐδαιμονια καὶ διαλύοντας τὴν αὐτοσυνειδησία μέσα στὸ καθόλου προικίζεται μὲ την ὑπόστασή της, γεννᾶ γιὰ λόγου της τὸν ἐσωτερικὸ ἐχθρό της σ᾽ αὐτὸ ποὺ καταπιεζει ἐνῶ τῆς εἶναι συνάμα οὐσιῶδες, στὸ θηλυ γενικά Τὸ θήλυ –ἡ αἰώνια εἰρωνία τῆς κοινότητας– ἀλλάζει ραδιουργώντας τὸν γενικὸ σκοπὸ τῆς κυβέρνησης σὲ ἰδιωτικό, μεταβάλλει τὴν γενικὴ δραστηριότητά της σὲ ἔργο τοῦ τάδε συγκεκριμένου ἀτόμου καὶ διαστρέφει τὴν γενικὴ [353] κτήση τῆς πολιτείας σὲ περιουσία καὶ κόσμημα τῆς οἰκογένειας. Ἔτσι τὴν σοβαρὴ σοφία τῆς ὥριμης ἡλικίας, ἡ ὁποία, ὄντας παροπλισμένη ὡς πρὸς τὴν καθεκαστότητα –τὴν ἡδονὴ καὶ ἀπόλαυση, ὅπως καὶ τὴν ἐνεργὸ δραστηριότητα–, ἔχει μόνη σκέψη καὶ φροντίδα τὸ καθόλου, τὸ θήλυ παροτρύνει τὴν ἀνώριμη νεολαία νὰ τὴν χλευάζει μ᾽ ὅλο της τὸ θράσος καὶ νὰ τὴν περιφρονεῖ μέσα στὸν ἐνθουσιασμό της· ἀναδεικνύει γενικὰ ὡς τὸ ἰσχύον τὸ σθένος τῆς νεότητας –τοῦ γιοῦ, στὸν ὁποῖο ἡ μητέρα γεννησε τὸν κυριό της, τοῦ ἀδερφοῦ, ὁπου ἡ ἀδερφὴ ἔχει τὸν ἄντρα ὡς ἴσο καὶ ὁμοιό της τοῦ ἐφήβου χαρη στὸν ὁποῖο ἡ κορη λυτρωμενη ἀπὸ τὴν ἐξαρτηση της,[83] κατακτᾶ τὴν ἀπολαυση και ἀξιοπρέπεια τοῦ νὰ εἶναι κυρία [84] – Ἡ κοινότητα αὐτοσυντηρεῖται, ὁμως, μονο καταπιεζοντας τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς καθεκαστότητας, ἐνῶ βέβαια ἀφοῦ αὐτὸ εἶναι ουσιώδης στιγμή ἄλλο τόσο τὸ γεννᾶ, καὶ βεβαια τὸ γεννᾶ μὲς ἀπὸ τὴν καταπιεστικὴ στάση απεναντι του ὡς ἐχθρικῆς ἀρχῆς Τούτη ἐδῶ ὅμως δεδομε-

---

82 Weiblichkeit θηλυκοτητα θηλυπρεπεια

83 Unselbständigkeit: τὴν μη αυθυποσταση της

84. Frauenschaft τὸ νὰ εἶσαι Frau γυναίκα-συζυγος-κυρια μη χρησιμοποιούμενη λέξη

νου ότι. χωριζόμενη ἀπὸ τὸν γενικὸ σκοπό. εἶναι μόνο κακὴ και ἐντός της μηδαμινη. θὰ ἦταν ἀνήμπορη. ἂν ἡ ἴδια ἡ κοινότητα δὲν ἀναγνώριζε τὸ σθένος τῆς νεότητας –τὸ ἄρρεν. τὸ ὁποῖο. καθὸ ἀνώριμο. διατελεῖ ἀκόμη στὸ ἐσωτερικὸ τῆς καθεκαστότητας– ὡς τὸ *σθένος* τοῦ συνόλου Γιατὶ αὐτὴ ἡ ἐχθρικη ἀρχὴ εἶναι ἑνας λαός ἡ ἴδια εἶναι ἀτομικότητα. ὁπότε κατ᾽ οὐσιαν ὑπάρχει κατὰ *τὸν ἑαυτό της* μόνον ἐφ᾽ ὅσον *ἄλλες ἀτομικοτητες* ὑπαρχουν *κατ᾽ αὐτήν*. ἐφ᾽ ὁσον τὶς *ἀποκλείει* ἀπὸ τὸν ἑαυτό της κι ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ὁτι εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ αὐτες. Ἡ ἀρνητικη ὄψη τῆς κοινότητας. *καταπίεση* τῆς ἐξατομίκευσης τῶν ἀτόμων *πρὸς τὰ μέσα* ἀλλὰ *αὐτενέργεια* πρὸς *τὰ ἔξω*. βρίσκει τὰ ὅπλα της στὴν ἀτομικότητα. Ὁ πόλεμος εἶναι τὸ πνεῦμα κι ἡ μορφὴ ὅπου ἡ οὐσιαστικὴ στιγμὴ τῆς ὑφισταμένης οὐσίας τοῦ ἤθους. τὸ ὅτι ἡ *αὐτοουσία* του εἶναι ἀπόλυτα *ἐλεύθερη* ἀπ᾽ ὅ.τι ὑπάρχει. παρίσταται μὲ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητά της καὶ ἐπαλήθευσή της. Μιᾶς καί. ἀφ᾽ ἑνός. ὁ πόλεμος δίνει στὰ καθέκαστα *συστήματα* τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς προσωπικῆς αὐτοδυναμίας ἀλλὰ καὶ στὴν ἴδια τὴν καθέκαστη *προσωπικότητα*. νὰ καταλάβουν τὴν δύναμη (Kraft) τοῦ ἀρνητικοῦ. ἀφ᾽ ἑτερου. μέσα του αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἀρνητικὴ οὐσία ἀναδεικνυεται ὡς ὁ συντηρητὴς τοῦ συνόλου· ὁ γενναῖος ἔφηβος. στὸν ὁποῖο τὸ θήλυ ἔχει τὴν ἡδονή του. [354] ἡ καταπιεσμένη ἀρχὴ τῆς διαφθορᾶς. βγαίνει στὸ φῶς καὶ εἶναι αὐτὸ ποὺ ἰσχύει Τώρα τὸ φυσικὸ σθένος κι ὁ.τι ἐμφανίζεται ὡς συμπτωματικη τυχη εἶναι αὐτὰ ποὺ κρινουν[85] τὴν ὕπαρξη τῆς οὐσιας τοῦ ἤθους καὶ τὴν νοητικὴ ἀναγκαιότητα· μιᾶς καὶ ἡ ὕπαρξη τῆς [*260*] οὐσίας τοῦ ἤθους ἐπαφιεται στὴν ρώμη και τὴν τυχη. ἔχει *ἤδη κριθεῖ* ὅτι καταποντίσθηκε – Καταποντίζονταν πρὶν μόνον οἱ ἐφέστιοι θεοι μεσα στὸν λαικὸ νοῦ τώρα καταποντιζονται τὰ *ζωντανὰ* πνεύματα λαῶν. λόγω τῆς ἀτομικότητάς τους. σὲ μιὰ *καθολικὴ* κοινότητα *ἡ ἁπλὴ καθολικότητα* τῆς ὁποιας δὲν ἔχει νοῦ κι εἶναι νεκρη ἐνῶ ἡ ζωικότητά της εἶναι το *κα-*

85. Entscheiden αποφασίζω μὲ την ἔννοια τοῦ δια-κρινω (τὸ ἴδιο παρακατω) Η υποκειμενικη ἔννοια τοῦ «αποφασίζω» καθ αὐτὸ ἐκφραζεται με τὰ ρ sich entschliessen κα' beschliessen

θεκαστον ἄτομο ὡς καθέκαστο Τὸ σχῆμα τοῦ νοῦ ποὺ μετέχει τοῦ ἤθους ἔχει ἐξαφανισθεῖ. κι ἕνα ἄλλο μπαίνει στην θέση του

Αὐτὴ ἡ καταρρευση τῆς ὑφισταμενης οὐσιας τοῦ ἤθους κι ἡ μεταβαση της σ᾽ ἄλλο σχῆμα καθοριζονται ἄρα ἀπὸ τὸν οὐσιωδῶς *ἄμεσο προσανατολισμὸ* τῆς συνείδησης τοῦ ἠθους στὸν νόμο αὐτὸς ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀμεσότητας φταιει γιὰ τὴν ἐν γενει παρείσφρυση τῆς φυσης στὴν πραξη τοῦ ἤθους Ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα τῆς πραξης[86] φανερωνει μόνο τὴν ἀντίφαση καὶ τὸ σπέρμα τῆς διαφθορᾶς ποὺ ἐνυπαρχουν στὴν ὄμορφη ὁμοψυχια καὶ στὴν ἡσυχη ἰσορροπια τοῦ συμφωνου μὲ τὸ ἦθος νοῦ. δυναμει ἀκριβῶς τῆς ἡσυχίας καὶ τοῦ κάλλους αὐτοῦ γιατὶ ἡ ἀμεσότητα ἔχει το ἀντιφατικὸ νόημα ὁτι εἶναι ἡ ἀσυνείδητη ἡσυχια τῆς φύσης καὶ ἡ αὐτοσυνειδητὴ ἀνησυχη ἡσυχία τοῦ νοῦ – Ἕνεκα τουτης τῆς φυσικοτητας, ὁ ἐν λόγω λαὸς τοῦ ἤθους[87] εἶναι ἐν γενει μια καθορισμένη ἀπὸ τὴν φύση καὶ ἄρα περιορισμένη ἀτομικότητα, ὁπότε αὐτὴ βρίσκει τὴν ἄρση της σὲ μιὰν ἄλλη.[88] Ἀλλ᾽ ἀφοῦ ἐξαφανιζεται αὐτὸς ὁ καθορισμός ποὺ εἶναι τεθειμένος στὴν ὕπαρξη, περιορισμός, ἀλλὰ εἶναι ἐπίσης τὸ ἀρνητικὸ γενικὰ καὶ ὁ ἑαυτὸς τῆς ἀτομικότητας. ἔχει χαθεῖ ἡ ζωὴ τοῦ νοῦ καὶ ἡ ὑφιστάμενη οὐσία αὐτη, ποὺ ἔχει συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ της μέσα στοὺς παντες Ἡ ὑφισταμενη οὐσία ἀναδυεται στοὺς παντες ὡς *τυπικὴ καθολικότητα*. δὲν τοὺς εἶναι πλέον ἐνδιαθετη ὡς ζωντανὸς νοῦς, παρὰ ἡ ἁπλὴ ἀκεραιότητα τῆς ἀτομικότητάς της ἔχει διασπασθεῖ σὲ πολλὰ ἀτομικὰ σημεῖα

---

86 Ἡ «τῆς αμεσότητας» Ἄλλη αναγνωση «του» (τοῦ προσδιορισμοῦ)

87 Οι αρχαιοι Ελληνες που ζοῦν σε πόλεις και παραγουν την πολιτικη ζωη ως ἔργο τεχνης προικισμενο με συνολικὴ ἀτομικότητα –αλλὰ δεν αναγνωρίζουν τὸ καθέκαστο ἄτομο

88 Στους Ρωμαίους ποὺ εἰσαγουν τὸ δικαιο ως πεζὸ ρυθμιστη τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ενῶ ἡ ατομικότητα ισχυει ὡς καθέκαστη αλλα συναμακενη αφηρημενη ως προσωπο

c Ἡ κατασταση δικαιου

Ἡ καθολικη ἑνοτητα στην ὁποια ἐπιστρεφει ἡ ζωντανὴ ἄμεση ἑνοτητα ἀτομικοτητας καὶ ὑφισταμενης οὐσιας εἶναι ἡ κοινοτητα χωρὶς νοῦ ἡ ὁποία ἔπαψε να εἶναι ἡ διχως αὐτοσυνειδησια[89] ὑφιστάμενη ουσια τῶν ἀτόμων κι ὁπου αὐτὰ τώρα ἰσχύουν ὡς πρὸς την καθεκαστη καθ᾽ ἑαυτὴν ὑπαρξη τους ὡς αὐτοουσίες καὶ ὑφισταμενες οὐσιες Τὸ καθολου, διασκορπιζομενο στις μοναδες τῶν ἀπολυτα πολλῶν ἀτόμων,[90] ὁ πεθαμενος αὐτος νοῦς, εἶναι μιὰ *ἰσοτητα και ὁμοιοτητα*, ὅπου *οἱ παντες* ἰσχυουν ὡς *ἑκαστοι*, ὡς *πρόσωπα* – Ο,τι στὸν κοσμο τοῦ ἠθους ὀνομασθηκε κρυφὸς θεικὸς νομος [*261*] ὀντως μετέβη ἀπ᾽ την ἐσωτερικότητα του στὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα ἐκεῖ τὸ *καθεκαστον* ἴσχυε κι ἦταν ἐνεργὸ μόνον ὡς τὸ καθολικὸ *αἷμα* τῆς *οἰκογένειας*. Ὡς ὁ *τάδε* καθέκαστος ἦταν τὸ *ἄνευ ἑαυτοῦ ἀπελθὸν* πνεῦμα· ἀλλὰ τώρα βγῆκε ἀπ᾽ τὴν ἐξωπραγματικότητα του. Γιὰ τὸν λόγο ὁτι ἡ ὑφιστάμενη οὐσία τοῦ ἤθους εἶναι μόνον ὁ *ἀληθὴς* νοῦς, ὁ νοῦς ἐπιστρεφει στὴν *βεβαιότητα* δι᾽ ἑαυτόν· εἶναι ὑφισταμενη οὐσία ὡς τὸ *θετικὸ* καθόλου, ἀλλ᾽ ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα του συνισταται στὸ νὰ εἶναι *ἀρνητικὸς* καθολικὸς *ἑαυτός* – Εἴδαμε νὰ βουλιάζουν δυνάμεις καὶ *σχήματα* τοῦ κόσμου τοῦ ἤθους στὴν ἁπλὴ ἀναγκαιότητα τῆς κενῆς *μοιρας* Αὐτὴ ἡ ἐπ᾽ αὐτῶν ἐξουσία εἶναι ἡ ἀνακλώμενη στὴν ἁπλότητά της ὑφιστάμενη οὐσια· ἡ ἐνδοανακλώμενη ἀπόλυτη οὐσία, αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἀναγκαιότητα τῆς κενῆς μοίρας δὲν εἶναι ἄλλο δὲ ἀπὸ τὸ *ἐγὼ* τῆς αὐτοσυνειδησιας.

Τὸ ἐγὼ ἰσχυει συνεπῶς πλέον ὡς ἡ ὑπαρχουσα οὐσια *αὐτη καθ᾽ ἑαυτήν* αὐτὸ τὸ *ἀναγνωρίζεσθαι* εἶναι ἡ οὐσιακότητά του· ἀλλ᾽ αὐτὴ εἶναι ἡ *ἀφηρημένη καθολικότητα* γιατὶ τὸ περιεχόμενό της εἶναι *τοῦτος ὁ ἄκαμπτος ἑαυτος*, ὄχι ὁ διαλυμένος μέσα στὴν ὑφισταμενη οὐσια

---

89 Selbstbewußtlose Δεν ακολουθῶ την διορθωση τοῦ Χόφμαιστερ (Hegel *Phänomenologie des Geistes* ἔκδ J Hoffmeister, Meiner, 6η ἔκδ Αμβοῦργο 1952) που υἱοθετοῦν και οι Michel-Moldenhauer selbst bewußtlose «ἀσυνειδη ἡ ἴδια»

90 Μοναδες· Atome ἄτομα Individuen

Ἡ προσωπικοτητα ἤβγε λοιπὸν ἐδῶ ἀπὸ τὴν ζωὴ τῆς ὑφισταμενης οὐσίας τοῦ ἤθους εἶναι ἡ *ἐνεργα ἰσχυουσα* αὐθυπόσταση τῆς συνείδησης Ἡ *ἀνενεργος σκεψη* τῆς αυθυπόστασης, που ὑπάρχει για λογου της μεσω *παραίτησης* ἀπὸ τὴν *ἐνεργὸ πραγματικότητα*, [356] προέκυψε νωρίτερα ὡς *στωικὴ* αὐτοσυνειδησια ὁπως αὐτὴ προῆλθε ἀπὸ τὴν κυριότητα καὶ την δουλεια, ὡς ἄμεση ὕπαρξη τῆς *αὐτοσυνειδησιας*, ἐτσι κι ἡ *προσωπικοτητα* ἀπὸ τὸν ἀμεσο νοῦ –ποὺ εἶναι ἡ γενικη κυριαρχη βουληση ὁλων και ἐξ ἴσου ἡ ὑπηρετούσα ὑπακοη τους Ὅ τι ἦταν τὸ *αὐτο τοῦτο* μόνο μεσα στην *ἀφαιρεση* κατὰ τὸν στωικισμο εἶναι τωρα *ἐνεργα πραγματικὸς* κόσμος Ὁ στωικισμὸς δεν εἶναι παρα ἡ συνειδηση ποὺ ἄγει τὴν ἀρχὴ τῆς κατάστασης δικαίου, τὴν ἀνευ νοῦ αὐθυπόσταση, στὴν ἀφηρημένη της μορφη· ἡ συνειδηση, ἀναχωρωντας ἀπὸ τὴν *ἐνεργὸ πραγματικότητα*, ἔφθανε μόνο μέχρι τὴν σκέψη τῆς αὐθυπόστασης ὑπάρχει ἀπολυτα κατὰ *τὸν ἑαυτό της* διότι δὲν προσδένει τὴν οὐσια της σὲ μιὰ ὁποιαδήποτε ὕπαρξη, παρὰ ἔχει ἐγκαταλείψει[91] κάθε ὕπαρξη καὶ τοποθετεῖ τὴν οὐσία της μόνο στὴν ἑνότητα τῆς καθαρῆς νόησης Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο τὸ δίκαιο τοῦ προσώπου οὔτε συνδέεται μὲ μιὰ πλουσιότερη ἢ ἰσχυρότερη ὑπαρξη τοῦ ἀτόμου ὡς τέτοιου οὔτε καὶ μ᾽ ἕναν γενικὸ ζωντανὸ νοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον μὲ τὸ καθαρὸ ἓν τῆς ἀφηρημένης ἐνεργοῦ πραγματικότητάς του, δηλαδὴ μ᾽ αὐτὸ ὡς αὐτοσυνειδησια ἐν γένει

Ὅπως ἡ *ἀφηρημένη* αὐθυπόσταση τοῦ στωικισμοῦ παρουσίασε τὴν πραγμάτωση της, τώρα θὰ ἐπαναλάβει κι ἡ δεύτερη τὴν κίνηση τῆς πρώτης. Ἡ πρώτη μεταβαίνει στὴν σκεπτικὴ συνειδησιακὴ σύγχυση, ἕνα παραμιλητὸ τοῦ ἀρνητικοῦ ποὺ πλανᾶται ἀσχημάτιστα ἀπὸ τὴν μιὰ τυχαιότητα τοῦ εἶναι καὶ τῆς σκέψης στὴν [*262*] ἄλλη, τὶς διαλύει μὲν στὴν ἀπόλυτη αὐθυπόσταση, ἀλλ᾽ ἐξ ἴσου τὶς ἀναδημιουργεῖ· καί, στὴν πράξη, εἶναι μόνον ἡ ἀντίφαση τῆς αὐθυπόστασης καὶ μὴ τῆς αὐτοσυνειδησίας. – Ἔτσι καὶ ἡ προσωπικὴ αὐθυπόσταση τοῦ

---

91 Aufgeben Δὲν υἱοθετῶ την διόρθωση Moldenhauer-Michel (*W* 3) aufgeben [will], «θέλει να ἐγκαταλείψει» αλλὰ τὴν διόρθωση Bonsiepen-Heede (*GW* 9)· aufge[ge]ben (ενν hat)

δικαιου εἶναι μᾶλλον ἡ ἰδια αὐτη γενικὴ συγχυση καὶ ἀλληλοδιαλυση. Γιατι ὡς ἀπολυτη οὐσια ἰσχυει ἡ αὐτοσυνειδησια ὡς τὸ *κενὸ* ἓν τοῦ προσώπου Ἐναντια σ᾽ αὐτη την κενὴ καθολικοτητα ἡ ὑφιστάμενη οὐσια ἐχει την μορφὴ τῆς *πλήρωσης* καὶ τοῦ *περιεχομενου*. αὐτὸ εἶναι δὲ τώρα ἀφημενο ἐντελῶς ἐλευθερο[92] καὶ ἀτακτο γιατὶ δὲν ὑπαρχει πια ὁ νοῦς ποὺ τὸ ὑπετασσε καὶ τὸ συγκρατοῦσε στην ἑνοτητα του – Αὐτὸ τὸ κενὸ ἐν τοῦ [357] προσωπου ὡς πρὸς την *πραγματικοτητα* του εἶναι ἄρα τυχαια ὑπαρξη καὶ ἐπουσιωδης κινηση καὶ ἐνέργεια ποὺ παραμενει ἀνυποστατη Ὅπως ὁ σκεπτικισμός, ἡ τυποχρατια τοῦ δικαιου εἶναι ἄρα ἐκ τῆς ἐννοιας της διχως ἰδιαίτερο περιεχόμενο, βρισκει μια πολλαπλη ὑποσταση, τὴν νομή, καὶ τῆς ἐντυπώνει τὴν ἴδια μ᾽ ἐκεῖνον ἀφηρημενη καθολικότητα, διὰ τῆς ὁποίας λέγεται *κυριότητα*.[93] Ἐνῶ, ὅμως, στὸν σκεπτικισμὸ ἡ ἔτσι προσδιορισμένη ἐνεργὸς πραγματικότητα λέγεται *ἐπίφαση* ἐν γενει καὶ ἔχει μόνον ἀρνητικὴ ἀξία στὸ δίκαιο ἔχει θετική Ἡ μὲν ἀρνητικὴ ἀξια συνισταται στὸ ὅτι τὸ ἐνεργὰ πραγματικὸ ἔχει τὸ νόημα τοῦ ἑαυτοῦ ὡς νόησης, ὡς τοῦ *αὐτὸ τοῦτο* καθολικοῦ, ἡ δὲ θετικὴ στὸ ὁτι εἶναι *δικό μου* μὲ τὸ νόημα τῆς κατηγορίας, ὡς *μιὰ ἀνεγνωρισμένη* καὶ *ἐνεργὰ πραγματικη* ἰσχὺς (Gelten). – Ἀμφότερα εἶναι τὸ ἴδιο *ἀφηρημένο καθόλου*· τὸ ἐνεργὸ περιεχόμενο ἢ ὁ *καθορισμὸς* ὅτι κάτι εἶναι δικό μου –εἴτε μιὰ ἐξωτερικὴ περιουσία εἴτε καὶ ὁ ἐσωτερικὸς πλοῦτος ἢ φτώχεια τοῦ νοῦ καὶ τοῦ χαρακτήρα– δὲν περιέχεται σ᾽ αὐτὴ τὴν κενὴ μορφὴ καὶ οὐδόλως τὴν ἀφορᾶ Ἀνήκει λοιπὸν σὲ μιὰν *ἰδία δυναμη* (Macht), ἡ ὁποία εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ τυπικὰ καθολικό, ἡ ὁποία εἶναι τὸ τυχαῖο κι ἡ αὐθαιρεσια. – Ἡ συνείδηση τοῦ δικαιου δοκιμάζει ἄρα στὴν ἴδια τὴν ἐνεργὸ ἰσχύ της (Gelten) μᾶλλον τὴν ἀπώλεια τῆς πραγματικότητας της καὶ τὸ ἐντελῶς ἐπουσιῶδες της, καὶ τὸ νὰ χαρακτηρίζεις ἕνα ἄτομο ὡς *πρόσωπο* εἶναι ἔκφραση περιφρόνησης.

---

92 Βλ σ [146/*109*]

93 Τὸ δικαιο κατοχυρωνει την προυπαρχουσα possessio την υφισταμενη *κατοχή* τὴν *νομή*, την δεδομένη κατανομη τῶν *περιουσιῶν* ἐπενδυοντας την μὲ τυπους ποὺ την καθιστοῦν proprietas *ἰδιοκτησια* ακριβέστερα *κυριότητα* νόμιμη κατοχη

Ἡ ἐλευθερη δυναμη τοῦ περιεχομενου ὁρίζεται ἐτσι ποὺ ἡ διασπορα στὴν απολυτη πολλαπλοτητα τῶν προσωπικῶν μοναδων συναμα, ἀπὸ τὴν φυση αὐτοῦ τοῦ καθορισμοῦ, συγκεντρωνεται σ᾽ ἑνα σημεῖο ξένο τους και επισης ἄνευ νοῦ, ποὺ ναι μεν, ὁμοια με τὴν ἄκαμπτη προσωπικότητα ἐκεινων, εἶναι αμιγῶς καθεκαστη ἐνεργὸς πραγματικότητα, ἀλλά, σ᾽ ἀντίθεση με την κενὴ καθεκαστοτητα τους ἐχει κατ᾽ αὐτὲς συναμα τὸ νοημα παντὸς περιεχομενου, ἄρα τῆς πραγματικῆς οὐσιας, και ἔναντι τῆς δικῆς τους ἐνεργοῦ πραγματικότητας ὑποτιθεμενα ἀπόλυτης ἀλλ αὐτῆς τουτης ἄνευ οὐσιας, εἶναι ἡ καθολικὴ δυναμη κι ἀπολυτη ενεργὸς πραγματικοτητα Αὐτὸς ὁ κυριος τοῦ κοσμου[94] εἶναι γιὰ λόγου του, κατ᾽ αὐτο τὸν τροπο, τὸ ἀπόλυτο προσωπο, ποὺ συναμα περιλαμβανει μεσα του πασα υπαρξη, κατὰ την συνείδηση τοῦ ὁποιου δὲν ὑπάρχει ἀνώτερος νοῦς [358] Εἶναι προσωπο τὸ μοναχικὸ πρόσωπο, ὁμως, τὸ ὁποῖο ἀντιπαρατιθεται στοὺς *παντες*· αὐτοὶ [*263*] οἱ πάντες συνιστοῦν τὴν ἰσχύουσα καθολικοτητα τοῦ προσωπου, γιατὶ τὸ καθέκαστον ὡς τέτοιο εἶναι ἀληθινὸ μόνον ὡς καθολικὴ πολλαπλότητα τῆς καθεκαστότητας ὁ μοναχικὸς ἑαυτός, ὀντας ἀποκομμένος ἀπὸ αὐτήν, εἶναι ὀντως ὁ ἐξωπραγματικός, ἀδύναμος ἑαυτός – Συναμα αὐτὸς εἶναι ἡ συνείδηση τοῦ περιεχομένου, τὸ ὁποῖο ἀντιπαρατιθεται στὴν ὡς ἄνω καθολικὴ προσωπικοτητα Αὐτὸ τὸ περιεχόμενο, ἀπελευθερωμένο ἀπὸ τὴν ἀρνητικὴ δύναμη που τὸ ἐξουσιάζει,[95] εἶναι, ὅμως, τὸ χαος τῶν νοητικῶν δυνάμεων οἱ ὁποῖες, ἀχαλινωτες σαν στοιχειακὲς ὀντότητες ὀργιάζοντας ἀγρίως, μαινονται ἡ μία ἐνάντια στὴν ἄλλη καὶ καταστρεφονται· ἡ ἀδύναμη αὐτοσυνειδησια τους εἶναι ἡ ἀνισχυρη περίφραξη τοῦ σάλου τους καὶ τὸ ἔδαφός του Αὐτὸς ὁ κυριος τοῦ κόσμου, ἔχοντας ἔτσι ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς περιληπτικῆς ἔννοιας ὅλων τῶν ἐνεργῶν δυναμεων εἶναι ἡ τερατώδης αὐτοσυνειδησια ποὺ ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς τοῦ ἐνεργὰ πραγματικοῦ θεοῦ ἐφ᾽ ὁσον

---

94 Ο ρωμαιος αυτοκρατορας

95 Ἄλλη αναγνωση «ἀπὸ την αρνητικη δυναμη τοῦ εαυτοῦ του» (νοηματικα εἶναι τὸ ἴδιο)

ὅμως εἶναι μόνον ὁ τυπικὸς ἑαυτος. ποὺ ἀδυνατεῖ νὰ χαλιναγωγησει τις δυνάμεις αὐτές. κινεῖται και αὐτοαπολαμβανεται ὀργιάζοντας μὲ ἐξ ἴσου τερατώδη τροπο.[96]

Ὁ κυριος τοῦ κοσμου συνειδητοποιεῖ ἐνεργὰ τι εἶναι ὁ ἴδιος. τὴν καθολικὴ ἐξουσία ἐπὶ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας. ἀπὸ την καταστρεπτικὴ βια ποὺ ἀσκεῖ ἐναντια στὸν ἀντικειμενό του ἑαυτὸ τῶν ὑπηκοων του Γιατι δυναμη του δεν εἶναι ἡ *ὁμονοια* ἑνὸς νοῦ ὁπου τα πρόσωπα θ᾽ ἀναγνώριζαν την δική τους αὐτοσυνειδησια. αὐτα ὑπαρχουν πολλῶ μᾶλλον ὡς προσωπα καθ᾽ αὑτὰ καὶ ἀποκλειουν τὴν συνέχεια μὲ ἀλλα ἐξω ἀπὸ τὴν ἀπολυτη ἀκαμψία τοῦ σημειου ποὺ καταλαμβανουν τελοῦν λοιπὸν σὲ ἀρνητικη μονον ἀναφορὰ τοσο τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο ὁσο καὶ μ᾽ αὐτον ποὺ εἶναι ἡ σχεση ἢ συνέχειά τους Ὁ κύριος τοῦ κόσμου. ὄντας αὐτὴ ἡ συνεχεια. εἶναι ἡ οὐσία καὶ τὸ περιεχομενο τῆς τυποκρατιας τους ἀλλ᾽ εἶναι τὸ ξενο τους περιεχόμενο. καὶ ἡ ἐχθρικὴ οὐσια. ἡ ὁποία. ὅ.τι ἀκριβῶς ἰσχύει κατ᾽ αὐτὰ ὡς οὐσια τους. τὸ κενὸ περιεχομένου καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι. πολλῶ μᾶλλον τὸ αἴρει –κι ἐνῶ εἶναι ἡ συνεχεια τῆς προσωπικότητας τους. ἴσα ἴσα αὐτὴν καταστρεφει Ἡ νομικὴ προσωπικοτητα δοκιμάζει λοιπὸν μᾶλλον τὴν ἀνουσιότητά της. ἐφ᾽ ὅσον τὸ ξένο σ᾽ αὐτὴν περιεχόμενο ἐπιβαλλεται ὡς ἰσχύον μέσα της –κι ἐπιβαλλεται ὡς ἰσχύον σ᾽ ἐκείνους γιατὶ εἶναι ἡ πραγματικότητα τους. [359] Ἀντιθετα. τὸ καταστροφικὸ ἀνασκαλισμα αὐτοῦ τοῦ ἄνευ οὐσιας ἐδαφους προικίζεται μὲ τὴν συνείδηση τῆς παντοκρατοριας του ὁ ἐν λογω ὁ ἑαυτὸς εἶναι σκέτη ἐρημωση. ὁμως. ἄρα εἶναι μόνον ἐκτὸς ἑαυτοῦ καὶ μᾶλλον ἀπεμπολεῖ τὴν αὐτοσυνειδησια του

Ἔτσι ἔχει ἡ πλευρὰ ὅπου ἡ αὐτοσυνειδησία εἶναι *ἐνεργὰ πραγματικὴ* ὡς ἀπόλυτη οὐσια Ἡ *συνείδηση* ποὺ *ἀπωθεῖται μέσα της*[97] ἐκτὸς τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας αὐτῆς νοεῖ.

---

96 Ὄργιο. Ausschweifung Αναφορὰ στην ακολασια τῶν αυτοκρατόρων Βλ τὸν Σουητωνιο για τὸν Τιβέριο τὸν Καλιγούλα τὸν Νέρωνα Η ἄνευ λόγου σκληρότητα που ο Ἑ αναφερει αμέσως παρακάτω εἶναι χαρακτηριστικὸ τῶν ἴδιων προσωπων

97 *In sich zurückgetriebene* Η ἔκφραση in sich zuruckgedrangt που χαρακτηρίζει τὴν μία στιγμη τῆς δυναμης (Kraft) κυριως στὸ κεφ για την *Διανοια* αποδιδεται μὲ τὸν ἴδιον τροπο

ομως. αυτὸ τὸ ἐπουσιῶδες της εἴδαμε πιὸ πριν τὴν στωικὴ αὐθυπόσταση τῆς καθαρῆς νοησης νὰ διαπερνᾶ τὸν σκεπτικισμὸ καὶ να βρισκει τὴν ἀλήθεια της στὴν δυστυχισμένη συνειδηση –την ἀλήθεια για τὸ κατὰ ποσον ἡ καθαρὴ νόηση ὑπάρχει αὐτη καθ᾽ ἑαυτήν Ἐνῶ τότε αὐτη ἡ ἐπίγνωση ἐμφανιζοταν μόνον ὡς ἡ μονόπλευρη ἄποψη τῆς συνείδησης ὡς τετοιας. ἐδῶ προέκυψε ἡ *ἐνεργα πραγματικη* ἀλήθεια τῆς ἄποψης αυτῆς Συνισταται στὸ ὁτι αὐτὸ τὸ *καθολικὸ ἰσχύειν* [*264*] τῆς αὐτοσυνειδησίας εἶναι ἡ ἀποξενωμενη ἀπὸ δαυτην πραγματικότητα. Αὐτὸ τὸ *ἰσχύειν* εἶναι ἡ καθολικὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα τοῦ ἑαυτοῦ. ἀλλ᾽ αὐτὴ εἶναι ἄμεσα ἐξ ἴσου ἡ ἀναστροφή εἶναι ἡ ἀπωλεια τῆς οὐσιας της. – Ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα τοῦ ἑαυτοῦ. μὴ ὑπάρχουσα στὸν κόσμο τοῦ ἤθους κερδήθηκε μὲ τὴν ἐπιστροφή της στὸ *πρόσωπο*· ὁ.τι στὸν κόσμο αὐτὸ ὁμονοοῦσε. τώρα ἀνακύπτει ἀνεπτυγμενο. ἀλλ᾽ ἀποξενωμένο ἀπὸ τὸν ἑαυτό του

Β Ο ΑΠΟΞΕΝΩΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ ΝΟΥΣ Η ΠΑΙΔΕΙΑ

Ἡ ὑφιστάμενη οὐσία τοῦ ἤθους διατηροῦσε την ἀντιθεση κλεισμενη[1] μεσα στην ἁπλὴ συνείδηση της και αὐτὴν σὲ ἀμεση ἑνοτητα μὲ τὴν οὐσια της Γι αὐτο και ἡ οὐσια ἐχει τὸν ἁπλο καθορισμο τοῦ *εἶναι* κατὰ την συνειδηση ποὺ προσανατολίζεται ἄμεσα σ᾽ αὐτὴν καὶ τῆς ὁποίας αὐτη εἶναι τα ἤθη οὔτε ἡ συνειδηση ἰσχυει για τὸν ἑαυτο της ὡς *ὁ ταδε ἀποκλειστικὸς ἑαυτος*. οὐτε ἡ ὑφισταμενη οὐσια ἔχει τὸ νοημα ἀποκλεισμένης ἀπὸ τὴν συνειδηση ὑπαρξης. με τὴν ὁποια ἡ συνειδηση θἄπρεπε να ἑνοποιηθεῖ μονο μεσω ἀποξενωσής της ἀπὸ τὸν ἑαυτό της. και συναμα νὰ τὴν παραγάγει Ὁ νοῦς ἐκεῖνος ὁμως. ποὺ ὁ ἑαυτός του εἶναι ὁ ἀπόλυτα ἀδιαίρετος.[2] ἔχει τὸ περιεχόμενό του ἀπέναντι του ὡς μία ἐξ ἴσου σκληρη ἐνεργὸ πραγματικότητα. [360] κι ὁ κόσμος ἐδῶ ὁρίζεται ὡς κατι ἐξωτερικό. τὸ ἀρνητικὸ τῆς αὐτοσυνειδησίας. Αὐτὸς ὁ κόσμος εἶναι. ὁμως. νοητικὸ ὂν (Wesen). εἶναι στὸν ἑαυτό του ἡ ἀλληλοδιείσδυση τοῦ εἶναι καὶ τῆς ἀτομικότητας αὐτη ἡ ὕπαρξή του εἶναι *ἔργο* τῆς αὐτοσυνειδησιας· ἀλλ᾽ ἐξ ἴσου μια ἄμεσα ὑπάρχουσα ἐνεργὸς πραγματικότητα ξένη πρὸς αὐτήν. διαθέτουσα ἰδιαιτερο εἶναι. μέσα στὴν ὁποία ἐκείνη δὲν ἀναγνωρίζει τὸν ἑαυτό της. Ὁ κόσμος[3] εἶναι τὸ ἐξωτερικὸ ὂν (Wesen) καὶ τὸ ἀδεσμευτο (freie) περιεχόμενο τοῦ δικαίου ἀλλ᾽ αὐτὴ ἡ ἐξωτερικὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα. που τὴν περιλαμβάνει μέσα του ὁ κύριος τοῦ κόσμου τοῦ δικαιου δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ κατὰ τὸν ἑαυτὸ τυχαῖα ὑπαρχον στοιχειακὸ ὂν (Wesen). παρὰ εἶναι ἡ ἐργασια τοῦ ἑαυτοῦ. πλὴν ὄχι θετικὴ -μᾶλλον ἡ ἀρνητική Ἀποχτᾶ τὴν ὑπαρξή της διὰ τῆς *οἰκείας* ἀλλοτρίωσης καὶ ἐξόντωσης (Entwesung) τῆς αὐτοσυνειδησίας. τὴν ὁποία αὐτή. στὴν ἐρήμωση ποὺ ἐπικρατεῖ στὸν κόσμο τοῦ δικαίου. τὴν ὑφίσταται φαινομενικὰ ἀπὸ τὴν ἔξωθεν βία ἀχαλίνωτων στοιχειων Αὐτὰ εἶναι καθ᾽ αὐτὰ μό-

---

1 Ἤ. «τὸ αντιθετο κλεισμένο»

2. Diskrete τὸ αδιαιρετο ὡς αντιθετο τοῦ συνεχοῦς – Ἤ «τὸ απόλυτα ἀδιαιρετο».

3 Ἤ « Η ἐνεργὸς πραγματικότητα»

νον ή ἀμιγὴς ἐρήμωση ὁπότε εἶναι ἡ αὐτοδιαλυση τους αὐτὴ ἡ διαλυση ἡ ἀρνητικὴ οὐσια τους εἶναι ὁμως ισα ἰσα ὁ ἑαυτος αὐτὸς εἶναι τὸ ὑποκειμενό τους ἡ ἐνεργεια και τὸ γιγνεσθαι τους Αὐτὴ δὲ ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ γιγνεσθαι, διὰ τῶν ὁποίων ἡ ὑφιστάμενη οὐσία γίνεται ἐνεργα πραγματική, εἶναι ἡ ἀποξένωση τῆς προσωπικοτητας, διότι ὁ ἑαυτὸς ποὺ ἰσχυει αὐτὸς καθ' αὐτὸν ἄμεσα, που θα πεῖ [265] *χωρις ἀποξενωση* στερεῖται ὑφισταμενης οὐσιας κι εἶναι ἀθυρμα ἐκεινων τῶν μαινομενων στοιχειων *δικη του* ὑφισταμενη οὐσια εἶναι λοιπον ἡ ἴδια ἡ ἀποξένωση του, καὶ ἡ ἀποξενωση εἶναι ἡ ὑφιστάμενη οὐσία ἤτοι οἱ νοητικὲς δυναμεις (Machte) ποὺ συντάσσονται ὡς κόσμος καὶ ἐτσι αὐτοσυντηροῦνται

Ἡ ὑφιστάμενη οὐσια εἶναι κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο *νοῦς*, αὐτοσυνειδητὴ *ἑνοτητα* τοῦ ἑαυτοῦ καὶ τῆς οὐσίας, ἀλλ' αὐτὰ τὰ *δύο* ἔχουν τὸ ἑνα γιὰ τὸ ἄλλο καὶ τὸ νόημα [ὁτι τὸ ἑνα εἶναι] ἡ ἀποξενωση [τοῦ ἄλλου] Ὁ νοῦς εἶναι *συνειδηση* μιᾶς ἀντικειμενικῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας καθ' αὐτο ἐλευθερης ἀπεναντι σ' αὐτὴ την συνειδηση βρίσκεται ὁμως ἡ παραπάνω ἑνοτητα τοῦ ἑαυτοῦ καὶ τῆς οὐσίας ἀπέναντι στὴν *ἐμπραγματη*[4] *συνείδηση* ἡ *καθαρή*. Ἀφ' ἑνός, ἡ ἐνεργὸς αὐτοσυνειδησια μεταβαινει στὸν ἐνεργὰ πραγματικὸ κόσμο διὰ τῆς ἀλλοτριωσής της, κι ἡ δεύτερη πισω στὴν πρωτη ἀφ' ἑτερου ὁμως, ἔχει ἀρθεῖ αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα, τόσο τὸ πρόσωπο ὁσο καὶ ἡ ἀντικειμενικότητα· αὐτὰ εἶναι [361] καθαρὰ καθολικα Αὐτὴ ἡ ἀποξένωση τους εἶναι ἡ *καθαρὴ συνειδηση*, ἢ ἡ οὐσία. Ἡ παρουσία ἐχει ἄμεσα τὸ ἀντιθετο στὸ *ἐπεκεινά* της που εἶναι τὸ νοεῖν καὶ νοεῖσθαι της κι αὐτὸ ἀντίστοιχα στὸ ἐνθαδε, ποὺ εἶναι ἡ ἀποξενωμένη ἀπ' αὐτὸ ἐνεργὸς πραγματικότητά του

Τοῦτος ὁ νοῦς δὲν διαπλαθει λοιπὸν μόνον *ἕναν* κοσμο γιὰ λόγου του ἀλλα ἑναν ἀναδιπλασιασμενο κόσμο χωρισμένο καὶ ἀντιθετικό – Ὁ κόσμος τοῦ νοῦ τοῦ ἤθους εἶναι ἡ οἰκεια *παρουσία* τοῦ νοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου καθε δύναμη (Macht) τοῦ κοσμου τελεῖ σ' αὐτὴ τὴν ἑνότητα, ὅσο διακρίνονται δὲ οἱ δυὸ δυνάμεις, εἶναι σὲ ἰσορροπια μὲ τὸ ὅλον Τίποτα δὲν

4 Wirkliches Αλλου «ενεργα πραγματικο»

εχει τὸ νοημα τοῦ ἀρνητικοῦ τῆς αυτοσυνειδησιας ἀκόμη καὶ ὁ ἀπελθων νοῦς εἶναι παρων στὸ *αἷμα* τῆς συγγένειας, στὸν *ἑαυτὸ* τῆς οἰκογενειας, καὶ ἡ γενικὴ *εξουσια* (Macht) τῆς κυβέρνησης εἶναι ἡ ΒΟΥΛΗΣΗ, ὁ ἑαυτὸς τοῦ λαοῦ Το παρὸν ἐδῶ σημαινει ὁμως μόνον ἀντικειμενωδῆς *ἐνεργὸς πραγματικοτητα* που ἔχει την συνειδηση της ἐπεκεινα καθε καθεκαστη στιγμὴ ὡς *οὐσία* παραλαμβανει τὴν συνειδηση καὶ ἀρα την ἐνεργὸ πραγματικότητα ἀπὸ κατι ἄλλο, στὸν βαθμὸ δὲ ποὺ εἶναι ἐνεργα πραγματικη, ἡ οὐσια της εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα της Τίποτε δὲν ἐχει ἑναν νοῦ ποὺ να ἑδραζεται και νὰ ἐνοικεῖ μέσα στὸ ἰδιο, παρὰ ὅλα ὑπαρχουν ἐκτὸς ἑαυτῶν μεσα σὲ κάτι ξενο[5] – ἡ ἰσορροπία τοῦ ὅλου δεν εἶναι ἡ ἑνοτητα ποὺ παραμενει κοντὰ στὸν ἑαυτό της καὶ ὁ ἐφησυχασμός της (Beruhigung) ποὖχει ἐπιστρέψει στὸν ἑαυτο του, παρα στηρίζεται (beruht) στὴν ἀποξενωση τῶν ἀντιθέτων Τὸ ὅλον εἶναι ἄρα, ὅπως καθε καθεκαστη στιγμή, μιὰ ἀποξενωμενη ἀπὸ τὸν ἑαυτό της πραγματικότητα· ἀναλύεται σὲ μία ἐπικρατεια ὁπου *ἡ αὐτοσυνειδησια* εἶναι *ἐνεργῶς πραγματικὰ* τόσο ἡ ἰδια ὁσο καὶ τὸ ἀντικειμενό της,[6] καὶ σὲ μιὰν ἄλλη, τῆς *καθαρῆς* συνείδησης, ποὺ, ὀντας ἐπέκεινα τῆς πρώτης, δὲν ἔχει ἐνεργὰ πραγματικὴ παρουσια, ἀλλ' ὑπάρχει μέσα στὴν *πίστη* Ὅπως μαλιστα ὁ κόσμος τοῦ ἤθους ἐπιστρέφει ἀπὸ τὸν χωρισμὸ θεϊκοῦ καὶ ἀνθρωπινου νόμου και τῶν σχηματων τους, ἐνῶ ἡ συνειδηση του επιστρεφει ἀπὸ τὸν χωρισμο σε ἐπίγνωση καὶ ἀσυνειδησία στην μοίρα της, στὸν *ἑαυτὸ* [*266*] ὡς τὴν *ἀρνητικὴ* ἐξουσια ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀντιθεσης, ἐτσι θὰ ἐπιστρέψουν στὸν *ἑαυτὸ* κι οἱ δυο ἐπικρατειες αὐτὲς τοῦ ἀποξενωμενου ἀπὸ τὸν ἑαυτό του νοῦ πλὴν ἐνῶ ἐκεῖνος[7]

---

5 Ἡ «μέσα σ' εναν ξένο νοῦ»

6 Worin das *Selbstbewußtsein wirklich* sowohl es als sein Gegenstand ist Ἄλλες αναγνωσεις: «ὅπου *ἡ αὐτοσυνειδησία εἶναι ἐνεργα πραγματικη* ὁπως επίσης υπαρχει ως τὸ αντικείμενό της» (Lefebvre, *ὅ π σ* 331) «ὅπου *η αὐτοσυνειδησια εἶναι ενεργα πραγματικη* τόσο ἡ ἴδια ὅσο και τὸ ἀντικείμενο της» (Bourgeois *ὅ.π. σ* 423) Πιστευω ὁμως ὅτι πρόκειται ἐδῶ γιὰ τὸ εγελιανὸ σχῆμα τοῦ ὅλου ποὺ εἶναι και μία ἀπὸ τις στιγμες (ταυτότητα τῆς ταυτοτητας και τῆς μη ταυτότητας, ἄπειρη ἑνότητα του απείρου και τοῦ πεπερασμενου, κ.λπ.). Ἀπὸ την μεριὰ τῆς αυτοσυνειδησιας η αυτοσυνειδησια εἶναι τὸ ὅλον τοῦ εαυτοῦ της και τοῦ ἄλλου της

7 Ἄλλη αναγνωση· «η πρωτη επικρατεια»

ἦταν ὁ πρῶτος. [362] ἄμεσα ἰσχυων *ἑαυτός* τὸ καθέκαστο *πρόσωπο*. αὐτὸς ὁ δευτερος.[8] ὁ ὁποῖος ἐπιστρεφει στὸν ἑαυτο του ἀπὸ τὴν ἀλλοτριωτικὴ ἐξωτερίκευση του θα εἶναι ὁ *καθολικὸς ἑαυτός*. ἡ συλλαμβάνουσα τὴν *ἔννοια* συνειδηση οἱ νοητικοὶ αὐτοὶ κόσμοι. τῶν ὁποίων ὁλες οἱ στιγμὲς ἀξιωνουν γιὰ λόγου τους παγιωμενη ἐνεργὸ πραγματικότητα καὶ ἐξωνοητικη ὑπόσταση. θὰ διαλυθοῦν δὲ στὴν *καθαρὴ διάγνωση*. Αὐτή ὁ ἑαυτὸς ποὺ *συλλαμβάνει* τὸν ἑαυτό του. τελειοποιεῖ τὴν παιδεια· μόνο τὸν ἑαυτὸ ἀντιλαμβάνεται καὶ τὰ πάντα ὡς τὸν ἑαυτό. ποὺ θὰ πεῖ ὁτι *ἐννοεῖ* τὰ πάντα. καταργεῖ καθε λογῆς ἀντικειμενῶδες καὶ μεταμορφώνει ὅ.τι ὑπάρχει *αὐτὸ τοῦτο* σὲ κατι ποὺ ὑπαρχει *καθ᾽ ἑαυτόν*. Στραμμένη ἐνάντια στὴν πίστη ὡς τὴν ξένη. ἐπέκεινα ἐπικράτεια τῆς *οὐσιας*. εἶναι ὁ *διαφωτισμός*. Αὐτὸς ἀποπερατώνει τὴν ἀποξένωση και σ᾽ ἐκείνη τὴν ἐπικράτεια ὁπου ὁ ἀποξενωμένος ἀπὸ τὸν ἑαυτό του νοῦς καταφεύγει γιὰ νὰ σωθεῖ. ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι συνείδηση τῆς ὁμοιας μὲ τὸν ἑαυτό της ἡσυχίας· ὁ διαφωτισμὸς τοῦ δημιουργεῖ σύγχυση στὸ νοικοκυριὸ ποὺ κρατᾶ ἐδῶ. ἐπειδὴ εἰσάγει μέσα σ᾽ αὐτὸ τὰ σκεύη τοῦ ἐνθάδε κόσμου. ποὺ ὁ νοῦς δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἀρνηθεῖ ὡς κτῆμα του. γιατὶ ἡ συνειδησή τοῦ νοῦ ἀνήκει ἐπίσης σ᾽ αὐτόν. – Μ᾽ αὐτὴ τὴν ἀρνητικὴ δουλειὰ ἡ καθαρὴ διάγνωση συνάμα πραγματοποιεῖ τὸν ἑαυτό της καὶ παράγει τὸ δικό της ἀντικείμενο. το ἀδιάγνωστο *ἀπόλυτο* ὂν (Wesen)[9] καὶ τὸ *ὠφέλιμο*. Ἐπειδη μ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα ἔχει χάσει χάθε *οὐσιακότητα* καὶ δὲν ὑπαρχει πια τιποτα τὸ *αὐτὸ τοῦτο* μεσα της. ἔτσι ὁπως ἀνατραπηκε ἡ ἐπικράτεια τῆς πίστης ἔτσι ἀνατρεπεται καὶ τοῦ πραγματικοῦ κόσμου και αὐτὴ ἡ ἐπαναστασηπροαγει τὴν *απολυτη ἐλευθερια*. μὲ τὴν ὁποια ὁ προηγουμενως ἀποξενωμενος νοῦς ἔχει πλήρως ἐπιστρέψει στὸν ἑαυτο του. ἐγκαταλείπει αὐτὴ τὴν χωρα τῆς παιδείας καὶ μεταβαινει σὲ μιὰν ἄλλη.[10] στὴν χώρα τῆς *συνείδησης τῆς ἠθικῆς*[11]

---

8 Ἄλλη αναγνωση «αυτη η δευτερη» (επικρατεια)

9 Που εἶναι τοσο ὁ θεὸς τῶν ντεϊστῶν ὅσο καὶ ἡ ὕλη τῶν υλιστων

10 Ἀπὸ την Γαλλια παει στην Γερμανια

11 Moralisches Bewußtsein

Ι *Ὁ κόσμος τοῦ ἀποξενωμενου ἀπὸ τὸν ἑαυτο του νοῦ*

Ὁ κόσμος αὐτοῦ τοῦ νοῦ σπάει σ᾽ ἕναν διπλὸ κόσμο ὁ πρῶτος εἶναι ὁ κόσμος τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας ἢ τῆς ιδιας τῆς ἀποξενωσης τοῦ νοῦ ὁ ἄλλος δὲ αὐτὸς ποὺ ὁ νοῦς, ὑψουμενος ὑπερανω τοῦ πρώτου [363] κτίζει γιὰ τὸν ἑαυτό του στὸν αἰθέρα τῆς καθαρῆς συνείδησης Αὐτός, *ἀντιτιθεμενος* σ᾽ ἐκείνη τὴν ἀποξένωση, γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν εἶναι ἐλεύθερος ἀπ᾽ αὐτήν, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον μόνον ἡ ἄλλη μορφὴ τῆς ἀποξένωσης, ποὺ συνίσταται ἀκριβῶς στὸ νἄχουμε τὴν συνειδηση σὲ δυὸ λογιῶν κόσμους, ἐνῶ περιλαμβάνει ἀμφότερους [12] Ἐδῶ, αὐτὸ λοιπὸν ποὺ ἐξεταζεται δὲν εἶναι ἡ αὐτοσυνειδησία τῆς ἀπόλυτης οὐσιας ὁπως ὑπάρχει *αὐτὴ καθ᾽ αὐτή*, ἡ θρησκεία, ἀλλ᾽ ἡ *πίστη* στὸν βαθμὸ ποὺ εἶναι ἡ *φυγη* ἀπὸ τὸν ἐνεργὰ πραγματικὸ κόσμο καὶ ἄρα δὲν ὑπαρχει *αὐτὴ καθ᾽ αὐτή*. Αὐτὴ ἡ φυγὴ [267] ἀπὸ τὴν ἐπικράτεια τοῦ παρόντος εἶναι συνεπῶς στὸν ἑαυτό της ἄμεσα διπλή Ἡ καθαρὴ συνείδηση εἶναι τὸ στοιχεῖο μέσα στὸ ὁποῖο ἀνιχνώνεται ὁ νοῦς πλὴν αὐτὴ δὲν εἶναι μονο τὸ στοιχεῖο τῆς *πίστης* ἀλλὰ ἐξ ἴσου τῆς *ἔννοιας*· οἱ δύο ἀναδύονται συνεπῶς μαζὶ ἡ μία μὲ τὴν ἄλλη, καὶ ἡ πρώτη ἐξετάζεται μόνο σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν δεύτερη.

a Ἡ παιδεια καὶ ἡ ἐπικράτεια της τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας

Ο νοῦς αὐτοῦ τοῦ κόσμου εἶναι ἡ διαποτισμενη ἀπὸ μιὰν *αὐτοσυνειδησια νοητικὴ οὐσια* τῆς ὁποίας[13] ἡ αὐτεπίγνωση εἶναι ὁτι εἶναι ἄμεσα παρούσα ὡς *ἡ ταδε καθ᾽ αὐτὸ ὑπάρχουσα*, ἐνῶ ἐχει ἐπιγνωση τῆς *οὐσίας* ὡς μιᾶς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας ἀπεναντί της Ἀλλ᾽ ἡ ὑπαρξη αὐτοῦ τοῦ κόσμου ὁπως κι ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα τῆς αὐτοσυνειδη-

12 Η αποξενωση εἶναι ὁ ενας κόσμος και η σχεση τῶν δυο κατα τὸ γνωστο σχῆμα

13 Γραμματικα πρόκειται για την *ουσια* νοηματικα για την *αυτοσυνειδησια*

σίας στηριζεται στὴν κινηση ἀλλοτριωσης ἀπὸ τὴν τελευταια, τῆς προσωπικότητας της συνακόλουθης παραγωγῆς τοῦ κόσμου της ἀπὸ τὴν ἴδια, καὶ τετοιας συμπεριφορᾶς της ἀπέναντι του ὡς ἑνος ξενου ὡστε καλεῖται ἐφ' ἑξῆς νὰ τὸν κυριεύσει Ὡστόσο, ἡ παραιτηση ἀπὸ τὸ καθ ἑαυτὸν εἶναι της δημιουργεῖ ἡ ἴδια την ἐνεργὸ πραγματικοτητα, και μέσω αὐτῆς ἡ αὐτοσυνειδησια κυριεύει ἄρα ἄμεσα αὐτὴ τὴν τελευταία – Δηλαδὴ ἡ αὐτοσυνειδησια εἶναι *κατι ἔχει πραγματικοτητα* μόνον ἐφ' ὁσον ἀποξενωνεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτο της· ἔτσι τιθεται ὡς καθόλου, κι αυτὴ ἡ καθολικότητά της εἶναι ἡ ἰσχὺς[14] καὶ ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα της. Ἡ *ἰσότητα* με ὁλους αὐτὴ δεν εἶναι ἑπομένως ἐκεινη ἡ ἰσότητα τοῦ δικαίου ἐκεῖνο τὸ ἀμεσο ἀναγνωρίζεσθαι καὶ ἰσχύειν τῆς αὐτοσυνειδησίας ἐπειδὴ *ὑπάρχει* παρα αὐτὴ ἰσχυει διὰ τῆς ἀποξενωτικῆς [364] μεσολάβησης τῆς συμμόρφωσής της στὸ καθόλου Ἡ ἄνευ νοῦ καθολικοτητα τοῦ δικαίου ὑποδεχεται κάθε φυσικὸ τρόπο τοῦ χαρακτηρα καθὼς καὶ τῆς ὑπαρξης καὶ τὸν δικαιολογεῖ Αλλα ἡ καθολικότητα ποὺ ἰσχύει ἐδῶ εἶναι ἡ *γινόμενη* καὶ γι' αὐτὸ εἶναι *ἐνεργὰ πραγματική*.

Αὐτὸ δια τοῦ ὁποιου τὸ ἄτομο ἐδῶ ἰσχύει κι εἶναι ἐνεργεία εἶναι ἡ *παιδεια* Ἀληθὴς *καταγωγικὴ φύση* κι ὑφισταμενη οὐσια του εἶναι ἡ νοοτροπια τῆς *ἀποξένωσης* τοῦ *φυσικοῦ* εἶναι [15] Αὐτὴ ἡ ἀλλοτριωση εἶναι ἄρα *τόσο σκοπὸς* ὁσο κι *ὑπαρξή* του εἶναι συνάμα τὸ *μεσον* ἢ ἡ *μετάβαση* τῆς *νοητῆς ὑφιστάμενης οὐσίας* στὴν *ἐνεργὸ πραγματικότητα* ὁσο καί *ἀντίστροφα* τῆς *ὁρισμένης ατομικότητας* στὴν *οὐσιαστικότητα* Αὐτὴ ἡ ἀτομικοτητα διαπλάθεται (bildet sich) για νὰ γινει ὅ τι εἶναι *αὐτὴ τούτη*, κι ἐτσι μόνον *ὑπάρχει* ἡ ἰδια *αὐτη τούτη* καὶ ἔχει ἐνεργὸ ὑπαρξη ὅση παιδεία (Bildung) ἔχει, τόση ἐνεργὸ πραγματικότητα καὶ ἰσχὺ (Macht) Καίτοι ὁ ἑαυτὸς ὡς *ὁ τάδε* ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ἐδῶ ὡς ἐνεργεια ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητά του δὲν παυει νὰ συνισταται μοναχὰ στὴν ἄρση τοῦ φυσικοῦ ἑαυτοῦ ἡ καταγωγικὰ *ὁρισμε-*

14 Gelten *ισχυς* με την ἔννοια τῆς εγκυρότητας ὄχι τῆς δυναμης (Macht)

15. Δηλ ὁ ἄνθρωπος μετατρεπει *τὸ φυσικὸ* –ὄχι *τὸν εαυτό του*– σε κατι ξένο πρὸς αὐτό

νη φυση ἀναγεται ἄρα στην ἐπουσιωδη διαφορα ποσοτητας, σὲ μεγαλυτερη ἢ μικρότερη ἐνεργητικότητα τῆς βουλησης Ὁ σκοπὸς και τὸ περιεχόμενο, ὅμως, τῆς βουλησης [*268*] ἀνηκει μοναχα στὴν ἴδια την καθολικὴ ὑφιστάμενη οὐσια και δυναται να εἶναι μόνον ἑνα καθόλου ἡ ἰδιαιτεροτητα μιᾶς φύσης που γινεται *σκοπὸς καὶ περιεχομενο*, εἶναι κατι *ανισχυρο* κι *ἐξωπραγματικο* εἶναι ἑνα *εἶδος* που καταβαλλει ματαιες και γελοῖες προσπαθειες γιὰ να γινει ἔργῳ εἶναι ἡ ἀντίφαση τοῦ νὰ δινεις στο ἐπιμερους τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα ποὺ εἶναι ἄμεσα τὸ καθόλου. Ἄρα, ἂν ἡ ἀτομικότητα τοποθετεῖται ψευδῶς στὴν *ἰδιαιτεροτητα* τῆς φυσης καὶ τοῦ χαρακτηρα τότε στὸν πραγματικὸ κοσμο δεν ἀπαντοῦν ἀτομικότητες ἢ χαρακτῆρες, ἀλλα τὰ ἀτομα ἔχουν ἴση καὶ ὁμοια ὑπαρξη τὸ ενα γιὰ τἀλλο· ἡ ὑποτιθέμενη (vermeintliche) ἀτομικοτητα ἐκεινη εἶναι ἴσα ἴσα μόνον ἡ *κατα δοξασίαν* (*gemeintes*) ὕπαρξη, ποὺ δὲν ἔχει μονιμότητα σ᾽ αὐτὸν ἐδῶ τὸν κόσμο ὅπου μόνο τὸ αὐτοαλλοτριωνομενο, ἀρα μόνο τὸ καθόλου,[16] ἀποκτᾶ ἐνεργὸ πραγματικοτητα – Τὸ *δοξαζόμενο* ἰσχύει ἄρα ὡς ὁ,τι εἶναι, ὡς ἑνα εἶδος [Τὸ «εἶδος» στὰ γερμανικο], τὸ Art, δὲν εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἴδιο μὲ [τὸ «εἶδος» στὰ γαλλικά], τὴν *espèce*, [365] [ἡ ὁποια συνιστᾶ] «τὸ φοβεροτερο ἀπὸ ὅλα τὰ παρατσούκλια γιατὶ χαρακτηρίζει τὴν μετριότητα κι ἐκφραζει τὴν ἀνώτατη βαθμίδα τῆς περιφρόνησης» [17]

---

16 Ἔννοια εἶναι κάτι που εἶναι τὸ ἄλλο του (αναφορα σημαινόμενο) ενῶ δεν παυει να εἶναι ὁ ἑαυτος του ἢ μᾶλλον γιὰ να εἶναι ὁ εαυτός του (αλλιῶς θὰ ἦταν πραγμα ὄχι νόημα) Το νᾶσαι τὸ ἄλλο σου *για* νὰ εἶσαι ὁ ἴδιος νὰ υπαρχεις *με την μεσολαβηση τοῦ αντιθέτου* σημαινει νὰ εἶσαι τὸ ὁλον και η μια στιγμη του (ὁρισμὸς τῆς καθολικῆς ἔννοιας) Αὐτὸ εκφραζει ἡ αλλοτριωση ως ὅρος υπαρξης αυτοῦ που ἀλλοτριωνεται (τὸ αλλοτριωνόμενο δὲν προυπαρχει τῆς αλλοτριωσης του Οὐσια του εἶναι η αποξένωση του)

17. Diderot *Le neveu de Rameau* ἔκδ. J Varloot Gallimard (Folio) Παρισι 1972 σ 112 Πρβλ *Ο ανεψιὸς τοῦ Ραμω* Στοχαστης Αθηνα 1970 ²1989 σ 101. Τὸ *εἶδος* δηλωνει ἐδῶ τὸν φυσικὸ προορισμὸ τοῦ ανθρώπου πρὸς τὸ καλὸ ἢ τὸ κακό και τὴν βεβαιότητα ὅτι η παιδεια (éducation) δὲν μπορεῖ νὰ τὸν αλλάξει. Τὸ χειρόγραφο πρωτοδημοσιευθηκε σὲ μετάφραση τοῦ Γκαῖτε απ ὅπου παραθετει ὁ Ἐ Goethe *Rameau's Neffe Ein Dialog von Diderot* Λειψία 1805 γαλλικα θὰ δημοσιευθει τὸ 1823) Μεταφραζω κάθε φορα ἀπὸ τὸν Ἐ

Τὸ δὲ *Art* καὶ *gut in seiner Art* [ποὺ θα πεῖ] *εἶδος* καὶ *καλὸς στὸ εἶδος του*. εἶναι μιὰ γερμανικὴ ἔκφραση ποὺ προσθετει σ᾽ αὐτὸ τὸ νοημα ἕναν ἀέρα ἐντιμότητας, λὲς καὶ δὲν τὸ ἐννοεῖ (gemeint) κανεὶς καὶ τόσο ἄσχημα, ἢ παλι δεν περικλειει στὴν πράξη ἀκομη την συνείδηση τοῦ τι εἶναι εἶδος τι παιδεια και ἐνεργὸς πραγματικότητα

Ὁ τι ἐμφανίζεται σε σχεση με τὸ καθεκαστο *ἄτομο* ὡς ἡ παιδεια του εἶναι ἡ *οὐσιαστικη στιγμὴ* τῆς ἴδιας τῆς *ὑφισταμενης οὐσίας*, ἀκριβῶς ἡ ἄμεση μετάβαση τῆς νοητῆς καθολικοτητάς της στην ἐνεργὸ πραγματικότητα, δηλαδὴ ἡ ἁπλὴ ψυχη της, χαρη στὴν ὁποια τὸ *αὐτὸ τοῦτο* εἶναι *ἀνεγνωρισμένο* και *ὑπαρξη* Ἡ κίνηση τῆς διαπλαθόμενης ἀτομικοτητας εἶναι ἀρα ἄμεσα ὁτι αὐτη προκύπτει, ἐνῶ εἶναι ἡ καθολικὴ ἀντικειμενωδης οὐσία, ποὺ σημαινει ὅτι ὁ ἐνεργὰ πραγματικὸς κόσμος προκύπτει. Αὐτός, κι ἂς ἔχει προκύψει μέσῳ τῆς ἀτομικότητας, κατὰ τὴν αὐτοσυνειδησία εἶναι κάτι τὸ ἄμεσα ἀποξενωμένο, καὶ κατὰ τὴν ἴδια ἔχει τὴν μορφὴ ἀσάλευτης ἐνεργοῦ πραγματικότητας Ὅμως, ἡ αὐτοσυνειδησία ὄντας συνάμα βεβαιη ὁτι αὐτὸς εἶναι ἡ ὑφιστάμενη οὐσία της, πάει νὰ τὸν κυριεύσει· ἀποκτᾶ αὐτὴ την ἐξουσία ἐπ᾽ αὐτοῦ μὲς ἀπὸ τὴν παιδεια, ποὺ ἀπὸ τούτη τὴν ἄποψη ἐμφανίζεται στὸ ὅτι ἡ αὐτοσυνειδησία συμμορφώνεται στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα[18] τόσο ὅσο τῆς τὸ ἐπιτρέπει ἡ ἐνεργητικότητα τοῦ καταγωγικοῦ χαρακτηρα καὶ ταλεντου Ὁ,τι ἐδῶ ἐμφανιζεται ὡς ἡ βια τοῦ ἀτόμου, στὴν ὁποια ὑπαγεται ἡ ὑφιστάμενη οὐσια κι ἔτσι αἴρεται, εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὴν πραγμάτωση τῆς τελευταιας Γιατὶ ἡ ἰσχὺς (Macht) τοῦ ἀτόμου συνίσταται στὸ ὅτι συμμορφώνεται σ᾽ αὐτήν, ποὺ σημαίνει ὁτι ἀλλοτριώνει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, συνεπῶς τίθεται ὡς ἡ ἀντικειμενώδης ὑπάρχουσα ὑφιστάμενη οὐσία. Ἄρα ἡ παιδεια του και ἡ δική του ἐνεργὸς πραγματικότητα εἶναι ἡ πραγμάτωση τῆς ἴδιας τῆς ὑφισταμενης οὐσιας.

Ὁ ἑαυτὸς εἶναι ἐνεργὸς γιὰ τὸν ἑαυτό του μόνον ὡς *ἀνηρημενος*. Δὲν ἀποτελεῖ ἄρα κατὰ τὸν ἑαυτο του τὴν ἑνότητα τῆς *συνείδησης* ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἀντικειμένου ἀλλὰ τὸ

---

18 Βλ παραπανω σ [229/168-169] [231/170]

ἀντικειμενο τοῦ εἶναι τὸ [366] ἀρνητικό του – Μέσω τοῦ ἑαυτοῦ ὡς τῆς ψυχῆς ἀναπτυσσεται ἄρα ἡ ὑφιστάμενη οὐσια στὶς στιγμες της. διαπλαθοντας τες ἔτσι ὥστε τὸ [ἕνα] ἀντίθετο νοητικοποιεῖ[19] τὸ ἄλλο. [*269*] τὸ καθενα δίνει ὑπόσταση στὸ ἄλλο διὰ τῆς ἀποξένωσής του κι ἐξ ἴσου την λαβαίνει ἀπὸ αὐτο Συνάμα καθε στιγμὴ ἔχει τὸν καθορισμο της ὡς ἀνυπέρβατη ἰσχὺ (Gelten) καὶ πάγια ἐνεργὸ πραγματικότητα ἔναντι τοῦ ἀλλου Ἡ νοηση σταθεροποιεῖ αὐτὴ τὴν διαφορα μὲ τον πλεον καθολικὸ τροπο διὰ τῆς ἀπόλυτης ἀντίθεσης *ἀγαθοῦ* καὶ *φαύλου*.[20] τα ὁποια. μὴ δυναμενα νὰ συνυπαρξουν. δὲν μποροῦν μὲ κανέναν τρόπο νὰ γίνουν τὸ ἴδιο Ὅμως τὸ πάγιο αὐτὸ εἶναι ἔχει γιὰ ψυχή του τὴν ἄμεση μεταβαση στὸ ἀντιθετο· ἡ ὕπαρξη εἶναι μᾶλλον ἡ ἀναστροφὴ καθε καθορισμοῦ στὸν ἀντίθετό του. καὶ μόνον αὐτὴ ἡ ἀποξενωση εἶναι ἡ οὐσία καὶ διατήρηση τοῦ ὅλου Αὐτὴ ἡ πραγματώνουσα κινηση καὶ νοητικοποίηση τῶν στιγμῶν πρέπει τώρα νὰ ἐξετασθεῖ· ἡ ἀποξένωση θ᾽ αὐτοαποξενωθεῖ καὶ μέσω αὐτῆς τὸ ὅλο θὰ ἐπαναφέρει τὸν ἑαυτο του στὴν ἔννοιά του

Πρῶτα πρέπει νὰ ἐξετασθεῖ ἡ ἴδια ἡ ἁπλὴ ὑφιστάμενη οὐσία ὡς πρὸς τὴν ἄμεση ὀργάνωση τῶν ὑπαρχουσῶν. ἀκόμη μὴ νοητικοποιημένων στιγμῶν της. – Ὅπως ἡ φυση ἑρμηνευεται ἀναλυόμενη[21] στὰ καθολικὰ στοιχεῖα. μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ *ἀέρας* εἶναι ἡ *μόνιμη*. καθαρὰ καθολικὴ διάφανη οὐσία – τὸ ὕδωρ. ὅμως. ἡ οὐσία ποὺ πάντα *θυσιάζεται* – τὸ *πῦρ* ἡ ἑνοτητα τους ποὺ τὰ *ἐμψυχώνει*. ἡ ὁποία καὶ πάντοτε διαλυει τὴν ἀντίθεση τους κι ἐξ ἴσου διχάζει τὴν ἁπλότητά

19 Begeistet εκπνευματωνει αλλὰ ὄχι μὲ την ἔννοια τοῦ «ἐξαυλωνω» Ἡ νοητικοποιηση σημαινει ὅτι τὸ κάθε τι ὁρίζεται ὡς στιγμη ἢ συνολο στιγμῶν εἶναι η απουποστασιοποιηση ἡ αναγνωριση τῆς ἀλληλονοηματοδότησης («ἀπειρια») ὅπου κάθε ὅρος εἶναι αντιθετο καὶ ὄχι ὄν και ως αντιθετο εἶναι ὁ ἑαυτός του μόνο διὰ τῆς μεσολαβησης τοῦ ἄλλου (εἶναι ὅ.τι *δεν* εἶναι αυτό) Σ [131/*99*] ὁ ορος begeisten πρωτοεμφανίζεται καὶ χαρακτηρίζει την «ἀπειρια»

20 *Schlecht* Τὸ ἴδιο στην συνέχεια τῆς υποδιαιρεσης Πρόκειται ἐδῶ για την πραγματολογικη αντιθεση (gut / schlecht) ὄχι γιὰ την ἠθικη (gut / bose) που θὰ ἐμφανισθεῖ *στην Ἠθικότητα*

21 Sich auslegt αὐτο-ερμηνευεται εξ-ηγειται. Η σπινοζικη υφιστάμενη ουσια ερμηνευεται παραγοντας κατηγορήματα και τρόπους συμφωνα μὲ την *λογικη* (Auslegung des Absoluten)

της σ᾽ αὐτη τὴν ἀντιθεση – ἡ γῆ τελος. ὁ *σταθερος κομβος* αὐτῆς τῆς διαιρεσης σε μελη και τὸ *ὑποκειμενο* αὐτῶν τῶν οὐσιῶν καὶ τῆς διαδικασιας τους. ἡ ἀφετηρία καὶ ἡ ἐπιστροφη τους – ἀναλυομενη σὲ ἀκριβῶς τετοιες καθολικὲς μαζες ἀλλὰ νοητικές ἑρμηνεύεται ἡ ἐσωτερικη *οὐσια* ἢ ἁπλὸς νοῦς τῆς αὐτοσυνειδητῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας ὡς ἑνας κόσμος – στὴν *πρωτη* μαζα. την *αὐτὴ τουτη καθολικη*. *ὁμοια με τὸν ἑαυτό της* νοητικὴ οὐσία – στην ἄλλη μαζα. τὴν *καθ᾽ εαυτὴν ὑπαρχουσα*. γινομένη *ἀνομοια* μεσα της. οὐσια. ποὺ *θυσιαζεται* και *χαρίζεται*. καὶ στην *τριτη* μαζα. ἡ ὁποία. καθὸ αὐτοσυνειδησία. εἶναι *ὑποκείμενο*. κι ἐνεχει ἄμεσα τὴν δύναμη τῆς φωτιᾶς – μέσα στὴν πρωτη [367] οὐσια ἡ ἐσωτερικὴ οὐσια ἔχει συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς τοῦ *αὐτοῦ τούτου εἶναι* στὴν δεύτερη δὲ ἔχει τὸ γίγνεσθαι τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* διὰ τῆς θυσιας τοῦ καθόλου Ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ νοῦς εἶναι τὸ *αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* τοῦ ὅλου ποὺ *διχάζεται* στὴν ὑφιστάμενη οὐσία ὡς μόνιμη καὶ στὴν ἴδια ὡς αὐτοθυσιαζόμενη. κι ἐξ ἴσου *ἐπαναφερει* τὴν ὑφιστάμενη οὐσία καὶ πάλι στὴν ἑνότητά του τόσο ὡς ἡ πυρὰ ποὺ τὴν καμνει παραναλωμά της ὅσο καὶ ὡς τὸ μόνιμο σχῆμα της – Βλέπουμε ὁτι αὐτὲς οἱ οὐσίες ἀντιστοιχοῦν στὴν κοινότητα καὶ τὴν οἰκογένεια τοῦ κόσμου τοῦ ἤθους χωρις ομως νὰ διαθέτουν τὸν ἐγχώριο νοῦ ποὺχουν αὐτες· ἡ μοίρα εἶναι ξένη σ᾽ αὐτὸ τὸν νοῦ ἐνῶ ἐδῶ ἡ αὐτοσυνειδησια εἶναι. κι ἔχει ἐπίγνωση ὅτι εἶναι. ἀντίθετα. ἡ ἐνεργὸς δυναμη ποὺ ἐξουσιάζει τὴν μοίρα

Πρεπει να ἐξετασθοῦν αὐτὰ τὰ μελη τόσο ὁπως [ὑπαρχουν][22] ἀρχικὰ ὡς *σκέψεις* ἢ ὡς *ὑπάρχοντα αὐτὰ τοῦτα* ἐντὸς καθαρῆς συνείδησης. ὅσο καὶ ὅπως παρασταίνονται μὲς στὴν ἐνεργὸ συνείδηση ὡς *αντικειμενωδεις* οὐσιες – Ὑπὸ τὴν πρώτη μορφή. τῆς ἁπλότητας. τὸ πρῶτο. ὡς *ἡ ὅμοια μὲ τὸν ἑαυτο της*. ἄμεση καὶ ἀμετάβλητη *οὐσία*[23] ὁλων τῶν συνειδήσεων. εἶναι τὸ *ἀγαθὸ* – ἡ ἀνεξαρτητη νοητικὴ [270] ἰσχὺς

---

22. Γραμματικὰ τὸ ρ θἄπρεπε μᾶλλον να εἶναι «παρασταινονται» νοηματικα μποροῦμε να θεωρησουμε ὅτι ὁ λόγος εἶναι ελλειπτικὸς καὶ λειπει τὸ ρ sind

23 Ἄλλη αναγνωση «πρωτη ουσια καθὸ *ὅμοια με τὸν εαυτο της* ἄμεση καὶ ἀμεταβλητη»

(Macht) τοῦ *αὐτοῦ τουτου*. ποὺ χοντά της ἡ κινηση τῆς συνειδησης που *ὑπαρχει* καθ' ἑαυτην δειχνεται μονο παρὰ διπλα Τὸ ἄλλο εἶναι ἀντίθετα ἡ *παθητικη* νοητικὴ οὐσία ἤτοι τὸ καθόλου καθ' ὅσον ἐκχωρεῖται καὶ ἀφήνει τα ἄτομα νὰ καταχτησουν ἐπανω του την συνείδηση τῆς καθεκαστοτητας τους· εἶναι ἡ μηδαμινὴ οὐσια. τὸ *φαῦλο* – Ἡ ἀπόλυτη αὐτὴ καταλυση τῆς οὐσιας εἶναι κι αὐτὴ μόνιμη Πῶς εἶναι τὸ πρῶτο οὐσια.[24] θεμελιο. ἀφετηρία καὶ ἀποτέλεσμα τῶν ἀτόμων. κι αὐτα ἀμιγῶς καθολικὰ μεσα του; Ἔτσι τὸ δεύτερο[25] εἶναι ἀντιθετα. ἀφ' ἑνός τὸ *εἶναι πρὸς ἄλλο* ποὺ αὐτοθυσιάζεται. ἐξ αἰτίας ἀκριβῶς αὐτοῦ δέ. εἶναι ἀφ' ἑτέρου. τὸ γεγονὸς ὁτι τὰ ἄτομα ἐπιστρέφουν παγιως στὸν ἑαυτό τους ὡς τὸ *καθέκαστον*. ὅτι μονιμως *γίνονται καθ' αὐτα*

Ἀλλ' αὐτὲς οἱ ἁπλὲς *σκεψεις* ἀγαθοῦ καὶ φαυλου ἐξ ἴσου ἄμεσα ἀποξενώνονται εἶναι *ἐνεργεῖς* κι ὑπάρχουν στὴν ἐνεργὸ συνειδηση ὡς *ἀντικειμενώδεις* στιγμές Ὁπότε ἡ πρώτη οὐσία εἶναι ἡ *πολιτικὴ ἐξουσία*. ἡ ἄλλη ὁ *πλοῦτος* – Ὅπως ἡ πολιτικὴ ἐξουσία εἶναι ἡ ἁπλὴ *ὑφιστάμενη οὐσία*. εἶναι καὶ [368] τὸ γενικὸ *ἔργο* – εἶναι τὸ ἀπόλυτο *θέμα τὸ ἴδιο*. ὅπου γιὰ τὰ ἄτομα ἐκφέρεται ἡ *οὐσία* τους κι ἡ καθεκαστότητά τους εἶναι δίχως ἄλλο μόνο συνείδηση τῆς *καθολικότητάς* τους – εἶναι ἄλλο τόσο τὸ ἔργο. τὸ ἁπλὸ *ἀποτέλεσμα* ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐξαφανίζεται ἡ προέλευσή του ἀπὸ τὴν δικη τους *ἐνέργεια* παραμένει τὸ ἀπόλυτο θεμέλιο κι ὑπόσταση ὁλης τῆς ἐνέργειάς τους – Αὐτὴ ἡ *ἁπλὴ* αἰθέρια ὑφιστάμενη οὐσια τῆς ζωῆς τους καθὼς ὁρίζεται ὡς ἀμετάβλητα ὁμοια μὲ τὸν ἑαυτο της. εἶναι *εἶναι*. κι ἄρα μόνον *εἶναι πρὸς ἄλλο* Ὁπότε εἶναι στὸν ἑαυτό της ἄμεσα τὸ ἀντίθετο τοῦ ἑαυτοῦ της *πλοῦτος* Αὐτος. ὅσο κι ἂν εἶναι τὸ παθητικὸ ἢ μηδαμινο. εἶναι καὶ καθολικὴ νοητικὴ οὐσία ὁσο *προκύπτει* παγιως ὡς *ἀποτελεσμα* τῆς *ἐργασίας* καὶ τῆς *ἐνέργειας* ὅλων. τοσο διαλυεται πάλι στὴν *ἀπολαυση* ὁλων Ἡ ἀτομικοτητα στὴν ἀπολαυση γινεται μὲν *καθ' ἑαυτην* ἤτοι ως *καθεκαστη* ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἀπόλαυση ἡ ἴδια εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς

---

24 Ἄλλη αναγνωση «η πρωτη οικσια» (και παρακατω «μεσα της»)

25 Ἄλλη αναγνωση «ἡ δευτερη»

καθολικῆς ἐνέργειας, ὁπως ἡ ἴδια παράγει ἀμοιβαῖα τὴν καθολικὴ ἐργασία καὶ τὴν ἀπόλαυση ὅλων. Τὸ *ἐνεργὰ πραγματικὸ* ἔχει διχως ἄλλο την νοητικὴ σημασια ὅτι εἶναι ἄμεσα καθολικό. Κάθε καθέκαστο ἄτομο βέβαια νομίζει σ᾽ αὐτὴ τὴν στιγμὴ ὅτι πραττει *ἰδιοτελῶς*· γιατὶ εἶναι ἡ στιγμὴ ὁπου προικίζει τὸν ἑαυτό του μὲ τὴν συνείδηση ὅτι ὑπάρχει καθ᾽ ἑαυτον, καὶ ἄρα δὲν τὴν ἐκλαμβάνει ὡς κατι νοητικό μόνο που ἀκόμη κι ἂν δοῦμε τὸ θέμα μόνον ἐξωτερικά, προκυπτει ὅτι στὴν ἀπόλαυσή του ὁ καθενας παρέχει ἀπόλαυση σὲ ὅλους, ὅτι στὴν ἐργασία του ἐργάζεται τόσο γιὰ τοὺς ἄλλους ὅσο καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του, καὶ ὅλοι γι᾽ αὐτόν. Ἡ *καθ᾽ αὐτὸ* ὕπαρξή του εἶναι συνεπῶς αὐτὴ τούτη *καθολικὴ* κι ἡ ἰδιοτέλεια κάτι τὸ δοξαζόμενο καὶ μόνο, τὸ ὁποῖο ἀδυνατεῖ νὰ καταστήσει ἐνεργὰ πραγματικὸ ὁ,τι ἐννοεῖ, ἀδυνατεῖ ἀκριβῶς νὰ κάμει κάτι ποὺ δὲν θἄβγαινε σὲ καλὸ σὲ ὅλους

Σ᾽ αὐτὲς τὶς δύο νοητικὲς δυνάμεις γνωρίζει ἄρα ἡ αὐτοσυνειδησία τὴν ὑφιστάμενη οὐσία της, τὸ περιεχόμενο καὶ τὸν σκοπό της ἐποπτεύει ἐδῶ τὴν διφυΐα της, στὴν μία [271] *πῶς ὑπάρχει αὐτὴ τούτη*, στὴν ἄλλη *πῶς ὑπάρχει καθ᾽ ἑαυτήν* – Ἡ ἴδια, ὀντας ὁ νοῦς, εἶναι συνάμα ὅμως ἡ ἀρνητικὴ *ἑνότητα* τῆς ὑπόστασής της καὶ τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἀτομικότητας καὶ τοῦ καθόλου ἢ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας καὶ τοῦ ἑαυτοῦ. Κυριαρχία καὶ πλοῦτος ὑπάρχουν ἐπομένως κατὰ τὸ [369] ἄτομο ὡς ἀντικειμενα, ποὺ θὰ πεῖ ὡς κάτι ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔχει ἐπίγνωση ὅτι εἶναι *ἐλεύθερο*, νομίζοντας ὅτι μπορεῖ νὰ ἐπιλέξει ἕνα μεταξύ τους, ἀκόμη καὶ κανένα τους. Ἀναδυεται ὡς αὐτη ἡ ἐλεύθερη καὶ *καθαρη* συνείδηση ἀπεναντι στὴν οὐσια, ἀντιμετωπίζοντας την ὡς κατι ποὺ ὑπαρχει μόνο *πρὸς τὸ ἴδιο* Ὁπότε ἔχει την οὐσια ὡς *οὐσια* μεσα του – Μεσα στὴν καθαρὴ αὐτὴ συνείδηση, οἱ στιγμὲς τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας δὲν εἶναι γι᾽ αὐτὸ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία κι ὁ πλοῦτος ἀλλ᾽ οἱ σκέψεις τοῦ *ἀγαθοῦ* καὶ τοῦ *φαύλου* – Ἡ αὐτοσυνειδησία εἶναι ὅμως και ἡ σχεση τῆς καθαρῆς συνειδησής της μὲ τὴν ἐνεργὸ πραγματική τοῦ νοητοῦ μὲ τὴν ἀντικειμενωδη οὐσια, εἶναι κατ᾽ οὐσιαν ἡ *κρίση* [26] – Ὅσο γιὰ

26 Ἡ αριστοτελικη κριση αποτελει συνδεση μιᾶς υφισταμενης

τὶς δύο ὀψεις τῆς ἐνεργὰ πραγματικῆς οὐσιας. προέκυψε μεν ἤδη ἀπὸ τοὺς ἄμεσους προσδιορισμους τους ποια εἶναι τὸ ἀγαθὸ καὶ ποιά τὸ φαῦλο ἀγαθὸ ἡ πολιτικη ἐξουσία, φαῦλο ὁ πλοῦτος Μόνο ποὺ τούτη ἡ πρώτη κρίση δὲν μπορεῖ να θεωρηθεῖ νοητική γιατὶ μέσα της ἡ μιὰ πλευρα ὁρίσθηκε μόνον ὡς τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ὄν, ἤτοι τὸ θετικό, ἡ ἄλλη μόνον ὡς τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸ* ὂν καὶ τὸ ἀρνητικό Πλὴν ὡς νοητικὲς οὐσιες ἡ καθε μιὰ εἶναι ἡ ἀλληλοδιεισδυση τῶν δύο στιγμῶν, ἄρα δὲν ἐξαντλεῖται στοὺς ὡς ἄνω προσδιορισμούς ἡ δὲ αὐτοσυνειδησία ποὺ σχετίζεται μὲ δαῦτες ὑπάρχει *αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτην* ἄρα πρέπει νὰ σχετιζεται πρὸς καθε μιὰ μ᾽ αὐτὸ τὸν διπλὸ τρόπο, κάτι ποὺ θὰ βγαλει στὴν ἐπιφάνεια τὴν φυση τους, τὸ ὅτι εἶναι προσδιορισμοὶ ἀποξενωμένοι ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους.[27]

Γιὰ τὴν αὐτοσυνειδησία εἶναι τώρα *ἀγαθὸ* καὶ ὑπάρχει *αὐτὸ τοῦτο* τὸ ἀντικείμενο ἐκεῖνο ὁπου ἡ ἴδια βρίσκει τὸν ἑαυτό της, φαῦλο δὲ ἐκεῖνο ὁπου βρίσκει τὸ ἐναντιό της τὸ *ἀγαθὸ* εἶναι ἡ *ὁμοιότητα* τῆς ἀντικειμενώδους πραγματικότητας μὲ αὐτήν· τὸ *φαῦλο* δὲ ἡ *ἀνομοιότητά* τους. Συνάμα ὁ,τι εἶναι ἀγαθὸ καὶ φαῦλο *κατ᾽ αὐτὴν* εἶναι *αὐτὸ τοῦτο* ἀγαθὸ καὶ φαῦλο γιατὶ ἡ ἴδια εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο ὅπου αὐτὲς οἱ δυο στιγμὲς τοῦ τί ὑπάρχει *αὐτὸ τοῦτο* και τί *κατ᾽ αὐτὴν* εἶναι τὸ ἴδιο· αὐτὴ εἶναι ὁ ἐνεργὸς νοῦς τῶν ἀντικειμενωδῶν οὐσιῶν, ἡ κρίση δὲ ἡ ἀπόδειξη τῆς ἐξουσίας τοῦ νοῦ ἐπ᾽ αὐτῶν, ποὺ τὶς *μετατρέπει* σὲ ὁ,τι αὐτὲς εἶναι *στὸν ἑαυτό τους* Κριτήριο καὶ ἀλήθεια τῶν οὐσιῶν δὲν εἶναι κατὰ πόσον [370] εἶναι ἄμεσα τὸ *ὁμοιο* ἢ τὸ *ἀνομοιο* –τὸ ἀφηρημενο αὐτὸ τοῦτον εἶναι ἢ τὸ ἀφηρημένο καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ἀντίστοιχα–, ἀλλὰ τι εἶναι στὴν σχεση τοῦ νοῦ μαζί τους τὸ ἂν εἶναι ὁμοιες ἢ ἀνόμοιες μ᾽ αὐτον Ἡ *σχεση* του μαζί τους, οἱ ὁποῖες, τεθειμένες ἀρχικὰ ὡς *ἀντικειμενα*, *διὰ τοῦ νοῦ* γίνον-

---

ουσιας (υποκειμενο) μὲ μια νοητη ουσια (κατηγορουμενο) δηλ μὲ την 'σχυουσα σκεψη ὅπως εἶχε ορισθεῖ πλατωνικά

27. Νοητικη ουσια εἶναι εκείνη ποὺ ὑπαρχει με τὸν τροπο τῶν νοητικῶν καὶ ὄχι των οντικῶν πραγμάτων, δηλ ὄχι ως κατι που ὑπαρχει αυτὸ τοῦτο περαν τοῦ πῶς ἐμφανίζεται στὸν ἄλλο αλλα ως κατι που ἔχει νόημα μόνον ως ἄλλο τοῦ ἄλλου του ἄρα περιεχει τὸ ἄλλο μέσα του Τετοια όντα ονομαζονται στὸ Ἑ «ἄπειρα» οπως ξέρουμε

ται αὐτὲς τοῦτες, γίνεται συνάμα ἡ *ἀνακλασή* τους *στὸν ἑαυτο τους* δια τῆς ὁποιας αποκτοῦν ἐνεργὸ νοητικὸ εἶναι και ἀνακύπτει τι εἶναι *ὁ νοῦς τους*.[28] Ὅπως ὁ πρῶτος *ἄμεσος προσδιορισμὸς* τῶν οὐσιῶν αὐτῶν διακρίνεται, ὁμως, ἀπὸ τὴν *σχεση* τοῦ νοῦ μ᾽ αὐτές, ἔτσι καὶ τὸ τριτο ὁ δικος τους νοῦς θὰ διακρινεται ἀπὸ τὸ δευτερο – Τὸ *δεύτερο αὐτὸ τοῦτο* τους πρῶτα πρῶτα, ποὺ [272] ἀνακυπτει μεσῳ τῆς σχεσης τοῦ νοῦ μ᾽ αὐτές, πρέπει ἤδη ν᾽ ἀποβαίνει ἀλλιώτικο ἀπὸ το *ἄμεσο* γιατὶ μᾶλλον αὐτὴ ἡ *μεσολάβηση* τοῦ νοῦ κινεῖ τὸν *ἄμεσο* καθορισμὸ καὶ τὸν μετατρεπει σὲ κάτι ἄλλο

Ἐπομένως ἡ *αὐτὴ καθ᾽ αὐτὴ* ὑπαρχουσα *συνείδηση* ναὶ μὲν βρισκει στὴν *πολιτικὴ ἐξουσια* τὴν *ἁπλὴ οὐσία* καὶ *ὑπόστασή* της γενικά, μόνον ὄχι τὴν *ἀτομικότητά* της ὡς τέτοια –τὸ *αὐτὸ τοῦτον* εἶναι της ναί, τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν* εἶναι της ὄχι–, ἐδῶ βρίσκει ἴσα ἴσα τὴν ἀποπομπὴ τῆς ἐνέργειας ὡς καθέκαστης ἐνέργειας καὶ τὴν καθυπόταξή της στὴν ὑπακοή. Τὸ ἄτομο ἀνακλᾶται λοιπὸν μπροστὰ σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐξουσία στὸν ἑαυτό του αὐτὴ εἶναι γιὰ τὸ ἄτομο τὸ καταπιεστικὸ ὂν (Wesen), καὶ τὸ φαῦλο γιατὶ αὐτή, ἀντὶ νἄναι τὸ ὅμοιο, εἶναι τὸ ὁπωσδήποτε ἀνόμοιο μὲ τὴν ἀτομικότητα. – Ὁ *πλοῦτος*, ἀντίθετα, εἶναι τὸ *ἀγαθό*· κατατεινει στὴν καθολικὴ ἀπόλαυση, ἐκχωρεῖται καὶ πορίζει στοὺς πάντες συνείδηση τοῦ δικοῦ τους ἑαυτοῦ Εἶναι *αὐτὸς τοῦτος* καθολικὴ εὐεργεσία· ἂν ἀρνεῖται κάποιο εὐεργέτημα καὶ δὲν ἐξυπηρετεῖ καθε ἀναγκη, αὐτὸ εἶναι κάτι τυχαῖο, ποὺ οὐδόλως βλαπτει την καθολικὴ ἀναγκαια οὐσια του, τὸ ὁτι μεταδιδεται[29]

---

28 Ο νοῦς μετατρεπει τὸ καθε τι σὲ σκεψεις, ἄρα σε ο τι εἶναι αυτὸ τοῦτο: Μια πραξη εἶναι αγαθη γιατὶ ἂν την σκεφτεῖς, ανακύπτει ὅτι μετέχει τοῦ *αὐτάγαθου*, τοῦ νοητοῦ αγαθοῦ, τοῦ αγαθοῦ αὐτοῦ τουτου Η σχεση με τὸν νοῦ εἶναι σχεση *μεθ᾽ εαυτοῦ* («ἀνακλαση εις εαυτόν»). Βλ σ [53-54/*39-40*]: «Ἐπειδὴ γενικα [...] ἡ ὑφισταμενη ουσια εἶναι στὸν ἑαυτό της υποκείμενο κάθε περιεχόμενο εἶναι η δικη του ανακλαση ἐντὸς ἑαυτοῦ» κ.λπ

29. Sich mitteilen. Στην *Παιδεια* ο ορος mitteilen χρησιμοποιειται μεταβατικὰ και ἐκφραζει την *μεταδοση* (κοινοποιῶ, ανακοινώνω δίνω μιὰ ιδιοτητα μου στὸ ἄλλο) ὁπότε αποδιδεται ἔτσι Στην *Ἠθικοτητα* θὰ χρησιμοποιηθει για να δηλωσει την ἀμοιβαιότητα αυτῆς τῆς διαδικασιας ὁπότε αποδίδεται *επικοινωνια* (σ [490/*360*])

σὲ ὅλα τα καθέκαστα ἄτομα κι εἶναι ἕνας ἑκατογχειρας δωρητης.

Αὐτὲς οἱ δύο χρισεις δίνουν στις σκεψεις τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ φαυλου ἕνα περιεχόμενο ποὺ εἶναι τὸ ἐναντιο αὐτοῦ ποὺ εἶχαν κατ᾽ ἐμᾶς. – Ἀλλ᾽ ἀκομη ἡ αὐτοσυνειδησια ἔχει σχετισθεῖ μόνον ἀτελῶς μὲ τα ἀντικείμενα της.[371] ἀκριβῶς μονο κατὰ τὸ κριτηριο τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* Ὅμως ἡ συνείδηση εἶναι ἐξ ἴσου ὑπαρχουσα *αὐτὴ τουτη* οὐσία καὶ πρεπει ἐπισης νὰ καμει αὐτὴ τὴν πλευρὰ κριτηριο. καθως ἡ νοητικὴ κριση μονον τοτε ἀποπερατώνεται Ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν ἄποψη ἡ *πολιτικὴ ἐξουσία* λεει στὴν συνειδηση ποια εἶναι ἡ *οὐσία* της αὐτὴ ἡ ἐξουσία εἶναι. ἀφ᾽ ἑνός. στάσιμος νόμος. ἀφ᾽ ἑτέρου. κυβέρνηση καὶ διαταγὴ ποὺ βάζει σὲ ταξη τὶς καθεκαστες κινήσεις τῆς καθολικῆς ἐνεργειας τὸ ἕνα εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἁπλὴ ὑφισταμενη οὐσία τὸ ἄλλο ἡ ἐνέργειά της. ποὺ ζωογονεῖ καὶ συντηρεῖ αὐτὴ τὴν ἴδια καὶ τοὺς πάντες Τὸ ἄτομο βρίσκει ἄρα ἐδῶ τὸ αἴτιο καὶ οὐσία του ἐκφρασμενο. ὀργανωμένο καὶ δραστηροποιημένο. – Ἀντίθετα διὰ τῆς ἀπόλαυσης τοῦ *πλούτου* δὲν δοκιμάζει τὴν καθολική του οὐσία ἀλλ᾽ ἀποκτᾶ μόνο τὴν *παροδικὴ* συνείδηση καὶ τὴν ἀπόλαυση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς μιᾶς *καθεκαστότητας*. ποὺ ὑπάρχει καθ᾽ ἑαυτήν. καὶ τῆς *ἀνομοιοτητας* μὲ τὴν οὐσία του – Οἱ ἔννοιες ἀγαθοῦ καὶ φαύλου ἀποκτοῦν λοιπὸν ἐδῶ τὸ ἀντίθετο περιεχόμενο ἀπὸ τὸ προηγούμενο

Τοῦτοι οἱ δυο τροποι τοῦ κρινειν βρισκουν ὁ καθένας ἀπὸ μιαν *ὁμοιοτητα* καὶ μιὰν *ἀνομοιότητα* ἡ πρωτη κρινουσα συνειδηση βρισκει τὴν πολιτικὴ ἐξουσια *ἀνομοια* μ᾽ αὐτην και τὴν ἀπολαυση τοῦ πλουτου *ὁμοια* ἡ δευτερη ἀντιθετα. τὴν πρωτη ὅμοια καὶ την δεύτερη *ἀνομοια* Ὑπαρχει διττὴ *εὕρεση ὁμοιοτητας* και διττὴ *ἀνομοιότητας*. μιὰ ἀντιθετικὴ σχεση με τις δυο πραγματικὲς οὐσιοτητες – Τὸ διαφορο αὐτὸ κρινειν. πρεπει τὸ ἴδιο να το κρινουμε ἐφαρμόζοντας προς τοῦτο το ἤδη ἑδραιωμενο κριτηριο Κατα τοῦτο ἡ *εὑρετικὴ τῆς ὁμοιοτητας* συνειδησιακὴ σχέση εἶναι τὸ *αγαθὸ* κι ἡ [273] *εὑρετικὴ τῆς ἀνομοιότητας* τὸ *φαῦλο* κι αὐτοι οἱ δυο τροποι σχεσης πρεπει οι ἴδιοι νὰ τηροῦνται στὸ ἑξῆς ὡς *διαφορετικα σχηματα τῆς συνειδησης* Ἡ συνειδηση. με τὸ νὰ

φέρεται μὲ διάφορους τρόπους ὑπάγεται ἡ ἴδια στὸν διαφορικὸ προσδιορισμὸ ὅτι εἶναι ἀγαθὴ ἢ φαυλη. ἀλλὰ ὄχι ἀναλογα μὲ τὸ ἂν ἔχει γιὰ ἀρχὴ τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* ἢ τὸ καθαρὸ *αὐτὸ τοῦτον εἶναι*. ἀφοῦ τα δύο εἶναι ὁμοίως οὐσιώδεις στιγμές ἢ ὡς ἄνω ἐξετασθεισα ἀναδιπλασιασμένη χριση παράσταινε τὶς ἀρχὲς χωριστὰ καὶ περιέχει ἄρα μόνον *ἀφηρημένους τρόπους τοῦ κρινειν*. [372] Ἡ ἐνεργὰ πραγματικὴ συνείδηση ἔχει στὸν ἑαυτό της τὶς δύο ἀρχές. καὶ ἡ διαφορὰ ἐμπιπτει μόνο στὴν *οὐσία* της. ἀκριβῶς στὴν *σχέση* τῆς ἴδιας μὲ τὸ πραγματικό [30]

Ὁ τρόπος αὐτῆς τῆς σχεσης εἶναι ἀντιθετικός. ὁ ἕνας τρόπος ἀναφέρεται στὴν πολιτικὴ ἐξουσία καὶ τὸν πλοῦτο ὡς κάτι *ὅμοιο*. ὁ ἄλλος σ' αὐτὰ ὡς κάτι *ἀνόμοιο* – Ἡ συνειδηση τῆς σχέσης εὕρεσης τῆς ὁμοιότητας εἶναι *ἡ εὐγενοῦς φρονήματος*.[31] Βλέπει τὴν δημόσια ἐξουσία ὡς τὸ ἴσο καὶ ὁμοιό της. καθὼς ἐδῶ ἔχει τὴν *ἁπλὴ οὐσία* της καὶ τὴν δραστηριοποίηση αὐτῆς καὶ ὑπηρετεῖ αὐτὴ τὴν οὐσία μὲ ἐνεργὸ ὑπακοὴ καὶ μύχιο σεβασμό. Τὸ ἴδιο καὶ στὸν πλοῦτο. καθὼς τῆς πορίζει τὴν συνείδηση τῆς ἄλλης οὐσιώδους πλευρᾶς της. τοῦ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι*· ὁπότε θεωρεῖ κι αὐτὸν *οὐσία* σὲ σχέση μὲ τὸν ἑαυτό της. ἀναγνωρίζει τὸν χορηγὸ τῆς ἀπόλαυσής της ὡς εὐεργέτη καὶ θεωρεῖ ἑαυτὴν ὑποχρεωμένη νὰ τὸν εὐγνωμονεῖ

Ἡ συνείδηση τῆς ἄλλης σχέσης. ἀντίθετα. εἶναι ἡ *ἀχρεία*. ἡ ὁποια ἐμμένει στὴν *ἀνομοιότητα* μὲ τὶς δυο οὐσιότητες βλέπει ἄρα στὴν ἐξουσία τοῦ κυρίαρχου μόνο τὰ δεσμα καὶ την καταπίεση τοῦ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι*. ὁπότε μισεῖ τὸν κυρίαρχο. ὑπακουει μόνον ὑστερόβουλα. καὶ δὲν θέλει ποτὲ πολὺ γιὰ νὰ στασιασει – στὸν πλοῦτο. διὰ τοῦ ὁποιου ἀπολαμβανει τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι της. ἐξετάζει ἐπισης μόνον την ἀνισότητα ἀνισότητα ἀκριβῶς πρὸς τὴν μονιμη *οὐσία* ἐφ' ὅσον δια τοῦ

30 Ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς δεν ἔχουμε μια αξιολόγηση τῆς πολιτικῆς εξουσίας ως ὅμοιας καὶ τοῦ πλούτου ως ανόμοιου μὲ μένα καὶ μιαν ἄλλη ἀντιστροφη αλλα μια ἀξιολόγηση και τῶν δυο ως ὅμοιων και μιὰν ἄλλη καὶ τῶν δυο ως ανόμοιων οπότε ἔχουμε δυο τυπους σχέσης με την πραγματικοτητα μια καταφατικη τῶν ανώτερων ψυχῶν καὶ μια αρνητικη τῶν κατώτερων.

31. Edelmütig διαθετουσα ευγενεια ψυχῆς γενναιοφρων γενναιόψυχη μεγαλοψυχη

πλουτου φθανει μόνον ὡς τὴν συνείδηση τῆς καθεκαστότητας καὶ τῆς παροδικῆς ἀπολαυσης. τὸν ἀγαπᾶ ἀλλα τὸν περιφρονεῖ. καὶ μόλις θὰ ἐξαφανισθεῖ ἡ ἀπόλαυση ποὺ εἶναι τὸ ἐξαφανιζόμενο αὐτὸ τοῦτο. ἡ συνείδηση θὰ θεωρήσει ὅτι καὶ ἡ ἀναφορα της πρὸς τὸν πλούσιο ἔχει ἐξαφανισθεῖ

Αὐτὲς οἱ σχέσεις ἐκφραζουν τωρα ἀκόμα μόνο τὴν *κρίση*. τὸν προσδιορισμὸ τοῦ τί εἶναι οἱ δύο οὐσιες ὡς *ἀντικείμενα* κατὰ τὴν συνείδηση. ὄχι ἀκόμη *αὐτὲς καθ' αὑτές*. Ἀφ' ἑνός. ὁ ἀναλογισμὸς ποὺ παρασταινεται στὴν κρίση εἶναι ἀρχικὰ μόνο *κατ' ἐμᾶς* θέση τοῦ ἑνὸς ὅπως καὶ τοῦ ἄλλου προσδιορισμοῦ καί. ἄρα. [373] ὅμοια ἄρση τῶν δύο. ὄχι ἀκόμη ὁ ἀναλογισμός τους κατὰ τὴν συνειδηση τὴν ἴδια. Ἀφ' ἑτέρου πρῶτα *εἶναι* μόνον *ἄμεσα οὐσίες*. οὔτε *ἔγιναν* οὐσίες οὔτε εἶναι *αὐτοσυνειδησίες*[32] στὸν ἑαυτό τους ἐκεῖνο κατὰ τὸ ὁποῖο ὑπάρχουν δὲν εἶναι ἀκόμη ἡ ζωογόνηση τους [274] εἶναι δύο κατηγορούμενα ποὺ τὰ ἴδια δὲν εἶναι ἀκόμη ὑποκείμενα.[33] Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ χωρισμοῦ ἀποσυντίθεται καὶ τὸ ὅλον τοῦ νοητικοῦ κρίνειν ἀκόμη σὲ δύο συνειδησεις. κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὑπάγεται σ' ἕναν μονόπλευρο προσδιορισμό. – Ὅπως. ὁμως. ἡ *ἀδιαφορία* τῶν δύο πλευρῶν τῆς ἀποξένωσης – τοῦ μὲν *αὐτοῦ τούτου* τῆς καθαρῆς συνειδησης. ἀκριβῶς τῶν ὁρισμένων *σκεψεων* τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ φαύλου – τῆς δὲ *ὕπαρξής* τους ὡς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ πλουτου. ἀνῆλθε κατὰ πρῶτον στὴν σχεση τῶν δύο. στὴν *κρίση*. ἔτσι κι αὐτὴ ἡ ἐξωτερικὴ σχέση πρέπει νὰ ἀνελθει στὴν ἐσωτερικὴ ἑνότητα. δηλαδὴ ν' ἀνέλθει ὡς σχεση τῆς νόησης στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα.[34] και ν' ἀνακύψει ὁ νοῦς τῶν δύο σχημάτων τῆς κρίσης Αὐτὸ συμβαίνει ἐφ' ὅσον ἡ *κρίση* γίνεται *συλλογισμός*. κίνηση μεσολάβησης. ὅπου ἀνακύπτει ἡ ἀναγκαιοτητα καὶ ὁ μέσος τῶν δύο πλευρῶν τῆς χρισης.[35]

---

32 Ἢ στὸν ἑνικό

33 Ἢ στὸν ἑνικο

34 Δὲν ὑπαρχει εδῶ αντιφαση ἂν δεχθοῦμε οτι η *εξωτερικοτητα* τῆς σχεσης εἶναι *ἡ μεταξὺ τῶν ὅρων της* ἐνῶ μόνον ὁταν αρθει αυτη μπορεῖ ἡ σχέση που λογίζεται ἔτσι ως *νοητικη* καὶ ὄχι ὀντικη να βγει *ως τετοια* ως νοητικη σχέση ἔξω στην ἐνεργὸ πραγματικότητα

35 Οἱ δυο κρισεις εἶναι δύο τυποι σχεσης (ὁμοιοτητας / ανομοιοτη-

Ἡ συνείδηση μὲ εὐγενὲς φρονημα ἐρχεται λοιπὸν στὴν κριση ἔτσι ἀντιμετωπη μὲ τὴν πολιτικὴ ἐξουσια ὡστε ναὶ μὲν ἡ τελευταια δὲν εἶναι ἀκομη ἕνας ἐαυτός, εἶναι πρῶτα μονον ἡ καθολικὴ ὑφιστάμενη οὐσια ἀλλὰ ἡ συνειδηση τὴν συνειδητοποιεῖ ὡς *οὐσια* της, ὡς τὸν σκοπὸ καὶ ἀπόλυτο περιεχόμενό της Ἔτσι θετικὰ σχετιζομενη μ᾽ αὐτην, ἀναφέρεται ἀρνητικὰ στοὺς ἰδίους σκοπους της στὸ ἰδιαιτερο περιεχόμενο καὶ ὕπαρξη της και τὰ ἀφανιζει Εἶναι ὁ ἡρωισμὸς τῆς *ὑπηρεσιας* – ἡ *ἀρετὴ* ποὺ θυσιαζει τὸ καθεκαστον εἶναι στὸ καθόλου καὶ ἔτσι ἄγει τὸ καθόλου στην ὕπαρξη – τὸ *προσωπο* που παραιτεῖται ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τῆς περιουσίας καὶ ἀπόλαυσης, ἐνῶ πράττει ὑπὲρ τῆς ὑπάρχουσας ἐξουσιας καὶ εἶναι ἐνεργὰ πραγματικὸ γι᾽ αὐτήν

Μεσω αὐτῆς τῆς κινησης, τὸ καθόλου συνδέεται συλλογιστικὰ μὲ τὴν ὕπαρξη ἐν γένει, ὁπως ἡ ὑπάρχουσα συνείδηση μέσω αὐτῆς τῆς ἀλλοτρίωσης παιδευεται στὴν οὐσιαστικότητα Αὐτὸ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἡ συνείδηση αὐτὴ ἀποξενώνεται μὲ τὴν ὑπηρεσία εἶναι ἡ βυθισμένη στὴν ὕπαρξη συνείδησή της· τὸ ἀποξενωμενο ἀπό τὸν ἑαυτό του [374] *εἶναι* εἶναι ὅμως τὸ *αὐτὸ τοῦτο*· αὐτὸ κερδίζει λοιπὸν μέσω αὐτῆς τῆς παιδείας τὸν σεβασμὸ τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῶν ἄλλων – Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ποὺ ἀρχικα ἦταν μόνο τὸ *νοητὸ* καθολου, τὸ *αὐτὸ τοῦτο*, γινεται δέ, μέσω αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς κίνησης, *ὀντικὸ* καθόλου, ἐνεργὸς ἐξουσια (Macht) Εἶναι τὸ τελευταῖο μόνον ὁταν ὑπακούεται ἐνεργα, κάτι ποὺ καταφερνει ἂν ἡ αὐτοσυνειδησια *κρινει* ὁτι ἡ πολιτικὴ ἐξουσια εἶναι ἡ *οὐσία* καὶ θυσιαστεῖ ἐλεύθερα Αὐτὴ ἡ ἐνέργεια ποὺ συνδεει συλλογιστικα τὴν οὐσια μὲ τὸν ἑαυτό, παραγει μιὰ *διπλη* ἐνεργὸ πραγματικότητα τὸν ἑαυτο της ὡς τὸ ἔχον *ἀληθινὴ* ἐνεργὸ πραγματικότητα και την πολιτικὴ ἐξουσια ὡς τὸ *ἀληθὲς* ποὺ *ἰσχύει*

Ἀλλα μ αὐτη τὴν ἀποξενωση ἡ πολιτικὴ ἐξουσια ἀκόμα δὲν ἔγινε αὐτοσυνειδησια με ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς πολιτικῆς ἐξουσιας ἰσχυει μονον ὁ *νομος* της ἤτοι τὸ *αὐτὸ*

τας) που χαρακτηριζουν δυο τυπους συνειδησεων Πρεπει να εσωτερικευθοῦν σὲ μια αυτοσυνειδησια ποὺ ἡ ἴδια εἶναι εὐγενης καὶ αχρεία Αὐτὸ θα προκύψει ὡς ανεγνωρισμενο προσωπο καὶ ως νόμιμη εξουσια

τοῦτο της *ἰδιαιτερη βούληση* ακόμη δὲν ἔχει γιατι ἀκομη ἡ ὑπηρετούσα αὐτοσυνειδησία δεν ἀλλοτριωσε τὸν καθαρο ἑαυτο της νοητικοποιησε τὴν πολιτικη ἐξουσια ὄχι μ᾽ αὐτὸν ἀλλα μονο με τὸ εἶναι της τῆς θυσιασε μονο την *ὕπαρξή* της οχι *ὁ.τι εἶναι αὐτη τουτη*. [275] – Αὐτη ἡ αὐτοσυνειδησία ἰσχύει ὡς κατι συμφωνο με τὴν *οὐσία* ἀναγνωρίζεται λογω τοῦ τι *εἶναι αὐτὴ τουτη* Οἱ ἄλλοι βρισκουν μεσα της δραστηριοποιημένη την *οὐσία* τους. ὀχι ὁμως τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι τους – βρισκουν ἐκπληρωμενη την νοηση ἢ καθαρη συνείδησή τους. ὄχι την ἀτομικοτητα τους Ἄρα ἰσχυει (gilt) στις *σκέψεις* τῶν ἄλλων. ἀπολαυει *τιμῶν* Εἶναι ὁ *ὑπερήφανος* ὑποτελὴς ἄρχων ποὺ δρᾶ ὑπερ τῆς πολιτικῆς ἐξουσιας ἐν ὁσω δὲν εἶναι ἰδια ἀλλὰ *οὐσιαστικη* βούληση ἐνῶ ὁ ἴδιος ἀξίζει (gilt) για τὸν ἑαυτο του μονο μεσα στὴν *τιμη* αὐτή. μόνο μεσα στὴν *οὐσιαστικὴ* παρασταση τῆς γενικῆς ὑπόληψης (Meinung). ὄχι *μέσα* στὴν *εὐγνωμονουσα* τῆς ἀτομικότητας. γιατι ὁ ἴδιος δὲν βοήθησε τὴν τελευταία ὡς τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* της. Ἡ *ὁμιλία*[36] –ποὺ δὲν ἔχει ἀκόμη προκύψει – τῆς αὐτοσυνειδησίας αὐτῆς. ἂν ἀναφερόταν στὴν *οἰκεια βούληση* τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. θἄταν ἡ *συμβουλή*. τὴν ὁποία προσφερει[37] πρὸς γενικὸ ὄφελος (Besten)

Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία εἶναι συνεπῶς ἀκομη ἄβουλη ἔναντι τῆς συμβουλῆς καὶ δὲν ἀποφασίζει μεταξὺ τῶν διαφόρων γνωμῶν περὶ γενικοῦ ὀφελους. Δὲν εἶναι *κυβέρνηση* ἀκόμη. [375] ἄρα οὔτε στ᾽ ἀληθεια ἐνεργὸς πολιτικὴ ἐξουσια – Τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*. *ἡ βούληση*. ἀκόμη μη θυσιασμενη ὡς βούληση. εἶναι ὁ ἐσωτερικὸς ἀποκομμένος[38] νοῦς τῶν ταξεων πού. ἐνῶ ὁμιλεῖ περὶ *γενικοῦ* ὀφέλους. ἐπιφυλασσεται τοῦ *ἰδιαίτερου* ὀφελους του καὶ ρέπει πρὸς τὸ να μετατρέπει αὐτὴ τὴν φλυαρια περι γενικοῦ ὀφελους σὲ ὑποκατάστατο τῆς πραξης. Ἡ θυσία τῆς ὕπαρξης. ποὺ συμβαίνει στὴν ὑπηρεσία. εἶναι βεβαια ὁλοκληρωτικη. ὅταν ἔχει προχωρήσει ὡς

---

36 Sprache γλωσσα. λαλια Αποδιδεται και «γλωσσα»

37 A «την ὁποια [ἡ βουληση] προσφερει»

38 Abgeschieden Στὸ προηγουμενο κεφ ὁ ὅρος αποδιδεται ως *απελθόν*

τὸν θανατο ἀλλ᾽ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν κινδυνο τοῦ θανάτου, ὅταν τὸν ἐχεις ὑπομείνει ἐπιζώντας, ἀπομενει μιὰ ὁρισμένη ὕπαρξη, και ἀρα ἕνα *ἰδιαίτερο καθ᾽ ἑαυτόν* τὸ ὁποῖο ἀναδεικνυει ὡς διφορουμενη και ὕποπτη τὴν συμβουλὴ γιὰ τὸ γενικὸ ὀφελος ἐνῶ στὴν πράξη διαφυλασσει τὴν οἰκεία γνωμη καὶ τὴν ἰδιαιτερη βουληση ἐναντι τῆς πολιτικῆς ἐξουσιας. Ἀντιμετωπίζει ἄρα ἀκόμη ἄνισα καὶ ἀνόμοια τὴν πολιτικὴ ἐξουσια καὶ ὑπαγεται στὸν προσδιορισμὸ τῆς ἀχρειας συνείδησης ὁτι δὲν θελει ποτὲ πολὺ για να στασιασει

Αὐτη ἡ ἀντίφαση, ποὖχει ν᾽ ἀναιρεσει, περιέχει ὑπ᾽ αὐτὴ τὴν μορφὴ τῆς ἐμμονῆς στὸ ὁτι τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* δὲν εἶναι ἴσα κι ὁμοια μὲ τὴν καθολικότητα τῆς πολιτικῆς ἐξουσιας συναμα τὴν μορφὴ ὅτι αὐτὴ ἡ ἀλλοτρίωση τῆς ὑπαρξης, ὁλοκληρωνόμενη, ἐννοεῖται μὲ τὸν θάνατο, εἶναι ὀντικὴ ἡ ἴδια,[39] δὲν ἐπιστρέφει στὴν συνείδηση –ὅτι ἡ συνείδηση δὲν ἐπιζεῖ τῆς ἀλλοτρίωσης, δὲν ὑπάρχει *αὐτὴ καθ᾽ αὑτή*, μόνο μεταβαινει στὸ ἀσυμφιλίωτο ἐνάντιο Ἀληθινὴ θυσία τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* ἀποτελεῖ ἄρα μοναχὰ ἐκείνη ὅπου παραδίδεται πλήρως ὁπως στὸν θάνατο, ἀλλὰ δὲν παύει νὰ συντηρεῖται ἐνῶ ἀλλοτριώνεται· ἔτσι γινεται ἐνεργὰ πραγματικὸ ὡς ὅ,τι εἶναι στὸν ἑαυτό του, ὡς ἡ ταυτόσημη ἑνότητα τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τοῦ ἴδιου ὡς τοῦ ἀντιθέτου [40] Ἐπειδὴ ἀναφαίνεται κι ἀποξενώνεται ὁ ἀποκομμένος ἐσωτερικὸς νοῦς, ὁ ἑαυτὸς ὡς τέτοιος, ἡ πολιτικὴ ἐξουσια μεταρσιώνεται συναμα σὲ οἰκεῖο ἑαυτό ὅπως [*276*] ἀντίστοιχα, χωρὶς αὐτὴ τὴν ἀποξένωση, οἱ πράξεις τιμῆς τῆς εὐγενοῦς συνείδησης[41] καὶ οἱ κατὰ τὴν διάγνωσή της συμβουλὲς θὰ παρέμεναν τὸ διφορούμενο ὅπου ἐνεδρεύουν ἀκόμη ὡς κάτι τὸ ἀποκομμένο, ἡ προσωπικη ἀπόβλεψη καὶ ἡ ἰδία βουληση

[376] Αὐτὴ ἡ ἀποξένωση συμβαίνει ὅμως μόνο στὴν *ὁμιλία*, ποὺ ἐδῶ ἀνακυπτει μὲ τὸ ἰδιαίτερό της νόημα – Στὸν κόσμο τοῦ ἤθους *νόμος* καὶ *διαταγὴ* – στὸν κόσμο τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας πρῶτα *συμβουλή*, ἔχει τὴν οὐσία γιὰ

---

39 Βλ παραπανω σ [149/*112*]

40 Τὸ γνωστὸ σχῆμα ταυτότητα τῆς ταυτότητας καὶ τῆς διαφορᾶς τὸ ὁλον εἶναι η μια ὄψη

41 Ἤ· «οι πραξεις τῆς τιμῆς τῆς ευγενοῦς συνειδησης»

περιεχόμενο καὶ εἶναι ἡ μορφη του ἐδῶ ὁμως ἀποκτᾶ ὡς περιεχόμενο τὴν ἴδια τὴν μορφή, τὴν ὁποια εἶναι, καὶ ἰσχύει ὡς *ὁμιλία*· ἡ δύναμη τοῦ ὁμιλεῖν ὡς τετοιου εἶναι αὐτὸ που ἐπιτελεῖ ὅ,τι εἶναι να ἐπιτελεσθεῖ Γιατι εἶναι ἡ *ὑπαρξη* τοῦ καθαροῦ ἑαυτοῦ ὡς ἑαυτοῦ μεσα της ἡ *καθ' ἑαυτὴν ὑπάρχουσα καθεκαστότητα* τῆς αὐτοσυνειδησιας γίνεται ὑπαρκτὴ ὡς τετοια, ἔτσι ὡστε ὑπαρχει *πρὸς ἄλλους* Τὸ *ἐγὼ* ὡς τάδε *καθαρο* ἐγω ἀλλιῶς δὲν εἶναι *παρόν* σὲ κάθε ἄλλη ἐξωτερίκευση εἶναι βυθισμένο σὲ μιὰν ἐνεργὸ πραγματικότητα κι ἕνα σχῆμα ἀπ' ὅπου μπορεῖ ν' ἀποσυρθεῖ ἀνακλᾶται ἐξω ἀπο τὴν πραξη του ὁπως καὶ ἀπὸ τὴν φυσιογνωμική του ἐκφραση κι ἀφηνει ἄψυχη μια τέτοια ἀτελὴ ὕπαρξη, που παντα περιέχει καὶ πολλὰ και πολὺ λίγα Ἐνῶ ἡ ὁμιλία περιέχει τὸ ἐγω ὡς πρὸς τὴν καθαρότητά του, μόνον αὐτὴ λέει *ἐγώ*, ἐκφέρει τὸ ἐγὼ τὸ ἴδιο. Αὐτὴ ἡ *ὕπαρξή* του εἶναι ὡς *ὕπαρξη* ἀντικειμενικότητα, ἡ ὁποία ἔχει στὸν ἑαυτό της τὴν ἀληθινὴ φύση της. *Ἐγὼ* εἶναι *τὸ τάδε* ἐγὼ – ἀλλὰ ἐξ ἴσου *καθολικό*· ἡ ἐμφάνιση του εἶναι ἐξ ἴσου ἄμεσα ἡ ἀλλοτρίωση καὶ ἐξαφάνιση τοῦ *τάδε* ἐγώ, ὁπότε μένει στὴν καθολικότητά του Τὸ *ἐγὼ* ποὺ λέγεται, *ἀκούγεται*·[42] πρόκειται γιὰ μιὰ μετάδοση[43] ὅπου τὸ ἐγὼ περνᾶ ἄμεσα στὴν ἑνότητα μ' αὐτοὺς κατὰ τοὺς ὁποίους εἶναι παρόν, κι εἶναι γενικὴ αὐτοσυνειδησία – Ἅπαξ καὶ *ἀκουσθεῖ*, ἡ ἴδια ἡ *ὕπαρξή* του ἄμεσα *σβήνει*· αὐτὴ ἡ ἑτερότητά του ἐπαναφέρεται ἐντός του κι ἡ ὕπαρξή του εἶναι ἀκριβῶς αὐτό, ὡς αὐτοσυνειδητὸ *τώρα*, ἔτσι ὅπως εἶναι παρόν νὰ μὴν εἶναι παρόν, καὶ μέσῳ αὐτῆς τῆς ἐξαφανισης νὰ εἶναι παρόν Αὐτὴ ἡ ἐξαφάνιση εἶναι λοιπὸν ἡ ἴδια ἄμεσα ἡ παραμονή του εἶναι ἡ δική του ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἡ ἐπίγνωσή του τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς ἑνὸς ποὺ ἔχει μεταβεῖ σ' ἄλλον ἑαυτό, εἶναι αὐτὸ ποὺ ἀκούγεται κι εἶναι καθολικό.

Ὁ νοῦς ἀποκτᾶ ἐδῶ αὐτὴ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα

---

42 Vernehmen Ἐδῶθε ἔρχεται τὸ Vernunft «(ὀρθὸς) λόγος» οπως απὸ τὸ *λεγειν τὸ λόγος*. Πρβλ σ [519/*380*]

43 Ansteckung *μετάδοση* ἀρρωστιας Πρβλ σ [518/*380*] Ἀλλοῦ *μεταδοση* Mitteilung

γιατι τα ἄκρα, τῶν ὁποιων ὁ ἴδιος εἶναι ἡ *ἑνοτητα* ἔχουν ἐξ ἰσου ἀμεσα τὸν προσδιορισμὸ [377] ὁτι εἶναι καθ αὐτα οἰκεῖες ἐνεργεῖς πραγματικότητες Ἡ ἑνότητά τους ἀναλύεται σὲ ἀκαμπτες πλευρὲς που ἡ καθε μια τους εἶναι προς τὴν ἄλλη ἕνα ἐνεργὰ πραγματικο αντικειμενο ἀποκλεισμενο ἀπὸ αὐτην Ἡ ἑνότητα προκυπτει ἀρα ὡς ἑνας *μεσος*, ἀποκλεισμενος καὶ διακριτὸς ἀπο την αποκομμενη ἐνεργὸ πραγματικότητα τῶν πλευρῶν ἔχει ἄρα ἡ ἴδια μια ἐνεργὸ αντικειμενικοτητα διακριτη απο τις πλευρες της καὶ ὑπαρχει *πρὸς αυτές* που σημαινει ὁτι εἶναι ὑπαρχουσα Ἡ *νοητικη ὑφισταμενη οὐσια* εισέρχεται ὡς τετοια στὴν ὑπαρξη μονον ὁταν κερδισει γιὰ πλευρές της τέτοιες αὐτοσυνειδησίες που ἐχουν επιγνωση αὐτοῦ τοῦ καθαροῦ ἑαυτοῦ ὡς *ἄμεσα* [277] *ἰσχυουσας* ἐνεργοῦ πραγματικοτητας, καὶ ἔχουν ἐδῶ ἐξ ἴσου ἄμεσα ἐπιγνωση οτι τοῦτο ἰσχύει μονο διὰ τῆς ἀποξενωτικῆς *μεσολάβησης*. Μεσα ἀπὸ τὴν πρωτη ἐπιγνωση ἀποκαθαιρονται οἱ στιγμες ὡσπου γίνονται ἡ ἔχουσα ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της κατηγορια και ἄρα μέχρι τοῦ νὰ εἶναι στιγμὲς τοῦ νοῦ μὲς ἀπὸ τὴν δευτερη ἐπίγνωση, ὁ νοῦς εἰσερχεται ὡς νοητικοτητα στὴν ὕπαρξη – Αὐτὸς εἶναι ἔτσι ὁ μεσος, ὁ ὁποῖος προυποθέτει ἐκεῖνα τα ἄκρα καὶ δημιουργεῖται ἀπὸ την ὕπαρξή τους –ἀλλ᾽ ἐπίσης τὸ ἀναδυόμενο μεταξυ τους νοητικὸ ὁλον ποὺ διχαζεται σ᾽ αὐτὰ καὶ μόνο δια τῆς ἐπαφῆς αὐτῆς δημιουργεῖ τὸ καθενα ὡς ὁλον ἐντὸς τῆς ἀρχῆς του – Τὸ ὅτι τὰ δυο ἀκρα εἶναι ἤδη ἠρμενα κι ἀποσυντεθειμενα *στὸν ἑαυτό τους* παραγει τὴν ἑνοτητα τους, αὐτὴ εἶναι δὲ ἡ κίνηση ποὺ συνδέει συλλογιστικὰ τὰ δύο, ποὺ ἀνταλλασσει τοὺς προσδιορισμους τους καὶ τοὺς συνδέει συλλογιστικα καὶ μαλιστα *μεσα στὸ κάθε ἄκρο*. Αὐτη ἡ μεσολαβηση μεταθετει ἄρα την *ἔννοια* τοῦ καθενὸς ἀπὸ τα δύο ἀκρα στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητά του,[44] δηλαδη ὁ τι εἶναι τὸ καθένα *στὸν ἑαυτο του*, τὸ μετατρεπει σὲ *νοῦ* του

Τα δυο ἄκρα ἡ πολιτικὴ ἐξουσια κι ἡ εὐγενοῦς φρονηματος συνειδηση διαιροῦνται ἀπὸ την τελευταια, ἡ πρωτη στὸ ἀφηρημένο καθόλου στὸ ὁποῖο ὑπακοῦμε, καὶ στὴν καθ᾽

44 Ἤ «της» (της ἔννοιας)

έαυτην ὑπαρχουσα βουληση που, ὡστόσο, δεν τοῦ ἀνηκει ακομη – ἡ δευτερη στην ὑπακοη τῆς ἡρμενης ὕπαρξης ἤτοι στὸ *αὐτὸ τοῦτο εἶναι* τοῦ αὐτοσεβασμοῦ και τῆς τιμῆς – καὶ στὸ ὄχι ἀκομη ἀνηρημενο καθαρὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι, στην βουληση ποὺ ἀκομη παραμονεύει Οἱ δυο στιγμες, ποὺ εἶναι ἀποληξη τῆς καθαρσης τῶν πλευρῶν και συνεπῶς στιγμὲς τῆς ὁμιλιας, [378] εἶναι τὸ *αφηρημένο καθόλου*, τὸ ἀποκαλουμενο γενικὸ ὄφελος, και ὁ *καθαρὸς ἑαυτος* που κατὰ τὴν ὑπηρεσια ἀποποιηθηκε τὴν βυθισμενη στὴν πολλαπλη υπαρξη συνείδηση. Οἱ δυο εἶναι κατα τὴν εννοια τὸ ἴδιο, γιατι ὁ καθαρὸς ἑαυτος εἶναι ακριβῶς τὸ ἀφηρημένο καθολου, γι' αὐτὸ και ἡ ἑνότητα τους τιθεται ὡς μεσος τους Ἀλλ ὁ *ἑαυτὸς* εἶναι ἐνεργὰ πραγματικὸς πρῶτα μόνο στὸ ἄκρο τῆς συνείδησης – τὸ δὲ *αὐτὸ τοῦτο* πρῶτα στὸ ἄκρο τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας τῆς μεν συνείδησης, τῆς λείπει νὰ μεταβαίνει ἡ πολιτικὴ ἐξουσία μέσα της ὄχι μόνον ὡς *τιμη* ἀλλὰ ἐνεργεια – τῆς δὲ πολιτικῆς ἐξουσιας, νὰ μὴν τὴν ὑπακοῦν μόνον ὡς τὸ λεγόμενο *γενικὸ ὄφελος* ἀλλὰ ὡς βουληση, δηλαδὴ να εἶναι ὁ ἀποφασιζων ἑαυτός.[45] Ἡ ἑνότητα τῆς ἔννοιας, μεσα στην ὁποία παραμένει ἀκόμη ἡ πολιτικὴ ἐξουσια καὶ στὴν ὁποια ἔφθασε ἡ ἀποκαθαρμενη συνείδηση γινεται ἐνεργὸς μέσα σ' αὐτη τὴν *μεσολαβητικὴ κίνηση*, τῆς ὁποίας ἁπλὴ ὑπαρξη, ὡς *μεσος*, εἶναι ἡ ὁμιλία – Ὅμως ἡ ἰδια δὲν ἔχει ἀκόμη για πλευρες της δύο ἑαυτοὺς ποὺ νὰ ὑπαρχουν ὡς *ἑαυτοί* γιατὶ ἡ πολιτικὴ ἐξουσια ἀκόμη μονον νοητικοποιεῖται μεχρι τὸν ἑαυτό ἡ ὁμιλια αυτὴ συνεπῶς δεν εἶναι ἀκόμη ὁ νοῦς ποὺ ἐχει τελεια ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του και εκφραζεται ὁλοκληρωμενα

Ἡ μὲ εὐγενὲς φρόνημα συνειδηση, επειδὴ εἶναι τὸ ἄκρο τοῦ ἑαυτοῦ, ἐμφανιζεται ὡς αὐτὸ ἀπο τὸ ὁποῖο ἐκπορευεται ἡ *ὁμιλία*, διὰ τῆς ὁποιας οἱ πλευρὲς τῆς ἀναφορᾶς σχηματιζουν ἔμψυχα σύνολα – Ὁ ἡρωισμὸς τῆς αμίλητης ὑπηρεσίας [278] γινεται *ἡρωισμος* τῆς *κολακειας*. Αὐτὴ ἡ ὁμιλητικὴ ἀνακλαση[46] τῆς ὑπηρεσιας ἀποτελεῖ τὸν νοητικό, αὐτοδιαι-

---

45 Ἔτσι ορίζεται ο ηγεμόνας στην *Φιλοσοφια τοῦ δικαιου*

46 Ἤ· «ἀναλογισμος» (Reflexion)

ρούμενο μεσο. και δὲν ἀνακλᾶ μόνο τὸ δικό της ἄκρο στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. ἀλλὰ και τὸ ἄκρο τῆς καθολικῆς ἐξουσίας (Gewalt) σ᾽ αὐτὸ τὸ ἴδιο. μετατρεποντας τὴν ἐξουσία. ἡ ὁποια ἀρχικα ὑπαρχει μόνον *αὐτὴ τουτη. σὲ καθ᾽ αὐτὸ ὕπαρξη* καὶ σὲ καθεκαστότητα τῆς συνείδησης. Ἔτσι προκυπτει ὁ νοῦς αὐτῆς τῆς ἐξουσιας (Macht) – τὸ ὁτι εἰναι *ἀπολυτος*[47] *μονάρχης – ἀπόλυτος*. ἡ ὁμιλια τῆς κολακείας ὑψώνει τὴν ἐξουσία στὴν ἀποκαθαρμένη *καθολικότητά* της – ἡ στιγμὴ ὡς προιὸν τῆς ὁμιλιας. τῆς ἀποκαθαρμένης ὡς νοῦς ὕπαρξης εἰναι μια καθαρὴ πλέον ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτὸν – *μοναρχης* ἡ ὁμιλία ἀνεβάζει ἐπισης τὴν *καθεκαστότητα* στὴν κορυφή της [48] αὐτὸ ποὺ ἡ εὐγενοῦς φρονήματος συνείδηση ἀλλοτριώνει ἀπὸ τὸν ἑαυτό της ὡς πρὸς αὐτὴ τὴν [379] πλευρὰ τῆς ἁπλῆς νοητικῆς ἑνότητας. εἰναι τὸ ἀμιγὲς *αὐτὸ τοῦτο τῆς νόησής της*. τὸ ἴδιο τὸ ἐγώ της. Ἀκριβέστερα ἡ ὁμιλια ὑψώνει τὴν καθεκαστότητα. ποὺ ἀλλιῶς εἰναι μόνο κάτι τὸ *δοξαζόμενο*. στὴν ὑπάρχουσα καθαρότητά της. ἐπειδὴ δίνει στὸν μοναρχη τὸ δικό του κύριο[49] *ὄνομα*· γιατὶ μοναχὰ στὸ ὀνομα ἡ *διαφορὰ* τοῦ καθεκαστου ἀτόμου ἀπὸ ὅλους τους ἄλλους δὲν *ἐννοεῖται*. δὲν *δοξάζεται*. ἀλλὰ γίνεται ἐνεργὰ πραγματικὴ ἀπὸ ὅλους [50] στὸ ὄνομα *ἰσχύει* τὸ καθέκαστο ἀτομο ὡς καθαρα καθέκαστο. πλέον ὄχι μόνο στὴν συνείδηση του ἀλλὰ στὴν συνείδηση τῶν παντων Αὐτὸ λοιπὸν δίχως ἄλλο ξεχωρίζει τον μονάρχη ἀπὸ ὅλους. τὸν βγάζει ἔξω τους και τὸν ξεμοναχιαζει στὸ ὄνομα ὑπάρχει ὡς μονάδα (Atom) ἡ ὁποία δὲν μπορεῖ νὰ μεταδωσει τιποτε ἀπὸ τὴν οὐσια της καὶ δὲν ἐχει τ᾽ ὅμοιό της – Αὐτὸ τὸ ὄνομα εἰναι συνεπῶς ἡ ἐνδοανάκλαση. δηλαδη ἡ *ἐνεργὸς πραγματικο-*

---

47 Unumschrankter. απεριοριστος. χωρις φραγμους Χαρακτηριζει ειδικα την χωρὶς φραγμοὺς *ἐξουσια* την ἀπολυταρχια Αναφορα εἰναι η μετατροπη τῆς φεουδαρχιας σὲ απόλυτη μοναρχια

48 Spitze. ποὺ σημαίνει καὶ *ἄκρο. ακραιο σημειο ἄκρον ἄωτον* ἄρα και σημειο μεταστροφῆς Βλ. σ [115/87].

49 «Δικό του κυριο»· Eigen Ἀλλοῦ· «ἴδιον» «προσιδιο» «οικειο» «δικό του»

50 Ἄλλη αναγνωση «η *διακριση* [ ] αλλα την καμνουν ενεργα ολοι»

τητα ποὖχει τὴν καθολικὴ ἐξουσία *στὸν ἑαυτό της* μέσῳ αὐτοῦ ἡ ἐξουσια εἶναι ὁ *μοναρχης* Αὐτός, *ὁ ταδε καθέκαστος* ἔχει ἀντιστροφα ἐπίγνωση *τοῦ ἑαυτοῦ του, τοῦ τάδε καθέκαστου*, ὡς τῆς καθολικῆς ἐξουσίας, γιατὶ οἱ εὐγενεῖς περιστοιχίζουν τὸν θρόνο ὄχι μονον ὡς ἑτοιμοι νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πολιτικὴ ἐξουσία ἀλλ᾽ ὡς *διακοσμητικὰ κομψοτεχνηματα*, καὶ γιατὶ ἀενάως *λένε* σὲ ὅποιον καθεται πάνω του τι *εἶναι* αὐτός

Ἡ γλώσσα τῆς ὕμνησης τους εἶναι μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο ὁ νοῦς ποὺ συνδέει συλλογιστικὰ τὰ δύο ἄκρα μὲς στὴν *πολιτικὴ ἐξουσία τὴν ἴδια*· ἀνακλᾶ τὴν ἀφηρημένη ἐξουσία στὸν ἑαυτό της καὶ τὴν προικίζει μὲ τὴν στιγμὴ τοῦ ἄλλου ἄκρου, τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* ποὺ θέλει καὶ ἀποφασίζει, κι ὡς ἐκ τούτου τὴν καθιστᾶ αὐτοσυνειδητὰ ὑπαρκτή· δηλαδὴ ἔτσι φθάνει ἡ τάδε *καθέκαστη ἐνεργὸς* αὐτοσυνειδησία νὰ *ἔχει βέβαιη ἐπίγνωση*[51] τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς τῆς ἐξουσίας Ἡ ὁμιλία εἶναι τὸ στίγμα τοῦ ἑαυτοῦ ὁπου συνέρρευσαν τὰ πολλὰ στιγματα ἀλλοτριώνοντας τὴν *ἐσωτερικὴ βεβαιότητα* – Ἀλλ᾽ ἀφοῦ ὁ οἰκεῖος αὐτὸς νοῦς τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας συνίσταται στὸ νὰ ἀντλεῖ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα καὶ τροφή του ἀπὸ τὴν θυσία τῆς ἐνέργειας καὶ τῆς νόησης τῆς εὐγενοῦς φρονήματος συνείδησης, ἡ ἐξουσία εἶναι ἡ *ἀποξενωμένη* ἀπ᾽ τὸν ἑαυτό της *αὐθυπόσταση* ἀντὶ τῆς καθολικότητας τοῦ νοεῖν ποὺ ἀλλοτριωσε, ἡ συνείδηση εὐγενοῦς φρονηματος, τὸ ἄκρο τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*, [380] θὰ λαβει τὸ ἄκρο τῆς *ἐνεργοῦ καθολικότητας* ἡ ἐξουσία [279] τοῦ κράτους ἔχει *μεταβεῖ σ᾽* αὐτήν Σ᾽ αὐτὴν πρωτολειτουργεῖ *στ᾽* ἀλήθεια ἡ πολιτικὴ ἐξουσια μεσα *στὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* της ἡ ἐξουσία παύει νὰ εἶναι ἡ *ἀδρανὴς οὐσια*, ὁπως ἐμφανιζόταν στὸ ἄκρο τοῦ ἀφηρημενου αὐτοῦ τουτου εἶναι – Ἰδωμένη *αὐτὴ τούτη ἡ ἀνακλασμενη στὸν ἑαυτό της πολιτικη ἐξουσία*, δηλαδὴ τὸ ὅτι ἡ ἴδια

---

51 *Gewiß zu wissen* Αυτη η επαναληψη τοῦ θεματος wiss- μᾶλλον δεν εἶναι τυχαία· Ὁ μέσος ως ὁμιλια συνδεει τα ἄκρα *μὲ το νὰ σχετίζει τὸ καθένα μὲ αὐτο το ἴδιο* (τὸ «ἀνακλᾶ στὸν εαυτό του») Η *αὐτοσχεσία* τῆς ἐξουσίας εἶναι η *αυτοσυνειδητη* ὕπαρξη τοῦ ἄρχοντα και η *αυτοσχεσια* τοῦ ατομικοῦ ἄρχοντα εἶναι *η αὐτογνωσια τῆς γνωσης* τῆς ἔννοιας τῆς ἐξουσίας

ἐγινε νοῦς. δὲν σημαινει παρὰ μόνον ὁτι ἔγινε *στιγμη* τῆς *αὐτοσυνειδησιας*, ποὺ θα πεῖ ὁτι ὑπαρχει μονον ὡς *ανηρημενη*. Ὁπότε εἶναι ἡ οὐσια ὡς κατι τοῦ ὁποιου τὸ πνεῦμα εἶναι νὰ θυσιαζεται και νὰ ἐγκαταλειπεται, ἤτοι εἶναι ὑπαρκτὴ ὡς *πλοῦτος* – Ἡ πολιτικὴ ἐξουσια ἐνῶ γίνεται ὁλοενα πλοῦτος κατα τὴν ἔννοια συνεχιζει βεβαια να ὑφισταται συναμα ὡς ἐνεργὸς πραγματικοτητα ἔναντι τοῦ πλουτου ὁμως εἶναι μιὰ ἐνεργὸς πραγματικότητα ποὺ ἔννοια της εἶναι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ κινηση μετάβασής της λογω τῆς ὑπηρεσιας καὶ τῆς ἀπόδοσης τιμῶν ποὺ τὴν συγκροτοῦν στὸ ἐνάντιό της, στὴν ἀλλοτρίωση τῆς ἐξουσιας Καθαυτὸς ὁ ἰδιαιτερος *ἑαυτὸς* που εἶναι ἡ βούληση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας μετατρεπεται λοιπόν, λόγω ἀπόρριψης τῆς εὐγενοῦς φρονηματος συνείδησης σὲ αὐτοαλλοτριωνόμενη καθολικότητα, σὲ μιὰ ὁλοσχερὴ καθεκαστότητα καὶ τυχαιότητα, ἕρμαιο κάθε ἰσχυρότερης βουλησης· ὁ,τι τῆς ἀπομενει ἀπὸ *καθολικα* ἀνεγνωρισμένη καὶ μὴ μεταδοσιμη αὐθυπόσταση εἶναι τὸ κενὸ ὄνομα [52]

Ἐνῶ λοιπὸν ἡ συνείδηση μὲ εὐγενὲς φρόνημα ὁρίσθηκε ὡς ἡ σχετιζόμενη μὲ τὴν καθολικὴ ἐξουσία κατὰ *ὅμοιο* τρόπο, ἡ ἀλήθεια της εἶναι πολλῷ μᾶλλον ὁτι, ὁταν ὑπηρετεῖ, κρατᾶ γιὰ δική της τὴν οἰκεία καθ' ἑαυτὴν ὑπαρξη, ὁταν δὲ ἀποποιεῖται στὴν κυριολεξία τὴν προσωπικοτητα της, αἴρει καὶ σπαρασσει ἐνεργὰ την καθολικὴ ὑφιστάμενη οὐσία Ὁ νοῦς της εἶναι ἡ ἀναφορὰ τέλειας ἀνομοιότητας ὁπου, ἀφ' ἑνός, ὅταν ἀποδίδει τιμή, κατακρατεῖ τὴν βούλησή της· ἀφ' ἑτερου ὁταν παραιτεῖται τῆς βούλησής της, ἐν μέρει ἀποξενωνει τὸ ἐσωτερικό της ἀπὸ τὸν ἑαυτό της καὶ γινεται ἡ ὕψιστη ἀνομοιότητα πρὸς ἑαυτόν, ἐν μέρει ὑποτασσει ἔτσι τὴν καθολικη ὑφισταμενη οὐσία στὸν ἑαυτό της και καμνει αὐτην τελείως ἀνόμοια μὲ τὸν ἑαυτό της.[53] – Εἶναι σαφὲς ὅτι ἔτσι ἔχουν ἐξαφανισθεῖ ὁ καθορισμός της ποὺ εἶχε στὴν *χριση* [381]

---

52 Η *κατ ὄνομα* εξουσια εἶναι αυτη τοῦ γερμανοῦ Αυτοκρατορα θυματος τῆς μετατροπῆς καθε μορφῆς εξουσίας σὲ πηγη πλούτου

53 Ανομοια με τὸν ἴδιο τον ἑαυτό της μᾶλλον, παρα ανόμοια με την συνείδηση Τωρα ἔχει μπεῖ ἡ ανομοιότητα στην ὁμοιότητα ὁπότε καταρρεει ἡ διακριση ομοιότητα / ανομοιότητα δηλ εὐγενης / αγενης

ἔναντι αὐτοῦ που λεγόταν ἀχρεια συνειδηση. κι ἄρα αὐτὴ ἐπισης Ἡ τελευταια ἐχει πετύχει τὸν σκοπό της. ἀκριβῶς νὰ ὑπαγαγει τὴν καθολικὴ ἐξουσία στὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι

Ἔτσι ἐμπλουτισμένη ἀπὸ τὴν καθολικη ἐξουσία. ἡ αὐτοσυνειδησία εἶναι ὑπαρκτὴ ὡς ἡ *καθολικὴ εὐεργεσια* ἤτοι εἶναι ὁ *πλοῦτος* ποὺ ὁ ἴδιος ξαναεἶναι ἀντικειμενο γιὰ την συνειδηση Γιατι αὐτὸς εἶναι γι' αὐτὴν τὸ καθόλου ποὺ ναὶ μὲν ὑποταχθηκε ἀλλὰ δὲν ἐχει ἀκόμη ἐπιστρέψει πληρως μεσα στὸν ἑαυτὸ λόγω αὐτῆς τῆς πρώτης ἄρσης – Ὁ *ἑαυτὸς* δὲν ἔχει ἀκομη γι' ἀντικειμενο *τὸν ἑαυτο του ὡς ἑαυτὸ ἀλλα τὴν ἠρμενη καθολικὴ οὐσια* Αφοῦ τὸ ἀντικείμενο μολις προέκυψε. τιθεται ἡ *ἄμεση* σχέση μαζι του τῆς συνείδησης. ἡ ὁποία δὲν ἐξέθεσε ἀρα ἀκόμη τὴν ἀνομοιότητα της μ' αὐτο· πρόκειται γιὰ τὴν συνείδηση μὲ εὐγενὲς φρόνημα ποὺ βαστᾶ τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι της ἀπὸ τὸ ἐπουσιῶδες πιὰ καθόλου. ἄρα ἀναγνωριζει τὸ ἀντικείμενο και εἶναι εὐγνώμων ἔναντι τοῦ εὐεργέτη

[*280*] Ὁ πλοῦτος ἔχει στὸν ἑαυτό του ἤδη τὴν στιγμὴ τοῦ καθ' ἑαυτὸν εἶναι Δὲν εἶναι τὸ δίχως ἑαυτὸ καθόλου τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἢ ἡ ἀφελὴς ἀνόργανη φύση τοῦ νοῦ. ἀλλὰ ἡ ἀνόργανη φύση[54] ἔτσι ὅπως κρατᾶ γερὰ τὸν ἑαυτό της. μὲ τὴν βούληση. ἐναντιον αὐτοῦ ποὺ θέλει νὰ τὴν κυριεύσει δίκην ἀπολαύσεως Καθὼς ὁ πλοῦτος ἔχει ὅμως μόνο τὴν μορφὴ οὐσίας. αὐτὸ τὸ μονόπλευρο καθ' ἑαυτὸν εἶναι. ποὺ δὲν ὑπαρχει *αὐτὸ τοῦτο* ἀλλ' εἶναι μᾶλλον τὸ ἠρμένο αὐτὸ τοῦτο εἶναι ἡ ἄνευ οὐσίας ἐπιστροφὴ τοῦ ἀτόμου στὸν ἑαυτό του ὅταν ἀπολαμβάνει. Ὁ πλοῦτος χρειάζεται ὁ ἴδιος λοιπὸν ζωογόνηση κι ἡ κίνηση ἀνάκλασής του συνίσταται στὸ ὅτι αὐτός. ποὺ ὑπάρχει μόνο καθ' ἑαυτόν. γίνεται *αὐτὸ καθ' αὐτὸ εἶναι*. ὁτι αὐτός. ποῦναι ἡ ἠρμένη οὐσια. γίνεται οὐσια· ἔτσι ἀποκτᾶ τὸν δικό του νοῦ στον ἑαυτό του – Μιᾶς κι ἡ μορφὴ αὐτῆς τῆς κίνησης συζητήθηκε προηγουμένως. ἀρκεῖ νὰ ὁρίσουμε ἐδῶ τὸ περιεχόμενό της

Ἡ εὐγενοῦς φρονήματος συνειδηση δεν σχετιζεται λοιπὸν ἐδῶ μὲ τὸ ἀντικειμενο ὡς οὐσία ἐν γένει. ἀλλα αὐτὸ που

---

54 Ἤ «η πολιτικη εξουσια»

εἶναι γι᾽ αὐτην κάτι ξένο εἶναι τὸ ἴδιο τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ἀνευρίσκει* τὸν [382] δικό της ἑαυτὸ ὡς τετοιο ἀποξενωμενο. ὡς ἀντικειμενικὴ παγια ἐνεργὸ πραγματικότητα. που θὰ πρεπει νὰ τὴν παραλαβει ἀπὸ ἑνα ἄλλο παγιο καθ ἑαυτὸν εἶναι Ἀντικειμενό της εἶναι τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι· ἄρα τὸ *δικο της* ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἡ ἴδια εἶναι ἀντικειμενο. εἶναι συναμα ἄμεσα μια ξένη ἐνεργὸς πραγματικοτητα. ἡ ὁποία εἶναι ἑνα οἰκεῖο καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι μιὰ ἰδία βουληση. που σημαίνει ὁτι ἀντικρίζει τὸν ἑαυτο της ὑπὸ τὴν ἐξουσια (Gewalt) μιᾶς ξενης βούλησης. ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξαρτᾶται τὸ ἂν θα θελει νὰ τῆς τὸν παραχωρησει

Η αὐτοσυνειδησια μπορεῖ να καμει ἀφαίρεση ἀπὸ καθε καθεκαστη πλευρά. ἄρα δὲν παύει ἐντὸς τῆς ὁποιας δεσμευτικότητας ἁπτεται τῆς ἑκαστοτε πλευρᾶς. νἄναι ἀναγνωρισμένη καὶ νὰ *ἰσχυει αὐτὴ τούτη* ὡς καθ᾽ ἑαυτην ὑπάρχουσα οὐσία Ἐδῶ ὁμως βλέπει ὅτι εἶναι ἐκτὸς ἑαυτῆς και ανήκει σὲ ἄλλον ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς καθαρῆς ἰδιαίτατης της *ἐνεργοῦ πραγματικοτητας*. τοῦ ἐγω της. βλέπει τὴν *προσωπικότητά* της ὡς τέτοια νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν τυχαια προσωπικότητα ἄλλου. ἀπὸ τὸ τυχαῖο τῆς στιγμῆς. καποιας αὐθαιρεσίας ἢ κατὰ τἄλλα τῆς πιὸ ἀδιάφορης περίστασης – Στὴν κατάσταση δικαίου. ὁ.τι ἐξουσιάζει ἡ ἀντικειμενώδης οὐσία ἐμφανίζεται ὡς *τυχαῖο περιεχόμενο* ἀπὸ τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ γίνει ἀφαίρεση. ὁπότε ἡ ἐξουσία δὲν θίγει τὸν *ἑαυτὸ ὡς τέτοιο*. ἀλλ᾽ αὐτὸς ἴσα ἴσα ἀναγνωρίζεται. Ἐνῶ ἐδῶ αὐτὸς βλεπει ὁτι ἡ βεβαιότητά του γιὰ τὸν ἑαυτό του εἶναι ὡς τέτοια ὁ.τι πιὸ ἐπουσιῶδες. ἡ καθαρη προσωπικότητα τὸ ἀπόλυτα ἀπρόσωπο. Τὸ πνεῦμα τῆς εὐγνωμοσυνης του εἶναι ἄρα τὸ συναίσθημα τόσο αὐτῆς τῆς βαθύτατης ἀποστροφῆς ὁσο καὶ τῆς βαθυτερης ἐξέγερσης.[55] Ἐφ᾽ ὁσον τὸ καθαρὸ ἐγὼ

---

55 Tiefste Emporung Πρβλ την αντιστοιχη εξέγερση (hochste Empörung) στην *Ηθικότητα* (σ [490/359]) που ἐδῶ αντιστοιχει ακριβέστερα στὸ τριτο μέρος τῆς *Παιδειας*. αφιερωμένο στην Γαλλικη Επαναστση. Η λ Emporung δηλώνει καὶ την *εξέγερση* και την *αγανάκτηση* -ἀλλὰ ἡ πρωτη σημασια καλυπτει εν μερει καὶ την δεύτερη στὰ ἑλληνικα Επιπλεον ὁ Ἑ προσθέτει συχνὰ τὸ προσδιορισμὸ *εσωτερικη* ὁπότε οὔτε στα ἑλλ προκυπτει αμφισημια

τὸ ἰδιο ἐποπτευει τὸν ἑαυτο του ἐκτὸς ἑαυτοῦ καὶ κατασπαραγμένο σ᾽ αὐτὸ τὸν σπαραγμὸ ὁ,τι ἔχει συνεχεια καὶ καθολικοτητα, ὁ,τι λεγεται νόμος, ἀγαθὸ καὶ δικαιο, συναμα διαλυεται και καταποντίζεται καθε τι ὁμοιο ἔχει καταλυθεῖ γιατὶ παρισταται ἡ *πλεον καθαρὴ ἀνομοιότητα*, τὸ ἀπολυτα μὴ ουσιῶδες τοῦ ἀπόλυτα οὐσιώδους ἡ ἐκτὸς ἑαυτοῦ ὕπαρξη τῆς καθ᾽ ἑαυτὸν ὕπαρξης τὸ ἴδιο τὸ καθαρὸ ἐγω ἀποσυντιθεται ἀπολυτα

Ἄρα ἐνῶ ὁ πλοῦτος ἐπιστρεφει μὲν σ᾽ αὐτὴ τὴν συνειδηση τὴν ἀντικειμενικότητα τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι καὶ ἡ ἴδια ἡ συνειδηση την ἀναιρεῖ ἡ συνειδηση αὐτὴ δὲν εἶναι μόνο μη τελειωμενη κατα την ἔννοιά της, [*281*] ὁπως ἡ προηγουμενη [383] ἀνακλαση, ἀλλα εἶναι κατ᾽ αὐτὴ τὴν ἴδια ἀνικανοποίητη ἡ ἀνακλαση ἀφοῦ ὁ ἑαυτὸς παραλαμβάνει τὸν ἑαυτό του ὡς κάτι ἀντικειμενῶδες, εἶναι ἄμεση ἀντίφαση τεθειμένη στὸ καθαρὸ ἐγώ Καθὸ ἑαυτός, τὸ ἐγὼ ὑπερεχει ὁμως συναμα ἄμεσα τῆς ἀντίφασης αὐτῆς, εἶναι ἡ ἀπόλυτη ἐλαστικότητα ποὺ αἴρει πάλι αὐτὴ τὴν ἄρση τοῦ ἑαυτοῦ, ἀποστρέφεται τὴν ἀποστροφὴ αὐτή, τὴν μετατροπὴ τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι του σὲ κάτι ξένο γι᾽ αὐτό, ἐξεγείρεται ἐναντίον αὐτῆς τῆς παραλαβῆς τοῦ ἑαυτοῦ του, ὑπάρχει, κατὰ τὴν ἴδια τὴν *παραλαβη, καθ᾽ἑαυτό*

Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ ἀναφορα αὐτῆς τῆς συνειδησης συνδέεται μὲ τοῦτο τὸν ἀπόλυτο σπαραγμό, στὸν νοῦ της ἐκπίπτει ἡ διαφορὰ τοῦ νὰ ὁρίζεται ὡς εὐγενοῦς φρονήματος ἔναντι τῆς *ἀχρείας*, κι οἱ δυο εἶναι τὸ ἴδιο – Ἡ νοοτροπία τοῦ εὐεργετοῦντος πλούτου εἶναι ἐπιπλέον διακρίσιμη ἀπὸ τὴν νοοτροπία τῆς παραλαμβάνουσας τὴν εὐεργεσία συνειδησης, καὶ πρέπει νὰ ἐξετασθεῖ ἰδιαιτέρως – Αὐτὸς ἦταν τὸ ἄνευ οὐσίας καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι, ἡ ἀποποιημένη οὐσια Μεσω τῆς μεταδοσής του, ὅμως γίνεται τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ἔχοντας ἐκπληρώσει τὸν προορισμό[56] του νὰ θυσιασθεῖ, αἴρει τὴν καθεκαστότητα τῆς μονο δι᾽ ἑαυτὸν[57] ἀπόλαυσης κι ὡς ἀνηρημένη καθεκαστότητα εἶναι καθολικότητα – Ἐκεῖνο ποὺ αὐτὸς

56 Bestimmung Αλλοῦ. «προσδιορισμός»
57 Für sich Αλλοῦ «καθ᾽ εαυτόν»

μεταδιδει, που δινει σὲ ἄλλους, εἶναι τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* Δὲν παραδιδεται ὁμως σὰν μιὰ φυση χωρις ἑαυτο, σὰν τὸν αφελῶς ἐγκαταλειπόμενο ὁρο τῆς ζωῆς ἀλλα ὡς αὐτοσυνειδητη ὀντότητα που ἀντιμετωπιζει τὸν ἑαυτό της ὡς τὸν ἑαυτό της [58] Δεν εἶναι ἡ ἀνοργανη ἰσχὺς τοῦ στοιχειου που ἡ παραλαμβανουσα συνείδηση ξερει ὁτι εἶναι παροδικη στὸν ἑαυτο της, ἀλλὰ ἡ ἰσχυς επὶ τοῦ ἑαυτοῦ, που ξερει ὁτι εἶναι *ἀνεξαρτητη* και *αὐθαιρετη* ἐνῶ ἔχει συναμα ἐπίγνωση ὅτι αὐτὸ ποὺ χορηγεῖ εἶναι ὁ ἑαυτὸς ἀλλου – Ὁ πλοῦτος μοιραζεται ἀρα τὴν ἀποστροφη μὲ τὸν πελατη, ἀλλὰ στὴν θεση τῆς ἐξέγερσης ἔχει ὑπεροψια Γιατι ἀπὸ τὴν μια ὁπως ὁ πελατης ἐχει ἐπίγνωση τοῦ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* ὡς τυχαιου *πραγματος* πλὴν ὁ ἴδιος εἶναι αὐτὴ ἡ τυχαιότητα ὑπὸ τὴν ἐξουσια τῆς ὁποίας τελεῖ ἡ προσωπικότητα Σ' αὐτὴ τὴν ὑπεροψία, ποὺ νομιζει ὅτι μ' ἕνα γεῦμα ἀπέκτησε τὸ ἴδιο τὸ ξένο ἐγὼ καὶ κερδισε ἔτσι [384] τὴν ὑποταγὴ τῆς ἐνδότατης οὐσίας του σ' αὐτήν, ὁ πλοῦτος παραβλεπει τὴν ἐσωτερικὴ ἐξέγερση τοῦ ἄλλου παραβλέπει τὴν πλήρη ἀποτίναξη ὁλων τῶν δεσμῶν, αὐτὸ τὸν καθαρὸ σπαραγμό, γιὰ τὸν ὁποῖο, ἅπαξ κι ἡ *ὁμοιοτητα πρὸς ἑαυτὸν* τοῦ καθ' ἑαυτὸν εἶναι τοὔχει προκύψει δίχως ἄλλο ἀνόμοια, κάθε τι ὁμοιο, κάθε ὑπόσταση κατασπαρασσεται, κι ἡ ἴδια κατασπαράσσει κατ' ἐξοχὴν τὴν γνώμη καὶ ἄποψη τοῦ εὐεργέτη Ὁ πλοῦτος στεκεται ἀμέσως πρὸ τῆς ἐνδότατης ἀβύσσου αὐτῆς, πρὸ τοῦ ἀπύθμενου αὐτοῦ βαραθρου, ὁπου κάθε στήριγμα καὶ ὑφιστάμενη οὐσία ἐχουν χαθεῖ· καὶ σ' αὐτὸ τὸ βάραθρο δὲν βλέπει παρὰ ἕνα κοινὸ πράγμα, ἕνα παιγνιδι τῶν θυμικῶν μεταπτώσεών του, ἕνα τυχερὸ τῆς αὐθαιρεσιας του· ὁ νοῦς του συνίσταται στὸ νἄναι ἡ ὁλωσδιόλου ἄνευ οὐσίας δοξασία, ἡ ἐγκαταλελειμένη ἀπὸ τὸν νοῦ ἐπιφάνεια.

[*282*] Ὅπως ἡ αὐτοσυνειδησία εἶχε τὴν ὁμιλια της ἔναντι τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, δηλαδὴ ὁ νοῦς ἀνεκυπτε ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ ἄκρα ὡς ἐνεργὰ πραγματικὸς μέσος, ἡ αὐτοσυνειδησία ἔχει καὶ ἔναντι τοῦ πλούτου ὁμιλια, ἀκόμη περισσότε-

---

58 Ἄλλη ανάγνωση «που κρατιέται καθ εαυτην» (sich fur sich haltend)

ρο ἔχει ὁμως ἡ ἐξεγερση της τὴν ὁμιλία της Ἡ πρώτη, ἡ ὁποια δίνει στον πλοῦτο συνειδηση τῆς ουσιοτητας του και ἔτσι τὸν κυριεύει εἶναι ὁμοίως ἡ γλωσσα τῆς κολακείας, ἀλλὰ τῆς μη εὐγενοῦς – γιατι αυτὸ που ἐκφερει ὡς οὐσια τὸ ξερει ὡς ἀποποιημενη, ὡς μὴ ὑπαρχουσα *καθ' ἑαυτὴν* οὐσια Ἀλλα ἡ ὁμιλια τῆς κολακειας, ὁπως μνημονευθηκε πριν εἶναι ὁ ακομη μονομερης νοῦς Γιατι οἱ στιγμές του εἶναι βέβαια ὁ *ἑαυτος*, ποὺ ἡ παιδεια τῆς ὑπηρεσιας τὸν ἔχει ἀποκαθαρει μεχρι νὰ τὸν καταστησει ἀμιγῶς ὑπαρκτο, καὶ ἡ *αὐτὴ τούτη ὕπαρξη* τῆς ἐξουσιας Μόνο που ἡ καθαρὴ ἔννοια ὁπου ὁ ἁπλὸς *ἑαυτὸς* καὶ τὸ *αὐτὸ τοῦτο*, ἐκεῖνο τὸ καθαρὸ ἐγω καὶ τουτη ἡ καθαρὴ οὐσια ἢ νόηση, εἶναι τὸ ἴδιο – αὐτὴ ἡ ἑνότητα τῶν δύο πλευρῶν ἀναμεσα στὶς ὁποῖες συμβαινει ἡ ἀλληλεπίδραση, δὲν ἐνυπαρχει στὴν συνειδηση αὐτῆς τῆς ὁμιλίας τὸ ἀντικείμενο εἶναι γι' αὐτην εἰσέτι τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ἔναντι τοῦ ἑαυτοῦ· δηλαδὴ τὸ *ἀντικειμενο* δὲν τῆς εἶναι συναμα ὁ δικός της *ἑαυτὸς* ὡς τέτοιος – Ἡ ὁμιλια τοῦ σπαραγμοῦ, ὁμως, εἶναι ἡ ὁλοκληρωμενη ὁμιλία καὶ ὁ ἀληθὴς ὑπαρκτὸς νοῦς ὁλου αὐτοῦ τοῦ κόσμου τῆς παιδειας. Αὐτὴ ἡ αὐτοσυνειδησια ὅπου ἀνήκει ἡ ἀποστρεφόμενη τὴν ἀποστροφή της ἐξέγερση, εἶναι [385] ἄμεσα ἡ ἀπόλυτη ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτὸν μεσα στὸν ἀπόλυτο σπαραγμό, ἡ καθαρὴ μεσολαβηση τῆς καθαρῆς αὐτοσυνειδησίας μὲ τὸν ἑαυτό της Εἶναι ἡ ὁμοιότητα τῆς ταυτολογικῆς χρισης ὁπου μία καὶ ἡ αὐτὴ προσωπικότητα εἶναι τόσο ὑποκειμενο ὁσο καὶ κατηγορούμενο. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ταυτολογικὴ χριση εἶναι συνάμα ἡ ἄπειρη [59] γιατι τουτη ἡ προσωπικότητα εἶναι ἀπόλυτα διχασμένη, ἐνῶ ὑποκείμενο καὶ κατηγορουμενο εἶναι διχως ἄλλο *ἀδιαφορα ὄντα*, ποὺ τὸ ἕνα δὲν ἀφορᾶ σὲ τίποτα τὸ ἄλλο, χωρις ἀναγκαία ἑνότητα, τόσο μάλιστα ποὺ τὸ καθένα εἶναι ἡ δύναμη (Macht) μιᾶς οἰκείας προσωπικότητας Τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* ἔχει γι' ἀντικείμενο *τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι*

---

59 Η ἄπειρη κριση (βλ σ [260/*191*]) συνδεει δυο ἄσχετα πραγματα (ὁ νοῦς δὲν εἶναι πρασινος) ἄρα απολήγει στην σχέση τοῦ καθε ἄκρου μὲ τὸν εαυτό του (ταυτολογικη κριση) μόλις φανει ὁ παραλογισμος της (ὁ νοῦς εἶναι νοῦς τὸ πρασινο εἶναι πράσινο βλ *W* 6 324-326 *GW* 12, 69-70 κ *Enz* § 173) Εδῶ μάλιστα τα ἄσχετα ἄκρα εἶναι καθ αὐτὰ τὸ ἴδιο

του. ὡς κατι ὁπωσδήποτε ἄλλο και συναμα ἐξ ἰσου ἄμεσα ὡς *τὸν ἑαυτο του* – τὸν ἑαυτό του ὡς ἄλλον. ὀχι πως αὐτὸς ὁ ἄλλος ἔχει ταχα ἄλλο περιεχομενο ἀλλα τὸ περιεχομενο εἶναι ὁ ἴδιος ἑαυτὸς ὑπὸ μορφὴν ἀπόλυτης ἀντιθεσης κι ἐντελῶς προσιδιας ἀδιαφορης υπαρξης – Ἄρα ὑπαρχει ἐδῶ ὁ νοῦς αὐτοῦ τοῦ πραγματικοῦ κοσμου τῆς παιδειας *συνειδητὸς* τοῦ ἑαυτοῦ του. ὁπως εἶναι στ ἀλήθεια. και τῆς *ἔννοιας* του

Αὐτὸς ὁ νοῦς εἶναι ἡ ἀπόλυτη καὶ καθολικὴ διαστροφὴ καὶ αποξενωση τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας και τῆς σκεψης ἡ *καθαρὴ παιδεια* Ἐκεῖνο ποὺ μαθαινει κανεις ἀπὸ την ἐμπειρια σ᾽ αὐτὸ τὸν κοσμο εἶναι ὁτι οὔτε οἱ *ἐνεργεῖς ὀντότητες* ἐξουσια (Macht) καὶ πλοῦτος αληθευουν. οὔτε οἱ ὁρισμένες ἔννοιες τους ἀγαθὸ και φαῦλο. ἢ ἡ συνειδηση ἀγαθοῦ και φαύλου. ἡ εὐγενοῦς φρονήματος καὶ ἡ ἀχρεια· ἴσα ἴσα ὁλες αὐτὲς οἱ στιγμὲς ἀναστρεφονται μᾶλλον ἡ μια στὴν ἄλλη κι ἡ κάθε μιὰ εἶναι τὸ ἐνάντιο τοῦ ἑαυτοῦ της – Ἡ καθολικὴ ἐξουσια. ποὺ εἶναι ἡ *ὑφιστάμενη οὐσια* ἐφ᾽ ὁσον. διὰ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀτομικότητας,[60] καταληγει σὲ οἰκεια νοητικότητα. παραλαμβάνει τὸν δικό της ἑαυτὸ μόνον ὡς τὸ ἐπ᾽ αὐτῆς ὄνομα. ἐφ᾽ ὁσον δὲ εἶναι *ἐνεργὸς* ἰσχὺς (Macht). [*283*] εἶναι μᾶλλον ἡ ἀνισχυρη οὐσία ποὺ αὐτοθυσιαζεται – Αὐτὴ ἡ ἀποποιημένη. ἄνευ ἑαυτοῦ οὐσια. ἤτοι ὁ πραγμοποιημενος ἑαυτός. εἶναι. ὁμως. πολλῶ μᾶλλον ἡ ἐπιστροφὴ τῆς οὐσίας στὸν ἑαυτό της εἶναι τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* ποὺ *εἶναι καθ᾽ ἑαυτόν*. ὁ ὑπαρκτὸς νοῦς – Οἱ *σκεψεις* αὐτῶν τῶν *οὐσιῶν*. τοῦ *ἀγαθοῦ* καὶ τοῦ *φαύλου*. ἀναστρέφονται ἐπισης σ᾽ αὐτὴ τὴν κίνηση· ὅ.τι ὁρίσθηκε ὡς ἀγαθὸ εἶναι φαῦλο· ὅ τι ὁρίσθηκε ὡς [386] φαῦλο. ἀγαθό Ἔχοντας ἡ συνείδηση κάθε μιᾶς αὐτῶν τῶν στιγμῶν χριθεῖ ὡς συνείδηση εὐγενοῦς φρονήματος καὶ ἀχρεία. αὐτὲς ἐδῶ εἶναι ὡς πρὸς τὴν ἀλήθεια τους μᾶλλον ἐξ ἴσου τὸ ἀνάστροφο τοῦ τί ἦσαν. ὑποτίθεται αὐτοι οἱ προσδιορισμοί ἡ εὐγενοῦς φρονήματος εἶναι τόσο ἀχρεία καὶ ἄξια ἀποστροφῆς. ὁσο ἡ ἀποστροφὴ μεταπίπτει στὴν εὐγενεια τῆς πλέον πεπαιδευμένης ἐλευθερίας τῆς αὐτοσυνειδησίας – Ὅλα τυπικὰ ἰδωμένα. εἶναι ἐπίσης *πρὸς τὰ ἔξω*

60 Βλ σ [229/*168*]

τὸ ἀνάστροφο τοῦ τι εἶναι κατὰ *τὸν ἑαυτο τους* και δὲν εἶναι στ᾽ ἀλήθεια ὁ,τι εἶναι καθ᾽ ἑαυτα παρὰ ἀλλα ἀπ᾽ ὁ,τι θελουν νὰ εἶναι, τὸ ὑπαρχω καθ᾽ ἑαυτὸν μᾶλλον ἀπωλεια ἑαυτοῦ και ἡ αὐτοαποξενωση μᾶλλον αυτοσυντήρηση. – Ἐκεῖνο που ὑπαρχει εἶναι λοιπον ὅτι ὅλες οἱ στιγμες ἐξασκοῦν καθολικὴ δικαιοσυνη ἡ μια ἐναντι τῆς ἄλλης,[61] ἡ καθε μιὰ τοσο ἀποξενώνεται στὸν ἰδιο τὸν ἑαυτο της ὁσο ἐντυπωνεται στὸ ἐναντιό της,[62] και κατ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο τὸ διαστρεφει – Ὁ ἀληθὴς νοῦς, ὁμως, εἶναι αὐτη ἀκριβῶς ἡ ἑνοτητα τῶν απολυτα χωρισμένων καὶ μάλιστα γίνεται ὑπαρκτὸς ἀκριβῶς δια τῆς *ἐλεύθερης ἐνεργοῦ πραγματικοτητας* αὐτῶν τῶν *ἄνευ ἑαυτοῦ* ἀκρων, ὡς ὁ μεσος τους Ὕπαρξη του εἶναι τὸ καθολικὸ *ὁμιλεῖν* και κατασπαράσσον *κρίνειν* για τὸ ὁποῖο διαλυονται ολες ἐκεῖνες οἱ στιγμὲς ποὺ ἰσχυουν, ὑποτιθεται, ὡς οὐσιες[63] καὶ ἐνεργὰ μέλη τοῦ ὅλου, και τὸ ὁποῖο εἶναι ἐξ ἴσου αὐτὸ τὸ αὐτοδιαλυόμενο παιχνίδι ὡς πρὸς τὸν ἑαυτό του Αὐτὸ τὸ κρίνειν καὶ ὁμιλεῖν εἶναι ἄρα τὸ ἀληθὲς καὶ ἀκατάβλητο, ἐνῶ τὸ ἴδιο ἐπιβάλλεται στὰ παντα· εἶναι *τὸ μόνο* μὲ τὸ ὁποῖο ἔχουμε *στ᾽ ἀλήθεια* νὰ καμουμε στὸν πραγματικὸ αὐτὸ κόσμο. Καθε μέρος τοῦ κόσμου αὐτοῦ φθάνει ἐδῶ στὸ νὰ ἐκφρασθεῖ τὸ πνεῦμα του ἢ νὰ γίνει πνευματωδῶς λόγος γι᾽ αὐτὸ καὶ νὰ λεχθεῖ τί εἶναι. – Ἡ ἔντιμη συνείδηση ἐκλαμβανει κάθε στιγμὴ ὡς μια μόνιμη οὐσιότητα καὶ εἶναι ἡ ἀπαιδευτη ἀπερισκεψία τοῦ να μὴν ἔχει ἐπίγνωση ὅτι ἡ ἴδια κάμνει ἐξ ἴσου τὸ ἀνάποδο Ὅμως ἡ σπαραγμένη συνείδηση εἶναι συνείδηση τῆς ἀναστροφῆς, και μάλιστα τῆς ἀπόλυτης διαστροφῆς κυριαρχεῖ μέσα της ἡ ἔννοια, ἡ ὁποία βαζει μαζὶ τὶς σκέψεις[64] ποὺ γιὰ τὴν ἐντιμότητα ἀπέχουν πολυ μεταξύ τους, ὁπότε ἡ ὁμιλια της εἶναι πνευματώδης.

Τὸ περιεχόμενο τοῦ λόγου ποὺ ἐκφερει ὁ νοῦς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ καὶ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του εἶναι [387] λοιπὸν ἡ διαστροφὴ

---

61 Μια χρηση τῆς «δικαιοσυνης» που φαινεται νὰ απηχει την «δικη» τοῦ Αναξίμανδρου

62 Ἄλλη αναγνωση «φανταζεται τὸν εαυτο της εντὸς τοῦ ενάντιου της»

63 Ἢ στον ενικό

64 Βλ σ [106/81]

ὁλων τῶν ἐννοιῶν καὶ πραγματικοτητων. ἡ καθολικὴ ἐξαπάτηση ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀλλων. καὶ γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ ἀναιδεια νὰ λὲς αὐτὴ την ἐξαπατηση εἶναι ἡ μεγιστη ἀλήθεια Αὐτὸς ὁ λόγος εἶναι τὸ σάλεμα τοῦ μουσικοῦ ποὺ «ἔβαζε μαζὶ καὶ ἀνακάτευε τριάντα σκοπους ἰταλικους. γαλλικούς τραγικους. κωμικους καὶ καθε εἴδους [284] ποτε μὲ μια βαθεια φωνὴ κατεβαινε ὡς τὸν Ἅδη. ποτε ἔκλεινε τὸν λαρυγγα καὶ με φωνη κεφαλῆς ἔσχιζε τὰ ὕψη τοῦ ἀερα. διαδοχικα μανιασμενος. κατευνασμενος. ἐπιτακτικὸς και περιπαικτικος» [65] – Γιὰ τὴν ἥσυχη συνείδηση ποὺ ἐντίμως ἐντοπίζει τὴν μελωδια τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς στὴν ὁμοιότητα τῶν τόνων. ποὺ σημαινει σὲ μια νότα. αὐτὸς ὁ λόγος ἀκουγεται σὰν «ἑνα παραλήρημα σοφιας και παράκρουσης ἑνα συνονθυλευμα τόσης ὀξύνοιας ὁσης και ποταπότητας. ἰδεῶν τόσο ὀρθῶν ὅσο καὶ ψευδῶν. τόσο πλήρους διαστροφῆς[66] τοῦ αἰσθήματος. αἴσχους ἄνευ περαιτέρω. ὁσο ἄψογης εἰλικρίνειας κι ἀλήθειας δὲν θ᾽ ἀρνηθεῖ νὰ ἐπιδοθεῖ σὲ ὅλους αὐτους τοὺς τόνους και ν᾽ ἀνεβοκατέβει ὁλη τὴν κλιμακα τῶν συναισθημάτων ἀπὸ τὴν βαθύτατη περιφρόνηση κι ἀποστροφὴ ὡς τὸν μέγιστο θαυμασμὸ καὶ συγκίνηση στὰ τελευταῖα θἄχει ἀναμιχθεῖ ἕνα στοιχεῖο γελοιότητας ποὺ τὰ ἀλλοιώνει».[67] τὰ πρῶτα θὰ ἐνέχουν στὴν ἴδια τὴν εἰλικρινειά τους ἕνα στοιχεῖο συμφιλίωσης. στὸ συνταρακτικὸ βάθος τους τὸ παντοδύναμο ἐκεῖνο στοιχεῖο (Zug) που δίνει νοῦ στὸν ἑαυτό του

Ἂν. ἀπέναντι στὸν λόγο ποὺ ἐκφερει αὐτὴ ἡ σαφὴς γιὰ τὸν ἑαυτό της συγχυση. ἐξετάσουμε τὸν λόγο ἐκεινης τῆς *ἁπλῆς συνείδησης* τοῦ ἀληθοῦς καὶ ἀγαθοῦ. θα ποῦμε ὁτι αὐτός. ἀντιθετα μὲ τὴν εἰλικρινὴ κι ἔχουσα συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ της εὐγλωττία τοῦ νοῦ τῆς παιδείας. μπορεῖ νὰ εἶναι μόνο μονοσυλλαβος γιατὶ ἡ συνείδηση αὐτη δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ τιποτα σ᾽ αὐτὸ τὸν νοῦ ποὺ νὰ μὴν τὸ ξέρει καὶ νὰ μὴν τὸ

---

65 Diderot. *Le neveu de Rameau* ὅ π.. σ 106 Goethe *Rameau's Neffe* ο π. σ 286 (ακολουθῶ κυριως τὴν γερμανικη απόδοση) πρβλ μτφ ὅ π σ 93-94 ὁ Ε παραλειπει μιαμιση αραδα

66 Verkehrtheit Η γαλλικὴ λ. εἶναι Perversité

67 Diderot ὅ π σύνθεση ἀπὸ τὶς σ 50-51 καὶ 107 βλ Goethe *ὅ π* σ 77 290 πρβλ μτφ *ὅ π* σ 32 95

λέει ὁ ἰδιος Ἂν ὑπερβεῖ τὸν μονοσυλλαβισμό της. λεει συνεπῶς τὰ ἴδια που ἐκφερει αὐτός. ἀλλ᾽ ἀπὸ κοντα καμνει συν τοῖς ἄλλοις κατι τρελλο. νομίζει ὅτι λεει κάτι νεο καὶ διαφορετικο [388] Οι ἴδιες οἱ συλλαβες της. *αἰσχρο ἀχρεῖο*. εἶναι ἤδη αὐτη ἡ τρελλα. γιατι ὁ νοῦς τις λεει ἀπὸ μόνος του [68] Μιᾶς και αὐτὸς ὁ νοῦς στὸν ἐκφερόμενό του λόγο διαστρεφει ὁ,τι ἐχει ἑνιαῖο τονο γιατι αὐτὸ τὸ ὁμοιο ἑαυτοῦ εἶναι μονο μιὰ ἀφαιρεση ἐνῶ στην ἐνεργὸ πραγματικοτητα του εἶναι ἡ διαστροφὴ αὐτὴ τουτη.[69] ὁταν. σ᾽ ἀντιθεση μ᾽ αὐτό ἡ εὐθεια χωρὶς περιστροφὲς[70] συνείδηση παιρνει ὑπὸ την προστασια της τὸ ἀγαθὸ και εὐγενες –πάει νὰ πεῖ ὅ,τι κρατιέται ὁμοιο μέσα στὴν ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσή του– μὲ τὸν μοναδικὸ ἐν προκειμένω δυνατὸ τρόπο –λέγοντας συγκεκριμένα ὅτι αὐτὸ δὲν χάνει την *ἀξία* του ἁπαξ και *συνδεεται* μὲ τὸ φαῦλο ἢ *ἀναμιγνυεται* μαζί του· γιατι, λέει, αὐτὸ εἶναι ὁ *ὁρος* του κι ἡ *ἀναγκαιότητά* του, καὶ σ᾽ αὐτὸ συνισταται ἡ *σοφία* τῆς φυσης– τότε αὐτὴ ἡ συνειδηση, ἐνῶ νόμιζε ὁτι ἐκφέρει ἀντίλογο, ἔχει ἔτσι μόνο συνοψισει τὸ περιεχομενο τοῦ λόγου τοῦ νοῦ μ᾽ ἑναν τετριμμένο τρόπο, ποὺ νομίζει ἀπερίσκεπτα πὼς ὁταν ἡ συνείδηση ἀναδεικνύει τὸ *ἐνάντιο* τοῦ εὐγενοῦς καὶ ἀγαθοῦ σὲ *ὅρο* καὶ *ἀναγκαιοτητα* τοῦ εὐγενοῦς καὶ ἀγαθοῦ λεει κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ ὁτι το ὀνομαζομενο εὐγενὲς και ἀγαθὸ εἶναι στὴν οὐσία του τὸ ἀνάποδο τοῦ ἑαυτοῦ του, ὁπως ἀντιστροφα τὸ φαῦλο εἶναι τὸ ἄριστο (das Vortreffliche)

Ἂν ἡ ἁπλὴ συνειδηση ἀντικαταστήσει αὐτὴ την μὴ νοητικὴ *σκέψη* μὲ τὴν *ἐνεργὸ πραγματικότητα* τοῦ ἀριστου, ἐπικαλούμενη τὸ *παράδειγμα* μιᾶς πλασματικῆς [285] περιπτωσης ἢ καὶ ἑνὸς ἀληθινοῦ ἀνεκδότου, καὶ ἔτσι δειξει ὁτι αὐτὸ δὲν εἶναι κενὸ ὀνομα ἀλλὰ *ὑπαρχει*, απέναντι ὑπαρχει ἡ *καθολικὴ* ἐνεργὸς πραγματικότητα τῆς ἀνεστραμμενης ἐνεργειας ὅλου τοῦ πραγματικοῦ κόσμου ὅπου το παράδειγμα ἐκεῖνο ἀποτελεῖ ἄρα κατι τὸ τελειως μεμονωμένο.[71] μιὰ

---

68 Ἡ «περι τοῦ εαυτοῦ του»

69 Ἡ. «στὸν ἑαυτό του»

70 «Εὐθεια, χωρις περιστροφες» gerade

71 Vereinzeltes Αλλοῦ· «ἐξατομικευμένο»

espèce·[72] τὸ νὰ παρουσιαζεις τὴν ὑπαρξη τοῦ ἀγαθοῦ καὶ εὐγενοῦς σὰν ἕνα μοναδικὸ ἀνεκδοτο, εἴτε πλασματικὸ εἴτε ἀληθές εἶναι δὲ ὁ,τι πιὸ πικρὸ μπορεῖ νὰ εἰπωθεῖ γι' αὐτό – Ἂν τελος ἡ ἁπλη συνείδηση ἀπαιτησει νὰ διαλυθεῖ ὁλος αὐτὸς ὁ κόσμος τῆς διαστροφῆς, δὲν μπορεῖ ν' ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸ ἄτομο ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ αὐτόν, γιατὶ ὁ κόσμος εἶναι ὁρος ὕπαρξης τοῦ Διογένη μέσα στὸ βαρέλι τὸ ν' ἀπαιτεῖς δὲ κάτι ἀπὸ το ἄτομο εἶναι ἀκριβῶς ὅ,τι λογίζεται ὡς φαῦλο ἀκριβῶς ἡ μέριμνα *για τὸν ἑαυτό σου ὡς καθέκαστον*. Ἐνῶ ἂν ἀπευθύνεται στὴν καθολικὴ *ἀτομικότητα*, ἡ ἀπαίτηση τῆς ἀπομάκρυνσης αὐτῆς [389] δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει τὸ νόημα ὁτι ὁ ὀρθὸς λόγος παραιτεῖται πάλι τῆς νοητικῆς πεπαιδευμένης συνείδησης στὴν ὁποία ἔφθασε, ὅτι βυθίζει τὸν ἐξαπλωμένο πλοῦτο τῶν στιγμῶν του πάλι στὴν ἁπλότητα τῆς φυσικῆς καρδιᾶς[73] καὶ ξανακυλάει στὴν ἀγριότητα καὶ κοντὰ στὴν ζωώδη συνείδηση, ποὺ λέγεται φύση ἢ καὶ ἀθωότητα·[74] ἀλλ' ἡ ἀπαίτηση αὐτῆς τῆς διάλυσης μπορεῖ μόνο ν' ἀπευθύνεται στὸν ἴδιο τὸν *νοῦ* τῆς παιδείας, ὥστε νὰ ἐπιστρέψει ὡς *νοῦς* ἀπὸ τὴν σύγχυσή του στὸν ἑαυτό του καὶ νὰ κατακτήσει μιὰν ἀκόμη ἀνώτερη συνείδηση

Στὴν πραγματικότητα ὅμως, ὁ νοῦς αὐτὸ τὸ ἔχει ἤδη ἐπιτελέσει στὸν ἑαυτό του Ὁ αὐτοσυνειδητὸς καὶ ἐκφερόμενος σπαραγμὸς τῆς συνείδησης εἶναι ὁ σαρκασμὸς ποὺ περιγελᾶ τὴν ὑπαρξη ὁπως τὴν σύγχυση τοῦ ὅλου καὶ τὸν ἑαυτό του συναμα εἶναι ὁ ἀπόηχος, ποὺ ἀκούγεται ἀκόμη, ὅλης αὐτῆς τῆς σύγχυσης – Ἡ ματαιότητα αὐτη, ποὺ ἀκούει τὸν ἑαυτό της τῆς κάθε ἐνεργοῦ πραγματικότητας καὶ ὁρισμένης ἐννοιας, εἶναι ἡ ἑξῆς διπλὴ ἀνάκλαση τοῦ πραγματικοῦ κόσμου στὸν ἑαυτο του πότε ἀνάκλαση στὸν *τάδε ἑαυτὸ* τῆς συνειδησης, ὡς τὸν *τάδε*, πότε ἀνάκλαση στὴν καθαρὴ *καθολικοτητα* της δηλαδὴ στὴν νόηση Ἀπὸ τὴν πρώτη πλευρα ὁ

---

72. Βλ σ [364 365/268] Ἐδω η γαλλ ἔκφραση εἶναι cas d espèce «μια εἰδικη περ πτωση»

73 Βλ παραπανω κεφ Γ(ΑΑ) Β b Ολος ὁ νοῦς ανηκει λοιπὸν στὸ αναπτυγμα τοῦ λόγου.

74. Διορθωση στίξης Moldenhauer-Michel «η ὁποια φυση λεγεται και αθωότητα»

νοῦς ποὺ ἔχει ἔλθει στὸν ἑαυτό του βυθίζει τὸ βλέμμα στὸν κοσμο τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας καὶ συνεχιζει νὰ τὸν ἔχει γιὰ σκοπὸ καὶ ἄμεσο περιεχόμενό του ἀπὸ τὴν ἀλλη ὁμως, τὸ βλέμμα του εἶναι στραμμένο ἐν μέρει μόνο μεσα του καὶ ἀρνητικὰ πρὸς αὐτόν, ἐν μερει δέ ἀπόκοσμα πρὸς τὸν οὐρανό, μὲ ἀντικείμενό του τὸ ἐπεκεινα τοῦ κόσμου αὐτοῦ

Στὴν πρώτη πλευρά, αὐτὴ τῆς ἐπιστροφῆς στὸν ἑαυτό, ἡ *ματαιότητα* ὅλων τῶν *πραγμάτων* εἶναι ἡ *οἰκεία ματαιότητα* τοῦ ἑαυτοῦ, ὁ ἑαυτὸς *εἶναι* μάταιος Εἶναι ὁ ἑαυτὸς ποὺ ὑπάρχει καθ' ἑαυτόν ποὺ ξέρει ὄχι μόνο ὅλα νὰ τὰ ἐπικρίνει καὶ νὰ τὰ κουτσομπολεύει, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκφράζει μὲ πνεῦμα τὶς σταθερὲς οὐσίες τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας καθὼς καὶ τοὺς τιθέμενους ἀπὸ τὴν κρίση πάγιους προσδιορισμοὺς ὡς πρὸς τὴν *ἀντίφασή* τους, αὐτὴ ὄντας ἡ ἀλήθεια τους – Ἀπὸ ἄποψη μορφῆς, ὁ ἑαυτὸς αὐτὸς ἔχει ἐπίγνωση τῶν πάντων ὡς ἀποξενωμένων ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους· τοῦ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* ὡς χωριστοῦ ἀπὸ τὸ *αὐτὸ τοῦτο εἶναι*· τοῦ ἐννοουμένου καὶ τοῦ σκοποῦ ὡς χωριστοῦ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια· καὶ τοῦ *εἶναι πρὸς ἄλλον* ὡς χωριστοῦ πάλι ἀπὸ τὰ δύο, τοῦ δεδομένου ὡς χωριστοῦ [390] ἀπὸ τὴν κυριολεκτικὴ γνώμη, τὸ ἀληθινὸ θέμα καὶ τὴν ἀπόβλεψη – Ξέρει λοιπὸν νὰ ἐκφράζει σωστα κάθε [*286*] στιγμὴ ἔναντι τῆς ἄλλης, γενικὰ τὴν διαστροφὴ ὁλων ξέρει καλύτερα τί εἶναι ἡ κάθε μιὰ παρὰ τί εἶναι ὁ ἴδιος, ὅπως κι ἂν ὁρίζεται [75] Ἀφοῦ ἔχει ὑπ' ὄψη του τὸ οὐσιακὸ ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ *ἀνενοποίητου* καὶ τῆς *σύγκρουσης*, τὴν ὁποία ἐνοποιεῖ μεσα του, ὄχι ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτῆς τῆς ἑνοποίησης,[76] εἶναι πολυ ἐπιδέξιος στὸ νὰ *κρίνει* τὸ οὐσιακό ἐχει χασει ὅμως τὴν ἱκανοτητα να τὸ *συλλαμβάνει* – Αὐτὴ ἡ

---

75 Es weiß besser was jedes ist als es ist es sei bestimmt wie es wolle, τὸ ὁποῖο διαβαζω ως: als [was] es ist Αναγνωσεις χωρὶς διορθωση «ἡ ἐπιγνωσή του κάθε μιᾶς εἶναι καλύτερη ἀπὸ την ὕπαρξή του, ὅπως κι ἂν ὁρίζεται»· «ἡ ἐπίγνωσή του κάθε μιᾶς εἶναι καλύτερη απὸ τὴν ὕπαρξη τῆς τελευταίας ὅπως κι ἂν ὁρίζεται αὐτή». – Βλ. ἑπόμενη φραση. Ο ἑαυτὸς δὲν κατανοεῖ την ενοτητα τῶν αντιθέτων ενῶ ὁ ἴδιος εἶναι αὐτὴ η ἑνότητα αφοῦ τα συστεγαζει.

76. *Ἀνενοποίητο* Unvereinigkeit (διχονοια, ἔλλειψη ομονοιας) *ἑνοποιῶ* einigen (ενοποιῶ ἑνωνω) ἑνοποίηση Einigkeit (ενότητα ὁμόνοια)

ματαιότητα χρειάζεται ἐν προκειμενῳ τὴν ματαιότητα ὁλων τῶν πραγματων. ὡστε βασει αὐτῶν να προικιζεται ἡ ἰδια με την συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ. ὁποτε τα δημιουργεῖ αὐτα ἡ ἴδια και εἶναι ἡ ψυχη ποὺ τα φερει Ἐξουσια (Macht) και πλοῦτος εἶναι οἱ υψιστοι σκοποι τοῦ μοχθου τοῦ ἑαυτοῦ. ξέρει ὅτι μεσω αὐταπαρνησης καὶ αὐτοθυσιας παιδεύεται στὸ καθόλου. καταληγει νὰ τὸ κατεχει και. κατεχοντας το. ἔχει καθολικὴ ἐγκυροτητα ἐξουσια και πλοῦτος εἶναι οἱ ἐνεργεῖς ἀνεγνωρισμενες δυναμεις (Machte) Ἀλλα καὶ τὸ νὰ ἰσχυει ἔτσι εἶναι μάταιο. καὶ ἀκριβῶς ἐπειδὴ κυριεύει αὐτὲς τὶς δυναμεις. ἐχει ἐπιγνωση αὐτῶν ὡς μὴ αὐτοουσιῶν μᾶλλον τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς τῆς δύναμης που τις ἐξουσιάζει. αὐτῶν δε ὡς ματαιων Τὸ ὁτι ως και κατεχοντάς τες εἶναι ἔτσι ἔξω τους τὸ ἐκθετει στὴν πνευματωδη ὁμιλία. ποὺ εἶναι ἄρα τὸ ὕψιστο ἐνδιαφερον του καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ ὁλου στὴν ὁμιλια ὁ *ταδε* ἑαυτός. ὡς αὐτὸς ὁ ἀμιγης ἑαυτὸς ποὺ δὲν ἀνήκει στοὺς ἐνεργεῖς προσδιορισμοὺς οὔτε στους νοουμενους. γίνεται γιὰ τὸν ἑαυτό του νοητικός ἀληθινα καθολικῆς ἰσχύος Αὐτὸς *εἶναι* ἡ αὐτοσπαρασσομενη φύση ὁλων τῶν ἀναφορῶν καὶ ἡ συνειδητὴ κατασπαραξη τους μόνον ὡς εξεγερμένη αὐτοσυνειδησια ἐχει ὁμως. ἐπιγνωση τοῦ δικοῦ του σπαραγμοῦ καὶ μ᾽ αὐτὴ τὴν ἐπιγνωσή του ἔχει ἄμεσα ὑψωθεῖ ὑπερανω αυτοῦ. Στὴν παραπανω ματαιότητα. καθε περιεχομενο γίνεται κάτι ἀρνητικό. ποὺ δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ συλληφθεῖ θετικά τὸ θετικὸ ἀντικειμενο εἶναι μόνο *τὸ ἴδιο* τὸ *καθαρο ἐγώ*. καὶ ἡ σπαραγμένη συνειδηση εἶναι *στὸν ἑαυτο της* αὐτὴ ἡ καθαρη ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτὸν τῆς ἐνδοεπιστραμμενης αὐτοσυνειδησιας

b Ἡ πίστη καὶ ἡ καθαρὴ διάγνωση

[391] Ἡ νοοτροπια τῆς αὐτοαποξενωσης ἐχει την ὑπαρξη της στὸν κόσμο τῆς παιδειας ἀλλ᾽ ἀφοῦ αὐτὸ τὸ ὅλον ἀποξενωθηκε ἀπὸ τὸν ἑαυτο του ἐπέκεινα αὐτοῦ βρίσκεται ὁ ἐξωπραγματικὸς κόσμος *τῆς καθαρῆς συνείδησης* δηλαδὴ τῆς *νόησης* Περιεχόμενο του εἶναι το καθαρα νοητο. ἀπολυτο

στοιχεῖο του τὸ νοεῖν Ἀφοῦ ἀρχικα τὸ νοεῖν εἶναι δὲ τὸ *στοιχεῖο* αὐτοῦ τοῦ κόσμου. αὐτὲς τὶς σκεψεις ἡ συνείδηση τις *ἔχει* μονον. πλὴν δὲν τὶς *σκεφτεται* ἀκομα. δηλαδὴ δὲν ξερει ὁτι εἶναι σκεψεις ἀλλα κατ᾽ αὐτὴν ὑπαρχουν ὑπὸ μορφὴ *παραστασης* Γιατι ἡ συνειδηση μεταβαίνει ἀπὸ την ἐνεργὸ πραγματικοτητα στην καθαρη συνείδηση. ἀλλα ἡ ἴδια συνεχιζει γενικα να εἶναι μεσα στην σφαιρα και τὸν καθορισμὸ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας Ἡ σπαραγμενη συνειδηση εἶναι [287] *ἡ ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτὸν* τῆς καθαρῆς συνειδησης πρῶτα μόνο *στὸν ἑαυτο της*. κατ᾽ ἐμᾶς. ὄχι κατα τὸν ἑαυτο της Εἶναι λοιπὸν μονον ἡ *ἄμεση* ὀχι ακόμη περατωμενη στὸν ἑαυτό της ἀνύψωση. καὶ ἐχει ἀκόμη μεσα της τὴν ἀντιθετη της ἀρχὴ ποὺ εἶναι ὁρος ὕπαρξής της. χωρὶς νὰ τὴν ἔχει θεσει ὑπὸ τὸν κυριαρχια της διὰ τῆς μεσολαβημενης κινησης Γι᾽ αὐτὸ ἡ οὐσια τῆς *σκέψης* της ἰσχύει γι᾽ αὐτὴν ὡς *οὐσία* ὄχι μόνον ὑπὸ την μορφὴ τοῦ ἀφηρημένου αὐτοῦ τούτου ἀλλὰ μὲ την μορφὴ τοῦ *κοινότυπου* ὄντος,[77] μιᾶς ἐνεργοῦ πραγματικότητας ποὺ μόνον ἀνυψώθηκε σ᾽ ἕνα ἄλλο στοιχεῖο. χωρὶς μέσα σ᾽ αὐτὸ νἄχει χάσει τὸν καθορισμὸ τῆς μὴ νοητῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας [78] – Ἡ οὐσία αὐτὴ εἶναι οὐσιαστικὰ διακριτεα ἀπὸ τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ποὺ εἶναι οὐσία τῆς *στωικῆς* συνείδησης γι᾽ αὐτην ἴσχυε μόνον ἡ *μορφὴ τῆς σκέψης* ὡς τέτοια. ποῦχει παράλληλα ὁποιοδήποτε. ξένο πρὸς τὴν ἴδια περιεχόμενο. παρμένο ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ἀλλὰ τὸ ἰσχυον για τὴν προκειμενη συνείδηση δεν εἶναι ἡ *μορφὴ τῆς σκέψης* – εἶναι οὐσιαστικὰ διακριτέα ἐπισης ἀπ᾽ τὸ *αὐτὸ* τοῦτο τῆς ἐνάρετης συνείδησης. γιὰ τὴν

---

77 *Gemeinwirkliches* ενα κοινὸ ἢ χυδαιο ενεργὰ πραγματικο δηλ μιὰ πραγματικοτητα ἢ ἕνα ὂν με την κοινη σημασια τοῦ ορου

78 Η θρησκευτικη πιστη αντιμετωπίζει τις σκεψεις ως ὄντα και γι αυτὸ δεν τις σκέφτεται· Δὲν ξέρει ὅτι πρόκειται γιὰ σκέψεις κι ὄχι για ὄντα Γι αυτὸ γενικὰ ὁ Ἑ ὁριζει την θρησκεια ως «παρασταση» τοῦ απολυτου Η παράσταση εἶναι ἡ ὀντοποιηση των σκέψεων (ενῶ η τέχνη τὶς αἰσθητοποιει καὶ μόνον η φιλοσοφια –ἢ η «επιστημη»– τις σκέφτεται) Τέτοιου εἴδους κριτικη ασκει ὁ Αριστοτέλης στὸν Πλατωνα στὸ Ζ΄ τῶν *Μετὰ τα φυσικα* καὶ ὁ Καντ στην παραδοσιακη μεταφυσικὴ στὸ Παράρτημα τῆς « Αναλυτικῆς» τῆς *Κριτικῆς τοῦ καθαρου λογου* (« Αμφισημια των αναλογιστικῶν ἐννοιῶν»)

όποια ή οὐσια ὑπαρχει μεν σε σχέση μὲ την ἐνεργὸ πραγματικοτητα, εἶναι οὐσια τῆς ἰδιας τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας –ἀλλα μόνον ἐξωπραγματικὴ ἀκόμη οὐσια–, γιὰ τὴν προκειμενη συνείδηση ἐχει σημασια ή οὐσια, καιτοι εἶναι περαν τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας νἄναι ὡστόσο ἐνεργὰ πραγματική Ὡς ἐνεργὸς πραγματικοτητα δεν ὁριζονται ἐπισης οὐτε τὸ αὐτοδικαιο και αὐταγαθο τοῦ νομοθετικοῦ λογου ουτε [392] τὸ καθολου τῆς νομοελεγκτικῆς συνειδησης – Ἀρα ή καθαρη νοηση ἐνῶ εντὸς τοῦ ἰδιου τοῦ κοσμου τῆς παιδειας προέκυπτε ὡς μια πλευρὰ τῆς ἀποξένωσης, ἀκριβῶς ως κριτηριο τοῦ ἀφηρημενου ἀγαθοῦ καὶ φαυλου ἀφοῦ περασε μὲς ἀπὸ τὴν κινηση τοῦ ὁλου ἐμπλουτίσθηκε μὲ την στιγμὴ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας καὶ συνεπῶς τοῦ περιεχομενου Αὐτη ή ἐνεργὸς πραγματικότητα τῆς οὐσίας εἶναι ὁμως συνάμα μόνον ἐνεργὸς πραγματικότητα τῆς *καθαρῆς*, ὀχι τῆς *ἐνεργα πραγματικῆς* συνείδησης ἐνῶ ἔχει μὲν ἀνέλθει στὸ στοιχεῖο τῆς νόησης, ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν συνειδηση δὲν λογιζεται ἀκόμη ὡς σκέψη παρὰ γι᾽ αὐτὴν εἶναι μᾶλλον περαν τῆς οἰκείας ἐνεργοῦ πραγματικοτητας γιατι ἐκείνη ή ἐνεργὸς πραγματικότητα εἶναι ή φυγὴ ἔξω ἀπὸ αὐτὴν ἐδῶ.

Ἔτσι ὅπως προκυπτει ή *θρησκεία* –γιατὶ προφανῶς γι᾽ αὐτὴν γινεται λόγος– ὡς *πίστη* τοῦ κόσμου τῆς παιδείας, δὲν προκύπτει ἀκόμη ὁπως εἶναι *αὐτὴ καθ᾽ αὑτή* – Μᾶς ἐμφανίσθηκε ἤδη με ἄλλους καθορισμούς, ἀκριβῶς ὡς *δυστυχισμενη συνείδηση*, ὡς σχῆμα τῆς ἀνουσιας κινησης τῆς ἴδιας τῆς συνείδησης – Ἐνεφανίσθη καὶ στὴν ὑφισταμενη οὐσια τοῦ ἤθους ὡς πιστη στὸν κάτω κόσμο κυριολεκτικὰ μιλωντας ή συνειδηση τοῦ ἀπελθοντος πνεύματος δὲν εἶναι, ὅμως *πιστη*, δὲν εἶναι ή οὐσια τεθειμένη στὸ στοιχεῖο τῆς καθαρῆς συνείδησης ἐπέκεινα τῆς ἐνεργὰ πραγματικῆς.[79] ἀλλ᾽ ἔχει ή ἴδια ἄμεση παρουσια στοιχεῖο της εἶναι ή οἰκογένεια – Ἐδῶ ὁμως ή θρησκεια, ἀφ᾽ ἑνός, προῆλθε ἀπὸ τὴν *ὑφισταμενη οὐσία* καὶ εἶναι καθαρὴ συνείδηση τῆς ἴδιας· ἀφ᾽ ἑτερου αὐτὴ ή καθαρη συνείδηση εἶναι ἀποξενωμένη ἀπὸ τὴν ἐνεργὰ

79 Ἄλλη αναγνωση «τοῦ ενεργὰ πραγματικοῦ»

πραγματικη. ἡ *οὐσία* ἀποξενωμενη ἀπὸ τὴν *ὕπαρξή* της Ὁποτε αὐτὴ ναὶ μὲν δὲν εἶναι πιὰ ἡ ἀνούσια κινηση τῆς συνειδησης ἀλλὰ δὲν παύει νὰ ἔχει τὸν καθορισμὸ τῆς ἀντίθεσης στὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα ὡς τὴν *ταδε* γενικὰ καὶ [*288*] στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα τῆς αὐτοσυνειδησιας εἰδικά ὡς ἐκ τουτου εἶναι κατ᾽ οὐσιαν μόνο μια *πίστη*

Ἐτουτη ἡ *καθαρὴ συνειδηση* τῆς ἀπολυτης οὐσιας εἶναι *ἀποξενωμένη συνειδηση* Πρεπει νὰ δοῦμε ἀπὸ πιὸ κοντὰ πῶς ὁρίζεται αὐτὸ τοῦ ὁποιου ἡ ἴδια εἶναι τὸ ἑτερον καὶ να ἐξετασθεῖ αὐτὴ μόνο σε *συνδυασμὸ* μ᾽ αὐτό Ἐννοῶ ὅτι ἡ καθαρὴ αὐτὴ [393] συνείδηση φαίνεται ἀρχικὰ νἄχει ἀπέναντι της μονο τὸν *κοσμο* τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας της ἀλλ᾽ ἀφοῦ εἶναι ἡ φυγὴ ἀπ᾽ αὐτὸν καὶ ἄρα ὁ *καθορισμος* τῆς *ἀντίθεσης*. ἡ καθαρὴ συνείδηση τὸν ἔχει στὸν ἑαυτό της [80] ἄρα εἶναι οὐσιαστικὰ στὸν ἑαυτό της ἀποξενωμένη ἀπὸ τὸν ἑαυτό της. κι ἡ *πίστη συνιστᾶ* μόνο μία ὄψη της Ἡ ἄλλη ὄψη μᾶς ἔχει συνάμα ἤδη προκύψει. Πράγματι. ἡ καθαρὴ συνείδηση εἶναι κατὰ τέτοιον τρόπο ἡ ἀνάκλαση ἀπὸ τὸν κόσμο τῆς παιδειας. ὥστε αὐτοῦ ἡ ὑφισταμενη οὐσία καθὼς καὶ οἱ μαζες στὶς ὁποῖες διαιρεῖται καὶ ἀρθρώνεται ἐμφανίζονται ὡς ὅ.τι εἶναι στὸν ἑαυτό τους. *νοητικὲς* οὐσίες. ἀπόλυτα ἀνήσυχες κινήσεις ἢ προσδιορισμοὶ ποὺ ἄμεσα ἀναιροῦνται στὸ ἐνάντιό τους. Ἡ οὐσία τους. ἡ ἁπλὴ συνείδηση. εἶναι λοιπὸν ἡ ἁπλότητα τῆς *ἀπόλυτης διαφορᾶς*. ἡ ὁποία ἄμεσα δὲν εἶναι διαφορά.[81] Αὐτὴ ἡ συνείδηση εἶναι ἄρα τὸ καθαρὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*. ὄχι ὡς *τὸ τάδε καθέκαστον*. ἀλλὰ ὁ *καθολικὸς* ἐντός του ἑαυτὸς ὡς ἡ ἀνησυχη κίνηση ποὺ ἐπιτίθεται στὴν

---

80 Περιεχει στὸν ὁρισμό της ὅτι εἶναι τὸ αντιθετό του ὁρίζεται· ἐν αντιθέσει πρὸς αυτόν ἄρα τὸν περιέχει στὸν ὁρισμο της Μ αυτη την ἔννοια τὸ αντιθετό μου –ὅπως ἔλεγε παραπανω– εἶναι ὅρος ὕπαρξης μου. Μ αυτη την ἔννοια καθε προσδιορισμὸς ἀποξενωνεται ἀπὸ τὸν ἑαυτό του (περιέχει τὸ ἄλλο του) *για να εἶναι ὁ ἑαυτος του*

81 Οι νοητικὲς ουσιες υπαρχουν μόνο δυναμει τῆς μεταξυ τους διαφορᾶς ἄρα ἡ διαφορὰ εἶναι απόλυτη καὶ συναμα ανυπαρκτη γιατὶ δὲν ἔχουν οἱ οροι της τιποτε ἔξω απὸ την σχεση τους που νὰ τα ταυτοποιεῖ Ἔτσι παρηχθη ἡ «απειρια» στὸ τελος τῆς *Διάνοιας* Τὸ ἴδιο σκεπτικὸ ακολουθει η μεταβαση απὸ την «ἄπειρη κριση» (απόλυτη διαφορα) στην ταυτολογικη

ἥσυχη οὐσία τοῦ θεματος καὶ διεισδύει μέσα της Μεσα της, ἡ βεβαιότητα που ἔχει ἄμεσα ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς ἀληθειας, ἡ καθαρη νόηση, ὑπάρχει ἄρα ὡς ἡ *ἀπολυτη ἔννοια*[82] μὲ *την ἰσχὺ τῆς ἀρνητικοτητάς* της, ποὺ καταργεῖ ὁποια ἀντικειμενώδη ὀντότητα ὑποτιθεται ὅτι ἀντιπαρατιθεται στὴν συνείδηση, καὶ τὴν μετατρέπει σὲ εἶναι τῆς συνείδησης – Αὐτὴ ἡ καθαρὴ συνείδηση εἶναι συγχρόνως ἐξ ἴσου *ἁπλή* ἐπειδη ἀκριβῶς ἡ διαφορα της δὲν συνιστᾶ διαφορα Ὄντας δε αὐτὴ ἡ μορφὴ τῆς ἁπλῆς ἐνδοανακλασης, εἶναι τὸ στοιχεῖο τῆς πίστης ὅπου ὁ νοῦς ἔχει τὸν καθορισμὸ τῆς *θετικῆς καθολικότητας* τοῦ *αὐτὸ τοῦτον εἶναι* ἔναντι τοῦ παραπάνω καθ' ἑαυτὸν εἶναι τῆς αὐτοσυνειδησιας – Ἀπωθημένος στὸν ἑαυτο του ἔξω ἀπὸ τὸν ἄνευ οὐσίας κόσμο ποὺ μόνον αὐτοδιαλύεται, ὁ νοῦς στ' ἀλήθεια εἶναι σὲ ἀδιάρρηκτη ἑνοτητα *τόσο ἡ ἀπόλυτη κινηση* καὶ *ἀρνητικότητα* τῆς φαινομενοποιησης του ὅσο καὶ ἡ στὸν ἑαυτό της *ἱκανοποιημένη οὐσία* αὐτῆς τῆς κίνησης καὶ ἀρνητικότητας, και ἡ θετικὴ *ἡσυχία* τους Τοῦτες οἱ δυὸ στιγμές ὑπαγόμενες γενικὰ στὸν καθορισμὸ τῆς *ἀποξένωσης* ἀποσυναρτῶνται ὁμως ὡς διπλὴ συνείδηση Ἡ πρωτη εἶναι ἡ *καθαρὴ διάγνωση*,[83] ὡς ἡ συνοψιζόμενη στὴν *αὐτοσυνειδησία* νοητικὴ *διαδικασία*, ποὺ ἔχει ἀπέναντί της τὴν συνείδηση τοῦ θετικοῦ, [394] τὴν μορφὴ τοῦ ἀντικειμενώδους ἢ τῆς παράστασης, καὶ στρέφεται ἐναντίον της δικό της ἀντικείμενο εἶναι δὲ μόνο τὸ *καθαρὸ ἐγώ* – Ἡ ἁπλὴ συνείδηση τοῦ θετικοῦ ἢ τῆς ἥσυχης ὁμοιότητας πρὸς ἑαυτὸν ἔχει ἀντίθετα γιὰ ἀντικείμενο τὴν ἐσωτερικὴ *οὐσία* ὡς οὐσια Ἡ καθαρὴ διάγνωση δὲν ἔχει συνεπῶς

---

82 Ἄλλη αναγνωση «ἡ καθαρη νόηση ως η *απόλυτη ἔννοια* υπαρχει ἄρα»

83 Η λ Einsicht εκφραζει την διεισδυτικη εξεταση και κατανοηση ενὸς θέματος καὶ τὴν ἄποψη που ἔχω ἐγὼ επὶ τοῦ θέματος κατα τοῦτο εἶναι καὶ αντικειμενικη καὶ υποκειμενική, ἀλλα μὲ ἔμφαση στην δέσμευση τῆς ὑποκειμενικῆς φρόνησης απὸ τους ὅρους αντικειμενικῆς γνωσης. Η απόδοση που προτείνω προσπαθει νὰ διαφυλάξει αὐτη την νοηματικη συνθεση και νὰ καταστησει εὔλογη την χρηση τοῦ ὅρου απὸ τὸν Ἔ. στην δεδομενη συναφεια ως διαγνωση –ακριβῶς– τοῦ τι εἶναι τὰ ἀντικειμενα τῆς πιστης διαγνωση τοῦ νοητικοῦ καὶ ὄχι οντικοῦ (παραστασιακοῦ) χαρακτηρα τους Σε απλουστερες χρησεις αποδίδεται *κατανόηση* ἢ *γνώμη*

ἀρχικα κανενα περιεχόμενο στὸν ἑαυτο της γιατι εἶναι το ἀρνητικο καθ' ἑαυτον εἶναι [289] στὴν πιστη ἀνηκει. ἀντιθετα, τὸ περιεχόμενο, χωρις διαγνωση Ἐνῶ ἡ πρωτη δὲν βγαινει ἐξω ἀπὸ την αὐτοσυνειδησια, ἡ δευτερη ἔχει μὲν κι αὐτὴ τὸ περιεχομενό της στὸ στοιχεῖο τῆς καθαρῆς αὐτοσυνειδησιας, ἀλλὰ στὴν *νοηση*, ὀχι σὲ *ἔννοιες*, *στὴν καθαρη συνειδηση* ὄχι *στὴν καθαρὴ αὐτοσυνειδησια* [84] Ἡ πιστη εἶναι βεβαια ἔτσι καθαρὴ συνείδηση τῆς *οὐσίας*, θα πεῖ τοῦ *ἁπλοῦ ἐσωτερικοῦ*, καὶ *εἶναι* λοιπὸν νόηση –ἰδοὺ ἡ κυρια στιγμη στὴν φυση τῆς πίστης ποὺ συνήθως παραβλεπεται Ἡ *ἀμεσοτητα*, μὲ τὴν ὁποια ἡ οὐσια ὑπαρχει μεσα της, ἔγκειται στὸ ὁτι τὸ ἀντικείμενό της εἶναι *οὐσια*, ποὺ σημαίνει *καθαρὸ διανόημα*. Ὁμως αὐτὴ ἡ *ἀμεσότητα*, ἐφ' ὅσον ἡ *νόηση* μπαίνει στὴν *συνείδηση* ἢ ἡ καθαρὴ συνείδηση στὴν αὐτοσυνειδησια, ἀποκτᾶ τὴν σημασία ἑνὸς ἀντικειμενώδους *εἶναι* ἐπέκεινα τῆς συνειδησης τοῦ ἑαυτοῦ. Αὐτὴ ἡ σημασια, ποὺ ἀποκτᾶ ἡ ἀμεσότητα καὶ ἁπλότητα τῆς *καθαρῆς νόησης* μεσα στὴν *συνείδηση*, εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ *οὐσία* τῆς πίστης ξεπέφτει ἀπὸ τὴν νόηση στὴν *παράσταση* καὶ καταντᾶ ἕνας ὑπεραισθητὸς κόσμος, ποὺ ὑποτίθεται στὴν οὐσια ὅτι εἶναι ἕνα *ἕτερο* τῆς αὐτοσυνειδησίας – Στὴν καθαρὴ διάγνωση, ἀντιθέτως, ἡ μετάβαση τῆς καθαρῆς νόησης στὴν συνείδηση ἔχει τὸν ἀντιθετο προσδιορισμο· τὸ ἀντικειμενῶδες ἔχει τὴν σημασια ἑνὸς ἀρνητικοῦ καὶ μόνο περιεχομένου ποὺ αἴρεται κι ἐπιστρέφει στὸν ἑαυτο, πραγμα ποὺ σημαινει ὅτι μονον ὁ ἑαυτὸς εἶναι στὴν κυριολεξια ἀντικειμενο γιὰ τὸν ἑαυτο του, δηλαδὴ ὁτι τὸ ἀντικείμενο μετέχει τῆς ἀλήθειας μόνο καθ' ὅσον ἔχει τὴν μορφὴ τοῦ ἑαυτοῦ [85]

Ὅπως ἡ πιστη και ἡ καθαρὴ διαγνωση ἀνηκουν ἀπὸ κοι-

---

84 Η συνειδηση εἶναι η δομη υποκειμενο / αντικειμενο ὁπου συνεπῶς οι σκεψεις λογίζονται ως ὄντα ἐπειδη και μόνο θεματοποιοῦνται Στην αὐτοσυνειδησια αἴρεται αυτη η οντοποίηση Ὑπαρχουν αντικείμενα αλλα ὄχι ως ξενα πρὸς τις σκεψεις μας (δὲν ορίζονται ως αδιανόητα) Οποτε στην συγκεκριμενη περιπτωση η συνειδηση (πιστη) αντιμετωπίζει ως ὄντα *τα ἴδια τα νοητικα περιεχομενα τὶς ἴδιες τὶς σκεψεις* δηλ *δὲν τὶς εννοει δεν ἔχει ἔννοιες σχετικα*.

85 Αὐτη εἶναι ἡ ἄποψη τοῦ Ἑ. για την γνωση (βλ σ [53-54/39-40]) Οποτε εἶναι σαφὲς απὸ τωρα ὅτι ἡ διαγνωση θα νικησει την πίστη

νοῦ στὸ στοιχεῖο τῆς καθαρῆς συνείδησης εἶναι ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἡ ἐπιστροφὴ ἀπὸ τὸν ἐνεργὸ κόσμο τῆς παιδείας Ἄρα προσφέρονται ἀπὸ τρεῖς ἀπόψεις. Κατὰ πρῶτον, [395] τὸ καθένα ὑπαρχει ἐκτὸς κάθε συνάφειας *αὐτὸ καθ᾽ αὑτό* κατὰ δεύτερον, τὸ καθένα σχετίζεται μὲ τὸν *ἐνεργό*, ἀντιπαρατιθέμενο στὴν καθαρὴ συνείδηση κόσμο, καί, κατὰ τρίτον, τὸ καθένα σχετιζεται μὲ τὸ ἄλλο στὸ ἐσωτερικὸ τῆς καθαρῆς συνειδησης

Στὴν *πιστὴ* συνείδηση ἡ πλευρὰ τοῦ *αὐτὸ καθ᾽ αὑτόν εἶναι* συνιστᾶ τὸ ἀπόλυτο ἀντικείμενό της, τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενο καὶ ὁ προσδορισμὸς ἔχει προκύψει Γιατὶ σύμφωνα μὲ την ἔννοια τῆς πίστης αὐτὸ δὲν εἶναι παρὰ ὁ πραγματικὸς κόσμος ποὺ ἔχει ἀναχθεῖ στὴν καθολικότητα τῆς καθαρῆς συνείδησης. Ἡ διάρθρωση τοῦ πρώτου συνιστᾶ ἄρα καὶ τὴν ὀργάνωση τῆς καθολικότητας αὐτῆς, μόνο ποὺ στὴν δεύτερη τὰ μέρη νοητικοποιοῦνται χωρὶς ν᾽ ἀποξενώνονται, ἀλλὰ εἶναι οὐσίες αὐτὲς καθ᾽ αὐτὲς ὑπάρχουσες, νόες ποὺ ἔχουν ἐπιστρέψει στὸν ἑαυτό τους καὶ μένουν κοντὰ στὸν ἑαυτό τους – Συνεπῶς ἡ κίνηση μεταβασής τους μόνο κατ᾽ ἐμᾶς ἀποτελεῖ ἀποξενωση τοῦ καθορισμοῦ μὲ τὸν ὁποῖο ὑπάρχουν ὡς πρὸς τὴν διαφορα τους[86] καὶ μόνο κατ᾽ ἐμᾶς συνιστᾶ *ἀναγκαία* ἀκολουθία· ἐνῶ κατὰ τὴν πίστη ἡ διαφορά της εἶναι μιὰ ἥσυχη διαφορετικότητα καὶ ἡ κίνησή της ἕνα *συμβάν*

Γιὰ νὰ τὰ κατονομασουμε σύντομα σύμφωνα μὲ τὸν ἐξωτερικὸ προσδιορισμὸ τῆς μορφῆς τους, ὅπως τὸ πρῶτο στὸν κόσμο τῆς παιδειας ἦταν ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἢ τὸ ἀγαθό, κι ἐδῶ [290] εἶναι *ἡ ἀπόλυτη οὐσία*, ὁ ὑπάρχων αὐτὸς καθ᾽ αὐτὸν νοῦς ἐφ᾽ ὅσον εἶναι ἡ ἁπλὴ αἰώνια *ὑφιστάμενη οὐσια* Κατὰ τὴν πραγματοποίηση, ὅμως, τῆς ἔννοιας αὐτῆς τῆς ὑφισταμενης οὐσιας, τοῦ ὁτι εἶναι νοῦς αὐτὴ μεταβαίνει στὸ *εἶναι πρὸς ἄλλον*· ἡ ὁμοιότητά της πρὸς ἑαυτὸν γίνεται *ἐνεργὸς αὐτοθυσιαζόμενη* ἀπόλυτη οὐσια ἡ οὐσία γίνεται *ἑαυτος*, ἀλλα παροδικὸς ἑαυτος Ἑπομενως τὸ τριτο εἶναι ἡ ἐπιστροφὴ αὐτοῦ τοῦ ἀποξενωμενου ἑαυτοῦ καὶ τῆς ὑποβιβα-

---

86 Αριστοτελικη ορολογια *η μεταβασις* (εν *εις ἄλλον γενος*) συνιστᾶ αυτονοητως ἄρση τῆς (*εἰδοποιοῦ*) *διαφορᾶς*

σμένης ὑφισταμενης οὐσιας στὴν πρώτη ἁπλότητα της· μόνο μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο παρασταινεται πια ὡς νοῦς ἢ πνεῦμα.[87] –

Αὐτὲς οἱ διακριτὲς οὐσιες. ἔχοντας ἐπαναφερθεῖ ἀπὸ τὴν νόηση μέσα στὸν ἑαυτό τους ἔξω ἀπὸ τὴν μεταβολὴ τοῦ ἐνεργὰ πραγματικοῦ κόσμου. εἶναι οἱ χωρὶς μεταβολὴ αἰώνιοι νόες. ποὺ τὸ εἶναι τους συνίσταται στὸ να νοοῦν τὴν ἑνότητα ποὺ ἀπαρτίζουν Αὐτὲς οἱ οὐσίες. καιτοι ἔχουν ὑπεξαιρεθεῖ ἔτσι ἀπὸ τὴν αὐτοσυνειδησια. παρεμβαίνουν ὡστόσο μεσα της ἂν ἡ οὐσία ὑπῆρχε ἀσαλευτη ὑπὸ τὴν μορφὴ τῆς πρώτης ἁπλῆς ὑφιστάμενης οὐσιας. [396] θὰ τῆς ἔμενε ξενη Ἀλλ᾽ ἡ ἀποξένωση τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας χι ἔπειτα ὁ νοῦς της[88] ἔχουν τὴν στιγμὴ τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας στὸν ἑαυτό τους[88] καὶ ἔτσι καθίστανται μέτοχοι τῆς πιστῆς συνειδησης δηλαδὴ ἡ πιστὴ συνείδηση ἀνήκει στὸν πραγματικὸ κόσμο

Σύμφωνα μ᾽ αὐτὴ τὴν δεύτερη ἀναφορά ἡ πιστὴ συνείδηση ἔχει. ἀφ᾽ ἑνός. ἡ ἴδια τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητά της στὸν πραγματικὸ κόσμο τῆς παιδείας καὶ ἀποτελεῖ τὸν νοῦ καὶ τὴν ὕπαρξή του. ποὺ ἐξετασαμε· ἀφ᾽ ἑτέρου. ἀντιπαρατίθεται σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητά της ὡς στὸ μάταιο καὶ εἶναι ἡ κίνηση τοῦ νὰ τὴν ἄρει. Αὐτὴ ἡ κινηση δὲν συνίσταται στὸ νὰ ἔχει ἡ πιστὴ συνείδηση πνευματώδη συνείδηση τῆς διαστροφῆς τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητάς της γιατὶ ἡ πιστη συνείδηση εἶναι ἡ ἁπλὴ συνείδηση ποὺ καταχωρεῖ τὸ πνευματῶδες στὸ μάταιο ἐπειδὴ ἔχει ἀκόμη γιὰ σκοπό του τὸν πραγματικὸ κόσμο Στὴν ἥσυχη ἐπικρατεια τῆς νόησής της ἀντιπαρατίθεται ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα. ἀντιθετως ὡς μιὰ ὕπαρξη χωρὶς πνεῦμα. ποὺ θὰ πρέπει νὰ ξεπερασθεῖ συνεπῶς. μὲ ἐξωτερικὸ τρόπο. Αὐτὴ ἡ ὑπακοὴ τῆς λειτουρ-

---

87 «Νοῦς ἢ πνεῦμα» Geist Εδῶ ὁ Ε αναφέρεται προφανῶς στὸν Πατερα τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ερμηνευει ὅμως. ὅπως προβλέπει ὁ ἴδιος αυτὲς τὶς παραστασεις ως σκεψεις. αὐτοθυσιαζόμενη υφιστάμενη οὐσια (αφηρημένο ἢ αόριστο καθολου ποὺ απαιτεῖ προσδιορισμὸ) - παροδικὸς εαυτὸς (ο προσδιορισμὸς ἢ τὸ επιμερους ως εγγενης ἄρνηση –«αὐτοθυσία»– τοῦ αφηρημένου καθόλου) - νοῦς (επιστροφη στο καθολου αλλα ὄχι πια ως αφηρημένο παρα ως εγγενης ἄρνηση τῆς ἄρνησης του δηλ ως *καθεκαστον*)

88 Η δεύτερη και η τριτη στιγμη

89 Ἄλλη αναγνωση «στην αυτοσυνειδησια»

γίας[90] καὶ τῆς ὑμνησης ἐπειδὴ αἴρει την κατ᾽ αἴσθηση ἐπιγνωση και ἐνέργεια. παραγει τὴν συνειδηση τῆς ἑνότητας μὲ τὴν αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ ὑπάρχουσα οὐσία ὡστόσο ὄχι ὡς ἐποπτευόμενη ἐνεργὸ ἑνότητα. καθὼς αὐτη ἡ λειτουργια εἶναι μόνο συνεχιζόμενη παραγωγὴ ποὺ δὲν ἐπιτυγχάνει πληρως τὸν στόχο της στὸ παρόν Ἡ κοινότητα[91] τα καταφέρνει μέν γιατὶ εἶναι ἡ καθολικη αὐτοσυνειδησια ἀλλὰ γιὰ την καθεκαστη συνείδηση ἡ ἐπικράτεια τοῦ καθαροῦ νοεῖν παραμενει κατ᾽ ανάγκην ένα ἐπέκεινα τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητάς της ἤ. ἐνῶ τὸ ἐπέκεινα διὰ τῆς ἀλλοτρίωσης τῆς αἰώνιας οὐσίας εἰσχώρησε στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα[92] αὐτὴ εἶναι μιὰ ἀνεννόητη αἰσθητὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα·[93] ἡ μία αἰσθητὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα παραμένει δὲ ἀδιάφορη ἔναντι τῆς ἄλλης. ὁπότε τὸ ἐπεκεινα ὁρίσθηκε ἐπιπλέον μόνον ὡς μακρινὸ στὸν χῶρο καὶ τὸν χρόνο.[94] – Ἡ ἔννοια. ὅμως ἡ παρούσα στὸν ἑαυτό της ἐνεργὸς πραγματικότητα τοῦ νοῦ. παραμένει στὴν πιστὴ συνείδηση τὸ *ἐσωτερικό*. ποὺ εἶναι τὰ πάντα καὶ διενεργεῖ τὰ πάντα ἐνῶ εἶναι ἀφανές

Στὴν *καθαρὴ διάγνωση*. ὅμως. ἡ ἔννοια εἶναι τὸ μόνο ἐνεργὰ πραγματικό [397] κι αὐτὴ ἡ τρίτη ὄψη τῆς πιστης. ὅτι εἶναι ἀντικείμενο γιὰ τὴν καθαρὴ διάγνωση. εἶναι ἡ αὐθε-

---

90 Dienst σημαινει και υπηρεσια και θρησκευτικη λειτουργια Βλ παραπανω σ. [175/*130*] και παρακάτω σ [408/*299*] κ ε

91 Gemeine παλαιὰ ὀνομασια τῆς κοινότητας μὲ την ἔννοια «τα κοινα» ὅπως τὴν αποδίδω αλλοῦ Διατηρεῖται κυριως σὲ εκκλησιαστικὰ συμφραζόμενα όπου δηλωνει καὶ την ενορια

92 Ἄλλη ἀναγνωση «ἤτοι αφοῦ μεσω αλλοτριωσης της αιωνιας ουσιας μπῆκε η καθεκαστη συνειδηση στην ενεργὸ πραγματικοτητα» – Στην πρωτη περιπτωση ὁ Ἑ λεε· ὅτι τόσο ὁ θεὸς ως επεκεινα (παραστημενη υφ·σταμενη ουσια α στιγμη) ὅσο κ· ως ενσαρκωμενος (παροδικος εαυτός β στιγμη η ενεργος πραγματικοτητα τοῦ επεκεινα) εἶναι μη εννοησιμοι –Στην δευτερη περιπτωση η ενεργὸς πραγματικότητα εἶναι εκτὸς εννοιας *επειδη* εἶναι αποτελεσμα τῆς *αλλοτριωσης* τῆς «αιώνιας ουσιας». δηλ τοῦ γεγονότος ὅτι αὐτο βασει τοῦ ὁποίου μποροῦν ὅλα να εννοηθοῦν. εξ ὁρισμοῦ δεν ἀνηκει στὴν ενεργὸ πραγματικότητα – Η δευτερη δυνατότητα μοῦ φαίνεται ἐπίσης σωστη

93 Μέχρι τὸν ις αἰ ὁ ρωμαιοκαθολικὸς οὔτε κατανοει τα θεια οὔτε γνωρίζει την φιχη Τότε ο Λουθηρος καθιστᾶ τὰ θεια κατανοητα (μεταφραση τῆς Βιβλου) καὶ ο Γαλιλαίος τὴν φύση

94 Βλ παραπάνω σ [167/*124*]

ντική [*291*] ἀναφορα ὑπὸ την ὁποια ἡ πιστη ανακύπτει ἐδῶ. – Ἡ καθαρη διαγνωση πρεπει κι αὐτη ἐπισης να ἐξετασθεῖ ἀφ᾽ ἑνός, αὐτὴ καθ᾽ αὐτή ἀφ᾽ ἑτέρου, ἀναφορικα μὲ τὸν ἐνεργὰ πραγματικὸ κοσμο, ἐφ᾽ ὁσον ἡ ἰδια ὑπαρχει ἀκομη θετικα ἀκριβῶς ὡς μάταιη συνείδηση τελος, ὡς πρὸς τὴν ἐν λογω ἀναφορα στὴν πιστη

Εἰδαμε τι εἶναι ἡ καθαρὴ διαγνωση αὐτη καθ᾽ αὐτή ἐνῶ ἡ πιστη εἶναι ἡ ἡσυχη καθαρὴ *συνειδηση* τοῦ νοῦ, ὡς τῆς *οὐσιας*, ἡ καθαρὴ διαγνωση εἶναι ἡ *αὐτοσυνειδησια* του ἄρα ξερει τὴν οὐσια ὄχι ὡς *οὐσια* ἀλλὰ ὡς ἀπόλυτο *ἑαυτο*[95] Ἀποσκοπεῖ λοιπὸν στὸ νὰ ἄρει κάθε αὐτοδυναμία *ἄλλη* ἀπ᾽ τὴν αὐτοσυνειδησια, εἴτε τοῦ ἐνεργοῦ εἴτε τοῦ ὑπάρχοντος *στὸν ἑαυτό του*, καὶ νὰ τὴν καμει *ἔννοια*. Δὲν εἶναι μόνον ἡ βεβαιότητα τοῦ αὐτοσυνειδητοῦ λόγου ὁτι εἶναι πάσα ἀλήθεια ἀλλὰ *ξέρει* ὅτι εἶναι αὐτό.

Ἔτσι ὅμως ὅπως προκύπτει ἡ ἐννοια της, δὲν ἔχει ἀκομη *πραγματοποιηθεῖ*. Ἡ συνείδησή της ἐμφανίζεται ὡς ἐκ τούτου ἀκόμη ὡς *τυχαία*, *καθέκαστη*, καὶ ὅ,τι εἶναι γι᾽ αὐτὴν ἡ οὐσία ὡς *σκοπὸς* ποὺ ἔχει νὰ πραγματώσει Ἔχει πρῶτα τὴν *πρόθεση* νὰ καταστήσει την *καθαρὴ διάγνωση καθολική*, ποὺ σημαίνει νὰ μετατρέψει ὅλα ὅσα εἶναι ἐνεργῶς πραγματικὰ σὲ ἔννοια, καὶ σὲ μία [και τὴν αὐτὴ] ἔννοια μέσα σε ὅλες τὶς αὐτοσυνειδησίες Ἡ πρόθεση εἶναι *καθαρή*, γιατὶ ἔχει γιὰ περιεχόμενο τὴν καθαρὴ διάγνωση·[96] ἡ δὲ διάγνωση εἶναι κι αὐτη *καθαρή*, γιατὶ περιεχόμενό της εἶναι μόνον ἡ ἀπόλυτη ἔννοια, ποὺ δὲν ἔχει ἀντίθετο ἐν εἴδει αντικειμενου οὔτε φραγμὸ στὸν ἰδιο τὸν ἑαυτό της Ἡ χωρὶς φραγμὸ ἔννοια ἔχει ἀμεσα τὶς δύο [παραπανω] ὀψεις, ὁτι καθε τι ἀντικειμενῶδες εχει μόνο τὸ νοημα τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* τῆς αὐτοσυνειδη-

---

95 Δεν εννοεῖ (προφανως) οτι η πιστη πιστευει σ εναν μη προσωπικὸ θεο ενῶ η καθαρὴ διάγνωση αποκαθιστᾶ την προσωπικότητα του ἀλλα ὅτι η δευτερη αποδίδει στὸ απόλυτο την μορφη τοῦ ἰδιου τοῦ καθέκαστου αλλα νοούμενου ἑαυτοῦ· Ἂς σκεφτοῦμε τὸ καρτεσιανὸ «ἐγω νοῶ» που προτείνεται ως ἀπόλυτο θεμελιο (σε επιπεδο γνωσης βεβαια κι ὄχι ὄντος)

96. Στα γερμανικα η φραση ακουγεται αυτονόητη γιατι η πρόθεση Absicht, ἔχει ὅμοια ρίζα με την Einsicht ποὺ ἐδῶ την μεταφραζω ως διαγνωση· Εἶναι ἡ «ἔπ-οψη» και η «ἔν-οψη»

σίας. καὶ ὁτι ἡ τελευταία ἔχει τὸ νόημα κατι *καθολικοῦ*. ὁτι ἡ καθαρὴ ἐπιγνωση γίνεται κτῆμα ὁλων τῶν αὐτοσυνειδησιῶν Αὐτη ἡ δεύτερη ὀψη τῆς πρόθεσης εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς παιδείας καθ᾽ ὅσον ὁπως ἐδῶ οἱ διαφορὲς τοῦ ἀντικειμενώδους νοῦ. τὰ μερη τοῦ κόσμου του καὶ οἱ προσδιορισμοὶ τοῦ κόσμου αὐτοῦ γιὰ τὴν κρίση καταποντισθηκαν ἔτσι κι οἱ διαφορὲς ποὺ φαινονται ὡς καταγωγικὰ ὁρισμένες φύσεις Ἡ ἰδιοφυΐα. τὸ ταλεντο. [398] οἱ ἐπιμέρους ἱκανότητες ἐν γένει ἀνηκουν στὸν κόσμο τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας. ἐφ᾽ ὅσον ἐνεχει ἀκόμη την ὄψη κατα τὴν ὁποία συνιστᾶ νοητικὸ ζωικὸ βασιλειο. ποὺ ἀντιμάχεται καὶ ἐξαπατᾶ τὸν ἑαυτό του γύρω ἀπὸ τὶς ὀντότητες τοῦ πραγματικοῦ κόσμου ἀσκώντας βία καὶ δημιουργωντας συγχυση ἀμοιβαῖα. – Οἱ διαφορὲς δὲν ἔχουν βεβαια θέση μέσα στὸν κόσμο αὐτὸ ὡς ἔντιμες espèces [εἰδικὲς περιπτώσεις].[97] ἡ ἀτομικότητα οὔτε ἀρκεῖται στὸ ἀνενεργὸ *θέμα τὸ ἴδιο*. οὔτε ἔχει *ἰδιαίτερο* περιεχόμενο καὶ ἰδίους σκοπούς Ἀντιθέτως ἰσχύει μόνον ὡς κάτι καθολικῆς ἰσχύος. ἀκριβῶς ὡς κάτι πεπαιδευμένο ὁπότε ἡ διαφορὰ περιορίζεται στὴν μικρότερη ἢ μεγαλύτερη ἐνεργητικότητα –σὲ μιὰ διαφορὰ *μεγεθους*. παει νὰ πεῖ στὴν ἐπουσιωδη διαφορα Ὁμως αὐτὴ ἡ τελευταία διαφορετικότητα καταποντισθηκε κατὰ τὸ ὅτι ἡ διαφορά στὸν τέλειο σπαραγμὸ τῆς συνειδησης. μετέπεσε σὲ ἀπόλυτα ποιοτική Ἐδῶ ἐκεῖνο ποὺ γιὰ τὸ ἐγὼ εἶναι τὸ ἕτερο. εἶναι μόνο τὸ ἴδιο τὸ ἐγω Σ᾽ αὐτη τὴν ἀπειρη [*292*] κρίση[98] καταργεῖται κάθε μονομέρεια καὶ ἰδιοτυπία τοῦ καταγωγικοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ὁ ἑαυτὸς ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ὁτι ὁ ἴδιος εἶναι ὡς καθαρὸς ἑαυτός τὸ ἀντικείμενό του καὶ τούτη ἡ ἀπόλυτη ὁμοιότητα τῶν δύο πλευρῶν εἶναι τὸ στοιχεῖο τῆς καθαρῆς διαγνωσης – Ἡ τελευταία εἶναι ἄρα ἡ ἁπλὴ ἐνδοδιαφοροποιημένη *οὐσία* καὶ ἐξ ἴσου τὸ καθολικὸ *ἔργο* καὶ τὸ οἰκουμενικὸ κτῆμα Σ αὐτὴ τὴν *ἁπλὴ* νοητικὴ *ὑφισταμενη* οὐσια. *τοσο* ἡ αὐτοσυνειδησια παρεχει στὸν ἑαυτο της καὶ συντηρεῖ για λό-

---

97 Βλ παραπανω σ [364-365/*268*]

98 Οπου τὰ ἄσχετα εἶναι συνάμα τὸ ἴδιο οπως λέγαμε πιὸ πανω Βλ γενικα σ [260/*191*]

γου της τὴν συνείδηση τῆς *ταδε καθεκαστότητας* της, δηλαδὴ τοῦ *ἐνεργεῖν*, μεσα σ' ὅλα τὰ ἀντικείμενα, ὅσο ἀντίστροφα, ἡ ἀτομικότητά της εἶναι ἐδῶ *ὅμοια μὲ τὸν ἑαυτό της* καὶ καθολική. – Αὐτὴ ἡ καθαρὴ διάγνωση εἶναι λοιπὸν ὁ νοῦς ποὺ φωνάζει σὲ *ὅλες* τις συνειδήσεις. *Γίνετε κατὰ τὸν ἑαυτό σας* ὅ,τι *εἶσθε* ὅλοι *στὸν ἑαυτό σας* – *ἔλλογοι*

II *Ὁ διαφωτισμὸς*

Τὸ ἰδιαίτερο ἀντικείμενο ἔναντι τοῦ ὁποιου κατευθύνει ἡ καθαρὴ διάγνωση τὴν δυναμη τῆς ἔννοιας εἶναι ἡ πιστη ὡς ἡ μορφὴ καθαρῆς συνειδησης ποὺ τῆς ἀντιπαρατίθεται μέσα στὸ ἴδιο στοιχεῖο. Ἡ ἴδια ἔχει ὅμως σχέση καὶ μὲ τὸν [399] ἐνεργὰ πραγματικὸ κόσμο, γιατὶ εἶναι, ὁπως ἡ πίστη, ἡ ἐπιστροφὴ ἀπὸ αὐτὸν στὴν καθαρὴ συνείδηση Πρεπει πρῶτα νὰ ἰδοῦμε πῶς ἔχει ἡ δραστηριότητά της ἐνάντια στὶς ὄχι ἀγνὲς προθέσεις καὶ τὶς διεστραμμένες διαγνώσεις τοῦ κόσμου αὐτοῦ.

Ἀναφέραμε ἤδη παραπάνω τὴν ἡσυχη συνείδηση ποὺ ἀντιπαρατίθεται σ' αὐτὴ τὴν δίνη, τὴν ἐντός ἑαυτῆς διαλυόμενη καὶ ἀναδημιουργούμενη· συνιστᾶ τὴν πλευρὰ τῆς καθαρῆς διαγνωσης καὶ πρόθεσης. Ὡστόσο, σ' αὐτὴ τὴν ἥσυχη συνείδηση δὲν ἐμπίπτει, ὅπως εἴδαμε, καμμία *ἰδιαίτερη διάγνωση* περὶ τοῦ κόσμου τῆς παιδείας αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔχει μᾶλλον τὸ πιὸ ἐπώδυνο αἴσθημα καὶ τὴν ἀληθέστερη διάγνωση περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του –τὸ αἴσθημα ὅτι διαλύει ὁ τι πάει να στεριώσει, ὁτι μὲς ἀπ' ὁλες τὶς στιγμὲς τῆς ὕπαρξής του ὑπομένει τὸ βασανιστηριο τοῦ τροχοῦ καὶ τοῦ ἔχουν σπάσει ὅλα τα κόκκαλα–· ἐπίσης αὐτὸς εἶναι ἡ ὁμιλια αὐτοῦ τοῦ αἰσθήματος κι ὁ ἐπικριτικὸς πνευματώδης λόγος ποὺ ἐκφερεται ἐφ' ὁλων τῶν ὄψεων τῆς καταστασής του Ἐδῶ ἡ καθαρὴ διαγνωση δεν μπορεῖ λοιπὸν νὰ ἔχει καμμια δικη της δραστηριότητα καὶ περιεχόμενο καὶ μπορεῖ μόνο να φερθεῖ ὡς τυπικὴ πιστὴ *προσληψη* τῆς οἰκειας πνευματωδους διάγνωσης τοῦ κόσμου και τῆς ὁμιλίας του Ἐφ' ὁσον αὐτὴ ἡ ὁμιλια εἶναι σκόρπια ἡ κριση ἕνα παραμιλητὸ τῆς στιγμῆς

ποὺ ἀμεσως παλι ξεχνιεται. καὶ ὑπαρχει ὅλον μόνο για μιὰ τριτη συνείδηση. ἡ τελευταια μπορεῖ νὰ διαφοροποιηθεῖ ὡς *καθαρὴ* συνείδηση μονο συγκεντρωνοντας τὰ διασκορπιζομενα χαρακτηριστικὰ σὲ μια γενικὴ εἰκονα κι ὑστερα καθιστώντας τα διαγνωση ὅλων

[*293*] Αὐτη μ᾽ αὐτὸ τὸ ἁπλὸ μεσον. θα ὁδηγησει την σύγχυση αὐτοῦ τοῦ κόσμου στὴν διαλυση Γιατὶ προεκυψε ὁτι οὐσια αὐτῆς τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας δὲν εἶναι οἱ μάζες καὶ οἱ ὁρισμένες ἐννοιες καὶ ἀτομικότητες. ὁτι ἀντιθέτως. ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα ἔχει τὴν ὑφιστάμενη οὐσία καὶ στηριγμά της μοναχα στὸν νοῦ ὁ ὁποῖος εἶναι ὑπαρκτὸς ὡς χριση περί τινος καὶ ὁμιλία περι τινος,[99] καὶ ὅτι τὸ μόνο ποὺ διατηρεῖ τὸ ὅλον καὶ τὶς μαζες διάρθρωσής του εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον νὰ διατιθεται ἕνα περιεχόμενο γι᾽ αὐτὴ τὴν σοφιστεία (räsonnieren) καὶ φλυαρία. Μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν ὁμιλία τῆς διάγνωσης. ἡ αὐτοσυνειδησία της εἶναι ἀκόμη γιὰ τὸν ἑαυτό της *κάτι ποὺ ὑπάρχει καθ᾽ αὑτό. τὸ ταδε καθέκαστον* ἀλλ᾽ ἡ ματαιότητα τοῦ περιεχομένου εἶναι συνάμα ματαιότητα τοῦ ἑαυτοῦ ποὺ ἔχει μάταιη ἐπίγνωση αὐτοῦ. [400] Ὅταν τώρα ἡ συνείδηση ποὺ προσλαμβανει ἥσυχα ὅλη αὐτὴ τὴν πνευματώδη πολυλογία τῆς ματαιότητας χάμνει μιὰ συλλογὴ ἀπὸ τὶς εὐστοχότερες καὶ ὀξυδερκεῖς γιὰ τὸ θέμα διατυπώσεις,[100] καταποντίζεται. πέραν τῆς ὑπόλοιπης ματαιότητας τῆς ὕπαρξης. ἡ ψυχὴ ποὺ ἀκόμη διατηροῦσε τὸ συνολο. ἡ ματαιότητα τῆς πνευματώδους ἐπίκρισης Ἡ συλλογὴ ἐμφανίζει στοὺς περισσότερους ἕνα ἑτοιμόλογο πνεῦμα[101] καλυτερο ἀπὸ τὸ δικό τους ἢ σὲ ὅλους ἕνα ἂν μη τι ἄλλο πολυπτυχέστερο ἀπὸ τὸ δικο τους δειχνοντας ὁτι ὁ

---

99 Urteilen κρινειν. κριτικη – Besprechen. συζητειν σχολιαζειν

100. Αναφορα στοὺς «ἠθικολόγους» ποὺ ἀσκοῦν σαρωτικη κριτικη με συλλογες αποφθεγματων που παρουσιαζονται ως κατασταλαγμα ανθρωπογνωσιας La Rochefoucault *Maximes morales* 1665· Chamfort *Maximes et pensées caracteres et anecdotes*. 1795 (μετὰ θάνατον Σαμφόρ. *Ἐπιλογὴ ἀπο τὸ ἔργο του* Στιγμή Ἀθήνα 1994) Lichtenberg *Sudelbücher* 1800-1806 (μετὰ θανατον Λιχτενμπεργκ *Ἐπιλογὴ ἀπὸ τα Sudelbücher* Στιγμη Αθηνα 1992).

101. Witz: τὸ πνεῦμα με την ἔννοια τῆς ευστροφιας και τοῦ χιουμορ ἢ τὸ προϊόν του τὸ ευφυολογημα

ξερολισμὸς και ἡ ἐπικριση ἐν γενει εἶναι κατι καθολικὸ καὶ τώρα καθολικα γνωριμο ἔτσι καταργεῖται τὸ μοναδικὸ ἐνδιαφερον ποὺ ὑπῆρχε ἀκόμα καὶ τὸ καθέκαστο διαγιγνωσκειν διαλυεται στην καθολικὴ διαγνωση

Ἀκομη παραμενει σταθερη, ὅμως, ἐπανω ἀπὸ την μάταιη ἐπίγνωση ἡ ἐπιγνωση τῆς οὐσιας καὶ ἡ καθαρη διαγνωση ἐμφανίζεται κυριολεκτικὰ δραστηρια μόνον ἐφ᾽ ὅσον ἀντιστρατεύεται τὴν πιστη

a Ὁ ἀγώνας τοῦ διαφωτισμοῦ με την δεισιδαιμονια

Οἱ διαφοροι τρόποι ἀρνητικῆς ἀναφορᾶς τῆς συνειδησης, τοῦ μὲν σκεπτικισμοῦ, τῆς δὲ θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς ἰδεοκρατιας εἶναι ὑποδεέστερα σχηματα ἔναντι αὐτοῦ τῆς *καθαρῆς διάγνωσης* καὶ τῆς διαδοσής της, τοῦ *διαφωτισμοῦ* γιατὶ αὐτὸς εἶναι γέννημα τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας ξέρει τὸν καθαρὸ *ἑαυτὸ* τῆς συνείδησης ὡς ἀπόλυτο και τὸν συστεγαζει μὲ τὴν καθαρὴ συνείδηση τῆς ἀπόλυτης οὐσιας κάθε ἐνεργοῦ πραγματικότητας. – Πίστη καὶ διαγνωση εἶναι ἡ ἴδια καθαρὴ συνείδηση ἀλλ᾽ ἀντιθετες κατὰ τὴν μορφη, γιὰ την πιστη ἡ οὐσία ὑπάρχει ὡς *σκέψη*, ὄχι ὡς *ἔννοια*, ἄρα εἶναι δίχως ἄλλο ἀντιθετη στὴν *αὐτοσυνειδησια*, ἐνῶ γιὰ την καθαρὴ διαγνωση οὐσια εἶναι ὁ *ἑαυτός*, γι᾽ αὐτὸ εἶναι ἡ μία γιὰ τὴν ἄλλη τὸ ἀρνητικὸ ἁπλῶς ἡ μια τῆς ἄλλης – Ὅπως οἱ δύο ἀνακυπτουν σ᾽ ἀντιθεση ἡ μία μὲ τὴν ἄλλη, ἀνήκει κάθε *περιεχόμενο* στὴν πίστη, γιατὶ στὸ ἡσυχο στοιχεῖο της τῆς νόησης κάθε στιγμὴ ἀποκτᾶ ὑπόσταση –ἡ [294] καθαρη διαγνωση εἶναι ἀρχικα δὲ χωρις περιεχόμενο και μᾶλλον ἡ ἀμιγὴς [401] ἐξαφάνιση του ἀλλὰ μὲ τὴν ἀρνητικη κίνησή της ἐνάντια στὸ πρὸς αὐτὴν ἀρνητικὸ θα πραγματοποιηθεῖ καὶ θὰ προικισθεῖ μὲ περιεχόμενο

Ἔχει ἐπιγνωση τῆς πίστης ὡς τοῦ ἀντιθέτου τῆς ἰδιας, ἡ ὁποια εἶναι ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ ἡ ἀλήθεια Καθὼς για τὴν καθαρὴ διαγνωση ἡ πίστη συνιστᾶ γενικα μιλώντας ἕνα πλεγμα δεισιδαιμονιῶν, προκαταληψεων καὶ πλανῶν, γι᾽ αὐτὴν ἡ συνειδηση τοῦ ἐν λογω περιεχομενου ὀργανωνεται

περαιτερω ὡς μιὰ ἐπικράτεια τῆς πλανης. ὁπου ἡ ψευδὴς διάγνωση μιὰ φορα ὑπάρχει ἄμεσα. ἀφελῶς καὶ χωρὶς ἀνακλαση στὸν ἑαυτό της. ὡς ἡ *καθολικὴ μάζα* τῆς συνείδησης ὁπου ἐνέχεται ὅμως ἐπίσης ἡ στιγμὴ τῆς ἐνδοανακλασης ἢ τῆς αὐτοσυνειδησιας χώρια ἀπὸ την ἀφελεια ὡς μιὰ παραμενουσα καθ᾽ αὑτὴ στὸ παρασκηνιο διαγνωση και κακοβουλη πρόθεση ἀπὸ τὴν ὁποία γελιεται ἡ συνειδηση [102] Αὐτὴ ἡ μάζα εἶναι θύμα δόλου[103] ἀπὸ ἕνα *ἱερατεῖο* ποὺ ἐκπληρωνει τὴν φθονερὴ ματαιοδοξια του να παραμενει μόνος κατοχος τῆς διαγνωσης. ὅπως και τὴν λοιπὴ ἰδιοτέλειά του. καὶ συνομωτεῖ συνάμα μὲ τὸν *δεσποτισμο*. ὁ ὁποῖος. ὁντας ἡ συνθετικὴ ἑνότητα διχως ἔννοια τῆς πραγματικῆς και τῆς ἰδεατῆς ἐπικρατειας αὐτῆς –μιὰ περιέργως ἀσυνεπὴς ὁντοτητα– ὑπερέχει τῆς φαυλης διάγνωσης τοῦ πλήθους καὶ τῆς φαύλης πρόθεσης τῶν ἱερέων κι ἑνώνει κιόλας τὶς δύο μέσα του. ἀπὸ τὴν βλακεια καὶ συγχυση τοῦ λαοῦ. μὲ μέσον τὸ δολερὸ ἱερατεῖο. περιφρονώντας καὶ τὰ δύο. ἀντλεῖ τὸ πλεονέκτημα ὅτι κυριαρχεῖ ἄνετα καὶ ἐκπληρώνει τὶς ὀρέξεις καὶ τὴν αὐθαιρεσία του. ἀλλ᾽ εἶναι συνάμα ἡ ἴδια ἄμβλυνση τῆς διαγνωσης. ὁμοια δεισιδαιμονία καὶ πλάνη.[104]

Τὶς τρεῖς αὐτὲς ὄψεις τοῦ ἐχθροῦ. ὁ διαφωτισμὸς δὲν τὶς καταπολεμᾶ ἀδιακρίτως· γιατὶ καθὼς ἡ οὐσία του εἶναι καθαρὴ διάγνωση –τὸ αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ *καθολικό*–. ἡ ἀληθινὴ σχεση του πρὸς τὸ ἄλλο ἄκρο εἶναι κείνη ὁπου ἀναφέρεται στὸ *κοινὸ* κι *ὅμοιό* τους. Ἡ *καθεκαστότητα* ποὺ ἀπομονώνεται ἔξω ἀπ᾽ τὴν καθολικὴ ἀφελὴ συνείδηση. αὐτὴ ἡ πλευρὰ εἶναι τὸ ἀντιθετό του. ποὺ αὐτὸς ἀδυνατεῖ νὰ θίξει ἄμεσα Ἀντικείμενο τῆς ἐνέργειάς του δὲν εἶναι [402] ἄρα ἄμεσα ἡ βούληση τοῦ δολεροῦ ἱερατειου καὶ τοῦ καταπιεστῆ δεσπότη.

---

102 Ανακατασκευη τῆς τρεχουσας τὸν ιη αι ἄποψης για την θρησκεια ως *δόλο τῶν ιερεων*

103 Betrug. Μέχρι εδῶ αποδιδοταν *εξαπάτηση* Ἐδῶ τὸ αποδιδω επισης *δόλο* για να φανεῖ η διαφορὰ ανάμεσα στην ἐξαπάτηση τοῦ νοητικοῦ ζωικοῦ βασιλειου. που εἶναι συγκροτητικη ἄρα παντα καὶ αὐτοεξαπάτηση απὸ την συνειδητη χειραγωγηση ποὺ ἀποδιδεται στὸν κλῆρο

104 Ἐδῶ απηχοῦνται θέσεις τοῦ ντ Ολμπὰχ (d ᾽Holbach) *Le christianisme dévoilé* 1767 *Système social* 1773

ἀλλὰ ἡ μὴ ἐξατομικευόμενη μεχρι το καθ' ἑαυτον εἶναι. ἀβουλη διάγνωση. ἡ *ἔννοια* τῆς ἔλλογης αὐτοσυνειδησιας ποὺ ἔχει τὴν ὕπαρξη της στὴν μάζα ἀλλ ἐκεῖ μεσα δὲν ὑπαρχει ἀκόμη ὡς ἔννοια Ἀλλα ὁταν ἡ καθαρη διαγνωση βγάζει αὐτὴ τὴν ἔντιμη διαγνωση καὶ την ἀδολη ουσια της ἀπὸ προκαταληψεις και πλανες. ἁρπαζει μὲς ἀπὸ τὰ χεια τῆς φαυλης προθεσης τὴν πραγματικοτητα καὶ δυναμη τοῦ δολου της. καθὼς ἡ ἐπικρατεια αὐτῆς τῆς προθεσης ἐχει τὸ *ἔδαφος* καὶ *ὑλικό*[105] της στὴν χωρὶς ἐννοια συνειδηση τῆς γενικῆς μαζας –ἐνῶ τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* της[106] ἐχει την *ὑφισταμενη* οὐσια του στὴν *ἁπλη* συνειδηση γενικῶς

Ἡ σχέση παλι τῆς καθαρῆς διαγνωσης μὲ τὴν ἀφελὴ συνειδηση τῆς ἀπόλυτης οὐσίας ἔχει τὴν διπλη ὄψη ὅτι. ἀφ' ἑνος. εἶναι. *ὡς πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο*. τὸ ἰδιο [295] μ' αὐτην. ἀφ' ἑτέρου δε. ὁτι ἡ δεύτερη μέσα στὸ ἁπλὸ στοιχεῖο τῆς σκεψης της. ἀφήνει τὴν ἀπόλυτη οὐσια ὁπως καὶ τὰ μέρη της νὰ δροῦν καὶ νὰ προικίζονται μὲ ὑποσταση. καὶ νὰ ἰσχύουν μόνον ὡς τὸ *αὐτὸ τοῦτο* της. ἄρα μὲ ἀντικειμενωδη τρόπο. ἐνῶ μεσα στὸ ἐν λόγῳ αὐτὸ τοῦτο ἀπαρνεῖται τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* της – Καθὼς ἀπὸ τὴν πρώτη ἄποψη ἡ πίστη εἶναι. κατὰ τὴν καθαρὴ διαγνωση. *αὐτὴ τούτη* καθαρὴ *αὐτοσυνειδησία* καὶ μένει μόνο νὰ γινει αὐτὸ *καθ' ἑαυτήν*. αὐτὴ ἡ ἐννοια τῆς πιστης εἶναι τὸ στοιχεῖο ὁπου πραγματοποιεῖται ἡ καθαρὴ διάγνωση ἀντὶ τῆς ψευδοῦς.

Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη. συμφωνα μὲ τὴν ὁποια τὰ δύο εἶναι κατ' οὐσίαν τὸ ἴδιο καὶ ἡ σχεση καθαρῆς διάγνωσης συμβαίνει μεσῳ καὶ μέσα στὸ ἴδιο στοιχεῖο. ἡ μετάδοσή τους εἶναι *ἄμεση* καὶ τὸ πάρε-δῶσε τους μιὰ ἀδιατάραχτη ἀλληλομετακένωση Ὅσα ἀκόμα παλούχια κι ἂν εἶναι κατα τἄλλα μπηγμένα στὴν συνείδηση. ἡ ἴδια εἶναι *στὸν ἑαυτό της* ἐκεινη ἡ ἁπλότητα ὁπου ὅλα εἶναι διαλυμένα. ξεχασμένα καὶ ἀπονήρευτα. ἡ ὁποια καὶ εἶναι συνεπῶς διχως ἄλλο ἐπιδεκτικὴ τῆς ἐννοιας Γι' αὐτὸ ἡ μετάδοση τῆς καθαρῆς διάγνω-

---

105 *Material* Ὡς υλικὸ αποδιδεται αλλοῦ η λέξη Stoff

106 Ἄλλη αναγνωση «ὁπως τὸ καθ ἑαυτὸν εἶναι» (βασει διορθωσεως Moldenhauer-Michel)

σης εἶναι συγκρισιμη μὲ ἤρεμη ἐξάπλωση ἢ μὲ τὴν *διαχυση*[107] ἑνὸς ἀρώματος ἂς ποῦμε, στὴν χωρὶς ἀντισταση ἀτμόσφαιρα. Εἶναι κάτι το δριμεως κολλητικό, τὸ ὁποῖο δὲν γινεται ἀντιληπτὸ ἐκ τῶν προτερων ὡς ἀντιθετο ἐναντι τοῦ ἀδιαφορου στοιχείου στὸ ὁποῖο διεισδύει. [403] ἄρα δὲν προλαμβάνεται Ἡ μολυνση μόνον ἀφοῦ διαδοθεῖ ὑπαρχει *κατὰ τὴν συνείδηση* ποὺ ἀφέθηκε ἀμεριμνα σ᾽ αὐτην Γιατὶ αὐτὸ ποὺ ἡ συνείδηση ὑποδεχόταν μέσα της ἦταν μεν ἡ ἁπλὴ οὐσια ὁμοια μὲ τὸν ἑαυτο της καὶ μ᾽ αὐτήν, ἀλλὰ συναμα ἡ ἁπλότητα τῆς ἀνακλασμενης στὸν ἑαυτό της *ἀρνητικοτητας*, ποὺ κατοπιν ἐκπτυσσεται κι αὐτη ὡς ἀντίθετο συμφωνα με τὴν φύση της, ὁπότε θυμίζει στὴν συνείδηση τὸν προγενεστερο τρόπο ὕπαρξής της εἶναι ἡ ἔννοια ἡ ὁποια εἶναι ἡ ἁπλὴ ἐπιγνωση ποὺ ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ συναμα τοῦ ἐναντίου της, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου μεσα της ὡς ἀνηρημένου Ἅπαξ λοιπὸν καὶ ἡ καθαρὴ διαγνωση ὑπαρχει κατὰ τὴν συνείδηση, ἔχει ἤδη διαδοθεῖ ὁ ἀγώνας ἐναντιον της προδιδει ὁτι ἡ μόλυνση ἔχει συμβεῖ ὁ ἴδιος ἔρχεται πολὺ ἀργα κάθε μέσον δὲ ἐπιδεινώνει καὶ μόνο τὴν νόσο, γιατὶ αὐτὴ ἐχει προσβάλλει τὴν νοητικὴ ζωὴ μέχρι μυελοῦ ὀστέων, ἀκριβῶς μεχρι την συνειδηση ὡς πρὸς την ἔννοια της δηλαδὴ μέχρι τὴν ἴδια τὴν οὐσία της· γι᾽ αὐτὸ καὶ δὲν ὑπάρχει μεσα σ᾽ αὐτὴν καμμία δύναμη ὑπερτερη τῆς νόσου Ἐπειδὴ ἡ νόσος εἶναι μεσα στὴν οὐσια οἱ ἀκόμη μεμονωμένες ἐκδηλώσεις της μποροῦν νὰ συγκρατηθοῦν καὶ τα ἐπιφανειακὰ συμπτωματα νὰ περισταλοῦν Τοῦτο την εὐνοεῖ τὰ μαλα γιατι ἔτσι δεν σπαταλᾶ δύναμη ἐπι ματαίω οὔτε φαίνεται ἀναξια τῆς οὐσίας της ἐνῶ αὐτὸ συμβαίνει ὁταν ξεσπᾶ σὲ συμπτώματα καὶ καθέκαστα ἐξανθήματα ἐναντια στὸ περιεχόμενο τῆς πίστης καὶ στὴν συνάφεια τῆς ἐξωτερικῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας της, Ἀλλ᾽ ὡς ἀόρατο καὶ ἀπαρατηρητο τωρα πνεῦμα εἰσδύει στα εὐγενῆ μόρια πέρα γιὰ πέρα καὶ σύντομα ἔχει κυριευσει σὲ βαθος ὅλα τα σπλαχνα καὶ μελη τοῦ ἀσύνειδου εἰδώλου, καὶ «*μιὰ* [296] *ὡραία πρωία* δίνει μια ἀγκωνια

---

107 Η ἔμφαση στην λέξη ἴσως εξηγειται απὸ τὸ γεγονος ὅτι Verbreitung λεγεται εδῶ καὶ ἡ *διαδοση* των σκεψεων

στὸν συντροφο και γκουπ' παρτο κατω τὸ εἰδωλο» [108] – *Μια ὡραια πρωία* τῆς ὁποίας τὸ μεσημερι δὲν εἶναι αἱματηρο. οταν η μόλυνση ἔχει διαποτίσει ολα τα ὄργανα τῆς νοητικῆς ζωῆς μόνον ἡ ἀναμνηση διατηρεῖ τοτε ἀκομη τὸν νεκρὸ τρόπο ὑπαρξης τοῦ [404] προηγούμενου σχήματος τοῦ νοῦ ὡς μια ἱστορία ποὺ ἔχει παρελθει. κανεὶς δὲν ξερει πῶς καὶ τὸ νεο φιδι τῆς σοφιας. ὑπερυψωμένο γιὰ να λατρευεται [109] μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἀπεκδύθηκε μόνο ἀνωδυνα ἕνα μαραμενο δερμα

Ἀλλ' αὐτὴ ἡ βουβὴ προοδευτικη υφανση τοῦ νοῦ μεσα στὸ ἁπλὸ ἐωτερικὸ τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας του ὁ ὁποῖος κρυβει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του τὴν ἐνέργεια του. εἶναι μόνον ἡ *μια* ὄψη τῆς πραγματοποίησης τῆς καθαρῆς διάγνωσης Ἡ διαδοσή της δὲν συνίσταται μόνο στὸ ὁτι ὅμοιον ὁμοίω πελαζει·[110] καὶ ἡ πραγμάτωσή της δὲν εἶναι μόνο μιὰ προεκταση χωρὶς ἀντίθεση Παρα ἡ ἐνεργεια τῆς ἀρνητικῆς οὐσίας εἶναι ἐξ ἴσου οὐσιωδῶς μιὰ ἀνεπτυγμενη. ενδοδιαφοροποιούμενη χινηση. ποὺ ὡς συνειδητὴ ἐνεργεια πρεπει να ἐκθέτει τὶς στιγμές της μέσα σε μια ὁρισμένη φανερὴ ὕπαρξη καὶ να ὑπάρχει ὡς δυνατὸς θόρυβος καὶ βίαιος ἀγώνας μὲ κατι τὸ ἀντίθετο ὡς τέτοιο

Πρέπει ἄρα νὰ ἰδοῦμε πῶς ἡ *καθαρὴ διάγνωση* και *πρόθεση* φερεται *ἀρνητικὰ* στὸ ἄλλο ποὺ τῆς ἀντιτίθεται. τὸ ὁποῖο βρισκει μπροστα της – Ἡ καθαρὴ διάγνωση καὶ πρόθεση ποὺ φερεται ἀρνητικά. ἀφοῦ ἡ ἐννοιά της εἶναι πάσα οὐσιότητα καὶ τίποτε δεν ὑπάρχει ἔξω της [111] μπορεῖ μόνο νὰ εἶναι τὸ ἀρνητικὸ τοῦ ἑαυτοῦ της Ἄρα ὡς διάγνωση γίνεται τὸ ἀρνητικὸ τῆς καθαρῆς διαγνωσης. ἀναλήθεια καὶ παραλογισμος ὡς πρόθεση δε τὸ ἀρνητικὸ τῆς καθαρῆς πρόθεσης. ψεμμα και μὴ ἀγνὸς σκοπός

---

108 Diderot *ὅ π*., σ 105 βλ. Goethe *ὅ π* σ. 282-283 πρβλ. μτφ *ο.π*., σ 92. Πρβλ την ἀναλογη εἰκόνα μὲ την ὁποία περιγραφει τὸ ἱστορικὸ παρὸν τοῦ ἔργου (σ [19/14 15]).

109 Πρβλ. *Αριθμοι*, κα 8 *καὶ εἶπεν κυριος προς Μωυσῆν Ποιησον σεαυτῷ οφιν καὶ θὲς αυτὸν επι σημείου* (κατα *GW* 9)

110 Gleiches mit Gleichem zusammengeht (συμβαδίζει) Βλ Πλατωνος *Συμπόσιον*, 195 β

111 Ἄλλη ἀναγνωση «κι εκτος αυτῆς τιποτε»

Ἡ καθαρὴ διάγνωση και πρόθεση ἐμπλεκεται σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀντιφαση γιατὶ μπαίνει σε ἀντιδικια και νομίζει ὁτι ἀντιμάχεται κατι *ἄλλο* – Νομιζει μονο, γιατὶ ἡ οὐσία της, ὡς ἀπόλυτη ἀρνητικοτητα εἶναι τὸ νὰ ἔχεις τὴν ἑτερότητα στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό σου [112] Ἡ ἀπόλυτη ἔννοια εἶναι ἡ κατηγορία εἶναι τὸ ὅτι ἡ ἐπιγνωση καὶ τὸ *ἀντικείμενο* τῆς ἐπιγνωσης εἶναι τὸ ἰδιο. Ὅ,τι λοιπὸν ἡ καθαρὴ διάγνωση ἐκφέρει ὡς ἄλλο της, ὡς πλανη ἢ ψέμμα, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἴδια ἡ καθαρὴ διάγνωση μπορεῖ νὰ καταδικάσει μόνον ὅ,τι εἶναι αὐτή Ὅ,τι δὲν εἶναι ὀρθολογικό, δὲν *ἀληθεύει*, δηλαδὴ ὁ,τι δὲν ἐννοεῖται, δὲν *ὑπάρχει* ὁσο λοιπὸν ὁ ὀρθὸς λόγος μιλᾶ γιὰ κάτι ἄλλο ἀπ᾽ τὸν ἴδιο, τόσο στὴν πράξη μιλᾶ μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του ἄρα δὲν βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του – Γι᾽ αὐτὸ ὁ ἀγώνας τοῦτος μὲ τὸ [405] ἀντίθετο συμπεριλαμβάνει τὸ νόημα ὅτι εἶναι *πραγμάτωση* τοῦ ὀρθοῦ λογου Ἡ πραγμάτωση συνίσταται ἀκριβῶς στὴν κίνηση ἀνάπτυξης τῶν στιγμῶν καὶ ἐπαναφορᾶς τους ἐντός μέρος τῆς κίνησης εἶναι ὁ διαφορισμὸς ὁπου ἡ ἐννοούσα διάγνωση ἀντιπαρατίθεται στὸν ἑαυτό της ὡς *ἀντικείμενο*· ὁσο μένει σ᾽ αὐτὴ τὴν στιγμή, εἶναι ἀποξενωμένη ἀπ᾽ τὸν ἑαυτό της Ὡς καθαρὴ διάγνωση [297] εἶναι χωρὶς κανένα *περιεχόμενο* ἡ κίνηση πραγματοποίησής της συνισταται στὸ ὅτι *ἡ ἴδια* τῆς προκύπτει ὡς περιεχομενο, γιατὶ ἄλλο δὲν μπορεῖ νὰ τῆς προκύψει, ἀφοῦ ἡ ἴδια εἶναι ἡ αὐτοσυνειδησια τῆς κατηγορίας Ἀλλ᾽ ἐφ᾽ οσον ἐχει ἐπιγνωση αὐτοῦ πρῶτα μεσα στὸ ἀντιθετο μόνον ὡς *περιεχομενου* ὄχι ἀκομα ὡς τοῦ ἑαυτοῦ της, παραγνωρίζει τὸν ἑαυτό της μεσα του Ἡ τελείωσή της ἔχει λοιπὸν τὸ νόημα ὁτι γνωριζει το αρχικὰ ἀντικειμενῶδες γι᾽ αὐτὴν περιεχομενο ὡς δικο της Πλην ἀποτελεσμά της δὲν θἀναι ἀρα οὐτε ἡ παλινόρθωση ὁσων πλανῶν ἀντιμαχεται οὔτε μονον ἡ πρώτη ἔννοια της, ἀλλὰ μια διαγνωση ποὺ ἔχει ἐπίγνωση τῆς ἀπολυτης ἄρνησης τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς τῆς

---

112 Η απόλυτη αρνητικοτητα δὲν αρνειται κατι ειδικα ἄρα εἶναι αυτοσχετιζόμενη ἄρνηση (ἄρνηση τῆς ἄρνησης) ποὺ ἀναφέρεται συναμα στα παντα· Η συναρτηση «ἄρνηση τοῦ χ», ὅπου το χ μπορεῖ να λαβε· καθε τιμη. Κατα τουτο κανενα χ δεν εἰσέρχεται σ᾽ αὐτην ως κατι ξενο Η αυτη τὴν ἔννοια η ἀπόλυτη ἰδεα στὸν Ε «περιλαμβάνει» τὰ πάντα

δικῆς της ἐνεργοῦ πραγματικότητας. ὡς τοῦ ἑαυτοῦ της. δηλαδὴ ἡ ἔννοιά της ποὺ γνωρίζει τὸν ἑαυτό της.[113] – Αὐτὴ ἡ φυση τοῦ ἀγώνα τοῦ διαφωτισμοῦ μὲ τὶς πλάνες. τὸ ὁτι σ᾽ αὐτὲς ἀντιμαχεται τὸν ἑαυτό του καὶ μεσα τους καταδικάζει ὁ.τι ὁ ἴδιος ἰσχυρίζεται. ὑπαρχει *κατ᾽ ἐμᾶς*. δηλαδὴ εἶναι ὅ.τι ὁ διαφωτισμὸς κι ὁ ἀγώνας του εἶναι *στὸν ἑαυτό τους*. Ὁ διαφωτισμὸς εἶναι *ἀντικειμενο κατὰ τὴν πίστη* ὅμως ἔτσι ὁπως εἶναι κατὰ τὴν πρώτη ὄψη τοῦ ἀγώνα. ὁταν χανει τὴν καθαρότητα του ἐπειδὴ εἰσάγει τὴν ἀρνητικὴ συμπεριφορὰ μέσα στὴν ὅμοια μὲ τὸν ἑαυτό της *καθαρότητά* του ὁπότε τὸν δοκιμαζει ὡς ψέμμα. παραλογισμὸ καὶ φαύλη πρόθεση. ὅπως αὐτὴ εἶναι κατ᾽ αὐτὸν πλάνη καὶ προκατάληψη. – Ἐν ὄψει τοῦ περιεχομένου του εἶναι ἀρχικὰ ἡ κενὴ διάγνωση. ποὺ ὡς ἄλλο τῆς ἐμφανίζεται τὸ περιεχόμενό της. ὁπότε τὸ *ἀνευρίσκει*. ὑπ᾽ αὐτὸ τὸ σχῆμα τοῦ ὄχι ἀκόμη δικοῦ του. ὡς μιὰν ἐντελῶς ἀνεξάρτητη ἀπ᾽ αὐτὸν ὕπαρξη. στὴν πίστη.

Ὁ διαφωτισμὸς προσλαμβάνει λοιπὸν τὸ ἀντικείμενό του ἀρχικὰ καὶ γενικὰ ἔτσι. ὥστε τὸ θεωρεῖ ὡς *καθαρὴ διάγνωση*. καὶ ἔτσι. μὴ ἀναγνωρίζοντας τὸν ἑαυτό του. τὸ χαρακτηρίζει ὡς πλάνη.[114] Στὴν *διάγνωση* ὡς τέτοια ἡ συνείδηση συλλαμβάνει ἕνα ἀντικείμενο [406] ἔτσι. ὥστε τῆς προκύπτει ὡς ὀντότητα τῆς συνείδησης. ἤτοι ὡς ἕνα ἀντικείμενο στὸ ὁποῖο διεισδυει. ὅπου συντηρεῖται. μένει κοντὰ στὸν ἑαυτό της καὶ παρουσα στὸν ἑαυτο της. καὶ ἐφ᾽ ὅσον ἡ συνείδηση εἶναι ἔτσι ἡ κίνηση τοῦ ἀντικειμενου. αὐτὴ τὸ παράγει. Ὡς ἀκριβῶς αὐτὸ ἐκφραζει ὀρθῶς ὁ διαφωτισμὸς την πιστη. καθως λέει γι᾽ αὐτήν. πως ὅ.τι τῆς εἶναι ἡ ἀπόλυτη οὐσια εἶναι ἕνα ὂν (Sein) τῆς δικῆς της συνειδησης. ἕνα δικό της

---

113 Αποτέλεσμα τῆς κριτικῆς τῶν προκαταληψεων εἶναι οτι ὁ κόσμος εἶναι ορθολογικός ὄχι μὲ την ἔννοια ὁτι αναγεται στὸ υποκειμενικὸ περιεχόμενο Δεν αναγεται στὶς προκαταληψεις αλλα οὔτε στὸ κενὸ τῆς αὐτεπίγνωσης μου. τὸν αντιθετο ὁρο τῶν προκαταληψεων που ανήκει στὸ ἴδιο επίπεδο εἶναι ἡ ἄλλη ὄψη τοῦ ἴδιου νομίσματος Ο κόσμος εἶναι ὀρθολογικὸς μὲ την ἔννοια οτι ὁ κοσμος περιεχει ἄλλα ὄντα τα οποια -οπως κι ο πιστὸς- εἶναι σκεπτόμενα

114 Η καθαρη διαγνωση λεει ὅτι η πιστη δεν εἶναι παρα σκεψη (ὄχι συνειδηση εξωτερικῶν πρὸς αυτην ὄντων ὅπως νομίζει ἡ ἴδια) Αλλα τότε η πίστη εἶναι τὸ ἴδιο μὲ την διαγνωση

διανόημα ένα προιὸν τῆς συνειδησης Ἔτσι την χαρακτηρίζει ὡς πλάνη καὶ ἐπινοηση ὡς πρὸς τὸ ἴδιο ποὺ εἶναι κι αὐτός – Αὐτός, που θελει να διδαξει στην πίστη τὴν νέα σοφια δὲν τῆς λεει μ᾽ αὐτὸ τιποτε καινουργιο γιατι τὸ ἀντικειμενο της εἶναι γι᾽ αὐτὴν ἐπισης ακριβῶς αὐτό για τὴν ἀκρίβεια ἀμιγὴς ὀντότητα τῆς οἰκείας συνείδησης. ἔτσι ὡστε ἡ τελευταια δὲν τιθεται μεσα του ὡς ἀπωλεσμενη και αρνημενη ὁσο μᾶλλον τὸ ἐμπιστεύεται ποὺ σημαινει ὁτι ἴσα ἴσα βρίσκει *μέσα του τὸν ἑαυτό της ὡς την ταδε* συνειδηση. δηλαδὴ ὡς *αὐτοσυνειδησία* Ὅποιον ἐμπιστευομαι, ἡ *βεβαιοτητά* του για τὸν *δικο του* ἑαυτὸ εἶναι γιὰ μενα ἡ *βεβαιότητα* γιὰ τὸν *δικό μου* γνωρίζω μεσα του τὴν κατ᾽ ἐμε ὑπαρξη μου, γνωρίζω ὅτι τὴν ἀναγνωρίζει καὶ τοῦ εἶναι σκοπὸς καὶ οὐσία Ἐμπιστοσύνη εἶναι δὲ ἡ πίστη γιατὶ ἡ συνείδησή της *σχετίζεται ἄμεσα* μὲ τὸ ἀντικείμενό της καὶ [*298*] ἄρα ἐποπτεύει καὶ τὸ γεγονὸς ὁτι εἶναι *ένα* μ᾽ αὐτό, ὁτι ὑπάρχει μέσα του. – Ἐπιπλέον καθὼς μοῦ εἶναι ἀντικείμενο ἐκεῖνο ὅπου γνωρίζω τὸν ἑαυτό μου ὑπάρχω συνάμα ἐδῶ γιὰ μένα γενικα ὡς *ἄλλη* αὐτοσυνειδησία, ποὺ σημαίνει ὡς μία αὐτοσυνειδησία ποὺ ἔχει ἐδῶ ἀποξενωθεῖ ἀπὸ τὴν ἐπιμερους καθεκαστότητά της. ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν φυσικότητα καὶ τυχαιότητα της. ἀλλὰ παραμένει ἔτσι ἀφ᾽ ἑνος αὐτοσυνειδησία αφ᾽ ἑτέρου. εἶναι ἔτσι ἀκριβῶς *οὐσιαστικὴ* συνείδηση ὅπως ἡ καθαρὴ διάγνωση – Ἀπὸ τὴν ἔννοια τῆς διάγνωσης δὲν ἐπεται μόνον ὁτι ἡ συνείδηση γνωρίζει τὸν ἑαυτό της στὸ διεγνωσμενο ἀντικείμενο καὶ ὁτι ἔχει *ἄμεσα* τὸν ἑαυτό της μεσα του –χωρὶς [να πρέπει πρῶτα] νὰ ἐγκαταλειψει τὸ νοηθὲν και μόνο τότε νὰ ἐπιστρέψει στὸν ἑαυτό της– ἀλλὰ καὶ ὁτι ἡ συνείδηση ἔχει συνειδηση ἑαυτῆς ὡς καὶ τῆς *μεσολαβούσας* κίνησης. δηλαδὴ ὡς τῆς *ἐνέργειας* ἢ παραγωγῆς· ὡς ἐκ τουτου ὑπαρχει *κατ᾽ αὐτὴν* στὴν σκέψη ἡ ἐν λόγω ἑνότητα τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς τοῦ *ἑαυτοῦ* καὶ τοῦ ἀντικειμένου – Αὐτη ἀκριβῶς ἡ συνειδηση εἶναι καὶ ἡ πιστη *ἡ ὑπακοὴ* [407] *καὶ ἡ ἐνέργεια* εἶναι ἀναγκαία στιγμή διὰ τῆς ὁποίας δημιουργεῖται ἡ βεβαιότητα ὅτι ὑπαρχεις μὲς στὴν ἀπολυτη οὐσια [115] Αὐτη ἡ ἐνεργεια τῆς

---

115 Die Gewißheit des Seins in dem absoluten Wesen zustande

πιστης δὲν ἐμφανιζεται βεβαια ὡς τὸ ὁτι ἡ ἴδια ἡ ἀπόλυτη οὐσια παραγεται απὸ την ἴδια Ομως ἡ ἀπόλυτη οὐσια τῆς πιστης κατ᾽ οὐσίαν δεν εἶναι ἡ *ἀφηρημένη* οὐσία, ποὺ θἄταν ἐπέκεινα τῆς πιστῆς[116] συνειδησης, ἀλλα ὁ νοῦς τῆς κοινοτητας ἡ ἑνοτητα τῆς ἀφηρημένης οὐσίας και τῆς αὐτοσυνειδησιας Ἡ ἐνέργεια τῆς κοινοτητας εἶναι οὐσιαστικὴ στιγμη, προκειμενου ἡ ἀπολυτη οὐσια να εἶναι αὐτὸς ὁ νοῦς τῆς κοινοτητας ὁ τελευταῖος εἶναι ἡ ἀπολυτη οὐσια *μονο δια τῆς παραγωγῆς* ἀπὸ την συνειδηση –ἤ μᾶλλον *ὄχι χωρις* νὰ ἔχει παραχθεῖ ἀπὸ αὐτήν· γιατὶ ὁσο οὐσιαστικὴ εἶναι ἡ παραγωγη, τοσο οὐσιαστικὰ ἐπίσης δὲν εἶναι τὸ μοναδικο αἴτιο τῆς οὐσίας, ἀλλα μονο μια στιγμη Ἡ οὐσια ὑπαρχει συναμα ἡ ἴδια αὐτὴ καθ᾽ αὐτήν.

Ἀπὸ την ἄλλη πλευρά, ἡ ἐννοια τῆς καθαρῆς διάγνωσης εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό της κατι *ἄλλο* ἀπὸ τὸ ἀντικείμενο της· γιατὶ ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ ἀρνητικὸς προσδιορισμος ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενο. Ἔτσι ἐκφράζει λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τὴν οὐσία τῆς πίστης ἐπίσης ὡς κάτι *ξένο* πρὸς τὴν αὐτοσυνειδησια, τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι ἡ *δικη της* οὐσία ἀλλὰ ἕνα νόθο ὑποκατάστατό της[117] Μόνο ποὺ ἐν προκειμενω ὁ διαφωτισμὸς λέει ὁλωσδιολου τρέλλες· ἡ πιστη τὸν δοκιμάζει ὡς ἕνα ὁμιλεῖν ποὺ δὲν ξερει τι λέει καὶ δὲν κατανοεῖ γιὰ ποιό θέμα μιλᾶ, ὁταν κάμνει λόγο γιὰ δόλο τῶν παπάδων κι ἐξαπάτηση τοῦ λαοῦ Μιλᾶ γι᾽ αὐτὸ λὲς καὶ οἱ ταχυδακτυλουργοὶ ἱερεῖς πλασαρουν μὲ κάποιο κόλπο για οὐσια στὴν συνείδηση κάτι ἀπόλυτα *ξένο* καὶ *ἄλλο*, και λεει συναμα ὁτι αὐτὸ εἶναι μιὰ

---

kommt Ἄλλη αναγνωση «δημιουργειται στὴν απολυτη ουσια ἡ βεβαιοτητα ὁτι υπαρχει» Ὑπὲρ τῆς λυσης που προεκρινα πρβλ σ [15/*12*] «ο.τι λεγεται [...] τὸ εἶναι –ὄχι το να εἶσαι στὸ κέντρο τῆς θειας αγαπης *αλλὰ* τὸ εἶναι τοῦ ἴδιου τοῦ κέντρου–», ὅπου ὁ Ε. διακρινει τὴν τελευταια θεση απὸ την προηγούμενη για να την ειρωνευθεῖ

116 *Πιστη* μὲ την ἔννοια ὁτι πιστεύει στὸν Θεὸ (glaubendes) ὄχι μὲ την ἔννοια ὁτι δὲν προδιδει τὴν εμπιστοσυνη καποιου Τὸ ἴδιο ἴσχυε παραπάνω αλλ ἐκεῖ δὲν υπῆρχε διφορούμενο γιατὶ δὲν εἶχε γινει ακομη λόγος για την «εμπιστοσυνη»

117 Als ein Wechselbalg ihm unterschoben ist. ἔχει τοποθετηθεῖ στην θεση της σαν ἕνα διαβολόσπαρμα (παιδὶ ἑνὸς δαίμονα που συνουσιαζεται μὲ τις γυναικες στὸν ὕπνο τους)

ὀντότητα τῆς συνείδησης, ὁτι αὐτὴ πιστευει σ᾽ αὐτο τὸ ἐμπιστεύεται, και ζητᾶ να τὸ κάμει εὐνοικὸ για λόγου της –πραγμα ποὺ σημαίνει ὁτι ἡ συνειδηση ἐποπτεύει μεσα του *την καθαρη της* οὐσια τοσο οσο και την καθεκαστη και καθολικη *ἀτομικοτητα της*. καὶ παράγει μὲ τὴν ἐνέργειά της αὐτὴ τὴν ἑνοτητα τοῦ ἑαυτοῦ της μὲ τὴν οὐσια της Ὁ,τι ἐκφραζει ὡς κατι *ξένο* στὴν συνείδηση, τὸ ἐκφραζει ἀμεσα ὡς τὸ *ἰδιότατό* της – Πῶς μπορεῖ [*299*] λοιπὸν νὰ μιλᾶ για δολο και ἀπατη, Ἐφ᾽ ὅσον λεει ὁ ἴδιος ὁ διαφωτισμὸς για τὴν πιστη *ἄμεσα* τὸ ἐναντιο αὐτοῦ ποὺ [408] ἰσχυριζεται γι᾽ αὐτήν μᾶλλον ὁ ἰδιος τῆς ἐμφανιζεται ὡς συνειδητὸ *ψεμμα* Πῶς νὰ λάβουν χώρα ἡ ἀπατη κι ὁ δόλος ἐκεῖ ὅπου ἡ συνείδηση ἐχει ἄμεσα μεσα στὴν ἀλήθεια της τὴν *βεβαιότητα της γιὰ τὸν ἑαυτό της*· ὁπου μεσα στὸ ἀντικειμενο της κατεχει *τὸν ἑαυτο της*, μιᾶς και ἐδῶ μεσα τοσο βρίσκει τὸν ἑαυτό της ὅσο και τὸν παράγει, Ἡ διαφορὰ δὲν ὑπάρχει κᾶν στις λέξεις πιά. – Ὁταν τέθηκε τὸ γενικὸ ἐρωτημα, *ἂν ἐπιτρεπεται νὰ ἐξαπατᾶται ἕνας λαος*,[118] ἡ ἀπάντηση θᾶπρεπε νὰ ἦταν ὅτι τὸ ἐρώτημα δὲν ἀξίζει τίποτα[119] γιατι εἶναι ἀδυνατον νὰ ἐξαπατήσεις ἕναν λαὸ ὡς πρὸς αὐτό – Μεμονωμένα μπορεῖς κάλλιστα νὰ πουλήσεις μπροῦτζο γιὰ χρυσό, παραχαραγμένες συναλλαγματικὲς για γνήσιες, νὰ προβάλεις σὲ πολλοὺς μιὰ χαμενη μάχη ὡς κερδισμένη καὶ νὰ καμεις πιστευτὰ ἄλλα ψεμματα σχετικὰ μὲ αἰσθητὰ πράγματα καὶ καθέκαστα συμβάντα, γιὰ ἕνα διαστημα ἀλλα στὴν ἐπιγνωση περι τῆς οὐσίας ὅπου ἡ συνειδηση ἔχει τὴν ἄμεση *βεβαιότητα γιὰ τὸν ἑαυτό της*, ἡ σκεψη τῆς ἐξαπάτησης ἐκπίπτει πλήρως

Ἂς δοῦμε πιὸ πέρα πῶς ἡ πίστη δοκιμαζει τὸν διαφωτισμὸ στὶς *διακριτες* στιγμὲς τῆς συνείδησής της, τὴν ὁποια ἡ

---

118 Ερωτημα διαγωνισμοῦ τῆς Βασιλικῆς Ακαδημιας Επιστημῶν και Γραμματων τοῦ Βερολίνου που προκηρυχθηκε τὸ 1778 κατόπιν προτάσεως τοῦ Ντ Αλαμπὲρ (D' Alembert) καὶ τὸ ὁποιο απαντηθηκε απὸ τὸν Φρειδερίχο Β

119 Die Frage nichts tauge Γην ἴδια χριτικη απευθυνει ο Ε σ οποιον ζητᾶ πῶς τὸ περατὸ βγαινει απὸ τὸ ἄπειρο· «Τὸ να ξερεις νὰ *ρωτᾶς* προυποθέτει μιὰ παιδεια [...] ωστε η απαντηση που θὰ λαβεις νὰ μην εἶναι οτι ἡ ερωτηση δὲν ἀξίζει τίποτα (die Frage nichts tauge)» (*W* 5 168-170 *GW* 21 140-141) Βλ παραπάνω σ [100/*132*]

προοπτικη ποὺ καταδείχθηκε ἀντιμετωπιζε ἀκομη μόνο σὲ γενικὲς γραμμες. Οἱ στιγμὲς εἶναι δε ἡ καθαρη νόηση ἡ. ὡς ἀντικείμενο ἡ *ἀπολυτη οὐσία* αὐτὴ καθ' ἑαυτην ἔπειτα ἡ *σχέση* [τῆς συνειδησης] ὡς *ἐπίγνωσης* πρὸς αυτό ὁ *λογος γιὰ τὸν ὁποῖο πιστεύει* και. τέλος ἡ σχεση της πρὸς αυτὸ στὴν ἐνεργεια της δηλαδὴ ἡ *ὑπηρεσια* ἢ *λειτουργία της* [120] Οπως ἡ καθαρὴ ἐπιγνωση παραγνωρισε κι ἀπαρνηθηκε τον ἑαυτό της μεσα στὴν πίστη γενικα ἐξ ἰσου ἀναποδα θὰ φερθεῖ μεσα στις στιγμες αὐτες

Ἡ καθαρη ἐπιγνωση ἀναφερεται ἀρνητικα πρὸς *τὴν απολυτη οὐσια* τῆς πιστῆς συνειδησης. Αὐτη ἡ οὐσία εἶναι καθαρὴ *νόηση*. καὶ ἡ καθαρὴ νόηση τεθειμένη ἐντὸς ἑαυτῆς ὡς ἀντικειμενο ἢ ὡς ἡ *οὐσία* [121] στὴν πιστη συνειδηση. αὐτὸ τὸ *αὐτὸ τοῦτο* τῆς νοησης ἀποκτᾶ συνάμα κατα τὴν *ὑπάρχουσα* καθ' αὐτὴν [409] συνειδηση τὴν μορφή. ἂν και μόνο τὴν κενὴ μορφή. τοῦ ἀντικειμενώδους μετέχει τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ *παραστημενου* Γιὰ τὴν καθαρὴ διάγνωση. καθὼς εἶναι ἡ καθαρὴ συνείδηση ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ *καθ' ἑαυτὸν ὑπαρχοντος ἑαυτοῦ*. τὸ *ἄλλο* ἐμφανίζεται ὡστόσο ὡς *ἀρνητικὸ* τῆς *αὐτοσυνειδησίας*. Αὐτὸ θὰ μποροῦσε πάλι νὰ ἐκληφθεῖ εἴτε ὡς τὸ καθαρὸ *αὐτὸ τοῦτο* τῆς νόησης εἴτε καὶ ὡς τὸ *εἶναι* τῆς κατ' αἴσθηση βεβαιότητας. Ἀλλ' ἀφοῦ *ὑπάρχει* συνάμα κατὰ τὸν *ἑαυτό*. κι αὐτός. ὡς *ἑαυτὸς* μὲ ἀντικείμενο. εἶναι ἐνεργῶς πραγματικὴ συνείδηση. τὸ ἰδιαίτερο ἀντικειμενο τῆς καθαρῆς διαγνωσης εἶναι ὡς τετοιο ἕνα *ὑπάρχον κοινὸ πραγμα* τῆς *κατ' αἴσθηση βεβαιότητας*. Αὐτὸ τὸ ἀντικείμενό της τῆς ἐμφανίζεται στὴν *παράσταση* τῆς πίστης Καταδικαζει τὴν παρασταση και μέσα της τὸ δικό της ἀντικείμενο [*300*] Ἀλλ' ἔτσι ἀδικεῖ ἤδη τὴν πίστη μὲ τὸ *να* συλλαμβάνει τὸ ἀντικειμενό της ὁπως αὐτὸ τῆς καθαρῆς διάγνωσης τῆς ἴδιας [122] Ὡς

---

120 Dienst Πρβλ σ [175/*130*] x [396/*290*]

121. Ο θεὸς εἶναι η καθαρη σκέψη που γινεται αντιληπτη στὸ πλαισιο τῆς ἴδιας τῆς σκεψης ως ἕνα αντικειμενο τὸ ὁποιο εἶναι η ουσια τῶν ἄλλων ἀντικειμένων

122 Ο θεός αντικειμενο τῆς πιστης ως συνειδησης εἶναι ενα αισθητὸ πραγμα (αντὶ να εἶναι ἡ νόηση) Αλλὰ και η διάγνωση εἶναι μιὰ συνείδηση που ὁρίζει τὸ αντικείμενό της ως αισθητὸ πραγμα (κι ὄχι ως κατι τὸ νοη-

ἐκ τούτου καταλογιζει στὴν πίστη ὁτι ἡ ἀπολυτη οὐσια της εἶναι μιὰ πέτρα, ἕνα κούτσουρο, ποὺ ὀφθαλμοὺς ἐχει καὶ οὐ βλεπει.[123] ἢ καὶ λιγα ἄζυμα, ἕνα γεννημα τοῦ ἀγροῦ ποὺ τοῦ ἐπιστρεφεται μεταμορφωμενο ἀπὸ τὸν ἀνθρωπο[124] –ἢ ὁποιον ἄλλον τρόπο με τὸν ὁποῖο ἡ πίστη καμνει την οὐσια ανθρωπομορφη, ἀντικειμενωδη και παραστατικὴ γι᾽ αὐτήν.

Ὁ διαφωτισμος, ποὺ διατείνεται ὁτι εἶναι τὸ καθαρό, μετατρεπει ἐδῶ ὁ,τι εἶναι γιὰ τὸν νοῦ αἰώνια ζωὴ καὶ ἅγιο πνεῦμα[125] σὲ ἐνεργὰ πραγματικὸ *φθαρτὸ πραγμα* και τὸ μιαινει μὲ την αὐτὴ τουτη ἀκυρη ὀπτικὴ τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητας –μιὰ ὀπτικὴ ποὺ δὲν ὑπαρχει κἂν για τὴν προσκυνουσα πιστη[126] ὁπότε ὅταν ὁ διαφωτισμὸς τῆς τὴν ἀποδίδει, καθαρα ψευδομαρτυρεῖ[127] Γι᾽ αὐτὴν ὁ τι λατρευει δὲν εἶναι διολου λίθος ἢ ξύλο ἢ ζυμη, οὐτε κανένα ἄλλο ἔγχρονο αἰσθητὸ πράγμα. Ἂν τοῦ διαφωτισμοῦ τοῦ ἔρθει νὰ πεῖ ὅτι τὸ ἀντικειμενό της εἶναι ὡστόσο *καὶ* αὐτό, ἢ μάλιστα ὅτι εἶναι αὐτὸ στὸν ἑαυτό του καὶ στ᾽ ἀλήθεια, ἀπὸ τὴν μια ἡ πί-

---

σιμο ως ἔννοια) κι ἂς μην εἶναι ὁ θεος Ἀνηκει λοιπὸν στὸ ἴδιο επιπεδο αναλυσης τοῦ γνωστικοῦ ἀντικειμένου καὶ αδίκως κατηγορεῖ την πιστη ἐνῶ η πιστη ἔχει ἔστω την πρόθεση νὰ ὑπερβεῖ αὐτη την ἀναλυση ἔστω μόνον ὁσον αφορᾶ τὸν θεό

123 Βλ *Ψαλμοί*, ριγ 12-15 *τα εἴδωλα τῶν εθνῶν αργυριον και χρυσιον / ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων / στόμα ἔχουσιν και ου λαλήσουσιν / οφθαλμους ἔχουσιν και ουκ ὄψονται / ὦτα ἔχουσιν και ουκ ακουσονται / ῥῖνας ἔχουσιν και ουκ οσφρανθησονται / χεῖρας ἔχουσιν και ου ψηλαφησουσιν / πόδας ἔχουσιν και ου περιπατησουσιν / ου φωνησουσιν εν τῷ λαρυγγι αυτῶν* = ρλδ΄ 15-17 *Σοφια Σαλωμῶνος* ιε 15 *ὅτι και παντα τὰ εἴδωλα των εθνῶν ελογισαντο θεους / οἷς οὔτε ὀμμάτων χρῆσις εις ὅρασιν / οὔτε ῥῖνες εις συνολκην αέρος / οὔτε ὦτα ακουειν / οὔτε δάκτυλοι χειρῶν εις ψηλαφησιν / και οι πόδες αργοι πρὸς ἐπιβασιν* πρβλ *Ιερεμίας* ε 21 *οφθαλμοι αυτοῖς και ου βλεπουσιν*

124 Βλ. *Ἔξοδος* λδ΄ 18: *και την εορτην τῶν αζυμων φυλαξῃ*..

125 Μια περιπτωση ὅπου Geist σημαίνει προφανῶς καὶ *νοῦς* και *πνεῦμα* στην ἴδια φραση

126 Βλ την β εντολη *Ἔξοδος* κ 4-5 *ου ποιησεις σεαυτῷ εἴδωλον ουδε παντὸς ὁμοιωμα ὅσα εν τῷ ουρανῷ ἄνω καὶ ὁσα εν τῇ γῇ κάτω και ὅσα εν τοῖς ὕδασιν ὑποκατω τῆς γῆς ου προσκυνησεις αυτοις ουδὲ μη λατρευσης αὐτοῖς*

127. Anlügen Πιθανη αναφορὰ στην θ εντολη *Ἔξοδος* κ 16 *ου ψευδομαρτυρησεις κατα τοῦ πλησιον σου μαρτυρίαν ψευδῆ*

στη ἐχει ἐξ ἴσου ὑπ᾽ ὀψιν της *τοῦτο το και*. ἀλλα γι᾽ αὐτην εἶναι ἐκτὸς τοῦ προσκυνηματος της ἀπὸ τὴν ἀλλη κατι σαν την πέτρα. κ τ ὁ . γι᾽ αὐτην δὲν ὑπαρχει καθόλου *στον ἑαυτο του*. ἰσα ἰσα στον ἑαυτο της ὑπαρχει γι᾽ αὐτην μοναχα ἡ οὐσια τῆς καθαρῆς νόησης

[410] Ἡ *δευτερη στιγμη* εἶναι ἡ σχεση τῆς πιστης ὡς *ἐπισταμενης* συνειδησης μ αὐτη την οὐσία της Γι᾽ αὐτην ὡς νοουσα καθαρη συνειδηση, ἡ οὐσια εἶναι ἀμεση ἀλλὰ ἡ καθαρη συνειδηση εἶναι ἐξ ἰσου *μεσολαβημενη* σχεση τῆς βεβαιοτητας μὲ τὴν ἀληθεια μια σχεση που συνιστᾶ τὸν λογο γιὰ τὸν ὁποῖο *πιστευουμε*. Αὐτὸς ὁ λογος γινεται γιὰ τὸν διαφωτισμὸ ἐπισης ἕνα τυχαῖο *ἐπίσταμαι τυχαιων* συμβαντων Ὁ λογος ποὺ ἔχουμε ἐπίγνωση εἶναι, ὡστόσο, τὸ *ἐπισταμενο* καθολου και, ὡς πρὸς την ἀληθεια του, ὁ ἀπολυτος *νοῦς*, ὁ ὁποῖος στὴν μὲν ἀφηρημένη καθαρὴ συνείδηση ἢ τὴν *νοηση* ὡς τετοια εἶναι μόνον ἀπόλυτη *οὐσια* ὡς αὐτοσυνειδησια ὁμως εἶναι ἡ *ἐπίγνωση* τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἡ καθαρη διαγνωση θέτει αὐτὸ τὸ ἐπισταμενο καθόλου, τὸν *ἁπλὸ νοῦ ποὺ ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του*. ἐπίσης ὡς ἀρνητικὸ τῆς αὐτοσυνειδησιας. Ἡ ἴδια εἶναι, βέβαια, ἡ *καθαρὴ μεσολαβημένη νόηση*, ποὺ σημαίνει μεσολαβουμενη ἡ ἴδια με τὸν ἑαυτό της, εἶναι ἡ καθαρὴ ἐπίγνωση ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὁσον εἶναι *καθαρὴ διάγνωση*. *καθαρὴ ἐπίγνωση*, χωρὶς ἀκόμη ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της, κατὰ τὴν ὁποια, πάει νὰ πεῖ, δὲν ἰσχυει ἀκόμη ὁτι ἡ καθαρὴ διαγνωση εἶναι αὐτὴ ἡ καθαρὴ μεσολαβουσα κίνηση, ἐμφανίζεται στὸν ἑαυτό της –ὁπως ὁ,τι εἶναι ἡ ἴδια– ὡς κάτι ἀλλο Εἰλημμένη λοιπὸν στὴν πραγμάτωσή της, ἀναπτύσσει αὐτὴ τὴν οὐσιαστική της στιγμή, ἀλλὰ τῆς ἐμφανιζεται ὡς ἀνήκουσα στὴν πιστη καί, ὅσον ἀφορᾶ τὸν καθορισμὸ ὅτι τῆς εἶναι κάτι ἐξωτερικό, ὡς ἕνα τυχαῖο ἐπισταμαι ἀκριβῶς τετοιων κοινότυπα ἐνεργὰ πραγματικῶν ἱστοριῶν. Καταμαρτυρεῖ λοιπὸν ψευδῶς στὴν θρησκευτικὴ πιστη ὅτι ἡ βεβαιότητα της [*301*] ἐρείδεται σὲ μερικες *μεμονωμένες ἱστορικες μαρτυρίες*, οἱ ὁποῖες ἰδωμένες ὡς ἱστορικὲς μαρτυρίες, σαφῶς δὲν θὰ παρεῖχαν τὸν βαθμὸ βεβαιοτητας γιὰ τὸ περιεχόμενό τους ποὺ μᾶς δινουν οἱ εἰδησεις τῶν ἐφημερίδων για ὁποιοδηποτε συμβαν – ὁτι ἐπιπλεον ἡ βεβαιοτητα της

στηριζεται στὸ τυχαῖο τῆς *διαφύλαξης* αὐτῶν τῶν μαρτυριῶν –ἀφ᾽ ἑνος, τῆς διαφύλαξης μέσω τοῦ χαρτιοῦ και ἀφ᾽ ἑτερου, μεσω τῆς ἐπιδεξιοτητας και τιμιότητας τῆς μεταφορᾶς ἀπὸ τὸ ἕνα χαρτὶ στὸ ἄλλο– και, τελος, στὴν ὀρθη προσληψη τοῦ νοηματος νεκρῶν λεξεων και γραμμάτων Στὴν πραγματικότητα ὁμως ἡ πιστη δεν διανοεῖται να ἐξαρτησει τὴν βεβαιότητα της ἀπὸ τετοιες μαρτυριες και τυχαιοτητες [411] μέσα στην βεβαιότητα της εἶναι ἀπροκατάληπτη ἀναφορὰ σ᾽ ἕνα ἀπόλυτο ἀντικειμενο, καθαρὴ ἐπίγνωση αὐτοῦ που δὲν ἀναμιγνύει γραμματα χαρτὶ καὶ ἀντιγραφεῖς στὴν συνείδηση της τῆς ἀπόλυτης οὐσίας καὶ δὲν μεσολαβεῖται μ᾽ αὐτην μες ἀπὸ τέτοιας λογῆς πράγματα Παρὰ αὐτὴ ἡ συνειδηση εἶναι ὁ αὐτομεσολαβούμενος λόγος γνώσης[128] της εἶναι ὁ ἴδιος ὁ νοῦς ὁ ὁποῖος εἶναι μάρτυρας τοῦ ἑαυτοῦ του τόσο στο *ἐσωτερικὸ τῆς καθέκαστης συνειδησης* ὅσο καὶ μὲς ἀπὸ την *καθολικὴ παρουσία* τῆς πίστης ποὺ ἔχουν οἱ παντες σ᾽ αὐτόν. Ἂν ἡ πίστη θέλει ν᾽ ἀντλεῖ ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ καὶ αὐτὸ τὸν τρόπο αἰτιολόγησης ἢ τοὐλάχιστον ἐπικύρωσης τοῦ περιεχομένου της γιὰ τὸν ὁποῖο μιλᾶ ὁ διαφωτισμός, τὸ ἐννοεῖ στὰ σοβαρὰ καὶ δρᾶ ὡς ἂν αὐτὸ νὰ ἦταν τὸ σημαντικό, τότε ὁ διαφωτισμὸς τὴν ἔχει ἤδη ἀποπλανήσει καὶ οἱ προσπάθειές της νὰ αἰτιολογηθεῖ ἢ νὰ ἐνισχύσει τὴν θέση της μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο εἶναι μόνο μαρτυρίες της τοῦ ὅτι ἔχει μολυνθεῖ [129]

---

128 Wissen Ἀλλοῦ *επιγνωση επισταμαι* Ἐδῶ ομως ὑπονοειται μᾶλλον η αντιθεση ratio essendi / ratio cognoscendi που αποδιδεται λογος υπαρξης / λογος γνωσης Στὸν Καρτεσιο τὸ εγω (δηλ εδῶ η συνειδηση) εἶναι ἀπὸ μόνο του *λόγος γνωσης* τῶν παντων αλλὰ ὄχι *λόγος ὕπαρξης* τους *λόγος γνωσης* τοῦ θεοῦ *λόγου ὕπαρξης* ὁ ἴδιος τῶν ὄντων Κατα τὸν Ε αναλογη εἶναι ἡ θεολογικη μετατόπιση ἤδη στὸν Λουθηρο «Ἡ *πιστη* δὲν εἶναι μονον η βεβαιότητα γιὰ μόνο και μόνο πεπερασμενα πράγματα δὲν εἶναι αἴφνης μια πίστη σὲ απόντα συμβαντα, παρελθόντα [ ] γιατὶ ἀκόμα κι ἂν δὲν εἶχε ακουσθει τιποτε απ ὅλ αὐτά, η γνωριμία μας τοῦ θεοῦ δὲν θὰ ἦταν ὡς εκ τουτου πιὸ ἀτελης [ ] Αυτὴ ἡ βεβαιότητα λέει η λουθηρανη εκκλησια εἶναι αποτέλεσμα μονο τοῦ ἁγιου πνεύματος δηλ μιὰ βεβαιότητα ποὺ ανηκει στὸ ἄτομο ὄχι κατα την ιδιαίτερη μερικότητα του αλλα κατα την ουσια του» (*Vorlesungen uber die Philosophie der Weltgeschichte*, ὅ π., σ 879-880)

129. Ἐδῶ ο Ἑ αποτυπωνει μιὰ συγχρονη συζητηση τοῦ Λέσσιγκ με τὸν Ρεϊμαρους (S Reimarus) ποὺ ασκεῖ ιστορικη κριτικη στην Βίβλο και

Ἀκομη απομένει ἡ τριτη πλευρα. *ἡ σχεση τῆς συνειδησης μὲ τὴν ἀπολυτη ουσια. ὡς ἐνεργεια* Η ἐνεργεια αυτὴ εἶναι ἡ ἀρση τῆς ἰδιαιτεροτητας τοῦ ἀτομου ἢ τοῦ φυσικοῦ τροπου υπαρξης τοῦ καθ' ἑαυτὸν εἶναι του. ἀπὸ την ὁποία ἀπορρεει γι' αὐτὸ ἡ βεβαιότητα ὅτι εἶναι καθαρὴ αυτοσυνειδησια. ὅτι ὡς πρὸς την ἐνεργεια του. που σημαινει ὡς *ὑπαρχουσα καθ ἑαυτην* καθεκαστη συνειδηση. εἶναι ἑνα μὲ την οὐσια [130] – Ἐφ' ὁσον στὴν ἐνεργεια διακρινονται *σκοπιμοτητα* και *σκοπὸς* κι ἐφ' ὁσον ἡ καθαρὴ διαγνωση σε σχεση καὶ μ' αὐτὴ την ἐνεργεια *φερεται ἀρνητικὰ* καὶ ἀπαρνεῖται τὸν ἑαυτο της ὁπως μέσα στις ἄλλες στιγμες. ἡ καθαρὴ διαγνωση ἀναγκαστικὰ θὰ παρουσιασθεῖ ὡς παρανοια ἐν ὄψει τῆς *σκοπιμότητας*. ἀφοῦ ἡ συναρτημενη με τὴν πρόθεση διαγνωση. ἡ συμφωνία σκοποῦ και μέσου τῆς ἐμφανιζεται ὡς ἄλλο. μᾶλλον ὡς τὸ ἐναντιο –ἐν ὄψει δὲ τοῦ *σκοποῦ* θ' ἀναδειξει ὡς σκοπὸ τὸ φαῦλο. τὴν ἀπόλαυση καὶ κατοχή. καὶ θ' ἀποδειχθεῖ ἔτσι ἡ πλέον ἀκάθαρτη πρόθεση. μιᾶς καὶ ἡ καθαρὴ πρόθεση. ὡς ἄλλο. εἶναι ἐξ ἴσου ἀκάθαρτη

Ἐπομένως βλέπουμε. ὁσον ἀφορᾶ *τὴν σκοπιμότητα*. τὸν διαφωτισμὸ νὰ τὸ *βρίσκει* τρελλό. ὅταν τὸ πιστὸ ἄτομο [412] χορηγεῖ στὸν ἑαυτό του τὴν ἀνώτερη συνειδηση [*302*] ὅτι δὲν εἶναι δέσμιος τῆς φυσικῆς ἀπόλαυσης και εὐχαρίστησης ἀποποιούμενο *ὄντως* τὴν φυσικὴ ἀπόλαυση καὶ εὐχαρίστηση καὶ ἀποδεικνύοντας *ἔργῳ* ὅτι δὲν τὶς περιφρονεῖ *στὰ ψεμματα ἀλλὰ στ' ἀλήθεια*. – Ἐπίσης *βρίσκει* τρελλὸ ὁτι τὸ ἄτομο ἀθωώνεται ἀπὸ τὸν καθορισμό του ὁτι εἶναι ἀπόλυτα καθεκαστον ἀποκλειστικὸ ὅλων τῶν ἄλλων καὶ κάτοχος ἰδιοκτη-

---

τὸν Γκαῖτσε (J M Goeze) που την ὑπερασπίζεται παλι μὲ ιστορικα επιχειρηματα Ο πρῶτος δὲν καταλαβαινει ὅτι η πιστη δὲν εξαρτᾶται απὸ ιστορικὰ συμβαντα και τὸ πῶς μᾶς παραδόθηκε η μνημη τους ὁ δευτερος καθως απαντᾶ στὸ ἴδιο πλαισιο «δεν ἔχει μεινει αμόλυντος απὸ την ετεροδοξια τοῦ ἀντιπάλου» (*Über den Beweis des Geistes und der Kraft* 1777 απὸ τὸ *GW* 9 σ. 513)

130 Ακολουθῶ την στιξη τοῦ πρωτοτυπου (Selbstbewußtsein nach seinem Tun) ὄχι την διόρθωση τῶν Moldenhauer-Michel (Selbstbewußtsein nach seinem Tun) Ἄλλη ἀναγνωση· «Ἡ βεβαιότητα ὅτι εἶναι καθαρη αὐτοσυνειδησια κατὰ την ενεργεια του που σημαίνει ὁτι εἶναι ἕνα με την ουσια ὄντας τὸ ἴδιο *καθ ἑαυτην ὑπαρχουσα* καθέκαστη συνειδηση»

σιας, με τὸ να παραιτεῖται τῆς ἴδιας τῆς ἰδιοκτησιας του τὸ ἀτομο δειχνει ἐτσι *στ᾽ ἀληθεια* ὁτι δὲν εννοεῖ την ἀπομονωση του στα σοβαρα ἀλλ᾽ εἶναι ὑπερανω τῆς φυσικῆς ἀναγκαιοτητας νὰ ἐξατομικευεσαι και ὀντας μέσα σ᾽ αὐτὴ την ἀπολυτη ἐξατομικευση τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ν᾽ ἀρνεῖσαι ὅτι οἱ ἄλλοι εἶναι τὸ ἰδιο *μὲ σενα* – Ἡ καθαρὴ διαγνωση θεωρεῖ τὰ δυο τοσο ἀσκοπα οσο και ἄδικα *–ἀσκοπο* να στερεῖσαι μιὰ εὐχαριστηση και να χαριζεις κάτι δικο σου. προκειμενου ν᾽ ἀποδείξεις ὁτι δὲν εἶσαι δεσμιος τῆς τερψης και τῆς περιουσιας ἀρα θα βγαλει *τρελλο* κατ᾽ ἀντιδιαστολη ὅποιον. προκειμενου να φαει προσφευγει σ᾽ ἕνα μεσον γιὰ νὰ φαει ὀντως [131] – Τὸ βρισκει και *ἄδικο* νὰ στερεῖσαι ἕνα γεῦμα και νὰ δινεις βούτυρο. αὐγὰ ὄχι ἔναντι χρήματος ἢ χρῆμα ἔναντι βουτυρου και αὐγῶν. ἀλλα ἐτσι. χωρὶς καμμια ἀνταποδοση χαρακτηρίζει ἕνα γεῦμα ἢ τὴν κατοχὴ παρόμοιων πραγμάτων ὡς αὐτοσκοπό καὶ ἄρα στὴν πραγματικοτητα τὸν ἑαυτό της ὡς μια ἐλάχιστα καθαρὴ πρόθεση. ποὺ τὴν ἐνδιαφέρει οὐσιωδέστατα μιὰ ἀπόλαυση καὶ κατοχὴ σὰν αὐτην Ὡς καθαρὴ πρόθεση ἰσχυρίζεται καὶ πάλι ὁτι εἶναι ἀναγκαῖο νὰ εἶσαι ὑπερανω τῆς φυσικῆς ὕπαρξης καὶ τῆς ἄπληστης ἀναζητησης τῶν μέσων της· μόνο τὸ βρίσκει τρελλὸ καὶ ἄδικο αὐτη ἡ ἀνύψωση νὰ πρέπει ν᾽ ἀποδειχθεῖ *ἔργω*. στ᾽ ἀλήθεια ἡ καθαρὴ αὐτὴ πρόθεση εἶναι. δηλαδη. μιὰ ἐξαπατηση. ἡ ὁποία ἐμφανιζει καὶ ἀπαιτεῖ *ἐσωτερικὴ* ἀνυψωση. ἀλλὰ τὸ παρουσιαζει ὡς περιττο. τρελλό. μεχρι κι ὡς ἄδικο να τὴν πάρεις στὰ σοβαρά. νὰ την *ὑλοποιήσεις ἐνεργὰ* και ν᾽ *ἀποδείξεις τὴν ἀληθεια της* – Ἄρα ἀπαρνεῖται τὸν ἑαυτό της τόσο ὡς καθαρὴ διαγνωση. ἀφοῦ ἀπαρνεῖται τὴν ἄμεσα σκόπιμη ἐνέργεια. ὅσο και ὡς καθαρὴ πρόθεση. ἀφοῦ ἀπαρνεῖται [413] την πρόθεση ν᾽ ἀποδειχθεῖ ἐλεύθερη ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τῆς καθεκαστοτητας

Τέτοια ἐμπειρια τοῦ ἑαυτοῦ του δινει ὁ διαφωτισμὸς στὴν πιστη Ἐμφανιζεται μ᾽ αὐτὸ τὸ φαῦλο παρουσιαστικὸ γιατὶ ἀκριβῶς λόγω τῆς ἑτεροαναφορᾶς προικιζεται μὲ

131. Ἀφοῦ ἀρνειται τὸ ενα αυτονοητο θα πρεπει ν ἀρνηθει και τὸ ἄλλο αὐτονόητο

ἀρνητικη πραγματικότητα δηλαδὴ παρουσιάζεται ὡς τὸ ἐνάντιο τοῦ ἑαυτοῦ του ἡ καθαρὴ διάγνωση και προθεση ὅμως ἀναγκαστικὰ προικιζεται μ᾽ αὐτη την ἀναφορα, γιατι αὐτη εἶναι ἡ πραγμάτωση της – Τουτη ἐδῶ ἐμφανισθηκε ἀρχικα ὡς ἀρνητικὴ πραγματικότητα Ἴσως τὸ πῶς ἐχει ἡ *θετικὴ πραγματικοτητα* της εἶναι καλυτερο ἂς δοῦμε πῶς συμπεριφέρεται αὐτη – Ὁταν καθε προκαταληψη και δεισιδαιμονια ἔχουν ἐκδιωχθεῖ, μπαινει τὸ ἐρώτημα *και τωρα τί, Ποια εἶναι ἡ ἀλήθεια που διεδωσε ἀντ᾽ αὐτῶν ὁ διαφωτισμός*, – Τὸ θετικὸ αὐτο περιεχόμενο, τὸ εἶπε ἤδη ὁταν ἀπάλειφε τὴν [*303*] πλανη, γιατι αὐτὴ ἡ ἀποξενωση τοῦ ἑαυτοῦ του εἶναι ἐξ ἴσου ἡ θετική του πραγματικότητα – Σ᾽ ὁ τι για τὴν πιστη εἶναι ἀπόλυτο πνεῦμα, ὁ διαφωτισμὸς θὰ ἐκλαβει ὁποιον *προσδιορισμὸ* ἀνακαλυπτει ἐδῶ ὡς ξύλο πέτρα κ λπ , ὡς καθέκαστα ἐνεργὰ πραγματα ἐφ᾽ ὅσον ἐννοεῖ *ἅπαντες τοὺς καθορισμους*,[132] ποὺ θὰ πεῖ καθε περιεχόμενο καὶ πλήρωση τοῦ νοῦ, μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο ὡς *περατότητα*, ὡς *ἀνθρώπινη ὀντότητα καὶ παράσταση*, ἡ *ἀπόλυτη οὐσία* γίνεται γι᾽ αὐτὸν ἕνα *κενὸ* στὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖ νὰ συνυπαρξει κανένας προσδιορισμός, κανένα κατηγορούμενο Αὐτὴ τούτη, παρόμοια συνουσία[133] θὰ ἦταν ἀξιόποινη· ἐκεῖθε ἀκριβῶς γεννήθηκαν τὰ τέρατα τῆς δεισιδαιμονιας [134] Ὁ λόγος ἡ *καθαρὴ διάγνωση* δὲν εἶναι μὲν κενὴ ἡ ἴδια, ἀλλὰ πλούσια, ἀφοῦ τὸ ἀρνητικὸ τοῦ ἑαυτοῦ της ὑπαρχει *κατ᾽ αὐτὴν* κι εἶναι περιεχόμενό της, πλὴν πλούσια μόνο σὲ καθεκαστότητα καὶ πέρας τὸ νὰ μὴν ἀφήνει ν᾽ ἀποδιδεται καὶ νὰ μὴ συνάπτει τίποτα τετοιο στὴν ἀπόλυτη οὐσια, αὐτὴ εἶναι ἡ τέχνη τοῦ βίου τοῦ ἔχοντος ἐπιγνωση,[135] ἡ ὁποία ξέρει νὰ βαζει στὴν θέση

---

132 Überhaupt *alle Bestimmthait* Αλλη αναγνωση «εννοει γενικα *καθε καθορισμό*»

133 Συνυπαρχω beilegen συνουσια Beilager Πρβλ σχετικα την σ [*415/304*]

134. Τὸ κενὸ επεκεινα που η συνειδηση το γεμιζει μὲ φαντασματα εἶναι ἕνας αφηρημένος ὁρισμὸς τοῦ «ἱεροῦ» στὸ κεφ για την *Διάνοια* βλ σ [*118/90*]

135. Einsichtsvolle Lebensart συνετη-φρονιμη-(γεματη διαγνωση) τεχνη τοῦ βίου

τους τὸν ἑαυτο της και τὸν πλοῦτο της σὲ περατοτητα, μεταχειριζόμενη τὸ ἀπόλυτο μὲ ἀξιοπρέπεια

Ἀπεναντι σ᾽ αὐτὴ τὴν κενὴ οὐσια βρίσκεται, ὡς *δεύτερη στιγμὴ* τῆς θετικῆς ἀλήθειας τοῦ διαφωτισμοῦ ἡ ἀποκλειόμενη ἀπὸ μιαν ἀπόλυτη οὐσια *καθεκαστότητα* ἐν γένει, τῆς συνείδησης καὶ καθε ὄντος (Sein), ὡς *ἀπόλυτο αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸν εἶναι*. [414] Ἡ συνείδηση, ποὺ κατὰ τὴν ὁλόπρωτη ἐνεργὸ πραγματικότητά της εἶναι *κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα* καὶ *δοξασια*, ἐδῶ ἐπιστρεφει σ᾽ αὐτὰ ἀπὸ ὁλόκληρο τὸν δρόμο τῆς ἐμπειρίας της κι εἶναι πάλι ἐπιγνωση τοῦ *ἀμιγῶς ἀρνητικοῦ τοῦ ἑαυτοῦ της*, ἤτοι τῶν *αἰσθητῶν πραγμάτων*, ποὺ σημαινει ὄντων, τα ὁποῖα ἀντικεινται ἀδιάφορα *στὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* της Πλὴν δὲν εἶναι ἐδῶ *ἄμεση* φυσικὴ συνείδηση, παρὰ *ἔγινε* τέτοια γιὰ τὸν ἑαυτό της. Ἡ συνείδηση, ἔχοντας παραδοθεῖ πρῶτα σὲ κάθε περιπλοκὴ ὅπου τὴν ρίχνει ἡ ἐκδίπλωσή της, καθὼς ἐπαναφέρεται τώρα στὸ πρῶτο της σχῆμα μεσω τῆς καθαρῆς διάγνωσης, τὸ ἔχει *δοκιμάσει ἐμπειρικὰ* ὡς τὸ *ἀποτέλεσμα* Ἡ ἐν λόγω κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα, καθὼς *αἰτιολογεῖται* ἀπ᾽ τὴν διάγνωση τῆς μηδαμινότητας ὅλων τῶν ἀλλων σχημάτων τῆς συνείδησης, καὶ ἄρα ὅλων τῶν ἐπέκεινα τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητας, δὲν εἶναι πλέον δοξασία, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἀπόλυτη ἀλήθεια Ἡ μηδαμινότητα αὐτὴ ὁλων ὅσων ὑπερβαίνουν τὴν κατ᾽ αἴσθηση βεβαιοτητα εἶναι μὲν μονο μιὰ ἀποφατικὴ ἀπόδειξη αὐτῆς τῆς ἀλήθειας ἀλλὰ δὲν ἐπιδέχεται ἀλλην, γιατὶ ἡ θετικὴ ἀλήθεια τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιοτητας στὸν ἑαυτό της εἶναι ἀκριβῶς τὸ *ἀδιαμεσολαβητο καθ᾽ ἑαυτὸν* εἶναι τῆς ἴδιας τῆς ἔννοιας ὡς ἀντικειμένου, ὑπὸ μορφη μαλιστα ἑτερότητας[136] –τὸ ὅτι εἶναι *ὁπωσδηποτε βέβαιο* γιὰ καθε συνείδηση ὅτι *εἶναι* αὐτη και *ἄλλα ἐνεργεια πραγματα* ἐξω της κι ὁτι μέσα στὸ *φυσικὸ*

---

136 Η θετικη αληθεια τῆς κατ αἴσθηση βεβαιότητας ἦταν η *αισθητηρια αντιληψη* ως μ'α προσεγγιση τοῦ αντικειμενου ὡς τῆς ἔννοιας –προσέγγιση τοῦ αληθοῦς (Wahr-nehmung) δηλ. τῆς ταυτότητας ἔννοιας και αντικειμενου ἄρα λοιπὸν τῆς ἔννοιας τῆς ἴδιας ως αντικειμενου τῆς εννοιας Αυτη η πρώτη μεταβαση λέει τωρα ὁ Ε εμπεριέχει ὅλες τις επόμενες, ἀφοῦ ὅλα τἄλλα σχηματα τῆς συνειδησης αὐτοαναιρουμενα ἐπιστρεφουν στὴν εμπειρικη συνείδηση

εἶναι της ὑπάρχει *αὐτη καθ᾽ αὑτή*. ἤτοι εἶναι *ἀπολυτη*. αὐτη ὅπως καὶ τοῦτα τὰ πράγματα

[*304*] *Ἡ τρίτη στιγμη τῆς ἀλήθειας τοῦ διαφωτισμοῦ*. τελος. εἶναι ἡ ἀναφορὰ τῶν καθεκάστων οὐσιῶν στὴν ἀπόλυτη οὐσία. ἡ σχέση τῶν δύο πρωτων Ἡ διαγνωση ὡς καθαρὴ διαγνωση τοῦ *ὁμοίου ἢ ἀπέρατου ὑπερβαινει* κιόλας τὸ *ἀνόμοιο* ἀκριβῶς τὴν περατη ἐνεργὸ πραγματικοτητα δηλαδὴ τὸν ἑαυτό της ὡς ψιλὴ ἑτερότητα Γιὰ ἐπέκεινα τοῦ ἀνομοιου[137] ἐχει *τὸ κενό*. μὲ τὸ *ὁποῖο* σχετίζει λοιπὸν τὴν κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα. Στὸν προσδιορισμὸ αὐτῆς τῆς *ἀναφορᾶς* δὲν μπαίνουν καὶ *οἱ δύο* πλευρὲς ὡς *περιεχόμενο* γιατὶ ἡ μία εἶναι τὸ κενὸ κι ὑπάρχει περιεχόμενο μόνο διὰ τῆς ἄλλης. τῆς κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητας Ἀλλ᾽ ἡ *μορφὴ* τῆς σχέσης στὸν προσδιορισμὸ τῆς ὁποίας συνεισφέρει ἡ πλευρὰ τοῦ *αὐτοῦ τούτου*. μπορεῖ νὰ πλάθεται κατὰ *βούληση*· [415] γιατὶ ἡ μορφὴ εἶναι τὸ *στὸν ἑαυτό του ἀρνητικό*. ἄρα τὸ αὐτοαντιτιθέμενο εἶναι *ὅσο* καὶ μηδέν· *αὐτὸ τοῦτο* ὅπως καὶ τὸ *ἐνάντιο*· ἤτοι. κάτι *ποὺ* εἶναι τὸ ἴδιο. ἡ σχέση *τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας* μὲ τὸ *αὐτὸ τοῦτο ὡς ἐπέκεινα* εἶναι *τόσο ἄρνηση* ὅσο καὶ *θέση* του. Κυριολεκτώντας. τὴν περατὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα μπορεῖς ἄρα νὰ τὴν ἐκλαμβάνεις ὅπως ἀκριβῶς την χρειάζεσαι Τὸ αἰσθητὸ σχετίζεται λοιπὸν τώρα *θετικὰ* μὲ τὸ ἀπόλυτο *ὡς αὐτὸ τοῦτο* κι ἡ αἰσθητὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα ὑπαρχει ἡ ἰδια *αὐτὴ τούτη* τὸ ἀπολυτο τὴν πλάθει και τὴν περιποιεῖται Ἀλλὰ σχετίζεται μὲ τὸ ἀπολυτο και *πάλι ὡς* τὸ *ἐνάντιο*. τὸ *μη εἶναι* της κατ᾽ αὐτὴ την ἀναφορα δὲν ὑπάρχει αὐτὴ τουτη μονο *πρὸς ἕτερον*. Στὸ προηγουμενο *σχῆμα* τῆς συνείδησης. *οἱ ἔννοιες* τῆς ἀντίθεσης ὁρισθηκαν *ὡς ἀγαθὸ* καὶ *φαῦλο* ἐνῶ γιὰ τὴν καθαρη διαγνωση γ'νονται οἱ καθαρότερες ἀφαιρεσεις τοῦ ὑπαρχω *αὐτὸ τοῦτο* και ὑπαρχω *πρὸς ἄλλο*

Οἱ *δύο* τρόποι θεώρησης τῆς θετικῆς καὶ τῆς ἀρνητικῆς σχεσης τοῦ περατοῦ πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο εἶναι ὁμως στην πραγ-

137 Η «τῆς ετεροτητας»

ματικοτητα, ἐξ ἴσου ἀναγκαῖοι, ὁποτε τὰ πάντα ὑπαρχουν τόσο αὐτὰ τοῦτα ὁσο καὶ *πρὸς ἄλλα*, δηλαδὴ τὰ πάντα εἶναι *ωφέλιμα* [138] – Τα παντα παραδίδονται στὸ ἄλλο, θ᾽ ἀφεθοῦν κάποτε να χρησιμοποιηθοῦν ἀπὸ ἄλλα καὶ θα ὑπαρξουν *πρὸς αὐτα*· και καποτε θ᾽ ἀφηνιάσουν ξανά για να το πῶ ἔτσι, θα φανοῦν ἄκαμπτα ἐναντι τοῦ ἄλλου, θα ὑπαρξουν καθ᾽ αὐτὰ και θὰ χρησιμοποιήσουν τὸ ἄλλο ἀπὸ μέρους τους [139] – Για τὸν ἄνθρωπο, ὡς τὸ πραγμα με *συνειδηση* τῆς σχεσης αὐτῆς, ἐδῶθε προκυπτουν ἡ οὐσια και ἡ θεση του Ὅπως ὑπαρχει ἄμεσα, ὡς φυσικη συνειδηση *αὐτη τουτη*, εἶναι *καλος*,[140] ὡς καθεκαστον *ἀπόλυτος*, καὶ τὸ ἀλλο ὑπαρχει *γι᾽ αὐτον* και μαλιστα, δεδομενου ὁτι κατ᾽ αὐτόν, ὡς το συνειδητὸ τοῦ ἑαυτοῦ του ζῶο, οἱ στιγμὲς ἔχουν σημασια καθολικότητας, *ὅλα* ὑπάρχουν γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστοῦν καὶ νὰ τὸν ψυχαγωγοῦν, ἔτσι δὲ ὁπως βγῆκε ἀπὸ τα χεια τοῦ θεοῦ περπατᾶ στὸν κόσμο σὰν σ᾽ ἕναν κῆπο φυτεμένο γι᾽ αὐτόν. – Πρεπει νὰ ἔχει φαει καὶ ἀπὸ τὸ δεντρο τῆς γνώσης τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ· [*305*] χαίρει κατα τοῦτο μιᾶς ὠφέλειας ποὺ τὸν διακρίνει ἀπὸ ὅ,τι ἄλλο διότι ἔτυχε ἡ αὐτη τούτη καλὴ φύση του νὰ εἶναι *καὶ* ἔτσι πλασμένη, ποὺ ἡ ὑπέρμετρη [416] ψυχαγωγία τῆς εἶναι ἐπιβλαβής ἢ μᾶλλον ἡ καθεκαστότητά του ἐνεχει *καὶ τὸ ἐπεκεινά της*. μπορεῖ νὰ ὑπερβεῖ

---

138. Nützlich αντιστοιχει στις περισσότερες σημασιες τοῦ *ωφελιμος* (εκτὸς τοῦ *προσόντος* Vorteilhaft) *και* τοῦ *χρησιμος* (εξὸν ο τι αφορᾶ την *δυνατότητα* χρησιμοποιησης Brauchbar) Γι αυτὸ ὁ Utilitarismus αποδιδεται και *ωφελιμισμὸς* και *χρησιμοθηρια* σε επιπεδο φιλοσοφιας και στασης Χρησιμοποιῶ τις δυο αποδόσεις θεωρωντας ὅμως τὸ *ωφελιμος* ως ἔννοια γένους

Επὶ τοῦ προκειμένου, κατι εἶναι ωφέλιμο ἢ χρησιμο μόνον ἂν ὑπαρχει για χαρη ἄλλου (*πρὸς* ἄλλο) χωρις ὅμως νὰ παύει να εχει δικη του ὑπόσταση (αὐτὸ τοῦτο) γιατὶ χωρις τὸ πρῶτο δὲν θα μποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ καὶ χωρις τὸ δεύτερο, ὅταν θὰ τὸ χρησιμοποιοῦσε καποιος δὲν θα τοῦ προσεφερε τιποτα που νὰ μὴν ἔχει ἤδη

139 Ἄλλη (παραλληλη) αναγνωση· «καὶ καποτε θα σηκωθοῦν παλι στα πισω τους ποδια γιὰ να τὸ πῶ ἔτσι, θὰ κάμουν τις παρθένες ἀπέναντι στο ἄλλο, θὰ ὑπαρξουν καθ αὐτα καὶ θὰ χρησιμοποιήσουν τὸ ἄλλο με την σειρα τους» Πρβλ καὶ σ [413/*303*]

140 Ἐδῶ περνᾶμε στην ηθικη αντιθεση gut / böse που την αποδιδω καλὸ / κακό

τὸν ἑαυτό της καὶ να καταστραφεῖ Ἀπεναντιας ὁ λόγος ἀποτελεῖ γι᾽ αὐτὸν ἑνα ὠφελιμο μέσον ωστε να βαλει τὸν ἁρμόζοντα φραγμὸ σ᾽ αὐτὴ τὴν ὑπέρβαση. ἢ μᾶλλον ὥστε ν᾽ αὐτοσυντηρεῖται ἐν ὅσω ὑπερβαίνει τὸ προσδιορισμένο γιατὶ αὐτη εἶναι ἡ δυναμη τῆς συνείδησης Ἡ ἀπόλαυση τῆς συνειδητῆς αὐτῆς τουτης *καθολικῆς* οὐσίας δὲν πρεπει ἡ ιδια νἄναι κατι ὁρισμενο ὡς πρὸς τὴν πολλαπλότητα καὶ τὴν διάρκεια. ἀλλὰ καθολικό τὸ μέτρο ἐχει ἑπομενως τὸν προσδιορισμὸ ν ἀποτρεπει τὴν διακοπη τῆς εὐχαριστησης ὡς πρὸς τὴν πολλαπλοτητα καὶ τὴν διάρκειά της· ποὺ θὰ πεῖ ὅτι ὁ προσδιορισμὸς τοῦ μέτρου εἶναι ἡ ἀμετρια – Ὅπως τὰ παντα εἶναι ὠφελιμα γιὰ τὸν ἀνθρωπο. τὸ ἴδιο κι αὐτός. προορισμος του εἶναι ἐξ ἴσου να καθισταται κοινωφελὲς καὶ καθολικα χρήσιμο μέλος τῆς ὁμάδας Ὅσο μεριμνᾶ γιὰ λόγου του. τόσο ἀκριβῶς πρέπει καὶ νὰ δινει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του γιὰ τοὺς ἄλλους. καὶ ὅσο δίνει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. τόσο μεριμνᾶ για τὸν ἑαυτό του. τὸ ἕνα χέρι νίβει τἄλλο Ὅπου κι ἂν βρίσκεται δέ εἶναι ἐντάξει. χρησιμοποιεῖ ἄλλους καὶ χρησιμοποιεῖται [141]

Ἄλλα ὠφελοῦν ἀλλιῶς τὸ ἕνα τὸ ἄλλο· ὅμως ὅλα τὰ πράγματα ἔχουν αὐτὴ τὴν ἐπωφελὴ ἀμοιβαιότητα ἀπὸ τὴν οὐσία τους ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ ὁτι σχετίζονται μὲ τὸ ἀπόλυτο μὲ διπλὸ τρόπο. θετικά. γιατὶ ὑπαρχουν *αὐτὰ καθ᾽ ἑαυτὰ* ἐπειδὴ σχετίζονται μαζί του. ἀρνητικά. γιατὶ ὑπάρχουν *πρὸς ἄλλα* γιὰ τὸν ἴδιο λόγο Ἡ *σχέση* πρὸς τὴν ἀπόλυτη οὐσία. ἤτοι ἡ θρησκεία. εἶναι ἄρα. ἀνάμεσα σὲ ὅλες τὶς ὠφελιμότητες. τὸ ὠφελιμότερο ὁλων [142] γιατὶ εἶναι *ἡ ἴδια ἡ καθαρὴ ὠφέλεια*. εἶναι αὐτὴ ἡ ὑπόσταση ὅλων τῶν πραγμάτων. δηλαδὴ τὸ *αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ εἶναι* τους. καὶ ἡ πτωση ὅλων τῶν πραγματων.[143] δηλαδὴ τὸ *εἶναι* τους *πρὸς ἄλλο*

Βέβαια γιὰ τὴν πίστη αὐτὸ τὸ θετικὸ ἀποτέλεσμα τοῦ διαφωτισμοῦ εἶναι μιὰ φρικη ὅσο κι ἡ ἀρνητική του συμπερι-

---

141 Ἀπόψεις τοῦ Ἑλβετιου (Helvétius) και τοῦ ντ Ὁλμπαχ

142 *Θέση* τοῦ Ἑλβετιου

143 Bestehen aller Dinge [...] Fallen aller Dinge Πρβλ την ἔκφραση stehen und fallen mit etwas Ὑπάρχω (στέκω) ἢ ὄχι (πεφτω) μαζὶ μὲ κατι δηλ τὸ ἔχω γιὰ μοναδικὸ στήριγμα

φορα ἀπεναντι της Αὐτὴ ἡ *διαγνωση*. ἡ ἐνοραση μεσα στὴν ἀπολυτη οὐσια που δὲν βλεπει μεσα της παρα ἀκριβῶς την *ἀπόλυτη οὐσία τὸ être suprême*.[144] ἤτοι τὸ κενὸ – αὐτὴ ἡ *πρόθεση*. ὁ ὁραματισμὸς ὁτι τα παντα. ὁπως εἶναι ἄμεσα ὑπαρχουν *αὐτα τοῦτα*. ἤτοι εἶναι καλα οτι τελικα τὴν *σχεση* τοῦ [417] καθεκαστου συνειδητοῦ εἶναι μὲ τὴν ἀπολυτη οὐσια *τὴν θρησκεια* τὴν ἐκφραζει ἐξαντλητικα ἡ ἐννοια τῆς ὠφελιμοτητας. εἶναι για τὴν πίστη διχως ἄλλο *ἀποτροπαιες*. Αὐτὴ ἡ προσιδια *σοφια* τοῦ διαφωτισμοῦ τῆς ἐμφανίζεται κατ᾽ ἀναγκη συναμα ὡς ἡ *κοινοτυπία* ἡ ἴδια. κι ὡς ἡ *ὁμολογια* τῆς κοινοτυπιας γιατι συνισταται στὸ νὰ μὴν ξέρεις τίποτα γιὰ τὴν ἀπόλυτη οὐσία ἢ. τὸ ἴδιο εἶναι. νὰ ξερεις γι᾽ αὐτὴν μόνον τὴν ἐντελῶς τετριμμενη ἀλήθεια. ὅτι εἶναι ἀκριβῶς μονον ἡ *ἀπολυτη οὐσια*. ἐνῶ ἐπίστασαι ἀντίθετα μόνο τὴν περατότητα. καὶ μάλιστα ἔχεις ἐπίγνωση αὐτῆς ὡς τοῦ ἀληθοῦς κι ἔχεις ἐπίγνωση αὐτῆς τῆς ἐπιγνωσης –τῆς ἐπιγνωσης τῆς περατότητας ὡς τοῦ ἀληθοῦς– ὡς τοῦ ὕψιστου

Ἡ πιστη ἔχει ἀπέναντι στὸν διαφωτισμὸ τὸ θεῖο δίκαιο. τὸ δίκαιο τῆς ἀπόλυτης *ὁμοιότητας πρὸς ἑαυτὸν* ἢ τῆς καθαρῆς νοησης. καὶ ἀδικεῖται ἀπ᾽ αὐτὸν [*306*] πέρα γιὰ πέρα γιατὶ τὴν διαστρεβλώνει σ᾽ ὅλες τὶς στιγμές της καὶ τὶς μετατρέπει σὲ κάτι ἄλλο ἀπ᾽ ὁ.τι εἶναι μεσα της. Αὐτὸς ἔχει δὲ μόνον τὸ ἀνθρώπινο δίκαιο ἀπέναντί της καὶ γιὰ ἀλήθεια του γιατὶ τὸ ἄδικο ποὺ διαπραττει εἶναι τὸ δικαιο τῆς *ἀνομοιότητας* καὶ συνισταται στὴν διαστροφὴ καὶ ἀλλοίωση. ἕνα δικαιο ποὺ ἀνήκει στὴν φύση τῆς *αὐτοσυνειδησίας* σ᾽ ἀντίθεση μὲ τὴν ἁπλὴ οὐσία. τὴν *νοηση* Ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὅσον τὸ δίκιο του εἶναι τὸ δικαιο τῆς αὐτοσυνειδησίας. δὲν θὰ βρεῖ μόνο *καὶ* αὐτὸς τὸ δίκιο του. ὁπότε δύο ἰσότιμα δίκαια τοῦ νοῦ θὰ παρέμεναν τὸ ἕνα ἀπέναντι στὸ ἄλλο καὶ κανένα δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἱκανοποιήσει τὸ ἄλλο. ἀλλὰ θὰ ἐπιβάλει τὸ ἀπόλυτο δίκαιο. γιατὶ ἡ αὐτοσυνειδησία εἶναι ἡ ἀρνητικότητα τῆς ἔννοιας. ποὺ δὲν ὑπάρχει μόνο *καθ᾽ αὑτὴ* ἀλλ᾽ ἐπικαθορίζει καὶ τὸ

144 Τὸ ὕψιστο ὄν στὰ γαλλικα Αυτη ἡ ἔκφραση δηλωνει τὸν (μη χριστανικὸ) θεό

ενάντιο της [145] κι ή ἴδια ή πίστη, ἐπειδὴ εἶναι συνειδηση.[146] δὲν θὰ μπορέσει νὰ τοῦ ἀρνηθεῖ τὸ δικαιό του

Γιατι ὁ διαφωτισμὸς δὲν ἀναφερεται στὴν πιστὴ συνειδηση με ἰδιαιτερες του ἀρχὲς ἀλλὰ μὲ ἀρχὲς που αὐτὴ ἡ ἴδια ἔχει στὸν ἑαυτο της Τῆς βαζει μόνο μαζὶ τὶς *δικές της σκεψεις*[147] ποὺ για τὴν ἰδια ἀσυνείδητα ἀλληλεκπίπτουν τῆς θυμίζει μόνο κοντὰ στὸν *ἑναν* ἀπὸ τους τρόπους της τὸν *ἄλλο* ποὺ αὐτὴ τὸν ἐχει *ἐπισης*, τὸν ἕναν ὁμως, παντα τὸν ξεχνᾶ κοντὰ στὸν ἄλλο Ὁ διαφωτισμὸς ἀποδεικνύεται ἐναντίον της [418] καθαρὴ διαγνωση ἀκριβῶς ἐπειδὴ κοντὰ στην *ὁρισμενη* στιγμὴ βλεπει τὸ ὅλον, ἄρα προσάγει τὸ σχετιζόμενο μ᾽ αὐτὴ τὴν στιγμὴ *ἀντιθετο* και, μὲ τὸ ν᾽ ἀναστρέφει τὸ ἕνα στὸ ἄλλο, κάμνει ν᾽ ἀναφύεται ἡ ἀρνητικὴ οὐσία τῶν δύο σκεψεων, ἡ *ἔννοια*. Ὁ διαφωτισμὸς ἐμφανίζεται στὴν πίστη ὡς διαστρέβλωση καὶ ψέμμα γιὰ τὸν λόγο ὅτι καταδεικνύει τὴν *ἑτερότητα* τῶν στιγμῶν της ἔτσι τῆς φαίνεται ὅτι τὶς μεταπλαθει ἄμεσα σὲ κάτι τελείως ἄλλο ἀπ᾽ ὁ,τι εἶναι στὴν καθεκαστότητά τους ὅμως αὐτὸ τὸ *ἄλλο* εἶναι ἐξ ἴσου οὐσιαστικὸ καὶ ὑπαρχει στ᾽ ἀλήθεια μέσα στὴν ἴδια τὴν πιστὴ συνειδηση, μόνο ποὺ αὐτὴ δὲν τὸ φέρνει στὸν νοῦ της ἀλλὰ τὸ ἔχει κάπου ἀλλοῦ [148] ἄρα μήτε τῆς εἶναι ξένο, μήτε μπορεῖ νὰ τὸ ἀποκηρύξει.

Ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ διαφωτισμός, ποὺ θυμίζει στὴν πίστη τὸ ἀντίθετο τῶν χωρισμένων στιγμῶν της, εἶναι ἐξ ἴσου λίγο διαφωτισμένος περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἀναφέρεται στὴν πίστη καθαρὰ *ἀρνητικὰ* καθ᾽ ὅσον ἀποκλείει τὸ περιεχόμενό του ἀπὸ τὴν καθαρότητά του καὶ τὸ ἐκλαμβάνει ὡς ἀρνητικὸ τοῦ ἑαυτοῦ του Ὁπότε οὔτε γνωρίζει τὸν ἑαυτό του στὸ ἀρνητικό, στὸ περιεχόμενο τῆς πίστης, καί, γι᾽ αὐτὸ τὸν λόγο, οὔτε

---

145 Übergreift uber Ἰδιότητα χαρακτηριστικὴ τῆς ἔννοιας Πρβλ σ [131/*99*]

146 Η πιστη εἶναι συνειδηση (ἔχει παράσταση τοῦ νοῦ ὡς ἑνὸς ὄντος), ἐνῶ ὁ διαφωτισμὸς εἶναι αυτοσυνειδησια (νοεῖ τὸν νοῦ ὡς σκέψη) και ὡς ἐκ τουτου ὑπερέχει

147 Αυτὸ εἶναι τὸ ἔργο τῆς ἔννοιας Βλ σ [106/*81*]

148 Ενν μακρια απὸ τὸ ἀντιθετό του για νὰ μη φαινεται η ασυμβατότητα τους την ὁποια αναδεικνυει η σκέψη ως η πραξη τοῦ νὰ βάζεις μαζὶ τις σκεψεις σου

αὐτὸς βαζει μαζι τις δυο σκέψεις.[149] αὐτην ποὺ προσαγει κι αὐτην ἐναντια στην ὁποια τὴν προσαγει Μη γνωριζοντας πὼς ὁ τι καταδικαζει στὴν πίστη εἶναι ἀμεσα ἡ δικη του σκεψη, ὁ ἴδιος διατελεῖ στην ἀντιθεση τῶν δυο στιγμῶν, τῶν ὁποιων ἀναγνωρίζει μονο την μια ἐννοεῖται τὴν ἑκαστοτε ἀντιθετη τῆς πίστης [*307*] ἐνῶ χωρίζει τὴν ἀλλη ἀπ᾽ αὐτην, ακριβῶς ὁπως καμνει ἡ πιστη Δὲν παραγει ἀρα τὴν ἑνότητα τῶν δυο ὡς ἑνότητα αὐτῶν, τουτὲστιν την ἐννοια· ἡ δε ἔννοια τοῦ *ανακυπτει* καθ᾽ αὐτη, δηλαδη τὴν βρισκει μόνον ὡς *παρισταμενη* Διοτι στον ἑαυτό της ἡ πραγματοποίηση τῆς καθαρῆς διαγνωσης εἶναι ἀκριβῶς τὸ ὁτι αὐτη, ἡ οὐσια τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἔννοια, πρῶτα προκυπτει για τὸν ἰδιο τὸν ἑαυτο της ὡς ἀπολυτως ἄλλο καὶ ἀπαρνεῖται τὸν ἑαυτό της, γιατὶ ἡ ἀντίθεση τῆς ἔννοιας εἶναι ἡ ἀπόλυτη κι ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἑτεροτητα ἐρχεται στὸν ἑαυτό της, δηλαδὴ στὴν ἔννοιά της – Πλὴν ὁ διαφωτισμὸς μόνον *εἶναι* αὐτὴ ἡ κινηση, εἶναι ἡ εἰσέτι ἀσύνειδη δραστηριότητα τῆς καθαρῆς ἔννοιας, ἡ ὁποια [419] ἔρχεται μὲν στὸν ἑαυτό της ὡς ἀντικείμενο, ἀλλ᾽ ἐκλαμβάνει τὸ ἀντικείμενο ὡς κατι ἄλλο ἐνῶ οὔτε ἔχει ὑπ᾽ ὄψιν της τὴν φύση τῆς ἔννοιας, τοῦ ὁτι, ἀκριβῶς, τὸ μὴ διακριτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ χωρίζεται ἀπόλυτα [150] – Ἐνάντια στὴν πίστη, λοιπον, ἡ διαγνωση εἶναι ἡ *δυναμη* τῆς ἔννοιας, στὸν βαθμὸ ποὺ εἶναι ἡ κίνηση καὶ συσχέτιση τῶν ἀσυνδετων μες στὴν πιστὴ συνείδηση στιγμῶν, μιὰ συσχέτιση ὅπου ἀναφαίνεται ἡ ἀντίφασή τους. Σ᾽ αὐτὸ ἐγκειται τὸ ἀπόλυτο *δίκαιο* τῆς βιας που τῆς ἀσκεῖ ἡ διαγνωση· ἡ δὲ *ἐνεργὸς πραγματικότητα*, ὁπου ὁδηγεῖ αὐτὴ ἡ βία, ἐγκειται ἀκριβῶς στὸ ὁτι ἡ πιστη συνειδηση ἡ ἴδια εἶναι ἡ ἐννοια και ἀρα ἀναγνωριζει ἡ ἰδια τὸ ἀντίθετο ποὺ τῆς προσάγει ἡ διάγνωση. Αὐτὴ ἐδῶ δικαιώνεται συνεπῶς ἐναντια στὴν πιστη συνειδηση, γιατὶ ἀνα-

---

149 Βλ *σ* [*106/81*].

150 Δυο διακριτοὶ ὅροι μποροῦν νὰ ἔχουν καποιο κοινὸ σημειο ὁπότε αποτελοῦν στιγμὲς αυτοῦ τοῦ κοινοῦ στοιχειου τους Δυο ἄσχετοι ὅροι δεν εἶναι πιὰ διακριτοι γι αυτὸ η ἄπειρη κριση που σχετίζει τα ἄσχετα και στερειται νοηματος μεταφραζεται ἄμεσα σὲ δυο ταυτολογικές Κατα τοῦτο τὸ *μη διακριτὸ* και *ὁ απόλυτος χωρισμὸς* (η ασχεσια) δηλωνουν τὸ ἴδιο πεδιο Βλ *σ* [*260/190*]

δεικνύει μέσα στὴν τελευταία ὁ,τι εἶναι ἀναγκαῖο σ᾽ αὐτὴ τὴν ιδια καὶ αὐτη ἡ ἰδια τὸ ἐχει στὸν ἑαυτό της.

Πρῶτα ὁ διαφωτισμος ἰσχυρίζεται ὁτι ἡ στιγμὴ τῆς ἔννοιας εἶναι μια *ἐνέργεια τῆς συνειδησης* [151] ἰσχυριζεται τοῦτο *ἐνάντια* στὴν πιστη – ὁτι ἡ απόλυτη οὐσια της εἶναι οὐσια τῆς *δικῆς της* συνείδησης ὡς ἑνὸς ἑαυτοῦ ἤτοι *παραγεται* ἀπὸ τὴν συνειδηση Γιὰ τὴν πιστὴ συνειδηση, ἡ ἀπόλυτη οὐσια της ἐνῶ εἶναι γι᾽ αὐτην τὸ *αὐτὸ τοῦτο*, συνάμα δὲν ὑπάρχει σὰν ἕνα ξένο πραγμα που θα *ἔστεκε* μεσα της, ἄγνωστο πῶς καὶ ποῦθε. ἀλλ᾽ ἡ ἐμπιστοσυνη της συνίσταται ἀκριβῶς στὸ ὅτι *βρίσκει* τὸν ἑαυτό της ὡς τὴν *τάδε* προσωπικὴ συνειδηση μέσα στὴν ἀπόλυτη οὐσια ἡ ὑπακοὴ καὶ λειτουργία της στὸ ὅτι παραγει δὲ τὴν ἀπόλυτη *οὐσια ὡς δική της* μὲ τὴν *ἐνέργειά* της Αὐτὸ τὸ θυμίζει ὁ διαφωτισμὸς στὴν πίστη ἀκριβέστερα μόνον ὅταν αὐτὴ ἐκφράζει τὸ *αὐτὸ τοῦτο* τῆς ἀπόλυτης *οὐσίας* ἀμιγῶς *ὡς ἐπέκεινα* τῆς συνειδησιακῆς *ἐνέργειας*. – Ὁ διαφωτισμός, ὡστόσο, προσάγοντας μὲν στὴν μονομέρεια τῆς πίστης τὴν ἀντίθετη στιγμὴ τῆς *ἐνέργειας* ἔναντι τοῦ *εἶναι*, τοῦ μόνου ποὺ ἔχει ἐδῶ ἡ πίστη στὸν νοῦ της, μὴ βάζοντας δὲ μαζὶ τὶς σκέψεις του[152] οὔτε αὐτός, ἀπομονώνει τὴν καθαρὴ στιγμὴ τῆς *ἐνέργειας* γιὰ τὸ δὲ *αὐτὸ τοῦτο* τῆς πίστης λέει ὁτι εἶναι *μόνον* ἕνα *παράγωγο* τῆς συνειδησης Ἡ μεμονωμένη ἀντιθετη στὸ *αὐτὸ τοῦτο* ἐνέργεια εἶναι ὁμως τυχαια ἐνέργεια, ὡς παρασταίνουσα δὲ [420] γεννᾶ πλασματικὰ ὄντα –παραστάσεις ποὺ δὲν ὑπάρχουν *αὐτὲς τοῦτες*· κι ἔτσι θεωρεῖ ὁ διαφωτισμὸς τὸ περιεχόμενο τῆς πιστης – [*308*] Ἡ καθαρὴ διάγνωση λεει ὅμως αντίστροφα, ἄλλο τοσο τὸ ἐνάντιο Μὲ τὸ νὰ καταφασκει τὴν στιγμὴ τῆς *ἑτεροτητας* που ἐνέχει ἡ ἐννοια ἐκφράζει τὴν οὐσία τῆς πιστης ὡς μιὰ ποὺ *δὲν ἀφορᾶ σε τίποτα* τὴν συνειδηση, εἶναι *ἐπεκεινα* αὐτῆς τῆς εἶναι ξενη κι ἄγνωστη Ὅσο ἡ πιστη, ἀφ᾽ ἑνός, ἐμπιστεύεται αὐτὴ τὴν οὐσια κι ἔχει μεσα της τὴν *βεβαιοτητά της για τὸν ἑαυτό της* τοσο ἀφ᾽ ἑτέρου, οἱ

---

151. Ἄλλη αναγνωση « Ὁ διαφωτισμός η στιγμη τῆς ἔννοιας ισχυρίζεται ὅτι εἶναι μ'ὰ *ἐνεργεια τῆς συνειδησης*»

152 Βλ σ [106/*81*]

βουλές της τῆς εἶναι ἄγνωστες[153] καὶ τὸ εἶναι της ἀπροσπέλαστο

Ἔπειτα ἔτσι ὁ διαφωτισμός ὁταν ἀντιμετωπίζει τὸ ἀντικειμενο τῆς λατρειας τῆς πιστῆς συνειδησης σὰν πέτρα καὶ ξύλο, ἢ σὰν ὁποιον ἄλλο περατὸ ἀνθρωπομορφικὸ καθορισμό ὑπερασπίζεται ἐναντίον της ἕνα δικαίωμα ποὺ ἡ ἴδια παραδέχεται Γιατὶ μιᾶς κι αὐτὴ εἶναι ἡ διχασμενη συνείδηση, ποὺ συνίσταται στὸ νὰ ἔχεις ἕνα *ἐπέκεινα* τῆς *ἐνεργοῦ πραγματικότητας* καὶ ἕνα καθαρὸ *ἐνθάδε* αὐτοῦ τοῦ *ἐπέκεινα* στὴν πραξη ὑπάρχει μέσα της *καὶ* ἐκείνη ἡ ἔποψη τοῦ αἰσθητοῦ πράγματος, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποια *ἰσχυει αὐτὸ καθ' αὑτό* ἀλλὰ δὲν βάζει μαζὶ αὐτὲς τὶς δυο σκέψεις[154] *περι τοῦ τί ὑπάρχει αὐτὸ καθ' αὑτό*, τὸ ὁποῖο γι' αὐτὴν εἶναι πότε ἡ *καθαρὴ οὐσία*, πότε ἕνα κοινὸ *αἰσθητὸ πράγμα* – Ὡς κι ἡ καθαρή της συνείδηση ἐπηρεαζεται ἀπὸ τὴν τελευταία ἔποψη διότι μιᾶς καὶ τῆς λείπει ἡ ἔννοια οἱ διαφορὲς τοῦ ὑπεραισθητοῦ βασιλείου της εἶναι μιὰ σειρὰ αὐτοδύναμων *σχημάτων* καὶ ἡ κίνησή τους *συμβάντα*, ποὺ σημαίνει ὅτι ὑπάρχουν μόνο στὴν *παράσταση*[155] κι ἔχουν ἀπάνω τους τὸν τρόπο ὕπαρξης τοῦ αἰσθητοῦ εἶναι. – Ὁ διαφωτισμὸς ἀπὸ τὴν μεριά του ἀπομονώνει ἐξ ἴσου τὴν *ἐνεργὸ πραγματικότητα* ὡς ἕνα ὂν (Wesen) ἐγκαταλελειμένο ἀπὸ τὸν νοῦ, τὸν καθορισμὸ ὡς μιὰ ἀδιασάλευτη περατότητα, ποὺ δὲν εἶναι τάχα *στιγμὴ* στὴν νοητικὴ κίνηση τοῦ ἴδιου τοῦ ὄντος (Wesen), [δηλαδὴ δὲν εἶναι κάτι ποὺ εἶναι][156] ὄχι μηδέν, οὔτε κάτι τὸ αὐτὸ καθ' αὑτὸ *ὑπάρχον*, ἀλλὰ κάτι ἐξαφανιζόμενο

Σαφῶς ἴδια περίπτωση εἶναι ὁ *λόγος γνώσης* [157] Ἀκόμη καὶ ἡ πιστὴ συνείδηση ἀναγνωρίζει μιὰ τυχαία *ἐπίγνωση*, γιατὶ

---

153 In seinen Wegen unerforschlich γερμ ἔκφραση αντιστοιχη τῆς εν λογω ελληνικῆς

154 Βλ σ [106/*81*]

155. Ἡ «στην φαντασια» (Vorstellung). Η παρασταση εἶναι τὸ στοιχειο τῆς θρησκειας, ὅπως τῆς (ἀμεσότερης ἀπὸ την θρησκεια) τεχνης εἶναι ἡ ἐποπτεια και τῆς (ανώτερης απὸ αυτὲς) φιλοσοφιας ἡ ἔννοια σύμφωνα μὲ την *Εγκυκλοπαίδεια* τοῦ 1817-1831

156 Η προσθηκη επιβαλλεται για λόγους νοηματος Στὸν Ἔ τα ακόλουθα αναλυουν την ἔννοια τῆς *στιγμῆς*

157 Βλ παραπανω σ [411/*301*] κ σημ

ἔχει μιὰ ἀναφορὰ πρὸς τυχαιότητες. κι ἡ ἴδια ἡ ἀπόλυτη οὐσία ὑπάρχει γι᾽ αὐτὴν ὑπὸ μορφην [421] παραστημενης κοινῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας· ὁπότε ἡ πιστὴ συνείδηση εἶναι *και* μιὰ βεβαιότητα ποὺ δὲν ἔχει τὴν ἀλήθεια στὸν ἑαυτό της, καὶ ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι μιὰ τέτοια ἐπουσιωδης συνείδηση ἐντεῦθεν τοῦ αὐτεπιβεβαιωνόμενου καὶ αὐτεπαληθευόμενου νοῦ. – Ἀλλὰ ξεχνᾶ αὐτὴ τὴν στιγμὴ μὲς στὴν νοητικὴ ἄμεση ἐπιγνωση της τῆς ἀπόλυτης οὐσιας. – Ὅμως ὁ διαφωτισμός, ποὺ τῆς τὴν θυμίζει, σκέφτεται παλι *μόνο* την τυχαία ἐπίγνωση καὶ ξεχνᾶ τὴν ἄλλη –σκέφτεται μόνο τὴν μεσολάβηση ποὺ συμβαίνει μεσω ἑνὸς *ξενου* τριτου, ὄχι ἐκεινην ὁπου τὸ ἄμεσο εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁ τρίτος ὁρος δια τοῦ ὁποιου μεσολαβεῖται μὲ τὸ ἄλλο, ἀκριβῶς μὲ *τὸν ἑαυτό του*

Τέλος, στὴν ἔποψή του τοῦ *ἐνεργεῖν* τῆς *πίστης* θεωρεῖ τὴν ἀπόρριψη [*309*] τῆς ἀπόλαυσης καὶ τοῦ ἔχειν ἄδικη καὶ ἄσκοπη. – Σ᾽ ὅ,τι ἀφορᾶ τὸ ἄδικο, ἀποσπᾶ τὴν συμφωνία τῆς πιστῆς συνειδησης ὅτι ἡ ἴδια ἀναγνωρίζει τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα τῆς κατοχῆς, κατοχύρωσης καὶ ἀπόλαυσης τῆς ἰδιοκτησίας· ἡ τελευταία φέρεται ἀκόμα πιὸ ἀπομονωμένα κι ἀνυποχώρητα στὴν ὑπεράσπιση της τῆς ἰδιοκτησίας καὶ παραδίδεται ἀκομη πιὸ ἄξεστα στὴν ἀπόλαυση, ἐφ᾽ ὅσον ἡ θρησκευτικη ἐνέργειά της –*ἀποποιούμενη* τὴν κατοχη καὶ ἀπόλαυση– ἀνήκει πέραν τῆς προκειμενης ἐνεργοῦ πραγματικότητας, κι ἐξαγοράζει γιὰ τὴν πιστὴ συνείδηση τὴν ἐδῶθε ἐλευθερία Αὐτὴ ἡ ἀντίθεση ἀφαιρεῖ στην πραγματικότητα κάθε ἀληθεια ἀπὸ τὴν ὡς ἄνω λειτουργια θυσίας τῆς φυσικῆς ὁρμῆς καὶ ἀπόλαυσης· ἡ διαφύλαξη λαβαίνει χωρα *διπλα* στην θυσια ἡ δευτερη εἶναι μόνο ἕνα *σημεῖο* τὸ ὁποῖο επιτελεῖ τὴν ἐνεργὸ θυσια μονο σ᾽ ἕνα μικρὸ τμῆμα καὶ συνεπῶς, στὴν πραγματικότητα, μόνο τὴν *παρασταινει*

Σ᾽ ὁτι ἀφορᾶ τὴν *σκοπιμότητα* ὁ διαφωτισμὸς θεωρεῖ ἄστοχο ν᾽ ἀπορρίπτεις *ἕνα* ἔχειν, ν᾽ ἀρνεῖσαι *μιὰν* ἀπολαυση, γιὰ νὰ μάθεις καὶ ν᾽ ἀποδειξεις ὁτι εἶσαι λυτρωμενος ἀπὸ *τὸ* ἔχειν *τὴν* ἀπόλαυση Ἡ πιστὴ συνείδηση ἡ ἴδια συλλαμβάνει τὴν ἀπολυτη ἐνέργεια ὡς *καθολική* δὲν εἶναι μόνον ἡ πραξη τῆς ἀπολυτης οὐσιας της ὡς ἀντικειμενου της κατι καθολικὸ γι᾽ αὐτήν ὀφεῖλει και ἡ καθέκαστη συνειδηση ν᾽ ἀποδει-

χθεῖ ἐντελῶς και καθολικα ἀπελευθερωμενη απὸ τὴν [422] αἰσθητη οὐσια της Ἡ ἀπορριψη ἑνὸς *καθεκαστου* ἔχειν ἢ ἡ παραιτηση ἀπὸ μια *καθέκαστη* ἀπολαυση δεν εἶναι ὅμως αὐτη ἡ *καθολικη* πραξη ἐφ᾽ ὅσον δὲ μεσα στὴν πράξη θἀπρεπε οὐσιαστικὰ ὁ *σκοπος*. που εἶναι καθολικός. καὶ ἡ *ἐκτελεση*. που εἶναι καθεκαστη να ἐμφανίζονται μπροστα στὴν συνειδηση μὲ τὴν ἀσυμφωνια τους ἡ πραξη ἀποδεικνυεται ενα πράττειν στὸ ὁποῖο ἡ συνειδηση εἶναι ἀμετοχη. ἀρα αὐτὸ τὸ πραττειν ἀποδεικνυεται κυριολεκτικα πολὺ *ἁπλοικο* για νἀναι πραξη εἶναι πολὺ ἁπλοϊκὸ νὰ νηστεύεις για ν᾽ ἀποδείξεις ὁτι εἶσαι λυτρωμενος ἀπὸ τὴν ἡδονὴ τοῦ γεύματος –πολὺ ἁπλοικὸ ν᾽ ἀφαιρεῖς *σωματικα* μιὰν ἀλλη ἡδονη. ὁπως ὁ Ὠριγενης. γιὰ ν᾽ ἀποδειξεις ὁτι τὴν ἔχεις ἀποβαλει. Ἡ ἴδια ἡ πράξη ἀποδεικνυεται *ἐξωτερικὴ* καὶ *καθέκαστη* ἐνέργεια ἀλλ᾽ ὁ πόθος ριζώνει *μέσα* καὶ εἶναι κάτι τὸ *καθολικό*· ἡ ἡδονή του δὲν ἐξαφανιζεται οὐτε μαζὶ μὲ τὸ ὄργανο[158] οὐτε μέσω μεμονωμένης *στέρησης*.

Ὁ διαφωτισμὸς ἀπομονώνει ὁμως ἐδῶ ἀπὸ μέρους του τὸ *ἐσωτερικό*. *ἀνενεργό*. ἔναντι τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας. ὅπως εἶχε ἐμμείνει στὴν ἐξωτερικότητα τῆς πραγμότητας ἔναντι τῆς ἐσωτερικότητας τῆς ἐνόρασης καὶ κατάνυξης τῆς πιστης. Τοποθετεῖ τὸ οὐσιῶδες στὴν *πρόθεση*. τὴν *σκέψη*. και ἀπαλλασσεται ἔτσι ἀπὸ τὸ νὰ ἐπιτελεσει ὄντως τὴν ἀπελευθέρωση ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς σκοπούς τοὐναντιον αὐτὴ ἡ ἐσωτερικότητα εἶναι ἡ ἴδια τὸ μορφικὸ ποὺ πληροῦν οἱ φυσικὲς ὁρμές. οἱ ὁποῖες εἶναι δικαιολογημενες ἀκριβῶς γιατι εἶναι ἐσωτερικες. γιατὶ ἀνηκουν *στὸ καθολικὸ* εἶναι στην φυση

[*310*] Ἡ ἐπήρεια (Gewalt) τοῦ διαφωτισμοῦ ἐπάνω στην πιστη εἶναι ἄρα ἀκατανικητη. για τὸν λογο ὁτι οἱ στιγμὲς ποὺ ἀναδεικνύει βρισκονται στὴν ἰδια τὴν συνείδησή της Ἂν ἐξετασουμε ἐγγυτερα τὴν ἐπιδραση αὐτῆς τῆς δυναμης (Kraft) ἡ συμπεριφορά της πρὸς τὴν πίστη φαινεται νὰ διαρρηγνύει τὴν *ὡραία* ἑνότητα τῆς *ἐμπιστοσυνης* και ἄμεσης *βε-*

158 Werkzeug εργαλειο οργανο (μὲ την ἔννοια τοῦ πραγματος) Ο Ὠριγενης ευνουχισθηκε

βαιοτητας να μιαινει τὴν *νοητικη* της συνειδηση με κατωτερα διανοηματα τῆς *αἰσθητῆς* ἐνεργοῦ πραγματικοτητας. να καταστρέφει μὲ τὴν *ματαιοδοξία* τῆς διανοιας και τῆς ἰδίας βουλησης κι ἐπιτευξης τὸ *εφησυχασμενο* κι *ἀσφαλες* στην ὑποταγη του θυμικο της Ἀλλὰ στην πράξη εἰσάγει [423] πολλῶ μᾶλλον την ἄρση τοῦ *χωρισμοῦ χωρὶς σκεψη*. ἢ μᾶλλον *χωρις ἐννοια*. ποὺ ὑπαρχει στην πιστη. Ἡ πιστη συνειδηση φερει δυο μετρα καὶ σταθμα. ἐχει δυὸ λογιῶν ματια. δυὸ λογιῶν αὐτια. δυὸ λογιῶν γλῶσσες και ὁμιλιες. ἔχει ὁλες τὶς παραστασεις διπλὲς χωρὶς νὰ συγκρίνει τα σκέλη τῆς ἀμφισημιας. Δηλαδὴ ζεῖ μεσα σε δυο λογιῶν ἀντιληψεις. μια τῆς *χοιμισμενης* συνείδησης που ζεῖ ἀμιγῶς μεσα σὲ μὴ ἐννοιακὲς σκεψεις. μία τῆς ξυπνιας που ζεῖ ἀμιγῶς στὴν *αἰσθητὴ* ἐνεργὸ πραγματικοτητα. και στὴν καθε μιὰ ἡ πιστη συντηρεῖ ἰδιαίτερο νοικοκυριό – Ὁ διαφωτισμὸς φωτίζει τὸν *οὐράνιο* πρῶτο *κοσμο* μὲ τὶς παραστασεις τοῦ αἰσθητοῦ· καὶ τοῦ ἀναδεικνύει *αὐτὴ* τὴν περατότητα *ποὺ* ἡ *πίστη* δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ γιατὶ ἡ ἴδια εἶναι *αὐτοσυνειδησία* κι ἄρα ἡ ἑνότητα στὴν ὁποια ἀνήκουν ἀμφότεροι οἱ τρόποι παράστασης. καὶ ὅπου δὲν ἀλληλεκπιπτουν. γιατὶ ἀνηκουν στὸν ἴδιο ἀδιαχώριστο *ἁπλὸ* ἑαυτό. στὸν ὁποῖο ἔχει μεταβεῖ ἡ πιστη

Ἡ πίστη ἔχει ὡς ἐκ τουτου χασει τὸ περιεχομενο ποὺ γεμιζε τὸ στοιχεῖο της καὶ βουλιαζει σὲ μιὰ ὑπόγεια ὕφανση τοῦ νοῦ μὲς στὸν ἑαυτό του. Ἐκδιωχθηκε ἀπὸ τὸ βασίλειό της ἢ αὐτὸ λεηλατηθηκε. ἀφοῦ ἡ ξύπνια συνειδηση σφετερίσθηκε κάθε διακριση κι ἀπορροή του. διεκδικησε τὰ μέρη του συλλήβδην γιὰ τὴν γῆ ὡς κτήματα της καὶ τῆς τὰ ἐπέστρεψε Ωστόσο ἡ πιστη δὲν εἶναι ἱκανοποιημένη ὡς ἐκ τουτου. γιατὶ μες ἀπ' αὐτὸ τὸν φωτισμὸ προεκυψαν παντοῦ μονον καθέκαστες ὀντοτητες. ὁπότε στὸν νοῦ ἀπευθύνεται μόνο μιὰ ἐνεργὸς πραγματικότητα χωρὶς ουσια και μια ἐγκαταλελειμενη ἀπο τὸν ἴδιο περατοτητα – Ἐφ ὁσον ἡ πιστη εἶναι χωρὶς περιεχόμενο και δεν μπορεῖ να ἐμμεινει σ' αὐτὸ τὸ κενό ἤτοι ἐφ' ὅσον. ὑπερβαίνοντας τὸ περατο. ποὺ εἶναι τὸ μοναδικὸ περιεχομενο βρισκει μονο τὸ κενο εἶναι *καθαρὴ νοσταλγια* (*Sehnen*) ἡ ἀληθεια της ἕνα κενὸ *ἐπεκεινα*. για τὸ ὁποῖο δὲν βρισκεται πια κανενα καταλληλο περιεχομενο. γιατι

τὰ πάντα ἔχουν ἄλλη συγγένεια [159] – Ἔτσι ἡ πιστη ἔγινε στὴν πραγματικότητα τὸ ἴδιο μὲ τὸν διαφωτισμό. ἀκριβῶς ἡ συνειδηση τῆς σχέσης τοῦ ὑπάρχοντος αὐτοῦ τούτου περατοῦ μὲ τὸ χωρὶς κατηγορούμενα. μὴ γνωστὸ καὶ μὴ δυναμενο νὰ γνωσθεῖ ἀπόλυτο· μόνο ποὺ ὁ *δεύτερος* εἶναι ὁ *ἱκανοποιημένος διαφωτισμός*. ἐνῶ *αὐτὴ* εἶναι [424] ὁ *ἀνικανοποιητος* Θὰ φανεῖ ἐν τούτοις ἐπανω στὸν ἴδιο τὸν διαφωτισμό. ἂν μπορεῖ νὰ μεινει ἱκανοποιημένος· παραμονεύει ἐκείνη ἡ νοσταλγια τοῦ θολωμένου[160] νοῦ. ποὺ πενθεῖ τὸν χαμὸ τοῦ νοητικοῦ κόσμου του Ὁ ἴδιος ὁ διαφωτισμὸς ἔχει τὸ στίγμα τῆς ἀνικανοποίητης νοσταλγίας στὸν ἑαυτό του – ὡς *καθαρὸ* [*311*] *ἀντικείμενο* εἶναι ἡ *κενὴ ἀπόλυτη οὐσία* του –ὡς *ἐνέργεια* καὶ *κίνηση*. ἡ *ὑπέρβαση* τῆς καθέκαστης ὀντότητάς του πρὸς τὸ ἀνεκπλήρωτο ἐπέκεινα – ὡς *ἐκπληρωμένο ἀντικείμενο* ἡ *ἀπουσία ἑαυτοῦ* τοῦ ὠφέλιμου Θὰ ἄρει τὸ στίγμα· ἀπὸ τὴν λεπτομερέστερη ἐξέταση τοῦ θετικοῦ ἀποτελέσματος. ποὺ εἶναι γι᾽ αὐτὸν ἡ ἀλήθεια. θὰ προκύψει ὅτι ἐδῶ τὸ στίγμα ἔχει αὐτὸ τοῦτο ἤδη ἀρθεῖ

b Ἡ ἀλήθεια τοῦ διαφωτισμοῦ

Ἡ ὑπόγεια ὕφανση τοῦ νοῦ. ποὺ δὲν διακρίνει πιὰ τίποτα μέσα της. μετέβη λοιπὸν στὸν ἑαυτό της. ἐπέκεινα τῆς συνείδησης. ἡ ὁποία ἀντιθέτως ἔγινε σαφὴς γιὰ τὸν ἑαυτό της – Τὴν πρωτη στιγμὴ αὐτῆς τῆς σαφηνειας. ὡς πρὸς τὴν ἀναγκαιότητα της καὶ τὸν ὅρο ὕπαρξης της. τὴν ὁρίζει τὸ ὅτι ἡ καθαρὴ διάγνωση. αὐτὴ ποὺ εἶναι *στὸν ἑαυτό της* ἔννοια πραγματώνεται τὸ κάμνει αὐτὸ μὲ τὸ νὰ θέτει στὸν ἑαυτό της τὴν ἑτερότητα δηλαδὴ τὸν καθορισμό Μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο εἶναι ἀρνητικὴ καθαρὴ διάγνωση τουτέστιν ἄρνηση τῆς ἔννοιας ἡ ἄρνηση εἶναι ἐπίσης καθαρή κι ἔτσι ἀνέκυψε τὸ *καθαρὸ πράγμα* ἡ ἀπόλυτη οὐσία ποὺ δὲν ἔχει κατὰ τἄλλα κανέναν περαιτέρω προσδιορισμό Ἂν τὸ προσδιορίσουμε αὐτὸ

159 Δηλ. δὲν συγγενευει πιὰ τὸ αισθητὸ με τὸ νοητό

160 Ἡ «κατηφῆ»

ἀκριβεστερα θὰ ποῦμε ὅτι ἡ καθαρὴ διάγνωση ὑπαρχει ὡς ἀπόλυτη ἔννοια μιὰ διάκριση διακρίσεων[161] ποὺ δὲν εἶναι πιὰ διακρίσεις, ἀφαιρέσεων ἢ καθαρῶν ἐννοιῶν ποὺ δὲν εἶναι πια αὐτοφερεῖς ἀλλ᾽ ὑφίστανται καὶ διακρίνονται μόνο διὰ *τοῦ συνόλου τῆς κίνησης*. Αὐτὴ ἡ διάκριση τοῦ μὴ διακριτοῦ συνίσταται ἀκριβῶς στὸ ὁτι ἡ ἀπολυτη ἔννοια καθιστᾶ τὸν ἑαυτό της *ἀντικείμενό* της καὶ τιθεται ἀπέναντι σ᾽ αὐτὴ τὴν *κίνηση* ὡς ἡ *οὐσία*. Αὐτῆς τῆς οὐσίας τῆς λείπει συνεπῶς ἡ πλευρὰ τοῦ *ἀλληλοδιαχωρισμοῦ* τῶν αφαιρέσεων ἢ διαφορῶν. κι ἔτσι γίνεται ἡ *καθαρὴ νόηση* ὡς *καθαρὸ πράγμα* – [425] Αὐτὴ εἶναι λοιπὸν ἀκριβῶς ἐκείνη ἡ ὑπόγεια ἀσύνειδη ὕφανση τοῦ νοῦ μέσα στὸν ἑαυτό του, ποὺ ἡ πιστη καταντησε νἄναι ἅπαξ κι ἔχασε τὸ διαφοροποιημένο περιεχόμενο –ἡ ἴδια εἶναι συνάμα ἐκείνη ἡ *κίνηση* τῆς καθαρῆς αὐτοσυνειδησίας γιὰ τὴν ὁποία αὐτὴ εἶναι τάχα τὸ ἀπόλυτα ξένο ἐπέκεινα Διότι, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ καθαρὴ αὐτοσυνειδησία εἶναι ἡ κίνηση μέσα σὲ καθαρὲς ἔννοιες, σὲ διακρίσεις ποὺ δὲν εἶναι διακρίσεις, στὴν πράξη καταρρέει στὴν ἀσύνειδη ὕφανση τουτέστιν στὸ ἀμιγὲς *αἰσθάνομαι*.[162] στὴν καθαρὴ *πραγμότητα* – Ἡ ἀποξενωμένη ἀπὸ τὸν ἑαυτό της ἔννοια –γιατὶ εἶναι ἀκόμη στὸ ἐπίπεδο αὐτῆς τῆς ἀποξένωσης– δὲν γνωρίζει ὁμως αὐτὴ τὴν *ὅμοια οὐσία* τῶν δύο πλευρῶν. τῆς κίνησης τῆς αὐτοσυνειδησίας καὶ τῆς ἀπόλυτης οὐσιας της – τὴν *ὅμοια οὐσία* τους ποὺ εἶναι, στὴν πραγματικότητα ἡ ὑφισταμενη οὐσία καὶ ὑπόστασή τους. Ἐφ᾽ ὅσον ἡ ἔννοια δὲν γνωρίζει αὐτη τὴν ἑνότητα, ἡ οὐσία λογιζεται γι᾽ αὐτὴν μόνον ὑπὸ τὴν μορφὴ τοῦ ἀντικειμενώδους ἐπέκεινα, [*312*] ἡ δὲ διακρίνουσα συνείδηση, ἡ ὁποία μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο ἔχει τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔξω της ὡς πεπερασμένη συνείδηση

Σχετικὰ μ᾽ αὐτὴ τὴν ἀπόλυτη οὐσία ὁ διαφωτισμὸς καταλήγει νὰ ἔχει ὁ ἴδιος μὲ τὸν ἑαυτό του τὴν ἀντιδικία ποὺ εἶχε πρωτυτερα μὲ τὴν πιστη καὶ διαιρεῖται σὲ δυο κόμματα

---

161 Ἄλλη αναγνωση. «η καθαρη διαγνωση ως απόλυτη ἔννοια εἶναι μια διακριση διακρισεων» Ἡ προχριθεισα αντιστοιχεῖ περισσότερο στην στιξη τοῦ πρωτοτυπου

162 Fuhlen που σημαινει και *νοιωθω συναισθανομαι* και *ψαυω ψηλαφω*

Ένα κόμμα επιβεβαιωνεται ώς ὁ *νικητὴς* μόνον ἐκ τοῦ ὁτι διαλύεται σε δυο κόμματα· γιατὶ ἔτσι δείχνει ὁτι κατεχει στὸν ἑαυτό του τὴν ἀρχη ποὺ ἀντιμαχόταν καὶ συνεπῶς ὅτι ἔχει ἀρει τὴν μονομερεια μὲ την ὁποία ἐμφανισθηκε πρωτυτερα Τὸ ενδιαφερον, ποὺ μοιραζόταν ἀναμεσα σ᾽ αὐτὸ καὶ τὸ ἀλλο, ἐμπίπτει τώρα πλήρως σ᾽ αὐτὸ καὶ λησμονεῖ τὸ ἄλλο γιατὶ βρισκει μεσα σ᾽ αὐτὸ τὸ ἴδιο τὴν ἀντίθεση ποὺ τὸ ἀπασχολεῖ Συνάμα ὅμως ἡ ἀντίθεση ἐχει ἀνυψωθεῖ στὸ ἀνωτερο νικηφόρο στοιχεῖο ὅπου ἐκτιθεται ἀποκαθαρμενη Ὁπότε τὸ σχισμα ποὺ δημιουργεῖται σ᾽ ἕνα κόμμα, φαινομενικα μιὰ ἀτυχια, ἀποδεικνύει μᾶλλον τὴν καλη του τύχη

Ἡ καθαρὴ οὐσία δὲν ἐνέχει ἡ ἰδια καμμία διαφορά συνεπῶς ἡ διαφορα ἐπερχεται σ᾽ αὐτὴν μὲ τὸ ν᾽ ἀναδύονται δύο τέτοιες καθαρὲς οὐσίες κατὰ τὴν συνείδηση, ἢ μιὰ διπλὴ συνείδηση τῆς καθαρῆς οὐσίας – Ἡ καθαρὴ ἀπόλυτη οὐσία ὑπάρχει μόνο μεσα στὴν καθαρὴ νόηση, ἢ μᾶλλον εἶναι ἡ ἴδια ἡ καθαρὴ νόηση.[163] [426] συνεπῶς ὁπωσδήποτε *ἐπέκεινα* τοῦ περατοῦ, τῆς *αὐτοσυνειδησίας* κι εἶναι μόνον ἡ ἀρνητικὴ οὐσια Μὰ μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο εἶναι ἴσα ἴσα τὸ *εἶναι*, τὸ ἀρνητικὸ τῆς αὐτοσυνειδησίας Ὡς *ἀρνητικὸ* αὐτῆς εἶναι *και* σχετικὴ μ᾽ αὐτήν· εἶναι τὸ *ἐξωτερικὸ εἶναι* τὸ ὁποῖο, ὀντας σχετικὸ μὲ την αὐτοσυνειδησία, ὅπου ἐμπίπτουν διαφορὲς καὶ προσδιορισμοι, γίνεται ἐπιδεκτικὸ διαφορῶν στὸν ἑαυτό του, μπορεῖς νὰ τὸ γευθεῖς, νὰ τὸ δεῖς, κ.λπ καὶ ἡ ἀναφορὰ εἶναι ἡ *κατ᾽ αἴσθηση* βεβαιότητα κι ἀντίληψη

Ἂν ξεκινήσουμε ἀπὸ αὐτὸ τὸ *αἰσθητὸ* εἶναι, στὸ ὁποῖο μεταβαίνει κατ᾽ ἀναγκην ἐκεῖνο τὸ ἀρνητικὸ ἐπέκεινα, ἀλλὰ καμουμε ἀφαίρεση ἀπ᾽ αὐτοὺς τοὺς ὁρισμένους τρόπους συνειδησιακοῦ σχετισμοῦ, ἀπομένει ἡ καθαρη *ὕλη* ὡς ἡ ὑπόγεια ὕφανση καὶ κίνηση ἐντὸς ἑαυτοῦ Εἶναι κατὰ τοῦτο οὐσιῶδες νὰ παρατηρησουμε ὁτι ἡ *καθαρὴ ὑλη* εἶναι μόνον ὁ τι *ἀπομενει* ὁταν *καμνουμε ἀφαίρεση* ἀπὸ τὴν ὅραση, τὴν ἀφή την γευση κ ο κ ποὺ σημαινει ὁτι δὲν εἶναι τὸ ἰδωμενο γευμενο ἀγγισμένο, κ ο κ δὲν βλέπουμε, δὲν ἀγγίζουμε δὲν γευόμαστε τὴν *ὑλη*, ἀλλὰ ἕνα χρῶμα μιὰ πετρα ἕνα ἁλάτι

---

163 Βλ την ἴδια ιδεα παρακατω σ [554/407]

κ λπ ή ὑλη εἶναι μᾶλλον ἡ *καθαρη ἀφαιρεση* και μέσω αὐτῆς ὑπαρχει *ἡ καθαρη οὐσία* τῆς *νοησης*. δηλαδη ἡ ἰδια ἡ καθαρὴ νοηση. ὡς τὸ ἀδιαφοροποιητο μεσα του ἀπροσδιόριστο. χωρὶς κατηγορουμενα απολυτο

Ὁ ένας διαφωτισμὸς ὀνομαζει τὴν ἀπολυτη οὐσια ἀπόλυτο χωρις κατηγορουμενα ἐκεῖνο ἀπ᾽ ὁπου ξεκινησαμε. τὸ ὁποῖο ὑπαρχει μεσα στὴν νόηση ἐπεκεινα τῆς ἐνεργοῦ συνειδησης –ὁ ἄλλος τὴν ὀνομάζει *ὑλη* [164] Ἂν διακρίνονταν ὡς *φύση* και ὡς νοῦς ἢ *θεος*. τότε ἀπὸ τὴν μὲν ἀσυνειδη ἰφανση ἐντὸς ἑαυτοῦ θὰ ἔλειπε γιὰ να εἶναι φυση. ὁ πλοῦτος τῆς ἐκδιπλωμενης ζωῆς – ἀπὸ τὸν δὲ νοῦ ἢ θεὸ ἡ διαφοροποιουμενη ἐντός της συνειδηση Τα δύο εἶναι ὁπως εἰδαμε. [*313*] διχως ἄλλο ἡ ἴδια ἔννοια· ἡ διαφορα δὲν εἶναι στὸ θεμα ἀλλα καθαρὰ μόνο στα διαφορετικὰ σημεῖα ἐκκινησης τῆς μιᾶς και τῆς ἄλλης παιδείας καὶ στὸ ὅτι καθε μιὰ ἐμμενει σ᾽ ἕνα δικό της σημεῖο στὴν κίνηση τοῦ νοεῖν Ἂν τοποθετοῦνταν ὑπεράνω αὐτοῦ. θὰ συνέπιπταν και θα γνωριζαν ὡς ταυτόσημο ὁ.τι γιὰ τὸν ἕναν διαφωτισμὸ εἶναι. ὅπως [427] διατεινεται. μιὰ φρίκη. κι ὅ.τι γιὰ τὸν ἄλλο μιὰ τρελλα Γιατὶ γιὰ τὸν ἕναν ἡ ἀπόλυτη οὐσία εἶναι. μεσα στὴν καθαρὴ νόησή του. δηλαδὴ ἄμεσα κατὰ τὴν καθαρή. ἔξω ἀπὸ τὴν περατή. συνειδηση. τὸ *ἀρνητικὸ* ἐπέκεινα τῆς ἴδιας Ἂν ἀναλογιζόταν οτι. ἀφ᾽ ἑνός. ἐκείνη ἡ ἁπλὴ ἀμεσότητα τῆς νοησης δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ *καθαρὸ εἶναι*. ὅτι. ἀφ᾽ ἑτερου τὸ κατὰ τὴν συνείδηση *ἀρνητικὸ* συναμα σχετίζεται μαζί της. ὁτι στην ἀρνητικὴ κρίση οἱ δύο ὁροι ποὺ χωρίζονται ἐξ ἴσου συνεχονται ἀπὸ τὸ *εστὶ* (τὸν συνδεσμο) –τότε θὰ προέκυπτε ἡ σχεση αὐτοῦ τοῦ ἐπεκεινα ὑπὸ τὸν προσδιορισμὸ *ἐξωτερικοῦ ὄντος* μὲ την συνείδηση. καὶ ἄρα τὸ ἐπέκεινα ὡς τὸ ἴδιο μὲ ὁ.τι ὀνομαζεται *καθαρὴ ὕλη*· θὰ εἶχε κερδηθεῖ ἡ ἐλλείπουσα στιγμὴ τῆς *παρουσίας*. – Ὁ ἄλλος διαφωτισμὸς ἐκκινεῖ ἀπὸ τὸ αἰσθητὸ εἶναι. ἔπειτα κάμνει *ἀφαιρεση* ἀπὸ την αἰσθητη σχεση γευσης. ὁρασης κ.ο.κ . και τὸ μετατρέπει σὲ καθαρὸ *αὐτὸ* τοῦτο. σὲ *ἀπόλυτη ὕλη*. στὸ ἀνέγγιχτο καὶ ἀδοκιμαστο αὐτὸ τὸ εἶναι

---

164 Ο ντεισμὸς (ἄγνωστος ὑπαρκτὸς θεὸς) και ὁ υλισμός. τοῦ Ρομπινε (Robinet) καὶ τῶν ντ Ολμπαχ και Λα Μεττρὶ (La Mettrie) ἀντίστοιχα

ἔγινε κατ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο τὸ ἁπλὸ χωρὶς κατηγορούμενα. οὐσια τῆς *καθαρῆς συνειδησης*· εἶναι ἡ καθαρὴ ἐννοια ὡς ὑπαρχουσα *αὐτὴ τούτη*. δηλαδὴ ἡ *καθαρη νόηση ἐντὸς ἑαυτῆς* Αὐτὴ ἡ διάγνωση δεν καμνει στην συνειδησή της τὸ ἀντίθετο βῆμα ἀπὸ τὸ ὄν. που εἶναι *καθαρα* ὑπαρχον. στὸ νοητο. ποὺ εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὸ *καθαρὰ* ὑπαρχον. ἤτοι ἀπ᾽ τὸ καθαρα θετικὸ στὸ καθαρὰ ἀρνητικό ἐνῶ ἐν τουτοις τὸ θετικὸ εἶναι *καθαρὸ* ὁπωσδηποτε μόνο διὰ τῆς ἄρνησης τὸ δὲ *καθαρὰ* ἀρνητικό. καθὸ καθαρό. εἶναι μέσα του ὅμοιο με τὸν ἑαυτό του και. ακριβῶς γι᾽ αὐτὸ τὸν λογο. θετικό – Δηλαδη οἱ δυο δὲν ἔχουν φθάσει στὴν ἔννοια τῆς καρτεσιανῆς μεταφυσικῆς. ὁτι *εἶναι* καὶ *νοεῖν* εἶναι *αὐτὰ τοῦτα* τὸ ἴδιο.[165] δὲν ἐχουν φθασει στὴν σκέψη ὁτι τὸ *εἶναι*. *καθαρὸ εἶναι*[166] δὲν δηλωνει καποιο *συγκεκριμένο ἐνεργὰ πραγματικὸ* ἀλλὰ τὴν *καθαρὴ ἀφαίρεση*· κι ὅτι ἀντίστροφα ἡ καθαρὴ νόηση. ἡ ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτὸν ἢ ἡ οὐσία εἶναι. ἀφ᾽ ἑνός. τὸ *ἀρνητικὸ* τῆς αὐτοσυνειδησίας. ὁπότε εἶναι *εἶναι*. ἐνῶ. ἀφ᾽ ἑτέρου. ὡς ἄμεση ἁπλοτητα. ἐξ ἴσου δὲν εἶναι τιποτε ἄλλο ἀπὸ *εἶναι* ἡ *νοηση* εἶναι *πραγμότητα*. ἤτοι *πραγμότητα ἐστὶ νόηση*

Ἡ οὐσία ἐχει ἐδῶ τὸν *διχασμὸ* στὸν ἑαυτό της ἀρχικὰ ἔτσι ὡστε ἀνήκει σὲ δύο εἴδη θεώρησης· ἀφ᾽ ἑνός. ἡ [428] οὐσια πρέπει νἄχει τὴν διαφορὰ στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό της. ἀφ᾽ ἑτέρου. ἀκριβῶς ὡς πρὸς τοῦτο τὰ δύο εἴδη θεώρησης συγκλίνουν σὲ ἕνα γιατὶ οἱ ἀφηρημένες στιγμὲς τοῦ καθαροῦ εἶναι καὶ τοῦ ἀρνητικοῦ. μέσω τῶν ὁποίων διακρίνονται. εἶναι τότε ἑνωμένες στὸ ἀντικείμενο αὐτῶν τῶν θεωρησεων – Τὸ κοινὸ καθόλου εἶναι ἡ ἀφαίρεση τοῦ καθαροῦ τρεμω ἐντὸς ἑαυτοῦ ἢ τοῦ καθαροῦ νοῶ τὸν ἑαυτό μου. Αὐτὴ ἡ ἁπλὴ κινηση αὐτοπεριστροφῆς πρεπει νὰ διασκορπισθεῖ. γιατὶ ἡ ἴδια [*314*] εἶναι κίνηση μόνον ἐφ᾽ ὅσον διακρίνει τις

---

165. Ἄλλη ανάγνωση. «οτι *αυτὸ τοῦτον εἶναι* και *νοειν* εἶναι τὸ ἴδιο» (τὸ *αυτὸ τοῦτον εἶναι* εἶναι τὰ ὄντα ἔξω μας ἢ τὰ νοητὰ ὄντα *αναλογα* μὲ την συνάφεια) Ἑρμηνεια τῆς γνωστῆς θέσης τοῦ Καρτεσιου (Descartes) γιὰ τὸ εγω *Νοῶ ἄρα υπαρχω*

166 Πρωτη φραση τῆς μελλοντικῆς *Ἐπιστημης τῆς λογικῆς* μὲ την ὁποια χαρακτηριζει τὸ «εἶναι» ως την πιὸ ἀφηρημένο ἢ απροσδιόριστο νοητικὸ προσδιορισμὸ ὅλων

στιγμες της Αὐτὴ ἡ διακριση τῶν στιγμῶν ἀφηνει πισω της τὸ ἀκινητο σαν κενο κέλυφος τοῦ καθαροῦ *εἶναι* που δὲν εἶναι πια μέσα του ἐνεργὸς νοηση ζωη γιατι, ὀντας ἡ διαφορά, ἡ διάκριση εἶναι καθε περιεχομενο Αὐτη, ἡ ὁποια τιθεται *ἔξω ἀπὸ ἐκείνη την ἑνοτητα* εἶναι ὅμως κατα τοῦτο *ἡ μη ἐπιστρέφουσα στὸν ἑαυτό της* ἐναλλαγη τῶν στιγμῶν τοῦ ὑπαρχειν *αὐτὸ τοῦτο* και *προς ἑτερον* καὶ *καθ' ἑαυτὸν* –ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα ὁπως εἶναι ἀντικειμενο κατὰ την ἐνεργὸ συνειδηση τῆς καθαρῆς διάγνωσης– *ἡ ὠφελιμοτητα*

Ὅσο ἄσχημη κι ἂν φαίνεται ἡ ὠφελιμοτητα στην πιστη ἢ τὸν συναισθηματισμὸ ἢ τὴν ἀφαιρεση ποὺ αὐτοαποκαλεῖται θεωρια καὶ παγιώνει τὸ *αυτὸ τοῦτο* γιὰ λογου της, στὴν ὠφελιμοτητα ἀποπερατώνει ἡ καθαρη ἐπιγνωση τὴν πραγματοποίησή της κι εἶναι ἡ ἴδια για τὸν ἑαυτό της τὸ *ἀντικείμενό* της, ποὺ δὲν τὸ ἀπαρνεῖται τώρα πιά, οὔτε ἔχει γι' αὐτὴν τὴν ἀξία τοῦ κενοῦ ἢ τοῦ καθαροῦ ἐπέκεινα. Γιατὶ ἡ καθαρὴ διάγνωση εἶναι, ὅπως εἴδαμε, ἡ ἴδια ἡ ὑπάρχουσα ἔννοια, δηλαδὴ ἡ ὅμοια μὲ τὸν ἑαυτό της καθαρὴ προσωπικότητα ἡ ὁποία διαφοροποιεῖται μέσα της ἐτσι ποὺ καθένα ἀπὸ τὰ διακεχριμένα εἶναι τὸ ἴδιο καθαρὴ ἔννοια, ποὺ σημαίνει ἄμεσα μὴ διακεχριμένο· εἶναι ἁπλὴ καθαρὴ αὐτοσυνειδησία, ποὺ ὑπάρχει τόσο *καθ' ἑαυτὴν* ὅσο καὶ *αὐτὴ τούτη* σὲ ἄμεση ἑνότητα. Τὸ *αὐτὸ τοῦτο εἶναι* της δὲν εἶναι ἄρα μόνιμο *εἶναι*, ἀλλὰ στὴν διαφορά του παύει ἄμεσα νὰ εἶναι κατι ἕνα τέτοιο εἶναι, ὅμως, ἄμεσα ἀνυπόστατο, δὲν ὑπάρχει *αὐτὸ τοῦτο* ἀλλ' οὐσιαστικὰ *πρὸς κατι ἄλλο*, τὸ ὁποῖο εἶναι ἡ ἰσχὺς ποὺ τὸ ἀπορροφᾶ Ἀλλ' αὐτὴ ἡ δεύτερη στιγμή, ἀντίθετη τῆς πρωτης τοῦ *αὐτοῦ τούτου* εἶναι, [429] ἐξαφανίζεται ἐξ ἴσου ἄμεσα μὲ τὴν πρώτη, δηλαδὴ ὡς *εἶναι μόνο πρὸς ἄλλο* εἶναι μᾶλλον ἡ ἴδια ἡ *ἐξαφάνιση*, ὁπότε ἔχει *τεθεῖ τὸ ἐπιστραμμένο* στὸν ἑαυτό του *εἶναι*, τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* Αὐτὸ τὸ ἁπλὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι δέ, ὄντας ἡ ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτόν, εἶναι μᾶλλον *ἕνα εἶναι*, δηλαδὴ ὑπάρχει συνεπῶς *πρὸς ἕνα ἄλλο* – Τὸ ὠφέλιμο ἐκφράζει αὐτὴ τὴν φύση τῆς καθαρῆς διαγνωσης ὡς πρὸς τὴν *ἔκπτυξη τῶν στιγμῶν της*, δηλαδὴ ὡς *ἀντικείμενο*. Τὸ ὠφέλιμο εἶναι *αὐτὸ τοῦτο* ὑφιστάμενο ἢ πράγμα συνάμα ἡ αὐθυπαρξία τούτη ἀποτελεῖ μόνο στιγμη ἄρα τὸ

ὠφελιμο ὑπαρχει ἀπόλυτα *πρὸς ἄλλο* ἀλλα ὑπαρχει μόνο πρὸς ἄλλο τοσο ἀκριβῶς ὁσο ὑπάρχει αὐτὸ τοῦτο· αὐτὲς οἱ ἀντιθετες στιγμὲς ἔχουν ἐπιστρεψει στην ἀδιαρρηκτη ἑνότητα τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι Ναι μὲν τὸ ὠφελιμο ἐκφραζει τὴν ἔννοια τῆς καθαρῆς διάγνωσης, δὲν τὴν ἐκφραζει ὁμως ὡς τετοια αλλα ὡς *παρασταση*. ἤτοι ὡς *ἀντικειμενο* καθαρῆς διάγνωσης εἶναι μόνον ἡ ἀκατάπαυστη ἐναλλαγὴ ἐκεινων τῶν στιγμῶν μια εκ τῶν ὁποιων εἶναι μὲν τὸ ἴδιο τὸ ἔχω ἐπιστρεψει στὸν ἑαυτό μου, ἀλλα μόνον ὡς ὑπάρχω *καθ᾽ αὑτό* που θα πεῖ ὡς ἀφηρημένη στιγμη που τοποθετεῖται στὴν μία πλευρα[167] ἔναντι τῶν ἄλλων Τὸ ἴδιο τὸ ὠφελιμο δὲν εἶναι ἡ ἀρνητικὴ οὐσία ἡ ὁποία αὐτες τις στιγμὲς μὲ τὴν ἀντίθεσή τους θὰ τὶς εἶχε συνάμα ὡς *ἀχώριστες* ἀπὸ *μια* καὶ *τὴν αὐτὴ* ἀποψη,[168] δηλαδη ὡς μία *νόηση*, στὸν ἑαυτό της[169] ἔτσι ὁπως ὑπάρχουν ὡς [*315*] καθαρὴ διαγνωση· ἡ στιγμὴ τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* ὑπάρχει μὲν στὸ ὠφελιμο, ἀλλ᾽ ὄχι ἔτσι ὡστε νὰ *ἐπικαθοριζει*[170] τὶς ἄλλες, τὸ *αὐτὸ τοῦτο* καὶ τὸ *εἶναι πρὸς ἄλλο*, ὁπότε θἄταν ὁ *ἑαυτός* Ἡ καθαρὴ διάγνωση ἔχει λοιπὸν στὸ ὠφέλιμο γιὰ *ἀντικείμενο* τὴν ἴδια τὴν ἔννοια της ὡς πρὸς τὶς *καθαρὲς* στιγμές της· εἶναι ἡ συνειδηση αὐτῆς τῆς *μεταφυσικῆς*, ὄχι ἀκομη ὅμως ἡ ἐννόησή της· δὲν ἔχει ἀκόμη φθάσει στὴν *ἑνότητα* τοῦ *εἶναι* καὶ τῆς *ἔννοιας* τῆς ἴδιας Καθὼς τὸ ὠφέλιμο ἔχει ἀκόμη μορφὴ ἀντικειμένου κατ᾽ αὐτήν, ἡ ἴδια ἔχει ἀκόμη ἕναν *κόσμο* ποὺ διακρίνει ἀπὸ τὸν ἑαυτό της, κι ἂς μὴν ὑπαρχει πιὰ αὐτὸς καθ᾽ αὐτόν Μόνο που ἐφ᾽ ὅσον οἱ ἀντιθέσεις ὠθήθηκαν ὡς τὸ ἀκρότατο σημεῖο τῆς ἔννοιας ἡ ἑπόμενη βαθμίδα θὰ εἶναι ὅτι αὐτὲς καταρρέουν κι ὁ διαφωτισμὸς διδασκεται ποιοι εἶναι οἱ καρποὶ τῶν ἐνεργειῶν του

---

167 Ἡ «κατα μερος» (βλ σ [200/*147*])

168 Πρβλ. σ [104/*79*], την κριτικὴ τῆς ἀρχῆς τῆς αντιφασης

169. Ἄλλη ἀναγνωση· «ὡς μια *νόηση* στὸν ἑαυτό της» (ὁπότε δὲν τονίζει ὅτι η αρνητικη ὀντότητα ενέχει τὰ αντιθετα *στὸν ἑαυτό της* αλλα ὅτι συμπεριφερεται σαν νὰ εἶναι *στὸν εαυτο της* σκέψη –καὶ τὰ δυο μοῦ φαίνονται σωστά)

170 Übergreift uber Βλ σ [131/*99*] (χαρακτηριστικὸ τῆς καθολικῆς ἔννοιας)

[430] Αν δοῦμε τὸ ἀντικειμενο ὁπου φθασαμε σε σχεση μ᾽ ὅλη αὐτη τὴν σφαιρα. θὰ ποῦμε ὅτι ὁ ἐνεργὸς κοσμος τῆς παιδείας ἔχει συγκεντρωθεῖ στην *ματαιοδοξία* τῆς αὐτοσυνειδησιας –στὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* ποὺ για περιεχόμενό του ἔχει ακομη την συγχυση αὐτοῦ τοῦ κοσμου κι εἶναι ἀκομη ἡ *καθεκαστη* ἐννοια. ὄχι ἀκόμη ἡ καθ᾽ αὐτὸ *καθολικη* Ἔχοντας δὲ ἐπιστρεψει στὸν ἑαυτό της. ἡ ἔννοια εἶναι ἡ *καθαρη διαγνωση* –ἡ καθαρη συνείδηση ὡς ὁ καθαρὸς *ἑαυτος*. ἤτοι ἡ ἀρνητικοτητα ὁπως ἡ πιστη εἶναι ἡ ἴδια ἀκριβῶς συνειδηση ὡς ἡ *καθαρη νόηση*. ἤτοι ἡ θετικότητα [171] Ἡ πίστη ἔχει σ αὐτὸ τὸν ἑαυτο την συμπληρωματικη της στιγμὴ –αλλα καταρριπτεται ἡ ἴδια ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν ἀναπληρωση [172] ὁποτε τωρα στὴν καθαρη διαγνωση βλεπουμε τις δυο στιγμές. ὡς τὴν ἀπόλυτη οὐσία. ποὺ εἶναι καθαρὰ *νοούμενη* ἢ ἀρνητικὸ – και ὡς *ὕλη*. ποὺ εἶναι τὸ θετικὸ ὄν – Ἀπὸ αὐτὴ την πληρότητα λειπει ἀκόμη ἡ *ἐνεργὸς πραγματικότητα* τῆς αὐτοσυνειδησιας ἐκείνη. ποὺ ἀνήκει στὴν *ματαιόδοξη* συνειδηση –ὁ κόσμος ἀπ᾽ ὅπου ἡ νόηση ἀνῆλθε στὸν ἑαυτό της Αὐτὸ τὸ ἐλλεῖπον ἐπετεύχθη στὴν ὠφελιμότητα ἐφ᾽ ὅσον ἐδῶ ἡ καθαρὴ διάγνωση ἔγινε θετικα ἀντικειμενωδης ὡς ἐκ τούτου αὐτὴ εἶναι ἐνεργὸς συνειδηση ἱκανοποιημενη στὸν ἑαυτό της Τώρα αὐτὸ τὸ ἀντικειμενῶδες ἀποτελεῖ τὸν *κόσμο* τῆς καθαρῆς διαγνωσης ἐγινε ἀληθεια ὁλων τῶν προγενεστερων κόσμων. τοῦ ἰδεατοῦ ὅπως καὶ τοῦ πραγματικοῦ Ὁ πρῶτος κοσμος τοῦ *νοῦ* εἶναι ἡ ἐξαπλωμενη ἐπικρατεια τῆς διασκορπιζόμενης ὕπαρξης του και τῆς ἐξατομικευμενης του *βεβαιότητας* δι᾽ ἑαυτόν· οπως ἡ φυση διασκορπίζει τὴν ζωη της σὲ ἀπειρως πολλαπλὰ *σχήματα* χωρὶς να παρισταται τὸ *γενος* τους Ὁ δευτερος περιεχει τὸ *γένος* καὶ εἶναι ἡ ἐπικράτεια τοῦ *αὐτοῦ τουτου εἶναι*. ἤτοι τῆς *ἀλήθειας* σ᾽ ἀντιθεση μ᾽ ἐκείνη τὴν βεβαιότητα Ὁ δὲ τρίτος. τὸ ὠφέλιμο εἶναι ἡ *ἀληθεια* ἡ ὁποια εἶναι ἐξ ἰσου ἡ *βεβαιοτητα* δι᾽ ἑαυτόν Ἀπὸ την ἐπικρατεια τῆς ἀλήθειας τῆς *πιστης* λειπει ἡ ἀρχη τῆς

---

171 Ἄλλη αναγνωση. «οπως η πιστη εἶναι το ἴδιο ακριβῶς μὲ την *καθαρη νόηση* ἤτοι την θετικοτητα».

172 Συμπληρωματική· vervollständigendes αναπληρωση Ergänzung

ἐνεργοῦ πραγματικοτητας. δηλαδὴ τῆς βεβαιοτητας δι᾽ ἑαυτὸν ὡς ταδε *καθεκαστον ἄτομο* Ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα ἢ βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτὸν ὡς ταδε καθεκαστον ἄτομο λειπει ὁμως τὸ *αὐτὸ τοῦτο* Στὸ ἀντικειμενο τῆς καθαρῆς διαγνωσης ἔχουν ἑνοποιηθεῖ οἱ δύο κόσμοι Τὸ ὠφέλιμο εἶναι τὸ ἀντικειμενο. ἐφ᾽ ὁσον ἡ αὐτοσυνειδησια διαβλέπει τι εἶναι [431] και ἔχει μέσα του την *καθέκαστη* [*316*] *βεβαιοτητα* για τὸν ἑαυτό της, τὴν ἀπόλαυσή της (τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* της) *κατ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο διαγιγνώσκει* τί εἶναι, κι αὐτὴ ἡ διαγνωση περιέχει τὴν *ἀληθινὴ οὐσια* τοῦ ἀντικειμένου (ὁτι εἶναι κάτι ποὺ διαβλέπεται, ἤτοι *πρὸς ἄλλο*) ἄρα ἡ διαγνωση εἶναι ἡ ἴδια *ἀληθὴς ἐπίγνωση*, καὶ ἡ αὐτοσυνειδησία ἔχει ἐξ ἴσου ἄμεσα τὴν καθολικὴ βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτήν, τὴν *καθαρὴ συνείδησή* της, σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀναφορά, ὅπου ἑνοποιοῦνται ἄρα *τόσο ἡ ἀλήθεια* ὅσο κι ἡ παρουσία καὶ ἡ *ἐνεργὸς πραγματικότητα* Οἱ δυο κόσμοι ἔχουν συμφιλιωθεῖ κι ὁ οὐρανὸς μετεμφυτευθεῖ κάτω στὴν γῆ

III *Ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία καὶ ὁ τρόμος*

Στὴν ὠφελιμότητα, ἡ συνείδηση ηὗρε τὴν ἔννοιά της Ἀλλὰ ἡ ἔννοια εἶναι ἀκόμη ἀφ᾽ ἑνός, *ἀντικείμενο*, ἀφ᾽ ἑτέρου, γι᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο, *σκοπός*, τὸν ὁποῖο ἡ συνείδηση δὲν ἔχει ἀκόμη ἄμεσα στὴν κατοχή της Ἡ ὠφελιμότητα εἶναι ἀκόμη κατηγορουμενο τοῦ ἀντικειμένου, ὄχι ὑποκείμενο ἡ ἴδια, ἤτοι ὀχι ἄμεση και μοναδικὴ *ἐνεργὸς πραγματικότητα* τοῦ ἀντικειμενου [173] Τὸ ἴδιο ἐμφανίσθηκε προηγουμένως ὡς τὸ ὅτι τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* δὲν ἀπεδείχθη ἀκόμη ὑφισταμενη οὐσια τῶν ὑπόλοιπων στιγμῶν ὥστε τὸ ὠφελιμο νὰ μὴν εἶναι ἄμεσα ἄλλο ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τῆς συνειδησης κι ἄρα αὐτὴ νὰ

---

173. Η αναγνωση μου θεωρει οτι τὸ *υποκειμενο* εννοειται εδω ως υποκείμενο κατηγόρησης σε αντιδιαστολη με τὸ κατηγορούμενο Ἂν τὸ *ὑποκείμενο* εννοεῖται ὡς γνωστικὸ ἢ πρακτικό, ως εγω, σε αντιδιαστολη μὲ τὸ ἀντικειμενο ἡ αναγνωση εἶναι, «ὄχι ἡ ἴδια υποκείμενο ἢ ἄμεση καὶ μοναδικη *ἐνεργὸς πραγματικοτητα* τοῦ ὑποκειμένου»

ἔχει αὐτὸν στὴν κατοχή της [174] – Αὐτὴ ὁμως ἡ ἀπόσυρση τῆς μορφῆς ἀντικειμενώδους τοῦ ὠφελιμου ἔχει ἤδη συμβεῖ *αὐτὴ τούτη*. κι ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ αὐτὴ ἐπαναστασ η ἀνακύπτει ἡ ἐνεργὸς ἀνατροπὴ[175] τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας τὸ νέο σχῆμα τῆς συνείδησης, *ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερια*.

Στην πραξη δὲν ὑπαρχει κατι παραπάνω ἀπὸ μιὰ κενὴ ἐπίφαση ἀντικειμενώδους ποὺ χωρίζει τὴν συνειδηση ἀπὸ την κατοχή Γιατὶ, ἀφ' ἑνός, κάθε ὑφίστασθαι καὶ ἰσχύειν ὁρισμένων σκελῶν τῆς ὀργανωσης τοῦ ἐνεργοῦ καὶ τοῦ πιστευομένου κόσμου ἔχει ὁλωσδιόλου ἐπιστρέψει σ' αὐτὸ τὸν ἁπλὸ προσδιορισμὸ ὡς λόγο ὑπαρξής του καὶ νοῦ του· ἀφ' ἑτέρου δέ, αὐτὸς ὁ προσδιορισμὸς δὲν ἔχει πλέον κάτι ἴδιον καθ' αὑτόν, εἶναι πολλῶ μᾶλλον καθαρὴ μεταφυσική, καθαρὴ ἔννοια, ἤτοι ἐπίγνωση [432] τῆς αὐτοσυνειδησίας Ἀπὸ τὴν *αὐτὸ καθ' αὐτὸ ὕπαρξη* τοῦ ὠφέλιμου ὡς ἀντικειμένου γνωρίζει ὄντως ἡ συνείδηση ὅτι τὸ δικό της *εἶναι αὐτὸ τοῦτο* εἶναι οὐσιαστικὰ *εἶναι πρὸς ἄλλον* ἡ *αὐθυπαρξία* ὡς τὸ *ἄνευ ἑαυτοῦ* εἶναι στ' ἀλήθεια τὸ παθητικό, δηλαδὴ ὅ,τι ὑπάρχει πρὸς ἄλλον ἑαυτό Τὸ ἀντικείμενο ὑπάρχει ὅμως κατὰ τὴν συνειδηση ὑπ' αὐτὴ τὴν [*317*] ἀφηρημένη *μορφὴ τῆς καθαρῆς αὐθυπαρξίας*, γιατὶ ἡ συνείδηση εἶναι *καθαρὴ διάγνωση*, τῆς ὁποίας οἱ διαφορὲς ὑπάρχουν ὑπὸ τὴν καθαρὴ μορφὴ ἐννοιῶν – Τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι*, ὅμως, στὸ ὁποῖο ἐπιστρέφει τὸ εἶναι πρὸς ἄλλο, ὁ ἑαυτός, δὲν εἶναι ἕνας διαφορετικὸς ἀπὸ τὸ ἐγω οἰκεῖος ἑαυτὸς αὐτοῦ ποὺ λέγεται ἀντικείμενο γιατὶ ἡ συνείδηση ὡς καθαρὴ ἐπίγνωση δὲν εἶναι ἕνας *καθέκαστος* ἑαυτὸς στὸν ὁποῖο τάχα ἀντιπαρατίθεται τὸ ἀντικείμενο ἐπισης ὡς *οἰκεῖος* ἑαυτός, ἀλλ' εἶναι ἡ καθαρὴ ἔννοια, ἡ θέαση τοῦ ἑαυτοῦ μὲς στὸν ἑαυτό, ἡ ἀπόλυτη διπλὴ ὁραση τοῦ *ἑαυτοῦ σου* ἡ βεβαιότητα δι' ἑαυτὸν εἶναι τὸ καθολικὸ ὑποκείμενο καὶ ἡ ἐπισταμενη ἔννοιά του ἡ οὐσία πασης πραγματικότητας Ἐνῶ λοιπὸν τὸ ὠφελιμο ἦταν μόνον ἐναλλαγὴ τῶν στιγμῶν μὴ ἐπιστρέφουσα στὴν οἰκεία *ἑνότη-*

---

174 Ἄλλη αναγνωση «ἄρα αυτη θα ἦταν μεσα σὲ κατι που τῆς ανηκε'»

175. Ἐπαναστασ η Ι mwalzung Ανατροπη Ι mwalzung

τα κι ἔτσι παρέμενε ἀκόμη ἀντικείμενο κατα τὴν ἐπίγνωση. παύει νἄναι αὐτό, γιατι τὸ ἐπισταμαι εἶναι τὸ ἴδιο ἡ κινηση τῶν ἀφηρημενων αὐτῶν στιγμῶν. εἶναι ὁ καθολικὸς ἑαυτος ὁ ἑαυτός τόσο τοῦ ἑαυτοῦ του ὁσο και τοῦ ἀντικειμενου.[176] ὡς καθόλου δε εἶναι ἡ ἐπιστρεφουσα εἰς ἑαυτὴν ἑνότητα αυτῆς τῆς κινησης [177]

Ἔτσι ὁ νοῦς παριστανται ὡς *απολυτη ἐλευθερια* αὐτὸς εἶναι ἡ αυτοσυνειδησία που συλλαμβάνει τὸν ἑαυτό της. τὸ ὁτι ἡ βεβαιότητα της γιὰ τὸν ἑαυτό της εἶναι ἡ οὐσία ὁλων τῶν νοητικῶν μαζῶν τοῦ πραγματικοῦ ὅπως καὶ τοῦ ὑπεραισθητοῦ κοσμου ἡ, ἀντιστρόφως, τὸ ὁτι οὐσία και ἐνεργὸς πραγματικότητα εἶναι ἡ ἐπίγνωση *ἑαυτοῦ* τῆς συνείδησης – Ἡ αὐτοσυνειδησία ἔχει συνείδηση τῆς καθαρῆς προσωπικότητάς της και κατὰ τοῦτο καθε νοητικῆς πραγματικότητας ὁποτε καθε πραγματικότητα εἶναι μόνο κατι νοητικό· ὁ κόσμος εἶναι γι᾽ αὐτὴν δίχως ἄλλο ἡ βούλησή της, καὶ τουτη εἶναι καθολικὴ βούληση [178] Καὶ δὲν εἶναι βεβαια ἡ κενὴ σκέψη τῆς βούλησης ποὺ τίθεται μὲ τὴν σιωπηρὴ ἢ δι᾽ ἀντιπροσωπου συναίνεση. ἀλλὰ πραγματικα καθολικὴ βούληση, βούληση ὅλων τῶν *καθεκάστων ἀτόμων* ὡς τέτοιων.[179] Γιατὶ ἡ βούληση εἶναι αὐτὴ τουτη, ἡ συνείδηση τῆς προσωπικότητας ἢ τοῦ καθενός, ὀφείλει δὲ νὰ ὑπάρχει ὡς [433] αὐτὴ ἡ ἀληθὴς ἐνεργὸς βούληση, ὡς αὐτοσυνειδητὴ οὐσια ὅλων και κάθε προσωπικότητας. ὥστε ὁ καθένας τὰ καμνει ὅλα πάντα ἀμέριστα καὶ ὅ,τι προκύπτει ὡς ἐνέργεια τοῦ ὁλου εἶναι ἡ ἄμεση καὶ συνειδητὴ ἐνέργεια τοῦ *καθενός*

Αὐτὴ ἡ ἀμέριστη ὑφιστάμενη οὐσία τῆς ἀπόλυτης ἐλευ-

---

176 Τὸ καθόλου εἶναι παντα μια στιγμη μιᾶς αντιθεσης που εἶναι και η ἄλλη

177 Τωρα μέσῳ τῆς ἔννοιας τῆς ωφελιμότητας κατακτηθηκε η γνωσιοθεωρητικη σκοπιὰ τοῦ ἴδιου τοῦ Ἔ Πρβλ *σ* [53-54/40]

178 Ἡ «γενικὴ βούληση», ἔννοια τοῦ Ρουσσώ ὁ ὁποιος την διαστελλει πρὸς την «βουληση ὅλων» ὡς τὴν ορθολογικη βούληση που θὰ ὄφειλαν να ἔχουν ολοι παρ᾽ ολο που μπορεῖ να μὴν τὴν ἔχουν (θεμελιωσε πρωτος την πολιτεια στην βούληση συμφωνα με την *Φιλοσοφία τοῦ δ'καίου* τοῦ 1821 § 258 παρατ *W* 7 400)

179 Πιθανη αναφορα σε διατυπωση τοῦ Σιεγες (Ε Sieyès κατα *GW* 9 515)

θεριας ἀνερχεται στὸν θρόνο τοῦ κόσμου χωρὶς νὰ μπορεῖ ὁποιαδηποτε δυναμη νὰ τῆς ἀντισταθεῖ Γιατι ἀφοῦ στ᾽ ἀληθεια μοναχὰ ἡ συνειδηση εἶναι τὸ στοιχεῖο ὅπου οἱ νοητικὲς οὐσιες ἢ ἐξουσιες ἔχουν την ὑφισταμενη οὐσια τους, ὁλο τὸ συστημα τους ποὺ ὀργανωνοταν και συντηροῦνταν διὰ τοῦ ἐπιμερισμοῦ σε μαζες κατέρρευσε, ἀφ ὁτου συλλαμβανει ἡ καθεκαστη συνειδηση τὸ ἀντικειμενο ἔτσι ὡστε δὲν ἐχει καμμιαν ἀλλη οὐσια ἐκτος τῆς ἰδιας τῆς αὐτοσυνειδησιας δηλαδὴ ὡστε εἶναι ἀπολυτα ἡ ἐννοια. Ἐκεῖνο ποὺ καθιστοῦσε τὴν ἔννοια ὀντικὸ *ἀντικείμενο* ἦταν ἡ διαφοροποιηση της σε ξεχωριστὲς *ὑφισταμενες* μαζες ἁπαξ ομως καὶ το ἀντικείμενο γίνεται ἔννοια τίποτε πιὰ μεσα του δὲν ἐχει ὑποσταση ἡ ἀρνητικότητα ἔχει διαπερασει ὁλες τις στιγμές του Γινεται ὑπαρκτὸ ἔτσι ὥστε καθε καθεκαστη συνειδηση ἀνυψωνεται περαν τῆς σφαίρας στὴν ὁποια εἶχε ἀποδοθεῖ, δὲν βρισκει πιὰ τὴν οὐσία και τὸ ἐργο της στην ταδε ἐξειδικευμενη μαζα ἀλλὰ συλλαμβάνει τὸν ἑαυτό της ὡς την *ἔννοια* τῆς βούλησης, ὅλες τὶς μάζες [*318*] δὲ ὡς οὐσίες αὐτῆς τῆς βούλησης, ὁπότε μπορεῖ ἡ ἴδια νὰ πραγματωθεῖ κι αὐτη μόνο σὲ μιὰν ἐργασία ποὺ εἶναι ὁλόκληρη ἐργασία. Σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀπόλυτη ἐλευθερία, λοιπόν, καταργοῦνται ὅλες οἱ ταξεις ποὺναι οἱ νοητικὲς οὐσιες στὶς ὁποῖες ὡς μέλη διαιρεῖται τὸ συνολο ἡ καθεκαστη συνείδηση ποὺ ἀνῆκε σ᾽ ἑνα τέτοιο μελος, μέσα του ἠθελε κι ἐπιτελοῦσε, ἦρε τὸν φραγμό της Σκοπός της εἶναι ὁ καθολικὸς σκοπος, ὁμιλια της ὁ καθολικος νόμος, ἔργο της τὸ καθολικὸ ἔργο

Τὸ ἀντικείμενο κι ἡ *διαφορὰ* ἔχουν χασει ἐδῶ τὴν σημασία τῆς *ὠφελιμότητας* που ἦταν κατηγορούμενο καθε πραγματικοῦ εἶναι· ἡ συνείδηση δὲν ξεκινᾶ τὴν κινησή της στὸ πραγματικὸ εἶναι ὡς *κάτι ξένο*, ποὺ μόνο περαν αὐτοῦ θὰ ἐπέστρεφε στὸν ἑαυτο της, παρὰ τὸ ἀντικειμενο εἶναι γι᾽ αὐτὴν ἡ ἴδια ἡ συνειδηση [434] ἡ ἀντίθεση λοιπὸν συνισταται μοναχα στὴν διαφορα *καθεκαστης* και *καθολικῆς* συνειδησης ἀλλὰ τὸ καθεκαστον εἶναι ἄμεσα τὸ ἴδιο γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁ,τι εἶχε μόνο *ἐπίφαση* ἀντιθεσης, καθολικη συνειδηση και βούληση Τὸ *επεκεινα* αὐτῆς τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας του αἰωρεῖται πανω ἀπ᾽ τὸ πτῶμα τῆς χαμενης αυτοδυνα-

μίας τοῦ εἶναι πραγματικοῦ ἢ πιστευομενου σαν ἀναθυμιαση μονον ἑνὸς ἄνοστου ἀεριου, τοῦ κενοῦ être suprême

Μετα την ἄρση τῶν διαφορετικῶν νοητικῶν μαζῶν καὶ τῆς περιορισμένης ζωῆς τῶν ἀτόμων, ὅπως καὶ τῶν δυο κοσμων της, ὑπαρχει λοιπὸν μονον ἡ κίνηση τῆς καθολικῆς αὐτοσυνειδησιας στὸν ἑαυτο της, ὡς μια ἀλληλεπιδραση τῆς ἴδιας ἐν εἴδει *καθολικότητας* καὶ ἐν εἰδει *προσωπικῆς* συνειδησης ἡ καθολικη βούληση μπαίνει *στὸν ἑαυτο της* καὶ εἶναι *καθεκαστη* βουληση, στὴν ὁποια ἀντικειται ὁ καθολικὸς νομος καὶ ἔργο `Αλλ` αὐτη ἡ *καθεκαστη* βουληση ἔχει συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ της ἐξ ἴσου ἄμεσα ὡς καθολικῆς βουλησης· ἐχει συνειδηση τοῦ ὁτι τὸ ἀντικείμενο της εἶναι τεθειμένος ἀπὸ την ἴδια νόμος καὶ ἐπιτελεσμένο ἀπὸ τὴν ἴδια ἔργο· ὅταν μεταβαινει σὲ δραστηριότητα καὶ δημιουργεῖ ἀντικειμενικοτητα, δὲν κάμνει λοιπὸν τιποτε τὸ καθέκαστον, μόνο συντασσει νόμους καὶ μεγαλουργεῖ σὲ κρατικὲς ὑποθέσεις.[180]

Αὐτὴ ἡ κίνηση εἶναι συνεπῶς ἡ ἀλληλεπίδραση τῆς συνειδησης μὲ τὸν ἑαυτό της τὸν ἴδιο, ὅπου δὲν ἀπολύει τίποτα ὑπὸ τὸ σχῆμα *ἐλεύθερου*, ἀντιπαρατιθέμενου σε αὐτὴν *ἀντικειμενου*.[181] Αὐτὸ συνεπάγεται ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτύχει κανενα θετικὸ ἔργο, οὔτε καθολικὰ ἔργα τοῦ λόγου[182] οὔτε τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας, οὔτε νόμους καὶ καθολικοὺς θεσμοὺς τῆς *συνειδητῆς* ἐλευθερίας – οὔτε ἐνέργειες καὶ ἔργα τῆς *βουλητικῆς*. – Τὸ ἔργο στὸ ὁποῖο θὰ μποροῦσε νὰ ἀναχθεῖ ἡ προικιζόμενη μὲ *συνείδηση* ἐλευθερία θα συνίστατο στὸ νὰ μετατραπεῖ ὡς *καθολικὴ* ὑφισταμενη οὐσια σὲ *ἀντικειμενο* καὶ *μόνιμο εἶναι* Αὐτὴ ἡ ἑτερότητα θὰ ἦταν στὴν ὑφισταμενη οὐσία ἡ διαφορὰ κατὰ τὴν ὁποια θὰ διαιροῦνταν σὲ ὑφισταμενες νοητικὲς μάζες καὶ διαφορες ἐξουσιες ὡς σκέλη ὁπου αὐτὲς οἱ μάζες θα ἦσαν, ἀφ` ἑνος, τὰ *ἐπινοηματα*[183]

---

180 Staatsaktionen πολιτικὲς πραξεις, αλλὰ κυριως ὅταν αναπαριστανται στὸ θέατρο μὲ πομπώδη τρόπο κατ` επέκταση η σημαντικη υπόθεση με ειρωνικη διαθεση

181 Απολυω entlassen Βλ γι αυτὸ τὸ *σχῆμα* την *σ* [146/*109*] και τις εχει παραπομπες

182 Sprache Αλλοῦ ομιλια γλωσσα

183 Ο `Ε ασκεῖ κριτικη στὸν χωρισμο τῶν εξουσιων «Στην παρα-

μιᾶς χωριστῆς [435] νομοθετικῆς, [*319*] δικαστικῆς κι ἐκτελεστικῆς *ἐξουσίας*, ἀφ' ἑτερου δέ *οἱ πραγματικὲς οὐσιες* που προέκυψαν στὸν *πραγματικὸ κόσμο* τῆς παιδείας, και σὰν προσεχθηκε ἀκριβεστερα τὸ περιεχομενο τῆς καθολικῆς ἐνεργειας, *οἱ* ἐπιμερους μαζες τῆς ἐργασιας, ποὺ διακρίνονται στὴν συνεχεια ὡς εἰδικότερες *ταξεις* – Ἡ καθολικη ἐλευθερια που θὰ εἶχε ἐπιμερισθεῖ κατ αὐτὸ τὸν τρόπο στα σκελη της καὶ ἀκριβῶς ἔτσι θα εἶχε καταστεῖ *ὑπαρχουσα ὑφισταμενη οὐσια*, θἄταν ὡς ἐκ τουτου ἐλευθερη ἀπὸ τὴν καθεκαστη *ἀτομικοτητα* και θὰ *μοίραζε* τὸ *πλῆθος* τῶν *ἀτομων* μεταξὺ τῶν διαφόρων σκελῶν της [184] Ἡ ἐνεργεια καὶ ὑπαρξη τῆς προσωπικότητας θὰ βρισκόταν τότε περιορισμένη σ' ἕναν κλάδο τοῦ συνολου, σὲ ενα εἶδος ἐνεργειας κι ὑπαρξης τεθειμενη στὸ στοιχεῖο τοῦ *εἶναι*, θ' ἀποκτοῦσε τὸ νόημα κάτι *ὁρισμένου*· θὰ ἔπαυε νὰ εἶναι στ' ἀλήθεια καθολικὴ αὐτοσυνειδησία Μήτε ἡ *παράσταση* ὁτι ἡ αὐτοσυνειδησια ὑπακουει σὲ *τεθειμένους ἀπὸ τὴν ἴδια* νόμους ποὺ τῆς ὁρίζουν ἕνα μέρος,[185] μήτε τὸ ὅτι *ἀντιπροσωπεύεται* κατὰ τὴν νομοθέτηση καὶ τὸ γενικὸ ἐνεργεῖν μπορεῖ νὰ τὴν γελάσει ἐδῶ ὡς πρὸς τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα –νὰ τῆς χλεψει τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα τοῦ νὰ θέτει *ἡ ἴδια* τὸν νόμο καὶ νὰ ἐπιτελεῖ *ἡ ἴδια* ὄχι ἕνα καθέκαστο ἔργο ἀλλὰ τὸ καθολικό [186] γιατὶ ὅπου ὁ ἑαυτὸς μόνον *ἀντιπροσωπεύεται* καὶ *παρασταίνεται*, δὲν ὑπαρχει *ἐνεργεία* ὁπου *ἐκπροσωπεῖται*, δὲν εἶναι.[187]

σταση τῆς λεγόμενης ανεξαρτησιας τῶν εξουσιῶν υπαρχει τὸ βασικὸ λαθος ὅτι οι ανεξαρτητες εξουσιες υποτιθεται ωστοσο ὁτι αλληλοπεριοριζονται» (*Φιλοσοφία τοῦ δικαιου* § 300 προσθ *ΠΦΔ* 6 704 πρβλ § 272 παρατ *W* 7 433) Βέβαια δεν περιλαμβάνει την δικαστικη εξουσία στὶς μη χωριστὲς εξουσιες Αυτὲς εἶναι ἡ νομοθετικη η ἐκτελεστικη καὶ *η ηγεμονική*: « Η καθεκαστότητα τῆς δικαστικῆς εξουσιας βρισκεται ἔξω απ αυτὲς τὶς σφαιρες» (§ 272, προσθ , *ΠΦΔ* 5, 748)

184 Τὰ Glieder *μέλη* δεν δηλώνουν ἐδῶ ἄτομα αλλα υποδιαιρεσεις τῆς πολιτειας καὶ τῆς κοινωνιας ἰδωμένες ὡς *όργανωσεις* δηλ ὡς *οργανισμοί* γι αυτὸ αποδιδω τὸν ὅρο και *σκέλος*

185 Ἄλλη αναγνωση: «που τῆς αποδιδουν ἕνα μέρος [τους]»

186 Ἤ «το καθόλου» (διόρθωση Moldenhauer-Michel).

187 Αναφορα στην κριτικὴ τοῦ Ρουσσὼ –θεωρητικοῦ τῆς ελευθεριας ως αυτο-νομίας δηλ ὡς υπακοῆς σὲ νόμους που ἔχω θέσει– κατα τῆς αντιπροσωπευτικῆς δημοκρατιας

Ὅπως ἡ καθεκαστη αὐτοσυνειδησια δὲν βρισκει τὸν ἑαυτο της μεσα σ᾽ αὐτὸ τὸ *καθολικὸ ἔργο* τῆς ἀπόλυτης ἐλευθεριας ὡς ὑπαρχουσας ὑφισταμενης οὐσιας ἐξ ἴσου λιγο τὸν βρισκει μεσα σὲ κυριολεκτικα *ἐνεργημματα* κι *ἀτομικες* πραξεις τῆς βουλησης τῆς ἐν λόγω ἐλευθεριας Γιὰ *να* ὁδηγηθεῖ το καθολου σ᾽ ἕνα ἐνεργημα, θα πρεπει νὰ συγκεντρωθεῖ αὐτὸ στὸ ἓν τῆς ἀτομικοτητας καὶ νὰ θεσει ἐπικεφαλῆς μιὰ καθεκαστη αὐτοσυνειδησια γιατὶ μόνο σ᾽ ἕναν ἑαυτὸ ποὺ εἶναι ἕνας εἶναι ἡ καθολικη βουλησι *ἐνεργὰ πραγματικη* Ἔτσι αποκλειονται ὁμως ὅλα *τἄλλα καθέκαστα ἄτομα* ἀπὸ τὸ *ὅλον* τοῦ ἐνεργήματος αὐτοῦ, ἐχουν μονο περιορισμένη συμμετοχὴ σ᾽ αὐτο, ὁπότε τὸ ἐνέργημα δὲν θἄναι ἐνέργημα τῆς *ἐνεργὰ πραγματικῆς καθολικῆς* αὐτοσυνειδησιας. – Κανένα θετικὸ ἐργο μητε ἐνεργημα δὲν μπορεῖ λοιπὸν να παραγάγει ἡ[188] καθολικη ἐλευθεριᾳ τῆς μένει [436] μόνον ἡ *ἀρνητικὴ ἐνεργεια* εἶναι μόνο *μανια* ἀφανισμοῦ [189]

Ἡ ἀνώτατη καὶ πιὸ ἀντίθετη στὴν καθολικὴ ἐλευθεριᾳ ἐνεργὸς πραγματικότητα ἢ μᾶλλον τὸ μοναδικὸ ἀντικειμενο που ἀνακυπτει ἀκόμη κατ᾽ αὐτήν, εἶναι ὁμως ἡ ἴδια ἡ ἐλευθερία καὶ καθεκαστότητα τῆς ἐνεργὰ πραγματικῆς αὐτοσυνειδησίας. Διότι ἡ καθολικότητα αὐτὴ ποὺ δεν ἀφήνεται νὰ πραγματοποιηθεῖ διαιρούμενη ὀργανικὰ σὲ μελη κι ἔχει σκοπὸ νὰ διατηρεῖται ὡς ἀδιαιρετο συνεχές, διαφοροποιεῖται μεσα της συνάμα, γιατι εἶναι κινηση ἢ συνείδηση ἐν γενει Καὶ μαλιστα ἑνεκα τῆς ἀφαιρεσής της τῆς ἴδιας χωρίζεται σὲ ἐξ ἴσου ἀφηρημένα ἄκρα, στην ἁπλὴ ἀλύγιστη ψυχρὴ καθολικότητα καὶ στὴν ἀτομικὴ (diskrete) ἀπόλυτη σκληρὴ ἀκαμψία καὶ πεισματωδη σημειακότητα τῆς ἐνεργὰ πραγματικῆς αὐτοσυνειδησίας. [*320*] Ἀφ᾽ ὅτου ἐτελειωσε μὲ τὴν κατάργηση τῆς πραγματικῆς ὀργανωσης καὶ ὑφισταται τωρα πιὰ καθ᾽ αὐτη, ἡ τελευταια[190] εἶναι τὸ μοναδικό της ἀντικείμενο –ἕνα ἀντικειμενο ποὺ δὲν ἐχει πιὰ ἄλλο περιεχομενο

---

188 Ἄλλη αναγνωση «την».

189 Die *Furie* des Verschwindens Η *Ερινυα* τῆς εξαφανισης (Επισημανση Δημητρη Καρυδα.)

190 Η «τὸ τελευταιο» (γενικα οι δυο στιγμες ὄχι μόνον η δευτερη) Ομως πιστευω οτι –ὅπως θὰ φανει καὶ ἀμεσως μετα– η καθολικότητα

κατοχη. ὑπαρξη καὶ ἐξωτερικὴ εκταση. ἀλλα το ἴδιο εἶναι μονον αὐτη ἡ ἐπίγνωση τοῦ ἰδίου ὡς ἀπολυτα καθαροῦ καὶ ἐλευθερου καθέκαστου ἑαυτοῦ. Αὐτὸ δὲν πιάνεται ἀπὸ πουθενα μοναχα ἀπο τὴν *ἀφηρημένη* ὑπαρξη του ἐν γενει – Ἡ ἀναφορα αὐτῶν τῶν δυο λοιπον. μιᾶς καὶ ὑπαρχουν ἀδιαιρέτως. ἀπολυτως καθ᾽ αὑτά καὶ ἄρα δὲν μποροῦν νὰ στείλουν κανενα μερος στην μεση δια τοῦ ὁποίου θὰ συνδεονταν εἶναι ἡ παντελῶς *ἀδιαμεσολαβητη* καθαρη ἀρνηση και δὴ ἡ ἄρνηση τοῦ καθεκαστου ὡς ὁντος μὲς στο καθολου Μοναδικὸ ἔργο καὶ ἐνέργημα τῆς καθολικῆς ἐλευθερίας εἶναι ἄρα ὁ *θανατος*. καὶ μάλιστα ἑνας *θανατος* χωρις ἐσωτερικὸ εὖρος καὶ πλήρωση. γιατὶ αὐτὸ ποὺ ὑφισταται ἄρνηση εἶναι τὸ ἄδειο σημεῖο τοῦ ἀπολυτα ἐλεύθερου ἑαυτοῦ εἶναι συνεπῶς ὁ ψυχρότερος ὁ πιὸ ἀσήμαντος θανατος. χωρὶς παραπάνω σημασία ἀπὸ τὸ νὰ κόβεις ἕνα κεφάλι λαχανο ἢ νὰ πίνεις μιὰ γουλιὰ νερό

Στὴν κοινοτυπια αὐτῆς τῆς λέξης[191] συνισταται ἡ σοφία τῆς κυβέρνησης. τὸ πῶς διανοεῖται ἡ γενικὴ βούληση την ἐπιτέλεσή της Ἡ κυβέρνηση ἡ ἴδια δὲν εἶναι παρα τὸ σταθεροποιούμενο σημεῖο ἢ ἡ ἀτομικότητα τῆς γενικῆς [437] βούλησης. Αὐτή. μιὰ θέληση κι ἐπιτέλεση μὲ ἀφετηρια ἕνα σημεῖο. θελει κι ἐπιτελεῖ συνάμα μιὰν ὁρισμένη διάταξη καὶ πραξη Ἀποκλείει ἔτσι. ἀφ᾽ ἑνός. τὰ ὑπόλοιπα ἄτομα ἀπὸ τὸ ἐνεργημα της. ἀφ᾽ ἑτέρου. εἶναι ὡς ἐκ τουτου συντεταγμενη ὡς μια κυβέρνηση ποὺ εἶναι μιὰ ὁρισμενη βούληση κι ἀντιτιθεται ἔτσι στὴν γενική· τῆς εἶναι ἄρα ἁπλουστατα ἀδυνατον να μην ἐκτεθεῖ ὡς *φατρία* Κυβέρνηση λέγεται μόνον ἡ *νικήτρια* φατρια. καὶ στὸ ὅτι εἶναι φατρια ἔγκειται ἄμεσα ἡ ἀναγκαιότητα τῆς πτώσης της και τ᾽ ὅτι εἶναι κυβερνηση τὴν καθιστᾶ. ἀντιστροφα φατρία κι ἔνοχη Ἐνῶ ἡ γενικὴ βούληση στεκε-

---

διαφειται παντα στὸν *εαυτό της* και στὸ ἄλλο της. εν προχειμένω στην μη ἐπιδεκτικη τῆς καθολικοτητας ατομικη αυτοσυνειδησια

191 Στὸ πρωτότυπο «αυτῆς τῆς συλλαβῆς» Στα γερμανικα ο θανατος εἶναι η μονοσυλλαβη λέξη der Tod αλλα ἡ ἀναφορα εἶναι προφανῶς ἡ γαλλικη la mort επισης μονοσύλλαβη με την οποια καταδικαζονταν σε αποκεφαλισμὸ σωρηδὸν οἱ υποπτοι για αντεθνικὴ ἢ αντεπαναστατικη δραση κατὰ την περιοδο τῆς Τρομοκρατιας

ται στην ἐνεργὸ πράξη τῆς κυβερνησης ὡς τὸ ἔγκλημα που διαπραττει ἐναντιον της ἡ κυβερνηση αὐτὴ δὲν διαθέτει ἀντιθέτως, τιποτε ὁρισμενο κι ἐξωτερικὸ ὁπου νὰ ἐκτίθεται ἡ ἐνοχη τῆς ἀντιθετης της βουλησης γιατὶ στὴν κυβερνηση ὡς την *ἐνεργὸ* γενικὴ βουληση ἀντικειται μόνον ἡ ἀνενεργὸς καθαρὴ βουληση. ἡ *πρόθεση* Τὸ *γίνομαι* ὕποπτος μπαίνει λοιπὸν στην θεση ἢ ἔχει τὸ νόημα και τὴν ἐπιπτωση τοῦ *εἶμαι* ἔνοχος.[192] ἡ ἐξωτερικὴ ἀντιδραση ἐνάντια σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα, ποὺ ἔγκειται στὸ ἁπλὸ ἐσωτερικὸ τῆς προθεσης συνίσταται δὲ στην ξερη ἐξόντωση αὐτοῦ τοῦ ὑπάρχοντος ἑαυτοῦ ἀπὸ τὸν ὁποῖο δὲν ὑπαρχει τίποτε ἄλλο ν᾽ ἀποσπάσεις εἰμὴ μόνον τὴν ἴδια τὴν ὕπαρξή του.

Σ᾽ αὐτὸ τὸ ἰδιαιτερό της *ἔργο* ἡ ἀπόλυτη ἐλευθεριά γίνεται ἀντικειμενο τοῦ ἑαυτοῦ της κι ἡ αὐτοσυνειδησια μαθαίνει τι *εἶναι* αὐτη ἡ ἴδια ἀπὸ τὴν ἐμπειρια *Αὐτὴ τούτη* εἶναι ἐκεινη ἀκριβῶς ἡ *ἀφηρημένη αὐτοσυνειδησία*, ἡ ὁποία καταργεῖ μέσα της κάθε διαφορὰ καὶ κάθε ὑπόσταση τῆς διαφορᾶς Ὡς τέτοια εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό της τὸ ἀντικείμενο [*321*] ὁ *τρόμος* τοῦ θανάτου εἶναι ἡ ἐποπτεία αὐτῆς τῆς ἀρνητικῆς οὐσίας της. Ἡ ἀπόλυτα ἐλεύθερη αὐτοσυνειδησια

---

192 « Ο *Ροβεσπιέρος* ἔθεσε την αρχη τῆς αρετῆς ως τὸ ὕψιστο καὶ μπορει κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι αὐτὸς ο ἄνθρωπος πῆρε την αρετη στὰ σοβαρα Η αρετη εἶναι εδῶ μιὰ ἁπλὴ αρχη και διακρινει μόνο ποιοι μετέχουν τοῦ φρονηματος και ποιοί ὄχι Τὸ φρόνημα, ὅμως, μπορεῖ μόνον ἀπὸ τὸ φρόνημα ν᾽ αναγνωρισθεῖ καὶ νὰ κριθεῖ. Ὁπότε επικρατεῖ ἡ *ὑποψία* ἡ δὲ ἀρετη μόλις καταστεῖ ὕποπτη εἶναι ἤδη καταδικασμένη Ἔτσι τὸ ποιός εἶναι υποπτος εἶναι ζητημα ἄμεσης επιγνωσης Η ὑποψια απεκτησε τρομακτικη εξουσια και ὁδηγησε στὸ ικριωμα τὸν μοναρχη τοῦ ὁποιου η υποκειμενικη βουληση ἦταν ακριβῶς ἡ ρωμαιοκαθολικη θρησκευτικη ἠθικη συνειδηση Κυριαρχοῦν λοιπὸν τωρα ἡ αρετη κι ὁ τρόμος γιατὶ ἡ υποκειμενικη αρετη αυτη που κυβερνᾶ μόνο βασει φρονηματος επιφέρει την τρομακτικότερη τυραννια Εξασκει την δυναμη της χωρὶς δικονομικους τυπους, κι ἡ ποινη της εἶναι ἐξ ἴσου απλη –ὁ θάνατος» (*Vorlesungen über die Philosophie der Weltgeschichte* ὅ π σ 930 πρβλ *W* 12 532-533) Στὶς 17 Σεπτεμβρίου 1793 ψηφίσθηκε ὁ *Νόμος τῶν ὑπόπτων* (*Loi des suspects*) ἀπὸ την Συμβατικὴ συνελευση (Convention), καὶ ὑπηρξε η αφετηρία τῆς *Τρομοκρατίας* καθως αρκοῦσε η ὑποψια γιὰ την καταδικη. (Αφορμη ἦταν την κατάσταση ἔκτακτης αναγκης πόλεμος τῶν εὐρωπαϊκῶν μοναρχιῶν ἐναντίον τῆς προκηρυγμένης τὸ 1792 Γαλλικῆς Δημοκρατίας, στὸν ὁποιο συνεπρατταν ενεργα και αυτοεξόριστοι Γαλλοι αριστοκρατες)

βρισκει ὁμως τὴν πραγματικοτητα της αὐτη τελειως διαφορετικὴ ἀπο την ἔννοια που εἶχε αὐτὴ ἡ πραγματικοτητα για τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό της ὅτι ταχα ἡ καθολικὴ βούληση εἶναι μονον ἡ *θετικη* οὐσια τῆς προσωπικότητας, ἡ ὁποια και ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της μονο θετικα ἤτοι ὡς διατηρημένης μεσα στὴν γενικη βουληση Κατα την αὐτοσυνειδησια, που ὡς καθαρὴ διάγνωση χωριζει διχως ἀλλο τὴν θετικη και τὴν ἀρνητικη της ουσια –τὸ χωρὶς κατηγορουμενα απολυτο ὡς καθαρη *νοηση* καὶ [438] ὡς καθαρὴ ὑλη– ὑπαρχει ἐδῶ, ὁμως ἡ ἀπόλυτη *μετάβαση* τῆς μίας στην ἄλλη ὑπὸ τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητά της. – Ὡς ἀπόλυτα *θετικη* ἐνεργὸς αὐτοσυνειδησια ἡ καθολικὴ βουληση, ὄντας ἡ ὡς ἄνω αὐτοσυνειδητὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα *ἐπιτεινόμενη* ὡς τὴν *καθαρὴ* νοηση ἢ την *ἀφηρημένη* ὑλη, μεταπιπτει στὴν *ἀρνητικὴ* οὐσια καὶ ἀποδεικνύεται ἐξ ἴσου *ἄρση* τῆς *αὐτονοησης*, δηλαδη τῆς αὐτοσυνειδησίας

Ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία, ὄντας *καθαρὴ* ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτὸν τῆς καθολικῆς βούλησης, ἔχει λοιπὸν την *ἄρνηση* στὸν ἑαυτό της, ὡς ἐκ τούτου δὲ *τὴν διαφορὰ* ἐν γενει, καὶ τὴν ἀναπτυσσει πάλι ὡς *ἐνεργὰ πραγματικὴ* διαφορά Γιατὶ ἡ ὁμοια μὲ τὸν ἑαυτό της καθολικὴ βούληση προσφέρει στὴν καθαρὴ *ἀρνητικότητα* τὸ *στοιχεῖο* τῆς *ὑπόστασης* ἢ την *ὑφισταμένη* οὐσία ὁπου πραγματοποιοῦνται οἱ στιγμές της, την ὑλη ποὺ μπορεῖ νὰ φερει στὸν καθορισμό της καὶ ἐφ᾽ ὅσον αὐτη ἡ ὑφισταμενη οὐσία ἔχει καταδειχθεῖ ὡς τὸ ἀρνητικὸ ὡς πρὸς τὴν καθέκαστη συνείδηση ἀναπτύσσεται λοιπὸν πάλι ἡ ὀργάνωση τῶν νοητικῶν μαζῶν, στὶς ὁποῖες κατανεμεται τὸ πλῆθος τῶν ἀτομικῶν συνειδήσεων Αὐτες, ποὺ αἰσθάνθηκαν τὸν φόβο τοῦ ἀπόλυτου κυρίου τους, τοῦ θανατου,[193] ἀποδέχονται πάλι τὴν ἄρνηση καὶ τὶς διαφορές, ὑποτάσσονται στις μάζες,[194] καὶ ἐπιστρέφουν σ᾽ ἕνα καταμερισμένο καὶ περιορισμενο ἔργο, ἀλλ᾽ ὡς ἐκ τούτου στὴν οὐσιακή τους ἐνεργὸ πραγματικότητα

Ὁ νοῦς θὰ εἶχε ἐπαναπροωθηθεῖ ἀπὸ αυτὴ τὴν ταραχὴ

---

193 Πρβλ *σ.* [153/*114*]

194 Ἢ «διατάσσονται κατω απὸ τις μαζες»

πίσω στὴν ἀφετηρια του, στὸν κοσμο τοῦ ἤθους και στὸν πραγματικὸ τῆς παιδειας, μονο φρεσκαρισμενους καὶ ξανανιωμένους ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ κυριου ποὺ θἄχε ἐπανακαμψει στις ψυχες Ὁ νοῦς θἄπρεπε να διατρεξει ἐκ νεου καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνει ἀενάως αὐτὸ τὸν κυκλο τῆς ἀναγκαιότητας ἂν μονον ἡ τελεια ἀλληλοδιείσδυση αὐτοσυνειδησιας και ὑφισταμενης οὐσίας ἦταν το ἀποτέλεσμα –μια ἀλληλοδιεισδυση ὁπου ἡ αὐτοσυνειδησία, ποὺ ἐχει δοκιμασει την ἀρνητικὴ ἀπεναντι της δυναμη τῆς καθολικῆς οὐσιας της δὲν θὰ ἤθελε να ξερει και να βρίσκει τὸν ἑαυτό της ὡς τὸ τάδε ἐπιμερους ἀλλὰ μονον ὡς καθόλου, καὶ θα μποροῦσε ἀρα ν᾽ ἀντεξει τὴν ἀντικειμενωδη [439] ἐνεργὸ πραγματικότητα τοῦ καθολικοῦ νοῦ, ποὺ ἀποκλειει την ἴδια ὡς κατι τὸ ἐπιμέρους. – Ἀλλὰ στὴν ἀπολυτη ἐλευθερια δὲν ὑπῆρχε ἡ ἀλληλεπίδραση μεταξὺ τῆς συνείδησης, ποὺ εἶναι βυθισμένη σὲ μιὰ πολλαπλὴ ὑπαρξη ἢ παγιώνει γιὰ λογου της ὁρισμένους σκοποὺς καὶ σκέψεις – καὶ ἑνὸς *ἐξωτερικοῦ* ἰσχύοντος κόσμου εἴτε τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας εἴτε τῆς νόησης. [*322*] παρὰ ὁ κόσμος ὑπῆρχε δίχως ἄλλο ἐν εἴδει συνειδήσεως, ὡς γενικὴ βούληση ἡ δὲ αὐτοσυνειδησία ἦταν συγκεντρωμενη στὸν ἁπλὸ ἑαυτὸ περα απὸ καθε ἐκτατὴ ὑπαρξη ἢ πολλαπλὸ σκοπὸ καὶ κρίση Ἡ παιδεια, ποὺ ἡ αὐτοσυνειδησια ἀποκτᾶ στὴν ἀλληλεπίδραση μ᾽ αὐτὴ τὴν οὐσία, εἶναι ἄρα ἡ ὑψηλοτερη[195] κι ἐσχατη τοῦ νὰ βλεπεις τὴν καθαρὴ ἁπλὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα σου να ἐξαφανιζεται ἄμεσα καὶ νὰ περνᾶ στὸ κενὸ μηδεν [196] Στὸν ἴδιο τὸν κοσμο τῆς παιδειας, ἡ αὐτο-

---

195 Die erhabenste Ἐκεινη που μετέχει περισσότερο στὸν χαρακτηρα τοῦ ὑψηλοῦ

196 Ὁ μηδενισμὸς εἶναι η εμπειρια τῆς ἐποχῆς και ἔργο τῆς φιλοσοφιας νὰ τὸν υπερβει κατα τὸ *Πίστη και γνωση* τοῦ 1802 που μιλᾶ σχετικὰ γιὰ «ἀπόλυτη ελευθερία»: «Τὸ ἔργο τοῦ μηδενισμοῦ βρίσκεται στην καθαρη νόηση. [...] Τὸ πρῶτο [ἔργο] τῆς φιλοσοφιας εἶναι νὰ γνωρισει τὸ ἀπόλυτο μηδὲν» (*GW* 4 398 *W* 2 410)· ο Καντ, ὁ Γιακόμπι κι ὁ Φιχτε ὁλοκληρωσαν τὸν μηδενισμὸ ως «μεταφυσικη τοῦ ὑποκειμένου» καθως μ αυτοὺς «ὅ,τι εἶναι ἀποδόσιμο στὴν πλευρα τῆς παιδείας ἀκριβῶς η απολυτοποίηση τῶν καθέκαστων διαστασεων τῆς ὁλότητας κι η επεξεργασια καθε μιᾶς μεχρι τὸ συστημα ἔχει πληρως εκτεθεῖ, ἄρα τὸ παιδεύειν τέλειωσε» καὶ μπορει να φανει η φιλοσοφια «γιατὶ ὅπως η τελειοποίηση

συνειδησια δὲν κατορθωνει νὰ ἐποπτευσει τὴν ἄρνηση ἢ ἀποξένωσή της ὑπὸ τουτη τὴν μορφη καθαρῆς ἀφαιρεσης παρὰ ἡ ἀρνηση της εἶναι ἡ ὀχι ἀδεια εἶναι ἡ τιμὴ ἢ ὁ πλοῦτος ποὺ κερδίζει στὴν θεση τοῦ ἑαυτοῦ ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἀποξενωθηκε – ἢ ἡ ὁμιλια τοῦ πνεύματος και τῆς διαγνωσης στὴν ὁποια φθάνει ἡ σπαρασσόμενη συνειδηση· ἢ εἶναι ὁ οὐρανὸς τῆς πιστης ἢ τὸ ωφελιμο τοῦ διαφωτισμοῦ Ὅλοι αὐτοὶ οἱ προσδιορισμοὶ χανονται μὲ τὸν χαμὸ ποὺ δοκιμαζει ὁ ἑαυτὸς στὴν ἀπόλυτη ἐλευθερια ἡ ἄρνηση του εἶναι ὁ ανευ σημασίας θανατος. ὁ ἀμιγὴς τρόμος τοῦ ἀρνητικοῦ. ποὺ δεν ἐχει μεσα του τιποτα το θετικο. τιποτα που να τὸ γεμιζει. – Συναμα ὁμως αὐτη ἡ ἄρνηση ὡς πρὸς την ἐνεργὸ πραγματικότητά της δὲν εἶναι κατι *ξενο* δεν εἶναι οὐτε ἡ καθολική. ἐπεκεινα κειμενη *ἀναγκαιότητα* ὁπου βουλιαζει ὁ κοσμος τοῦ ἤθους. οὔτε τὸ καθεκαστο τυχαῖο τῆς ἰδίας κατοχῆς ἢ τῆς ἰδιοτροπιας τοῦ κατέχοντος. ἀπὸ τὰ ὁποῖα βλεπει νὰ εξαρτᾶται ἡ σπαρασσόμενη συνείδηση – παρα ἡ ἄρνηση εἶναι ἡ *γενικὴ βούληση*. ἡ *καθολική*. ποὺ ὑπ᾽ αὐτὴ τὴν ἔσχατη ἀφαιρεσή της δὲν ἔχει τιποτε τὸ θετικὸ καὶ ἄρα δὲν μπορεῖ ν᾽ ἀνταποδωσει τίποτε γιὰ τὴν θυσια – ἀλλὰ και γι᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο εἶναι ἀδιαμεσολαβητα ἑνα μὲ τὴν αὐτοσυνειδησία. [440] δηλαδὴ εἶναι τὸ καθαρὰ θετικὸ γιατὶ εἶναι τὸ καθαρὰ αρνητικό· καὶ στὴν ἐσωτερικὴ ἔννοια ὁ ἀνευ σημασίας θανατος. ἡ ἄδεια ἀρνητικότητα τοῦ ἑαυτοῦ μεταπιπτει στὴν ἀπολυτη θετικοτητα Κατὰ τὴν συνείδηση. ἡ ἄμεση ἑνοτητά της μὲ τὴν καθολικη βουληση. ἡ ἀπαιτηση της νὰχει

τῶν καλῶν τεχνῶν ἔχει ὅρο την τελειοποιηση τῆς μηχανικῆς επιδεξιότητας ετσι καὶ ἡ πλουσια εμφανιση τῆς φιλοσοφιας ἔχει ὅρο τῆς πληρότητα τῆς παιδειας» (*GW* 4 412-413 *W* 2. 430-4.31) «η καθαρη ἔννοια. ἤτοι η απειρια ὡς η ἄβυσσος τοῦ μηδενος ὅπου βουλιαζει κάθε εἶναι πρέπει να χαρακτηρισει καθαρα ως στιγμη την ἄπειρη ὁδυνη που πρωτυτερα υπῆρχε μονον ιστορικὰ στην παιδεια και ως τὸ συναίσθημα στὸ οποῖο στηρίζεται η θρησκεια τῆς νεωτερης ἐποχῆς –τὸ συναισθημα. ὁ ἴδιος ὁ θεὸς πεθανε [.] ἄρα ν᾽ ἀποκαταστησει για την φιλοσοφια την ἰδέα τῆς απόλυτης ελευθερίας και συνεπῶς τὸ απόλυτο παθος δηλ. την θεωρητικη Μεγαλη Παρασκευή που ἦταν εἰδαλλως ιστορική» (*GW* 4 413-414 *W* 2 432) Ἔτσι περιγραφεται καὶ ἡ πρὸ τῆς εμφανίσεως τοῦ χριστιανισμοῦ κατασταση βλ σ [547/*401-402*]

ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς τοῦ ταδε ὁρισμένου σημείου, μεταμορφωνεται στὴν δίχως ἄλλο ἀντιθετη ἐμπειρια Ἐκεῖνο ποὺ ἐξαφανίζεται ἐδῶ γι᾽ αὐτὴν εἶναι τὸ ἀφηρημενο *εἶναι*, ἡ ἀμεσότητα τοῦ ἀνουσιου σημειου, καὶ ἡ ἐξαφανισμενη ἀμεσοτητα αὐτὴ εἶναι ἡ καθολικὴ βούληση ἡ ἴδια ὁπότε ἡ συνείδηση, ἐφ᾽ ὅσον εἶναι *ἀνηρημένη ἀμεσότητα*, ἐφ᾽ ὅσον εἶναι καθαρὴ ἐπιγνωση ἢ καθαρὴ βουληση. ἔχει τώρα ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς καθολικῆς βουλησης Ἔτσι ἔχει ἐπιγνωση τῆς τελευταιας ὡς τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς οὐσίας, ὄχι ὁμως ὡς τῆς *ἄμεσα ὑπάρχουσας*, ὄχι τῆς καθολικῆς βούλησης ὡς τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνησης ἢ ὡς τῆς ἀναρχιας ποὺ πασχίζει νὰ συντάξει τὴν ἀναρχία, οὔτε τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς κέντρου τῆς μιᾶς φατριας ἢ τῆς ἀντίθετής της, παρὰ ἡ *καθολικὴ βούληση* εἶναι ἡ *καθαρὴ ἐπίγνωση καὶ θέληση* τῆς συνείδησης καὶ *ἡ συνείδηση* εἶναι καθολικὴ βούληση [*323*] ὡς αὐτὴ ἡ καθαρὴ ἐπίγνωση καὶ θέληση. Ἡ συνείδηση δὲν χάνει ἐδῶ *τὸν ἑαυτό της*, γιατὶ ἡ καθαρὴ ἐπίγνωση καὶ θέληση εἶναι πολλῷ μᾶλλον ἡ ἴδια ἡ συνείδηση, ὡς ἄτομο σημεῖο της [197] Ἡ συνείδηση εἶναι λοιπὸν ἀλληλεπίδραση τῆς καθαρῆς ἐπίγνωσης μὲ τὸν ἑαυτό της ἡ καθαρὴ *ἐπίγνωση* εἶναι μὲν ὡς *οὐσία* ἡ καθολικὴ βουληση· αὐτὴ ἡ *οὐσία* εἶναι δὲ ὁπωσδήποτε μόνον ἡ καθαρὴ ἐπίγνωση Ἡ *αὐτοσυνειδησία* εἶναι ἄρα καθαρὴ ἐπιγνωση τῆς οὐσιας ὡς καθαρῆς ἐπίγνωσης. Ἡ ἴδια ὡς *καθεκαστος ἑαυτὸς* εἶναι μάλιστα μόνον ἡ μορφὴ τοῦ ὑποκειμένου ἢ ἐνεργὰ πραγματικοῦ ἐνεργεῖν, τῆς ὁποίας ἔχει ἐπίγνωση ὡς *μορφῆς* ἐπισης ἡ *ἀντικειμενώδης* ἐνεργὸς πραγματικοτητα τὸ *εἶναι* εἶναι κατ᾽ αὐτὴν ὁπωσδήποτε μορφὴ χωρὶς ἑαυτό γιατι μια τετοια ἐνεργὸς πραγματικοτητα θἄταν τὸ ἀνεπιγνωστο αὐτὴ ἡ ἐπιγνωση ἔχει ὅμως ἐπιγνωση τῆς ἐπίγνωσης ὡς τῆς οὐσίας

Ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία ἔχει λοιπὸν διευθετήσει την ἀντίθεση καθολικῆς καὶ καθεκαστης βούλησης ἐξομοιώνοντας τὴν μια μὲ την ἄλλη [198] ὁ ἀποξενωμενος ἀπὸ τὸν ἑαυτό του

---

197. Ἄλλη αναγνωση «μᾶλλον η συνειδηση παρα το ἄτομο σημεῖο τῆς συνειδησης»

198 Ἄλλες αναγνωσεις «διευθετησει την αντιθεση καθολικῆς και

νοῦς, ὠθουμενος στὸ ἄκρον ἄωτον[199] τῆς ἀντιθεσης του, στην ὁποια ἡ καθαρὴ θέληση καὶ τὸ καθαρὰ θελον διαφερουν ἀκομη τὴν ὑποβιβαζει στὴν διαφανη [441] μορφὴ καὶ βρισκει ἐκεῖ μεσα τὸν ἑαυτό του – Ὅπως ἡ ἐπικράτεια τοῦ ἐνεργὰ πραγματικοῦ κοσμου μεταβαινει στὴν ἐπικράτεια τῆς πιστης καὶ τῆς διαγνωσης, ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία μεταβαίνει ἀπὸ τὴν αὐτοκαταστρεφόμενη ἐνεργὸ πραγματικότητά της σὲ μιὰν ἄλλη χώρα τοῦ αὐτοσυνειδητοῦ νοῦ,[200] ὅπου, ἐτσι ἐξωπραγματικὴ ποὺ εἶναι, ἰσχύει ὡς τὸ ἀληθές, στοῦ ὁποίου τὴν σκέψη ἀρέσκεται ὁ νοῦς καθ' ὅσον *ὁ ἴδιος εἶναι* καὶ παραμένει *σκέψη*, ἔχοντας ἐπίγνωση αὐτοῦ τοῦ κλεισμένου στὴν αὐτοσυνειδησία εἶναι ὡς τῆς τέλειας καὶ πλήρους οὐσίας Γεννήθηκε τὸ νέο *σχῆμα τοῦ ἠθικοῦ νοῦ*

καθέκαστης βουλησης πρὸς ἑαυτην» «συμβιβασει την αντιθεση καθολικῆς και καθέκαστης βουλησης μὲ τὸν ἑαυτό της» (οὐσιαστικὰ την δευτερη λυση ακολουθῶ).

199 Spitze Βλ σ [115/87]

200 Ἀπὸ την Γαλλια παει στην Γερμανια ὁπου στην «καντιανη φιχτεικη και σελλιγκιανη φιλοσοφ'α [ ] ἡ Ἐπανασταση κατατιθεται καὶ ἐκφραζεται υπὸ την μορφη τῆς σκεψης» «Σ' αὐτη την μεγαλη ἐποχη τῆς παγκόσμιας ιστοριας [...] ἔλαβαν μερος μόνον αυτοι οι δυο λαοί ο γερμανικὸς και ὁ γαλλικός ὁσο αντιθετοι κι ἂν εἶναι ἢ ἴσα ἴσα επειδη εἶναι αντίθετοι. Τὰ ἄλλα ἔθνη δεν πῆραν καθόλου μέρος, συμμετεῖχαν βέβαια οι κυβερνησεις τους, και οι λαοι πολιτικά, αλλα ὄχι ἐσωτερικα Στην Γερμανια υπαρχει αυτη ἡ ἀρχὴ ὡς σκεψη νοῦς ἔννοια στην Γαλλια ξέσπασε στην ενεργὸ π(αγματικότητα» (*Ιστορ'α τῆς φιλοσοφιας W* 20 314)

Γ Ο ΒΕΒΑΙΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ ΝΟΥΣ
Η ΗΘΙΚΟΤΗΤΑ[1]

Ὁ κοσμος τοῦ ἤθους κατεδειξε ὡς μοίρα και ἀληθεια του τὸν νοῦ, τὸν ὁποῖο περεχει μονον ὡς ἀπελθόντα, ὡς ἀποκομμένο[2] *τὸν καθέκαστο ἑαυτο* Τὸ *προσωπο δικαίου* αὐτὸ ἔχει ὁμως τὴν ὑφισταμενη οὐσια και πληρωση του ἔξω του. Ἡ κίνηση τοῦ κόσμου τῆς παιδείας και τῆς πιστης αἴρει αὐτη την ἀφαιρεση τοῦ προσώπου, ενῶ διὰ τῆς τελειας ἀποξένωσης δια τῆς ὑψιστης ἀφαιρεσης, ἡ ὑφιστάμενη οὐσια γίνεται γιὰ τον εαυτὸ τοῦ νοῦ πρῶτα *γενικὴ βουλησῃ* καὶ τελικὰ κτῆμα του Ἐδῶ ἡ ἐπιγνωση φαινεται ἀρα νὰ ἐχει ἐξομοιωθεῖ τελικα πλήρως μὲ τὴν ἀλήθεια της γιατὶ ἀληθεια της εἶναι αὐτὴ ἡ ἐπίγνωση ἡ ἰδια, ὁπότε καθε ἀντιθεση τῶν δυο πλευρῶν ἔχει ἐξαφανισθεῖ και μαλιστα ὀχι *κατ᾽ ἐμᾶς*, δηλαδὴ *στὸν ἑαυτό της* ἀλλα κατα τὴν αὐτοσυνειδησία τὴν ἴδια Ἀκριβέστερα ἡ ἐπίγνωση κυριευσε τὴν ἰδια τὴν ἀντίθεση τῆς[3] συνειδησης [*324*] Ἡ συνείδηση στηριζεται στὴν ἀντίθεση μεταξὺ τῆς βεβαιότητας δι᾽ ἑαυτὸν και τοῦ ἀντικειμένου τώρα ὁμως τὸ ἀντικειμενο εἶναι, γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἡ βεβαιότητα γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἡ ἐπιγνωση -ὁπως καὶ ἡ βεβαιοτητα δι᾽ ἑαυτὸν ὡς τετοια δὲν ἔχει πια ἰδιους σκοπους, ἄρα δὲν μετεχει πιὰ τοῦ καθορισμοῦ ἀλλ᾽ εἶναι καθαρη ἐπίγνωση

Γιὰ τὴν αὐτοσυνειδησια, ἡ ἐπίγνωση ποὺ ἐχει εἶναι ἄρα ἡ *ὑφιστάμενη οὐσία* ἡ ἴδια Κατ᾽ αὐτὴν ἡ τελευταία ὑπαρχει τοσο *ἄμεσα*, ὁσο κι ἀπολυτα *μεσολαβημενα*, [442] σε ἀδιαρρηκτη ἑνότητα *Ἄμεσα* – αὐτὴ ξερει καὶ διενεργεῖ ἡ ἴδια το καθῆκον, καὶ τοῦ ἀνήκει σαν στὴν φύση της, ὅπως ἡ σύμφωνη με τὸ *ἦθος* συνείδηση ἀλλα δεν εἶναι *χαρακτήρας* ὁπως τουτη, ἡ ὁποια λόγω ἀμεσοτητάς της εἶναι ἕνας ὁρισμένος νοῦς ἀνήκει *μόνο στὴν μία* οὐσιοτητα τοῦ ἤθους και περιέχει

---

1. Moralität. Ἀποδιδω τον ορο και *ηθικη* οταν τὸ ζητα ἡ συναφεια (η Moral ἀποικιάζει)

2 Abgeschieden ἀποδοθηκε *απελθον στὸ Ἦθος* και *αποκομμενο στην Παιδεια*

3 Ἄλλες αναγνωσεις «την αντιθεση τῆς ἴδιας τῆς» «η ἴδια την αντιθεση της»

την ὄψη τῆς *μη ἐπιγνωσης* – Εἶναι *ἀπολυτη μεσολαβηση*. ὁπως ἡ παιδευομενη συνειδηση και ἡ πιστή γιατὶ εἶναι οὐσιαστικα η κίνηση τοῦ ἑαυτοῦ ποὺ αἴρει τὴν *ἄμεση ὕπαρξη* ὡς αφαιρεση και γινεται καθολικὸς για τὸν ἑαυτο του[4] – αλλ᾽ ὄχι μεσω αμιγοῦς ἀποξενωσης καὶ σπαραγμοῦ τοῦ ἰδιου ἑαυτοῦ και τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας – οὐτε διὰ τῆς φυγῆς Αντιθετα, ἡ αυτοσυνειδησια εἶναι *ἄμεσα παρουσα* γιὰ τὸν ἑαυτο της μεσα στὴν ὑφιστάμενη οὐσια της, γιατὶ ἡ τελευταια εἶναι ἡ επιγνωση της, εἶναι ἡ ἐποπτευόμενη καθαρη βεβαιοτητα τῆς αὐτοσυνειδησιας γιὰ τὸν ἑαυτό της·[5] και ακριβῶς *αὐτη ἡ ἀμεσοτητα*, ποὖναι ἡ οἰκεια ἐνεργὸς πραγματικοτητα τῆς αὐτοσυνειδησιας, εἶναι πάσα ἐνεργὸς πραγματικοτητα, γιατι τὸ ἀμεσο εἶναι τὸ ἴδιο τὸ *εἶναι*, καὶ ὄντας ἡ καθαρὴ ἀμεσότητα, ἀποκαθαρμένη μέσω ἀπόλυτης ἀρνητικοτητας, εἶναι καθαρὸ εἶναι εἶναι *εἶναι* ἁπλῶς ἢ πᾶν εἶναι

Ἄρα ἡ ἀπόλυτη οὐσια δὲν ἐξαντλεῖται στὸν προσδιορισμὸ ὁτι εἶναι ἡ ἁπλὴ *οὐσια τῆς νόησης*, ἀλλὰ εἶναι πάσα *ἐνεργὸς πραγματικότητα*, ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα αὐτὴ υπαρχει δὲ μονον ὡς ἐπιγνωση· ὅ,τι τυχὸν δὲν ξερει ἡ συνειδηση, δὲν ἔχει κανενα νόημα καὶ δὲν μπορεῖ νὰ συνιστᾶ καμμία ἰσχυ κατὰ τὴν ἴδια[6] ὁ,τι μετεχει τοῦ ἀντικειμενου καὶ τοῦ κόσμου ἀποσυρθηκε στὴν προικισμένη μὲ ἐπίγνωση βούλησή της. Εἶναι ἀπολυτα ἐλευθερη καθ᾽ ὁσον ἔχει ἐπίγνωση τῆς ἐλευθεριας της, κι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἐπίγνωση τῆς ἐλευθεριας της εἶναι ἡ ὑφισταμενη οὐσία της και ὁ σκοπός της καὶ τὸ μοναδικο περιεχόμενό της

a Ἡ ἠθικὴ κοσμοαντίληψη

Ἡ αὐτοσυνειδησία ἔχει ἐπιγνωση τοῦ καθήκοντος ὡς τῆς ἀπόλυτης οὐσιας μόνον ἀπὸ αὐτὸ δεσμευεται, κι αὐτὴ ἡ

---

4 Ἄλλη αναγνωση· «η κινηση τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ να αἴρεις την *ἄμεση ὕπαρξη* ως αφαιρεση καὶ να σοῦ γινεσαι κατι καθολικό».

5 Ἄλλη αναγνωση· «ἡ ἐποπτευόμενη καθαρη βεβαιότητα δι ἑαυτόν»

6 Η ἠθικολογια ὁρίζεται ὡς απαρνηση τῆς πραγματικοτητας Πρβλ σ [466/342]

ὑφιστάμενη οὐσια εἶναι ἡ δική της καθαρὴ συνειδηση τὸ καθῆκον δὲν μπορεῖ κατ᾽ αὐτὴν να παρει την μορφη τοῦ ξενου Ἔτσι κλεισμένη στὸν ἑαυτο της, [325] ἡ ἠθικὴ αὐτοσυνειδησία δὲν τιθεται καὶ δὲν ἐξετάζεται ὅμως ἀκόμη ὡς *συνείδηση* Τὸ ἀντικείμενο εἶναι [443] ἄμεση ἐπιγνωση καί καθὼς ἔτσι ὁ ἑαυτὸς τὸ διαπερνᾶ ἀμιγῶς δὲν συνιστᾶ ἀντικείμενο Ἡ αὐτοσυνειδησία[7] ὄντας κατ᾽ οὐσίαν ἡ μεσολαβηση και ἀρνητικότητα, περιέχει ὁμως στὴν ἔννοιά της την σχέση με μιαν *ἑτερότητα* κι εἶναι συνείδηση Ἀφοῦ τὸ καθῆκον ἀποτελεῖ τὸν μοναδικὸ οὐσιώδη σκοπὸ καὶ ἀντικείμενό της κατ᾽ αὐτην ἡ ἑτερότητα τουτη εἶναι ἀφ᾽ ἑνός, μιὰ παντελῶς *ἀσημαντη* ἐνεργὸς πραγματικότητα Ἀλλ᾽ ἀφοῦ αὐτὴ ἡ συνείδηση εἶναι τόσο ἐντελῶς κλεισμένη στὸν ἑαυτό της, ἀναφέρεται ἐντελῶς ἐλεύθερα καὶ ἀδιαφορα πρὸς αὐτὴ τὴν ἑτερότητα, ὁπότε ἡ ὑπαρξη εἶναι, ἀφ᾽ ἑτέρου, κάτι ποὺ ἀφήνεται παντελῶς ἐλεύθερο[8] ἀπὸ τὴν αὐτοσυνειδησία, μιὰ ὕπαρξη ποὺ κι αὐτὴ σχετίζεται μόνο μὲ τὸν ἑαυτό της· ὅσο πιὸ ἐλεύθερη γίνεται ἡ αὐτοσυνειδησία, τόσο πιὸ ἐλεύθερο καὶ τὸ ἀρνητικὸ ἀντικείμενο τῆς συνείδησής της [9] Αὐτὸ εἶναι ὡς ἐκ τούτου ἕνας κόσμος ποὺ ἔχει τελειοποιηθεῖ μεσα του ὡς τὴν οἰκεία ἀτομικότητα, ἕνα αὐτοδύναμο σύνολο ἰδιαίτερων νόμων ὅπως καὶ μιὰ αὐτοδύναμη πορεία κι ἐλευθερη πραγμάτωση αὐτῶν –μιὰ *φύση* γενικά, ποὺ οἱ νόμοι καὶ ἡ ἐνέργειά της ἀνήκουν σ᾽ αὐτὴ τὴν ἴδια ὡς μιὰ ὀντότητα ποὺ δὲν τὴν μελει ἡ ἠθικὴ αὐτοσυνειδησία ὁπως οὔτε αὐτὴν ἐκείνη

Μὲ ἀφετηρία αὐτὸ τὸν προσδιορισμὸ ἀναπτύσσεται μιὰ *ἠθικὴ κοσμοαντίληψη*, ποὺ συνίσταται στὴν *σχέση ἠθικῆς* αὐτῆς καθ᾽ αὐτὴν ὕπαρξης καὶ *φυσικῆς* αὐτῆς καθ᾽ αὐτὴν ὕπαρξης Ὑπόκεινται αὐτῆς τῆς σχέσης τόσο ἡ παντελὴς *ἀδιαφορία* καὶ ἰδία *αὐτοδυναμία* τῆς *φύσης* καὶ τῶν *ἠθικῶν* σκοπῶν καὶ

---

7 Ἡ, «Ὁ ἑαυτός»

8 Γι᾽ αὐτὸ τὸ σχῆμα πρβλ σ [146/*109*]

9. Γενικὸ διαλεκτικὸ σχῆμα *Τὸ ελευθερο μεσολαβειται μὲ τὸν ἑαυτό του ἀπὸ κάτι ἄλλο* Αὐτὸ εἶναι αντιφατικό ἐκτὸς ἂν αὐτὸ εἶναι *ἐλευθερο* ἀπὸ τὸ μεσολαβηθέν Τότε ὅσο σκέφτομαι πιὸ απροκατάληπτα (ἐλευθερα) τόσο πιὸ αντικειμενικὰ (αφηνω ἐλευθερο τὸ αντικείμενο) Καὶ στὰ πρακτικα *η ελευθερια μου εἶναι ευθεως αναλογη μὲ τῶν ἄλλων* ὄχι αντιστρόφως

δραστηριοτητας μεταξύ τους, όσο και, ἀπὸ την ἄλλη μεριά, ἡ συνείδηση ὅτι μοναχὰ τὸ καθῆκον ἔχει οὐσιοτητα ἐνῶ ἡ φυση στερεῖται παντελῶς αὐτοτέλειας καὶ οὐσιότητας Ἡ ἠθικὴ κοσμοαντίληψη περιεχει τὴν ἀνάπτυξη τῶν στιγμῶν ποὺ περιέχει αὐτὴ ἡ σχέση μὲ τὶς τόσον ὁλοσχερῶς ἀντικρουόμενες προυποθέσεις

Πρῶτα προυποτιθεται λοιπὸν ἡ ἐν γενει συνειδηση τῆς ἠθικῆς·[10] τὸ καθῆκον ἰσχύει γι᾽ αὐτὴν ὡς ἡ οὐσία, γι αὐτὴν ποὺ εἶναι *ἐνεργὸς πραγματικὴ* και *δραστήρια* καὶ ἐκτελεῖ τὸ καθῆκον στην ἐνεργὸ πραγματικότητα καὶ δραση της Ἀλλ᾽ ὑπαρχει κατ᾽ αὐτὴ τὴν συνειδηση τῆς ἠθικῆς συναμα ἡ προυποτεθειμενη ἐλευθερία τῆς φυσης, ἤτοι *μαθαινει ἐμπειρικα* ὅτι τὴν φύση δὲν τὴν μέλει νὰ τῆς δωσει συνειδηση τῆς [444] ἑνοτητας τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητάς της μὲ τὴν δική της, ὁπότε *ἴσως* τὴν ἀφήσει νὰ *εὐτυχήσει*, *ἴσως* καὶ ὄχι. Ἡ ἀνήθικη συνείδηση, ἀντίθετα, ἴσως βρεῖ τυχαῖα τὴν πραγμάτωσή της, ἐκεῖ ὅπου ἡ συνείδηση τῆς ἠθικῆς βλέπει μόνο μιὰ *ἀφορμὴ* να πράξει, ἀλλὰ δὲν βλέπει νὰ τῆς τυχαίνει μέσω τῆς πράξης τὸ εὐτύχημα τῆς ἐκτέλεσης καὶ τῆς ἀπόλαυσης τῆς ἐπιτέλεσης. Βρίσκει λοιπὸν μᾶλλον λόγους νὰ παραπονιέται γι᾽ αὐτὴ τὴν κατάσταση τῆς ἀσυμφωνίας ἀνάμεσα στὴν ἴδια καὶ τὴν ὕπαρξη καὶ τῆς ἀδικίας ποὺ τὴν περιορίζει στὸ νὰ ἔχει τὸ ἀντικείμενό της μόνον ὡς *καθαρὸ καθῆκον*, ἀλλὰ τῆς ἀρνεῖται νὰ δεῖ αὐτὸ καὶ *τὸν ἑαυτό της* πραγματωμένους.

[*326*] Ἡ συνείδηση τῆς ἠθικῆς ἀδυνατεῖ νὰ παραιτηθεῖ τῆς εὐδαιμονίας καὶ ν᾽ ἀποβάλει αὐτὴ τὴν στιγμὴ ἀπὸ τὸν ἀπόλυτο σκοπό της. Ὁ σκοπὸς ποὺ ἐκφράζουμε ὡς *καθαρὸ καθῆκον* τὸ ἔχει στὸν ἑαυτό του, ἐπὶ τῆς οὐσίας, νὰ περιέχει την ταδε *καθέκαστη* αὐτοσυνειδησία ἡ *ἀτομικὴ πεποίθηση* καὶ ἡ ἐπίγνωσή της συνιστοῦσαν ἀπόλυτη στιγμὴ τῆς ἠθικότητας Αὐτη ἡ στιγμή, στὸν *σκοπὸ* ποὺ ἔχει γίνει *ἀντικειμενώ-*

---

10. Moralisches Bewußtsein ηθικη συνειδηση Η *συνειδηση* ως δομη υποκείμενο-αντικειμενο ἔχει χαρακτηρα ἠθικότητας την αποδιδω *συνείδηση τῆς ηθικῆς* Τὸ Gewissen τῆς ἑπόμενης υποδιαιρεσης αποδιδω *ἠθικη συνειδηση* γιατι δηλωνει την *συνείδηση* ὡς ηθικὸ φαινόμενο Τὸ ἐπίθ gewissenhaft ἀποδιδεται *ευσυνειδητος* καὶ η ἔκφραση nach Gewissen *κατὰ συνείδηση*

δης. στὸ *ἐκτελεσμένο* καθῆκον. εἶναι ἡ *καθεκαστη* συνειδηση ποὺ ἐποπτευει ἑαυτὴν ὡς πραγματωμενη. δηλαδη ἡ *ἀπολαυση*. ποὺ ἐνυπαρχει συνεπῶς στην ἔννοια ὄχι μὲν ἀμεσα τῆς ἠθικῆς ἰδωμένης ὡς *φρονηματος* ἀλλὰ μοναχα τῆς *πραγματωσής* της Πλὴν ἔτσι ὑπάρχει καὶ στὴν ἠθικη ὡς *φρόνημα* γιατὶ αὐτὴ δὲν σκοπεύει νὰ μείνει φρόνημα ἐν ἀντιθέσει πρὸς την πράξη ἀλλα να *πραξει* δηλαδὴ να πραγματωθεῖ Ὁ σκοπός ἐκφρασμενος ὡς τὸ σύνολο με συνειδηση τῶν στιγμῶν του. εἶναι λοιπὸν τὸ ἐκτελεσμένο καθῆκον να εἶναι καθαρὰ ἠθικη πράξη τοσο ὁσο καὶ πραγματοποιημένη ἀτομικότητα. ἡ δὲ *φυση*. ὡς ἡ πλευρὰ τῆς *καθεκαστότητας* ἐναντι τοῦ αφηρημενου σκοποῦ. νἄναι *ένα* μ᾽ αὐτόν – Ὅσο εἶναι ἀναγκαια ἡ ἐμπειρια τῆς δυσαρμονίας τῶν δυο πλευρῶν. γιατὶ ἡ φύση εἶναι ἐλεύθερη. τόσο ἐπισης μοναχὰ τὸ καθῆκον εἶναι τὸ οὐσιῶδες καὶ ἡ φύση ἀπέναντί του τὸ ἄνευ ἑαυτοῦ. Ὁ παραπάνω συνολικὸς *σκοπός*. ποὺ συνιστᾶ τὴν ἁρμονια. περιεχει τὴν ἴδια τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα Εἶναι [445] συνάμα ἡ *σκέψη* τῆς *ἐνεργοῦ πραγματικότητας*. Ἡ ἁρμονία ἠθικῆς καὶ φύσης. ἤτοι ἠθικῆς κι εὐδαιμονιας –γιατὶ ἡ φυση λαμβάνεται ὑπ᾽ ὄψη μόνον ἐφ᾽ ὅσον ἡ συνείδηση δοκιμάζει τὴν ἑνότητα τῆς φυσης μ᾽ αὐτὴ τὴν ἴδια– *νοεῖται* ὡς κατ᾽ ἀνάγκην *ὑπάρχουσα*. δηλαδὴ συνιστᾶ *αἴτημα* [11] Γιατι τὸ *αἰτοῦμαι*[12] δηλώνει ὅτι κατι ὄχι ἀκόμα ἐνεργα πραγματικὸ νοεῖται ὡς *ὑπάρχον*· μιὰν ἀναγκαιότητα ὁχι τῆς *ἔννοιας* ὡς ἔννοιας ἀλλὰ τοῦ *εἶναι*. Πλὴν ἡ ἀναγκαιότητα εἶναι συναμα κατ᾽ *οὐσίαν* ἡ διὰ τῆς ἐννοιας *σχέση* Τὸ αἰτούμενο *εἶναι* δὲν ἀνήκει λοιπὸν στὴν παράσταση τῆς τυχαίας συνειδησης. ἀλλ᾽ ἔγκειται στὴν ἴδια τὴν ἔννοια τῆς ἠθικῆς. ἀληθινὸ περιεχόμενο τῆς ὁποιας

---

11 Βλ Καντ *Κριτικη τοῦ πρακτικοῦ λόγου* μερος Β κεφ. 2 γιὰ τὸ υψιστο αγαθὸ ως την εὐδαιμονια ποὺ ἀξίζει στὸν εναρετο ιδίως Α 220 για τὸν ὁρισμὸ τοῦ αιτήματος και Α 223 κ ἑ για τὸ αἴτημα τῆς ἁρμονίας αρετῆς καὶ αυδαιμονίας δηλ τῆς υπαρξης τοῦ θεοῦ (μτφ *ὅ.π.* σ 180 182 κ ε.) Γιὰ τὸ ὕψιστο αγαθό βλ κ *Κριτικη τοῦ καθαροῦ λόγου* Β 838 κ ἑ (μτφ.. *ὁ π* (συνέχεια) σ. 443) *Κριτικη τῆς κριτικῆς δυναμης* § 87 Α 418 κ ε (μτφ *ὅ π* σ 409 κ ἑ.)

12 Αἴτημα Postulieren Aitoῦμαι. Fordern Ο Ε. θεωρεῖ προφανῶς τὸ δευτερο ἑρμηνεια τοῦ πρωτου Τὸ fordern αποδιδεται συνηθως (*και* εδῶ) *απαιτῶ*

είναι ή *ενότητα καθαρῆς* συνείδησης καὶ *καθεκαστης* στὴν τελευταία ἀνήκει τὸ [αἴτημα] ή ἑνότητα τούτη να ὑπαρχει *πρὸς αὐτην* ὡς ἐνεργὸς πραγματικότητα κάτι ποὺ ὡς πρὸς τὸ *περιεχομενο* τοῦ σκοποῦ εἶναι μεν ή εὐδαιμονια, ὡς πρὸς τὴν *μορφή* του δὲ ὕπαρξη ἐν γενει – Αὐτη ή αἰτούμενη ὑπαρξη δηλαδὴ ή ἑνοτητα τῶν δυο,[13] δεν εἶναι ἄρα μιὰ εὐχή δηλαδη θεωρουμενη ὡς σκοπός δὲν εἶναι ἑνας σκοπὸς ποὺ ή ἐπιτευξή του εἶναι ταχα ἀκόμη ἀβεβαιη, παρὰ αὐτὸς εἶναι ἑνα ἀπαιτούμενο τοῦ λόγου, δηλαδὴ ἄμεση βεβαιότητα καὶ προυπόθεσή του

Ἐκεινη ή πρωτη εμπειρια κι αὐτὸ τὸ αἴτημα δεν εἶναι τὸ μόνο, ἕνας ὁλόκληρος κύκλος αἰτημάτων ἀνοιγεται. Ἡ φυση, ἀκριβῶς, δὲν εἶναι μόνον ἐτοῦτος ὁ πλήρως ἐλεύθερος *ἐξωτερικὸς* τρόπος ὑπαρξης, μεσα στὸν ὁποῖο ή συνείδηση [*327*] θἄχε νὰ πραγματοποιήσει τὸν σκοπό της σὰν σ᾽ ἕνα καθαρὸ ἀντικείμενο Ἡ συνείδηση εἶναι *στὸν ἑαυτό της* οὐσιαστικὰ μιὰ συνείδηση *πρὸς τὴν ὁποία* ὑπάρχει αὐτὸ τὸ ἕτερο ἐνεργὰ πραγματικό, ποὺ θὰ πεῖ ὅτι εἶναι ή ἴδια κάτι τυχαῖο καὶ φυσικό Αὐτὴ ή φύση, ποὺ τῆς εἶναι δική της, εἶναι ή *αἰσθητικότητα*, ή ὁποία, ὑπὸ τὸ *σχῆμα* τῆς θέλησης, ὡς *ὁρμὲς* καὶ *κλίσεις*, ἔχει καθ᾽ ἑαυτὴν μιὰ δική της *ὁρισμένη* οὐσιότητα δηλαδὴ *καθέκαστους σκοπούς*, ἄρα ἀντιτίθεται στὴν καθαρὴ βούληση καὶ τὸν καθαρὸ σκοπό της. Ἀντίθετα μ᾽ αὐτὴ τὴν ἀντίθεση, ὅμως, γιὰ τὴν καθαρὴ συνείδηση, ή σχεση τῆς αἰσθητικότητας μαζί της, ή ἀπόλυτη ἑνότητα αὐτῆς μαζι της εἶναι μᾶλλον ή οὐσία Τὰ δυο ή καθαρὴ νόηση κι ή αἰσθητικοτητα τῆς συνειδησης, εἶναι *στὸν ἑαυτό τους μία συνειδηση*, καὶ ή καθαρὴ νόηση εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ [446] κατὰ τὸ ὁποῖο και μεσα στὸ ὁποῖο ὑπάρχει αὐτη ή καθαρὴ ἑνότητα ἀλλὰ κατ᾽ αὐτὴν ὡς συνείδηση ὑπάρχει ή ἀντίθεση τοῦ ἑαυτοῦ της και τῶν ὁρμῶν Σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀντιδικια λόγου καὶ αἰσθητικότητας, ή οὐσια γιὰ τὸν λογο εἶναι να λυθεῖ ή ἀντιδικια και ν᾽ ἀνακυψει ὡς *ἀποτελεσμα* ή ἑνότητα τῶν δυο, ποὺ δὲν εἶναι ή

---

13 Ἐνν τοῦ περιεχομενου τοῦ σκοποῦ («αιτουμενη...») και τῆς μορφῆς του («...ὕπαρξη») κα᾽ ἄρα ή ἑνότητα καθαρῆς συνείδησης (περιεχομενο) καὶ καθέκαστης (μορφή ὕπαρξη)

ὡς ἄνω *καταγωγική*, ὁτι τὰ δύο συνυπάρχουν σ' ἑνα ἄτομο, ἀλλὰ μιὰ ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν *ἐγνωσμένη* ἀντιθεση τῶν δύο Μόνο μιὰ τέτοια ἑνότητα εἶναι πιὰ ἡ *ἐνεργὸς* ἠθικότητα, διότι περιέχει τὴν ἀντίθεση διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἑαυτὸς εἶναι συνείδηση, δηλαδὴ ἑνας ἑαυτὸς τότε μόνον ἐνεργὸς καὶ ἔργω ἑαυτὸς καὶ συνάμα καθολικός [14] δηλαδὴ ἐκφράζεται ἐδῶ ἐκείνη ἡ *μεσολάβηση* πού, ὁπως βλέπουμε, εἶναι οὐσιώδης γιὰ τὴν ἠθική – Μιὰ καὶ μεταξὺ τῶν δυο στιγμῶν τῆς ἀντίθεσης, ἡ αἰσθητικότητα εἶναι ὁπωσδήποτε ἡ *ἑτερότητα* ἢ τὸ ἀρνητικό, ἐνῶ ἡ καθαρὴ νόηση τοῦ καθήκοντος εἶναι ἡ οὐσία ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν μπορεῖ νὰ ἐγκαταλειφθεῖ τίποτα, ἡ παραγόμενη ἑνότητα φαίνεται ἐπιτεύξιμη μόνο μὲ τὴν ἄρση τῆς αἰσθητικότητας. Ἀφοῦ ἡ αἰσθητικότητα εἶναι ὅμως ἡ ἴδια στιγμὴ τοῦ ἐν λόγῳ γίγνεσθαι, ἡ στιγμὴ τῆς *ἐνεργοῦ πραγματικότητας*, θὰ πρέπει ν' ἀρχεσθεῖ κανεὶς ἀρχικά, προκειμένου γιὰ τὴν ἑνότητα, στὴν διατύπωση ὅτι ἡ αἰσθητικότητα εἶναι *ἐναρμονισμένη*[15] μὲ τὴν ἠθική – Αὐτὴ ἡ ἑνότητα εἶναι ἄλλο τόσο ἕνα *αἰτούμενο εἶναι*, δὲν *ὑπάρχει*· γιατὶ αὐτὸ ποὺ *ὑπάρχει* εἶναι ἡ συνείδηση, δηλαδὴ ἡ ἀντίθεση τῆς αἰσθητικότητας καὶ τῆς καθαρῆς συνείδησης. Ἀλλὰ συνάμα δὲν εἶναι ἕνα αὐτὸ τοῦτο ὅπως τὸ πρῶτο αἴτημα, ὅπου ἡ ἐλευθερη φύση ἀποτελεῖ τὴν μία ὄψη καὶ ἡ ἁρμονία της μὲ τὴν συνείδηση τῆς ἠθικῆς δὲν ἐμπίπτει στὴν δεύτερη ἀντίθετα ἐδῶ ἡ φύση εἶναι αὐτὴ ποὺ ὑπάρχει στὴν ἴδια τὴν συνείδηση, κι ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὴν ἠθικότητα ὡς τέτοια, γιὰ μιὰν ἁρμονία ποὺ προσιδιάζει στὸν δρῶντα ἑαυτό ἡ συνείδηση ἔχει ἄρα νὰ τὴν φέρει ἡ ἴδια σὲ περας, καὶ παντα νὰ σημειωνει προόδους στὴν ἠθικότητα. Ὡστόσο ἡ *τελειωση* τῆς ἠθικότητας πρέπει ν' *ἀναβάλλεται ἐπ' ἄπειρον* [16] διότι, ἂν ἀνεκυπτε ὄντως θ' ἀναιροῦνταν ἡ συνείδηση τῆς ἠθικῆς. Γιατὶ ἡ *ἠθικότητα* εἶναι *συνείδηση* τῆς ἠθικῆς μόνον ὄντας [447] ἡ ἀρνητικὴ οὐσία γιὰ τὸ καθαρὸ καθῆκον τῆς ὁποίας ἡ αἰσθητικότητα εἶναι

---

14 Ἤ. «καθόλου» (διορθωση Moldenhauer-Michel).

15 Gemäß Πρβλ. [229/*168-169*] κ [365/*268*], ὅπου αποδιδεται ως *συμμορφώνομαι* Ο ἴδιος ὅρος εκτος αυτῶν τῶν ειδικῶν συναφειῶν ἀποδιδεται· *συμφωνῶ* κ τ τ ἢ *προσαρμόζομαι* κ.τ.τ

16 Βλ Καντ *Κριτικη τοῦ πρακτικοῦ λόγου* Α 220 (μτφ ο π σ 180)

μόνο ἕνα *ἀρνητικὸ* νόημα. μόνο *μὴ ἐναρμονισμενη*. Μέσα στὴν ἁρμονια ὁμως ἐξαφανιζεται ἡ *ἠθικότητα ὡς συνειδηση*. δηλαδὴ ἡ *ἐνεργὸς πραγματικότητα* τῆς ἠθικότητας. ὁπως [*328*] μὲς στὴν *συνείδηση* τῆς ἠθικῆς ἢ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ἐξαφανίζεται ἡ *ἁρμονια* τῆς ἠθικότητας Γι᾽ αὐτὸ ἡ τελείωση δὲν εἶναι για νὰ ἐπιτυγχανεται ἐνεργά. ἀλλα για νὰ νοεῖται μονον ὡς *ἀπολυτο πρὸς ἐπιτέλεση ἔργο*. ποὺ σημαίνει ὡς ἕνα πρόταγμα ποὺ μενει πρόταγμα διχως ἄλλο [17] Τὸ περιεχόμενο της πρέπει συναμα ὡστόσο να νοεῖται ὡς ἕνα ποὺ πρεπει δίχως ἄλλο *να ὑπάρξει* καὶ νὰ μὴ μείνει πρόταγμα καὶ τοῦτο εἴτε φαντάζεται κανεὶς ὅτι στὸν στόχο αὐτὸ ἡ συνείδηση θὰ ἀρθεῖ πλήρως. εἴτε ὄχι· τὸ τί ἀκριβῶς ἰσχυει σχετικὰ δὲν μπορεῖ πιὰ να διακριθεῖ σαφῶς στὸ σκοτεινὸ βάθος τοῦ ἀπείρου. ὅπου γι᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο ἔπρεπε νὰ μετατεθεῖ ἡ ἐπιτευξη τοῦ στόχου Θὰ πρεπει νὰ λεχθεῖ. κυριολεκτικὰ μιλώντας. ὁτι ἡ συγκεκριμενη παράσταση ὀφειλει νὰ μὴν ἐνδιαφέρει καὶ νὰ μὴν ἐρευνᾶται. γιατὶ αὐτὸ ὁδηγεῖ σὲ ἀντιφάσεις – ἑνὸς προτάγματος ποὺ ὀφεῖλει νὰ μείνει πρόταγμα κι ὡστόσο νὰ ἐπιτελεσθεῖ – μιᾶς ἠθικότητας ποὺ ὀφείλει πιὰ νὰ μὴν εἶναι συνείδηση. νὰ μὴν εἶναι ἐνεργὰ πραγματική Ἀπὸ τὴν τυχὸν παρατήρηση. ὁτι ἡ τέλεια ἠθικότητα περιέχει μιὰν ἀντίφαση. θὰ θιγόταν. ὅμως. ἡ ἱερότητα τῆς ἠθικῆς οὐσιότητας. καὶ τὸ ἀπόλυτο καθῆκον θα ἐμφανιζόταν ὡς κατι ἐξωπραγματικό.

Τὸ πρῶτο αἴτημα ἦταν ἡ ἁρμονια ἠθικῆς και ἀντικειμενικῆς φυσεως. ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ *κόσμου*·[18] τὸ ἄλλο ἡ ἁρμονία ἠθικῆς καὶ αἰσθητῆς βούλησης. ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς *αὐτοσυνειδησίας* ὡς τετοιας τὸ πρῶτο ἦταν ἀρα ἡ ἁρμονια ὑπὸ μορφὴν *ὕπαρξης αὐτῆς τούτης*. τὸ δεύτερο ὑπὸ μορφὴν *ὕπαρξης καθ᾽ ἑαυτήν*. Ἐκεῖνο δὲ που συνδέει ὡς μεσος αὐτα τα δύο ἄκρα τῶν νοούμενων τελικῶν σκοπῶν εἶναι ἡ κινηση τῆς ἴδιας τῆς *ἐνεργα πραγματικῆς* πράξης Εἶναι ἁρμονιες τῶν ὁποίων οἱ στιγμὲς δὲν ἔχουν ἀκομη γινει ἀντι-

---

17 «Πρὸς επιτελεση ἔργο» «πρόταγμα» Aufgabe (ὄχι Werk επιτελεσμενο ἔργο)

18 Βλ Καντ *Κριτικη τῆς κριτικῆς δυναμης* § 87 A 424-425 (μτφ *ὅ π σ* 412-413)

χειμενο ώς πρὸς την ἀφηρημενη τους διαφορετικότητα αὐτὸ συμβαινει στὴν ἐνεργο πραγματικότητα ὁπου οἱ πλευρες ἀνακυπτουν μες στὴν κατὰ κυριολεξια συνειδηση ἡ καθε μιὰ ὡς ἡ *ἄλλη* τῆς ἄλλης Τὰ αἰτήματα ποὺ γεννιοῦνται ἔτσι περιέχουν τωρα. ὄχι μόνο χωριστες [448] ἁρμονιες. μιαν *αὐτὴ τουτη ὑπάρχουσα* καὶ μια *καθ᾽ ἑαυτὴν ὑπαρχουσα*. ὁπως πριν. αλλα *αὐτες καθ᾽ ἑαυτὲς ὑπαρχουσες*

Μεσα στὴν πράξη. ἡ συνείδηση τῆς ἠθικῆς σχετιζεται ὡς ἡ *ἁπλη ἐπιγνωση* και *θέληση* τοῦ καθαροῦ *καθήκοντος* μὲ τὸ ἀντιθετο στὴν καθαρότητα της ἀντικειμενο – μὲ την ἐνεργο πραγματικότητα τῆς *πολλαπλῆς περιπτωσης*. κι ἔχει ἔτσι πολλαπλὴ ηθικη *ἀναφορα*. Γεννιοῦνται ἐδῶ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο οἱ *πολλοὶ* νόμοι ἐν γένει. ὡς πρὸς τὴν μορφὴ οἱ ἀντιφατικὲς δυναμεις (Machte) τῆς γνωστικῆς συνειδησης καὶ τοῦ ἀσυνείδητου – Ὅσον ἀφορᾶ. πρῶτον. τὰ *πολλὰ καθήκοντα*. γιὰ τὴν συνειδηση τῆς ἠθικῆς ἰσχύει μέσα τους μόνο τὸ *καθαρὸ καθῆκον* τὰ *πολλὰ καθηκοντα* ὡς πολλὰ εἶναι *ὁρισμένα*. ἄρα ὡς τέτοια δὲν εἶναι τιποτα ἱερὸ κατὰ τὴν συνείδηση τῆς ἠθικῆς Ὄντας ὅμως συνάμα *αναγκαῖα* λόγῳ τῆς ἔννοιας τῆς *πράξης*. ἡ ὁποία περικλείει μιὰ πολλαπλὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα κι ἄρα μιὰ πολλαπλὴ ἠθικὴ σχέση [*329*] πρέπει να ἰδωθοῦν ὡς ὑπάρχοντα αὐτα καθ᾽ αὐτα. Ἀφοῦ κιόλας μποροῦν νὰ ὑπάρξουν μόνο μεσα σὲ μιὰ *συνείδηση* τῆς ἠθικῆς. ὑπάρχουν συνάμα μεσα σὲ μιὰν ἄλλη ἀπ᾽ αὐτὴ γιὰ τὴν ὁποια μόνο τὸ καθαρὸ καθῆκον ὡς τὸ καθαρὸ ὑπαρχει αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ κι εἶναι ἱερό

Τὸ αἴτημα εἶναι ἄρα νὰ ὑπάρχει μια *ἄλλη* συνείδηση που τα καθοσιωνει. δηλαδὴ τὰ ξερει και τὰ θέλει ὡς καθηκοντα.[19] Ἡ πρώτη διατηρεῖ τὸ καθαρὸ καθῆκον *ἀδιαφορο* πρὸς καθε *ὁρισμενο περιεχόμενο* καὶ τὸ καθῆκον εἶναι μονον αὐτὴ ἡ ἀδιαφορια ἐναντι τοῦ τελευταιου Ἡ ἄλλη ὁμως περιέχει την ἐξ ἴσου οὐσιωδη σχέση πρὸς τὴν πράξη και τὴν *ἀναγκαιοτητα* τοῦ *ὁρισμενου* περιεχομενου· ἀφοῦ τὰ καθηκοντα ἰσχυουν γι᾽ αὐτὴν ὡς *ὁρισμένα* καθηκοντα. τὸ περιεχόμενο ὡς τέτοιο

19. Βλ Καντ *Κριτικη του πρακτικοῦ λογου* Α 233 κ ε (μτφ ο π 189 κ ἑ)

είναι εξ ίσου σημαντικό γι' αυτην μέ την μορφή δια της όποιας αποτελεί καθῆκον. Αὐτὴ ἡ συνειδηση εἶναι ἄρα μια ὁπου τὸ καθόλου καὶ τὸ ἐπιμέρους εἶναι δίχως ἄλλο ἕνα ἡ ἔννοιά της εἶναι λοιπὸν ἰδια μὲ τὴν ἔννοια τῆς ἁρμονιας ἠθικῆς και εὐδαιμονίας. Γιατὶ ἡ ἀντιθεση αὐτὴ ἐκφραζει ἐξ ἴσου τὸν χωρισμὸ τῆς *ὁμοιας με τὸν ἑαυτο της* συνείδησης τῆς ἠθικῆς ἀπὸ την ἐνεργὸ πραγματικότητα, ἡ οποία συγχρουεται ὡς τὸ *πολλαπλὸ εἶναι* μὲ τὴν [449] ἁπλὴ οὐσια τοῦ καθήκοντος Ἄλλα ἐνῶ τὸ πρῶτο αἴτημα ἐκφραζει μόνο τὴν *ὀντικὴ* ἁρμονια ἠθικῆς καὶ φύσης, γιατὶ ἐκεῖ ἡ φύση εἶναι τὸ σχετικὸ αρνητικὸ τῆς αὐτοσυνειδησιας –ἡ στιγμὴ τοῦ *εἶναι*–, τώρα ἀντιθετα, τὸ ιδιο *αὐτὸ τοῦτο* τίθεται *οὐσιαστικὰ* ὡς συνειδηση Γιατὶ τὸ ὂν ἔχει τώρα τὴν μορφὴ τοῦ *περιεχομένου* τοῦ *καθήκοντος*, ἤτοι εἶναι ὁ *καθορισμὸς* στὸ *καθορισμένο καθῆκον*. Τὸ αὐτὸ τοῦτο εἶναι λοιπὸν ἡ ἑνότητα ὅρων ποὺ ὑπάρχουν ὡς *ἁπλὲς οὐσιότητες*, οὐσιότητες τῆς νόησης, κι ἄρα μόνο μέσα σὲ μιὰ συνείδηση. Αὐτὴ εἶναι λοιπὸν πιὰ ἕνας κύριος καὶ ἄρχων τοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος παραγει τὴν ἁρμονία ἠθικῆς καὶ εὐδαιμονίας καὶ συνάμα καθοσιώνει τὰ καθήκοντα ὡς *πολλά*. Τὸ τελευταῖο εἶναι σαν νὰ λέμε ὅτι, γιὰ τὴν συνείδηση τοῦ *καθαροῦ καθήκοντος*, τὸ ὁρισμενο καθῆκον δὲν μπορεῖ νἄναι ἀμεσα ἱερό ἐπειδὴ ὁμως αὐτὸ εἶναι ἐξ ἴσου *ἀναγκαῖο*, ἕνεκα τῆς ἐνεργοῦ πραξης, ποὺ εἶναι καθορισμένη, ἡ ἀναγκαιοτητά του δὲν ἐμπιπτει σ' αὐτὴ τὴν συνείδηση ἀλλὰ σὲ ἄλλη, ἡ ὁποία εἶναι συνεπῶς ἡ μεσολαβουσα μεταξὺ ὁρισμένου καθήκοντος καὶ καθαροῦ, καὶ ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ἰσχυει και τὸ ὁρισμενο

Μεσα στὴν ἐνεργὸ πραξη ὅμως ἡ συνείδηση φερεται ὡς ὁ ταδε ἑαυτος, ὡς ἐντελῶς καθεκαστη συνειδηση εἶναι στραμμενη πρὸς τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα ὡς τετοια και τὴν ἐχει γιὰ σκοπο γιατὶ θελει νὰ ἐπιτελεσει Ὁποτε τὸ *ἐν γένει καθῆκον* δὲν ἐμπιπτει σ' αὐτὴν ἀλλα σ' ἕνα ἄλλο ὂν (Wesen) ποὺ εἶναι συνειδηση και ὁ αγιος[20] νομοθετης[21] τοῦ καθαροῦ

---

20. Heilige Τὸ heilig αποδιδει τα *ἅγιο ἱερο ὁσιο* Δεν μπορει ν αποφευχθεῖ καμμία ἀπὸ τὶς τρεῖς λεξεις. ἂν κι η τριτη παρεμβαίνει εδῶ μόνον ως συνθετικό, στην ἀπόδοση τοῦ heiligen ως *καθοσιωνω* (καθὼς τὸ *καθιερωνω* ἔχει χάσει την αρχικη σημασια του) καὶ στὸ *ανοσιο*.

21 Ἔκφραση τοῦ Καντ στην *Κριτικη του πρακτικου λογου* Α 236

καθήκοντος Γιὰ τὴν πράττουσα, ἀκριβῶς ἐπειδὴ πραττει ἰσχύει ἄμεσα τὸ ἕτερο τοῦ καθαροῦ καθήκοντος, αὐτὸ εἶναι λοιπὸν περιεχόμενο μιᾶς ἄλλης συνειδησης καὶ ἱερὸ γιὰ τὴν πρωτη μόνον ἔμμεσα, ἀκριβῶς διὰ τῆς τελευταιας

Ἀφοῦ ἔτσι ἔχει τεθεῖ ὅτι ἡ ἰσχὺς (Gelten) τοῦ καθήκοντος ὡς τοῦ αὐτὸ καθ' αὑτο [330] ἱεροῦ, δὲν ἐμπιπτει στὴν ἐνεργὰ πραγματικὴ συνείδηση, αὐτη συνεπῶς τιθεται ἐν γενει ἀπὸ τὴν μία πλευρὰ ὡς ἡ *ἀτελὴς* συνείδηση τῆς ἠθικῆς Ἔχει ἑπομένως ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της –τόσο κατὰ τὴν *ἐπίγνωσή* της ὡς μιᾶς συνείδησης ποὺ ἡ ἐπίγνωση καὶ πεποίθηση της εἶναι ἀποσπασματικὴ καὶ τυχαια, ὅσο καὶ κατὰ τὴν *θέληση* της– ὡς μιᾶς συνείδησης ποὺ οἱ σκοποί της [450] εἶναι ἀναμεμιγμένοι μὲ αἰσθητικότητα. Λόγῳ τῆς ἀναξιότητας της δὲν μπορεῖ λοιπὸν νὰ θεωρεῖ τὴν εὐδαιμονία ἀναγκαία, ἀλλ' ὡς κατι τυχαῖο, καὶ νὰ τὴν ἀναμενει μόνον ἐκ [τῆς θείας] χάριτος.

Ἀλλὰ παρ' ὅλο ποὺ ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητά της εἶναι ἀτελής, γιὰ τὴν *καθαρη* βούληση κι ἐπιγνωσή της δὲν παύει τὸ καθῆκον νὰ ἰσχύει ὡς ἡ οὐσία ἡ συνείδηση εἶναι λοιπὸν ἐντελὴς ἐν τῇ ἐννοίᾳ, στὸν βαθμὸ ποὺ ἡ ἔννοια εἶναι ἀντίθετη μὲ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα, δηλαδὴ εἶναι νοερὰ τέλεια. Ἀλλὰ ἡ ἀπόλυτη οὐσία εἶναι ἴσα ἴσα αὐτὸ τὸ νοητό, καὶ αἰτούμαστε ὁτι ὑπάρχει πέραν τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας· αὐτὴ εἶναι συνεπῶς ἡ σκεψη ὅπου ἡ ἠθικὰ ἀτελὴς ἐπίγνωση και βούληση ἰσχύει ὡς ἐντελης, ἀρα ἐπίσης, ἐφ' ὅσον ἡ ἀπόλυτη οὐσια ἀντιλαμβάνεται τὴν τελευταια ὡς ἀκέραιη, ὅπου ἡ εὐδαιμονία ἀπονέμεται κατ' ἀξίαν, ἀκριβῶς ἀναλογα μὲ τὸν *ἀποδοτέο σ' αὐτὴν μισθό*.[22]

Κατα τοῦτο ἡ κοσμοαντίληψη ὁλοκληρώθηκε γιατὶ μὲς στὴν ἔννοια τῆς ἠθικῆς αὐτοσυνειδησίας οἱ δύο ὄψεις, καθαρὸ καθῆκον κι ἐνεργὸς πραγματικότητα, τιθενται σὲ *μίαν* ἑνότητα ὁποτε τιθενται καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη ὄχι ὡς αὐτὸ

σημ. (μτφ., *δ.π.*, σ 191) Ο θεὸς θέτει τὸ καθαρὸ καθῆκον που υποτιθεται ὅτι εἶναι ἀμιγῶς ἔργο τῆς αυτονομίας μας.

22 Γιὰ τὸν Καντ, η ευδαιμονια εντάσσεται στὸ ὕψιστο αγαθὸ μόνον ως υπαγόμενη στην ἠθικη δηλ μόνον ως η εὐδαιμονια τῆς ὁποίας εἶμαι ἄξιος (Würdig) βλ *Κριτικη τοῦ καθαροῦ λόγου* Β 836 κ ε *Κριτικὴ τοῦ πρακτικοῦ λόγου* Α 234

καθ' αὐτὸ ὑπαρχουσες ἀλλ' ὡς *στιγμες* ἢ ἀνηρημένες Στὸ τελευταῖο μερος τῆς ἠθικῆς κοσμοαντίληψης, αὐτὸ προκύπτει πρὸς τὴν συνείδηση ἀκριβῶς τὸ καθαρὸ καθῆκον, ἡ συνείδηση τὸ θέτει σ' ἕνα ἄλλο ὂν (Wesen) ἀπὸ τὸν ἑαυτό της, ποὺ σημαίνει ὅτι τὸ θέτει ἀφ' ἑνός, ὡς κάτι *παραστημένο* ἀφ' ἑτέρου, ὡς κάτι ποὺ δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἰσχυον ἐνῶ ὡς ἐντελὲς ἰσχυει μᾶλλον τὸ μὴ ἠθικό Ἐπίσης θετει τὸν ἑαυτό της ὡς κάτι ποὺ ἡ ἀναρμοστη στὸ καθῆκον ἐνεργὸς πραγματικότητά του εἶναι ἀνηρημενη καὶ παύει, ὡς *ἀνηρημένη*, ἤτοι στὴν *παρασταση* τῆς ἀπόλυτης οὐσιας, ν' ἀντιφασκει μὲ τὴν ἠθική

Ἡ ἠθικὴ κοσμοαντίληψη, ποὺ ἔχει ἡ συνείδηση τῆς ἠθικῆς, δὲν ἔχει ὡστόσο, κατὰ τὴν ἴδια τὴν συνείδηση αὐτη, τὸ νόημα ὁτι μέσα σ' αὐτὴ τὴν κοσμοαντίληψη ἡ τελευταία ἀναπτυσσει τὴν δική της ἔννοια καὶ τὴν κάμνει ἀντικειμενο γιὰ τὸν ἑαυτό της· ἡ συνείδηση τῆς ἠθικῆς δὲν ἔχει συνείδηση οὔτε αὐτῆς τῆς ἀντίθεσης κατὰ τὴν μορφή, οὔτε τῆς ἀντίθεσης κατὰ τὸ περιεχόμενο, τὰ μέρη τῆς ὁποίας δὲν συνδέει καὶ δὲν συγκρίνει μεταξύ τους, μόνο χυλᾶ στὴν ἀνάπτυξή της χωρὶς [451] νὰ εἶναι ἡ συνέχουσα *ἔννοια* τῶν στιγμῶν Γιατὶ αὐτὸ τοῦ ὁποίου ἡ συνείδηση τῆς ἠθικῆς ἔχει ἐπίγνωση ὡς καθαρῆς ἐπίγνωσης, δηλαδὴ ὡς τοῦ ἑαυτοῦ της, εἶναι μόνον ἡ *καθαρὴ οὐσία*, ἤτοι τὸ ἀντικείμενο ἐφ' ὅσον εἶναι *καθῆκον*, ἐφ' ὅσον εἶναι *ἀφηρημένο* ἀντικείμενο τῆς καθαρῆς συνείδησης της Ἡ ἀναφορά της εἶναι ἄρα μόνο σκεπτόμενη, ὄχι ἐννοιολογική Γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἀντικείμενο τῆς *ἐνεργὰ πραγματικῆς* συνείδησής της δὲν εἶναι ἀκόμη διάφανο γι' αὐτήν· ἡ συνείδηση τῆς ἠθικῆς δὲν εἶναι ἡ ἀπόλυτη ἐννοια, που μόνον αὐτὴ συλλαμβάνει τὴν *ἑτεροτητα* ὡς τέτοια, δηλαδὴ τὸ ἀπολυτο [*331*] ἐνάντιό της, ὡς τὸν ἑαυτό της [23] Ἡ ἰδία ἐνεργὸς πραγματικότητά της, ὅπως καθε ἐνεργὸς πραγματικότητα ἰσχύει μὲν γι' αὐτὴν ὡς τὸ *επουσιῶδες*· ἀλλ' ἡ ἐλευθερία της εἶναι ἡ ἐλευθερια τῆς καθαρῆς νόησης, ἀπέναντι στην ὁποια γι' αὐτὸ τὸν λόγο ἔχει συνάμα ἀνακύψει ἡ φύση ὡς κάτι ἐξ ἴσου ἐλευθερο Ἀφοῦ μέσα στὴν συνείδηση τῆς ἠθικῆς ὑπάρχουν μὲ τὸν

23 Βλ παρακατω σ [*494/362*]

ἴδιον τρόπο καὶ τὰ δυο. καὶ ἡ *ἐλευθερία τοῦ εἶναι* καὶ ὁτι τὸ εἶναι περικλειεται στὴν συνειδηση. τὸ ἀντικειμενο της ἀνακυπτει ὡς ἕνα *ὑπάρχον*. ποὺ *συνάμα* εἶναι μόνο *νοούμενο*· στὸ τελευταῖο μερος τῆς ἐποπτειας[24] της τὸ περιεχομενο τιθεται κατ οὐσίαν ἔτσι ποὺ τὸ *εἶναι* του εἶναι κατι *παραστημένο*. αὐτὴ δὲ ἡ συνδεση τοῦ εἶναι καὶ τοῦ νοεῖν ἐκφέρεται ὡς αὐτὸ ποὺ ἡ ἴδια εἶναι στὴν πραγματικότητα ὡς *παρασταση* [25]

Ἄπαξ καὶ θεωροῦμε τὴν ἠθικὴ κοσμοαντίληψη ἐτσι ὥστε αὐτὸς ὁ ἀντικειμενώδης τρόπος ὑπαρξης δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἐννοια τῆς ἴδιας τῆς ἠθικῆς αὐτοσυνειδησίας. ποὺ ἡ ἴδια τὴν καμνει ἀντικειμενώδη γιὰ τὸν ἑαυτό της μὲς ἀπὸ αὐτὴ τὴν συνείδηση τοῦ εἴδους προέλευσης τῆς ἠθικῆς κοσμοαντιληψης προκυπτει ἕνα ἄλλο σχῆμα ἔκθεσής της – Τὸ πρῶτο ὄντως. ἀπ᾽ ὅπου ξεκινοῦμε. εἶναι ἡ *ἐνεργὸς* ἠθικὴ αὐτοσυνειδησία. ἤτοι τὸ ὅτι *ὑπάρχει μιὰ τέτοια* Γιατὶ ἡ ἔννοια τὴν θέτει μὲ τὸν προσδιορισμὸ ὅτι κάθε ἐνεργὸς πραγματικότητα γενικὰ ἔχει οὐσία μόνον ἐφ᾽ ὅσον εἶναι ἐναρμονισμένη μὲ τὸ καθῆκον. κι αὐτὴ τὴν οὐσία. τὴν θέτει ὡς ἐπίγνωση πᾶ νὰ πεῖ σὲ ἄμεση ἑνότητα μὲ τὸν ἐνεργὰ πραγματικὸ ἑαυτό ὁπότε αὐτὴ ἡ ἑνότητα εἶναι ἡ ἴδια ἐνεργός. *εἶναι* μιὰ ἐνεργὰ πραγματικὴ συνείδηση τῆς ἠθικῆς. – Αὐτή. τώρα συνείδηση οὖσα παριστᾶ τὸ περιεχόμενό της ὡς ἀντικείμενο. γιὰ τὴν ἀκρίβεια ὡς *τελικὸ σκοπὸ τοῦ κόσμου*. ὡς ἁρμονια τῆς ἠθικῆς καὶ κάθε ἐνεργοῦ πραγματικοτητας Πλὴν ἐφ᾽ ὅσον παριστᾶ τὴν ἑνότητα αὐτὴ ὡς *ἀντικείμενο*. [452] μὴ ὄντας ἀκόμα ἡ ἔννοια ποὺ ἐξουσιάζει τὸ ἀντικείμενο ὡς τέτοιο ἡ ἑνότητα γι᾽ αὐτὴν εἶναι ἕνα ἀρνητικὸ τῆς αὐτοσυνειδησίας δηλαδη ἐκπίπτει τῆς ἰδιας ὡς ἕνα ἐπέκεινα τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας της. ἀλλὰ συναμα ὡς κατι[26] ποὺ νοεῖται *καὶ* ὡς *ὀν*. ἀλλα μονο νοεῖται.

Αὐτή. ὡς αὐτοσυνειδησια. εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ ἀντικείμενο.

---

24 Anschauung δηλ εδῶ *κοσμοαντιληψη* Weltanschauung

25 Ἄλλη αναγνωση. «αὐτη δε η συνδεση τοῦ εἶναι καὶ τοῦ νοειν εκφερόμενη ως αὐτὸ που ἡ ἴδια εἶνα· στην πραγματικοτητα εἶναι η *παρασταση*.».

26 Ἤ «ως ενα επεκεινα»

ὁ,τι τῆς ἀπομενει εἶναι ἄρα ἡ μὴ ἁρμονια μεταξὺ συνείδησης τοῦ καθήκοντος και ἐνεργοῦ πραγματικότητας, και δη τῆς δικῆς της ἐνεργοῦ πραγματικοτητας Ἡ ἀρχὴ[27] διατυπώνεται συνεπῶς τωρα ὡς ἑξῆς *Δὲν ὑπάρχει καμμια ἠθικὰ τελεια ἐνεργος* αὐτοσυνειδησια – ἀφοῦ δὲ τὸ ἠθικὸ ὑπαρχει ἐν γενει μονον καθὸ τέλειο γιατι τὸ καθῆκον εἶναι τὸ *καθαρο αὐτο τοῦτο* χωρὶς προσμιξεις καὶ ἡ ἠθικὴ συνίσταται μονο στὴν ἐναρμονιση μ᾽ αὐτὸ τὸ καθαρὸ – ἡ δευτερη ἀρχη σημαινει λοιπὸν γενικα ὁτι δεν ὑπαρχει *τίποτε τὸ ἐνεργα πραγματικὸ ποὺ νὰ εἶναι ἠθικο*.

Ἀφοῦ δέ, τρίτον, ἡ ἐνεργα πραγματικὴ συνειδηση τῆς ἠθικῆς[28] εἶναι *ἕνας* ἑαυτος, εἶναι *αὐτὴ τούτη* ἡ ἑνοτητα καθήκοντος καὶ ἐνεργοῦ πραγματικοτητας ἡ ἑνότητα αὐτὴ τῆς γινεται ἄρα ἀντικειμενο, ὡς ἡ τελεια ἠθικότητα – ὡς ἑνα *ἐπεκεινα*, ὁμως, τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητάς της – το ὁποῖο ὀφείλει, ὅμως, νἄναι ἐν τούτοις ἐνεργὰ πραγματικό.

Μέσα σ᾽ αὐτὸ τὸν στόχο τῆς συνθετικῆς ἑνοτητας τῶν δυο πρώτων ἀρχῶν, ἡ αὐτοσυνειδητὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα τόσο ὅσο και τὸ καθῆκον τίθενται μόνον ὡς ἀνηρημένες στιγμες [332] γιατὶ κανένα δὲν ὑπάρχει μεμονωμενα (einzeln), ἀλλὰ αὐτα, ἐνῶ τὸ ἔχουν στὸν οὐσιαστικὸ προσδιορισμό τους να εἶναι *ἐλεύθερα ἀπὸ τὸ ἄλλο*, παύουν ἔτσι μέσα στὴν ἑνότητα νὰ εἶναι τὸ καθένα ἐλευθερο ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἄρα καθένα εἶναι ἀνηρημένο κι ἔτσι γίνονται ἀντικείμενο, κατὰ τὸ μὲν περιεχόμενο, ὡς ὅροι ποὺ *ὁ καθένας ἰσχύει ἀντὶ τοῦ ἄλλου*, κατὰ τὴν μορφὴ δε, ἔτσι που ἡ ἀνταλλαγή τους αὐτη εἶναι μονο *παραστημενη*. – Τὸ *ἐνεργα μὴ* ἠθικό, ἐπειδη κι αὐτὸ εἶναι καθαρὸ νοεῖν και τίθεται ὑπεράνω τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας του, εἶναι, δηλαδή, ὡστόσο ἠθικὸ μέσα στὴν παρασταση καὶ ἐκλαμβάνεται ὡς πληρως ἔγκυρο Ἔτσι παράγεται ἡ πρώτη ἀρχή, ὅτι *ὑπάρχει* ἠθικὴ αὐτοσυνειδησία, ἀλλὰ συνδεόμενη μὲ τὴν δευτερη, ὁτι δὲν *ὑπάρχει*, γιὰ τὴν ἀκρί-

---

27 Satz που σημαινει και *πρόταση* και *θεωρημα* Εδῶ πρόκειται για την αφετηρια μας «ὅτι *ὑπαρχει μια τέτοια*» δηλ μια ἐνεργὸς πραγματικὴ ἠθικη αυτοσυνειδησια

28 Ἡ «ἡ αυτοσυνειδησια»

βεια *ὑπάρχει*. ἀλλὰ μόνο στὴν παράσταση· δηλαδὴ δὲν ὑπάρχει μέν. ἀλλὰ παρ᾽ ὁλ᾽ αὐτὰ λογιζεται ὡς τέτοια ἀπὸ μιὰν ἄλλη [29]

b. Ἡ προσποίηση [30]

[453] Στὴν ἠθικὴ κοσμοαντίληψη βλέπουμε ἀφ᾽ ἑνός. τὴν συνείδηση νὰ *γεννᾶ ἡ ἴδια* τὸ ἀντικειμενό της *ἐνσυνειδήτως*· δὲν βλεπουμε νὰ τὸ ἀνευρισκει ὡς ξένο οὔτε και νὰ τῆς προκύπτει ἀσυνείδητα. ἀλλὰ πορεύεται παντοῦ βασει ἑνὸς αἰτίου ἀπ᾽ ὁπου *θέτει τὴν ἀντικειμενώδη οὐσία* ἔχει λοιπὸν ἐπίγνωση τῆς τελευταιας ὡς τοῦ ἑαυτοῦ της. γιατὶ ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς τοῦ *δρῶντος* ποὺ τὴν γεννᾶ Ἔτσι φαίνεται ἐδῶ νὰ κατακτᾶ τὴν ἠρεμία καὶ ἱκανοποίησή της. γιατὶ αὐτὴν θὰ τὴν βρεῖ μόνον ἐκεῖ ὁπου δὲν χρειάζεται πια νὰ ὑπερβαίνει τὸ ἀντικείμενό της. ἐπειδὴ αὐτὸ παύει νὰ τὴν ὑπερβαίνει Ἀπὸ τὴν ἄλλη. τὸ βγάζει μᾶλλον αὐτὴ ἡ ἴδια *ἔξω της*. ὡς ἕνα ἐπέκεινα της. Τὸ ἐν λόγω αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ ὂν τίθεται ὡστόσο ἐξ ἴσου ὡς κάτι ποὺ δὲν εἶναι ἐλεύθερο ἀπὸ τὴν αὐτοσυνειδησία ἀλλ᾽ ὑπάρχει πρὸς χρήση της καὶ μέσω αὐτῆς.

Ἡ ἠθικὴ κοσμοαντίληψη δὲν εἶναι ἄρα. στὴν πράξη. παρὰ ἡ ἀνάπτυξη αὐτῆς τῆς ὑποκείμενης ἀντιφασης κατὰ τὶς διάφορες ὄψεις της εἶναι ἕνα *ὁλόκληρο φυτώριο* ἀπὸ ἀπερίσκεπτες ἀντιφασεις. γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω μιὰν ἔκφραση τοῦ Κὰντ [31] ἐδῶ ὅπου εἶναι κατ᾽ ἐξοχὴν καταλληλη Ἡ συμ-

---

29 Ἤ «μιὰ ἄλλη την αφηνει να ἰσχυει ὡς τέτοια»

30 Verstellung Ο Ἐ αναφέρεται στην συνθεση τῆς λέξης ἀναλυοντας την ηθικη ὑποκρισια ως *μετατόπιση* τοῦ εκαστοτε υπὸ κρισιν προβληματος ἔτσι τὸ ρῆμα αποδιδεται *μετατοπίζω* κι η αντιστοιχη χρηση *μετατόπιση* (Verstellung der Sache: *μετατόπιση τοῦ θέματος*)

31 *Kritik der reinen Vernunft* A 609-B 637 ein ganzes Nest von dialektischen Anmaßungen κατὰ λεξη. «μια ὁλόκληρη φωλιὰ απὸ διαλεκτικὲς ἀξιωσεις». ὅπου η *φωλιὰ* δηλώνει ὄχι τὸ καταφυγιο αλλὰ τὸ περιεχόμενό της ἕνα σύνολο ὄντων ὅμοιας καταγωγῆς Καθως πρόκειται γιὰ παράθεμα καλὸ θᾶταν νὰ υἱοθετηθεῖ η υπαρχουσα μεταφραση τοῦ Κάντ ὅμως ἡ ἀπόδοση «δικτυο» τοῦ Μ Φ Δημητρακόπουλου (*Κριτικη τοῦ καθαροῦ λόγου* τχ γ Αθῆναι 1986) δεν φαινεται πολυ πιστη

περιφορὰ τῆς συνείδησης σ᾽ αὐτη τὴν ἀνάπτυξη εἶναι ὅτι ὁριστικοποιεῖ μιὰ στιγμὴ καὶ περνᾶ ἀπὸ κεῖ ἄμεσα στὴν ἄλλη, ἀναιρώντας τὴν πρώτη ὅπως ὁμως *τοποθέτησε* τὴν δευτερη. *τὴν μετατοπίζει κιόλας* παλι καὶ κάμνει μᾶλλον τὸ ἐναντιο οὐσια Συνάμα ἡ ἀντίφαση καὶ [333] μετατόπιση της τῆς εἶναι *καὶ* συνειδητή γιατὶ ἀπὸ τὴν μιὰ στιγμὴ μεταβαίνει σὲ *ἄμεση σχεση μ᾽ αὐτὴ τὴν ἴδια*,[32] στὴν ἀντίθετη *ἐπειδὴ* μιὰ στιγμὴ δεν ἔχει κατ᾽ αὐτὴν πραγματικότητα. θέτει αὐτὴν ακριβῶς ὡς *πραγματική*. δηλαδή. κάτι ποὺ εἶναι τὸ ἴδιο, γιὰ να ἰσχυρισθεῖ ὁτι *μια στιγμὴ* [454] εἶναι αὐθυπαρκτη ἰσχυριζεται ὁτι ἡ *ἀντίθετη* εἶναι αὐθυπαρκτη Ἔτσι ὁμολογεῖ ὁτι στὴν πραξη δὲν ἐννοεῖ καμμία τους στα σοβαρά Αὐτὸ πρεπει να ἐξετασθεῖ ὡς πρὸς τὶς στιγμὲς αὐτῆς τῆς κίνησης ποὺ προκαλεῖ σκοτοδίνη

Ἀφοῦ ἡ προϋπόθεση. ὁτι ὑπάρχει μιὰ ἐνεργὸς πραγματικὴ συνείδηση τῆς ἠθικῆς. δὲν γινεται ἄμεσα σὲ σχέση μὲ κάτι προγενέστερο ἂς τὴν ἀφήσουμε κατ᾽ ἀρχὰς νὰ ἀδρανήσει κι ἂς στραφοῦμε στὴν ἁρμονία ἠθικῆς καὶ φύσης, τὸ πρῶτο αἴτημα. Αὐτὴ *ὑποθέτουμε* ὅτι εἶναι κάτι τὸ *αὐτὸ τοῦτο ὑπάρχον*. ὄχι ὅτι ὑπάρχει πρὸς τὴν ἐνεργὸ πραγματικὴ συνείδηση. ὄχι ὅτι εἶναι παρούσα. ἀντιθέτως αὐτὸ ποὺ εἶναι παρὸν εἶναι μᾶλλον ἴσα ἴσα μόνον ἡ ἀντίφαση τῶν δύο. Στὸ παρόν. ὑποθέτουμε ὅτι ἡ *ἠθικότητα ὑπάρχει*, καὶ τοποθετοῦμε τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ἔτσι ὥστε δὲν εἶναι σὲ ἁρμονία μαζί της Ἡ *ἐνεργὸς* συνείδηση τῆς ἠθικῆς εἶναι ὅμως κάτι ποὺ *πράττει*· σ᾽ αὐτὸ συνίσταται ἴσα ἴσα ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα τῆς ἠθικότητάς της. Ἀλλὰ στὸ *πράττειν* τὸ ἴδιο αὐτὴ ἡ τοποθέτηση ἄμεσα μετατοπίζεται· γιατὶ τὸ πράττειν δὲν εἶναι παρὰ ἡ πραγμάτωση τοῦ ἐσωτερικοῦ ἠθικοῦ σκοποῦ, ἡ παραγωγὴ μιᾶς *ὁριζομενης* ἀπὸ τὸν *σκοπὸ ἐνεργοῦ πραγματικότητας*. ἤτοι τῆς ἁρμονίας τοῦ ἠθικοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ἴδιας τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας. Συναμα ὑπάρχει κατὰ τὴν συνείδηση ἡ ἐπιτέλεση τῆς πράξης. εἶναι ἡ *παρουσια* αὐτῆς τῆς ἑνότητας ἐνεργοῦ πραγματικότητας καὶ σκοποῦ· ἀφοῦ στὴν τετελεσμένη πράξη ἡ συνειδηση πραγματώνεται δὲ ὡς

---

32 Ἄλλη αναγνωση «μεταβαινει *ἄμεσα σε σχεση μ αυτην*. »

το ταδε καθεκαστον δηλαδη εποπτευει την ὕπαρξη να ἔχει ἐπιστρεψει στην συνειδηση καὶ ἐπειδη σ᾽ αὐτὸ συνισταται ἡ ἀπολαυση στην ἐνεργο πραγματικοτητα τοῦ ἠθικοῦ σκοποῦ περιεχεται συναμα και ἐκεινη ἡ μορφή της ποὺ λεγεται ἀπολαυση κι εὐδαιμονια – Τὸ πραττειν ὑλοποιεῖ συνεπῶς ἀμεσα στην πραγματικοτητα, ὁ,τι τοποθετοῦνταν ἔτσι ὡστε νὰ μὴ συμβεῖ και ὀφειλε να εἶναι μονον αἰτημα, μόνον ἐπεκεινα Ἡ συνειδηση εκφραζει λοιπὸν ἐμπρακτως ὁτι δεν ἐννοοῦσε τὸ αἰτεῖσθαι στα σοβαρα γιατι τὸ νοημα τοῦ πραττειν εἶναι μᾶλλον ὅτι παροντοποεῖ ὁ,τι ὄφειλε να μὴ μετεχει τῆς παρουσιας Καὶ καθὼς ἑνεκα τῆς πραξης αἰτούμαστε τὴν [455] ἁρμονια –ὄντως, ὁ τι ὀφειλει να γινει *ἐνεργο* διὰ τῆς πραξης πρεπει νἄναι ἔτσι *στὸν ἑαυτο του*, ἀλλιῶς ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα δὲν θα ἦταν *δυνατή*–, ἡ συναφεια πραξης καὶ αἰτηματος ἔχει ἔτσι, ὡστε, ἑνεκα τῆς πραξης, ποὺ θὰ πεῖ ἕνεκα τῆς *ἐνεργὰ πραγματικῆς* ἁρμονίας σκοποῦ καὶ ἐνεργοῦ πραγματικότητας, αὐτὴ ἡ ἁρμονία τιθεται ὡς *μὴ ἐνεργὸς πραγματική*, ὡς *ἐπεκεινα*

Ἐφ᾽ ὅσον *πράττουμε*, δὲν ἐννοοῦμε καθόλου στὰ σοβαρὰ τὴν *ἀσυμφωνια* σκοποῦ κι ἐνεργοῦ πραγματικότητας· ἀντιθετα φαίνεται νὰ ἐννοοῦμε τὴν ἴδια τὴν *πραξη* [*334*] στὰ σοβαρα Ὅμως στὴν πραγματικότητα ἡ ἐνεργὸς πραγματικὴ πραξη εἶναι μονο πραξη τῆς *καθέκαστης* συνειδησης, ἄρα ἡ ἴδια κάτι καθέκαστον, καὶ τὸ ἔργο τυχαῖο Ἀλλ᾽ ὁ σκοπὸς τοῦ λόγου ὡς καθολικός περιληπτικὸς τῶν παντων, εἶναι οὔτε λίγο οὔτε πολὺ ὁλόκληρος ὁ κόσμος ἑνας τελικὸς σκοπὸς ποὺ ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὸ περιεχόμενο τῆς ταδε καθεκαστης πραξης καὶ συνεπῶς πρεπει γενικα να τοποθετηθεῖ ὑπερανω καθε ἐνεργα πραγματικοῦ πραττειν Ἐπειδὴ ὀφείλει νὰ διεκπεραιωθεῖ τὸ παγκοσμιως βελτιστο, δὲν κάμνουμε κανένα καλό Στὴν πραγματικότητα ὁμως, ἡ *μηδαμινότητα* τῆς ἐνεργοῦ πράξης κι ἡ *πραγματικοτητα* μόνο τοῦ *ὁλικοῦ* σκοποῦ, ἡ τωρινή μας τοποθετηση μετατοπιζονται παλι ἀπ᾽ ὀλες τὶς ἀπόψεις Ἡ ἠθικη πραξη δεν εἶναι κατι συμπτωματικό, και περιορισμενο, γιατὶ ἔχει τὸ καθαρὸ *καθῆκον* γιὰ οὐσια της αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸν *μοναδικὸ ὁλικὸ* σκοπο ὁπότε ἡ πράξη ὡς πραγματωση τοῦ σκοποῦ εἶναι, παρὰ τον

οποιο ἀλλο περιορισμο τοῦ περιεχομένου, ἡ επιτελεση τοῦ ὁλικοῦ απολυτου σκοποῦ Ἤ ἂν παλι ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα ἐκληφθεῖ ὡς φυση, ποὺχει *δικους της* νόμους καὶ ἀντικειται στὸ καθαρο καθῆκον ὁπότε καὶ τὸ καθῆκον δεν δυναται νὰ πραγματοποιήσει τὸν νομο του μέσα της, τότε, ἐφ' οσον τὸ καθῆκον ως τετοιο εἶναι ἡ οὐσια, στὴν πραγματικοτητα τὸ ζητημα *δὲν εἶναι ἡ ἐπιτελεση* τοῦ καθαροῦ καθηκοντος τὸ οποῖο εἶναι ὁ ὁλικὸς σκοπός γιατι ἡ ἐπιτέλεση θἄχε μᾶλλον σκοπὸ οχι τὸ καθαρὸ καθῆκον ἀλλα τὸ ἀντιθετο του, *την ἐνεργὸ πραγματικοτητα* Τὸ μὴ ἐνδιαφερον για την ἐνεργὸ πραγματικοτητα μετατοπίζεται ὁμως πάλι γιατὶ, συμφωνα μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ἠθικοῦ [456] πράττειν, τὸ καθαρὸ καθῆκον εἶναι κατ' οὐσίαν *δρώσα συνειδηση*· ἄρα πρέπει ἀσφαλῶς να πράξουμε, τὸ ἀπόλυτο καθῆκον νὰ ἐκφρασθεῖ σ' ὁλόκληρη την φύση καὶ ὁ ἠθικὸς νομος νὰ γίνει φυσικὸς νομος.[33]

Ἂν ἀφησουμε λοιπὸν αὐτο τὸ *ὑψιστο ἀγαθὸ*[34] νὰ ἰσχύει ὡς οὐσία, δὲν ἐννοοῦμε τὴν ἠθικη καθόλου στὰ σοβαρά Γιατι σ' αὐτὸ τὸ ὑψιστο ἀγαθὸ ἡ φύση δὲν ἐχει ἄλλο νόμο ἀπ' ὁ,τι ἡ ἠθική Ἔτσι ἐκπιπτει τὸ ἠθικὸ πράττειν, γιατι τὸ πράττειν ὑπαρχει μόνον ὑπὸ τὴν προυπόθεση κάτι ἀρνητικοῦ, ἀναιρετέου διὰ τῆς πραξης. Ἂν ὁμως ἡ φύση εἶναι ἐναρμονισμενη μὲ τὸν νόμο τοῦ ἤθους, θὰ τὸν πλήττει τὸ πράττειν, ἡ ἄρση τοῦ ὄντος. – Σ' αὐτὴ την ὑποθεση παραδεχόμαστε λοιπὸν ὡς τὴν οὐσιαστικὴ μιὰ κατάσταση ὁπου τὸ ἠθικὸ πραττειν περιττεύει καὶ δεν συμβαίνει κἄν. Τὸ αἴτημα τῆς ἁρμονιας ἠθικῆς κι ἐνεργοῦ πραγματικότητας –μιᾶς ἁρμονιας ποὺ τιθεται ἀπὸ τὴν ἐννοια τοῦ ἠθικοῦ πραττειν ὡς ἀντιστοιχησης τῶν δυο– ἐκφραζεται λοιπὸν και ἀπὸ τουτη την ἀποψη ὡς εξῆς Ἐπειδὴ τὸ ἠθικὸ πραττειν εἶναι ὁ ἀπόλυτος σκοπός

---

33 Naturgesetz. Βλ Kant *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten* 1785, A 52 Καντ, *Θεμέλια τῆς μεταφυσικῆς τῶν ἠθῶν*, μτφ Γ Τζαβάρα Δωδώνη Αθηνα-Γιάννινα 1984 σ. 71· «*Πραττε σαν να ἔπρεπε ὁ γνώμονας τῆς πραξης σου να γινει με τὴν θέληση σου* ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΓΗΣ ΦΥΣΗΣ (NATURGESETZE)»

34 Ἡ ιεραρχημένη ὁλοτητα τοῦ αγαθοῦ και τῆς, υπαγόμενης σε αυτό ειδαιμονιας κατα τὸν Καντ (*Κριτικη τοῦ πρακτικοῦ λόγου*) Βλ παραπάνω σημ 11

ἀπολυτος σκοπὸς εἶναι τὸ ἠθικὸ πραττειν να μην ὑπαρχει καθόλου.

Ἂν τοποθετήσουμε μαζὶ αὐτες τις στιγμὲς[35] διαμεσου τῶν ὁποιων ἡ συνειδηση κυλᾶ στὴν ηθικη της παρασταση εἶναι προφανὲς ὅτι αἴρει πάλι τὴν κάθε μιὰ στὴν ἀντιθετή της Ξεκινᾶ ἀπὸ τὸ ὅτι *κατ᾽ αὐτὴν* ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα [335] δὲν ἐναρμονίζονται (harmoniere). ἀλλα δὲν τὸ ἐννοεῖ στὰ σοβαρά. γιατὶ ἡ πραξη εἶναι[36] *κατ᾽ αὐτὴν* ἡ παρουσια αὐτῆς τῆς ἁρμονίας. Ἀλλ᾽ οὔτε αὐτὸ τὸ *πραττειν* τὸ ἐννοεῖ στα σοβαρά. δεδομενου ὁτι εἶναι κατι καθέκαστον γιατὶ ἔχει ἕναν τόσο ὑψηλὸ σκοπό. *τὸ ὑψιστο ἀγαθό* Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι πάλι μόνο μιὰ μετατόπιση τοῦ θεματος. γιατὶ ἐδῶ θὰ ἐξέπιπτε κάθε πράττειν καὶ καθε ἠθικότητα. Δηλαδὴ δὲν ἐννοεῖ στὰ σοβαρά. ἀκριβολογώντας. τὸ *ἠθικό* πράττειν ἀλλὰ τὸ πιὸ εὐκταῖο. τὸ ἀπόλυτο. θὰ ἦταν νἄχει ἐκτελεσθεῖ τὸ ὕψιστο ἀγαθό. καὶ τὸ ἠθικὸ πράττειν νὰ περιττεύει.

[457] Ἡ συνείδηση. ἀκολουθώντας τὴν ἀντιφατικὴ κίνησή της. πρέπει νὰ κυλήσει πέρα ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα καὶ κατ᾽ ἀνάγκη νὰ μετατοπισει παλι τὴν *ἄρση* τοῦ ἠθικοῦ πράττειν. Ἡ ἠθικὴ εἶναι τὸ αὐτὸ τοῦτο γιὰ νὰ λαβαίνει χώρα.[37] δὲν μπορεῖ ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ κόσμου νἄχει ὑλοποιηθεῖ. ἀλλ᾽ ἡ συνείδηση τῆς ἠθικῆς πρεπει νὰ ὑπαρχει *καθ᾽ ἑαυτὴ* καὶ νὰ βρισκει μπροστά της μιὰν *ἀντικείμενη φύση* Ὅμως ἡ συνείδηση στὸν ἑαυτό της πρέπει νὰ εἶναι τελειοποιημένη. Αὐτὸ ὁδηγεῖ στὸ δευτερο αἴτημα τῆς ἁρμονίας αὐτῆς καὶ τῆς ὑπαρχουσας ἄμεσα ἐπ᾽ αὐτῆς φυσης. τῆς αἰσθητικότητας Ἡ ηθικὴ αὐτοσυνειδησια τοποθετεῖ τὸν σκοπο της ὡς καθαρο. ἀνεξαρτητο κλισεων κι ὁρμῶν ἔτσι ποὺ νἄχει μεσα του καταργήσει τους σκοπους τῆς αἰσθητικοτητας – Μόνο ποὺ μετατοπιζει παλι αυτὴ τὴν τοποθετηση περι ἀρσης τοῦ αἰσθητοῦ ὀντος (Wesen). Πραττει φερνει τὸν σκοπό της στὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα ὁ σχετικὸς δὲ μεσος μεταξυ καθαρῆς συνειδήσεως και ἐνεργοῦ πραγματικοτητας εἶναι

---

35 Πρβλ σ [106/81]

36 Ἡ. «περιεχει»

37 Ἄλλη αναγνωση «απαξ και λαβαινει χωρα» (αντιθετο νόημα)

ακριβῶς ἡ ἀναιρετεα αὐτοσυνειδητὴ αἰσθητικοτητα –αὐτὴ εἶναι τὸ ἐργαλεῖο τῆς πρώτης γιὰ νὰ πραγματωθεῖ δηλαδὴ το ὄργανο. και ὅ.τι λεγεται ὁρμή κλιση Ἄρα δὲν ἐννοεῖ στὰ σοβαρα τὴν ἄρση κλισεων κι ὁρμῶν. γιατι αὐτὲς ἴσα ἴσα εἶναι ἡ *αυτοπραγματωνομενη αὐτοσυνειδησια* Ἀλλ᾽ ὑποτιθεται κιολας ὁτι δὲν *καταπιεζονται*. μονον *ἐναρμονίζονται* μὲ τὸν λόγο Κι ἐναρμονίζονται μ᾽ αὐτόν. γιατὶ τὸ ἠθικὸ *πραττειν* δὲν εἶναι παρὰ ἡ συνειδηση που αὐτοπραγματωνεται. ἄρα ποὺ δίνει στὸν ἑαυτό της τὸ *σχῆμα ὁρμῆς*. ποὺ σημαίνει ὅτι τὸ ἠθικὸ πραττειν εἶναι ἄμεσα ἡ παρουσα ἁρμονία ὁρμῆς καὶ ἠθικῆς Ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἡ ὁρμὴ δὲν εἶναι μόνον αυτὸ τὸ κενὸ *σχῆμα* ποὺ θὰ μποροῦσε νἄχει μέσα του ἄλλο ἀπὸ τὴν ὁρμὴ ἐλατήριο καὶ ν᾽ ἀφορμᾶται ἀπὸ τοῦτο. Γιατὶ ἡ αἰσθητικότητα εἶναι μιὰ φυση ποὺ ἔχει στὸν ἑαυτό της δικούς της νόμους καὶ δικά της τεντωμένα ἐλατήρια ἄρα ἡ ἠθικότητα δὲν μπορεῖ νὰ ἐννοεῖ στὰ σοβαρὰ ὁτι ἡ ἴδια εἶναι τὸ ἐλατήριο ἀπ᾽ ὅπου ἐξορμοῦν οἱ ὁρμές. ἡ γωνία που ἔχει ἡ κλίση τῶν κλίσεων Γιατὶ ἀφοῦ αὐτὲς ἔχουν προσιδιο πάγιο καθορισμὸ καὶ ἰδιάζον περιεχόμενο. μᾶλλον ἡ συνείδηση. στὴν ὁποία ὑποτίθεται ὅτι προσαρμόζονται. προσαρμόζεται σ᾽ αὐτές τὴν ὁποία προσαρμογὴ [458] ἡ ἠθικὴ αὐτοσυνειδησία ἀπαγορευει στὸν ἑαυτό της Ἡ ἁρμονία τῶν δύο [*336*] ὑπάρχει λοιπὸν μόνον *αὐτὴ τούτη* καὶ ὡς *αἴτημα*. – Στὸ ἠθικὸ πράττειν μόλις ἔγινε ἡ τοποθέτηση ὁτι εἶναι *παρούσα* ἡ ἁρμονία ἠθικῆς κι αἰσθητικότητας. ὁμως αὐτὸ *τωρα εἶναι* μετατοπισμενο ἡ ἁρμονία βρίσκεται ἐπεκεινα τῆς συνείδησης σ᾽ ἕνα νεφελῶδες βαθος ὅπου τίποτε δὲν διακρίνεται οὐτε ἐννοεῖται πια ἐπακριβῶς γιατὶ ἡ ἐννόηση αὐτῆς τῆς ἑνότητας. ποὺ μόλις ἀποπειραθηκαμε. δὲν εὐοδωθηκε – Ἀλλὰ γενικα μέσα στὸ ἐν λογω αὐτὸ τοῦτο ἡ συνειδηση ἀποποιεῖται τὸν ἑαυτό της Τὸ αὐτὸ τοῦτο εἶναι η ἠθική της τελειοποιηση. ὁπου παυει ὁ ἀγώνας ἠθικῆς κι αἰσθητικότητας κι ἡ δευτερη ἐναρμονίζεται μὲ τὴν πρωτη κατ᾽ ἀσυλληπτο τρόπο – Γι᾽ αὐτὸ κι ἡ ἐν λόγω τελειοποιηση συνιστᾶ παλι μονο μετατοπιση τοῦ θεματος. διότι. στὴν πραγματικότητα μᾶλλον ἡ *ἠθικὴ* ἀποποιεῖται ἐδῶ τὸν ἑαυτο της. ἀφοῦ αὐτὴ εἶναι μόνο συνειδηση τοῦ ἀπόλυτου σκοποῦ ὡς τοῦ *καθα-*

ροῦ ἀρα ἐν ἀντιθεσει με καθε ἀλλο σκοπό καὶ εἶναι ἡ *δραστηριότητα* τοῦ καθαροῦ σκοποῦ και ἔχει συνειδηση τῆς ἀνύψωσης ἐπανω ἀπ᾽ την αἰσθητικότητα. τῆς ἀναμιξης τῆς αἰσθητικότητας καὶ τῆς αντιθεσης της καὶ τοῦ ἀγώνα της ἐναντια στὴν αἰσθητικοτητα – Ὁτι ἡ ἠθικὴ τελειοποιηση δὲν ἐννοεῖται στα σοβαρα. τὸ ἐκφερει ἄμεσα ἡ συνειδηση ἡ ἴδια ὁταν την μετατοπιζει περα στο *ἄπειρο*. ποὺ θα πεῖ ἰσχυριζομενη ὅτι ποτε δὲν εἶναι τελειωμενη

Τὸ ἐγκυρο γι᾽ αὐτὴν εἶναι συνεπῶς μᾶλλον μόνον αὐτὴ ἡ ἐνδιαμεση κατασταση μη τελειοποίησης κατασταση ποὺ ὑποτιθεται ὡστοσο ὁτι εἶναι τοὐλαχιστον μια *προοδος* πρὸς τὴν τελειότητα. Μονο ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι οὐτε αὐτό. γιατὶ ἡ πρόοδος στὴν ἠθικὴ θα ἔβαινε μᾶλλον πρὸς τὴν καταστροφη της Πραγματι. ὁ στόχος θᾶταν τὸ ὡς ἄνω μηδὲν τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἴδιας τῆς συνειδησης ἡ ἄρση τους [38] ἀλλὰ πλησιαζω τὸ μηδὲν ὅλο καὶ περισσότερο σημαινει *φθινω* Ἐξ ἄλλου τὸ *προοδεύειν* γενικα. ὁπως καὶ τὸ *φθίνειν* θ᾽ ἀποδέχονταν *ποσοτικὲς* διαφορὲς μεσα στὴν ἠθική· μόνο ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ γινει λογος για τέτοιες σ᾽ αὐτήν Σ᾽ αὐτην. ὡς τὴν συνείδηση γιὰ την ὁποια ὁ σκοπὸς τοῦ ἤθους εἶναι τὸ *καθαρὸ* καθῆκον. δὲν πρεπει καθόλου νὰ βάζουμε μὲ τὸν νοῦ μας μια διαφορετικότητα κατὰ μειζονα λόγο ὄχι τὴν [459] ἐπιφανειακὴ τοῦ μεγεθους ὑπαρχει μόνο *μια* ἀρετή. μονον *ἕνα* καθαρὸ καθῆκον. μόνο *μια* ἠθική

Ἐφ᾽ ὁσον δεν ἐννοεῖται στα σοβαρὰ ἡ ἠθικὴ τελειοποιηση. ἀλλα πολλῶ μᾶλλον ἡ μεση κατάσταση πᾶ νὰ πεῖ. ὁπως μόλις συζητηθηκε. ἡ μη ἠθικότητα ἐπιστρεφουμε ἀπο ἄλλη πλευρὰ στὸ περιεχόμενο τοῦ πρωτου αἰτηματος Εἶναι. ὁντως ἀκατανόητο πῶς ἀπαιτεῖται ἡ εὐδαιμονια γι᾽ αὐτη την συνειδηση τῆς ἠθικῆς ἑνεκα τῆς *ἀξιοτητας* της Ἔχει συνειδηση τῆς μὴ τελειοποίησης της καὶ ἄρα. στην πραγματικοτητα δὲν δικαιοῦται ν᾽ ἀπαιτεῖ τὴν εὐδαιμονία ὡς μισθο. ὡς κατι που ταχα τῆς ἀξιζει. μόνο να την ζητεῖ ἀπὸ ἐλευθερη χαρη. που σημαινει νὰ ζητᾶ τὴν εὐδαιμονια *ὡς τετοια* αὐτὴ καθ᾽ αὐτὴ καὶ

---

38 Ἡ «τὸ ως ἄνω μηδεν δηλαδη ἄρση τῆς ηθικῆς κα᾽ τῆς ἴδιας τῆς συνειδησης»

να τὴν προσδοκᾶ ὀχι γιὰ τὸν παραπάνω ἀπόλυτο λόγο ἀλλα τυχαῖα κι αὐθαίρετα – Ἡ μὴ ἠθικότητα ἐκφράζει ἀκριβῶς ἔτσι τι εἶναι ἡ ἴδια –ότι τὸ θεμα δὲν εἶναι [337] ἡ ἠθικη ἀλλὰ ἡ εὐδαιμονια αὐτὴ καθ᾽ αὐτήν. ἄσχετα μὲ τὴν ἠθική

Αὐτὴ ἡ δεύτερη πλευρὰ τῆς ἠθικῆς κοσμοαντίληψης αἴρει επισης καὶ τὸν ἀλλο ἰσχυρισμὸ τῆς πρωτης. ὁπου προυποτιθεται ἡ δυσαρμονία ἠθικῆς καὶ εὐδαιμονιας – Ἔχει ὁντως δοκιμασθεῖ ἡ ἐμπειρια λεει. πως. στὸ παρὸν τοῦτο συχνα ὁ ηθικὸς ατυχεῖ ἐνῶ ὁ ἀνηθικος συχνὰ εὐτυχεῖ Μονο ποὺ ἡ ἐνδιάμεση κατασταση ἡμιτελοῦς ἠθικῆς ποὺ προεκυψε ὡς τὸ οὐσιῶδες δειχνει φανερὰ ὁτι αὐτὴ ἡ αντιληψη και δῆθεν εμπειρια εἶναι μονο μια μετατόπιση τοῦ θέματος Γιατὶ μιᾶς καὶ ἡ ἠθικὴ ὑπάρχει ἀτελῶς ποὺ σημαίνει ὁτι στὴν πραγματικοτητα *δὲν* ὑπάρχει. τι στὴν ἐμπειρία μπορεῖ τάχα νὰ τὴν κάμει ν᾽ ἀτυχησει,[39] – Καθὼς φάνηκε συνάμα ὅτι τὸ ζητημα εἶναι ἡ εὐδαιμονία αὐτὴ καθ᾽ αὐτή. καταδεικνύεται πὼς ὅταν κρίναμε ὅτι ὁ ἀνήθικος εὐτυχεῖ. δὲν ἐννοούσαμε μιὰν ἀδικία ποὺ δῆθεν συμβαίνει ἐδῶ Ὁ χαρακτηρισμὸς ἑνὸς ἀτόμου ὡς ἀνήθικου ἐκπίπτει *αὐτὸς τοῦτος*. ἀφοῦ εἶναι ἀτελὴς ἡ ἠθικὴ ἐν γένει ἄρα ἔχει μόνον αὐθαίρετη αἰτιολόγηση Τὸ νόημα καὶ περιεχόμενο [460] τῆς ἐμπειρικῆς κρίσης εἶναι συνεπῶς μοναχὰ ὅτι ἡ εὐδαιμονία αὐτὴ καθ᾽ αὐτὴ θὰ ὀφειλε νὰ μὴ λαχαίνει σὲ ὁρισμένους. ποὺ σημαίνει ὅτι πρόκειται γιὰ *φθόνο* καλυμμένο πίσω ἀπὸ τὸν μανδύα τῆς ἠθικῆς Ὁ λόγος δὲ για τὸν ὁποῖο θὰ ὄφειλαν ἄλλοι νὰ μετέχουν στὴν λεγόμενη εὐτυχία εἶναι ἡ καλὴ φιλία ποὺ σ᾽ αὐτοὺς καὶ στὸν ἑαυτό της *χαρίζει χωρις φθόνο* (*gönnt*) καὶ εὔχεται αὐτὴ τὴν χαρη. που θὰ πεῖ αὐτὸ τὸ τυχαῖο

Ἡ ἠθικότητα εἶναι λοιπὸν ἀτελὴς στὴν συνείδηση τῆς ἠθικῆς. ἰδοὺ ποιά εἶναι τώρα ἡ τοποθετηση. ἀλλὰ εἶναι ἡ *οὐσία* τῆς ἠθικότητας νἄναι μόνο τὸ *τελειοποιημένο καθαρό*·[40] ἡ ἀτελὴς ἠθικοτητα εἶναι συνεπῶς ἀκάθαρτη δηλαδὴ ἀνηθικότητα Ἡ ἴδια ἡ ἠθικότητα ὑπάρχει λοιπὸν σ᾽ ἕνα ὄν[41] ἄλλο

---

39 Ἄλλη αναγνωση «τι ενεχει ταχα η εμπειρια οτι η ηθικη ατυχει.»

40 Διόρθωση Moldenhauer-Michel «τὸ *αποπερατωμενο* τὸ *καθαρό*».

41. Wesen. Τὸ ἴδιο στην συνεχεια τῆς *Προσποίησης* ὁπου «ἅγιο ὄν» «ἄλλο ὄν» «ἠθικὸ ὄν»

ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ συνειδηση αὐτὸ εἶναι ἕνας ἁγιος ἠθικὸς νομοθετης – Ἡ *ἀτελὴς* στὴν συνειδηση ηθικη, ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο προτασσεται αὐτὸ τὸ αἴτημα, ἐχει *ἀρχικὰ* τὸ νοημα ὅτι ἡ ἠθικοτητα ἅπαξ και τιθεται ὡς *ἐνεργὸς πραγματικη* στὴν συνείδηση, ὑπαρχει σὲ σχεση μὲ ἄλλο με μιὰ ὑπαρξη, ἄρα περιεχει ἡ ἴδια στὸν ἑαυτό της την ἑτεροτητα ἢ διαφορα, ὅθεν γεννιεται ἕνα ποικίλο πλῆθος ἠθικῶν ἐντολῶν Ἡ ἠθικη αὐτοσυνειδησια θεωρεῖ ὁμως συναμα αὐτὰ τὰ *πολλα* καθήκοντα ἐπουσιώδη γιατι ενδιαφερει μονο τὸ *ἕνα* καθαρὸ καθῆκον, ὁποτε *κατ αὐτὴν* ἐκεῖνα καθὸ *ὁρισμένα*, δὲν ἀληθεύουν. Μποροῦν λοιπὸν νὰ ἔχουν τὴν ἀλήθεια τους μόνον ἐντὸς ἄλλου και εἶναι ἱερά κάτι που δὲν εἶναι κατα την ἠθικὴ αὐτοσυνειδησία, μεσω ἑνὸς ἁγιου νομοθέτη – Μόνο ποὺ κι αὐτὸ ἀποτελεῖ πάλι μόνο μετατόπιση τοῦ θέματος Γιατὶ ἡ ἠθικὴ αὐτοσυνειδησία εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτο της τὸ ἀπόλυτο, καθῆκον δὲ μόνον αὐτὸ τοῦ ὁποιου *ἔχει ἐπίγνωση* ὡς καθήκοντος *αὐτή* Ἔχει ὁμως ἐπίγνωση [338] μόνο τοῦ καθαροῦ καθήκοντος ὡς καθήκοντος· ὁ,τι δὲν τῆς εἶναι ἱερό, δὲν εἶναι ἱερὸ αὐτὸ τοῦτο, κι ὁ,τι δὲν εἶναι ἱερὸ αὐτὸ τοῦτο, δὲν μπορεῖ νὰ καθοσιωθεῖ ἀπὸ τὸ ἅγιο ὄν Ἡ συνείδηση τῆς ἠθικῆς δὲν ἐννοεῖ κιόλας διόλου στὰ σοβαρὰ νὰ καθοσιωθεῖ κάτι *ἀπὸ μιαν ἄλλη* συνείδηση ἀπὸ την ἴδια γιατὶ ἱερὸ τῆς εἶναι δίχως ἄλλο μόνον ὅ τι τῆς εἶναι ἱερὸ *ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ μέσα της* – Ἄρα οὔτε ἐννοεῖ στὰ σοβαρὰ ὅτι [461] αὐτὸ τὸ ἄλλο ὂν εἶναι ἁγιο, γιατι μέσα του γινεται ταχα οὐσιότητα κατι ποὺ κατὰ τὴν συνείδηση τῆς ἠθικῆς, πάει νὰ πεῖ αὐτὸ τοῦτο, στερεῖται οὐσιότητας.

Ἐνῶ τὸ αἴτημα νὰ ὑπάρχει ἕνα ἅγιο ὂν ἔγινε προκειμένου τὸ καθῆκον νἄχει ἐκεῖ τὴν ἐγκυρότητά του ὄχι ὡς καθαρὸ καθῆκον ἀλλὰ ὡς μιὰ πολλότητα *ὁρισμένων* καθηκόντων αὐτὸ πρέπει λοιπὸν πάλι νὰ μετατοπισθεῖ, καὶ να εἶναι ἁγιο τὸ ἄλλο ὂν μοναχὰ ἐφ' ὅσον μόνο *τὸ καθαρὸ καθῆκον* ἔχει σ' αὐτὸ ἐγκυρότητα Καὶ ὄντως τὸ καθαρὸ καθῆκον ἔχει ἐγκυρότητα μόνο σὲ ἄλλο ὄν, ὄχι στὴν συνείδηση τῆς ἠθικῆς Καίτοι στὴν τελευταία φαίνεται νὰ ἰσχύει μοναχὰ ἡ καθαρὴ ἠθικη, ἡ ἴδια πρέπει ἐν ταύτοις νὰ τοποθετηθεῖ ἀλλιῶς γιατὶ εἶναι συνάμα φυσικὴ συνείδηση Ἡ ἠθικότητα μεσα της ἐπηρεαζεται ἀπὸ τὴν αἰσθητικοτητα ποὺ εἶναι ορος της ἄρα δὲν

ὑπάρχει αὐτὴ καθ᾽ αὐτήν. εἶναι μια τυχαιοτητα τῆς ἐλευθερης *βουλησης* μεσα στην τελευταια δε ὡς καθαρὴ *βούληση* εἶναι μιὰ τυχαιοτητα τῆς *ἐπιγνωσης αυτη καθ᾽ αὐτὴν* ἡ ἠθικοτητα ὑπαρχει ἄρα σ᾽ ἕνα ἄλλο ὀν [42]

Αὐτὸ τὸ ὂν εἶναι λοιπὸν ἐδῶ ἡ καθαρα τελειοποιημενη ἠθικη. για τὸν *λογο* ὁτι μεσα του αὐτὴ δεν ὑπαρχει σε σχεση μὲ τὴν φυση και τὴν αἰσθητικότητα Μόνο ποὺ ἡ *πραγματικοτητα* τοῦ καθαροῦ καθήκοντος εἶναι ἡ *πραγματωση* του στὴν φυση και την αἰσθητικοτητα Ἡ συνειδηση τῆς ἠθικῆς ἐντοπιζει τὴν ἀτελεια της στὸ ὁτι ἡ ἠθικὴ ἔχει μεσα της *θετικη* σχεση με τὴν φυση και την αἰσθητικότητα ἀφοῦ θεωρεῖ *οὐσιαστικη* στιγμὴ τῆς ἠθικῆς τὸ να ἔχει διχως ἄλλο μόνον *ἀρνητικη* σχέση μ᾽ αὐτες Τὸ καθαρα ἠθικὸ ὄν. ἀντιθετως. ἐπειδὴ ὑπέρκειται τοῦ *ἀγώνα* μὲ τὴν φυση και τὴν αἰσθητικότητα. δὲν ἔχει *ἀρνητικὴ* σχεση μ᾽ αὐτες Στὴν πραγματικότητα τοῦ μένει λοιπὸν μόνον ἡ *θετικὴ* σχέση μ᾽ αὐτές. ποὺ σημαίνει ἀκριβῶς ἐκείνη ποὺ μόλις ἴσχυε ὡς τὸ ἀτελές. ὡς τὸ μὴ ἠθικό Ἡ *καθαρὴ ἠθικότητα* ποὺ θἄταν τελείως χωρισμένη ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα. ὥστε νὰ μὴν ἔχει οὔτε θετικὴ σχέση μ᾽ αὐτήν. θὰ ἦταν δὲ μιὰ ἀσύνειδη. ἀνενεργὸς ἀφαιρεση ὅπου ἡ ἔννοια τῆς ἠθικῆς. τὸ ὅτι εἶναι νόηση τοῦ καθαροῦ καθήκοντος. βούληση καὶ ἐνέργεια. θἄχει δίχως ἄλλο ἀρθεῖ. Τὸ τόσο καθαρὸ [462] αὐτὸ ἠθικὸ ὂν εἶναι ἄρα πάλι μιὰ μετατόπιση τοῦ θεματος καὶ πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθεῖ.

Μέσα σ᾽ αὐτὸ τὸ ἀμιγῶς ἠθικὸ ὄν. ὅμως. ἔρχονται πιὸ κοντὰ ἡ μιὰ στὴν ἄλλη οἱ στιγμὲς τῆς ἀντίφασης. στὴν ὁποία αὐτὴ ἡ συνθετικὴ παρασταση ἄγει καὶ φέρει τὸν ἑαυτό της. καὶ τὰ ἀντίθετα *ἐπισης*. ποὺ τὰ βάζει νὰ διαδεχονται τὸ ἕνα τἄλλο. παντα ἀναπληρωνοντας τὸ ἕνα ἐναντιο ἀπὸ τὸ ἄλλο. χωρὶς νὰ βάζει μαζὶ αὐτὲς τις σκέψεις της.[43] [*339*] τόσο κον-

---

42 *Αυτη τουτη* ἡ ἠθικότητα εἶναι *βουλη*ση *καθ ἑαυτην* εἶναι *επιγνωση* Αφοῦ σὲ ατομικὸ επιπεδο εἶναι και απὸ τις δυο απόψεις μια τυχαιότητα πραγμα ἀντιφατικὸ πρὸς την φυση της υπαρχει *αὐτη καθ αὐτην* (δηλ ως βουληση και γνωση) σ ἕνα ἄλλο ὀν στὸν θεό.

43 Βλ σ [106/*81*] (ὁπου αυτὸ τὸ σχῆμα πρωτοεμφανίζεται. και προκυπτει ως αντιδραση στην χρηση τοῦ *επισης* πρὸς αποφυγην τῆς αντιφασης) και τις ἄλλες εκει παραπομπες

τα που ἡ συνειδηση ἐδῶ πρεπει νὰ ἐγκαταλειψει την ἠθικη της κοσμοαντιληψη καὶ να ἐπιστρεψει στὸν ἑαυτο της για να την ἀποφύγει

Ἡ συνειδηση γνωρίζει την ἠθικότητα της ὡς μὴ τελειοποιημενη, γιὰ τὸν λόγο ὁτι ἡ ἴδια ἐπηρεαζεται ἀπὸ τὴν αἰσθητικοτητα και τὴν φυση, οἱ ὁποῖες ἀντικεινται στὴν ἠθικότητα προκαλοῦν δέ ἀφ' ἑνος, συγχυση στὴν ἠθικότητα ὡς τετοια ἀφ' ἑτερου, την δημιουργια πλήθους καθηκοντων, τὰ ὁποῖα φερνουν τὴν συνειδηση σε ἀμηχανια ὡς πρὸς τὴν συγκεκριμενη περιπτωση ενεργοῦ πραξης γιατι καθε περιπτωση εἶναι συγκριμα πολλῶν ἠθικῶν σχεσεων, ὁπως τὸ ἀντιληπτικὸ ἀντικειμενο γενικὰ εἶναι ενα πραγμα πολλῶν ἰδιοτητων ἐφ' ὁσον δὲ τὸ *ὁρισμένο* καθῆκον εἶναι σκοπός, ἔχει περιεχόμενο, τὸ *περιεχόμενό* του εἶναι μερος τοῦ σκοποῦ, ὁπότε ἡ ἠθικοτητα δὲν εἶναι καθαρη – Αὐτὴ ἔχει λοιπὸν τὴν *πραγματικότητα* της σὲ ἄλλο ὀν Ὅμως αὐτὴ ἡ πραγματικότητα δὲν σημαίνει παρὰ ὁτι ἡ ἠθικὴ ὑπαρχει ἐδῶ *αὐτη καθ' ἑαυτὴν –καθ' ἑαυτην*, ποὺ θὰ πεῖ ὁτι εἶναι ἠθικὴ μιᾶς *συνειδησης*, *αὐτὴ τουτη*, που θὰ πεῖ ὅτι ἐχει *ὕπαρξη* καὶ *ἐνεργὸ πραγματικότητα* – Στὴν μὲν πρώτη ἡμιτελὴ συνείδηση ἡ ἠθικη δὲν εἶναι ὑλοποιημένη εἶναι ἐκεῖ τὸ *αὐτὸ τοῦτο* μὲ τὴν ἐννοια τοῦ *ἀποκυήματος τῆς σκέψης*· γιατὶ συνδυαζεται μὲ τὴν φύση και τὴν αἰσθητικότητα, [δηλαδὴ] τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα τοῦ εἶναι καὶ τῆς συνείδησης, ποὺ ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενό της, ἡ φύση καὶ ἡ αἰσθητικότητα εἶναι δὲ τὸ ἠθικὰ μηδαμινό – Στὴν δεύτερη ὑπαρχει ἡ ἠθικὴ ὡς *τελειοποιημενη* ὀχι ὡς μη ὑλοποιημενο ἀποκύημα τῆς σκέψης Αὐτὴ ἡ τελειωση συνισταται ὁμως ακριβῶς στὸ ὅτι ἡ ἠθικὴ ἐχει, μέσα σὲ μιὰ *συνείδηση*, *ἐνεργὸ πραγματικότητα* καθὼς καὶ *ἐλευθερη ἐνεργὸ πραγματικότητα*, *ὑπαρξη ἐν γενει*.[44] δὲν εἶναι τὸ κενὸ ἀλλὰ τὸ γεματο, πλῆρες περιεχομένου –ποὺ θὰ πεῖ ὁτι ἡ τελειωση τῆς ἠθικῆς ἔγκειται στὸ ὁτι [463] αὐτὸ που μολις ὁρισθηκε ὡς ἠθικὰ μηδαμινὸ ὑπάρχει μέσα της κι

44 Αὐτὸ τὸ ζεῦγος *ενεργὸς πραγματικότητα / ελευθερη ἐνεργὸς πραγματικότητα* αντιστοιχει στὸ παραπάνω *ἐνεργος πραγματικότητα τοῦ εἶναι / ἐνεργὸς πραγματικότητα τῆς συνείδησης* και τα δυο ἐκφραζουν τὸ ζεῦγος *φυση / αισθητικοτητα*

ἐπανω της Ὑποτιθεται την μιά. οτι ἡ ἠθικὴ ἐχει ἐγκυροτητα μόνο καὶ μόνον ὡς ἐξωπραγματικὸ ἐπινοημα τῆς καθαρῆς ἀφαιρεσης. ἀλλα ἐξ ἴσου ὁτι δὲν ἔχει κατ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο καμμία ὑποτιθεται ὁτι ἡ ἀληθεια της συνίσταται στὸ νὰ εἶναι ἀντιθετη με τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα. πληρως ἀδεσμευτη (frei) και ἄδεια ἀπὸ δαυτην και παλι στο να εἶναι ἐνεργὸς πραγματικοτητα

Ὁ συγκρητισμὸς αὐτῶν τῶν ἀντιφασεων που ἐκδιπλωνεται ἀναλυτικα στὴν ἠθικὴ κοσμοαντιληψη. καταρρεει ἐγγενῶς. ἐφ᾽ ὅσον ἡ διαφορα ὁπου στηριζεται. ὅτι κατι πρεπει κατ᾽ ἀναγκη νὰ νοηθεῖ καὶ να τεθεῖ και ὡστοσο νὰ εἶναι ἐπουσιῶδες. γινεται μιὰ διαφορα ποὺ δὲν ὑπαρχει πια κἂν στὰ λόγια. Ὁ.τι τίθεται στὸ τέλος ὡς διαφορο τοσο ὡς τὸ μηδαμινο ὅσο καὶ ὡς τὸ πραγματικο. εἶναι ἑνα καὶ τὸ αὐτό. ἡ ὑπαρξη καὶ ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα καὶ ὁ.τι ὑποτιθεται πως ὑπάρχει ἀπολύτως μόνον ὡς τὸ *ἐπέκεινα* τῶν ἐνεργα πραγματικῶν εἶναι καὶ συνείδησης. κι ἐξ ἴσου ὅτι ὑπάρχει μόνο μέσα σ᾽ αὐτά. ἐνῶ ὡς ἐπέκεινα εἶναι τὸ μηδαμινό. αὐτὸ εἶναι τὸ καθαρὸ καθῆκον κι ἡ ἐπίγνωση αὐτοῦ ὡς τῆς οὐσίας. Ἡ συνείδηση ποὺ κάμνει αὐτὴ τὴν διάκριση ποὺ δὲν εἶναι διάκριση. ποὺ ἐκφράζει τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ὡς τὸ μηδαμινὸ [*340*] καὶ συνάμα ὡς τὸ πραγματικὸ – την καθαρὴ ἠθικότητα τόσο ὡς τὴν ἀληθινὴ οὐσία ὅσο κι ὡς τὸ ἀνευ οὐσιας. ἐκφερει μαζὶ τὶς σκέψεις ποὺ προηγουμένως χωριζε.[45] λέει ἡ ἴδια ὁτι δὲν ἐννοεῖ στὰ σοβαρὰ αὐτὸ τὸν προσδιορισμὸ και τὴν τοποθετηση τῶν στιγμῶν τοῦ *ἑαυτοῦ* καὶ τοῦ *αὐτοῦ τουτου* τὴν μία ἔξω ἀπὸ τὴν ἄλλη. ὅτι. ἀντίθετα. αὐτὸ ποὺ ἐκφερει ὡς τὸ ἀπολυτο ἐκτὸς συνειδησεως ὂν (Seiende). μᾶλλον το βαστᾶ κλεισμενο μέσα στὸν ἑαυτὸ τῆς αὐτοσυνειδησιας. καὶ αὐτὸ ποὺ ἐκφέρει ὡς τὸ ἀπόλυτα *νοητὸ* ἢ τὸ ἀπόλυτο *αὐτὸ τοῦτο*. γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἐκλαμβανει ὡς κατι τὸ μὴ ἔχον ἀλήθεια. – Προκυπτει κατὰ τὴν συνειδηση ὅτι ἡ τοποθετηση αὐτῶν τῶν στιγμῶν ἡ μια ἔξω ἀπ᾽ τὴν ἀλλη εἶναι μια προσποίηση καὶ θᾶταν *ὑποκρισία* ἂν τὴν διατηροῦσε παρὰ ταῦτα Ἀλλ᾽ ὡς ἠθικὴ καθαρη αὐτοσυνειδησια

---

45 Βλ παραπανω σ [106/81] γι αυτο τὸ σχημα σκεψης

ἀποφευγει αὐτὴ τὴν ἀνομοιότητα τῆς *παραστασης* της μὲ ὁ,τι εἶναι *οὐσια* της. αὐτη την ἀναληθεια που ἐκφερει ὡς ἀληθὲς [464] ὅ τι γιὰ ἡ ἴδια ἰσχυει ὡς ἀναληθες. κι ἐπιστρεφει μὲ ἀποτροπιασμὸ στὸν ἑαυτό της Εἶναι *καθαρὴ ἠθικη συνειδηση* (*Gewissen*). ποὺ καταφρονεῖ μιὰ τετοια ἠθικὴ παράσταση τοῦ κοσμου εἶναι *στὸν ἑαυτο της* ὁ ἁπλος. βέβαιος (gewisse)[46] γιὰ τὸν ἑαυτό του νοῦς. ποὺ πραττει εὐσυνείδητα (gewissenhaft) ἄμεσα. χωρις μεσολαβηση ἐκείνων τῶν παραστασεων καὶ ἐχει τὴν ἀλήθεια του στην ἀμεσότητα αὐτή – Ἐὰν ὁμως αὐτὸς ὁ κοσμος τῆς προσποιησης δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ την ἀναπτυξη τῆς ἠθικῆς αὐτοσυνειδησιας στὶς στιγμές της. κι ἄρα ἡ *πραγματικότητα* της. τότε ἡ ἐπιστροφή της μεσα της δὲν θὰ τὴν μετατρεψει ἐπὶ τῆς οὐσιας σὲ τιποτε ἄλλο· ἡ ἐπιστροφή της μέσα της εἶναι μᾶλλον μόνον ἡ *ἐπιτευχθεῖσα συνείδηση* ὅτι ἡ ἀλήθεια της εἶναι ἐπίπλαστη Θὰ *ἔπρεπε* παντα νὰ *συνεχίζει* νὰ τὴν *παρουσιάζει* ὡς *δική της* δῆθεν ἀλήθεια. γιατὶ θὰ ἔπρεπε ἡ ἴδια νὰ ἐκφέρεται καὶ νὰ ἐκτίθεται ὡς ἀντικειμενώδης παρασταση. ἐνῶ ἡ ἴδια θὰ *ἤξερε* ὅτι προσποιεῖται μόνο· ἔτσι θἄταν ὄντως ὑποκρισία. ἐκείνη δὲ ἡ *καταφρονηση* τῆς προσποίησης θἄταν ἤδη ἡ πρώτη ἔκφανση τῆς ὑποκρισιας

c. Ἡ ἠθικὴ συνείδηση. Ἡ καλὴ ψυχή,[47] τὸ κακὸ καὶ ἡ συγχώρεσή του

Ἡ ἀντινομία τῆς ἠθικῆς κοσμοαντίληψης. ὅτι ὑπάρχει συν-

---

46 Πᾶμε ἀπὸ την συνειδηση στην αυτοσυνειδησια Τὴν δευτερη εκφραζει τὸ Gewissen λέξη συγγενικη μὲ την βεβαιότητα Ηθικὸ εἶναι ὅ τι εἶμαι βέβαιος πὼς εἶναι ἠθικό

47 Schöne Seele στὸν Γκαῖτε (*Wilhelm Meister* 1795. βιβλ 6). τὸν Γιακόμπι (*Woldemar*. 1796) κυρίως στὸν Σίλλερ (*Über Anmut und Würde* 1793) εἶναι αυτὸς ποὺ πράττει ἠθικὰ *ἐκ φυσεως του* Κατὰ τὸν Μπυχμαν (*Geflügelte Worte* ὅ π.. σ 160-161). ἔρχεται πιθανὸν μέσω Ρουσσω (*Νέα Ἑλοΐζη* 1759) ἀπὸ τὸν Πλατωνα (*Συμπόσιον* 209 β 6) καὶ τὸν Πλωτινο (I 6. 9 32). ἀπὸ ἕνα χωριο ποὺ ὁ Γκαῖτε αναφερει (*Farbenlehre* XXXI βλ *Ἐννεας πρωτη* Ακαδ Αθηνῶν Αθῆναι 1994 σ 284) ὁπότε πρεπει ν αποδοθει *καλη ψυχη* ὄχι *ωραια ψυχη*

ειδηση τῆς ἠθικῆς καὶ ὁτι δὲν ὑπαρχει[48] – δηλαδὴ ὁτι ἡ ἰσχὺς (Gelten) τοῦ καθηκοντος εἶναι ἕνα ἐπεκεινα τῆς συνειδησης καὶ ἀντίστροφα συμβαίνει μόνο μέσα της. συνοψισθηκε στὴν παρασταση ὁπου ἡ μη ἠθικὴ συνειδηση ἰσχυει ὡς [341] ἠθικη. ἡ τυχαία ἐπιγνωση καὶ θεληση της ἐκλαμβανεται ὡς ἀκέραιη καὶ ἡ εὐδαιμονια τῆς ἀπονέμεται σαν χαρη Αὐτὴ την αὐτοαντιφατικη παράσταση ἡ ἠθικη αυτοσυνειδησια δὲν τὴν επωμίσθηκε ἀλλα τὴν μετακύλησε σ᾽ ἕνα ὂν (Wesen) που τῆς εἶναι ἄλλο Ἀλλὰ τὸ να βγάζει ἔτσι ἔξω της ὁ τι πρεπει νὰ νοεῖ ὡς ἀναγκαῖο εἶναι ἡ ἀντίφαση κατὰ τὴν μορφη ὁπως ἡ πρώτη ἦταν ἡ ἀντίφαση κατὰ τὸ περιεχόμενο Ἀφοῦ ὁμως αὐτὰ ἀκριβῶς ποὺ ἐμφανιζονται ὡς ἀντιφατικοὶ ὁροι. μεσα στὸν χωρισμὸ καὶ τὴν ἐκ νέου καταλυση τῶν ὁποίων[49] ἄγει καὶ φέρει τὸν ἑαυτό της ἡ ἠθικὴ κοσμοαντίληψη. [465] εἶναι αὐτοὶ τοῦτοι τὸ ἴδιο. ἀκριβέστερα ἀφοῦ τὸ καθαρὸ καθῆκον ὡς ἡ *καθαρὴ ἐπίγνωση* δὲν εἶναι παρὰ ὁ *ἑαυτὸς* τῆς συνείδησης. ὁ δὲ ἑαυτὸς τῆς συνείδησης εἶναι τὸ *εἶναι* καὶ ἡ *ἐνεργὸς πραγματικότητα* – ἀφοῦ ἐπίσης ὅ.τι εἶναι τάχα ἐπέκεινα τῆς *ἐνεργὰ πραγματικῆς* συνείδησης δὲν εἶναι παρὰ ἡ καθαρὴ νόηση. ἄρα στὴν πραγματικότητα ὁ ἑαυτός. ἕπεται ὅτι ἡ αὐτοσυνειδησία. *κατ᾽ ἐμᾶς ἢ αὐτὴ τούτη*. ἐπιστρεφει στὸν ἑαυτό της κι ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ὄντος (Wesen) ἐκείνου. ὅπου τὸ *ἐνεργὰ πραγματικὸ* εἶναι συνάμα *καθαρὴ ἐπίγνωση* καὶ *καθαρὸ καθῆκον*. ὡς τοῦ ἑαυτοῦ της Ἡ ἴδια εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό της τὸ κατὰ πάντα ἔγκυρο. ποὺ ἔχει ἐπίγνωση τῆς ἄμεσης καθεκαστότητάς του ὡς τῆς καθαρῆς ἐπίγνωσης καὶ πράξης. ὡς τῆς ἀληθινῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας καὶ ἁρμονίας

Αὐτὸς ὁ *ἑαυτὸς τῆς ἠθικῆς συνειδησης*. ὁ νοῦς ποὺ εἶναι ἄμεσα βέβαιος γιὰ τὸν ἑαυτό του ὡς τὴν ἀπόλυτη ἀλήθεια καὶ τὸ εἶναι. εἶναι ὁ *τρίτος ἑαυτός*. ὁ ὁποῖος μᾶς προέκυψε ἀπὸ τὸν τρίτο κοσμο τοῦ νοῦ καὶ πρέπει νὰ συγκριθεῖ συντομως μὲ τοὺς προηγουμενους Ἡ ὁλότητα ἢ ἐνεργὸς πραγ-

48 Βλ Καντ *Κριτικη τοῦ πρακτικοῦ λόγου* Α 204-215 (μτφ ὅ π σ 168-176)

49 Ο χωρισμὸς *αντιφατικων* ὅρων εἶναι η *προστασια* τους ὁ μη χωρισμὸς η *κατάλυση* τους

ματικοτητα. ποὺ ἐκτιθεται ὡς ἡ ἀληθεια τοῦ κόσμου τοῦ ἠθους. εἶναι ὁ ἑαυτὸς τοῦ *προσώπου* ἡ ὑπαρξη της εἶναι τὸ *γεγονὸς ὅτι ἀναγνωρίζεται* Ὅπως τὸ προσωπο εἶναι ὁ κενὸς ἀπὸ ὑφισταμενη οὐσια ἑαυτος αὐτὴ ἡ ὕπαρξη του εἶναι ἐπισης ἡ ἀφηρημένη ἐνεργὸς πραγματικοτητα τὸ πρόσωπο *ἰσχυει*. και μαλιστα ἀμεσα ὁ ἑαυτος εἶναι σημεῖο ἀμεσα στασιμο μέσα στὸ στοιχεῖο τοῦ εἶναι του ὑπαρχει μη ἀποχωρισμενο ἀπὸ την καθολικοτητα του. ἄρα αὐτα τα δυο δὲν κινοῦνται το ἕνα σε σχεση μὲ τἀλλο και δεν ὑπαρχουν τὸ ενα σε σχεση με το ἀλλο. το καθολου εἶναι ἀδιαφοροποιητο μεσα του κι οὐτε αὐτὸ εἶναι περιεχομενο τοῦ ἑαυτοῦ οὔτε ὁ ἑαυτὸς γεμιζει ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτο του. – Ὁ *δευτερος ἑαυτος* εἶναι ὁ κοσμος τῆς παιδειας ποὺ ἐχει ἐλθει στὴν ἀλήθεια του. δηλαδὴ ὁ νοῦς τοῦ διχασμοῦ ποὺ ἐχει ἐπιστραφεῖ στὸν ἑαυτό του –ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερια Σὲ τοῦτο τὸν ἑαυτὸ ἀποσυντίθεται ἐκεινη ἡ ἄμεση ἑνότητα καθεκαστότητας και καθολικότητας τὸ καθόλου τὸ ὁποῖο παραμένει ἐξ ἴσου καθαρα νοητικὴ οὐσία κάτι ποὺ ὑπαρχει ἂν ἀναγνωριζεται δηλαδὴ γενικὴ βουληση και ἐπιγνωση. εἶναι *ἀντικείμενο* καὶ περιεχομενο τοῦ ἑαυτοῦ καὶ καθολικὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα του Ἀλλὰ δὲν ἔχει την μορφὴ τῆς ἀδεσμευτης (frei) ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ ὕπαρξης· ὁπότε δὲν ἀποκτᾶ μεσα σ᾽ αὐτὸ τὸν ἑαυτὸ καμμία πλήρωση καὶ κανενα θετικὸ περιεχόμενο. [466] κανέναν κόσμο Ναὶ μὲν ἡ ἠθικη αὐτοσυνειδησία ἀφήνει τὴν καθολικότητά της ἐλεύθερη.[50] ὁπότε ἡ τελευταια γίνεται μιὰ ἰδιαιτερη φύση. ἐνῶ τὴν κρατᾶ ἐξ ἴσου μεσα της ὡς ἠρμενη Ἡ ἰδια εἶναι ὅμως μονο τὸ παίγνιο ἐναλλαγῆς αὐτῶν τῶν δυο προσδιορισμῶν. τὸ ὁποῖο συνιστᾶ προσποιηση [*342*] Μόνον ἡ ἠθικὴ συνειδηση διαθετει πια. με τὴν *βεβαιότητά της γιὰ τὸν ἑαυτό της*. τὸ *περιεχομενο* γιὰ τὸ πρωτύτερα κενὸ καθῆκον. ὅσο καὶ για τὸ κενὸ δικαιο καὶ τὴν κενὴ γενικὴ βουληση καὶ τὴν ἴδια την ὑπαρξη καθως αὐτὴ ἡ βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτὸν εἶναι ἐπισης τὸ ἄμεσο

Ἔχοντας φθασει σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀλήθεια της. ἡ ἠθικὴ αὐτοσυνειδησια ἐγκαταλειπει λοιπὸν ἢ αἴρει μᾶλλον μεσα στὸν

---

50 Lat frei Πρβλ σ [146/*109*] καὶ τὶς εχει παραπομπες

ἴδιο τὸν ἑαυτο της τον χωρισμὸ ἀπ᾽ οπου προῆλθε ἡ προσποιηση τὸν χωρισμὸ *αὐτοῦ τουτου* και *ἑαυτοῦ*. τοῦ καθαροῦ καθήκοντος ὡς καθαροῦ *σκοποῦ* και τῆς *ἐνεργοῦ πραγματικοτητας* ὡς φυσης καὶ αἰσθητικοτητας ἀντιθετης μὲ τὸν καθαρὸ σκοπο Ἔχοντας ἔτσι ἐπιστρεψει στὸν ἑαυτό της. ἡ ἠθικὴ αυτοσυνειδησια εἶναι *συγκεκριμενος* ἠθικὸς νοῦς που με τὴν συνειδηση τοῦ καθαροῦ καθηκοντος δὲν δινει στὸν ἑαυτο του ἕνα κενὸ κριτηριο. που θἄταν ἀντιθετο πρὸς τὴν ἐνεργὸ πραγματικὴ συνειδηση. παρὰ τὸ καθαρὸ καθῆκον ὅπως και ἡ αντιθετη του φυση εἶναι ἀνηρημένες στιγμες ὁ νοῦς εἶναι. σ᾽ ἄμεση ἑνοτητα. αὐτο *πραγματωνόμενη ηθικη* οὐσια. κι ἡ πράξη ἀμεσα *συγκεκριμενο* ἠθικὸ σχῆμα

Ἔστω μιὰ περίπτωση πραξεως εἶναι μια ἀντικειμενικὴ ἐνεργὸς πραγματικοτητα κατὰ τὴν γνωστικὴ συνείδηση Ἡ τελευταια ὡς ἠθικὴ συνείδηση ἔχει ἐπιγνωση τῆς περίπτωσης μὲ ἄμεσα *συγκεκριμενο* τρόπο. καὶ ἡ περίπτωση ὑπαρχει συναμα μονον ὁπως τὴν ξέρει αὐτη.[51] Συμπτωματικὴ εἶναι ἡ ἐπιγνωση ἐφ᾽ ὁσον εἶναι κατι ἄλλο ἀπὸ τὸ ἀντικείμενο ἀλλὰ ο βεβαιος για τον ἑαυτό του νοῦς δὲν εἶναι πια μια τέτοια συμπτωματικὴ ἐπίγνωση καὶ δὲν πλαθει μεσα του σκεψεις ἀπὸ τὶς ὁποῖες θὰ διέφερε ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα ἀλλά μιᾶς και ἐχει ἀρθεῖ ὁ χωρισμὸς *αὐτοῦ τούτου* καὶ *ἑαυτοῦ*. ἡ περίπτωση ὑπάρχει ἀμεσα στὴν κατ᾽ αἴσθηση *βεβαιότητα* τῆς ἐπίγνωσης ἔτσι ὁπως εἶναι *αὐτὴ τούτη* κι εἶναι *αὐτὴ τουτη* μόνον ἐτσι ὁπως ὑπαρχει σ᾽ αὐτη την ἐπιγνωση – Ἡ πραξη ὡς ἡ πραγματωση εἶναι ἄρα ἡ καθαρὴ μορφὴ τῆς βουλησης ψιλη ἀντιστροφη τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας ὡς *ὑπαρχουσας* περιπτωσης σε μιὰ *διενεργηθεισα* ἐνεργὸ πραγματικοτητα τοῦ [467] *ἀντικειμενωδους* και μονο τροπου ἐπίγνωσης στὸν τροπο ἐπίγνωσης τῆς *ἐνεργοῦ πραγματικότητας* ὡς παραγωγου τῆς συνείδησης Ὅπως ἡ κατ᾽ αἴσθηση βεβαιοτητα ἀμεσα ἐντασσεται στὸ αὐτο τοῦτο τοῦ νοῦ. ἢ μᾶλλον ἀντιστρεφεται ἐτασσομενη μεσα του. ἔτσι κι αὐτὴ ἡ αντιστροφὴ εἶναι ἁπλὴ κι ἀδιαμεσολαβητη. εἶναι μιὰ μεταβαση δια τῆς καθαρῆς ἔννοιας χωρὶς ἀλλαγὴ τοῦ περιεχομένου τὸ

51 Πρβλ σ [442/324]

ὁποῖο ὁρίζεται ἀπο το ενδιαφερον τῆς εχουσας ἐπίγνωση αὐτοῦ συνειδησης – Ἐπιπλέον, ἡ ἠθικη συνειδηση δὲν ξεχωρίζει τις περιστασεις τῆς περίπτωσης σὲ διάφορα καθηκοντα Δὲν φερεται ὡς ἑνα *θετικο καθολικὸ μεσον* ὁπου τὰ πολλα καθηκοντα θ᾽ ἀποκτοῦσαν ἀπαρασάλευτη οὐσιακότητα καθενα καθ᾽ αὐτο με αποτέλεσμα, *εἴτε* νὰ εἶναι ἐντελῶς ἀδυνατον να πραξεις, καθως καθε συγκεκριμένη περιπτωση περιεχει την ἀντιθεση γενικα καὶ ὡς ηθικη περιπτωση τὴν ἀντιθεση καθηκόντων, ὁπότε ὁ προσδιορισμὸς τῆς πραξης παντοτε *θα ἔπληττε μίαν ὄψη, ἑνα* καθῆκον – *εἴτε*, ὁταν πράττεις, νὰ πλήττεται ὀντως ἑνα ἀπὸ τὰ ἀντίθετα καθήκοντα [*343*] Ἡ ἠθικη συνειδηση εἶναι μᾶλλον τὸ ἀρνητικὸ ἐν[52] ἢ ὁ ἀπολυτος ἑαυτὸς ποὺ καταργεῖ αὐτὲς τὶς διάφορες ἠθικὲς ὑφιστάμενες οὐσίες· εἶναι ἁπλὴ σύμφωνη μὲ τὸ καθῆκον πράξη, ἡ ὁποία δὲν ἐκτελεῖ τὸ τάδε ἢ τὸ δεῖνα καθῆκον, ἀλλὰ ξερει τί εἶναι συγκεκριμένα τὸ σωστὸ καὶ τὸ κάμνει. Ἔτσι μονον αὐτὴ εἶναι γενικὰ ἡ ἠθικὴ *πράξη* ὡς πράξη στὴν ὁποία μετέβη ἡ προγενέστερη ἄπραγη συνείδηση τῆς ἠθικότητας – Τὸ συγκεκριμένο σχῆμα τῆς ἐνέργειας εἶναι ἀναλύσιμο ἀπ᾽ την διακρίνουσα συνείδηση σὲ διάφορες ἰδιότητες, ποὺ σημαινει ἐδῶ σὲ διαφορες ἠθικὲς σχέσεις, αὐτὲς δὲ εἶναι εἴτε ἐκφράσιμες καθε μιὰ ὡς ἀπόλυτα ἰσχύουσα, ὅπως πρέπει ἂν εἶναι νἄναι καθῆκον, εἴτε παλι συγκρισμιες καὶ ἐλεγξιμες Στὴν ἁπλὴ ἠθικη πραξη τῆς ἠθικῆς συνειδησης τὰ καθηκοντα συμφυρονται τόσο, ποὺ ὁλες οἱ καθεκαστες αὐτὲς οὐσιες βγαινουν ἄμεσα *ζημιωμένες*,[53] ἐνῶ στὴν ἀταλαντευτη βεβαιοτητα τῆς ἠθικῆς συνειδησης ὁ κλονισμὸς τοῦ καθηκοντος δικην ἐλεγχου οὔτε ποὺ λαβαίνει χωρα

Ἐξ ἴσου λιγο ὑπαρχει στὴν ἠθικὴ συνείδηση ἐκεινη ἡ κινουμενη ἐδῶθε-κεῖθε [468] ἀβεβαιότητα τῆς συνείδησης ποὺ ποτε βαζει τὴν λεγόμενη καθαρη ἠθικότητα ἔξω της σ᾽ ἑνα

---

52 Η αντιθεση θετικὸ μεσον / αρνητικὸ εν ανηκει στην *Αντιληψη* που προσπαθεῖ να λυσει τα προβλήματα τῆς *Κατ αἴσθηση βεβαιοτητας* την οποια ανέφερε παραπανω ὁ Ε Ἐχει αναφέρεται παρακάτω ὁ L μ'λωντας για «ἰδιότητες». Πρβλ τὰ ὁμώνυμα κεφ

53. Ἄλλη αναγνωση· «τὰ καθηκοντα ταρακουνιοῦνται· τόσο ποὺ ὅλες οι καθέκαστες αυτὲς ουσιες ἄμεσα *καταφχεουν*»

ἀλλο ἀγιο ὂν (Wesen) κι ἡ ἴδια λογιζεται ὡς τὸ ἀνόσιο ἀπο τὸν ἑαυτο της. ποτε δε παλι τοποθετεῖ μεσα στὸν ἑαυτο της ξανα τὴν ἠθικὴ καθαρότητα καὶ μεσα στὸ ἀλλο ὂν (Wesen) την σύνδεση τοῦ αἰσθητικοῦ μὲ τὸ ἠθικό

Ἡ ἠθικη συνείδηση ἀπεμπολεῖ ὅλες αὐτὲς τὶς τοποθετήσεις και μετατοπίσεις τῆς ἠθικῆς κοσμοαντιληψης καθως ἀπεμπολεῖ τὴν συνειδηση ποὺ θεωρεῖ τὸ καθῆκον καὶ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ἀντιφατικοὺς ὁρους Συμφωνα μ᾽ αὐτὴ τὴν τελευταία. πραττω ἠθικὰ ἐφ᾽ ὁσον ἔχω *συνειδηση* ὁτι ἐπιτελῶ τὸ καθαρὸ καθῆκον μόνον καὶ ὄχι *ὁτιδήποτε ἄλλο*. ποὺ θα πεῖ. στην πραγματικότητα. *ἐφ᾽ ὁσον δὲν* πραττω. Ἀλλὰ ἐφ᾽ ὅσον πράγματι πράττω. ἔχω συνείδηση κάτινος *ἄλλου*. μιᾶς παριστάμενης *ἐνεργοῦ πραγματικότητας* καὶ μιᾶς ποὺ θέλω νὰ παραγάγω. ἔχω *ὁρισμένο* σκοπὸ κι ἐπιτελῶ ἕνα *ὁρισμένο* καθῆκον ὑπάρχει ἐδῶ κάτι ἄλλο ἀπὸ τὸ καθαρὸ καθῆκον. στὸ ὁποῖο θὰ ὄφειλα μοναχὰ ν᾽ ἀποβλεπω. – Ἡ ἠθικὴ συνείδηση εἶναι. ἀντιθέτως. ἡ συνείδηση τοῦ ὅτι. ὅταν ἡ συνειδηση τῆς ἠθικῆς ἐκφέρει τὸ *καθαρὸ καθῆκον* ὡς οὐσία τῆς πράξης της αὐτὸς ὁ καθαρὸς σκοπὸς συνιστᾶ μετατόπιση τοῦ θέματος· γιατὶ τὸ ἴδιο τὸ θέμα εἶναι ὅτι τὸ καθαρὸ καθῆκον συνίσταται στὴν κενὴ ἀφαίρεση τῆς καθαρῆς νόησης. ἐνῶ τὴν πραγματικότητα καὶ τὸ περιεχόμενό του. τἄχει μόνο σὲ μιαν ὁρισμένη ἐνεργὸ πραγματικότητα. ἡ ὁποία εἶναι ἐνεργὸς πραγματικοτητα τῆς ἴδιας τῆς συνείδησης. τῆς συνείδησης δὲ ὄχι ὡς ἀποκυηματος τῆς σκεψης ἀλλ᾽ ὡς καθεκαστου ἀτόμου. Ἡ ἠθικὴ συνειδηση ἔχει *κατὰ τον ἑαυτό της* την ἀλήθεια της στὴν *ἄμεση βεβαιότητα* για τὸν ἑαυτο της Αὐτὴ ἡ *ἄμεση* συγκεκριμένη βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτὸν εἶναι ἡ οὐσία· ἂν την δοῦμε συμφωνα μὲ την ἀντιθεση τῆς συνείδησης θὰ ποῦμε ὁτι ἡ ἰδια ἀμεση *καθεκαστοτητα* εἶναι τὸ περιεχομενο τοῦ ἠθικοῦ ἐνεργεῖν· *μορφή* του δὲ παλι ὁ ἑαυτὸς τοῦτος ὡς καθαρὴ κινηση. ἀκριβῶς ὡς ἡ *επίγνωση*. δηλαδὴ ὡς ἡ *ἰδια πεποίθηση* [54]

[*344*] Ἂν τὰ δοῦμε αὐτα ἀπὸ πιὸ κοντὰ ὡς πρὸς τὴν ἑνότητά τους και τὸ νόημα τῶν στιγμῶν θὰ φανεῖ ὅτι ἡ συνειδη-

---

54 Πρβλ τὸ σχετικο χωριο τῆς Εἰσαγωγῆς σ [73/56]

ση τῆς ἠθικῆς συνελαμβανε ἑαυτὴν μόνον ὡς τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ἢ τὴν *οὐσια* ἀλλ᾽ ὡς ἠθικὴ συνειδηση συλλαμβανει [469] τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* της δηλαδὴ τὸν δικο της *ἑαυτο* – Ἡ αντιφαση τῆς ἠθικῆς κοσμοαντιληψης *λυνεται*, ποὺ θα πεῖ οτι ἡ διαφορα ποὺ ὑποκειται τῆς ἀντιφασης δείχνει ὁτι δὲν εἶναι διαφορα και συρρέει στὴν καθαρὴ ἀρνητικοτητα αὐτη δὲ εἶναι ἀκριβῶς ὁ *ἑαυτος*· ἑνας ἁπλος *ἑαυτος* ποὺ εἶναι και *καθαρη* ἐπιγνωση και ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς *τῆς ταδε καθεκαστης* συνειδησης Αὐτὸς συνιστᾶ ἀρα τὸ περιεχομενο τῆς πρωτυτερα κενῆς οὐσιας, γιατὶ εἶναι ὁ *ἐνεργεια*,[55] ποὺ δεν ἐχει πια τὸ νοημα ὁτι εἶναι μια φυση ξενη πρὸς τὴν οὐσια κι αὐτοτελὴς μεσα στοὺς δικους της νόμους Εἶναι, ὡς τὸ ἀρνητικό, ἡ *διαφορα* τῆς καθαρῆς οὐσίας, ἑνα περιεχόμενο καὶ δὴ ἑνα ποὺ ἰσχυει αὐτὸ καθ᾽ αὐτό

Αὐτὸς ὁ ἑαυτὸς ὡς καθαρὴ οὐσια ὁμοια μὲ τὸν ἑαυτό της εἶναι κιολας τὸ *καθολικὸ ἁπλῶς*, ὁποτε αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἐπίγνωση *ὡς δική του*, ὡς πεποίθηση, εἶναι τὸ *καθῆκον* Τὸ καθῆκον δὲν εἶναι πια τὸ καθολου ποὺ ἀντιπαρατιθεται στὸν ἑαυτο, ἀλλ᾽ ὑπάρχει ἡ ἐπιγνωση ὁτι τὸ καθῆκον δεν ἰσχύει ἐτσι χωριστα τώρα ὁ νομος δια τὸν ἑαυτὸν ἐγένετο, οὐχ ὁ ἑαυτὸς διὰ τὸν νόμον.[56] Ὁ νόμος καὶ τὸ καθῆκον γι᾽ αὐτὸ τὸν λόγο δὲν ἔχουν ὅμως μοναχα τὸ νόημα τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* ἀλλὰ καὶ τοῦ *αὐτο τοῦτον εἶναι*, γιατὶ αὐτὴ ἡ ἐπιγνωση, λογῳ τῆς ὁμοιότητάς της μὲ τὸν ἑαυτό της, εἶναι ἀκριβῶς τὸ *αὐτὸ τοῦτο*. Τὸ ἐν λόγω *αὐτὸ τοῦτο* χωρίζεται κιόλας μέσα στὴν συνειδηση απὸ τὴν παραπάνω ἀμεση ἑνότητα με τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ἐτσι ἀντιπαρατιθεμενο συνιστᾶ *εἶναι εἶναι πρὸς ἕτερον*. – Ἡ ἐπίγνωση τοῦ καθήκοντος, ὡς καθήκοντος ἐγκαταλελειμενου ἀπ᾽ τὸν ἑαυτο, εἶναι τώρα ἀκριβῶς ὁτι

---

55. Ἄλλη αναγνωση «εἶναι τὸ *ενεργεια*»

56. Αναφορα στὸ *Κατὰ Μᾶρκον*, Β΄ 27 (*τὸ σαββατον δια τὸν ἄνθρωπον εγένετο ουχ ὁ ἄνθρωπος δια τὸ σάββατον*) μέσω τῆς αναδιατυπωσης τοῦ Ιακόμπι, ο οποιος χρησιμοποιεῖ το χωρίο αὐτὸ για να ταυτισει τὸν Χριστὸ μὲ μιὰ «καλη ψυχη» («ὁ νόμος εἶναι φτιαγμενος για τὸν ἄνθρωπο οχι ο ἄνθρωπος για τὸν νόμο» *Jacobi an Fichte*, Αμβοῦργο 1799) Ο Ἔ παραθέτει το κειμενο εκτενῶς στὸ *Glauben und Wissen* (*W* 2 384· *GW* 4 380-381)

αὐτὸ εἶναι μονο *στιγμή* ἀπὸ τὸ νοημα του τῆς *ἀπολυτης οὐσίας* τὸ καθῆκον ὑποβιβασθηκε στὸ εἶναι ποὺ δεν εἶναι ἑαυτος. δεν ὑπαρχει *καθ' ἑαυτον*. ἀρα τὸ καθῆκον ἀποτελεῖ *εἶναι προς ἑτερον*. Πλὴν αὐτὸ τὸ *εἶναι πρὸς ετερον* παραμενει οὐσιαστικη στιγμὴ ἀκριβῶς γιὰ τὸν λογο ὁτι ὁ ἑαυτος. ὄντας συνειδηση ἀπαρτίζει την ἀντιθεση τοῦ καθ' ἑαυτὸν εἶναι και τοῦ πρὸς ετερον εἶναι. ὁπότε τώρα τὸ καθῆκον εἶναι στὸν ἑαυτό του ἄμεσα κατι τὸ *ἐνεργα πραγματικο* ὄχι πιὰ μονο και μονον ἡ ἀφηρημενη καθαρὴ συνειδηση

Αὐτὸ τὸ *προς ἑτερον εἶναι* εἶναι λοιπὸν ἡ ὑπαρχουσα *αὐτὴ τούτη* ὑφισταμενη οὐσια. διακριτὴ ἀπὸ τὸν ἑαυτο Ἡ ἠθικὴ συνείδηση δὲν ἔχει παρατήσει τὸ καθαρὸ καθῆκον. [470] ἤτοι τὸ *ἀφηρημενο αὐτὸ τοῦτο*. παρα το καθαρὸ καθῆκον εἶναι ἡ οὐσιώδης στιγμὴ τοῦ ὁτι ἀναφερομαι ὡς *καθολικοτητα* πρὸς ἄλλους Αὐτὴ ἡ στιγμη εἶναι τὸ κοινὸ στοιχεῖο τῶν αὐτοσυνειδησιῶν και τοῦτο ἡ ὑφιστάμενη οὐσια. ὅπου ἡ ἐνεργεια διαθέτει *ὑπόσταση* καὶ *ἐνεργὸ πραγματικοτητα* ἡ στιγμὴ τοῦ *μὲ ἀναγνωρίζουν* οἱ ἄλλοι [57] Αὐτη τὴν στιγμὴ τοῦ εἶμαι ἀναγνωρισμένος. τῆς *καθαρῆς συνείδησης* ποὺ *ὑπάρχει*. ἡ ἠθικὴ αὐτοσυνειδησια δὲν τὴν ἔχει ὁπότε δὲν πράττει δὲν [345] πραγματώνει. Τὸ *αὐτὸ τοῦτο* της εἶναι γι' αὐτὴν εἴτε ἡ ἀφηρημένη *ἀνενεργὸς* οὐσια εἴτε τὸ *εἶναι* ὡς μιὰ *ἐνεργὸς πραγματικότητα* μὴ νοητική Ἀλλ' ἡ *ὑπάρχουσα ἐνεργὸς πραγματικότητα* τῆς ἠθικῆς συνειδησης εἶναι ἡ ἴδια μια ποὺ ἀποτελεῖ *ἑαυτό*, ποὺ σημαίνει ὁτι εἶναι ἡ συνειδητὴ τοῦ ἑαυτοῦ της ὕπαρξη. τὸ νοητικὸ στοιχεῖο τοῦ ἀναγνωρίζεσθαι. Τὸ ἐνεργεῖν εἶναι ἄρα μόνον ἡ μεταφορὰ τοῦ *καθεκαστου* περιεχομένου του στὸ *ἀντικειμενῶδες* στοιχεῖο. ὅπου τὸ περιεχόμενο εἶναι καθολικὸ κι ἀναγνωρισμένο. τὸ ὁτι εἶναι ἀναγνωρισμένο καθιστᾶ δὲ ἀκριβῶς τὴν πράξη ἐνεργὸ πραγματικότητα. Ἡ πραξη εἶναι ἀναγνωρισμένη κι ὡς ἐκ τούτου ἐνεργός. ἐπειδὴ ἡ ὑπάρχουσα ἐνεργὸς πραγματικότητα συνδέεται ἄμεσα μὲ τὴν πεποίθηση. δηλαδὴ τὴν ἐπίγνωση. ἤτοι ἐπειδὴ ἡ ἐπίγνωσή μου τοῦ σκοποῦ μου εἶναι ἄμεσα τὸ στοιχεῖο τῆς ὕπαρξης. ἡ καθολικὴ ἀναγνώριση Διότι ἡ *οὐσία* τῆς

57 Ἤ «οἱ ἄλλες αυτοσυνειδησιες»

πραξης. τὸ καθῆκον. συνισταται στὴν *πεποίθηση* τῆς ἠθικῆς συνείδησης περὶ τοῦ τι εἶναι καθῆκον [58] αὐτὴ ἡ πεποίθηση εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἴδιο τὸ *αὐτὸ τοῦτο αὐτὸ εἶναι ἡ αὐτὴ τούτη καθολικὴ αὐτοσυνειδησια*. δηλαδὴ *τὸ ὁτι κατι εἶναι ἀναγνωρισμένο* καὶ ὡς ἐκ τουτου ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα Ὅ.τι διενεργῶ μὲ πεποιθηση τοῦ καθήκοντος εἶναι ἄρα ἄμεσα κάτι μὲ ὑπόσταση καὶ ὕπαρξη Ἐδῶ λοιπὸν δὲν γινεται πιὰ καθολου λόγος για τὸ ὅτι ἡ καλὴ προθεση ἴσως δὲν εὐοδωθεῖ ἢ ὁτι ὁ ἀγαθὸς ἴσως ἀτυχήσει τὸ ἐγνωσμένο ὡς καθῆκον ἐκτελεῖται κι ἐρχεται στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα γιατι ἀκριβῶς τὸ διεπομενο απὸ τὸ καθῆκον συνιστᾶ τὸ καθόλου ὅλων τῶν αὐτοσυνειδησιῶν. τὸ ἀναγνωρισμένο καὶ ἄρα ὸν Τὸ καθῆκον αὐτὸ ἰδωμενο χώρια και μόνο του. χωρὶς τὸ περιεχόμενο τοῦ ἑαυτοῦ. εἶναι ὅμως τὸ *εἶναι πρὸς ἕτερον*. τὸ διάφανο ποὖχει μόνο τὸ νοημα ἀσυστατης οὐσιότητας ἐν γενει

[471] Ἂν ἀνασκοπήσουμε τὴν *σφαίρα* μὲ τὴν ὁποία ἀνέκυψε γενικὰ ἡ *νοητικὴ πραγματικότητα*. θὰ ποῦμε ὅτι ἦταν ἡ ἔννοια ὁτι ἡ ἔκφραση τῆς ἀτομικότητας εἶναι τάχα τὸ *αὐτὸ καθ' αὑτόν* Ἀλλὰ τὸ σχῆμα ποὺ ἐξέφραζε ἄμεσα αὐτὴ τὴν ἔννοια ἦταν ἡ *ἔντιμη συνείδηση* ποὺ ἀγόταν καὶ φερόταν μὲ τὸ *ἀφηρημένο θέμα τὸ ἴδιο*. Ἐκεῖνο *τὸ ἴδιο* τὸ *θέμα* ἦταν ἐκεῖ *κατηγόρημα*· μόνο στην ἠθικὴ συνείδηση γίνεται πιὰ *ὑποκείμενο*.[59] τὸ ὁποῖο ἔχει ὅλες τὶς στιγμὲς τῆς συνείδησης τεθειμένες ἐπάνω του καὶ κατὰ τὸ ὁποῖο οἱ στιγμὲς αὐτὲς ὅλες –οὐσιακότητα ἐν γένει. ἐξωτερικὴ ὑπαρξη καὶ οὐσία τοῦ νοεῖν– περιεχονται σ' αὐτὴ τὴν βεβαιότητα δι' ἑαυτόν. Οὐσιακότητα ἐν γένει ἔχει *τὸ ἴδιο* τὸ *θέμα* στὸ ἦθος. ἐξωτερικὴ ὕπαρξη στὴν παιδεια. οὐσιότητα τοῦ νοεῖν μὲ ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της στὴν ἠθικότητα. καὶ στὴν ἠθικὴ συνειδηση εἶναι τὸ *ὑποκείμενο* ποὺ ἔχει ἐπιγνωση τῶν στιγμῶν αὐτῶν στὸν ἑαυτό του Ἐνῶ ἡ ἔντιμη συνείδηση ἁρπάζει πάντοτε μόνο *τὸ κενὸ θέμα τὸ ἴδιο*. ἡ ἠθικὴ συνείδηση κερδίζει ἀντίθε-

---

58 Βλ Fichte *System der Sittenlehre* 1798 *SW* 4 σ 156 «*Πράττε παντα συμφωνα μὲ την καλυτερη πεποίθηση τοῦ καθηκοντός σου ἢ Πραττε κατα την ηθικη συνειδηση σου*»

59 Βλ σ [305/224]

τα αὐτὸ μὲ τὴν πληρωσή του. που τοῦ δινει ἡ ἴδια ἀφ᾽ ἑαυτῆς Ἡ ἴδια εἶναι αὐτη ἡ ἰσχὺς διοτι ἔχει ἐπίγνωση τῶν στιγμῶν τῆς συνειδησης ὡς *στιγμῶν*. κι ὡς ἀρνητικη οὐσια τους τὶς κυριαρχεῖ

[*346*] Ἂν ἐξετασουμε τὴν μὲν ηθικη συνείδηση σὲ σχέση πρὸς τους καθέκαστους προσδιορισμοὺς τῆς ἀντιθεσης που ἐμφανιζεται στὸ πραττειν. την δὲ συνειδηση που ἡ ἴδια ἐχει τῆς φυσης τους. πρῶτα ἡ ἴδια ἀναφέρεται στὴν *ἐνεργο πραγματικότητα τῆς περιπτωσης* ὁπου ἀπαιτεῖται πραξη ὀντας ἡ ἴδια *κάτι που ἔχει ἐπίγνωση* Ἐφ᾽ ὁσον ὑπαρχει ἡ στιγμὴ τῆς *καθολικοτητας* σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐπιγνωση ἀνηκει στην ἐπιγνωση τοῦ εὐσυνείδητου πράττειν τὸ ν᾽ ἀγκαλιαζει κατὰ ἀπεριοριστο τρόπο τὴν προκειμενη ἐνεργὸ πραγματικοτητα καὶ ἄρα να ξερει ἐπακριβῶς τὶς περιστασεις τῆς περίπτωσης καὶ νὰ τὶς σταθμίζει. Πλὴν αὐτὴ ἡ ἐπίγνωση. ἀφοῦ *πληροφορεῖται* τὴν καθολικότητα ὡς *στιγμή*. εἶναι μιὰ ἐπίγνωση αὐτῶν τῶν περιστάσεων ποὺ ἔχει συνεπῶς συνείδηση ὁτι δὲν τὶς ἀγκαλιαζει.[60] δηλαδὴ ὁτι δὲν εἶναι εὐσυνείδητη ἐν προκειμένω Σχέση ἐπίγνωσης ἀληθινὰ καθολικὴ καὶ ἀμιγὴς θᾶταν ἡ σχέση πρὸς τὸ μὴ *ἀντίθετο*. πρὸς ἑαυτόν· ἀλλὰ τὸ *πράττειν* σχετίζεται διὰ τῆς ἀντίθεσης. ἡ ὁποία εἶναι οὐσιώδης μέσα του μ᾽ ἕνα ἀρνητικὸ τῆς [472] συνείδησης. μὲ μιὰν *αὐθύπαρχτη* ἐνεργὸ πραγματικότητα. Αὐτὴ ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα ὄντας. ἔναντι τῆς ἁπλότητας τῆς καθαρῆς συνείδησης. τὸ ἀπόλυτα *ἕτερον*. *αὐτὴ τούτη* ἡ πολλαπλότητα. ἡ ἴδια εἶναι μια ἀπόλυτη πολλότητα περιστάσεων ποὺ διαιρεῖται κι ἐκτείνεται ἐπ᾽ ἄπειρον πρὸς τὰ πισω στοὺς ὅρους της. πρὸς τα πλευρὰ στὰ συνυπάρχοντα. πρὸς τὰ ἐμπρὸς στὶς συνέπειές της. – Ἡ εὐσυνείδητη συνείδηση ἔχει συνείδηση αὐτῆς τῆς φύσης τοῦ θέματος καὶ τῆς ἀναφορᾶς της σ᾽ αὐτήν. καὶ ξέρει ὁτι ἡ πληροφόρησή της γιὰ τὴν περιπτωση μεσα στὴν ὁποία πράττει δὲν ἔχει ἐκεινη τὴν ἀπαιτουμενη καθολικότητα. ὁπό-

60 Θα τις αγκαλιαζε ἂν ἡ ἔννοια της τοῦ καθολικοῦ δὲν ἦταν μόνο τὸ μεριποιημένο καθόλου που εἶναι ἡ αντιθετη στιγμὴ ἀπὸ τὸ επιμέρους αλλὰ τὸ καθολικὸ ως ὅλον (ἑνότητα τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς στιγμῆς και τοῦ αντιθέτου του)

τε ἡ ἀξιωσή της ὁτι σταθμίζει εὐσυνειδητα ὁλες τις περιστασεις εἶναι ἄκυρη Αὐτη ὁμως ἡ πληροφόρηση και σταθμιση ὁλων τῶν περιστασεων δὲν ἀπουσιαζει ὁλοσχερῶς πλὴν ὑπάρχει μονον ὡς *στιγμή*. ὡς κάτι ποὺ ὑπαρχει μόνο πρὸς *ἄλλα*· ἡ δε ἀτελης ἐπιγνωση τῆς συνειδησης. επειδη εἶναι ἡ *δική της* ἐπιγνωση. ἰσχυει γι᾽ αὐτην ὡς ἐπαρκὴς τελεια ἐπιγνωση

Μὲ ὁμοιον τρόπο ἔχουν τα πράγματα ὁσον ἀφορᾶ τὴν καθολικοτητα τῆς *οὐσιας* δηλαδὴ τον προσδιορισμὸ τοῦ περιεχομενου ἀπὸ τὴν καθαρὴ συνειδηση – Ἡ ἠθικη συνειδηση που προβαινει σὲ πραξη σχετιζεται με τὶς πολλες οψεις τῆς περίπτωσης. Ἡ περιπτωση ἀποσυνθετει ἑαυτην και ἐξ ἴσου την σχεση τῆς καθαρῆς συνειδησης μ᾽ αὐτην. ὁπότε ἡ πολλαπλότητα τῆς περιπτωσης εἶναι πολλαπλότητα *καθηκόντων*. – Ἡ ἠθικὴ συνείδηση ξέρει ὁτι ἔχει νὰ ἐπιλέξει και ν᾽ ἀποφασίσει μεταξύ τους γιατὶ κανένα δὲν εἶναι ἀπόλυτο κατὰ τὸν καθορισμὸ ἢ τὸ περιεχόμενό του. μόνο τὸ *καθαρὸ καθῆκον* εἶναι. Αὐτὸ τὸ προιὸν αφαιρεσης ἐχει. ὁμως. ἀποκτήσει στὴν πραγματικότητα του τὸ νόημα τοῦ αὐτοσυνειδητοῦ ἐγώ Ὡς ἠθικὴ συνείδηση. ὁ βέβαιος γιὰ τὸν ἑαυτό του νοῦς ἐπαφιεται στὸν ἑαυτό του καὶ ἡ *ἐμπράγματη* καθολικότητά του. τὸ καθῆκον του. ἔγκειται στὴν καθαρὴ *πεποίθησή* του περὶ καθήκοντος. Αὐτὴ ἡ *καθαρὴ* πεποίθηση εἶναι ὡς τέτοια τόσο κενὴ ὅσο τὸ καθαρὸ *καθῆκον*. καθαρὴ μὲ τὴν ἔννοια ὅτι τίποτε μεσα της. κανένα ὁρισμένο περιεχόμενο. δὲν εἶναι καθῆκον Πλὴν ὀφείλουμε νὰ πραξουμε. τὸ ἄτομο πρέπει νὰ *ὁρισει* ὁ δὲ βέβαιος για τὸν ἑαυτό του νοῦς. οπου τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐχει ἀποκτησει τὸ νόημα αὐτοσυνειδητοῦ ἐγω. ἔχει ἐπιγνωση ὅτι διαθέτει αὐτὸ τὸν προσδιορισμὸ καὶ περιεχόμενο στὴν ἄμεση *βεβαιότητα* δι᾽ ἑαυτόν Αὐτή. ὡς [473] προσδιορισμὸς καὶ περιεχόμενο. [*347*] εἶναι ἡ *φυσικὴ* συνειδηση. ποὺ σημαίνει οἱ ὁρμὲς κι οἱ κλίσεις – Ἡ ἠθικὴ συνείδηση δὲν γνωρίζει ὡς ἀπόλυτο κανένα κατ᾽ αὐτὴν ὑπάρχον περιεχόμενο. γιατὶ εἶναι ἀπόλυτη ἀρνητικότητα κάθε τι καθορισμένου. Ὁρίζει *ἀφ᾽ ἑαυτῆς*· ἀλλ᾽ ὁ κύκλος τοῦ ἑαυτοῦ. στὸν ὁποῖο ἐμπίπτει ὁ καθορισμὸς ὡς τέτοιος. εἶναι ἡ λεγόμενη αἰσθητικότητα δὲν μᾶς βρισκεται τιποτε ἄλλο πέραν αὐτῆς. γιὰ ν᾽

ἀντλήσουμε ενα περιεχομενο ἀπὸ τὴν ἄμεση βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτον – Ὅ,τι παρουσιάσθηκε σὲ προγενέστερα σχηματα ὡς ἀγαθὸ ἢ φαῦλο ὡς νόμος και δίκαιο εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἀμεση βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτόν· εἶναι ἕνα *καθολου* ποὺ ἀποτελεῖ τωρα ἕνα εἶναι πρὸς ἕτερον δηλαδή ἰδωμένο διαφορετικα ἕνα ἀντικειμενο τὸ ὁποῖο ὡς μεσολαβηση τῆς συνείδησης μὲ τὸν ἑαυτό της παρεμβαλλεται μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἀλήθειας της, ὁπότε μᾶλλον τὴν διαχωρίζει ἀπὸ τὸν ἑαυτό της, παρὰ εἶναι ἡ ἀμεσότητα της – Ἀλλὰ γιὰ τὴν ἠθικὴ συνείδηση ἡ βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτὸν εἶναι ἡ καθαρὴ ἄμεση ἀλήθεια· ὁπότε αὐτὴ ἡ ἀλήθεια εἶναι ἡ παραστημένη ὡς *περιεχόμενο* ἄμεση βεβαιότητά της δι᾽ ἑαυτήν, ποὺ σημαίνει γενικὰ ἡ αὐθαιρεσία τοῦ καθεκάστου ἀτόμου καὶ ἡ τυχαιότητα τοῦ ἀσύνειδου φυσικοῦ εἶναι του.

Αὐτὸ τὸ περιεχόμενο λογίζεται συνάμα ὡς ἠθικὴ *οὐσιότητα*, δηλαδὴ ὡς *καθῆκον* Γιατὶ τὸ καθαρὸ καθῆκον, ὅπως προέκυψε ἤδη μὲ τὸν ἔλεγχο τῶν νόμων, εἶναι δίχως ἄλλο ἀδιάφορο ἔναντι κάθε περιεχομένου καὶ ἀνέχεται κάθε περιεχόμενο.[61] Ἐδῶ τὸ καθαρὸ καθῆκον ἔχει συνάμα τὴν οὐσιαστικὴ μορφὴ τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* κι αὐτὴ ἡ μορφὴ τῆς ἀτομικῆς πεποίθησης δὲν εἶναι παρὰ ἡ συνείδηση ὅτι τὸ καθαρὸ καθῆκον εἶναι κενὸ καὶ εἶναι μόνο στιγμή, ὁτι ἡ οὐσιακότητα τῆς ἴδιας τῆς συνείδησης εἶναι ἕνα κατηγορούμενο ποὺ ἔχει τὸ ὑποκείμενό του στὸ ἄτομο τοῦ ὁποίου ἡ αὐθαιρεσία δίνει στὴν οὐσιακότητα[62] περιεχόμενο προσδενει ὁποιοδηποτε τυχὸν περιεχόμενο σ᾽ αὐτὴ τὴν μορφὴ καὶ τὸ ἐνδυει μὲ τὴν εὐσυνειδησία τοῦ ἀτόμου – Ἕνα ἄτομο αὐξανει την περιουσία του μ᾽ ἑναν συγκεκριμένον τρόπο εἶναι καθῆκον ὁ καθενας νὰ μεριμνᾶ γιὰ τὴν συντήρηση τοῦ ἑαυτοῦ του καθὼς καὶ τῆς οἰκογενειας του καὶ ἄλλο τόσο γιὰ τὴν *δυνατότητα* νὰ φανεῖ χρήσιμος στὸν συνανθρωπό του και νὰ εὐεργετήσει τοὺς ἔχοντες ἀναγκη βοηθείας Τὸ ἄτομο εχει συνειδηση τοῦ ὁτι τοῦτο [474] εἶναι καθῆκον, γιατὶ αὐτὸ τὸ περιεχόμενο περιεχεται ἄμεσα στὴν βεβαιότητα του για

61 Βλ σ [317/233]

62 Ἡ (νοηματικα) «στο καθῆκον»

τὸν ἑαυτο του· διαγιγνωσκει κιόλας ὅτι ἐκτελεῖ τὸ ταδε καθῆκον στὴν δεινα περιπτωση. Ἄλλοι θεωροῦν ἴσως τὸν συγκεκριμένον τρόπο ἐξαπατηση *αὐτοὶ στέκονται σ᾽* ἀλλες ὄψεις τῆς συγκεκριμενης περιπτωσης. αὐτὸ ὁμως ἐμμένει σ᾽ αὐτὴ τὴν ὄψη μὲ τὸ νὰ ἔχει συνείδηση τῆς αὔξησης τῆς περιουσιας ὡς καθαροῦ καθηκοντος – Ἔτσι ὁ τι ἄλλοι ἀποκαλοῦν βια καὶ ἀδικία ἐκπληρωνει τὸ καθῆκον ἐπιβολῆς τῆς αὐτοδυναμίας σου ἔναντι ἄλλων ὁ τι ἀποκαλοῦν δειλια ἐκπληρωνει τὸ καθῆκον νὰ συντηρεῖς για λόγου σου τὴν ζωή σου και την δυνατότητα νὰ ὠφελεῖς τὸν συνάνθρωπο· ἐνῶ ὅ,τι ἀποκαλοῦν θάρρος πλήττει μᾶλλον τὰ δύο καθήκοντα Ἀλλ᾽ ἡ δειλια δὲν ἐπιτρέπεται νἄναι τόσο ἀδεξια ὥστε νὰ μὴν ξέρει ὁτι ἡ συντήρηση τῆς ζωῆς καὶ τῆς δυνατότητας [*348*] νὰ φανεῖς χρήσιμος σὲ ἄλλους ἀποτελοῦν καθήκοντα νὰ μὴν εἶναι *πεπεισμένη* ὅτι ἡ πράξη της εἶναι συμφωνη μὲ τὸ καθῆκον καὶ νὰ μὴν ἔχει ἐπίγνωση ὁτι ἡ *ἐπίγνωση* λέει ἂν κάτι συμφωνεῖ ἢ ὄχι μὲ τὸ καθῆκον εἰδεμὴ θὰ διέπραττε τὴν ἀδεξιότητα νὰ εἶναι ἀνήθικη Δεδομένου ὅτι ἡ ἠθικότητα ἔγκειται στὴν συνείδηση ὅτι ἔκαμες τὸ καθῆκον σου, δὲν θὰ λείψει αὐτὴ ἡ συνείδηση οὔτε ἀπὸ τὴν πράξη που ἀποκαλεῖται δειλια, οὔτε ἀπ᾽ αὐτὴν ποὺ ἀποκαλεῖται θάρρος καθὼς τὸ προϊὸν ἀφαίρεσης, ποὺ τὸ λέμε καθῆκον, ἐπιδέχεται κάθε περιεχόμενο, ἐπιδέχεται καὶ τοῦτο, ἡ συνείδηση[63] ἔχει ἄρα ἐπιγνωση ὁσων κάμνει ὡς καθήκοντος, ἐφ᾽ ὅσον δὲ ἔχει ἐπιγνωση αὐτοῦ, κι ἡ περὶ καθήκοντος πεποίθηση εἶναι ἡ ἴδια ἡ συμφωνία μὲ τὸ καθῆκον, εἶναι ἀναγνωρισμένη ἀπὸ τοὺς ἄλλους· ἡ πράξη ἰσχύει ὡς ἐκ τούτου κι ἔχει ἐνεργὸ ὕπαρξη.

Ἐνάντια σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐλευθερία, ποὺ βάζει μεσα στὸ καθολικὸ παθητικὸ μέσον τοῦ καθαροῦ καθήκοντος καὶ ἐπιγνωσης ὁποιο περιεχόμενο τυχει ὅσο κι ὁποιοδήποτε ἄλλο εἶναι ἀνωφελο να ἰσχυριζόμαστε ὁτι θὰ ὄφειλε νὰ μπεῖ ἕνα ἄλλο γιατὶ ὅποιο καὶ ἂν εἶναι τὸ καθενα ἔχει τὸ *στίγμα τοῦ καθορισμοῦ* ἐπάνω του, καθορισμοῦ ἀπὸ τὸν ὁποῖο εἶναι ἀποδεσμευμένη (frei) ἡ καθαρὴ ἐπίγνωση καὶ μπορεῖ νὰ τὸν καταφρονεῖ, ὅπως καὶ ν᾽ ἀποδέχεται τὸν ὁποιοδηποτε Καθε

---

63 Ἤ «τὸ προιὸν αφαιρεσης»

περιεχόμενο, ώς πρὸς τὸ ὁτι εἶναι ἕνα ὁρισμενο, εἶναι στὴν ἰδια μοιρα μὲ τὸ ἄλλο, ἀκομη κι ἂν φαίνεται νὰ ἔχει ἴσα ἰσα τὸν χαρακτηρα ὁτι μεσα του τὸ [475] ἐπιμερους εἶναι ἀνηρημενο. Ἴσως φανεῖ ὁτι, ἀφοῦ στὴν ἐνεργὸ πραγματικὴ περίπτωση τὸ καθῆκον διχαζεται γενικὰ *στὴν ἀντίθεση* και ἄρα στὴν ἀντίθεση *καθεκαστοτητας* καὶ *καθολικότητας*, ἐκεῖνο τὸ καθῆκον, ποὺ τὸ περιεχόμενό του εἶναι τὸ ἴδιο τὸ καθόλου, ἐχει ὡς ἐκ τουτου ἄμεσα στὸν ἑαυτό του τὴν φυση τοῦ καθαροῦ καθήκοντος, ὁποτε μορφὴ καὶ περιεχόμενο ἔρχονται καὶ συμφωνοῦν πληρως ἔτσι ὡστε, π χ , ἡ πραξη ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ καλοῦ (Beste) νἄναι ἄρα προτιμότερη ἀπὸ τὴν πραξη ὑπὲρ τοῦ ἀτομικοῦ. Μόνο ποὺ αὐτὸ τὸ καθολικὸ καθῆκον εἶναι γενικὰ ὁ,τι *παρίσταται* ὡς ὑφιστάμενη οὐσια ὑπάρχουσα αὐτὴ καθ' αὐτήν, ὡς δικαιο και νόμος, κι ἰσχύει *ἀνεξαρτήτως* επιγνωσης καὶ πεποίθησης ἀλλὰ καὶ ἄμεσου ἐνδιαφεροντος[64] τοῦ καθέκαστου ἀτόμου· εἶναι ἄρα ἀκριβῶς αὐτὸ κατὰ τῆς *μορφῆς* τοῦ ὁποίου εἶναι γενικὰ στραμμένη ἡ ἠθικότητα. Ὅσον ἀφορᾶ δὲ τὸ *περιεχόμενό* του, εἶναι *ὁρισμένο* κι αὐτό, ἐφ' ὅσον τὸ γενικὸ καλὸ *ἀντιτίθεται* στὸ καθέκαστο καλό·[65] ὁ νόμος τοῦ περιεχομένου εἶναι ἄρα τετοιος, ποὺ ἡ ἠθικὴ συνείδηση ἔχει ἐπίγνωση ὁτι εἶναι διχως ἄλλο ἐλεύθερη ἀπ' αὐτόν, καὶ δίνει στὸν ἑαυτό της ἀπόλυτη ἄδεια νὰ τοῦ κάμει προσθαφαιρέσεις, νὰ τὸν παραλειψει ὁπως καὶ νὰ τὸν ἐκτελέσει. – Ἔπειτα ἡ διαφοροποιηση αὐτὴ τοῦ καθήκοντος ἔναντι τοῦ καθεκάστου καὶ ἔναντι τοῦ καθόλου δὲν εἶναι χιολας τίποτα τὸ πάγιο συμφωνα μὲ τὴν φύση τῆς αντιθεσης ἐν γενει Παρὰ μᾶλλον ὅ,τι ὁ καθέκαστος πράττει γιὰ τὸν ἑαυτό του βγαίνει σὲ καλὸ καὶ στὸ καθόλου ὁσο περισσότερο ἐχει μεριμνήσει γιὰ τὸν ἑαυτό του, τοσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ *δυνατοτητά* του νὰ ὠφελήσει *ἄλλους* καὶ ὄχι μόνο ὄντως, ἡ ἴδια ἡ *ἐνεργὸς πραγματικότητά* του[66] εἶναι μόνο νὰ ὑπαρχει καὶ νὰ ζεῖ σε συναρτηση μὲ ἄλλους ἡ καθέκαστη απόλαυσή

---

64 Ἡ «συμφεροντος».

65 Ἄλλη αναγνωση «στὸ καθέκαστο ἄτομο»

66 Αναφορὰ στὸ ζεῦγος *δυνατοτητα-ἐνεργος πραγματικότητα* ἔκφραση του *δυναμει-ενεργεία*

του ἔχει κατ᾽ οὐσιαν [*349*] τὸ νοημα ὁτι ἔτσι ἐγκαταλειπει τὸ δικο του σὲ ἄλλους καὶ τοὺς βοηθᾶ να κερδίσουν τὴν ἀπόλαυση τους Ἐκτελωντας τὸ καθῆκον ἀπέναντι στὸν καθεκαστο. ἄρα στὸν ἑαυτο σου ἐκτελεῖς λοιπὸν καὶ αὐτὸ ἐναντι τοῦ καθολου – Ὁποια *στάθμιση* καὶ *σύγκριση* καθηκόντων θὰ παρενεβαινε ἐδῶ. θ᾽ ἀπέληγε στον ὑπολογισμὸ τοῦ ὀφελους ποὺ ἀποφερει μιὰ πράξη στὸ καθόλου ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἑνός. ἡ ἠθικότητα γίνεται ἔτσι ἔρμαιο τῆς μοιραίας *τυχαιοτητας* τῆς *διάγνωσης*. ἀφ᾽ ἑτερου. οὐσία τῆς ἠθικῆς συνείδησης εἶναι ἀκριβῶς *νὰ διακόπτει* αὐτὸ τὸν *ὑπολογισμὸ* [476] καὶ τὴν σταθμιση καὶ ν᾽ ἀποφασίζει ἀφ᾽ ἑαυτῆς χωρὶς τέτοιους λόγους

Μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ ἠθικὴ συνειδηση πράττει καὶ διατηρεῖται λοιπὸν μεσα στὴν ἑνότητα τοῦ *τί εἶναι αὐτὸ τοῦτο* καὶ *τί καθ᾽ ἑαυτόν*. ἑνότητα καθαρῆς νόησης καὶ ἀτομικότητας. κι εἶναι ὁ βέβαιος γιὰ τὸν ἑαυτό του νοῦς ποὖχει τὴν ἀλήθεια του στὸν ἑαυτό του. μέσα στὸν δικό του ἑαυτό. στὴν ἐπιγνωσή του. καὶ σ᾽ αὐτην ὡς ἐπίγνωση τοῦ καθήκοντος. Ὁ νοῦς αὐτὸς διατηρεῖται μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν ἑνότητα. ἀκριβῶς γιατὶ ὅ.τι εἶναι *θετικὸ* μέσα στὴν πράξη. τόσο τὸ περιεχόμενο ὅσο καὶ ἡ μορφὴ τοῦ καθήκοντος καὶ ἡ ἐπιγνωση του. ἀνήκει στὸν ἑαυτό. στὴν βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτόν ὁ.τι παει δὲ ν᾽ *ἀντιταχθεῖ* στὸν ἑαυτό. ὄντας ἕνα *προσίδιο αὐτὸ τοῦτο*. ἰσχύει ὡς μὴ ἀληθές. μονον ὡς ἀνηρημένο. μόνον ὡς στιγμή Ἄρα δὲν ἰσχύει *ἡ καθολικὴ ἐπίγνωση* γενικὰ ἀλλ᾽ *ἡ πληροφόρηση τοῦ ἑαυτοῦ*[67] γιὰ τὶς περιστάσεις Στὸ καθῆκον. ὡς το καθολικὸ *αὐτὸ τοῦτον εἶναι*. ὁ ἑαυτὸς[68] εἰσάγει τὸ περιεχόμενο ποὺ δανειζεται ἀπὸ τὴν φυσική του ἀτομικότητα γιατὶ αὐτὸ τὸ περιεχόμενο ὑπάρχει στὸν ἑαυτο του αὐτό. λόγω τοῦ καθολικοῦ μεσου ὁπου ὑπαρχει. γίνεται τὸ *καθῆκον* ποὺ ἀσκεῖ ὁ ἑαυτός. καὶ τὸ κενὸ καθαρὸ καθῆκον τιθεται ὡς ἀνηρημενο ἢ στιγμὴ γι᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο αὐτὸ τὸ περιεχόμενο εἶναι ἡ ἀνηρημένη κενοτητα τοῦ καθήκοντος δηλαδὴ πληρωση κι ἐκπλήρωση [69] – Ἡ ἠθικη συνειδηση εἶναι ὁμως εξ ἴσου

---

67 Ἤ «πληροφορηση της» (τῆς επ·γνωσης)

68 Ἄλλη ἀναγνωση «η ἐπιγνωση» (το ἴδ·ο και στην συνέχεια).

69 Τα δυο Erfüllung Η πλήρωση τοῦ κενοῦ εἶναι καὶ η εκπλήρωση τοῦ καθηκοντος

ἐλεύθερη ἐν γένει ἀπὸ κάθε περιεχόμενο δινει στὸν ἑαυτό της ἀπαλλαγη ἀπὸ καθε ὁρισμενο καθῆκον ποὺ ὀφειλει νὰ ἰσχύει ὡς νομος τὸ σθενος τῆς βεβαιότητας δι᾽ ἑαυτὸν τῆς χαριζει τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀπόλυτης αὐταρκειας τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν [70] – Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ *αὐτοκαθορισμὸς* τοῦτος εἶναι ἀμεσα αὐτὸ ποὺ συμφωνεῖ διχως ἄλλο μὲ τὸ καθῆκον τὸ καθῆκον εἶναι ἡ ἰδια ἡ ἐπιγνωση αὐτη δὲ ἡ ἁπλὴ ἑαυτοτητα εἶναι τὸ αὐτὸ τοῦτο γιατὶ τὸ *αὐτὸ τοῦτο* εἶναι ἡ καθαρη ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτόν. κι αὐτὴ ὑπάρχει σ᾽ αὐτὴ την συνειδηση –

Αὐτη ἡ καθαρη ἐπιγνωση εἶναι ἄμεσα *εἶναι πρὸς ἄλλο*· γιατὶ. ὄντας ἡ καθαρὴ ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτόν. εἶναι ἡ *ἀμεσότητα*. ἤτοι τὸ εἶναι. Αὐτὸ τὸ εἶναι. ὁμως. εἶναι συνάμα τὸ καθαρὸ καθόλου. ἡ ἑαυτοτητα τῶν παντων δηλαδὴ ἡ πράξη εἶναι ἀναγνωρισμένη κι ὡς ἐκ τούτου ἐνεργῶς πραγματική Τὸ εἶναι αὐτὸ εἶναι τὸ στοιχεῖο διὰ τοῦ ὁποίου ἡ ἠθικὴ συνειδηση τελεῖ ἄμεσα σὲ [477] σχέση ὁμοιότητας καὶ ἰσότητας μὲ κάθε αὐτοσυνειδησία τὸ δὲ νόημα αὐτῆς τῆς σχέσης δὲν εἶναι ὁ νόμος ἄνευ ἑαυτοῦ ἀλλὰ ὁ ἑαυτὸς τῆς ἠθικῆς συνειδησης

[350] Ὅμως φαίνεται νὰ εἰσδύει μιὰ ἀνομοιότητα στὴν ἠθικὴ συνείδηση ὡς πρὸς τὸ ὁτι αὐτὸ τὸ σωστὸ ποὺ καμνει εἶναι συνάμα *πρὸς ἄλλον εἶναι*. Τὸ καθῆκον ποὺ ἐκτελεῖ εἶναι ἕνα *ὁρισμένο* περιεχόμενο· περιεχόμενο εἶναι ὁ *ἑαυτὸς* τῆς συνείδησης. βέβαια. καὶ κατὰ τοῦτο εἶναι ἡ *ἐπίγνωσή* της τοῦ ἑαυτοῦ της. ἡ *ὁμοιότητά* της μὲ τὸν ἑαυτό της Ἀλλ᾽ ἅπαξ κι ἡ ὁμοιοτητα ἐκπληρωθεῖ καὶ τοποθετηθεῖ μὲς στὸ καθολικὸ μέσον *τοῦ εἶναι*. παύει νἄναι *ἐπίγνωση*. να εἶναι τὸ διακρινειν ἐκεῖνο ποὺ ἀναιρεῖ ἐξ ἰσου ἄμεσα τὶς διακρίσεις του ἀντιθετως. μεσα στὸ *εἶναι* ἡ διακριση τίθεται ὡς ὑφισταμενη κι ἡ πραξη εἶναι *ὁρισμένη*. ἀνόμοια μὲ τὸ στοιχεῖο τῆς αὐτοσυνειδησιας ὅλων. ἄρα ὄχι κατ᾽ ἀνάγκην ἀναγνωρισμενη Οἱ δυο πλευρές ἡ πράττουσα ἠθικὴ συνειδηση καὶ ἡ γενικὴ συνείδηση ποὺ ἀναγνωριζει αὐτη τὴν πράξη ὡς καθῆκον εἶναι ὁμοια *ἀδεσμευτες*[71] ἀπὸ τὸν καθορισμὸ αὐτῆς τῆς ἐνεργειας

---

70 Τοῦ να λυνεις και να δενεις Η εξουσια που ἔδωσε ὁ Χριστος στους μαθητες του να συγχωροῦν· *Κατα Ματθαῖον* ις΄ 19 ιη΄. 18.

71. Frei· ἐλεύθερες Τὸ ἴδιο και παρακατω στὸ κεφ ὅπου «ἀδεσμευτος» ἢ «αποδεσμευμενος»

Ἐξ αἰτιας αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας. ἡ σχέση μέσα στὸ κοινὸ μέσον τῆς συναρτησης εἶναι μᾶλλον μιὰ ἀναφορὰ πλήρους ἀνομοιότητας γι᾽ αὐτὸ ἡ συνείδηση πρὸς την ὁποια ὑπαρχει ἡ πραξη εἶναι ἀπολύτως ἀβέβαιη ὡς πρὸς τὸν πράττοντα νοῦ ποὺ εἶναι βέβαιος για τὸν ἑαυτό του Αὐτὸς πράττει, θέτει τὸν καθορισμό του ὡς ὑπαρχοντα οἱ ἄλλοι στέκονται σ᾽ αὐτὸ τὸ *εἶναι* ὡς τὴν ἀληθεια του, κι ἐδῶ εἶναι βεβαιοι γι᾽ αὐτόν αὐτὸς διατύπωσε ἐδῶ τι ἰσχύει γι᾽ αὐτὸν ὡς καθῆκον Μόνο ποὺ εἶναι ἀδεσμευτος ἀπὸ οἱοδήποτε *ὁρισμένο* καθῆκον εἶναι ἔξω ἀπὸ κεῖ ὅπου νομίζουν ὅτι ὄντως εἶναι αὐτὸ δὲ το ἴδιο τὸ μέσον τοῦ εἶναι καὶ τὸ καθῆκον ποὺ εἶναι *αὐτὸ τοῦτο* ἰσχυουν γι᾽ αὐτὸν μόνον ὡς στιγμή Ὅ,τι λοιπὸν αὐτὸς τοποθετεῖ μπροστα τους, τὸ μετατοπίζει κιόλας πάλι, ἢ μᾶλλον τὸχει ἄμεσα μετατοπίσει. Γιατὶ γι᾽ αὐτὸν *ἐνεργὸς πραγματικότητά* του δὲν εἶναι ἐκεῖνο τὸ καθῆκον καὶ ὁ προσδιορισμὸς ποὺ τοποθέτησε ἔξω, ἀλλὰ τὰ ἴδια ὁπως τὰ ἔχει μεσα στὴν ἀπόλυτη βεβαιότητα του γιὰ τὸν ἑαυτό του.

Αὐτοὶ ἄρα δὲν ξέρουν ἂν αὐτὴ ἡ ἠθικὴ συνείδηση εἶναι ἠθικα καλὴ ἢ ἂν εἶναι κακή, ἢ μᾶλλον ὄχι μόνο δὲν μποροῦν νὰ τὸ [478] ξέρουν, ἀλλὰ πρεπει καὶ νὰ τὴν ἐκλαβουν ὡς κακή Γιατὶ ὁπως αὐτὴ εἶναι ἀδέσμευτη ἀπὸ τὸν *καθορισμὸ* τοῦ καθήκοντος κι ἀπὸ το καθῆκον ὡς ὑπάρχον *αὐτὸ τοῦτο*, ὁμοια κι οἱ ἄλλοι Ὅ,τι αὐτὴ τοποθετεῖ μπροστά τους, ξέρουν οἱ ἴδιοι να τὸ μετατοπίζουν εἶναι κατι διὰ τοῦ ὁποίου ἐκφραζεται μόνον ὁ *ἑαυτὸς* ἑνὸς ἄλλου, ὄχι ὁ δικός τους ὄχι μόνον ἔχουν ἐπιγνωση ὅτι εἶναι ἀδέσμευτοι ἀπ᾽ αὐτό, ἀλλὰ πρεπει νὰ τὸ διαλύσουν στην δική τους συνειδηση, νὰ τὸ ἐκμηδενισουν μὲς ἀπὸ χρισεις κι ἐξηγήσεις, για νὰ διατηρησουν τὸν δικό τους ἑαυτο

Πλὴν ἡ πραξη τῆς ἠθικῆς συνειδησης δὲν εἶναι μόνον αὐτὸς ὁ ἐγκαταλελειμενος ἀπὸ τὸν καθαρὸ ἑαυτὸ *προσδιορισμὸς* τοῦ εἶναι Ἰσχύει και ἀναγνωρίζεται κάτι ὄντως ὡς καθῆκον, ὄχι μόνον ὑποθετικα, μοναχα διὰ τῆς ἐπίγνωσης και πεποιθησης περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶναι τὸ καθῆκον, διὰ τῆς ἐπι τῶ ἔργω ἐπίγνωσης τοῦ ἰδιου ἑαυτοῦ Ὅταν ἡ ἐνέργεια παυει να ἐνέχει αὐτὸ τὸν ἑαυτό, παυει νἄναι τὸ μόνο στὸ ὁποῖο συνισταται ἡ οὐσια της Ἡ υπαρξη της ἂν αὐτη ἡ συνειδηση

τὴν εἶχε ἐγκαταλειψει, θἄταν μιὰ κοινὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα, καὶ ἡ πραξη θὰ μᾶς ἐμφανιζόταν ὡς ἐκπλήρωση τῆς ἡδονῆς κι ἐπιθυμιας της [72] Ἐδῶ ὅ,τι ὀφειλει νὰ *ὑπαρχει* εἶναι οὐσιοτητα μοναχὰ ἐπειδη εἶναι *ἐγνωσμενο* ὡς αὐτεκφραζόμενη ἀτομικότητα [*351*] αὐτὸ τὸ *ἐγνωσμενο* εἶναι δὲ τὸ ἀναγνωρισμένο και αὐτὸ που ὀφείλει, *ὡς τέτοιο*, να ἔχει *ὑπαρξη*

Ὁ ἑαυτὸς μπαίνει στην ὑπαρξη, *ὡς ἑαυτός* ὁ βεβαιος για τὸν ἑαυτό του νοῦς εἶναι ὑπαρκτὸς ὡς τέτοιος πρὸς ἄλλους ἡ *ἄμεση* πραξη του δὲν εἶναι αὐτὸ ποὺ ἰσχυει καὶ εἶναι ἐνεργα πραγματικό· ἀναγνωρισμένο εἶναι ὄχι τὸ *ὁρισμενο*, ὄχι τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ὄν, ἀλλὰ μονάχα ὁ μὲ αὐτεπιγνωση *ἑαυτὸς* ὡς τέτοιος Τὸ στοιχεῖο τῆς ὑπόστασης εἶναι ἡ γενικὴ αὐτοσυνειδησια· ἐκεῖνο ποὺ μπαινει σ᾽ αὐτὸ τὸ στοιχεῖο δὲν μπορεῖ νἄναι τὸ *ἀποτελεσμα*[73] τῆς πραξης, αὐτὸ[74] δὲν βαστᾶ ἐδῶ καὶ δὲν αποκτᾶ μονιμοτητα, μόνον ἡ αὐτοσυνειδησία εἶναι τὸ ἀναγνωρισμενο καὶ κερδίζει την ἐνεργὸ πραγματικοτητα.

Ἀντικρίζουμε ἄρα πάλι τὴν *ὁμιλια* ὡς ὕπαρξη τοῦ νοῦ Εἶναι ἡ αὐτοσυνειδησία ποὺ ὑπάρχει *πρὸς ἄλλους*, ποὺ *παρισταται* ἄμεσα *ὡς τέτοια* καὶ εἶναι γενικὴ ὡς *ἡ τάδε*. Εἶναι ὁ χωριζόμενος ἀπὸ τὸν ἑαυτό του [479] ἑαυτὸς ποὺ γίνεται ἀντικειμενώδης ὡς καθαρὸ ἐγω = ἐγὼ γιὰ τὸν ἑαυτό του, σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀντικειμενικότητα διατηρεῖται ὡς *ὁ ταδε* ἑαυτὸς τόσο ὁσο συρρέει ἄμεσα μὲ τοὺς ἄλλους ὀντας ἡ αὐτοσυνειδησία *τῶν ἄλλων*· ἀκουει (vernimmt) τὸν ἑαυτό του τόσο ὁσο ἀκουγεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τὸ δὲ ἀκούειν εἶναι ἀκριβῶς ἡ *ὕπαρξη* ποὺ *ἔχει γινει ἑαυτός*

Τὸ περιεχόμενο ποὺ ἐχει κερδίσει ἐδῶ ἡ ὁμιλία δὲν εἶναι πιὰ ὁ διεστραμμένος καὶ διαστρεφων καὶ σπαρασσόμενος ἑαυτὸς τοῦ κόσμου τῆς παιδειας, ἀλλα ὁ νοῦς που ἔχει ἐπιστρέψει στὸν ἑαυτό του, εἶναι βέβαιος για τὸν ἑαυτό του καὶ μεσα στὸν δικό του ἑαυτὸ γιὰ τὴν ἀληθεια του, δηλαδη γιὰ τὴν ἀναγνώρισή του, κι ἀναγνωρίζεται ὡς αὐτη ἡ ἐπιγνωση Ἡ ὁμιλια τοῦ νοῦ τοῦ ἤθους εἶναι ὁ νομος κι ἡ ἁπλὴ διαταγή

---

72 Ἐνν τῆς υπαρξης, ἢ ἴσως τῆς συνειδησης

73 Wirkung αιτιατό ἐπιδραση

74 Ἄλλη αναγνωση «αυτη»

καὶ ὁ θρῆνος ποὺ εἶναι περισσότερο ἕνα δάκρυ χυμενο για τὴν ἀναγκαιοτητα ἡ συνειδηση τῆς ἠθικῆς. ἀντιθετα. εἶναι ἀκομη *βουβή* κλεισμενη κοντα της στὸ ἐσωτερικό της. γιατι μεσα της ὁ ἑαυτὸς δὲν ἔχει ἀκόμα ὑπαρξη ἡ ὕπαρξη καὶ ὁ *ἑαυτὸς* εἶναι ἀκόμη μόνο σὲ ἐξωτερικὴ σχεση μεταξύ τους Ἀλλ᾽ ἡ ὁμιλία ἀναδύεται μόνον ὡς μέσος αὐθυπόστατων καὶ ἀναγνωρισμένων αὐτοσυνειδησιῶν ὁ δὲ *ὑπαρχων ἑαυτὸς* εἶναι ἀμεσα καθολικὸ ἀναγνωρισμενο ὂν πολλαπλὸ καί μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν πολλότητα. ἁπλό [75] Περιεχόμενο τῆς ὁμιλίας τῆς ἠθικῆς συνειδησης εἶναι *ὁ ἑαυτὸς ποὖχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς οὐσίας.* Μονάχα αὐτὸ ἐκφέρει ἡ ὁμιλία. κι αὐτὴ ἡ ἐκφορὰ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα τῆς ἐνέργειας καὶ τὸ ὡς τι ἰσχύει ἡ πράξη Ἡ συνείδηση ἐκφέρει τὴν *πεποίθησή* της· μονάχα μ᾽ αὐτὴ τὴν πεποίθηση εἶναι καθῆκον ἡ πράξη· *ἰσχύει* κιόλας ὡς καθῆκον μοναχα ἐπειδὴ ἡ πεποιθηση *ἐκφέρεται.* Γιατὶ ἡ καθολικὴ αὐτοσυνειδησία εἶναι ἀδέσμευτη ἀπὸ τὴν *μόνον ὑπάρχουσα ὁρισμένη* πράξη γι᾽ αὐτὴν οὐδόλως ἰσχυει *ἡ ὁρισμένη πράξη* ὡς *ὑπαρξη.* ἰσχύει ἡ *πεποίθηση* ὅτι ἡ πράξη εἶναι καθῆκον ἡ δὲ πεποίθηση εἶναι ἐνεργὰ πραγματικὴ μέσα στὴν ὁμιλία – Πραγματωνω τὴν πράξη [352] δὲν σημαίνει ἐδῶ μεταφέρω τὸ περιεχόμενό της ἀπὸ τὴν μορφὴ τοῦ *σκοποῦ.* δηλαδὴ τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* στὴν μορφὴ τῆς *ἀφηρημένης* ἐνεργοῦ πραγματικοτητας. ἀλλ᾽ ἀπὸ τὴν μορφὴ τῆς ἄμεσης *βεβαιότητας* δι᾽ ἑαυτόν ποὺ ἔχει ἐπίγνωση τῆς ἐπίγνωσής της. δηλαδὴ τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι της. ὡς τῆς οὐσιας. στὴν μορφὴ τῆς *διαβεβαίωσης* [480] ὁτι ἡ συνειδηση εἶναι πεπεισμένη γιὰ τὸ καθῆκον καὶ ὡς ἠθικὴ συνειδηση ξερει τὸ καθῆκον *αφ᾽ ἑαυτῆς* ἡ διαβεβαίωση αὐτὴ διαβεβαιωνει λοιπὸν ὅτι εἶναι πεπεισμενη πως ἡ πεποιθησή της εἶναι ἡ οὐσια.

Τὸ ἂν ἡ διαβεβαιωση ὁτι πραττω ἀπὸ πεποίθηση γιὰ τὸ καθῆκον εἶναι *ἀληθινη.* ἂν *ὄντως* εἶναι το *καθῆκον* αὐτὸ ποὺ διενεργεῖται –αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα ἢ ἀμφιβολιες δὲν ἐχουν κανένα νόημα ὡς πρὸς την ἠθικὴ συνειδηση – Στὸ πρῶτο

---

75 Ἄλλη αναγνωση «ὁ *υπαρχων εαυτὸς* εἶναι ἄμεσα καθολικὸς πολλαπλὸς και σ αυτη την πολλότητα απλὸ αναγνωρισμενο ὄν»

ἐρωτημα. για τὸ ἂν εἶναι *ἀληθης ἡ διαβεβαιωση*, ἡ προυπόθεση ἦταν ὁτι ἡ ἐσωτερικὴ προθεση διαφερει ἀπὸ τὴν προβαλλόμενη. ποὺ σημαίνει ὅτι ἡ θεληση τοῦ καθεκαστου ἑαυτοῦ μπορεῖ να χωρισθεῖ ἀπὸ τὸ καθῆκον. ἀπὸ την βουληση τῆς γενικῆς και καθαρῆς συνείδησης ἡ δευτερη θὰταν στα λογια ἡ πρώτη ὁμως θὰταν τὸ κατὰ κυριολεξιαν ἀληθινὸ ἐλατηριο τῆς πραξης Μονο που αὐτη ἀκριβῶς ἡ διαφορα γενικῆς συνείδησης καὶ καθέκαστου ἑαυτοῦ εἶναι αὐτὸ που αὐτοαναιρέθηκε καὶ ἄρση τοῦ ὁποιου εἶναι ἡ ἠθικη συνειδηση. Ἡ ἀμεση ἐπίγνωση τοῦ βέβαιου γιὰ τὸν ἑαυτό του ἑαυτοῦ εἶναι νομος καὶ καθῆκον ἡ πρόθεση του. ἐπειδη εἶναι πρόθεση του. εἶναι τὸ σωστό ἀπαιτεῖται μονο να τὸ ξερει και τὸ να λεει τὴν πεποιθηση του ὁτι ἡ ἐπίγνωση καὶ θεληση του εἶναι τὸ σωστο Ἡ ἐκφορὰ αὐτῆς τῆς διαβεβαίωσης αἴρει στὸν ἑαυτό της την μορφὴ τῆς μερικότητας τοῦ ἑαυτοῦ·[76] ἡ ἴδια[77] ἀναγνωρίζει ἔτσι *τὴν ἀναγκαία καθολικοτητα τοῦ ἑαυτοῦ* ὁ ἑαυτός,[78] ἀφοῦ αὐτοαποκαλεῖται *ἠθικὴ συνειδηση*, λεει ὁτι εἶναι καθαρὴ αὐτεπίγνωση καὶ καθαρὴ ἀφηρημενη θέληση. ποὺ σημαινει ὁτι ἀποκαλεῖται καθολικὴ ἐπιγνωση καὶ θέληση. ἡ ὁποία ἀναγνωρίζει τοὺς ἄλλους. τοὺς εἶναι *ἴση* καὶ *ὅμοια*. γιατὶ αὐτοὶ εἶναι ἀκριβῶς τούτη ἡ αὐτεπίγνωση καὶ θέληση. καὶ γι᾽ αὐτὸ ἀναγνωρίζεται ἐπίσης ἀπ᾽ αὐτούς. Στὴν θέληση τοῦ ἑαυτοῦ ποὺ εἶναι βέβαιος γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ σ᾽ αὐτὴ την ἐπίγνωση. ὅτι ὁ ἑαυτὸς εἶναι ἡ οὐσία. ἔγκειται ἡ οὐσία τοῦ τί εἶναι σωστό – Ὅποιος ἄρα πεῖ ὁτι πράττει κατὰ συνείδηση λέγει ἀλήθεια. γιατὶ ἡ ἠθικὴ συνείδησή του εἶναι ὁ γνωστικὸς καὶ βουλητικὸς ἑαυτός Πρέπει. ὅμως οὐσιαστικὰ νὰ τὸ *πεῖ*. γιατὶ αὐτὸς ὁ ἑαυτὸς πρέπει συναμα νἄναι *καθολικὸς* ἑαυτός Δὲν εἶναι καθολικὸς ἑαυτὸς ὡς πρὸς τὸ *περιεχόμενο* τῆς πράξης. γιατὶ τὸ τελευταῖο εἶναι αὐτὸ τοῦτο ἀδιάφορο λόγω τοῦ *καθορισμοῦ* του. [481] Ἡ καθολικότητα ἔγκειται. ἀντίθετα. στὴν μορφὴ τῆς πράξης ἡ μορφὴ αὐτὴ εἶναι ποὺ πρέπει νὰ τεθεῖ ὡς ἐνεργὰ πραγματικη εἶναι ὁ

---

76 Ἄλλη αναγνωση «τῆς εκφορᾶς»

77 Ἤ «ὁ ἑαυτός»

78 Ἤ «ἡ ἐκφορά»

ἑαυτός. ποὺ ὡς τέτοιος εἶναι ἐνεργὰ πραγματικὸς στὴν ὁμιλία. λεγει ἑαυτὸν ὡς τὸ ἀληθες. ἀκριβῶς κατα τοῦτο ἀναγνωριζει ὅλους τοὺς ἑαυτοὺς κι ἀναγνωριζεται ἀπὸ αὐτούς

Ἡ ἠθικὴ συνειδηση. μὲ τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀνύψωσης της ὑπερανω τοῦ ὁρισμενου νομου καὶ καθε περιεχομένου τοῦ καθηκοντος. ἐναποθετει λοιπὸν τὸ ὁποιοδηποτε περιεχομενο μεσα στὴν ἐπιγνωση και θέλησή της εἶναι ἡ ἠθικὴ μεγαλοφυΐα ποὺ ἔχει ἐπιγνωση τῆς μυχιας φωνῆς τῆς ἄμεσης ἐπιγνωσής της ὡς θειχῆς και. ἀφοῦ σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐπιγνωση ἔχει ἐξ ἰσου ἄμεσα ἐπίγνωση τῆς ὑπαρξης εἶναι ἡ θεϊκὴ δημιουργικὴ δύναμη ποὺ ἐχει [353] τὴν ζωικότητα στὴν ἔννοιά της. Εἶναι ἐπισης ἡ θεία λειτουργια ἐν ἑαυτῶ· γιατὶ πράττοντας ἐποπτευει αὐτὴ τὴν δική της θεικότητα

Αὐτὴ ἡ μοναχικὴ θεια λειτουργία εἶναι ταυτόχρονα κατ᾽ οὐσίαν ἡ θεία λειτουργία μιᾶς *κοινότητας*. καὶ ἡ ἀμιγης ἐσωτερικὴ *αὐτεπίγνωση* καὶ αὐτοακρόαση ἐξελισσεται σὲ στιγμὴ τῆς *συνείδησης* Ἡ αὐτοεποπτεία εἶναι ἡ *ἀντικειμενικὴ* ὑπαρξή της. καὶ ἡ ἀντικειμενώδης αὐτὴ στιγμὴ εἶναι ἡ ἐκφορὰ τῆς ἐπίγνωσης καὶ θέλησής της ὡς κατι *καθολικοῦ*. Μὲς ἀπ᾽ τὴν ἐκφορὰ αὐτὴ ὁ ἑαυτὸς γινεται ἰσχύων καὶ ἡ πράξη τελεστικὸ ἐνέργημα Ἐνεργὸς πραγματικότητα καὶ ὑποσταση τῆς ἐνέργειάς της εἶναι ἡ γενικὴ αὐτοσυνειδησία ἡ ἐκφορὰ τῆς ἠθικῆς συνείδησης θέτει δὲ τὴν βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτὸν ὡς καθαρὸ καὶ ἄρα καθολικὸ ἑαυτό· οἱ ἄλλοι ἀφήνουν τὴν πράξη νὰ ἰσχύει ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ λέγειν ὅπου ὁ ἑαυτὸς ἐκφράζεται καὶ ἀναγνωρίζεται ὡς ἡ οὐσία. Νοῦς καὶ ἱφιστάμενη οὐσία τῆς σύνδεσής τους εἶναι λοιπὸν ἡ ἀμοιβαία διαβεβαίωση ὅτι εἶναι εὐσυνείδητοι. ὁτι ἔχουν καλὲς προθέσεις. ὅτι τοὺς χαροποιεῖ ποὺ ὁ ἕνας εἶναι ἔτσι καθαρὸς ἀπέναντι στὸν ἄλλο καὶ ἀρέσκονται στὴν μεγαλοπρέπεια μὲ τὴν ὁποία ξέρουν καὶ ἐκφέρουν μιὰ τέτοια ὑπεροχή. καὶ μὲ τὴν ὁποία τὴν περιποιοῦνται. – Στὸν βαθμὸ ποὺ ἀκόμη αὐτὴ ἡ ἠθικὴ συνειδηση διακρίνει τὴν *ἀφηρημενη* συνείδησή της ἀπὸ τὴν *αὐτοσυνειδησία* της. ἔχει μόνο *κρυψει* τὴν ζωη της στὸν θεό· αὐτὸς εἶναι μὲν *ἄμεσα* παρὼν στὸν νοῦ [482] καὶ τὴν καρδιὰ τῆς ἠθικῆς συνείδησης στὸν δικό της ἑαυτό ἀλλὰ τὸ φανερό ἡ ἐνεργὸς συνείδησή της καὶ ἡ μεσολαβητικὴ κινη-

ση τῆς ἴδιας εἶναι γιὰ τὴν ἠθικὴ συνείδηση κάτι ἄλλο ἀπὸ κεῖνο τὸ κρυφὸ ἐσωτερικὸ και την ἀμεσότητα τῆς παρουσας οὐσίας Μοναχὰ μὲ τὴν τελείωση τῆς ἠθικῆς συνειδησης ἡ διαφορὰ τῆς ἀφηρημένης συνειδησής της καὶ τῆς αὐτοσυνειδησίας της αἴρεται Ξέρει ὅτι ἡ *ἀφηρημενη* συνειδηση εἶναι ἀκριβῶς *ὁ τάδε ἑαυτός*. αὐτὸ τὸ βέβαιο γιὰ τὸν ἑαυτό του καθ' ἑαυτὸν εἶναι. ὁτι στὴν *ἀμεσότητα τῆς σχέσης* τοῦ ἑαυτοῦ με τὸ αὐτὸ τοῦτο –τὸ ὁποῖο. ὄντας τεθειμενο ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτο. εἶναι ἡ ἀφηρημενη οὐσία και κρυμμενο ἀπ αὐτὸν– ἔχει ἀκριβῶς *ἀρθεῖ ἡ διαφορετικότητα* Γιατὶ *μεσολαβητικὴ* εἶναι ἡ σχεση ἐκείνη ὁπου τὰ σχετιζόμενα δὲν εἶναι ἕνα και τὸ αὐτὸ ἀλλ' ἄλλο τὸ ἕνα πρὸς τὸ ἄλλο κι εἶναι ἕνα μόνον ἐντὸς τριτου ἑνῶ στὴν πραγματικότητα ἡ *ἄμεση σχέση* δὲν δηλώνει παρὰ τὴν ἑνότητα Ἡ συνείδηση. ἔχοντας ὑπερβεῖ τὴν ἀπερισκεψία τοῦ νὰ θεωρεῖ ἀκόμη διαφορὲς αὐτὲς τὶς διαφορὲς ποὺ δὲν εἶναι. ξέρει ὅτι ἡ ἀμεσότητα μὲ τὴν ὁποία εἶναι παρούσα μέσα της ἡ οὐσία συνιστᾶ ἑνότητα τῆς οὐσιας καὶ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ. ὅτι ὁ δικος της ἑαυτὸς εἶναι ἄρα τὸ ζωντανὸ αὐτὸ τοῦτο κι ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπίγνωσή της εἶναι ἡ θρησκεία. ἡ ὁποια. ὡς ἐποπτευόμενη ἢ ὑπάρχουσα ἐπίγνωση εἶναι τὸ ὁμιλεῖν τῆς κοινότητας περὶ τοῦ νοῦ της.[79]

Βλέπουμε ἔτσι ἐδῶ τὴν αὐτοσυνειδησία νἄχει ἐπιστρέψει στὰ ἐνδότατά της. γιὰ τὰ ὁποῖα κάθε ἐξωτερικότητα ὡς τέτοια ἐξαφανίζεται –στὴν ἐποπτεία τοῦ ἐγὼ = [*354*] ἐγώ.[80] ὁπου αὐτὸ τὸ ἐγὼ εἶναι πάσα οὐσιότητα καὶ ὕπαρξη Βουλιαζει σ' αὐτὴ τὴν ἔννοια τοῦ ἑαυτοῦ της. γιατὶ ὠθεῖται στὸ ακρον ἄωτον[81] τῶν ἄκρων[82] της. μάλιστα ἔτσι ποὺ οἱ διακριτὲς στιγμες. διὰ τῶν ὁποιων εἶναι πραγματική. ἤτοι συνε-

---

79 Αυτη θὰ εἶναι η ἑρμηνεια τοῦ χριστιανισμοῦ ως τῆς «φανερῆς» θρησκειας: Μᾶς λεει μὲ εποπτικὸ ἢ ὀντικὸ τρόπο τι εἶναι η φυση τῆς ἐπιγνωσης τοῦ ἐπισταμαι καθὼς ταυτίζει τὸν θεὸ μὲ τὸν εαυτὸ του καθένα μας (ἑρμηνεια τῆς ἐνσάρκωσης τοῦ θεοῦ στὸν Χριστό)

80 Ὁ Φιχτε περιγραφει σὲ ανάλογη συναφεια την «ἄμεση ἐπίγνωση» τοῦ «ὅτι σκεφτόμαστε ἔτσι» δηλ ὅτι η νόηση εἶναι «ἡ απόλυτη αρχη τοῦ εἶναι μας». ὡς «*διανοητικη εποπτεια*» (*System der Sittenlehre* ὅ π σ 47)

81 Spitze Βλ σ [115/87]

82 Μὲ την ἔννοια τῶν ἀκραιων ὅρων ἑνὸς συλλογισμοῦ που μεσολαβοῦνται απὸ τὸν μεσο

χιζει να εἶναι *συνειδηση*. δὲν εἶναι κατ᾽ ἐμᾶς μόνον αὐτα τα ἁπλα ἄκρα. ἀντιθετως ὁ.τι αὐτὴ εἶναι καθ᾽ ἑαυτήν. ο.τι γι᾽ αὐτην ὑπαρχει *στὸν ἑαυτο του* κι ὅ.τι εἶναι *ὑπαρξη*. αὐτα ἐξανεμίζονται σὲ ἀφαιρεσεις. που εἶναι πλεον ἀνυπόστατες ἀνουσιες κατ᾽ αὐτὴ την συνείδηση τὴν ἴδια κι ὁλα ὁσα ἦσαν ως τώρα οὐσια κατα τὴν συνειδηση ἔχουν ἐπιστρέψει σ᾽ αὐτες τις ἀφαιρεσεις – Ἀποκαθαρμενη μεχρι αὐτὴ την καθαροτητα. ἡ συνειδηση εἶναι τὸ φτωχοτερο της σχῆμα. καὶ ἡ φτωχια που ἀποτελεῖ την μοναδικὴ [483] περιουσια της.[83] εἶναι κι αὐτη μιὰ ἐξαφανιση αὐτὴ ἡ ἀπόλυτη *βεβαιότητα* στην ὁποια διαλυθηκε ἡ ὑφισταμενη οὐσία. εἶναι ἡ ἀπολυτη *ἀναληθεια* ποὺ καταρρεει στον ἑαυτό της πρόκειται γιὰ τὴν ἀπολυτη *αὐτοσυνειδησια* στην ὁποια βουλιαζει ἡ *συνειδηση*

Ἐξετάζοντας αὐτὴ τὴν καταβύθιση ἐντὸς ἑαυτοῦ. θὰ ποῦμε ὁτι *ὑπαρχουσα αὐτη τούτη ὑφισταμενη οὐσία* εἶναι κατα τὴν συνειδηση ἡ *ἐπιγνωση* ὡς *δικη της* Ὡς συνείδηση χωρίζεται στὴν ἀντίθεση τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ τοῦ ἀντικειμένου. ποὺ εἶναι κατ᾽ αὐτὴν ἡ οὐσία ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ ἀντικείμενο ἴσα ἴσα εἶναι τὸ ἐντελῶς διαφανο. εἶναι *ὁ δικός της ἑαυτος*. ὁπότε ἡ συνείδησή της εἶναι μόνον ἡ ἐπίγνωση ἑαυτοῦ. Σ᾽ αὐτὸ τὸν ἑαυτὸ ἐπανῆλθαν πάσα ζωὴ καὶ πάσα νοητικὴ οὐσιότητα καὶ ἀπώλεσαν τὴν διαφορετικότητά τους πρὸς τὸ ἴδιο τὸ ἐγω Γι᾽ αὐτὸ *οἱ* στιγμὲς τῆς συνειδησης εἶναι *οἱ* ἀκραῖες αὐτὲς ἀφαιρέσεις τῶν ὁποίων καμμία δὲν στέκει ἀλλὰ χάνεται στὴν ἄλλη. καὶ τὴν γεννᾶ Ἡ συνείδηση εἶναι ἡ ἐναλλαγὴ τῆς δυστυχισμενης συνειδησης με τὸν ἑαυτό της ποὺ διαδραματίζεται ὅμως κατ᾽ αὐτὴ τὴν ἴδια στὸ ἐσωτερικό της. και ἔχει συνειδηση ὅτι εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ λόγου ἐνῶ ἡ δυστυχισμένη συνείδηση μόνο *στὸν ἑαυτό της* ἦταν αὐτὴ ἡ ἔννοια Ἡ ἀπόλυτη βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτὸν μεταπιπτει ἄρα γι᾽ αὐτὴν ὡς συνείδηση ἄμεσα σὲ ἀπόηχο. σὲ ἀντικειμενώδη ὕπαρξη τῆς καθ᾽ ἑαυτὴν ὑπαρξής της· ἀλλ᾽ αὐτὸς ὁ πλασμένος κόσμος εἶναι τὸ *λέγειν* της. ποὺ τὸ ἔχει ἐξ ἴσου ἄμεσα ἀκουσει καὶ τοῦ ὁποίου μόνον ἡ ἠχὼ ἐπανέρχεται σ᾽ αὐτήν

---

83 Ἔχουμε φτασει σὲ σχηματα σκέψης συγχρονα τῆς *Φαινομενολογιας* πρβλ σ [17/13]

Αὐτη ἡ επιστροφη δὲν ἐχει λοιπον τὸ νόημα ὁτι ἡ συνειδηση ὑπάρχει ἐδῶ *αὐτὴ καθ αὐτη* γιατὶ ἡ οὐσια δὲν εἶναι γι᾽ αὐτὴν κάτι *αὐτὸ τοῦτο*[84] ἀλλ᾽ ὁ ἑαυτός της ἄλλο τόσο ἡ συνείδηση δεν ἐχει *ὑπαρξη*.[85] γιατι τὸ αντικειμενῶδες δὲν κατορθωνει νὰναι ἕνα ἀρνητικὸ τοῦ ενεργα πραγματικοῦ ἑαυτοῦ ὁπως οὔτε αὐτὸς φθάνει ὡς την ἐνεργὸ πραγματικοτητα Στην συνειδηση λείπει ἡ δυναμη τῆς ἀλλοτριωσης, το σθενος νὰ καταστεῖ πραγμα καὶ ν᾽ αντέξει τὸ εἶναι [86] Ζεῖ με τὸ ἄγχος μηπως μιανει τὴν μεγαλοπρέπεια τοῦ ἐσωτερικοῦ της με τὸ να πραττει καὶ να ὑπάρχει, ὁπότε, για να διαφυλαξει τὴν καθαρότητα τῆς καρδιᾶς της, ἀποφεύγει την ἐπαφὴ μὲ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα καὶ ἐμμένει στην πεισματώδη ἀδυναμια ν᾽ ἀποποιηθεῖ τὸν φθασμενο στὸ ἄκρον ἄωτον[87] τῆς ἔσχατης ἀφαίρεσης ἑαυτό της και νὰ προικισθεῖ μὲ οὐσιακότητα, δηλαδὴ νὰ μεταμορφώσει τὸ νοεῖν της σὲ εἶναι καὶ νὰ ἐμπιστευθεῖ τὸν ἑαυτο της στὴν ἀπόλυτη [484] διαφορά. Τὸ κούφιο ἀντικείμενο, ποὺ γεννᾶ ἡ συνείδηση γιὰ λόγου της τὴν γεμίζει συνεπῶς [*355*] μόνο[88] μὲ τὴν συνείδηση τῆς κενότητας· ἡ ἐνέργειά της εἶναι ὁ πόθος πού, καθὼς γίνεται ὁ ἴδιος ἀντικείμενο ἄνευ οὐσίας, μόνο χανεται, καὶ καθώς, περα ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀπώλεια, ξαναπέφτει στὸν ἑαυτό του, βρίσκει τὸν ἑαυτό του μόνον ὡς ἀπωλεσμένο –ὄντας, σ᾽ αὐτὴ τὴν διάφανη καθαρότητα τῶν στιγμῶν της, μιὰ δυστυχισμενη λεγόμενη *καλὴ ψυχή*, σιγοσβήνει μέσα της καὶ φθινει σαν ἄμορφος ἀτμὸς ποὺ διαλύεται στὸν ἀέρα.

Αὐτὴ ἡ ἤρεμη συρροη τῶν ἀπονευρωμένων οὐσιοτήτων τῆς ἐξανεμισμένης ζωῆς πρέπει ὁμως ἀκόμη νὰ ἐκληφθεῖ μὲ τὴν ἄλλη σημασια τῆς *ἐνεργοῦ πραγματικοτητας* τῆς ἠθικῆς συνειδησης, ὡς πρὸς τὸ *φαινόμενο* τῆς κίνησής της, και νὰ θε-

---

84 Δηλ εδῶ κατι τὸ αντικειμενῶδες Δὲν υπαρχει για την συνειδηση αντικειμενικὸς κόσμος

85. Δηλ αντικειμενικη ὕπαρξη τῆς ἴδιας τῆς συνειδηση απέναντι στὸ αντικείμενό της Δεν ὑπάρχει γιὰ την συνειδηση οὔτε ο εαυτός της ως αντικειμενικός

86 Και αυτὸ τὸ χωριο αντιστοιχεῖ στην κριτικη σ ἕνα συγχρονο σχῆμα σκέψης (σ. [36/27])

87 Zugespitztes Βλ σ [115/87]

88 «Μονο»· διορθωση τοῦ Ε (κατα *GW* 9) ΑΒ «τωρα»

ωρηθεῖ ἡ ἠθικὴ συνείδηση ὡς πραττουσα – Ἡ *ἀντικειμενωδης* στιγμὴ σ᾽ αὐτὴ τὴν συνειδηση ὁρισθηκε παραπανω ὡς γενικὴ συνειδηση ἡ μὲ αὐτεπίγνωση επιγνωση διακρίνεται ὡς ὁ *ταδε* ἑαυτὸς απὸ ἀλλους ἑαυτους ἡ ὁμιλια. ὁπου ὁλοι ἀλληλοαναγνωρίζονται ὡς πραττοντες εὐσυνειδητως αὐτὴ ἡ γενικη ὁμοιοτητα. διασπᾶται στὴν ἀνομοιότητα τοῦ καθεκαστου καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι καθε συνειδηση εἶναι ἐπισης δίχως ἄλλο ἀνακλασμενη ἔξω ἀπὸ τὴν καθολικότητα της στὸν ἑαυτό της δι᾽ αὐτοῦ παρεμβαινει κατ᾽ ἀνάγκην ἡ ἀντιθεση τῆς καθεκαστότητας μὲ τἄλλα καθεκαστα καὶ μὲ τὸ καθόλου. θεωρητέες δὲ εἶναι αὐτὴ ἡ ἀναφορὰ καὶ ἡ κινησή της – Δηλαδὴ αὐτη ἡ καθολικότητα καὶ τὸ καθῆκον ἔχει τὸ διχως ἄλλο ἀντίθετο νόημα. αὐτὸ τῆς ὁρισμενης *καθεκαστότητας* ποὺ ἐξαιρεῖ τὸν ἑαυτό της ἀπὸ τὸ καθόλου. κατὰ τὴν ὁποία τὸ καθαρὸ καθῆκον εἶναι μόνον ἡ καθολικότητα ποὺ ἐχει μεταβεῖ στὴν *ἐπιφάνεια* καὶ εἶναι στραμμένη πρὸς τὰ ἔξω τὸ καθῆκον εἶναι μόνο στὰ λόγια καὶ λογίζεται ὡς εἶναι πρὸς ἕτερον. Ἡ ἠθικὴ συνείδηση. κατ᾽ ἀρχὰς στραμμένη μόνον *ἀρνητικα ἐνάντια* στὸ καθῆκον ὡς *τὸ τάδε ὁρισμένο ὑπάρχον* καθῆκον. ἔχει ἐπίγνωση ὅτι εἶναι ἀποδεσμευμένη ἀπὸ τοῦτο ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὅσον γεμίζει τὸ κενὸ καθῆκον μ᾽ ἕνα *ὁρισμενο* περιεχόμενο *ἀπὸ τὸν ἑαυτό της* ἔχει σχετικὰ τὴν θετικη συνείδηση ὅτι ἡ ἴδια ὡς *ὁ τάδε* ἑαυτὸς δημιουργεῖ γιὰ λόγου της τὸ περιεχόμενο· ὁ καθαρὸς ἑαυτός της. ὄντας κενὴ ἐπίγνωση. εἶναι τὸ ἄνευ περιεχομένου καὶ προσδιορισμοῦ τὸ περιεχόμενο ποὺ αὐτη τοῦ δινει [485] ἀντλεῖται ἀπὸ τὸν δικό της ἑαυτὸ *ὡς τοῦτο* τὸν ὁρισμενο. ἀπὸ την ἴδια ὡς φυσικὴ ἀτομικότητα. καὶ ναι μὲν στὴν ὁμιλια περὶ εὐσυνειδησιας τῆς πράξης της ἐχει συνείδηση τοῦ καθαροῦ ἑαυτοῦ της. ἀλλὰ μες στὸν *σκοπὸ* τῆς πράξης ὡς ενεργὸ περιεχόμενο ἐχει συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς τοῦ ταδε ἐπιμερους καθεκαστου καὶ τῆς ἀντιθεσης τοῦ τι εἶναι αὐτη κατὰ τὴν ἰδια καὶ τι κατ᾽ ἄλλους. τῆς ἀντιθεσης τῆς καθολικότητας ἠτοι τοῦ καθήκοντος. καὶ τοῦ ὅτι ἡ ἴδια εἶναι ἀνακλασμενη ἐξω του

Ἐνῶ ἔτσι αποτυπωνεται στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἠθικῆς συνειδησης ἡ ἀντίθεση στὴν ὁποία εισέρχεται ὡς *πραττουσα*. ἡ ἀντιθεση εἶναι συναμα ἡ πρὸς τα ἔξω ἀνομοιοτητα στὸ στοι-

χεῖο τῆς ὑπαρξης ἀνομοιοτητα τῆς ἐπιμερους καθεκαστοτητας τῆς ηθικῆς συνειδησης πρὸς τὸ ἄλλο καθεκάστον – Ἡ μερικοτητα της συνίσταται στο ὁτι οἱ δύο συγκροτητικες στιγμὲς τῆς συνειδησης της. [356] ὁ ἑαυτὸς και τὸ αὐτὸ τοῦτο. ἰσχυουν μεσα της μὲ *ἄνιση ἀξία*. καὶ μαλιστα μὲ τὸν προσδιορισμὸ ὁτι ἡ βεβαιοτητα δι' ἑαυτὸν εἶναι ἡ οὐσια *σὲ ἀντιθεση με τὸ αὐτὸ τοῦτο* δηλαδη με τὸ *καθόλου* που ἰσχυει μονον ὡς στιγμη Ἀπεναντι σ' αὐτὸ τὸν ἐσωτερικο προσδιορισμὸ στεκεται ἄρα τὸ στοιχεῖο τῆς ὑπαρξης. δηλαδὴ ἡ γενικὴ συνείδηση. για τὴν ὁποία ἡ καθολικότητα. τὸ καθῆκον εἶναι μᾶλλον ἡ οὐσια. ἐνῶ ἀντίθετα ἡ καθεκαστοτητα. ποὺ ὑπάρχει καθ' ἑαυτὴν ἔναντι τοῦ καθόλου. ἰσχύει μονον ὡς ἀνηρημενη στιγμη Γιὰ τὴν τήρηση αὐτὴ τοῦ καθήκοντος. ἡ πρώτη συνειδηση λογίζεται ὡς *τὸ κακό*. γιατὶ εἶναι ἡ ἀνομοιότητα τοῦ *ἐντὸς ἑαυτοῦ εἶναι* της μὲ τὸ καθόλου. καθὼς δὲ ἐκφράζει συνάμα τὴν ἐνέργειά της ὡς ὁμοιοτητα πρὸς ἑαυτόν. ὡς καθῆκον κι εὐσυνειδησία. λογίζεται ὡς *ὑποκρισία*.

Ἡ *κίνηση* αὐτῆς τῆς ἀντίθεσης εἶναι κατ' ἀρχὰς ἡ τυπικὴ ἀποκατάσταση τῆς ὁμοιότητας μεταξὺ τοῦ τί εἶναι τὸ κακὸ στὸν ἑαυτό του καὶ τοῦ τί ἐκφέρει· πρέπει νὰ φανεῖ ὁτι εἶναι κακό. κι ἔτσι ἡ ὕπαρξη του νὰ γίνει ὅμοια μὲ τὴν οὐσια του πρέπει ἡ *ὑποκρισία* νὰ *ξεμπροστιασθεῖ*. – Αὐτὴ ἡ ἐπιστροφη τῆς ὑπαρχουσας μεσα σ' αὐτὴν ἀνομοιότητας στὴν ὁμοιοτητα δὲν ἔχει ἤδη συντελεσθεῖ ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ὑποκρισια. ὁπως εἴθισται να λεγεται. ἀποδεικνύει ταχα τὸν σεβασμό της για το καθῆκον καὶ τὴν ἀρετη. γιατι ἀκριβῶς ἐνδύεται τὴν *ἐπίφαση* αὐτῶν [486] καὶ τις χρησιμοποιεῖ ὡς προσωπεῖο για τὴν ξενη συνείδηση αλλὰ και γιὰ την δική της ἡ ὁποια ἀναγνωριση τοῦ ἀντιθετου ὑποτιθεται ὁτι στὸν ἑαυτό της περιεχει τὴν ὁμοιοτητα και ἀντιστοιχία – Πραγματι. ἡ ὑποκρισια εχει συνάμα ἐξέλθει ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀναγνωριση τῆς ὁμιλίας καὶ ἔχει ἀνακλασθεῖ στὸν ἑαυτό της. ἡ δὲ χρησιμοποιηση της τοῦ *αὐτοῦ τουτου* ὄντος μόνον ὡς *πρὸς ἕτερον εἶναι* περιεχει πολλῶ μᾶλλον τὴν δική της περιφρονησή του καὶ τὴν ἐκθεση τῆς ἐλλειψης οὐσιας του πρὸς τοὺς πάντες. Γιατὶ ὁ.τι εἶναι χρησιμοποιησιμο ὡς ἐξωτερικὸ ἐργαλεῖο. ἐμφανίζεται ὡς πραγμα τὸ ὁποῖο δὲν ἔχει ἰδιαζουσα βαρυτητα μεσα του

Ἀκόμη αὐτὴ ἡ ὁμοιότητα δὲν συντελεῖται οὔτε μὲ τὴν μονομερὴ ἐμμονη τῆς κακῆς συνειδησης στὸν ἑαυτό της οὐτε ἀπὸ τὴν κριση τῆς γενικῆς συνείδησης [89] – Ὅταν ἡ κακη συνειδηση διαψεύδει τὸν ἑαυτο της ἀπέναντι στην συνείδηση τοῦ καθήκοντος, κι ὁ,τι ἡ τελευταια ἀποκαλεῖ φαυλότητα, ἀπόλυτη ἀνομοιότητα πρὸς τὸ καθολου, ἰσχυριζεται η ἴδια ὁτι εἶναι μια πραξη συμφωνη μὲ τον ἐσωτερικὸ νόμο καὶ κατα συνειδηση, τότε σ᾽ αὐτὴ τὴν μονομερὴ διαβεβαιωση ὁμοιότητας συνεχιζει να ὑπαρχει ἡ ἀνομοιότητα τῆς κακῆς συνειδησης μὲ την ἄλλη, ἀφοῦ βεβαια ἡ ἄλλη δὲν πιστευει στην ὁμοιότητα οὐτε τὴν ἀναγνωρίζει – Ἤ, ἀφοῦ ἡ μονόπλευρη ἐμμονὴ στὸ *ἕνα* ἄκρο αὐτοδιαλύεται, τὸ κακὸ θὰ ὁμολογοῦσε μὲν τότε ὁτι εἶναι τὸ κακο, ἀλλὰ ἔτσι θ αὐτοαναιροῦνταν *ἄμεσα*, δὲν θἄταν *ὑποκρισία* οὐτε θὰ ξεμπροστιαζόταν ὡς τέτοια. Τὸ κακὸ ὁμολογεῖ στὴν πραγματικότητα ὁτι εἶναι κακὸ ὅταν ἰσχυρίζεται ὅτι αὐτό, τὸ ἀντιπαρατιθέμενο στὸ ἀναγνωρισμένο καθολικό, πραττει κατὰ τὸν *δικό του* ἐσωτερικὸ νομο καὶ κατὰ *δική του* συνειδηση. Γιατὶ ἂν αὐτὸς ὁ νόμος κι ἡ ἠθικὴ συνείδηση δὲν ἦσαν [357] ὁ νόμος τῆς *καθεκαστότητας* κι *αὐθαιρεσίας* του, δὲν θἄταν κατι ἐνδότερο, ἴδιον, ἀλλὰ τὸ γενικῶς ἀναγνωρισμένο. Ὅποιος λοιπὸν λέει ὅτι πράττει κατὰ *δικό του* νόμο καὶ συνείδηση ἔναντι τῶν ἄλλων, στὴν πραξη λέει ὅτι τοὺς κακομεταχειρίζεται *Ἐνεργὸς πραγματικὴ* ἠθικὴ συνείδηση δὲν εἶναι ὁμως αὐτὴ ἡ ἀντιτιθέμενη στὸ καθόλου ἐμμονὴ στην ἐπίγνωση και στην βουληση ἀλλὰ τὸ καθόλου εἶναι τὸ στοιχεῖο τῆς *ὑπαρξής* της κι ἡ ἐνεργεια της ἐκφραζεται ἀπὸ τὴν ὁμιλια της ὡς τὸ *ἀναγνωρισμενο* καθῆκον

[487] Οὐτε ἡ ἐμμονὴ τῆς γενικῆς συνείδησης στὴν κρίση της ξεμπροστιάζει καὶ καταλυει τὴν ὑποκρισία – Ὅταν τῆς κράζει καὶ τὴν λέει φαύλη, ἀχρεια κ.λπ. μὲ μιὰ κριση σὰν αὐτὴν ἐπικαλεῖται τὸν *δικό της* νόμο, ὅπως *ἡ κακη* συνείδηση τὸν *δικό της*. Γιατι ἀνακυπτει ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν δευτερη, ἀρα ὡς ἐπιμέρους νόμος Δὲν προέχει σὲ τιποτα λοιπὸν ἔναντι τῆς ἄλλης, πολλῶ μᾶλλον την νομιμοποιεῖ, ὁπότε αὐτὸς ὁ

89 Ἤ «τοῦ καθόλου»

ζῆλος κάμνει ἀκριβῶς τὸ ἐναντιο ἀπ᾽ ὁ,τι νομίζει –για τὴν ἀκριβεια ὅ,τι ἀποκαλεῖ ἀληθινὸ καθῆκον. τὸ ὁποῖο καὶ ὀφείλει νὰ ἀναγνωρίζεται *γενικά*. τὸ καταδεικνύει ὡς *μὴ ἀναγνωρισμενο*. ὁποτε ἐκχωρεῖ στὴν ἄλλη συνειδηση τὸ ὁμοιο δικαιωμα τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι [90]

Αὐτὴ ἡ κριση ἔχει ὁμως συνάμα μιαν ἀλλη ὀψη κατὰ τὴν ὁποία εἰσαγει στην λύση τῆς προκειμένης ἀντίθεσης – Ἡ συνειδηση τοῦ *καθολου* δὲν ἀναφερεται στὴν πρωτη ὡς ἡ *ἐνεργὸς* καὶ *πραττουσα* γιατι μᾶλλον ἐκεινη εἶναι τὸ ἐνεργὸ –ἀλλά. ἀντιθετα μ᾽ αὐτην ὡς ἡ μὴ ἐμπλεκομενη[91] στὴν ἀντιθεση καθεκαστοτητας καὶ καθολικοτητας ποὺ ἀνακυπτει μὲ τὸ πράττειν Ἐμμενει στὴν καθολικοτητα τῆς *σκέψης*. φερεται ὡς *προσλαμβάνουσα*. καὶ πρώτη της πραξη εἶναι μόνον ἡ κρίση – Τώρα μὲ τὴν κρίση τοποθετεῖται ὅπως μόλις παρατηρήσαμε. *δίπλα* στὴν πρώτη. ποὺ *χάρη σ᾽ αὐτὴ τὴν ὁμοιότητα* φθάνει νὰ ἐποπτεύει τὸν ἑαυτό της στὴν ἄλλη συνείδηση αὐτη Γιατὶ ἡ συνείδηση τοῦ καθήκοντος φέρεται *προσληπτικά*. *παθητικά*· ἔτσι ἔρχεται ὅμως *σὲ* ἀντιφαση μὲ τὸν ἑαυτό της ὡς ἀπόλυτη βούληση τοῦ καθηκοντος. ὡς τὸ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ὁρίζον ἁπλῶς. Φυλαχθηκε μιὰ χαρα καθαρή. γιατὶ *δὲν πραττει*· εἶναι ἡ ὑποκρισία ποὺ ἀξιώνει τὸ κρινειν νὰ περνιεται γιὰ *ἐνεργὰ πραγματικὴ* δράση κι ἀποδεικνύει τὴν τιμιότητά της ὄχι μὲ πράξεις ἀλλὰ μὲ τὴν ἐκφορὰ ἐξαίρετων φρονημάτων. Ἄρα ἔχει πλήρως ὅπως ἡ συνειδηση στὴν ὁποία προσαπτεται ὅτι βάζει τὸ καθῆκον μόνο στὰ λόγια της. Στὶς δυὸ ἡ ὀψη τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας διαφέρει ὁμοίως ἀπὸ τὸ

---

90 Τὸ ὅτι ἡ ἐξωτερικη κριτικὴ ἁπλῶς ὑποβιβάζει τὸ ὀρθὸ σὲ αντιπαλο τοῦ λαθους κι ἄρα σὲ ἰσότιμη προοπτικη στηρίζεται στὸ επιχειρημα οτι εξ ὁρισμοῦ. ὅτι εἶναι *αντιθετο ἄλλου* εἶναι *επιμερους* τὸ καθόλου εἶναι τὸ πλαισιο τῆς αντιθεσης δὲν μπορεῖ να εἶναι ὅρος της γιατι τότε σχετικοποιεῖται ἀπὸ τὸν ἄντιθετό του Ἐδῶ στηρίζεται τὸ σχέδιο τῆς *Φαινομενολογίας* ν᾽ ανασκευασει ἐκ τῶν ἔσω τὰ μη αληθῆ σχηματα σκέψης (βλ σ [72-73/56]) Η ἁπλη απόρριψη τῶν προκαταληψεων παρουσιάζει τὸν ορθὸ λόγο σαν προκαταληψη Ἔτσι ἐδῶ ἡ καλη ψυχη δὲν μπορεῖ μόνο να επικρινει πρέπει νὰ πραξει ἡ «πραγματοποίησή» της αὐτὴ θα εἶναι η απόλυτη επιγνωση (σ [580/425-426]) ὑπέρβαση τῶν ψευδῶν σχημάτων σκέψης

91 Ἡ «τὸ μη εμπλεκόμενο»

λέγειν. στην μια λογῳ *ἰδιοτελοῦς* [488] *σκοποῦ* τῆς πραξης στην ἄλλη λόγω *ἔλλειψης τοῦ πραττειν* ἐν γενει το ὁποῖο εἶναι [ὡστόσο] ἀναγκαῖο ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ὁμιλια περι καθήκοντος γιατι χωρὶς ἐνεργεια αὐτη δεν ἐχει κανενα μα κανενα νόημα

[*358*] Τὸ χρινειν πρεπει ὁμως να ιδωθεῖ και ὡς θετικὴ πραξη τῆς σκεψης. ἔχει δε ένα θετικὸ περιεχομενο μ αὐτη την ὄψη γινεται ἐτι πληρεστερη ἡ ἀντιφαση ποὺ ὑπαρχει στην προσλαμβανουσα συνειδηση κι ἡ ὁμοιότητα της με την πραττουσα – Ἡ πραττουσα ἐκφερει την ὁρισμενη αὐτὴ ἐνεργεια της ὡς καθῆκον κι ἡ χρινουσα δὲν μπορεῖ νὰ τῆς τὸ ἀρνηθεῖ γιατὶ τὸ καθῆκον τὸ ιδιο εἶναι ἡ ἐπιδεκτικὴ καθε περιεχομενου μορφὴ ἀνευ περιεχομενου –ἡ ἡ συγκεχριμένη πραξη. διαφορη στον ἑαυτο της καθὸ πολυπλευρη. ἐνεχει τὴν καθολικη πλευρα. αὐτὴν που ἐκλαμβανεται ὡς καθῆκον. τόσο ὁσο και τὴν ἐπιμέρους ποὺ συνιστᾶ τὸ μερτικὸ κι ἐνδιαφερον τοῦ ἀτόμου Πλὴν ἡ χρινουσα δὲν μενει σ᾽ αὐτη την ὄψη τοῦ καθήκοντος και στὸ ὁτι ἡ πράττουσα[92] ξέρει πὼς αὐτὸ εἶναι τὸ καθῆκον της. ἡ συναφεια καὶ κατασταση τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας της. Ἀλλ᾽ ἐμμενει στὴν ἄλλη πλευρα. προβάλλει τὴν πραξη στὸ ἐσωτερικὸ και τὴν ἐξηγεῖ μὲ την διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἴδια *πρόθεσή* της καὶ τὸ ἰδιοτελὲς *ἐλατήριό* της Ὅπως καθε πράξη εἶναι θεωρησιμη ὡς πρὸς τὴν συμφωνια της μὲ τὸ καθῆκον. εἶναι θεωρήσιμη ἐξ ἴσου μὲ τὸν ἄλλο αὐτὸν τρόπο κατὰ την *μερικοτητα*· γιατὶ ὡς πραξη εἶναι τοῦ ἀτόμου ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα – Αὐτὴ ἡ ἐπίκριση βγαζει λοιπὸν τὴν πραξη ἐξω ἀπὸ τὴν ὕπαρξή της και τὴν ἀνακλᾶ στὸ ἐσωτερικό. στὴν μορφὴ τῆς ἰδιας μερικοτητας – Συνοδεύεται ἡ πραξη απο δόξα. Ἡ ἐπικριση ξέρει τὸ ἐσωτερικὸ ὡς δοξομανία – Προσηκει ἡ πραξη στὴν θέση[93] τοῦ ἀτόμου ἐν γένει. διχως νὰ τὴν ὑπερβαίνει. κι εἶναι ἔτσι καμωμένη που ἡ ἀτομικότητα δὲν κουβαλᾶ την θέση της σὰν έναν ἐξωτερικὸ προσδιορισμο. ἀλλὰ πληροῖ ἐξ ἰδίων την γενικότη-

92 Ἡ «τὸ πραττον» ἴσως και. «ὁ πραττων» (δες παρακατω)

93 Stand· νομοκατεστημένη ἢ ἐπαγγελματικη τάξη Βλ σ [346/254] σημ

τα αὐτή. δείχνοντας ἔτσι ἀκριβῶς ὁτι εἶναι ἱκανη γιὰ κατι ἀνώτερο, Ἡ κριση ξερει τὸ ἐσωτερικο της ὡς φιλοδοξια κ ο κ Ἀφοῦ στὴν πραξη γενικα τὸ [489] πράττον φθανει στὴν ἐποπτεία *τοῦ ἑαυτοῦ του* στὴν ἀντικειμενικότητα, ἤτοι σε συναισθηση τοῦ ἑαυτοῦ του στην ὑπαρξη του, κι ἄρα στην ἀπόλαυση. ἡ κριση ξερει τὸ ἐσωτερικὸ ὡς ὁρμὴ πρὸς την ἰδία εὐδαιμονια ἔστω κι ἂν συνισταται μόνο σὲ μύχια ἠθικὴ ματαιοδοξια, στὴν[94] ἀπολαυση τῆς συνείδησης τῆς ὑπεροχῆς του και τὴν πρόγευση τῆς ἐλπιδας μιᾶς μελλοντικῆς μακαριότητας[95] – Καμμία πραξη δὲν ἐξαιρεῖται ἀπὸ μια τέτοια ἐπίκριση γιατὶ τὸ καθῆκον για τὸ καθῆκον, αὐτὸς ὁ καθαρὸς σκοπος εἶναι τὸ ἐξωπραγματικό ὁ σκοπος ἐχει την ἐνεργὸ πραγματικότητά του στὴν ἐνέργεια τῆς ἀτομικότητας, κι ἡ πράξη ἐνεχει ἔτσι τὴν πλευρα τῆς μερικότητας – Δὲν ὑπαρχει ἡρωας γιὰ τὸν θαλαμηπολο ὀχι ὅμως ἐπειδὴ ὁ πρῶτος δὲν εἶναι ἡρωας, ἀλλ' ἐπειδη ὁ δευτερος – εἶναι ὁ θαλαμηπόλος.[96] μὲ

---

94 Ἤ. «πρὸς την»

95 Glückseligkeit Αλλοῦ «ευδαιμονια»

96 Βλ *Φιλοσοφια τῆς ἱστοριας* «Ὅτι για ἕναν θαλαμηπόλο δεν υπαρχει ἥρωας εἶναι μιὰ γνωστη παροιμια ἔχω προσθέσει -κι ὁ Γκαῖτε τὸ επανέλαβε δυο χρόνια μετὰ– ὄχι ὅμως ἐπειδη ὁ δεύτερος δὲν εἶναι ηρωας αλλ' ἐπειδη ὁ πρῶτος εἶναι ὁ θαλαμηπόλος» (*VG* 103 πρβλ *W* 12 48 *Ο λόγος στην ἱστορια* Μεταιχμιο Αθηνα 2005 σ 140) Βλ *Εκλεκτικὲς συγγενειες* (1809) «Δὲν υπαρχει λένε ἥρωας κατα τὸν θαλαμηπόλο Αὐτὸ ὅμως οφεῖλεται στ ὅτι ὁ ἥρωας μπορει ν αναγνωρισθει μόνο απ τὸν ηρωα Ὁ θαλαμηπόλος ξερει πιθανὸν να εκτιμησει τὸν ὁμοιό του» (Goethe ὅ π σ 185 βλ τὸ ποιημα *Fur den Kammerdiener gibt keinen Helden!* 1809) Ὁ Μπυχμαν (*Geflügelte Worte* ο π σ 458-459) αναφερει μια φραση που αποδιδει ὁ Πλουταρχος στὸν Αντιγονο Α (μὲ λὲς γιὸ τοῦ ἥλιου και θεό, αλλα *οὐ ταῦτά μοι συνοιδεν ο λασανοφόρος* «ὁ θαλαμηπόλος μου δὲν ξέρει τιποτα γι' αὐτὰ») καὶ τὸν Μονταίνιο («Μερικοὶ ἄνθρωποι μπορει να φαίνονται στὸν κοσμο κατι σαν θαῦμα ωστόσο η γυναικα τους κι ὁ υπηρετης τους δὲν εἶδαν τιποτε ἀξιοπροσεκτο πανω τους Λίγοι ἄνθρωποι ἔτυχαν θαυμασμοῦ απὸ τις οικογενειές τους (leurs domestiques)»· Montaigne, *Essais* PUF Παρισι ²1965 σ 808 *Δοκιμια* Βιβλιο Ι΄ μτφ Εστια Αθηνα ²2005, σ 33 σημειῶστε πως τὸ domestiques μπορει να ερμηνευθει και ως «οι ὑπηρετες» ὁ σχολιαστης Κὸστ (Coste) προσθέτει «Πρέπει να εἶσαι πολὺ ἥρωας για νᾶσαι ηρωας για τὸν θαλαμηπόλο σου» Μὲ την ἀκριβή του μορφη πιστοποιεῖται τὸ ρητὸ στὶς επιστολες τῆς Διδας Ἀισσὲ (*Lettres de Mademoiselle Aïssé* 1787 επανεκδ Stock Παρισι 1943 σ 117-118)

τὸν ὁποῖο ἐχει νὰ καμει ὁ πρῶτος ὀχι ὡς ἡρωας ἀλλ᾽ ὡς καποιος ποὺ τρώει, πινει ντύνεται, γενικα με τὴν καθεκαστότητα τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς παραστασης Ἔτσι δεν ὑπαρχει κατὰ την ἐπιχριση καμμια πραξη ὁπου να μη μπορεῖ ν᾽ ἀντιταξει τὴν ὄψη τῆς καθεκαστοτητας τῆς ἀτομικότητας στὴν καθολικὴ [359] πλευρὰ τῆς πραξης, παριστανοντας ἀπέναντι στὸν πράττοντα τὸν θαλαμηπολο τῆς ἠθικῆς

Αυτη ἡ κρίνουσα συνειδηση εἶναι ἔτσι ἡ ἴδια *ἀχρεια*, γιατι σπαει τὴν πραξη σὲ μέρη,[97] παραγει και παγιώνει τὴν ἀνομοιότητα τῆς πραξης μὲ την πραξη τὴν ἴδια Εἶναι ἐπιπλεον *ὑποκρισια*, γιατι δὲν δηλωνει μια τετοια ἐπιχριση ὡς ἑναν *ἄλλον τροπο νὰσαι κακὸς* ἀλλ᾽ *ὡς την σωστη συνείδηση* τῆς πράξης, βάζει τὸν ἑαυτο της, αὐτὸ τὸν ἐκτὸς πραγματικότητας καὶ ματαιόδοξο ξερόλα, πιὸ πανω ἀπὸ τὰ ἀπαξιωμένα ἐνεργηματα καὶ ἀξιώνει τὸ ἄπραγο λέγειν της νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς ἐξαίρετη *ἐνεργὸς πραγματικότητα*. – Ἔτσι ἐξομοιώνεται λοιπὸν μὲ τὴν πράττουσα συνειδηση[98] που ἐπικρίνει, ἡ ὁποια τὴν γνωριζει ὡς τὸ ἴδιο μ᾽ αὐτήν. Ἡ πραττουσα δὲν βρίσκει μόνο τὸν ἑαυτό της νὰ θεωρεῖται ἀπ᾽ τὴν κρίνουσα ξενος κι ἀνόμοιός της, βρισκει κι αὐτήν, ὡς ἔχει αὐτὴ ἡ ἴδια, μᾶλλον ὅμοια μὲ τὸν ἑαυτό της Ἐποπτευοντας αὐτὴ τὴν ὁμοιότητα καὶ *ἐκφέροντάς* την, *ὁμολογεῖ τί εἶναι* [490] στὴν ἄλλη κι ἀναμένει ἐπίσης ὁτι ἡ ἄλλη,[99] ἔτσι ὅπως ἐξισώθηκε μαζι της στα ἔργα, θ᾽ ἀνταποκριθεῖ και στὰ *λόγια* της,[100] θὰ ἐκφέρει ὁτι εἶναι ἴση κι ὅμοια της ὁπότε θὰ ἐπέλθει ἡ ἀναγνωριστικὴ ὕπαρξη Ἡ ὁμολογία δὲν συνιστᾶ ὑποβιβασμό, ταπείνωση, ἐξευτελισμὸ σὲ ἀναφορὰ μὲ τὴν ἀλλη γιατὶ αὐτὴ ἡ ἐκφορὰ δὲν εἶναι ἡ μονομερης, μὲ τὴν ὁποια θα ἔθετε τὴν *ἀνομοιότητα* κι *ἀνισοτητά* της μαζί της, ἀλλὰ λεγεται μονα-

---

97 Teilt Η κριση (Ur-teil = ursprungliche Teilung) σπαει την πραγματικότητα σὲ μέρη σὲ ὑποκείμενα καὶ κατηγορούμενα την ἀναλύει (βλ λ χ *Λογικη W* 6 304 *GW* 12 55)

98 Ἡ. «μὲ τὸ πραττον».

99 Ἡ· «τὸ ἄλλο» Τὸ ἴδιο ισχυει ὁπου ἐμφανίζεται «η ἄλλη» στην υπολοιπη παραγραφο

100 Ἔργα Tat (αλλοῦ ενέργημα δραση) / λόγια Rede (αλλοῦ ἐκφερομενος λόγος λέγειν)

χα ἕνεκα τῆς ἐποπτειας τῆς *ὁμοιότητας* τῆς ἀλλης μαζι της ἐκφέρει τὴν *ὁμοιότητά τους* ἀπὸ τὴν μερια της στὴν ὁμολογια της καὶ τὴν ἐκφερει γιὰ τὸν λογο ὅτι ἡ ὁμιλία εἶναι ἡ *ὑπαρξη* τοῦ νοῦ ὡς ἄμεσου ἑαυτοῦ ἀναμενει λοιπὸν τὴν συνεισφορα τῆς ἄλλης σ᾽ αὐτη την ὕπαρξη [101]

Μονο ποὺ την ὁμολογια τῆς κακῆς συνειδησης [102] *Ἐγω εἰμαι [ὁ ἔνοχος]*. δὲν τὴν ἀκολουθεῖ αὐτη ἡ ἀνταπόκριση μὲ μιαν ὁμοια ὁμολογια Αὐτὴ ἡ κριση δὲν ἐννοοῦνταν ἐτσι τοὐναντίον! Ἡ κρινουσα συνειδηση[103] διωχνει ἀπὸ πανω της αὐτὴ τὴν κοινότητα καὶ εἶναι ἡ σκληρὴ καρδιὰ[104] ποὺ ὑπαρχει δι᾽ ἑαυτὴν και ἀπορριπτει τὴν συνέχεια μὲ τὴν ἄλλη [105] – Ἐτσι ἡ σκηνὴ ἀντιστρέφεται. Ἡ συνειδηση ποὺ ἐξομολογήθηκε[106] βλέπει ν᾽ ἀποκρούεται καὶ τὴν ἄλλη[107] να εἶναι ἐν ἀδίκῳ. καθὼς δὲν θέλει νὰ βγεῖ τὸ ἐσωτερικό της στὴν ὑπαρξη τοῦ ἐκφερόμενου λόγου καὶ ἀντιτάσσει στὴν μὲν κακὴ συνειδηση[108] τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς της. στὴν δὲ ἐξομολόγηση τὸν σκληρὸ τραχηλο τοῦ χαρακτήρα ποὺ παραμένει ὅμοιος μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ τὴν σιωπὴ τῆς αὐτοσυγκράτησης καὶ τοῦ μὴ ἐξευτελισμοῦ του μπροστὰ σὲ ἄλλον Ἐδῶ τίθεται ἡ μέγιστη ἐξέγερση[109] τοῦ βέβαιου γιὰ τὸν ἑαυτό του νοῦ διότι

---

101 Ἄρα ἡ «ὕπαρξη τοῦ νοῦ» ταυτίζεται μὲ την παραπάνω «αναγνωριστικὴ ὕπαρξη».

102 Ἡ «τοῦ κακοῦ»

103 Ἡ « Η κριση»

104 Ἔκφραση ἀπὸ την *Βίβλο εβάρυνεν [ ] την καρδιαν αυτοῦ* (*Ἔξοδος* Η 28)

105 Ἡ «τὸν ἄλλο»

106 Ἡ «Τὸ ἐξομολογουμενο»

107 Ἡ «τὸ ἄλλο»

108 Ἡ «στὸ κακό»

109 Hochste Emporung Πρβλ την αντίστοιχη εξέγερση-αγανάκτηση στην *Παιδεια* ἐνωπιον τῆς πλέον καθαρῆς ανομοιότητας-ανισότητας (tiefste Emporung σ.[382/280]) που ὁδηγεῖ στην Ἐπανασταση στὸ τριτο μέρος αντιστοιχο τοῦ ἐδῶ Την συνδεση ἐπιβεβαιώνει η ὕπαρξη τῆς *αναγνωρισης* που αποτυχια της ὑπῆρξε ἡ σχέση κυρίου-δουλου Στὸν «ενεργα πραγματικὸ κόσμο» (*Παιδεια*) η ἐξεγερση αρνειται την ανομοιότητα ως *ανισότητα* (περιουσιας ἐξουσίας) στην δὲ «βεβαιότητα δι ἑαυτὸν» (*Ηθικότητα*) ως *μὴ αναγνωριση* (περιφρόνηση) Ἕνα χειρόγραφο φοιτητῆ τὸ ἐπιβεβαιωνει νομιμοποιωντας την *ἐξέγερση τῶν φτωχῶν* «Ὁ φτωχὸς νοιώθει ὅτι ὅλοι τὸν ἀποκλείουν και τὸν χλευαζουν ὁπότε κατ ανάγκη

στο ἄλλο ἐποπτεύει τὸν ἑαυτό του ὡς *τουτη την ἁπλὴ ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ*.[110] κι ἔτσι μαλιστα ὡστε οὔτε τὸ ἐξωτερικὸ αὐτοῦ τοῦ ἀλλου εἶναι τὸ ἄνευ οὐσιας ἕνα πραγμα ὁπως στὸν πλοῦτο. παρα ἡ σκεψη. ἡ ἰδια ἡ ἐπιγνωση εἶναι ποὺ τοῦ ἀντιπαραβάλλεται αὐτὴ ἡ ἀπολυτα ρευστὴ συνεχεια τῆς καθαρῆς [*360*] *ἐπιγνωσης* εἶναι ποὺ δεν θελει νὰ ἐπικοινωνησει (Mitteilung setzen) μ᾽ αὐτὸν –αὐτὸν ποὺ ἤδη με τὴν ἐξομολόγησή του παραιτήθηκε ἀπὸ τὸ *χωριστὸ καθ ἑαυτὸν εἶναι* καὶ τέθηκε ἔτσι ὡς ἡ συνεχεια με τὸ [491] ἀλλο ὡς καθόλου Τὸ ἄλλο ὅμως ἔχει παρακρατησει για λόγου του *στὸν ἑαυτό* του τὸ μὴ μεταδιδόμενο (sich nicht mitteilendes) καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι του τὸ ἴδιο ἀκριβῶς κρατᾶ στὸν ἐξομολογούμενο. ποὺ αὐτὸς ὅμως ἔχει ἤδη ἀπεκδυθεῖ. Ἐμφανιζεται ἔτσι ὡς ἡ ἐγκαταλελειμένη ἀπὸ τον νοῦ και ἀρνουμενη τὸν νοῦ συνειδηση. γιατὶ δεν γνωρίζει ὅτι ὁ νοῦς. μὲ τὴν ἀπο-

---

προκαλειται μιὰ εσωτερικη εξέγερση Ἔχει συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς κατι ἄπειρου. ἐλευθερου. κι ἔτσι γεννιέται η απαιτηση η ἐξωτερικη ὕπαρξη ν αντιστοιχεῖ σ αυτη τὴν συνειδηση [ ] Η αὐτοσυνειδησια εμφανίζεται ωθημένη σ᾽ αὐτὸ τὸ ἄκρο (Spitze) ὁπου δὲν ἔχει πιὰ δικαιώματα. ὅπου ἡ ελευθερια δὲν ἔχει ὕπαρξη. Σ αυτὸ τὸ σημεῖο ὅπου τὸ ἂν ὑπαρχει ἐλευθερια γινεται τελείως τυχαῖο η ἐσωτερικὴ ἐξέγερση εἶναι αναγκαία Αφοῦ δὲν ἔχει ὕπαρξη ἡ ἐλευθερια τοῦ καθεκαστου ατόμου εξαφανίζεται μαζι της η αναγνωριση τῆς γενικῆς ἐλευθερίας [...] Μὲ την δημιουργια τῆς φτώχιας αποκτᾶ ὕπαρξη η δυναμη (Macht) τοῦ ἐπιμέρους κατὰ τῆς πραγματικότητας τοῦ ελευθερου [...] Οπως ἀπὸ μια πλευρὰ ὑπόκειται η φτωχια στὸν ὄχλο στην μη αναγνωριση τοῦ δικαιου ἔτσι ανακυπτει τὸ φρόνημα τοῦ ὄχλου κι ἀπὸ την ἄλλη στὸν πλοῦτο Ο πλουσιος θεωρει τα παντα εξαγορασιμα καθ αυτα γιατι ξέρει τὸν εαυτό του ως δυναμη τῆς μερικότητας τῆς αυτοσυνειδησιας Ἔτσι ὁ πλοῦτος μπορεῖ νὰ ὁδηγησει στὸν ἴδιο χλευασμὸ κι αναισχυντια ὅπου ὁδευει ὁ φτωχὸς ὄχλος Τὸ φρόνημα τοῦ κυριου επι τοῦ δουλου εἶναι ἴδιο μὲ τοῦ δουλου Ο κυριος ἔχει ἐπίγνωση τοῦ εαυτοῦ του ως τῆς δυναμης ὁ δοῦλος τοῦ δικοῦ του ως τῆς πραγματωσης τῆς ελευθεριας τῆς ιδέας Αφοῦ ὁ κυριος ἔχει ἐπιγνωση τοῦ εαυτοῦ του ως κυριου τῆς ελευθεριας τοῦ ἄλλου τὸ ουσιακὸ τοῦ φρονηματος ἔχει εξαφανισθει Η φαυλη ηθικη συνειδηση υπαρχει εδῶ ὄχι μόνον ως εσωτερικη αλλ ως αναγνωρισμένη ενεργὸς πραγματικότητα» (*Philosophie des Rechts* Die Vorlesung von 1819-1820 in einer Nachschrift επ Ι) Henrich, Suhrkamp, Φραγκφουρτη 1983, σ 195-196)

110. Ἄλλη ἀνάγνωση: «διοτι εποπτευει τὸν ἑαυτο του ως *τουτη την απλη ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ* μέσα στὸ ἄλλο» (εποπτευω εμενα ως ικανὸ να μὲ γνωρίζω μεσα στὸ ἄλλο)

λυτη βεβαιοτητα του για τὸν ἑαυτο του. κυριευει κάθε ἐνεργεια κι ἐνεργὸ πραγματικοτητα, καὶ μπορεῖ νὰ τις ἀπεκδυεται καὶ να τις καμνει [ἀπὸ γινωμενες] ἀγίνωτες [111] Συναμα δὲν γνωριζει την ἀντιφαση ποὺ διαπράττει μὲ τὸ να μὴν ἀφηνει τὴν ἀπεκδυση ποὺ συνεβη *στα λογια* να ἰσχυσει ὡς ἡ ἀληθινη, ενῶ ἡ συνειδηση ἡ ἴδια ἔχει την βεβαιότητα τοῦ νοῦ της ὀχι σὲ μια ἐνεργὸ πραξη αλλὰ στὸ ἐσωτερικο της, καὶ τὴν ὑπαρξη αὐτοῦ στὸ *λεγειν* μὲ τὸ ὁποῖο χρινει Ἡ ἴδια εἶναι λοιπὸν αὐτο που ἀναχαιτιζει τὴν ἐπιστροφη τοῦ αλλου ἀπὸ την ἐνεργεια στην νοητικὴ υπαρξη τοῦ λεγειν και στην ὁμοιοτητα τοῦ νοῦ, παραγοντας μ᾽ αὐτὴ τὴν σκληροτητα, την ἀνομοιότητα που συνεχίζει νὰ ὑπαρχει

Ἐφ᾽ ὅσον μάλιστα ὁ βέβαιος για τὸν ἑαυτο του νοῦς, ὡς καλὴ ψυχη, δεν διαθετει τὸ σθενος ν᾽ ἀλλοτριωσει τὴν προσηλωμένη στὸν ἑαυτό της αὐτεπίγνωση τῆς καλῆς αὐτῆς ψυχῆς αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ γινει ἴση καὶ ὁμοια με τὴν συνείδηση που

---

111 Ungeschehen machen Ἡ πληρης ἔκφραση στην ὁποια αναφέρεται εδῶ ο Ἔ εἶναι das Geschehene ungeschehen machen, *κάμνω αυτὸ που συνεβη να μην ἔχει συμβεῖ ἢ κάμνω τὰ γινωμένα αγίνωτα* (*γινωμένο* εἶναι γενικὰ *κατι ποὺ ἔγινε* ὄχι μόνο *κατι που ὡρίμασε*) Πρόκειται εἰδικὰ για την *χαρη* γενικὰ γιὰ την *συμφιλίωση* την *συγχωρεση* την *ἄφεση* Ἔτσι χαρακτηριζει την ἀπονομη χαριτος στην *Φιλοσοφία τοῦ δικαιου*. « Απο την κυριαρχια (Souveränität) τοῦ μοναρχη απορρεει τὸ *δικαίωμα απονομῆς χαριτος* στους ἐγκληματιες γιατι μόνο στην κυριαρχια ανηκει η πραγματωση τῆς ἐξουσιας (Macht) τοῦ νοῦ νὰ καμνει τὰ γινωμένα αγινωτα καὶ νὰ εκμηδενίζει τὸ ἔγκλημα μέσα στην συγχωρεση καὶ την ληθη» (*Philosophie des Rechts* § 282 *W* 7 454) Η ἔκφραση περιγράφει την τραγικη συμφιλιωση στὶς παραδόσεις *Φιλοσοφιας τῆς θρησκείας* «Ἡ τελευταια μορφη συμφιλίωσης εἶναι ὅτι τὸ αρνητικὸ εἶναι κυριολεκτικὸ ἔγκλημα [ ] Ὁ ελευθερος νοῦς ἔχει μέσα του την αυτοσυνειδησία τοῦ μεγαλειου του (Majestät) οτι μπορει να καμει τὰ γινωμένα αγινωτα Η εξωτερικη ἀπονομὴ χαριτος, κ.λπ εἶναι κάτι ἄλλο αλλὰ ὅτι αυτὸ ποὺ ἔχει συμβεῖ μπορει μέσα στὸν ἑαυτό του να γινει κατι που δὲν ἔχει συμβεῖ τοῦτο εἶναι τὸ υψιστο προνόμιο τῆς ελευθερης αυτοσυνειδησιας ὁπου τὸ κακὸ δεν εἶναι μόνο τὸ ενέργημα αλλὰ ἑδραιο εδραζόμενο στὸ θυμικο στην αμαρτωλὴ ψυχη ἡ ἐλευθερη ψυχη μπορεῖ να καθαρθεῖ ἀπὸ αυτὸ τὸ κακὸ» (*Philosophie der Religion* *W* 17 154) Αὐτὸ τὸ χαρακτηριστικὸ του νοῦ εἶναι και ἡ μετάβασή του στην θρησκεια· «Αυτη η ἄρση τῆς ποινης μπορεῖ να προχωρησει μόνο δια τῆς θρησκειας, γιατι τα γινωμενα μπορει να τα κάμει αγινωτα ο νοῦς στὸν νοῦ» (*Philosophie des Rechts* § 282 προσθ *W* 7 455 *ΠΦΔ* 4 684)

ἀποχρούει ἄρα οὔτε νὰ ἐποπτευσει τὴν ἑνότητα τοῦ ἑαυτοῦ της στὸ ἄλλο νὰ ὑπάρξει ὁπότε ἡ ὁμοιότητα προκύπτει μονον ἀρνητικα, ὡς ἕνα ἀνοητο εἶναι Ἡ χωρὶς ἐνεργο πραγματικοτητα καλὴ ψυχή, ὑπὸ τὴν ἀντιφαση τοῦ καθαροῦ ἑαυτοῦ της καὶ τοῦ ὅτι αὐτὸς κατ ἀνάγκη ἀλλοτριωνεται καὶ μεταπίπτει σὲ ἐνεργὸ πραγματικότητα ὑπὸ τὴν *αμεσότητα* αὐτῆς τῆς παγιωμενης ἀντίθεσης -μια ἀμεσοτητα ποὺ εἶναι μοναχὰ ὁ μεσος κι ἡ συμφιλιωση τῆς ἀντιθεσης ὁταν ἐχει κλιμακωθεῖ ὡς την καθαρὴ αφαιρεση της καὶ ποὺ εἶναι καθαρὸ εἶναι ἢ τὸ καθαρὸ μηδεν–[112] ἡ καλὴ ψυχὴ εἶναι λοιπόν ὡς συνειδηση αὐτῆς τῆς ἀντιφασης μὲ τὴν ἀσυμφιλίωτη ἀμεσοτητα της, διαταραγμενη μεχρι σαλεματος, καὶ λειώνει ἀπὸ τὴν ἐπιθυμια νὰ χαθεῖ [113] Ἄρα στὴν πραγματικότητα παραιτεῖται τῆς σκληρῆς τήρησης *τοῦ καθ' αὐτὸν εἶναι* της, καθὼς παράγει μονο τὴν ἀνόητη ἑνότητα τοῦ ὄντος

Ἡ ἀληθινὴ ἐξομοιωση[114] ἀκριβῶς ἡ *αὐτοσυνειδητὴ* καὶ *ὑπαρχουσα*, [492] ἤδη περιέχεται στα προηγούμενα ὡς πρὸς τὴν ἀναγκαιότητά της Τὸ πῶς ἡ σκληρὴ καρδιὰ σπάει κι ἀνέρχεται στὴν καθολικότητα εἶναι ἡ ἴδια κίνηση ποὺ ἐκφράσθηκε στὴν συνείδηση ποὺ ἐξομολογοῦνταν. Οἱ πληγὲς τοῦ νοῦ ὑγιαινουν διχως νὰ μενουν οὐλες τὸ ἐνέργημα δὲν εἶναι τὸ ἄφθαρτο, ὁ νοῦς τὸ ἐπαναφέρει μέσα του, ἡ δὲ πλευρὰ τῆς καθεκαστότητας, ποὺ ὑπαρχει στὸ ἐνέργημα εἴτε ὡς πρόθεση εἴτε ὡς ὑπάρχουσα ἀρνητικότητα καὶ [*361*] φραγμός του, εἶναι τὸ ἄμεσα ἐξαφανιζόμενο Ὁ *ἑαυτὸς* ὁ ὁποῖος πραγματώνει, ἡ μορφὴ τῆς πράξης του, εἶναι μόνο μιὰ *στιγμὴ* τοῦ ὅλου, τὸ ἴδιο καὶ ἡ ἐπίγνωση ποὺ ὁρίζει κρίνοντας, παγιώνον-

---

112 Αυτα τὰ δυο πλέον αφηρημένα αντιθετα εἶναι η αφετηρια τῆς *Ἐπιστημης τῆς λογικῆς* στην σκοπιὰ τῆς ὁποιας φιλοδοξεῖ νὰ μᾶς ὁδηγησει η *Φαινομενολογία* («Ἕνας *δεύτερος τόμος* θὰ περιέχει τὸ συστημα τῆς Λογικῆς ὡς θεωρητικῆς φιλοσοφιας καὶ τῶν δυο ὑπόλοιπων μερῶν τῆς φιλοσοφιας, τὶς *ἐπιστῆμες* τῆς *φυσης* καὶ τοῦ *νοῦ*» Παράρτημα)

113. Zerfließt in sehnsuchtiger Schwindsucht «αναλυεται σὲ νοσταλγικη φθίση» Προφανῶς η φθίση -φυματίωση- ἔχει ἐδῶ μεταφορικη χρηση Αλλοῦ Sehnsucht *νοσταλγια* sehnen *ποθῶ*

114 Ausgleichung σημαινει καὶ *ἐξομαλυνση διευθέτηση ἔριδας συμβιβασμος εξισορροπηση*

τας την διαφορὰ καθεκαστης καὶ καθολικῆς ὀψης τοῦ πραττειν Τὸ πρῶτο, τὸ κακό θετει αὐτη την ἀλλοτριωση του, ἤτοι τὸν ἑαυτο του ὡς στιγμή, καθως ἡ ἐποπτεια τοῦ ἑαυτοῦ του στὸ ἄλλο τον προσελκυει ἔξω του πρὸς την ἐξομολογητικη ὑπαρξη Ἀλλ' ὁπως πρέπει να σπάσει γι' αὐτὸ ἡ μονομερής μη ἀναγνωρισμενη ὑπαρξη του τοῦ ἐπιμέρους καθ ἑαυτὸν εἶναι πρέπει να σπασει και για τὸ ἀλλο ἡ μονομερής, μὴ ἀναγνωρισμένη κρίση του χι ὀπως τὸ πρῶτο παρουσιάζει τὴν δύναμη τοῦ νοῦ ποὺ ἐξουσιάζει την ἐνεργὸ πραγματικότητα του, τὸ δεύτερο παρουσιαζει την δυναμη ποὺ ἐξουσιαζει τὴν ὁρισμενη ἔννοιά του

Ὁ λογος για τὸν ὁποῖο τὸ δεύτερο ἀπαρνεῖται ὅμως τὴν σκεψη ποὺ σπαει τὸ νοηθὲν σὲ μέρη και τὴν σκληρότητα τοῦ προσηλωμενου σ' αὐτὴν καθ' ἑαυτὸν εἶναι, εἶναι ὅτι ὀντως ἐποπτεύει τὸν ἑαυτό του στὸ πρῶτο. Ἔτσι τὸ πρῶτο, ποὺ ἀπορρίπτει τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητά του καὶ καθισταται *ἀνηρημένο τόδε τι*, παρουσιαζεται ὄντως ὡς καθόλου ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ ἐνεργὸ πραγματικότητά του στὸν ἑαυτό του ὡς οὐσία· ἡ γενικὴ συνείδηση γνωριζει ἄρα ἐδῶ τὸν ἑαυτό της. – Ἡ συγχώρεση, τῆς ὁποίας τυγχάνει τὸ πρῶτο ἀπο τὸ δευτερο, εἶναι ὁτι τὸ δεύτερο παραιτεῖται ἀπὸ τὸν ἑαυτο του, ἀπὸ τὴν *ἀνενεργὸ* οὐσια του, μὲ την ὁποια ἐξομοιώνει τὸ ἀλλο που ἦταν *ἐνεργὸς* πράξη, ἐνῶ τὸ τελευταῖο, τὸ ὁποῖο ἀποκαλοῦνταν κακὸ βάσει τοῦ προσδιορισμοῦ που αποκτοῦσε ἡ πράξη στὴν σκέψη, τὸ ἀναγνωρίζει ὡς καλό, ἢ μᾶλλον παραταει αὐτὴ τὴν διαφορὰ τῆς ὁρισμενης σκεψης καὶ τὴν προσδιοριστικὴ κρίση της[115] που ὑπαρχει καθ' αὐτη, ὁπως τὸ ἄλλο παρατάει τὸ ὁριζειν τῆς πράξης ποὺ ὑπαρχει καθ' αὐτο – [493] Ἡ λέξη τῆς συμφιλιωσης εἶναι ὁ *ὑπάρχων* νοῦς, ποὺ ἐποπτευει τὴν καθαρὴ ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς *καθολικῆς* οὐσιας ἢ *γενικοῦ* ὄντος[116] μεσα στὸ ἐνάντιό του, μέσα στην καθαρη ἐπίγνωση ἑαυτοῦ ὡς τῆς *καθεκαστοτητας*, που ὑπαρχει ἀπολυτα ἐντὸς ἑαυτῆς –μια ἀμοιβαια αναγνωριση ποὺ εἶναι ὁ *ἀπολυτος* νοῦς

---

115 Ἤ. «του».

116 « Ὡς *καθολικῆς* ουσιας ἢ *γενικοῦ* ὄντος» als *allgemeinen* Wesens

Αὐτὸς εἰσέρχεται στὴν ὑπαρξη μόνο στὸ ἄκρον ἄωτον[117] ὁπου ἡ καθαρὴ ἐπιγνωσή του τοῦ ἑαυτοῦ του εἶναι ἡ ἀντιθεση καὶ ἐναλλαγη μὲ τὸν ἑαυτό του [118] Ἔχοντας ἐπιγνωση ὅτι ἡ *καθαρὴ ἐπίγνωσή* του εἶναι ἡ ἀφηρημένη *οὐσία* ὁ ἀπόλυτος νοῦς εἶναι αὐτὸ τὸ προικισμενο μὲ ἐπιγνωση καθῆκον σὲ ἀπόλυτη ἀντιθεση πρὸς τὴν ἐπίγνωση ἡ ὁποία ξερει ὅτι ἡ ἴδια ὡς ἀπόλυτη *καθεκαστοτητα* τοῦ ἑαυτοῦ εἶναι ἡ οὐσια Τὸ πρῶτο εἶναι τὸ καθαρὸ συνεχὲς τοῦ καθόλου τὸ ὁποῖο ξέρει τὴν ἔχουσα ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς οὐσίας καθεκαστότητα ὡς τὸ αὐτὸ τοῦτο μηδαμινό, ὡς τὸ *κακό* Τὸ δεύτερο εἶναι δὲ ἡ ἀπόλυτη ἀδιαιρετότητα, ἡ ὁποία ξέρει τὸν ἑαυτό της ἀπόλυτο στὸ καθαρὸ ἔν της καὶ ξέρει ἐκεῖνο τὸ καθόλου ὡς τὸ ἀνενεργό, ποὺ ὑπάρχει μόνο *πρὸς ἕτερον* Ἀμφότερες οἱ πλευρὲς ἔχουν ἀποκαθαρθεῖ μέχρι τὴν καθαρότητα ἐκείνη ὅπου δὲν ὑπάρχει πλέον ἐπάνω τους καμμία ὑπαρξη ἄνευ ἑαυτοῦ, κανένα ἀρνητικὸ τῆς συνείδησης, ὅπου τὸ *καθῆκον* ἡ πρώτη, εἶναι ἀντίθετα ὁ χαρακτήρας τῆς ἐπίγνωσης ἑαυτοῦ τῆς συνείδησης ποὺ παραμένει ὅμοιος μὲ τὸν ἑαυτό του, καὶ τὸ κακό ἡ δεύτερη πλευρά, ἔχει κι αὐτὸ τὸν σκοπό του στὴν *ἐντὸς ἑαυτοῦ ὕπαρξή* του καὶ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητά του στὸν λόγο ποὺ ἐκφέρει· τὸ περιεχόμενο τοῦ λόγου εἶναι ἡ ὑφιστάμενη οὐσία τῆς ὑπόστασής του· ὁ λόγος εἶναι ἡ διαβεβαίωση τῆς βεβαιότητας τοῦ νοῦ μέσα στὸν ἑαυτό του. – Ἀμφότεροι οἱ βέβαιοι γιὰ τὸν ἑαυτό τους νόες δὲν ἔχουν κανέναν [*362*] σκοπὸ ἄλλο ἀπὸ τὸν καθαρὸ ἑαυτό τους καὶ καμμία πραγματικότητα καὶ ὑπαρξη ἄλλη ἀπὸ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν καθαρὸ ἑαυτο Ἀλλὰ συνεχίζουν νὰ εἶναι δια-

---

117 Spitze Βλ σ [115/87]

118 Οταν τὰ αντιθετα ωθοῦνται στα ἄκρα (Spitze) δηλ αφαιρειται απὸ τὸ καθένα η αναφορα στὸ ἄλλο κι ἀντιμετωπίζονται ἔτσι ως δυο ἀφαιρέσεις («καθαροὶ» ὅροι), τότε τὸ καθένα μεταβαίνει στὸ ἄλλο του ἀποδεικνύοντας την ἀναγκαιότητα τῆς σχέσης ἀπὸ την ὁποια ἔχει γινει ἀφαίρεση· Ἔτσι αυτη η μετάβαση απὸ την μια αφαιρεση στην ἄλλη εἶναι ἐναλλαγη δυο ὅρων εσωτερικῶν ὄχι μονο στην αντίθεση αλλα στὸν κάθε ὅρο της. Αὐτη ἡ ἐσωτερικὴ και ἄρα ἀπολυτη εναλλαγὴ εμφανίζεται στην *Διάνοια* ὅπου λέγεται *ἀπειρια* Επαναλαμβανεται στὸν *Λόγο* ως μεταβολη τῆς *ἄπειρης κρισης* (δηλ της κρίσης χωρὶς κοινὴ σφαιρα χωρὶς μέσο)

φορετικοι κι ή διαφορετικοτητα είναι ή ἀπόλυτη ἐπειδη είναι τεθειμενη σ᾽ αὐτὸ τὸ στοιχεῖο τῆς καθαρῆς ἔννοιας Μαλιστα δὲν είναι ή ἀπόλυτη μονο κατ᾽ ἐμᾶς, ἀλλα κατὰ τὶς ἴδιες τις ἔννοιες που τελοῦν στὴν ἀντιθεση αὐτη Γιατι αὐτὲς οἱ ἔννοιες είναι μὲν *ὁρισμενες* ή μια ἔναντι τῆς ἄλλης, αλλὰ συναμα αὐτὲς τοῦτες καθολικές, ὁποτε γεμιζουν ὁλο τὸ πλατος τοῦ ἑαυτοῦ κι ὁ εν λόγω ἑαυτὸς δὲν ἔχει κανενα περιεχόμενο ἄλλο ἀπὸ τὸν καθορισμό του αυτο ὁ ὁποῖος οὔτε ὑπερβαινει τὸν ἑαυτὸ οὔτε είναι στενοτερος διότι ὁ ἕνας καθορισμός, τὸ ἀπόλυτα καθολικό, είναι τόσο ή καθαρὴ ἐπίγνωση ἑαυτοῦ ὁσο κι ὁ ἄλλος ή ἀπόλυτη ἀδιαιρετοτητα [494] τῆς καθεκαστοτητας, κι ἀμφότεροι είναι μόνον ή αὐτεπιγνωση αὐτή Οἱ δυό τους είναι λοιπὸν οἱ προικισμένες μὲ ἐπίγνωση καθαρὲς ἔννοιες, ποὺ ὁ καθορισμος τους είναι ὁ ἴδιος ἄμεσα ἐπίγνωση, δηλαδὴ τῶν ὁποίων ή *ἀναφορὰ* καὶ ἀντίθεση είναι τὸ ἐγω.[119] Γι᾽ αὐτὸ είναι *ὁ ἕνας κατὰ τὸν ἄλλο* τὰ ἐν λόγω δίχως ἄλλο ἀντίθετα· τὸ ἐντελῶς *ἐσωτερικὸ* ἔχει ἔτσι ἔλθει ἀπέναντι στὸν ἑαυτό του καὶ μπῆκε στην ὕπαρξη αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὴν *καθαρὴ ἐπίγνωση* που διὰ τῆς ἀντιθεσης αὐτῆς τίθεται ὡς *συνείδηση* Ἀλλὰ ή καθαρὴ ἐπίγνωση ἀκόμη δὲν είναι *αὐτοσυνειδησία* Αὐτὴ την πραγματωση, τὴν ἐχει ὡς ἐκ τῆς κίνησης τῆς ἀντίθεσης αὐτῆς Γιατὶ αὐτὴ ή ἀντίθεση είναι ή ἴδια πολλῷ μᾶλλον τὸ *μὴ ἀδιαίρετο συνεχὲς* καὶ ή *ἰσότητα* κι *ὁμοιότητα* τοῦ ἐγὼ = ἐγὼ καθε ἐγὼ *καθ᾽ αὐτὸ* αὐτοαναιρεῖται στὸν ἑαυτό του ἀκριβῶς λόγω τῆς ἀντιφασης τῆς καθαρῆς καθολικοτητας του ή ὁποια δὲν παύει ν᾽ ἀνθισταται συναμα στὴν ὁμοιοτητά του με τὸ ἄλλο καὶ ν᾽ ἀπομονώνεται ἀπὸ αὐτό Μες ἀπὸ αὐτὴ την ἀλλοτριωση, αὐτη ή στὴν ὑπαρξη της διχασμενη ἐπίγνωση ἐπιστρέφει στὴν ἑνότητα τοῦ *ἑαυτοῦ* είναι τὸ *ἐνεργὰ πραγματικὸ* ἐγω, ή καθολικὴ ἐπιγνωση *τοῦ ἑαυτοῦ σου* μεσα στὸ

---

119 Οταν οι αντιθετες συνειδησεις γινουν αφαιρεσεις, δηλ δεν περιεχουν πια η καθε μια τὸν καθορισμὸ τῆς ἄλλης είναι ἔννοιες προικισμενες μὲ ἐγω μὲ ἐπιγνωση ενῶ ἀπαρτιζουν *ἀπὸ κοινοῦ* ἕνα πραγματικὸ ἐνω καθως αυτὸ δὲν μπορει να σκεφτεῖ τὸν εναν καθορισμὸ χωρὶς τὸν ἄλλον μαζὶ με τὸν ὁποῖο αποτελοῦν *μία* ἔννοια ενα νόημα ενα ἐνεργα πραγματικὸ συνολο

ἀπόλυτο ἐνάντιό σου.[120] μέσα στὴν ἐπίγνωση ποὺ ὑπάρχει *ἐντὸς ἑαυτῆς.* ἡ ὁποια, ἐνεκα ἀκριβῶς τῆς καθαρότητας τῆς ἀπομονωμένης ὑπαρξής της μέσα στὸν ἑαυτό της, εἶναι ἡ ἴδια τὸ ἐντελῶς καθολικό Τὸ συμφιλιωτικὸ ΝΑΙ, ὁπου τὰ ἐγὼ παραιτοῦνται ἀμφότερα τῆς ἀντιτιθεμενης *ὕπαρξής* τους, εἶναι ἡ *ὑπαρξη* τοῦ ἐκτεινόμενου μέχρι τὴν δυάδα *ἐγώ*.[121] ποὺ παραμενει σ᾽ αὐτὴν ὁμοιο μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ ἔχει την βεβαιότητα του γιὰ τὸν ἑαυτό του στὴν πλήρη ἀλλοτριωση και τὸ ἐντελῶς ἐναντιό του –εἶναι ἡ ἐμφάνιση τοῦ θεοῦ ἐν μεσω αὐτῶν, ποὺ ἔχουν ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ τους ὡς τῆς καθαρῆς ἐπίγνωσης [122]

---

120 Βλ σ [29/22] Τὸ «επισταμαι γενικα» –δηλ η *επιγνωση* γενικά αφοῦ τὸ ἴδιο Wissen ἀποδιδω μὲ τους δυο ὅρους– εἶναι «ἡ *καθαρη* αὐτογνωσια μέσα στην ἀπόλυτη *ἑτερότητα*» Πρβλ στην *Ηθικότητα* σ [451/*330-331*]. Η «συνείδηση τῆς ηθικῆς» σκέφτεται ἀλλα δὲν ἔχει ἔννοιες γιατι δὲν «συλλαμβανει την *ετερότητα* ως τετοια δηλαδὴ τὸ ἀπόλυτο ἐνάντιό της ως τον ἑαυτό της»

121. Βλ σ. [145/*108*]. Ο νοῦς εἶναι «ἕνα *εγω* τὸ οποιο εἶναι *εμεις* κι ενα *εμεῖς*, τὸ οποῖο εἶναι *εγω*».

122 Βλ *Κατα Ματθαιον*, ιη, 20. *οὐ γαρ εισι δυο ἢ τρεις συνηγμενοι εις τὸ εμὸν ὄνομα εκεῖ εἰμι ἐν μέσω αὐτῶν*. «ὅπου βρισκονται δυὸ-τρεις συναθροισμενοι στο ὄνομα μου βρισκομαι ἐγὼ μεταξυ τους»

VII.
Ἡ θρησκεία

[495/*363*] Στοὺς μεχρι τωρα σχηματισμούς, ποὺ διακρινονται ὑπὸ γενικοὺς ὅρους σὲ *συνείδηση*, *αὐτοσυνειδησία λόγο* καὶ *νοῦ*, προέκυψε μὲν καὶ ἡ *θρησκεία*, ὡς συνειδηση τῆς *ἀπόλυτης οὐσιας* ἐν γένει ἀλλὰ μόνο ἀπὸ τὴν *σκοπιὰ τῆς συνείδησης* ποὺ εἶναι συνειδητὴ τῆς ἀπόλυτης οὐσιας δὲν φάνηκε ὅμως σ᾽ αὐτὲς τὶς μορφὲς ἡ ἀπολυτη οὐσία *αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτήν*, ἡ αὐτοσυνειδησία τοῦ νοῦ

Ἤδη ἡ *συνείδηση*, ἐφ᾽ ὅσον εἶναι *διάνοια*, γίνεται συνείδηση τοῦ *ὑπεραισθητοῦ* ἢ *ἐσωτερικοῦ* τῆς ἀντικειμενωδους ὕπαρξης. Τὸ ὑπεραισθητό, ἀιδιο, ἢ ὅπως ἀλλιῶς κι ἂν τὸ ποῦμε εἶναι ὅμως *ἄνευ ἑαυτοῦ*· εἶναι πρῶτα μόνο τὸ *καθόλου*, ποὺ πόρρω ἀπέχει ἀκόμη ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι ὁ νοῦς ποὺ ἐχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς νοῦ. – Ἔπειτα ἡ *αὐτοσυνειδησία*, ἀποπερατωνόμενη στὸ σχῆμα τῆς *δυστυχισμένης συνείδησης*, ἦταν μόνον ὁ *πόνος* τοῦ νοῦ, ποὺ πάλι πολεμᾶ νἄβγει στὴν ἀντικειμενικότητα ἀλλὰ δὲν τὴν φθάνει. Ἡ ἑνότητα *καθέκαστης* αὐτοσυνειδησίας καὶ ἀμετάβλητης *οὐσίας* της, ὁπου προσέρχεται ἡ πρώτη, παραμένει συνεπῶς ἕνα *ἐπέκεινα* της – Ἡ ἄμεση ὕπαρξη τοῦ *λόγου*, ποὺ προῆλθε κατ᾽ ἐμᾶς ἀπ᾽ αὐτὸ τὸν πόνο, καὶ τὰ ἰδιαίτερα σχήματά του δὲν ἔχουν καμμιὰ θρησκεία γιατὶ ἡ αὐτοσυνειδησία του[1] ἔχει ἐπίγνωση *τοῦ ἑαυτοῦ της* στὴν *ἄμεση* παρουσία ἢ τὸν ἀναζητεῖ ἐκεῖ

Ἀντιθέτως στὸν κόσμο τοῦ ἤθους εἴδαμε μιὰ θρησκεία καὶ μάλιστα τὴν *θρησκεία τοῦ κάτω κόσμου*· εἶναι ἡ πίστη στὴν φοβερὴ ἄγνωστη νύχτα τῆς *μοίρας* καὶ στὴν Εὐμενίδα τοῦ *ἀπελθόντος πνεύματος* –ἡ πρώτη ὄντας ἡ καθαρὴ ἀρνητικότητα ἐν εἴδει καθολικότητας, ἡ δευτερη ἡ ἴδια ἐν [496] εἴδει καθεκαστότητας Ἡ ἀπόλυτη οὐσία εἶναι λοιπὸν μέν,

1 Ἢ «τους»

ὑπὸ τὴν τελευταία μορφή, ὁ *ἑαυτός*, καὶ *παρούσα*,[2] καθὼς ὁ ἑαυτὸς δὲν ὑπαρχει ἀλλιῶς μονο ποὺ ὁ *καθεκαστος* ἑαυτὸς εἶναι ἡ *ταδε* καθεκαστη σκια, ἡ ὁποία ἔχει χωριστα ἀπὸ τὸν ἑαυτο της την καθολικότητα, ποὺ εἶναι ἡ μοίρα Εἶναι μὲν σκια, ὁ *ἀνηρημενος ταδε*, ἄρα καθολικὸς ἑαυτος ἀλλα ἡ πρωτη, ἀρνητικὴ σημασια δὲν μετεπεσε ἀκόμη στὴν δευτερη, την θετικη, γι' αὐτὸ ο ἀνηρημένος ἑαυτὸς δηλώνει συναμα ἀκόμη ἄμεσα τὴν ταδε ἐπιμέρους καὶ ἄνευ οὐσιας σκιά – Ἡ μοιρα χωρὶς τὸν ἑαυτὸ[3] παραμενει ὁμως ἡ ἀσύνειδη νύχτα ποὺ δὲν φθάνει μεχρι τὴν ἐνδοδιαφοροποιηση της οὐτε μεχρι την διαύγεια τῆς αὐτογνωσιας

[*364*] Αὐτη ἡ πιστη στὸ μηδὲν τῆς ἀναγκαιότητας και στὸν κάτω κόσμο γίνεται *πιστη* στὸν οὐρανο, γιατὶ ὁ ἀπελθὼν ἑαυτὸς πρέπει νὰ ἑνωθεῖ μὲ τὴν καθολικότητα του, νὰ ἐκπτυξει μέσα της ὅ,τι περιέχει ὁ ἴδιος καὶ ἔτσι νὰ γίνει διαυγὴς γιὰ τὸν ἑαυτό του. Αὐτὴ ἡ *ἐπικράτεια* τῆς πίστης εἴδαμε ὅμως νὰ ἐκπτύσσει τὸ περιεχόμενό της μόνο στὸ στοιχεῖο τῆς νόησης χωρὶς τὴν ἔννοια, και γι' αὐτὸ νὰ καταστρέφεται στὴν μοίρα της, ἀκριβῶς στὴν *θρησκεία τοῦ διαφωτισμοῦ*. Ἐδῶ τὸ ὑπεραισθητὸ ἐπέκεινα τῆς διάνοιας ἀποκαθισταται, ἀλλὰ ἔτσι ὥστε ἡ αὐτοσυνειδησία μένει ἱκανοποιημένη στὸ ἐνθάδε καὶ δὲν ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ὑπεραισθητοῦ, *κενοῦ* ἐπέκεινα –ποὺ δὲν εἶναι γιὰ νὰ τὸ γνωρίζουμε ἢ νὰ τὸ φοβόμαστε– οὔτε ὡς ἑαυτοῦ οὔτε ὡς ἰσχύος

Ὅτι ἡ ἀπόλυτη οὐσία εἶναι ἕνα θετικὸ περιεχόμενο, αὐτὸ ἀποκαθισταται ἐν τέλει στὴν θρησκεια τῆς ἠθικότητας, ὅπου τὸ περιεχόμενο εἶναι ὁμως ἑνωμένο μὲ τὴν ἀρνητικοτητα τοῦ διαφωτισμοῦ Περιεχόμενο εἶναι ἕνα *εἶναι* ποὺ ἐξ ἴσου ἐπαναφερθηκε στὸν ἑαυτὸ καὶ μένει κλεισμενο ἐκεῖ καὶ ἕνα *διαφοροποιημένο περιεχόμενο*, τὰ μέρη τοῦ ὁποίου μὲ τὸ ποὺ θὰ τεθοῦν, ἐξ ἴσου ἄμεσα θὰ ὑποστοῦν ἄρνηση Ἡ μοιρα δέ ὁπου βουλιάζει αὐτὴ ἡ ἀντιφατικὴ κίνηση, εἶναι ὁ ἑαυτὸς

---

2 Ἢ «*παρων*»

3 Πρβλ την σύγκριση τοῦ Ἀναξαγόρα μὲ τὸν Ηρακλειτο στην *Ιστορία τῆς φιλοσοφιας* «Ὅτι εἶναι μόνο διαδικασια (*εἱμαρμένη*) δὲν εἶναι ακόμη τὸ αυθυπόστατα ανεξαρτητα αὐτοκαθοριζόμενο» που εἶναι ὁ *νοῦς* (*W* 18 382)

ποὺ ἔχει συνείδηση ὁτι ὁ ἴδιος εἶναι ἡ μοιρα τῆς *οὐσιότητας* και τῆς *ἐνεργοῦ πραγματικότητας*.

Στὴν θρησκεια ὁ ἔχων ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του νοῦς εἶναι ἄμεσα ἡ ἴδια του ἡ καθαρη *αὐτοσυνειδησία* Ὅσα σχήματά του εἴδαμε –ὁ ἀληθὴς νοῦς ὁ ἀποξενωμενος ἀπὸ τὸν ἑαυτο του [497] καὶ ὁ βεβαιος γιὰ τὸν ἑαυτο του– συναποτελοῦν τὸν νοῦ ὡς πρὸς τὴν *συνείδηση* του, ἡ ὁποια ἀντιπαρατιθεμενη στὸν κοσμο της, δὲν γνωριζει τὸν ἑαυτο της μέσα του Πλην στην ἠθικὴ συνειδηση ὁ νοῦς ὑποτασσει στὸν ἑαυτό του ναι μὲν τὸν ἐν γενει ἀντικειμενώδη κόσμο του ἀλλα καὶ τὴν παράστασή του και τὶς ὁρισμένες ἔννοιές τους, ὁπότε εἶναι τώρα μιὰ αὐτοουνειδησια που ὑπάρχει κοντὰ στὸν ἑαυτό της Ἐδῶ, *παραστημενος* ὡς *ἀντικειμενο*, ἔχει τὸ νόημα ὅτι εἶναι ὁ καθολικὸς νοῦς ποὺ ἐμπεριέχει πάσα οὐσία καὶ πασα ἐνεργὸ πραγματικότητα, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἐν εἴδει ἐλεύθερης ἐνεργοῦ πραγματικότητας ἢ αὐτοδυναμα ἐμφανιζομένης[4] φύσης. Ἔχει μὲν *σχῆμα*, ἤτοι τὴν μορφὴ τοῦ εἶναι, ἐφ' ὅσον εἶναι *ἀντικείμενο* τῆς συνείδησής του, ὅμως ἐπειδὴ αὐτη, στὴν θρησκεία, τίθεται μὲ τὸν οὐσιώδη προσδιορισμὸ τοῦ νὰ εἶναι *αὐτοσυνειδησια*, τὸ σχῆμα εἶναι ἐντελῶς διάφανο γιὰ τὸν ἑαυτό του κι ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα ποὺ περιέχει ὁ νοῦς εἶναι κλεισμένη μέσα του, δηλαδὴ αἴρεται μέσα του, μὲ τὸν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο πού, ὅταν λέμε *πάσα ἐνεργὸς πραγματικότητα*, αὐτὴ εἶναι ἡ *νοητὴ* καθολικὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα

Ἀφοῦ στὴν θρησκεία ὁ προσδιορισμὸς τῆς κατὰ κυριολεξία συνείδησης τοῦ νοῦ δὲν ἔχει λοιπὸν τὴν μορφὴ τῆς ἐλεύθερης *ἑτερότητας*, ἡ *ὕπαρξη* τοῦ νοῦ διαφέρει ἀπὸ τὴν *αὐτοσυνειδησία* του, κι ἡ κατα κυριολεξίαν ἐνεργὸς πραγματικότητά του ἀνήκει ἐκτὸς θρησκείας ὑπάρχει βέβαια *ἕνας* νοῦς ἢ πνεῦμα τῶν δύο,[5] ἀλλ' ἡ συνείδησή του δὲν ἀγκαλιάζει τὶς δύο μεμιᾶς, καὶ ἡ θρησκεία ἐμφανίζεται ὡς ἕνα μέρος τῆς ὕπαρξης καὶ τῶν ἔργων καὶ ἡμερῶν, τὸ ἄλλο ὄντας ἡ ζωὴ

---

4 Ἄλλη αναγνωση, «κατὰ τα φαινόμενα αὐτοδυναμης»

5. «Ἕνας νοῦς ἢ πνεῦμα» *ein* Geist Μιὰ κοινη νοοτροπια ἕνα πνεῦμα τῆς ἐποχῆς

στὸν ἐνεργὸ κόσμο της[6] Καθως τωρα ξερουμε ὁτι ὁ νοῦς στὸν κόσμο του και ὁ νοῦς ποὺ ἔχει συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς νοῦ. [*365*] ἤτοι ὁ νοῦς στὴν θρησκεία εἶναι τὸ ἴδιο. ἡ αποπερατωση τῆς θρησκείας συνίσταται στὸ ὁτι τὰ δυο γίνονται ὁμοια τὸ ἕνα με τὸ ἄλλο. ὄχι μόνον ὁτι ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα τοῦ νοῦ περιλαμβάνεται ἀπὸ τὴν θρησκεια ἀλλ᾽ ἀντιστροφα ὁτι ὁ ἴδιος γινεται ἐνεργὰ πραγματικὸς γιὰ λόγου του καὶ *ἀντικείμενο τῆς συνείδησής του* ὡς συνειδητὸς τοῦ ἑαυτοῦ του νοῦς. – Ἐφ᾽ ὅσον ὁ νοῦς στὴν θρησκεία *παριστᾶ* τὸν ἑαυτό του στὸν ἴδιο. εἶναι μὲν συνειδηση. ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα ποὺ περικλειει ἡ θρησκεια εἶναι δὲ τὸ σχῆμα καὶ ὁ μανδυας τῆς παραστασής του Ἀλλα σ᾽ αὐτὴ την παρασταση ἡ ἐνεργὸς πραγματικότητα δὲν βρίσκει ἐντελῶς τὸ δίκιο της [498] [ποὺ συνίσταται] ἀκριβῶς [στὸ] νὰ μὴν εἶναι μόνο μανδύας ἀλλ᾽ αὐτοτελὴς ἐλεύθερη ὕπαρξη· κι ἀντιστρόφως ἐπειδὴ τῆς λείπει ἡ τελείωση στὸν ἑαυτό της. εἶναι ἕνα *ὁρισμένο* σχῆμα. ποὺ δὲν πετυχαίνει ὅ,τι ὑποτίθεται πὼς ἐκθετει. ἀκριβῶς τὸν συνειδητὸ τοῦ ἑαυτοῦ του νοῦ Γιὰ νὰ ἐκφράζει τὸ σχῆμα του τὸν ἴδιο τὸν νοῦ. θἄπρεπε τὸ ἴδιο νὰ μὴν εἶναι ἄλλο ἀπ᾽ αὐτὸν κι αὐτὸς νἄχει φανεῖ στὸν ἑαυτό του ἢ νἄναι ἐνεργὰ πραγματικὸς γιὰ τὸν ἑαυτό του ἔτσι ὁπως εἶναι στὴν οὐσία του Μονάχα ἔτσι θὰ ἐπετυγχάνετο καὶ κάτι ποὺ ἴσως φανεῖ σὰν ἀπαίτηση τοῦ ἐναντίου ἀκριβῶς νἄχει συνάμα τὸ *ἀντικείμενο* τῆς συνείδησής του τὴν μορφὴ ἐλεύθερης ἐνεργοῦ πραγματικότητας·[7] ἀλλὰ μόνον ὁ νοῦς. ποὺ ὡς ἀπόλυτος εἶναι ἀντικείμενο τοῦ ἑαυτοῦ του,[8] εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό του μιὰ τόσο ἐλεύθερη ἐνεργὸς πραγματικότητα. ὅσο συνεχίζει νὰ ἔχει συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ του μέσα σ᾽ αὐτήν.

Ἐφ᾽ ὅσον εἶναι ἀρχικὰ διακριτὲς ἡ αὐτοσυνειδησία κι ἡ

---

6 Ἄλλη αναγνωση «κόσμο τοῦ νοῦ»

7. Ἀπὸ την κίνηση τῆς αναγνώρισης μάθαμε ὅτι ἡ ἐλευθερία τοῦ ἑνὸς και τοῦ ἄλλου εἶναι εὐθέως ἀνάλογα μεγέθη καὶ αντίστοιχα ὅτι ὅσο πιὸ πολυ νοεῖς τὸ αντικειμενο ως αυτοδυναμο τόσο πιὸ καλα τὸ γνωρίζεις καὶ ἄρα τόσο πιὸ πολυ τὸ κυριαρχεῖς.

8 Ἄλλη ανάγνωση «που εἶναι ἀντικείμενο τοῦ εαυτοῦ του ως απόλυτος». Προκριθηκε η ἄλλη ανάγνωση γιατι ὁ νοῦς εἶναι απόλυτος ἂν τὸ αντικείμενό του δὲν εἶναι ἐξ ὁρισμοῦ ἄλλο

κυριολεκτικὴ συνειδηση. ἡ *θρησκεία* καὶ ὁ νοῦς στὸν κόσμο του. δηλαδὴ ἡ *ὑπαρξη* τοῦ νοῦ. ἡ ὑπαρξη αὐτὴ συνίσταται στὸ συνολο τοῦ νοῦ ἐν ὅσω οἱ στιγμές του ἐκτιθενται ὡς ἀποσυναρτώμενες ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη και καθε μιὰ καθ' αὐτή Πλὴν στιγμὲς εἶναι ἡ *συνείδηση*. ἡ *αὐτοσυνειδησια*. ὁ *λόγος* κι ὁ *νοῦς* –ὁ νοῦς. ἐννοεῖται ὡς ἄμεσος. ποὺ δὲν εἶναι ἀκόμη συνειδηση τοῦ νοῦ Ἡ *συγκεντρωτικὴ* ὁλοτητα τους συνιστᾶ γενικὰ τὸν νοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐγκόσμια ὕπαρξη του ὁ νοῦς ὡς τέτοιος περιέχει τους προηγούμενους σχηματισμοὺς ὡς πρὸς τοὺς γενικοὺς προσδιορισμους. τὶς στιγμὲς ποὺ μόλις κατονομασθηκαν Ἡ θρησκεία προυποθέτει τὴν ὁλη ροή τους κι εἶναι ἡ *ἁπλὴ* ὁλότητα ἤτοι ὁ ἀπόλυτος ἑαυτός τους – Ἡ πορεια τους σὲ ἀναφορὰ μὲ τὴν θρησκεία δὲν πρέπει ἄλλωστε νὰ παρασταθεῖ ὡς ἔγχρονη. Ὁ συνολικὸς μόνο νοῦς εἶναι ἔγχρονος κι ὅσα σχήματα εἶναι σχήματα ὅλου τοῦ *νοῦ* ὡς τέτοιου παρουσιάζονται σὲ μιὰ διαδοχή· γιατὶ μόνο τὸ σύνολο ἔχει κατὰ κυριολεξία ἐνεργὸ πραγματικότητα καὶ ἄρα ἐκείνη τὴν καθαρὴ ἐλευθερία ἔναντι ἄλλου ποὺ ἐκφράζεται ὡς χρόνος. Οἱ *στιγμὲς* τοῦ συνόλου.[9] συνείδηση. αὐτοσυνειδησία. λόγος καὶ νοῦς ἐπειδη εἶναι στιγμές. δὲν ἔχουν ὅμως διαφορετικὴ ὑπαρξη ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη. – Ὅπως ὁ [499] νοῦς διακρίθηκε ἀπὸ τις στιγμές του. πρέπει ἀκόμη. τριτον. ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἴδιες νὰ διακριθεῖ ὁ μεμονωμένος καθέκαστος προσδιορισμός τους Κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς στιγμὲς εἴδαμε ἀκριβῶς νὰ διαφοροποιεῖται πάλι στὸν ἑαυτό της σὲ μιὰ δική της [*366*] πορεία και να σχηματιζεται διαφορετικα ὅπως στὴν συνειδηση. π χ . διακριθηκαν ἡ κατ' αἴσθηση βεβαιότητα. ἡ ἀντίληψη Αὐτὲς οἱ τελευταῖες ὄψεις ἀποσυναρτῶνται στὸν χρονο κι ἀνηκουν σ' *ἑνα ἐπιμερους σύνολο* – Γιατι ὁ νοῦς κατεβαινει ἀπ' την *καθολικότητά* του μέσω τοῦ *προσδιορισμοῦ* στὴν *καθεκαστοτητα* Ὁ προσδιορισμός. δηλαδὴ ὁ μέσος. εἶναι *συνείδηση αὐτοσυνειδησια* κ ο κ Ἀλλα *τὴν καθεκαστότητα* ἀποτελοῦν τὰ *σχηματα* αὐτῶν τῶν στιγμῶν. Αὐτα ἐκθέτουν ἄρα τὸν νοῦ ὡς πρὸς τὴν καθεκαστότητα ἢ *ἐνεργο πραγματικότητα* του καὶ διακρινονται στὸν χρόνο.

9 Ἡ «τοῦ νοῦ»

πλὴν ὅμως ἔτσι ὥστε τὸ ἑπόμενο διατηρεῖ τὰ προηγούμενα στὸν ἑαυτό του

Ἂν λοιπὸν ἡ θρησκεια εἶναι ἡ ἀποπεράτωση τοῦ νοῦ στὴν ὁποία *ἐπιστρέφουν* καὶ ἔχουν *ἐπιστρέψει* οἱ καθέκαστες στιγμές του, συνείδηση, αὐτοσυνειδησία, λόγος καὶ νοῦς, ὡς στὸν *λόγο ὑπαρξής* τους, τότε αὐτὲς συναποτελοῦν τὴν *ὑπάρχουσα ἐνεργὸ πραγματικότητα* τοῦ συνολικοῦ νοῦ, ὁ ὁποῖος *ὑπάρχει* μονον ὡς ἡ κίνηση διάκρισης καὶ ἐνδοεπιστροφῆς αὐτῶν τῶν πλευρῶν του [10] Τὸ γιγνεσθαι *τῆς ἐν γένει θρησκείας* περιέχεται στὴν κίνηση τῶν καθολικῶν στιγμῶν Καθὼς τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ κατηγορήματα ἐκτέθηκε ὅμως ὄχι μόνον ἔτσι ὅπως ὁρίζεται μὲ γενικοὺς ὅρους, ἀλλ' ἔτσι ὅπως ὑπάρχει *αὐτὸ καθ' αὑτό*, ποὺ σημαίνει ἔτσι ὅπως πορεύεται μέσα στὸν ἑαυτό του ὡς συνολο, δὲν προέκυψε ἔτσι μόνο τὸ γίγνεσθαι τῆς θρησκείας *ἐν γένει*, ἀλλ' οἱ ἐν λόγω διεξοδικὲς πορεῖες *καθέκαστων* ὄψεων περιέχουν συνάμα τοὺς *καθορισμοὺς τῆς θρησκείας* τῆς ἴδιας Ὁ συνολικὸς νοῦς, ὁ νοῦς τῆς θρησκείας, εἶναι πάλι ἡ κίνηση ἀπὸ τὴν ἀμεσότητά του πρὸς τὴν *ἐπίγνωση* τοῦ τί εἶναι *αὐτὸς τοῦτος*, δηλαδὴ τοῦ τί εἶναι ὁ ἴδιος ἄμεσα.[11] πρὸς τὴν ἐπίτευξη τῆς πλήρους ἐξομοίωσης τοῦ *σχήματος*, ὑπὸ τὸ ὁποῖο ἐμφανίζεται πρὸς τὴν συνείδησή του, μὲ τὴν οὐσία του, καὶ τῆς ἐποπτείας τοῦ ἑαυτοῦ του ὅπως εἶναι – Σ' αὐτὸ τὸ γιγνεσθαι ὑπάρχει ἄρα ὁ ἴδιος ὑπὸ *ὁρισμένα σχήματα* [500] ποὺ ἀποτελοῦν τὶς διαφορὲς αὐτῆς τῆς κίνησης συνάμα μιὰ ὁρισμένη θρησκεία ἔχει ἔτσι ἐπίσης ἕναν *ὁρισμένο ἐνεργὰ πραγματικὸ* νοῦ. Ἂρα ἐνῶ στὸν ἔχοντα αὐτεπίγνωση νοῦ ἐν γένει ἀνήκουν συνείδηση, αὐτοσυνειδησία, λόγος καὶ νοῦς, στὰ *ὁρι-*

---

10 Ὁ νοῦς δὲν εἶναι μιὰ ουσια που εμφαινεται στις επιμερους εκδηλωσεις του ακόμα κι ὅταν πρόκειται γιὰ τὸ πνεῦμα μιᾶς ἐποχῆς: Εἶναι η κινηση τῶν στιγμῶν του τοῦ φαινομένου του. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι καθε ἔννοια ὑπερβατικότητας εἶναι ψευδής, ὁτι ὁ θεὸς δὲν μπορεῖ νὰ νοεῖται ως επέκεινα τοῦ κόσμου τουτου. Ἡ «φανερη» θρησκεια θὰ εἶναι ὁ χριστιανισμὸς ιδωμένος ως ἀπόδειξη τοῦ ὅτι ὁ θεὸς δὲν εἶναι υπερβατικὸς (κρυφος αφανέρωτος)

11 Εδῶ εἶναι ἐμφανης η σημασια τοῦ an sich στὸν Ε Δὲν εἶναι η βαθυτερη οὐσια τῶν πραγματων εἶναι ἡ *αμεσότητα* εἴτε τῆς ουσίας εἴτε καὶ τοῦ φαινομένου

σμενα σχηματα τοῦ ἔχοντος αὐτεπιγνωση νοῦ ἀνηκουν ὁσες ὁρισμενες μορφὲς ἀναπτυχθηκαν ἑκαστοτε εἰδικὰ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς συνειδησης, τῆς αὐτοσυνειδησίας, τοῦ λογου καὶ τοῦ νοῦ Γιὰ τὸν ἐνεργὸ νοῦ τῆς θρησκειας, τὸ ὁρισμένο σχῆμα της ἐξαιρει ἀπὸ τὰ σχήματα τῆς κάθε στιγμῆς του ὁποιο τῆς ἀντιστοιχεῖ Ὁ ἕνας καθορισμὸς τῆς θρησκειας διαπερνᾶ ὅλες τὶς ὄψεις τῆς ἐνεργοῦ ὕπαρξής της καὶ τοὺς ἐντυπώνει αὐτὸ τὸ κοινὸ σημαδι.

Κατ᾽ αὐτὸ τὸν τροπο τὰ σχηματα που ἀνεκυψαν μέχρι ἐδῶ διατάσσονται τώρα διαφορετικὰ ἀπ᾽ ὁπως ἐμφανιζονταν στὴν ἀκολουθία τους, κατι σχετικὰ μὲ τὸ ὁποῖο πρεπει ἀκόμη νὰ παρατηρήσουμε προκαταβολικα τὰ ἀναγκαῖα [*367*] – Μέσα στὴν ἀκολουθια ποὺ ἐξετασαμε, κάθε στιγμὴ ἐμβάθυνε στὸν ἑαυτό της κι ἀναπτυσσόταν ἔτσι σ᾽ ἕνα ὅλον στὴν ἰδιαίτερη ἀρχή της ἡ δὲ γνώση ἦταν τὸ βάθος, ἤτοι ὁ νοῦς, ὁπου αὐτές, οἱ καθ᾽ αὐτὲς ἀνυπόστατες, εἶχαν τὴν ὑφιστάμενη οὐσία τους. Αὐτὴ ἡ ὑφιστάμενη οὐσία, ὅμως, στὸ ἑξῆς βγῆκε στὴν φόρα εἶναι τὸ βάθος τοῦ βέβαιου γιὰ τὸν ἑαυτό του νοῦ ποὺ δὲν ἐπιτρέπει στὴν καθέκαστη ἀρχὴ ν᾽ ἀπομονώνεται καὶ να καθίσταται ὅλον μέσα της, ἀλλὰ συλλέγει καὶ χρατᾶ μαζὶ ὅλες αὐτὲς τὶς στιγμὲς μέσα του, κι ἔτσι προοδεύει στὸν συγκεντρωμένο αὐτὸ πλοῦτο τοῦ ἐνεργοῦ νοῦ του, ὁπότε ὅλες οἱ ἐπιμερους στιγμὲς τοῦ ἐνεργοῦ νοῦ παιρνουν καὶ δεχονται ἀπὸ κοινοῦ τὸν ἴδιο καθορισμὸ τοῦ συνόλου μέσα τους – Ἐτοῦτος ὁ βεβαιος γιὰ τὸν ἑαυτό του νοῦς καὶ ἡ κίνησή του εἶναι ἡ ἀληθινή τους ἐνεργὸς πραγματικότητα καὶ ἡ *ὕπαρξη αὐτὴ καθ᾽ αὐτὴ* ποὺ ἀναλογεῖ σὲ καθε καθέκαστον. – Ἐνῶ λοιπὸν ἡ μεχρι τωρα *μια* ἀκολουθια σημάδευε μὲ κόμβους τὶς ὀπισθοδρομήσεις μέσα στὴν πρόοδό της, ἀλλὰ συνεχιζόταν ἀπὸ ἐκεῖ και πέρα πάλι κατὰ ἕνα μῆκος, εἶναι ἐφ᾽ ἑξῆς σὰν σπασμένη σ᾽ αὐτοὺς τοὺς κόμβους, στὶς καθολικὲς στιγμές, [501] καὶ σκορπισμένη σὲ πολλὲς γραμμές, οἱ ὁποῖες, ἂν τὶς βάλουμε μαζὶ σὲ *μια* δέσμη, συνάμα ἑνωνονται συμμετρικά, ἔτσι ὥστε συμπιπτουν οἱ ἴδιες διαφορὲς μὲ τὶς ὁποῖες σχηματιζόταν κάθε ἐπιμερους γραμμὴ στὸ ἐσωτερικό της – Προκυπτει κατὰ τἄλλα αὐτονοήτως ἀπὸ ὁλη την ἔκθεση πῶς πρέπει νὰ ἐννοηθεῖ αὐτὴ ἡ παράτα-

ξη τῶν γενικῶν κατευθυνσεων που ἀναπαρισταται ἐδῶ ὁποτε περιττευει ἡ ἐπισημανση. ὁτι αὐτὲς οἱ διαφορὲς πρεπει οὐσιαστικὰ νὰ ἐκλαμβανονται μόνον ὡς στιγμὲς τοῦ γιγνεσθαι. ὄχι ὡς μερη στὸν ἐνεργὸ νοῦ εἶναι κατηγορηματα τῆς ὑφισταμενης οὐσιας του στὴν θρησκεια ὁμως μᾶλλον μόνο κατηγορούμενα τοῦ ὑποκειμένου – Ἐπισης σιγουρα οἱ μορφὲς ἐν γενει περιέχονται ὁλες *αὐτες τοῦτες ἢ κατ᾽ ἐμᾶς* στὸν νοῦ καὶ τὸν καθένα ἀλλὰ τὸ μονο ποὺ ἐνδιαφέρει ὡς πρὸς την ενεργὸ πραγματικότητά του γενικὰ εἶναι ποιός καθορισμὸς ὑπαρχει κατ᾽ αὐτὸν στὴν *συνείδησή* του. ὁπου ἔχει ἐπιγνωση ὁτι ὁ δικός του ἑαυτὸς ἐκφράζεται ἢ ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ ὁποιου ἔχει ἐπιγνωση τῆς οὐσίας του.[12]

Ἡ διάκριση ποὺ ἔγινε ἀναμεσα στὸν *ἐνεργὸ* νοῦ καὶ αὐτὸν ποὺ ἔχει ἐπίγνωση ὅτι εἶναι νοῦς. δηλαδὴ ἀνάμεσα στὸν ἑαυτό μας ὡς συνειδηση καὶ ὡς αὐτοσυνειδησία. αἴρεται στὸν νοῦ ποὺ ἡ αὐτεπιγνωσή του συμφωνεῖ μὲ τὴν ἀλήθεια του ἡ συνειδηση του καὶ ἡ αὐτοσυνειδησία του ἔχουν ἐξομοιωθεῖ Ἔτσι ὁμως ὅπως ὑπάρχει ἐδῶ πρῶτα *ἄμεσα* ἡ θρησκεια. αὐτὴ ἡ διαφορα δὲν ἔχει ἀκόμη ἐπιστρέψει στὸν νοῦ Ἔχει τεθεῖ μονον ἡ *ἔννοια* τῆς θρησκείας στὴν ἔννοια αὐτη. οὐσια εἶναι ἡ *αὐτοσυνειδησία*. ποὺ εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό της πάσα ἀλήθεια καὶ μεσα σ᾽ αὐτὴν περιέχει πάσα ἐνεργὸ πραγματικότητα Αὐτὴ ἡ αὐτοσυνειδησια. ὄντας συνειδηση. ἔχει τὸν ἑαυτο της γι᾽ ἀντικείμενο ὁ νοῦς που ἔχει πρῶτα μονον *ἀμεσα* ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του εἶναι ἄρα νοῦς ὑπὸ τὴν *μορφὴ* τῆς *αμεσότητας*. ὁποτε ὁ καθορισμὸς τοῦ σχήματος ὑπὸ τὸ ὁποῖο φαινομενοποιεῖται πρὸς τὸν ἑαυτό του εἶναι ὁ καθορισμὸς τοῦ *εἶναι* Αὐτὸ τὸ εἶναι δεν *πληροῦται* μὲν οὐτε ἀπὸ την αἰσθηση ἢ τὸ ποικιλο [*368*] ὑλικό. οὔτε ἀπ᾽ ἄλλες τυχον μονομερεῖς στιγμες. σκοποὺς και προσδιορισμους ἀλλ᾽ ἀπὸ τὸν νοῦ κι ἔχει επιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς πάσης ἀλήθειας και ἐνεργοῦ πραγματικότητας Κατ᾽ αὐτὸ τον τροπο τούτη ἡ *πληρωση* δὲν εἶναι ὁμοια μὲ τὸ *σχῆμα* της. ὁ νοῦς ὡς οὐσια δεν εἶναι ὁμοιος μὲ την συνείδηση του Ἐνεργα πραγματικος εἶναι πιὰ μονον ὡς απολυτος νοῦς. ἐφ᾽

12 Πρβλ σ [31/24] x ε

όσον αὐτός. [502] ὑπαρχει γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ ὡς πρὸς τὴν *ἀληθεια* του ἔτσι ὅπως ὑπαρχει στὴν *βεβαιοτητα για τὸν ἑαυτό του*. δηλαδὴ τὰ ἄκρα στὰ ὁποῖα διαιρεῖται ὡς συνείδηση ὑπάρχουν τὸ ἕνα πρὸς τὸ ἄλλο μὲ τὸ σχῆμα τοῦ νοῦ Τὸν σχηματισμὸ ποὺ ἐνδύεται ὁ νοῦς ὡς ἀντικείμενο τῆς συνειδησής του. συνεχίζει νὰ τὸν γεμίζει ἡ βεβαιότητα τοῦ νοῦ ὡς ὑφισταμενη οὐσία μ᾽ αὐτὸ τὸ περιεχόμενο ἐξαφανίζεται τὸ ἐνδεχόμενο νὰ ὑποβαθμισθεῖ τὸ ἀντικείμενο σὲ ἀμιγὴ ἀντικειμενικότητα στὴν μορφὴ τῆς ἀρνητικότητας τῆς αὐτοσυνειδησιας.[13] Ἡ ἄμεση ἑνότητα τοῦ νοῦ μὲ τὸν ἑαυτό του εἶναι τὸ θεμέλιο. δηλαδὴ καθαρὴ συνείδηση *στὸ ἐσωτερικὸ* τῆς ὁποίας ἀποσυναρτᾶται ἡ συνείδηση Κλεισμένος κατ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο στὴν καθαρὴ αὐτοσυνειδησία του. ὁ νοῦς δὲν εἶναι ὑπαρκτὸς στὴν θρησκεία ὡς ὁ δημιουργὸς μιᾶς *φύσης* ἐν γένει ἀλλ᾽ αὐτὸ ποὺ παράγει σ᾽ αὐτὴ τὴν κινηση εἶναι τὰ σχήματά του ὡς νόες. ποὺ συναποτελοῦν τὴν διεξοδικότητα τοῦ φαινομένου του. κι αὐτὴ ἡ κίνηση ἡ ἴδια εἶναι τὸ γίγνεσθαι τῆς ὁλοκληρωμένης ἐνεργοῦ πραγματικότητάς του μὲς ἀπ᾽ τὶς καθέκαστες πλευρές της δηλαδὴ τὶς ἀνολοκλήρωτες ἐνεργοὺς πραγματικότητες

Ἡ *πρώτη* ἐνεργὸς πραγματικότητά του εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἔννοια τῆς θρησκείας. ἤτοι ἡ ἴδια ὡς *ἄμεση* κι *ἄρα φυσικὴ θρησκεία*· μέσα της ὁ νοῦς ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς ἀντικειμένου του μὲ φυσικὸ ἢ ἄμεσο σχῆμα. Ἡ *δεύτερη* δὲ εἶναι κατ᾽ ἀνάγκην αὐτὴ τοῦ νὰ ἔχεις ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ σου ὑπὸ τὸ σχῆμα *ἀνηρημένης φυσικότητας*. δηλαδὴ τοῦ *ἑαυτοῦ* Ἄρα αὐτὴ εἶναι ἡ *τεχνητὴ θρησκεία* γιατὶ τὸ σχῆμα ἀνερχεται στὴν μορφὴ τοῦ *ἑαυτοῦ* μέσω τῆς *παραγωγῆς* τῆς συνειδησης μὲς ἀπὸ τὴν ὁποία ἡ συνείδηση ἐποπτεύει στὸ ἀντικείμενό της τὴν ἐνεργεια της δηλαδη τὸν ἑαυτό Τελος ἡ *τριτη* αἴρει τὴν μονομέρεια τῶν δυο πρωτων ὁ *ἑαυτὸς* εἶναι τοσο ἕνας *ἄμεσος*[14] ὅσο ἡ *ἀμεσοτητα ἑαυτος* Ἐνῶ στὴν

---

13 Δηλ. στο να εἶναι μονο τὸ τυπικα *αρνητικὸ* του υποκειμενου. να εἶναι μόνο καὶ μονον ὅ τι δεν εἶμαι ἐγω χωρις δικη του αὐτοτελεια (η *ἀρνητικότητα* ἄλλοτε δηλώνει τὴν ἄρνηση της ἄρνησης ἄλλοτε οπως εδῶ την ιδιότητα τοῦ να εἶναι κάτι ἄρνηση οπως η *ουσιότητα*)

14 Ἤ· «κάτι *ἄμεσο*»

πρώτη ὁ νοῦς ὑπάρχει γενικὰ ὑπὸ μορφὴ συνείδησης, στὴν δευτερη αὐτοσυνειδησίας, στὴν τρίτη ὑπάρχει ὑπὸ τὴν μορφὴ τῆς ἑνότητας τῶν δύο· ἔχει τὸ σχῆμα τοῦ *αὐτὸ καθ' αὐτὸ ὑπάρχοντος* καὶ ἀφοῦ λοιπὸν παρασταίνεται ἔτσι ὅπως εἶναι αὐτὸς καθ' αὐτόν, τοῦτο εἶναι ἡ *φανερὴ*[15] θρησκεία. Παρ' ὁλο ποὺ ὁ νοῦς ἀποκτᾶ μέσα της τὸ ἀληθινό του *σχῆμα*, ἴσα ἴσα τὸ ἴδιο τὸ *σχῆμα* [503] καὶ ἡ *παράσταση* εἶναι ἀκόμη ἡ μὴ ξεπερασμενη πλευρὰ ἀπὸ τὴν ὁποία πρέπει νὰ μεταβεῖ στὴν *ἔννοια*, γιὰ νὰ διαλύσει πλήρως τὴν μορφὴ τοῦ ἀντικειμενώδους μέσα σ' αὐτήν, αὐτὴν ποὺ κλείνει μέσα της ἐξ ἴσου τὸ ἐνάντιό της[16] Τότε ὁ νοῦς ἔχει συλλάβει τὴν ἔννοια τοῦ ἑαυτοῦ του ὅπως ἐμεῖς μόνο τὴν συλλάβαμε πρῶτα, ὁπότε τὸ σχῆμα του, δηλαδὴ τὸ στοιχεῖο τῆς ὕπαρξής του, καθὼς εἶναι ἡ ἔννοια εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος.

---

15 Offenbare Η συνάφεια αυτοῦ τοῦ ὁρου μὲ την λ geoffenbarte *αποκεκαλυμμένη* δὲν εἶναι τυχαια ἀφοῦ πρόκειται γιὰ τὸν χριστιανισμό. Ὅμως ἡ ἐπιλογη αυτη σημαίνει ὅτι ὁ Ἑ *δὲν* υἱοθετεῖ την ἑρμηνεία τοῦ χριστιανισμοῦ ως μιᾶς αλήθειας που αποκαλυφθηκε στὸν ἄνθρωπο γιατὶ αὐτὸς δὲν μποροῦσε να την κατακτησει μόνος του μὲ τὸν νοῦ του –η ἑρμηνεια τοῦ χριστιανισμοῦ εἶναι ὅτι επιτασσει την γνωση τοῦ θεοῦ και *ὄχι* την πιστη σ αυτόν

16 Ἡ «μέσα του αυτοῦ που κλεινει μεσα του εξ ἴσου τὸ εναντιό του» (τοῦ νοῦ)

Α Η ΦΥΣΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

[369] Ὁ νοῦς ποὺ ἔχει ἐπιγνωση τοῦ νοῦ εἶναι συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ὑπαρχει γιὰ τὸν ἑαυτό του μὲ τὴν μορφη τοῦ ἀντικειμενώδους *εἶναι* καὶ εἶναι συνάμα τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι Αὐτὸς ὑπάρχει καθ' ἑαυτον*. εἶναι ἡ πλευρὰ τῆς *αὐτο*συνειδησίας. καὶ δὴ ἔναντι τῆς πλευρᾶς τῆς συνειδησης του. δηλαδὴ τοῦ *σχετίζομαι* μὲ τὸν ἑαυτο μου ὡς *ἀντικείμενο*. Στὴν συνειδησή του ὑπάρχει ἡ ἀντιπαράθεση καὶ ἄρα ὁ *καθορισμὸς* τοῦ *σχήματος* μὲ τὸ ὁποῖο[1] ἐμφανίζεται στὸν ἑαυτό του κι ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του. Μονάχα αὐτὸ[2] μᾶς ἀπασχολεῖ σὲ τούτη τὴν θεωρηση τῆς θρησκείας. γιατὶ ἔχει ἤδη προκύψει ἡ ἀσχημάτιστη οὐσία τοῦ νοῦ. δηλαδὴ ἡ καθαρὴ ἔννοιά του Ἡ διαφορὰ συνειδησης καὶ αὐτοσυνειδησίας ἐμπίπτει ὅμως συνάμα στὸ ἐσωτερικὸ τῆς δεύτερης τὸ σχῆμα τῆς θρησκείας δὲν περιέχει τὴν ὕπαρξη τοῦ νοῦ. οὔτε πῶς αὐτὸς εἶναι μιὰ *φύση* ἐλεύθερη ἀπὸ τὴν σκέψη οὔτε πῶς εἶναι μιὰ σκέψη ἐλεύθερη ἀπὸ τὴν *φύση* ἀλλ' εἶναι ἡ ὕπαρξη ποὺ διατηρεῖται ἐντὸς νοήσεως ὅπως κι ἕνα νοητὸ ποὺ ὑπάρχει γιὰ λόγου του – Ἀνάλογα μὲ τὸν *καθορισμὸ* αὐτοῦ τοῦ *σχήματος* μὲ τὸ ὁποῖο[3] ὁ νοῦς ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του. διακρίνεται ἡ μιὰ θρησκεία ἀπὸ τὴν ἄλλη· μόνο ποὺ πρέπει συνάμα νὰ παρατηρήσουμε ὁτι ἡ παρουσιαση αὐτῆς τῆς αὐτεπίγνωσής του σύμφωνα μ' αὐτὸ τὸν *καθέκαστο καθορισμὸ* στὴν πραγματικότητα δὲν ἐξαντλεῖ τὸ σύνολο μιᾶς ἐνεργοῦ θρησκείας. Ἡ σειρὰ τῶν διαφόρων θρησκειῶν ποὺ θὰ προκύψουν ἐκθετει πάλι ἐξ ἴσου μόνο τὶς διάφορες ὄψεις μιᾶς μοναδικῆς θρησκείας. καὶ μαλιστα *κάθε καθέκαστης*. κι ὅσες παραστάσεις φαίνεται νὰ ξεχωρίζουν μιὰν ἐνεργὸ θρησκεία ἀπὸ ἄλλη ἀνακυπτουν στὴν [504] κάθε μια Μόνο ποὺ συνάμα ἡ διαφορετικότητα πρεπει νὰ ἰδωθεῖ καὶ ὡς μιὰ διαφορετικότητα τῆς θρησκειας Διότι. ἐφ' ὅσον ὁ νοῦς βρισκεται στὴν διαφορὰ τῆς συνείδησής του μὲ τὴν αὐτοσυνειδησία του. ἡ κινηση ἔχει τὸν στοχο να ἄρει αὐτὴ τὴν

---

1 Ἤ «μὲ τὸν ὁποιο»

2 Ἤ «αυτός»

3 Ἤ «μὲ τὸν ὁποῖο»

κυρια διαφορα. δινοντας στὸ σχῆμα ποὺ εἶναι ἀντικειμενο τῆς συνείδησης. τὴν μορφὴ αὐτοσυνειδησίας Ὡστόσο αὐτὴ ἡ διαφορὰ δὲν ἔχει ἤδη ἀρθεῖ ἀπὸ τὸ ὅτι τὰ σχηματα ποὺ περιέχει ἡ πρωτη ἔχουν στὸν ἑαυτό τους καὶ τὴν στιγμὴ τοῦ ἑαυτοῦ. ὅτι ὁ θεὸς *παρασταίνεται ὡς αὐτοσυνειδησία* Ὁ *παραστημένος* ἑαυτὸς δὲν εἶναι ὁ *ἐνεργός* γιὰ ν᾽ ἀνήκει αὐτὸς στ᾽ ἀλήθεια στὸ σχῆμα ὁπως κάθε ἄλλος εἰδικότερος προσδιορισμὸς τοῦ σχηματος πρέπει ἀφ᾽ ἑνός. ἡ ἐνέργεια τῆς αὐτοσυνειδησιας νὰ τὸν ἐναποθέσει σ᾽ αὐτό. ἀφ᾽ ἑτέρου. ὁ κάτω προσδιορισμὸς νὰ δείξει ὅτι αἴρεται καὶ συλλαμβάνεται ἀπὸ τὸν ἀνώτερο Γιατὶ ὁ μόνος λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο τὸ παραστημένο παυει νὰ εἶναι παραστημένο καὶ ξένο γιὰ τὴν ἐπίγνωσή του. εἶναι ὅτι ὁ ἑαυτὸς τὸ ἔχει παραγάγει ὁπότε ἐποπτεύει τὸν προσδιορισμὸ τοῦ ἀντικειμενου ὡς *δικό του*. ἄρα τὸν ἑαυτό του μέσα στὸ ἀντικείμενο – Μ᾽ αὐτὴ τὴν δραστηριότητα ὁ κατώτερος προσδορισμὸς συνάμα ἐξαφανίζεται· γιατὶ ἡ ἐνέργεια εἶναι τὸ [*370*] ἀρνητικὸ ποὺ συντελεῖται εἰς βάρος ἄλλου· ἐφ᾽ ὅσον αὐτὸς προκύπτει ἀκόμη ἔχει ὑποχωρήσει στὸ ἐπουσιῶδες ὅπως. ἀντίθετα ὅπου εἶναι ἀκόμη κυριαρχος ὁ κατώτερος ἀλλὰ προκύπτει κι ὁ ἀνώτερος. ὁ ἕνας ἔχει θέση δίπλα στὸν ἄλλο δίχως νὰ μετέχει τοῦ ἑαυτοῦ Συνεπῶς οἱ διάφορες παραστάσεις ἐντὸς μιᾶς καθέκαστης θρησκείας ἐκθετουν μὲν ὅλη τὴν κίνηση τῶν μορφῶν της,[4] ἀλλὰ τὸν χαρακτηρα κάθε μιᾶς ὁρίζει ἡ ἰδιαίτερη ἑνότητα συνείδησης κι αὐτοσυνειδησίας τουτέστιν ἡ περίληψη ἀπο τὴν αὐτοσυνειδησία. τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ ἀντικειμενου τῆς συνείδησης ἡ πλήρης οἰκειοποίησή του μεσω τῆς ἐνέργειας της καὶ ἡ ἐπιγνωσή της αὐτοῦ ὡς τοῦ οὐσιωδους ἔναντι τῶν ἀλλων – Ὅτι ἀληθεύει ἡ πιστη σ᾽ ἑναν προσδιορισμὸ τοῦ θρησκευτικοῦ νοῦ φαινεται στὸ ὁτι ὁ *ἐνεργος* νοῦς ἐχει ὁπως τὸ σχῆμα ὑπὸ τὸ ὁποῖο ἐποπτεύει τὸν ἑαυτό του μες στὴν θρησκεια –ὅπως π χ [505] ἡ ἀνθρωπινη ἐνσάρκωση[5] τοῦ θεοῦ που ἐμφανίζεται στην ἀνατολικὴ θρησκεία δὲν ἀλη-

---

4 Ἐνν της θρησκειας εν γενει

5 Η Ενσάρκωση λεγεται στα γερμ Menschwerdung δηλ γιγνε σθαι-ἄνθρωπος Ο θεὸς γινεται ἄνθρωπος στὸν Ἰησοῦ

θεύει, γιατὶ ὁ ἐνεργὸς νοῦς της στερεῖται αὐτῆς τῆς συμφιλιωσης – Δὲν προσηκει ἐδῶ νὰ γυρισουμε ἀπὸ την ὁλότητα τῶν προσδιορισμῶν πισω στὸν καθέκαστο καὶ να δειξουμε ὑπὸ ποιο σχῆμα, στὸ ἐσωτερικὸ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐπιμέρους θρησκείας του περιεχονται ὅλες ἀνεξαιρετως οἱ ὑπόλοιπες Ἡ ἀνώτερη μορφη, ἐπανατοποθετουμενη κατω ἀπὸ μια κατωτερη, στερεῖται τοῦ νοήματός της γιὰ τὸν αὐτοσυνειδητὸ νοῦ, τοῦ ἀνήκει μόνον ἐπιφανειακα ἀνήκει στὴν παραστασή του Πρέπει νὰ ἐξεταζεται μὲ τὸ ἰδιαιτερό της νόημα καὶ ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἀρχὴ τῆς συγκεχριμένης ἐπιμερους θρησκείας καὶ ἐπαληθευεται ἀπὸ τὸν ἐνεργὸ νοῦ της

a. Ἡ φωτεινὴ οὐσια[6]

Ὁ νοῦς, ὡς ἡ *οὐσία* ποὺ εἶναι *αὐτοσυνειδησία* – ἤτοι ἡ αὐτοσυνειδητὴ οὐσία ποὺ εἶναι πάσα ἀλήθεια καὶ ἔχει ἐπιγνωση κάθε ἐνεργοῦ πραγματικότητας ὡς τοῦ ἑαυτοῦ της, εἶναι, ἀπέναντι στὴν πραγματικότητα ποὺ δίνει στὸν ἑαυτό του κατὰ τὴν κίνηση τῆς συνείδησης του, ἀρχικὰ μόνον *ἡ ἔννοιά του*, καὶ αὐτὴ ἡ ἔννοια εἶναι, ἀπέναντι στὴν ἡμέρα αὐτῆς τῆς ἐκδίπλωσης, ἡ νύχτα τῆς οὐσίας του, ἀπέναντι στὴν ὕπαρξη τῶν στιγμῶν του ὡς αὐτοδύναμων σχημάτων, τὸ δημιουργικὸ μυστικὸ τῆς γέννησής του Αὐτὸ τὸ μυστικὸ ἔχει μέσα στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του τὴν φανέρωσή του γιατὶ ἡ ὕπαρξη ἔχει σ' αὐτὴ τὴν ἔννοια τὴν ἀναγκαιότητά της ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ἔννοια εἶναι ὁ ἔχων ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του νοῦς, ἄρα ἔχει στὴν οὐσία της τὴν στιγμὴ τοῦ νὰ εἶναι συνείδηση καὶ νὰ παρασταίνεται ἀντικειμενικά. – Εἶναι τὸ καθαρὸ ἐγὼ [*371*] ποὖχει τὴν βεβαιότητά του δι' ἑαυτὸν στὴν ἀλλοτριωτικὴ ἐξωτερικευσή του, στὸν ἑαυτό του ὡς *καθολικὸ ἀντικείμενο*, δηλαδὴ κατὰ τὸ ἐγὼ αὐτὸ τὸ ἀντικειμενο εἶναι ἡ ἀλληλοδιείσδυση κάθε νόησης καὶ κάθε ἐνεργοῦ πραγματικότητας

---

6 Lichtwesen Σὲ συνθεση η λ Wesen δηλωνει τὸ ὄν την ὀντότητα *και εδῶ την substantia* δηλ ἔχει *την ἴδια δισημία μὲ την ελληνικη λ ουσια* – Αναφορα εἶναι ἡ περσικη θρησκεια

Στὸν ἄμεσο πρῶτο διχασμὸ τοῦ μὲ αὐτεπίγνωση ἀπόλυτου νοῦ, τὸ σχῆμα του ἐχει ἐκεῖνο τὸν προσδιορισμὸ που ἀναλογεῖ στὴν *ἄμεση συνειδηση* ἢ τὴν *κατ᾽ αἴσθηση* βεβαιότητα Ἐποπτευει τὸν ἑαυτό του ὑπὸ τὴν μορφὴ τοῦ *εἶναι*, ὡστόσο ὄχι τοῦ *εἶναι* χωρὶς νοῦ, γεμάτου ἀπὸ τυχαιους προσδιορισμους [506] τῆς αἴσθησης που ανηκει στὴν κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα, ἀντιθετως εἶναι τὸ γεμισμενο μὲ τὸν νοῦ εἶναι Κλείνει μεσα του ἐπίσης τὴν μορφὴ που προέκυψε στὴν ἄμεση *αὐτοσυνειδησία*, την μορφὴ τοῦ *κυρίου* ἔναντι τῆς ἀποσυρόμενης ἀπ᾽ τὸ ἀντικειμενο της αὐτοσυνειδησιας τοῦ νοῦ. – Αὐτὸ τὸ *εἶναι* γεμισμενο μὲ τὴν ἔννοια τοῦ νοῦ, εἶναι συνεπῶς τὸ *σχῆμα* τῆς *ἁπλῆς* σχεσης τοῦ νοῦ μὲ τὸν ἑαυτό του, ἤτοι τὸ σχῆμα τῆς ἀσχηματοσύνης Δυνάμει αὐτοῦ τοῦ προσδιορισμοῦ, τὸ σχῆμα εἶναι ἡ καθαρή, τὰ παντα περιέχουσα και πληρούσα *φωτεινὴ οὐσία* τῆς ἀνατολῆς,[7] ἡ ὁποία διατηρεῖται στὴν ἄμορφη οὐσιακότητα της. Ἡ ἑτερότητα τῆς φωτεινῆς οὐσίας εἶναι τὸ ἐξ ἰσου ἁπλὸ ἀρνητικό, τὸ *σκότος*· οἱ κινήσεις τῆς οἰκείας ἀλλοτρίωσής της τὰ δημιουργήματά της στὸ χωρὶς ἀντίσταση στοιχεῖο τῆς ἑτερότητάς της, εἶναι φωτοχυσίες, εἶναι, μ᾽ ὅλη τὴν ἁπλότητά τους, συναμα ἡ μετατροπή της σὲ καθ᾽ ἑαυτὸν καὶ ἡ ἐπιστροφή της ἀπὸ τὴν ὕπαρξή της, πύρινοι ποταμοί, ποὺ ὁ σχηματισμὸς γίνεται παρανάλωμά τους. Ἡ διαφορὰ μὲ τὴν ὁποία προικίζεται ἡ φωτεινὴ οὐσία συνεχίζει μὲν νὰ πληθαίνει στὴν ὑφισταμενη οὐσία καὶ σχηματιζεται ὡς οἱ μορφὲς τῆς φύσης· ἀλλὰ ἡ οὐσιώδης ἁπλότητα τῆς νόησης της περιπλανιέται μέσα σ᾽ αὐτὲς ἀνυπόστατη και ἄφρων, διευρύνει τὰ ὅριά τους στὸ ἄμετρο, τὸ δὲ ἐπιτεινόμενο ὡς τὴν μεγαλοπρεπεια κάλλος τους, τὸ διαλύει μέσα στὸν ὑψηλό τους χαρακτήρα.

Τὸ περιεχόμενο που ἀναπτύσσει αὐτὸ τὸ καθαρὸ *εἶναι*, ἤτοι ἡ ἀντίληψή του, εἶναι ἄρα κάτι τὸ ἄνευ οὐσίας ποὺ δείχνεται δίπλα σ᾽ αὐτὴ τὴν ὑφιστάμενη οὐσία, ἡ ὁποία μόνον *ἀνατελλει*, *ἀναδύεται*,[8] χωρὶς νὰ *καταδύεται* ἐντος της, νὰ γίνεται ὑποκείμενο καὶ νὰ σταθεροποιεῖ τὶς διαφορες της χάρη

---

7 Aufgang Η ανατολη ηλιου ὄχι η Ανατολη ως περιοχη

8 « *Ανατελλει αναδύεται* » *aufgeht*

στὸν ἑαυτό. Οἱ προσδιορισμοί της εἶναι μόνο κατηγορήματα ποὺ δὲν φθάνουν ὡς τὴν αὐθυπόσταση, ἀλλὰ παραμένουν μόνον ὀνόματα τοῦ πολυώνυμου ἑνός Τὸ ἐν εἶναι ἐνδεδυμένο με τὶς ποικίλες δυνάμεις τῆς ὕπαρξης καὶ τὰ σχήματα τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας σὰν μ᾽ ἕνα κοσμημα χωρὶς ἑαυτό αὐτὰ εἶναι μονον στεροὐμενοι ἰδίας βουλησεως ἀγγελοι τῆς ἰσχύος του. θεάσεις τοῦ μεγαλειου του καὶ φωνὲς τῆς εὐλογιας του

Αὐτη ἡ ζαλισμενη ζωὴ πρεπει ὁμως νὰ καθορισθεῖ μετατρεπόμενη σὲ[9] *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* καὶ νὰ δώσει ὑπόσταση στὰ ἐξαφανιζόμενα σχήματά της [507] Τὸ *ἄμεσο εἶναι* μέσα στὸ ὁποῖο ἀντιπαρατιθεται στὴν συνείδησή της εἶναι τὸ ἴδιο ἡ *ἀρνητικὴ* ἰσχὺς ποὺ καταλύει τὶς διαφορές της. Ἄρα εἶναι στ᾽ ἀλήθεια ὁ *ἑαυτός*· καὶ γι᾽ αὐτὸ ὁ νοῦς μεταβαίνει στὴν ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ἐν εἴδει ἑαυτοῦ. Τὸ καθαρὸ φῶς [372] διασπείρει τὴν ἁπλότητά του ὡς μιὰ ἀπειρία μορφῶν καὶ ἔρχεται νὰ θυσιασθεῖ στὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι, προκειμένου τὸ καθέκαστον νὰ ἀντλεῖ τὴν ὑπόστασή του γιὰ λόγου του ἀπὸ τὴν ὑφιστάμενη οὐσία του.

b. Τὸ φυτὸ καὶ τὸ ζῶο[10]

Ὁ αὐτοσυνειδητὸς νοῦς ποὺ ἀπὸ την ἀσχημάτιστη οὐσία μπῆκε στὸν ἑαυτό του, ἤτοι ἀνυψωσε τὴν ἀμεσότητά του στὸν ἑαυτὸ γενικά, καθορίζει τὴν ἁπλότητά του ὡς πολλαπλότητα τοῦ καθ᾽ αὐτὸν εἶναι, εἶναι ἡ θρησκεία τῆς νοητικῆς *ἀντίληψης*, ὅπου διασπᾶται σὲ ἀναρίθμητη πολλότητα ἀσθενέστερων καὶ δυνατότερων, πλουσιότερων καὶ φτωχότερων πνευματων. Αὐτὸς ὁ πανθεισμός, πρῶτα ἡ *ἥσυχη* ὑπόσταση αὐτῶν τῶν πνευματικῶν ἀτόμων, γίνεται *ἐχθρικὴ* κίνηση στὸν ἑαυτό του Ἡ ἀθωότητα τῆς *θρησκείας τῶν ἀνθέων*, ἡ μόνον ἄνευ ἑαυτοῦ παράσταση τοῦ ἑαυτοῦ, μεταβαίνει στὴν σοβαρότητα τῆς μαχόμενης ζωῆς, στὴν ἐνοχὴ τῆς *θρησκείας τῶν*

---

9 Ἢ «νὰ προορισθεῖ στὸ νὰ γινει», ἢ «ν αποφασισει νὰ γινει»

10 Αναφορὰ εἶναι οι πρῶτες ινδικὲς θρησκειες

ζωων. ή ήσυχια κι ἀνισχυροτητα τῆς ἐποπτευουσας ἀτομικότητας στὸ καταστρεπτικὸ καθ' αὐτὸν εἶναι – Δὲν ὠφελεῖ να γλιτώνουμε τὰ ἀντιληπτα πράγματα ἀπὸ τὸν *θάνατο τῆς ἀφαιρεσης* ἀνάγοντας τα σὲ νοητικὰ ἀντιληπτὲς ουσιες ή ἐμψύχωση τοῦ νοητικοῦ βασιλείου αὐτοῦ ἐνεχει τὸν ἴδιο θανατο γιατὶ ὁ καθορισμὸς κι ή ἀρνητικότητα ἐπικαθοριζουν[11] την ἀθωα ἀδιαφορια της [12] Λόγω αὐτῶν, ὁ διασκορπισμὸς στὴν πολλαπλοτητα τῶν ήσυχων φυτικῶν σχημάτων γινεται μια ἐχθρικη κινηση ὁπου κατατριβεται τὸ μίσος τοῦ καθ' αὐτὸν εἶναι τους – Ἡ *ἐνεργὸς* αὐτοσυνειδησια αὐτοῦ τοῦ διασκορπισμένου νοῦ εἶναι ένα πλῆθος ἀπο μεμονωμένα ἀκοινωνητα πνευματα λαῶν, ποὺ μες στὸ μίσος τους μαχονται μέχρι θανατου καὶ ἀποκτοῦν συνείδηση ὁρισμένων ζωικῶν σχημάτων ὡς οὐσιας τους, γιατι δὲν εἶναι παρὰ πνεύματα [508] ζώων, κτηνώδεις ζωὲς οἱ ὁποῖες ἀπομονωνονται καὶ ἔχουν μιὰ χωρὶς καθολικότητα συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ τους.

Ἀλλὰ σ' αὐτὸ τὸ μίσος κατατρίβεται ὁ καθορισμὸς τοῦ ἀμιγῶς ἀρνητικοῦ εἶναι καθ' ἑαυτόν, καὶ δι' αὐτῆς τῆς κίνησης τῆς ἔννοιας[13] ὁ νοῦς μπαίνει σ' ἄλλο σχῆμα Τὸ *ἠρμένο καθ' ἑαυτὸν εἶναι* εἶναι *ἡ μορφη τοῦ αντικειμένου* ποὺ τὴν ἔχει παραγάγει ὁ ἑαυτός, ἢ μᾶλλον ἡ ὁποια εἶναι ὁ παραγμένος ἑαυτός, κατατριβόμενος, ποὺ σημαίνει γινόμενος πραγμα Ἀπεναντι στὰ πνεύματα ζώων, ποὺ κατασπαρασσουν καὶ μόνο, διατηρεῖ συνεπῶς τὸ πάνω χέρι ὁ ἐργαζόμενος,[14] ποὺ ἡ ἐνέργειά του δὲν εἶναι μόνον ἀρνητική, ἀλλὰ ἐφησυχασμενη καὶ θετική. Ἡ συνείδηση τοῦ νοῦ εἶναι ἄρα στὸ [*373*] ἑξῆς ἡ κίνηση πέραν τοῦ ἄμεσου *ὑπάρχω αὐτὸς τοῦτος* καὶ πέραν τοῦ ἀφηρημένου *ὑπάρχω καθ' ἑαυτόν* Ἐφ' ὅσον ἡ ἀντίθεση ὑποβιβαζει τὸ αὐτὸ τοῦτο σὲ ἕναν καθορισμό,[15] τὸ τελευταῖο δὲν εἶναι πιὰ ἡ οἰκεία μορφὴ τοῦ ἀπόλυτου νοῦ

---

11 Übergreifen Βλ. σ [131/99]

12 Ἡ «τῶν οὐσιῶν»

13 Πρβλ. σ [82/63] σημ

14 Ἡ «τὸ εργαζόμενο» (πνεῦμα)

15 Τὸ ἄμεσο «αὐτὸ τοῦτο» δὲν εἶναι κάτι απόλυτο γιατὶ εἶναι μόνο τὸ ἀντιθετο τοῦ καθ' ἑαυτόν μόνο τὸ μεσολαβουμενο ἀπὸ τὸ καθ ἑαυτὸν καὶ την αυτάρνηση του εἶναι απόλυτο

ἀλλὰ μια ἐνεργὸς πραγματικότητα που ἡ συνειδησή της τὴν βρισκει μπροστα της να αντικειται στην ἴδια ὡς ἡ κοινὴ ὑπαρξη την ἀναιρεῖ. ἐνῶ δὲν εἶναι μονο τὸ ἐν λόγω ἀναιρετικὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι ἀλλ' ἐξ ἴσου παραγει την παράστασή του. τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι τεθειμενο ἔξω ὑπὸ μορφὴ αντικειμενου Αὐτὴ ἡ παραγωγη ὡστοσο δὲν εἶναι ἡ ὁλοκληρωμένη ἀκομη. ἀλλὰ μιὰ ὑπὸ ὁρους δραστηριοτητα και ἡ πλαση κατι προυπάρχοντος

c. Ὁ πρωτομάστορας[16]

Ὁ νοῦς ἐμφανίζεται λοιπὸν ἐδῶ ὡς ὁ *πρωτομαστορας*. καὶ ἡ ἐνεργεια του. μὲ τὴν ὁποια παράγει τὸν ἑαυτο του ὡς ἀντικείμενο ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀκόμη συλλάβει τὴν σκέψη τοῦ ἑαυτοῦ του. εἶναι ἐνστικτώδης ἐργασια. ὅπως κτίζουν οἱ μελισσες τὰ κελιά τους.

Ἡ πρώτη μορφή. ἀφοῦ εἶναι ἡ ἄμεση. εἶναι ἡ ἀφηρημένη τῆς διάνοιας καὶ τὸ ἔργο δὲν εἶναι ἀκομη γεμάτο ἀπὸ νοῦ στὸν ἑαυτό του. Τὰ κρύσταλλα τῶν πυραμίδων καὶ ὀβελισκων. ἁπλοὶ συνδυασμοὶ εὐθειῶν. μὲ ἐπιπεδες ἐπιφανειες και ἴσες ἀναλογίες μερῶν. ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἡ ἀσυμμετρία τοῦ καμπύλου ἔχει ἀπαλειφθεῖ. εἶναι οἱ [509] ἐργασιες αὐτοῦ τοῦ πρωτομαστορα τῆς αὐστηρῆς μορφῆς Καθὼς ἡ μορφὴ εἶναι μόνο και μονο διανοητικη. δὲν εἶναι τὸ νόημά της ἡ ἴδια στὸν ἑαυτο της. δὲν εἶναι ὁ νοητικὸς ἑαυτός. Τα ἔργα εἴτε λοιπὸν μόνον ὑποδέχονται τὸν νοῦ μέσα τους σὰν ἕνα ξένο. ἀπελθὸν πνεῦμα. τὸ ὁποῖο. ἔχοντας ἐγκαταλειψει τὴν ζωντανη ἀλληλοδιείσδυση του μὲ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ὀντας τὸ ἰδιο νεκρό καταλυει στὰ στερούμενα ζωῆς αὐτα κρυσταλλα – εἴτε σχετίζονται ἐξωτερικὰ μὲ τὸν νοῦ σαν μὲ κατι που τὸ ἴδιο εἶναι ἐξωτερικὸ και δὲν ὑπαρχει ὡς νοῦς –σὰν μὲ το ανατελλον φῶς. ποὺ ριχνει τὸ νοημα του ἀπανω τους

---

16 Werkmeister Δηλωνει ἴσως την ετυμολογικη σημασια τοῦ *δημιουργοῦ* δηλ τὸν τεχνιτη («δημι-ουργός» τεχνίτης που *εργάζεται* γιὰ τον *δῆμο*) Ἀναφορα εἶναι η αἰγυπτιακη θρησκεια

Ὁ χωρισμὸς ἀπ᾽ ὁπου εκκινεῖ ὁ ἐργαζόμενος νοῦς, μεταξὺ τοῦ *αὐτοῦ τουτου εἶναι*, τὸ ὁποῖο γινεται τὸ ὑλικὸ ποὺ ἐπεξεργαζεται – καὶ τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* που εἶναι *ἡ πλευρα* τῆς ἐργαζόμενης αὐτοσυνειδησίας, τοῦ ἔγινε ἀντικειμενικὸς στὸ ἔργο του Ἡ περαιτέρω προσπαθεια του ἀναγκαστικα κατατεινει στὸ νὰ ἀρει αὐτὸ τὸν χωρισμὸ ψυχῆς καὶ σώματος, νὰ ντυσει καὶ νὰ σχηματοποιήσει τὴν ψυχὴ στὸν ἑαυτο της, να ἐμψυχωσει δε τὸ σῶμα. Οἱ δύο πλευρές, ὁδηγούμενες ἐγγύτερα ἡ μιὰ στὴν ἀλλη, διατηροῦν παράλληλα ἡ μια ἔναντι τῆς ἄλλης τὸν καθορισμὸ τοῦ παραστημενου νοῦ καὶ τοῦ περιτυλιγματος ποὺ τὸν περιβάλλει [374] ἡ ἑνότητα τοῦ νοῦ μὲ τὸν ἑαυτό του περιέχει αὐτὴ τὴν ἀντιθεση καθεκαστότητας καὶ καθολικότητας. Ἐν ὅσῳ τὸ ἔργο γίνεται, ὡς πρὸς τις πλευρες του, ἐγγύτερο στὸν ἑαυτό του, συμβαίνει καὶ τὸ ἄλλο, ὅτι ἔρχεται πιὸ κοντα στὴν ἐργαζόμενη αὐτοσυνειδησια καὶ τουτη ἀποκτᾶ σ᾽ αὐτὸ ἐπίγνωση ἑαυτῆς ὅπως εἶναι αὐτὴ καθ᾽ αὐτήν Αὐτὴ ἔτσι ἀποτελεῖ ὅμως πρῶτα μόνο τὴν ἀφηρημένη πλευρα τῆς *δραστηριότητας* τοῦ νοῦ, ἡ ὁποία δὲν ἔχει ἐπίγνωση τοῦ περιεχομενου της ἀκόμη μέσα της ἀλλὰ στὸ ἔργο της, ποὺ εἶναι ἕνα πραγμα. Ὁ ἴδιος ὁ πρωτομάστορας, ὁ συνολος νοῦς, δὲν ἔχει ἀκόμη φανεῖ, ἀλλ᾽ εἶναι ἡ εἰσέτι ἐσωτερικὴ κρυφὴ οὐσια, ποὺ ὑπάρχει ὡς ὅλον, μόνον ἀναλυμένη στὴν δραστήρια αὐτοσυνειδησία καὶ στὸ παραχθὲν ἀντικείμενό της

Τὴν περιβαλλουσα κατοικηση, τὴν ἐξωτερικὴ ἐνεργὸ πραγματικότητα που [509] ἀνιψώθηκε πρῶτα μονο στὴν ἀφηρημένη μορφὴ τῆς διάνοιας, τὴν ἐπεξεργαζεται λοιπὸν ὁ πρωτομαστορας μεχρι να γινει ἐμψυχη μορφή. Χρησιμοποιεῖ γι᾽ αὐτὸ τὴν φυτικὴ ζωη, ποὺ δὲν τοῦ εἶναι πιὰ ἱερη, ὅπως γιὰ τὸν προγενεστερο ἀνισχυρο πανθεισμό, ἀντιθετως αὐτός ποὺ ἀντιλαμβανεται τὸν ἑαυτο του ὡς τὴν καθ ἑαυτὴν ὑπάρχουσα οὐσια τὴν ἐκλαμβανει ὡς κατι χρησιμο και την ὑποβιβαζει σε ἐξωτερικὴ οψη και στολιδι Πλὴν δὲν χρησιμοποιεῖται ἀναλλοιωτη, παρα ὁ ἐργατης τῆς αὐτοσυνειδητῆς μορφῆς καταργεῖ συναμα τὴν παροδικότητα ποὺ ἐνέχει ἡ ἄμεση ὑπαρξη αὐτῆς τῆς ζωῆς φέρνει τὶς ὀργανικὲς μορφές της κοντα στὶς αὐστηροτερες καὶ καθολικότερες τῆς σκεψης

Ἐνῶ ἡ ὀργανικὴ μορφη που ἂν την ἀφησεις ἐλεύθερη[17] θὰ πολλαπλασιάζεται συνεχῶς ἐντος μερικότητας, ὑπαγεται, ἀπὸ μερους της, στὸν ζυγὸ τῆς μορφῆς ἀνυψωνει, ἀπὸ τὴν ἄλλη μερια, αὐτα τὰ εὐθυγραμμα κι ἐπιπεδα σχήματα στὴν πιὸ ἐμψυχη καμπυλη –μια μιξη ποὺ καθιστάται ἡ ρίζα τῆς ἐλευθερης αρχιτεκτονικῆς

Τωρα αὐτὴ ἡ κατοικία, ἡ πλευρὰ τοῦ *καθολικοῦ στοιχειου* ἢ τῆς ἀνοργανης φύσης τοῦ νοῦ, περικλειει καὶ ἕνα σχῆμα τῆς *καθεκαστότητας*, τὸ ὁποῖο φερνει τὸν νοῦ, ποὺ μεχρι τότε ἦταν ἀποκομμένος ἀπὸ τὴν ὑπαρξη, ἐσωτερικὸς ἢ ἐξωτερικὸς πρὸς αὐτήν, πιὸ κοντὰ στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα,[18] κι ἔτσι κάμνει τὸ ἔργο περισσότερο ὁμοιο μὲ τὴν δρώσα αὐτοσυνειδησία Ὁ ἐργάτης προσφευγει κατὰ πρῶτον στην μορφὴ τοῦ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* ἐν γενει, στὸ *ζωικὸ σχῆμα*. Ὅτι δὲν ἔχει πιὰ συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του ἄμεσα στὸν ζωώδη βίο τὸ ἀποδεικνύει συγκροτούμενος ἀπεναντί του ὡς ἡ παραγωγικὴ δύναμη καὶ ἔχοντας ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του μεσα σ' αὐτὸν ὡς μέσα στὸ *δικό του* ἔργο ὁπότε τὸ ζωικὸ σχῆμα[19] συνάμα αἴρεται καὶ γίνεται τὸ ἱερογλυφικὸ ἄλλης σημασίας, μιᾶς σκέψης. Κατὰ τοῦτο δὲν χρησιμοποιεῖται πιὰ οὔτε μοναχὰ καὶ ἐξ ὁλοκλήρου αὐτὸ ἀπ' τὸν ἐργάτη, ἀλλ' ἀναμεμιγμένο μὲ τὸ σχῆμα τῆς σκέψης, μὲ τὸ ἀνθρώπινο. Ἀπὸ τὸ ἔργο λείπει ὁμως ἀκομη τὸ σχῆμα καὶ ἡ ὕπαρξη ὁπου ὁ ἑαυτὸς εἶναι ὑπαρκτὸς ὡς ἑαυτὸς –τοῦ λειπει ἀκόμη τὸ να ἐκφέρει στὸν ἑαυτο του ὁτι κλείνει μέσα του μια ἐσωτερικὴ σημασία, τοῦ λείπει ἡ λαλιά, ἡ γλωσσα[20] τὸ στοιχεῖο ὁπου τὸ [375] νόημα ποὺ γεμίζει τὸ ἔργο ὑπαρχει αὐτὸ το ἴδιο Ἄρα τὸ ἐργο, ἀκόμη κι ἂν ἔχει πλήρως ἀποκαθαρθεῖ ἀπὸ τὸ ζωῶδες [511] καὶ φερει στον ἑαυτό του μονάχα τὸ σχῆμα τῆς αὐτοσυνειδησιας, εἶναι τὸ ἔτι ἄηχο σχῆμα ποὺ χρειάζεται τὴν ἀκτιδα τοῦ ἀνατελλοντος ἡλίου για νὰ ἔχει

---

17 Βλ σ [146/*109*]

18. Η νοητικὴ ὕπαρξη εἶναι μια επιφανεια μια *παρουσια* σε αντιδιαστολὴ τοσο με τὸ ἐξωτερικο ὅσο καὶ *με τὸ ἐσωτερικο* τοῦ εν λόγω σχηματος Πρβλ σ [145/*109*]

19 Ἐπιλογη μὲ βαση τὸ νοημα Γραμματικα «η παραγωγικη δυναμη»

20 « Η λαλια η γλωσσα» die Sprache

ἦχο,[21] ὁ ὁποῖος, ὡς γέννημα τοῦ φωτός, εἶναι κιόλας μόνον ἤχημα[22] καὶ ὄχι ὁμιλια, δειχνει μονον έναν ἐξωτερικὸ ἑαυτό ὄχι τὸν ἐσωτερικό

Ἀπέναντι σ᾽ αὐτὸ τὸν ἐξωτερικὸ ἑαυτὸ τοῦ σχηματος στεκεται τὸ ἄλλο σχῆμα ποὺ καταμαρτυρεῖ ὅτι ἐχει ἕνα *ἐσωτερικὸ* στὸν ἑαυτο του Την ζωντανὴ πολλαπλότητα τῆς φυσης ποὺ ἐξατομικεύεται και συγχυζεται ἐνῶ κινεῖται, ἡ ἐπιστρεφουσα στην οὐσία της φύση τὴν ὑποβιβαζει σ᾽ ἕνα ἐπουσιῶδες σκήνωμα ποὺ εἶναι *ἡ σκέπη τοῦ ἐσωτερικοῦ*· κι αὐτὸ τὸ ἐσωτερικὸ εἶναι κατ᾽ ἀρχὰς μόνο τὸ ἁπλὸ σκοτάδι, τὸ ἀκίνητο, ἡ μαύρη ἄμορφη πέτρα [23]

Και οἱ δυο παρουσιασεις περιέχουν τὴν *ἐσωτερικότητα* καὶ τὴν *ὕπαρξη* – τὶς δύο στιγμὲς τοῦ νοῦ καὶ οἱ δυο τὶς δυο συνάμα μὲ ἀντίθετη ἀναφορά, τὸν ἑαυτὸ τόσο ὡς ἐσωτερικὸ ὅσο κι ὡς ἐξωτερικό Τὰ δύο πρέπει νὰ ἑνοποιηθοῦν – Τοῦ ἀνθρωπόμορφα πλασμένου ἀγάλματος ἡ ψυχὴ δὲν προέρχεται ἀκόμη ἐκ τῶν ἔνδον, δὲν εἶναι ἀκόμη ἡ ὁμιλία, ἡ αὐτὴ τούτη ἐσωτερικὴ ὕπαρξη –τὸ δὲ ἐσωτερικὸ τῆς πολυμορφης ὕπαρξης εἶναι ἀκόμη τὸ ἄηχο, ποὺ δὲν διαφοροποιεῖται μέσα του κι εἶναι ἀκόμα χωριστὸ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό του, ὁπου ἀνήκουν ὅλες οἱ διαφορές – Ἄρα ὁ πρωτομάστορας ἑνωνει τὰ δυο ἀναμιγνύοντας φυσικὸ κι αὐτοσυνειδητὸ σχῆμα, οἱ δὲ ἀμφισημες ὀντότητες αὐτες, αἰνιγματικὲς γιὰ τὸν ιδιο τὸν ἑαυτό τους, τὸ συνειδητὸ παλεύοντας μὲ τὸ ἀσυνείδητο, συνδυαζοντας τὸ ἁπλὸ ἐσωτερικὸ μὲ τὸ πολυσχηματο ἐξωτερικό τὸ *σκοτεινὸ* τῆς σκέψης με τὸ διαυγὲς τῆς ἐξωτερίκευσης,[24] ἐκβαλλουν στὴν ὁμιλια μιᾶς βαθύτερης, δυσνόητης σοφιας

---

21 Τὸ ἄγαλμα τοῦ μυθικοῦ βασιλιᾶ τῆς Αιθιοπιας Μέμνονα στις Θῆβες ἠχοῦσε ὅταν τὸ κτυποῦσαν οἱ ἡλιακτιδες τῆς αὐγῆς δηλ τῆς μητερας του (ἡ Ἠως εἶναι ἡ μητερα τοῦ ἥρωα)

22. Ακολουθῶ την διακριση Ton = ἦχος / Klang = ἤχημα τοῦ Μ Τσετσου (Ἔγελος *Ἡ αισθητικη τῆς μουσικῆς* Ἑστια Αθηνα 2002).

23 Η μαυρη λιθος τῆς Μέκκας Ο Ε. θεωρεῖ την μουσουλμανικη θρησκεια οπισθοδρόμηση σὲ προχριστιανικὴ μορφη θρησκευτικότητας λατρεία τοῦ ἀφηρημένου ἑνός

24 Ἄλλη αναγνωση «τὸ συνειδητὸ παλευοντας με τὸ ασυνειδητο τὸ απλὸ εσωτερικὸ μὲ τὸ πολισχηματο ἐξωτερικό συνδυαζοντας τὸ σκοτεινὸ τῆς σκεψης με τὸ διαυγες τῆς εξωτερικευσης»

Σ' αὐτὸ τὸ ἐργο παυει ἡ ἐνστικτωδης ἐργασια ποὺ γεννοῦσε τὸ ἀσυνείδητο ἐργο ἀπέναντι στὴν αὐτοσυνειδησία γιατι ἀπεναντι στὴν δραστηριότητα τοῦ πρωτομαστορα, ἡ ὁποια συνιστᾶ την αὐτοσυνειδησια ἔρχεται μὲς στὸ ἔργο ἕνα ἐξ ἰσου αὐτοσυνειδητό, αὐτοεκφραζόμενο ἐσωτερικό Ὁ πρωτομαστορας ἀνῆλθε ἐτσι μὲ τὴν δουλειά του ὡς τὸν διχασμὸ ὁπου [512] ὁ νοῦς συναντᾶ τον νοῦ Στὴν ἑνοτητα αὐτὴ τοῦ αὐτοσυνειδητοῦ νοῦ μὲ τὸν ἑαυτό του, εφ' ὁσον ὁ νοῦς εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό του σχῆμα και ἀντικείμενο τῆς συνειδησης του, ἀποκαθαιρονται λοιπὸν οἱ προσμιξεις του μὲ τὸν ἀσυνειδο τρόπο ὕπαρξης τοῦ ἄμεσου φυσικοῦ σχηματος Τοῦτα τὰ τερατα κατὰ τὸ σχῆμα τοὺς λόγους και τὰ ἐργα, διαλύονται μετατρεπόμενα σὲ νοητικὸ σχηματισμὸ – σ' ἕνα ἐξωτερικὸ ποὺ μπῆκε ἐντός του – σ' ἕνα ἐσωτερικὸ ποὺ ἐξωτερικεύεται ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ στὸν ἑαυτό του· στὴν σκέψη, ἡ ὁποία εἶναι μιὰ αὐτοεκμαιευόμενη ὕπαρξη ποὺ ἀποκτᾶ τὸ κατάλληλό της σχῆμα της κι εἶναι διαυγής. Ὁ νοῦς εἶναι *τεχνουργός*.

Β Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ-ΤΕΧΝΗ[1]

Τὸ σχῆμα μὲ τὸ ὁποῖο ὁ νοῦς ὑπάρχει πρὸς τὴν συνείδησή του, ὁ ἰδιος τὸ ἀνύψωσε στὴν μορφὴ τῆς ἴδιας τῆς συνείδησης, καὶ παραγει ἕνα τετοιο σχῆμα[2] για λόγου του Ὁ πρωτομάστορας ἐγκατέλειψε τὴν *συνθετικὴ* ἐργασία, τὴν *ἀνάμιξη* τῶν ξενων μεταξυ τους μορφῶν τῆς σκέψης καὶ τοῦ φυσικοῦ ἐφ᾽ ὁσον το σχῆμα κερδισε τὴν μορφὴ τῆς αὐτοσυνειδητῆς δραστηριότητας αὐτὸς ἔγινε νοητικὸς ἐργατης

Ἅμα ρωτήσουμε ποιός *ἐνεργὸς* νοῦς ἔχει στην θρησκειατέχνη τὴν συνείδηση τῆς ἀπόλυτης οὐσίας του προκυπτει ὅτι εἶναι ὁ νοῦς *τοῦ ἤθους*, δηλαδὴ ὁ *ἀληθής*. Ὁ νοῦς δὲν εἶναι μονον ἡ καθολικὴ ὑφισταμενη οὐσία ὁλων τῶν καθεκάστων ἀτόμων, τὸ ὁτι αὐτὴ ἔχει σχῆμα συνειδησης κατὰ τὴν ἐνεργὸ συνειδηση σημαίνει ἀντιθέτως, ὁτι τὰ καθέκαστα ἄτομα ἔχουν ἐπίγνωση τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας, μὲ τὴν ἐξατομίκευση ποὺ ἔχει,[3] ὡς δικῆς τους οὐσίας καὶ ἔργου Αὐτὴ οὔτε εἶναι ἔτσι κατ᾽ αὐτὰ ἡ φωτεινὴ οὐσία ποὺ στὴν ἑνοτητά της ἡ καθ᾽ ἑαυτὴν ὑπαρξη τῆς αὐτοσυνειδησιας περιέχεται μόνον ἀρνητικά, μόνο παροδικά, κι ἐποπτευοντας σ᾽ αὐτὴν τὸν κύριο τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητάς της – οὔτε τὸ ἀκατάπαυστο φάγωμα λαῶν ποὺ μισοῦνται – οὔτε ἡ ὑποδούλωσή τους σὰν καστες, οἱ ὁποῖες μαζὶ στοιχειοθετοῦν τὴν ἐπίφαση ὀργάνωσης ὁλοκληρωμένου συνόλου, ἀλλὰ τοὺς λείπει ἡ γενικὴ ἐλευθερία τῶν ἀτόμων Πλὴν ὁ νοῦς εἶναι ὁ ἐλεύθερος λαός ὅπου τὰ ἤθη [513] συνιστοῦν τὴν ὑφιστάμενη οὐσία

---

1 Kunst-Religion. Θα μποροῦσε ν αποδοθει και ως «Θρησκεια τῆς τέχνης», αλλα κριθηκε ὅτι εἶναι σημαντικὸ νὰ διατηρηθεῖ κατὰ τὸ δυνατὸν τὸ διπολο *φυση-τέχνη* ὅπου πατᾶ ἡ διαιρεση στὸ ὁποῖο ἡ τέχνη ἔχει εὐρυτερη σημασια ἀπὸ τις καλὲς τέχνες και δηλωνει τὸ πεποιημένο ο τι κατασκευαζεται Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο ἀποδίδω τὸ Kunstwerk *τεχνούργημα* κι ὄχι μόνον *ἔργο τεχνης* κι ἀπέδωσα αμέσως παραπάνω τὸν Kunstler *τεχνουργό* Τὸν αποδιδω καὶ *καλλιτεχνη* ἁπλῶς ὁ *τεχνουργὸς* εἶναι καὶ καλλιτέχνης καὶ τεχνίτης τὸ *τεχνούργημα* εἶναι και τὸ ἔργο τεχνης ἢ καλλιτέχνημα και τὸ τεχνητό ὁτιδηποτε *δὲν εἶναι προϊὸν της φυσης*

2 Ἤ. «μια τέτοια μορφη»

3 Individualisation Ὡς «εξατομικευση» αποδιδεται αλλοῦ η Vereinzelung

ολων και όλοι οί καθεκαστοι καὶ ὁ καθενας τους χωριστα ἔχουν ἐπιγνωση τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας και ὑπαρξης της ὡς βουλησης και ἔργου τους

Ἡ θρησκεια τοῦ νοῦ τοῦ ἤθους εἶναι ὁμως ἡ ἀνυψωση του ὑπερανω τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας του, ἡ ἐπιστροφὴ *ἀπὸ την αληθεια του στην καθαρη αὐτεπιγνωση του* Μιᾶς κι ὁ σύμφωνος μὲ τὸ ἦθος λαὸς ζεῖ σὲ ἀμεση ἑνοτητα μὲ την ὑφισταμενη οὐσια και δεν ἐνεχει την ἀρχη τῆς καθαρῆς καθεκαστότητας τῆς αὐτοσυνειδησιας, ἡ θρησκεια του ἐμφανίζεται τελειοποιημενη μονον ἅπαξ καὶ[4] *διαζευγνυεται* ἀπὸ τὴν *ὑπόσταση* του Γιατι ἡ *ἐνεργὸς πραγματικότητα* τῆς ὑφισταμενης οὐσιας τοῦ ἤθους στηριζεται ἀφ᾽ ἑνος, στὴν ἥσυχη *ἀμεταβλητότητά* της ἔναντι τῆς ἀπόλυτης κινησης τῆς αὐτοσυνειδησιας, καὶ συνεπῶς στὸ ὁτι ἡ τελευταια δὲν ἔχει ἀκόμη εἰσέλθει στὸν ἑαυτο της ἔξω ἀπὸ τα ἥσυχα ἤθη της και τὴν στέρεη ἐμπιστοσύνη της – ἀφ᾽ ἑτερου, στὴν ὀργανωση τῆς αὐτοσυνειδησίας σὲ πολλὰ δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις,[5] ὅπως καὶ στὸν καταμερισμὸ στὶς μάζες τῶν τάξεων και τῆς ἐπιμέρους ἐνεργειάς τους, ποὺ συμπράττουν στὸ σύνολο –συνεπῶς στὸ ὅτι τὸ καθέκαστο ἄτομο εἶναι ἱκανοποιημένο μὲ τὴν ὁριοθέτηση τῆς ὑπαρξής του καὶ δὲν ἔχει ἀκόμη συλλάβει τὴν ἄνευ ὁρίων σκεψη τοῦ ἐλευθερου ἑαυτοῦ του. Πλὴν αὐτὴ ἡ ἥσυχη *ἄμεση* ἐμπιστοσύνη στὴν ὑφιστάμενη οὐσία ἐπιστρέφει στην ἐμπιστοσύνη [377] *εἰς ἑαυτὸν* καὶ στὴν *βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτόν*, τὰ δὲ πολλὰ δικαιώματα και ὑποχρεωσεις καθὼς κι ἡ περιορισμένη ἐνεργεια εἶναι, σ᾽ ὅ,τι ἀφορᾶ τὸ ἦθος, ἡ ἴδια διαλεκτικὴ κίνηση ποὺ ἀποτελεῖ ἡ πολλότητα τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσδιορισμῶν τους[6] –μια κίνηση ποὺ ἡσυχάζει καὶ στεριώνει μόνο στὴν ἁπλότητα τοῦ βεβαιου δι᾽ ἑαυτὸν νοῦ – Τελείωση τοῦ ἤθους μεχρι τὴν ἐλευθερη αὐτοσυνειδησία καὶ μοίρα τοῦ κόσμου τοῦ ἤθους εἶναι ἄρα ἡ ἀτομικότητα ποὖχει εἰσέλθει στὸν ἑαυτό της, ἡ ἀπόλυτη ἐλαφροτητα τοῦ νοῦ τοῦ ἤθους ποὺ ἔχει διαλυσει μεσα του ὁλες

---

4 Ἄλλη αναγνωση. «απαξ και αυτός»

5 Pflichten Αλλοῦ· «καθηκοντα»

6 Ενν στην *Αντιληψη*

τις παγιες διαφορὲς τῆς ὑποστασης του και τις μαζες τῆς ὀργανικῆς διαρθρωσης του και ὀντας ἐντελῶς βεβαιος γιὰ τὸν ἑαυτο του, κατακτησε τὴν ευθυμια χωρις ὁρια καὶ την πλεον ἐλευθερη ἀπόλαυση τοῦ ἑαυτοῦ του Αὐτη ἡ ἁπλὴ βεβαιοτητα τοῦ νοῦ στὸν ἑαυτο του εἶναι τὸ ἑξῆς ἀμφισημο, ὅτι εἶναι ἡσυχη ὑποσταση και στερεη αληθεια – καθως καὶ ἀπολυτη ανησυχια, καὶ ἡ φθορα τοῦ ἠθους Ὁμως μεταπιπτει στὴν [514] φθορα αυτη γιατι ἡ αληθεια τοῦ νοῦ τοῦ ἠθους εἶναι ἀρχικα ἀκόμη μονον ἡ ἐν λογω οὐσιακη ουσια καὶ ἐμπιστοσύνη ὁπου ο ἑαυτος δεν ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς ἐλευθερης καθεκαστοτητας, καὶ ἡ ὁποια κατὰ συνεπεια καταποντιζεται σ᾽ αὐτη τὴν ἐσωτερικότητα, ἤτοι στὴν ἀπελευθερωση τοῦ ἑαυτοῦ. Καθὼς λοιπὸν ἡ ἐμπιστοσύνη θραυεται καθὼς ἡ ὑφισταμενη οὐσια τοῦ λαοῦ εἶναι τσακισμενη μέσα της, ὁ νοῦς, ποὺ ἦταν ὁ μέσος ἀνυπόστατων ἄκρων, ἐχει ἐξελθει ἐφ᾽ ἑξῆς στὸ ἀκρο τῆς αὐτοσυνειδησίας ποὺ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό της οὐσια. Ἡ τελευταια εἶναι ὁ βέβαιος μεσα του νοῦς ποὺ θρηνεῖ για τὸν χαμὸ τοῦ κόσμου του, ἐνῶ τὴν οὐσια του, ὑψωμένη ὑπερανω τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας, την παράγει πιὰ ἀπὸ την καθαρότητα τοῦ ἑαυτοῦ

Σὲ τετοια ἐποχὴ ἀναδυεται ἡ ἀπόλυτη τέχνη ἐνωρίτερα τέχνη εἶναι ἡ ἐνστικτώδης ἐργασια ἡ ὁποία, βυθισμένη στὴν ὑπαρξη, ἐργωδῶς ἐξαγεται ἀπ᾽ αὐτὴν καὶ εἰσάγεται σὲ αὐτην, μὴ ἐχοντας ὡς ὑφισταμενη οὐσία της τὸ ἐλεύθερο ἦθος καὶ ἄρα οὔτε γιὰ ἐργαζόμενο ἑαυτὸ τὴν ἐλεύθερη νοητικὴ δραστηριότητα Ἀργότερα, ὁ νοῦς θὰ ἔχει ὑπερβεῖ τὴν τεχνη γιὰ να κερδισει τὴν ἀνωτερη παρουσίασή του –ἀκριβῶς τὸ νὰ μὴν εἶναι μόνον ἡ γεννημενη ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ *ὑφιστάμενη οὐσία*, ἀλλὰ *ὁ τάδε ἑαυτὸς* μέσα στὴν παρουσίασή του ὡς ἀντικειμενου, ὄχι μόνο νὰ γεννᾶ τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν ἔννοια του, ἀλλὰ νὰ ἔχει γιὰ σχῆμα τὴν ἴδια τὴν ἔννοιά του, κι ἔτσι ἡ ἔννοια καὶ τὸ παραγόμενο τεχνούργημα νὰ ἔχουν ἀμοιβαίως ἐπιγνωση ὅτι εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτό.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ ὑφιστάμενη οὐσια τοῦ ἤθους ἔχει ἐπαναφέρει τὸν ἑαυτο της ἀπὸ τὴν ὕπαρξή της μέσα στὴν καθαρὴ αὐτοσυνειδησία της αὐτη ἐδῶ εἶναι ἡ πλευρὰ τῆς ἔννοιας ἢ *δραστηριότητας* μὲ τὴν ὁποία ὁ νοῦς παράγει τὸν ἑαυτό του

ώς αντικειμενο Ἡ δραστηριότητα εἶναι καθαρὴ μορφὴ γιατι, λόγῳ τῆς δουλειᾶς τοῦ καθεκαστου ατόμου, ποὺ ὑπακουει καὶ ὑπηρετεῖ σύμφωνα μὲ τὸ ἦθος, ἐχει ξεφτίσει γι᾽ αὐτὸ καθε ἀσύνειδη ὑπαρξη και παγιος προσδιορισμός,[7] ἐτσι ὁπως ἡ ἴδια ἡ ὑφιστάμενη οὐσια ἐγινε ἡ ρευστη αὐτὴ οὐσια Αὐτὴ ἡ μορφὴ εἶναι ἡ νυχτα ὁπου ἡ ὑφισταμενη οὐσία προδοθηκε, και ἐκαμε τὸν ἑαυτο της ὑποκειμενο ἀπὸ αὐτὴ τὴν νυχτα τῆς καθαρῆς βεβαιότητας δι᾽ εαυτὸν ἀνασταίνεται ὁ νοῦς τοῦ ἤθους ὡς τὸ ἀπελευθερωμενο ἀπο την φυση καὶ τὴν ἄμεση του ὑπαρξη σχῆμα.

[*378*] Ἡ καθαρη ἔννοια στὴν ὁποια ὁ νοῦς κατεφυγε ἀφήνοντας τὸ σῶμα του εἶναι *ὑπαρκτη* ὡς ἑνα ἀτομο ποὺ ἐπιλέγει ὁ νοῦς γιὰ λόγου του ὡς δοχεῖο τῆς ὀδύνης του Σ᾽ αὐτὸ τὸ ἄτομο, ὁ νοῦς ὑπαρχει ὡς το καθόλου του καὶ ἡ ἐξουσία ἐπ᾽ αὐτοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποια αὐτὸ ὑφίσταται βια –ὡς τὸ πάθος[8] του, στὸ ὁποῖο παραδιδόμενη ἡ αὐτοσυνειδησια του χάνει τὴν ἐλευθερία Ἀλλ᾽ αὐτὴ ἡ θετικὴ δύναμη (Macht) τῆς καθολικότητας καθυποτάσσεται ἀπὸ τὸν καθαρὸ ἑαυτὸ τοῦ ἀτόμου ὡς τὴν ἀρνητικὴ δύναμη. Αὐτὴ ἡ καθαρὴ δραστηριότητα, μὲ συνείδηση τῆς ἀνεξάλειπτης δυναμής της, παλεύει μὲ τὴν ἀσχημάτιστη οὐσία· κυριεύοντάς την, ἔκαμε τὸ πάθος[9] ὑλικό της καὶ προικίσθηκε μὲ δικό της περιεχόμενο, κι αὐτὴ ἡ ἑνότητα ἀνακύπτει ὡς ἔργο, ὁ καθολικὸς νοῦς ἐξατομικευμένος[10] καὶ παραστημένος.

a Τὸ ἀφηρημένο τεχνούργημα

Τὸ πρῶτο τεχνούργημα, ὄντας τὸ ἄμεσο, εἶναι τὸ ἀφηρημένο καὶ καθέκαστο Ἀπὸ μέρους του, ἔχει νὰ κινηθεῖ ἀπὸ τὸν ἄμεσο καὶ ἀντικειμενώδη τρόπο ὕπαρξης πρὸς τὴν κατεύ-

---

7 Πρβλ σ [154/*115*]

8 Ελληνικὰ στὸ πρωτότυπο Τὸ παθος στην τραγωδια εἶναι ὁ χαρακτηρας ως ατομικη μοιρα Βλ σ [349/*256*] κ ε

9 Ελληνικὰ στὸ πρωτότυπο

10 Individualisiert Ὡς «εξατομικευω» ἀποδιδεται αλλοῦ το vereinzeln

θυνση τῆς αυτοσυνειδησίας. ὁπως ἀπὸ τὴν ἄλλη. αὐτη. στὴν λατρεία. ἐνδιαφερεται νὰ ἄρει την διακριση ποὺ ἀποδίδει ἀρχικὰ στὸν ἑαυτό της ἐνάντια στὸν νοῦ της κι ὡς ἐκ τούτου νὰ παραγαγει τὸ ζωογονημενο στὸν ἑαυτό του τεχνουργημα.

Ὁ πρῶτος τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ὁ τεχνουργὸς νοῦς ἀπομακρύνει στο ἔπακρο τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸ σχῆμα του καὶ τὴν δρώσα συνείδησή του εἶναι ὁ ἄμεσος. ὁτι τὸ σχῆμα *ὑπάρχει ὡς πραγμα* ἐν γενει – Τὸ σχῆμα[11] στὸν ἑαυτο του ἀναλύεται στην διαφορὰ τῆς καθεκαστότητας. ποὖχει στὸν ἑαυτο της τὸ σχῆμα τοῦ ἑαυτοῦ – καὶ τῆς καθολικότητας. που παρουσιαζει τὴν ανόργανη οὐσία σὲ σχέση μὲ τὸ σχῆμα. ὡς τὸ περιβαλλον καὶ τὴν κατοίκησή του Χάρη στὴν ἀνύψωση τοῦ συνόλου στὴν καθαρὴ ἔννοια ἡ κατοίκηση κατακτᾶ τὴν καθαρη. ἀνηκουσα στὸν νοῦ μορφή της Δὲν εἶναι οὐτε τὸ διανοητικὸ κρυσταλλο. ποὺ στεγάζει τὸ νεκρο. ἢ φωτίζεται ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ ψυχὴ – οὔτε ἡ ἀπορρέουσα πρῶτα ἀπὸ τὸ φυτὸ ἀναμιξη τῶν μορφῶν τῆς φύσης καὶ τῆς σκέψης. μὲ τὴν δραστηριότητα τῆς σκέψης νὰ εἶναι ἐδῶ ἀκόμη μια *μιμηση* [516] Ἀλλ᾽ ἡ ἔννοια ἀποσείει ὅσες ριζες. κλαρια καὶ φυλλώματα εἶναι ἀκόμη κολλημένα στὶς μορφὲς καὶ τὶς ἀποκαθαιρει σὲ πλαστικὰ μορφωματα ὅπου τὸ εὐθύγραμμο κι ἐπιπεδο τοῦ κρυστάλλου ἀνερχεται σὲ ἀσύμμετρες ἀναλογίες.[12] μὲ ἀποτέλεσμα ἡ ἐμψύχωση τοῦ ὀργανικοῦ νὰ εἰσαγεται στὴν ἀφηρημένη μορφη τῆς διανοιας. ἐνῶ συνάμα ἡ οὐσία της. ἡ ἀσυμμετρία.[13] διατηρεῖται γιὰ τὴν διανοια

Ἀλλ᾽ ὁ ἔνοικος θεὸς εἶναι ἡ μαυρη πέτρα ποὺ ἐξηχθη

---

11 Ἤ « Ο τροπος».

12 Inkommensurable Verhaltnisse ἡ ευθεια εἶναι ασυμμετρη πρὸς την καμπύλη

13 Ὡς ασυμμετρια εμφανίζεται κατα τὸν Ε. στὸ *Πιστη και γνωση* ἡ απελευθέρωση τοῦ ἐπιμερους απὸ τὴν υπαγωγη του στην ἔννοια κι η ένοτητα τῶν ασυμμετρων τῶν «ἀπόλυτα ανομοιων». ὁρίζεται ὡς τὸ μηδὲν τῆς αναλυτικῆς γεωμετριας ἢ ἡ σπινοζικη substantia ως «σημεῖο ἕνωσης τῶν κατηγορηματων» (*W* 2 350-351 *GW* 4 358-359) Καθὼς ἡ ἄρση τῆς ὑπαγωγῆς σημαίνει ἄρση τῆς κοινῆς σφαιρας ἔχουμε ἐδῶ νὰ κανουμε μὲ ἕνα ἄλλο ὄνομα τῆς «ἄπειρης κρισης» ποὺ προκυπτει. ὅπως ξέρουμε στην προσπαθεια τοῦ λόγου νὰ αναλυσει μὲ νόμους την ζωη καὶ τὸν νοῦ Βλ *σ* [260/*191*]

ἀπὸ τὴν ζωικὴ κατοικια καὶ τὴν διαπερνᾶ τὸ φῶς τῆς συνειδησης Τὸ [*379*] ἀνθρωπινο σχῆμα ἀποσειει τὸ ζωῶδες σχῆμα μὲ τὸ ὁποῖο ἦταν ἀναμεμιγμενο· τὸ ζῶο εἶναι μόνον ἕνα τυχαῖο ἔνδυμα γιὰ τὸν θεό [14] ἀνακυπτει πλαι στὸ ἀληθινὸ σχῆμα τοῦ θεοῦ. καὶ δὲν ἰσχύει πιὰ καθ' αὐτο. ἀλλ' ἔχει ὑποβιβασθεῖ στὸ νὰ σημαινει κατι ἄλλο σὲ ψιλὸ σημεῖο Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σχῆμα τοῦ θεοῦ ἀποσειει στὸν ἑαυτό του καὶ το ἐνδεὲς τῶν φυσικῶν ὁρων τῆς ζωικῆς ὑπαρξης και ὑπαινισσεται τις ἐσωτερικες λειτουργιες τῆς ὀργανικῆς ζωῆς χυμένες στὴν ἐπιφάνειά του και ἀνηκουσες μόνο σ' αυτήν – *Οὐσία* τοῦ θεοῦ εἶναι ὁμως ἡ ἑνοτητα τῆς καθολικῆς ὑπαρξης τῆς φυσης καὶ τοῦ αὐτοσυνειδητοῦ νοῦ. ποὺ ἐμφανίζεται νὰ ἀντίκειται στὴν ὕπαρξη αὐτὴ ὡς πρὸς την ἐνεργὸ πραγματικότητα του. Ἡ ὕπαρξή του. ὄντας συναμα ἀρχικὰ ἕνα *καθέκαστο* σχῆμα. εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσης ὁπως ἡ αὐτοσυνειδητὴ ἐνεργὸς πραγματικοτητά του εἶναι τὸ καθεκαστο πνεῦμα ἑνὸς λαοῦ Πλὴν στὴν ἐν λογω ἑνοτητα ἡ ὕπαρξη αὐτὴ εἶναι τὸ στοιχεῖο ἀνακλασμένο στὸν νοῦ. ἡ φύση μεταμορφωμένη ἀπὸ τὴν σκέψη ἕνα μὲ τὴν αὐτοσυνειδητὴ ζωή Τὸ σχῆμα τῶν θεῶν ἔχει ὡς ἐκ τούτου τὸ φυσικὸ στοιχεῖο μέσα του ὡς ἀνηρημενο. σὰν σκοτεινὴ ἀναμνηση Ἡ χαώδης[15] οὐσία κι ἡ συγκεχυμένη πάλη τῆς ἀδέσμευτης (frei) ὕπαρξης τῶν στοιχειων. τὸ ἄηθες βασίλειο τῶν Τιτανων ἡττᾶται κι ἐξορίζεται στὶς παρυφὲς τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας ποὺ ἔχει αὐτοαποσαφηνισθεῖ στὰ ζοφερὰ ὅρια τοῦ κοσμου ποὺ βρίσκει τὸν ἑαυτό του κι ἡσυχαζει μέσα στὸν νοῦ.[16] Αὐτοὶ οἱ παλαιοὶ θεοί. ὁπου ἀρχικὰ ξεχωρίζει ἡ φωτεινη οὐσία ποὺ γεννᾶ σμίγοντας μὲ τὸ σκοταδι [517] ὁ Οὐρανός ἡ Γῆ ὁ Ὠκεανός. ὁ Ἥλιος. τὸ τυφλὸ τυφωνικὸ πῦρ τῆς γῆς.[17]

---

14. Den Gott Τὸ ἄρθρο στην λ *θεὸς* σημαινει ὅτι δεν ἔχουμε μονοθεισμό Τὸ ἴδιο πιὸ κάτω

15 Ἡ· «ἔρημη» ἢ «ρημαγμένη»

16 Ο Δίας ἐξορίζει καὶ φυλακίζει τους ηττημενους προκατόχους του τους Τιτανες στα Ταρταρα (Ησιόδου *Θεογονία* 717 κ ε)

17 Αναφέρεται στὸν Τυφωέα (Ησίοδος *Θεογονία*. 820 κ.ε.) που «ἀπὸ τους ὤμους του ἔβγαιναν εκατὸ φιδιῶν κεφαλια καὶ δρακων φοβερῶν που γλειφονταν μὲ γλῶσσες μαῦρες κι ἀπὸ τα ματια τῶν φοβερῶν

κ τ λ . ἀντικαθίστανται ἀπὸ σχήματα ποὺ ἐνέχουν μονο τὸν σκοτεινὸ ἀναμνηστικο ἀποηχο αὐτῶν τῶν Τιτανων και δὲν εἶναι πια φυσικὲς ὀντοτητες ἀλλὰ διαυγῆ. μετεχοντα τοῦ ἤθους πνευματα αὐτοσυνειδητῶν λαῶν

Την ἀνησυχια τῆς ἄπειρης ἐξατομίκευσης – αὐτῆς τόσο ὡς τοῦ φυσικοῦ στοιχειου που εἶναι ἀναγκαῖο[18] μονον ὡς καθολικὴ οὐσια ἀλλα συμπεριφερεται τυχαῖα στην ὑπαρξη του – ὅσο κι αὐτῆς ὡς τοῦ λαοῦ πού. ὄντας διασκορπισμένος στις ἐπιμερους μαζες τοῦ ἐνεργεῖν και στα ἀτομικὰ σημεῖα τῆς αὐτοσυνειδησίας ἔχει μιὰ ὕπαρξη πολλαπλοῦ νοήματος και ἐνεργειας – τὴν ἀνησυχια αὐτὴ τὸ ὡς ἄνω ἁπλὸ σχῆμα τὴν ἔχει λοιπὸν καταργησει μέσα του καὶ τὴν ἔχει συγκεντρώσει σὲ μιὰν ἥσυχη ἀτομικότητα. Ἀντιπαρατιθεται ἄρα σ᾽ αὐτὸ ἡ στιγμὴ τῆς ἀνησυχίας. σ᾽ αὐτὸ – *στὴν οὐσια*. ἡ *αὐτοσυνειδησία*. ποὺ δὲν κράτησε τίποτε για τὸν ἑαυτό της ὡς γενέτειρά του. ἐξὸν ὅτι εἶναι ἡ *καθαρὴ δραστηριότητα* Ὅ.τι ἀνήκει στὴν ὑφισταμενη οὐσία ὁ τεχνουργὸς τὸ παρέδωσε πλήρως στὸ ἔργο του. στὸν δὲ ἑαυτό του ὡς ὁρισμένη ἀτομικότητα δὲν ἔδωσε καμμία ἐνεργὸ πραγματικότητα μέσα στὸ ἔργο· μόνον ἀλλοτριώνοντας τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν μερικότητά του κι ἐξαυλωνόμενος μέχρι ν᾽ ἀνέλθει στὴν ἀφαιρεση τοῦ καθαροῦ ἐνεργεῖν μποροῦσε νὰ προσδώσει στὸ ἔργο του τὴν τελειοποιηση. – Στὴν πρωτη αὐτὴ ἄμεση παρασκευή. ὁ χωρισμὸς τοῦ ἔργου καὶ τῆς αὐτοσυνειδητῆς

του κεφαλιῶν κατω απ τα φρυδια τους ἔβγαιναν φλόγες κι απ δλα τὰ κεφαλια φωτια απὸ τα βλεμματα τους ἔβγαινε» ὁ ὁποιος «θὰ εἶχε κυβερνησει θνητους και ἀθανατους ἂν δὲν τὸν εἶχε νοιωσει ευθυς ὁ πατέρας τῶν θεῶν και τῶν ανθρωπων» κι ὅταν τὸν κεραυνωσε ὁ Ζευς «φλόγα τιναχτηκε απὸ τὰ σκοτεινὰ κι απότομα φαράγγια τοῦ βουνοῦ ὁπου εἶχε χτυπηθει. Καιγοταν η πελωρια γῆ σ ἔκταση μεγαλη κι ἔβγαιναν ατμοὶ φοβεροί. κι ἔλειωνε σαν κασσιτερος [ ] ἢ σὰν τὸ σιδερο [...]. Ἔτσι ἔλειωνε ἡ γῆ μὲ την λάμψη τῆς φλογερῆς φωτιᾶς» (μτφ Στ κ Ἄ Βλάχος Παπαδημα Αθηνα 1990. σ 97. 99) Ὁ Τυφωέας ἔνοικος τῶν Ταρταρων κι αὐτός εἶναι ὁ θεὸς τῶν κακῶν ανεμων (*Θεογονια* 869 κ.ἑ. ὁθεν ὁ «τυφωνας») Προφανῶς ὁ Ἔ τὸν ερμηνευει κυριως ως θεὸ τῆς λάβας Τὸ ὅτι τὸν αποκαλει *τυφλὸ* παραπέμπει στην ετυμολογια απὸ τὸ *τυφῶ* «βγάζω καπνους». «καπνίζω» προερχεται ὁ Τυφωεας μὲ τὶς δυο ἔννοιες καὶ η λ *τυφλὸς* (μὲς στὸν καπνὸ δὲν βλέπουμε).

18 Ἤ «συμπεριφερεται αναγκαία»

δραστηριοτητας του δὲν ἔχει ἀκόμη ἐπανενωθεῖ τὸ ἔργο ἄρα δὲν εἶναι καθ' εαυτὸν τὸ ἐνεργα ἔμψυχο. παρα συνιστᾶ ὅλον [380] μονο μαζὶ μὲ τὸ γιγνεσθαι του Τὸ χυδαῖο[19] στὸ ἔργο τεχνης τὸ ὁτι παρασκευαζεται στὴν συνειδηση καὶ φτιαχνεται ἀπὸ χεια ἀνθρωπων εἶναι ἡ στιγμὴ τῆς ἔννοιας ὑπαρκτῆς ὡς ἔννοιας. που ἀνακυπτει ἀπεναντι του Κι ἂν ἡ ἔννοια. ὡς τεχνουργὸς ἢ παρατηρητής εἶναι ἀρκετὰ ἀνιδιοτελης για να πεῖ τὸ ἔργο ἀπόλυτα ἔμψυχο αὐτὸ τοῦτο λησμονωντας τὸν ἑαυτό της τὸν ποιητὴ[20] ἢ θεατη. πρεπει ἀντιθέτως νὰ ἐμμεινουμε στὴν ἔννοια τοῦ νοῦ. ἡ ὁποία δὲν μπορεῖ να στερεῖται τῆς στιγμῆς τῆς συνείδησης της τοῦ ἑαυτοῦ της Πλὴν αὐτη ἡ στιγμὴ ἀντικειται στὸ ἔργο. ἐπειδὴ [518] ἡ ἔννοια. σ' αὐτὸ τὸν πρῶτο της διχασμό. δίνει στὶς δυο πλευρές. στὴν μία ἀπεναντι στὴν ἄλλη. τοὺς ἀφηρημενους προσδιορισμους τοῦ *ἐνεργῶ* καὶ τοῦ εἶμαι *πράγμα*. ὁπότε ἡ ἐπιστροφή τους στὴν ἑνότητα ἀπ' ὁπου προῆλθαν δὲν ἔχει ἀκόμη συμβεῖ.

Ὁ τεχνουργὸς δοκιμάζει λοιπὸν στὸ ἔργο του τὴν ἐμπειρία ὁτι δὲν παρῆγε *κανένα ὅμοιό* του ὂν (Wesen). Ἀνταναλᾶται μὲν ἀπὸ τὸ ἔργο σ' αὐτὸν μιὰ συνειδηση. καθ' ὁτι ἕνα ἔχθαμβο πλῆθος τὸ λατρεύει ὡς τὸ πνεῦμα ποὺ εἶναι οὐσια του Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐμψύχωση. ἀνταποδίδοντας στὸν καλλιτέχνη τὴν αὐτοσυνειδησία του ὡς θαυμασμὸ μόνο. εἶναι μᾶλλον ἡ ὁμολογία ποὺ τοῦ καταθέτει ἡ ἐμψυχωση. ὁτι δὲν τοῦ εἶναι ὁμοια Ἀφοῦ τοῦ ἀνταναλᾶται ὡς εὐθυμια γενικα. δεν βρισκει ἐδῶ τὸν πόνο τῆς διάπλασης και δημιουργιας του. τὸν μόχθο τῆς ἐργασίας του Δὲν πᾶνε νὰ ἐπικρίνουν αὐτοὶ τὸ ἔργο ἢ νὰ τοῦ προσφερουν θυσίες. νὰ βάζουν την συνείδηση τους μέσα του μ' ὁποιον τρόπο κι ἂν εἶναι – ὅταν μὲ τὴν πληροφόρησή τους τοποθετοῦνται ὑπερανω τοῦ ἐργου. αὐτὸς ξέρει πόσο πολὺ ἀνωτερο εἶναι τὸ *ἐνεργημά* του ἀπὸ τὴν κατανόηση τους καὶ τα λογια τους – ὅταν τοποθετοῦνται *κατω* του καὶ γνωριζουν μεσα του τὴν *οὐσια* τους ποὺ τους κυριαρχεῖ αὐτος ἔχει ἐπιγνωση ὁτι ὁ ἴδιος εἶναι ὁ κύριός τους

---

19 Ἡ «Τὸ κοινὸ» (das Gemeine)

20 Tuender αὐτὸς ποὺ διενεργει που καμνει

Τὸ τεχνούργημα ἀπαιτεῖ λοιπὸν ἕνα ἄλλο στοιχεῖο τῆς ὑπαρξης του ὁ θεὸς ἄλλη επιφανεια ἀπὸ δαυτην ὁπου ξεπεφτει ἀπὸ τὸ βάθος τῆς δημιουργικῆς νυχτας του στὸ ἐνάντιο, στὴν ἐξωτερικότητα, τὸν προσδιορισμὸ τοῦ μὴ αὐτοσυνειδητοῦ *πραγματος*. Τὸ ἀνωτερο στοιχεῖο εἶναι ἡ *ὁμιλία* -μιὰ ὕπαρξη ποὺναι ἄμεσα ἕνα αὐτοσυνειδητὸ ὑπαρκτό Ἔτσι ὅπως ἡ *καθεκαστη* αὐτοσυνειδησια ὑπαρχει στην ὁμιλία ὑπαρχει ἐξ ἰσου ἄμεσα ὡς *γενικευμένη* μεταδοση [21] τὸ τελειο ξεχώρισμα τοῦ καθ' ἑαυτὸν εἶναι ὡς κατι ἰδιαιτερου εἶναι συναμα ἡ ρευστοτητα καὶ καθολικὰ μεταδιδόμενη ἑνότητα πολλῶν ἑαυτῶν εἶναι ἡ ψυχὴ ποὺ εἶναι ὑπαρκτὴ ὡς ψυχή. Ὁ θεὸς ποὖχει την ὁμιλία για στοιχεῖο τοῦ σχήματός του εἶναι λοιπὸν τὸ στὸν ἑαυτό του ἔμψυχο τεχνούργημα ποὖχει ἄμεσα στὴν ὕπαρξή του τὴν καθαρὴ δραστηριότητα, ἡ ὁποία ἦταν ἀπέναντι σ' αὐτὸν καθὼς ἦταν ὑπαρκτὸς ὡς πράγμα Δηλαδη ἡ αὐτοσυνειδησία παραμένει ἄμεσα κοντὰ στὸν ἑαυτό της κατὰ τὴν ἐξαντικειμενίκευση τῆς οὐσίας της [519] Ἡ αὐτοσυνειδησία, ὄντας ἔτσι μέσα στὴν οὐσία της κοντὰ στὸν ἑαυτό της, εἶναι *καθαρὴ νόηση*, δηλαδὴ ἡ εὐλάβεια [22] τῆς ὁποίας ἡ *ἐσωτερικότητα* ἔχει συνάμα *ὕπαρξη* μέσα στὸν ὕμνο. Ὁ ὑμνος συγκρατεῖ μέσα του τὴν καθεκαστότητα τῆς αὐτοσυνειδησίας, καθὼς δὲ ἡ καθεκαστότητα ἀκούγεται,[23] ὑπαρχει συναμα ὡς γενικὴ· ἡ ευλάβεια, διάπυρη στοὺς παντες, εἶναι ἡ νοητικη ροὴ[24] [*381*] που, μέσα στὴν πολλαπλοτητα τῆς αὐτοσυνειδησιας, ἔχει συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς ὁμοιας *ἐνέργειας* ὁλων καὶ ως *ἁπλοῦ εἶναι* ὁ νοῦς ὡς ἡ γενικὴ αὐτὴ αὐτοσυνειδησια ὁλων διαθετει σε *μίαν* ἑνοτητα τοσο τὴν ἀμιγὴ ἐσωτερικοτητά του ὅσο τὸ εἶναι πρὸς ἀλλους και τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι τῶν καθεκάστων ἀτόμων

---

21 Ansteckung μεταδοση αρρωστιας Πρβλ σ [376/276] Αλλοῦ *μεταδοση*· Mitteilung

22. Η μετάβαση απὸ την νόηση στην ευλαβεια ακουγεται σχεδὸν αυτονόητη στα γερμανικα διότι η δεύτερη Andacht σημαίνει ετυμολογικα σκέφτομαι κατι· an-denken

23 Vernommen Πρβλ σ. [376/276] παλι

24 Πιθανη αναφορα στην ετυμολόγηση τῶν ελλ λεξεων *ρῆμα ρῆσις* απο τὸ *ρεω*

Αὐτη ἡ ὁμιλια διακρινεται απὸ μιὰν ἀλλη ὁμιλία τοῦ θεοῦ, ποὺ δὲν εἶναι αὐτὴ τῆς καθολικῆς αὐτοσυνειδησιας Ὁ *χρησμὸς* τοσο τοῦ θεοῦ τῆς τεχνουργοῦ θρησκείας ὅσο καὶ προγενεστερων θρησκειῶν εἶναι ἡ ἀναγκαια πρωτη ὁμιλία του, διότι κατὰ τὴν *ἔννοιά* του ὁ θεὸς ἀποτελεῖ οὐσια τόσο τῆς φύσης ὁσο καὶ τοῦ νοῦ.[25] ὁπότε ἐχει ὀχι μόνο φυσικὴ ἀλλα καὶ νοητικὴ ὕπαρξη Καθ' ὁσον αὐτὴ ἡ στιγμὴ βρισκεται ἀρχικα μόνο στὴν *ἔννοια* του και δὲν εἶναι ακόμη πραγματοποιημενη στὴν θρησκεια κατὰ τὴν θρησκα αὐτοσυνειδησια ἡ ὁμιλία εἶναι ὁμιλια μιᾶς *ξένης* αὐτοσυνειδησιας. Ἡ ξένη ἀκόμη γιὰ τὴν κοινότητά της αὐτοσυνειδησια δὲν *ὑπαρχει* ἀκόμη ὅπως τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἔννοιά της Ὁ ἑαυτος εἶναι τὸ ἁπλὸ καὶ ἄρα δίχως ἄλλο *καθολικὸ* καθ' ἑαυτὸν εἶναι ἀλλὰ κεῖνος ὁ χωρισμένος ἀπὸ τὴν αὐτοσυνειδησια τῆς κοινότητας εἶναι μόνο πρῶτα ἕνας *καθέκαστος* – Τὸ περιεχόμενο αὐτῆς τῆς ἰδίας και καθέκαστης ὁμιλίας[26] ἀπορρέει ἀπὸ τὸν γενικὸ καθορισμὸ ὅπου τοποθετεῖται ὁ ἀπόλυτος νοῦς γενικὰ στὴν θρησκεία του. – Ὁ καθολικὸς νοῦς τῆς ἀνατολῆς, ποὺ δὲν ἔχει ξεχωρίσει ἀκόμη τὴν ὕπαρξή του ὡς κατι ἰδιαίτερο, ἐκφέρει λοιπὸν ἐξ ἴσου ἁπλὲς καὶ καθολικὲς προτάσεις γιὰ τὴν οὐσία, τῶν ὁποίων τὸ οὐσιακὸ περιεχόμενο, μὲ τὴν ἁπλὴ ἀλήθεια του, εἶναι ὑψηλό, ἀλλὰ ἕνεκα αὐτῆς τῆς γενικότητας φαίνεται τετριμμενο στὴν αὐτοσυνειδησία ποὺ συνεχιζει νὰ παιδεύεται περαιτέρω.

Ὁ περαιτέρω πεπαιδευμένος ἑαυτος ποὺ ὑψωνεται στὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι*, κυριευει τὸ καθαρὸ πάθος[27] τῆς ὑφιστάμενης οὐσιας, τὴν ἀντικειμενικότητα [520] τῆς ἀνατελλουσας φωτεινῆς οὐσιας, κι ἔχει ἐπίγνωση αὐτῆς τῆς ἁπλότητας τῆς ἀληθειας ὡς τοῦ *αὐτοῦ τούτου ὀντος*, ποὺ δὲν ἐχει τὴν μορφὴ τυχαιας ὕπαρξης λόγω ξένης ὁμιλίας,[28] *ὡς τοῦ ἀσφαλοῦς καὶ ἄγραφου νόμου τῶν θεῶν ποὺ ζεῖ αἰώνια καὶ ποτε πρω-*

---

25 Ἄλλη αναγνωση «αποτελει εξ ἴσου οὐσια τῆς φυσης ως νου»

26 Ενν τῆς ὁμιλιας που εκφέρει ὁ θεος ως εαυτὸς χωρισμένος απο την αυτοσυνειδησια τῆς κοινοτητας καὶ ἄρα καθεκαστος

27 Ελληνικὰ στὸ πρωτότυπο

28 Ἡ «ξένης γλωσσας» (ἂν αναφερεται στην μεταφραση τῆς Βιβλου απὸ τὸν Λουθηρο)

τοφανηκε κανένας δὲν τὸ ξερει [29] – Ἐνῶ ἡ καθολικὴ ἀλήθεια ποὺ φανερώθηκε ἀπὸ τὴν φωτεινὴ οὐσία, ἔχει ἐδῶ ἐπανέλθει στὸ ἐσωτερικὸ ἢ τὸ κατω κι ἔτσι εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὴν μορφὴ τυχαίου φαινομενου ἀντιθετα στὴν θρησκεια-τέχνη μιὰ και τὸ σχῆμα τοῦ θεοῦ ἔχει ἀποδεχθεῖ τὴν συνειδηση καὶ ἄρα τὴν καθεκαστότητα ἐν γένει, ἰδία ὁμιλια τοῦ θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ νοῦς τοῦ λαοῦ τοῦ ἤθους, εἶναι ὁ χρησμός, τὸ μαντεῖο[30] ποὺ ξέρει τις ἐπιμερους ὑποθεσεις τοῦ λαοῦ αὐτοῦ και ἀνακοινώνει ὁ τι εἶναι χρησιμο σχετικά Τὶς καθολικὲς ἀλήθειες, ἀφοῦ ὑπάρχουν στὴν ἐπίγνωση ὡς τὸ *αὐτὸ τοῦτο ὄν*, *ἡ μὲ ἐπίγνωση νόηση* τὶς διεκδικεῖ γιὰ λόγου της, καὶ ἡ γλώσσα ποὺ μιλοῦν δὲν εἶναι γι᾽ αὐτὴν πιὰ μιὰ ξένη ἀλλὰ ἡ ἰδία ὁμιλια Ὅπως ὁ *σοφὸς* ἐκεῖνος τῆς Ἀρχαιότητας [382] ἀναζητοῦσε στὴν δική του νόηση τί εἶναι ἀγαθὸ κι ὡραῖο, κι ἄφηνε ἀντίθετα τὸν δαίμονα να ξέρει τὸ φαῦλο τυχαῖο περιεχόμενο τῆς ἐπιγνωσης, τὸ ἂν εἶναι αἴφνης καλὸ γι᾽ αὐτὸν νὰ συναναστρέφεται τὸν τάδε ἢ τὸν δεῖνα ἢ γιὰ ἕναν γνωστὸ νὰ χάμει τὸ τάδε ταξίδι καὶ ὁμοια ἀσήμαντα πράγμα-τα [31] ἔτσι κι ἡ γενικὴ συνειδηση ἀντλεῖ τὴν ἐπίγνωση τοῦ τυχαιου ἀπὸ τὰ πτηνὰ ἢ τὰ δέντρα ἢ τῆς γῆς τὶς ζυμώσεις, ποὺ ὁ ἀτμός της βυθίζει τὴν αὐτοσυνειδησία στὴν ἀφροσύνη [32] γιατι τὸ τυχαῖο εἶναι τὸ ἄφρον καὶ ξένο, κι ἡ συνείδηση τοῦ ἤθους ἀφηνει λοιπὸν να καθορισθεῖ κι αὐτὴ μὲ ἀπερίσκεπτο και ξενο τρόπο ὡς πρὸς αὐτό, σὰν ἀπὸ μιὰ ζαριά [33] Ἂν ὁ

---

29 *ἄγραπτα κασφαλῆ θεῶν / νόμιμα [ ] αει ποτε / ζῆ ταῦτα κουδεις οἶδεν ἐξ ὅτου φανη Αντιγόνη* στ 454-457 (μτφ ὃ π τροποποιημενη βασει τῆς απόδοσης τοῦ Ἑ που διαφερει απο τὸ παρεμφερες παραθεμα τῆς σ [322/236])

30 « Ο χρησμός το μαντειο» das Orakel (ἡ λ ἔχει τις δυο σημασιες οπως τὸ oraculum)

31 Βλ. Πλάτων *Απολογια Σωκρατους*, 31 c 9-d 6 πρβλ *Θεαιτητος* 151 a 4 Πρβλ την διεξοδικότερη αναλιση τοῦ *δαιμονα* στην *Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας* W 18 491-495. Βλ. εδῶ [64/48]

32 Η Πυθια ζαλιζόταν ἀπὸ τις αναθυμιασεις που ἔβγαιναν απὸ μια σχισμη στὸν βραχο (ὑποτιθεται)

33 Γιὰ τα τυχαῖα εἶναι ορθολογικὸ να μην αποφασιζουμε μὲ «ορθολογικα» επιχειρηματα (δὲν ὑπαρχουν) αλλα μὲ τυχαιο τρόπο Σημαντικὸ δὲν εἶναι τί ἄλλα τὸ νὰ ἀποφασισεις Αὐτὸ τονίζει ἡ *Φιλοσοφία τοῦ δικαίου* σχετικα με την αποφαση (§ 3 χφ σημ W 7 43 *ΠΦΔ* 2 89) και κατ

καθεκαστος αὐτοκαθορίζεται διὰ τῆς διανοιάς του κι ἐπιλεγει με περισκεψη ὅ,τι τοῦ εἶναι ὠφελιμο, τοτε ὑποκειται τοῦ αὐτοκαθορισμοῦ ὁ καθορισμὸς τοῦ ἰδιαίτερου χαρακτήρα αὐτὸς ὁ καθορισμὸς εἶναι ὁ ἴδιος τὸ τυχαῖο, και αὐτη ἡ ἐπιγνωση τῆς διανοιας περὶ τοῦ τί εἶναι ὠφέλιμο στὸ καθεκαστο ἀτομο εἶναι ἄρα μια ἐπιγνωση ακριβῶς σαν τῆς παραπανω μαντειας ἢ μιᾶς κλήρωσης μονο ποὺ ὅποιος ἐρωτᾶ τὸ μαντεῖο ἢ τὴν κληρωτίδα [521] ἐκφράζει ἔτσι τὸ σύμφωνο με τὸ ἦθος φρόνημα τῆς ἀδιαφοριας γιὰ τὸ τυχαῖο, ἐνῶ τουτη ἐδῶ ἡ ἐπίγνωση χειριζεται, ἀντίθετα, τὸ αὐτὸ τοῦτο τυχαῖο ὡς οὐσιῶδες ἐνδιαφέρον τῆς νοησης καὶ ἐπίγνωσής της Τὸ ἀνωτερο ἀπὸ τα δύο εἶναι, ὁμως νὰ καμνεις μὲν τὸν στοχασμὸ μαντεῖο τῆς τυχαιας ἐνέργειας, ἀλλὰ νἄχεις ἐπιγνωση τῆς ἴδιας τῆς μελετημένης[34] πραξης αὐτῆς ὡς κάτι τυχαιου, γιατὶ ἀπὸ μιὰν ἄποψη σχετίζεται μὲ τὸ ἐπιμερους, καὶ λόγω τοῦ ὠφελιμισμοῦ της

Ἡ ἀληθινὴ αὐτοσυνειδητὴ ὑπαρξη, ποὺ ἀποκτᾶ ὁ νοῦς στὴν ὁμιλία, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἡ ὁμιλία τῆς ξένης καὶ ἄρα τυχαίας, μὴ γενικῆς αὐτοσυνειδησίας, εἶναι τὸ ἔργο τέχνης ποὺ εἴδαμε πιὸ πρίν. Ἀντίκειται στὸ πραγμῶδες τοῦ ἀγάλματος. Ὅπως τὸ ἄγαλμα εἶναι ἡ στάσιμη ὕπαρξη αὐτὸ εἶναι ἡ ἐξαφανιζόμενη· ὅπως στὸ ἄγαλμα ἡ ἀντικειμενικότητα ἀπολυμένη ἐλεύθερη[35] στερεῖται τοῦ ἰδίου ἄμεσου ἑαυτοῦ, ἔτσι σ'

ἐπέκταση μὲ τὸν ἡγεμόνα που αποφασίζει μόνος του για οσα *δὲν* μποροῦν νὰ αποφασισθοῦν μ ἐπιχειρηματα («διακόπτει τὸ ζυγιασμα τῶν λόγων καὶ αντιλόγων μεταξυ τῶν ὁποιων μπορεις παντα να ταλαντευεσαι ἐδῶ κι εκεῖθε» § 279 παρατ *W* 7 445 *ΠΦΔ* 2 740) τα ὁποια και εἶναι ἀσήμαντα («χρειάζεται κανεὶς γιὰ μονάρχη μόνο ἕναν ἄνθρωπο που λέει ναὶ καὶ βάζει την τελεία πανω στὰ i» § 280 προσθ *W* 7 451 *ΠΦΔ* 3 764) τὸν ὁποῖο ἡγεμόνα συγκρινει ἔτσι με τὸ ἀρχαιο μαντεῖο καὶ μὲ τὸν δαιμονα τοῦ Σωκρατη ἂν καὶ ἐδῶ λέει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι κακῶς «αντλοῦν ἀπὸ *χρησμούς* ἀπὸ τὸν *δαιμονα* (στὸν Σωκράτη) ἀπὸ τὰ σπλαχνα τῶν ζωων ἀπὸ τὸ πῶς τρῶνε και πετοῦν τὰ πουλιά κ λπ την *τελικη απόφαση* για τὶς μεγάλες υποθέσεις καὶ τις σημαντικὲς στιγμὲς τῆς πολιτειας» ὄχι γιὰ τα ασημαντα (§ 279 παρατ *W* 7 448 *ΠΦΔ* 2 744-745 πρβλ προσθ *ΠΦΔ* 4 676 βλ κ *Φιλοσοφία τῆς Ιστοριας W* 12, 310-311 508 *Vorlesungen über die Philosophie der Weltgeschichte*, Meiner, Λειψία ²1923 σ 611-612).

34 «Περισκεψη», «στοχασμός»: Überlegung «μελετημένη»· überlegt

35 Βλ σ [146/*109*]

αὐτὸ ἡ ἰδια μενει ἀντίθετα παρα πολυ κλεισμενη μεσα στὸν ἑαυτό. βγαινει πολυ λιγο στὸν σχηματισμὸ και. ὁπως ὁ χρονος. παύει ἀμεσα νὰ ὑπαρχει. ἀπαξ καὶ ὑπάρχει.

Τὴν κινηση τῶν δυο ὄψεων. ὁπου τα δύο θεικα *σχήματα*. τὸ *κινουμενο* μεσα στὸ αμιγὲς αἰσθανομενο στοιχεῖο τῆς αὐτοσυνειδησίας καὶ τὸ *στασιμο* μεσα στὸ στοιχεῖο τῆς πραγμότητας παραιτοῦνται ἀμοιβαῖα τοῦ διαφορετικοῦ προσδιορισμοῦ τους. ὁποτε ἔρχεται στην ὑπαρξη ἡ ἑνότητα ποὺ εἶναι ἡ ἐννοια τῆς οὐσιας τους. τὴν κίνηση αὐτη ἀποτελεῖ ἡ *λατρεια* Σ᾽ αὐτὴν ὁ ἑαυτὸς δινει στὸν ἑαυτό του την συνειδηση τῆς καθοδου τῆς θεικῆς οὐσιας ἀπὸ τὸ ὑπερπέραν της στὸν ἰδιο. ὁπότε αὐτή. ποὺ ἦταν πρωτυτερα τὸ ἀνενεργὸ καὶ μόνον ἀντικειμενῶδες. ἀποκτᾶ ἔτσι τὴν κατὰ κυριολεξία ἐνεργο πραγματικότητα τῆς αὐτοσυνειδησιας

Αὐτὴ ἡ ἔννοια λατρειας περιέχεται καὶ παρισταται ἤδη στὴν ροὴ τῆς ὑμνωδίας Ἡ ἐν λόγῳ εὐλάβεια εἶναι ἡ ἄμεση καθαρὴ [*383*] ἱκανοποιηση τοῦ ἑαυτοῦ διὰ καὶ ἐντὸς ἑαυτοῦ Εἶναι ἡ ἀποκαθαρμένη ψυχή. ποὺ μέσα σ᾽ αὐτη τὴν καθαρότητα εἶναι ἄμεσα μόνον οὐσία καὶ ἕνα μὲ τὴν οὐσία Ἐξ αἰτίας τῆς ἀφαιρεσης της δὲν εἶναι ἡ συνείδηση ποὺ διακρίνει τὸ ἀντικείμενό της ἀπὸ τὴν ἴδια. ἄρα εἶναι μόνον ἡ νυχτα τῆς ὕπαρξής του κι ὁ *παρασκευασμενος τόπος* τοῦ σχήματός του. Ἡ *ἀφηρημένη λατρεία* ἀνυψωνει λοιπὸν τὸν ἑαυτὸ [522] στὸ να εἶναι αὐτὸ τὸ καθαρὸ *θεικὸ στοιχεῖο* Ἡ ψυχὴ ἐπιτελεῖ αὐτὸ τὸν καθαρμὸ μὲ συνείδηση ὡστόσο δὲν εἶναι ἀκόμα ὁ ἑαυτὸς πού. ἔχοντας κατεβεῖ στὰ ἐγκατά του. ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς τοῦ κακοῦ. ἀλλ᾽ ἕνα ὄν. μιὰ ψυχὴ ποὺ καθαρίζει τὴν ἐξωτερικοτητά της νίβοντάς την. τῆς φορᾶ λευκὰ ροῦχα κι ὁδηγεῖ τὴν ἐσωτερικότητά της μὲς ἀπὸ τὸν φανταστικὸ[36] δρόμο τῶν ἔργων. τιμωριῶν κι ἀμοιβῶν. τὸν δρόμο τῆς ἀλλοτριωτικῆς γιὰ τὴν ἰδιαιτερότητα παιδείας ἐν γένει. μέσω τοῦ ὁποίου καταλήγει στὶς μονὲς καὶ τὴν κοινότητα τῆς μακαριότητας.

Τούτη ἡ λατρεία εἶναι πρῶτα μόνο *μια μυστικὴ* τέλεση.

---

36 Vorgestellten παραστημένος προιὸν τῆς παράστασης τῆς φαντασιας ως μη δημιουργικῆς

που σημαινει μόνο κατὰ φαντασία. ἐξωπραγματικη πρεπει νἄναι *ενεργῶς πραγματικη* πράξη. μιὰ *ἀνενεργὸς* πραξη εἶναι κατι αὐτοαντιφατικό *Ἡ κατὰ κυριολεξία συνείδηση* ἀνυψώνεται ἔτσι στὴν *καθαρη* αὐτοσυνειδησία της. Μεσα στὴν [πρωτη], ἡ οὐσία ἔχει τὸ νόημα ἑνὸς ἀδεσμευτου (freien) ἀντικειμένου· μέσω τῆς ἐνεργοῦ λατρείας. αὐτὸ ἐπιστρεφει στὸν ἑαυτὸ –καὶ ἐφ' ὅσον. μέσα στὴν καθαρὴ συνειδηση. αὐτὸ ἔχει τὸ νοημα τῆς καθαρῆς οὐσιας που ἐνοικεῖ ἐπέκεινα τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας. αὐτὴ ἡ οὐσια κατερχεται ἀπὸ τὴν καθολικότητά της. μέσω αὐτῆς τῆς μεσολάβησης. στὴν καθεκαστότητα. κι ἔτσι συνδέεται συλλογιστικα μὲ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα

Τὸ πῶς οἱ δύο πλευρὲς ἐντασσονται μεσα στὴν πραξη καθορίζεται ἔτσι ὥστε. κατὰ τὴν αὐτοσυνειδητὴ πλευρα καθὸ *ἐνεργὸ* συνείδηση. ἡ οὐσία παρουσιαζεται ὡς ἡ *ἐνεργὰ πραγματικη φύση*· ἀπὸ τὴν μιά. αὐτὴ ἀνήκει στὴν ἐνεργὸ συνειδηση ὡς κατοχὴ κι ἰδιοκτησία. καὶ λογίζεται ὡς ἡ ὕπαρξη που δὲν εἶναι *αὐθύπαρκτη* – ἀπὸ τὴν ἄλλη. εἶναι ἡ ἄμεση ἐνεργὸς πραγματικότητα καὶ καθεκαστότητα τῆς ἐνεργοῦ συνείδησης *τῆς ἴδιας*. ποὺ τὴν θεωρεῖ ἐξ ἴσου μὴ οὐσία καὶ τὴν αἴρει Συνάμα ὅμως. κατὰ τὴν *καθαρὴ* συνείδησή της. αὐτὴ ἡ ἐξωτερικὴ φύση ἔχει τὴν *ἀντίθετη* σημασία. ἀκριβῶς ὅτι εἶναι ἡ *αὐθύπαρκτη* οὐσία ἔναντι τῆς ὁποίας ὁ ἑαυτὸς θυσιάζει τὸ ἐπουσιῶδες του. ὅπως ἀντίστροφα θυσιάζει στὸν ἑαυτό του τὴν ἐπουσιώδη ὄψη τῆς φύσης. Ἡ πραξη εἶναι νοητικὴ κίνηση διότι εἶναι τὸ ἑξῆς ἀμφίπλευρο. αἴρει μὲν τὴν ἀφαίρεση τῆς *οὐσίας*. κατὰ πῶς ἡ εὐλάβεια ὁρίζει τὸ ἀντικείμενο. καὶ μετατρέπει τὴν οὐσία σὲ κάτι ἐνεργὰ πραγματικό. [523] ἀνυψώνει δὲ τὸ *ἐνεργὰ πραγματικό*. κατὰ πῶς τὸ πράττον ὁρίζει τὸ ἀντικείμενο καὶ τὸν ἑαυτό του στὴν καὶ μέσα στὴν καθολικότητα.

Ἡ πράξη τῆς ἴδιας τῆς λατρειας ξεκινᾶ συνεπῶς μὲ τὴν ἀμιγὴ *ἐκχώρηση* μιᾶς περιουσιας ποὺ ὁ ἰδιοκτήτης τὴν ἀφήνει νὰ χυθεῖ ἢ νὰ γίνει [384] καπνὸς[37] χωρὶς κανένα ὄφελος

---

37 Εἶναι η σπονδη και η θυσια μὲ την στενη ἔννοια (*θυω* ριχνω στην φωτια γιὰ τους θεους)

φαινομενικα γι᾽ αὐτόν Ἐνωπιον τῆς οὐσιας τῆς καθαρῆς συνειδησής του παραιτεῖται ἔτσι τῆς περιουσιας καὶ τοῦ δικαιώματος ἰδιοκτησιας καὶ ἀπόλαυσης της τῆς προσωπικότητας και τῆς ἐπιστροφῆς τῆς ἐνεργειας στὸν ἑαυτό, καὶ ἀνακλᾶ τὴν πράξη μᾶλλον στὸ καθόλου ἢ τὴν οὐσια παρὰ στὸν ἑαυτό του [38] – Ἀντιστρόφως, ὁμως ἔτσι καταποντιζεται ἐξ ἰσου ἡ *ὑπάρχουσα οὐσια* Το θυσιαζόμενο ζῶο εἶναι τὸ *σημεῖο* ἑνὸς θεοῦ· οἱ ἀναλωνομενοι καρποὶ εἶναι οἱ *ζωντανοὶ* Δημητρα και Διόνυσος *οἱ ἴδιοι* –στὸ ζῶο πεθαινουν οἱ δυναμεις (Mächte) τοῦ ἄνω δικαίου, ποὺ διαθέτει αἷμα κι ἐνεργὸ ζωη στοὺς δὲ καρποὺς οἱ δυναμεις τοῦ κατω δικαίου ποὺ κατεχει ἀναίμακτα τὴν μυστικὴ πανούργα [39] δυναμη – Ἡ θυσια τῆς θεϊκῆς ὑφισταμενης οὐσιας ἀνήκει, καθὸ *ἐνέργεια* στὴν αὐτοσυνειδητὴ πλευρά γιὰ νἄναι δυνατὴ αὐτὴ ἡ ἐνεργὸς ἐνέργεια πρέπει ἡ οὐσία νὰ ἔχει ἤδη θυσιασθεῖ ἡ ἴδια *στὸν ἑαυτό της*. Αὐτὸ τὸ ἔκαμε μὲ τὸ νὰ δώσει *ὕπαρξη* στὸν ἑαυτό της καὶ νὰ μετατραπεῖ *σὲ καθέκαστο ζῶο* καὶ *καρπό*. Αὐτὴ τὴν παραίτηση, ποὺ ἔχει λοιπὸν ἤδη ἐπιτελέσει ἡ οὐσία *στὸν ἑαυτό της*, τὴν ἐκθέτει ὁ πράττων ἑαυτὸς[40] μὲς στὴν ὕπαρξη καὶ πρὸς τὴν συνείδησή του κι ἀντικαθιστᾶ τὴν *ἄμε-*

---

38 Τὸ 1800 ανέπτυξε ὁ Ε την ιδέα τῆς ἄσκοπης θυσιας «Μὲ τὸ σταθερὸ ἔχειν πραγματων ὁ ἄνθρωπος δὲν θἄχε εκπληρωσει τους –αρνητικὰ εκφρασμένους– ὅρους τῆς θρησκειας ακριβῶς νὰ εἶναι ἐλευθερος απὸ την απόλυτη αντικειμενικότητα να ἔχει ὑψωθεῖ ὑπερανω τῆς περατῆς ζωῆς θα ἦταν ανικανος να ἑνωθεῖ μὲ την ἄπειρη ζωη γιατὶ θὰ κρατοῦσε ακόμη κατι για τὸν ἑαυτό του θὰ ἦταν ακόμη ενταγμένος σὲ μια κυριαρχια δηλαδη παγιδευμένος κατω απὸ μιὰ ἐξαρτηση και γι αυτὸ εκχωρει κατι απὸ την ιδιοκτησια του που ἡ αναγκαιότητα της εἶναι ἡ μοιρα του ως θυσια –μόνο λιγα διότι η μοιρα του εἶναι ἀναγκαία και δὲν μπορει να αρθεῖ ἐκμηδενίζει κιόλας ἕνα μέρος ενωπιον τῆς θεότητας μέσω τῆς κοινότητας με φίλους αφαιρει ὅσο τὸ δυνατὸν την μεριμότητα απὸ τὸν εκμηδενισμὸ τοῦ υπόλοιπου, καὶ χαρη στὸ ὅτι αυτη εἶναι ενα ἄσκοπο περισσευμα καὶ μονάχα ἐπειδὴ η εκμηδένιση εἶναι ἄσκοπη επειδη εἶναι εκμηδένιση γιὰ την ἐκμηδένιση ὁ ἄνθρωπος επανορθωνει την ὑπόλοιπη ἰδιαιτερη αναφορα του σκόπιμης εκμηδένισης» (*Systemfragment von* 1800 *W* 2 424-425)

39 Listige Ἡ List αποδιδεται αλλοῦ *τεχνασμα*

40 Ἄλλη αναγνωση «Αὐτὴ ἡ παραιτηση ποὺ ἔχει λοιπὸν ἤδη επιτελέσει ἡ ουσια *στὸν ἑαυτό της* ἐκθέτει τὸν πραττοντα ἑαυτό» Αὐτη ἡ πιὸ ἀβιαστη αναγνωση αντιμετωπίζει δυσκολιες στὸ τέλος τῆς φρασης

ση ἐκεινη ἐνεργὸ πραγματικότητα τῆς οὐσιας με την ἀνωτερη. ἀκριβῶς μὲ αυτην *αὐτοῦ τοῦ ἰδιου* Γιατι ἡ δημιουργηθεισα ἑνοτητα. ἀποτέλεσμα τοῦ ὅτι ἀρθηκαν ἡ καθεκαστότητα καὶ ὁ χωρισμὸς τῶν δυο πλευρῶν. δὲν εἶναι ἡ μόνον ἀρνητικὴ μοιρα. ἀλλὰ ἔχει θετικὴ σημασια. Μονο στην ἀφηρημενη καταχθονια οὐσια ἐκχωρεῖται ἐξ ὁλοκληρου τὸ θυσιαζομενο σ᾽ αὐτην. ὁποτε ἡ ἀνακλαση τῆς περιουσιας καὶ τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι στὸ καθόλου χαρακτηρίζεται ὡς διαφορετικὴ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ ὡς τετοιο [41] Ἀλλ᾽ αὐτὸ εἶναι συναμα μονον ἕνα [524] μικρὸ *μερος* και τὸ ἄλλο θυειν εἶναι μονο καταστροφὴ τοῦ αχρησιμοποιητου καὶ πολλῷ μᾶλλον προετοιμασια τοῦ θυσιασμένου γιὰ τὸ γεῦμα. τὸ ὁποῖο. σὰν φαγοπότι ποὺ εἶναι. κλέβει ἀπὸ τὴν πράξη τὴν ἀρνητικὴ σημασια της. Ὁ θυσιαστὴς παρακρατεῖ στὴν πρώτη θυσία τὸ μέγιστο μέρος. κι ἀπὸ αὐτό. τὸ *χρησιμο γιὰ τὴν ἀπόλαυσή του* Αὐτὴ ἡ ἀπόλαυση εἶναι ἡ ἀρνητικὴ δύναμη ποὺ αἴρει τὴν *οὐσία* ὁπως καὶ τὴν *καθεκαστότητα*. καὶ συνάμα ἡ θετικὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα ὁπου ἡ *ἀντικειμενικὴ* ὕπαρξη τῆς οὐσίας μεταμορφωνεται σὲ *αὐτοσυνειδητὴ* καὶ ὁ ἑαυτὸς ἔχει τὴν συνειδηση τῆς ἑνότητάς του μὲ τὴν οὐσια

Ἄλλωστε αὐτὴ ἡ λατρεία εἶναι μὲν μιὰ ἐνεργὸς πράξη. ὡστοσο ἡ σημασία της ἔγκειται περισσότερο στὴν εὐλαβεια μόνο· ὅ.τι ἀνήκει στὴν εὐλάβεια δὲν παράγεται ἀντικειμενικά. ὅπως τὸ ἀποτέλεσμα *στὴν ἀπόλαυση* ὑπεξαιρεῖ τὴν ὑπαρξη του ἀπὸ τὸν ἑαυτο του Ὁπότε ἡ λατρεία προχωρᾶ πιὸ περα καὶ ἀναπληροῖ αὐτὴ τὴν ἔλλειψη ἀρχικα μὲ τὸ να δίνει στὴν εὐλαβειά της *ἀντικειμενικὴ ὑποσταση*. ὄντας ἡ λατρεια ἡ κοινη ἢ ἀτομικὴ (einzelne) ἐργασία ποὺ ὁ καθενας μπορεῖ να καμει. ἡ ὁποια παράγει τὴν κατοικια καὶ τὸν διακοσμο τοῦ θεοῦ. γιὰ να τὸν δοξασει – Ἔτσι ἀφ᾽ ἑνός. ἡ ἀντικειμενικότητα τοῦ ἀγάλματος αἴρεται. γιατὶ μ᾽ αὐτὴ τὴν ἀφιερωση δωρων και ἐργασιῶν του ὁ ἐργαζόμενος καμνει τὸν θεὸ εὐνοικὸ γι᾽ αὐτὸν και ἐποπτεύει [385] τὸν δικό του

41. Ἄλλη αναγνωση «Μονο στην αφηρημενη καταχθόνια οικσια εκχωρεῖται εξ ὁλοκληρου τὸ θυσιαζομενο σ αὐτην κ᾽ αυτὸ χαρακτηρίζει την –διακριτη απὸ τὸν εαυτὸ ως τέτοιο– ανακλαση τῆς περιουσιας καὶ τοῦ καθ᾽ εαυτον εἶναι στο καθολου»

ἑαυτὸ νὰ τοῦ ἀνηκει·[42] ἀφ᾽ ἑτέρου, ἐπίσης, αὐτὴ ἡ ἐνέργεια δὲν εἶναι ἡ ἀτομικὴ (einzelne) ἐργασία τοῦ τεχνουργοῦ, παρὰ ἡ ἰδιαιτερότητα αὐτὴ διαλύεται στὴν γενικότητα Ἀλλὰ τὸ μόνο ποὺ συμβαίνει δὲν εἶναι ἡ δόξα τοῦ θεοῦ, ἡ δὲ εὐλογία τῆς εὔνοιάς του δὲν ραινει τὸν ἐργάτη μόνο στὴν *φαντασία* (*Vorstellung*), ἡ ἐργασία ἔχει καὶ τὸ ἀντίστροφο νόημα ἀπὸ τὸ πρῶτο τῆς ἀλλοτρίωσης καὶ τῆς ξένης δόξας Οἱ οἶκοι καὶ τὰ περιστύλια τοῦ θεοῦ εἶναι πρὸς χρηση τοῦ ἀνθρώπου, οἱ θησαυροὶ ποὺ φυλάσσονται ἐκεῖ εἶναι σὲ περιπτωση ἀνάγκης δικοί του ἡ δόξα ποὺ ἀπολαμβάνει ὁ θεὸς μὲ τὸν στολισμό του εἶναι ἡ δόξα τοῦ πολύτεχνου καὶ μεγαλόψυχου λαοῦ Κατὰ τὴν γιορτὴ ὁ λαὸς στολίζει ἐπίσης μὲ διακοσμητικὴ σκευὴ τὶς δικές του κατοικίες καὶ ἐνδυμασίες ὅπως καὶ ὅ,τι τελεῖ.[43] Κατ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο, [525] τὴν ἀνταπόκριση τοῦ εὐγνώμονα θεοῦ στὰ δῶρα του, τὰ δείγματα εὔνοιας τοῦ θεοῦ, αὐτῆς ὅπου συνδέθηκε διὰ τῆς ἐργασίας του μὲ τὸν θεό, ὁ λαὸς δὲν τὴν δέχεται μέσα στὴν ἐλπίδα καὶ σὲ μιὰ ὄψιμη ἐνεργὸ πραγματικότητα, ἀλλ᾽ ἔχει στὴν δοξολογία[44] καὶ τὴν προσφορὰ δώρων ἄμεσα τὴν ἀπόλαυση τοῦ δικοῦ του πλούτου καὶ διάκοσμου

---

42 Και οι δυο αντιστροφες ἑρμηνεῖες που συνυπαρχουν εδῶ εἶναι περιπου ισοσθενεις και γι αὐτὸ διατηρῶ την αμφισημία τοῦ πρωτοτυπου στην μεταφραση Εἴτε λέει ὅτι «ὁ εργαζόμενος [ ] εποπτευει τὸν ἑαυτὸ τοῦ θεοῦ να τοῦ ανηκει» εἴτε ὅτι αντιστροφα «εποπτευει τὸν δικό του ἑαυτὸ νὰ ανηκει στὸν θεό» Η πρωτη ἑρμηνεία σημαινει ὅτι εδῶ επεξηγειται η απωλεια αντικειμενικότητας ποὺ ὑφισταται γιὰ μᾶς ὁ θεὸς ὅταν πιστευουμε οτι μποροῦμε να κερδισουμε την εὔνοια του μὲ δῶρα Η δευτερη σημαινει ὅτι αντιλαμβάνομαι τὸν προσιτὸ στην αφιέρωση ἔργων μου θεὸ ως μιὰ ουσια που περιλαμβάνει κι εμένα ἄρα δὲν εἶναι απλῶς ἕνα αντικείμενο ἔξω απὸ τὸ υποκειμενό μου Κλινω πρὸς την πρωτη, γιατί η πλευρὰ τῆς αντικειμενικότητας θ αναβαθμισθει αμεσως μετα («αφ ἑτερου») καὶ μὲ ἄλλον τρόπο Τὸ συλλογικὸ ἔργο τῆς λατρειας δὲν αφορᾶ την εὔνοια ειδικὰ τοῦ ταδε ατόμου. Ἐπισης επειδη τὸ αποτελεσμα τῆς λατρείας θὰ εἶναι ὅτι ὁ θεὸς ενοικεῖ στην αυτοσυνειδησια τοῦ ατόμου (σ [526/*386*])

43 Verrichtungen Μᾶλλον ὁ Ἔ ανατρέχει στην ετυμολογια τῆς τε*λετῆς*

44 Ehrenbezeugung τιμές Στην συναφεια αποδιδω την Ehre *δόξα* και ὄχι *τιμή*

b Τὸ ζωντανὸ τεχνούργημα

Ὁ λαὸς ποὺ πλησιάζει τὸν θεο του στὴν λατρεία τῆς θρησκείας-τέχνης εἶναι ὁ λαὸς τοῦ ἤθους, ποὺ ἔχει ἐπίγνωση τῆς πολιτειας του καὶ τῶν πράξεών της ὡς βούλησης καὶ ἐπιτέλεσης τοῦ ἑαυτοῦ του Αὐτὸς ὁ νοῦς, ἀντιπαρατιθεμενος στὸν αὐτοσυνειδητὸ λαό δὲν εἶναι ἄρα ἡ φωτεινὴ οὐσία, ἡ ὁποία ὀντας χωρὶς ἑαυτό, δὲν περιέχει τὴν βεβαιότητα τῶν καθεκάστων ἀτόμων μεσα της, ὀσο εἶναι μᾶλλον μόνον ἡ καθολικὴ οὐσία τους καὶ ἡ δεσποτικὴ ἐξουσία (Macht) ὁπου ἐξαφανίζονται Ἄρα ἡ μόνη ἀνταπόδοση ποὺ ἡ λατρεια τῆς θρησκείας αὐτῆς τῆς ἁπλῆς οὐσίας χωρὶς σχῆμα προσφέρει σὲ γενικὲς γραμμὲς στοὺς θιασῶτες της εἶναι ὅτι αὐτοὶ εἶναι ὁ λαὸς τοῦ θεοῦ τους· γι᾽ αὐτοὺς κερδίζει μόνο τὴν ὑπόσταση καὶ ἁπλὴ ὑφιστάμενη οὐσία τους, ὄχι ὁμως τὸν ἐνεργὸ ἑαυτό τους ποὺ πολλῶ μᾶλλον ἀπορρίπτεται Γιατι λατρεύουν τὸν θεό τους ὡς κενὸ βάθος, ὄχι ὡς νοῦ. Ἡ λατρεία ὅμως τῆς θρησκείας-τέχνης στερεῖται, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἐκείνης τῆς ἀφηρημένης *ἁπλότητας* τῆς οὐσίας, και ἄρα τοῦ *βάθους* της. Ἡ *οὐσία*, ὅμως, ποὺ γίνεται *ἄμεσα ἕνα* μὲ *τὸν ἑαυτό*, εἶναι *στὸν ἑαυτό της* ὁ νοῦς καὶ ἡ *προικισμένη μὲ ἐπίγνωση ἀλήθεια*, μ᾽ ὅλο ποὺ ἀκόμη δὲν εἶναι αὐτὴ τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἐπίγνωση, δηλαδὴ ποὖχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς πρὸς τὸ βάθος της Ἀφοῦ ἡ οὐσία ἐνέχει λοιπὸν ἐδῶ τὸν ἑαυτό, τὸ φαινόμενό της εἶναι φιλικὸ πρὸς τὴν συνείδηση, καὶ αὐτὴ ἀποκτᾶ στὴν λατρεία ὄχι μόνο τὴν καθολικὴ δικαιολόγηση τῆς ὑπόστασής της μὰ καὶ τὴν ἐντὸς τῆς ὑπόστασής της[45] αὐτοσυνειδητὴ [*386*] ὕπαρξή της [46] ὅπως ἀντίστροφα ἡ οὐσία δὲν ἔχει μιὰ ἐνεργὸ πραγματικότητα χωρις ἑαυτὸ σ᾽ ἕναν λαὸ ἄξιο ἀποστροφῆς ποὺ ἀναγνωρίζεται μόνον ἡ ὑφιστάμενη οὐσία του, ἀλλα σ᾽ ἕναν λαὸ ποὺ ὁ *ἑαυτός* του αναγνωριζεται μέσα στὴν ὑφισταμενη οὐσια του.

[526] Ἀπὸ τὴν λατρεια βγαίνουν λοιπὸν ἡ αὐτοσυνειδη-

---

45 Ἄλλη αναγνωση «εντὸς λατρειας»

46 Ἄλλη αναγνωση «την μέσα σ αυτη την ἴδια συνειδητη υπαρξη της»

σια ποὺ εἶναι ἱκανοποιημενη μεσα στὴν οὐσια της κι ὁ θεος που καταλυει μεσα στην αὐτοσυνειδησια ὡς στὸν τοπο του Αὐτὸς ὁ *τοπος* εἶναι καθαυτὸς ἡ νυχτα τῆς ὑφισταμενης οὐσιας, ἤτοι ἡ καθαρή της ἀτομικοτητα, ομως ὀχι πια ἡ τεταμενη τοῦ τεχνουργοῦ ποὺ δὲν ἔχει συμφιλιωθεῖ ἀκόμη μὲ την *ἐξαντικειμενιζόμενη* οὐσια της ἀλλὰ ἡ γαληνεμενη νυχτα,[47] που ἐνεχει τὸ παθος[48] της χωρις ἀναγκες γιατὶ ἐπιστρεφει ἀπὸ την ἐποπτεια, την ἀνηρημένη ἀντικειμενικοτητα – Αὐτὸ τὸ *παθος*[49] εἶναι καθ' αὐτὸ ἡ οὐσια τῆς *ἀνατολῆς*, ἡ ὁποια *καταδυθηκε* ὁμως πλεον μεσα της και εχει στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό της την δύση αὐτή, τὴν αὐτοσυνειδησία, καὶ ἄρα ὑπαρξη και ἐνεργὸ πραγματικότητα – Ἡ οὐσία ἔχει ἐδῶ διανύσει τὴν κίνηση πραγμάτωσης της Ὑποβιβαζόμενη ἀπὸ τὴν καθαρὴ οὐσιότητά της σὲ ἀντικειμενώδη φυσικὴ δυναμη καὶ στις ἐξωτερικευσεις της, εἶναι μιὰ ὕπαρξη πρὸς τὸ ἄλλο, πρὸς τὸν ἑαυτο, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἀναλωνεται Ἡ ἤρεμη οὐσία τῆς δίχως ἑαυτὸ φύσης κατακτᾶ μὲ τὸν καρπό της τὸ ἐπίπεδο ὅπου, αὐτοπροπαρασκευαζόμενη καὶ χωνεμενη, προσφέρεται στὴν ἑαυτιστικὴ ζωὴ μὲ τὴν ὠφελιμότητα τοῦ ὅτι εἶναι φαγωσιμη καὶ πόσιμη πετυχαινει τὴν ὕψιστη τελειότητα της γιατὶ εἶναι ὡς πρὸς αὐτὸ ἡ δυνατότητα μιᾶς ἀνώτερης ὑπαρξης (Existenz) καὶ ἀγγίζει τὸ νοητικὸ ὄν (Dasein) –τὸ πνεῦμα τῆς γῆς, ἔχοντας φθασει, ἐν μέρει, στὴν ὑφισταμενη οὐσια μὲ τὴν ἤρεμη δύναμή της, ἐν μέρει δὲ στην πνευματικὴ ζυμωση, εὐδοκιμησε μεταμορφωνομενο στὴν θηλυκὴ *ἀρχὴ* τῆς διατροφῆς στὴν μια περιπτωση, στὴν ἀρσενικὴ τῆς αὐθόρμητης[50] δυναμης τῆς αὐτοσυνειδητῆς ὑπαρξης στὴν ἄλλη

Σ' αὐτη την ἀπολαυση προδιδεται λοιπὸν ἐκείνη ἡ ἀνατέλλουσα φωτεινη οὐσια, τὸ τι εἶναι ἡ ἀπολαυση εἶναι [ὁλο] τὸ μυστηριο της [51] Γιατὶ τὸ μυστηριακὸ (Mystische) δὲν εἶναι

---

47 « Ικανοποιημενη», «γαληνεμενη» befriedigte

48 Ελληνικὰ στὸ πρωτότυπο

49 Ελληνικὰ στὸ πρωτότυπο

50 Sich treibenden, αὐτοπροωθουμενη αυτοφιλόμενη, αυθορμωμενη.

51 Δηλ τὸ μυστικό τὸ κρυφὸ περιεχομενο του μυστήριου *η λυση* τοῦ αινιγματος

τὸ κρυφο ένὸς μυστικοῦ ἢ ἡ ἄγνοια. ἀλλα συνισταται στὸ ὁτι ὁ ἑαυτὸς ἔχει ἐπιγνωση πὼς εἶναι ένα με την οὐσια κι ὁτι αὐτὴ εἶναι λοιπὸν φανερωμενη.[52] Μονον ὁ ἑαυτὸς εἶναι φανερὸς γιὰ τὸν ἑαυτο του. δηλαδὴ φανερο εἶναι ὁτιδηποτε μονο μεσα στην ἄμεση βεβαιότητα δι ἑαυτον Μεσα σ᾽ αὐτὴν ἔθεσε ὁμως ἡ λατρεια τὴν ἁπλὴ ουσια· αὐτὴ ὡς χρησιμοποιησιμο πραγμα δεν ἔχει μονο τὴν ὑπαρξη ποὺ μπορεῖς νὰ δεῖς νὰ ψηλαφησεις. να ὀσφρανθεῖς. να γευθεῖς. ἀλλ᾽ εἶναι ἐπισης ἀντικείμενο [527] τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ μὲς ἀπὸ την πραγματικὴ ἀπόλαυση γινεται ἕνα μὲ τὸν ἑαυτὸ κι ὡς ἐκ τουτου προδίδεται πλήρως ἐπάνω του καὶ τοῦ εἶναι φανερη – Ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖο λεμε ὅτι εἶναι φανερὸ στὸν λογο. στὴν καρδια. συνεχίζει νὰ εἶναι μυστικό. στὴν πραγματικοτητα. γιατὶ λείπει ἀκόμη ἡ ἐνεργὰ πραγματικὴ βεβαιότητα τῆς ἄμεσης ὑπαρξης. τόσο ἡ ἐξ ἀντικειμενου ὁσο κι ἡ διὰ τῆς ἀπολαύσεως. ποὺ στὴν θρησκεία. ὅμως. δὲν εἶναι μονον ἡ χωρις σκεψη ἄμεση βεβαιοτητα. ἀλλὰ κι ἡ καθαρα γνωστική. τοῦ ἑαυτοῦ.

[387] Αὐτὸ ποὺ ἔγινε ἔτσι φανερὸ στὸν αὐτοσυνειδητὸ νοῦ μέσα στὸν ἑαυτό του μὲ τὴν λατρεία εἶναι ἡ ἁπλὴ οὐσια ὡς ἡ κίνηση τοῦ ν᾽ ἀνεβαίνει ἀφ᾽ ἑνος. ἡ οὐσια ἀπὸ τὸ νυχτερινὸ κρύψιμό της στὴν συνείδηση. νἄναι ἡ ὑφισταμενη οὐσια ποὺ τρεφει ἤρεμα τὴν συνείδηση. καὶ νὰ χάνεται. ἀφ᾽ ἑτέρου ἐξ ἴσου παλι στην χθόνια νύχτα. στὸν ἑαυτό. ἐνῶ ἐπάνω διαμένει[53] μόνο μὲ ἤρεμη μητρικὴ νοσταλγία – Ἀλλα ἡ ἀγνὴ ὁρμη εἶναι ἡ πολυώνυμη φωτεινὴ οὐσία τῆς ἀνατολῆς και ἡ μεθυσμενη ζωή της. ἡ ὁποια ἔχοντας ἐξ ἴσου ἀποποιηθεῖ τὸ ἀφηρημένο εἶναι της. ἀντιλαμβάνεται τὸν ἑαυτο της κατα πρῶτον στην ἀντικειμενικὴ ὕπαρξη τοῦ καρποῦ ἔπειτα παραδιδομενη στην αὐτοσυνειδησια. φθανει μεσα της μέχρι την κατὰ κυριολεξια ἐνεργὸ πραγματικότητα –τώρα περιφερε-

---

52 Geoffenbart «αποκαλυμμενη». Βλ τα «φανερα μυστηρια» τῆς Δημητρας καὶ τοῦ Διονυσου (σ. [91/69]) Βλ κ. σ. [542/398].

53 Ἄλλη αναγνωση «ν᾽ ἀνεβαίνεις αφ ένός. απὸ το νυχτερινὸ κρυψιμο σου στην συνειδηση να εἶσαι ἡ υφισταμενη οὐσια που τρέφει ἤρεμα την συνειδηση και να χανεσαι. αφ ἑτερου εξ ἴσου παλι στην χθόνια νύχτα στον εαυτο ενῶ ἐπανω διαμένεις»

ται ὡς σμῆνος ἐκβακχευόντων[54] γυναικῶν ἡ αχαλίνωτη μέθη τῆς φύσης ὑπὸ αὐτοσυνειδητὸ σχῆμα.

Αὐτὸ ποὺ προδίδεται στὴν συνείδηση εἶναι ὅμως ἀκόμη μόνον ὁ ἀπόλυτος νοῦς ποὺ εἶναι αὐτὴ ἡ ἁπλὴ οὐσία καὶ δὲν ὑπάρχει στὸν ἑαυτό του ὡς ὁ νοῦς, δηλαδὴ μόνον ὁ *ἄμεσος* νοῦς, ὁ νοῦς τῆς φύσης Ἡ αὐτοσυνειδητὴ ζωὴ τῆς συνείδησης εἶναι ἄρα μόνο τὸ μυστήριο τοῦ ψωμιοῦ καὶ τοῦ κρασιοῦ τῆς Δήμητρας καὶ τοῦ Διονύσου,[55] ὄχι τῶν ἄλλων, τῶν κυριολεκτικὰ ἀνώτερων θεῶν, ἡ ἀτομικότητα τῶν ὁποίων κλείνει μέσα της ὡς οὐσιώδη στιγμὴ τὴν αὐτοσυνειδησία ὡς τέτοια Γιὰ τὴν συνείδηση ὁ νοῦς δὲν ἔχει ἀκόμη θυσιασθεῖ ὡς *αὐτοσυνειδητὸς* νοῦς[56] καὶ τὸ μυστήριο τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου δὲν εἶναι ἀκόμη μυστήριο τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος [57]

[528] Αὐτὴ ἡ ἀσταθὴς μέθη τοῦ θεοῦ πρέπει νὰ ἡσυχάσει γινόμενη *ἀντικείμενο*, κι ὁ ἐνθουσιασμός, ποὺ δὲν ἔφθασε ὡς τὴν συνείδηση, νὰ παραγάγει ἕνα ἔργο ποὺ νἄρχεται μὲν ἀπέναντί του ὡς ἕνα ἐξ ἴσου τελειοποιημένο ἔργο μὲ τὸ ἄγαλμα, ποὺ ἔρχεται ἀπέναντι στὸν ἐνθουσιασμὸ τοῦ προγενέστερου τεχνουργοῦ, πλὴν ὄχι ὡς κάτι χωρὶς ζωὴ στὸν ἑαυτό του ἀλλ' ὡς *ζωντανὸς* ἑαυτος – Μιὰ τέτοια λατρεία εἶναι ἡ γιορτὴ ποὺ δίνει ὁ ἄνθρωπος στὸν ἑαυτό του πρὸς τιμήν του ὡστόσο ἀκομη δὲν ἐντάσσει σὲ μιὰ τέτοια λατρεία τὸ νόημα τῆς ἀπόλυτης οὐσίας· γιατὶ μόνον ἡ *οὐσία* τοῦ ἔγινε φανερή, ὄχι ἀκόμα ὁ νοῦς· ὄχι ὡς οὐσία μὲ *οὐσιαστικὰ* ἀνθρώπινο σχῆμα Ἀλλὰ ἡ λατρεία αὐτὴ θέτει τὴν βάση γι' αὐτὴ τὴν φανέρωση[58] καὶ τὶς στιγμές της μία πρὸς μία χωριστά Ἐν προκειμένω τὴν *ἀφηρημένη* στιγμὴ τῆς ἔμβιας *σωματικότη-*

---

54 Schwarmender Τὸ ουσ Schwarmerei αποδιδω «εκστατικὸ ενθουσιασμο» ὁ δὲ απλὸς «ενθουσιασμος» αποδιδει την Begeisterung – Ὁ Ἕ μιλᾶ εδῶ για τις μαινάδες

55 Βλ σ [91/69]

56 Ἄλλη ανάγνωση « Ακόμη ὁ νοῦς δεν εχει θυσιασθει στην αυτοσυνειδητη ζωη ως *αυτοσυνειδητὸς* νοῦς»

57 Τὰ Ἐλευσινια μυστηρια δὲν εἶναι ακόμη η χριστιανικη «ευχαριστια»

58 Offenbarung «αποκαλυψη»

τας τῆς οὐσίας, ὅπως πρὶν τὴν ἑνότητα τῶν δυο στὸν ἀσύνειδο ἐκστατικὸ ἐνθουσιασμό Ὁ ἄνθρωπος βαζει λοιπὸν στὴν θεση τοῦ ἀγαλματος τὸν ἑαυτό του ὡς σχῆμα ἐκπαιδευμένο καὶ δουλεμένο γιὰ νὰ ἔχει τελειως ἐλευθερη *κίνηση*, ἐνῶ τὸ ἄγαλμα εἶναι τελείως ἐλεύθερη *στάση* Ἂν καθε καθεκαστος ξέρει να παρουσιάζεται τοὐλαχιστον ὡς λαμπαδηφόρος, ἀναδεικνυεται ὁ ἕνας ἀπὸ αὐτους, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ σχηματισμένη κινηση, τὸ στιλπνὸ δούλεμα και τὸ ρέον σθένος ὁλων τῶν μελῶν –ἕνα ἔμψυχο ζωντανὸ τεχνούργημα, ποὺ συνδυάζει τὴν ρωμη μὲ τὸ κάλλος του καὶ στὸ ὁποῖο ἀπονέμεται ὡς ἔπαθλο τῆς δύναμής του ὁ στολισμὸς μὲ τὸν ὁποῖο δοξαζόταν τὸ ἄγαλμα καὶ ἡ δόξα τοῦ να εἶναι μέσα στὸν [388] λαό του ἡ ὕψιστη σωματικὴ παράσταση τῆς οὐσίας τῶν [μελῶν του] ἀντὶ τοῦ πέτρινου θεοῦ.[59]

Στις δυο παραστάσεις ποὺ μόλις προεκυψαν, ὑπαρχει ἡ ἑνότητα αὐτοσυνειδησίας καὶ νοητικῆς οὐσίας, τοὺς λείπει ὅμως ἀκόμα ἡ ἰσορροπία τῶν δύο. Στὸν μὲν βακχικὸ ἐνθουσιασμὸ εἶναι ὁ ἑαυτὸς ἐκτὸς ἑαυτοῦ, στὴν δὲ ὄμορφη σωματικότητα ἡ νοητικὴ οὐσία. Ἡ ἄμβλυνση τῆς συνείδησης τοῦ πρώτου καὶ τὸ σχετικὸ ἄγριο τραύλισμα θὰ πρέπει νὰ μεταβοῦν στὴν διαυγὴ ὕπαρξη τῆς δεύτερης καὶ ἡ ανοητη διαύγεια τῆς δεύτερης νὰ εἰσαχθεῖ στὴν ἐσωτερικότητα τῆς πρώτης Τὸ ὁλοκληρωμένο στοιχεῖο ὅπου ἡ ἐσωτερικότητα [529] εἶναι τόσο ἐξωτερικὴ ὅσο ἡ ἐξωτερικότητα ἐσωτερική, εἶναι πάλι ἡ ὁμιλια, ἀλλὰ ὄχι ἡ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενό της τελειως συμπτωματικὴ καὶ καθέκαστη ὁμιλία τοῦ χρησμοῦ οὔτε ὁ αἰσθαντικὸς ὕμνος ποὺ ἐξυμνεῖ μόνο τὸν καθέκαστο θεό, οὔτε τὸ τραύλισμα χωρὶς περιεχόμενο τῆς βακχικῆς μανίας Ἔχει κερδίσει, ἀντίθετα, τὸ σαφὲς καὶ καθολικὸ περιεχόμενό της· τὸ *σαφὲς* περιεχόμενό της, γιατὶ ὁ τεχνουργὸς προχώρησε τὴν δουλεια του, πέρα ἀπὸ τὸν ἐντελῶς οὐσιακὸ πρῶτο ἐνθουσιασμό, στὸ σχῆμα ὡς ἰδία ὑπαρξη διαποτισμένη ἀπὸ καὶ συνεκτατὴ μὲ (mitlebendes) τὴν αὐτοσυνειδητὴ ψυχὴ σ ὅλες τὶς παρορμήσεις της – τὸ *καθολικὸ* περιεχόμενό της, γιατὶ σ᾽ αὐτὴ τὴν ἑορτή, ποὖναι ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου, ἐξαφα-

59 *Ζωντανο τεχνουργημα* εἶναι βεβαια ὁ πρωταθλητης

νιζεται η μονομερεια τῶν γλυπτῶν. που περιεχουν μονον ένα ἐθνικὸ πνεῦμα ἑναν ὁρισμενο χαρακτηρα τῆς θεικοτητας Ὁ ὀμορφος πρωταθλητὴς (Fechter) εἶναι βεβαια ἡ δοξα τοῦ ἰδιαιτερου λαοῦ του ἀλλ᾽ εἶναι μιὰ σωματικὴ καθεκαστότητα ὅπου ἐχει ἀφανισθεῖ ἡ διεξοδικότητα καὶ σοβαρότητα τοῦ νοηματος και ὁ ἐσωτερικὸς χαρακτηρας τοῦ νοῦ που φέρει τὸν ἐπιμερους βιο ἑνὸς λαοῦ. τὶς ἰδιαιτερες διαθεσεις. ἀναγκες και ἤθη του Σ᾽ αὐτη τὴν αλλοτρίωση μεχρι την πληρη σωματικοτητα ὁ νοῦς ἐχει ἀπεκδυθεῖ τις ἐπιμερους ἐντυπώσεις καὶ ἀπηχησεις τῆς φυσης που περιεκλειε ὡς τὸ ἐνεργὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ Σ᾽ αὐτὸν ὁ λαος του δὲν ἔχει ἄρα πιὰ συνείδηση τῆς μερικοτητας του ὁσο μᾶλλον τῆς ἀπέκδυσής της και τῆς καθολικότητας τῆς ἀνθρωπινης ὑπαρξής του.

c. Τὸ νοητικὸ τεχνουργημα

Τὰ πνεύματα λαῶν ποὺ συνειδητοποιοῦν τὸ σχῆμα τῆς οὐσίας τους μεσα σ᾽ ένα ἐπιμερους ζῶο. συνερχονται σὲ *ἕνα* πνεῦμα ἔτσι ἑνωνονται τὰ ἐπιμέρους ὡραῖα πνευματα λαῶν σ᾽ *ἑνα* πανθεο. στοιχεῖο καὶ κατοικία τοῦ ὁποιου εἶναι ἡ ὁμιλία [*389*] Ἡ καθαρη ἐποπτεία ἑαυτοῦ ὡς *καθολικῆς ἀνθρωπινότητας*[60] ἔχει στὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα τοῦ πνεύματος ἑνὸς λαοῦ την μορφή. ὁτι αὐτὸ συνδεεται μὲ τὰ ἄλλα. μὲ τὰ ὁποῖα ἐκ φύσεως ἀποτελεῖ *ἑνα* ἔθνος. σὲ μιὰ κοινὴ ἐπιχειρηση[61] [530] καὶ γι᾽ αὐτὸ τὸ ἐργο σχηματιζει ἑναν πανδημο λαὸ και ἔτσι ἕναν πανθεο οὐρανο Τουτη ἡ καθολικότητα στὴν ὁποια καταληγει ὁ νοῦς στὴν υπαρξη του. εἶναι ὡστόσο μονον αὐτη ἡ πρωτη. ποὺ ἀκομη μόνον ἐκπορευεται ἀπὸ τὴν ἀτομικοτητα τοῦ μετεχοντος στὸ ἦθος ἀκόμη δεν ἐχει ὑπερβεῖ την ἀμεσότητά της δὲν ἐχει σχηματισει *μία* πολιτεία μ᾽ αὐτὲς τὶς φυλες [62] Τὸ ἦθος τοῦ ἐνεργοῦ πνεύματος ἑνὸς λαοῦ

---

60 Ἔτσι αποδιδω την Menschlichkeit την ιδιοτητα τοῦ ανθρωπου διακρινοντάς την απὸ την Menschheit τὴν ανθρωποτητα ὡς συνολο τῶν ανθρωπων.

61 Ἐνν τον Τρωϊκο Πολεμο. που συσπειρωνει τὸ πανελληνιο

62 Völkerschaften ἔθνη μη συγκροτημένα σε κρατη

στηριζεται. ἀφ᾽ ένος στην ἀμεση ἐμπιστοσυνη τῶν καθεκαστων ἀτομων στὸ συνολο τοῦ λαοῦ τους. ἀφ᾽ ἑτερου στην ἄμεση συμμετοχὴ τῶν πάντων χωρὶς νὰ λαβαινεται ὑπ ὄψιν ἡ διαφορὰ ταξεων στις ἀποφασεις καὶ πραξεις τῆς κυβερνησης Στην ἑνωση. ἀρχικα ὄχι πρὸς μια μονιμη ταξη πραγματων ἀλλα μόνο γιὰ μια κοινὴ πραξη. αὐτὴ ἡ ἐλευθερια συμμετοχῆς ὁλων και τοῦ καθενὸς παραμεριζεται *προσωρινά* Τοῦτο τὸ πρῶτο κοινὸ εἶναι συνεπῶς μᾶλλον μια σύναξη τῶν ἀτομικοτητων παρα ἡ κυριαρχια τῆς ἀφηρημενης σκεψης. ποὺ θὰ ἔκλεβε ἀπὸ τὰ καθέκαστα ἀτομα τὴν συμμετοχη τους στὴν βούληση και τὴν ἐνεργεια τοῦ συνόλου

Ἡ σύναξη τῶν πνευματων λαῶν συνιστᾶ ἑναν κύκλο σχηματων ποὺ περιλαμβανει τώρα ὁλόκληρη τὴν φυση ὁπως καὶ ὁλοκληρο τὸν κόσμο τοῦ ἤθους Αὐτὰ ἐπίσης[63] ὑπαγονται στὴν *ἀρχηγία* μᾶλλον τοῦ ἑνὸς παρὰ στὴν *κυριαρχια* του Καθ᾽ αὐτὰ εἶναι οἱ καθολικὲς ὑφιστάμενες οὐσίες τοῦ τί εἶναι καὶ διενεργεῖ ἡ *αὐτοσυνειδητὴ οὐσία αὐτη τούτη*. Πλὴν ἡ τελευταία συνιστᾶ τὴν δύναμη (Kraft) και κατ᾽ ἀρχὰς τοὐλάχιστον τὸ κέντρο γυρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο κοπιαζουν ἐκεῖνες οἱ καθολικὲς οὐσίες. τὸ ὁποῖο ἀρχικὰ φαινεται νὰ συνδέει τὰ ἐπιτηδεύματά τους μόνο μὲ συμπτωματικὸ τρόπο. Ὡστόσο ἡ ἐπιστροφὴ τῆς θεικῆς οὐσίας στὴν αὐτοσυνειδησία εἶναι αὐτὸ ποὺ περιέχει ἤδη τὸν λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ οὐσία αὐτὴ σχηματιζει τὸ κέντρο γιὰ ἐκεῖνες τὶς θεικὲς δυνάμεις καὶ κρυβει τὴν οὐσιώδη ἑνότητα κατ᾽ ἀρχας ὑπὸ τὴν μορφὴ μιᾶς φιλικῆς ἐξωτερικῆς σχεσης τῶν δύο κόσμων

Ἡ ἴδια καθολικότητα ποὺ ἀνήκει σ᾽ αὐτὸ τὸ περιεχόμενο ἔχει κατ᾽ ἀνάγκη καὶ τὴν μορφὴ τῆς συνειδησης μεσα στην ὁποια ἀνακύπτει τὸ περιεχόμενο Δὲν πρόκειται πιὰ για τὴν ἐνεργὰ πραγματικὴ ἐνέργεια τῆς λατρείας ἀλλὰ γιὰ μιὰ ποὺ ἔχει ἀναχθεῖ ὄχι ἀκόμη στὴν ἔννοια μέν. ἀλλὰ [531] κατ᾽ ἀρχὰς στὴν *παράσταση*. στὴν συνθετικὴ συνδεση αὐτοσυνειδητῆς ὕπαρξης κι ἐξωτερικῆς Ἡ ὑπαρξη αὐτῆς τῆς παρα-

63 Ὅπως ὁ Αγαμέμνων εἶναι πρῶτος μεταξυ ὁμοιων στην επιχειρηση εκστρατείας κατὰ τῆς Τροίας ὅπου αναστελλεται προσωρινὰ η συλλογικη ληψη ἀποφασεων ἔτσι κι ὁ Ζευς εἶναι πρῶτος μεταξὺ ὁμοιων (αρχηγὸς κι ὄχι κυριαρχος) στὸν Ὄλυμπο

στασης. ἡ *ὁμιλία*. εἶναι ἡ πρωτη ὁμιλία. τὸ *ἔπος*[64] ὡς τέτοιο. τὸ ὁποῖο περιέχει τὸ καθολικὸ περιεχόμενο τοὐλαχιστον ὡς *ὁλοκληρία* τοῦ κόσμου. καίτοι ὀχι ὡς *καθολικότητα* τῆς *σκεψης*. Ὁ *ραψωδὸς*[65] εἶναι τὸ καθεκαστο καὶ ἐνεργὸ ἄτομο βάσει τοῦ ὁποιου. ὡς ὑποκειμενου αὐτοῦ τοῦ κόσμου. ὁ κόσμος δημιουργεῖται και φέρεται Τὸ παθος[66] του δὲν εἶναι ἡ ναρκουσα φυσικὴ δυναμη (Macht) ἀλλα ἡ Μνημοσύνη.[67] ἡ σωφροσυνη και [*390*] ἡ γινομενη ἐσωτερικότητα ἡ ἀναμνηση τῆς προηγουμένως ἄμεσης οὐσίας Ὁ ραψωδὸς εἶναι τὸ ὄργανο ποὺ ἐξαφανίζεται μέσα στὸ περιεχόμενό του δὲν ἰσχύει ὁ δικος του ἑαυτὸς ἀλλ᾽ ἡ Μουσα του.[68] τὸ καθολικὸ ἀσμα του Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖο ὑπάρχει στὴν πραγματικότητα εἶναι ὁ συλλογισμὸς ὅπου συνδέεται τὸ ἄκρο τῆς καθολικοτητας. ὁ κόσμος τῶν θεῶν. διὰ τοῦ μέσου τῆς μερικότητας. μὲ τὴν καθεκαστότητα. τὸν ραψωδό Ὁ μέσος εἶναι ὁ λαὸς ὡς οἱ ἡρωές του. ποὺ εἶναι καθέκαστοι ἄνθρωποι ὅπως ὁ ραψωδός. ἀλλὰ μόνο *παραστημένοι* καὶ ὡς ἐκ τούτου συνάμα *καθολικοί*. ὅπως τὸ ἐλεύθερο ἄκρο τῆς καθολικοτητας. οἱ θεοί.

Σὲ τοῦτο τὸ ἔπος *ἐκτίθεται* λοιπὸν γενικὰ γιὰ τὴν συνείδηση ὅ.τι συμβαίνει *αὐτὸ τοῦτο* στὴν λατρεία. ἡ σχέση τοῦ θείου μὲ τὸ ἀνθρώπινο Τὸ περιεχόμενο εἶναι μιὰ *πράξη* τῆς ἔχουσας συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ της οὐσίας Ἡ *πράξη* διαταράσσει τὴν ἡσυχία τῆς ὑφισταμενης οὐσίας καὶ διεγείρει τὴν οὐσία. ἔτσι ὥστε ἐπιμερίζεται ἡ ἁπλότητα τῆς τελευταιας καὶ ἀνοίγεται στὸν πολλαπλὸ κόσμο τῶν δυνάμεων τῆς φύσης καὶ τοῦ ἤθους Ἡ πράξη πληγώνει τὴν ἤσυχη γῆ εἶναι ὁ λάκκος ποὺ ἐμψυχώνεται ἀπὸ τὸ αἷμα κι ἀνακαλεῖ τὰ ἀπελθόν-

---

64 Η λ αυτη σημαινει «εκφερόμενος λόγος»

65 *Sanger* ὁ τραγουδιστης Εν προκειμένω ὁ ραψωδὸς (αυτὸς που συνεθεσε τὰ ὁμηρικὰ ποιηματα ἢ ποὺ τὰ τραγουδαει) ἢ ὁ αοιδὸς (αὐτὸς που τὰ τραγουδᾶ)

66 Ἑλληνικὰ στὸ πρωτότυπο

67 Μητέρα τῶν Μουσῶν (*Θεογονια* 54 915) η μνημη ὡς ἐσωτερίκευση στην παρασταση

68 Βλ Ομηρου *Ὀδυσσεια* Α 1 («Τὸν ἄντρα. Μουσα τὸν πολυτροπο τραγουδα μου» μτφ Ν Καζαντζακη-Ἰ Θ Κακριδῆ Ἑστία Αθηνα 1986 σ 17 πρβλ μτφ Δ Ν Μαρωνίτη Ομηρου *Οδυσσεια Αθηνᾶ πρὸς Τηλέμαχον ραψωδια α* Στιγμη Αθηνα 1992 σ 9)

τα πνευματα, που διψοῦν γιὰ ζωη καὶ την ἀποκτοῦν μὲ τὴν ἐνέργεια τῆς αὐτοσυνειδησίας [69] Ἡ ὑπόθεση ποὺ ἐνδιαφερει τὴν γενικη προσπαθεια ἀποκτᾶ δυο πλευρές, *την ἑαυτιστικη*, ὁτι ἐπιτελεῖται ἀπὸ ἑνα σύμπαν ἐνεργῶν λαῶν καὶ τις ἐπικεφαλῆς τους[70] ἀτομικότητες, καὶ *τὴν καθολικη*, ὅτι ἐπιτελεῖται ἀπὸ τις οὐσιακὲς δυνάμεις (Machte) τῶν ἰδιων. Ἡ *σχεση* τῶν δυο ὁρισθηκε πρὶν ομως ἔτσι ὡστε εἶναι *ἡ συνθετικὴ* συνδεση τοῦ καθολου και [532] τοῦ καθεκαστου, δηλαδὴ ἡ *παραστα-ση* Ἀπὸ τοῦτο τὸν καθορισμὸ ἐξαρτᾶται τὸ πῶς θα κριθεῖ αὐτὸς ὁ κόσμος – Ἡ ἀναφορὰ τῶν δύο εἶναι ὡς ἐκ τούτου μιὰ μίξη ἡ ὁποια διανέμει τὴν ἑνότητα τῆς ἐνεργειας μὲ ἀσυνέπεια καὶ μετατασσει κατὰ πλεοναστικὸ τρόπο τὴν πραξη ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρὰ στὴν ἄλλη. Οἱ καθολικὲς δυνάμεις ἔχουν τὸ σχῆμα τῆς ἀτομικότητας καὶ ἄρα τὴν ἀρχὴ τῆς πράξης στὸν ἑαυτό τους συνεπῶς ἡ ἐπενέργειά τους ἐμφανιζεται ὡς μιὰ δράση ἐξ ἴσου ἐλευθερη, ἀπορρέουσα πλήρως ἀπ᾽ αὐτούς, ὅσο καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ἔχουν ἄρα κάμει τόσο οἱ θεοὶ ὅσο καὶ οἱ ἄνθρωποι Ἡ σοβαρότητα αὐτῶν τῶν δυνάμεων εἶναι ἑνας γελοῖος πλεονασμός, ἀφοῦ αὐτὲς εἶναι στὴν πραξη ἡ δύναμη (Kraft) τῆς πράττουσας ἀτομικότητας –ὁ δὲ μόχθος κι ἡ ἐργασια τῆς τελευταίας εἶναι ἕνας ἐξ ἴσου ἀνώφελος κόπος, δεδομένου ὅτι πολλῷ μᾶλλον οἱ πρῶτες διέπουν τὰ παντα. – Οἱ ἐφήμεροι[71] θνητοι, ποὺ εἶναι τὸ μηδέν, εἶναι συνάμα ὁ ἰσχυρὸς ἑαυτός, ποὺ ὑποτάσσει στὸν ἑαυτό του τὶς καθολικὲς οὐσίες, προσβάλλει

---

69 Βλ *Οδυσσεια* Κ 516-537 («λάκκο ὡς μιὰ πηχη παρε κι ἄνοιξε [ ] μιὰ προβατινα σφαξε ὁλόμαυρη κι ἕναν κριγιό, [.] τῶν νεκρῶν τ ανέψυχα κεφάλια μην ἀφησεις κοντὰ στὸ γαῖμα») Λ 23-50 («λάκκο ὡς μιὰ πηχη πῆρα κι ἄνοιξα [ ] τὰ πρόβατα στὸ λάκκο σφαζω απανω κι ως ἔτρεχε τὸ μαῦρο γαῖμα τους ἀπὸ τα σκότη κάτω βγῆκαν ψυχὲς νεκρῶν αριφνητες [ ] Κι ἄλλος ἀλλοῦθε πῆραν κι ἔζωναν τὸ λάκκο μὲ περισσιον αχό. [ ] καὶ τῶν νεκρῶν δὲν ἄφηνα τ ἀνέψυχα κεφαλια κοντὰ στὸ γαῖμα»· μτφ. Καζαντζάκη-Κακριδῆ *ὁ π σ* 145-146 148-149 πρβλ μτφ Μαρωνίτη *Οδυσσεια Αἴολος-Λαιστρυγόνες-Κίρκη ραψωδία κ* Στιγμη Αθηνα 1994 σ 47-49 *Νέκυια ραψωδια λ* Στιγμη Αθηνα 1994 σ 11-13)

70 Spitze. Βλ σ [115/87]

71. Übertägigen Μεταφορὰ τοῦ ελλ *εφημερος* στὰ γερμανικα (κατὰ Bourgeois *ὁ π σ* 599)

τους θεοὺς και τοὺς ποριζει ἐν γενει την ἐνεργὸ πραγματικοτητα κι ένα ἐνδιαφερον γιὰ δράση ὁπως ἀντιστροφα αὐτες οἱ ἀνίσχυρες καθολικότητες, ποὺ τρεφονται ἀπὸ τις προσφορες τῶν ἀνθρωπων καὶ μονο χάρη σ᾽ αὐτοὺς ἀποκτοῦν κάτι να καμουν, εἶναι ἡ κατα τὴν φύση οὐσια και τὸ ὑλικὸ ὁλων τῶν συμβάντων κι ἐξ ἰσου ἡ κατα τὸ ἦθος ὑλη καὶ τὸ παθος[72] τῆς δρασης [*391*] Ἐνῶ τὶς στοιχειακὲς φυσεις τους ὁ ἐλευθερος ἑαυτὸς τῆς ἀτομικότητας τὶς πρωτοφερνει στὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα και σὲ δραστηριοποιημενη συναφεια, αὐτὲς εἶναι ἐξ ἴσου τὸ καθόλου που ἀποσυρεται ἀπὸ αὐτη την συνδεση παραμενει ἀπερατο μεσα στὸν προσδιορισμό του και, με τὴν ἀνυπερβατη ἐλαστικότητα τῆς ἑνότητας του, σβήνει τὸν μοναδιαῖο χαρακτήρα (Punktualität) τοῦ δρῶντος και τοὺς σχηματισμους του (Figurationen), κρατᾶ τὸν ἑαυτό του καθαρὸ καὶ διαλύει στὴν ρευστότητά του καθε τι τὸ ἀτομικό

Ὅπως αὐτὲς οἱ καθολικότητες καταλήγουν στὴν ἀντιφατικὴ αὐτὴ σχεση μὲ τὴν ἀντικείμενη ἑαυτιστικὴ φύση, ἔτσι κι ἡ καθολικότητά τους ἔρχεται σὲ συγχρουση μὲ τὸν δικό τους προσδιορισμὸ καὶ τὴν ἀναφορά του πρὸς ἄλλους Αὐτὲς εἶναι τὰ αἰώνια ὡραῖα ἄτομα, τὰ ὁποῖα, στάσιμα στὴν δική τους ὕπαρξη, εἶναι ἀπαλλαγμένα ἀπὸ την φθαρτότητα καὶ τὴν ξένη βια. – [533] Ἐν τούτοις εἶναι συναμα *ὁρισμένα στοιχεῖα, ἐπιμέρους* θεοι, ποὺ ἀναφερονται συνεπῶς σὲ ἄλλους Ἡ ἀναφορὰ σὲ ἄλλους πού, ὡς πρὸς τὴν ἀντίθεσή της, ἀποτελεῖ ἀντιδικια μὲ τοὺς ἄλλους, εἶναι ὁμως μιὰ κωμικὴ αὐτεπιλησμοσύνη[73] τῆς αἰώνιας φύσης τῶν καθολικοτήτων – Ὁ καθορισμὸς ριζώνει στὴν θεϊκὴ ὑπόσταση καί, μεσα στὴν ὁριοθετησή της, διαθέτει τὴν αὐτοδυναμια ὅλης τῆς ἀτομικότητας· λόγῳ αὐτῆς χάνουν συνάμα οἱ χαρακτῆρες τῶν καθολικοτήτων τὴν ὀξυτητα τῆς ἰδιαιτερότητάς τους καὶ ἀναμιγνύονται στὴν πολυσημία τους [74] – Ἕνας σκοπὸς τῆς δρα-

---

72 Ελληνικα στὸ πρωτότυπο

73 Selbstvergessenheit: αυταπαρνηση

74 Ὑπαρχουν επικαλύψεις στὶς δικαιοδοσιες τῶν διαφόρων θεῶν γιατὶ ὁ καθένας εἶναι μιὰ ὁλοκληρωμένη ἀτομικότητα ἄρα μετέχει δυναμει τῶν δρασεων που συμβολίζουν οι ἄλλοι θεοί

στηριοτητας και ἡ ἰδια ἡ δραστηριότητα τους, δεδομένου ὁτι στρεφεται ἐναντια σ᾽ ενα ἀλλο κι ἄρα ἐναντια σὲ μια ἀνικητη θεϊκὴ δυναμη, εἶναι ἕνας συμπτωματικὸς κενὸς λεονταρισμὸς ποὺ ἐξ ἰσου πτοεῖται καὶ μεταμορφωνει τὴν κατ᾽ επιφαση σοβαροτητα τῆς πραξης σ᾽ ἕνα ἀκινδυνο παίγνιο, βεβαιο γιὰ τὸν ἑαυτο του χωρὶς ἀποτέλεσμα και ἀπολῆξη Καθως ὁμως στην φυση τῆς θεικοτητας τους τὸ ἀρνητικὸ ἢ ὁ καθορισμός τους[75] εμφανιζεται μόνον ὡς ἀσυνεπεια τῆς δραστηριοτητας τους και αντιφαση σκοποῦ καὶ ἀπόληξης, καὶ ἡ ὡς ἄνω αυτοτελης βεβαιοτητα συνεχίζει να ὑπερισχύει ἐναντι τοῦ καθορισμένου, γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔρχεται ἀπεναντι τους[76] *ἡ καθαρη δυναμη* (Kraft) τοῦ *ἀρνητικοῦ*, και δη ὡς τῆς ἔσχατης δυναμης (Macht) ποὺ τὶς ἐξουσιαζει, ἐναντια στὴν ὁποια εἶναι ἀνήμπορες Αὐτὲς οἱ καθολικότητες εἶναι μὲν τὸ καθόλου καὶ θετικὸ ἔναντι τοῦ *καθέκαστου ἑαυτοῦ* τῶν θνητῶν, ποὺ δὲν ἀντέχει ἐναντια στὴν ἰσχυ τους ἀλλὰ γι᾽ αὐτο ὑπερανω αὐτῶν καὶ ὁλου τοῦ κόσμου αὐτοῦ τῆς παραστασης, ὁπου ἀνήκει ολο τὸ περιεχομενο, αἰωρεῖται ὁ *καθολικὸς ἑαυτὸς* ὡς το *χωρις ἔννοια κενὸ* τῆς *ἀναγκαιότητας* –μιὰ παραγωγὴ γεγονότων (Geschehen) στην ὁποια οἱ καθολικότητες ἀναφερονται ὡς μη ἔχουσες ἑαυτο,[77] καὶ θρηνώντας γιατι οἱ *ὁρισμενες* αὐτὲς φύσεις δεν βρισκουν τὸν ἑαυτο τους σ᾽ αὐτὴ τὴν καθαρότητα.

Αυτὴ ἡ ἀναγκαιότητα εἶναι ομως ἡ *ἑνοτητα τῆς ἔννοιας*, στὴν ὁποια ὑποτασσεται ἡ ἀντιφατικὴ οὐσιακοτητα τῶν καθεκάστων στιγμῶν ἐνῶ μεσα της[78] ἡ ἀσυνεπεια και τυχαιότητα τῆς ενέργειας τους μπαινει σὲ ταξη και τὸ παιγνιο τῶν πραξεών τους ἀποκτᾶ τὴν σοβαροτητα και ἀξία του σ᾽ αὐτὲς τὶς ἴδιες Τὸ περιεχόμενο τοῦ [534] κοσμου τῆς [*392*] παραστασης ἀπολυτὸ καθ᾽ αὐτὸ μεσα στὸν *μεσο*[79] παίζει και ἐκπτύσ-

75 Η. «της» (τῆς θεικοτητας)

76 Ἄλλη αναγνωση· «της» (τῆς βεβαιότητας) και παρακατω «την εξουσιαζει».

77 Selbstlos ανιδιοτελῶς.

78 Ἄλλη αναγνωση «στιγμων ουσιακότητα μεσα στην ὁποια»

79. Σὐμφωνα μὲ τὰ παραπανω, ο μέσος (το ἐπιμέρους μεταξὺ καθολου καὶ καθεκαστου στὸν συλλογισμὸ) μεταξὺ τοῦ «καθεκαστου εαυτοῦ

σει (spielt) την κίνηση του συγκεντρωνόμενο γυρω απ τὴν ἀτομικοτητα ἑνὸς ἡρωα. ποὺ μες στην δυναμη και ὁμορφια του νοιωθει. ὁμως τὴν ζωη του σπασμενη καὶ θρηνεῖ βλέποντας νἄρχεται ενας πρωιμος θανατος. Γιατὶ ἡ *μέσα της σταθερη καὶ ἐνεργὸς καθεκαστοτητα* ἀποκλειεται [ἀπὸ τὸν κοσμο τῆς παράστασης] κι ἐξοριζεται στὴν ἀκρότητα [τοῦ συλλογισμοῦ],[80] ἐνῶ διχαζεται στὶς στιγμές της. που ἀκόμη δὲν ἔχουν βρεῖ ἡ μια την ἀλλη και δεν ἐχουν ἑνωθεῖ μεταξυ τους Τὸ ενα καθέκαστον. τὸ *ἀφηρημενο* εξωπραγματικο. εἶναι ἡ ἀναγκαιότητα. ἡ ὁποια δὲν μετεχει τῆς ζωῆς τοῦ μέσου. ὅπως δεν μετέχει αὐτῆς οὔτε τὸ ἄλλο. τὸ *ἐνεργα πραγματικὸ* καθέκαστον. ὁ ραψωδός. ποὺ στέκεται ἔξω ἀπὸ αὐτην καὶ δύει μέσα στὴν παράστασή του. Τὰ δύο ἀκρα πρεπει νὰ ἔλθουν πιὸ κοντὰ στὸν μέσο· τὸ ἕνα. ἡ ἀναγκαιότητα νὰ γεμισει μὲ τὸ περιεχόμενο. τὸ ἄλλο. ἡ ὁμιλία τοῦ ραψωδοῦ. νὰ μετέχει τοῦ περιεχομένου τὸ δὲ περιεχόμενο. τὸ πρωτύτερα ἐγκαταλελειμένο στὸν ἑαυτό του. ν᾽ ἀποκτήσει στὸν ἑαυτο του τὴν βεβαιότητα καὶ σταθερὸ προσδιορισμὸ τοῦ ἀρνητικοῦ.

Αὐτὴ ἡ ἀνωτερη ὁμιλία. ἡ *τραγωδια*. συνεχει λοιπὸν στενότερα τὴν διασπορὰ τῶν στιγμῶν τοῦ οὐσιαστικοῦ κόσμου καὶ τοῦ πραττοντος κοσμου [81] ἡ *ὑφιστάμενη οὐσία* τοῦ θεικοῦ διαχωρίζεται στὰ σχήματά της *σύμφωνα μὲ τὴν φύση τῆς ἔννοιας*. καὶ ἡ *κίνησή* της συμμορφώνεται ἐπίσης μ αὐτην Ὅσον ἀφορᾶ τὴν μορφη. ἡ ὁμιλία. ἀφοῦ εἰσχωρεῖ στὸ περιεχόμενο παύει νἄναι ἀφηγηματικη. ὁπως παύει τὸ περιεχόμενο νὰ εἶναι παραστημένο Ὁ ἡρωας εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ὁμιλητὴς κι ἡ παρασταση[82] δειχνει στὸν ἀκροατή ποὺ εἶναι συνάμα

τῶν θνητῶν» και τοῦ «καθολικου εαυτοῦ» της αναγκαιοτητας (μοιρα εἱμαρμενη) εἶναι ο «κόσμος τῆς παραστασης» δηλ. οἱ θεοι

80 Extremität Πρβλ τὸ παραθεμα της σ [115/87]: «τὸ απόλυτο εἶναι συγκεκριμένο ὡς καὶ την *ακρότητα* [ελληνικὰ] αὐτη [τὸν εαυτὸ ως καθέκαστο] -ως τὸ ἄκρον ἄωτον (Spitze) τῆς ἄμεσης ενεργοῦ πραγματικότητας αυτο εἶναι τὸ φαινόμενο τοῦ χριστιανισμοῦ». ὅπου ὁ θεὸς εἶναι ἕνας θνητὸς (*Ιστορικα της φιλοσοφίας W* 19. 508) Ἐδῶ φαίνεται ἡ συγγένεια της ακρότητας ως Spitze (ἄκρον ἄωτον κορυφη κορυφη) με τὸ ἄκρο τοῦ συλλογισμοῦ Extrem

81 Ἡ «τοῦ ουσιαστικοῦ και πραττοντος κοσμου»

82 Vorstellung νοητικὴ παρασταση ὄχι θεατρικὴ (Darstellung)

θεατής, *συνειδητοποιημένους*[83] ἀνθρώπους ποὺ ξέρουν τὸ δικαιο τους και τὸν σκοπο τους, τὴν ἰσχυ καὶ την βουληση τοῦ καθορισμοῦ τους, καὶ ξερουν νὰ την λένε Αὐτοὶ εἶναι τεχνουργοὶ ποὺ δὲν ἐκφερουν ἀσυνείδητα, μὲ φυσικὸ και ἀφελὴ τροπο τὸ ἐξωτερικὸ τῆς ἀποφασης καὶ τοῦ ἐγχειρηματός τους ὅπως ἡ ὁμιλια που συνοδευει την κοινοτυπη (gemeine) δράση στὴν ἐνεργὰ πραγματικὴ ζωή, ἀλλὰ ἐξωτερικεύουν τὴν ἐσωτερικη οὐσια, ἀποδεικνύουν τὸ δίκαιο τῆς πραξης τους, διεκδικοῦν μὲ σωφροσύνη τὸ πάθος[84] ὅπου ἀνήκουν καὶ τὸ ἐκφέρουν συγκεκριμένα, κατὰ τὴν καθολικὴ ἀτομικότητα του, ἀποδεσμευμένο (frei) ἀπὸ τυχαῖες περιστάσεις καὶ τὴν ἰδιαιτερότητα τῶν προσωπικοτήτων Ἡ ὕπαρξη αὐτῶν τῶν χαρακτήρων εἶναι ἐν τέλει, *ἐνεργὰ πραγματικοὶ* ἄνθρωποι, [535] ποὺ ὑποδύονται τὰ πρόσωπα τῶν ἡρώων,[85] παριστώντας[86] τους μ᾽ ἕνα ἐνεργὰ πραγματικό, ὄχι ἀφηγηματικὸ ἀλλὰ δικό τους ὁμιλεῖν Ὅσο εἶναι οὐσιῶδες γιὰ τὸ ἄγαλμα νὰ εἶναι φτιαγμένο ἀπὸ χέρια ἀνθρώπων, τόσο οὐσιῶδες εἶναι γιὰ τὸν ἠθοποιὸ τὸ προσωπεῖο του –ὄχι ὡς ἐξωτερικὸς ὅρος ἀπὸ τὸν ὁποῖο θἄπρεπε νὰ κάμει ἀφαιρεση ἡ καλλιτεχνικὴ θεώρηση – ἤ, ἐφ᾽ ὅσον πρέπει βέβαια νὰ γίνει ἐδῶ ἀφαίρεση ἀπὸ αὐτό, τοῦτο ἀκριβῶς λέει ὅτι ἡ τέχνη δὲν περιέχει ἀκόμη μέσα της τὸν ἀληθινό, κατὰ κυριολεξία ἑαυτό

Τὸ *καθολικὸ ἔδαφος* στὸ ὁποῖο διαδραματίζεται ἡ κίνηση αὐτῶν τῶν γεννημενων ἀπὸ τὴν ἔννοια σχηματων εἶναι ἡ συνειδηση τῆς πρωτης ὁμιλιας, τῆς παραστατικῆς καὶ τοῦ χωρὶς ἑαυτὸ περιεχομένου της, ἀφημένου στὸν διασκορπισμό του [87]

---

83 *Selbstbewußte* ανθρωπους μὲ αυτοσυνειδησια και αυτοπεποιθηση

84 Ελληνικα στὸ πρωτότυπο

85 Ἡ «ενδυονται τα προσωπεια» die Personen [ ] anlegen

86 Darstellen, δηλ παίζουν σε θεατρικη παρασταση αλλα και εκθετουν παρουσιάζουν

87 Στην μυθολογια και «τις θρησκευτικὲς παρουσιασεις γενικα περιεχονται φιλοσοφηματα» λένε (*Einleitung in die Geschichte der Philosophie* ο.π., σ 202) Ἔχουν ἕνα εννοιολογικὸ περιεχομενο διαθλωμενο σὲ μιὰ συνείδηση που ως συνείδηση βλέπει τις ἔννοιες ως αντικειμενα εἶναι *παραστατικη* (ἔρμαιο τῆς φαντασιας) καὶ οντοποιητικη (*ουσιοποιητικη* την λεει πιὸ κάτω) Η σωστη μέθοδος ζητεῖ την φιλοσοφικὴ ἔννοια κατα τὸ πρότυπο τοῦ «φιλου του» Κρόυτσερ (Creuzer) «Οι μυθοι εἶναι μεν

Αὐτὴ ἡ συνείδηση εἶναι ὁ κοινὸς λαὸς γενικα. [393] ποὺ[88] ἡ σοφία του μιλᾶ μὲς ἀπ τὸν *χορὸ τῶν γερόντων* τὴν ἐκπροσωπεῖ ἡ ἀδυναμια αὐτοῦ. γιατὶ ἡ ἴδια συνιστᾶ ἐξ ἴσου[89] μονο τὴν θετικὴ καὶ παθητικη πρωτη ὕλη τῆς ἀντιπατατιθεμενής της ἀτομικοτητας τῆς κυβέρνησης Στερουμενη τῆς ἰσχύος τοῦ ἀρνητικοῦ ἡ συνειδηση ἀδυνατεῖ να συνεχει και να τιθασευσει τὸν πλοῦτο και τὴν ποικίλη πλησμονὴ τῆς θειας ζωῆς τὴν ἀφηνει ἀντίθετα νὰ διασκορπισθεῖ. κι ἐξυμνεῖ στοὺς λατρευτικοὺς ὑμνους της[90] καθε καθεκαστη στιγμὴ ὡς αὐτοδυναμο θεό. ἄλλοτε τὸν τάδε. ἄλλοτε παλι ἄλλον Ἀλλ' ὅπου τῆς γινει ἀντιληπτὴ ἡ σοβαροτητα τῆς ἔννοιας τὸ πῶς προχωρᾶ ἐπάνω σ' αὐτὰ τὰ *σχήματα* συντρίβοντάς τα. καὶ τύχει μάρτυρας τοῦ πόσο δεινοπαθοῦν ὁσοι ἐξυμνημένοι θεοί της τολμοῦν νὰ εἰσχωρησουν στὸ ἔδαφος αὐτὸ ὅπου ἄρχει ἡ ἔννοια. ἐκεῖ ἡ ἴδια ἡ συνείδηση[91] δὲν εἶναι ἡ ἀρνητικὴ δύναμη (Macht) ποὺ παρεμβαινει πραττοντας ἀλλὰ ἐμμένει στὴν χωρὶς ἑαυτὸ σκέψη τῆς δύναμης αὐτῆς. στὴν συνειδηση τῆς *ξένης μοίρας*. καὶ εἰσφέρει τὴν κενὴ εὐχὴ τοῦ ἡσυχασμοῦ καὶ τὸν ἀδύναμο λόγο τοῦ κατευνασμοῦ Στὸν *φόβο* ἐμπρὸς στὶς ἀνώτερες δυνάμεις. ποὖναι οἱ ἄμεσοι βραχιονες τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας. ἐμπρὸς στὴν μεταξύ τους διαμάχη καὶ στὸν ἁπλὸ ἑαυτὸ τῆς ἀναγκαιότητας ποὺ συνθλιβει και αὐτὲς ὅπως κι ὅσους ζωντανοὺς συνδέονται μαζί τους – στὸ *ἔλεος* ὡς συμπονοια[92] γι' αὐτούς ποὺ τοὺς ξερει συναμα ἡ συνει-

---

παιγνιωδη φαντασιοκοπηματα Πλην αυτο καθ αυτὸ θα δεχθοῦμε ὁτι περιέχουν καθολικες αληθειες Ἐπιτεθηκαν στὸν Ἡρόυτσερ γιατι δινει για περιεχομενο στους αρχαιους μυθους την αληθεια αλλ εἶναι αναμφιβολο» λ χ. τὸ προπατορικὸ ἁμαρτημα (*ὅ π σ* 170 βλ 205 *W* 18 103)

88 Ἄλλη αναγνωση « Ο κοινὸς λαὸς γενικα εἶναι κεινος που»

89 Ἄλλη αναγνωση «τὸν εκπροσωπει [ ] γιατι κι αὐτὸς συνιστᾶ»

90 Ἄλλη αναγνωση «Στερουμενος [ ] ὁ κοινὸς λαὸς αδυνατεῖ [ ] υμνους του»

91 Ἄλλη αναγνωση « Αλλ οπου τοῦ γινει [ ] θεοι του [ ] εχει ο ἴδιος ὁ λαός».

92 « Ἔλεος ως συμπόνοια» *Mitleiden* Στην *Ποιητικη* τοῦ Αριστοτέλη η τραγωδία επιτελει *καθαρση* μέσω τοῦ *φόβου* καὶ τοῦ *ἐλέοις* (συμπονοια) που νοιώθουμε παρακολουθώντας την (1452 a 2-3· 38 b 32-1453 a 6 b 1-17) Ο Μεναρδος αποδίδει τὸ ἔλεος *οἰκτο* (*Περι ποιητικῆς* ὅ π στα ως ἄνω χωρία)

δηση ώς [536] τὸ ἴδιο μὲ τὸν ἑαυτο της. ὑπαρχει κατ᾽ αὐτην[93] μονον ὁ ἀπραγος τρομος τῆς κίνησης αὐτῆς. ὁ ἐξ ἴσου ἀνημπορος οἰκτος και τελειωνοντας ἡ κενὴ ἡσυχία τῆς παραδοσης στὴν ἀναγκαιοτητα τὸ ἔργο τῆς ὁποιας δεν ἐκλαμβανεται στὸν ἑαυτό του ὡς ἀναγκαια πράξη τοῦ χαρακτηρα οὐτε ὡς ἐνεργεια τῆς απολυτης οὐσιας

Απαξ και τὸ αδιαφορο παραστατικὸ ἐδαφος εἶναι γιὰ τὸν νοῦ ἡ συνείδηση τοῦ θεατῆ. ὁ νοῦς δεν ἐμφανιζεται ἐνώπιον της ὑπο τὴν σκορπια πολλαπλοτητα του ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ἁπλὸ διχασμὸ τῆς ἐννοιας Ἡ ὑφισταμενη οὐσια του ἐμφαινεται ἀρα διαρρηγμενη μονο στὶς δυο ἀκραῖες δυνάμεις της Αὐτες οἱ στοιχειακες *καθολικες* οὐσιες εἶναι συναμα αὐτοσυνειδητὲς *ἀτομικότητες* –ἥρωες ποὺ ἐναποθέτουν τὴν συνειδησή τους σὲ μία ἀπ᾽ αὐτὲς τις δυνάμεις. ἔχουν τὸν καθορισμὸ τοῦ χαρακτήρα σ᾽ αὐτὴ καὶ συνιστοῦν την ἐνεργοποίηση καὶ τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητά της – Αὐτὴ ἡ καθολικη ἐξατομικευση[94] κατεβαίνει ὅπως ὑπενθύμισα. ἀκόμη ἀκόμη μεχρι τὴν ἄμεση ἐνεργὸ πραγματικότητα τῆς κυριολεκτικῆς ὕπαρξης καὶ παρουσιάζεται (stellt sich dar) σ᾽ ἕνα πλῆθος θεατῶν. τὸ ὁποῖο ἔχει τὸ ἀπείκασμά του ἢ μᾶλλον τὴν ἴδια του τὴν αὐτοεκφραζόμενη παράσταση (Vorstellung) στὸν χορό

Τὸ περιεχόμενο κι ἡ κίνηση τοῦ νοῦ. ὁ ὁποῖος εἶναι ἐδῶ ἀντικείμενο τοῦ ἑαυτοῦ του. ἐξετάσθηκε ἤδη ὡς ἡ φύση καὶ πραγματοποίηση τῆς ὑφισταμενης οὐσίας τοῦ ἤθους. Στὴν θρησκεία του ὁ νοῦς αὐτὸς ἐπιτυγχανει την συνείδηση ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του δηλαδὴ παρουσιαζεται (stellt sich dar) στὴν συνείδησή του μὲ τὴν καθαρότερη μορφή του καὶ τὸν ἁπλουστερο σχηματισμο του Καθὼς λοιπὸν [394] ἡ ὑφισταμενη οὐσια τοῦ ἤθους διχαζόταν ἐκ τῆς ἐννοιας της. κατὰ τὸ *περιεχομενο* της. στὶς δυο δυνάμεις ποὺ ὁρίσθηκαν ὡς *θεικὸ* και *ἀνθρωπινο* ἢ χθονιο καὶ ἄνω δικαιο –ἡ μὲν ἡ *οἰκογένεια*. ἡ δὲ ἡ *πολιτικὴ ἐξουσία*– καὶ τῶν ὁποίων ἡ μια ἦταν ὁ *γυναι-*

---

93 Ἄλλη αναγνωση «συναμα ο λαὸς ως τὸ ἴδιο μὲ τὸν εαυτό του υπαρχει κατ αυτόν»

94. Individualisierung Αλλοῦ η «εξατομικευση» αποδιδει την Vereinzelung

κεῖος. ἡ ἄλλη ὁ *ἀνδρικὸς χαρακτηρας* ὁ κυκλος τῶν θεῶν. πρωτυτερα πολυμορφος και ταλαντευομενος στοὺς προσδιορισμους του. περιορίζεται σ᾽ αὐτὲς τὶς δυναμεις οἱ ὁποῖες. χαρη σ᾽ αὐτὸ τὸν προσδιορισμό ἔρχονται πιὸ κοντὰ στην κατα κυριολεξια ἀτομικοτητα Γιατι ὁ προγενεστερος διασκορπισμὸς τοῦ συνόλου στὶς πολλαπλὲς κι ἀφηρημενες δυναμεις (Krafte) που φαινομενοποιοῦνται ὡς οὐσιοποιημενες. εἶναι ἡ [537] *καταλυση* τοῦ *ὑποκειμένου*. τὸ ὁποῖο τὶς ἐννοεῖ μονον ὡς *στιγμη* μεσα στὸν δικο του ἑαυτό. συνεπῶς ἡ ἀτομικοτητα εἶναι μόνον ἡ ἐπιφανειακὴ μορφὴ αὐτῶν τῶν οὐσιῶν Ἀντιστρόφως. ἡ ὁποια διαφορὰ *χαρακτήρων* περαν τῆς ἀναφερθείσας πρέπει να καταλογίζεται στην συμπτωματικὴ καὶ αὐτὴ τουτη ἐξωτερικὴ προσωπικότητα

Συναμα ἡ οὐσια διαιρεῖται κατὰ τὴν *μορφή* της ἢ τὴν *ἐπίγνωση* Ὁ *πράττων* νοῦς ἔρχεται ὡς συνείδηση ἀπεναντι στὸ ἀντικείμενο ἐπι τοῦ ὁποίου εἶναι ἐνεργητικός. καὶ τὸ ὁποῖο ὁριζεται συνεπῶς ὡς τὸ *ἀρνητικὸ* τοῦ ἔχοντος ἐπιγνωση· ὁ πράττων βρισκεται ὡς ἐκ τουτου μεσα στὴν ἀντιθεση ἐπίγνωσης και ἄγνοιας Ἀντλεῖ ἀπὸ τὸν χαρακτήρα του τὸν σκοπο του καὶ ἔχει ἐπίγνωση αὐτοῦ ὡς τῆς σύμφωνης με τὸ ἦθος οὐσιότητας ἀλλα μὲ τὸν καθορισμὸ τοῦ χαρακτηρα ἔχει επιγνωση μόνο τῆς μίας δύναμης (Macht) τῆς ὑφισταμενης οὐσιας. καὶ ἡ ἄλλη εἶναι κρυφὴ πρὸς αὐτόν Ἄρα ἡ παρουσα ἐνεργὸς πραγματικότητα εἶναι ἄλλο *αὐτὴ τουτη* και ἄλλο κατα *τὴν συνείδηση* τὸ ἄνω καὶ τὸ κατω δίκαιο ἀποκτοῦν σ᾽ αὐτὴ τὴν σχεση τὸ νόημα τῆς δυναμης ποὺ ἔχει ἐπιγνωση καὶ φανερώνεται στὴν συνείδηση καὶ αὐτῆς ποὺ κρύβεται και παραμονεύει σὲ ἐνεδρα Ἡ μία εἶναι *ἡ πλευρὰ* τοῦ *φωτός*. ὁ θεὸς τοῦ χρησμοῦ. ὁ ὁποῖος. ἔχοντας προελθει κατὰ τὴν φυσικὴ στιγμή του ἀπὸ τὸν τὰ παντα φωτίζοντα ἥλιο. τα ξέρει καὶ τὰ φανερώνει ὅλα –ὁ *Φοῖβος*. κι ὁ *Ζεῦς*. ποὺ εἶναι πατέρας του [95] Οἱ διαταγὲς αὐτοῦ τοῦ ἀληθομάν-

---

95 Οι *Ευμενιδες* παρουσιαζουν τὸν Απόλλωνα ως διερμηνεια τοῦ Δια (19 *Διὸς προφητης δ εστὶ Ιοξίας πατρός*) Ο Απόλλων λεγεται «φοιβος» γιατι εἶναι *φωτεινος* η ετυμολογια τοῦ *Ζευς* καὶ τοῦ *Δίας* εἶναι αναλογη Ο Ἓ εδω βαζει τοις δυο στὸ ἴδιο επίπεδο γιατὶ συνδέει τὸ κα-

τεως[96] θεοῦ κι οἱ ἀποκαλυψεις του τοῦ ὄντος εἶναι ὅμως μᾶλλον απατηλές Γιατὶ αὐτὴ ἡ ἐπιγνωση εἶναι στὴν ἔννοιά της ἄμεσα ἡ ἄγνοια. ἐπειδὴ κατὰ τὴν πράξη ἡ *συνείδηση* εἶναι στὸν ἑαυτό της αὐτὴ ἡ ἀντιθεση Αὐτὸς ποὺ μπόρεσε νὰ πιασει ὡς καὶ τὴν αἰνιγματωδη Σφίγγα[97] ὅπως κι αὐτὸς ποὺ ἐπεδειξε παιδαριώδη ἐμπιστοσύνη ὁδηγοῦνται γι᾽ αὐτὸ μοιραία στὸν χαμό τους ἀπ᾽ ὅσα τοὺς φανερωνει ὁ θεός [98] Αὐτὴ ἡ ἱερεια μὲς ἀπὸ τὴν ὁποια ὁμιλεῖ ὁ ὡραῖος θεὸς[99] δὲν διαφερει ἀπὸ τις ἀμφίσημες ἀδελφες τοῦ πεπρωμένου ποὺ μὲ τὶς ὑποσχέσεις τους ὠθοῦν στὸ ἔγκλημα και μὲ τὴν διγλωσσία αὐτοῦ ποὺ παρουσιασαν ὡς βεβαιότητα ἐξαπατοῦν ὅποιον ἐπαφέθηκε στὸ πρόδηλο[100] νόημα [101] Ὁπότε ἡ συνείδηση ποὺ εἶναι πιὸ καθαρὴ ἀπὸ τὴν τελευταία ἡ ὁποια πιστεύει τὶς μάγισσες. καὶ πιὸ σώφρων καὶ ἐπιμελὴς [538] ἀπὸ τὴν πρώτη. ποὺ ἐμπιστεύεται τὴν ἱέρεια καὶ τὸν ὡραῖο θεό. ὅταν τὸ πνεῦμα τοῦ ἴδιου τοῦ πατέρα τῆς ἀποκαλύπτει[102] τὸ

τηγόρημα τῆς φωτεινότητας μὲ τῆς προφητειας ἢ ἔστω τῆς αληθοέπειας Μιλᾶ για τυπους κοινους σὲ ὅλες τις θρησκεῖες γι αὐτὸ θα συγκρινει την Πυθια με τις στριγγλες τοῦ Μακβεθ

96 Wahrredender Πρβλ Αισχυλος *Αγαμεμνων*. 1241

97 Βλ. Σοφοκλῆς. *Οιδιπους τυραννος* 393-398· «Ἂν καὶ τὸ αἴνιγμα δὲν ἦταν τοῦ τυχόντος / Να τὸ λυση μὰ εἶχε αναγκη απὸ μαντεια [ ] ἦρθα εγω / Ὁ ανιδεος Οἰδιπους και την ἔπαψα / Με μόνη τη σκεψη» (μτφ Γ Θέμελης. Ζαχαρόπουλος Αθηνα χ χ)

98 Ο Οἰδίποδας καταστραφηκε ἀπὸ την αυτεκπληρουμενη προφητεια τῶν Δελφῶν Σκότωσε τὸν πατέρα του καὶ νυμφευθηκε την μητέρα του επειδη ακριβῶς κινηθηκε γιὰ νὰ *μην* κάμει αυτὰ που προειπε ἡ μαντεια Ο Ὀρέστης σκοτωσε την μητέρα του υπακουοντας στὸν χρησμὸ καὶ διέπραξε ἔτσι ἔγκλημα κατὰ τῶν θεϊκῶν νόμων (Αισχυλου *Ευμενιδες* 798-799: *αυτός θ ὁ χρησας αὐτὸς ἦν ὁ μαρτυρῶν / ὡς ταῦτ Ορέστην δρῶντα μη βλάβας ἔχειν*) Ἴσως ὁ δευτερος εἶναι ἤδη ὁ Μακβεθ που νομιζε ὅτι εἶναι ἄτρωτος γιατὶ τοῦ εἶχαν προφητευσει ὅτι δὲν θὰ τὸν σκότωνε κάποιος που «τὸν γεννησε γυναίκα» (Shakespeare *Macbeth* Ε΄ 7 3 Σαιξπηρ *Μάκμπεθ* μτφ Β Ρωτα Επικαιρότητα Αθηνα 1987 σ 114)

99 Η Πυθια μαντισσα τοῦ Απόλλωνα

100 Offenbar Αλλοῦ: «φανερό»

101 And be these juggling fiends no more believ'd / That palter with us in a double sense «κι ἂς μὴν πιστευουν πιὰ / τους πλανους πειρασμους που διπλονόητα παιζουν / μὲ μᾶς» (*Macbeth* Ε 7 48-49 ἔκδ Β Groom Clarendon Οξφορδη ²1941 σ 114 μτφ *δ π* σ 116)

102 Offenbarung Αλλοῦ· «φανερωση»

ἐγκλημα τῆς [395] δολοφονιας του δισταζει νὰ ἐκδικηθεῖ και διοργανωνει κι ἄλλες ακομη ἀποδειξεις –γιὰ τὸν λογο ὁτι αὐτὸ το ἀποκαλυπτικο πνεῦμα ἰσως και νἄναι ὁ διαβολος [103]

Αυτὴ ἡ καχυποψια εἶναι αἰτιολογημένη, διοτι ἡ γνωστικη συνειδηση τοποθετεῖται μὲς στην αντίθεση τῆς βεβαιοτητας για τὸν ἑαυτο της και τοῦ ἀντικειμενωδους ὄντος (Wesen). Τὸ δικαιο τοῦ μετεχοντος τοῦ ἠθους που ἀξιωνει να μὴν εἶναι ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα τίποτε *αὐτη τουτη* σὲ ἀντιθεση με τον ἀπολυτο νομο μαθαινει ἀπὸ την ἐμπειρια ὁτι ἡ ἐπιγνωση του εἶναι μονομερης, ὁ νομος του μονο νομος τοῦ χαρακτήρα του ὁτι ἁρπαξε μόνο τὴν μια δυναμη τῆς ὑφιστάμενης οὐσιας Ἡ ἴδια ἡ πραξη εἶναι αὐτὴ ἡ ἀναστροφη τοῦ *ἐγνωσμένου* στὸ *ἐνάντιο* του, τὸ *εἶναι*, εἶναι ἡ μεταπτωση[104] τοῦ δικαιου τοῦ χαρακτήρα καὶ τῆς ἐπιγνωσης στὸ δικαιο τοῦ ἀντιθέτου, μὲ το ὁποῖο τὸ πρῶτο συνδέεται μὲς στὴν οὐσία τῆς ὑφισταμενης οὐσιας –στὴν Ἐρινύα τῆς ἀλλης, ἐχθρικὰ διεγερμένης δυναμης και χαρακτηρα Αὐτὸ τὸ *κάτω* δικαιο κάθεται μὲ τὸν *Δία* στὸν θρόνο και ἀπολαυει ὁμοιας ὑπόληψης μὲ τὸν φανερὸ καὶ τὸν ἔχοντα ἐπίγνωση θεό [105]

Σ' αὐτὲς τὶς τρεῖς οὐσίες περιορίζεται ὁ κοσμος τῶν θεῶν τοῦ χοροῦ ἀπὸ τὴν πραττουσα ἀτομικότητα Ἡ μία εἶναι ἡ *ὑφιστάμενη οὐσία*, τόσο ἡ δυναμη τῆς ἑστίας καὶ τὸ

---

103 The spirit I have seen / May be the devil «Τὸ πνέμα που εἶδα / Μπορεῖ να εἶν' ὁ σατανᾶς» (*Hamlet* Β΄,2,8η αράδα απὸ τὸ τέλος Ἄμλετ μτφ Β Ρωτα Επικαιροτητα Αθηνα 1988 σ 87) Ο Ἄμλετ δηλωνει ὅτι δεν εμπιστευεται τὸ φαντασμα τοῦ πατερα του που τοῦπε οτι ο Κλαυδιος που παντρευτηκε την μητερα του τὸν δολοφόνησε και διοργανωνει στὸ παλατι μια θεατρικη παρασταση ομοιου θεματος για να προκαλέσει την αντιδραση του

104 Umschlagen Μ αυτὸ τὸ ρ αποδιδει ὁ Ἑ. την «μεταβολη εις τὸ εναντιο», μὲ την ὁποια ο Αριστοτέλης ορίζει την «περιπέτεια» τὸ σημειο ανατροπῆς στην πλοκη μιᾶς τραγωδιας την ὁποία υπαινίσσεται εδῶ ὁ Ἑ *Ἔστι δε περιπετεια μὲν η εις τὸ ἐνάντιον τῶν πραττομένων μεταβολη* (*Ποιητικη* 1452 a 22-23)

105. Βλ Αισχυλου *Ευμενιδες* 804-807 893 κ.ἑ. Μ αυτο το χωριο ερμηνευε την «τραγωδία στο ἦθος» τὸ 1802-1803 ως «χωρισμὸ τῶν δυναμεων», αυτῆς τοῦ ἤθους καὶ τῆς χθόνιας οπου τὸ ἦθος ιδρυεται θυσιαζοντας ἔτσι τὸ ανοργανο μερος του τὸ ὁποῖο εἶναι η μοιρα του (*GW* 4 458-459 461· *W* 2 495-496 499)

πνεῦμα τῆς οἰκογενειαχῆς στοργῆς ὁσο καὶ ἡ γενικὴ δυναμη τῆς πολιτείας και τῆς κυβέρνησης. Ἐφ ὁσον αὐτη ἡ διαφορα ανηκει στὴν ὑφισταμενη οὐσια ὡς τετοια ἡ ἴδια δὲν ἐξατομικευεται για την παράσταση σὲ δυο διαφορετικα σχηματα ἀλλ᾽ ἔχει στην ενεργο πραγματικοτητα τα δύο προσωπα τῶν χαρακτηρων της [106] Ἐνῶ ἡ διαφορὰ ἐπιγνωσης και ἀγνοιας ἐμπιπτει στην *καθε μια τῶν ἐνεργα πραγματικῶν αυτοσυνειδησιῶν* –και μοιραζεται σε δυο ἀτομικα σχηματα μονο μεσα στην ἀφαίρεση στο στοιχεῖο τῆς καθολικοτητας [107] Γ᾽ιατι ὁ ἑαυτος τοῦ ἡρωα ἐχει μονον ὑπαρξη ὡς ὁλόκληρη συνειδηση καὶ εἶναι συνεπῶς οὐσιαστικὰ *ὁλόκληρη* ἡ διαφορα ἡ οποια ἀνηκει στην μορφή ἀλλὰ ἡ ὑφιστάμενη ουσία του εἶναι καθορισμενη και τοῦ ἀνήκει μονον ἡ μια πλευρα τῆς διαφορᾶς τοῦ περιεχομενου Ὡς ἐκ τουτου οἱ δυο πλευρὲς [539] τῆς συνειδησης, ποὺ στὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα δὲν ἔχουν καμμία χωριστη, προσιδιαζουσα στὴν καθε μια ἀτομικοτητα, ἀποκτοῦν στὴν *παράσταση* ἡ καθε μια τὸ ἰδιαιτερο σχῆμα της ἡ μια αὐτὸ τοῦ ἀποκαλύπτοντος θεοῦ, ἡ ἄλλη αὐτὸ τῆς κρυπτόμενης Ἐρινύας. Ἀμφότερα ἀπολαυουν, ἀφ᾽ ἑνός, ὁμοιας τιμῆς, ἀφ᾽ ἑτέρου, τὸ *σχῆμα* τῆς *ὑφισταμενης* οὐσιας, ὁ Ζευς, εἶναι ἡ ἀναγκαιοτητα τῆς *σχεσης* τῶν δυο τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο Ἡ ὑφιστάμενη οὐσια εἶναι ἡ σχεση ὅτι ἡ ἐπίγνωση ὑπάρχει καθ᾽ αὐτὴν ἀλλὰ ἔχει τὴν ἀληθεια της στὸ ἁπλό, ὁτι ἡ διαφορὰ διὰ τῆς ὁποίας ὑπαρχει ἡ ἐνεργὸς συνείδηση ἔχει τὴν οὐσία της στην ἐσωτερικὴ οὐσια ποὺ τὴν καταργεῖ ὁτι ἡ σαφὴς για τὸν ἑαυτό της *διαβεβαιωση* τῆς *βεβαιοτητας* ἐχει την ἐπιβεβαίωση της στὴν *ληθη*

Ἡ συνειδηση ἔλυσε αὐτὴ την ἀντιθεση διὰ τῆς πραξης πράττοντας σύμφωνα μὲ τὴν φανερη ἐπιγνωση δοκιμαζει τὸν δόλο της, και ὀντας καθ᾽ ὑλην παραδομένη στὸ *ἕνα* κατηγόρημα τῆς ὑφισταμενης οὐσιας, προσέβαλε τὸ ἄλλο καὶ τοῦ

---

106 Ὁ *Ζευς* συμβολίζει την υφισταμενη ουσια που διαιρεται σε *οἶκο* και *πόλι* εἶναι ομως καὶ *Ζευς εφέστιος* (η κοινότητα ως οἰκογενεια) και *Ζευς πολιευς* (ἡ κοινοτητα ως πολιτεια)

107 Ἐνῶ υφισταμενη ουσια εἶναι ενα ὃν δισυπόστατο εδῶ ἔχουμε δυὸ ὄντα, που τὸ καθένα περιεχει (τυπικα) και τις δυο στιγμές την (καθ ὑλην) δική του και αὐτὴν τοῦ ἄλλου

ἔδωσε ἔτσι τὸ δίκαιο ἐναντιον της. Ἀκολουθωντας τὸν ἐχοντα ἐπιγνωση θεο, ἁρπαξε πολλῷ μᾶλλον το ἀδηλο (nicht Offenbare) καὶ πληρωνει ἐπειδὴ ἐμπιστεύθηκε τὴν ἐπίγνωση, τῆς ὁποίας [396] ἡ ἀμφισημια ἀφοῦ εἶναι ἡ φυση της, θἄπρεπε να ὑπαρχει καὶ *κατ᾽ αὐτην*, νὰ *ὑπάρχει* μια *προειδοποίηση* κατα τῆς ἐπιγνωσης Ἡ μανια τῆς ἱερειας, τὸ ἀπανθρωπο σχῆμα τῶν μαγισσῶν ἡ φωνη τοῦ δεντρου τοῦ πουλιοῦ τὸ ὄνειρο, κ λπ [108] δεν εἶναι οἱ τρόποι μὲ τοὺς ὁποιους ἐμφανίζεται ἡ ἀληθεια ἀλλα σημεῖα που προειδοποιοῦν γιὰ τὸν δόλο, την ἀφροσυνη τὴν καθεκαστοτητα καὶ τυχαιότητα τῆς ἐπιγνωσης Ἡ κατι που εἶναι τὸ ἴδιο, ἡ αντιθετη δυναμη ποὺ ἡ συνείδηση[109] τὴν προσεβαλε, ὑπαρχει ὡς ρητὸς νομος κι ἰσχυον δίκαιο εἴτε νόμος τῆς οἰκογενειας εἴτε τῆς πολιτείας ἡ συνείδηση ἀκολουθοῦσε ἀντιθετα τὴν οἰκεία ἐπίγνωση, κι ἀπέκρυπτε τὸ φανερὸ ἀπὸ τὸν ἑαυτό της. Ἡ ἀληθεια ὅμως τῶν δυνάμεων τοῦ περιεχομενου καὶ τῆς συνειδησης, ποὺ ἀνέρχονται ἡ μία ἐνάντια στὴν ἄλλη, εἶναι τὸ ἀποτελεσμα, ὅτι οἱ δύο ἔχουν ὅμοιο δίκαιο και ἄρα, μὲς στην ἀντίθεσή τους, ποὺ τὴν παραγει ἡ πράξη, ἔχουν ὁμοιο ἀδικο Ἡ κίνηση τῆς ἐνεργειας ἀποδεικνύει τὴν ἑνότητά τους μὲς ἀπὸ τὸν ἀμοιβαῖο ἀφανισμὸ τῶν δύο δυνάμεων καὶ τῶν αὐτοσυνειδητῶν χαρακτήρων. Ἡ συμφιλιωση [540] τῆς ἀντίθεσης μὲ τὸν ἑαυτο της εἶναι ἡ *Λήθη*[110] τοῦ *κάτω κόσμου* στὸν *θανατὸ* – ἢ ἡ *Λήθη* τοῦ ἐπανω κόσμου, ὡς ἀθωωση[111] ὄχι ἀπὸ την ἐνοχη, γιατὶ αὐτήν, ἡ συνείδηση δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀρνηθεῖ, ἀφοῦ ἔπραξε, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἔγκλημα καὶ ὡς ὁ ἐξευμενισμός της [112] Ἀμφότερες εἶναι ἡ *λήθη*, τὸ ἐξαφανισμα τῆς ἐνεργοῦ

---

108 Βλ Σαιξπηρ *Μακβεθ* Β 3 38-42 μτφ *δ π σ* 50

109 Ἡ «η επίγνωση»

110 *Lethe* ὁ ποταμὸς τῆς ληθης ἢ καποιος ἄλλος αναλογος τόπος στὸν Ἅδη

111 Freisprechung κυριολεκτικὰ τὸ νὰ λὲς κάποιον ελευθερο

112 Sühnende beruhigung «ἐξιλεωτικη καταπράυνση» Πρόκειται για γερμανικη αναλυτικη ἀπόδοση τοῦ *ἐξευμενίζω* Ὅλη ἡ φραση αναφερεται στην καταληξη τῶν *Εὐμενίδων* ὅπου ὁ Ορέστης αθωωνεται απο τὸ ἔγκλημα του κι οι ἀντιθετες μὲ την πόλη δυναμεις τοῦ οἴκου οἱ Ἐρινυες οἱ ενοχες ἐξευμενίζονται χωρις νὰ ἐξαφανίζονται δέχονται να στηρίζουν την πολι

πραγματικότητας καὶ τῆς ἐνέργειας τῶν δυναμεων τῆς ὑφισταμενης ουσιας. τῶν ἀτομικοτητων τους και τῶν δυναμεων τῆς ἀφηρημένης σκεψης τοῦ καλοῦ και τοῦ κακοῦ· γιατι καμμια δεν εἶναι καθ' αὐτη ἡ οὐσία ἀντιθετα ἡ οὐσια εἶναι ἡ ἡσυχία τοῦ συνόλου μὲς στὸν ἑαυτό του ἡ ἀκίνητη ἑνότητα τῆς μοιρας. ἡ ἡσυχη ὑπαρξη και ἄρα ἡ ἀπραγια και ἀζωια οἰκογενειας και κυβερνησης. καί. [δεύτερον] ἡ ἰσοτιμια καὶ ἄρα ἡ ἀδιαφορη ἀνενεργὸς πραγματικοτητα τοῦ Ἀπολλωνα καὶ τῆς Ἐρινυας. και. [τριτον]. ἡ ἐπιστροφὴ τῆς νοητικοποιησης και δραστηριότητάς τους στὸν ἁπλὸ Δια

Αὐτὴ ἡ μοίρα ὁλοκληρωνει τὴν ερημωση (Entvolkerung) τοῦ οὐρανοῦ – τῆς χωρις σκεψη ἀναμιξης ἀτομικότητας καὶ οὐσιας – ἀναμιξης ἐξ αἰτίας τῆς ὁποιας ἡ ἐνεργεια τῆς οὐσίας ἐμφανιζεται ὡς ἀσυνεπης. τυχαια. ἀναξια της γιατὶ ἡ μόνον ἐπιφανειακὰ προσαρτημένη στὴν οὐσία ἀτομικότητα εἶναι ἡ ἐπουσιωδης. Ἡ ἀποβολὴ τετοιων παραστασεων ἄνευ οὐσιας. ποὺ ἀπαιτοῦσαν φιλόσοφοι τῆς Ἀρχαιοτητας.[113] ἀρχίζει ἄρα ἤδη στὴν τραγωδία γενικά. καθ' ὁτι ἡ διαιρεση τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας διέπεται ἀπὸ τὴν ἔννοια. ὁπότε ἡ ἀτομικότητα εἶναι ἡ οὐσιώδης καὶ προσδιορισμοὶ οἱ ἀπόλυτοι χαρακτῆρες Ἡ αὐτοσυνειδησία ποὺ παρασταινεται στὴν τραγωδία γι' αὐτὸ τὸν λόγο γνωρίζει[114] καὶ ἀναγνωρίζει μόνο *μία* ὑψιστη ἰσχυ. κι αὐτὸ τὸν Δια μόνον ὡς τὴν ἰσχὺ τῆς πολιτείας ἢ τῆς ἑστίας καί. μὲς στὴν ἀντίθεση τῆς ἐπίγνωσης. μόνον ὡς πατέρα τῆς σχηματοποιουμενης ἐπιγνωσης τοῦ *ἐπιμέρους* –κι ὡς τὸν Δία τοῦ ὅρκου και τῆς Ἐρινυας. τοῦ *καθόλου*. τοῦ ἐσωτερικοῦ ποὺ ἐνοικεῖ στὸ κρυφό Οἱ στιγμὲς ποὺ διασκορπίζονται κι ἄλλο μεταβαινοντας ἀπὸ [*397*] τὴν ἔννοια στὴν παρασταση. τὶς ὁποῖες ὁ χορὸς ἀφήνει νὰ ἰσχυουν διαδοχικα. δὲν εἶναι. ἀντιθετως. τὸ παθος τοῦ ἥρωα. μὲ τὴν ἔννοια τοῦ χαρακτήρα του. ἀλλ' ὑποβιβάζονται γι' αὐτὸν στὸ πάθος μὲ τὴν ἔννοια τοῦ παθήματος[115] –σὲ τυχαῖες [541]

---

113 Ο Ξενοφανης (*DK* 10-16) βεβαια αλλα και ὁ Πλατων (*Πολιτεια* 377 d 4 κ ε)

114 Kennt Αλλοῦ. «πληροφοροῦμαι». «ἔχω υπ ὄψη μου»

115. «Πάθος μὲ την ἔννοια τοῦ χαρακτήρα» Pathos· «πάθος με την εννοια τοῦ παθηματος» Leidenschaft

στιγμὲς ἀνευ ουσίας, που τις δοξαζει μεν ὁ χωρις εαυτὸ χορος, ἀλλα δεν εἶναι ἱκανες νὰ συγκροτησουν τὸν χαρακτηρα τῶν ἡρωων οὔτε να λεγονται καὶ να λογιζονται ἀπὸ αὐτοὺς ὡς οὐσια τους

Ἀλλα ἐπίσης τὰ προσωπα τῆς ἰδιας τῆς θεικῆς ουσιας, ὁπως και οἱ χαρακτῆρες τῆς ὑφισταμενης ουσιας της συνερχονται στην ἁπλοτητα τοῦ ασυνειδου Ἐτουτη ἡ ἀναγκαιοτητα ἐχει ἐναντι τῆς αὐτοσυνειδησιας τὸν προσδιορισμὸ ὁτι εἶναι ἡ ἀρνητικη δυναμη που ἐξουσιαζει ολα τα αναδυομενα σχηματα ὅτι δεν ἀναγνωρίζει τὸν ἑαυτο της στην αὐτοσυνειδησια ἀλλα δύει μεσα σ᾽ αὐτην Ὁ ἑαυτὸς ἀνέρχεται μονο κατανεμημενος στους *χαρακτῆρες*, ὀχι ὡς ὁ μέσος τῆς κινησης. Ἡ αὐτοσυνειδησια ὁμως ἡ ἁπλη *βεβαιοτητα* δι᾽ ἑαυτόν, εἶναι στὴν πραξη ἡ ἀρνητικη δυναμη, ἡ ἑνοτητα τοῦ Δια τῆς *οὐσιακῆς* οὐσιας, και τῆς *ἀφηρημένης* ἀναγκαιότητας, εἶναι ἡ νοητικὴ ἑνότητα ὁπου ἐπιστρεφουν τὰ πάντα Ἐπειδὴ ἡ ἐνεργὸς αὐτοσυνειδησια διακρίνεται ἀκόμη ἀπὸ τὴν ὑφισταμενη οὐσια καὶ τὴν μοιρα εἶναι *ἐν μερει* ὁ χορὸς ἢ μᾶλλον τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν, ποὺ αὐτὴ ἡ κίνηση τῆς θεικῆς ζωῆς, ὡς κατι *ξένο*, τὸ γεμιζει με φοβο ἢ ἡ ἴδια ὡς κατι κοντινο, τοῦ γεννᾶ μόνο τὴν συγκίνηση τῆς ἄπρακτης *συμπονοιας* Ἐν μερει ἐφ᾽ ὅσον ἡ συνειδηση συμπραττει κι ἀνήκει στοὺς χαρακτῆρες, αὐτὴ ἡ ἑνωση ἐπειδὴ δὲν ὑπαρχει ἀκόμη ἡ ἀληθινη, ἐκείνη τοῦ ἑαυτοῦ, τῆς μοίρας καὶ τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας, εἶναι ἐξωτερική, ἕνα *ὑποκρίνεσθαι* [116] ὁ ἥρωας, ποὺ ἀνεβαινει στὴν σκηνὴ μπροστὰ στὸν θεατή, αναλύεται στὸ προσωπεῖο του και στὸν ἠθοποιο, στὸ πρόσωπο[117] καὶ στὸν ἐνεργὰ πραγματικὸ ἑαυτό

Ἡ αὐτοσυνειδησια τῶν ἡρώων πρεπει αναγκαστικα νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ προσωπεῖο της καὶ να παρουσιασθεῖ ἔτσι ὁπως ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς ἡ μοίρα τόσο τῶν θεῶν τοῦ χοροῦ ὁσο καὶ τῶν ἴδιων τῶν ἀπόλυτων δυνάμεων (Machte).

---

116. Hypoknsie κι οχι Heuchelei λόγω διττῆς σημασιας τοῦ πρωτου (ηθοποιία / ἐξαπάτηση)

117 Η λ. *πρόσωπο* οπως η λατ persona (γερμ Person) σημαινει *αρχικα προσωπεῖο*

καὶ χωρις νὰ εἶναι πλεον χωρισμενη ἀπὸ τὸν χορό, την γενικὴ συνείδηση

Ἡ *κωμωδια* ἔχει λοιπὸν πρῶτα πρῶτα τὴν ὀψη, ὁτι ἡ ἐνεργὸς αὐτοσυνειδησία παρουσιαζεται ὡς ἡ μοιρα τῶν θεῶν [118] Αὐτὲς οἱ στοιχειακὲς οὐσίες καθὸ *καθολικες* στιγμες, δὲν εἶναι καποιος ἑαυτὸς οὔτε ἐνεργὰ πραγματικες Εἶναι μὲν ἐφοδιασμενες μὲ την μορφὴ [542] τῆς ἀτομικοτητας ἀλλα αὐτὴ εἶναι μόνο κατὰ φαντασιαν μεσα τους και δὲν τοὺς ἀνήκει αὐτη καθ᾽ ἑαυτην ὁ ἐνεργὰ πραγματικὸς ἑαυτὸς δεν ἔχει μιὰ τετοια ἀφηρημενη στιγμὴ για ὑφιστάμενη οὐσία του και περιεχομενο Αὐτος, τὸ ὑποκειμενο, εἶναι ἄρα ὑπεράνω μιᾶς τέτοιας στιγμῆς ὡς μιᾶς καθέκαστης ἰδιότητας και φορώντας αὐτὸ τὸ προσωπεῖο ἐκφερει τὴν εἰρωνεία τοῦ ἰδιου.[119] ποὺ θέλει νἄναι κάτι καθ᾽ αὐτόν [120] Ὁ λεονταρισμὸς τῆς καθολικῆς οὐσιοτητας προδίδεται στὸν ἑαυτό [*398*] δείχνει παγιδευμενος σε μιὰ ἐνεργὸ πραγματικότητα καὶ ἀφήνει τὸ προσωπεῖο να πέσει, ἐφ᾽ ὁσον ἀκριβῶς θέλει νἄναι κατι δίκαιο Ἀνερχόμενος ἐδῶ ὁ ἑαυτὸς μὲ τὸ νόημά του ὡς κατι ἐνεργὰ πραγματικοῦ, παίζει μὲ τὸ προσωπεῖο, ποὺ φορᾶ μιὰ φορὰ ὥστε ὁ ἴδιος να εἶναι τὸ πρόσωπό του – ἐξ ἴσου γρήγορα ἐπιδεικνυεται ὁμως πάλι, ἔξω ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν ἐπίφαση, γυμνὸς καὶ συνηθισμενος, δειχνοντας ὁτι ἔτσι δὲν διαφερει ἀπὸ τὸν κατὰ κυριολεξία ἑαυτό τὸν ἠθοποιο, οὔτε ἀπὸ τὸν θεατή

Αὐτη ἡ γενικὴ κατάλυση τῆς ἐνσχήματης οὐσιοτητας γενικὰ ὡς πρὸς τὴν[121] ἀτομικοτητά της γινεται σοβαροτερη, κι ὡς ἐκ τούτου θρασυτερη καὶ δριμύτερη, στὸ περιεχομενό της

---

118 Αὐτη η ερμηνεια αντιστοιχεῖ μᾶλλον στην νεωτερη κωμωδια κατα τὸν Ε τὸ 1802-1803 Η αρχαια δεν ἔχει μοιρα γιατι αφηνει χωριστες τις δυο δυναμεις τοῦ ἤθους λεει ὁτι τὰ ἄτομα δεν μποροῦν να ξεφυγουν ἀπὸ τὴν κοινοτητα, ἐνῶ η νεωτερη καταργει την *κοινότητα* (βλ *GW* 4 459-460 461 *W* 2 496-497 499)

119. Χρηση τῆς «εἰρωνειας» ως χαρακτηριστικοῦ τοῦ *αντικειμενου* οπως ὅταν λεμε «τραγικη εἰρωνεία» «εἰρωνεία τῆς μοιρας» ἢ «τῆς ἱστορίας» Τὸ γεγονὸς οτι η ἔκβαση μιᾶς διαδικασιας εἶναι αντιθετη με την συνείδηση που ἔχουν γι αὐτὴν οι συμμετεχοντες

120 Ἄλλ αναγνωση «εἰρωνεία τῆς ιδιοτητας [ ] καθ αυτην»

121 Ἤ «μεσα στήν»

ἐφ᾽ ὅσον αὐτὸ ἔχει την σοβαρότερη καὶ ἀναγκαιοτερη σημασία του Η θεικὴ ὑφιστάμενη οὐσία ἐνοποιεῖ μεσα της τὸ νόημα τῆς κατα φυση οὐσιοτητας καὶ τῆς κατὰ τὸ ἦθος Ὅσον ἀφορᾶ τὸ φυσικο. ἡ ἐνεργὸς αὐτοσυνειδησια. ἤδη στὸ πῶς τὸ χρησιμοποιεῖ γιὰ στολισμό. κατοικια της. κ λπ . καὶ στὸ φαγοποτι τῆς θυσιας της. ἀναδεικνύεται ὡς ἡ μοίρα στὴν ὁποια προδιδεται τὸ μυστικὸ τοῦ τι συμβαινει σχετικὰ μὲ τὴν αὐτουσιοτητα τῆς φύσης κατὰ τὸ μυστήριο τοῦ ψωμιοῦ καὶ τοῦ κρασιοῦ[122] ἰδιοποιεῖται αὐτὴ τὴν αὐτουσιότητα μαζὶ μὲ τὸ νόημα τῆς ἐσωτερικῆς οὐσίας. στὴν δὲ κωμωδία ἔχει συνειδηση τῆς εἰρωνειας[123] αὐτῆς τῆς σημασίας ἐν γενει – Ἐφ᾽ ὅσον τωρα αὐτὴ ἡ σημασία περιέχει τὴν οὐσιότητα τοῦ ἤθους. ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ εἶναι ὁ λαός. μὲ τὶς δύο ὄψεις του. τῆς πολιτειας ἢ κυρίως δημου[124] καὶ τῆς καθεκαστότητας τῶν οἰκογενειῶν – ἀπὸ τὴν ἄλλη. ὅμως. ἡ αὐτοσυνειδητὴ καθαρὴ ἐπίγνωση. δηλαδὴ ἡ ἔλλογη νόηση τοῦ καθόλου. – Ὁ πρῶτος. ὁ *δῆμος*.[125] ἡ γενικὴ μαζα ποὺ ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς κυρίαρχου καὶ ἄρχοντα καθὼς και ὡς τῆς σεβαστέας διάνοιας καὶ [543] διάγνωσης. πειθαναγκάζει τὸν ἑαυτό του καὶ δημαγωγεῖ ἐναντίον του ὡς ἐκ τῆς μερικότητας τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητάς του και παρουσιάζει τὴν γελοία ἀσυμφωνία μεταξὺ τῆς γνώμης του γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τῆς ἄμεσης ὕπαρξής του. τῆς ἀναγκαιότητας καὶ τυχαιότητάς του. τῆς γενικότητας καὶ χυδαιότητάς του.[126] Ὅταν ἀναδειχθεῖ ἡ ἀρχὴ τῆς χωριστὴς ἀπὸ τὸ καθόλου καθεκαστότητάς του. ὑπὸ τὸ κατὰ κυριολεξια σχῆμα τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας σφετερισθεῖ φανερα τὴν κοινοτητα. τῆς ὁποιας ἡ ἴδια εἶναι ἡ μυστικὴ ζημια και τὴν ὀργανώσει. πιὸ ἀμεσα προδίδεται ἡ ἀσυμφωνια μεταξὺ τοῦ καθολου ὡς μιᾶς θεωρίας καὶ τοῦ διακυβεύματος τῆς πραξης[127] ἡ πλήρης ἀποδέσμευ-

---

122. Βλ. σ [91/69].[527/387]

123. Πάλι αντικειμενικη σημασια τῆς ειρωνειας

124 Ἑλληνικὰ στὸ πρωτότυπο

125 Ἑλληνικὰ στὸ πρωτότυπο

126. Ἤ «τῆς καθολικοτητας και τῆς κοινοτητας του»

127. Was es in der Praxis zu tun ist Τὸ ζεῦγος *θεωρία / πραξη* λεγεται *Theorie /Praxis*

ση (Befreiung) τῶν σκοπῶν τῆς ἀμεσης καθεκαστοτητας απὸ την γενικη ταξη και το ὁτι ἡ ἴδια χλευαζει την δεύτερη

Ἡ ἔλλογη *νόηση* ἀπαλλασσει τὴν θεϊκὴ οὐσια ἀπὸ τὸ τυχαῖο της σχῆμα και καθὼς εἶναι αντιθετη με την ἀνευ ἐννοιας σοφια τοῦ χοροῦ ἡ ὁποια προτάσσει λογιῶν ρησεις περὶ ἤθους καὶ καταξιωνει πλῆθος νομων κι ὁρισμενων ἐννοιῶν ὑποχρέωσης καὶ δικαιωματος μεταρσιωνει αὐτὰ στις ἁπλες ἰδεες τοῦ *καλλους* και τοῦ *ἀγαθοῦ*.[128] – Ἡ κινηση αὐτῆς τῆς ἀφαιρεσης εἶναι ἡ συνειδηση τῆς διαλεκτικῆς ποὺ ἐνεχουν οἱ γνωμονες καὶ νόμοι αὐτοί, καὶ τῆς συνακόλουθης ἐξαφάνισης τῆς ἀπόλυτης ἐγκυρότητας μὲ τὴν ὁποια ἐμφανίζονταν πριν Ἀφοῦ ἐξαφανίζονται ὁ [*399*] τυχαῖος προσδιορισμὸς καὶ ἡ ἐπιφανειακὴ ἀτομικότητα ποὺ προσεδιδε στις θεικὲς *οὐσιότητες* ἡ *παράσταση*, αὐτές, ὡς πρὸς τὴν *φυσικὴ* πλευρα τους ἔχουν εἰσέτι μόνο τὴν γύμνια τῆς ἄμεσης ὑπαρξής τους, εἶναι νεφέλες,[129] μιὰ ἐξαφανιζόμενη ἀναθυμίαση ὅπως οἱ παραστάσεις. Αὐτες, ἔχοντας μετατραπεῖ ὡς πρὸς τὴν *νοητὴ* οὐσιαστικότητά τους στὶς *ἁπλὲς* σκέψεις τοῦ *καλλους* και τοῦ *ἀγαθοῦ*, ἀνέχονται νὰ πληροῦνται μὲ τὸ ὁποιοδήποτε περιεχόμενο Οἱ ὁρισμένοι νόμοι καὶ γνώμονες τῆς πράξης παραδίδονται, ἀπὸ τὴν δύναμη (Kraft) τῆς διαλεκτικῆς ἐπίγνωσης, στὴν ἡδονὴ καὶ τὴν ἐλαφρότητα τῶν –ὡς ἐκ τούτου– ἀποπλανημένων νεων, ἐνῶ παρέχει ὁπλα γιὰ ἐξαπατηση στὸ ἀγχος καὶ τὴν μέριμνα τῶν γερόντων ποὺ περιορίζονται στὴν καθεκαστότητα τοῦ βίου Οἱ καθαρὲς σκέψεις τοῦ καλλους καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἐμφανίζουν [544] λοιπὸν τὸ κωμικο θέαμα να γίνονται κενὲς γιατι ἀποδεσμεύονται (Befreiung) ἀπὸ την δοξασια, ἡ ὁποια περιέχει τόσο τὸν καθορισμό τους ὡς περιεχομενο ὅσο καὶ τὸν ἀπόλυτο καθορισμό τους, τὴν προση-

---

128 Αναφορα στην διδασκαλια τοῦ Πλατωνα για τις ιδεες και τὸ *καλοκαγαθο*ν δεῶδες

129 Τὸ χωρίο αναφερεται στ*ις Νεφελες* τοῦ Αριστοφανη ὁπως θα φανε*ι* Ο Σωκρατης δ*ι*δάσκει ὅτι πραγματικοὶ θεοὶ εἶναι οι νεφέλες, τὰ συννεφα (*Νεφελαι* 252 κ ε 268 κ.ε. 365 424), ποὺ τὰ συγχρ*ί*νε*ι* με *ὁμιχλην και δρόσον* [...] *και καπνὸν* (330) Διδάσκε*ι* πῶς «νὰ διαστρέφε*ι*ς στ*ις* δίκες τὸ σωστὸ (*στρεφοδικῆσαι*) και να ξεφευγεις τοὺς δανειστὲς» (434 μτφ Θ.Γ Μαυροπουλος Ζῆτρος Αθηνα 2007) Σε μιὰ ἔριδα νικᾶ ο ἄδ*ι*κος τὸν δίκαι*ο* (889 κ ε)

λωση τῆς συνειδησης και ἀκριβῶς γι᾽ αὐτὸ νὰ γινονται ἄθυρμα τῆς δοξασίας και τῆς αὐθαιρεσιας τῆς τυχαιας ἀτομικότητας

Ἐδῶ λοιπὸν ἡ προηγουμενως ασύνειδη μοιρα, που συνίσταται στὴν κενη ἡσυχία καὶ λήθη κι εἶναι χωρισμενη ἀπὸ τὴν αὐτοσυνειδησια, εἶναι ἑνωμενη μὲ τὴν τελευταία Ὁ καθεκαστος ἑαυτὸς εἶναι ἡ ἀρνητικὴ δυναμη μεσω τῆς ὁποιας καὶ μέσα στὴν οποια ἐξαφανιζονται οἱ θεοὶ ὅπως και οἱ στιγμές τους, ἡ ὑπαρχουσα φυση και οἱ σκεψεις τῶν προσδιορισμῶν τους·[130] συναμα δὲν εἶναι ἡ κενότητα τῆς ἐξαφανισης ἀλλα διατηρεῖται ὡς και μέσα σ᾽ αὐτη την μηδαμινότητα, εἶναι κοντὰ στὸν ἑαυτο του καὶ εἶναι ἡ μοναδικὴ ἐνεργὸς πραγματικότητα Μέσα του ἡ θρησκεία τῆς τέχνης ἔχει ὁλοκληρωθεῖ και ἔχει πλήρως ἐπιστρέψει στὸν ἑαυτό της. Γιὰ τὸν λογο ὁτι εἶναι ἡ καθέκαστη συνείδηση μὲ τὴν βεβαιότητα τοῦ ἑαυτοῦ της ἐκεῖνο ποὺ ἐκτίθεται ὡς ἡ ἐν λογω ἀπολυτη δυναμη (Macht), αὐτη ἔχει χάσει την μορφὴ κάτι *παραστημένου, χωρισμενου* ἀπὸ την ἐν γένει *συνείδηση* και ξένου της, ὅπως ἦσαν τὸ ἄγαλμα καθὼς και ἡ ζωντανὴ ὡραία σωματικότητα ἢ τὸ περιεχομενο τοῦ ἔπους καὶ οἱ δυναμεις καὶ πρόσωπα τῆς τραγωδίας – ἐπισης ἡ ἑνοτητα δὲν εἶναι ἡ *ἀσυνειδη* τῆς λατρειας καὶ τῶν μυστηριων – παρὰ ὁ κυριολεκτικὸς ἑαυτὸς τοῦ ἠθοποιοῦ συμπιπτει μὲ τὸ προσωπο του, ὁπως ὁ θεατὴς ποὺναι ἐντελῶς σπιτι του μέσα σ᾽ ὅ,τι παρασταινεται σ᾽ αὐτὸν καὶ βλεπει τον ἑαυτό του νὰ παίζει Ἐκεῖνο που ἐποπτευει ἡ αὐτοσυνειδησία αὐτὴ εἶναι πως, μεσα της, ὁ τι παίρνει τὴν μορφη οὐσιότητας ἀπεναντι της πολλῶ μᾶλλον διαλυεται –και εἶναι παραδομενο– στην νόηση τὴν ὑπαρξη καὶ την ἐνεργεια της, εἶναι ἡ ἐπιστροφὴ ὅλων τῶν καθόλου στην βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτὸν ποὺ ἐτσι αφαιρεῖ ἐντελῶς ἀπὸ καθε τι ξενο τὸν ἐπιφοβο καὶ οὐσιωδη χαρακτήρα του καὶ εἶναι μια ανευρετη πια ἔξω ἀπὸ αὐτη τὴν κωμωδία εὐεξια καὶ καλοπεραση[131] τῆς συνειδησης

---

130 Ἤ. «της».

131 Wohlsein und Sichwohlseinlassen Η ἔκφραση sich s wohl sein lassen σημαινει καλοπερνῶ ἀλλὰ ἔχει αὐτοπαθη μορφη

Γ Η ΦΑΝΕΡΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

[545/400] Μεσα ἀπὸ την θρησκεια τῆς τεχνης ὁ νοῦς περασε ἀπὸ τὴν μορφὴ τῆς *ὑφισταμενης οὐσιας* στὴν μορφὴ τοῦ *ὑποκειμενου* γιατι αὐτη ἡ θρησκεια *παραγει* τὸ σχῆμα του[1] κι ἀρα θέτει μεσα της την *ἐνεργεια*. ἠτοι την *αὐτοσυνειδησια*. που μέσα στην φοβερη ὑφισταμενη *ουσια* μονον ἐξαφανιζεται ἐνῶ μεσα στὴν ἐμπιστοσυνη δὲν ἀντιλαμβάνεται τον ἑαυτο της Αὐτὴ ἡ ἀνθρωποποίηση[2] τῆς θείας *ουσίας* ξεκινᾶ ἀπὸ τὸ ἀγαλμα, ποὺ ἔχει στὸν ἑαυτό του *μονο* τὸ *ἐξωτερικὸ* σχῆμα τοῦ ἑαυτοῦ, ἐνῶ τὸ *ἐσωτερικο*, ἡ δραστηριοτητα του ἐκπιπτει αὐτοῦ στην λατρεία δε οἱ δύο πλευρὲς εγιναν ένα, στὸ ἀποτελεσμα τῆς θρησκειας τῆς τεχνης ἡ ἑνότητα, ὁλοκληρωνόμενη, μεταπηδησε συναμα καὶ στὸ ἄκρο τοῦ ἑαυτοῦ καθε *οὐσιοτητα* βούλιαξε στὸν νοῦ ποὺ εἶναι ἐντελῶς βεβαιος γιὰ τὸν ἑαυτό του ὡς πρὸς τὴν συνειδησιακη καθεκαστότητα Ἡ πρόταση ποὺ ἐκφράζει αὐτὴ την ἐλαφρότητα λέει *Ὁ ἑαυτὸς εἶναι ἡ ἀπόλυτη οὐσια* ἡ *οὐσια* ποὖταν ὑφιστάμενη *οὐσία* καὶ ὁπου ὁ ἑαυτὸς ἦταν ἡ συμβεβηκότητα, ξέπεσε σὲ κατηγορούμενο, καὶ σὲ *τούτη τὴν αὐτοσυνειδησία*, ποὺ τίποτα δὲν ἔρχεται ἀπέναντί της ὑπὸ μορφὴν *οὐσιας* ὁ νοῦς ἔχει χάσει τὴν *συνείδησή* του [3]

Ἡ πρόταση: *Ὁ ἑαυτὸς εἶναι ἡ ἀπολυτη οὐσία*, ἀνήκει, ὅπως εἶναι αὐτόδηλο, στὸν μὴ θρησκευτικὸ νοῦ, τὸν ἐνεργὰ πραγματικό, καὶ πρέπει νὰ θυμηθοῦμε τί εἶναι τὸ σχῆμα του ποὺ τὴν ἐκφράζει Αὐτὸ θὰ περιεχει συνάμα τὴν κίνηση καὶ τὴν ἀντιστροφὴ τοῦ νοῦ, ποὺ κατεβάζουν τὸν ἑαυτὸ σὲ κατηγορούμενο καὶ ἀναδεικνύουν τὴν ὑφιστάμενη οὐσια σὲ ὑποκείμενο Ἔτσι ἐννοεῖται, ὥστε ἡ ἀντεστραμμένη πρόταση[4]

---

1 Τοῦ νοῦ ἢ τοῦ υποκειμένου

2 Menschwerdung Ἔτσι λέγεται στὰ γερμανικὰ η Ἐνσάρκωση τοῦ θεοῦ στὸν Χριστό

3 Ἐξαφανίζεται η «συνειδηση» ὡς σχέση τοῦ νοῦ μ ενα αντικειμενο που θεωρεῖται ουσιῶδες

4 Η *αντιστροφη* στην αριστοτελικη λογικη εἶναι τεχνικὸς ὅρος καὶ δηλώνει την μετατροπη μιᾶς κρισης σὲ μιὰν ἄλλη, ισότιμη ὅπου υποκειμενο καὶ κατηγορουμενο αντιμετατιθενται Αυτὴ ἡ κατασκευη μὲ «δυο αντιστροφες προτάσεις» –ὅπως θὰ πεῖ παρακάτω (σ [549/403])– εἶναι

δὲν μετατρεπει τὴν ὑφιστάμενη οὐσια σὲ ὑποκειμενο *στὸν ἑαυτο της ἢ κατ᾽ ἐμᾶς*. δηλαδη τὸ ἴδιο εἶναι, δὲν ἀποκαθιστᾶ τὴν ὑφισταμενη οὐσια ἔτσι ὥστε ἡ συνειδηση τοῦ νοῦ νὰ ἐπαναφερεται στὴν ἀφετηρια της, στὴν φυσικη θρησκεια ἀλλὰ ἔτσι ὡστε αὐτη ἡ ἀντιστροφη να διεκπεραιώνεται *κατὰ την αὐτοσυνειδησια* καὶ *ἀπὸ αὐτὴν* την ἴδια Ἐφ᾽ ὁσον ἡ τελευταια ἀποποιεῖται τὸν ἑαυτό της ἐνσυνειδήτως, διατηρεῖται στὴν ἀλλοτριωση της καὶ παραμένει τὸ ὑποκείμενο τῆς ὑφισταμενης οὐσίας πλὴν ὀντας ἔτσι ἀκριβῶς[5] ἀλλοτριωμενη ἀπὸ τὸν ἑαυτό της ἔχει [546] *συναμα τὴν συνείδηση* τῆς ὑφισταμενης οὐσίας ἤτοι, ἐφ᾽ ὁσον *παράγει* τὴν ὑφιστάμενη οὐσια ὡς ὑποκείμενο μὲ τὴν θυσία της αὐτὸ τὸ ὑποκείμενο παραμενει ὁ δικος της ἑαυτός Αὐτὸ ποὺ ἐπιτυγχάνεται ἔτσι εἶναι ὁτι ἐνῶ στὶς δύο προτάσεις οἱ δυο πλευρὲς ὑπάρχουν ἑκάστοτε μὲ ἀντίθετη ἀνισότητα ἀξίας –στὴν πρώτη, τῆς οὐσιακότητας, τὸ ὑποκείμενο μόνον ἐξαφανίζεται, στὴν δεύτερη ἡ ὑφιστάμενη οὐσία εἶναι μόνο κατηγορούμενο–, [τώρα] ἀνακύπτει ἡ ἕνωση καὶ [*401*] ἀλληλοδιείσδυση τῶν δυο φύσεων ὅπου οἱ δύο εἶναι ἰσάξια τόσο *οὐσιώδεις* ὅσο καὶ μόνο *στιγμές*· ὡς ἐκ τούτου ὁ νοῦς εἶναι λοιπὸν τόσο *συνείδηση* τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς τῆς *ἀντικειμενώδους* ὑφιστάμενης οὐσίας του ὅσο καὶ ἁπλη *αὐτοσυνειδησία* ποὺ μένει ἐντὸς ἑαυτῆς

Ἡ θρησκεία τῆς τέχνης ἀνήκει στὸν νοῦ τοῦ ἤθους, ποὺ τὸν εἴδαμε πρωτύτερα νὰ δύει στὴν *κατάσταση δικαίου*, ποὺ θὰ πεῖ μέσα στὴν πρόταση *Ὁ ἑαυτὸς ὡς τέτοιος*, τὸ *ἀφηρημένο πρόσωπο εἶναι ἀπόλυτη οὐσία*. Στὸν σύμφωνο μὲ τὸ ἦθος βίο ὁ ἑαυτὸς εἶναι βυθισμένος στὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ του, εἶναι ἡ *γεμάτη* καθολικότητα. Ἡ *ἁπλὴ καθεκαστότητα* ὑψώνεται ὁμως ἔξω ἀπὸ αὐτὸ τὸ περιεχόμενο καὶ ἡ ἐλαφρότητά της τὴν ἀποκαθαίρει μετατρέποντάς την σὲ πρόσωπο, στὴν ἀφηρημενη καθολικότητα τοῦ δικαίου. Στὴν τελευταία, ἡ *πραγματικότητα* τοῦ νοῦ τοῦ ἤθους ἔχει χαθεῖ, τὰ κενὰ περιεχομένου πνεύματα τῶν ἀτόμων-λαῶν συλλέγονται σὲ *ἕνα*

γενικῆς ισχυος στὸν Ἑ.. Τὸ *α* vs *–α* εξελισσεται αμέσως σὲ *α* / *–α* vs *–α* / *α* (τὸ *α* εἶναι αντιθετο τοῦ *–α* γιατὶ τὸ περιέχει στην ἔννοιά του τὸ ἴδιο μὲ τὸ *–α* καὶ τὸ *α*)

5 Ἤ· «εξ ἴσου»

πάνθεο. ὀχι ἕνα πάνθεο τῆς παράστασης ποὺ ἡ ἀνίσχυρη μορφή του ἀφήνει τὸ καθένα ἀνενόχλητο. ἀλλὰ στὸ πανθεο τῆς ἀφηρημένης καθολικοτητας. τῆς καθαρῆς σκέψης. ποὺ τὰ ἐξοντωνει καὶ ἀπονεμει τὸ αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸν εἶναι στὸν ἑαυτὸ χωρὶς νοῦ στὸ καθέκαστο πρόσωπο

Ἀλλ᾽ αὐτὸς ὁ ἑαυτός. ἐπειδὴ εἶναι κενος ἔχει ἀφήσει ἐλεύθερο[6] τὸ περιεχόμενο ἡ συνείδηση εἶναι ἡ οὐσία μονον *ἐντός της* ἡ ἴδια ἡ *ὕπαρξή* της. ἡ νομικὴ ἀναγνώριση τοῦ προσώπου. εἶναι ἡ ἄδεια ἀφαιρεση ἡ συνειδηση κατέχει λοιπὸν μᾶλλον μονο τὴν σκεψη τοῦ ἑαυτοῦ της δηλαδὴ ἔτσι ὅπως *ὑπαρχει* καὶ ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς ἀντικειμένου. ἡ ἴδια εἶναι τὸ *ἐξωπραγματικό*[7] Ἐπομένως εἶναι μόνον ἡ στωικὴ *αὐθυπόσταση τῆς νόησης*. καὶ τούτη. [547] πορευόμενη διαμέσου τῆς κίνησης τῆς σκεπτικῆς συνείδησης. βρίσκει τὴν ἀλήθεια της σ᾽ ἐκεῖνο τὸ σχῆμα ποὺ ὀνομάσθηκε ἡ *δυστυχισμένη συνείδηση*

Αὐτὴ ἐδῶ ξερει κατὰ πόσον ἰσχύει ἐνεργὰ τὸ ἀφηρημένο πρόσωπο καὶ ἐπίσης κατὰ πόσον ἰσχύει στὴν καθαρη σκέψη Ξέρει μιὰ τέτοια ἰσχὺ (Gelten) μᾶλλον γιὰ πλήρη ἀπώλεια· ἡ ἴδια εἶναι αὐτὴ ἡ ἀπώλεια ποὺ ἔχει συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ ἡ ἀλλοτρίωση τῆς αὐτεπίγνωσής της. – Βλέπουμε. ὅτι αὐτὴ ἡ δυστυχισμένη συνείδηση συνιστᾶ τὴν ἄλλη ὄψη καὶ τὴν συμπλήρωση τῆς μέσα της ἐντελῶς εὐτυχισμένης συνείδησης. τῆς χωμικῆς. Στὴν δεύτερη ἐπιστρέφει πάσα θεικὴ οὐσία. δηλαδὴ εἶναι ἡ ὁλοκληρωμένη *ἀλλοτρίωση τῆς ὑφισταμενης οὐσίας* Ἐνῶ ἡ πρώτη εἶναι ἀντίστροφα ἡ τραγικὴ μοίρα τῆς *βεβαιότητας δι᾽ ἑαυτὸν* ποὺ ἦταν νὰ ὑπάρξει αὐτὴ καθ᾽ αὑτή Εἶναι ἡ συνείδηση τῆς ἀπώλειας χάθε *οὐσιότητας* σ᾽ *αὐτὴ τὴν βεβαιότητα* δι᾽ ἑαυτὸν καὶ τῆς ἀπώλειας μέχρι κι αὐτῆς τῆς αὐτεπίγνωσης[8] – τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας ὅπως καὶ τοῦ ἑαυτοῦ· εἶναι ὁ πόνος ποὺ ἐκφέρεται ὡς ἡ σκληρὴ ρήση ὅτι *ὁ θεὸς πέθανε*[9]

---

6 Freigelassen Βλ σ [146/*109*]

7 Ἤ: «*ἡ ἐξωπραγματικη συνειδηση*».

8 Ἔτσι περιγραφει ὁ *Προλογος* καὶ την σημερινη κατασταση βλ σ [15/*12*]

9 Ο Ἔ. περιεγραφε ἔτσι την σημερινη κατασταση τοῦ *μηδενισμοῦ* βλ σ [439/*322*] σημ

Στην κατασταση δικαιου ὁ κόσμος τοῦ ἠθους κι ἡ θρησκεια του βυθίζονται λοιπὸν στην κωμικὴ συνειδηση καὶ ἡ δυστυχισμένη εἶναι ἡ ἐπίγνωση [402] ὅλης αὐτῆς τῆς ἀπώλειας Εἶναι χαμενη γι᾽ αὐτὴν ἡ αὐταξια τῆς ἄμεσης ὁσο καὶ τῆς μεσολαβημένης προσωπικοτητας της. τῆς *νοούμενης*. Ἐπισης ἡ ἐμπιστοσυνη στοὺς αἰωνιους νόμους τῶν θεῶν βουβαθηκε ὁπως και τα μαντεῖα. που ἔδιναν ἐπιγνωση τοῦ επιμερους Τὰ ἀγαλματα εἶναι μόνο κουφάρια ἀπ᾽ ὁπου ἔχει δραπετευσει ἡ ζωογονος ψυχη ὁπως οἱ ὕμνοι λεξεις ἀπ᾽ ὁπου δραπέτευσε ἡ πίστη τους τῶν θεῶν τὰ τραπέζια εἶναι χωρις πνευματικὴ τροφη και ποτό. κι ἀπὸ τ᾽ ἀγωνισματα καὶ γιορτες τῆς συνειδησης δὲν τῆς ἐπιστρεφεται ἡ εὔθυμη ἑνοτητα της μὲ τὴν οὐσια. Ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς Μούσας λείπει ἡ δύναμη τοῦ νοῦ. γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ βεβαιότητα γιὰ τὸν ἑαυτό του ἀπερρεε ἀπὸ τὴν συντριβὴ θεῶν και ἀνθρωπων Αὐτὰ εἶναι πια ὅ.τι εἶναι γιὰ μᾶς -ὁμορφοι καρποὶ ἀποσπασμένοι ἀπὸ τὸ δεντρο μιὰ φιλικὴ μοιρα μᾶς τὰ προσέφερε σὰν μιὰ κοπέλλα [548] ποὺ θὰ ἔτεινε καρπούς αὐτὴ δὲν δίνει[10] τὴν ἐνεργὸ ζωὴ τῆς ὑπαρξης τους. τὸ δέντρο ποὺ τὰ ἔφερε. την γῆ καὶ τὰ στοιχεῖα ποὺ συνιστοῦσαν τὴν ὑφισταμενη οὐσια τους. οὔτε τὸ κλίμα ποὺ συνιστοῦσε τὸν καθορισμό τους ἢ τὴν ἐναλλαγὴ τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους ποὺ διεῖπαν τὴν διαδικασια τοῦ γίγνεσθαί τους – Ἔτσι ἡ μοίρα. μαζὶ μὲ τα ἔργα ἐκείνης τῆς τεχνης. δὲν μᾶς δίνει τὸν κόσμο τους. τὴν ἄνοιξη καὶ τὸ καλοκαίρι τοῦ συμφωνου μὲ τὸ ἦθος βίου. ὁπου αὐτὰ ἄνθισαν καὶ ὡρίμασαν. ἀλλα μοναχα τὴν καλυμμένη ἀναμνηση αὐτῆς τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας – Συνεπῶς ἡ ἐνέργειά μας. ὁταν τα ἀπολαμβανουμε. δὲν εἶναι αὐτὴ τῆς θείας λειτουργιας. μὲ τὴν ὁποία θὰ προέκυπτε γιὰ τὴν συνείδησή μας ἡ πλήρης ἀλήθεια της ποὺ θὰ τὴν γέμιζε. παρὰ εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ ἐνέργεια ποὺ αἴφνης σκουπίζει ἀπὸ τέτοιους καρποὺς μιὰ σταγόνα τῆς βροχῆς ἢ ἕναν κόκκο σκόνης. καὶ στὴν θέση τῶν ἐσωτερικῶν στοιχείων τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας αὐτοῦ ποὺ μετεχει στὸ ἦθος. ἡ ὁποία τὰ περιβάλλει. τὰ γεννᾶ.

---

10 Es gibt nicht Ἄλλες αναγνωσεις «δεν υπαρχει» ἢ «η μοιρα δὲν δινει»

τὰ νοοδοτεῖ. ἀνεγειρει τὴν ἀχανὴ δομὴ τῶν νεκρῶν στοιχειων τῆς ἐξωτερικῆς τους ὑπαρξης. τῆς γλωσσας. τῆς ἱστορικοτητας. κ λπ . ὀχι γιὰ νὰ τα βιώσουμε ἐμεῖς ἐκ τῶν ἔσω[11] ἀλλὰ μόνο για να τὰ παραστησουμε μεσα μας. Ἀλλ᾽ ὁπως ἡ κοπελλα ποὺ προσφερει κομμενους καρπους ξεπερνᾶ τὴν φυση τους –φύση ἐκτεινόμενη στοὺς ὁρους και τα στοιχεῖα τους δεντρο. ἀέρα φῶς κ.τ λ ποὺ μᾶς τοὺς χαρισε ἄμεσα–. ἀφοῦ τὰ συνοψίζει ὁλ᾽ αὐτὰ μὲ ἀνωτερο τρόπο στὴν ἀστραπὴ τοῦ αὐτοσυνειδητοῦ ματιοῦ καὶ τῆς χειρονομιας προσφορᾶς. ἔτσι ὁ νοῦς τῆς μοιρας. ποὺ μᾶς χαριζει τὰ ἔργα τέχνης. ξεπερνᾶ τὶς μετεχουσες τοῦ ἤθους ζωὴ και ἐνεργὸ πραγματικότητα τοῦ λαοῦ ἐκείνου. γιατὶ εἶναι ἡ *ἐσωτερικεύουσα ἀναμνηση* τοῦ νοῦ ποὖναι ἀκόμη *ἀλλοτριωμένος ἐξωτερικὰ* (*veraußerten*) σ᾽ αὐτὰ –εἶναι ὁ νοῦς τῆς τραγικῆς μοίρας ποὺ βάζει ὁλους ἐκεινους τοὺς ἀτομικοὺς θεοὺς καὶ κατηγορήματα τῆς ὑφιστάμενης οὐσιας μαζὶ στὸ ἕνα πάνθεο. στὸν νοῦ ποὺ ἔχει συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς νοῦ

Παρίστανται ὁλοι οἱ ὅροι τῆς ἀνάδυσης του. κι αὐτὴ ἡ ὁλότητα τῶν ὁρων του ἀποτελεῖ τὸ *γίγνεσθαι*. *τὴν ἔννοια* ἢ *τὴν ὑπάρχουσα στὸν ἑαυτό της* ἀνάδυσή του – Ὁ κυκλος τῶν παραγώγων τῆς τέχνης περιλαμβάνει τὶς μορφὲς ἀλλοτρίωσης τῆς ἀπόλυτης ὑφισταμένης οὐσίας. ἡ ἴδια ὑπάρχει ὑπὸ [549] μορφὴ [*403*] ἀτομικότητας ὡς πράγμα. ὡς *ὑπαρχον* ἀντικείμενο τῆς κατ᾽ αἴσθηση συνειδησης – ὡς ἡ καθαρὴ ὁμιλια. δηλαδὴ ὡς τὸ γιγνεσθαι τοῦ *σχήματος* ποὺ ἡ ὕπαρξη του δὲν βγαινει ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ και εἶναι καθαρὰ *ἐξαφανιζόμενο* ἀντικείμενο – ὡς ἀμεση *ἑνοτητα* με τὴν γενικη *αὐτοσυνειδησια* στὸν ἐνθουσιασμό της καὶ ἔμμεση στὴν ἐνέργεια τῆς λατρείας – ὡς *ὡραία ἐαυτιστικὴ σωματικότητα* και τελος. ὡς ἡ ὑψωμένη στην *παράσταση* υπαρξη και ἡ ἐξαπλωση αὐτῆς ὡς ἑνας κόσμος. ὁ ὁποῖος τελικὰ περισυλλέγεται στὴν καθολικοτητα ποὺ εἶναι ἐξ ἴσου *καθαρὴ βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτόν* – Αὐτὲς οἱ μορφες και ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρα ο *κό-*

---

11. Sich in sie hineinzuleben Η προσπαθεια «εναισθησης» εἶναι μια ψευδης ἱστορικη μεθοδος (*V G* σ 13-14 (χφ τοῦ Ἔ) = *W* 12 552) γιατ᾽ αλλάζουν οἱ κατηγοριες (*V G* σ 217-218)

σμος τοῦ προσώπου και τοῦ δικαιου. ἡ ἀγριότητα τῶν ἀποχαλινωμένων[12] στοιχείων τοῦ περιεχομένου μὲ τὴν ἐρήμωση ποὺ προκαλοῦν. ἀκόμη τὸ *νοούμενο πρόσωπο* τοῦ στωικισμοῦ καὶ ἡ ἄστατη ἀνησυχια τῆς σκεπτικῆς συνειδησης ἀπαρτίζουν τὸν κύκλο σχημάτων που προσμενουν καὶ πιέζουν γύρω ἀπὸ τὸν τοπο γέννησης τοῦ γινόμενου αὐτοσυνειδησια νοῦ κέντρο τους καὶ κοινὴ ὠδινα τῆς ἀναδυσης του εἶναι ὁ ἀπανταχοῦ πονος και νοσταλγια τῆς δυστυχισμενης συνειδησης –ἡ ἁπλότητα τῆς καθαρῆς ἔννοιας ποὺ περιέχει τὰ σχήματα ὡς στιγμές της

Ἡ ἐννοια ἐνέχει τὶς δυὸ ὄψεις ποὺ παριστανονται παραπάνω ὡς οἱ δύο ἀντίστροφες προτάσεις· ἡ μία εἶναι ὁτι ἡ *ὑφιστάμενη οὐσια* αὐτοαλλοτριώνεται καὶ γινεται αὐτοσυνειδησια, ἡ ἄλλη, ἀντίστροφα, ὁτι ἡ *αὐτοσυνειδησία* αὐτοαλλοτριωνεται καὶ καθίσταται πραγμότητα ἢ καθολικὸς ἑαυτός Οἱ δύο ὄψεις ἀλληλοπρουπαντήθηκαν μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο, κι ἔτσι γεννήθηκε ἡ ἀληθινὴ ἑνωση τους. Ἡ ἀλλοτριωση τῆς ὑφιστάμενης *οὐσίας*, τὸ ὅτι γίνεται αὐτοσυνειδησια, ἐκφράζει τὴν μετάβαση στὸ ἀντίθετο, τὴν ἀσυνείδητη μετάβαση κατ᾽ *ἀναγκαιότητα*, δηλαδὴ τὸ ὅτι ἡ ὑφισταμενη *οὐσία* εἶναι *στὸν ἑαυτό της* αὐτοσυνειδησία Ἡ ἀλλοτριωση τῆς αὐτοσυνειδησίας ἐκφράζει ἀντίστροφα τὸ ὅτι ἡ αὐτοσυνειδησια εἶναι *στὸν ἑαυτό της* ἡ καθολικὴ *οὐσία*, δηλαδὴ –ἐπειδὴ ὁ ἑαυτὸς εἶναι τὸ καθαρὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ποὺ παραμενει κοντα στὸν ἑαυτό του μεσα στὸ ἐνάντιό του– τὸ [550] ὅτι *κατ᾽ αὐτὴν* ἰσχυει πὼς ἡ ὑφιστάμενη *οὐσία* εἶναι αὐτοσυνειδησια και, ἀκριβῶς γι᾽ αὐτὸ τὸν λόγο, νοῦς Σχετικὰ μὲ τοῦτο τὸν νοῦ, ποὺ ἔχει ἐγκαταλείψει τὴν μορφὴ τῆς ὑφισταμενης *οὐσίας* καὶ μπαίνει στην ὑπαρξη ὑπὸ τὸ σχῆμα τῆς αὐτοσυνειδησίας, μπορεῖ συνεπῶς νὰ λεχθεῖ –ἂν θέλει κανεὶς νὰ κάμει χρηση ἀναφορῶν δανεισμένων ἀπὸ τὴν φυσικὴ τεκνοποιία– ὅτι ἔχει *ἐνεργὰ πραγματικη* μητέρα ἀλλα *ὑπάρχοντα αὐτὸ τοῦτο* ἢ *στὸν ἑαυτο του*[13] πατερα γιατὶ ἡ *ἐνεργὸς πραγματικοτητα* ἢ αὐτοσυνειδησια και το *αὐτὸ*

12 Freigelassen αφημενων ελευθερων Βλ σ [146/*109*]

13 An sich Βλ σ [574/*421*]

τοῦτο ὡς ὑφιστάμενη οὐσια εἶναι οἱ δυο στιγμές του, διὰ τῆς ἀλληλοαλλοτρίωσης τῶν ὁποίων, καθὼς κάθε μιὰ γίνεται ἡ ἄλλη, ὁ νοῦς μπαινει στὴν ὕπαρξη ὡς ἡ ἑνότητά τους αὐτή.

Καθὼς ἡ αὐτοσυνειδησία συλλαμβάνει μονόπλευρα μόνο *τὴν δικη της* ἀλλοτριωση, καίτοι τὸ ἀντικείμενό της εἶναι, λοιπόν, και εἶναι καὶ ἑαυτός, κι ἡ ἴδια ξέρει πάσα ὑπαρξη ὡς νοητικὴ οὐσια, παρὰ ταῦτα ὁ ἀληθινὸς νοῦς δεν ἔχει προκύψει ἔτσι ἀκόμη κατ' αὐτήν, ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, τὸ εἶναι ἐν γενει ἢ ἡ ὑφιστάμενη οὐσία [404] δὲν αὐτοαλλοτριώθηκε καὶ αὐτὴ ἀπὸ μέρους της, δὲν ἔγινε αὐτοσυνειδησια. Γιατι τότε πασα ὑπαρξη εἶναι νοητικὴ οὐσία μόνον *ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τῆς συνείδησης*, ὄχι στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτο της Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ὁ νοῦς μετέχει μόνο *κατὰ φαντασία* στην ὕπαρξη ἡ κατὰ φαντασία μέθεξη εἶναι ὁ *ἐκστατικὸς ἐνθουσιασμός*, που στὴν φύση ὅπως καὶ τὴν ἱστορία, στὸν κόσμο ἀλλὰ καὶ τὶς μυθικὲς παραστάσεις προγενέστερων θρησκειῶν, ἀποδίδει ἕνα ἐσωτερικὸ νόημα ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ προσφέρουν στὴν συνείδηση ἄμεσα στὸ φαινόμενό τους καί, ὅσον ἀφορᾶ τὶς θρησκεῖες, ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ τοῦ ὁποίου εἶχε ἐπίγνωση μέσα τους ἡ αὐτοσυνειδησία τῆς ὁποίας ἦσαν θρησκεῖες. Ἀλλ' αὐτὸ εἶναι δάνειο νόημα, ἕνα ἔνδυμα ποὺ δὲν σκεπάζει τὴν γύμνια τοῦ φαινομένου καὶ δὲν γίνεται πιστευτὸ καὶ λατρευτό, παρα παραμενει ἡ θολὴ νύχτα καὶ ἰδία ἔξαρση τῆς συνείδησης

Γιὰ νὰ μὴν εἶναι λοιπὸν αὐτὸ τὸ νόημα τοῦ ἀντικειμενώδους ψιλὴ φαντασίωση, πρεπει νὰ ὑπάρξει αὐτὸ τοῦτο, ποὺ θὰ πεῖ ν' ἀναδυθεῖ *ἄπαξ*[14] για τὴν συνείδηση ἀπὸ τὴν *ἔννοια*

---

14 Η Ενσαρκωση –γιατι περι αυτῆς προκειται– αρκει να συμβει *ἅπαξ* γιατὶ μια φορὰ ἰσχυει ἐδῶ γιὰ ὅλες « *Η τελειοποιηση μεχρι τὸν νοῦ* εἶναι ακριβῶς η *υποκειμενικότητα* ποὺ *αυτοαλλοτριωνεται ἄπειρα* και *επιστρεφει στὸν ἑαυτό της* απὸ την απόλυτη αντιθεση, *απὸ τὸ ἄκρον ἄωτον* (*äußerste Spitze*) *τοῦ φαινομενου* Η αρχη τῆς *ἀτομικότητας* υπῆρχε μεν ἤδη στὸ *ελληνικὸ ἰδεῶδες* αλλὰ ἐδῶ ἔλειπε ακριβως τουτη ἡ *αυτη καθ αυτη καθολικὴ ἀπειρια*· το καθόλου τεθειμενο *ως* καθόλου υπαρχει μονο στην ὑποκειμενικοτητα της συνείδησης μόνον αυτη εἶναι ἡ ἄπειρη κινηση εντος εαυτῆς μέσα στην οποια διαλυεται κάθε καθορισμὸς τῆς ὕπαρξης ενῶ συναμα η ἴδια υπαρχει μεσα στην πλεον πεπερασμένη υπαρξη. Αυτὸ τὸ ἄτομο δέ ποὺ εἶναι για τοὺς ἄλλους η εμφανιση τῆς ἰδεας, εἶναι *ὁ τα-δε* μοναδικος ὄχι μερικοι γιατι στοὺς μερικους η θεικότητα γινεται

καὶ ν᾽ ἀναφανεῖ κατὰ τὴν ἀναγκαιότητά του Ἔτσι ἀναδυθηκε γιὰ μᾶς με τὴν γνωση τῆς *ἄμεσης συνειδησης*. δηλαδὴ τῆς συνείδησης τοῦ [551] *ὑπαρχοντος* ἀντικειμένου διὰ τῆς ἀναγκαίας κινησής του ὁ μὲ ἐπίγνωση *τοῦ* ἑαυτοῦ του *νοῦς* Αὐτὴ ἡ ἔννοια ἡ ὁποία ὡς ἀμεση. εἶχε καὶ τὸ *σχῆμα* τῆς *ἀμεσοτητας* κατὰ τὴν συνειδησή της. προικισθηκε *δευτερον* μὲ τὸ *σχῆμα* τῆς *αὐτοσυνειδησιας αὐτὸ τοῦτο* ποὺ σημαίνει σύμφωνα ἀκριβῶς μὲ τὴν ἀναγκαιοτητα τῆς ἔννοιας. κατὰ τὴν ὁποία τὸ *εἶναι* δηλαδὴ ἡ *ἀμεσότητα*. ποὺ εἶναι τὸ ἄνευ περιεχομενου ἀντικείμενο τῆς κατ᾽ αἴσθηση συνείδησης. αὐτοαλλοτριωνεται καὶ γινεται ἐγὼ κατὰ τὴν συνειδηση – Ἀπὸ τὸ *νοοῦν αὐτὸ τοῦτο*. δηλαδὴ την *γνώση* τῆς *ἀναγκαιότητας*. διαφέρει ὁμως τὸ *ἄμεσο αὐτὸ τοῦτο*. δηλαδὴ ἡ *ὑπάρχουσα ἀναγκαιότητα* ἡ ἴδια –μιὰ διαφορὰ ἡ ὁποία συνάμα ὁμως δὲν βρίσκεται ἐκτὸς ἐννοίας. γιατὶ ἡ *ἁπλὴ ἑνότητα* τῆς ἔννοιας εἶναι τὸ ἴδιο τὸ *ἄμεσο εἶναι* ἡ ἔννοια καὶ εἶναι τὸ αὐτοαλλοτριωνόμενο. δηλαδὴ τὸ γίγνεσθαι τῆς *ἐποπτευόμενης ἀναγκαιοτητας*. καὶ εἶναι κοντά της μέσα στην ἀναγκαιότητα αὐτή. τὴν ἐπίσταται καὶ τὴν ἐννοεῖ – Τὸ *ἄμεσο αὐτὸ τοῦτο* τοῦ νοῦ. ποὺ δίνει στὸν ἑαυτό του τὸ σχῆμα τῆς αὐτοσυνειδησίας. δὲν δηλώνει τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ ἐνεργὰ πραγματικὸς νοῦς τοῦ κόσμου ἔχει φθάσει σ᾽ αὐτὴ τὴν αὐτεπίγνωση· τότε μόνον ἡ ἐπιγνωση αὐτὴ εἰσαγεται καὶ στὴν συνείδησή του καὶ εἰσάγεται ὡς ἀλήθεια Τὸ πῶς συνέβησαν αὐτὰ προέκυψε ἤδη παραπάνω

Τοῦτο. ὁτι ὁ ἀπόλυτος νοῦς ἔδωσε στὸν ἑαυτό του τὸ *σχῆμα* τῆς *αὐτοσυνειδησιας αὐτὸ τοῦτο* καὶ ἄρα ἐπισης

αφαιρεση Μερικοι ᾽ εἶναι ενας φαῦλος πλεονασμὸς τοῦ αναλογισμοῦ πλεονασμὸς γιατὶ αντίκειται στην ἔννοια τῆς ατομικῆς υποκειμενικότητας "Απαξ ἴσον στην ἔννοια διὰ παντός." και τὸ υποκείμενο πρέπει να στρεφεται χωρις επιλογη σε *μία* υποκειμενικότητα Στην αἰώνια ἰδεα ὑπαρχει μόνον *ἑνας* Ἰἱός κι ἔτσι μόνο σὲ ἕναν. κατ αποκλεισμὸ τῶν ἄλλων. ἐμφανίζεται η ἀπόλυτη ἰδέα. Αὐτὴ ἡ ὁλοκλήρωση τῆς πραγματικοτητας ὡς την ἄμεση καθεκαστοτητα εἶναι τὸ ωραιότερο σημειο τῆς χριστιανικῆς θρησκειας κι η απολυτη μεταμόρφωση τῆς περατότητας γινεται μεσα της ἐποπτευσιμη» (*Φιλοσοφια τῆς θρησκειας W* 17. 276). Ἂν ὁ θεὸς γίνει ἁπαξ ἄνθρωπος –ἂν ἕνας ἄνθρωπος γινει πιστευτος καὶ λατρευτὸς ὡς θεὸς– τότε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ως νόες μετεχουν τοῦ θείου

κατα τὴν *συνειδηση* του. ἐμφανιζεται τωρα ὡς τὸ ὁτι εἶναι ἡ *πιστη* τοῦ *κοσμου* πως ὁ νοῦς *ὑπάρχει* ὡς μια αὐτοσυνειδησια. ποὺ θὰ πεῖ ὡς ἕνας ἐνεργα πραγματικὸς ἄνθρωπος. πὼς ὑπάρχει κατα τὴν ἄμεση βεβαιότητα. πὼς ἡ πιστὴ συνειδηση *βλεπει* και *ἀκουμπᾶ* και *ἀκούει* αὐτὴ την θεικότητα Ἔτσι αὐτὸ δὲν εἶναι φαντασιωση [*405*] ἀλλα ὑπάρχει *ἐνεργὰ σ᾽ αὐτην*. Ἡ συνείδηση δὲν ξεκινᾶ τότε ἀπὸ τὸ *δικό* της ἐσωτερικο ἀπὸ την σκέψη. γιὰ νὰ συνδέσει συλλογιστικὰ *μεσα της* τὴν σκεψη τοῦ θεοῦ μὲ τὴν ὑπαρξη[15] ἀλλὰ ξεκινᾶ ἀπὸ τὴν ἄμεση παρούσα ὕπαρξη καὶ γνωρίζει τὸν θεὸ μέσα σ᾽ αὐτην [16] – Ἡ στιγμὴ τοῦ *ἄμεσου εἶναι* ὑπάρχει στὸ περιεχομενο τῆς ἔννοιας ἔτσι ὥστε ὁ θρησκευτικὸς νοῦς. καθὼς πάσα οὐσιότητα ἐπιστρέφει μὲς στὴν συνείδηση. ἔγινε *ἁπλὸς* θετικὸς ἑαυτός. ἀκριβῶς ὁπως [552] ὁ ἐνεργὰ πραγματικὸς νοῦς ὡς τέτοιος ἔγινε στὴν δυστυχισμένη συνείδηση ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ *ἁπλὴ* αὐτοσυνειδητὴ ἀρνητικότητα Ὁ ἑαυτὸς τοῦ ὑπάρχοντος νοῦ ἔχει ἔτσι τὴν μορφὴ τῆς πλήρους ἀμεσότητας· οὔτε ὡς νοούμενο ἢ παραστημένο τίθεται. οὔτε ὡς παραγόμενο. ὅπως ἰσχύει γιὰ τὸν ἄμεσο ἑαυτό ἀφ᾽ ἑνὸς στὴν φυσικὴ θρησκεία. ἀφ᾽ ἑτέρου στὴν θρησκεία-τεχνη Παρὰ αὐτὸς ὁ θεὸς ἐποπτεύεται αἰσθητηριακὰ ἄμεσα ὡς ἑαυτός ὡς ἕνας ἐνεργὰ πραγματικὸς καθέκαστος ἄνθρωπος μόνον ἔτσι *εἶναι* αὐτοσυνειδησία

Αὐτὴ ἡ μετατροπὴ τῆς θεικῆς οὐσίας σὲ ἄνθρωπο.[17] ἤτοι τὸ ὁτι ἔχει οὐσιαστικὰ καὶ ἄμεσα τὸ σχῆμα αὐτοσυνειδησιας εἶναι τὸ ἁπλὸ περιεχομενο τῆς ἀπολυτης θρησκειας Σ᾽ αὐτὴν ὑπάρχει ἐπίγνωση τῆς οὐσίας ὡς νοῦ.[18] ἤτοι εἶναι ἡ συνείδηση τῆς οὐσίας γιὰ τὸν ἑαυτο της ὅτι εἶναι νοῦς. Γιατι νοῦς εἶναι τὸ να ἔχει κατι ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του μὲς στην ἀλλοτρίωσή του εἶναι ἡ οὐσια ποὺ συνισταται στὴν κινηση τοῦ νὰ διατηρεῖ κατι τὴν ὁμοιοτητα μὲ τὸν ἑαυτο του μεσα

---

15 Περιγραφη ἴσως τῆς οντολογικῆς αποδειξης τῆς υπαρξης τοῦ θεοῦ Βλ σ. [561/*411*].

16 Περιγραφη ἴσως τῆς κοσμολογικῆς αποδειξης της υπαρξης τοῦ θεοῦ

17 Menschwerdung η Ενσαρκωση

18 Geist ως Αγιου Πνεύματος

στὴν ἑτερότητά του. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἡ ὑφισταμενη οὐσία, ἐφ' ὅσον μεσα στὴν συμβεβηκότητά της εἶναι ἐξ ἴσου ἀνακλασμένη στὸν ἑαυτό της, δὲν εἶναι ἀδιάφορη ἀπέναντί της σὰν κατι ἐπουσιῶδες, ἄρα εὑρισκόμενο μέσα σὲ κατι ξενο, ἀλλὰ μεσα στὴν συμβεβηκότητα εἶναι *μέσα στὸν ἑαυτό της*, ποὺ σημαίνει ἐφ' ὅσον εἶναι *ὑποκείμενο* ἢ *ἑαυτός*.[19] – Γι' αὐτὸ σὲ τούτη τὴν θρησκεια ἡ θεικὴ οὐσία *ἀποκαλυπτεται*, *φανερώνεται* (*geoffenbart*) Ὅπως εἶναι φανερό, ἡ φανερότητα τῆς θεϊκῆς οὐσιας συνίσταται στὸ ὅτι ὑπάρχει ἐπίγνωση τοῦ τι εἶναι Πλὴν ἀποκτοῦμε ἐπίγνωση αὐτῆς ἀκριβῶς ἐφ' ὅσον ἔχουμε ἐπιγνωση αὐτῆς ὡς νοῦ ὡς οὐσίας ποὺ εἶναι οὐσιαστικὰ *αὐτοσυνειδησία*. – Γιὰ τὴν *συνείδηση* ὑπαρχει μέσα στὸ ἀντικειμενό της κάτι μυστικὸ ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον τὸ ἀντικειμενο εἶναι κάτι ἄλλο ἢ *ξένο* κατ' αὐτὴν καὶ ἡ ἴδια δὲν ἔχει ἐπίγνωση αὐτοῦ ὡς *τοῦ ἑαυτοῦ της*. Ἡ μυστικότητα αὐτὴ παύει ἄπαξ καὶ ἡ ἀπόλυτη οὐσία εἶναι ὡς νοῦς[20] ἀντικείμενο τῆς συνείδησης γιατὶ ἔτσι τὸ ἀντικείμενο ὑπάρχει ὡς *ἑαυτὸς* στὴν ἀναφορά του πρὸς τὴν συνείδηση· ποὺ σημαίνει ὁτι ἡ συνείδηση ἔχει μέσα του ἄμεσα ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της, δηλαδὴ εἶναι φανερὴ στὸν ἑαυτό της μεσα του.[21] Ἡ συνείδηση ἡ ἴδια εἶναι φανερὴ στὸν ἑαυτό της μόνο μεσα στὴν δικη της βεβαιοτητα δι' ἑαυτήν· τὸ ἐν λογῳ ἀντικείμενό της εἶναι ὁ *ἑαυτός*· ὁ ἑαυτὸς δὲν εἶναι ὅμως τιποτα ξενο, εἶναι ἡ ἀδιαρρηκτη αὐτοενότητα.[22] τὸ ἄμεσα καθολικό Εἶναι ἡ κα-

---

19 «Νοῦς» εἶναι η ιχφισταμενη ουσια οταν παυει να ισχυει η διαχριση οιισια / συμβεβηκος που εἶναι χαρακτηριστικη τῆς αριστοτελικῆς αυτῆς ἔννοιας τῆς ουσιας μια διαχριση που φανηκε ὅτι εἶναι αντιφατικη στην ανάλυση τοῦ αντιστοιχου ζευγους πραγμα / ιδιότητα (*Αντίληψη*) Γνωριζουμε νοητικα οταν ξεπερνοῦμε την εὔκολη λυση τῆς ουσιοκρατιας που ἀπαξιωνει ως επουσιῶδες ὁ.τι, μέσα στὸ αντικείμενο διαφερει ἀπὸ την ουσια οπως ἔχει εκαστοτε ὁρισθεῖ

20 Ἤ. «ως νοῦς εἶναι»

21 Σύμφωνα μὲ τὸν Ἔ η γνωση κατακτᾶ την αντικειμενικότητα δηλ. συγχροτεῖ τὸ αντικείμενό της ως ανεξαρτητο απο τὸ υποκείμενο, μόνον ὅταν τὸ συγχροτεῖ ἔτσι ὥστε να μπορεῖ κι αυτὸ να ἔχει την δομη ὑποκειμένου

22 Einheit mit sich τὸ γεγονὸς ὅτι κατι εἶναι σε σχεση ενοτητας με τον ἴδιο τὸν ἑαυτό του δὲν ενεχει ασυμβατες ὄψεις

θαρὴ ἔννοια. ἡ καθαρὴ νόηση ἢ *καθ᾽ ἑαυτὸν ὑπαρξη* ποὺ εἶναι ἄμεσα *εἶναι* [553] καὶ ἄρα *πρὸς ἕτερον εἶναι*. καὶ ὡς αὐτὸ τὸ *εἶναι πρὸς ἕτερον* ἄμεσα ἐνδοεπιστραμμενη καὶ κοντὰ στὸν ἑαυτό της εἶναι λοιπὸν τὸ ἀληθινὰ φανερὸ καὶ τὸ μονο φανερό Ἀγαθός, δίκαιος, ἅγιος, ποιητὴς οὐρανοῦ καὶ γῆς κ λπ . Αὐτὰ εἶναι *κατηγορούμενα* ἑνὸς ὑποκειμενου –καθολικες στιγμὲς ποὖχουν σ᾽ αὐτὸ τὸ σημεῖο τὸ στήριγμά τους και ὑπαρχουν μόνο μετα τὴν ἐπανοδο τῆς συνειδησης στὴν νόηση – Ἐφ᾽ ὁσον ὑπάρχει ἐπιγνωση *αὐτῶν*, ὁ λογος ὑπαρξης καὶ [*406*] ἡ οὐσία τους, τὸ ἴδιο τὸ *ὑποκειμενο*, δὲν εἶναι ἀκόμα φανερο ὅπως πάλι οἱ *προσδιορισμοὶ* τοῦ καθολου εἶναι φανεροι, ὄχι τὸ *ταδε* καθόλου τὸ ἴδιο. Τὸ ἴδιο τὸ *ὑποκείμενο*, ἄρα καὶ *τὸ τάδε καθαρὸ καθολου*, εἶναι ὁμως φανερὰ ὡς *ἑαυτος*, γιατὶ ἑαυτὸς εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἀνακλασμένο στὸν ἑαυτό του ἐσωτερικό, τὸ ὁποῖο ὑπαρχει ἄμεσα και εἶναι ἡ ἴδια ἡ βεβαιοτητα τοῦ ἑαυτοῦ ἐκείνου κατα τὸν ὁποῖο ὑπάρχει Αὐτὸ –τὸ νᾶσαι κατὰ *τὴν ἔννοια* σου τὸ φανερὸ– εἶναι ἄρα τὸ ἀληθινὸ *σχῆμα* τοῦ νοῦ, κι αὐτὸ τὸ *σχῆμα* του, ἡ ἔννοια, εἶναι ἐξ ἴσου ἀπὸ μόνο του ἡ οὐσία καὶ ὑφισταμενη οὐσία του.[23] Ὑπάρχει ἐπίγνωση τοῦ νοῦ ὡς αὐτοσυνειδησιας και εἶναι ἄμεσα φανερὸς στην αὐτοσυνειδησία γιατὶ εἶναι αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ θεικὴ φυση εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὴν ἀνθρώπινη κι αὐτὴ ἡ ἑνότητα εἶναι ποὺ ἐποπτεύεται

Ἐδῶ ἑπομένως ἡ συνείδηση, δηλαδὴ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ὑπαρχει ἡ οὐσία κατὰ *τὴν* συνειδηση *την* ἴδια.[24] τὸ *σχῆμα* τῆς οὐσίας, εἶναι ὁμοια μὲ *την* αὐτοσυνειδησια της αὐτὸ τὸ *σχῆμα* εἶναι τὸ ἴδιο μιὰ αὐτοσυνειδησια εἶναι συνεπῶς συναμα *ὑπάρχον* ἀντικειμενο κι αὐτὸ τὸ *εἶναι* ἔχει ἐξ ἴσου ἄμεσα τὸ νόημα τῆς *καθαρῆς νοησης*, τῆς ἀπολυτης οὐσίας – Ἡ ἀπόλυτη οὐσια, ποὺ ὑπαρχει ὡς μια ἐνεργὸς αὐτοσυνειδησία, φαινεται σὰν νὰ *κατέβηκε* ἀπὸ τὴν αἰώνια ἁπλότητα της, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα μόνον ἔτσι κατέκτησε πιὰ

---

23 Τὸ φαινομενο τὸ ἴδιο συγχροτει την ουσια τὸ συμβεβηκος ως τετοιο εἶναι ἡ υφισταμενη οὐσια Ο νοῖς ως τὸ εξ ορισμοῦ φανερο καταργει την οὐσιοκρατικη προσεγγιση τοσο με την πλατωνικὴ ἔννοια (ουσια / φαινομενο) ὅσο και με την αριστοτελικη (ουσια / συμβεβηκος)

24 Ἄλλη αναγνωση «κατὰ την ουσια την ἴδια»

τὴν *ἀνώτατη* οὐσια της (*hochstes* Wesen) [25] Γιατι ἡ ἔννοια τῆς οὐσίας μόνον ἁπαξ καὶ καταχτησει τὴν ἁπλὴ καθαρότητα της εἶναι ἡ απόλυτη *ἀφαίρεση*. ποὖναι *καθαρὴ νόηση*. καὶ κατὰ τοῦτο ἡ καθαρὴ καθεκαστότητα τοῦ ἑαυτοῦ [26] ὁπως και λόγω ἁπλότητας της εἶναι τὸ *ἄμεσο* ἢ τὸ *εἶναι* – Ὅ,τι ὀνομασθηκε κατ᾽ αἴσθηση συνείδηση εἶναι ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ καθαρὴ *ἀφαίρεση*. εἶναι ἐκείνη ἡ νόηση κατὰ τὴν ὁποια τὸ *εἶναι* εἶναι τὸ *ἄμεσο* [27] Τὸ κατώτατο εἶναι ἄρα συναμα τὸ [554] ἀνωτατο· τὸ φανερὸ ποὺχει βγεῖ πλήρως στὴν *ἐπιφάνεια* εἶναι ἀκριβῶς γι᾽ αὐτὸ τὸ *βαθύτερο*.[28] Ὅτι τὸ ὑψιστο ὂν (hochstes Wesen)[29] βλεπεται ἀκούγεται. κ λπ .ὡς μιὰ ὑπαρχουσα αὐτοσυνειδησια. αὐτὸ στὴν πραγματικότητα εἶναι λοιπὸν ἡ ἀποπεράτωση τῆς ἔννοιάς του καὶ διὰ τῆς ἀποπεράτωσης αὐτῆς ἡ οὐσία εἶναι τόσο ἄμεσα *ὑπάρχουσα* ὅσο εἶναι οὐσία

Αὐτὴ ἡ ἄμεση ὕπαρξη συνάμα δὲν εἶναι μοναχὰ καὶ μόνο ἄμεση συνείδηση. ἀλλὰ θρήσκα συνείδηση ἡ ἀμεσότητα ἔχει ἀχώριστα τὸ νόημα ὄχι μόνο *ὑπάρχουσας* αὐτοσυνειδησίας

25 Τὸ επέκεινα απόλυτο δεν εἶναι απόλυτο αφοῦ αποκλειει τὸ σχετικὸ απὸ μέσα του ἄρα ὁρίζεται σε αντιθεση πρὸς αὐτό αναδεικνυει τὸ πεπερασμένο σὲ ὅρο ὕπαρξης του Τὸ απόλυτο ποὺ εἶναι καὶ μιὰ πεπερασμενη ανθρωπινη υπαρξη συμφωνει λοιπὸν περισσότερο με την ἴδια την ἔννοια τοῦ ἀπολύτου γιατι παύει να ἔχει τὸ πεπερασμενο ως εξωτερικὸ ορο ὕπαρξης του

26 Τὸ καθεκαστον ἡ τρίτη στίγμη τῆς ἔννοιας. δεν εἶναι μόνο μια ἔννοια τοσο προσδιορισμενη που αντιστοιχει μόνο σ᾽ ἕνα δειγμα εἶναι η αυτοαρνηση τοῦ επιμέρους τοῦ προσδιορισμοῦ καὶ ἄρα η επιστροφη στὸ καθόλου τὸ ὁποιο πια δὲν λογίζεται ως υπερανω προσδιορισμῶν ὁπως στην αρχικη ἄμεση ἔκφανση του που εἶναι μονο τὸ αντιθετό τους ἄρα εξαρτᾶται απὸ αὐτους ενῶ ἔχει –αντιφατικα– την αξιωση να μην εξαρτᾶται: Εἶναι «*η τεθειμενη αφαιρεση*» (Λογικη *W* 6 299 *GW* 12 52)

27 (Αναγνωση βασισμενη στην εξομαλυμενη στιξη της ἔκδ Moldenhauer-Michel) Η *Κατ αἴσθηση βεβαιότητα* θεωρουσε ὅτι ὑπαρχει κάτι ἂν εἶναι στὴν αισθητήρια πρόσληψή μας ἂν εἶναι *ἄμεσο* Ἄλλη αναγνωση· «κατὰ την ὁποια ὑπαρχει τὸ *εἶναι* τὸ *ἄμεσο*» Σύμφωνα μ αυτη τὴν αναγνωση ὁ Ἑ απλὰ περιγραφει τον ρολο που παίζει η αισθητηρια ἐποπτεια στην γνωσιακη διαδικασία· Αυτη εἶναι για να προσλαμβανει τὸ ἄμεσο ἢ τὸ εἶναι

28 Πρβλ. *σ* [17-18/14]

29 Ἡ «ἡ ανωτατη ουσια» οπως αποδόθηκε ἡ ἴδια ἔκφραση αμεσως πριν

ἀλλα καθαρα νοητῆς ἢ ἀπολυτης *οὐσιας* Αὐτὸ τοῦ ὁποιου ἐμεῖς ἐχουμε συνειδηση στὴν ἔννοια μας οτι τὸ *εἶναι* εἶναι οὐσια, τὄχει συνείδηση ἡ θρησκα συνείδηση Αὐτη ἡ *ἑνοτητα* τοῦ εἶναι και τῆς οὐσιας τῆς *νοησης* που *εἶναι* ἀμεσα *υπαρξη*, εἶναι μὲν ἡ *σκεψη* αὐτῆς τῆς θρησκας συνείδησης ἤτοι ἡ *μεσολαβημενη* ἐπίγνωση της, ἀλλα εἶναι ἐξ ἴσου *ἡ ἀμεση* ἐπιγνωση της γιατι αὐτη ἡ ἑνοτητα τοῦ εἶναι καὶ τοῦ νοεῖν εἶναι ἡ *αὐτοσυνειδησία* και *ὑπαρχει* ἡ ιδια, δηλαδὴ ἡ *νοητη* ἑνοτητα ἐχει συνάμα αὐτο τὸ σχῆμα τοῦ τι εἶναι ἡ ἰδια Ὁ θεὸς εἶναι λοιπὸν ἐδῶ [407] *φανερὸς* ὅπως *εἶναι ὑπαρχει* ἐτσι ὁπως εἶναι *αυτὸς τοῦτος* ὑπαρχει ὡς νοῦς Ὁ θεὸς εἶναι προσπελασιμος μοναχα μέσα στὸ καθαρὸ θεωρητικὸ ἐπίσταμαι, καὶ ὑπάρχει μόνο μέσα του και εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ ἴδιο.[30] γιατι εἶναι ὁ νοῦς, αὐτὸ δὲ τὸ θεωρητικὸ ἐπίσταμαι εἶναι ἡ ἐπιγνωση τῆς φανερῆς θρησκείας Τὸ πρῶτο ξέρει τὸν θεὸ ὡς *νόηση*, ἤτοι ὡς καθαρὴ οὐσία, καὶ αὐτὴ τὴν νόηση ὡς εἶναι καὶ ὕπαρξη, καὶ τὴν ὕπαρξη ὡς τὴν ἀρνητικότητα τοῦ ἑαυτοῦ της, ἄρα ὡς ἑαυτό *τάδε* ἑαυτὸ καὶ καθολικὸ ἑαυτό· αὐτοῦ ἀκριβῶς ἔχει ἐπίγνωση ἡ φανερὴ θρησκεία – Οἱ ἐλπίδες καὶ προσδοκίες τοῦ προγενέστερου κόσμου πίεζαν μοναχα πρὸς αὐτὴ τὴν φανέρωση, γιὰ να ἐποπτευσουν τι εἶναι ἡ ἀπόλυτη οὐσία, καὶ ναὕρουν τὸν ἑαυτό τους μεσα της προκυπτει στην αὐτοσυνειδησία καὶ καταλαμβάνει ὁλόκληρο τὸν κόσμο αὐτὴ ἡ χαρὰ νὰ θεᾶσαι τὸν ἑαυτό σου μὲς στὴν ἀπόλυτη οὐσια, γιατι αὐτὴ εἶναι νοῦς, εἶναι ἡ ἁπλὴ κίνηση τῶν ὡς ἄνω καθαρῶν στιγμῶν, ἡ ὁποια ἐκφράζει αὐτὸ ἡ ἴδια ὅτι μόνον ἅπαξ κι ἐποπτεύουμε τὴν οὐσία ὡς *ἄμεση* αὐτοσυνειδησια, ξέρουμε ὅτι εἶναι νοῦς

[555] Αὐτὴ ἡ ἔννοια τοῦ νοῦ ποὺ ἔχει ὁ ἴδιος ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς νοῦ εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἄμεση καὶ ἀκόμη μὴ ἀνεπτυγμένη. Ἡ οὐσία εἶναι νοῦς δηλαδὴ ἐμφανίσθηκε, εἶναι φανερή [31] αὐτὴ ἡ πρώτη φανερότητα εἶναι ἡ ἴδια *ἄμεση*

---

30 Βλ σ [425/*312*]

31. Es ist erschienen es ist offenbar Ο νοῦς θα ὁρισθει στην *Εγκυκλοπαίδεια* μὲ την λιγο-πολυ συνώνυμη ἔννοια τῆς Manifestation που ἀποδιδω επισης φανέρωση « Ο καθορισμὸς τοῦ νοῦ εἶναι ἄρα ἡ *φανερωση* Ο νοῦς δὲν εἶναι ἕνας ὁποιοσδήποτε καθορισμὸς ἢ περιεχόμενο που

ἀλλ᾽ ἡ ἀμεσότητα εἶναι ἐξ ἴσου καθαρὴ μεσολαβηση. δηλαδὴ νόηση πρεπει ἄρα νὰ τὸ παρουσιάσει αὐτὸ ἡ ἴδια στὸν ἑαυτό της ὡς τέτοια – Ἂν τὸ δοῦμε αὐτὸ ἀκριβέστερα θὰ ποῦμε ὅτι. ὑπὸ τὴν ἀμεσότητα τῆς αὐτοσυνειδησιας ὁ νοῦς εἶναι *ἡ τάδε καθεκαστη* αὐτοσυνειδησία. ἀντίθετη πρὸς τὴν *καθολική*-[32] εἶναι ἀποκλειστικὸ ἓν. τὸ ὁποῖο κατὰ τὴν συνείδηση πρὸς *τὴν ὁποία* ὑπαρχει. ἔχει τὴν ἀκομη ἀξεδιαλυτη μορφὴ ἑνὸς *αἰσθητοῦ ἄλλου*· ἡ συνειδηση[33] δὲν ἔχει ἀκόμη ἐπίγνωση τοῦ νοῦ ὡς τοῦ δικοῦ της. δηλαδὴ ὁ νοῦς. ἐτσι ὁπως εἶναι *καθεκαστος* ἑαυτος. δὲν ὑπαρχει ἀκόμη ἄλλο τόσο ὡς καθολικὸς ἑαυτός. ὡς πᾶν ἑαυτός. Δηλαδὴ τὸ σχῆμα δὲν ἔχει ἀκόμη τὴν μορφὴ τῆς *ἔννοιας*. ποὺ θὰ πεῖ τοῦ καθολικοῦ ἑαυτοῦ. τοῦ ἑαυτοῦ πού. μέσα στὴν ἄμεση ἐνεργὸ πραγματικότητά του. εἶναι ἐξ ἰσου ἀνηρημένος. νόηση. καθολικότητα χωρὶς να χάνει τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα μέσα στὴν καθολικότητα – Ἡ προσεχής καὶ ἄμεση ἡ ἴδια μορφὴ αὐτῆς τῆς καθολικότητας δὲν εἶναι δὲ ἤδη ἡ μορφὴ *τῆς νόησης* τῆς ἴδιας. *τῆς ἔννοιας ὡς ἔννοιας*. ἀλλὰ ἡ καθολικότητα τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας τὸ πᾶν τῶν ἑαυτῶν καὶ ἡ ἀνύψωση τῆς ὕπαρξης στὴν παράσταση· ὁπως παντοῦ. καὶ γιὰ νὰ φέρω ἕνα συγκεχριμένο παράδειγμα. τὸ ἀνηρημένο *αἰσθητὸ τόδε τι* εἶναι πρῶτα μόνο τὸ πράγμα τῆς *ἀντίληψης*. ὄχι ἀκόμα τὸ *καθόλου* τῆς διάνοιας

Ὁ τάδε καθεκαστος ἄνθρωπος λοιπόν. ὡς ὁ ὁποῖος εἶναι φανερὴ ἡ ἀπόλυτη οὐσία. ἐπιτελεῖ στὸν ἑαυτό του ὡς καθέκαστον τὴν κινηση τοῦ *αἰσθητοῦ εἶναι* Εἶναι ὁ *ἄμεσα παρὼν* θεός· ὡς ἐκ τούτου τὸ *εἶναι* του μεταβαίνει στὸ *ὑπάρξαν*.[34]

ἡ ἐξωτερικευση του ἢ η εξωτερικότητα του θὰ ἦταν μόνο διακριτη απὸ αυτὸ μορφη ὁπότε δὲν φανερωνει *κατι* αλλὰ καθορισμὸς και περιεχόμενό του εἶναι αυτὸ τὸ ἴδιο τὸ φανερωνειν» (§ 383) Ὁ θεὸς εἶναι νοῦς ὄχι ἐπειδὴ φανερωθηκε *ως* νοῦς ἀλλὰ *ἐπειδη φανερωθηκε*

32 Ἡ «πρὸς τὸ *καθόλου*»

33 Ἄλλη ἀναγνωση «ὁ ἄλλος αυτός» Η συνέχεια στηρίζει την προκριθεισα ἄποψη

34 Τὸ παρελθὸν δὲν υπάγεται στην εποπτεια ἀλλὰ στην παρασταση (ἀναπαριστᾶ κατι ἀπόν) Αυτὸ συνιστᾶ μια πρωτη μορφη γενικευσης γι αὐτὸ ὁ Ἔ περιγραφει μὲ την ἴδια εἰκόνα την μεταβαση απ᾽ τὸ εἶναι στην ουσια γενικὰ (*Λογικη W* 6 13 *GW* 11 241)

Ἡ συνείδηση κατὰ τὴν ὁποια αυτὸς ἔχει τὴν ἐν λογω αἰσθητὴ παρουσία παυει νὰ τὸν βλεπει, νὰ τὸν ἀκούει τὸν *ἔχει* δεῖ κι ἀκουσει καὶ μόνον ἐπειδη τὸν *ἔχει*, μόνο δεῖ, ἀκουσει, γίνεται ἡ ἴδια νοητικὴ συνειδηση δηλαδὴ ἐνῶ πρωτυτερα αὐτὸς ἀνεστη[35] κατ᾽ αὐτην ὡς *αἰσθητὴ ὕπαρξη*, τώρα ἀνεστη *στὸν νοῦ* [556/*408*] – Γιατὶ ὡς συνείδηση που τὸν βλεπει καὶ τὸν ἀκουει αἰσθητά, ἡ ἰδια εἶναι μόνον ἄμεση συνειδηση που δὲν ἔχει ἄρει τὴν ἀνομοιοτητα τῆς ἀντικειμενικότητας, δὲν τὴν ἔχει ἐπαναφέρει μεσα στὴν καθαρη νοηση ἔχει ἐπιγνωση αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμενωδους καθεκαστου ἀτομου ὡς νοῦ, ἀλλὰ ὀχι τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς νοῦ Μὲ τὴν ἐξαφανιση τῆς ἀμεσης ὕπαρξης τοῦ ἐγνωσμένου ὡς ἀπόλυτης οὐσιας, τὸ ἄμεσο ἀποκτᾶ τὴν ἀρνητικὴ στιγμη του ὁ νοῦς παραμένει ἀμεσος ἑαυτὸς τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας, ἀλλα ὡς *ἡ καθολικὴ αὐτοσυνειδησια* τῆς κοινότητας, αὐτοσυνειδησια ποὺ ἐπαφίεται στὴν ἴδια της την ὑφισταμενη ουσία ὅπως, μὲς στὴν αὐτοσυνειδησία αὐτή, ἡ ὑφιστάμενη οὐσία εἶναι καθολικὸ ὑποκείμενο· τὸ πλῆρες ὅλον τοῦ [νοῦ] δὲν εἶναι τὸ καθέκαστο ἄτομο καθ᾽ αὐτό, εἶναι αὐτὸ μαζὶ μὲ τὴν συνειδηση τῆς κοινότητας καὶ ὅ,τι εἶναι αὐτὸ κατὰ τὴν κοινότητα.

Τὸ *παρελθὸν* καὶ ἡ *ἀπομάκρυνση* εἶναι, ὁμως, μόνον ἡ ἀτελὴς μορφὴ μεσολαβησης τοῦ ἄμεσου τρόπου ὕπαρξης, δηλαδὴ ἐκκαθολίκευσης [36] αὐτὸς ἐμβαπτίζεται μόνον ἐπιφανειακὰ στὸ στοιχεῖο τῆς νόησης φυλάσσεται μέσα σ᾽ αὐτὸ ὡς αἰσθητὸς τρόπος ὕπαρξης καὶ δὲν ἑνοποιεῖται μὲ τὴν φύση τῆς ἴδιας τῆς νόησης. Ἔχει μόνον ἀνυψωθεῖ στὴν *παραστα-ση*, γιατὶ αὐτη εἶναι ἡ συνθετικὴ σύνδεση τῆς αἰσθητῆς ἀμεσότητας καὶ τῆς καθολικότητάς της, δηλαδὴ τῆς νόησης

Ἐτούτη ἡ *μορφὴ τῆς παράστασης* συνιστᾶ τὸν καθορισμὸ ὑπὸ τὸν ὁποῖο ὁ νοῦς συνειδητοποιεῖ τὸν ἑαυτό του μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν κοινότητά του Δὲν εἶναι ἀκόμη ἡ αὐτοσυνειδησία

---

35. Aufstand σηκωθηκε εγέρθηκε Ὑπαινισσεται ὁμως την ανάσταση Erstehung ἢ Auferstehung χωρὶς νὰ θέλει, προφανῶς νὰ υἱοθετησει την υπερφυσικη διάσταση της *Ανισταμαι* σημαίνει ὅμως ἁπλα *σηκωνομαι* (σὲ αντίθεση μὲ τὸ νεοελλ *ανασταίνομαι*)

36 Βλ σ [167/*124*]

τοῦ νοῦ που ἔχει εὐδοκιμήσει μεχρι τὴν ἐννοια του[37] ὡς ἐννοια ἀκομη ἡ μεσολαβηση εἶναι ανολοκληρωτη Ὑπαρχει λοιπον σ αὐτη την σύνδεση τοῦ εἶναι και τοῦ νοεῖν το ἐλαττωμα, ὁτι ἡ νοητικη οὐσια πασχει ἀκομη ἀπὸ ἑναν ἀσυμφιλιωτο διχασμὸ σὲ ἐνθαδε καὶ ἐπεκεινα [38] Το *περιεχομενο* εἶναι τὸ ἀληθινό, ὁλες οἱ στιγμες του, ὁμως, ὄντας τεθειμένες μὲς στο στοιχεῖο τῆς παραστασης, ἐχουν τὸν χαρακτηρα ὁτι δὲν εἶναι ἐννοημένες αλλα ἐμφανίζονται ὡς εντελῶς αὐτοδυναμες ὄψεις που μονον *εξωτερικα* σχετιζονται ἡ μια με την ἀλλη Για ν᾽ ἀποκτησει τὸ αληθινὸ περιεχομενο και τὴν ἀληθινη μορφη του κατὰ τὴν συνείδηση, εἶναι ἀναγκαια ἡ ἀνωτερη παιδεία τῆς συνειδησης ν ἀνυψωθεῖ στὴν ἔννοια ἡ ἐποπτεια της τῆς ἀπολυτης ὑφισταμενης οὐσίας και [557] ἡ συνειδηση της νὰ ἐξομοιωθεῖ μὲ τὴν αὐτοσυνειδησια της *κατὰ την ἴδια*, ὁπως αὐτὸ ἔχει συμβεῖ κατ᾽ ἐμᾶς ἢ *αὐτὸ* τοῦτο

Αὐτὸ τὸ περιεχόμενο πρέπει να θεωρηθεῖ ὡς πρὸς τὸν τρόπο ποὺ ὑπαρχει στὴν συνειδησή του – Ὁ ἀπολυτος νοῦς εἶναι *περιεχόμενο*, ἔτσι ὑπαρχει ὑπὸ τὸ *σχῆμα* τῆς *ἀλήθειας* του Πλὴν ἀληθεια του δὲν εἶναι μόνο ν᾽ ἀποτελεῖ την ὑφιστάμενη οὐσία τῆς κοινότητας ἤτοι τὸ *στὸν ἑαυτό* της, οὔτε μόνο ν᾽ ἀνέβει απὸ τὴν ἐσωτερικότητα αὐτὴ στὴν παραστασιακὴ ἀντικειμενικότητα, ἀλλὰ νὰ γίνει ἐνεργὰ πραγματικὸς ἑαυτός, ν᾽ ἀνακλασθεῖ στὸν ἑαυτό του καὶ νἄναι ὑποκείμενο Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ κίνηση ποὺ ἐπιτελεῖ ὁ ἀπόλυτος νοῦς στὴν κοινοτητα του, δηλαδὴ ἰδοὺ ἡ ζωή του Τὸ τι εἶναι αὐτὸς ὁ φανερωνόμενος νοῦς *αὐτὸς καθ᾽ αὑτὸν* δὲν ἀνακαλύπτεται ξεστρίβοντας, ἂς ποῦμε, τὴν πλουσια ζωή του ἐντὸς κοινότητας κι ἐπαναφέροντας την στὸ ἀρχικό της νῆμα, στὶς παραστάσεις, αἴφνης, τῆς πρώτης ἀτελοῦς [*409*] κοινότητας, ἢ ὁλότελα σ᾽ ὁ,τι εἶπε ὁ ἐνεργὰ πραγματικὸς ἄνθρωπος.[39]

---

37 Ἡ «της»

38 Ο χριστιανισμὸς δὲν συμφωνει μὲ τὸν ἴδιο τὸν εαυτό του οσο διατηρεῖ την υπερβατικοτητα -συμφωνεῖ μὲ τὸν ἑαυτό του βέβαια μόνον ὅταν παυει να εἶναι θρησκεια, στην *Απόλυτη επίγνωση*

39 Κριτικη αιρέσεων ἢ καὶ μιᾶς ὁρισμενης κατανόησης τῆς Μεταρρυθμισης ως ἐπιστροφῆς στην καταγωγικη μορφη τοῦ χριστιανισμοῦ περα απο την ιστορια τῆς χριστιανικῆς κοινότητας

Ὑπόκειται αὐτῆς τῆς ἀναγωγῆς τὸ ἔνστικτο να πᾶμε πρὸς τὴν ἔννοια· ἀλλὰ συγχεει τὴν *καταγωγὴ* ὡς *ἄμεση ὑπαρξη* τῆς πρώτης ἐμφανισης μὲ τὴν *ἁπλότητα* τῆς *ἔννοιας*.[40] Φτωχαίνοντας ἔτσι τὴν ζωὴ τοῦ νοῦ πετωντας ἔξω την παρασταση τῆς κοινοτητας καὶ τῆς ἐνεργειας της ἔναντι τῆς παραστασης της, δημιουργεῖται συνεπῶς ἀντι τῆς ἔννοιας μᾶλλον ἡ ψιλὴ ἐξωτερικοτητα καὶ καθεκαστοτητα, ὁ ἱστορικὸς τρόπος τοῦ ἄμεσου φαινομενου, ἡ ἀνόητη ἀνάμνηση ἑνὸς καθέκαστου κατὰ δοξασίαν σχηματος καὶ τοῦ παρελθοντος του

Ὁ νοῦς εἶναι περιεχόμενο τῆς συνειδησης του πρῶτα ὑπὸ τὴν μορφη τῆς *καθαρῆς ὑφισταμενης οὐσιας*, δηλαδη εἶναι περιεχόμενο τῆς καθαρῆς συνείδησής του Αὐτὸ τὸ στοιχεῖο τῆς νόησης εἶναι ἡ κινηση καθόδου πρὸς τὴν ὕπαρξη ἢ τὴν καθεκαστότητα. Ὁ μεσος μεταξύ τους εἶναι ἡ συνθετικὴ σύνδεσή τους, ἡ συνειδηση τῆς ἑτεροίωσης, ἤτοι ἡ παράσταση ὡς τέτοια. – Τὸ τρίτο εἶναι ἡ ἐπιστροφη ἀπὸ τὴν παράσταση καὶ τὴν ἑτερότητα, ἤτοι τὸ στοιχεῖο τῆς ἴδιας τῆς αὐτοσυνειδησίας. – Οἱ τρεῖς στιγμὲς ἀποτελοῦν τὸν νοῦ ἡ [558] ἀποσυνθεση τοῦ νοῦ στὴν παράσταση συνισταται στὸ ὅτι ὑπάρχει μ' *ὁρισμένον* τρόπο αὐτὸς ὁ καθορισμός, ὅμως δὲν εἶναι παρὰ μια ἀπὸ τὶς στιγμες του Ἡ διεξοδική του κίνηση εἶναι λοιπὸν ὅτι ἁπλωνει τὴν φυση του σὲ καθε μιὰ ἀπὸ τὶς στιγμες του ὡς μεσα σ' ἕνα στοιχεῖο ἐφ' ὅσον ὁ καθενας ἀπὸ αὐτους τους κυκλους ἀποπερατωνεται μέσα στὸν ἑαυ-

---

40 Τὴν ἴδια κριτικὴ ασκει ὁ Ἔ τοσο στους θεωρητικους τοῦ φυσικοῦ δικαιου που νομίζουν οτι η φυσικη καταστασι εἶναι καταστασι ισότητας και ελευθεριας τῶν ατόμων γιατι συγχεουν την *φυση* ως *καταγωγη* και ως *ἔννοια* και *λόγο* «Ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ελευθερος απὸ την φυση του εἶναι σωστότατο με την ἔννοια οτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι αυτη η ἔννοια του αλλα εξ ἴσου μόνο κατα τὸν προορισμο του τουτεστιν μονο *στὸν εαυτό του* η φυση ενὸς αντικειμενου δηλωνει πραγματι ὅ τι κ' η ἔννοια του Ἀλλα συναμα εννοεῖται ἔτσι, και περιλαμβανεται στην ως ἄνω πρότασι και ο τρόπος με τὸν ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος τελεῖ στην μόνο φυσικη ἄμεση ὕπαρξη του» (*VG* σ 116 χφ τοῦ Ἔ.) και στους ρωμαντικοὺς ποὺ θαυμάζουν τὴν σοφια τῆς καταγωγικότερης ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας ἢ την *Σοφία τῶν Ἰνδῶν*, νομιζοντας ὅτι ὅσο πᾶμε πιὸ κοντὰ στην καταγωγη τοσο η ἀνθρωπότητα ἦταν σοφοτερη (βλ. ὅ.π., σ. 158 κ.ε. για την «παρασταση ποὺ τίθεται πολυ σε κυκλοφορια» ὅτι οἱ Ἰνδοι ἦσαν κατοχοι μιας ανώτερης καθὸ καταγωγικότερης σοφιας)

το του, αὐτὴ ἡ ἀνάκλασή του στὸν ἑαυτό του εἶναι συναμα ἡ μεταβαση στὸν ἄλλο Ἡ *παρασταση* συνιστᾶ τὸν μέσο μεταξὺ καθαρῆς νόησης καὶ αὐτοσυνειδησιας ὡς τέτοιας κι εἶναι μόνον *ἕνας* ἀπὸ τους καθορισμους συναμα ὁμως, ὁπως φανηκε, ὁ χαρακτήρας της ὅτι εἶναι ἡ συνθετικὴ σύνδεση ἁπλωνεται σ᾽ ὅλ᾽ αὐτὰ τα στοιχεῖα κι εἶναι ὁ ἐπικοινος καθορισμός τους

Τὸ ἴδιο τὸ ἐξεταστέο περιεχόμενο προέκυψε ἐν μερει ἤδη ὡς ἡ παρασταση τῆς *δυστυχισμενης* συνείδησης καὶ τῆς *πιστῆς* – στὴν πρώτη, ὅμως, μὲ τὸν προσδιορισμὸ τοῦ *συνειδησιακὰ παραγομενου* και *ποθούμενου* περιεχομενου, ὁπου ὁ νοῦς δὲν μπορεῖ νὰ χορτασει οὐτε να βρεῖ ἡσυχια, γιατι ὁ ἴδιος δὲν εἶναι ἀκόμα τὸ περιεχομενό του *αὐτὸς τοῦτος*, ἤτοι ὡς ἡ *ὑφισταμενη οὐσία* του – στην δεύτερη ἀντίθετα, περιεχόμενο θεωρήθηκε ἡ ἄνευ ἑαυτοῦ *οὐσία* τοῦ κόσμου, δηλαδὴ τὸ κατ᾽ *οὐσίαν ἀντικειμενῶδες* περιεχόμενο τῆς παράστασης – μιᾶς παράστασης ποὺ δραπετεύει γενικὰ ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα καὶ ἄρα στερεῖται τῆς *βεβαιότητας τῆς αὐτοσυνειδησίας*, ἡ ὁποία, μὰ ὡς ματαιότητα τῆς ἐπίγνωσης, μὰ ὡς καθαρὴ διαγνωση, χωριζεται ἀπὸ τὸ περιεχόμενο [41] – Ἡ συνείδηση τῆς κοινότητας ἀντίθετα, ἔχει τὸ περιεχόμενο γιὰ *ὑφιστάμενη οὐσία* της, τόσο ὅσο αὐτὸ εἶναι ἡ *βεβαιότητά* της γιὰ τὸν δικό της νοῦ

Ὁ νοῦς, ὀντας παραστημενος πρῶτα ὡς ὑφισταμενη οὐσια μέσα στὸ *στοιχεῖο τῆς καθαρῆς νοησης*, [*410*] εἶναι ετσι ἀμεσα ἡ ἁπλή ὁμοια με τὸν ἑαυτό της, αἰώνια *οὐσία* ποὺ δὲν ἔχει ὅμως αὐτὸ τὸ ἀφηρημενο *νοημα* τῆς οὐσιας ἀλλὰ τὸ νόημα τοῦ ἀπόλυτου νοῦ Μονο ποὺ ὁ νοῦς συνισταται στο νὰ εἶναι ὄχι νοημα, ὄχι τὸ ἐσωτερικο, ἀλλα τὸ ἐνεργα πραγματικό Ἡ ἁπλὴ αἰωνια οὐσια θὰ ἦταν ἄρα νοῦς μόνον ὡς πρὸς τὴν κενὴ λεξη ἂν παρέμενε στὴν παρασταση και την ἔκφραση τῆς [559] ἁπλῆς αἰωνιας οὐσιας Ἡ ἁπλη οὐσια ὁμως επειδη εἶναι ἡ ἀφαιρεση, εἶναι στὴν πραξη το *ἀρνητικὸ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἴδιο*, καὶ μάλιστα ἡ ἀρνητικοτητα τῆς νόησης, δηλαδη ἡ ἀρνητικότητα ὁπως ὑπαρχει αὐτὴ τούτη μέσα στὴν

41 Ἢ «την παρασταση»

οὐσία· ποὺ θὰ πεῖ ὁτι εἶναι ἡ ἀπόλυτη *διαφορὰ* πρὸς ἑαυτόν δηλαδὴ ἡ καθαρὴ ἑτεροιωσή της Ὡς *οὐσια* ὑπαρχει μόνον *αὐτὴ τούτη* ἢ κατ' ἐμᾶς ἀλλ' ἐφ' ὁσον αὐτὴ ἡ καθαρότητα εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀφαιρεση ἢ ἀρνητικότητα ἡ οὐσία ὑπαρχει *κατὰ τον ἑαυτό της*, ἤτοι εἶναι ὁ *ἑαυτος*, ἡ *ἔννοια* – Εἶναι λοιπὸν *ἀντικειμενική* κι ἀφοῦ ἡ παρασταση ἐκλαμβάνει καὶ ἐκφέρει τὴν μόλις ἀναφερθεισα *ἀναγκαιότητα* τῆς ἐννοιας ὡς *συμβαν*. θα ποῦμε ὁτι ἡ αἰώνια οὐσία *γεννᾶ* γιὰ λόγου της ἕνα ἕτερο Πλὴν μεσα σ' αὐτη τὴν ἑτερότητα, ἔχει ἐξ ἴσου ἄμεσα ἐπιστρέψει στὸν ἑαυτό της· γιατὶ ἡ διαφορα εἶναι ἡ διαφορὰ *αὐτὴ τούτη*·[42] ποὺ σημαινει ὁτι διαφέρει ἄμεσα μόνον ἀπὸ τὸν ἑαυτό της, αὐτὴ εἶναι λοιπὸν ἡ ἐνδοεπιστραμμένη ἑνότητα.

Διακρίνονται λοιπὸν οἱ τρεῖς στιγμές τῆς *οὐσίας*, τοῦ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* ποὺ εἶναι ἡ ἑτερότητα τῆς οὐσίας καὶ κατὰ τὸ ὁποῖο ὑπαρχει ἡ οὐσία, καὶ τοῦ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* ἢ αὐτεπίγνωσης *ἐντὸς ἄλλου* Ἡ οὐσία ἐποπτεύει μόνο τὸν ἑαυτό της μέσα στὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι της· σ' αὐτὴ τὴν ἀλλοτρίωση εἶναι μόνο χοντά της, τὸ καθ' ἑαυτὸν εἶναι ποὺ ἀποκλείει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν οὐσία, εἶναι ἡ *ἐπίγνωση τῆς οὐσίας γιὰ τὸν ἑαυτό της*· εἶναι ὁ λόγος πού, ἐκφερόμενος, ἀλλοτριώνει τὸν ἐκφέροντα καὶ τὸν ἀφήνει πίσω ἄδειο, ἀλλ' ἐξ ἴσου ἄμεσα ἀκούγεται (vernommen), καὶ μόνον αὐτὸ τὸ ἀκούω ἐμενα τὸν ἴδιο εἶναι ἡ ὕπαρξη τοῦ λογου [43] Ἔτσι ποὺ ὅσες διαφορὲς γίνουν μὲ τὸ ποὺ γινονται ἐξ ἴσου ἄμεσα διαλύονται καὶ μὲ τὸ που διαλυονται, ἐξ ἴσου ἀμεσα γινονται, ὁπότε τὸ ἀληθες καὶ ἐνεργείᾳ εἶναι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἐντὸς ἑαυτῆς κυκλικὴ κίνηση

Αὐτὴ ἡ κίνηση ἐντὸς ἑαυτοῦ ἐκφερει τὴν ἀπολυτη οὐσία ὡς *νοῦ*· ἡ ἀπόλυτη οὐσια ποὺ δὲν συλλαμβάνεται ὡς νοῦς εἶναι μόνο τὸ ἀφηρημένο κενό, ὅπως ὁ νοῦς ποὺ δεν συλλαμβάνεται ὡς αὐτη ἡ κινηση εἶναι μονο μια κενὴ λεξη Ἐφ'

---

42. *An sich* Προκειται για ορισμὸ της *απειρκας* βλ σ [1.31/99] Γ· αυτο ἔπεται· ἡ περιγραφὴ της διαφορᾶς που δὲν εἶναι διαφορα ὅπως τότε που εἰσήχθη ἡ απειρια

43 Οἱ δυο εμφανισεις τοῦ «λόγος» αποδίδουν την λ Wort που σημαινει καὶ «λεξη»

όσον οί *στιγμες* τοῦ νοῦ[44] συλλαμβάνονται ὡς πρὸς τὴν καθαρότητα τους. εἶναι ἐννοιες ποὺ δὲν ἔχουν ἡσυχια. οἱ ὁποῖες συνιστανται μόνο στὸ νἄναι τὸ ἐνάντιό τους στὸν ἑαυτό [560] τους καὶ νὰ ἔχουν την ἡσυχία τους στὸ συνολο Ὅμως ἡ *παρασταση* τῆς κοινοτητας δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ *ἐννοιολογικὴ* νόηση παρὰ ἔχει το περιεχομενο χωρὶς τὴν ἀναγκαιότητα του. καὶ ἀντὶ τῆς μορφῆς τῆς ἐννοιας εἰσαγει τις φυσικὲς ἀναφορὲς πατερα και γιοῦ στὴν ἐπικρατεια τῆς καθαρῆς συνείδησης Ἀφοῦ συμπεριφερεται ἔτσι *παραστασιακα* μεσα στὴν ἴδια τὴν νόηση. [*411*] ἡ οὐσία τῆς εἶναι μεν φανερή ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἑνός. οἱ ἴδιες οἱ στιγμές της. ἑνεκα τῆς συνθετικῆς αὐτῆς παράστασης. ἀποσυνδέονται γι᾽ αὐτὴν ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη. ἔτσι ὡστε δὲν ἀλληλοσχετίζονται διὰ τῆς οἰκειας ἔννοιας. ἀφ᾽ ἑτέρου ἡ ἴδια ἀποσύρεται ἀπὸ τοῦτο τὸ καθαρὸ ἀντικείμενό της σχετίζεται μ᾽ αὐτὸ μόνον ἐξωτερικά τὸ ἀντικειμενο τῆς φανερώνεται ἀπὸ ἑναν ξένο καὶ μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν σκέψη τοῦ νοῦ δὲν γνωρίζει τὸν ἑαυτό της. τὴν φύση τῆς καθαρῆς αὐτοσυνειδησίας Ἐφ᾽ ὁσον πρέπει νὰ ὑπερβοῦμε τὴν μορφὴ τῆς παράστασης καὶ αὐτὲς τὶς ἀναφορὲς ποὺ ἀντλοῦνται ἀπὸ τὰ φυσικά. καὶ ἄρα εἰδικὰ να μὴν ἐκλαμβανουμε οὔτε τὶς στιγμὲς τῆς κινησης. ἡ ὁποία εἶναι ὁ νοῦς. ὡς μεμονωμενες ἀκλονητες ὑφιστάμενες οὐσίες ἢ ὑποκείμενα.[45] ἀλλά. ἀντ᾽ αὐτοῦ. ὡς μεταβατικὲς στιγμὲς – αὐτη ἡ ὑπερβαση πρέπει νὰ ἰδωθεῖ ὁπως τὸ ὑπενθύμισα πρὶν ἀπὸ ἄλλη ἄποψη. ὡς μιὰ πίεση τῆς ἔννοιας ἐφ᾽ ὅσον ἀποτελεῖ ὅμως. μόνον ἔνστικτο παραγνωριζει τὸν ἑαυτό της. ἀπορρίπτει μαζὶ μὲ τὴν μορφη και τὸ περιεχόμενο καί πράγμα που εἶναι τὸ ἴδιο. τὸ ὑποβαθμίζει σὲ ἱστορικη παράσταση καὶ κληροδότημα τῆς παράδοσης ἔτσι διατηρεῖται μονο τὸ ἀμιγῶς ἐξωτερικὸ τῆς πίστης καὶ ἄρα ὡς κάτι νεκρὸ ἄμοιρο γνώσης ἀλλὰ τὸ *ἐσωτερικὸ* τῆς πιστης ἔχει ἐξαφανισθεῖ. γιατὶ αὐτὸ θἀταν ἡ ἔννοια ποὺ ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ της ὡς ἐννοιας

Ὁ ἀπόλυτος νοῦς παραστημένος στὴν *καθαρὴ οὐσία* δὲν

---

44 Ἢ «τῆς απόλυτης ουσιας»

45 Η λ «ὑποκείμενο» εκλαμβανεται εδῶ με την ἔννοια τοῦ αποδεκτη τῶν κατηγορουμενων ὄχι με την ἔννοια τοῦ εγω

είναι βεβαια ή *αφηρημένη* καθαρη οὐσία παρὰ αυτὴ ἐχει μᾶλλον ὑποβιβασθεῖ σὲ *στοιχεῖο* ἀκριβῶς ἐπειδὴ είναι μονο στιγμη μεσα στὸν νοῦ Ἡ ἔκθεση τοῦ νοῦ, ὁμως, μεσα σ᾽ αὐτὸ τὸ στοιχεῖο, ἔχει ἐπανω της τὸ ἴδιο ἐλαττωμα κατὰ την μορφη ποὺ ἐχει ή *οὐσια* ὡς οὐσια Ἡ οὐσία είναι τὸ ἀφηρημένο καὶ κατα τοῦτο τὸ ἀρνητικὸ τῆς ἁπλοτητας της ἑνα ἕτερον ἐτσι ἀκριβῶς ὁ *νοῦς* στὸ στοιχεῖο τῆς οὐσιας είναι ή [561] *μορφὴ τῆς ἁπλῆς ἑνότητας* που κατα τοῦτο είναι ἐξ ἴσου ουσιαστικὰ μιὰ ἑτεροιωση – Δηλαδη, κατι που είναι τὸ ἴδιο ή σχεση τῆς αἰωνιας οὐσιας μὲ τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν είναι της είναι ή ἀμεσα ἁπλὴ τῆς καθαρῆς νοησης σ᾽ αὐτὸ τὸ *ἁπλο* ἐποπτευω ἐμενα τὸν ἴδιο μέσα στὸ ἀλλο δὲν τιθεται λοιπὸν ή *ἑτερότητα* ὡς τέτοια· αὐτὴ είναι ή διαφορὰ ἔτσι ὁπως, μέσα στην καθαρὴ νόηση ἄμεσα *δὲν είναι διαφορα*· μιὰ ἀναγνώριση *τῆς ἀγαπης*, ὁπου οἱ δύο ὁροι κατὰ τὴν οὐσία τους δὲν θὰ ἔρχονταν σὲ *ἀντιπαραθεση* – Ὁ νοῦς ποὺ ἐκφέρεται στὸ στοιχεῖο τῆς καθαρῆς νόησης, ὁ ἴδιος συνισταται οὐσιαστικα ἀκριβῶς στὸ να μὴν ὑπαρχει μόνον ἐντὸς ἑαυτοῦ ἀλλα νἄναι *ἐνεργα πραγματικος*, γιατὶ ἔχει στὴν ἔννοια του ὡς και τὴν *ἑτερότητα*, ποὺ θὰ πεῖ τὴν ἄρση τῆς καθαρῆς, μόνο νοητῆς ἐννοιας [46]

Τὸ στοιχεῖο τῆς καθαρῆς νόησης ἐπειδὴ είναι τὸ ἀφηρημενο είναι τὸ ἴδιο μᾶλλον τὸ *ἕτερο* τῆς ἁπλοτητας του καὶ μεταβαίνει συνεπῶς στὸ κυριολεκτικὸ στοιχεῖο τῆς *παράστασης* –τὸ στοιχεῖο ὁπου οἱ στιγμὲς τῆς καθαρῆς ἔννοιας τόσο ἀποκτοῦν *οὐσιακὴ* ὕπαρξη τόσο ή μία ἔναντι τῆς ἄλλης ὁσο είναι *ὑποκείμενα* που τὸ ἑνὰ μὲ τὸ ἄλλο δὲν ἔχουν κατὰ ἕναν τρίτο τὴν ἀδιαφορια τοῦ είναι ἀλλα ὀντας ἀνακλασμενα στὸν ἑαυτο τους, αὐτὰ τὰ ἴδια ἀπομονωνονται τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἀλλο καὶ τοποθετοῦνται ἐνάντια τὸ ἑνα στὸ ἄλλο

[*412*] Ὁ λοιπὸν μόνον αἰώνιος ἢ ἀφηρημενος νοῦς γινε-

---

46 Ὑπ αυτη την μορφη θ αποκαταστησει ο Ἴ. την «οντολογικη απόδειξη» τῆς ὕπαρξης τοῦ Θεοῦ ποὺ είχε ανασκευασει η *Κριτικὴ τοῦ καθαροῦ λογου* τοῦ Καντ και φαίνεται ο ἴδιος να σχετικοποιεῖ ἐδῶ την ιστορικη μορφή της (βλ σ. [551/*405*]) – Αὐτὴ η ἔννοια τοῦ νοῦ ἐκφραζεται ως εξῆς στις παραδόσεις *Φιλοσοφιας τῆς ιστορίας*: «ὁ νοῦς είναι οὐσιαστικα επεξεργασια ὡς ἐπεξεργασια κατ᾽ ἄλλου» (*W* 20 80)

ται *κατι ἀλλο* για τὸν ἑαυτο του. δηλαδη μπαινει στὴν ὑπαρξη και ἀμεσα στὴν *ἄμεση ὑπαρξη Δημιουργεῖ* λοιπὸν ἑναν κοσμο Αὐτὸ τὸ *δημιουργῶ* εἶναι ἡ λέξη τῆς παραστασης για την *ἔννοια* την ἰδια ὡς πρὸς την ἀπολυτη κινηση της δηλαδὴ γιὰ τὸ οτι τὸ ἁπλό το *καθαρὸ* νοεῖν. οταν ἐκφραζεται ὡς ἀπολυτο.[47] ἐπειδη εἶναι τὸ *ἀφηρημενο*. εἶναι *μᾶλλον* το ἀρνητικὸ και ἄρα αὐτοαντιτιθέμενο η *ἑτερο* –ὄ. για να πῶ τὸ ἰδιο ὑπὸ μιαν ἀλλη ἀκομη μορφη ἐπειδη τὸ τεθειμενο ως *οὐσια* εἶναι ἡ ἁπλη *ἀμεσοτητα* ἢ τὸ *εἶναι*. ὡς ἀμεσοτητα ἢ εἶναι στερεῖται δὲ τοῦ ἑαυτοῦ. και εἶναι *ἄρα*. ἐλλείψει εσωτερικοτητας. *παθητικο*. ἠτοι *πρὸς ἑτερον εἶναι*. – Αὐτὸ τὸ *πρὸς ἑτερον εἶναι* εἶναι συνάμα *ἕνας κοσμος* ὁ νοῦς ὑπὸ τὸν προσδιορισμὸ τοῦ *πρὸς ἑτερον εἶναι* εἶναι ἡ ἡσυχη ὑπόσταση τῶν στιγμῶν που πρὶν περικλειονταν στην καθαρὴ νοηση. ἄρα εἶναι [562] ἡ καταλυση τῆς ἁπλῆς τους καθολικοτητας καὶ ἡ διαλυσή της[48] στην ἰδιαίτερη μερικοτητα τους [49]

Ὁ κοσμος δὲν εἶναι ὁμως μόνον αὐτὸς ὁ νοῦς *ποὺ* εἶναι διασπασμένος στο συμπαν (Vollstandigkeit) και στὴν ἐξωτερικὴ διάταξη του. ἀλλα δεδομένου ὁτι οὐσιαστικὰ εἶναι ὁ ἁπλὸς ἑαυτός. τοῦτος ὑπάρχει ἐπίσης σ᾽ αὐτόν ὁ *ὑπάρχων νοῦς*[50] *ποὺ* εἶναι ο καθέκαστος ἑαυτος ὁ ὁποῖος διαθέτει συνειδηση καὶ διακρίνεται ἀπὸ τὸν ἑαυτο του ὡς ἕτερο. δηλαδὴ ὡς κόσμος – Ὅπως αὐτος ὁ καθέκαστος ἑαυτὸς τίθεται πρῶτα ἔτσι ἄμεσα. δὲν εἶναι ἀκόμη *νοῦς καθ᾽ ἑαυτον* δὲν *ὑπαρχει* λοιπὸν ὡς νοῦς. μπορεῖ νὰ ὀνομασθεῖ *ἀθῶος* ἀλλα ὀχι βέβαια *καλός* Για να γινει ὀντως ἑαυτὸς καὶ νοῦς. πρέπει ἀναγκαστικὰ νὰ γινει ἀρχικὰ ἄλλο γιὰ τὸν ἰδιο τὸν ἑαυτό του. ὁπως ἡ αἰωνια οὐσια [ἀπο την μεριὰ της] ἐκτίθεται ὡς ἡ κινηση τοῦ νὰ εἶναι ὁμοια με τὸν ἑαυτο της *μέσα* στὴν ἑτερότητα της Καθὼς αὐτὸς ὁ νοῦς ὁρίζεται ὡς πρῶτα ἄμεσα ὑπαρχων ἤτοι ὡς διασκορπισμένος στὴν πολλαπλότητα τῆς

---

47 Ἄλλη αναγνωση «τὸ απλο οταν εκφραζεται ως απόλυτο δηλαδη η καθαρη νοηση»

48 Ἤ «τους»

49 Ἤ «της»

50 Ἄλλη αναγνωση «υπαρχει επισης σ αυτὸν τὸ εξης ὁ *υπαρχον νοῦς*»

συνειδησης του, γινεται κατι ἄλλο ὁταν γενικὰ ἡ ἐπιγνωση εἰσδυει *ἐντὸς ἑαυτῆς* Ἡ ἄμεση ὑπαρξη μεταπιπτει στὴν σκέψη, δηλαδὴ ἡ μόνο κατ᾽ αἴσθηση συνείδηση στὴν συνειδηση τῆς σκεψης, καὶ βέβαια, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ σκέψη εἶναι ἡ προερχομενη ἀπὸ τὴν ἀμεσοτητα, δηλαδη *τελεῖ ὑπὸ ὅρους*, δὲν εἶναι ἡ καθαρη ἐπιγνωση, ἀλλὰ ἡ σκέψη που ἔχει στὸν ἑαυτό της τὴν ἑτεροτητα, καὶ ἀρα ἡ αὐτοαντιθετικη σκεψη τοῦ *καλοῦ* και τοῦ *κακοῦ*. Ὁ ἄνθρωπος παρασταίνεται ἔτσι ὡστε *συνεβη* ὡς κατι μὴ ἀναγκαῖο νὰ χασει τὴν μορφη τῆς ὁμοιότητας πρὸς ἑαυτόν, γιατὶ ἔφαγε απ᾽ τὸ δεντρο τῆς γνωσης τοῦ *καλοῦ* και τοῦ *κακοῦ* κι ἐξορισθηκε ἀπὸ τὴν κατασταση τῆς ἀθώας συνείδησης, ἀπὸ τὴν φυση ποὺ χαριζεται χωρὶς νὰ ἐργάζεσαι καὶ τὸν παράδεισο, τὸν κῆπο τῶν κτηνῶν [51]

Ἐφ᾽ ὁσον αὐτὴ ἡ εἰσοδος ἐντὸς ἑαυτοῦ τῆς ὑπάρχουσας συνειδησης ὁρίζεται ἄμεσα ὡς *ἀνομοίωση* προς ἑαυτόν, τὸ *κακὸ* εμφανίζεται ὡς ἡ πρώτη ὕπαρξη τῆς συνειδησης ποὺ ἔχει μπεῖ στὸν ἑαυτό της καὶ ἐπειδὴ τὰ διανοηματα τοῦ *καλοῦ* καὶ τοῦ *κακοῦ* εἶναι δίχως ἄλλο ἀντίθετα και αὐτὴ ἡ ἀντιθεση δὲν ἔχει ἀκόμη [*413*] λυθεῖ, αὐτὴ ἡ συνειδηση εἶναι κατ᾽ οὐσιαν μόνο [563] τὸ κακό [52] Συγχρόνως λόγῳ αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς ἀντίθεσης, παρισταται καὶ ἡ *καλη* συνείδηση ἀπέναντί της κι ἡ ἀναφορα τους ἡ μιὰ στὴν ἄλλη – Ἐφ᾽ ὅσον ἡ ἄμεση ὑπαρξη μεταπίπτει στὴν *σκέψη* καὶ τὸ μὲν *ἐντὸς ἑαυτοῦ εἶναι* συνιστᾶ νόηση τὸ ἴδιο ἡ δὲ στιγμὴ τῆς *ἑτεροίωσης* τῆς οὐσίας προσδιορίζεται ἔτσι ἀκριβεστερα, ἡ ἀναδυση

---

51 *Γενεσις* Β 8-Γ 27 Ο Αδαμ κι ἡ Εὔα θελησαν να γινουν *ως θεοι* Η λ «παραδεισος» εβραϊκὰ pardés σημαίνει «κῆπος» στὰ περσικα απ ὅπου προερχεται

52 Ο τρόπος συσχέτισης τῶν αντιθέτων εἶναι τρόπος συγκρότησης τους πριμοδοτει παντα τὸν ἕναν απὸ τους αντίθετους ὅρους ως χαρακτηριστικὸ τῆς σχεσης Η αντίθεση περατοῦ / ἀπειρου ορίζει τους δυο ὅρους ὡς ἀντιθετα, ἄρα ως πεπερασμενα πραγματα ἄρα εἶναι ἡ περατη σχεση περατοῦ καὶ ἀπειρου τὸ περατὸ δευτέρου βαθμοῦ ἡ ὀρθη δὲ σχέση τους ὁπου οἱ ὅροι φαίνεται ὅτι ανηκουν σὲ κοινη σφαίρα θἄναι μη αντιθεση δὲν θὰ ὁρίζει τους ὁρους ως περατους θἄναι η ἄπειρη σχέση περατοῦ κι απειρου Τα ἴδια ισχυουν εδῶ Η απλη αντίθεση καλὸ / κακὸ οριζει και τοὺς δυο ὅρους ὡς κακο εἶναι η κακη σχέση τους, τὸ κακὸ δευτέρου βαθμοῦ· ἡ συμφιλιωση τους (μη αντιθεση) θἄναι η καλη σχέση τοις τὸ καλὸ δευτερου βαθμοῦ

τοῦ κακοῦ (Bosewerden) μπορεῖ να μετατεθεῖ πρὸς τα πισω ἔξω ἀπὸ τὸν ὑπάρχοντα κόσμο. ἤδη στὴν πρώτη ἐπικρατεια τῆς νόησης Μπορεῖ λοιπὸν να λεχθεῖ ὁτι ἤδη ὁ πρωτότοκος γιὸς τοῦ φωτος[53] ὡς εἰσερχομενος ἐντὸς ἑαυτοῦ. ὑπῆρξε πεπτωκος ἀλλα στην θέση του δημιουργηθηκε ἀμέσως ἄλλος Μια τετοια μορφὴ που ἀνήκει μόνο και μόνο στην παράσταση. ὄχι στην ἔννοια ὁπως *πτώση* ὁπως ἐπισης *γιος*. ὑποβιβαζει ἐξ ἀλλου τὶς στιγμες τῆς ἔννοιας ἐπισης ἀντιστροφα πρὸς την παρασταση. ἢ μεταφερει την παράσταση μὲς στην ἐπικρατεια τῆς σκέψης – Εἶναι ἐπισης ἀδιαφορο ἂν θὰ συνδεθεῖ μὲ την ἁπλὴ σκεψη τῆς *ἑτεροτητας* μεσα στὴν αἰωνια οὐσία. μιὰ ἐπιπλέον πολλαπλότητα ἀλλων σχηματων. μεταβιβαζοντας σ᾽ αὐτὰ τὴν *εἴσοδο ἐντὸς ἑαυτοῦ*. Πρεπει συγχρόνως νὰ ποῦμε ὅτι αὐτὴ ἡ συνδεση ἔχει τὸ καλό. ὁτι ἔτσι ἐτούτη ἡ στιγμὴ τῆς *ἑτερότητας* ἐκφράζει συνάμα τὴν διαφορετικότητα. ὡς ὤφειλε καὶ μαλιστα ὄχι ὡς πολλότητα ἐν γενει ἀλλὰ συναμα ὡς ὁρισμένη διαφορετικότητα. ἔτσι ὥστε τὸ ἕνα μέρος. ὁ γιός. εἶναι τὸ ἁπλὸ ποὺ ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς οὐσιας.[54] τὸ ἄλλο μέρος δὲ ἡ ἀλλοτρίωση τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι. ποὺ ζεῖ μόνον μέσα στὴν ἐξύμνηση τῆς οὐσίας·[55] σ᾽ αὐτὸ τὸ μερος μπορεῖ ἔπειτα καὶ παλι νὰ τεθεῖ ἡ

---

53 Ὁ Ἑωσφόρος. ὁ φερων τὸ φῶς ὄνομα τοῦ αυγερινοῦ και τοῦ Διαβόλου πρωτοῦ εκπέσει επειδὴ θελησε να γινει ὅμοιος με τὸν θεό. *Πῶς εξεπεσεν ἐκ τοῦ ουρανοῦ ὁ εωσφόρος ὁ πρωι ἀνατέλλων. Συνετρίβη εἰς την γῆν* [ ] *Σὺ δὲ εἶπας εν τῇ διανοιᾳ σου Εἰς τὸν ουρανὸν ανεβησω* [ ] *ἔσομαι ὅμοιος τῷ ὑψιστῳ* (*Ησαΐας* ΙΔ 12-14)

54 Ἄλλη αναγνωση «αυτὸ που ἔχει απλως επιγνωση τοῦ εαυτοῦ του ως ουσιας» – Αυτη ἡ συγκριση τοῦ Ἑωσφόρου ως «πρωτότοκου γιοῦ» τοῦ θεοῦ με τὸν Χριστό ὡς αντικαταστατη του σ αυτη την θεση προερχεται απὸ τὸν Γιακομπ Μπαιμε (Jakob Böhme 1575-1624) ὅπως φαινεται ἀπὸ τις ἴδιες τὶς παραδόσεις *Ιστοριας τῆς φιλοσοφιας* «Ὁ Χωριστης εἶναι τὸ ενεργοποιητικό. αυτοδιαφοροποιούμενο και τὸ ὀνομαζει [ ] τωρα καὶ *Ἑωσφόρο* πρωτότοκο γιὸ τοῦ Θεοῦ [...] Αλλ αὐτὸς ο Ἑωσφόρος ἔπεσε – ἦλθε ο Χριστὸς στην θέση του Αὐτὴ εἶναι η συνάφεια τοῦ Διαβόλου με τὸν Θεό. [...] Κι αυτη εἶναι ἡ καταγωγη τοῦ κακοῦ στὸν Θεὸ και ἀπὸ τὸν Θεό Ἔτσι αὐτὸ εἶναι τὸ μεγιστο βαθος τῆς σκέψης τοῦ Γιάκομπ Μπαῖμε – Αυτὸς ο Ἑωσφόρος ἔπεσε Γιατὶ [...] η αυτεπιγνωση. *εγωικότητα* [ ] εἶναι τὸ καθ εαυτὸν εἶναι. [.] Τὸ κακό ἡ ὕλη ἢ ὅπως κι ἂν λεγεται εἶναι τὸ ενω = ενω» (*W* 20 108-109)

55 Οἱ ἄγγελοι

ἐπαναφορὰ [ἐντὸς ἑαυτοῦ] τοῦ ἀλλοτριωμενου καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι και ἡ εἴσοδος ἐντὸς ἑαυτοῦ τοῦ κακοῦ Ἐφ᾽ ὁσον ἡ ἑτεροτητα ἀναλύεται σὲ δύο, ὁ νοῦς θα ἐκφραζόταν ἀκριβεστερα στις στιγμες του ὡς τετραδικότητα. ἂν βεβαια μετρησουμε τὶς στιγμες, ἢ ἀκόμη καὶ ὡς πενταδικότητα ἀφοῦ τὸ πλῆθος ἀναλυεται παλι κι αὐτὸ σὲ δυο μέρη, ἐννοεῖται σ᾽ αὐτὸ ποὺ ἔμεινε καλὸ κι αὐτο που ἐγινε κακό.[56] – Ὅμως τὸ να *μετροῦμε* τὶς στιγμες μπορεῖ γενικα να θεωρηθεῖ ἀνωφελο ἐπειδη ἀφ᾽ ἑνος τοσο ὁσο τὸ διακεκριμενο το ἰδιο εἶναι μονον ἕνα –ἐννοεῖται ἀκριβῶς τὸ *διανοημα* τῆς διαφορᾶς ποὺ εἶναι μονον *μια* σκέψη– ἀλλο τοσο ἡ σκεψη αυτὴ εἶναι τὸ *ταδε* διακεκριμένο δεύτερο [564] ἀπεναντι στὸ πρῶτο – ἀφ᾽ ἑτερου δέ ἐπειδὴ ἡ σκεψη ποὺ ἀγκαλιάζει πολλὰ σὲ ἕνα ἀναγκαστικὰ ἀποδεσμεύεται ἀπὸ τὴν καθολικοτητα της και διακρίνεται σὲ περισσότερα ἀπὸ τρια ἢ τέσσερα διακριτὰ –ἡ ὁποία καθολικότητα ἐμφανιζεται, ἔναντι τοῦ ἀπόλυτου καθορισμοῦ τοῦ ἀφηρημένου ἑνος, τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀριθμοῦ ὡς ἀοριστία σὲ σχέση μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἀριθμό, ἐτσι ὥστε θὰ μποροῦσε νὰ γίνει λόγος μόνο περὶ *ἀριθμῶν* ἐν γενει,[57] πάει νὰ πεῖ ὄχι γιὰ ἕναν *συγκεκριμένο ἀριθμὸ*[58] διαφορῶν, ὁπότε εἶναι τελειως περιττὸ νὰ σκεφτόμαστε ἐδῶ γενικα τὸν ἀριθμὸ καὶ τὴν καταμέτρηση, καθὼς ἄλλωστε ἡ ψιλὴ διαφορὰ μεγέθους καὶ πλήθους στερεῖται κι αὐτὴ ἔννοιας καὶ δὲν λέει τιποτα

Τὸ *καλὸ* και τὸ *κακὸ* ἦσαν οἱ ὁρισμενοι διαφορετικοι ὅροι τῆς σκέψης [*414*] ποὺ προεκυψαν Ἐφ᾽ ὁσον ἡ ἀντίθεσή τους δὲν λύθηκε ἀκομη και παρασταίνονται ὡς οὐσιες τῆς σκέψης ποὺ ἡ καθε μια τους εἶναι αὐτοδυναμη καθ᾽ ἑαυτην, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἄνευ οὐσιας ἑαυτὸς καὶ τὸ συνθετικὸ

---

56. Αυτη η κριτικη τῆς τριαδικοτητας μπορει να σχετισθει με την κριτικη στὸν νομικὸ Οὔγκο (Hugo) ποὺ νόμιζε ὅτι οι πολλὲς τριχοτομησεις στους νομικοὺς καὶ στὸν Κὰντ αποδεικνυουν ὅτι η νομικη επιστημη εἶναι φιλοσοφικη (*Φιλοσοφια τοῦ δικαίου*, § 3 παρατ. *W* 7 41) Διαπιστωνουμε ἔτσι ὁτι ὁ Ε δεν ἀποδίδει κανένα προνόμιο στα τραδικὰ σχηματα αντίθετα μὲ μια διαδεδομένη ἄποψη

57 Πρβλ. τὸ ὁμωνυμο μερος τῆς *Παλαιᾶς διαθηκης*

58 Anzahl πληθαριθμος

ἔδαφος τῆς ὑπαρξης καὶ διαμαχης τους Ομως αὐτὲς οἱ καθολικὲς δυναμεις (Machte) ἀνήκουν ἐξ ἰσου στὸν ἑαυτο, δηλαδὴ ὁ ἑαυτὸς εἶναι ἡ ἐνεργὸς πραγματικοτητα τους Ὡς πρὸς αὐτη τὴν στιγμὴ συμβαίνει λοιπὸν ὅτι, ὁπως τὸ κακὸ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴν εἴσοδο ἐντὸς ἑαυτοῦ τῆς φυσικῆς ὑπαρξης τοῦ νοῦ, ἐτσι τὸ καλὸ μπαίνει ἀντιστροφα στὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητα και ἐμφανιζεται ὡς ὑπαρχουσα αὐτοσυνειδησια – Ο,τι μεσα στὸν καθαρὰ νοητὸ νοῦ ὑποδηλωνεται μόνον ὡς τὸ ὁτι γενικα ἡ θεικὴ οὐσια γινεται *ἄλλη* ἐδῶ ἔρχεται πιὸ κοντὰ στὴν πραγματοποίηση του κατα τὴν παρασταση αὐτη για τὴν παρασταση συνισταται στην αὐτοταπείνωση τῆς θεικῆς οὐσιας ποὺ παραιτεῖται τῆς ἀφαιρεσης καὶ ἐξωπραγματικότητας της. – Τὴν ἄλλη πλευρα, τὸ κακο, ἡ παρασταση τὸ ἐκλαμβανει ὡς ἕνα ξενο στὴν θεϊκὴ οὐσία συμβάν· τὸ νὰ τὸ συλλαβει μεσα στην θεικὴ οὐσια τὴν ἴδια, *ὡς τὴν ὀργη της*, εἶναι ἡ μεγιστη, ἡ σκληροτερη προσπαθεια τῆς παραστασης ποὺ πολεμᾶ με τὸν ἑαυτο της, ἡ ὁποία, ἀφοῦ στερεῖται τῆς ἔννοιας, μένει ἀκαρπη [59]

Ἡ ἀποξενωση τῆς θεικῆς οὐσίας τιθεται λοιπὸν μὲ τὸν διπλό της τρόπο ὁ ἑαυτὸς τοῦ νοῦ και ἡ ἁπλη σκεψη του εἶναι οἱ δύο στιγμες, ἀπόλυτη ἑνότητα τῶν ὁποιων εἶναι ὁ ἴδιος ὁ νοῦς· ἡ ἀποξενωση του συνισταται στο ὁτι [565] αὐτὲς ἀποσυνδεονται καὶ ἡ μία ἔχει ἀνιση ἀξια ἔναντι τῆς ἄλλης. Αὐτὴ ἡ ἀνισοτητα εἶναι συνεπῶς διπλη κι ἀνακύπτουν δύο συνδέσεις, κοινὲς στιγμες τῶν ὁποίων εἶναι οἱ προαναφερθεῖσες Στὴν μια ἰσχύει *ἡ θεικὴ οὐσία* ὡς τὸ οὐσιῶδες, ἡ δὲ φυσικὴ ὕπαρξη καὶ ὁ ἑαυτὸς ὡς τὸ ἐπουσιῶδες κι ἀναιρετεο στὴν ἄλλη ἰσχυει, ἀντιθετα, τὸ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι* ὡς τὸ οὐσιῶδες καὶ τὸ ἁπλὸ θεῖο ὡς τὸ ἐπουσιῶδες Ὁ ἀκόμη

---

59 Αναφορα στην σκεψη τοῦ Μπαιμε, οτι τὸ κακὸ απορρεει απὸ τὸν θεο ως *οργη* του (*W* 20, 109) Πρβλ. *Πρὸς Ρωμαίους*, Α, 18 *αποκαλυπτεται γὰρ οργη Θεου απ᾽ οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ασεβειαν καὶ αδικίαν ανθρωπων των την αλήθειαν ἐν αδικία κατεχόντων* – Ο Μπαιμε στερεῖται παντελῶς σκεψεων κινεῖται μόνο στὸν χῶρο τῶν παραστασεων. «Μόνο στην ἔννοια [...] μπορεῖ τὸ ἀπόλυτο να εκφερθεῖ καὶ ἐπισης μόνον ἐδῶ *υπαρχει* ὅπως εἶναι αὐτὸ τοῦτο Απὸ αυτη την ἄποψη ὅμως ὁ [Μπαῖμε] εἶναι τελείως βάρβαρος» (*W* 20 92)

κενὸς μέσος τους εἶναι ἡ *ὑπαρξη* ἐν γενει. μονο και μονο τὸ ὁτι οἱ δυο στιγμες τους τοὺς εἶναι κοινες

Ἡ λυση τῆς ἀντιθεσης αὐτῆς δὲν συμβαινει τοσο μὲ τὸν ἀγωνα τῶν δυο ὁρων. ποὺ παρασταινονται ὡς χωριστὲς καὶ αὐτοδυναμες ὀντοτητες Ἡ *αὐτοδυναμια* τους συνεπαγεται ὅτι ἡ καθε μιὰ πρεπει να διαλυθεῖ στον ἑαυτο της *αὐτη* τουτη ὡς ἐκ τῆς ἔννοιας της ὁ αγωνας ἀνακυπτει πια μονον ἐκεῖ ὅπου οἱ δυο παύουν νὰναι αὐτὲς οἱ μίξεις σκέψης καὶ αυτοδυναμης υπαρξης καὶ ἔρχονται ἀντιμετωπες ἡ μια με τὴν ἀλλη μονον ὡς σκεψεις. Γιατι τοτε. ὄντας ὁρισμενες ἔννοιες. ὑπαρχουν κατ᾽ ουσιαν μονο σε σχεση ἀντιθεσης ὡς αὐτοδύναμες. ἀντιθετα ἔχουν την οὐσιαστικότητα τους ἐκτὸς ἀντιθέσεως ἡ κίνηση τους εἶναι λοιπὸν ἡ ἐλευθερη καὶ οἰκεια κινηση τοῦ ἑαυτοῦ τους Καθως λοιπὸν ἡ κινηση τῶν δυο εἶναι ἡ κίνηση *αὐτὴ τούτη*. γιατι εἶναι θεωρητεες στὸν ἑαυτό τους. τὴν ξεκινᾶ κιόλας ἐκεινη ἀπὸ τις δυο ποὺ οριζεται ὡς τὸ αὐτὸ τοῦτο ὂν ἔναντι τῆς ἄλλης Τοῦτο παρασταινεται ὡς εθελούσια ἐνεργεια· ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἀλλοτρίωσης της ἔγκειται ὅμως στὴν ἔννοια ὁτι τὸ αὐτὸ τοῦτο ὂν [*415*] που ὁρίζεται ἔτσι μονον ἐν ἀντιθεσει. γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν ἔχει ἀληθινὴ ὑποσταση – ἐκεῖνο λοιπόν γιὰ τὸ ὁποῖο ἰσχύει ὡς ουσία ὄχι τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν ἀλλὰ τὸ ἁπλο. εἶναι αὐτὸ που αυτοαλλοτριωνεται. ποὺ ὁδεύει στὸν θανατο. κι ἐτσι συμφιλιώνει τὴν ἀπολυτη οὐσια μὲ τὸν ἑαυτο της [60] Γιατι σ᾽ αὐτη τὴν κίνηση ἐκτίθεται ὡς *νοῦς*· ἡ ἀφηρημενη οὐσια εἶναι ἀποξενωμένη ἀπὸ τον ἑαυτό της. ἔχει φυσικὴ ὑπαρξη κι ἑαυτιστικη ἐνεργὸ πραγματικοτητα αὐτη την ἑτεροτητά της. ἤτοι την [566] αἰσθητη παρουσια της. την παιρνει πίσω ἡ δευτερη ἑτεροίωση καὶ τὴν θετει ὡς ἀνηρημένη. ὡς *καθολικη* μ᾽ αὐτὰ ἡ οὐσία ἔγινε. μεσα στην κινηση ὁ ἑαυτός της ἡ ἄμεση ὑπαρξη τῆς ἐνεργοῦ πραγματικοτητας ἐχει πάψει να εἶναι κατι ξένο ἢ ἐξωτερικὸ γι᾽ αὐτήν ἐφ᾽ ὅσον εἶναι ἀνηρημένη. καθολική αὐτὸς ὁ θανατος εἶναι ἄρα ἡ ἀνάστασή της ὡς νοῦ

Ἡ ἀνηρημενη ἄμεση παρουσια τῆς αὐτοσυνειδητῆς οὐσιας εἶναι αὐτὴ ὡς καθολικη αὐτοσυνειδησία αὐτὴ ἡ

60 Ἢ «του»

ἐννοια τοῦ ἀνηρημενου καθεκαστου ἑαυτοῦ ποὺ εἶναι ἀπολυτη οὐσια ἀποτυπωνει ἄρα ἄμεσα την συσταση μιᾶς κοινότητας, ἡ ὁποια, ἐνῶ μεχρι τοτε ἐμενε στὴν παρασταση, τωρα ἐπιστρεφει στὸν ἑαυτο της ὡς στὸν ἑαυτο και ὁ νοῦς μεταβαινει ἔτσι ἀπὸ το δεύτερο στοιχεῖο τοῦ προσδιορισμοῦ του, τὴν παρασταση στὸ *τρίτο*, τὴν αὐτοσυνειδησία ὡς τετοια. – Ἂν ἐξετασουμε ἀκομη τὸ εἶδος συμπεριφορᾶς τῆς παρασταση στὴν πρόοδο της βλεπουμε πρῶτα νὰ εκφραζεται ὁτι ἡ θεϊκὴ οὐσια λαμβανει την ἀνθρωπινη φυση Σ᾽ αὐτὸ *ἐκφερεται* ἤδη ὅτι οἱ δύο *στὸν ἑαυτό τους* δεν εἶναι χωρισμενες – ὁπως στὸ ὁτι ἡ θειχη οὐσια αὐτοαλλοτριώνεται *ἐξ ἀρχῆς* ὁτι ἡ ὑπαρξη της μπαινει στὸν ἑαυτο της καὶ γίνεται κακη, δὲν ἐκφερεται ἀλλὰ *περιεχεται* ὅτι *στὸν ἑαυτο της* ἡ κακὴ αὐτὴ ὕπαρξη δὲν εἶναι κατι ποὺ τῆς εἶναι ξενο ἡ ἀπόλυτη οὐσια θἄχει μόνο τὸ κενὸ ὄνομα τῆς ἀπόλυτης οὐσίας ἂν ὑπῆρχε στ᾽ αλήθεια κατι ποὺ τῆς εἶναι *ἄλλο*, ἂν ὑπῆρχε *πτωση* ἀπ᾽ αὐτὴν –ἡ στιγμὴ τοῦ *ἐντὸς ἑαυτοῦ εἶναι* συνιστᾶ μᾶλλον τὴν οὐσιαστικὴ στιγμὴ τοῦ *ἑαυτοῦ* τοῦ νοῦ – Ὅτι τὸ *ἐντὸς ἑαυτοῦ εἶναι* ἀνήκει στην ἴδια τὴν οὐσια καὶ ἔτσι αὐτη πρωτοαποκτᾶ *ἐνεργὸ πραγματικότητα*, αὐτό τὸ ὁποῖο κατ᾽ ἐμᾶς εἶναι *ἔννοια*, καὶ [ἰσχύει] ἐφ᾽ ὅσον εἶναι ἔννοια, στὴν παραστατικη συνείδηση ἐμφανιζεται ὡς ἕνα μη ἐννοήσιμο[61] *συμβαν* κατ᾽ αὐτὴν τὸ *αὐτὸ τοῦτο* παιρνει τὴν μορφη τοῦ *ἀδιαφορου εἶναι*. Ἡ σκέψη, ὁμως, ὁτι αὐτὲς οἱ φαινομενικὰ ἀσύμβατες[62] στιγμες τῆς ἀπόλυτης οὐσιας καὶ τοῦ ὑπάρχοντος καθ᾽ ἑαυτὸν ἑαυτοῦ δεν εἶναι χωριστες, ἐμφανίζεται *ἐπισης* γιὰ τὴν παρασταση αὐτὴ –γιατὶ αὐτὴ κατέχει τὸ ἀληθινὸ περιεχόμενο– ἀλλὰ μετα –στὴν ἀλλοτριωση τῆς θειχῆς οὐσίας που [567] γινεται σαρξ[63] Αὐτὴ ἡ παρασταση, ποὺ κατ᾽ αυτὸ τὸν τρόπο εἶναι ἀκόμη *ἄμεση* καὶ ἀρα ὀχι νοητική, ἔχει, δηλαδή, ἐπιγνωση τοῦ ἀνθρώπινου σχήματος τῆς οὐσίας πρῶτα μόνον ὡς ἐπιμερους σχηματος, ὀχι ἀκόμη καθολικοῦ, γινεται νοητικὴ κατ᾽ αὐτὴ τὴν συνείδηση μὲ τὴν κινηση τῆς

---

61 Unbegreiflich αδιανοητο ασυλληπτο

62 Sich zu fliehen scheinende, ποὺ φαινεται ν αλληλοαποφευγονται

63 Fleisch wird Βλ *Κατα Ἰωαννην* Α 14· *ο λόγος σὰρξ εγένετο και εσκηνωσεν ἐν ἡμῖν*

ἐνσχηματης οὐσίας τοῦ να θυσιαζει παλι την ἄμεση ὑπαρξή της καὶ νὰ ἐπιστρέφει στὴν οὐσια μόνον ἡ οὐσια ὡς *ἀνακλασμενη στὸν ἑαυτό της* εἶναι πιὰ ὁ νοῦς. – Ἡ *συμφιλίωση* τῆς θεικῆς οὐσιας μὲ τὸ ἄλλο ἐν γένει κι ἀκριβεστερα με τὴν *σκεψη* του. μὲ τὸ *κακό*. παρασταινεται λοιπὸν [*416*] ἐδῶ – Ἂν αὐτη ἡ συμφιλιωση ἐκφρασθεῖ κατα *την ἔννοια της* λεγοντας ὁτι συνίσταται σ αὐτὰ ἐπειδὴ *στον ἑαυτο του* τὸ *κακὸ* εἶναι *τὸ ἴδιο* μὲ τὸ *καλο*. ἢ και ὁτι ἡ θεικὴ οὐσια εἶναι *τὸ ἴδιο* με τὴν φυση σ᾽ ὁλο της τὸ εὖρος καθὼς ἡ φύση. χωρισμένη ἀπὸ τὴν θεϊκὴ οὐσία. εἶναι μόνο τὸ *μηδεν* – αὐτὸ πρεπει να ἰδωθεῖ ὡς ἑνας μη νοητικὸς τρόπος ἔκφρασης. ὁ ὁποῖος κατ᾽ ἀναγκην ἐγειρει παρανοήσεις [64] – Ἐφ᾽ ὁσον τὸ κακὸ εἶναι *τὸ ἴδιο* μὲ τὸ καλό. τὸ κακὸ ἴσα ἴσα δὲν εἶναι κακὸ οὔτε τὸ καλὸ καλό. ἀλλὰ ἀμφότερα εἶναι πολλῶ μᾶλλον ἀνηρημενα. τὸ κακὸ εἶναι ἐν γενει τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ποὺ εἶναι ἐντὸς ἑαυτοῦ καὶ τὸ καλὸ εἶναι τὸ χωρὶς ἑαυτὸ ἁπλό Ἐφ᾽ ὅσον ἔτσι τα δύο ἐκφερονται κατα τὴν ἔννοια τους. εἶναι συνάμα ἐμφανὴς ἡ ἑνότητα τους γιατι τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ποὺ εἶναι ἐντὸς ἑαυτοῦ εἶναι ἡ ἁπλὴ ἐπίγνωση καὶ τὸ χωρὶς ἑαυτὸ ἁπλὸ εἶναι ἐξ ἴσου τὸ ἀμιγὲς καθ ἑαυτὸν εἶναι ποὺ εἶναι ἐντὸς ἑαυτοῦ. – Ὅσο ἄρα πρέπει νὰ λεχθεῖ ὁτι τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ εἶναι τὸ *ἴδιο* κατὰ τὴν ἐννοια τους αὐτή. πᾶ νὰ πεῖ ἐφ᾽ ὁσον δὲν εἶναι τὸ καλὸ καὶ τὸ κακο. τοσο πρεπει λοιπὸν νὰ λεχθεῖ ὅτι *δεν* εἶναι τὸ ἰδιο. ἀλλὰ ὁπωσδήποτε *διαφορετικα*. γιατὶ τὸ ἁπλὸ καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ἢ καὶ ἡ καθαρὴ ἐπίγνωση εἶναι μὲ ὁμοιον τροπο στὸν ἑαυτό τους ἡ καθαρὴ ἀρνητικοτητα. δηλαδη ἡ ἀπόλυτη διαφορα [65] – Μονον αὐτὲς οἱ δυο προτασεις ἀποπερατωνουν πια τὸ συνολο. και στὸν ἰσχυρισμὸ καὶ την διαβεβαίωση γιὰ τὴν πρώτη πρεπει νὰ

---

64 Αναφερεται στον Σπινοζα και στὸν σπινοζιστικῆς εμπνευσεως Σελλιγκ (*Werke* τ. 4 σ. 307 ταύτιση θεοῦ καὶ φυσης· τ. 6. σ. 41-42: ὅτι τα πεπερασμένα πραγματα εἶναι ἕνα μηδὲν ἔξω ἀπὸ τον θεό· απο *GW* 9.522)

65 Αὐτη η κριτικη της «σύμπτωσης τῶν αντιθέτων» στὴν περίπτωση του καλοῦ και τοῦ κακοῦ πρέπει να σχετισθει μὲ την αντιστοιχη κριτικη τῆς ταύτισης τοῦ ψευδους με την ἀληθεια· Το ψεῦδος δεν εἶναι στιγμὴ τῆς ἀληθειας. γιατι ως στιγμη της ἀλήθειας παύει να ταυτίζεται μ αὐτὸ που ἦταν ὡς ψεῦδος (σ [*41/31*])

ἀντιπαρατεθεῖ μὲ ἀνυπέρβατη ἐπιμονὴ ἡ προσηλωση στὴν ἀλλη ἐφ᾽ ὁσον ἔχουν ὁμοιως δικιο και οἱ δυο. ἔχουν κι οἱ δύο ὁμοιως ἄδικο καὶ τὸ ἄδικό τους συνισταται στὸ ὁτι ἐκλαμβανουν τετοιες ἀφηρημένες μορφὲς ὁπως *ταὐτὸν* [568] και *μη ταὐτόν την ταυτοτητα* και *την μη ταυτότητα* ὡς κατι ἀληθες, πάγιο, ἐνεργα πραγματικο, και στηρίζονται σ᾽ αὐτες Δὲν ἀληθευει τὸ ἑνα ἢ τὸ ἄλλο ἀλλ᾽ ἀκριβῶς ἡ κίνησή τους τὸ ὁτι τὸ ἁπλὸ ταὐτὸν εἶναι ἡ ἀφαιρεση καὶ ἄρα ἡ ἀπόλυτη διαφορα αὐτὴ δέ, ὡς διαφορα αὐτὴ τούτη, διαφερει ἀπὸ τὸν ἑαυτό της, ἄρα εἶναι ἡ ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτόν Ἀκριβῶς μιὰ τέτοια περιπτωση ἔχουμε ὁταν λέμε ὁτι ἡ θεικὴ οὐσία καὶ ἡ φύση γενικά, ἡ ἀνθρώπινη εἰδικά, εἶναι τὸ ἴδιο ἡ οὐσια εἶναι φύση ἐφ᾽ ὅσον δὲν εἶναι οὐσία· ἡ φύση εἶναι θεικὴ ὡς πρὸς τὴν οὐσια της – ἀλλ᾽ ἐκεῖ ὅπου οἱ δυο ἀφηρημένες ὄψεις τίθενται ὅπως ὑπαρχουν στ᾽ ἀλήθεια, ἀκριβῶς ὡς *ἀνηρημενες*, εἶναι ὁ νοῦς -ἕνα θέτειν ποὺ δὲν εἶναι ἐκφράσιμο ἀπὸ τὴν κρίση καὶ τὸ ἀνόητο *ἐστί*, τὸν σύνδεσμο τῆς κρίσης [66] – Ἔτσι ἀκριβῶς ἡ φύση *δὲν* εἶναι *τίποτα ἐκτὸς* τῆς οὐσίας της πλὴν αὐτὸ τὸ τίποτα, τὸ μηδεν *εἶναι* κι αὐτό εἶναι ἡ ἀπόλυτη ἀφαιρεση, ἄρα ἡ καθαρὴ νόηση, δηλαδὴ τὸ ἐντὸς ἑαυτοῦ εἶναι, καί, μαζὶ μὲ τὴν στιγμὴ τῆς ἀντίθεσής του πρὸς τὴν νοητικὴ ἑνότητα, εἶναι τὸ *κακό* Ἡ δυσκολία ποὺ λαβαίνει χωρα σ᾽ αὐτὲς τὶς ἐννοιες εἶναι μοναχα ἡ προσήλωση στὸ *ἐστὶ* καὶ ἡ λήθη τοῦ νοεῖν στὸ ὁποῖο οἱ στιγμὲς τόσο *εἶναι* ὁσο καὶ *δὲν* [*417*] *εἶναι* -στὸ ὁποῖο αὐτὲς εἶναι μόνον ἡ κινηση ἡ ὁποια εἶναι ὁ νοῦς – Αὐτὴ ἡ νοητικὴ ἑνότητα, δηλαδὴ ἡ ἑνότητα ὁπου οἱ διαφορὲς ὑπάρχουν μονον ὡς στιγμές ὡς ἀνηρημενες εἶναι ἐκεῖνο ποὺ προεκυψε κατα την παραστατικὴ συνείδηση μεσα σ᾽ αὐτη τὴν συμφιλίωση και ἐφ᾽ ὁσον αὐτὴ ἡ ἑνοτητα εἶναι ἡ καθολικοτητα τῆς αὐτοσυνειδησιας, ἡ αὐτοσυνειδησια ἐχει παψει νἄναι παραστατικη ἡ κινηση ἐπεστρεψε μεσα σ᾽ αὐτην

Ὁ νοῦς ἔχει λοιπὸν τεθεῖ στὸ τριτο στοιχεῖο, στην *καθολικὴ αὐτοσυνειδησια* εἶναι ἡ *κοινοτητα* του Ἡ κίνηση τῆς

---

66. Πρβλ. την κριτικη τῆς επαγομενης ἀπὸ την δομη τῆς κρισης μεταφυσικὴ σ [59/43] κ ε

κοινότητας ὡς τῆς διακρινομενης ἀπὸ τὴν παραστασή της αὐτοσυνειδησιας. εἶναι ὁτι *παραγει* ὁ,τι ἔχει προκύψει *αυτὸ τοῦτο* Ὁ τεθνεὼς θεανθρωπος ἢ ἀνθρωπόθεος εἶναι *στὸν ἑαυτό του* ἡ καθολικὴ αὐτοσυνειδησια ἔχει νὰ γινει αυτὸ *κατα την αὐτοσυνειδησια αὐτη* Δηλαδή, ἐφ' ὁσον ἡ αὐτοσυνειδησια ἀποτελεῖ τὴν *μια* πλευρα τῆς παραστασιακῆς ἀντίθεσης, [569] ἀκριβῶς την κακη, γιὰ τὴν ὁποία ἡ φυσικὴ ὑπαρξη καὶ τὸ καθεκαστον φυσικὸ εἶναι ἰσχύει ὡς ἡ οὐσια, ἡ πλευρα αὐτή ἡ ὁποια παρασταινεται ὡς αυτοδύναμη, ὄχι ἀκόμη ὡς στιγμη, πρέπει, λόγω τῆς αὐτοδυναμιας της, να ἀνέλθει αὐτὴ καθ' αὐτὴν στὸν νοῦ, δηλαδὴ να ἐκθεσει μέσα της τὴν κίνηση τοῦ νοῦ.

Αὐτη ἡ πλευρὰ εἶναι ὁ *φυσικὸς νοῦς* ὁ ἑαυτὸς πρέπει νὰ ἀποσυρθεῖ ἀπὸ τὴν φυσικότητα αὐτὴ καὶ νὰ εἰσελθει ἐντὸς ἑαυτοῦ, κατι ποὺ θὰ σήμαινε νὰ γινει *κακός* Ἀλλὰ ἡ φυσικότητα εἶναι ἤδη *αὐτὴ τούτη κακή*· ὁπότε ἡ εἴσοδος ἐντὸς ἑαυτοῦ συνισταται στὸ νὰ *πεισθεῖς* ὅτι ἡ φυσικὴ ὕπαρξη εἶναι τὸ κακό. Τὸ ὁτι ὁ κόσμος γίνεται καὶ εἶναι κακὸς ἐμπίπτει ὡς κάτι *ὑπάρχον* στὴν παραστατικὴ συνειδηση, ὡς κάτι *ὑπαρχον* ἐμπιπτει σ' αὐτὴν και ἡ συμφιλίωση τῆς ἀπόλυτης οὐσιας στὴν *αὐτοσυνειδησία* ὡς τετοια ὅμως, ἐμπιπτει κατα την μορφὴ αὐτὸ τὸ παραστημένο μόνον ὡς ἀνηρημενη στιγμή γιατὶ ὁ *ἑαυτὸς* εἶναι τὸ ἀρνητικό ἄρα ἐμπίπτει ἐδῶ ἡ *ἐπίγνωση* – μια ἐπιγνωση ποὺ εἶναι καθαρὴ ἐνεργεια τῆς συνείδησης ἐντὸς τοῦ ἑαυτοῦ της – Αὐτὴ ἡ στιγμὴ τοῦ ἀρνητικοῦ θα ἐκφρασθεῖ μοιραῖα ὁμοιως στὸ περιεχόμενο Ἐφ ὁσον ἀκριβῶς ἡ οὐσία εἶναι *αυτη τούτη* ἤδη συμφιλιωμένη με τὸν ἑαυτο της και νοητικη ἑνοτητα ὁπου τὰ μερη τῆς παραστασης εἶναι *ανηρημενα* ἢ *στιγμες*, παρουσιάζεται το ἐξῆς ὅτι κάθε μερος τῆς παραστασης αποκτᾶ τὸ *ἀντίθετο* νοημα ἀπὸ αὐτὸ ποὺχε προηγουμενως καθε νοημα συμπληρώνεται ὡς ἐκ τουτου στο ἀλλο καὶ μονον ἐτσι τὸ περιεχόμενο εἶναι πια νοητικο ἐφ' ὁσον ὁ καθορισμὸς εἶναι ἐξ ἴσου ο ἀντιθετος του ὁλοκληρωθηκε ἡ ἑνότητα ἐντὸς ἑτεροτητας το νοητικό ἔτσι ὁπως εἰχαν ἑνωθεῖ οἱ αντιθετες σημασιες καὶ ἀναιρεθεῖ οἱ ἰδιες οἱ ἀφηρημενες μορφὲς τοῦ *ταὐτοῦ* καὶ τοῦ *μη ταὐτοῦ* τῆς *ταυτότητας* καὶ *μη ταυτοτητας* πιο πρὶν κατ' εμᾶς ἢ *αὐτες τοῦτες*

Ἐνῶ λοιπὸν στὴν παραστατικὴ συνείδηση ἡ μετατροπη τῆς φυσικῆς συνειδησης σε *ἐσωτερικὴ* ἦταν τὸ *ὑπάρχον κακό* ἡ *ἐσωτερικοποίηση* [*418*] στὸ στοιχεῖο τῆς αὐτοσυνειδησίας εἶναι ἡ *ἐπιγνωση* τοῦ *κακοῦ* ὡς κατινος που εἶναι *αὐτὸ τοῦτο* στὴν ὕπαρξη Αὐτὴ ἡ ἐπίγνωση εἶναι λοιπὸν ἕνα γίγνεσθαι κακο αλλα μονο γίγνεσθαι τῆς *σκεψης* τοῦ *κακοῦ* [570] και γι᾽ αὐτο ἀναγνωριζεται ὡς ἡ πρώτη στιγμὴ τῆς συμφιλιωσης Γιατὶ ὡς ἐνδοεπιστροφὴ ἔξω ἀπὸ τὴν ἀμεσοτητα τῆς φυσης, ἡ ὁποια ὁριζεται ὡς τὸ κακο, ἀποτελεῖ ἐγκαταλειψη της καὶ ἀπονέκρωση τῆς ἁμαρτιας Δὲν ἐγκαταλειπεται ἡ φυσικὴ υπαρξη ὡς τετοια ἀπὸ την συνείδηση, ἀλλα αὐτη ὡς κατι συναμα ἐγνωσμένο ὡς κακό. Ἡ ἄμεση κίνηση *εἰσοδου ἐντὸς ἑαυτοῦ* εἶναι ἐξ ἰσου μεσολαβημένη – προυποθέτει ἡ ἴδια τὸν ἑαυτό της, ἤτοι εἶναι ὁ ἰδιος ὁ λόγος ὑπαρξής της ὁ λόγος ὑπαρξης τῆς εἰσοδου ἐντὸς ἑαυτοῦ εἶναι ἀκριβῶς ὁτι ἡ φυση στὸν ἑαυτό της ἤδη εἰσῆλθε ἐντος της ἐξ αἰτιας τοῦ κακοῦ πρεπει ὁ ἀνθρωπος νὰ εἰσελθει ἐντός του ἀλλὰ τὸ *κακὸ* εἶναι τὸ ἴδιο ἡ εἰσοδος ἐντὸς ἑαυτοῦ. – Αὐτὴ ἡ πρώτη κινηση εἶναι γι᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο ἡ ἴδια μόνον ἡ ἀμεση, δηλαδὴ ἡ *ἁπλη ἔννοια της*, ἐπειδὴ εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὸν λόγο ὑπαρξής της Ἡ κίνηση ἢ ἡ ἑτεροίωση πρεπει ἄρα ἀκόμα ν᾽ ἀναφανεῖ ὑπὸ τὴν εἰδικοτερη μορφή της

Ἐκτὸς τῆς ἐν λογω ἀμεσότητας εἶναι λοιπὸν ἀναγκαια ἡ *μεσολάβηση* τῆς παραστασης [67] *Αὐτες τοῦτες ἡ ἐπίγνωση* τῆς φύσης ὡς τῆς ἀναληθοῦς ὑπαρξης τοῦ νοῦ και τουτη ἡ ἐντὸς ἑαυτοῦ γινόμενη καθολικοτητα τοῦ ἑαυτοῦ εἶναι ἡ συμφιλίωση τοῦ νοῦ με τον ἑαυτο του Αὐτὸ τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ἀποκτᾶ κατα την μη ἐννοιολογικὴ αὐτοσυνειδησια τὴν μορφὴ ἑνος *ὀντος* καὶ *παραστημενου σε αὐτην* Ἡ ἐννόηση εἶναι λοιπὸν γι᾽ αὐτὴν ὀχι συλληψη αὐτῆς τῆς ἔννοιας ποὺ ἔχει επιγνωση τῆς ἀνηρημενης φυσικοτητας ὡς καθολικῆς ἄρα ὡς συμφιλιωμενης με τὸν ἑαυτο της, ἀλλα συλληψη τῆς *παραστασης* ἐκεινης, οτι ἡ θεικη οὐσια εἶναι συμφιλιωμενη μὲ τὴν ὑπαρξη της γιατι *συνεβη* ἡ οἰκεια ἀλλοτριωση τῆς θεϊκῆς οὐσιας γιατι ἡ θεικη ουσια συνεβη να γινει ἄνθρωπος και να πεθα-

67 Ἄλλη αναγνωση «γι᾽α την παρασταση»

νει – Ἡ συλληψη αὐτῆς τῆς παραστασης ἐκφραζει τωρα ακριβεστερα εκεῖνο που ὀνομασθηκε πριν. μεσα στην παράσταση νοητικὴ ανάσταση δηλαδη την μετατροπη τῆς καθεκαστης αὐτοσυνειδησιας της σὲ καθολικο ἢ σε κοινοτητα – Ὁ *θανατος* τοῦ θεανθρωπου *ὡς θανατος* εἶναι ἡ *ἀφηρημενη* αρνητικοτητα τὸ ἀμεσο ἀποτελεσμα τῆς κινησης ποὺ τερματιζει μονο στην *φυσικη* καθολικοτητα Αυτο το φυσικο νοημα [571] το χανει στην νοητικη αυτοσυνειδησια δηλαδη γινεται ἡ μολις ἀναφερθεισα ἔννοια του ὁ θανατος μεταμορφωνεται ἀπὸ αὐτὸ ποὺ σημαινει ἀμεσα. το μη ὂν *τοῦ ταδε καθέκαστου ατομου σε καθολικοτητα* τοῦ νοῦ που ζεῖ στην κοινοτητα του μεσα της πεθαινει και ἀνασταινεται καθημερινα

Εκεῖνο που ἀνηκει στο στοιχεῖο *τῆς παραστασης*. οτι ὁ ἀπολυτος *νοῦς ὡς ἑνας καθεκαστος* ἢ μᾶλλον *ὡς ἑνας ἐπιμερους* νοῦς παριστᾶ στην ὕπαρξή του την φύση τοῦ νοῦ. μετατιθεται λοιπὸν τωρα στὴν ἰδια τὴν αὐτοσυνειδησια στην ἐπιγνωση που διατηρεῖται μες στὴν *ἑτεροτητά* της κατὰ συνεπεια αὐτη[68] δὲν *πεθαινει* ὀντως. ὀπως *παρασταινεται* τὸ *ἐπιμερους* ἀτομο νὰ ἔχει ὀντως πεθανει. [*419*] παρα ἡ μεριμνότητά της ἀπονεκρώνεται μὲς στὴν καθολικότητα της. που θα πεῖ στὴν *ἐπιγνωσή* της. ἡ ὁποια εἶναι ἡ αὐτοσυμφιλιουμενη οὐσια Τὸ ἀμέσως προγενεστερο *στοιχεῖο τῆς παράστασης* τιθεται λοιπὸν ἐδῶ ὡς ἀνηρημένο δηλαδὴ ἐπεστρεψε στὸν ἑαυτό στὴν ἔννοια του ὁ.τι μεσα σ᾽ αυτὸ ἦταν μόνον ὄν. ἔγινε ὑποκειμενο – Ἔτσι ἀκριβῶς και τὸ *πρῶτο στοιχεῖο. ἡ καθαρὴ νόηση* καὶ ὁ ἐντὸς αὐτῆς αἰώνιος νοῦς. δεν εἶναι πιὰ ἐπεκεινα τῆς παραστατικῆς συνειδησης οὔτε τοῦ ἑαυτοῦ ἀντιθετως ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ συνόλου στὸν εαυτό του εἶναι ἀκριβῶς το ὁτι περιέχει μεσα του ὅλες τὶς στιγμες – Ὁ θανατος τοῦ μεσολαβητῆ οπως συλλαμβανεται ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ εἶναι ἡ ἀρση τῆς *ἀντικειμενικότητας* του δηλαδη τοῦ *ἐπιμερους καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* του αὐτὸ τὸ *ἐπιμερους* καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι ἐγινε καθολικη αὐτοσυνειδησια – Ἀπὸ την ἄλλη πλευρα τὸ *καθολου* ἔγινε. γι᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τον λογο αὐτοσυνειδησια καὶ ὁ καθαρος ἢ ἐξωπραγματικὸς νοῦς τῆς ψιλῆς

68 Η αυτοσυνειδησια ἴσως και η επιγνωση

νόησης *ἐνεργὰ πραγματικός* – Ὁ θανατος τοῦ μεσολαβητῆ δὲν εἶναι θανατος μονο τῆς *φυσικῆς πλευρᾶς* του ἢ τοῦ ἐπιμερους καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι του δὲν πεθαίνει μόνο τὸ ἤδη νεκρὸ περίβλημα που ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὴν οὐσία. ἀλλὰ καὶ ἡ *ἀφαιρεση* τῆς θεϊκῆς οὐσιας Γιατὶ ὁ μεσολαβητής ἐφ᾽ ὅσον ἀκόμη ὁ θάνατος του δὲν ὁλοκληρωσε την συμφιλιωση. εἶναι κατι μονόπλευρο ποὺ ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἁπλοῦ τῆς νόησης ὡς τῆς *οὐσίας* ἐν ἀντιθέσει πρὸς την ἐνεργὸ πραγματικότητα αὐτὸ τὸ ἀκρο τοῦ ἑαυτοῦ δὲν ἐχει ἀκομη ὁμοια ἀξια μὲ την οὐσια αὐτὸ θα τὄχει ὁ ἑαυτὸς μόνο στὸν νοῦ Ὁ [572] θανατος αὐτῆς τῆς παράστασης περιέχει λοιπὸν συνάμα τὸν θανατο τῆς *ἀφαίρεσης τῆς θειχῆς οὐσίας* ποὺ δὲν ἔχει τεθεῖ ὡς ἑαυτός Εἶναι τὸ ὀδυνηρὸ συναισθημα τῆς δυστυχισμένης συνείδησης, ὅτι *ὁ ἴδιος ὁ θεὸς πέθανε*. Αὐτὴ ἡ σκληρὴ ἔκφραση εἶναι ἔκφραση τῆς πλεον ἐσωτερικῆς ἁπλῆς αὐτεπίγνωσης,[69] ἡ ἐπιστροφὴ τῆς συνειδησης στὸ βαθος τῆς νύχτας τοῦ ἐγὼ = ἐγώ, ἡ ὁποία δὲν διακρίνει καὶ δὲν ξέρει πιὰ τίποτα ἔξω της Αὐτὸ τὸ συναίσθημα εἶναι λοιπὸν στὴν πραγματικότητα ἡ ἀπώλεια τῆς *ὑφιστάμενης οὐσίας* καὶ τῆς ἀντιπαραθεσής της πρὸς τὴν συνείδηση· ἀλλὰ συνάμα εἶναι ἡ καθαρὴ *ὑποκειμενικότητα* τῆς ὑφιστάμενης οὐσιας, ἤτοι ἡ καθαρὴ βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτόν, ποὺ ἔλειπε στὴν ὑφιστάμενη οὐσια θεωρούμενη ὡς τὸ ἀντικείμενο ἢ τὸ ἄμεσο ἢ τὴν καθαρὴ οὐσία Αὐτὴ ἡ ἐπίγνωση λοιπὸν εἶναι ἡ *νοητικοποίηση* διὰ τῆς ὁποίας ἡ ὑφιστάμενη οὐσία εἶναι ὑποκειμενο.[70] ἔχει πεθάνει ἡ ἀφαίρεση καὶ ἔλλειψη ζωῆς της, ἡ ἴδια ἔχει ἄρα γίνει ἁπλὴ καὶ καθολικὴ αὐτοσυνειδησία *ἐνεργά*.

Ἔτσι λοιπὸν ὁ νοῦς εἶναι νοῦς μὲ ἐπίγνωση τοῦ *ἑαυτοῦ του*· ξέρει *τὸν ἑαυτό του* ὅ,τι τοῦ εἶναι ἀντικείμενο ὑπάρχει ἤτοι ἡ παράστασή του εἶναι τὸ ἀληθινὸ ἀπόλυτο *περιεχόμενο*· ἐκφράζει, ὅπως εἴδαμε, τὸν ἴδιο τὸν νοῦ Συνάμα δὲν εἶναι μόνο *περιεχόμενο* τῆς αὐτοσυνειδησίας καὶ δὲν εἶναι μόνο ἀντικείμενο *κατ᾽ αὐτήν*, ἀλλὰ καὶ *ἐνεργὰ πραγματικὸς*

---

69 Ἢ «τῆς πλέον ἐσωτερικῆς επιγνωσης τοῦ ἑαυτοῦ σου ως ἁπλοῦ»

70 Τὸ θέμα ὅλης τῆς φιλοσοφιας τοῦ Ἓ βλ *σ* [22-23/*18*]

νοῦς. Εἶναι αὐτό, ἐφ' ὅσον διατρεχει τὰ τρια στοιχεῖα τῆς φύσης του· αὐτη ἡ κινηση διαμεσου τοῦ εαυτοῦ του ἀποτελεῖ τὴν ἐνεργὸ πραγματικοτητά του –ὅ,τι κινεῖται, εἶναι αὐτός[71] εἶναι τὸ ὑποκείμενο τῆς κίνησης καὶ εἶναι ἐξ ἴσου τὸ ἴδιο *τὸ κινεῖν*. δηλαδὴ ἡ ὑφισταμενη οὐσία διαμέσου τῆς ὁποίας περνᾶ τὸ ὑποκειμενο Ἔτσι ὁπως μᾶς εἶχε προκύψει ἡ ἔννοια τοῦ νοῦ ὁταν μπηκαμε στὴν θρησκεια [420] –ἀκριβῶς ὡς ἡ κινηση τοῦ βεβαιου για τὸν ἑαυτό του νοῦ ποὺ συγχωρεῖ τὸ κακό, καὶ κατὰ τοῦτο ἀποποιεῖται συναμα την οἰκεια ἁπλοτητα καὶ σκληρη αμεταβλητότητα, δηλαδὴ ὡς ἡ κινηση ὁτι τὸ ἀπολύτως *ἀντιθετο* γνωριζεται *ὡς τὸ ἴδιο* και ὁτι αὐτὴ ἡ γνωση σκαει ὡς τὸ *ναὶ* μεταξυ αὐτῶν τῶν ἀκρων– αὐτὴ τὴν ἔννοια *ἐποπτεύει* ἡ θρησκευτικὴ συνειδηση ποὺ τῆς εἶναι φανερὴ ἡ ἀπόλυτη οὐσία, ὁπότε αἴρει τὴν *διάκριση* τοῦ *ἑαυτοῦ* της ἀπὸ τὸ *ἐποπτευόμενό* της, ἡ ἴδια εἶναι [573] τὸ ὑποκείμενο, ἡ ἴδια εἶναι καὶ ἡ ὑφιστάμενη οὐσία, ὁπότε *εἶναι* ἡ ἴδια ὁ νοῦς, ἀκριβῶς ἐπειδὴ καὶ ἐφ' ὅσον εἶναι αὐτὴ ἡ κίνηση.

Ἡ κοινότητα δὲν ὁλοκληρώθηκε ὁμως ἀκόμη μ' αὐτὴ τὴν αὐτοσυνειδησία της· τὸ περιεχόμενό της ὑπάρχει γενικὰ κατὰ τὴν ἴδια ἐν εἴδει *παραστασης*, αὐτὸν δὲ τὸν διχασμὸ συνεχίζει νὰ τὸν ἔχει στὸν ἑαυτό της καὶ ἡ *ἐνεργὰ πραγματικὴ νοητικότητά* της, ἡ ἐπιστροφή της ἀπὸ τὴν παράστασή της, ὁπως ἔπασχε ἀπὸ αὐτὸν καὶ τὸ ἴδιο τὸ στοιχεῖο τῆς καθαρῆς νόησης. Ἡ κοινότητα δὲν ἔχει οὔτε συνείδηση περὶ τοῦ τί εἶναι ἡ ἴδια εἶναι ἡ νοητικὴ συνειδηση ποὺ δὲν εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό της ἀντικειμενο ὡς τέτοια, δηλαδὴ δὲν ἀνοίγεται στὴν συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ της παρὰ στὸν βαθμὸ ποὺ εἶναι συνείδηση, ἔχει παραστάσεις, ποὺ ἐξετάσαμε. – Βλέπουμε τὴν αὐτοσυνειδησια στὸ τελευταῖο σημεῖο καμπῆς της νὰ γίνεται *ἐσωτερικη* στὸν ἑαυτό της καὶ νὰ καταλήγει στὴν *ἐπίγνωση* τοῦ *ἐντὸς ἑαυτοῦ εἶναι* τὴν βλέπουμε ν' ἀλλοτριώνει τὴν φυσικὴ ὕπαρξή της καὶ νὰ κερδίζει τὴν καθαρὴ ἀρνητικότητα Ἡ *θετικὴ* σημασία, ὅμως, ἀκριβῶς ὅτι αὐτὴ ἡ ἀρνητικότητα ἢ καθαρη *ἐσωτερικότητα τῆς ἐπίγνωσης* εἶναι ἐξ ἴσου ἡ *ὅμοια μὲ τὸν ἑαυτό της οὐσία* – ἢ ὅτι ἡ ὑφιστάμενη οὐσία καταλή-

71 Ο νοῦς Ἡ «αυτὸ» (τὸ περιεχόμενο)

γει ἐδῶ νὰ εἶναι ἀπολυτη αὐτοσυνειδησια αὐτὸ εἶναι κατι *ἄλλο* κατὰ τὴν ευλαβικὴ συνειδηση Αὐτὴ ἀντιλαμβανεται την πλευρα ὁτι ἡ καθαρὴ ἐσωτερικοποίηση τῆς ἐπιγνωσης εἶναι *στὸν ἑαυτο της* ἡ ἀπολυτη ἁπλοτητα ἢ ἡ ὑφισταμενη οὐσια ὡς την παρασταση κατινος ποὺ δὲν εἶναι ἔτσι ὡς ἐκ τῆς *εννοιας* ἀλλα σαν πραξη μιᾶς ξενης εὐαρεσκειας Δηλαδὴ δεν ὑπαρχει κατ αὐτην τὸ γεγονὸς ὁτι *το* βαθος αὐτὸ τοῦ καθαροῦ ἑαυτοῦ εἶναι ἡ βια (Gewalt) διὰ τῆς ὁποιας ἡ *ἀφηρημενη οὐσία* κατεβαζεται ἀπὸ την ἀφαιρεση της καὶ μεταρσιώνεται σε ἑαυτὸ ἀπὸ τὴν δυναμη (Macht) αὐτῆς τῆς καθαρῆς εὐλαβειας – Ἡ ἐνεργεια τοῦ ἑαυτοῦ διατηρεῖ ὡς ἐκ τουτου τὴν ἀρνητικη αὐτὴ σημασία ἔναντι τῆς συνείδησης[72] γιατὶ κατὰ τὴν τελευταια[73] ἡ ἀλλοτριωση τῆς ὑφιστάμενης οὐσίας εἶναι ἀπὸ μερους της ἑνα *αὐτὸ τοῦτο* ἐξ ἰσου ἀκαταληπτο καὶ ἀνεννοητο. δηλαδὴ ποὺ δεν τὸ βρισκει μὲς στὴν *δική της*[74] ἐνεργεια – Απαξ κι αὐτὴ ἡ ἑνοτητα οὐσιας και ἑαυτοῦ ἀνέκυψε *αὐτὴ τούτη*. ἡ συνειδηση συνεχίζει νὰχει κι αὐτὴ τὴν *παρασταση* τῆς συμφιλίωσή της. ἀλλὰ ὡς παρασταση Ἱκανοποιεῖται μὲ τὸ να προσθέτει *ἐξωτερικὰ* στὴν καθαρη της [574] ἀρνητικότητα την θετικὴ σημασια τῆς ἑνότητας της μὲ τὴν οὐσία ἡ ἱκανοποιησή της συνεχίζει λοιπὸν ἡ ἴδια να πάσχει ἀπὸ τὴν ἀντιθεση ἑνὸς ἐπέκεινα Ἡ ἴδια της ἡ συμφιλιωση εἰσερχεται συνεπῶς στην συνειδησή της ὡς κατι *μακρινο* [421] μακρινὸ στὸ *μελλον* ὁπως ἡ συμφιλιωση ποὺ ἐπιτέλεσε ὁ ἄλλος *ἑαυτὸς* ἐμφανιζεται ὡς κατι μακρινὸ στὸ *παρελθον*[75] Ἔτσι ὁπως ὁ *καθεκαστος* θεανθρωπος ἔχει ἑναν πατερα που ὑπαρχει *αὐτὸς τοῦτος* ἢ *στὸν ἑαυτο του*[76] και μόνο μιὰ μητέρα *ἐνεργα πραγματική*. ἔτσι καὶ ὁ καθολικὸς θεάνθρωπος ἡ κοινότητα ἔχει γιὰ πατέρα την *δική της ἐνέργεια* και *ἐπίγνωση* γιὰ μητέρα δὲ τὴν *αἰώνια ἀγαπη* τὴν ὁποια μόνο *συναισθανεται* ἀλλὰ δὲν ἐποπτευει ὡς ἐνεργὰ πραγματικὸ ἄμεσο *ἀντικείμενο* στὴν συνείδησή της Ἡ συμφιλίωσή

---

72 Ἄλλη αναγνωση «ἔναντι του».

73 Ἄλλη αναγνωση «κατ αυτόν»

74 Ἄλλη αναγνωση «*δικη του*»

75. Η πρωτη καὶ ἡ δευτέρα Παρουσια

76 An sich πρβλ σ [550/403]

της είναι συνεπῶς στην καρδια της. αλλ᾽ ἀκομα διχασμενη απο την συνειδηση της ή δε ἐνεργος πραγματικοτητά της ἀκόμη θραυσμένη Στην συνείδηση της ο.τι μπαίνει ὡς τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ἤ ή πλευρα τῆς *καθαρῆς μεσολαβησης* είναι ή συμφιλιωση που βρισκεται ἐπεκεινα *ὅ.τι* μπαινει ὡς *παρον*. ὡς ή πλευρα τῆς *ἀμεσοτητας* και τῆς *υπαρξης*. είναι ὁ κο-σμος που θα πρεπει ν᾽ αναμενει ακομα τὴν μεταμόρφωση του. Ὁ κόσμος είναι βεβαια *αὐτὸς τοῦτος* συμφιλιωμενος μὲ τὴν οὐσία και ή περὶ τῆς *οὐσιας* ἐπίγνωση είναι βεβαια ὁτι αὐτὴ δὲν γνωρίζει πιὰ τὸ ἀντικείμενο ὡς ἀποξενωμένο ἀπὸ αὐτὴν ἀλλα. μεσα στην ἀγαπη της. ὡς ὁμοιο της [77] Ἄλλα κατὰ τὴν αὐτοσυνειδησια αὐτη ή ἀμεση παρουσια δεν ἐχει ἀκόμη τὸ σχῆμα τοῦ νοῦ Ὁ νοῦς τῆς κοινότητας είναι ἐτσι χωρισμένος μέσα στὴν ἀμεση συνειδησή του ἀπὸ τὴν θρη-σκευτική ή ὁποια ναὶ μεν λέει ὁτι *αὐτες τοῦτες* οἱ δυο δὲν είναι χωριστες. πλην αὐτὸ τὸ *αὐτο τοῦτο* δεν πραγματοποιή-θηκε. δηλαδη δὲν ἔγινε ἀκόμη ἐξ ἰσου ἀπολυτο καθ᾽ ἑαυτὸν είναι

77 Ἄλλη αναγνωση «αποξενωμένο απὸ τὸν εαυτό του [ ] ὅμοιο με τὸν εαυτο του»

VIII.
Ἡ ἀπόλυτη ἐπίγνωση

[575/422] Ο ΝΟΥΣ ΤΗΣ ΦΑΝΕΡΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ δὲν ἔχει ἀκόμη ὑπερβεῖ τὴν συνείδηση του ὡς τέτοια, δηλαδή, πράγμα ποὺ εἶναι τὸ ἴδιο, ἡ ἐνεργὰ πραγματικὴ αὐτοσυνειδησία του δὲν εἶναι τὸ ἀντικείμενο τῆς συνείδησής του ὁ ἴδιος γενικὰ καὶ οἱ διακρινόμενες μεσα του στιγμὲς ἐμπίπτουν στὴν παράσταση καὶ τὴν μορφὴ τοῦ ἀντικειμενώδους Τὸ *περιεχόμενο* τῆς παράστασης εἶναι ὁ ἀπόλυτος νοῦς· καὶ ἔχουμε ἀκόμη μοναχὰ νὰ κάμουμε μὲ τὴν ἀναίρεση αὐτῆς τῆς ψιλῆς μορφῆς, ἢ μᾶλλον, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ μορφὴ ἀνηκει στὴν *συνείδηση ὡς τέτοια*, ἡ ἀλήθεια της ἔχει ἀναγκαστικὰ ἤδη προκύψει μὲς στοὺς σχηματισμοὺς τῆς συνείδησης – Αὐτὴ ἡ ὑπέρβαση τοῦ ἀντικειμένου τῆς συνείδησης δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθεῖ ὡς τὸ μονομερὲς ὁτι τὸ ἀντικείμενο ἐμφανισθηκε νὰ ἐπιστρέφει μέσα στὸν ἑαυτό, ἀλλ᾽ ἀκριβεστερα ἔτσι, ὡστε ὁσο τὸ ἀντικείμενο ὡς τέτοιο παρουσιαζεται στὴν συνείδηση ὡς ἐξαφανιζόμενο, τόσο κιόλας ἡ ἀλλοτριωση τῆς αὐτοσυνειδησιας εἶναι μᾶλλον αὐτὸ που θετει τὴν πραγμότητα, κι ἡ ἀλλοτριωση αὐτὴ δὲν ἔχει μόνον ἀρνητικὸ ἀλλὰ θετικὸ νόημα δὲν τὄχει μόνο κατ᾽ ἐμᾶς ἢ στὸν ἑαυτό της, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἴδια τὴν αὐτοσυνειδησία. *Κατὰ τὴν αὐτοσυνειδησία*, τὸ ἀρνητικὸ τοῦ ἀντικειμένου, ἡ αὐτοαναιρεσή του, ἔχει θετικὸ νοημα –δηλαδη ἡ αὐτοσυνειδησια ἔχει *ἐπίγνωση* αὐτῆς τῆς μηδαμινότητας τοῦ ἀντικειμένου– γιὰ τὸν λόγο, ἀφ᾽ ἑνός ὅτι ἡ ἴδια αὐτοαλλοτριώνεται –γιατὶ ἀλλοτριωνόμενη θέτει *ἑαυτὴν* ὡς ἀντικειμενο δηλαδή, ἕνεκα τῆς ἀδιάρρηκτης ἑνότητας τοῦ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* θέτει τὸ ἀντικείμενο ὡς τὸν ἑαυτό της Ἀφ᾽ ἑτέρου, ἐδῶ ἔγκειται συναμα ἡ ἄλλη στιγμή, ὅτι ἡ αὐτοσυνειδησία ἔχει ἐπίσης ἐξ ἴσου ἀναιρέσει τὴν ἀλλοτρίωση καὶ ἀντικειμενικότητα αὐτὴ καὶ τὴν ἐπανέφερε στὸν ἑαυτο της ἄρα εἶναι κοντὰ στὸν ἑαυτό της μεσα στην *δικη της* ἑτεροτητα ὡς τε-

τοια. – Αὐτὸ εἶναι ἡ κινηση τῆς *συνείδησης*. καὶ μέσα σ᾽ αὐτὴν ἡ συνειδηση εἶναι ἡ ὁλότητα τῶν στιγμῶν της – Ἡ συνείδηση πρεπει [576] ἐξ ἴσου νἄχει ἀναφερθεῖ στὸ ἀντικείμενο ὡς πρὸς τὴν ὁλότητα τῶν προσδιορισμῶν του καὶ νὰ τὄχει συλλάβει ἔτσι σύμφωνα μὲ τὸν καθένα ἀπὸ αὐτούς. Αὐτὴ ἡ ὁλότητα τῶν προσδιορισμῶν τοῦ ἀντικειμένου τό καθιστᾶ αὐτὸ *τοῦτο νοητικὴ οὐσια*.[1] καὶ τὸ ἀντικειμενο γινεται στ᾽ ἀλήθεια αὐτὸ κατὰ τὴν συνειδηση ὅταν αὐτὴ προσλαμβανει κάθε καθέκαστο προσδιορισμό του ὡς τὸν ἑαυτό. δηλαδὴ οταν ἡ ἀναφορά της σ᾽ αὐτοὺς εἶναι ἡ νοητικὴ ποὺ μόλις ἀναφέρθηκε.

Τὸ ἀντικειμενο εἶναι λοιπόν. ἀπὸ μιὰν ἄποψη. *ἄμεσο* εἶναι. δηλαδὴ ἕνα πράγμα ἐν γένει – κατι ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴν ἄμεση *συνείδηση*· ἀπὸ ἄλλη ἄποψη. εἶναι μιὰ ἑτεροίωση τοῦ ἴδιου. ἡ ἀναφορά του. δηλαδὴ *πρὸς ἕτερον εἶναι*. καὶ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι*. ὁ καθορισμὸς – κάτι ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴν *ἀντίληψη* –ἀπὸ ἄλλη ἄποψη. εἶναι *οὐσια*. δηλαδὴ ὑπαρχει ὡς καθόλου – κάτι ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴν [*423*] διάνοια. Εἶναι. ὡς σύνολο. ὁ συλλογισμός. δηλαδὴ ἡ κίνηση τοῦ καθόλου. μέσα ἀπὸ τὸν προσδιορισμό. μεχρι τὴν καθεκαστότητα. ὁπως καὶ ἡ ἀντιστροφη. ἀπὸ τὴν καθεκαστότητα. μέσα ἀπὸ τὴν ἴδια ὡς ἀνηρημένη. δηλαδὴ τὸν προσδιορισμό. μέχρι τὸ καθολου [2] – Κατα τοὺς τρεῖς αὐτοὺς προσδιορισμοὺς πρεπει λοιπὸν ἡ συνειδηση νὰ ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἀντικειμένου ὡς τοῦ ἑαυτοῦ της. Αὐτὸ για τὸ ὁποῖο γίνεται λόγος δὲν εἶναι ὡστόσο ἡ ἐπίγνωση ὡς καθαρη ἐννοιακὴ *συλληψη* τοῦ ἀντικειμενου· αὐτη ἡ ἐπίγνωση ὀφειλει να καταδειχθεῖ μόνον ὡς πρὸς τὸ γίγνεσθαι της. δηλαδὴ τις στιγμές της. ἀπὸ τὴν ἄποψη ποὺ

---

1 Ο Αρ·στοτέλης μελετωντας ἕνα τεραστιο εὖρος εμπειρικῶν δεδομένων «ὑπερεχει σε θεωρητικο (spekulativer) βαθος ἔναντι τοῦ Πλατωνα» (*Ἱστορία τῆς φιλοσοφιας W* 19 133)

2 Ο ἀριστοτελικὸς συλλογισμὸς περιέχει τρεις ὁρους. υποκειμενο-μέσος-κατηγορούμενο. ποὺ ἔχουν τους προσδιορισμους καθέκαστον-επιμέρους-καθόλου Ο Ἤ. ερμηνεύει τὸν συλλογισμὸ ὄχι τοσο ως αποδειξη μιᾶς προτασης βασει ἄλλων δύο (οἱ ἄνθρωποι εἶναι θνητοί ο Σωκράτης εἶναι ἄνθρωπος ἄρα ὁ Σωκρατης εἶναι θνητὸς) ὅσο ως συνδεση τριῶν ὅρων διαφορετικοῦ λογικοῦ πλάτους (Σωκρατης = καθεκαστον – ἄνθρωπος = επιμερους – θνητὸς = καθόλου) η οποια μπορεῖ να ιδωθει και ως ἄνοδος στὸ καθόλου καὶ ὡς καθοδος στο καθέκαστον

ἀνηκει στὴν συνειδηση ὡς τετοια οἱ δε στιγμὲς τῆς κατα κυριολεξια ἐννοιας, ἠτοι τῆς καθαρῆς ἐπίγνωσης νὰ καταδειχθοῦν ἐν εἰδει σχηματισμῶν τῆς συνειδησης Γι᾽ αὐτὸ και στην συνειδηση ὡς τετοια τὸ ἀντικειμενο δὲν ἐμφανιζεται ἀκόμη ὡς ἡ νοητικὴ οὐσιότητα ὁπως μολις τὴν εἰπαμε, καὶ ἡ ἀναφορά της σ᾽ αὐτὸ δεν εἶναι ἡ θεωρησή του ὑπ᾽ αὐτη την ὁλότητα ὡς τετοια οὔτε ὑπὸ την καθαρὴ ἐννοιολογικη μορφη της, ἀλλ᾽ εἶναι μὲν σχῆμα τῆς συνειδησης ἐν γενει ἑνας ἀριθμὸς δὲ τετοιων σχηματων που *ἐμεῖς* συλλεγουμε και στα ὁποῖα ἡ ὁλοτητα τῶν στιγμῶν τοῦ ἀντικειμένου και τῆς συνειδησιακῆς ἀναφορᾶς μπορεῖ νὰ καταδειχθεῖ μονο διαλυμένη στὶς στιγμές της

᾽Ετσι, ὡς πρὸς αὐτὴ τὴν πλευρὰ τῆς σύλληψης τοῦ ἀντικειμενου ὅπως εἶναι ὑπὸ τὸ σχῆμα τῆς συνειδησης, ἀρκεῖ να ὑπενθυμίσουμε τὰ προηγουμενα σχήματά της ποὺ προέκυψαν ἠδη [577] – Ὅσον ἀφορᾶ τὸ ἀντικείμενο, λοιπόν, ἐφ᾽ ὅσον εἶναι ἄμεσο, ἕνα *ἀδιάφορο εἶναι*, εἰδαμε τὸν παρατηροῦντα λόγο ν᾽ *ἀναζητεῖ* καὶ να *βρίσκει* τὸν ἑαυτό του μεσα σ᾽ αὐτὸ τὸ ἀδιάφορο πραγμα, κατι ποὺ σημαινει πὼς ὅσο ἔχει συνείδηση τοῦ ἀντικειμενου μόνον ὡς ἄμεσου, τόσο ἔχει συνείδηση καὶ τῆς δικῆς του ἐνεργειας ὡς ἐξωτερικῆς – Εἰδαμε ἐπισης τὸν προσδιορισμὸ τοῦ λόγου, στὸ ἄκρον ἄωτόν[3] του,[4] νὰ ἐκφερει μὲ τὴν ἀπειρη κριση ὁτι το *εἶναι τοῦ ἐγὼ εἶναι ἕνα πραγμα* [5] – Καὶ μάλιστα ἕνα αἰσθητὸ ἄμεσο πράγμα. Ἂν τὸ ἐγὼ λέγεται *ψυχη*, τότε παλι παρασταινεται βεβαια ὡς πράγμα ἀλλ᾽ ὡς ἀόρατο, ἀψαυστο κ λπ ,στὴν πραξη λοιπὸν ὀχι ὡς ἄμεσο εἶναι οὔτε ὡς αὐτο ποὺ ἐννοεῖ κανεὶς ὡς πραγμα – Ἡ κριση αὐτη, ἂν την παρουμε ὁπως ἀκουγεται ἀμεσα, εἶναι χωρὶς νοῦ, ἀνοητη, ἢ μᾶλλον εἶναι τὸ ἰδιο το ἀνόητο Αλλὰ κατὰ *τὴν ἔννοια* της εἶναι στὴν πραξη ὁ,τι πιὸ πλουσιο σε νοῦ, ὁ τι εὐφυεστερο κι αὐτὸ τὸ *ἐσωτερικο* της ποὺ δὲν *παριστηται* ἀκομη στὴν ἴδια, εἶναι αὐτὸ ποὺ ἐκφραζουν οἱ δυο ἄλλες θεωρητέες στιγμές

---

3 Spitze. Βλ. σ [115/87]

4 Ἄλλη ἀνάγνωση· «στὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ λογου τον προσδιορισμό του»

5 Βλ σ [260/191]

Τὸ πραγμα εἶναι ἐγω στην πραγματικοτητα. σ᾽ αὐτὴ τὴν ἄπειρη χριση ἀναιρεῖται το πραγμα δεν εἶναι τιποτα αυτὸ τοῦτο ἔχει νοημα μονον ἐν ἀναφορᾷ. μονο *διὰ τοῦ ἐγω και τῆς σχεσης του* με τὸ ἐγω – Αὐτὴ ἡ στιγμη προέκυψε κατὰ την συνειδηση στὴν καθαρη διαγνωση και τον διαφωτισμο Τα πράγματα εἶναι τὸ διχως ἀλλο [424] *ὠφελιμα* καὶ θεωρητεα μονον ὡς πρὸς την ὠφελιμοτητά τους [6] – Ἡ *πεπαιδευμενη* αὐτοσυνειδησία ποὺ διέτρεξε τὸν κοσμο τοῦ αὐτοαποξενωμενου νοῦ γεννησε μεσω τῆς ἀλλοτρίωσης της τὸ πραγμα ὡς τὸν ἑαυτο της. ἄρα διατηρεῖ τὸν ἑαυτο της ἀκομη μεσα του. και ἔχει ἐπιγνωση τῆς μὴ αὐτοδυναμιας του. δηλαδὴ τοῦ ὅτι τὸ πράγμα εἶναι *οὐσιαστικὰ* μονο *κατ᾽ ἄλλον εἶναι* δηλαδή ἂν ἐκφρασουμε ἐξ ὁλοκλήρου τὴν *ἀναφορα*. μ᾽ ἄλλα λόγια τὸ μόνο ποὺ συνιστᾶ την φύση τοῦ ἀντικειμένου ἐδῶ,[7] τὸ πράγμα ἰσχυει ὡς *καθ᾽ ἑαυτὸν ὂν* γιὰ τὴν αὐτοσυνειδησία. ἡ ἴδια λεει τὴν κατ᾽ αἴσθηση βεβαιότητα ἀπόλυτη ἀληθεια ἀλλ᾽ *αὐτὸ* τὸ *καθ᾽ ἑαυτὸν εἶναι* τὸ λεει τὸ ἴδιο στιγμή. ποὺ μόνον ἐξαφανίζεται καὶ μεταβαινει στὸ ἐνάντιο της. στὸ ἐγκαταλελειμενο κατ᾽ ἄλλον εἶναι

[578] Ἀλλα ἡ ἐπιγνωση τοῦ πράγματος δὲν ἀποπερατώνεται μ᾽ αὐτα· πρέπει ν᾽ ἀποκτήσουμε ἐπίγνωση *αὐτοῦ* ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀμεσότητα τοῦ εἶναι κι ὡς πρὸς τὸν καθορισμό. *ἀλλα* κι ὡς *οὐσιας* ἢ *ἐσωτερικοῦ*. ὡς τοῦ ἑαυτοῦ Αὐτὸ *ὑπαρχει στην ἠθικη αὐτοσυνειδησία*. Τούτη ἔχει ἐπιγνωση τῆς ἐπιγνωσής της ὡς τῆς *ἀπόλυτης οὐσιότητας*. ἢ τοῦ *εἶναι* διχως ἀλλο ὡς τῆς καθαρῆς βουλησης ἢ ἐπιγνωσης δὲν *ὑπαρχει* τίποτα[8] παρὰ μονον αὐτὴ ἡ βουλη̃ση καὶ ἐπιγνωση· στὰ ἀλλα ἀνηκει μονο τὸ ἐπουσιῶδες εἶναι. ποὺ θὰ πεῖ ὄχι *αὐθυπαρχτο* μονο τὸ κέλυφος του Ὅσο ἡ συνειδηση τῆς ἠθικῆς ἀπολύει[9] *μεσα* στὴν κοσμοπαράσταση της τὴν *ὕπαρξη* ἀπὸ τὸν ἑαυτό. τοσο την ἐπαναφέρει παλι στὸν ἑαυτο της

---

6 Βλ σ. [415/*304*] x ε

7 Δηλ ἀπο την σκοπια του εγελιανισμου. που αρνειται την ουσιοκρατια και αναγει καθε ὂν στις σχεσεις ποὺ τὸ συγκροτοῦν –και ἐναντια στις ὁποίες αυτοσυγκροτειται.

8. Ἄλλη αναγνωση. «αὐτὴ δεν εἶναι»

9 Entlaßt Βλ σ [146/*109*]

Ὡς ἠθικη συνείδηση δὲν εἶναι τελικὰ πιὰ αὐτὴ ἡ ἐναλλασσόμενη τοποθέτηση καὶ μετατόπιση τῆς ὕπαρξης καὶ τοῦ ἑαυτοῦ. παρα ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ὅτι ἡ *ὕπαρξή* της ὡς τέτοια εἶναι αὐτὴ ἡ καθαρὴ βεβαιοτητα γιὰ τὸν ἑαυτό της τὸ ἀντικειμενῶδες στοιχεῖο στὸ ὁποῖο ἐκτίθεται ὡς πραττουσα δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ την καθαρὴ αὐτεπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ

Αὐτὲς εἶναι οἱ στιγμὲς ποὺ συνθέτουν τὴν συμφιλιωση τοῦ νοῦ μὲ την κυριολεκτικὴ συνείδησή του· οἱ ἴδιες καθ᾽ αὑτὲς ὑπάρχουν μια μία. κι ἡ νοητικὴ ἑνότητά τους εἶναι τὸ μόνο ποὺ συνιστᾶ τὴν δύναμη αὐτῆς τῆς συμφιλίωσης Ἡ τελευταια αὐτῶν τῶν στιγμῶν εἶναι ὅμως κατ᾽ ἀνάγκην αὐτὴ ἡ ἑνότητα ἡ ἴδια καὶ προφανῶς τὶς συνδέει στὴν πραγματικότητα ὅλες μέσα της Ὁ βέβαιος γιὰ τὸν ἑαυτό του στὴν ὑπαρξή του νοῦς δὲν ἔχει γιὰ στοιχεῖο *ὕπαρξης* παρὰ αὐτὴ τὴν αὐτεπίγνωση ἡ δήλωση πὼς ὅ.τι καμνει. τὸ καμνει ἀπὸ πεποίθηση περὶ τοῦ καθήκοντος. αὐτὴ ἡ ὁμιλια του εἶναι ἡ *ἰσχὺς* (Gelten) τῆς πράξης του – Ἡ πράξη εἶναι ὁ πρῶτος *αὐθύπαρκτος* χωρισμὸς τῆς ἁπλότητας τῆς ἔννοιας κι ἡ ἐπιστροφὴ ἀπὸ αὐτὸ τὸν χωρισμο Ἡ πρώτη αὐτὴ κίνηση μεταπίπτει στὴν δεύτερη. ἐφ᾽ ὅσον τὸ στοιχεῖο τῆς ἀναγνώρισης τίθεται ὡς *ἁπλὴ* ἐπίγνωση τοῦ καθήκοντος ἀπέναντι στὴν *διαφορὰ* καὶ τὸν *διχασμὸ* ποὺ εἶναι ἐνδιάθετος στὴν πράξη ὡς τέτοια. και μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο σχηματίζει μιὰ σιδερένια ἐνεργὸ πραγματικότητα ἔναντι τῆς πράξης Ἀλλὰ στὴν συγχωρεση εἴδαμε πῶς αὐτὴ ἡ σκληρότητα ἀποποιεῖται τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτο της καὶ ἀλλοτριώνεται Ἡ [425] ἐνεργὸς πραγματικότητα [579] δὲν ἔχει λοιπὸν ἐδῶ κατὰ την αὐτοσυνειδησια ὡς *ἄμεση* μὲν *ὑπαρξη* κανενα ἄλλο νόημα περαν τοῦ νὰ εἶναι ἡ καθαρὴ ἐπιγνωση – ὡς *ὁρισμενη* δὲ ὕπαρξη δηλαδὴ ὡς ἀναφορα. [περιέχει δύο] ἀντιπαρατιθέμενους ὅρους [ποὺ] ἐπισης εἶναι ἀφ᾽ ἑνος. μιὰ ἐπίγνωση αὐτοῦ τοῦ καθαρὰ καθεκαστου ἑαυτοῦ καί. ἀφ᾽ ἑτέρου μιὰ ἐπίγνωση τῆς ἐπίγνωσης ὡς καθολικῆς Ἔτσι ἔχει συνάμα τεθεῖ ὁτι ἡ *τρίτη* στιγμή. ἡ *καθολικοτητα* ἢ ἡ *οὐσία* ἰσχύει γιὰ τὸν καθέναν ἀπο τοὺς δύο ἀντιπαρατιθέμενους ὅρους μόνον ὡς *ἐπίγνωση* τὴν δὲ κενὴ ἀντίθεση ποὺ ἀπομενει ἀκομα. οἱ δυο ὁροι τὴν αἴρουν ἐν τελει κι αὐτη καὶ οἱ δύο εἶναι ἡ ἐπιγνωση τοῦ ἐγὼ = ἐγώ

ἐκεῖνος ὁ *καθέκαστος* ἑαυτὸς ποὺ εἶναι ἄμεσα καθαρὴ ἐπιγνωση ἢ καθολικός.

Αὐτὴ ἡ συμφιλίωση τῆς συνείδησης μὲ τὴν αὐτοσυνειδησία ἐμφανίζεται ἔτσι νὰ δημιουργεῖται ἀπὸ δύο πλευρές, μιὰ στὸν θρῆσκο νοῦ, μιὰ στὴν ἴδια τὴν συνειδηση ὡς τέτοια Ἡ διαφορὰ τῆς μίας ἀπὸ την ἄλλη εἶναι ὁτι ἡ πρωτη εἶναι ἡ συμφιλίωση μὲ την μορφὴ τοῦ *αὐτοῦ τούτου* εἶναι, ἡ δεύτερη μὲ τὴν μορφη τοῦ *καθ' ἑαυτὸν εἶναι*.[10] Ὅπως αὐτὲς ἐξετασθηκαν, ἀρχικὰ ἀλληλεκπίπτουν· ἡ συνειδηση, κατὰ την τάξη μὲ τὴν ὁποια μᾶς ἐμφανίσθηκαν τὰ σχηματα της, ἔχει καταλήξει ἀπὸ καιρὸ στὶς μὲν καθέκαστες στιγμες τῆς συμφιλίωσης[11] στὴν δὲ ἑνοποίησή τους, προτοῦ δωσει καὶ ἡ θρησκεία στὸ ἀντικείμενό της τὸ σχῆμα τῆς ἐνεργὰ πραγματικῆς συνείδησης. Ἡ ἑνοποίηση τῶν δύο πλευρῶν δὲν καταδείχθηκε ἀκόμη· εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο κλείνει συμπερασματικὰ αὐτὴ τὴν ἀκολουθία τῶν σχηματισμῶν τοῦ νοῦ· γιατὶ σ' αὐτὴν ὁ νοῦς κατορθώνει νὰ ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὄχι μόνον ὅπως εἶναι *αὐτὸς τοῦτος*, δηλαδὴ σύμφωνα μὲ τὸ ἀπόλυτο *περιεχόμενό* του,[12] οὔτε μόνον ὅπως εἶναι *κατὰ τὸν ἑαυτό του* σύμφωνα μὲ τὴν χωρὶς περιεχόμενο μορφή του, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς αὐτοσυνειδησίας[13] ἀλλὰ ὅπως εἶναι *αὐτὸς καθ' αὑτόν*.

Αὐτὴ ἡ ἑνοποίηση ἔχει ὁμως ἤδη συμβεῖ *αὐτὴ τούτη* βέβαια καὶ στὴν θρησκεία, μὲ τὴν ἐπιστροφὴ τῆς παράστασης στὴν αὐτοσυνειδησία, ἀλλὰ ὄχι μὲ τὴν οἰκεία μορφή, γιατὶ ἡ θρησκευτικὴ πλευρὰ εἶναι ἡ πλευρὰ τοῦ *αὐτοῦ τουτου*, ποὺ ἀντιπαρατιθεται στὴν κινηση τῆς αὐτοσυνειδησίας Ἡ ἑνοποίηση ἀνηκει συνεπῶς σ' αὐτὴ τὴν ἄλλη πλευρά, ποὺ εἶναι, κατ' ἀντιδιαστολη ἡ πλευρὰ τῆς ἀνάκλασης ἐντὸς ἑαυτοῦ, ἄρα εἶναι ἐκείνη ποὺ [580] περιέχει τὸν ἑαυτό της καὶ τὸ ἐνάντιό της[14] καὶ ὄχι μονο *στὸν ἑαυτό της* ἢ μὲ γενικὸ τρόπο,

---

10 Η *Φανερη θρησκεια* και η *Ηθικη συνειδηση* αντιστοιχα

11 Ἄλλη αναγνωση «τῶν *σχημάτων* αὐτῶν»

12 Οπως στην *Φανερὴ θρησκεία*

13 Ὅπως στην *Ηθικη συνειδηση*

14 «Ἡ ταυτότητα της ταυτότητας και τῆς μη ταυτότητας [ ] θα μποροῦσε νὰ ἰδωθεῖ ὡς ὁ πρῶτος καθαρότερος τουτέστιν ὁ πιὸ αφηρη-

αλλα κατα τον εαυτο της δηλαδη ανεπτυγμενα και διαφοροποιημενα Το περιεχομενο οπως και η αλλη πλευρα, του αυτοσυνειδητου νου εφ' οσον ειναι η αλλη πλευρα,[15] υπαρχουν και καταδειχθηκαν καθ' ολοκληριαν· η ενοποιηση, που ακομη λειπει, ειναι η απλη ενοτητα της εννοιας Η εννοια υπαρχει η ιδια επισης ηδη απο την πλευρα της αυτοσυνειδησιας αλλα ετσι οπως εμφανισθηκε στα προηγουμενα εχει οπως ολες οι υπολοιπες στιγμες την μορφη *επιμερους σχηματος της συνειδησης* – Η εννοια ειναι λοιπον εκεινο το μερος του σχηματος του βεβαιου για τον εαυτο του νου που εμμενει στην εννοια του και ονομασθηκε η *καλη ψυχη*. Αυτη ειναι για την ακριβεια, η επιγνωση που εχει η εννοια του εαυτου της[16] [*426*] υπο την καθαρη διαφανη ενοτητα της[17] – η αυτοσυνειδησια που ξερει αυτη την καθαρη επιγνωση του *αμιγους εντος εαυτου ειναι* ως τον νου – οχι μονον η εποπτεια του θειου αλλα η αυτοεποπτεια του. – Εφ' οσον αυτη η εννοια κρατιεται αντιθετη στην πραγματοποιηση της ειναι το μονομερες σχημα που εϊδαμε να εξαφανιζεται σε κενο ατμο αλλα εϊδαμε και την θετικη αλλοτριωση και το προχωρημα του Δια της εν λογω πραγματοποιησης του, η επιμονη αυτης της χωρις αντικειμενο αυτοσυνειδησιας στον εαυτο της, ο αντιθετος με την *πληρωση* της εννοιας καθορισμος της ϊδας, αιρονται η αυτοσυνειδησια της κατακτα την μορφη της καθολικοτητας και αυτο που της μενει ειναι η αληθινη[18] εννοια της, η εννοια που κατεκτησε την πραγματοποιηση της η αυτοσυνειδησια ειναι η εννοια της ως προς την αληθεια της ακριβως ως προς την ενοτητα με την αλλοτριωση της – η επιγνωση της καθαρης επιγνωσης οχι ως αφηρημενης ουσιας, κατι που ειναι το καθηκον – αλλα της ϊδιας ως ουσιας

μενος ορισμος του απολυτου» (Λογικη *W* 5 74 *GW* 21 60) Αυτο το σχημα σκεψης εκφραζεται απο το ρ übergreifen uber (βλ σ. [131/99])

15. Εϊν οχι εφ' οσον ειναι η ενοτητα του εαυτου της και της αλλης πλευρας, οπως θα γινει

16 Αλλη αναγνωση «η επιγνωση που εχει ο νους του εαυτου του»

17 Την ενοτητα της εννοιας η της επιγνωσης – Αλλη αναγνωση «ενοτητα του»

18 Wahrhaft το αληθινο με την εννοια του ειλικρινους η του γνησιου Το ϊδιο παρακατω

ποὺ εἶναι *ἡ ταδε* ἐπιγνωση. *ἡ ταδε* καθαρη αὐτοσυνειδησια ποὺ εἶναι λοιπὸν συναμα ἀληθινὸ *ἀντικειμενο*. ἀφοῦ εἶναι ὁ ἑαυτὸς ποὺ ὑπαρχει καθ᾽ εαυτόν

Την πλήρωσή της την ἐδωσε στον ἑαυτο της αὐτη ἡ ἐννοια ἀφ᾽ ενος στὸν *πραττοντα* βεβαιο γιὰ τὸν ἑαυτο του νοῦ ἀφ᾽ ἑτερου στην *θρησκεια* Στην τελευταια κατεκτησε το απολυτο *περιεχόμενο ὡς περιεχομενο* δηλαδη ὑπο μορφη παράστασης ἑτεροτητας ὡς πρὸς την συνείδηση ἀντιθέτως στὸ πρῶτο σχῆμα ἡ μορφη εἶναι ὁ [581] ἴδιος ὁ ἑαυτος. γιατι τὸ σχῆμα περιεχει τὸν *πραττοντα* βεβαιο για τὸν ἑαυτό του νοῦ ὁ ἑαυτὸς διαγει τὴν ζωὴ τοῦ ἀπολυτου νοῦ Αὐτὸ τὸ σχῆμα εἶναι ὁπως βλεπουμε ἡ ὡς ἀνω ἁπλὴ εννοια ἡ ὁποια ὁμως ἐγκαταλειπει τὴν αἰώνια *οὐσια* της *ὑπαρχει* δηλαδη πράττει Τὸν *διχασμο*. δηλαδὴ τὴν ἀναδυση.[19] ἡ ἐννοια τὸν ἐχει ἀπὸ τὴν *καθαρότητα* τῆς ἐννοιας γιατὶ ἡ καθαροτητα εἶναι ἡ απολυτη ἀφαιρεση ἢ ἀρνητικοτητα Τὸ στοιχεῖο τῆς ἐνεργοῦ πραγματικότητας της δηλαδη τοῦ εἶναι ἐντὸς ἑαυτῆς ἡ ἐννοια τὸ ἔχει ἐξ ἴσου ἀπὸ τὴν ἰδια τὴν καθαρὴ ἐπιγνωση. γιατὶ ἡ τελευταία εἶναι ἡ ἁπλὴ *ἀμεσότητα* ποὺ εἶναι τόσο *εἶναι* καὶ *ὕπαρξη* ὁσο καὶ *οὐσια*. τὸ πρῶτο ὄντας ἡ ἀρνητικη νοηση. ἡ δεύτερη ἡ θετικὴ νόηση ἡ ἴδια Αὐτὴ ἡ ὕπαρξη εἶναι. τέλος. ἐξ ἴσου τὸ νὰ εἶσαι ἀνακλασμένος στὸν ἑαυτό σου ἔξω ἀπὸ τὴν ἴδια ὡς ὕπαρξη. ἀλλὰ καὶ ὡς καθῆκον –δηλαδὴ τὸ νἄσαι *κακός*. Αὐτὴ ἡ εἰσοδος ἐντὸς ἑαυτοῦ ἀποτελεῖ τὸ *ἀντιθετο*[20] τῆς *ἔννοιας* κι εἶναι αρα ἡ ἀναδυση τῆς *ἄπρακτης*. *ἀνενεργοῦ* καθαρῆς ἐπιγνωσης τῆς οὐσιας Ἀλλὰ με τὸ ν᾽ ἀναδυεται ἔτσι σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀντιθεση. μετέχει αὐτῆς στὸν *ἑαυτο της* ἡ καθαρὴ επιγνωση τῆς οὐσιας ἔχει ἀλλο-

---

19 «Ἐμφανιζομαι» ἢ «γινομαι φαινόμενο *και* διχαζομαι εἶναι ενα [και τὸ αὐτό]» Erscheinen und sich Entzweien ist Eins (*Διαφορα W* 2 106 *GW* 4 71· μτφ. Ι. Ἠλιόπουλος, *Ἡ διαφορα τῶν συστημάτων φιλοσοφιας τοῦ Φιχτε καὶ τοῦ Σελλιγκ* Εστια Αθηνα 2006 σ 145· «ἐμφάνιση καὶ αὐτο-διχασμὸς εἶναι ἕνα») Οταν κατι φαινομενοποιειται. οἱ στιγμὲς ποὺ τὸ αποτελοῦν ως σύνολο ἀποκτοῦν ἡ καθε μιὰ ξεχωριστὴ υποσταση ἄρα ὄχι μόνο τὸ φαινομενο διαφέρει ἀπὸ τὴν οὐσια. διχαζεται ἀπὸ αὐτην. αλλα διαφέρει και στὸ ἐσωτερικό του διχαζεται τὸ ἴδιο. καὶ μάλιστα κατὰ τουτο διακρινεται ἀπὸ την οὐσία –απὸ τὸ ὅτι ὑπαρχει ὡς σκόρπιο

20 Ἤ «την αντιθεση»

τριωσει ἡ ἰδια την ἁπλοτητα της. γιατι ἡ ἴδια εἶναι ὁ *διχασμος*. δηλαδὴ ἡ ἀρνητικοτητα ἡ ὁποια εἶναι ἡ ἔννοια στὸν βαθμὸ ποὺ αὐτὸς ὁ διχασμὸς εἶναι τὸ *να γίνεσαι καθ' ἑαυτον* εἶναι τὸ κακό στὸν βαθμὸ ποὺ εἶναι τὸ *αὐτὸ τοῦτο* εἶναι ὅ,τι παραμενει καλό – Ὅ,τι παλι συμβαινει πρῶτα *αὐτὸ τοῦτο*, ὑπαρχει συναμα *κατα τὴν συνείδηση* και εἶναι ἐξ ἴσου ἀναδιπλασιασμενο τὸ ἴδιο ὅσο εἶναι τὸ *καθ' ἑαυτον εἶναι* τῆς συνειδησης ἤτοι ἡ δικη της ἐνεργεια.[21] τοσο ὑπάρχει *πρὸς την συνειδηση* Ἀρα τὸ ἴδιο που εἶναι ἠδη τεθειμένο *στον ἑαυτο του* ἐπαναλαμβανεται τωρα ὡς συνειδησιακη ἐπιγνωση του καὶ συνειδητη ἐνέργεια Τὸ καθενα ἀποποιεῖται γιὰ τὸ ἄλλο την αὐτοδυναμια τοῦ καθορισμοῦ ὑπὸ τὸν ὁποῖο προκυπτει ἀπεναντί του Τούτη ἐδῶ ἡ ἀποποιηση εἶναι ἡ ἴδια παραιτηση ἀπὸ την μονομερεια τῆς ἔννοιας [427] ποὺ *αὐτὴ τούτη* ἀποτελοῦσε τὴν ἀφετηρια.[22] ἀλλα εἶναι ἐφ' ἑξῆς ἡ παραιτηση *τῆς συνείδησης*, ὁπως ἡ ἔννοια ἀπὸ τὴν ὁποια παραιτεῖται εἶναι ἡ δική της. – Ἐκεῖνο τὸ *αὐτὸ τοῦτο* τῆς ἀφετηρίας, ὡς ἀρνητικότητα, στ' ἀλήθεια εἶναι ἐξ ἴσου *μεσολαβημένο*· ἐτσι ὁπως τὸ αὐτὸ τοῦτο εἶναι στ' ἀλήθεια, ἔτσι *θέτει* τώρα λοιπὸν τὸν ἑαυτό του, τὸ δὲ *ἀρνητικο*, ὡς *καθορισμὸς* τοῦ καθενός, εἶναι αὐτοαναιρούμενο κατὰ τὸ ἄλλο καὶ αὐτὸ τοῦτο Τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δύο μέρη τῆς ἀντίθεσης εἶναι ἡ ἀνομοιότητα τοῦ νὰ εἶσαι *ἐντός ἑαυτοῦ* –μὲς στὴν *καθεκαστότητα σου*– [582] ἔναντι τῆς καθολικότητας – τὸ ἄλλο ἡ ἀνομοιότητα τῆς ἀφηρημενης καθολικότητάς σου ἔναντι τοῦ ἑαυτοῦ τὸ πρῶτο νεκρώνει ἑαυτὸν τοῦ καθ' ἑαυτὸν εἶναι του καὶ τὸ ἀλλοτριώνει ἐξομολογεῖται τὸ δευτερο ἀπαρνεῖται τὴν σκληρότητα τῆς ἀφηρημενης καθολικοτητας του καὶ ἔτσι νεκρωνει ἑαυτὸν τοῦ ἄζωου ἑαυτοῦ του καὶ τῆς ἀκίνητης καθολικότητάς του ὁπότε ἐκεῖνο συμπληρώθηκε μὲ τὴν στιγμὴ τῆς καθολικότητας ποὺ εἶναι οὐσία, καὶ τοῦτο μὲ τὴν καθολικοτητα ποὺ εἶναι ἑαυτός. Μέσω αὐτῆς τῆς κινησης τοῦ πράττειν, ὁ νοῦς –ποὺ ἔτσι πρωτοεῖναι νοῦς μόνον *ὑπάρχον*-

---

21 Ἄλλη αναγνωση «τὸ *καθ εαυτὸν εἶναι* του ἤτοι η οικεια ενεργεια»

22 Η ἔννοια που πραττει εγκαταλειποντας την αιωνια ουσια της

τας. ὑψώνοντας τὴν ὕπαρξή του στὴν *σκεψη*. και ἄρα στὴν ἀπόλυτη *ἀντίθεση*. καὶ ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὴν ἀντιθεση αὐτη ἀκριβῶς διαμέσου αὐτῆς καὶ μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν ἴδια– ἔχει ἀναδυθεῖ ὡς καθαρη καθολικότητα τῆς ἐπίγνωσης. ἡ ὁποια εἶναι αὐτοσυνειδησία – ἔχει ἀναδυθεῖ ὡς αὐτοσυνειδησια ἡ ὁποια εἶναι ἁπλὴ ἑνότητα τῆς ἐπιγνωσης

Ὅ,τι ἦταν λοιπὸν στην θρησκεια *περιεχόμενο* ἢ μορφὴ τῆς παράστασης ἄλλου, τὸ ἴδιο εἶναι ἐδῶ ἰδία *ἐνεργεια* τοῦ *ἑαυτοῦ* ἡ ἔννοια τὰ δένει ἔτσι ποὺ τὸ *περιεχόμενο* εἶναι ἰδία *ἐνεργεια* τοῦ *ἑαυτοῦ* – γιατὶ αὐτὴ ἡ ἔννοια, ὅπως βλέπουμε εἶναι ἡ ἐπιγνωση τῆς ἐνεργειας τοῦ ἑαυτοῦ ἐντὸς ἑαυτοῦ ὡς πασας οὐσιότητας καὶ πάσας ὑπαρξης. ἡ ἐπίγνωση τοῦ *τάδε ὑποκειμενου* ὡς τῆς *ὑφιστάμενης οὐσίας* καὶ τῆς ὑφισταμενης οὐσιας ὡς αὐτῆς τῆς ἐπίγνωσης τῆς ἐνεργειας του. – Ἐκεῖνο ποὺ ἐμεῖς προσθέσαμε ἐδῶ[23] εἶναι μονάχα ὅτι ἀφ᾽ ἑνός *συγκεντρώσαμε* τὶς καθέκαστες στιγμές,[24] ποὺ κάθε μιά τους ἐκθέτει ἐντὸς τῆς ἀρχῆς της τὴν ζωὴ ὅλου τοῦ νοῦ. κι ὁτι, ἀφ᾽ ἑτέρου, βαστήξαμε τὴν ἔννοια μὲς στην μορφὴ τῆς ἔννοιας. ποὺ θὰ ἔχει προκυψει τὸ περιεχόμενό της μέσα σ᾽ αὐτὲς τὶς στιγμές. καὶ ἤδη ἡ ἴδια ἐν εἴδει *σχήματος τῆς συνείδησης*

Αὐτὸ τὸ τελευταῖο σχῆμα τοῦ νοῦ ὁ νοῦς ποὺ προικίζει τὸ πλῆρες καὶ ἀληθινὸ περιεχόμενό του συνάμα μὲ τὴν μορφὴ τοῦ ἑαυτοῦ. κι ἔτσι τόσο πραγματοποιεῖ τὴν ἔννοιά του, ὅσο, μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν πραγματοποίηση, παραμένει μέσα στὴν ἔννοια του. εἶναι ἡ ἀπόλυτη ἐπίγνωση εἶναι ὁ νοῦς ποὺ ἔχει ἐπιγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ νοῦ. δηλαδὴ τὸ *ἐννοιολογικὸ ἐπίσταμαι*. Ἡ *ἀλήθεια* δὲν εἶναι ἐντελῶς ὅμοια μὲ τὴν *βεβαιότητα* μόνο *στὸν ἑαυτό της*. ἔχει καὶ τὸ *σχῆμα* τῆς βεβαιότητας δι᾽ ἑαυτόν, δηλαδὴ στὴν ὕπαρξή της, ποὺ σημαίνει κατὰ τὸν γνωστικὸ νοῦ, τελεῖ ὑπὸ τὴν *μορφὴ* τῆς αὐτεπίγνωσης [583] Ἡ ἀλήθεια εἶναι τὸ *περιεχόμενο* ποὺ στὴν θρησκεία εἶναι ἀκόμη ἀνόμοιο μὲ τὴν βεβαιότητά του Ἡ ὁμοιότητα αὐτὴ ἔγκειται δὲ στὸ ὅτι τὸ περιεχόμενο

---

23 Hinzutun Πρβλ *την Εισαγωγη σ* [79/61]

24 Ο φιλόσοφος σκέπτεται μὲ ἔννοιες γιατι βαζει μαζὶ τις σκέψεις που η παρασταση δεν τὶς συνδέει γιατι αυτη τις θεωρει αυτοδυναμες οντότητες κι ἔτσι εἶναι ἕρμαιό τους βλ *σ* [81/106]

ἀπεκτησε τὸ σχῆμα τοῦ ἑαυτοῦ Ἔτσι στοιχεῖο τῆς ὑπαρξης ἢ *μορφη τῆς αντικειμενικοτητας* [428] ἐγινε κατα την συνειδηση ὁ.τι εἶναι ἡ ἴδια ἡ οὐσια· ἀκριβῶς ἡ ἔννοια Ὁ νοῦς ποὺ *φαινομενοποιεῖται* μεσα σ᾽ αὐτο τὸ στοιχεῖο τῆς συνειδησης ἢ πραγμα ποὖναι ἐδῶ τὸ ἴδιο[25] ο νοῦς ποὺ παραγεται μεσα σ αὐτο ἀπο τὴν συνειδηση. *εἶναι ἡ επιστημη*

Η φυση οἱ στιγμες κι ἡ κινηση αὐτῆς τῆς ἐπιγνωσης προεκυψαν λοιπον ἔτσι που εἶναι το καθαρὸ *καθ ἑαυτον εἶναι* τῆς αὐτοσυνειδησιας αὐτη ἡ επιγνωση εἶναι το ἐγω. που εἶναι τὸ *τάδε* ἐγω και κανενα αλλο. και ἐξ ἰσου ἄμεσα εἶναι *μεσολαβημενο* ἢ ἀνηρημενο *καθολικὸ* ἐγω – Ἔχει ἕνα *περιεχομενο* το ὁποῖο *διακρίνει* απο τὸν ἑαυτο της γιατὶ εἶναι ἡ καθαρη ἀρνητικοτητα ἢ τὸ αυτοδιχαζεσθαι εἶναι *συνειδηση* Αὐτὸ το περιεχομενο εἶναι τὸ ἴδιο. μεσα στὴν διαφορα του τὸ ἐγώ γιατι εἶναι ἡ κινηση τῆς αυτοαναιρεσης. ἤτοι ἡ ἰδια καθαρη ἀρνητικοτητα που εἶναι ἐγω Το ἐγώ. μεσα στὸ περιεχομενο ὡς διαφοροποιημένο. εἶναι ἀνακλασμένο στὸν ἑαυτο του τὸ περιεχόμενο *συλλαμβανεται εννσιολογικὰ* μονάχα γιὰ τὸν λογο ὁτι τὸ ἐγω εἶναι κοντὰ στὸν ἑαυτό του μεσα στην ἑτερότητα του Αὐτὸ τὸ περιεχομενο. ἀκριβεστερα διατυπωμενο. δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν κίνηση ποὺ μόλις εἴπαμε· γιατι εἶναι ὁ νοῦς ποὺ διατρέχει τὸν ἑαυτο του. καὶ μαλιστα *κατὰ τὸν ἑαυτό* του ὡς νοῦ. γιὰ τὸν λόγο ὁτι ἔχει τὸ σχῆμα τῆς ἔννοιας μέσα στὴν ἀντικειμενικοτητα του.

Σ᾽ ὁ τι ἀφορᾶ ὁμως την *ὑπαρξη* αὐτῆς τῆς ἔννοιας. *ἡ ἐπιστημη* δὲν ἐμφανιζεται μεσα στὸν χρονο καὶ τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα προτοῦ ὁ νοῦς φθάσει μέχρι αὐτὴ τὴν συνειδηση του περι τοῦ ἑαυτοῦ του Ὁ νοῦς εἶναι ὑπαρκτὸς ὡς ὁ νοῦς ποὺ ἔχει ἐπίγνωση τοῦ τι εἶναι ὁ ἴδιος ἀφ᾽ ὅτου ὁλοκληρωθεῖ ἡ ἐργασία του κυριευσης τοῦ ἀτελοῦς σχηματισμοῦ του. ορισμοῦ γιὰ τὴν συνείδησή του τοῦ σχήματος τῆς οὐσιας τοῦ νοῦ και. κατ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο. ἐξομοίωσης τῆς

---

25. Οταν («εδῶ») δεν υπαρχει υπερβατικότητα το να εμφανιζεται κατ᾽ σὲ μένα καὶ να τὸ παράγω εγὼ εἶναι τὸ ἴδιο –κι αντιστοιχα τιποτα δεν ἔρχεται καθαρα ἀπ᾽ ἔξω οὔτε απο μέσα. Η ἐπιστημη δὲν εἶναι οὔτε εξ ἀποκαλύψεως αληθεια (ποὺ ἔρχεται απ ἔξω ἀπο την εμπειφία) οὔτε ἔκφραση τοῦ ὑποκειμένου (που παλι ἔρχεται ἀπ ἔξω απο την ἐμπειρ·α)

αὐτοσυνειδησιας του μὲ τὴν *συνειδησή του* –δὲν εἶναι ὑπαρκτὸς ἐνωριτερα *οὔτε πουθενα ἀλλοῦ* – Ὁ ὑπάρχων αὐτὸς καθ᾽ αὐτὸν νοῦς ἔχοντας διαφοροποιηθεῖ στὶς στιγμες του, εἶναι *καθ᾽ ἑαυτην ὑπαρχουσα ἐπιγνωση ἡ ἐννοιολογικὴ σύλληψη* ἐν γένει, *ποὺ ὡς τέτοια* δὲν ἔχει ἀκόμη φθάσει στὴν *ὑφιστάμενη οὐσία* δηλαδὴ δὲν εἶναι ἀπόλυτη ἐπιγνωση αὐτη τούτη ἡ ἴδια

[584] Πλὴν στην ἐνεργὸ πραγματικοτητα ἡ προικισμενη μὲ ἐπίγνωση *ὑφιστάμενη οὐσία* ὑπάρχει ἐνωρίτερα ἀπὸ την μορφη της, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ σχῆμα της ὡς ἔννοιας Γιατι ἡ ὑφιστάμενη *οὐσία* εἶναι τὸ εἰσέτι μὴ ἀνεπτυγμένο *αὐτὸ τοῦτο*, δηλαδὴ ὁ λόγος ὑπαρξης καὶ ἐννοια ὡς πρὸς τὴν ἀκινητη ἀκομη ἁπλότητά του ἄρα ἡ *ἐσωτερικότητα* τοῦ νοῦ, ὁ ἑαυτός του, ὁ ὁποῖος δὲν *ὑπάρχει* ἀκόμη Ἐκεῖνο *που ὑπαρχει*, ὑπάρχει ὡς τὸ εἰσέτι μὴ ἀνεπτυγμενο ἁπλὸ καὶ ἄμεσο, ἤτοι τὸ ἀντικείμενο *τῆς παραστατικῆς* συνείδησης ἐν γένει Ἡ γνώση, ἐπειδὴ εἶναι ἡ *νοητικὴ* συνείδηση, γιὰ τὴν ὁποία ὅ,τι *εἶναι αὐτὸ τοῦτο* ὑπάρχει μόνον ἐφ᾽ ὅσον ἀποτελεῖ *εἶναι* κατὰ τὸν *ἑαυτὸ* καὶ εἶναι *τοῦ ἑαυτοῦ*, δηλαδὴ ἔννοια – γι᾽ αὐτὸ τὸν λόγο ἔχει πρῶτα μόνον ἕνα φτωχὸ ἀντικείμενο ἔναντι τοῦ *ὁποίου* ἡ ὑφισταμενη *οὐσία* καὶ ἡ συνειδησή της εἶναι πλουσιότερες. Ἡ φανεροτητα *ποὺ* ἔχει ἡ ὑφιστάμενη *οὐσία* μὲς στὴν συνείδηση, στὴν πραγματικότητα εἶναι κρύψιμο, γιατὶ ἡ ὑφισταμενη *οὐσια* εἶναι τὸ *εἶναι ποὺ* ἀκόμη *δεν διαθετει ἑαυτο* ἐνῶ φανερὴ για τὸν ἑαυτό της εἶναι μονον ἡ βεβαιότητα δι᾽ ἑαυτόν Ἄρα, ἀπὸ τὴν ὑφιστάμενη *οὐσια* μόνον *οἱ ἀφηρημένες στιγμὲς* ἀνήκουν πρῶτα στὴν *αὐτοσυνειδησία* ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὅσον αὐτές, ὄντας *οἱ* καθαρὲς κινήσεις, *αὐτο*προωθοῦνται, ἡ *αὐτοσυνειδησία* ἐμπλουτίζεται ὥσπου ν᾽ ἀποσπασει ὅλη τὴν ὑφιστάμενη *οὐσια* ἀπὸ τὴν συνείδηση [429] ν᾽ ἀπορροφήσει μέσα της ὁλη τὴν δομὴ τῶν οὐσιοτήτων της καὶ –ἀφοῦ αὐτὴ ἡ ἀρνητικη ἀναφορὰ πρὸς τὸ ἀντικειμενῶδες εἶναι ἐξ ἴσου θετικη, ἀφοῦ εἶναι ἕνα θετειν– ὥσπου νὰ ἔχει γεννήσει τὴν ὑφισταμενη *οὐσία* ἡ ἴδια ἀπὸ τὸν ἑαυτο της, καὶ ἄρα να τὴν ἐχει ἀποκαταστήσει συνάμα πρὸς τὴν συνειδηση Μεσα *στην ἔννοια ποὺ* εχει ἐπίγνωση *ὅτι* εἶναι ἔννοια *οἱ* στιγμὲς ἀναδυονται συνεπῶς νωριτερα ἀπὸ τὸ

πλῆρες συνολο. τὸ γίγνεσθαι τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ κίνηση ἐκείνων τῶν στιγμῶν Μέσα στὴν *συνείδηση*. ἀντιθετα. τὸ συνολο καίτοι ἀνεννόητο. ἐρχεται νωρίτερα ἀπὸ τὶς στιγμές – Ὁ *χρονος* εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἔννοια ποὺ *ὑπάρχει* καὶ παριστᾶται στὴν συνείδηση ὡς κενὴ ἐποπτεια γι᾽ αὐτὸ ὁ *νοῦς* ἐμφανίζεται κατ᾽ ἀνάγκη μέσα στὸν χρόνο. κι ἐμφανίζεται στὸν χρόνο ὁσο δὲν *συλλαμβάνει* την καθαρὴ ἔννοιά του. ποὺ θὰ πεῖ ὁσο δὲν καταργεῖ τὸν χρόνο Ὁ χρόνος εἶναι ὁ *ἐξωτερικὸς* ἐποπτευομενος καθαρὸς ἑαυτὸς ποὺ ὁ ἑαυτὸς *δὲν* τὸν *ἔχει συλλάβει*. ἡ μόνον ἐποπτευόμενη ἔννοια ἐφ᾽ ὁσον ἡ ἔννοια συλλαμβάνει τὸν ἑαυτό της. αἴρει τὴν μορφή της ὡς χρόνου. συλλαμβάνει ἐννοιολογικὰ τὴν ἐποπτεία καὶ εἶναι ἐννοημένη καὶ ἐννοούσα ἐποπτεία – Ὁ χρόνος ἐμφανίζεται συνεπῶς ὡς ἡ μοίρα κι ἡ ἀναγκαιότητα τοῦ νοῦ [585] ποὺ δὲν εἶναι ὁλοκληρωμένος στὸν ἑαυτό του –ἡ ἀναγκαιότητα νὰ ἐμπλουτισθεῖ ἡ συμμετοχὴ τῆς αὐτοσυνειδησίας στὴν συνείδηση. νὰ τεθεῖ σὲ κίνηση ἡ *ἀμεσότητα τοῦ αὐτοῦ τούτου*[26] –ἡ μορφὴ ὑπὸ τὴν ὁποία ὑπάρχει ἡ ὑφιστάμενη *οὐσία* στὴν συνείδηση– ἤ. ἀντίστροφα. ἐκλαμβάνοντας τὸ αὐτὸ τοῦτο ὡς *τὸ ἐσωτερικό*. [ὡς *στὸν ἑαυτό του*].[27] νὰ πραγματοποιηθεῖ καὶ νὰ φανερωθεῖ ὅ.τι

---

26 An sich εδῶ μὲ την γενικη ἔννοια τοῦ *αδιαμεσολαβητου δεδομένου*

27 Τὸ an sich ἔχει και την ἔννοια τοῦ an ihm *στὸν εαυτό του* δηλ τοῦ *κατηγορουμένου*. «Κάτι εἶναι *an sich* ἐφ ὅσον ἔχει βγεῖ απὸ τὸ πρὸς ετερον εἶναι ἔχει ἐπιστρέψει στὸν ἑαυτό του Κατι ἔχει ὁμως ἐπισης ἕναν προσδιορισμὸ ἢ μιὰ περισταση *an sich* (εδῶ τονίζεται τὸ *an*) ἢ *an ihm* εφ οσον η περισταση υπαρχει εξωτερικὰ *an ihm* εἶναι ενα πρὸς ἕτερον εἶναι [..] Νομίζει κανεις οτι μὲ τὸ *Ansich* λεει κατι ανωτερο ὁπως μὲ τὸ εσωτερικό αλλα ὅτι εἶναι κατι *μόνον an sich* τὸ εἶναι καὶ *μόνον* an *ihm Ansich* εἶναι ἕνας μόνον αφηρημένος προσδιορισμός ἄρα εξωτερικὸς ὁ ἴδιος [ ] Τα πραγματα λεγονται an sich εφ ὁσον χαμνουμε αφαιρεση απὸ καθε πρὸς ετερον εἶναι που θα πει. γενικα. εφ οσον τα σκεφτόμαστε χωρις κανέναν προσδιορισμό ὡς μηδενικά. Μ αὐτη την ἔννοια σίγουρα δὲν μπορει κανεις νὰ ξέρει τι εἶναι τὸ πραγμα an sich [τὸ Ding an sich τοῦ Κάντ] Γιατί ἡ ερωτηση τί; ἀπαιτει να δοθοῦν *προσδιορισμοι*. [ ] Τὸ πραγμα an sich εἶναι τὸ ἴδιο μ᾽ ἐκεινο το απόλυτο για τὸ ὁποῖο δὲν ξερει κανεις τιποτα πέραν τοῦ ὅτι μεσα του τα πάντα εἶναι ἕνα [ ] Η ἔκθεση τοῦ τι εἶναι ὅμως τὸ πραγμα an sich στ αληθεια τ᾽ εἶναι αληθινὰ an sich εἶναι η *1ογικη* οπου ὅμως ὡς an sich εννοειται κάτ᾽ καλύτερο απὸ τὴν αφαιρεση ακριβῶς τὸ τι εἶναι κατι κατὰ την ἔννοιά του» (*1ογικη W* 5 129-130 *GW*

είναι ἀρχικὰ *ἐσωτερικὸ* –ποὺ θὰ πεῖ νὰ διεκδικηθεῖ γιὰ τὴν βεβαιότητα δι' ἑαυτόν.

Γι' αὐτὸ τὸν λόγο πρέπει νὰ εἰπωθεῖ ὅτι τίποτα δὲν γινεται *ἐγνωσμένο* ποὺ νὰ μὴν εἶναι στὴν *ἐμπειρία*.[28] ἤ. ὅπως τὸ ἴδιο ἐκφράζεται ἐπισης. ποὺ νὰ μὴν παρίσταται ὡς *ἀλήθεια* ποὺ τὴν *συναισθανόμαστε*. κατι αἰωνιο ποὺ μᾶς ἔχει *ἀποκαλυφθεῖ ἐσωτερικά*. κάτι ἱερὸ στὸ ὁποῖο *πιστεύουμε*. ἤ ὅποια ἄλλη ἔκφραση χρησιμοποιεῖται [29] Γιατὶ ἡ ἐμπειρία εἶναι ἀκριβῶς ὅτι τὸ περιεχόμενο –κι αὐτὸ εἶναι ὁ νοῦς– ὑπάρχει *αὐτὸ τοῦτο*. εἶναι ὑφιστάμενη οὐσία[30] καὶ ἄρα *ἀντικείμενο* τῆς *συνείδησης* Πλὴν αὐτὴ ἡ ὑφιστάμενη οὐσία ποὺ εἶναι ὁ νοῦς. συνίσταται στὸ νὰ *γινεται* ὁ νοῦς ὅ.τι εἶναι *αὐτὸς τοῦτος*· ὁ δὲ νοῦς μόνον ὡς αὐτὸ τὸ γίγνεσθαι ποὺ ἀνακλᾶται τὸ ἴδιο στὸν ἑαυτό του εἶναι αὐτὸς τοῦτος στ' ἀλή-

---

21 108-109) Γι αυτὸ ἔχω αποδωσει τὸ an sich σ' ὅλη την μεταφραση ως *αὐτὸ τοῦτο* ἂν ἔκρινα ὅτι δηλωνει τὸ ἀδιαμεσολάβητο δεδομένο (α σημασία) ἢ τὸ πῶς ὑπαρχει κάτι κατὰ τὴν ἔννοιά του (γ σημασία βελτίωση τῆς α). και ὡς *στὸν ἑαυτό του* ἂν ἔκρινα ὅτι δηλωνει τὸ κατηγόρημα (β σημασία) βλ παρακάτω την *Απόδοση ὅρων*

28 Πρόκειται για την βασικη ἀρχη τοῦ ἐμπειρισμοῦ την ὁποια ἀσπαζεται ὁ Ἔ «Ὑπάρχει μιὰ παλαιὰ ἀρχὴ (Satz) που εἴθισται νὰ προσγράφεται ἐσφαλμένα στὸν Ἀριστοτέλη λὲς κι ἔτσι εκφράζεται ἡ σκοπιὰ τῆς φιλοσοφιας του nihil est in intellectu quod non fuerit in sensu – δὲν υπαρχει τίποτα στὴν νόηση ποὺ νὰ μην ὑπῆρξε στην αἴσθηση στην ἐμπειρία Πρέπει νὰ αξιολογηθεῖ μόνον ως παρανόηση τὸ ὅτι ἡ θεωρητικη φιλοσοφια δὲν ἤθελε ν ἀποδεχθεῖ αυτη την αρχή Πλὴν θὰ ἰσχυρισθεῖ ἐξ ἴσου ἀντιστροφα: nihil est in sensu quod non fuerit in intellectu – ὑπὸ την γενικότατη ἔννοια ὁτι ὁ *νοῦς* [ἑλληνικα στὸ πρωτοτυπο] και μὲ βαθυτερο προσδιορισμό τὸ Geist εἶναι ἡ αἰτια τοῦ κόσμου και ὑπὸ την προσεχη ἔννοια ὅτι τὸ συναισθημα τοῦ δικαιου τοῦ ἤθους τῆς θρησκειας εἶναι ἕνα συναίσθημα καὶ ἄρα μια εμπειρια τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενο ἔχει την ρίζα και την ἕδρα του στην νόηση» (*Ἐγκυκλοπαίδεια*. § 8. παρατ) « Ὑπάρχει μέσα στὸν ἐμπειρισμὸ ἡ μεγαλη αυτη αρχη (Prinzip) πως ὅ τι εἶναι αληθές. πρεπει να ὑπαρχει στην ενεργὸ πραγματικότητα καὶ νὰ παρίσταται κατὰ την αντίληψη. [ ] Ὅπως ὁ εμπειρισμός. ἔτσι και ἡ φιλοσοφια αναγνωρίζει μόνον ὅ.τι *εἶναι*» (§ 38 παρατ.). – Ἡ ἴδια ἰδέα (κατα *GW* 9 σ 523) ὑπαρχει στὸν Κὰντ (*Κριτικη καθαροῦ λόγου* Β 185 Β 283) τὸν Φιχτε (*Werke*. τ 2 σ 233) τὸν Σέλλιγκ (*Werke* τ 7 σ 245)

29 Ἔμμεση κριτικη τῆς «ἄμεση γνωσης» ἢ τῆς «πιστης» στὸ πρότυπο τοῦ Γιακόμπι ὁ ὁποῖος μεταφέρει τὸν ἐμπειρισμὸ –ποὺ ἀρνεῖται τὸ επεκεινα– μέσα στὸ υπεραισθητό

30 Ἄλλη αναγνωση «εἶναι *στὸν ἑαυτό του* υφισταμενη ουσια»

θεια *ὁ νοῦς* Ὁ νοῦς εἶναι αὐτὸς τοῦτος ἡ κινηση ποὺ εἶναι ἡ γνωση –ἡ μεταμόρφωση ἐκεινου τοῦ *αὐτοῦ τούτου* στὸ *καθ' ἑαυτον τῆς ὑφιστάμενης οὐσιας* στὸ *ὑποκείμενο*. τοῦ ἀντικειμενου τῆς *συνείδησης* σ' ἀντικείμενο τῆς *αὐτοσυνειδησίας* ποὺ θὰ πεῖ ἐξ ἴσου σὲ ἀνηρημένο ἀντικείμενο. δηλαδη στὴν *ἔννοια* Εἶναι ὁ κυκλος ποὺ ἐπανερχεται στὸν ἑαυτό του ποὺ προυποθέτει την ἀφετηρία του καὶ τὴν φθάνει μόνο στὸ τέλος – Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ νοῦς εἶναι κατ' ἀνάγκην αὐτὴ ἡ ἐνδοδιαφοροποίηση. τὸ *σύνολό* του. ἐποπτευόμενο. ἔρχεται ἀπέναντι στὴν ἁπλὴ αὐτοσυνειδησία του. καὶ δεδομένου λοιπὸν ὁτι τὸ πρῶτο εἶναι τὸ διαφοροποιημένο διαφοροποιεῖται [σὲ δύο ὅρους]. στὴν καθαρὴ ἔννοια του. *τὸν χρόνο*. καὶ στὸ περιεχόμενο ἢ τὸ *αὐτὸ τοῦτο* ἡ ὑφιστάμενη οὐσία. ὡς ὑποκείμενο. ἐνέχει *τὴν πρώτη ἐσωτερικὴ* ἀναγκαιότητα τοῦ νὰ ἐκτεθεῖ στὸν ἑαυτό της ὡς αὐτὸ ποὺ εἶναι *αὐτὴ τούτη*. *ὡς νοῦς* Μόνον ἡ τελειωμένη ἀντικειμενικὴ ἔκθεση εἶναι πιὰ συνάμα ἡ ἀνάκλαση τῆς ὑφιστάμενης *οὐσίας*. δηλαδὴ ἡ μετατροπή της σὲ ἑαυτό. – Ὅσο λοιπὸν ὁ νοῦς [*430*] δὲν ἔχει τελειοποιηθεῖ *αὐτὸς τοῦτος*. δὲν ἔχει ὁλοκληρωθεῖ ὡς νοῦς τοῦ κόσμου. δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτύχει τὴν τελειοποίησή του ὡς *αὐτοσυνειδητοῦ* νοῦ. Γι' αὐτὸ και τὸ περιεχόμενο τῆς θρησκείας ἐκφράζει τι *εἶναι* ὁ νοῦς νωρίτερα στὸν χρόνο παρὰ ἡ ἐπιστήμη [586] ἀλλὰ *μονάχα* ἡ ἐπιστημη εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἐπίγνωσή του τοῦ ἑαυτοῦ του

Ἡ κίνηση προώθησης τῆς μορφῆς τῆς αὐτεπιγνωσής του εἶναι ἡ ἐργασία ποὺ ὁ νοῦς ἐπιτελεῖ ὡς *ἐνεργὰ πραγματικὴ ἱστορια* Ἡ θρησκευτικὴ κοινότητα. στὸν βαθμὸ ποὖναι ἀρχικὰ ἡ ὑφιστάμενη οὐσια τοῦ ἀπόλυτου νοῦ. εἶναι ἡ ἀκατέργαστη συνείδηση ἡ ὁποία. *ὁσο* πιὸ βαθιὰ εἶναι ὁ ἐσωτερικὸς νοῦς της *τοσο* πιὸ βάρβαρη καὶ σκληρὴ ὑπαρξη ἔχει καὶ τόσο πιὸ σκληρὴ δουλειὰ ἔχει ὁ λανθάνων ἑαυτός της μὲ τὴν *οὐσια του* τὸ *ξενο του* περιεχόμενο τῆς συνειδησης του Μονον ἀφ' ὁτου αὐτὴ ἡ συνειδηση ἐγκαταλείψει την ἐλπιδα νὰ ἀναιρεσει τὸ ξένο με τρόπο ἐξωτερικό. ποὺ θὰ πεῖ ξένο [31]

---

31 Ο χριστιανισμὸς μας αποξενωσε απὸ τὸν κοσμο αλλα η ἄρση τῆς αποξενωσης απαιτει αντικειμενικες μεθόδους γνωσιακης οικειοποιησης

καθὼς ὁ ἀνηρημένος ξένος τρόπος εἶναι ἐπιστροφὴ στὴν αὐτοσυνειδησια. ἐπιστρέφει στον ἑαυτό της. στὸν οἰκεῖο κοσμο καὶ παρουσία της. τὸν ἀνακαλύπτει[32] ὡς κτῆμα της κι ἔτσι ἔκαμε το πρῶτο βῆμα γιὰ νὰ κατεβεῖ ἀπὸ τὸν *νοητὸ κόσμο*. ἢ μᾶλλον γιὰ να νοοδοτήσει τὸ ἀφηρημενο στοιχεῖο του μὲ τὸν ἐνεργὸ ἑαυτο Μεσω τῆς παρατήρησης. αφ᾽ ἑνος ἀνευρισκει τὴν ὑπαρξη ὡς σκεψη. ὁποτε τὴν συλλαμβανει με ἔννοιες. και. ἀντιστροφα. ἀνευρισκει τὴν υπαρξη μεσα στὴν νόηση του [33] Καθως ἐτσι ἐξεφρασε ἀρχικα την ἄμεση *ἑνοτητα* τοῦ νοεῖν *και εἶναι*,[34] τῆς ἀφηρημένης ουσιας και τοῦ ἑαυτοῦ μ᾽ ἑναν τρόπο κι αὐτὸ ἀφηρημενο. και αφυπνισε πάλι τὴν πρωτη φωτεινη οὐσία *καθαρότερα*. ἀκριβῶς ὡς ἑνοτητα τῆς ἔκτασης και τοῦ εἶναι[35] –γιατι ἡ ἔκταση εἶναι ἡ ἁπλότητα που μοιαζει στὴν καθαρὴ νοηση περισσοτερο ἀπὸ τὸ φῶς–. ἄρα ἀφυπνισε παλι μεσα στὴν σκέψη τὴν *ὑφισταμενη οὐσια* τῆς ἀνατολῆς.[36] ὁ νοῦς συναμα κάμνει πισω ἀπὸ τὸν τρομο του μπροστὰ σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀφηρημένη ἑνοτητα. τὴν

τοῦ κοσμου –ακριβῶς επειδη ὁ κοσμος παυει να συγχεεται με μᾶς Η επιστημη καὶ ὄχι ὁ χριστιανισμὸς μπορει να πραγματοποιήσει την συμφιλιωση ποὺ εὐαγγελίζεται ὁ δεύτερος Ἔτσι εξηγεῖ ὁ Ἐ την εμφάνιση τῆς πειραματικῆς επιστημης τὸν ις΄ αι. (*Ιστορία τῆς φιλοσοφιας*. *W* 20.69)

32 Endeckt Τα εξερευνητικὰ ταξίδια ποὺ ἔγιναν απὸ τὸν ιε΄ αι. και περα λεγονται στα γερμανικά Entdeckungsreisen κατὰ λέξη ταξίδια ανακαλυψης Ο Ἐ. αναφέρεται ἐδῶ στην Αναγεννηση την ἀνάδυση τῆς «ἀρχῆς τῆς εμπειρίας» καὶ τῆς «ἀρχῆς τῆς ατομικοτητας» που πραγματευεται το κεφ 1όγος

33 Η εμπειρικη μελετη τῆς φυσης και η οντολογικη αποδειξη τῆς υπαρξης τοῦ θεοῦ δηλ ο εμπειρισμος και ὁ ὀρθολογισμος εἶναι τα δυο χαρακτηριστικα γνωρισματα τῆς σκεψης τοῦ ις-ιζ αι κατα τον Ἐ

34 Τὸ *νοῶ ἄρα υπαρχω* τοῦ Καρτέσιου

35 Ο Καρτεσιος θεωρεῖ ὅτι υπαρχουν δυο υφισταμενες ουσιες η εκτατη και η νοουσα Ο Σπινόζα θεωρει ὅτι η μοναδικη υφ᾽σταμενη ουσια ἔχει τὴν ἔκταση και την νοηση ως κατηγορηματα Το «εἶναι» εδω γραφηκε ἴσως εκ παραδρομῆς· Παρακάτω λεει ὅτι εδῶ μιλησε γιὰ ενοτητα «τῆς νοησης καὶ τῆς ἔκτασης» (σ [587/430])

36. Aufgang Ο Σπινόζα αναβ᾽ωνει στὸ πλαισιο τοῦ καρτεσιανισμου την ανατολίτικη ἔποψη τῆς ενιαίας θεότητας· «Ἰδοὺ ἐν συνόλω ἡ σπινοζικὴ ἰδέα. Εἶναι τὸ ἴδιο ποὺ εἶναι στους ελεατες τὸ ὄν [ἑλληνικὰ στο πρωτότυπο] Εἶναι ἡ ἀνατολικὴ εποπτεία που με τὸν Σπινόζα ἐκφρασθηκε πρῶτα στὴν Δυση» (*Ιστορια τῆς φιλοσοφιας W* 20 165)

οὐσιακότητα *χωρις ἑαυτό*, καὶ τῆς ἀντιτασσει τὴν ἀτομικότητα.[37] Ἀλλα μόνον ἀφοῦ ὁ νοῦς ἀλλοτριώσει τὴν ἀτομικότητα στὴν παιδεια, τὴν καταστήσει ὡς ἐκ τούτου ὑπαρξη καὶ τὴν ἐπιβαλει διεκπεραιώνοντάς την μέσα σὲ καθε ὕπαρξη – ἀφοῦ φθασει στὴν σκέψη τῆς ὠφελιμότητας καὶ συλλάβει τὴν ὑπαρξη ὡς τὴν βουλησή του, στὴν ἀπόλυτη ἐλευθερία βγαζει ἔτσι τὴν σκεψη ἔξω ἀπὸ τὸ ἐνδότατο βάθος της[38] καὶ εκφραζει τὴν οὐσια ὡς ἐγὼ = ἐγώ [39] Αὐτὸ τὸ ἐγὼ = ἐγὼ εἶναι, ὁμως, ἡ κινηση ποὺ ἀνακλᾶται στὸν ἑαυτό της γιατι, ἐφ' ὅσον αὐτὴ ἡ ὁμοιότητα,[40] ὄντας ἀπολυτη [587] ἀρνητικότητα, εἶναι ἡ ἀπόλυτη διαφορα ἡ ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτὸν τοῦ ἐγὼ ἀντίκειται στὴν καθαρη αὐτὴ διαφορα,[41] ἡ ὁποία, ὀντας ἡ καθαρὴ διαφορὰ καὶ συνάμα ἀντικειμενωδης για τὸν μὲ αὐτεπιγνωση ἑαυτο, πρέπει νὰ ἐκφρασθεῖ ὡς ὁ *χρόνος*, ὁπότε, ὁπως πρὶν ἡ οὐσια ἐκφράσθηκε ὡς ἑνότητα τῆς νόησης και τῆς ἔκτασης, τώρα θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκληφθεῖ ὡς ἑνότητα τῆς νόησης καὶ τοῦ χρόνου [42] ὅμως ἡ ἀφημένη στὸν ἑαυτο της διαφοφά, ὁ χωρὶς ἡσυχια καὶ στάση χρόνος πολλῷ μᾶλλον καταρρεει στὸν ἑαυτό του ὁ χρόνος εἶναι ἡ ἀντικειμενώδης ἡσυχία τῆς *ἔκτασης*, αὐτὴ εἶναι ὁμως ἡ ἀμιγὴς ὁμοιότητα πρὸς ἑαυτόν, τὸ ἐγω. – Δηλαδὴ τὸ ἐγὼ δὲν εἶναι μόνον ὁ ἑαυτος, ἀλλὰ ἡ *ὁμοιότητα τοῦ ἑαυτοῦ μὲ τὸν ἑαυτό του*· αὐτὴ ἡ ὁμοιότητα

37 Οι αντιδρασεις κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ Σπινόζα που δὲν εἶναι πρόσωπο κορυφωνονται στὸν Λαιμπνιτς ποὺ θεωρεῖ ὅτι τα παντα στὸν κόσμο εἶναι μοναδες δηλ απόλυτες ἀτομικότητες

38 Ἄλλη αναγνωση «βγαζει ἔτσι πρὸς τα ἔξω την σκεψη τοῦ ενδότατου βαθους του»

39 Η καντιανο-φιχτεικη φιλοσοφια που στηριζεται στὸ υπερβατολογικὸ εγω

40 Τυπικα η διατυπωση «εγω = εγω» εἶναι *ισοτητα* και ἡ λ Gleich σημαινει τὸ εἶπαμε καὶ *ὅμοιος* και *ἴσος* Ομως εδῶ δὲν γινεται λόγος για μαθηματικη (ἢ πολιτικη) ισότητα γι αυτὸ και σὲ ολο τὸ ἔργο η ἔκφραση sichselbstgleich και τα παραγωγά της αποδόθηκαν με τὸν γενικότερο ἑλληνικὸ ὅρο *ὅμοιο*, ως «ὅμοιο μὲ / πρὸς τὸν ἑαυτό του»

41. Οἱ δυο πρῶτες αρχὲς τοῦ πρωτου φιχτεικοῦ συστηματος –αυτοθεσια τοῦ ἐγω θέση τοῦ μη εγω– αντιτιθενται ως ἀπόλυτη ταυτότητα καὶ ἀπόλυτη διαφορα τοῦ ἐγω μὲ τὸ ἄλλο του

42 Ο Σέλλιγκ συγκροτοῦσε περὶ τὸ 1800 τὸ απόλυτο ως «αδιαφορ'α» αναμεσα στην ἔννοια καὶ την ἐποπτεια ακριβέστερα αναμεσα στην φυση και την ιστορια Τὸ ζεῦγος θα ἐπανέλθει

ὅμως, εἶναι ἡ τέλεια καὶ ἄμεση ἑνότητα μεθ' ἑαυτοῦ, δηλαδὴ [431] *αὐτο τὸ ὑποκειμενο* εἶναι ἐξ ἴσου *ἡ ὑφισταμενη οὐσια*.[43] Μοναχα καθ' αὐτην, ἡ ὑφισταμενη οὐσια θὰ ἦταν ἡ κενὴ περιεχομενου ἐποπτεια, δηλαδη ἡ ἐποπτεία ἑνὸς περιεχομενου τὸ ὁποῖο, καθὸ προσδιορισμένο, θἄχε μόνο συμβεβηκότητα και θὰ ἦταν χωρις ἀναγκαιοτητα· ἡ ὑφισταμενη οὐσια θα ἴσχυε ὡς τὸ ἀπόλυτο μόνον ἐφ' ὅσον θα νοοῦνταν ἢ θὰ ἐποπτευοταν ὡς ἡ *ἀπολυτη ἑνοτητα*, καὶ κάθε περιεχόμενο ὡς πρὸς τὴν διαφορετικοτητα του θὰ ἔπεφτε ἀναγκαστικα ἔξω της μέσα στὸν ἀναλογισμο, ὁ ὁποῖος δὲν τῆς ἀνηκει, γιατι ἡ ἴδια δὲν θἄταν ὑποκειμενο, δὲν θἄταν τὸ ἀναλογιζομενο τὸν ἑαυτο του καὶ ἀνακλωμενο στὸν ἑαυτο του.[44] δηλαδὴ δὲν θα ἐννοοῦνταν ὡς νοῦς. Ἂν ἦταν ὡστοσο να γινει λόγος για ἑνα περιεχόμενο, ἀφ' ἑνός, θὰ ἦταν μόνον για να ριχθεῖ στὴν κενὴ ἄβυσσο τοῦ ἀπολύτου, ἀφ' ἑτέρου δε θα εἶχε ἁρπαχθεῖ ἄρον ἄρον ἔξωθεν, ἀπὸ τὴν αἰσθητήρια ἀντίληψη ἡ ἐπίγνωση θὰ φαινόταν να ἔχει προσεγγισει πράγματα ὁ τι διαφερει ἀπὸ τὴν ἴδια και τὴν διαφορὰ πολλαπλῶν πραγματων, χωρὶς νὰ ἐννοεῖ κανεὶς πῶς καὶ ποῦθε.

Πλὴν ὁ νοῦς δὲν μᾶς ἐμφανισθηκε οὔτε ὡς ἡ ἀποσυρση μονο τῆς αὐτοσυνειδησιας στὴν καθαρὴ ἐσωτερικοτητά της, οὔτε ὡς ἡ ψιλὴ βύθιση τῆς ἴδιας στην ὑφισταμενη οὐσία και τὸ μὴ ὂν τῆς διαφορᾶς της, ἀλλὰ ὡς *αὐτὴ ἡ κίνηση* τοῦ ἑαυτοῦ *ποὺ αὐτοαλλοτριώνεται* καὶ βυθίζεται στὴν ὑφιστάμενη οὐσια του και, ἔχοντας ἐξ ἰσου εἰσέλθει ἐντός του ἔξω ἀπ' αὐτην, ὡς *ὑποκείμενο*, τόσο τὴν μετατρέπει σὲ αντικειμενο καὶ περιεχόμενό του, [588] *ὁσο* αἴρει αὐτὴ τὴν διαφορα τῆς ἀντικειμενικότητας καὶ τοῦ περιεχομενου[45] Ἡ ἐν λόγω

---

43 Μεταβαση απὸ τον Φιχτε στην σελλιγκιανη αναβιωση τοῦ Σπινόζα

44 Das uber sich und sich in sich Reflektierende Αυτὸς ο ορισμὸς τοῦ υποκειμένου δειχνει πῶς ὁ Ἑ. συνδυάζει συστηματικα την κυριολεκτικη καὶ τὴν μεταφορικη χρηση τῆς Reflexion την ανακλαση (sich in sich reflektieren) καὶ τὸν αναλογισμὸ (über sich reflektieren) Η ελληνικη δὲν διαθέτει μια λέξη για τις δυο αυτες σημασιες

45 Η σκοπιὰ τοῦ ἴδιου τοῦ Ἑ.. περα απὸ τὸν υποκειμενισμὸ τοῦ Φιχτε και την ουσιοκρατία τοῦ Σελλιγκ δηλ περα απὸ την απόσυρση τοῦ υποκειμενου καὶ την βυθιση στην υφισταμενη ουσια Η λυση εἶναι η συνολικη κίνηση απόσυρσης-βύθισης

πρωτη ἀνακλαση ἔξω ἀπὸ τὴν ἀμεσότητα εἶναι ἡ αὐτοδιαφοροποιηση τοῦ ὑποκειμενου ἀπὸ την ὑφιστάμενη οὐσία του. δηλαδη ἡ ἔννοια ποὺ αὐτοδιχαζεται. ἡ εἰσοδος ἐντὸς ἑαυτοῦ και τὸ γιγνεσθαι τοῦ καθαροῦ ἐγω Μιᾶς και αὐτη ἡ διαφορὰ εἶναι ἡ καθαρη ἐνέργεια τοῦ ἐγὼ = ἐγω. ἡ ἔννοια εἶναι ἡ ἀναγκαιοτητα καὶ ἡ ἀναδυση τῆς *ὑπαρξης* που ἐχει τὴν ὑφισταμενη οὐσια γιὰ οὐσια της και ὑφισταται καθ' ἑαυτην Ὅμως. ἡ ὑποσταση τῆς ὑπαρξης καθ' εαυτην εἶναι ἡ τεθειμενη μεσα στὸν καθορισμο ἐννοια. και ὡς ἐκ τουτου ἐπισης ἡ στὸν *ἑαυτό της* κίνηση της να κατεβαίνει στην ἁπλὴ ὑφισταμενη ουσία ἡ ὁποια πρωτοεἶναι ὑποκειμενο ὡς αὐτη ἡ αρνητικότητα καὶ κίνηση – Οὐτε πρέπει τὸ ἐγω να καθηλωνεται στὴν *μορφὴ* τῆς *αὐτοσυνειδησιας* ἀπέναντι στην μορφὴ τῆς οὐσιακοτητας καὶ ἀντικειμενικοτητας. σὰν νὰ φοβόταν τὴν ἀλλοτρίωσή του ἡ δύναμη τοῦ νοῦ εἶναι μᾶλλον νὰ μενει ὁμοιος μὲ τὸν ἑαυτο του μεσα στὴν ἀλλοτριωση του και. ὀντας τὸ *αὐτὸ καθ' ἑαυτὸν* ὄν. να θέτει τὸ *καθ' ἑαυτον εἶναι* μόνον ὡς στιγμή. ακριβῶς ὁπως τὸ αὐτὸ τοῦτον εἶναι –. οὔτε ὑπαρχει[46] ἑνας τριτος ποὺ ριχνει τις διαφορες πισω στὴν ἀβυσσο τοῦ ἀπολύτου κι ἐκφράζει τὴν ἰσοτητα τους μεσα σ' αὐτήν. παρὰ τὸ ἐπισταμαι[47] συνισταται πολλῷ μᾶλλον σ' αὐτὴ την φαινομενικη ἀπραγία[48] που παρατηρεῖ μόνο πῶς τὸ διακριτὸ κινεῖται στὸν ἑαυτο του και ἐπιστρεφει στὴν ἑνοτητά του

Στὸ ἐπισταμαι ἔχει λοιπὸν κλείσει ὁ νοῦς τὴν κινηση τοῦ σχηματισμοῦ του στὸν βαθμὸ ποὺ αὐτὸς[49] πασχει ἀπὸ τὴν μὴ ξεπερασμενη συνειδησιακη διαφορα [*432*] Ὁ νοῦς κατεκτησε τὸ καθαρὸ στοιχεῖο τῆς ὑπαρξής του. την ἔννοια Το περιεχομενο καθὼς τὸ *εἶναι* του εἶναι *ἀδεσμευτο* (*Freiheit* seines

---

46. Ἄλλη αναγνωση «οὔτε το εγω εἶναι»

47 Αὐτη η απολυτη χρηση τοῦ Wissen (χωρις επιθετικο προσδιορισμὸ) αντιστοιχεί στην ἄλλη προτεινόμενη απόδοση τοῦ ὅρου. ὄχι την ἐπιγνωση. ἀλλα τὸ ἐπισταμαι Μποροῦμε μάλιστα να ποῦμε ὅτι τὸ absolutes Wissen ἡ απόλυτη ἐπίγνωση *εἶναι* το Wissen απλῶς. χωρὶς ἄλλο προσδιορισμό. δηλ τὸ ἐπισταμαι Η *Φαινομενολογια* εἶναι γιὰ τὸν Ἑ τὸ 1806 η εἰσαγωγη στὸ φιλοσοφικὸ σιστημα ἐπιστημων

48. Αὐτὸ λεγεται στὴν *Εἰσαγωγὴ* ἡ μέθοδος του «καθαρου νοιταζω» (σ [*77/59*]).

49 Ὁ σχηματισμος αλλα ισως και ο νους

Seins), είναι ὁ ἑαυτὸς ποὺ ὁ ἴδιος ἀλλοτριώνεται δηλαδὴ ἡ ἄμεση ἑνότητα τῆς αὐτεπιγνωσης Ἡ καθαρὴ κινηση τῆς ἀλλοτριωσης αὐτῆς, ἰδωμενη στὸ περιεχόμενο, συνιστᾶ τὴν *ἀναγκαιοτητά* του. Τὸ διαφορο περιεχομενο, ὡς *ὁρισμενο*, ὑπαρχει ἐν ἀναφορᾷ, δὲν ὑπαρχει αὐτὸ τοῦτο, καὶ ἡ ἀνησυχια του εἶναι ἡ αυτοαναιρεση του.[50] δηλαδὴ ἡ *αρνητικοτητα* ἀρα ὁσο ἡ ἀναγκαιοτητα, ἤτοι ἡ διαφορετικοτητα, εἶναι τὸ ἀδέσμευτο (freie) εἶναι τοσο εἶναι κι ὁ ἑαυτος, καὶ ὑπ᾽ αυτὴ την [589] ἑαυτιστικὴ *μορφη*, ὁπου ἡ υπαρξη εἶναι ἀμεσα σκεψη, τὸ περιεχόμενο εἶναι *ἔννοια* Ἐφ ὁσον ὁ νοῦς ἔχει λοιπὸν κατακτησει τὴν ἐννοια, ἐκδιπλωνει τὴν ὑπαρξη καὶ κινηση μεσα σ᾽ αυτὸ τον αἰθέρα τῆς ζωῆς του καὶ εἶναι *ἐπιστήμη* [51]

---

50 Ἄλλη αναγνωση, «καὶ εἶναι η ανησυχια του ν αυτοαναιρεθει»

51. Αὐτὴ η θεση πρεπει να συνδυασθει μὲ τὴν παραπάνω αποδοχὴ τῆς αρχῆς τοῦ εμπειρισμοῦ (σ [585/429]) καὶ ἐφαρμογη της στὸ σχέδιο τῆς *Φαινομενολογίας* « Η εμπειρια (Empirie) δὲν εἶναι μόνο καὶ μόνο παρατηρῶ ακουω ἅπτομαι, κ.λπ αντιλαμβάνομαι τὸ καθέκαστον, παρα την ενδιαφερει κυριως να ἀνεύρει εἴδη, καθολικο νόμους. Καὶ ἐφ ὅσον τα παραγει αυτα συναντᾶ τὸ πεδίο τῆς ἔννοιας –δημιουργεῖ κατι που ανηκει στὸ πεδίο τῆς ιδέας τῆς ἔννοιας προετοιμάζει τὸ εμπειρικὸ ὑλικὸ για την ἔννοια ποὺ αὐτοδικαιως αὐτη το παραλαμβάνει μετά Ἡ ἰδέα ὅταν ἡ επιστημη εἶναι ἕτοιμη, πρεπει να εκπορευεται ἀπὸ τὸν ἑαυτό της –ἡ ἐπιστημη παύει ν αρχίζει ἀπὸ τὸ εμπειρικό· ἀλλα για να καταστεῖ ἕτοιμη χρειάζεται ἡ πορεια απὸ το καθέκαστον απὸ τὸ επιμερους πρὸς τὸ καθολου [...] Τὸ συνολο τῆς ἰδεας ἐντὸς εαυτῆς εἶναι η ὁλοκληρωμενη επιστημη καὶ τὸ ἄλλο εἶναι η ἀφετηρια η πορεια τῆς γενεσης της Αὐτη η πορεια τῆς γενεσης τῆς ἐπιστημης εἶναι διαφορετικη απὸ την πορεια της μεσα της, ὅταν εἶναι ετοιμη ὅπως η πορεια τῆς ιστορικας της φιλοσοφιας και η πορεια τῆς ἴδιας τῆς φιλοσοφιας Μεσα σε καθε επιστημη ξεκινάμε απο αρχες αυτὲς εἶναι στὴν αρχὴ αποτελεσμα τοῦ επιμερους· ἂν εἶναι ομως η ἐπιστημη ετοιμη τοτε ξεκινᾶμε απὸ εκει. [ ] Στὴν συνειδηση [ἡ φιλοσοφια] υἱοθετεῖ μετα την σταση ὅτι κοβει τις γεφυρες πισω της φαινεται να ἐλίσσεται ἐλεύθερα μονο στὸν δικό της αἰθέρα να ἐκδιπλωνεται χωρις αντισταση σ αὐτὸ τὸ στοιχειο χωρις αντιδραση αλλὰ το να κατακτηθει αυτὸς ο αιθερας καὶ η μεσα του ἐκδιπλωση εἶναι κατι ἄλλο» (*Ιστορια τῆς φιλοσοφίας W* 20, 78-80) Ἡ *Φαινομενολογια* εἶναι ἡ εμπειρικη προετοιμασια ποὺ προηγεῖται της εγγενοῦς (αξιωματικῆς) ἐννοιολογικῆς ἔκθεσης τῆς εκαστοτε ἐπιστήμης, αλλα δὲν ἀφορα μιὰ ἐπιστημη, αφορα την ἴδια την επιστήμη εν γενει (τὴν φιλοσοφία ως ὅρο δυνατοτητας τῶν επιμερους επιστημῶν) κατακτᾶ τὸν «αἰθέρα»: «Ἡ *καθαρὴ* αὐτογνωσια μέσα στην ἀπόλυτη *ἑτεροτητα*, ο αιθερας τοῦτος *ως τέτοιος*, εἶναι τὸ ἔδαφος ὁπου πατᾶ ἡ ἐπιστημη εἶναι τὸ *ἐπίσταμαι γενικα*» (σ [29/22])

Στὴν ἐπιστημη οἱ στιγμὲς τῆς κινησής του δὲν παρουσιαζονται πιὰ ὡς *ὁρισμενα σχηματα τῆς συνειδησης*. ἀλλα. ἐφ' ὁσον ἡ συνειδησιακὴ διαφορὰ ἔχει ἐπιστρέψει στὸν ἑαυτό. ὡς *ὁρισμενες ἔννοιες* καὶ ὡς ἡ ὀργανική. θεμελιωμενη μέσα στὸν ἑαυτό της κίνηση τους Ἐνῶ στὴν φαινομενολογία τοῦ νοῦ καθε στιγμὴ εἶναι ἡ διαφορὰ ἐπιγνωσης καὶ ἀλήθειας και ἡ κίνηση ὁπου αὐτοαναιρεῖται ἀντιθετως ἡ ἐπιστημη δὲν περιεχει αὐτὴ τὴν διαφορα καὶ τὴν ἀναιρεση της. ἀλλα. ἀφοῦ ἡ στιγμη ἔχει μορφὴ ἔννοιας ἑνώνει τὴν ἀντικειμενώδη μορφὴ τῆς ἀληθειας καὶ τοῦ γνωστικοῦ ἑαυτοῦ σὲ ἄμεση ἑνότητα Ἡ στιγμη δὲν ἐμφανιζεται ὡς ἡ κινηση ποὺ πηγανοερχεται ἀπὸ την συνειδηση –δηλαδη την παράσταση– στὴν αὐτοσυνειδησια καὶ ἀντιστροφως. ἀντιθέτως. τὸ καθαρὸ σχῆμα της. ἀποδεσμευμένο (befreit) ἀπὸ τὸ ἐντὸς συνειδησεως φαινομενό του ἡ καθαρὴ ἔννοια καὶ ἡ πρόοδός της ἐξαρτᾶται μοναχὰ ἀπὸ τὸν καθαρὸ *καθορισμὸ* τῆς ἐννοιας [52] Ἀντίστροφα σὲ καθε ἀφηρημένη στιγμη τῆς ἐπιστήμης ἀντιστοιχεῖ ἑνα σχῆμα τοῦ φαινομένου νοῦ ἐν γενει Ὅπως ὁ ὑπαρχων νοῦς δὲν εἶναι πλουσιότερος ἀπὸ τὸ σχῆμα [του] αὐτό. οὔτε εἶναι φτωχότερος στὸ περιεχόμενό του Ἡ γνώση τῶν καθαρῶν ἐννοιῶν τῆς ἐπιστημης ὑπ' αὐτη τὴν μορφὴ συνειδησιακῶν σχηματων ἀποτελεῖ τὴν πλευρὰ τῆς πραγματικότητας τῆς ἐπιστήμης σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ οὐσία της. ἡ ἔννοια. ἡ ὁποια μεσα στην ἐπιστήμη. τιθεται ἔτσι ὁπως μεσολαβεῖ *ἁπλα ὡς νόηση*. ἀποσυναρτᾶ τὶς στιγμὲς αὐτῆς τῆς μεσολάβησης την μια ἀπὸ την ἄλλη καὶ ἐκτίθεται συμφωνα μὲ τὴν ἐσωτερικὴ ἀντιθεση

Ἡ ἐπιστήμη περιεχει στὸν ἰδιο τὸν ἑαυτό της αὐτὴ την ἀναγκαιότητα ν' αὐτοαλλοτριωθεῖ ἀπὸ τὴν μορφὴ τῆς καθαρῆς ἔννοιας ὁποτε περιεχει τὴν μεταβαση τῆς ἔννοιας στὴν *συνειδηση* Γιατὶ ὁ νοῦς μὲ ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του. ἐπειδὴ ἀκριβῶς συλλαμβανει τὴν ἔννοιά του. εἶναι ἡ ἄμεση ὁμοιότητα μὲ τὸν ἑαυτο του. ἡ ὁποία ὡς πρὸς τὴν διαφορα της εἶναι ἡ *βεβαιότητα γιὰ τὸ ἄμεσο* [590] ἤτοι ἡ *κατ' αἴσθηση συνείδη-*

---

52 Η «λογικη και διαλεκτικη» συνισταται στην «θεωρηση των *προσδιορισμων τῆς νόησης αὐτων καθ' αὑτων*» (*Λογικη W* 6 560 *GW* 12 244)

ση –ἡ ἀφετηρία ἀπ᾽ ὁπου φύγαμε αὐτη ἡ ἀπόλυση[53] τοῦ ἑαυτοῦ του ἀπ᾽ τὴν μορφὴ τοῦ δικοῦ του ἑαυτοῦ εἶναι ἡ ὑψιστη ἐλευθερία καὶ σιγουριὰ τῆς αὐτεπίγνωσης τοῦ νοῦ

[433] Ὡστόσο, αὐτὴ ἡ ἀλλοτριωση εἶναι ἀκόμη ἀτελης ἐκφραζει τὴν *σχεση* τῆς βεβαιότητας δι᾽ ἑαυτὸν μὲ τὸ ἀντικείμενο τὸ ὁποῖο ἀκριβῶς ἐπειδὴ τελεῖ ἐντὸς σχέσεως, δὲν ἔχει ἀκομη κατακτήσει τὴν πλήρη ἐλευθερια του Τὸ ἐπισταμαι δὲν ἔχει μονον ὑπ᾽ ὄψη του τὸν ἑαυτο του ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρνητικὸ τοῦ ἑαυτοῦ του, δηλαδὴ τὸ ὁριό του Τὸ νὰ ξερεις τὸ ὁριό σου σημαίνει νὰ ξερεις νὰ θυσιαζεσαι Αὐτὴ ἡ θυσία εἶναι ἡ ἀλλοτριωση ὁπου ὁ νοῦς παρουσιαζει τὸ πῶς ἔγινε νοῦς ὑπὸ μορφὴ *ἀδεσμευτου* (*freien*) *τυχαίου συμβαντος*, ἐποπτεύοντας τὸν καθαρὸ *ἑαυτό* του ὡς τὸν *χρονο* ἐξω του καὶ ἐξ ἰσου τὸ *εἶναι* του ὡς χῶρο Αὐτὸ τὸ τελευταῖο γίγνεσθαί του, *ἡ φύση* εἶναι τὸ ζωντανὸ ἄμεσο γιγνεσθαί του ἡ φύση, ὁ ἀλλοτριωμένος νοῦς, στὴν ὕπαρξή της δὲν εἶναι παρὰ αὐτὴ ἡ αἰώνια ἀλλοτρίωση τῆς *ὑπόστασής* της καὶ ἡ κινηση ποὺ παράγει τὸ *ὑποκείμενο* [54]

Ἡ ἄλλη ὁμως πλευρὰ τοῦ γίγνεσθαι τοῦ νοῦ, ἡ *ἱστορία*, εἶναι τὸ γίγνεσθαι ποὺ διαθέτει *ἐπίγνωση* καὶ *μεσολαβεῖ* τὸν ἑαυτό του –ὁ ἀλλοτριωμένος στὸν χρόνο νοῦς· ἀλλ᾽ αὐτὴ ἡ ἀλλοτριωση ἀλλοτριώνεται ἐξ ἴσου ἡ ἴδια τὸ ἀρνητικὸ εἶναι ἀρνητικὸ τοῦ ἑαυτοῦ του Αὐτὸ τὸ γίγνεσθαι ἐκθέτει μιὰν ἀδρανὴ κίνηση καὶ ἀλληλουχια νόων μιὰ πινακοθηκη εἰκόνων ποὺ ἡ κάθε μια τους, ἐφοδιασμένη μὲ ὁλοκληρο τὸν πλοῦτο τοῦ νοῦ, κινεῖται με τόση ἀδράνεια ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ ἑαυτὸς πρεπει νὰ διεισδύσει σὲ ὁλο αὐτὸ τὸν πλοῦτο τῆς

---

53 Entlassen Πρβλ σ [146/*109*] Εἶναι η ιδια ιδεα που θα εκφρασει την μεταβαση απὸ την *Λογικη στην Φιλοσοφια της πραγματικότητας* Η απόλυτη ιδέα «*αποφασίζει να απολυσει* για λόγου της την στιγμη τῆς μεριοτητας της [ ] ελευθερη ἔξω *της*» (*Ἐγκυκλοπαιδεια* § 244) «*απολυει* τὸν εαυτο της *ἐλεύθερο*, ὄντας ἀπόλυτα σιγουρη για τὸν ἑαυτό της» (*W* 6 573 *GW* 12, 253) Πλην αὐτη ἡ ἰδεα ἐφαρμοζεται εδῶ *στην ἴδια την Φαινομενολογια* Ἐξηγεῖ γιατὶ *ἡ ἴδια* εἶναι *επιστημονικη* (γιατι ἐνέχει την σκοπιὰ τοῦ *κατ᾽ ἐμᾶς* βλ σ [79/*61*])

54 Ἐδῶ καὶ στην συνέχεια ὁ Ε. προτρέχει την μεταβαση απὸ την Λογικη *στην Φιλοσοφια τῆς πραγματικότητας* δηλ στις «*ἐπιστῆμες τῆς φυσης* και τοῦ *νοῦ*» (βλ Παραρτημα)

ὑφισταμενης οὐσιας του καὶ νὰ τὸν ἀφομοιωσει. Ἐφ' ὅσον ἡ ολοκληρωση τοῦ νοῦ συνισταται στὸ νὰ *ξερει* ἐξ ὁλοκλήρου τι *εἶναι ὁ ἴδιος*,[55] τὴν ὑφιστάμενη οὐσία του, αὐτὸ τὸ ἐπισταμαι εἶναι ἡ *εἴσοδος* του *ἐντὸς ἑαυτοῦ*, κατὰ την ὁποια ἐγκαταλειπει τὴν ὕπαρξη του και παραδίδει τὸ σχῆμα του στὴν ἀναμνηση Μὲ τὴν εἰσοδο του στὸν ἑαυτο του ὁ νοῦς βυθισθηκε στην νυχτα τῆς αὐτοσυνειδησιας του ἀλλα μεσα σ' αὐτην τὴν νύχτα φυλασσεται ἡ εξαφανισμενη ὑπαρξή του, κι αὐτὴ ἡ ἀνηρημενη υπαρξη –ἡ προγενεστερη, αλλα γεννημενη ἐκ νεου[56] ἀπὸ τὸ επίσταμαι– εἶναι ἡ νεα ὕπαρξη, ἕνας νεος κοσμος κι ἕνα νεο σχῆμα τοῦ νοῦ. Μεσα σ' αὐτὸ πρεπει [591] νὰ ξεκινησει (anzufangen) τὸ ἴδιο ἀπροκαταληπτα (unbefangen) ἐξ ὑπαρχῆς ἀπο τὴν ἀμεσοτητα τοῦ σχήματος, και νὰ μεγαλωσει παλι τὸν ἑαυτό του ἔχοντας αὐτὴν ὡς ἀφετηρια ὡς ἐὰν ὅλα τὰ προηγούμενα νὰ τοῦ ἦσαν χαμενα καὶ να μὴν εἶχε μάθει τίποτα ἀπ τὴν ἐμπειρια τῶν προγενεστερων νοων. Ἡ *ἐσωτερικευουσα αναμνηση* τἄχει ὁμως φυλαγμένα κι εἶναι τὸ ἐσωτερικὸ καὶ ἡ ἀνωτερη, στὴν πραγματικότητα, μορφὴ τῆς ὑφισταμενης οὐσίας. Ἐνῶ λοιπὸν αὐτὸς ὁ νοῦς ἀρχιζει τὴν παιδεία του παλι ἀπὸ τὴν ἀρχη, ξεκινώντας φαινομενικὰ μόνο ἀπὸ τὸν ἑαυτο του, συναμα ἐκκινεῖ ἀπὸ ἕνα ἀνωτερο ἐπίπεδο [57] Τὸ βασιλειο τῶν νόων, τὸ ὁποῖο σχηματίσθηκε ἔτσι μεσα στὴν ὑπαρξη, ἀποτελεῖ μια ἀλληλουχια ὁπου ὁ ἕνας διαδεχθηκε τὸν ἄλλο και ὁ καθενας ἀναδεχθηκε τὸ βασίλειο τοῦ κοσμου ἀπὸ τὸν ἀλλο Στοχος τῆς ἀλληλουχιας εἶναι ἡ φανέρωση τοῦ βαθους, αὐτὸ δὲ εἶναι *ἡ ἀπόλυτη ἔννοια* τουτη ἡ φανερωση εἶναι συνεπῶς ἡ ἀναιρεση τοῦ βαθους αὐτῆς τῆς ἐννοιας ἤτοι το *πλατος* τῆς ἀπολυτης ἔννοιας.[58] ἡ ἀρνη-

---

55 Μελετωντας τις μορφες σκεψης στην λογικη ο νους μαθαινει τι περιεχει, μελετωντας την φυση καὶ τὴν ἱστορια μαθαίνει πῶς προέκυψε Στὶς δύο περιπτώσεις μαθαινει τι εἶναι

56 Πλ «νεογέννητη» (neugeborene) Βλ τὸ παραλληλο χωριο σ [19/15]

57 Πρβλ. τον *Πρόλογο*, σ. [31/24] κ.ε

58. Ausdehnung· σὲ ἄλλη συναφεια «εκταση» και «επεκταση». Το βαθος καὶ τὸ πλάτος μιᾶς εννοιας εἶναι ἀντιστρόφως ανάλογα μεγέθη Βάθος πόσους προσδιορισμοὺς περιέχει / πλάτος ποσα πράγματα ὑπα-

τικότητα[59] αὐτοῦ τοῦ ἐγὼ ποὺ τελεῖ ἐντὸς ἑαυτοῦ ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀλλοτρίωσή του, δηλαδὴ ἡ ὑφιστάμενη οὐσία του –κι εἶναι ὁ *χρόνος* τῆς ἀπόλυτης ἔννοιας, τὸ ὅτι ἡ ἀλλοτρίωση αὐτὴ ἀλλοτριώνεται ἡ ἴδια στὸν ἑαυτό της καὶ ἄρα, μέσα στὸ πλατος της, εἶναι ἐξ ἴσου μεσα στὸ βάθος της, στὸν ἑαυτό Ὁ δρόμος γι᾽ αὐτὸ *τὸν στόχο*, γιὰ τὴν ἀπόλυτη ἐπιγνωση, δηλαδὴ γιὰ τὸν νοῦ ποὺ ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς νοῦ εἶναι ἡ ἐνθύμηση τῶν [434] νόων ὅπως εἶναι στὸν ἑαυτο τους καὶ ὀργανώνουν τὸ βασιλειό τους Διαφυλαξη τους, ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς ἀδέσμευτης (freien) ὑπαρξής τους ποὺ ἐμφανίζεται ἐν εἴδει τυχαιότητας εἶναι ἡ ἱστορια, ἀπὸ τὴν ἄποψη δὲ τῆς ἐννοιολογικὰ συνειλημμένης ὀργάνωσής τους εἶναι ἡ *ἐπιστήμη τῆς φαινόμενης ἐπίγνωσης* τὰ δυὸ μαζί, ἡ ἐννοημενη ἱστορία, σχηματίζουν τὴν ἀνάμνηση καὶ τὸν Κρανιου τοπο τοῦ ἀπόλυτου νοῦ ἢ πνεύματος, τὴν ἐνεργὸ πραγματικότητα ἀλήθεια καὶ βεβαιότητα τοῦ θρόνου του, χωρὶς τὸν ὁποῖο θὰ ἦταν τὸ ἄζωο μοναχικό μόνον –

> ἀπὸ τὸ ποτήριον[60] αὐτοῦ τοῦ βασιλείου τῶν νόων
> τοῦ ἀφρίζει ἡ ἀπειρια του.[61]

γονται σ αυτην λ.χ τὸ *εἶναι* ἔχει τὸ μεγαλυτερο δυνατὸ πλατος κατα τὸν Ἔ..κι ἔτσι δὲν ἔχει κανένα απολυτως βαθος εἶναι κενὴ ἔννοια (ἡ διαφορα τοῦ αφηρημένου εἶναι καὶ τοῦ καθαροῦ μηδενὸς ὑπαρχει «μόνο κατα δοξασιαν» *Λογικη W* 5 90 *GW* 21 75)

59 Μὲ την ἔννοια εδῶ τῆς ἄρνησης

60 Kelch Στην συναφεια ὁ Ἔ προφανῶς αναδεικνυει απὸ τις σημασιες αυτῆς τῆς λέξης την χρηση της εκεινη που καμνει ὁ Χριστος που ἔγινε τυποποιημενη ἔκφραση τοσο στα ελληνικα ὅσο και στα γερμανικα *παρελθετω απ εμοῦ τὸ ποτηριον τοῦτο* moge dieser Kelch an mir vorubergehen (*Κατα Ματθαιον* Κς 39)

61 Ποίημα τοῦ Σίλλερ *Η φιλια* (*Die Freundschaft* 1782) λιγο αλλαγμενο « Απὸ τὸ ποτηριον ὅλου τοῦ βασιλείου τῶν ψυχῶν / Τοῦ αφρίζει –η απειρια» – Βλ *Φιλοσοφία τῆς θρησκείας*· «η ενοτητα τῆς θειϰῆς και της ανθρώπινης φυσης, ο ἄνθρωπος ως πρὸς την καθολικότητά του, εἶναι *η σκεψη* τοῦ ανθρωπου και ἡ ὑπάρχουσα αὐτὴ καθ αὐτὴν *ἰδέα τοῦ απόλυτου νοῦ ἢ πνευματος* Η ἰδέα αὐτὴ κ' η αντικειμενικότητα τοῦ Θεου εἶναι αὐτὸ τοῦτο πραγματικες και στὴν διαδικασια ὅπου αἴρεται ἡ ἑτερότητα καὶ μαλιστα σὲ *ὅλους* τοὺς ανθρωπους.'' Ἀπὸ τὸ ποτηριον αὐτοῦ τοῦ βασιλείου των νόων τοῦ αφριζει ἡ απειρία''» (*W* 17 273)

Παράρτημα

Ἀναγγελία τῆς *Φαινομενολογίας τοῦ νοῦ* γραμμένη ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν συγγραφέα

(*Jenaer Allgemeine Literatur-Zeitung Intelligenzblatt*. 28η Ὀκτωβριου 1807)

Στὸν εκδοτικὸ οἶκο τῶν βιβλιοπωλειων τοῦ Γιοζεφ Ἄντον Γκαϊμπχαρτ στην Βαμβέργη καὶ τὸ Βυρτζμπουργκ δημοσιεύθηκε καὶ στάλθηκε σ᾽ ὅλα τὰ καλὰ βιβλιοπωλεῖα

Γ Γ ΦΡ ΕΓΕΛΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
Τόμος πρῶτος περιέχων την ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ
Ἔκδοση εις ὄγδοον 1807 Τιμη 6 φλωρίνια

Αὐτὸς ὁ τόμος παρουσιάζει τὸ *εν τῷ γίγνεσθαι επίσταμαι* Η *Φαινομενολογία τοῦ νοῦ* φιλοδοξει ν᾽ αντικαταστησει τὶς ψυχολογικὲς εξηγησεις ἢ καὶ πιὸ αφηρημένες συζητήσεις περὶ τῆς θεμελιωσης τοῦ ἐπίσταμαι Ἐξεταζει την *προετοιμασια* στην ἐπιστημη απὸ μιὰν ὀπτικη γωνια χάρη στην ὁποια ἀποτελεῖ μιὰ νέα ἐνδιαφέρουσα ἐπιστημη καὶ την πρωτη επιστημη τῆς φιλοσοφιας Περιλαμβάνει τὰ διάφορα *σχήματα τοῦ νοῦ* ως σταθμους τοῦ δρόμου διὰ τοῦ ὁποίου ὁ νοῦς γινεται καθαρὸ επισταμαι ἢ απόλυτος νοῦς Στις κυριες ὑποδιαιρέσεις αὐτῆς τῆς ἐπιστημης που διαιροῦνται σὲ ἄλλες εξετάζονται συνεπῶς η συνειδηση ἡ αυτοσυνειδησια ὁ παρατηρῶν καὶ πραττων λόγος ὁ ἴδιος ὁ νοῦς ὡς συμφωνος μὲ τὸ ἦθος πεπαιδευμένος καὶ ηθικὸς νοῦς και τέλος ως θρησκευτικὸς κατὰ τις διαφορετικὲς μορφές του Ο πλοῦτος τῶν φαινομενων τοῦ νοῦ που παρουσιαζεται εκ πρωτης ὄψεως σὰν ἕνα χαος διευθετεῖται σὲ μιὰ επιστημονικὴ τάξη που τὰ ἐκθέτει συμφωνα μὲ την ἀναγκαιότητα τους ὅπου τὰ ατελῆ καταλυονται και μεταβαινουν σὲ ανωτερα τα ὁποια εἶναι η προσεχης αληθεια τους Βρισκουν την ἔσχατη αληθεια αρχικα στην θρησκεια κι ἔπειτα στην επιστημη ως τὸ αποτελεσμα τοῦ συνόλου

Στὸν Πρόλογο ἐξηγεῖται ὁ συγγραφεας σχετικα με τὸ τι τοῦ φαινεται ὅτι εἶναι ἡ αναγκη τῆς φιλοσοφιας υπὸ την σημερινη σκοπια της ἐπίσης σχετικα μὲ την αλαζονεια καὶ παρεκτροπη τῶν φιλοσοφικῶν διατυπωσεων. παρεκτροπη που εξευτελίζει σημερα την φιλοσοφια καὶ σχετικα μὲ τὸ τί ἐνδιαφερει γενικὰ ὅσον αφορᾶ αὐτὴν και την μελέτη της

Ἕνας *δευτερος τόμος* θα περιέχει τὸ σιστημα τῆς *Λογικῆς* ὡς θεωρητικῆς φιλοσοφιας καὶ των δικο υπόλοιπων μερῶν τῆς φιλοσοφιας την *Φιλοσοφια τῆς φυσης* και τοῦ *νοῦ*

Βιβλιογραφία

1 ΣΩΖΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΕΓΕΛΟΥ

Γραφονται εντὸς αγκυλων ὅσοι γερμανικοι τιτλοι δὲν εἶναι τοῦ Ἔγελου
Δὲν περιλαμβάνονται οἱ παραδόσεις ποὺ δημοσιευθηκαν (κυριως) απὸ σημειώσεις φοιτητων

Απόσπασμα τῆς Τυβιγγης. 1792-1793
Αποσπασματα απὸ την περιοδο τῆς Βερνης συγγραφη 1793-1796
Αποσπασματα ιστορικῶν και πολιτικῶν μελετῶν τῆς περιόδου τῆς Βερνης και τῆς Φραγκφουρτης. συγγραφη 1795-1798
Η ζωη του Ιησοῦ. Das Leben Jesu συγγραφη 1795
Η θετικότητα τῆς χριστιανικης θρησκειας [Die Positivität der christlichen Religion] συγγραφη 1795-1796 νέα εκδοχη τῆς αρχῆς 1800
Ελευσινα. Eleusis. Αὔγουστος 1796
Τὸ παλαιότερο πρόγραμμα συστηματος τοῦ γερμανικου ιδεαλισμοῦ συγγραφη 1796 ἢ ἀρχη 1797
Δοκίμια γιὰ την θρησκεια και την αγαπη συγγραφη 1797 1798
Εμπιστευτικὲς ἐπιστολὲς για τὴν προγενέστερη πολιτικη κατάσταση στην χωρα τοῦ Βω.... Vertrauliche Briefe über das vormalige staatsrechtliche Verhältnis des Wadtlandes (Pays de Vaud) zur Stadt Bern Eine völlige Aufdeckung der ehemaligen Oligarchie des Standes Bern (μτφ. τοῦ: J.J. Cart. *Lettres confidentielles sur les rapports politiques et juridiques du pays de Vaud avec la ville de Berne* Παρίσι 1793) Φραγκφούρτη 1798
Ὅτι οι αξιωματοῦχοι πρεπει να εκλέγονται απὸ τους πολιτες. Daß die Magistraten von den Bürgern gewählt werden müssen [νέος τίτλος. *Περὶ τῆς πρόσφατης ἐσωτερικῆς καταστασης τῆς Βυρτεμβέργης. ιδιως περὶ των ελαττωματων της συνταξης των αρχῶν. Über die neuesten inneren Verhältnisse Württembergs besonders über die Gebrechen der Magistratsverfassung*]. συγγραφὴ 1798
Τὸ πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ και ἡ μοιρα του [Der Geist des Christentums und sein Schicksal] συγγραφὴ 1798-1800
Απόσπασμα συστηματος συγγραφη 1800
Τὸ πολιτευμα τῆς Γερμανιας. [Die Verfassung Deutschlands]. συγγραφη 1800-1802
Διαφορα τῶν συστημάτων φιλοσοφιας τοῦ Φίχτε και τοῦ Σέλλιγκ Differenz des Fichteschen und Schellingschen Systems der Philosophie. Ιενα 1801
Φιλοσοφικη διατριβὴ Περὶ τῆς τροχιᾶς των πλανητῶν Dissertatio philosophica De orbitis planetarum.. Ιενα 1801
Θέσεις γιὰ τὴν ὑποστηριξη τῆς διατριβης Dissertationi philosophicae De orbitis Planetarum praemissae Theses.. Ἰένα 1801
Περι της ουσιας τῆς φιλοσοφικῆς κριτικῆς γενικα και ειδικα περι της σχεσης της μὲ τὴν συγχρονη καταστάση της φιλοσοφίας. Einleitung. Über das Wesen der philosophischen Kritik überhaupt und ihr Verhältnis zum gegenwärtigen Zustand der Philosophie insbesondere στὸ *Kritisches Journal der Philosophie* 1 1 Ιανουαριος 1802. συγγραφὴ Νοέμβριος 1801
Πως αντιλαμβάνεται ὁ κοινὸς νοῦς την φιλοσοφια – μὲ παραδειγμα τα εργα τοῦ κ. Κρουγκ Wie der gemeine Menschenverstand die Philosophie nehme — dargestellt an den Werken des Herrn Krug. στὸ *Kritisches Journal der Philosophie* 1 1 Ἰανουάριος 1802 συγγραφη Νοέμβριος 1801
Σχέση τοῦ σκεπτικισμοῦ μὲ τὴν φιλοσοφια Ἔκθεση των διαφόρων τροποποιησεων του και συγκριση του νεωτατου σκεπτικισμου μὲ τὸν αρχαῖο. Verhältnis

des Skeptizismus zur Philosophie Darstellung seiner verschiedenen Modifikationen und Vergleichung des neuesten mit dem alten. στὸ *Kritisches Journal der Philosophie*. I. 2 Μάρτιος 1802 συγγραφη πρὶν τὰ μέσα Φεβρουαριου

Πιστη και γνωση ἢ η αναλογιστικη φιλοσοφια της υποκειμενικότητας κατα την πληρότητα τῶν μορφῶν της ως Ζιλοσοφία τοῦ Κάντ. τοῦ Γιακόμπι και τοῦ Φίχτε. Glauben und Wissen oder die Reflexionsphilosophie der Subjektivität in der Vollständigkeit ihrer Formen als Kantische, Jacobische und Fichtesche Philosophie. στὸ *Kritisches Journal der Philosophie* II 1 Ἰουλιος 1802 συγγραφη πρὶν τὸν Ἰουνιο 1802

Περι τῶν επιστημονικῶν τροπων πραγματευσης του φυσικοῦ δικαιου της θεσης του στην πρακτικη φιλοσοφια και τῆς σχέσης του μὲ τις θετικὲς νομικὲς επιστῆμες. Über die wissenschaftlichen Behandlungsarten des Naturrechts, seine Stelle in der praktischen Philosophie und sein Verhältnis zu den positiven Rechtswissenschaften στὸ *Kritisches Journal der Philosophie* II. 2. Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1802 καὶ II 3 Μάιος-Ἰουνιος 1803 συγγραφη πρὶν τὸν Νοέμβριο 1802

Αφορισμοι απὸ τὸ πρόχειρο τετραδιο τοῦ Ἔγελου συγγραφη 1802-1806

Συστημα τοῦ ἤθους [*System der Sittlichkeit*] συγγραφη χειμωνας 1802-ἄνοιξη 1803

Φιλοσοφια τοῦ νου Philosophie des Geistes, συγγραφη χειμωνας 1803-1804

Λογικη και μεταφυσικη [*Logik und Metaphysik*] συγγραφη θέρος 1804-χειμωνας 1804-1805

Φιλοσοφία τοῦ νοῦ [*Philosophie des Geistes*] συγγραφη φθινόπωρο 1805

Η φαινομενολογια τοῦ νοῦ Die Phänomenologie des Geistes Βαμβέργη-*Würzburg* 1807 συγγραφη Μαιος 1805 ἢ νωριτερα μέχρι Ἰανουάριο 1807

Φιλοσοφικη προπαίδεια 1808-1813

Απόσπασμα λογικῆς 1809-1810;

Ἐπιστήμη τῆς λογικῆς Wissenschaft der Logik. Πρῶτο μέρος Η αντικειμενικη λογικη Πρῶτο ιβλιο. Erster Teil. Die objektive Logik. Erstes Buch 1812 *Δευτερο ιβλίο Zweites Buch*. 1813 *Δεύτερο μέρος Ἡ ὑποκειμενικη λογικη Zweiter Teil Die subjektive Logik* 1816 αναθεωρηση καὶ ἐπαυξηση πρώτου βιβλίου 1831

Κριση τῶν δημοσιευμένων συζητήσεων τῶν συνεδριασεων τῶν τάξεων τοῦ Βασιλείου τῆς Βυρτεμβέργης τῶν ετῶν 1815 καὶ 1816 [*Beurteilung der im Druck erschienenen*] *Verhandlungen in der Versammlung der Landstände des Königsreichs Württemberg im Jahr 1815 und 1816* XXXIII *Abteilungen*, 1817-1818

Ἐγκυκλοπαιδεια τῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν Enzyklopädie der philosophischen Wissenschaften α ἔκδ 1817 β ἔκδ. 1827 γ ἔκδ 1830

Ἐναρκτηρια ὁμιλία στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου 22 Οκτωβριου 1818

Σημειωσεις καὶ ἀφορισμοί 1818-1831

Στοιχεια τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου Grundlinien der Philosophie des Rechts 1820-1821

Απόσπασμα φιλοσοφίας τοῦ νοῦ Fragment zur Philosophie des Geistes 1822 κ ἑ

Γιὰ την αγγλικη ἐκλογικη μεταρρυθμιση Über die englische Reformbill 1831

2 ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

W 1 *W* 2 *W* 3... — *Werke in 20 Bänden* ἐπ Ε Moldenhauer-Κ Μ Michel ευρετηριο Η Reinicke Suhrkamp Φραγκφουρτη 1969-1979

Ἡ παρουσα μετάφραση περιέχει την σελιδαρίθμηση τοῦ *W* 3 μὲ ὀρθιους αριθμους εντὸς ἀγκυλῶν

GW 1 *GW* 2 *GW* 3 — *Gesammelte Werke* Meiner Αμβοῦργο 1968 κ ἑ

Ὅπου *GW* 4 ἐπ Η Buchner-Ο Pöggeler 1968 — *GW* 7 επ R -P Horstmann

1971 — *GW* 8 ἐπ R -P Horstmann-J.H Trede 1976 — *GW* 9. επ W Bonsiepen-R Heede 1976 — *GW* 11-12-21 ἐπ Fr Hogemann-W. Jaeschke 1978-1981-1985

Η παρούσα μεταφραση περιέχει την σελιδαριθμηση τοῦ *GW* 9 μὲ πλαγιους αριθμους ἐντὸς ἀγκυλῶν.

VG — Vorlesungen über die Philosophie der Weltgeschichte. τ. α. *Die Vernunft in der Geschichte*. ἔκδ G Lasson 5η ἔκδ. ἐπ J Hoffmeister. Meiner. Ἀμβοῦργο 1955

ΠΦΔ 1 *ΠΦΔ* 2... — *Vorlesungen über Rechtsphilosophie 1818-1831* ἔκδ K -H Ilting. Frommann-Holzboog Σουτγαρδη-Bad Cannstatt 1973-1974

Erste Druckschriften ἔκδ. G. Lasson. Meiner. Λειψια 1928

Einleitung in die Geschichte der Philosophie ἔκδ J Hoffmeister 3η ἔκδ επ Fr Nicolin. Meiner Αμβοῦργο 1959

Vorlesungen über die Philosophie der Weltgeschichte τ β -δ' ἔκδ G Lasson 2η ἔκδ Meiner Λειψία 1923

3 ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΕΓΕΛΟΥ

Εγέλου *Η Λογικη* μτφ Π Γρατσιάτος Αθηνα 1915 [τὸ α μέρος τῆς *Ἐγκυκλοπαίδειας* χωρὶς τὶς προσθῆκες ἀπὸ τὶς παραδόσεις]

Χέγκελ (Ἔγελος) *Φιλοσοφία τοῦ δικαίου* μτφ Γρ Λιόνης Αναγνωστιδης Αθηνα χ χ [χωρις τὶς προσθῆκες απὸ τὶς παραδόσεις]

Χέγκελ (Ἔγελος) *Η επιστήμη τῆς λογικῆς* μτφ Ἀχ Βαγενᾶς Αναγνωστίδης Αθηνα χ χ [τὸ α μέρος τῆς *Ἐγκυκλοπαίδειας* χωρὶς τὶς προσθῆκες απὸ τις παραδόσεις]

Χέγκελ *Εισαγωγη στην ἱστορία τῆς φιλοσοφίας* μτφ Στ Καμπουρίδης Αθηνα χ χ

Εγέλου *Εισαγωγη στην ιστορια τῆς φιλοσοφίας* μτφ Ν Ψημμένος *Νέα Ἑστια* 1275 1980 [ἀπὸ χειρόγραφο τοῦ Ἔγελου]

Χέγκελ *Φιλοσοφία τῆς ιστοριας* μτφ Αἰ Μανουση Νεφέλη Αθηνα τ α 1980 τ β 1981

Χέγκελ *Η Επιστήμη τῆς λογικῆς* εισ -μτφ -σχ Γ Τζαβάρας Δωδωνη Αθηνα-Γιάννινα 1991 [τὸ α μέρος τῆς *Ἐγκυκλοπαιδειας* χωρὶς τὶς προσθῆκες απὸ τὶς παραδόσεις]

Χέγκελ *Η Φιλοσοφια τοῦ πνευματος* τ α εισ -μτφ -σχ Γ Τζαβάρας Δωδωνη Αθήνα-Γιάννινα 1993 [τὸ μισὸ τοῦ γ' μέρους τῆς *Ἐγκυκλοπαίδειας*]

Χέγκελ *Φαινομενολογία τοῦ πνευματος*. εἰσ -μτφ -σχ Δ Τζωρτζόπουλος Δωδωνη Αθήνα-Γιαννινα τ α 1993 τ β 1995

Χέγκελ *Ἐπιστημη τῆς λογικῆς* (*Η μεγαλη λογικὴ*) Πρῶτος τόμος-Δευτερο βιβλίο *Η διδασκαλία περὶ τῆς ουσίας* εισ -μτφ -σχ Δ Τζωρτζόπουλος Δωδωνη Αθήνα-Γιαννινα 1998

Απὸ *την Φιλοσοφία τοῦ δικαιου* στὸ Ζ Π Λεφὲβρ-Π Μασερέ *Ὁ Ἔγελος καὶ η κοινωνία* μτφ. Γ Φαράκλας Εστία Αθήνα 1998 σ 105-150

Χέγκελ *Εισαγωγὴ στην Αἰσθητική* εἰσ -μτφ -σχ Γ Βελουδῆς. Πόλις. Αθήνα 2000

Ἔγελος *Η αισθητικη τῆς μουσικῆς* μτφ -ἐπίμ Μ Τσέτσος Ἑστια Αθηνα 2002

Απὸ *τὴν Ἐπιστήμη τῆς λογικῆς* καὶ *την Ἐγκυκλοπαίδεια* στὸ Θ Πενολίδης. *Μέθοδος καὶ συνείδηση* Μεταίχμιο. Ἀθήνα 2004 σ 239-278

Τὸ παλαιότερο πρόγραμμα συστηματος τοῦ γερμανικοῦ ἰδεαλισμοῦ παρουσ -μτφ -σχ Π Θανασᾶς *Δευκαλίων* 22/1 2004 σ 65-94

Χέγκελ *Βασικὲς κατευθυνσεις τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου ἢ φυσικὸ δίκαιο καὶ πολιτειακη ἐπιστήμη* εισ -μτφ Στ Γιακουμῆς Δωδωνη Ἀθήνα-Γιάννινα 2004 [χωρὶς τὶς προσθῆκες ἀπὸ τις παραδόσεις]

Χέγκελ *Ἐπιστήμη τῆς λογικῆς* (*Η μεγάλη λογικὴ*) Δευτερος τόμος *Η υποκει-*

μενική λογική ἢ η διδασκαλία περι της εννοιας εισ -μτφ σχ Δ Τζωρτζόπουλος Δωδωνη Αθηνα 2005

Λεγκελ *Ο λόγος στην ιστορια*. Εισαγωγη στην φιλοσοφια τῆς ιστοριας. μτφ - σχ -επιλεγ. Π. Θανασᾶς. Μεταίχμιο. Αθηνα 2005 [προσοχη. δὲν ειναι ή μεταφραση τοῦ *Die Vernunft in der Geschichte* ἐπ. J Hoffmeister Meiner Αμβοῦργο 1955. ὅπως παραπλανητικὰ δηλώνει ὁ τίτλος αλλα τῆς πολὺ λιγότερο εκτενοῦς Εἰσαγωγης τοῦ *W* 12 ποὺ στηρίζεται στὰ Ἅπαντα τοῦ 1841]

Εγελος *Ἡ διαφορα τῶν συστηματων φιλοσοφιας τοῦ Φιχτε και του Σελλινγκ* μ-φ σχ -επιμ Γ Ν Ηλιόπουλος Εστια Αθηνα 2006

4 ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΓΕΛΟ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

ΛΜ *Ο Λένκελ και ὁ μαρξισμός* Κεντρο Μαρξιστικων Ἐρευνων Αθηνα 1982

ΧΙΔ – Χέγκελ *Ιστορια καὶ διαλεκτική* 14ο Διεθν Συνέδ γιὰ τὸν Χεγκελ Αθηνα [1982]

Th W Adorno *Drei Studien zu Hegel* (1963). Suhrkamp Φραγκφουρτη 1974 Τ Β Αντόρνο *Τρεῖς μελέτες για τὸν Χέγκελ* μτφ Ν Λιβος Κριτικη Ἀθήνα 1992

Θ Βέικος «Καντ-Χέγκελ Κριτικη και δογματικη διαλεκτικη» *Δωδωνη* 5 1976 σ. 413

— « Η θεωρια τοῦ Χέγκελ για την ιστορια τῆς φιλοσοφιας» ΧΜ 40-50

— *Εἰρηνη καὶ πόλεμος* Αθηνα 1987.

Fr Wiedmann *Hegel* Rowohlt Ράινμπεκ 1965 Φρ Βιντμαν Χεγκελ μτφ Φ Πρεβεδουρου. Πλέθρον. Ἀθήνα 1985.

Δ Γληνός. «Φιλοσοφια τοῦ Χεγκελ» (1932) *Ἐκλεκτὲς σελιδες* τ β Αθηνα 1971. σ. 70

Ι Γρατσιάτος «Ἐγελιανοι εν Ελλαδι» *Αρχ Φιλοσ Θεωρ Επιστημῶν* 3 1932 σ 225.

Κ Δεσποτόπουλος. «Πλάτων καὶ Χεγκελ» ΧΙΔ. 25 39

Γ.Ν. Ηλιόπουλος. «Θεμελιώδη χαρακτηριστικὰ τῆς εγελιανῆς φιλοσοφιας τῆς ταυτότητας» Ἐπιμετρο στὸ *Ἡ διαφορὰ τῶν συστηματων φιλοσοφίας* σ 187 239

Η Θανασᾶς « Ο Ἔγελος ως Κάντ και ως Μπασελάρ – Ι. Φαρακλας. *Γνωσιοθεωρια καὶ μεθοδος στὸν Ἔγελο*» βιβλιοκρισια *Δευκαλιων* 20/1 2002 σ 117-135

Ι Ιμβριώτης. *Μεθοδολογικα προβληματα Α Η διαλεκτικη τοῦ Χέγκελ* Θεσ/νίκη 1933

Ἀ. Κελεσιδου-Γαλανοῦ. « Τὸ τραγικὸ ως ιστορια στὸν Χέγκελ». ΧΙΔ. 75-92

Ι. Κουμακης. «Φιλοσοφικὴ παγκοσμια ἱστορία κατὰ τὸν Ἔνελο». ΧΙΔ. 93-103

Κ Lowith. *Meaning in History* UCP. Σικαγο 1949 *Weltgeschichte und Heilsgeschehen* Στουτγαρδη 1953 Κ Λέβιτ. *Τὸ νόημα τῆς ἱστορίας* μτφ Μ Μαρκίδης-Γ Λυκιαρδοπουλος Γνωση Ἀθήνα 1985

— *Ἀπὸ τὸν Χέγκελ στὸν Νίτσε* (1941) μτφ Ι Αποστολοπουλου Γνωση Αθηνα 1986

J P Lefebvre-P. Macherey. Hegel et la societé. PUF Παρισι 1984· Ζ.Π. Λεφὲβρ Π Μασερέ *Ὁ Ἔγελος καὶ ἡ κοινωνια* μτφ Ι Φαράκλας Ἑστία Αθηνα 1998

Κ.Ι. Λογοθέτης. *Η φιλοσοφια τοῦ Ἐγέλου*. ΟΕΔΒ. Αθηνα 1939.

—. « Ο Ἐγελισμὸς εν Ελλαδι». *Τεσσαρακονταετηρὶς Θεοφ. Βορέα*. Ἀθήνα 1940 τ α σ 117 κ.ε

— *Η μετὰ Καντιον ιδεοκρατικη φιλοσοφια* ΟΕΔΒ Αθηνα 1958

Β Mabille. « Η διαγνωση τοῦ Ἔγελου για την μεταφυσικη» *Δευκαλιων* 24/2 2006. σ. 168 186
Η Marcuse *Reason and Revolution* (1941) Routledge. Λονδινο ²1967 Χ. Μαρκοῦζε *Λογικη και επανασταση* τ α μτφ Φ Κονδύλης Αρσενιδης Αθηνα χ χ *Λόγος καὶ ἐπανασταση*. μτφ Ζ Σαρικας Ὕψιλον. Αθηνα 1984
Κ Marx *Kritik des Hegelschen Staatsrechts* (1843) *Marx-Engels Werke* 1. Dietz Βερολινο Κ Μάρξ *Κριτικὴ τῆς ἐγελιανης φιλοσοφιας τοῦ κρατους* (1845) μτφ Μπ Λυκουδης (απὸ τὰ γαλλικα) Παπαζησης Αθηνα 1978
Σ Μιχαὴλ *Σολωμὸς καὶ Ἐγκελ* Αθηνα 1991
Ε Μουτσόπουλος «Ἱστορια και χρονικότης στην φιλοσοφια του Ἐγκελ» *ΧΙΔ* 40-65
Α Μπαγιόνας. « Η ἔννοια τοῦ κακου στην φιλοσοφια τῆς ιστοριας τοῦ Ἐγκελ» *Φιλοσοφία* 7 1977 σ 492 κ ἑ
— «Οἱ βασικὲς αρχὲς τῆς φιλοσοφίας τῆς ιστοριας τοῦ Ἐγκελ». *ΧΜ* 112-139
Ε. Μπιτσάκης. « Η φυση στὸ ἔργο τῶν Ἐγκελ και Μαρξ». *ΧΜ* 51-80
Γ. Μποζωνης «Πρὸς μια ἐπανεκτιμηση τῆς εγελιανῆς αἰσθητικης». *ΧΙΔ* 66-74
Μπ. Μπουρζουα *Φιλοσοφια και δικαιωματα τοῦ ανθρωπου* Απὸ τὸν Καντ ἕως τὸν Μαρξ μτφ Γ. Φαράκλας Αθήνα 2000
G Bras *Hegel et l art* PUF Παρισι 1989 Ζ Μπρα Ο Ἐγκελ *και η τέχνη* μτφ Σ Πασχαλης επ. Γ Βῶκος Πατάκης Αθηνα 1996
Θ Νουτσόπουλος «Οἰκονομια καὶ πόλεμος στὸν Ἐγκελ η μαρξικη κριτικη» *Δευκαλιων* 22/2 2004 σ 171-188
— *Διαλεκτικη και αξίες* Προβλήματα αναλυσης διαλεκτικῶν εννοιῶν στὸ ἔργο τῶν Ἐγκελ καὶ Μαρξ Ἵδρυμα Σ Καράγιωργα Αθηνα 2005
Π Νοῦτσος «Ἡ παρουσια τοῦ Ἐγκελ στην νεοελληνικη φιλοσοφικη σκέψη» *ΧΜ*. 81-90
— «Hegel προυποθεσεις τῆς παγκόσμιας ιστοριας» *Φιλοσοφία* 12 1982 σ 318-324 καὶ στὸ *ΧΙΔ*. 120-130
Ζ ντ' Ὄντ « Η ἐγελιανὴ διαλεκτικη τῆς φυσης» μτφ Γ Φαράκλας *Ουτοπια* 38 2000 σ 53-63
— « Η ὄξυνση τῆς αντιθεσης Διαφορὰ καὶ αντίθεση συμφωνα με τὸν Ἐγκελ και τὸν Μάρξ» μτφ. Κ Κέη *Ουτοπια* 38 2000 σ 63-75
— «Τὸ πεπρωμένο τῆς ἑλληνικῆς τέχνης». μτφ Κ Κέη *δ π* σ 77-87
Σ Πάνου. «Λογικη τοῦ γιγνεσθαι» *ΧΙΔ* 131-142
Κ Παπαγιώργης *Ο Ἐγκελ καὶ ἡ γερμανικὴ ἐπανασταση* Καστανιωτης Αθηνα 2000
Κ Παπαιωαννου *Κρατος και φιλοσοφια Ο διαλογος Μάρξ-Ἐγκελ* (1954) Αθηνα 1990
K Papaioannou *Hegel* (1962) Presses Pocket. Παρισι 1987 (επαυξ) Ἐγκελ μτφ Ι Φαρακλας Εναλλακτικὲς εκδ Αθήνα ²1993
Θ Πενολίδης. « Η εγελιανη φιλοσοφια τῆς γλωσσας» *Δευκαλιων* 18/2 2000 σ 253-279
— *Μέθοδος και συνειδηση* Μεταιχμιο. Αθηνα 2004
K Popper *The Open Society and its Ennemies* (1945) Routledge Λονδινο 1952 Κ Πόππερ *Η ανοιχτη κοινωνία καὶ οἱ εχθροί της* Δωδωνη Αθηνα-Ἰάννινα 1986
J Ritter. *Hegel und die französische Revolution* (1956). Suhrkamp Φραγκφουρτη 1965· Γ Ρίττερ Ο Ἔγελος καὶ ἡ γαλλικὴ *Επανάσταση* μτφ Γ Φαρακλας Εστια Αθηνα 1998
Φ Ριχτερ. «Ὁ Ἐγκελ και ὁ μαρξισμός». *ΧΜ*. 15-39
Δ Τζωρτζόπουλος «Φιλοσοφια καὶ ἔννοια στὸν Χέγκελ» *Δευκαλιων* 18/2 2000 σ. 235-252
Μ Τσέτσος « Η επικαιρότητα των πανεπιστημιακων παραδόσεων τοῦ Ἐγκελ

γιὰ τὴν μουσικὴ Μερικὲς φιλοσοφικοαισθητικὲς παρατηρήσεις» Επιμετρο στην *Αισθητικὴ τῆς μουσικῆς* σ. 119-167.
J Hyppolite *Λέγκελ καὶ Μαρξ*, μτφ Γ Λυκιαρδόπουλος Ἔρασμος Αθηνα 1979 ²2006
Γ Φαρακλας «Σκέψη επανάσταση πραγματικότητα» *Αξιολογικὰ* 10 1997 σ 7-61 καὶ στὸ *Θεση καὶ ἀληθεια* Κριτικη, Αθηνα 1997 σ 319-390
— «Ἔγελος καὶ Μακιαβελλι· Η επιβολὴ τοῦ νόμου» *Δευκαλίων* 16/1 1998 σ 21 39 καὶ στὸ «*Αὐτὸ τὸ πραγμα*». Νῆσος Αθήνα 2001 σ 55-78. 230-233 = «Hegel et Machiavel: Imposer la loi» *Revue Philosophique* 1999/1 σ 61-78
— « Η θεωρία της γνώσης στὸν Ἔγελο» *Νεῦσις* 7 1998 σ 159-172 καὶ στὸ «*Αὐτὸ τὸ πραγμα*» δ π σ 37 54 229 230 = «La théorie hégélienne de la connaissance Une reconstruction» *Hegel-Jahrbuch*. 2004/2 σ 215-219
— «Ἡ φιλοσοφικη νομιμοποίηση τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης απὸ τὸν Ἔγελο» (1998). «*Αυτὸ τὸ πρᾶγμα*». δ.π σ 79-88 233-235
— *Γνωσιοθεωρία καὶ μέθοδος στὸν Ἔγελο* Ἀθηνα 2000
— « Αλληλονοηματοδότηση καὶ εις ἄτοπον ἀπαγωγη Η ἐγελιανη συγκρότηση νοημάτων». *Δευκαλίων* 18/2 2000 σ 281-305 καὶ στὸ *Νόημα καὶ κυριαρχία* Εστια Αθήνα 2007 = «Donation mutuelle de sens et raisonnement par l'absurde Introduction à la constitution des concepts chez Hegel» εἰς Fr Dagognet-P. Osmo (ἐπ) *Autour de Hegel Hommage à B Bourgeois* Vrin Παρισι 2000 σ 117-137
— «Γιὰ μιὰ μὴ ὀντολογικη ανάγνωση τοῦ Ἔγελου – Απάντηση σὲ μιὰ βιβλιοκρισία τοῦ Π Θανασᾶ» *Δευκαλίων* 20/2 2002 σ 257-271
— «Ἄτομο καὶ κοινότητα στην ἐγελιανη φιλοσοφία τῆς ἱστορίας» στὸ *Νόημα καὶ κυριαρχία* δ π = «Individu et substance dans l'histoire selon Hegel» *Hegel-Jahrbuch* 2007 σ 351-355
— «Κριτικη τῆς κυριαρχίας. Φιλοσοφία καὶ πολιτικη στὸν Ἔγελο τὸ 1801» στὸ *Νόημα καὶ κυριαρχία* δ π. = «Critica della dominazione Politica e Filosofia nella *Differenzschrift*» εἰς Mario Cingoli (ἐπ) *L esordio pubblico di Hegel* Per il bicentenario della *Differenzschrift*. Guerini. Μιλάνο 2004 σ 117-137
A Honneth *Von der Kommunikation zur Anerkennung*. Suhrkamp Φραγκφουρτη 1999 μτφ Ἀ. Χόννετ *Ἀπὸ την ἐπικοινωνία στην ἀναγνωριση* Πόλις Αθηνα 2000
Ν Χρόνης. « Ελευθερία καὶ αναγκαιότητα ως κανονιστικὲς ἀρχὲς τοῦ πνευματος». *ΧΙΔ* 104-119
Ν Ψημμένος « Η σοφιστικη στην ιστορικοφιλοσοφικη θεωρηση τοῦ Hegel» *Πρῶτο Διεθνὲς Συμπόσιο γιὰ την Σοφιστική* ΕΦΕ 1982 Ἀθηνα 1984
— « Η κλασικη παιδεία τοῦ νεαροῦ Hegel» *Δωδωνη* 14 1985 σ 173-194
K Psychopedis *Geschichte und Methode*. Campus Φραγκφουρτη-Νέα Ὑόρκη 1984 Κ Ψυχοπαίδης *Ἱστορία καὶ μέθοδος* (1984) μτφ Λ Σακκαλῆ Αθήνα 1994
— *Λέγκελ* Απὸ τὰ πρῶτα πολιτικὰ κειμενα στην *Φαινομενολογια τοῦ πνευματος* Αθηνα 2003
— « Η ἐγελιανη αισθητικη κριση Τέχνη καὶ πολιτικη στην διαλεκτικη τῆς νεωτερικότητας» Επιμετρο στην *Εἰσαγωγη στην Αισθητική* σ 233-276

5 ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ *ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ* (ΕΠΙΛΟΓΗ)

E Bloch *Subjekt-Objekt* (ἐπαυξ ἐκδ) Suhrkamp. Φραγκφουρτη 1962
B Bourgeois «La philosophie du monde» εις *Magazine Littéraire* 293
— *Études hégéliennes*. PUF Παρίσι 1992
W Becker *Hegels* Phanomenologie des Geistes *Eine Interpretation* Στουτγάρδη 1971

H Braun «Zur Interpretation der Hegelschen Wendung frei entlassen» εις *Hegel l'esprit objectif, l unité de l'histoire* Fac de Lettres et Sciences Humaines de Lille. Λίλλη 1968
R Bubner. *Zur Sache der Dialektik* Reclam Στουτγαρδη 1980
— *Dialektik und Wissenschaft* Suhrkamp Φραγκφουρτη 1973
M Cekic «Rekonstruktion der Hegelschen Erkenntnistheorie» *Hegel-Jahrbuch 1971*. 1972
S Costantino *Hegel. La dialettica come linguaggio* Il problema dell individuo nella *Fenomenologia dello spirito*. Mursia Μιλάνο 1980
W Dilthey *Die jugendgeschichte Hegels* (1905). *Gesammelte Schriften* IV Teubner Στουτγάρδη-Vandenhoeck & Ruprecht Γαιτίγγη (1959) 1963
K Dulckeit. «Can Hegel refer to particulars?» *The Owl of Minerva* 17 2 (1986)
M N. Forster *Hegel's Idea of a* Phenomenology of Spirit U Chicago P Σικάγο-Λονδίνο 1998.
P Franco *Hegel's Philosophy of Freedom* Yale UP Νιού Χέηβεν- Λονδίνο 1999.
H -Fr. Fulda-D Henrich *Materialien zu Hegels* Phänomenologie des Geistes Suhrkamp Φραγκφουρτη 1973
H Fr Fulda «Zur Logik der Phanomenologie» εις H Fr F -D Henrich (επ) *Materialien*
H -G Gadamer. «Die verkehrte Welt». εις *Hegel-Studien* Beiheft 3 1966 τωρα εις H Fr. Fulda-D. Henrich (επ.). *Materialien*
— *Hegels Dialektik*. Mohr Τυβίγγη (1964) 1971
— «Hegels Dialektik des Selbstbewußtseins» εις Fulda-Henrich *Materialien*
J Gauvin «Plaisir et nécessité» *Hegel-Studien* Beiheft 3. 1966
— *Wortindex zur Phänomenologie des Geistes Hegel-Studien* Beiheft 14 1977
M Guéroult. «Les «déplacements» (*Verstellungen*) de la conscience morale kantienne selon Hegel». εις *Hommage à Jean Hyppolite*. PUF Παρίσι 1971
Fr Guibal *Dieu selon Hegel*. Essai sur la problématique de la *Phénoménologie de l'Esprit* Au-bier Παρίσι 1975
G Haarscher «Prolégomènes à une lecture spéculative de la *Phénoménologie*» *Revue Internationale de Philosophie*. 1980 σ 139-140
J Habermas *Technik und Wissenschaft als Ideologie*. Suhrkamp Φραγκφουρτη 1968
T L Haering *Hegel Sein Wollen und sein Werk* Teubner. Λειψία-Βερολίνο 1938
F P Hansen *Hegel «Phänomenologie des Geistes»* UTB-Schoningh Paderborn 1994
M O Hardimon. *Hegel's Social Philosophy*. CUP Κέμπριτζ 1994
H S Harris *Hegel's Development*. CUP Κέμπριτζ 1972-1983
— *Hegel s Ladder* Hackett Ινδιαναπολις 1997
R Haym. *Hegel und seine Zeit*. R Gaertner. Βερολίνο 1857 '1927.
J Heinrichs. *Die Logik der* Phänomenologie des Geistes Bouvier. Βόννη 1974
M Heidegger. *Holzwege*. Klostermann Φραγκφουρτη 1954
— *Hegels* Phänomenologie des Geistes. Klostermann. Φραγκφουρτη 1980
– *Die Negativität Erläuterung der* Einleitung *zu Hegels* Phanomenologie des Geistes Klostermann Φραγκφουρτη 1993
R Heiß *Logik des Widerspruchs* de Gruyter Βερολίνο- Λειψία 1932
D Henrich *Hegel im Kontext* Suhrkamp. Φραγκφουρτη 1967
E Hirsch «Die Beisetzung der Romantiker in Hegels *Phänomenologie* Ein Kommentar zu dem Abschnitte über Moralität» εις Fulda-Henrich *Materialien*
H H Holz «Tugend und Terror» εις *Jahrbuch des Instituts fur marxistische Studien und For-schungen* Φραγκφουρτη 1988
J d 'Hondt (επ) *Hegel philosophe de l'histoire vivante* PUF Παρισι 1966
A Honneth *Kampf um Anerkennung* Suhrkamp Φραγκφουρτη 1992

St Houlgate *An Introduction to Hegel* 1991, Blackwell, Οξφορδη ²2005
J Hyppolite, *Genèse et structure de la* Phénoménologie de l'Esprit *de Hegel* Aubier Παρισι 1946
M.J. Inwood *Hegel* Routledge Λονδινο 1983.
Gw Jarczyk *Les premiers combats de la rteconnaissance Maitrise et servitude dans la* Phénoménologie de l'Esprit *de Hegel* Texte et commentaire Aubier Παρισι 1987.
—-P -J. Labarrière *Le malheur de la conscience ou l accès à la raison «Liberté de l autoconscience Stoïcisme scepticisme et conscience malheureuse»* Texte et commentaire, Aubier Παρισι 1989.
H Kainz *Hegel's* Phenomenology Ohio UP Αθηνα τοῦ Οχαιο 1988.
W Kern «Die Aristotelesdeutung Hegels Die Aufhebung des Aristotelischen Nous in Hegels "Geist"», *Philosophisches Jahrbuch* 79 1971
Th Kesserling *Die Produktivität der Antinomie* Hegels Dialektik im Lichte der genetischen Erkenntnistheorie und der formalen Logik Suhrkamp Φραγκφούρτη 1984
H Kimmerle, *Das Problem der Abgeschlossenheit des Denkens* Hegels «System der Philosophie» in den Jahren 1800-1804 Bouvier, Βόννη 1970
A Kojève, *Introduction à la lecture de Hegel* Leçons sur la *Phénoménologie de l esprit* Gallimard Παρισι 1947
A Kreß *Reflexion als Erfahrung* Hegels Phanomenologie der Subjektivität K&N Würzburg 1996.
A Koyré *Études d'histoire de la philosophie* (1961) Gallimard Παρισι 1971
A Kulenkampff *Antinomie und Dialektik*, Metzler, Στουτγαρδη 1970
P -J. Labarrière *Structures et mouvement dialektique dans la* Phénoménologie de l'Esprit *de Hegel*, Aubier, Παρισι 1958
— *La* Phénoménologie de l'Esprit *de Hegel Introduction à une lecture* Aubier Παρισι 1979
B Lakebrink, *Studien zur Metaphysik Hegels* Rombach Φραιβοῦργο 1969
Q Lauer *A Reading of Hegel's* Phenomenology of Spirit Fordham UP Νεα Υόρκη 1976
A de Laurentiis, *Subjects in the Ancient and Modern World* On Hegel's Theory of Subjectivity Palgrave-Macmillan Houndmills (Αγγλία)-Νέα Υόρκη 1992
G Lebrun *La patience du concept* Essai sur le discours hégélien Gallimard Παρισι 1972
H Ley «Zur Phänomenologie des Geistes und einer marxistisch-leninistischen Theorie der Handlung», εις H L *Zum Hegelverständnis unserer Zeit*, Deutscher Verlag der Wissenschaften Βερολινο 1972.
Th Litt *Hegel* Versuch einer kritischen Neuerung Quelle & Meyer Λειπτσιγη 1953
G. Lukàcs, *Der junge Hegel*, Europa Ζυριχη 1948
B. Mabille, *Hegel*. L'épreuve de la contingence, Aubier Παρισι 1999
H Marcuse *Hegels Ontologie*, Φραγκφουρτη 1932
K Marx *Ökonomisch-philosophische Manuskripte*, *Marx-Engels Gesamtausgabe* I 3 Βερολινο 1932 = *Pariser Manuskripte Marx-Engels Werke* Ergänzungsb 1 Dietz, Βερολίνο.
W Marx *Hegels* Phänomenologie des Geistes Die Bestimmung ihrer Idee in Vorrede und Einleitung, Klostermann Φραγκφουρτη 1971, ²1981
— *Das Selbstbewußtsein in Hegels* Phänomenologie des Geistes Klostermann Φραγκφούρτη 1986
J van der Meulen, *Hegel. Die gebrochene Mitte*, Meiner, Αμβοῦργο 1958
A Olson *Hegel and the Spirit. Philosophy as Pneumatologie* Pronceton UP Πρινστον 1992

A Philonenko *Lecture de la* Phénoménologie *de Hegel Préface-Introduction* Vrin Παρισι 1993
T Pinkard, *Hegel s* Phenomenology *The Sociality of Reason* CUP Κεμπριτζ 1994
R B Pippin, *Hegel's Idealism* CUP, Κέμπριτζ 1989
G Planty-Bonjour (επ) *Phénoménologies hégélienne et husserlienne* CNRS Παρίσι 1981
O Poggeler «Die Komposition der Phanomenologie des Geistes» *Hegel-Studien* 3 1966, εις H Fr. Fulda-D. Henrich (επ) *Materialien*
— *Hegels Idee einer* Phänomenologie des Geistes Alber Φραϊβοϋργο-Μόναχο 1973
L B Puntel *Darstellung, Methode und Struktur Hegel-Studien*, Beiheft 10, 1973
W Purpus, *Zur Dialektik des Bewußtseins bei Hegel. Ein Beitrag zur Würdigung der* Phanomenologie des Geistes, Trowitsch Βερολίνο 1908
B Quelquejeu *La volonté dans la philosophie de Hegel* Seuil, Παρισι 1972
E. Racinaro *Realtà e conciliazione in Hegel*, de Donato Μπαρι 1975.
M. Riedel *Theorie und Praxis im Denken Hegels* (1965) Ullstein, Φραγκφουρτη 1976
T Rockmore, *Cognition* An Introduction to Hegel's *Phenomenology of Spirit* U California P., Μπέρκελεϋ-Λος Άντζελες-Λονδινο 1997
— *Hegel, Idealism and Analytic Philosophy* Yale UP, Νιου Χεηβεν- Λονδινο 2005
Fr Rosenzweig, *Hegel und der Staat* Oldenbourg, Μόναχο-Βερολινο 1920
B Rousset, *Le savoir absolu* Introduction traduction et commentaire Aubier Παρισι 1977
J Russon *Reading Hegel's* Phenomenology, Indiana U.P., Bloomington 2004
H Schmitz *Hegel als Denker der Individualität* Hain, Meisenheim 1957
— «Die Vorbereitung von Hegels "Phänomenologie des Geistes in seiner 'Jenenser Logik"» *Zeitschrift für philosophische Forschung* 14, 1960
H Schnädelbach «Zum Verhaltnis von Logik und Gesellschaftstheorie bei Hegel», εις O Negt (επ.) *Aktualität und Folgen der Philosophie Hegels* Suhrkamp, Φραγκφουρτη 1970
Cl A Scheier, *Analytischer Kommentar zu Hegels* Phänomenologie des Geistes *Die Architektonik des erscheinenden Wissens*, Alber, Φραϊβοϋργο-Μόναχο ²1986
J Shklar, *Freedom and Independence* A Study of the Political Ideas in Hegel's *Phenomenology of Mind* CUP Κέμπριτζ 1976.
M J Siemek, *Von Marx zu Hegel* Zum sozialpolitischen Verstandnis der Moderne K& N, Würzburg 2002
L Siep *Anerkennung als Prinzip der praktischen Philosophie*. Untersuchungen zu Hegels Jenaer Philosophie des Geistes, Alber, Φραϊβοϋργο-Μόναχο 1979
—, *Der Weg der* Phänomenologie des Geistes Suhrkamp Φραγκφουρτη 2000
J Simon *Das Problem der Sprache bei Hegel*, Kohlhammer Στουτγαρδη 1966
—, «Die Kategorien im "gewöhnlichen" und im "spekulativen Satz» *Wiener Jahrbuch fur Philosophie* III Βιεννη-Στουτγαρδη 1970
— «Hegels Gottesbegriff» *Theologische Quadralschrift* 162 Μόναχο 1982.
I Soll, «Das Besondere und das Allgemeine in der sinnlichen Gewißheit bei Hegel» *Hegel-Jahrbuch 1976* 1978
R C. Solomon, *In the Spirit of Hegel* A Study of G W F Hegel's *Phenomenology of Spirit*, OUP, Νέα Υόρκη- Οξφορδη 1983
D Souche Dagues, *Hégélianisme et dualisme*, Vrin Παρισι 1990
R Stern *Hegel Kant and the Structure of the Object* Routledge Λονδινο Νέα Υόρκη 1990
— *Hegel and the* Phenomenology of Spirit Routledge Λονδινο 2002
Ch Taylor, *Hegel* CUP, Κεμπριτζ 1975
M Theunissen «Begriff und Realität Hegels Aufhebung des metaphysischen

Wahrheitsbe-griffs» (1975) εἰς R -P Horstmann (επ) *Seminar Dialektik in der Philosophie Hegels*. Suhrkamp Φραγκφουρτη 1978

P Vinci «*Coscienza infelice*» *e* «*anima bella*» *Commentario della* Fenomenologia dello spirito *di Hegel* Guerini. Μιλάνο 1992

J Wahl *Le malheur de la conscience dans la philosophie de Hegel* PUF Παρισι 1929 ²1951

K Westphal *Hegel s Epistemological Realism* A Study of the Aim und Method of Hegel s *Phenomenology of Spirit*. Kluwer Δορδρέχτη-Βοστωνη Λονδινο 1989

M Westphal. «Hegels Phänomenologie der Wahrnehmung» εις Fulda-Henrich *Materialien*.

— (επ) *Method and Speculation in Hegel* s Phenomenology Humanities P Νεα Υερσέη ²1982

— *History and Truth in Hegel's* Phenomenology Indiana U P Μπλουμιντον 1979 ²1998

R Wiehl. «Über den Sinn der sinnlichen Gewißheit in Hegels Phanomenologie des Geistes». *Hegel-Studien*. Beiheft 3. 1966

W Wieland «Hegels Dialektik der sinnlichen Gewißheit» εις Fulda-Henrich *Materialien*

A Wildt *Autonomie und Anerkennung* Hegels Moralitatskritik im Lichte seiner Fichte-Rezep-tion Klett-Cotta Στουτγάρδη 1982

G Wohlfahrt *Der spekulative Satz* de Gruyter. Βερολίνο-Νέα Υόρκη 1981

M Wolff *Der Begriff des Widerspruchs* Eine Studie zur Dialektik Kants und Hegels Hain Königstein

Εὑρετήριο ὀνομάτων προσώπων

Παραπέμπω στην σελιδοποιηση τῆς *W* 3 (ὀρθιοι αριθμοι) καὶ τῆς *GW* 9 (πλαγιοι αριθμοί). που παρατιθενται στην μετάφραση Αναφέρω ὀνόματα τοῦ κειμένου καὶ τῶν ὑποσημειωσεων ὄχι μεταφραστές ἐπιμελητὲς καὶ ἐκδότες ὄχι τὸ ὄνομα Ἔγελος (Ἔ) οὔτε τὸ δικο μου. Περιλαμβάνω ἔμμεσες ἀναφορὲς («Πλατων» ὅταν αναφέρεται ὁ *Τιμαιος*. «Καρτέσιος» ἂν υπαρχει «καρτεσιανισμός») Περιλαμβανω μυθικὰ πρόσωπα (Αδαμ Αθηνᾶ)

Αγαμέμνων [530/*389*] [537/*394*]
Ἀδὰμ [562/*412*]
Αθηνᾶ [531/*390*]
Αἴας [332/*244*]
Αἴολος [531/*390*]
Αισσὲ / Aissé [489/*358*]
Αισχυλος [347/*255*] [537/*394*] [538/*395*]
Αλέξανδρος Αφροδισιευς [158/*118*]
Ἄμλετ / Hamlet [251/*184*] [538/*395*]
Αναξαγόρας [54 271.496/*40 199 363*]
Αντιγόνη [322/*236*] [333/*245*] [337/*248*] [348/*256*] [351/*258*] [520/*381*]
Αντιγονος Α [489/*358*]
Απολλων = Φοιβος [537/*394*] [540/*396*]
Αριστοτέλης [11/*9*] [24/*19*] 26/*20*] [27/*21*]. [54/*40*] [88/*67*] [100/*75*] [101/*76*] [103/*78*] [104/*79*] [181/*134*] [190/*140*]. [228/*168*] [346/*254*] [391/*287*]. [395/*289*] [535/*393*] [538/*395*] [576/*422*] [576/*423*]
Αριστοφάνης [543/*399*]
Αχέρων [333/*245*]

Βάγκνερ / Wagner [65/*48*]
Βέρθερος / Werther [281/*206*]
Βίντερλ / Winterl [195/*144*]

Γαλιλαίος / Galileo Galilei [179/*132*] [396/*290*]
Γῆ [517/*379*]
Γιακόμπι / Jacobi [15/*12*] [17/*14*] [20/*15*] [20/*16*] [48/*36*] [53/*39*] [439/*322*]. [464/*340*] [469/*344*]
Γιόρικ / Yorick [251/*184*]
Γκαιρρες / Gorres [65/*48*]
Γκαιτε / Goethe [271/*199*] [281/*206*] [365/*268*] [387/*284*] [403/*296*] [464/*340*] [489/*358*]
Γκαίτσε / Goeze [411/*301*]
Γκὰλλ / Gall [247/*181*] [254/*186*] [255/*187*]. [259/*190*]
Γκρεν / Gren [195/*144*]

Δημητρα [91/*69*] [523/*384*] [526/*386*] [527/*387*]
Διάβολος = Σατανᾶς = Εωσφόρος [538/*395*] [563/*413*]
Διας = Ζευς [517/*379*] [530/*389*] [537/*394*] [538/*395*] [539/*395*]
Διογένης Λαέρτιος [128/*97*] [266/*195*]
Διογένης [ὁ Κυνικὸς] [388/*285*]
Διόνυσος = Βάκχος [91/*69*] [523/*384*] [526/*386*] [527/*387*]

Εβραιοι [257/*188*]
Ελβέτιος / Helvétius [416/*305*]
Επικτητος [157/*117*]
Ἔρινυα [340/*250*] [347/*255*] [538/*395*] [539/*395*] [540/*396*]
Ἔσενμαγιερ / Eschenmayer [48/*36*]
Ετεοκλῆς [350/*257*]
Εὖα [562/*412*]
Ευκλείδης [42. 44/*32 33*]
Ευμενιδα [347/*255*] [495/*363*] [537/*394*]. [538/*395*] [540/*396*]
Εφέστιοι θεοὶ [330/*243*] [337/*247*] [352/*258*]
Ζαιμμεριγκ / Sommering [29/*22*]
Ζηνων Κιτιευς [158/*118*]

Ἥλιος [517/*379*]
Ηρακλειτος [496/*363*]

Ηρόδοτος [237/174]
Ησαΐας [563/413]
Ησιοδος [517/379] [518/379] [531/389]
Ηως [511/375]

Θουκιδιδης [351/258]

Ιωαννης [50/37] [567/415]

Καγγιγιέμ / Canguilhem [189/140]
Καισαρ / Caesar [41/31]
Καλιγουλας / Caligula [358/263]
Κάντ [24/19] [28/22]. [48/36] [53/39] [58/43]. [68/53]. [181/134] [182/135] [183/135] [184/136] [184/137] [198/146] [313/229] [314/230] [315/231]. [322/236] [391/287] [439/322] [445/326] [446/327]. [447/328] [448/329] [449/329] [450/330]. [453/332] [456/334] [464/340]. [561/411] [563/413] [585/429]. [586/430]
Καρτέσιος / Descartes / Cartesius [25/20]. [183/135] [411/301] [427/313] [586/430]
Καρυδας [436/319]
Κηλμαγιερ / Kielmeyer [207/152]
Κικερων / Cicero [351/258]
Κίλιαν / Kilian [214/157]
Κιρκη [531/390]
Κλαυδιος / Claudius [538/395]
Κόστ / Coste [489/358]
Κρουγκ / Krug [87/66]
Κρόυτσερ / Creuzer [535/392]

Λαβατερ / Lavater [233/171]
Λαβρανου [194/143]
Λάιμπνιτς / Leibniz [23/18] [248/182] [586/430]
Λαιος [344/252]
[Λαΐς] [22/17]
Λαιστρυγόνες [531/390]
Λα Μεττρὶ / La Mettrie [426/312]
Λα Ροσεφουκω / La Rochefoucault [400/294]
Λεσσινγκ / Lessing [40/30] [411/301]
Λήθη [540/396]
Λινναιος / Linné / Linnaeus [190/140] [190/141]
Λιχτενμπεργκ / Lichtenberg [239/176] [242/178]. [400/293]
Λόκ / Locke [318/233]
Λουθηρος / Luther [396/290] [411/301]. [520/381]
Λουκᾶς [15/12] [67/49] [129/97]

Μακβεθ / Macbeth [537/394] [539/396]
Μάρκος [469/344]
Μάρκος Αυρήλιος [157/117]
Ματθαιος [67/49] [314/230] [476/349]. [494/362]
Μέμνων [511/375]
Μνημοσυνη [531/389]
Μονταίνιος / Montaigne [489/358]
Μουσα [531/389] [531/390] [547/402]
Μπαμε / Böhme [563/413] [564/414]
Μπλουμενμπαχ / Blumenbach [190/141]
Μπoννε / Bonnet [261/192]
Μπράουν / Brown / Bruno [49/37] [214/158]
Μπυφφὸν / Buffon [189/140] [190/140]
Μπυχμαν / Buchmann [351/258] [464/340]. [489/358]
Μπω / Baud [233/171]
Μωρ Κὰρλ / Karl Moor [281/206]
Μωυσῆς [404/296]

Νερων / Nero [358/263]
Νευτων / Newton [121/92]
Ντ' Αλαμπὲρ / d Alembert [408/299]
Ντιντερὸ / Diderot [365/268] [387/284]. [403/296]
Ντ' Όλμπαχ / Χόλμπαχ / d Holbach [401/294]. [426/312]
Ντυμὸν / Dumont [101/76]
Ντὶ Φαὶ / Du Fay [194/144]

Ξενοφανης [540/396]
Ξενοφιλος ο Πυθαγορικος [266/195]

Οιδιπους [344/252] [347/255] [537/394]
Όμηρος [531/390]

Ορέστης [347/255] [537/394] [540/396]
Ούγκο / Hugo [563/413]
Ουρανός [517/379]

Παρμενίδης [53/39]
Παύλος [50/37] [564/414]
Πέην / Paine [281/206]
Περδικούρη [332/244] [346/254]
Πλάτων [18/10] [40/30] [54/40] [64/47] [66/48]. [72/55]. [82/63] [107/81] [128/97]. [245-246/180] [266/195]. [391/287]. [404/296] [464/340]. [520/382] [540/396] [543/398]. [576/422]
Πλούταρχος [489/358]
Πλωτίνος [24/18]. [128/97] [464/340]
Πολυνείκης [350/257]
Πρόκλος [44/33] [66/48]
Πυθαγόρας [42/32]
Πυθία [520/382] [537/394]

Ραμώ / Rameau [365/268]. [387/284]
Ρεϊμαρους / Reimarus [411/301]
Ροβεσπιέρος / Robespierre [437/320]
Ρομπινέ / Robinet [426/312]
Ρουσσώ / Rousseau [265/195] [281/206]. [318/233]. [321/235] [432/317] [435/319] [464/340]

Σαιξπηρ / Shakespeare [251/184] [266/195] [537/394] [539/396]
Σαλωμων [= Σολωμων] [409/300]
Σαμφόρ / Chamfort [400/293]
Σέλλιγκ / Schelling [20/16]. [21/17] [22/17]. [23/18] [24/19]. [48/36] [49/36]. [49/37]. [50/37]. [203/150] [206/151] [207/152]. [210/155] [567/416] [585/429] [587/430] [588/431]
Σεξτος Εμπειρικός [128/97]
Σιεγές / Sieyès [432/317]
Σίλερ / Schiller [24/18] [281/206] [464/340]. [591/434]
Σλάιερμάχερ / Schleiermacher [15/12]
Σλεγκελ. Φρ / Schlegel Fr [64/47] [557/409]
Σολων [237/174]
Σουητωνιος / Suetonius [358/263]
Σοφοκλής [322/236] [332/244] [337/248] [348/256] [520/381] [537/394]
Σπινόζα / Spinoza [17/14] [23/18] [24/18]. [26/20]. [27/21] [45/34] [366/269] [567/416] [586/430] [587/431]
Στεφφενς / Steffens [50/37] [218/161] [221/162]
Σφιγγα [537/394]
Σωκρατης [64/47] [128/97] [229/168] [266/195] [520/381-382] [543/399]

Τηλεμαχος [531/390]
Τηντεμαν / Tiedemann [66/48]
Τιβεριος / Tiberius [358/263]
Τιτανες [516-517/379]
Τρεβιρανος / Treviranus [197/146]
Τριανταφύλλου [194/143]
Τσετσος [511/375]
Τυφωεας [517/379]

Ιππολιτ / Hyppolite [281/206] [286/210]

Φαουστ [271/199]
Φιχτε / Fichte [20/16] [24/19] [26/20] [48/36] [50/38]. [53/39]. [87/66] [184/136] [184/137]. [275/202] [313/229] [439/322] [469/344] [470/345]. [482/354] [585/429] [586/430] [587/431]. [588/431]
Φρανκλιν / Franklin [194/144]
Φρειδερικος Β' [408/299]

Χαλντερλιν / Holderlin [294/216]
Χίρς / Hirsch [294/216]
Χριστὸς = Ιησους [476/349] [482/353]. [505/370] [545/400] [550/404]. [563/413] [591/434]
Χρυσιππος [158/118]

Ψευδο Λογγινος [28/22]

Ωκεανὸς [517/379]
Ωριγενης [422/309]

Ἀπόδοση ὅρων

Οι αποδόσεις ὅρων και η ακόλουθη συζητηση υπερβαινουν σὲ μερικὰ σημεια τοις ὅροις που απαντοῦν στην *Φαινομενολογια τοῦ νοῦ* γιὰ νὰ δωσουν μιὰ πληρέστερη εἰκόνα τοῦ ἐγελιανοῦ λεξιλογιου καὶ των μεταφραστικῶν προβλημάτων που αὐτὸ θέτει

Δεδομένου ὅτι ἡ μεταφραστικη προταση συγκεντρωνεται αυτονοητως στην απόδοση τῶν γερμανικῶν ὅρων στὰ ἑλληνικά, τὸ γερμανοελληνικὸ ὁρολόγιο παρουσιαζεται μὲ διαφορετικὸ τρόπο απ ὅ,τι τὸ ἑλληνογερμανικό. Στὸ πρῶτο παραπέμπω σὲ ἄλλους γερμανικους ὅρους, συγγενικους ἢ ἀντίθετους μὲ βαση τους ὁποίους αποκτᾶ νόημα η ἀπόδοση ἐνῶ κάτι τετοιο σπανίως ἔχει νόημα στην δεύτερη περίπτωση Ἐπιπλέον ἕνας γερμανικὸς ὅρος μπορεῖ κάλλιστα νὰ αποδιδεται μὲ δυο ἑλληνικούς ὅπως τὸ Geist ὡς *νοῦς* καὶ ως *πνεῦμα* αὐτὸ δὲν μειωνει την μονοσημαντότητα τῆς απόδοσης ἐνῶ πρέπει ὅσο τὸ δυνατὸν ν ἀποφεύγεται ἡ απόδοση μὲ τὸν ἴδιο ὅρο δυο σημαντικῶν ὅρων του μεταφραζομένου κειμένου Ακόμη καθως δὲν πιστευω ὅτι μπορει μιὰ μετάφραση νὰ ἐμμένει ἀπ ἄκρη σ ἄκρη σὲ μιὰ συγκεκριμένη ἀπόδοση –πόσο μᾶλλον ὅταν πρόκειται γιὰ ἕναν φιλόσοφο που ὑποστηριζε ὅτι «η φιλοσοφια δεν χρειάζεται ἀπολυτως καμμία ιδιαίτερη ὁρολογια» (*Λογικη W* 5 21 *GW* 21 11)– δινω συχνὰ πολλὲς δυνατὲς αποδόσεις ἑνὸς γερμανικοῦ ὅρου Η σειρὰ ἔχει σημασια Κάθε ἑπόμενη απόδοση εἶναι ἐξ ἴσου ἢ λιγότερο εἰδικὰ ἐγελιανη ἀπὸ την προηγουμενη. Ὁπότε θεωρησα περιττὸ νὰ ἐπαναλάβω πολλὲς απὸ τις γενικότερες αποδόσεις στὸ ἑλληνογερμανικὸ ὁρολόγιο διότι εἶναι κοινότοπες Τὸ ἴδιο συμβαίνει σπανιότερα καὶ στην ἀντιστροφη κατευθυνση

Τὰ σημεια σημαντικῆς απόκλισης τῶν μεταφραστικῶν μου προτάσεων σὲ σχέση μὲ ἐκεῖνες ποὺ υιοθετοῦνται συνήθως εἶναι τρία. Αφοροῦν την ἀπόδοση τοῦ ζευγους an sich / für sich τῆς Substanz καὶ τοῦ Geist· ὅμως θὰ συζητήσω παρακάτω ἕναν μεγαλυτερο ἀριθμὸ ἐπιλογῶν, ἀκολουθωντας την λατινικη ἀλφαβητικη σειρά μεταξυ τῶν ὁποιων καὶ αυτές

1 ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Ableiten συνάγω (πρβλ Deduzieren Schließen)

Absicht ἀπόβλεψη πρόθεση (πρβλ Vorsatz) mit –: ἐσκεμμένα

Ähnlich, παρόμοιο (πρβλ Gleich)

Akzidentalität συμβεβηκότητα (πρβλ Zufälligkeit)

Akzidenz: συμβεβηκὸς (πρβλ Zufall)

Allgemein: καθολικό γενικὸ (im Allgemeinen σὲ γενικὲς γραμμές πρβλ. überhaupt)

Allgemeine (das): τὸ καθόλου τὸ καθολικό, τὸ γενικό παγκόσμιο

Allgemeinheit· καθολικότητα γενικότητα

All: πᾶν κάθε

Alles τὰ πάντα ὅλα

Allheit: τὸ πᾶν (πρβλ das Ganze Ganzheit)

Anderssein (das) ἡ ἑτερότητα, τὸ ἄλλως εἶναι

Anderswerden (das) ἡ ἑτεροιωση τὸ νὰ / τὸ ὅτι / τὸ πῶς / ὅ τι γίνεται (κάτι) ἄλλο

Anerkennen ἀναγνωρίζω (πρβλ Erkennen Wiedererkennen)

Anfang ἀφετηρία ἀρχη (ὅταν εἶναι σὲ αντιδιαστολη πρὸς τὸ τέλος Ende)

An ihm σ αὐτὸ (πρβλ. an sich)

An ihm selbst σ αὐτὸ τὸ ἴδιο στὸν ἑαυτό του

Annahme: παραδοχή ὑπόθεση

Anschauen εποπτευω επόπτευση εποπτεία, ενόραση
Anschauung: εποπτεία, θεαση
An sich αὐτὸ τουτο στὸν εαυτό του τὸ αυτο-.
Ansich (das). τὸ αυτὸ τοῦτο τὸ στὸν ἑαυτό του, τὸ εις ἑαυτόν
An sich haben: ἐνέχω ἔχω στὸν εαυτο μου, ἔχω πάνω μου
Ansichseiende (das): αυτο που υπαρχει αὐτὸ τοῦτο / στὸν ἑαυτό του τὸ αυθυπαρκτο.
Ansichsein (das): τὸ να / τὸ ὅτι / τὸ τι / ὅ τι ὑπάρχει αὐτὸ τοῦτο / στὸν εαυτό του, ἡ αὐθυπαρξία
An sich selbst· στὸν εαυτό του αυτὸ τοῦτο τὸ ἴδιο
Anstoß προσκροιση
An und fur sich αυτὸ καθ εαυτόν αυτὸ καθ αὐτό, αὐτὸ καθαυτό.
Apagogisch· διὰ τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς.
Apperzeption. καταληψη
Apriorisches: προεμπειρικό
Art: εἶδος, τρόπος (πρβλ. Gattung)
Atom: ἄτομο μοναδα (πρβλ. das Einzelne, Individuum das Singuläre)
Attribut: κατηγόρημα (πρβλ Prädikat)
Aufgabe: ἔργο, πρόταγμα
Aufheben· ἀναιρῶ αἴρω αναιρεση ἄρση
Aufhebung αναιρεση ἄρση
Ausbildung: αναπτυξη διαμόρφωση (πρβλ Bildung)
Auslegung: αὐτοεξηγητικη εκδιπλωση ἑρμηνεία, σχόλιο
Äußerung· ἐξωτερικη εκδηλωση εξωτερικειση εκδήλωση δηλωση (πρβλ Entäußerung)
Autonom αὐτόνομο (πρβλ Selbstandig \ nabhangig)

Bau δομη.
Beabsichtigen αποβλεπω αποβλεψη
Bedeutung νόημα σημασία (πρβλ Sinn)
Bedürfnis: αναγκη (πρβλ. Not)
Befreien von απελευθερωνω απο ελευθερωνω από ἀποδεσμεικω
Begreifen· ἐννοῶ (πρβλ. Meinen) συλλαμβάνω εννοιολογικα
Begrenzt ὁριοθετημενο περιορισμένο
Begrenzung ὁριοθετηση περιορισμὸς (πρβλ Grenze και Beschrankung)
Begriff. ἔννοια (im Begriff sein: ἑτοιμαζομαι να).
Begrifflos. χωρὶς ἔννοια ανεννόητο
Begrundung αἰτιολόγηση, θεμελίωση
Bei sich: κοντα στὸν ἑαυτό του
Bei sich selbst: κοντὰ στὸν ἴδιο τὸν εαυτό του
Bekannt: γνωριμο
Beobachten παρατηρω
Beschaffenheit· τὸ οὕτως ἔχειν τὸ τως ἔχει (κάτι) τὸ ποιόν, η υφη τὸ πως εἶναι (κάτι) φτιαγμένο ἡ διαθεση η κατασκευη
Beschrankt περιορισμένο που ἔχει περατα / φραγμοις (πρβλ Schranke).
Beschränktheit τὸ γεγονὸς ενὸς πέρατος / φραγμοῦ τὸ περιορισμένο (τινός)
Beschränkung περιορισμὸς (πρβλ Begrenzung)
Besinnung: συναίσθηση (πρβλ Selbstgefühl). σωφροσυνη.
Besonder: ἐπιμερους, ἰδιαιτερο (πρβλ Partikulär, Eigentümlich).
Besondere (das). τὸ ἐπιμέρους τὸ μερικό, τὸ ἰδιαίτερο (πρβλ das Partikuläre)
Besonderheit τὸ επιμερους (τινός) μερικότητα, ἰδιαιτερότητα (πρβλ Partikularität).
Besonderung: ἰδιαιτεροτοιηση επιμερισμός εξειδίκευση
Besonders ιδιαιτερως ειδικῶς.
Beschließen παίρνω (τὴν ταδε) απόφαση αποφασίζω (πρβλ Entscheiden, Entschließen)
Bestand. ἀπόθεμα υπόσταση (βλ Bestehen)
Bestehen: υφισταμαι η υπόσταση (βλ Bestand). τὸ γεγονὸς ὅτι (κάτι) υφισταται
Bestehende (das): τα καθεστηκοτα
Bestimmen: ὁρίζω προσδιορίζω καθορίζω· sich ~: προσδιορίζομαι καθορίζομαι. ἀποφασίζω
Bestimmt ὁρισμένο με καθορισμένο

τρόπο ακριβῶς (πρβλ Namlich)
Bestimmte Negation ὁρισμένη ἄρνηση
Bestimmtheit: καθορισμός ποιότητα (πρβλ Qualität)
Bestimmung προσδιορισμός προορισμός
Beweggrund κινητρο
Beweis. απόδειξη
Beziehung: σχέση συσχετισμὸς (πρβλ Verhältnis)
Bezwingung καταναγκασμὸς (πρβλ Zwang)
Bildung. παιδεια μόρφωση πολιτισμὸς (πρβλ. Ausbildung)
Billigkeit: ἐπιείκεια
Bleibende (das)· τὸ μόνιμο
Bloß ψιλό μόνο καὶ μόνο (γιὰ νὰ διακρινεται απὸ τὸ Nur μόνο)
Bose κακός κακόβουλος
Burger: πολιτης. αστός
Bürgerliche Gesellschaft αστικη κοινωνία πολιτῶν κοινωνια πολιτῶν

Charakter χαρακτηρας χαρακτηριστικὸ (πρβλ Merkmal)

Darstellung ἔκθεση. παρουσίαση παράσταση (θεάτρου) (πρβλ Vorstellung)
Daseiende (das). τὸ υπαρχον (πρβλ das Existierende)
Dasein: ὑπάρχω (πρβλ es gibt. existieren vorhanden sein) ἡ ὕπαρξη (Dasein Gottes: ὕπαρξη τοῦ Θεοῦ πρβλ. Existenz)
Das. was ist· τὸ ὄν τα ὄντα αυτὸ που ὑπαρχει
Deduzieren παραγω απαγω (πρβλ Ableiten Schließen)
Denk-: νοητικό διανοητικό της σκεψης
Denkbestimmung προσδιορισμὸς τῆς σκέψης διανοητικὸς / νοητικὸς προσδιορισμός
Denken νοῶ σκέφτομαι διανοοῦμαι φρονῶ η νόηση τὸ νοεῖν (πρβλ Gedanke) an etwas denken ἔχω στὸν νοῦ
Denkgesetz νόμος τῆς σκεψης
Denkungsart: νοοτροπια (πρβλ. Geist)
D. h (das heißt): ποὺ σημαινει πραγμα ποὺ σημαίνει πάει να πεῖ θα πει (πρβλ Namlich)
D. i (das ist)· τουτἔστιν
Dieses (das): τὸ τόδε τι τὸ τάδε
Diesseitige (das) τὸ ενθαδε
Diesseits ενθαδε
Different διαφέρον διαφορετικὸ (πρβλ Unterschieden Verschieden)
Ding πραγμα (πρβλ Sache)
Ding an sich (das) τὸ πράγμα αυτὸ τοῦτο
Dingheit: πραγμότητα

Eben. ἴσα ἴσα
Ehrlich. ἔντιμος (πρβλ rechtschaffen)
Eigen· ἴδιον. οικειον προσιδιάζον σέ κυριο. δικό του
Eigendünkel οἴηση (πρβλ Einbildung)
Eigenheit ιδιοτυπια
Eigennutz ιδιοτέλεια
Eigensinn. πεισμα ιδιορρυθμία
Eigentlich· κυριολεκτικά κυρίως αυθεντικά.
Eigentümlich: ἰδιαίτερο (πρβλ Besonder καὶ Partikulär)
Einbildung φαντασίωση φαντασία κατὰ φαντασίαν (πρβλ Vorstellung) οἴηση (πρβλ Eigendunkel)
Einbildungskraft φαντασία φαντασιακη ἱκανότητα (πρβλ Phantasie)
Einfall ἔμπνευση
Eins (das) τὸ ἕν
Einseitig: μονομερές μονόπλευρο
Einsicht: διαγνωση κατανόηση γνωμη
Einssein: τὸ ενιαιο τὸ να / τὸ ὅτι / τὸ πῶς / ὅ τι εἶναι (κάτι) ἕνα
Einteilung διαιρεση
Einwirkung· ἐπίδραση επενεργεια
Einzelheit: τὸ καθέκαστον (τινός) η καθεκαστότητα (πρβλ Individualität)
Einzeln καθεκαστον ἕνα (πρὸς) ἕνα ἀτομικό. ενικὸ (πρβλ Individuell Singulär).
Einzelne (das). τὸ καθεκαστον.
Einzelne (der)· τὸ καθέκαστο ἄτομο. ὁ καθέκαστος (πρβλ Atom Individuum das Singuläre)
Empfinden αισθάνομαι (πρβλ Fuhlen)
Empfindung: αἴσθηση (πρβλ. Gefuhl)
Empirisch ἐμπειρικὸ (πρβλ Historisch)
Endlich πεπερασμενο περατό

Endlichkeit. περατότητα
Entäußerung· αλλοτριωση ἀλλοτριωτικη ἐξωτερικευση (πρβλ Entfremdung)
Entäußern (sich etwas): απαλλοτριωνω τὸν ἑαυτό μου από αλλοτριωνω
Entfaltung. εκδίπλωση ἔκπτυξη (πρβλ Entwicklung)
Entfremdung· ἀποξενωση (πρβλ Entäußerung)
Entgegengesetzt αντίθετο (πρβλ Gegenteil).
Entscheiden αποφασίζω (πρβλ Beschließen Entschließen)
Entschließen sich τὸ παιρνω απόφαση νά ἀποφασίζω (πρβλ Beschließen Entscheiden)
Entstehen (das). Entstehung γένεση
Entwicklung ανάπτυξη (πρβλ Entfaltung)
Erbaulich ηθοπλαστικό
Erfahren. δοκιμάζω ἔχω την ἐμπειρία μαθαίνω ἐμπειρικά διδάσκομαι ἀπὸ τὴν ἐμπειρία
Erfahrung ἐμπειρία πείραμα
Erinnerung ανάμνηση.ἐν-θυμηση
Er-Innerung: εσωτερικευση ἐσωτερικευουσα ἀνάμνηση
Erkennen γνωρίζω. αναγνωρίζω (πρβλ Anerkennen Wiedererkennen) η γνωση. τὸ γνωρίζειν (πρβλ Wissen)
Erkenntnis: ἡ γνωση (πρβλ Kenntnis Wissen)
Erklärung εξήγηση επεξήγηση διευκρίνιση
Erscheinen εμφανίζομαι φαινομαι ως
Erscheinend· ἐμφανιζόμενο φαινόμενο (μὲ σημασια μετοχῆς)
Erscheinung φαινόμενο ἐμφανιση
Ersehnen Sehnen: ποθῶ
Es gibt υπαρχει (πρβλ Dasein Existieren Vorhanden sein)
Etwas (das) τὸ κατι
Existenz. τὸ ὅτι εἶναι (κατι) υπαρκτό ὑπαρκτότητα (πρβλ das Dasein)
Existieren: εἶμαι ὑπαρκτὸς (πρβλ Dasein. Es gibt. Vorhanden sein)
Existierende (das): τὸ υπαρκτὸ (πρβλ das Daseiende)

Faselei παραμιλητό παραληρημα
Fest παγιο. σταθερό
Festhalten: παγιωνω τηρῶ
Figur σχῆμα
Form: μορφη (πρβλ Gestalt)
Formell: τυπικό
Fortbestimmung προοδευτικὸς προσδιορισμός περαιτερω προσδιορισμός
Fortgang πρόοδος (πρβλ Fortschritt Progreß ins Unendliche)
Fortschritt: πρόοδος (πρβλ Fortgang Progreß ins Unendliche).
Frei entlassen: ἀπολύω ἐλεύθερο
Frei von ἐλεύθερο ἀπό. αδέσμευτο ἀπό αποδεσμευμένο ἀπό
Fühlen αισθάνομαι νοιώθω συναισθάνομαι (πρβλ Empfinden) ἀγγίζω
Für: κατὰ (τόν) γιά
Für-ein-Anderes κατ ἄλλο πρὸς ἄλλο πρὸς ἕτερον
Für es. κατ αυτό γι αυτό
Für sich καθ ἑαυτόν. καθ αυτό καθαυτό πρὸς ἑαυτόν.
Fürsich (das) τὸ καθ ἑαυτόν τὸ καθ αὐτό
Fürsichseiende (das): τὸ καθ ἑαυτὸν / καθ αὐτὸ ὄν αὐτὸ ποὺ ὑπάρχει καθ ἑαυτὸν / κατὰ τὸν ἑαυτό του
Fürsichsein (das) τὸ καθ ἑαυτὸν / καθ αυτὸ εἶναι. τὸ νὰ / τὸ ὅτι / τὸ τι / ὅ.τι (κατι) ὑπαρχει καθ' ἑαυτὸν / κατὰ τὸν ἑαυτό του
Für sich selbst κατὰ τὸν ἑαυτό του

Ganze (das) τὸ ὅλον (πρβλ Allheit) τὸ συνολο
Ganzheit, Totalität ὁλότητα (πρβλ Allheit).
Gattung: γένος εἶδος (πρβλ Art)
Gebilde διαπλαση (πρβλ Ausbildung) πλαστικὸ μόρφωμα
Gedanke σκέψη διανόημα (πρβλ das Denken).
Gedankending αποκυημα τῆς σκέψης επινόημα
Gefühl αἴσθημα συναισθημα (πρβλ Empfindung)
Gegensatz αντιθεση (im Gegensatz zu σὲ αντιθεση με πρβλ Entgegengesetzt Gegenteil)

Gegenstand. Objekt αντικειμενο
Gegenständlich ἀντικειμενικό αντικειμενῶδες
Gegenstandlichkeit αντικειμενικότητα τὸ αντικειμενῶδες
Gegenteil ἐνάντιο (im Gegenteil τουναντιον πρβλ Entgegengesetzt Gegensatz)
Gegenwart τὸ παρὸν (πρβλ Dasein)
Gegenwärtige (das): τὰ παρόντα
Gehalt: συσταση περιεχόμενο (πρβλ Inhalt).
Gehaltlos· ανυπόστατο
Geist: νοῦς πνεῦμα (πρβλ Geistig καὶ Geistlich). νοοτροπια (πρβλ Denkungsart) Mit ~ πνευματωδως
Geistig: νοητικὸ (πρβλ Geistlich)
Geistlich πνευματικὸ (πρβλ Geistig)
Geistlos χωρὶς νοῦ ἀνόητο
Geistreich πνευματῶδες (πρβλ Witzig) ευφυές
Gelten ἰσχυω ἰσχυς (πρβλ Geltung Gültigkeit. Macht).
Geltung: ἰσχύς. τὸ ὅτι (κάτι) ἰσχυει
Gemüt: ψυχη. θυμικό
Geschehene (das) ungeschehen machen κάμνω τὰ γινωμένα αγίνωτα.
Geschichte ἱστορία (πρβλ Historie)
Geschichtlich ἱστορικὸ (πρβλ Historisch)
Geschicklichkeit· επιδεξιότητα
Gesetzt. Gesetztsein: τεθειμένο τὸ ὅτι (κατι) εἶναι τεθειμένο
Gesichtspunkt ἔποψη ὀπτικη γωνια
Gesinnung. φρόνημα
Gestalt: σχῆμα (πρβλ Form) φυσιογνωμία
Gestaltung σχηματισμὸς (sich gestalten. sich Gestaltung geben: σχηματιζομαι) φυσιογνωμια
Gewalt: βια. εξουσια (πρβλ Macht)
Gewissen: ἠθικὴ συνειδηση (πρβλ Moralisches Bewußtsein) εικσυνειδησια· aus ~ κατὰ συνειδηση boses ~ ἔνοχη συνειδηση
Gewußte (das)· τὸ εγνωσμένο
Gleich: ὅμοιο (πρβλ Ähnlich) τὸ ἴδιο (πρβλ. Identisch). ἴσο
Gleichgültig αδιάφορο (πρβλ Indifferent).
Gleichgültigkeit αδιαφορία (πρβλ Indifferenz)
Gleichheit: ὁμοιότητα ισότητα
Gleichnämig: ὁμωνυμο
Gleichzeitig: ταυτοχρόνως συγχρόνως (πρβλ Zugleich)
Göttliche Wesen (das) η θεότητα
Göttlichkeit: η θεϊκότητα
Grenze· τὸ ὅριο (πρβλ Schranke)
Grenzenlos απέρατο (πρβλ Unendlich Maßlos Schrankenlos)
Große μέγεθος ποσότητα (πρβλ Quantität)
Grund· αἴτιο λόγος ὕπαρξης λόγος γιὰ τὸν ὁποιο θεμέλιο zugrunde Gehen / zum Grunde gehen καταποντίζομαι / πάω στὸ θεμέλιο
Grundsatz. Prinzip: ἀρχη
Gültigkeit: ἐγκυρότητα κυρος (πρβλ Gelten Geltung Macht)
Gut καλὸ (ως ἀντίθετο τοῦ Böse) αγαθὸ (ως αντίθετο τοῦ Schlecht)
Gute (das) Gut (das) τὸ ἀγαθό

Handeln. πραττω (πρβλ Tun Wirken)
Handlung: πράξη (πρβλ Tat).
Haupt-: κυριο
Herr κύριος
Herrschaft. κυριαρχια
Historie. ἐξιστόρηση ἱστορία (πρβλ Geschichte)
Historisch ἐξιστορητικό ἐμπειρικὸ (πρβλ Empirisch) ἱστορικὸ (πρβλ Geschichtlich)

Ichheit. ἐγωικότητα
Ideal· ἰδανικό ιδεωδες (πρβλ Real)
Idealismus ιδεοκρατία
Ideell ιδεατὸ (πρβλ Reell)
Identisch ταυτόσημο ταυτὸν (πρβλ Gleich)
Immanent ἐμμενές ἐνδιάθετο ἐγγενές
Inbegriff περιληπτικη ἔννοια
Indifferent. μη διαφέρον (πρβλ Gleichgültig)
Indifferenz: ἀδιαφορετικότητα (πρβλ Gleichgültigkeit)
Individualisation Individualisierung ἐξατομίκευση (πρβλ Vereinzelung)
Individualität: ατομικότητα (πρβλ Einzelheit)

Individuell ατομικὸ (πρβλ Einzeln Singulär)
Individuum ἄτομο (πρβλ Atom das Einzelne, das Singulare)
Indukhon: ἐπαγωγη
Inhalt περιεχόμενο (πρβλ Gehalt)
Inhärenz ἐνὑπαρξη
In ihm, μέσα του.
In sich· μέσα του, ἐντὸς εαυτοῦ
In-sich-gehen (das) τὸ νὰ / τὸ ὅτι / τὸ πῶς / ὅ τι εισέρχεται (κατι) στὸν ἑαυτό του εἴσοδος εντὸς ἑαυτοῦ
Insichseiende (das), τὸ εντὸς ἑαυτοῦ ὂν αὐτὸ ποὺ εἶναι μέσα στὸν ἑαυτό του
Insichsein (das) τὸ ἐντὸς ἑαυτοῦ εἶναι τὸ νὰ / τὸ ὅτι / τὸ τι / ὅ τι εἶναι μέσα στὸν ἑαυτό του
In sich selbst μέσα στὸν ἑαυτό του εντὸς τοῦ ἑαυτοῦ του
Insichzurückgekehrt ἐνδοεπιστραμμένο

Jenseitige (das) τὸ ἐπέκεινα
Jenseits: ἐπέκεινα

Kennen πληροφοροῦμαι ἔχω υπ ὄψη μου.
Kenntnis πληροφορία, πληροφόρηση (πρβλ Erkenntnis, Wissen)
Kenntnisse erwerben· πληροφοροῦμαι
Klasse: ταξη (κοινωνικη πρβλ Stand)
Klugheit: φρόνηση
Knecht: ὑποτελης δοῦλος
Knechtschaft: ὑποτέλεια, δουλεια
Kraft, δυναμη (πρβλ Macht)
Künstler καλλιτέχνης τεχνουργός
Kunstwerk: ἔργο τέχνης τεχνοεργημα

List: τέχνασμα πανουργια
Leben ζωη βιος, διαβιωση
Leben und Treiben (das) βιος καὶ πολιτεια

Macht: ἰσχυς δυναμη εξουσια (πρβλ Gewalt Kraft, Gelten Geltung Gültigkeit)
Mächtig: ἰσχυρό δυνατὸ (πρβλ. Möglich)
Manier· τεχνοτροπία τεχνική ὕφος
Manifestation φανέρωση
Maßlos ἄμετρο απέραντο (πρβλ Unendlich Grenzenlos Schrankenlos)
Material: ὑλικὸ (βλ. Stoff) πρωτη ὕλη
Materie ὕλη (βλ Stoff)
Medium: τὸ μέσον (μὲς ἀπὸ τὸ ὁποιο βλέπουμε) στοιχεῖο (πρβλ Mitte Mittel)
Meinen: δοξάζω νομίζω εννοῶ (μὲ την ἔννοια τοῦ «θέλω νὰ πῶ». πρβλ Begreifen), τὸ δοκειν.
Meinung δοξασια öffentliche – κοινη γνωμη
Menschenverstand gesunder ὀρθοφροσυνη
Merkmal, γνωρισμα (πρβλ. Charakter)
Möglich: δυνατὸν (πρβλ Mächtig).
Möglichkeit δυνατότητα
Moment (das) στιγμη ροπη (τῆς δυναμης)
Moral ηθικη (πρβλ Sittlichkeit)
Moralisch· ἠθικὸ (πρβλ. Sittlich)
Moralisches Bewußtsein συνείδηση τῆς ηθικῆς (πρβλ. Gewissen)
Moralität: ηθικότητα ηθικη (πρβλ Sittlichkeit).
Mitte ὁ μέσος μέσος ὅρος (τοῦ συλλογισμοῦ) ἡ μέση (πρβλ Medium Mittel)
Mittel: τὸ μέσον (στὸ ὁποιο προσφεύγουμε πρβλ Medium, Mitte)
Mittelbar indirekt ἔμμεσο (πρβλ Vermittelt)

Nachdenken, αναστοχάζομαι αναστοχασμός ξανασκέφτομαι (πρβλ Reflexion Überlegen)
Namlich ακριβῶς (πρβλ Bestimmt) γιὰ την ακριβεια εννοειται (πρβλ D h)
Nichtig: μηδαμινό
Not· ἐπιτακτικη αναγκη χρεια

Obersatz η μεζων (πρόταση τοῦ συλλογισμοῦ)
Objekt Gegenstand αντικειμενο
Objektiv: αντικειμενικὸ (πρβλ Gegenständlich)
Objektivität: αντικειμενικότητα (πρβλ Gegenständlichkeit)
Oder ἤ ἤτοι δηλαδή (τιποτα)

Partikular. ιδιαιτερο (πρβλ Besonder και Eigentumlich)
Partikularität: ἰδιαιτερότητα (πρβλ Besonder και Eigentumlich)
Phantasie φαντασια (πρβλ Einbildungskraft).
Positiv· θετικό θετὸ (δικαιο)
Pradikat κατηγορούμενο (πρβλ Attribut)
Prinzip Grundsatz αρχη
Progreß ins Unendliche: επ ἄπειρον πρόοδος (πρβλ Fortgang Fortschritt).
Prozeß· διαδικασια

Qualitat ποιότητα (πρβλ Bestimmtheit)
Quantität. ποσότητα (πρβλ Große)
Quantum· ποσόν

Rasonnement: λογισμός σόφισμα
Rasonnieren: λογίζομαι, λέω σοφισματα
Real. πραγματικό, εμπραγματο (πρβλ Ideal Ideell Reell και Wirklich)
Realisieren πραγματοποιῶ (πρβλ Verwirklichen)
Realität: πραγματικότητα (πρβλ Wirklichkeit)
Recht: δικαιο δικιο δικαιωμα
Rechtschaffen τίμιος (πρβλ Ehrlich)
Rede. λόγος ὁμιλια
Reell: πραγματικὸ (πρβλ Ideal Ideell Real και Wirklich)
Reflektieren: ἀνακλῶ
Reflektiert in-sich ανακλασμένο στὸν εαυτό του, ενδοανακλασμένο
Reflektiert in sich selbst in sein Anderes ανακλασμένο στὸν ἑαυτό του μεσα στὸ ἄλλο του
Reflexion: ἀναλογισμὸς (πρβλ Nachdenken Überlegen). ἀνάκλαση
Reflexion in sich (selbst) ανακλαση στὸν εαυτό του εντὸς (τοῦ) εαυτοῦ (του).
Ruckkehr επιστροφη

Sache θεμα (για να διακρινεται ατὸ τὸ Ding) πραγμα.
Sache selbst (die) τὸ ἴδιο τὸ θεμα
Schein· ἐπιφαση
Schein- κατ επιφαση φαινομενικό ψευδο-
Scheinen φαινομαι να / σαν
Scheinend: φαινομενικό κατ επιφασιν επιφαινόμενο
Schlecht φαῦλο ἄχρηστο
Schlechthin οπωσδηποτε (τὸ) διχως ἄλλο απλῶς (μετα τὸ οὐσιαστικό)
Schließen συμπεραίνω (πρβλ Ableiten Deduzieren). συνδεω συλλογιστικα κλεινω
Schluß: συμπερασμα συλλογισμός κλείσιμο
Schöne Seele (die) η καλη ψυχη
Schranke περας φραγμός
Schrankenlos απεριόριστο χωρις φραγμὸ (πρβλ Unendlich Maßlos Grenzenlos)
Schuld: ενοχη υπευθυνότητα (πρβλ Verantwortung)
Sehnen, Ersehnen ποθῶ
Sehnsucht. νοσταλγια
Seiend: ὑπαρχον, ὄν, οντικό
Seiende (das) τὸ ὄν (πρβλ Wesen)
Sein: εἶμαι, ὑπαρχω αποτελω συνιστῶ, τὸ εἶναι
Sein-für-Anderes κατ ἄλλον εἶναι εἶναι κατ ἄλλον πρὸς ἄλλον / ἕτερον εἶναι, εἶναι πρὸς ἄλλον / ἕτερον
Selbst (das). ὁ ἑαυτός
Selbstandig: αυθυπόστατο αὐτοτελες αὐτοδυναμο (πρβλ Unabhängig Autonom)
Selbständigkeit αυθυπόσταση τὸ αυθυπόστατο (τινός) αυτοτέλεια αυτοδυναμια.
Selbstbewußtsein· αυτοσυνειδησια
Selbsterkennen Sich Erkennen (das) αυτογνωσια
Selbstgefuhl: συναισθηση (του εαυτου μου· πρβλ. Besinnung)
Selbstheit: ἑαυτότητα
Selbstisch· ἑαυτιστικό εγωιστικο
Selbsttätig αὐτενεργό
Setzen· θέτω, Θεση (πρβλ Setzung)
Setzung Thesis: θεση (πρβλ Setzen)
Sichanderswerden (das): αυτοετεροιωση, τὸ να / τὸ οτι / τὸ πῶς / ο,τι γινεται (κατι) ἄλλο απὸ τὸν εαυτό του
Sich einbilden φαντάζομαι (πρβλ Sich vorstellen)

Sich Erkennen (das) Selbsterkennen αὐτογνωσια
Sichselbstgleich ὁμοιο πρὸς ἑαυτὸν / μὲ τὸν ἑαυτό του
Sichselbstgleichheit (die) η ὁμοιότητα πρὸς εαυτόν
Sichselbstsetzen (das) αυτοθεσια τὸ νὰ / τὸ ὅτι / τὸ πῶς / ὅ τι θέτει (κάτι) τὸν ἑαυτό του
Sichselbstwerden (das) αυτογιγνεσθαι τὸ να / τὸ ὅτι / τὸ πῶς / ὅ τι γινεται (κατι) ὁ ἑαυτός του
Sich vorstellen φανταζομαι (πρβλ Sich einbilden)
Singulär: ἑνικὸ (πρβλ Einzeln Individuell).
Singuläre (das): τὸ ἑνικὸ ἄτομο (πρβλ Atom das Einzelne Individuum)
Sinn νόημα (πρβλ Bedeutung), ἔννοια (στην ἔκφραση in dem Sinne) αἴσθηση
Sinnlich αισθητό κατ αἴσθηση
Sinnlichkeit: αισθητότητα
Sittlich σύμφωνο πρὸς τὸ ἦθος τοῦ ἤθους. κατὰ τὸ ἦθος (πρβλ Moralisch).
Sittlichkeit· ἦθος (πρβλ Moral Moralität)
Sollen ὀφεῖλω τὸ δεον
Spekulation Theorie θεωρια
Spekulativ. Theoretisch θεωρητικό
Sprache: ὁμιλια γλωσσα
Staat: πολιτεια κράτος
Staatsgewalt Staatsmacht πολιτικη ἐξουσια
Stand επαγγελματικη τάξη ταξη (πρβλ Klasse) κοινωνικη θέση θέση
Stoff: ὑλικό ὕλη (πρβλ Materie Material).
Substantialität ουσιακότητα
Substantiell οὐσιακό
Substantiieren ουσιοποιῶ
Substanz ὑφιστάμενη οὐσία (πρβλ Wesen)
Substanzlos ανουσιο (πρβλ Unwesentlich Wesenlos)
Subsumieren υπαγω
Subsumtion υπαγωγη

Tat δραση ενέργημα (πρβλ Handlung)
Tätig δραστηριο ενεργητικό
Tatigkeit δραστηριότητα ενεργητικότητα
Teleologie: τελεολογια (πρβλ Zweckmäßigkeit)
Theoretisch. Spekulativ. θεωρητικό
Theorie. Spekulation· θεωρία
Totalität, Ganzheit· ὁλότητα (πρβλ Allheit).
Transzendent υπερβατικὸ (πρβλ Transzendental).
Transzendental υπερβατολογικὸ (πρβλ Transzendent)
Trieb ὁρμη. ἐνόρμηση
Triebfeder: ἐλατηριο
Tun δρω ἐνεργῶ καμνω η ενέργεια (πρβλ Handeln Wirken) / διενεργῶ. κάμνω πράττω. ποιῶ
Tun und Treiben ἔργα καὶ ημέρες

Übergang. μετάβαση
Übergreifen über ἐπικαθορίζω ἔχω πρόσβαση
Überhaupt ἐν γένει γενικὰ (πρβλ im Allgemeinen) / καθόλου (μὲ αρνητικη συνταξη)
Überlegen Überlegung: στοχάζομαι στοχασμὸς (πρβλ Reflexion Nachdenken)
Umkehren Umkehrung αντιστρέφω αντιστροφη
Umschlagen μεταπιπτω μετάπτωση
Unabhängig: ἀνεξάρτητο (πρβλ Autonom Selbstandig)
Unbedingte (das) τὸ ἀνυπόθετο τὸ ἄνευ ὅρων (πρβλ das Voraussetzunglose)
Und καί. ὁπότε
Unendlich· ἄπειρο (πρβλ Maßlos Grenzenlos Schrankenlos)
Unendlichkeit: απειρία
Unmoralisch: ανηθικο (πρβλ Unsittlich)
Unrecht: ἄδικο ἀδικία
Unsagbar· ἄφατο ἄρρητο
Unsittlich ἄηθες (πρβλ Unmoralisch)
Untersatz η ελάσσων (πρόταση τοῦ συλλογισμοῦ)
Unterscheiden διακρινω διαφοροποιῶ
Unterschied. διαφορα διάκριση
Unterschieden: διαφορετικό διακριτὸ (πρβλ Different Verschieden)

Unterschiedenheit διακριτότητα
Unverstand: παρανοια
Unwesentlich: ἐπουσιῶδες (πρβλ Wesenlos Substanzlos)
Unwirklich: εξωπραγματικό ανενεργό. μη ἐνεργὰ πραγματικό
Unwirklichkeit· ἐξωπραγματικότητα ανενεργὸς πραγματικότητα. ἔλλειψη ἐνεργοῦ πραγματικότητας
Unwissenheit: ἄγνοια
Ursache αἰτια (πρβλ Wirkende Ursache)
Urteil. κριση (μὲ την ἔννοια του κρινω)
Ur-teil: καταγωγικη διαίρεση
Urteilskraft κριτικη ἱκανότητα

Vasall υποτελης ἄρχων
Verantwortung ευθυνη (πρβλ Schuld)
Veraußerung: απαλλοτριωση
Verdinglichung: πραγμοποιηση
Verdopplung· ἀναδιπλασιασμός
Vereinzeln καθιστῶ καθέκαστον ἐξατομικευω
Vereinzelung μετατροπη σὲ καθέκαστον. ἐξατομίκευση (πρβλ Individualisation)
Verfassung: πολιτευμα. συνταγμα
Vergleichen: παρομοιάζω συγκρινω
Vergleichung: παρομοίωση συγκριση
Verhalten (sich) ἀναφερομαι φέρομαι. συμπεριφερομαι
Verhältnis: ἀναφορά συνάφεια (πρβλ Beziehung)
Verkehren διαστρέφω ἀναστρέφω
Verkehrt: ἀνάποδο ανεστραμμένο
Vermittelt διαμεσολαβημένο (πρβλ Mittelbar)
Vermitteln. μεσολαβῶ διαμεσολαβῶ
Vermittlung· μεσολάβηση διαμεσολάβηση
Vermogen: ἱκανότητα περιουσία
Vernunft: λόγος ὀρθὸς λόγος
Vernunft gesunde ὑγιως σκεπτόμενος λόγος
Vernünftig ἔλλογο ορθολογικό συμφωνο μὲ τὸν λόγο λογικό
Verrucken διασαλευω
Verruckt: σαλεμένο
Verschieden: διαφορο διαφορετικὸ (πρβλ Different Verschieden)
Verschiedenheit: διαφορετικότητα
Verselbstandigen καθιστῶ αυτοδυναμο / αυτοτελὲς / αὐθυπόστατο αυθυποστασιώνω αυτονομῶ
Verstand διάνοια διανοητικη σημασια
Verstandesschluß διανοητικὸς συλλογισμός.
Verstandig: διανοητικό συμφωνο μὲ την διάνοια
Verständige (das) τὸ διανοητικὸ στοιχεῖο.
Verstandlich: διανοητό κατανοητό
Verständlichkeit η διανοητότητα τὸ κατανοητὸν (τινός)
Verwirklichen πραγματωνω ενεργοποιῶ. πραγματοποιῶ ἐνεργὰ (πρβλ Realisieren)
Verzweifeln: τελῶ σὲ απόγνωση
Verzweiflung απόγνωση (διαφέρει απὸ την Hoffnungslosigkeit ἀπελπισια).
Vielen (die) τα πολλα. οι πολλοι
Voraussetzunglose (das): τὸ απρουπόθετο (πρβλ das Unbedingte)
Vorhanden: ὑπάρχον προκείμενο
Vorhandene (das) τὰ υπάρχοντα ὅ τι ὑπάρχει
Vorhanden sein υπαρχει παριστατai (πρβλ Dasein Es gibt Existieren)
Vorsatz πρόθεση (πρβλ Absicht)
Vorstellen. παρασταινω παριστῶ
Vorstellung: παρασταση (πρβλ Darstellung) φαντασία (πρβλ Einbildung Phantasie)

Wahnsinn παραφροσυνη
Wahr· ἀληθές, ἀληθινὸ (πρβλ Wahrhaft)
Wahrhaft. αληθινὸ (πρβλ Wahr).
Wahrnehmen αντιλαμβάνομαι η (αισθητηρια) αντιληψη
Wahrnehmung: (αισθητηρια) ἀντίληψη
Wechselwirkung αλληλεπιδραση
Werkmeister πρωτομάστορας.
Wesen ουσια (πρβλ Substanz) ὂν (πρβλ. das Seiende πάντα παρατιθεται ἡ γερμανικη λέξη ὅταν αποδιδεται ἔτσι) ὀντότητα
Wesenhaft: ουσιῶδες
Wesenheit: ουσιότητα ὀντότητα (μὲ παράθεση γερμανικῆς λέξης)
Wesenlos ἄνευ οὐσίας χωρις ουσια

(πρβλ. Unwesentlich Substanzlos)
Wesentlich ουσιαστικό κατ' ουσιαν ουσιῶδες.
Wiedererkennen αναγνωρίζω (με την ἔννοια τοῦ ταυτοποιῶ πρβλ Anerkennen. Erkennen)
Wille. βούληση (πρβλ Wollen)
Willkür. αὐθαιρεσια προαίρεση freie –· ἐλεύθερη προαιρεση
Wirken· ἐπενεργῶ. ενεργῶ ἔχω αποτελεσματα (πρβλ. Tun Handeln)
Wirkende Ursache ποιητικὸ αἴτιο (πρβλ. Ursache)
Wirklich· ἐνεργῶς πραγματικό ενεργό. ἐνεργεια (πρβλ Real Reell)
Wirklichkeit· ενεργὸς πραγματικότητα (πρβλ Realität)
Wirkung: ἀποτέλεσμα αιτιατό
Wissen: ἔχω επίγνωση ξερω επιστα-μαι μαθαινω η επιγνωση τὸ ἐπίστα-μαι (πρβλ Erkennen Erkenntnis Kennen)
Wissende Subjekt. Bewußtsein (das) γνωστικὸ υποκειμενο γνωστικη συνειδηση.
Wissenschaft: ἐπιστημη
Witzig. πνευματῶδες (πρβλ Geistreich)
Wohl: τὸ καλὸ (τινός) ευημερια. ευζωια
Wollen: θελω. ἡ θελησ (πρβλ Wille)

Ziel: στόχος (πρβλ. Zweck)
Zufälligkeit. τυχαιότητα (πρβλ Akzidentalität). συμπτωματικότητα
Zufall: τὸ τυχαῖο (πρβλ. Akzidenz)
Zugleich συνάμα. ταυτόχρονα συγχρόνως (πρβλ Gleichzeitig)
Zugrunde gehen: καταποντίζομαι
Zuruckgeben επιστρεφω (κατι σε καποιον)
Zurückgehen επανερχομαι. επιστρεφω
Zurücknehmen ανακαλῶ παιρνω π-σω ἐπαναφέρω.
Zusammen (das): τὸ ὁμοῦ
Zusammenhang: συναφεια συναρτηση
Zusammenschließen συνδεομαι συλλογιστικα
Zweck σκοπὸς (πρβλ Ziel)
Zweckmäßig σκόπιμο
Zweckmäßigkeit· σκοπιμοτητα (πρβλ Teleologie)
Zwang εξαναγκασμὸς (πρβλ Bezwingung)

2 ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Αγαθό gut
Αγαθὸ (τό) das Gute das Gut
Αδεσμευτο από: frei von
Αδιαφορετικότητα· Indifferenz
Αδιαφορία· Gleichgültigkeit Indifferenz.
Αδιάφορο. gleichgültig indifferent
Αδικία Unrecht
Ἄδικο unrecht
Ἄηθες: unsittlich
Αἴρω: aufheben
Αισθάνομαι. empfinden fuhlen
Αἴσθημα: Gefühl.
Αἴσθηση: Empfindung Sinn
Αἰσθητό: sinnlich
Αἰσθητότητα: Sinnlichkeit
Αιτια: Ursache
Αἰτιατό: Wirkung
Αἴτιο: Grund. Ursache
Αἰτιολογηση· Begründung
Ακριβῶς γιὰ την ακριβεια namlich bestimmt
Αληθές: wahr.
Αληθινό· wahrhaft wahr
Αλληλεπιδραση. Wechselwirkung
Αλλοτρίωση: Entäußerung
Αλλοτριωτικη εξωτερικευση Entäußerung
Ἄμετρο maßlos
Αναγκη Bedurfnis (Κατ αναγκη notwendig)
Αναγνωρίζω anerkennen wiedererkennen. erkennen.
Αναδιπλασιασμός: Verdopplung
Αναιρεση: Aufheben. Aufhebung
Αναιρῶ: aufheben
Ανακαλω: zurucknehmen
Ανακλαση· Reflexion
Ανακλαση ἐντὸς ἑαυτου Reflexion in-sich

Ανακλαση στὸν ἑαυτό του Reflexion in sich selbst.
Ανακλαση του ἐντὸς του εαυτου του / στὸν ἑαυτό του Reflexion seiner in sich selbst
Ανακλασμένο στὸν εαυτο του reflektiert-in-sich
Ανακλασμένο στὸν εαυτό του μέσα στὸ ἄλλο του reflektiert in sich selbst in sein Anderes
Ανακλῶ: Reflektieren
Αναλογζομαι: Reflektieren
Αναλογισμός: Reflexion
Αναμνηση. Erinnerung
Αναποδο verkehrt.
Αναπτυξη: Entwicklung
Αναστοχάζομαι: nachdenken
Αναφερομαι: sich verhalten
Αναφορα Verhaltnis
Αναστρέφω: verkehren
Ανενεργό unwirklich
Ανενεργὸς πραγματικότητα Unwirklichkeit.
Ανεστραμμένο: verkehrt
Ἄνευ ὅρων (τό): das Unbedingte
Ανηθικο unmoralisch
Ανουσιο substanzlos
Αντιθεση: Gegensatz Antithese
Αντιθετο: entgegengesetzt
Αντικειμενικό Objektiv Gegenstandlich
Αντικειμενικότητα Objektivitat Gegenständlichkeit
Αντικειμενο Gegenstand Objekt
Αντικειμενῶδες Gegenstandlich
Αντικειμενωδης πραγματικότητα Gegenständlichkeit
Αντιλαμβάνομαι· wahrnehmen
Αντῦληψη Wahrnehmen Wahrnehmung
Αντιστροφη: Umkehrung
Ανυπόθετο (τό) das Unbedingte
Ανυποστατο: gehaltlos
Απαγω: Deduzieren
Απαλλοτριωση: Veraußerung
Ἄπειρο: unendlich.
Απειρια: Unendlichkeit
Απέραντο: maßlos
Απέρατο: grenzenlos
Απεριόριστο: schrankenlos
Απλως (μετὰ τὸ οὐσιαστικο) schlechthin
Αποβλέπω Beabsichtigen.
Απόβλεψη. Absicht. Beabsichtigen
Απογνωση: Verzweiflung
Αποδειξη Beweis
Αποκυημα της σκέψης Gedankending
Απολυω ἐλεύθερο. frei entlassen
Αποξενωση: Entfremdung
Αποτελεσμα: Resultat. Wirkung
Αποφασίζω: entscheiden beschließen sich entschließen. sich bestimmen
Απροϋποθετο (το) das Vorausset zunglose.
Ἄρρητο: unsagbar
Ἄρση Aufheben. Aufhebung
Αρχη Grundsatz Prinzip Anfang (ὅταν εἶναι σε αντιδιαστολη πρὸς τὸ Ende).
Αστικὴ κοινωνια πολιτῶν burgerliche Gesellschaft
Αστός: Bürger.
Ατομικό· individuell
Ατομικότητα: Individualitat
Ἄτομο· Individuum.
Αὐθαιρεσια: Willkür
Αὐθεντικά eigentlich
Αὐθυπαρκτο: Ansichseiend
Αὐθυπαρξια: Ansichsein.
Αὐθυπόσταση: Selbstandigkeit.
Αὐθυποστασιώνω Verselbständigen
Αυθυπόστατο selbständig
Αυθυπόστατο τινὸς (τό) Selbstandigkeit
Αυτογιγνεσθαι (τό) das Sichselbstwerden
Αὐτοδυναμια. Selbstandigkeit
Αὐτοδυναμο· selbständig
Αυτοεξηγητικη ἐκδιπλωση Auslegung
Αυτοετεροιωση das Sichanderswerden
Αυτοθεσία: das Sichselbstsetzen
Αὐτὸ καθ αυτό αυτὸ καθ' εαυτόν an und für sich.
Αυτονομῶ: Verselbstandigen
Αὐτὸ ποὺ εἶναι εντὸς ἑαυτου / μεσα στὸν ἑαυτό του. das Insichseiende
Αὐτὸ ποὺ ὑπαρχει: Das, was ist
Αὐτὸ ποὺ ὑπαρχει· αὐτὸ τοῦτο das Ansichseiende
Αυτὸ που υπαρχει καθ εαυτόν das Fürsichseiende

Αυτοτελεια. Selbstandigkeit
Αυτοτελές: selbständig.
Αὐτὸ τοῦτο: an sich
Αυτὸ τοῦτο (τό) das Ansich
Ἄφατο unsagbar
Αφετηρια Anfang
Ἄχρηστο nutzlos schlecht

Βια. Gewalt
Βίος: Leben
Βίος και πολιτεια das Leben und Treiben
Βούληση Wille

Γεγονὸς ἑνὸς πέρατος / φραγμοῦ (τό) Beschranktheit.
Γένεση das Entstehen. Entstehung
Γενικό allgemein generell (Γενικά Εν γένει: überhaupt μὲ καταφατικη συνταξη / Σὲ γενικὲς γραμμές im Allgemeinen)
Γενικότητα· Allgemeinheit
Γένος Gattung.
Γιὰ μένα κ λπ.: mir κ.λπ (π χ das ist ihm wirklich). für mich
Γλωσσα: Sprache
Γνωμη Meinung Einsicht
Γνωρίζειν (τό) das Erkennen
Γνωρίζω: erkennen
Γνωρμο: Bekannt
Γνωρισμα: Merkmal
Γνωση (ἡ): das Erkennen Erkenntnis
Γνωστικὸ ὑποκείμενο (τό) das wissende Subjekt

Δεον (τό) Sollen
Δηλαδή· oder
Διαβιωση Leben
Διαγνωση Einsicht
Διαδικασία: Prozeß
Διαθεση: Beschaffenheit
Διαίρεση: Einteilung
Διακρίνω· unterscheiden
Διάκριση Unterschied
Διακριτό unterschieden
Διακριτότητα: Unterchiedenheit
Διαμεσολαβημένο: vermittelt.
Διαμεσολάβηση Vermittlung
Διαμεσολαβῶ: Vermitteln
Διαμόρφωση· Ausbildung
Διανόημα Gedanke
Διανοητικό verstandig
Διανοητικὸς συλλογισμός Verstandesschluß
Διανοητικὸ στοιχειο (τό) das Verständige
Διανοητό verstandlich.
Διανοητότητα· Verständlichkeit
Διάνοια Verstand
Διανοοῦμαι: Denken
Διαπλαση: das Gebilde
Διασαλευω verrucken
Διαστρέφω: verkehren
Διὰ τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς apagogisch.
Διαφέρον: different
Διαφορά Unterschied
Διαφορετικό different unterschieden verschieden
Διαφορετικότητα Verschiedenheit
Διάφορο. Verschieden
Διαφοροποιῶ unterscheiden
Δίκαιο Recht
Δικαίωμα Recht
Δίκιο Recht
Δικό του: eigen sein / ihr
Διχως ἄλλο. τὸ ~ schlechthin
Δοκειν (τό): Meinen
Δοκιμάζω· erfahren
Δομή: Bau.
Δοξάζω. meinen
Δοξασία: Meinung.
Δουλεία: Sklaverei. Knechtschaft
Δοῦλος Sklave Knecht
Δράση Tat.
Δραστήριο· Tätig
Δραστηριότητα Tätigkeit
Δρῶ Tun
Δυναμη Kraft Macht
Δυνατό mächtig.
Δυνατόν möglich
Δυνατότητα: Möglichkeit

Εαυτιστικό. selbstisch
Εαυτὸς (ὁ): das Selbst
Εαυτότητα: Selbstheit
Εγγενές: immanent
Ἐγνωσμένο: Gewußte
Εγωικότητα Ichheit
Ἐγωιστικό egoistisch selbstisch
Εἰδικῶς Besonders
Εἶδος Art Gattung

Είμαι. sein
Είμαι ύπαρκτός Existieren
Είναι (τό) Sein
Εις έαυτὸν (τό) das Ansich
Έκδηλωση Äußerung
Έκδίπλωση Entfaltung
Έκθεση Darstellung
Έκπτυξη. Entfaltung
Ελάσσων (ή). Untersatz
Έλατηριο: Triebfeder
Έλλειψη ενεργοῦ πραγματικότητας Unwirklichkeit.
Έλλογο: vernünftig
Έμμενές· immanent
Έμμεσο mittelbar
Έμπειρια Erfahrung. Empirie
Έμπειρικό empirisch historisch
Έμπνευση: Einfall
Έμπράγματο real wirklich (μὲ παράθεση γερμανικοῦ ὅρου)
Έμφανίζομαι: erscheinen
Έμφανιζόμενο· Erscheinendes
Έμφάνιση Erscheinung
Εν (τό) das Eins.
Ένα (πρὸς) ἕνα: einzeln
Ένάντιο Gegenteil
Ένδιάθετο: immanent
Ένδοεπιστραμμένο insichzurückgekehrt
Ένεργὰ/ὡς πραγματικό wirklich
Ένέργεια. Tun.
Ένεργεία: Wirklich
Ένέργημα Tat.
Ένεργό: wirklich
Ενεργὸς πραγματικότητα Wirklichkeit
Ένεργῶ tun wirken
Ενεχω. an sich haben
Ένθαδε· diesseits
Ένθαδε (τό) das Diesseitige
Έν-θυμηση: Erinnerung
Ενιαιο (τὸ): Einssein
Ενικό: singulär. einzeln.
Ενικὸ ἄτομο (τό)· das Singulare
Έννοείται nämlich.
Έννοια Begriff· ὑπὸ / μὲ την ~ in dem Sinne περιληπτικη ~: Inbegriff
Εννοῶ begreifen meinen (μὲ την ἔννοια τοῦ «θέλω νὰ πῶ»)
Ένόραση: Anschauen
Ένόρμηση· Trieb
Ένοχη Schuld
Ένοχη συνείδηση boses Gewissen
Έντιμος ehrlich
Έντὸς ἑαυτοῦ: in sich
Εντὸς εαυτοῦ εἶναι: das Insichsein
Εντὸς ἑαυτοῦ ὄν: das Insichseiende
Εντὸς του ἑαυτοῦ του in sich selbst
Ένυπαρξη Inhärenz
Έξαναγκασμός. Zwang
Εξατομίκευση· Vereinzelung Individualisation Individualisierung
Εξατομικευω vereinzeln
Έξειδικευση: Besonderung
Έξήγηση Erklärung
Εξιστόρηση: Historie
Έξιστορητικό· historisch
Έξουσία Gewalt. Macht
Έξωτερικευση: Äußerung
Έξωτερικη εκδήλωση: Äußerung
Επαγγελματικη τάξη Stand
Έπαγωγη Induktion
Έπ ἄπειρον προοδος Progreß ins Unendliche
Επέκεινα· jenseits
Επέκεινα (τό): das Jenseitige
Έπενέργεια Einwirkung
Έπενεργῶ wirken. einwirken
Έπεξήγηση Erklärung
Έπιγνωση Wissen
Έπιδεξιότητα. Geschicklichkeit
Έπίδραση. Einwirkung
Έπιείκεια: Billigkeit.
Επικαθορίζω: übergreifen über
Επιμερισμός Besonderung
Έπιμέρους besonder
Έπιμέρους (τό) das Besondere
Επιμέρους τινὸς (τό). Besonderheit
Επινόημα Gedankending
Επισταμαι wissen
Έπισταμαι (τό): Wissen
Επιστημη: Wissenschaft
Έπιστρέφω: zurückgehen zurückgeben
Επιστροφή· Rückkehr
Έπιτακτικη ανάγκη. Not
Επιφαινόμενο. scheinend
Έπίφαση Schein
Εποπτεία Anschauung
Έπουσιώδες: unwesentlich
Έποψη: Gesichtspunkt.
Έργα καὶ ἡμέρες. Tun und Treiben
Έργο τέχνης Kunstwerk

Εσκεμμενα mit Absicht
Εσωτερικευουσα ἀναμνηση Er-Innerung
Εσωτερικευση Er-innerung
Ετεροιωση Anderswerden
Ἑτερότητα. Anderssein
Εὐζωια Wohl
Εὐημερια. Wohl
Εὐθύνη Verantwortung
Εὐσυνειδησία: Gewissen
Ἔχω αποτελεσματα Wirken
Ἔχω ἐπίγνωση: wissen
Ἔχω πανω μου: an sich haben
Ἔχω προσβαση σε: übergreifen uber
Ἔχω στὸν ἑαυτό μου. an sich haben
Ἔχω την ἐμπειρια. erfahren
Ἔχω ὑπ ὄψη μου: kennen

Ζωη Leben

Ηθικη. Moral. Moralität.
Ἠθικὴ συνείδηση· Gewissen
Ηθικό moralisch.
Ηθικότητα: Moralität
Ηθοπλαστικό: erbaulich
Ἦθος Sittlichkeit
Ἤτοι Oder

Θὰ πει d h (das heißt)
Θεαση Anschauung
Θειοτητα· Göttlichkeit
Θέληση Wollen.
Θέλω wollen
Θέμα: Sache
Θεμέλιο. Grundlage Grund
Θεμελίωση. Begründung
Θεότητα göttliches Wesen Gottheit
Θέση Setzung Setzen Thesis· κοινωνικη ~: Stand
Θετικό: positiv.
Θετό: positiv
Θέτω· setzen
Θεωρητικό spekulativ theoretisch
Θεωρια Spekulation Theorie

Ιδανικό: ideal
Ιδεατό: ideell
Ἰδεοκρατια: Idealismus
Ἰδεῶδες: ideal.
Ἰδιαιτερο. eigentumlich besonder partikulär
Ιδιαιτερο (τό) das Besondere
Ἰδιαιτεροποιηση Besonderung
Ἰδιαιτερότητα Partikularität Besonderheit
Ιδιαιτέρως besonders
Ἴδιο. gleich
Ἴδιον· eigen
Ιδιορρυθμια: Eigensinn
Ἰδιοτελεια· Eigennutz.
Ἴδιο τὸ θέμα (τό): die Sache selbst
Ἰδιοτυπια Eigenheit
Ικανότητα Vermogen
Ἴσα ἴσα. eben
Ἴσο gleich
Ισότητα: Gleichheit
Ιστορία· Geschichte. Histone
Ιστορικό geschichtlich. historisch
Ισχυρό mächtig
Ισχυς Geltung

Καθ αυτό καθ έαυτόν καθαυτό fur sich
Καθ αυτὸ (τό) καθ εαυτον (τό) das Fürsich.
Καθ' αὐτὸ εἶναι (τό) καθ εαυτὸν εἶναι (τό) das Fursichsein
Καθ αὐτὸ ὂν (τό). καθ' ἑαυτὸν ὂν (τό) das Fürsichseiende
Καθεκαστον: einzeln
Καθέκαστον (τό): das Einzelne
Καθέκαστον ἄτομο (τό): der Einzelne
Καθεκαστον τινὸς (τό): Einzelheit
Καθεκαστος (ὁ) der Einzelne
Καθεκαστότητα: Einzelheit
Καθεστηκότα (τά): das Bestehende
Καθιστῶ αὐτοτελὲς / αυτοδύναμο / αυθυπόστατο Verselbständigen
Καθιστῶ καθέκαστον Vereinzeln
Καθολικό: allgemein.
Καθολικὸ (τό): das Allgemeine
Καθολικότητα: Allgemeinheit
Καθόλου: uberhaupt (μὲ αρνητικη συνταξη).
Καθόλου (τό). das Allgemeine
Καθορίζω. bestimmen
Καθορισμός: Bestimmtheit
Κακό böse
Κακόβουλο bose
Καλό: Gut Wohl (καλὸ τινός)
Καλη ψυχη: die schöne Seele
Καλλιτέχνης· Künstler

Καταγωγικη διαιρεση Ur-teil (= ursprüngliche Teilung)
Κατ αἴσθηση: sinnlich
Κατάληψη Apperzeption
Κατ ἄλλο: fur-ein-Anderes
Κατ ἄλλον εἶναι (τό) das Sein-fur-Anderes
Καταναγκασμός. Bezwingung
Κατανοητό verständlich
Κατανοητὸν τινὸς (τό): Verstandlichkeit
Καταποντίζομαι: zugrunde gehen
Κατασκευή: Beschaffenheit
Κατὰ συνείδηση aus Gewissen.
Κατ επιφαση scheinend Schein-
Κατηγορουμενο Prädikat
Κατηγόρημα Attribut.
Κάτι (τό): das Etwas
Κατ ουσιαν wesentlich
Κίνητρο Beweggrund
Κοινη γνωμη. offentliche Meinung (πρβλ Δοξασία).
Κοινωνία πολιτῶν· bürgerliche Gesellschaft
Κοινωνικη θέση Stand
Κοντὰ στὸν ἑαυτό του: bei sich
Κοντὰ στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του bei sich selbst
Κράτος Staat
Κριση Urteil (μὲ την ἔννοια τοῦ κρίνω)
Κριτικη Ικανότητα Urteilskraft
Κυριαρχία: Herrschaft
Κυριο eigen Haupt-.
Κυριολεκτικά eigentlich
Κυριος Herr

Λεω σοφισματα. rasonnieren
Λογίζομαι: räsonnieren
Λογικό: logisch vernunftig
Λογισμός Räsonnement
Λόγος Vernunft. Rede υγιῶς σκεπτόμενος –. gesunde Vernunft
Λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο Grund
Λόγος ὕπαρξης Grund

Μαθαινω lernen wissen ~ από την εμπειρια / έμπειρικα: erfahren
Μείζων (η): Obersatz
Μερικὸ (τό): das Besondere
Μερικότητα· Besonderheit
Μέσα στὸν ἑαυτό του. in sich selbst
Μέσα του· in ihm in sich
Μεσολαβηση: Vermittlung
Μεσολαβῶ: vermitteln
Μέσον: Medium Mittel.
Μέσος = μέσος ὅρος: Mitte (στὸν συλλογισμό)
Μετάβαση Übergang
Μεταβολη Umschlag Umschlagen
Μηδαμινό nichtig.
Μη διαφέρον: indifferent
Μη ενεργῶς πραγματικό unwirklich
Μόνιμο. das Bleibende
Μόνο καὶ μόνο. bloß
Μονομερές· einseitig.
Μονόπλευρο· einseitig
Μορφή: Form
Μόρφωση Bildung

Νὰ (τὸ) / τὸ ὅτι / τὸ πῶς / ὅ τι βιοθίζεται στὸν ἑαυτό του / ἐντὸς ἑαυτοῦ· das In-sich-gehen
Νὰ (τὸ) / τὸ ὅτι / τὸ πῶς / ὅ τι γινεται ἄλλο das Anderswerden
Νὰ (τὸ) / τὸ ὅτι / τὸ πῶς / ὅ τι γίνεται ἄλλο απὸ τὸν ἑαυτό του das Sichanderswerden
Νὰ (τὸ) / τὸ ὅτι / τὸ πῶς / ὅ τι γίνεται ὁ ἑαυτός του das Sichselbstwerden
Νὰ (τὸ) / τὸ ὅτι / τὸ πῶς / ὅ τι θέτει τὸν εαυτό του· das Sichselbstsetzen
Νὰ (τὸ) / τὸ ὅτι / τὸ πῶς / ὅ τι ὑφιστα ται: das Bestehen
Νὰ (τὸ) / τὸ ὅτι / τὸ τι / ὅ,τι υπαρχει αυτὸ τοῦτο: das Ansichsein
Νὰ (τὸ) / τὸ ὅτι / τὸ τί / ὅ,τι υπαρχει καθ' ἑαυτόν: das Fürsichsein
Νὰ (τὸ) / τὸ ὅτι / τὸ τί / ὅ τι εἶναι μέσα στὸν ἑαυτό του / ἐντὸς ἑαυτοῦ: das Insichsein
Νοεῖν (τό): Denken
Νόημα: Sinn Bedeutung
Νόηση: Denken.
Νοητικό· geistig Denk-
Νοητικὸς προσδιορισμός Denk bestimmung
Νοιώθω: fühlen
Νομίζω meinen
Νόμος της σκέψης: Denkgesetz
Νοσταλγια. Sehnsucht
Νοῦς Geist

Νοω denken

Ξανασκέφτομαι nachdenken
Ξέρω wissen

Οἴηση. Eigendunkel Einbildung
Οικεῖον: eigen
Οἰκουμενικό allgemein
Ὅλον (τό)· das Ganze
Ολότητα Ganzheit Totalitat
Ομιλια Sprache
Ὅμοιο: gleich
Ομοιότητα Gleichheit.
Ομοιότητα πρὸς ἑαυτόν Sichselbstgleichheit.
Ομοῦ (τό)· das Zusammen
Ομώνυμο: gleichnämig
Ὄν (τό) das Seiende das was ist Wesen (μὲ παραθεση τοῦ γερμανικοῦ δρου)
Ὄντα (τά). die Seienden das, was ist
Οντότητα· Wesen Wesenheit (μὲ παράθεση τοῦ γερμανικοῦ δρου)
Οπτικη γωνία Gesichtspunkt
Ορθολογικό: vernünftig
Ὀρθὸς λόγος Vernunft
Ορθοφροσυνη gesunder Menschenverstand
Ορίζω: bestimmen
Ὅριο: Grenz
Οριοθετημένο begrenzt
Οριοθέτηση Begrenzung
Ορισμένο bestimmt
Ορισμένη ἄρνηση bestimmte Negation
Ορμή Trieb
Ὅτι (τὸ) κατι εἶναι υπαρκτό Existenz
Ουσια Wesen
Ουσιακό substantiell
Ουσιαστικό wesentlich
Ουσιοποιῶ: substantiieren
Ουσιότητα· Wesenheit.
Οὐσιῶδες wesenhaft wesentlich
Οὕτως ἔχειν (τό) Beschaffenheit
Οφεῖλω sollen

Παγιο fest
Παγιωνω: festhalten
Παγκόσμιο: allgemein
Παει νὰ πεῖ: d h (das heißt)
Παιδεια Bildung
Παιρνω πισω zurucknehmen
Παιρνω (την τάδε) απόφαση beschließen
Πᾶν (τό) Allheit
Πανουργια· List.
Παραγω. deduzieren
Παραδοχή· Annahme
Παραληρημα. Faselei
Παραμιλητό: Faselei
Παράνοια Unverstand
Παρασταίνω vorstellen
Παράσταση Vorstellung Darstellung (θεάτρου)
Παρατηρῶ beobachten, bemerken
Παραφροσυνη Wahnsinn
Παριστῶ: vorstellen
Παρομοιάζω: vergleichen
Παρόμοιο: ähnlich
Παρομοιωση Vergleichung
Παρὸν (τό). Gegenwart
Παρόντα (τά) das Gegenwartige
Παρουσίαση· Darstellung
Πείραμα. Erfahrung
Πεῖσμα Eigensinn
Πεπερασμένο endlich
Πέρας Schranke
Περατό endlich.
Περατότητα Endlichkeit
Περιεχόμενο Inhalt, Gehalt
Περιορισμένο beschränkt begrenzt
Περιορισμένο τινὸς (τό) Beschranktheit
Περιορισμός Beschrankung Begrenzung
Πλαστικὸ μόρφωμα Gebilde
Πληθάριθμος Anzahl
Πληροφόρηση Kenntnis
Πληροφορία Kenntnis
Πληροφοροῦμαι kennen Kenntnisse erwerben Kenntnis nehmen
Πνεῦμα: Geist.
Πνευματικό geistlich.
Πνευματῶδες witzig geistreich
Ποθῶ· sehnen, ersehnen
Ποιητικὸ αἴτιο: wirkende Ursache.
Ποιότητα Qualität, Bestimmtheit.
Ποιω tun
Πολιτεια: Staat
Πολίτευμα: Verfassung.
Πολιτικὴ ἐξουσια· Staatsmacht Staatsgewalt

Πολιτης Burger.
Πολιτισμός Bildung
Πολλὰ (τα): die Vielen
Πολλοί (οί): die Vielen
Ποσόν Quantum.
Ποσότητα Quantität die Große
Που ἔχει πέρατα / φραγμους beschränkt.
Που σημαίνει: d h (das heißt)
Πράγμα: Ding. Sache
Πραγμα αυτὸ τοῦτο (τό) das Ding an sich
Πράγμα που σημαινει. d h (das heißt)
Πραγματικό. real reell.
Πραγματικότητα Realität
Πραγματοποιῶ· Realisieren
Πραγματωνω verwirklichen
Πραγμοποίηση Verdinglichung
Πραγμότητα: Dingheit
Πράξη. Handlung
Πράττω· handeln. tun
Προαίρεση Willkür
Προεμπειρικό Apriorisches
Πρόθεση Vorsatz
Προοδευτικὸς προσδιορισμός Fortbestimmung
Πρόοδος Fortgang Fortschritt
Προορισμός. Bestimmung
Πρὸς ἄλλο· für-ein-Anderes
Πρὸς ἄλλον εἶναι (τό) das Sein-fur-Anderes
Προσδιορίζω bestimmen
Προσδιορισμός Bestimmung
Πρὸς εαυτόν: fur sich.
Πρὸς ἕτερον: für-ein-Anderes
Πρὸς ἕτερον εἶναι (τό) das Sein-fur-Anderes
Προσιδιάζον σέ.... eigen
Πρόσχρουση Anstoß
Πρωτομαστορας: Werkmeister
Πως (τὸ) εἶναι (κατι) φτιαγμένο Beschaffenheit
Πως (τὸ) ἔχει (κάτι) Beschaffenheit

Ροπη (της δυναμης) das Moment

Σαλεμενο: verruckt
Σ αυτό an ihm
Σ αυτὸ τὸ ἴδιο: an ihm selbst
Σημασια Bedeutung
Σκέφτομαι denken
Σκέψη Gedanke
Σκόπιμο zweckmäßig
Σκοπιμότητα Zweckmaßigkeit
Σκοπός: Zweck
Σόφισμα Rasonnement
Σοφιστεια. σοφιστική· Sophisterei
Σταθερό: fest
Στιγμη das Moment. der Moment
Στοιχειο· Element. Medium
Στὸν ἑαυτό του: an sich selbst an ihm selbst
Στοχάζομαι: uberlegen
Στοχασμός: Überlegung
Στόχος Ziel.
Συγκρίνω· vergleichen
Συγκριση. Vergleichung
Συγχρόνως: gleichzeitig
Συλλαμβανω: begreifen (μὲ την ἔννοια τοῦ εννοῶ) fassen erfassen
Συλλογισμός: Schluß
Συμβεβηκός· Akzidenz.
Συμβεβηκότητα. Akzidentalität
Συμπεραίνω. schließen
Συμπέρασμα: Schluß
Συμπεριφέρομαι: sich verhalten
Συμπτωματικότητα Zufälligkeit
Συμφωνο μὲ την διάνοια verständig
Συμφωνο μὲ την υφιστάμενη ουσια substantiell
Συμφωνο μὲ τὸν λόγο vernunftig vernunftmäßig
Συμφωνο πρὸς τὸ ἦθος sittlich
Συνάγω ableiten
Συναισθανομαι: fühlen
Συναίσθημα. Gefühl.
Συναισθηση: Besinnung
Συναίσθηση (ἑαυτοῦ) Selbstgefuhl
Συνάμα zugleich
Συνάρτηση: Zusammenhang
Συνάφεια Zusammenhang Verhaltnis
Συνδέομαι συλλογιστικά zusammenschließen
Συνδέω συλλογιστικα schließen
Συνείδηση Bewußtsein κατὰ ~ aus Gewissen ἔνοχη ~ boses Gewissen
Συνειδηση τῆς ηθικῆς moralisches Bewußtsein
Συνολο das Ganze
Συνταγμα: Verfassung Konstitution
Συσταση: Gehalt (μὲ την ἔννοια του περιεχομενου)

Συσχετισμός. Beziehung
Σχεση Beziehung
Σχῆμα Gestalt. Figur
Σχηματίζομαι sich gestalten sich Gestaltung geben
Σχηματισμός Gestaltung
Σωφροσυνη Besinnung

Ταδε (τό) das Diese(s)
Τάξη Klasse Stand
Ταυτὸν (τό): das Identische
Ταυτόσημο identisch.
Ταυτοχρόνως. gleichzeitig
Τεθειμένο gesetzt. Gesetztsein
Τελεολογια Teleologie
Τελῶ σὲ απόγνωση verzweifeln
Τέχνασμα: List
Τεχνικη: Manier
Τεχνοτροπια: Manier
Τεχνουργημα: Kunstwerk
Τεχνουργός: Künstler
Τηρῶ festhalten
Τιμιος: Rechtschaffen
Τόδε τι (τό)· das Diese(s)
Τὸ παίρνω απόφαση να sich entschließen
Τοῦ ἤθους: sittlich der Sittlichkeit
Τουναντίον· im Gegenteil
Τουτέστιν. d i. (das ist)
Τυπικό: formell.
Τυχαῖο (τό). Zufall.
Τυχαιότητα: Zufälligkeit

Ὕλη: Materie. Stoff πρωτη ~: Material
Ὑλικό: Material. Stoff
Ὑπάγω· subsumieren.
Ὑπαγωγή· Subsumtion.
Ὑπαρκτὸ (τό). das Existierende
Ὑπαρκτότητα: Existenz.
Ὕπαρξη Existenz. Dasein
Ὑπάρχει: es gibt.
Ὑπαρχον daseiend seiend vorhanden
Ὑπαρχον (τό). das Daseiende
Ὑπαρχω· dasein sein vorhanden sein
Ὑπερβατικό: transzendent
Ὑπερβατολογικό transzendental
Ὑπευθυνότητα: Schuld
Ὑπόθεση Annahme Hypothese
Ὑπόσταση das Bestehen
Ὑποτέλεια Knechtschaft
Ὑποτελης Knecht.
Ὑποτελης ἄρχων: Vasall
Ὑφη Beschaffenheit
Ὑφίσταμαι: bestehen
Ὑφιστάμενη ουσια Substanz
Ὕφος Manier

Φαίνομαι νά / σάν scheinen
Φαίνομαι ὡς erscheinen
Φαινομενικό scheinend schein-
Φαινόμενο erscheinend Erscheinung
Φανέρωση Manifestation
Φαντασία. Einbildungskraft Phantasie Vorstellung
Φαντασιακη ἱκανότητα Einbildungskraft.
Φαντασίωση Einbildung
Φαῦλο Schlecht
Φέρομαι: sich verhalten
Φραγμός· Schranke
Φρόνημα· Gesinnung
Φρόνηση Klugheit
Φρονῶ denken
Φυσιογνωμια Physiognomie Gestalt Gestaltung

Χαρακτηρας: Charakter
Χαρακτηριστικό Charakter
Χρεια: Not
Χωρις φραγμό schrankenlos

Ψευδό-: schein-
Ψυλό: bloß
Ψυχή Seele Gemut

3 ΣΧΟΛΙΑ ΓΙΑ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ ΟΡΩΝ

Absicht / Vorsatz — Συμφωνα με την *Φιλοσοφια του δικαιου* Vorsatz είναι η πρόθεση ύπο στενη ἔννοια Τὸ τι ἤθελα να καμω στὸ συγκεκριμενο ενεργημα Absicht η ευρυτερη ἔννοια του τι ἔχει κανεις κατὰ νοῦ ὅταν πραττει κατι τετοιο η σκεπτόμενη intentio ποὺ νοηματοδοτεῖ τὴν πραξη (βλ *Philosophie des Rechts*, § 119: Der Vorsatz als von einem *Denkenden* ausgehend enthält nicht bloß die Einzelheit sondern wesentlich jene *allgemeine Seite* – die *Absicht*). Στὴν χρηση της νεοελληνικῆς, αὐτὴ την ἔννοια εκφράζει ἡ λέξη *σκοπός* ἀλλ' αὐτὴ πρέπει ν' ἀποδιδει μόνο τὸν Zweck Η ἴδια διανοητικὴ ἔννοια τῆς intentio ἔχει αποδοθει ὅμως ως *αποβλεψη* στὸν Χοικσερλ (βλ. *Δευτερη λογικη ἔρευνα* μτφ Σκουτερόπουλος Γνωση Αθηνα 1986), λεξη ἡ ὁποια αντιστοιχει καὶ ὡς πρὸς την κατασκευη της στην Absicht. Αντιθέτως η ἀποδοση τῆς ἴδιας λέξης ὡς *καταλογισμοῦ* ἀπὸ τὸν Στ. Γιακουμῆ (βλ. Βιβλιογραφια), μοῦ φαινεται ὅτι συγχέει την αἰτία με τὸ ἀποτέλεσμα (επειδὴ ἡ πράξη μου εἶναι ἐνταγμένη στὴν ἀπόβλεψη μου μπορεῖ *κατὰ συνέπεια* νὰ μοῦ καταλογισθεῖ) Ἐκτὸς εἰδικῆς συναφειας η Absicht παραμένει ὡστόσο *προθεση*

Ähnlich / gleich / identisch — Σε αντιθεση με τα γαλλικα ἢ τα αγγλικά, τὰ ελληνικὰ διακρινουν τὸ *ὅμοιο* ἀπὸ το *ταὐτὸν* ὅσο και ἀπὸ το *παρόμοιο* μαλιστα χρησιμοποιωντας μιὰ λεξη με μακρα φιλοσοφικὴ ἱστορια (*ε' μὲν γαρ αυτα τα ὅμοιά τις απέφαινεν ἀνόμοια γιγνομενα ἢ τα ανόμοια ὅμοια τερας ἄν οἶμαι ἦν* Πλάτωνος *Παρμενίδης* 129 *α* 1-5)

Allheit / das Ganze Ganzheit Totalität — Η Allheit δηλωνει την ὁλότητα ως συνολο των μερων της ενω τὸ das Ganze η Ganzheit και η Totalität δηλωνουν τὸ ολον και την ὁλότητα σφαιρικὰ ιδωμενη κατι ποὺ αντιστοιχεῖ στην αρχαία διακριση μεταξυ *παντὸς* και *ὅλου*. Τὸ das Ganze εἰδικα συχνα φαινεται να παραπεμπει στὸ αριστοτελικὸ *συνολον*, που εἶναι τὸ *πραγματικὸ* ἀντικειμενο τὸ ὁποῖο αναλυεται ιδεατὰ σε μορφη καὶ ὕλη ἢ σε δυναμει καὶ ἐνεργεια –δηλαδὴ σε ὅτι ὁ Εγελος ἀκριβῶς ονομαζει «στιγμὲς» (βλ την σύγκριση αυτη στὸν J -P Dumont, *Introduction à la méthode d'Aristote*, Vrin, Παρισι 1986 σ 38)

An ihm / an sich και Inhärenz / Subsumption — Σὲ ἕνα χωρο ιδιαιτερα σημαντικὸ για νὰ καταλαβουμε τί σημαίνει an sich στὸν Ἔγελο η *Λογικη* (*W* 5 129 κ ε *GW* 21 108 κ ε βλ παραπάνω σημ 27 τῆς *Απόλυτης ἐπιγνωσης*) διασ-ελλει αὐτὴ την ἔκφραση πρὸς τὴν ἔκφραση an ihm, ἢ και an sich «με ἔμφαση στὸ an» μὲ την ὁποία θα πουμε ὅτι ἐκφραζεται κάτι που στην συνέχεια τοῦ ἔργου θα ονομασθεῖ η σχεση ἐνὑπαρξης (Inhärenz) τοῦ κατηγορουμενου στὸ υποκειμενο Αυτη την σχεση ὁ Ἔγελος την ἀποδιδει στην *Κρίση τοῦ ὑπαρχοντος* (des Daseins) και την ταυτίζει με την κυριαρχη στὸν Αριστοτελη ἑρμηνεια τῆς σχεσης υποκειμένου και κατηγορουμένου, ἐκεινη που ἔχει ως πρότυπο τὴν σχεση τῆς πρώτης οὐσίας –τῆς ὑφισταμενης οὐσιας– με ἕνα κατηγορουμενό της Την απορρίπτει δὲ γενικὰ λέγοντας ὅτι η Substanz παυει νὰναι κατι ἂν χωρισθει ἀπὸ τοὺς προσδιορισμους ποὺ ὑποτιθεται ὅτι φέρει (βλ.. λ χ.. *Logik*, *Metaphysik Naturphilosophie*, *GW* 7 σ 56) Ὁ προσδιορισμὸς ποὺ *ἀποδίδουμε* σὲ κάτι, που τὸν *κατηγοροῦμε* σε ἕνα θεωρουμενο ὡς ὑπαρκτο πραγμα θεωρουμε αὐτομάτως ὅτι ὑπαρχει *σε αὐτὸ* (an ihm).

Ἂς σημειωσουμε εδῶ ὅτι ὁ Ἔγελος απορριπτει και την κατ αυτὸν αντιθετη ερμηνεια της κρισης ως ὑταγωγης (Subsumtion) τοῦ σχετίζει δυο ἐννοιες καὶ

ανηκει συνεπῶς στην *Κριση του αναλογισμοῦ* (ἄσχετη μὲ την καντιανη αναλογι στικη κριση) Πρβλ σχετικὰ μὲ τὶς δυο αὐτὲς αντίθετες ἑρμηνεῖες τῆς σχεσης υποκειμενου-κατηγορουμενου (την ουσιοκρατικὴ ἐνύπαρξη καὶ τὴν εννοιολο γικη υπαγωγη) τὸ τρίτο μερος τῆς *Λογικῆς* *W* 6 308 333-334 355 356 467 375 388 *GW* 12 58 76 92 93 101 107 116 *Enzyklopadie* § 170) –

An sich / fur sich / an und fur sich — Ὅταν τὸ an sich δὲν λογίζεται «με ἔμφαση στὸ an», πρεπει να μεταφράζεται αλλιῶς Ἡ καθιερωμενη απόδοση εἶναι *καθ' ἑαυτὸν* ἢ *καθ' αὑτό*· Τὸ καντιανὸ Ding an sich ἀποδίδεται ἔτσι ως *πραγμα καθ' ἑαυτο* Τολμῶ νὰ ἀμφισβητήσω αὐτὴ την ἀπόδοση γιὰ τὸν Ἔγελο καὶ ἴσως για τα γερμανικα γενικως εφ' οσον ἡ διακριση an sich fur sich και an und für sich δεν εἶναι ειδικα εγελιανη Στὸν Ἔγελο, παντως, ὅπως προκυπτει ἀπὸ τὸ ἴδιο χωρίο τῆς *Λογικῆς* ποὺ διακρινει τὸ an ihm ἀπὸ τὸ an sich αὐτὴ η διάκριση εξει δικευεται ἔτσι ὥστε τὸ an sich θεωρειται «ἕνας αφηρημένος προσδιορισμὸς» (*W* 5.129 *GW* 21.108). Αὐτὴ ἡ ἀφαιρεση σημαίνει πως ὅ,τι χαρακτηρίζεται ἔτσι αποκόπτεται ἀπὸ καθε σχεση πρὸς κατι ἄλλο («τὰ πραγματα λέγονται an sich εφ' ὅσον γινεται αφαιρεση ἀπὸ καθε πρὸς ἄλλον εἶναι» *W* 5 129-130 *GW* 21 109). Αὐτὸ δεν θα πεῖ ὅμως ὅτι «σχετίζεται μόνο μὲ τὸν ἑαυτό του» γιατὶ η *σχέση* πρὸς εαυτὸν θὰ σημαινε οτι μεσολαβειται μὲ τὸν ἑαυτό του διὰ των ἄλλων ἔστω διὰ τῆς αρνησεως, τοῦ ἀποκλεισμοῦ τους. Η αφαίρεση εἶναι μια τετοια *πράξη* ἄρνησης, αλλα δὲν περιλαμβανεται στὴν ἔννοια αυτοῦ ποὺ λογι ζεται ως an sich Ἴσα ἴσα αυτὸ θεωρειται μη τεθειμένο Δεν προχωρα σὲ καμμία μεσολαβηση, εἶναι *ἄμεσο* Γι' αὐτὸ ὁ Ἔγελος ἐξετάζει τὸ κάθε τι πρῶτα ως an sich. Καὶ γι αὐτὸ δεν χαρακτηρίζει ἔτσι μόνο κάτι περαν τῶν φαινομενων, ὅπως τὸ Ding an sich αλλα ὅ,τι προσφέρεται ἄμεσα εἴτε πρόκειται για τὸ ανύπαρκτο αποκυημα τῆς σκεψης περαν τῆς ενεργοῦ πραγματικότητας εἴτε γιὰ την ἴδια την ενεργὸ τραγματικότητα που ὁρίζεται σὲ αντίθεση μ εκεινο τὸ επέκεινα (βλ *Φαινομενολογια* *W* 3 462 463 *GW* 9.339) Ἴσα ἴσα «τὸ μεταφυσικὸ φιλοσο φεῖν» σ αντίθεση με την «διαλεκτικὴ ἀνάπτυξη», ἢ η «παρασταινουσα συνειδη ση» σε αντίθεση με την «ἐννοουσα», προδίδει την ἀφηρημένη φυση τῶν διανοη μάτων της ὅταν τα χαρακτηρίζει μόνον ως an sich γιατι ἔτσι ὁρίζει ως ἀξεπε ραστη αὐτὴ την χαρακτηριστικη τοῦ ἄμεσου παρεμφισκόμενου ὄντος αμεσότη τα δηλαδη οντοτοιει τις ἔννοιες (das metaphysische Philosophieren worunter auch das kritische gehort δηλαδη η Metaphysik θελει nur *Seiendes* und zwar *Ansichseiendes* behaupten und hervorbringen· *W* 5.131· *GW* 21 110 das *An sich* nimmt die Form des *gleichgültigen Seins* für [das vorstellende Bewußtsein] an· *W* 3.566 *GW* 9 415 dies *Ansich* erhält für das nicht begreifende Selbstbewußtsein die Form eines *Seienden* und *ihm Vorgestellten* *W* 3.570 *GW* 9.418)

Αὐτὴ ἡ αμεσότητα δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ ἀποδοθεῖ ἀπὸ την ἔκφραση *καθ' εαυτόν* ποὺ δηλωνει μιὰ *σχεση* πρὸς ἑαυτὸν η ὁποία ὁρίζεται *σε αντίθεση* μὲ την *σχέση* πρὸς ἕτερον Εἶναι πολυ φυσικότερο νὰ αποδοθει ἀπὸ την ἔκφραση *αὐτὸ τοῦτο* Τὸ πραγμα πέρα ἀπὸ τὰ φαινόμενα εἶναι ἁπλουστατα τὸ ἴδιο τὸ πραγμα, τὸ πραγμα *αυτὸ τοῦτο* εφ' ὅσον γινεται αφαιρεση ἀπὸ κάθε πρὸς ἕτε ρον. Καὶ τοῦτο μάλιστα μᾶς φέρνει στην αρχαία ἔκφραση ποὺ αποδόθηκε στὰ λατινικὰ in se καὶ ἐν συνεχεία στὰ γερμανικὰ an sich Στην τύχη αναφερω ἀπὸ τὸν πλατωνικὸ *Παρμενίδη* (κοντα στὸ προαναφερθὲν χωριο) *αὐτὸ τὸ μέγεθος* καὶ *αὐτὸ τὸ μέγα* (131 d 2, 132 a 4) Αὐτὴ την ἔκφραση χρησιμοποιει ὁ Αριστο τέλης στὸ κλασικὸ χωριο (*Μτφ* *Ζ* 16) ὅπου ασκει κριτικη στην πλατωνικη κα τασκευη των ιδεων λεγοντας κατι αναλογο μὲ ὅ τι λέγει μετα ὁ Ἔγελος εναν τια στὸ «μεταφυσικὸ φιλοσοφεῖν» και την «παρασταινουσα συνείδηση». Ὅτι προσδιορίζει την περα τῶν αισθητῶν οὐσία ὅπως τὰ ἴδια τὰ αἰσθητὰ απλῶς

προσθετοντας την ἔκφραση *αυτο*. τὸ πρόσφημα *αυτο* που βεβαια αποδιδεται an sich στὰ γερμανικα *αἴτιον δ' ὅτι ουκ ἔχουσιν ἀποδοῦναι τίνες αἱ τοιαῦται οὐσίαι αἱ ἄφθαρτοι παρὰ τὰς καθ ἕκαστα καὶ αἰσθητάς· ποιοῦσιν οὖν τὰς αὐτὰς τῷ εἴδει τοις φθαρτοις (ταυτας γαρ ἴσμεν). αυτοάνθρωπον και αυτόϊππον προστιθεντες τοις αισθητοις τὸ ῥῆμα τὸ αὐτό* (1040 β 30 35. *Metaphysica*. ἔκδ Jaeger OUP. Οξφόρδη 1957) der Grund davon aber liegt darin. daß sie nicht anzugeben wissen welches denn diese unvergänglichen Wesenheiten sind neben den einzelnen und sinnlichen Sie machen sie daher der Formbestimmung nach den vergänglichen gleich (denn diese kennen wir)· Menschen-an-sich. Pferd-an-sich. indem sie den sinnlichen Dingen dies Wort an-sich hinzufügen (*Metaphysik*. μτφ Bonitz ἔκδ. Wellmann 1890. θεωρηση Carvallo Grassi Rowohlt Ράινμπεκ 1966) «αὐτὸ τὸ παθαίνουν γιατί δὲν ἠμπορουν νὰ ειποῦν ποιες εἶναι οι τετιες ἄφθαρτες καὶ χωριστὲς ἀπὸ τὰ καθέκαστα καὶ τις οὐσιες τὶς αισθητὲς ουσιες τις φτειάνουν λοιπὸν ἴδιες κατα τὸ εἶδος μὲ τις φθαρτες (γιατι οι φθαρτες ουσιες μᾶς εἶναι ξεκάθαρα γνωστὲς) δημιουργόντας αὐτοανθρωπο και αὐτόϊππο μὲ την προσθηκη τῆς λέξης "αὐτὸ" ἀπάνω στὰ ονόματα τῶν αισθητῶν» (*Πρωτη φιλοσοφια* μτφ Γεωργουλη 1935 Παπαδημα. Ἀθήνα 1992) Πρβλ καὶ τὸν *Σοικδα* «*Αυτὸ* ἔλεγον οι φιλόσοφοι τὸ κυριως λεγόμενον και την ιδεαν διὰ τοῦ αυτὸ εδηλουν αυτοανθρωπος λέγοντες και αυτοδόξαστον τὸ κυριως καὶ μᾶλλον δοξαστὸν» (ἔκδ Β. Κατσαρός Θυραθεν. Αθηνα 2002)

Και ἡ ἔκφραση *καθ' αὐτὸ* αποδίδεται an sich στα γερμανικὰ (πρβλ *ΜτΦ* Δ 18. 1022 α 24 κ ε μτφ Bonitz-Wellmann δ π *Metaphysik*. μτφ Schwartz Reclam Στουτγαρδη 1970 *Metaphysik* μτφ Bonitz-Seidl. Meiner Αμβοῦργο 1995) Ὅμως αποδιδεται par soi στὰ γαλλικὰ (*La métaphysique*. μτφ Tricot. Vrin. Παρισι '1953) γιατι αποδιδόταν παραδοσιακα per se στὰ λατινικα Οπότε καὶ τὸ *αυτὸ καθ αυτὸ* αποδιδόταν in se et per se (βλ λ χ την γαλλικη μτφ τοῦ χωριου 78 δ 5 τοῦ πλατωνικοῦ *Φαίδωνος* ἀπὸ τὸν L Robin: *αὐτὸ καθ αυτὸ* = en soi et par soi· Platon *Œuvres complètes*. Gallimard Παρισι 1950). Ἔτσι ὁ Τσακαλῶτος *αποδιδει τὸ «καθαυτό καθαυτὸν ἢ μᾶλ καθ αυτό καθ' αὐτόν»* ως «seorsum per se sua sponte· suo arbitrio» (*Ελληνολατινικὸν λεξικόν*). Τέτοιου τυπου ερμηνειες δινει στα λατινικὰ καὶ ὁ H Stephanus στὸν *Thesaurus Graecae Linguae* (Graz 1954 τ IV σ 1014. 2η στ *κατά*: Per: eo sensu quo dicitur aliquis Per se aliquid facere Dem [p 154 19] *Ἐν μὲν προσθηκης μέρει ῥοπην ἔχει τινα και χρησιν αυτη δε καθ αυτην ασθενης εστι* Sic ap. Xen Hell. I. [1 28]. *αυτοι καθ αυτοις* et *μετα των ἄλλων* opp Quo modo Hom ante illos et locutus II. B [366]· *Κατὰ σφέας γὰρ μαχονται* i.e. *καθ ἑαυτοὺς διακεχριμενοι* Eust Sic ap Caes Per se aliquid posse. Liv. Per se solus exercebat). Στὴν αντιστροφη κατευθυνση τὸ per se ἀποδιδεται σὲ διάφορες εκφρασεις (τὰ παραδειγματα του Κουμανουδη) ως «αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ.. αὐτὸ καθ αὐτό... δι' εαυτοῦ. ἀφ' εαυτοῦ... δι ἑαυτὴν» (*Ιατινοελληνικὸν λεξικόν*). Σ' αυτὴ την κατεύθυνση δεσπόζει η σημασια του *αφ εαυτου* αλλα διατηρειται και η ἔννοια τοῦ *καθ αυτὸ* με την αποχρωση τῆς σχεσης πρὸς ἑαυτόν. που την εκφραζει μονη της τὸ *δι' ἑαυτοῦ* ἢ *δι' ἑαυτόν*. Η τρωτη εἶναι η μόνη ποὺ διατηρειται ἀπὸ την γαλλικη απόδοση τοῦ *καθ' αυτὸ* ως par soi Η δε γερμανικη απόδοση an sich διατηρει μονο την αφαίρεση ἀπὸ καθε ετεροσχεσια καὶ παυει να εἶναι χρήσιμη γιὰ ν αποδοθουν οἱ ὁροι καποιου ποὺ θελει ὅπως ὁ Ἔγελος τὸ εἴπαμε παραπανω να διακρινει την μὴ τεθειμένη αφαιρεση απὸ την τεθειμενη Σε αντίθεση μ αὐτὰ τὸ γερμανικὸ für sich φαινεται να βρισκεται πιὸ κοντα στην ειδικη πολυσημια του *καθ αυτο*

Ἂς συγκρινουμε πρωτα τὸ für sich με το per se που κληρονόμησε την πολυσημια τοῦ *καθ αυτο* Τὸ per se ερμηνεύεται ως durch mich usw δηλαδὴ ως

αφ εαυτοῦ, η περαιτέρω εξειδικευση του εντασσει ὅμως σ αυτὸ και τις σημασίες· allein, für mich selbständig, ohne jemandes Zutun, – Hilfe ohne Mitwirken Anderer, isoliert und dergl. (K E. George *Lateinisch-Deutsches Wörterbuch*, 11η ἔκδ Βασιλεία 1962) που εἶναι ισαριθμες αποχρώσεις τοῦ für sich (das ist eine Sache fur sich *eine andere besondere S.*; etwas für sich behalten *es niemandem sagen* für sich sein *allein sein* G Wahng, *Deutsches Wörterbuch*,² 1980 λῆμμα sich) Ἄρα τὸ für sich ἔχει ἀνάλογο σημασιακὸ πεδίο με τὸ per se; Ἔτσι δείχνει ἡ ἀντιστροφη απόδοση· für sich, ohne fremde Hülfe ερμηνευεται ως per se per se ipse per se solus (Fr A Heinechen *Deutsch-Lateinisches Schulwörterbuch*, 5η ἔκδ., Λειψία 1895) ἢ μόνον ως per se (C.F. Ingerslev, *Deutsch-Lateinisches Schulwörterbuch* Braunschweig 1855) Πραγματι τὸ für sich ἔχει καὶ *την σημασία τοῦ ἀπὸ μόνος του ὅπως* τὸ per se *αλλὰ* και τὸ *καθ αυτό*

Αποδιδονται διστιχῶς ως per se επισης τὸ an und fur sich και τὸ an (und fur) sich (*δ.π.*) πραγμα ποὺ μᾶς φέρνει κοντὰ στὸ an sich, ποὺ εἴδαμε ὅτι ἀποδιδει τὸ *αυτό* στὸ Ζ τῶν *Μετὰ τὰ φυσικὰ ἀλλὰ* και τὸ *καθ' αυτὸ* στὸ Δ Πλὴν γιὰ τὶς ανάγκες τῆς φιλοσοφικῆς μεταφρασης οι ὅροι πρέπει νὰ διακριθοῦν Οι Ιταλοὶ αποδιδουν τὰ an sich, für sich και an und fur sich ως in sè per sè καὶ in sè e per sè ἀκολουθώντας τὰ λατινικα ὅμως τὸ ἰταλικὸ per δὲν αντιστοιχεῖ τόσο στὸ λατινικὸ per ὅσο στὸ pro αφοῦ σημαινει κυριως *διά* για ὅπως τὸ pour τῶν Γαλλων ποὺ αποδιδουν τους ὅρους αυτους ως en soi, pour soi καὶ en et pour soi Αντιστοιχα τὸ fur sich αποδίδεται ἄμεσα σὲ μᾶς ως *δι εαυτόν* για *τὸν εαυτό του* ὅπως καὶ στὶς μεταφρασεις τοῦ Ἔγελου μὲ εξαίρεση αυτην τοῦ Γρατσιάτου (βλ Βιβλιογραφία), ποὺ προτείνει, *πρὸς εαυτόν* Ὅμως τὸ *καθ εαυτόν καθ' αὐτὸ* ἔχει ἐναντι τοῦ *δι' εαυτόν*, καὶ τοῦ *πρὸς εαυτόν* τὸ προσὸν ὅτι συνενωνει τις δύο σημασίες τοῦ für sich, καὶ τὸ *ἀφ εαυτοῦ* και τὸ *δι εαυτόν*, την σημασία ἃς ποῦμε τοῦ ποιητικοῦ καὶ τοῦ τελικοῦ αἰτιου μέσα στην γενικη ἔννοια τῆς σχεσης πρὸς εαυτόν ὁπότε ἀποδιδει καλυτερα τὸ für sich Τὸ *πρὸς εαυτὸν* τοῦ Γρατσιατου προσεγγίζει αὐτὸ τὸ σημασιολογικὸ εὕρος αναδεικνύοντας την σχέση πρὸς ἑαυτὸν ποὺ εἶναι ὄντως ὁ κοινὸς παρονομαστης τοῦ *αφ εαυτοῦ* καὶ τοῦ *δι εαυτόν* ἀλλα δὲν παρέχει σ αυτὴ την αυτοσχεσια τὸν περιεχομενικὸ προσδιορισμὸ ακριβῶς. *καὶ τοῦ αφ εαυτοῦ καὶ τοῦ δι εαυτόν* παρα μόνο θέτει τὸ κοινό τους τυπικὸ πλαισιο (πρέπει να σχετίζομαι πρὸς τὸν εαυτό μου γιὰ να καμω κατι απὸ μόνος μου ἢ γιὰ λογαριασμό μου ἢ κατὰ την υπόληψη μου) Ωστόσο πρέπει να μπορει νὰ προσφεύγει ὁ μεταφραστης και σὲ αὐτη την απόδοση ὅταν κρινει ὅτι εἶναι αναγκαιο να τονισθει ὁ αυτοπαθης χαρακτηρας τοῦ für sich

Η λεξικογραφικη συγκριση του fur sich με τὸ *καθ αυτὸ* δειχνει ὅτι τὸ δευτερο εἶναι ἡ πιὸ καλη απόδοση τοῦ πρώτου Ο Σουίδας αντιπαραθέτει *καθ αὐτὸ / δι ἄλλο* καὶ *δι αὐτὸ / ετερου ἕνεκεν* προσθετοντας «η μὲν πρωτη ἀντίθεσις λαμβανεται αὐτῷ εκ τῶν ποιητικῶν αἰτίων η δευτέρα δ ἐκ τῶν τελικῶν» («καθ αυτὸ μὲν ἔχομεν τὸ ὁρᾶν τὸν δε πλουτον ου καθ αυτό, αλλα δι ἄλλο [ ] την γὰρ αρετην δι' αὐτὸ ἐπιτηδεύομεν καὶ οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα»). Αυτὸ δὲν σημαινει ὅμως ὅτι τὸ *καθ αὐτὸ* δὲν ἔχει καὶ την τελικη σημασία (ποὺ ἐκφράζεται μονη της ἀπὸ τὸ *δι' αὐτο δι' εαυτόν*). Αὐτὸ δείχνουν λεξικὰ ποὺ συνδεουν αρχαια ἑλληνικα καί γερμανικα τὰ ὁποῖα ἀντιστοιχοῦν συχνὰ τὸ *καθ αὐτὸ* με τὸ fur sich, καὶ τὸ *αὐτὸ καθ αυτὸ* μὲ τὸ an und für sich (F Passow *Handwörterbuch der griechischen Sprache*, Griechisch-Deutsch Λειψία 1831 *καθαυτὸ* (*καθ' αυτό*), an und für sich, – *καθαυτὸν* (*καθ' αυτόν*) fur sich allein besonders einzeln: ohne fremde Hülfe, 2. fur sich, auf eignen Antrieb freywillig willkührlich W Pape, *Handwörterbuch der griechischen Sprache*, τ. IV Deutsch Griechisch 3η ἔκδ Braunschweig 1875: *für sich* = allein μόνος αὐτός *γ* B wir

sind fur uns αυτο· εσμεν. – auch εφ εαυτοῦ εφ εαυτῶν. z B οικειν. fur sich wohnen – auch χωρις (τῶν ἄλλων) – ἰδια – καθ' ἑαυτόν. z B für sich sein αὐτὸν καθ εαυτὸν εἶναι, γίγνεσθαι – = von selbst αφ' ἑαυτοῦ, εκ τοῦ αὐτοματου – fur sich etwas tun d h ohne außere Veranlassung ἰδίᾳ γνωμῃ τοιειν τι auch ἰδιοπραγειν. – an und fur sich. αυτὸς καθ' ἑαυτόν z B. die Sache ist an und für sich gut. τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μὲν καθ αὐτὸ καλῶς ἔχει) Ἐξ οὗ ἡ πρόταση μου ν ἀποδίδεται ως *αυτὸ τοῦτο* τὸ an sich ως *καθ' αυτὸ* τὸ für sich καὶ ως *αὐτὸ καθ' αὐτὸ* τὸ an und für sich.

Μένει να δοῦμε κατα πόσον ἡ πρόταση αυτη στεκει ειδικα για τὸν Ἔγελο Ο Χαϊριγκ (Th Haering *Hegel. Sein Wollen und sein Werk*. Λειψία-Βερολινο 1938 τ ΙΙ σ. 110-112) ὀρθῶς ξεχωρίζει εδῶ την διαχρονικη απὸ την συγχρονικη σκοπια: Αφ ενός, λέει, παραλαμβανει ὁ Ἔγελος τις εκφρασεις an sich, für sich και an und für sich ἀπὸ την μεσαιωνικη παράδοση Ἐννοει προφανῶς τὶς λατινικὲς in se, per se καὶ ως in se et per se μια χρηση ὅρων λέει ποὺ «μεταδιδεται ἤδη απὸ τοὺς Καντ Φίχτε Σελλιγκ» ενῶ «βρισκεται επισης στὸν Σπινόζα». – Ὅταν μὲν ὁ Ἔγελος στην *Ιστορια τῆς φιλοσοφιας*, μεταφραζει τὸ in se καὶ τὸ per se απὸ τὸν τριτο ὁρισμὸ τῆς σπινοζικῆς *Ἠθικῆς*, τὰ ἀποδιδει (κατὰ τα χειρογραφα τῶν φοιτητῶν) ως in sich και durch sich *ἐν ἑαυτῷ* και *αφ' ἑαυτου* Ὅμως ὅταν μεταφράζει στὶς ἴδιες παραδόσεις αρχαιοελληνικὰ κειμενα παρ ὅλο του δὲν επιδιωκει νὰ παγιωσει καποια αντιστοιχια ὅρων αποδίδει μεν *αυτὸ τὸ καλὸν* ως das Schöne selbst, «τὸ ἴδιο τὸ ὡραῖο» και ὄχι ως das Schöne an sich ἂν υποθέσουμε ὅτι τὰ δυο διαφέρουν (κάτι ποὺ αμφισβητῶ μέσω ακριβῶς τῆς απόδοσης μου τοῦ an sich ως *αυτὸ τοῦτο*), αλλ αμεσως μετὰ μεταφραζει τὸ *καθ αυτὸ* ὡς für sich· Die aber vermogen auf das Schone selbst zu gehen und es für sich (καθ αὐτὸ) zu sehen (*W* 19 38-39) – Εδῶ μεταφραζει τὸ χωρίο 476 β 10-11 *της Πολιτειας* *Οι δὲ δη επ αυτὸ τὸ καλὸν δυνατοὶ ἰέναι τε και ὁρᾶν καθ αυτο*. Δὲν αντιστέκομαι στὸν πειρασμὸ γιὰ να να δικαιολογησω την αναστατωση ποὺ προκαλῶ ὅταν προτείνω νὰ αποδιδεται τὸ für sich ως *καθ αυτὸ* ενῶ ἴσα ἴσα μεχρι τωρα ἀποδιδόταν ἔτσι ὁ *ἕτερος* ὅρος τὸ an sich νὰ παραθέσω τρεις μεταφρασεις τοῦ χωριου Η μια ακολουθει την παραδοσιακη απόδοση τοῦ in se ως *καθ αυτὸ* καὶ ἀποδιδει *αυτὸ τὸ καλὸν* ως «τὸ καθαυτὸ καλό» ὁπότε δὲν πολυξέρει τι νὰ καμει με τὸ τελικὸ *καθ αὐτὸ* (Γεωργούλης 1939 «Ὅσοι ὅμως ἔχουν την δυναμη να ορμοῦν πρὸς τὸ καθαυτὸ καλὸ και νὰ τὸ βλεπουν στην καθαρη του ουσια») οι ἄλλες διατηροῦν τὸ *καθ αυτὸ* τοῦ πρωτοτυπου (Παπανοῦτσος «ὅσοι ὅμως εἶναι ικανοὶ ν ανυψωνονται ὡς τὸ ἴδιο τὸ ὡραῖο και να τὸ βλεπουν στην καθαυτὸ οὐσία του»· Σκουτερόπουλος 2002: «ὁποιοι τωρα, *εἶναι* σὲ θέση νὰ πλησιάσουν τὴν ἴδια τὴν ομορφια καὶ να την αντιχρίσουν στην καθεαυτότητα της») Ἀλλὰ ἡ ἀπροσδιοριστία δὲν εἶναι προτιμότερη ἀπὸ μιὰ αναστάτωση ποὺ ἀποκαθιστᾶ μιὰ εννοιολογικη συνεχεια

Ο Χαϊριγκ συνεχίζει (*δ π*) διαχρινοντας δύο σημασιες του für sich μιὰ «κακη» και μια «καλη»: Η πρωτη ταυτίζεται με την χρηση τῆς ἔκφρασης στην καθομιλουμενη ὅπου δηλωνει ενα εἶδος «απομόνωσης», «εγωκεντρισμοῦ» ὁπότε ὄχι μόνο δὲν αποτελεῖ αντιθετο τοῦ an sich αλλα εἶναι ἐνίοτε συνωνυμη μ' αὐτό. Ἐγελιανα μιλώντας, τὸ für sich ταυτίζεται τότε μὲ τὸ *στὸν ἑαυτό του* jedes *für sich* genommen, *an ihm* selbst betrachtet (Λογικη *W* 5, 158 *GW* 11, 131) Αντιστοιχεῖ σ αὐτὸ ποὺ λέμε sui generis: Jaja der Baron, der ist ein Ding für sich .. Der spinnt eben! «Καλά, ὁ Βαρῶνος, εἶναι δικό του καπέλλο .. Εἶναι τρελλός!» (Ο M Graf *Anton Sittinger* 1937 dtv Μόναχο 1979, σ 127) Σ' αὐτὴ την τρεχουσα σημασια τοῦ für sich αντιστοιχει μαλλον ἡ ἀπόδοση *δι εαυτόν*, *για τὸν εαυτο του*, περαν τῆς ἄμεσης σημασιας ὅπου τὸ für sich σημαινει *δι' ἑαυτόν* μὲ την ἔννοια τοῦ *πρὸς ὄφελός του* Ὄχι ὅμως στην ἄλλη φιλοσοφικότερη ση-

μασια. ὄχι στὸ «für sich που ἔχει επιστρέψει απὸ την αντιθεση του μεσα στὸν εαυτό του, τὸ ὁλοκληρωμένο (“ανακλασμενο”) für sich» (Χαϊριγκ *δ.π.*, *σ* 110) ποὺ αντιτίθεται στὸ an sich ακριβως διότι ἡ ἀπομόνωσή του δεν εἶναι δῆθεν ἄμεση δὲν τελειται δηλαδή μεσω ενος αναλογισμου που δὲν περιλαμβανεται στην ἔννοια αυτου που εκλαμβανουμε ως an sich αλλα εἶναι ρητὰ αποτελεσμα της ἄρνησης τοῦ αντιθέτου του δηλαδη εκφράζει τουτη την μεσολάβηση στην ἔννοια του (ὅπως λεει ὁ Χαϊριγκ τὸ für sich αὐτὸ ἐνεχει την σχέση πρὸς ἄλλον σὲ αντίθεση μὲ τὸ ἀδιαφορο πρὸς τὸ ἄλλο an sich, πραγμα «τελειως ἀκατανόητο για τὸν αρχαριο» *δ.π.*) – τὸ δε αντιθετό του, ὑπὸ γενικοὺς ὅρους δεν θα μπορεῖ παρα νὰ υπαγεται παντοτε στὸν αντιθετο ἐννοιολογικὸ προσδιορισμό δηλαδη στην αδιαμεσολάβητη αὐτοσχεσια που λέγεται, ακριβῶς an sich η ὁποια δηλωνει την δῆθεν ἄμεση απομόνωση του θεματος ποὺ εκλαμβανεται ἔτσι. Ορθως ὁ Χαϊριγκ προσθετει ὅτι αὐτη η «καλη» σημασια τοῦ für sich προσιδιάζει κυριως στὸν νοῦ (ἢ πνεῦμα) Τὸ ἄτομο εἶναι ἄμεσα μερος τῆς φυσης, an sich ὕστερα ὅμως ὅταν ἔχει αὐτοσυνειδησια γινεται fur sich «*δηλαδη* ἔτσι ὁπως εἶναι κατὰ την δικη του *συνείδηση*» τέλος ἑνωνει τα δυο ὁπότε εἶναι ἤδη an sich” [ως] “für sich » (*δ π*) Αὐτὴ η σχέση πρὸς ἑαυτὸν ποὺ μεσολαβεῖται απὸ τὸν ἄλλο –ἄρα αρμόζει σὲ ὄντα που ἔχουν συνειδηση καὶ αυτοκαθορίζονται σὲ σχεση μὲ ὅ τι αντιμετωπίζουν συναμα ως εξωτερικὸ πρὸς τὰ ἴδια τὸ συνειδησιακὸ αντικειμενό τους– εκφράζεται καλυτερα απὸ τὸ *καθ αυτό*, *καθ εαυτόν* Πρῶτον τὸ *καθ αυτό καθ εαυτόν* παραπέμπει στην ἔκφραση *κατὰ τὸν ἑαυτό του* η ὁποια εἶναι ρητὰ συνειδησιακης υφης καὶ πιστευω ὁτι πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖται εκ παραλλήλου ιδιως ὅταν ὁ Ἔγελος επιλέγει νὰ γράψει fur sich selbst. – Δευτερον ἡ ἐκδοχη *καθ αυτὸ* διατηρει αντιστροφα και στὰ νέα ελληνικὰ την σημασια τοῦ *ἀπὸ μόνο του αφ ἑαυτοῦ*, που κυριαρχει στην φιλοσοφικη χρηση τοῦ γερμανικοῦ απογόνου τοῦ ἴδιου αρχαιου ὅρου für sich Λ χ στην *Κριτικη τοῦ καθαροῦ λόγου* βρῆκα ὅτι στις σελ B 49 B 89 B 145 A 251 B 468 B 488, η ἔκφραση fur sich σημαινει *ἀπὸ μόνο του* μὲ την ἔννοια τοῦ *αφ εαυτοῦ* (für sich bestehen für sich sein) ἐνῶ μόνο στὶς σελ B 4 και B 147, B 201 σημ σημαίνει *ἀπὸ μόνο του* μὲ την ἔννοια τοῦ *χωρια απὸ τὰ ἄλλα δι᾽ ἑαυτόν* (jedes fur sich κ.τ.τ.) – Τριτον υπαρχει μιὰ καθαρευουσιάνικη απόχρωση τοῦ *καθ αύτό καθ εαυτόν* που εκφραζει γενικὰ την συνειδησιακη σχεση πρὸς εαυτόν Λ.χ στους *Ἐμπόρους τῶν ἐθνῶν* ἡ ἔκφραση *καθ ἑαυτὸν* ἢ *τὸ καθ᾽ αὐτὸν* χρησιμοποιειται μόνο με την σημασια τοῦ *μὲ* ἢ *πρὸς* ἢ *στὸν εαυτό του* («τὸ καθ αυτην εἶχεν ἀποφασισει», «εψιθυρισε καθ εαυτην», «ἔλεγε καθ ἑαυτόν», « Εσκέπτετο δε καθ εαυτόν». «Ὡμολόγησε δε καθ᾽ ἑαυτόν». «καθ᾽ ἑαυτὸν εἶπε»· Α Παπαδιαμάντης, *Ἅπαντα* ἔκδ Τριανταφυλλόπουλος Ἀθηνα 1981 τ Α *σ* 172 216 229 256 271-272, 341)

Στὸ *Platon-Lexikon* (επ Chr Schäfer, WBG Δαρμστατη 2007, *σ* 124) υπαρχει τὸ λῆμμα: «Für sich (per se, καθ᾽ αὐτό)» Ιστορικα εἶναι βέβαιο ὅτι τὸ fur sich ἦλθε απὸ τὸ per se κι αυτὸ απὸ τὸ *καθ᾽ αυτό* Αλλα τὸ ἴδιο ισχυει και στην σημερινη χρηση τῶν λεξεων

Τέλος απὸ καθαρα μεταφραστικη σκοπια, τὸ μεν *πρὸς εαυτόν* τοῦ Γρατσιατου δὲν μπορεῖ να εἶναι ἡ μόνη μεταφραστικὴ ἐπιλογη τὸ δὲ *δι᾽ ἑαυτόν*, πέρα απ᾽ ὅλα τἄλλα δεν διαχρινει την εκφραση für sich ἀπὸ μια κοινη σύνταξη μὲ δοτικη ποὺ στα ελληνικὰ σχεδὸν παντα αποδιδεται μὲ τὴν ἔκφραση *γιὰ αὐτο* – Πρῶτον, λοιπόν τὸ *πρὸς ἑαυτόν* δὲν φθανει Πραγματι τὸ für es συγγενὲς μὲ τὸ fur sich εἶναι αδυνατον νὰ αποδοθεῖ *πρὸς αὐτὸ* αντι του γι *αυτὸ* ἢ *κατ αυτό*: Es ist [...] fur [das Selbstbewußtsein] das Anderssein *als ein Sein* [...] aber es ist für es auch die Einheit seiner selbst mit diesem Unterschiede: «Γιὰ τὴν αὐτοσυνειδησια ἡ ἑτεροτητα ὑπαρχει *ως ἕνα εἶναι* [ ] αλλὰ υπάρχει γι᾽ αὐτην καὶ ἡ ενότητα

τοῦ εαυτοῦ της μ αυτη την διαφορὰ» ἢ «κατα την αυτοσυνειδησια η ετερότητα ὑπάρχει *ὡς ἕνα εἶναι* [..] ἀλλα ὑπαρχει κατ᾽ αὐτὴν καὶ η ενότητα τοῦ ἑαυτοῦ της μ᾽ αὐτη την διαφορά», ἀλλα ὄχι «πρὸς την αὐτοσυνειδησια η ἑτερότητα ὑπάρχει *ὡς ἕνα εἶναι* [ ] ἀλλὰ υπαρχει πρὸς αυτην και η ενότητα τοῦ ἑαυτοῦ της μ αυτη την διαφορὰ» (*Φαινομενολογια* *W* 3, 138 *GW* 9 104) – Δευτερον μπορεῖ καλλιστα νὰ διατηρηθει μιὰ τριπλη ἀπόδοση *δι᾽ εαυτον καθ᾽ εαυτόν, πρὸς ἑαυτόν*. Αὐτὸ κάμνω εδῶ ᾽Απλῶς χρησιμο¬οιω *ὅσο* μπορῶ πιὸ σπάνια την πρωτη, ἐπειδὴ δὲν αποδιδει *μόνο* αὐτὸ τὸν ὅρο (ὅπως θεωρῶ ὅτι τὸ Geist πρεπει ν αποδίδεται καὶ *νοῦς* καὶ *πνεῦμα*, καθως οι δυο αὐτὲς λέξεις δὲν ἀποδιδουν καμμία ἄλλη γερμανικη), ἀποδίδει καὶ μια συνήθη σύνταξη ποὺ μᾶς ὑποχρεωνει νὰ χρησιμοποιοῦμε την ἔκφραση *για τὸ τάδε* ἢ *νιὰ τὸν ἑαυτό του* (dies ist dem sinnlichen Wissen das wesentliche «αυτὸ εἶναι τὸ ουσιαστικο για τὸ κατ αἴσθησιν ἐπίσταμαι» *W* 3, 83 *GW* 9 63· das Bewußtsein [ist] sich [ ] das Veränderliche und Unwesentliche «ἡ συνείδηση εἶναι [...] γιὰ τὸν ἑαυτο της τὸ αλλοιούμενο καὶ εποισιῶδες»· *W* 3, 97· *GW* 9, 73-74· die Gewißheit ist sich selbst ihr Gegenstand, und das Bewußtsein ist sich selbst das Wahre. «η βεβαιότητα εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό της τὸ αντικείμενό της καὶ ἡ συνείδηση εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτό της τὸ αληθές» *W* 3 137· *GW* 9, 103) Τὸ ν ἀποδιδεις τὸ für sich *καὶ* μὲ την ἔκφραση *δι᾽ ἑαυτὸ* δεν εἶναι νοηματικὰ λαθος απλως δεν ἐπιτρεπει να ξερουμε πότε αποδιδεται ἔτσι τὸ für sich και πότε μιὰ αντωνυμια στην δοτικη Αλλὰ ακόμη κι ἔτσι πρέπει ν᾽ ἀποδιδουμε τὸ für sich *ἐπισης ὡς καθ᾽ αὐτό καθ ἑαυτὸν* (καὶ ὡς *πρὸς ἑαυτόν*), καὶ μαλιστα ὁπωσδήποτε ὅταν τὸ κείμενο χρησιμοποιεῖ την απόχρωση τοῦ für sich ὡς *ἀφ᾽ ἑαυτοῦ* (ἢ ὡς *σχετιζόμενο πρὸς τὸν ἑαυτό του*) Δηλαδὴ κι ἔτσι πάλι δὲν γλιτώνουμε τὴν αναστάτωση ποὺ προκαλεῖ ἡ μετάθεση τοῦ *καθ᾽ αὐτό καθ᾽ ἑαυτὸν* ἀπὸ τὸ an sich στὸ für sich

Atom / das Einzelne / Individuum / das Singuläre — Τὸ ὅτι τὸ Atom και τὸ Individuum καὶ τὰ δυο αποδίδονται με την ἴδια λεξη ἄτομο δὲν δημιουργει δυσκολία γιατὶ οἱ συναφειες εμφανισης τοῦ καθενὸς εἶναι πολὺ διακριτές Αντίθετα τὸ das Einzelne δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὸ ἄτομο, γιατὶ ἀντιστοιχει στὸν ἕναν ἀπὸ τοὺς τρεις καθορισμους τῆς ἔννοιας Allgemeines, Besonderes Einzelnes οι ὁποιοι προέρχονται ἀπὸ τὸν Αριστοτέλη *καθόλου, ἐπιμέρους καθέκαστον* ὅπου συνιστοῦν μιὰ λογικη διακριση διαφορετικὴ ἀπὸ την περιεχομενικη διακριση *γενος εἶδος ἄτομο* Τὸ ἄτομο περιέχει και τὶς τρεις λογικὲς στιγμες, τὸ καθόλου, τὸ επιμερους, τὸ καθεκαστον τὸ ἴδιο ισχυει για τὸ ἔμβιο εἶδος καὶ γενος. Ὡστόσο ἡ γερμανικη επιτρέπει να λὲς der Einzelne (συνήθως αρσενικὸ κι ὄχι οὐδέτερο) αναφερόμενος σὲ πρόσωπα Σ αὐτὲς τὶς περιπτωσεις μεταφράζω «τὸ καθέκαστον ἄτομο» ἢ «ὁ καθέκαστος». Η μεταφρασ¬τικη ἐπιλογη ν αποδοθεῖ τὸ einzeln ως ἑνικὸ δὲν μένει πιστη στὴν λογικη καταγωγη τοῦ ὅρου, καὶ ἐπιπλέον δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ αποδωσουμε μὲ διακριτὸ τρόπο τὸ σπανιο singulär τὸ ὁποῖο, παρ᾽ ὅλο ποὺ κι αὐτὸ εμφανίζεται σὲ λογικη συνάφεια (ἀλλὰ πολὺ πιὸ ειδικὴ) παραπεμπει στὸν γραμματικὸ ὅρο ενικός

Aufheben Aufhebung — Αυτη η λέξη ἔχει δεινοπαθησει ἀπὸ τὶς μαρξιστικὲς μεταφρασεις. Δὲν σημαίνει ὑπερβαινω ἢ ξεπερνῶ. Αὐτὸ θὰ λεγόταν στα γερμανικὰ uberwinden Ως γνωστόν τὸ γερμανικὸ ῥῆμα aufheben σημαινει και σηκωνω κάτι ἀπὸ χάμω, μαζεικω φυλαω διατηρῶ καὶ καταργω αἴρω Ὁ Ἔγελος λέει ὅτι εἶναι απαραίτητο στην φιλοσοφια (*W* 5 113· *GW* 21 94-95) ἄρα δὲν θὰ τὸ θεωρει ιδιαιτερα σπανιο Τὸ ὅτι εμφανίζεται σε μιὰ γνωστη ρηση του Κὰντ (Ich mußte also das *Wissen* aufheben um zum *Glauben* Platz zu bekommen *Kritik der reinen Vernunft* B XXX) δὲν σημαινει ὅμως ὅτι ἐμφανίζεται με συστηματικὸ τρόπο κάποιου στην φιλοσοφια της ἐποχης Ὅταν ὁ Ἔγελος λέει ὅτι εἶναι ἀπα-

ραιτητος δρος στην φιλοσοφια εννοει ἄρα μόνο τὸν εαυτό του, Ὄχι απαραιτητως· Αὐτὸς ὑπῆρξε ὁ πρῶτος τοὺ ἀσχοληθηκε σοβαρὰ μὲ τὸ νόημα τῶν αρχαιων κειμενων σὲ ἀντιθεση μὲ τοὺς συγχρονούς του φιλοσόφους καὶ την πλειονότητα των μεταχαρτεσιανων (βλ. λ χ R Bubner «Dialektik oder die allgemeine Ironie der Welt», εις M Riedel (ἐπιμ.), *Hegel und die antike Dialektik*, Suhrkamp Φραγκφουρτη 1990, σ 84) Κι ὄντως ὑπάρχει στ' ἀρχαῖα ο ἀντίστοιχος δρος *αναιρω* ποὺ καὶ σήμερα μπορει νὰ χρησιμοποιηθεί, μαζὶ με τὸ *αἴρω*, που ἔχει ανάλογη ἀμφισημία. Εἶναι καλὸ που και στοὺς δύο δρους κυκλοφορεί ἡ αρνητικη σημασία· Τὸ ἴδιο ἰσχύει στὸν Ἔγελο μὲ τὸ aufheben. Τὸ *αναιρω* ἀναγνωρισε ως τὸ αντιστοιχο τοῦ aufheben στον Ἀριστοτέλη ο A. Doz στὸ *La logique de Hegel et les problèmes traditionnels de l ontologie* (Vrin Παρισι 1987 σ 304 σημ.) που παραθέτει τὰ *Φυσικά*, 199 β 14-15 καὶ την μετάφραση του χωρικου ἀπὸ τὸν Ἔγελο στις παραδοσεις του ο ὁποίος ἀποδίδει ἐδῶ τὸ *ἀναιρεῖν* βέβαια ως aufheben (*W* 19 176)

Auslegung — Η ενσωματωση τοῦ σπινοζικου σχηματος σκεψης στην εγελιανη λογικη γινεται στὸ κεφ. Das Absolute, ποὺ ἔχει τρια μέρη A Die Auslegung des Absoluten B Das absolute Attribut C Der Modus des Absoluten Σ αυτην και σε ἀναλογες (κατα την κριση του μεταφραστῆ) περιπτωσεις η Auslegung ἔχει αντικειμενικη σημασια Τὸ απόλυτο (η μοναδικὴ substantia: η φύση ἢ ὁ θεὸς) εμφανίζει τα περιεχόμενά του στὰ ἐπιμέρους κατηγορηματα καὶ στους καθέκαστους τρόπους του απλώνει τὸν ἑαυτό του απ' ἔξω ἐξ-ηγεῖται (aus-legen) Οπότε ὁ δρος δεν μπορεί να αποδοθεῖ ως *ερμηνεία* Προτεινω τὸ «αὐτοεξηγητικὴ ἐκδίπλωση» γιατι διατηρεί ὅλες τὶς συνδηλώσεις τοῦ aus-legen

Bei sich bei sich selbst — Τὸ bei σημαινει κυριολεκτικὰ *στου* (bei Bettina: στης Μπεττίνας) και τὸ bei sich σημαινει στὸν Ἔγελο ὅτι δὲν απειλεῖσαι ἀπὸ κάτι ξενο (τὸ Beisichselbstsein εἶναι ὁρισμὸς της ελευθεριας τὸ να εἶσαι bei sich μέσα στὸ ἀντικείμενο σημαινει ὅτι τιποτα δὲν εἶναι ἐξ ὁρισμου ακατανόητο μέσα του κι αυτὸ λεγεται absolutes Wissen «απόλυτη επιγνωση»). Μιὰ ωραια ἀπόδοση εἶναι τὸ γαλλικὸ chez soi Αναλογη σημασιολογικη φόρτιση πιστεύω ἔχει τὸ *κοντα* (*μενω κοντα σε κάποιον* μπορει να σημαίνει *μενω στὸ σπιτι του κοντα στὸν νου κι η γνωση* σημαινει ὅτι η γνωση εἶναι συνεπεια του νου και ὅτι αναπτυσσεται *στὸ ἔδαφός* του)

Beschaffenheit — Μ αυτη την λέξη αποδιδει ὁ ἴδιος ὁ Ἔγελος *τὸ ποιόν* καθως παράγεται ἀπὸ τὸ *ποιεῖν*, γερμανικά· Schaffen, ὅταν παροικιάζει την στωικη φυσικη (*W* 19 263) Ἔτσι πρέπει ν αποδίδεται ὅταν χρησιμοποιεῖται με ἐμφανῶς τεχνικὸ τρόπο λ χ στὸ υποκεφαλαιο τῆς *Λογικῆς* ποὺ λεγεται *Bestimmung Beschaffenheit und Grenze* Αλλὰ ακόμη και εκεῖ δὲν φαίνεται εφικτὸ ν ἀποφευχθοῦν τὸ οὕτως ἔχειν η ιφη και τὸ πῶς εἶναι κατι φτιαγμενο ἢ πλασμένο

Beschließen / sich entschließen / entscheiden — Αυτὲς οι τρεις λεξεις που σημαινουν *ἀποφασιζω* ἔχουν διακριτη χρηση σὲ ειδικὲς συνάφειες, οι σημαντικότερες τῶν ὁποιων εἶναι (1) ἡ βούληση ως αφετηρια τῆς *Φιλοσοφιας του δικαίου*, (2) η βούληση τοῦ ἡγεμόνα στὸ ἴδιο πλαίσιο του «ἀντικειμενικοῦ πνεύματος», (3) η «απόλυτη ἐπίγνωση» στὸ τελος της *Φαινομενολογιας* και (4) η «απόλυτη ιδέα» στὸ τέλος της *Λογικης*. Στὸ (1) ὁ Ἔγελος διακρινει τὸ beschließen, που σημαινει κατὰ γραμμα *κλεινω* ἀπὸ τὸ sich entschließen, που σημαίνει κατὰ γράμμα *ξεκλεινομαι* ως τις δυο πλευρὲς της πραγμάτωσης-ἐξατομίκευσης της βούλησης

την ἄρση τῆς εξωτερικης απροσδιοριστιας τῶν περιεχομένων και αντιστοιχα τῆς ἐσωτερικης: Κλεινω μὲ την ἔννοια τοῦ καταληγω καταργῶ την πολλαπλότητα τῶν επιλογῶν επειδη *παιρνω* την ταδε *απόφαση* ξεκλεινομαι μὲ την ἔννοια ὅτι δὲν εμμένω στην εσωτερικη μου αοριστια ὅτι δὲν αυτοκαθορίζομαι ὅταν κλεινομαι στις εξωτερικες επδρασεις αλλ ὅταν αντιθετα ανοιγομαι απὸ μόνος μου στὸ ἄλλο ὅταν *τὸ παιρνω απόφαση να* γίνει τὸ ταδε (*Φιλοσοφια τοῦ δικαιου* § 12 παρατ.) (2) Η απόφαση τοῦ ηγεμόνα λέγεται «ἔσχατη Entscheidung» (§ 273 275 279 x παρατ 280 παρατ 281 283 284 287). περιγράφεται ὡς συγκροτητικη τῆς ταυτότητας τῆς πολιτειας και χρησιμοποιεῖται τὸ beschließen με την απόχρωση τοῦ «κλεινω» για νὰ περιγραφεῖ ἡ μια ὄψη τῆς Entscheidung ὁ τερματισμὸς τῶν ταλαντευσεων των λογων καὶ αντιλογων η ἄλλη ὄψη ὄντας ὅτι «εγκαινιαζει καθε πραξη και ενεργὸ πραγματικότητα» (§ 279 παρατ.) Οπότε παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι χαρακτηρίζει κυριως τὸν ηγεμόνα, τὸ Entscheiden εμφανίζεται ως η ἔκφραση για την καθ αὐτὸ *απόφαση* Στὸ τέλος τῶν δύο ἐκδοχων της *Λογικης* (3.4) ὁ Ἔγελος λεει ὅτι ἡ ιδεα sich entschließt (*Ἐγκυκλοπαιδεια* § 244), ὅτι λαβαίνει τὸν Entschluß (*W* 6 573 *GW* 12.253) να «απολυσει ἐλευθερο» (frei entlassen βλ λέξη) τὸν ἑαυτό της ως φύση, την στιγμη τοῦ προσδιορισμοῦ. Ὅπως κι ἂν ἑρμηνευθεῖ αυτη η «μη μεταβαση», δηλωνει ταυτ μια απόφαση ως ἄνοιγμα πρὸς τὸ (ἔστω προκαταβολικὰ εννωσμενο ως μη ξενο) ἄλλο

Bestehen das Bestehende / Substanz / Wesen — *Ὑφισταμαι* θα πει υπαρχω με μια ἀπόχρωση σταθερότητας Ἔτσι η *υπόσταση* εἶναι η λίγο-πολυ σταθερη ὕπαρξη Αυτα αντιστοιχοῦν στο γερμανικὸ bestehen και στὸ ουσιαστικοποιημενο ρῆμα das Bestehen (θὰ δωσουμε ἔμφαση στην μονιμότητα ἂν ποῦμε *τὰ καθεστηκότα* ὅπως τὸ προτείνω γιὰ την ουσιαστικοποιημένη μετοχη) Ὅμως η *υπόσταση* δὲν μπορει νὰ αποδιδει την Substanz ὅπως πιστευουν πολλοι μεταφραστες –παρ ὅλο που η sub-stantia υπῆρξε ὄντως αρχικὰ η λατινικη μεταγραφη τῆς *υπο-στασεως*– γιὰ τὸν απλουστατο λόγο ὅτι ἡ substantia (και ακολουθως η substance η Substanz ἡ sostanza) αποδιδει στην φιλοσοφικη γλωσσα την *ουσια* μὲ την αριστοτελικὴ σημασια τοῦ ὅρου ενῶ η essentia (essence Wesen essenza) την πλατωνικη εκδοχη τοῦ ἴδιου ὅρου Στὰ ἑλληνικα ἀκόμη τωρα ἔχουμε δυο ἐννοιες ουσιας η ουσια ὅταν εἶναι *απαγορευμενη* ἢ *φαια* ἢ στην εκφραση «η *ουσιαστικη* ελευθερια» εἶναι «αριστοτελικῆς» απόχρωσης Εἶναι ἕνα υπαρκτὸ πραγμα ἢ ἔστω κάτι τὸ μη τυπικό που δὲν εἶναι μιὰ ψιλὴ ἔννοια (ὅπως ἡ μόνον «τυπικὴ» ελευθερια) Ενῶ εἶναι μιὰ ἔννοια, μὲ «πλατωνικη» ἀπόχρωση στις ἐκφρασεις *κατ ουσιαν* ἢ *ἔχει οὐσιαστικὰ δίκιο* Επειδὴ ἄλλωστε τὰ ἑλληνικα διαθέτουν μόνο την λεξη *ουσια* καὶ ὅταν μιλοῦν γιὰ τὴν αντιθεση *ουσίας καὶ φαινομένων*, ὅπου οι δυτικοευρωπαϊκες γλωσσες θὰ μιλοῦσαν για essentia essence Wesen, essenza, ἀλλὰ και ὅταν μιλοῦν γιὰ την αντιθεση *οὐσίας και συμβεβηκότων* ὅπου οι ἴδιες γλῶσσες θὰ μιλοῦσαν γιὰ substantia substance, Substanz sostanza, προταθηκε η δεύτερη ἔννοια ν αποδοθεῖ *ὑπόσταση* Δηλαδὴ θὰ μιλᾶμε ἐφ' ἑξης γιὰ *υποσταση και συμβεβηκότα* ἢ γιὰ *ὑποστασιακὴ* ἐλευθερια, Δὲν πιστευω ὅτι ἔχει νόημα ἕνας τέτοιος βιασμὸς τῆς γλωσσικῆς μας υπόστασης. Για να διακρινονται οἱ δυο ἔννοιες ουσιας αρκει νὰ προστεθει τὸ *υφίσταμαι* ὡς επιθετικὸς προσδιορισμὸς για την υπαρκτὴ (αριστοτελικῆς απόχρωσης) ουσια, ὁποτε τὸ απαιτεῖ ἡ συναφεια (μὲ τὸν ἴδιον τρόπο που διακρινεται η Wirklichkeit απὸ την Realität) – Κατὰ τἄλλα ἡ λέξη Wesen σημαινει ὁν σὲ συγκεκριμενες συναφειες (höchstes Wesen menschliches Wesen κ τ τ) καὶ σὲ αντιστοιχες τεχνικότερα φιλοσοφικές μπορει νὰ ἀποδιδεται ως *ὀντότητα*

Bestimmen / Bestimmtheit / Bestimmung — Πρόκειται γιὰ ὅρους που εισαγον ται (τοὐλαχιστον τα δυο οὐσιαστικὰ) στην Λογική, ἀλλὰ και για πολυχρησιμο ποιημένους ὅρους τοῦ εγελιανοῦ λεξιλογιου Ἀπὸ την πρωτη ἄποψη η Bestimmtheit εἶναι η γενικη γερμανικη ἀποδοση τῆς *ποιοτητας*, ενω η Bestimmung εἶναι η εἰδικη περιπτωση ποιότητας ποὺ δηλωνει τὸ ἐξωτερικὸ χαρακτηριστικὸ ενος πράγματος ὅταν σ αὐτὸ ἐκφραζεται τὸ τι εἶναι τὸ πραγμα αὐτὸ τοῦτο (βλ *W* 5 132 *GW* 21 110). Ἀπ᾽ αὐτη την ἄποψη η συνηθης ἀπόδοση τῆς Bestimmt heit ως *προσδιοριστικότητας* ἢ *καθοριστικοτητας* ἔχει βαση Ὅμως τόσο η ἀσαφης διάκριση στὴν γενικη χρηση τῶν δυο ὅρων ὅσο καὶ ἡ μεγαλη συχνότητα της στὸν Ἔγελο ὑποδεικνύουν ως προτιμοτερη μια πιὸ εὔχρηστη λυση κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συμβατικη, σαν αυτη που προτεινω Ὁ *καθορισμὸς* εἶναι ελαφρως γενικότερη ἔννοια ἀπὸ τὸν *προσδιορισμο* ἢ ἔστω δὲν φαινεται παραλογο νὰ εἰσαγάγουμε μιὰ τετοια διακριση μεταξυ τους ἀφοῦ ὁ *αὐτοκαθορισμὸς* εἶναι μια κατάσταση ποὺ περιεχει πολλὲς ἀποφασεις (η βούληση «αὐτοκαθορίζεται» ὅταν εἶναι ἐλεύθερη) ενω ὁ *αὐτοπροσδιορισμὸς* εἶναι ἕνα ἐνεργημα («αὐτοπροσδιορίζομαι ως Ἕλληνας») Ὅσο για τὸ ρημα πρέπει οὕτως ἢ ἄλλως νὰ μεταφραζεται *και* ως ὁρίζω (ἐκτὸς τεχνικης συναφειας: ὄχι ἂν μιλαμε γιὰ Definitionen) *και* ως καθορίζω *και* ως προσδιορίζω

Burger / bürgerliche Gesellschaft — Η λεξη Burger ἀποδιδει στὰ γερμανικὰ και τὸν bourgeois καὶ τὸν citoyen, δυο γαλλικὲς λέξεις ποὺ στα ἑλληνικὰ ἀποδιδονται ἀντιστοιχα ως *αστὸς* καὶ *πολιτης*. Μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀποδιδουν την civil society τοῦ ἄγγλου Φεργκιουσον (Ferguson) ως bürgerliche Gesellschaft «κοι νωνία τῶν Bürger» ὅπως συμβαινει στὸν Ἔγελο καὶ μὲ την ἴδια ἔκφραση νὰ δηλωνουν την *αστικη κοινωνια* ὅπως ὁ Μάρξ Η πρωτη ἔκφραση που ἔχει καθιερωθει πλεον στις κοινωνικὲς ἐπιστῆμες καὶ ἀποδιδεται *κοινωνια* (*των*) *πολιτῶν* (παλαιότερα και *κοινωνια τῶν ἰδιωτῶν*), δηλωνει τὸ δομικὸ επιπεδο τῆς νεωτερικῆς κοινωνιας τὸ ὁποιο διακρίνεται ἀπὸ τὸ κράτος παρ ὅλο που κατάγεται ἀπὸ την αριστοτελικη *πολιτικη κοινωνια* ὅπου δὲν ὑπῆρχε βέβαια κάποια παρόμοια διακριση τὸ ἀντίθετο μᾶλλον (βλ M. Riedel «Der Begriff der *bürgerlichen Gesellschaft* und das Problem seines geschichtlichen Ursprungs» 1962 εἰς M R *Studien zu Hegels Rechtsphilosophie* Suhrkamp, Φραγκφουρτη 1969) Η δευτερη δηλωνει *ὅλη* την μορφὴ συμβιωσης των ανθρωπων που μεσα της διακρινονται η κοινωνια πολιτῶν ἀπὸ τὸ κρατος Ὁπότε ναι μὲν θὰ μποροῦσε κανεις ν ἀρκεσθεῖ στην ἀπόδοση τῆς bürgerliche Gesellschaft στὸν Ἔγελο ως *κοινωνια πολιτῶν*, ὅπως σὲ μεταφρασεις τοῦ Γκράμσι (Gramsci società civile) ἢ τοῦ Πουλαντζᾶ (société civile) ὅμως αυτοι μιλοῦν ταυτόχρονα γιὰ *αστικὴ κοινωνια* (società borghese société bourgeoise) πράγμα που ὁ Ἔγελος δὲν κάμνει και γιατι δεν ἔχει αναπτυχθεῖ μιὰ τετοια χωριστη και ιστορικη θεματοποίηση την εποιχη του, και γιατὶ η γερμανικη κατά τινα τρόπο τοῦ τὸ ἀπαγορευει (αφοῦ οι δυο ἐκφρασεις συμπιπτουν) Η διακριση θὰ προκυψει ἴσα ἴσα, παντως στὸν γερμανὸ Μαρξ μέσα *καὶ* ἀπὸ την ἐγελιανη ἀνάλυση καὶ ἀναδειξη του χωρισμοῦ κοινωνίας καὶ κράτους ἄρα τοῦ bourgeois καὶ τοῦ citoyen Συνεπως φαινεται ὅτι θὰ ακρωτηριάζαμε την ἐγελιανη ἔννοια τῆς bürgerliche Gesellschaft ἂν την περιορίζαμε στην *κοινωνια πολιτων* (ὅπως εν τουτοις κάμνει η μεγάλη πλειοψηφία τῶν γάλλων ἄγγλων, ἰταλῶν μεταφραστῶν). Ὁ ἴδιος λέει «Οι Γαλλοι διακρινουν τὸν bourgeois ἀπὸ τὸν citoyen ὁ πρῶτος εἶναι η αναφορὰ ἑνὸς ατόμου σὲ μιὰ κοινότητα ὅσον αφορα την ικανοποιηση των αναγκῶν του ὁπότε δὲν ἔχει καμμια πολιτικη σχέση, αυτη την ἔχει μόνο ὁ citoyen. Ἐδῶ [στην bürgerliche Gesellschaft], εξετάζουμε τὰ ἄτομα μόνον ὡς bourgeois (*Vorlesungen über Rechtsphilosophie 1818-1831* ἐπιμ K -H Ilting Στουτγαρδη Bad Cannstatt

1973-1974 τ. 4 χφ. von Gnesheim σ. 472 βλ. *Φιλοσοφια τοῦ δικαιου* § 190 και *Vorlesungen*, τ. 3, χφ. Hotho σ. 580). Προτεινω λοιπὸν *και* τὴν ἀπόδοση *αστικη κοινωνία πολιτῶν* ακολουθωντας μιὰ πρόταση τοῦ γαλλου μαρξιστῆ Ζὰν-Πιὲρ Λεφεβρ (Hegel *La société civile bourgeoise*, εἰσ.-μτφ. J.-P. Lefebvre. Maspero, Παρισι 1975).

Frei entlassen — Η ἔκφραση σημαινει στὸν Ἔγελο οτι μπορῶ να αντιμετωπισω κατι ὡς ἔχει χωρις να τὸ προκαταλαμβάνω και αὐτη ἡ γενικη χρηση σημαίνει ὅτι ειδικὰ ὅταν λεει πως ἡ «απόλυτη ιδεα» (η «μεθοδος») «ἀποφασίζει» να frei entlassen τὴν φυση (*Ἐγκυκλοπαιδεια* § 244. *Λογικη W* 6, 573· *GW* 12, 253) δεν εννοεί μαλλον «να δημιουργησει τὸν κοσμο», κατα την ὀντοθεολογικὴ ἑρμηνεια των Σέλλιγκ και Μαρξ που ταυτίζουν την απολυτη ἰδέα με τὸν Θεό ὅσο μια γνωσιοθεωρητικὴ ἑρμηνεια τῆς τελευταίας (βλ. H. Braun, «Zur Interpretation der Hegelschen Wendung: frei entlassen» εἰς *Hegel, l'esprit objectif, l'unité de l'histoire* Faculté de Lettres et Sciences Humaines de Lille. Presses Universitaires de Lille, Λιλλη 1968, και B. Bourgeois, «Dialectique et structure dans la philosophie de Hegel» 1982 εἰς B. B. *Études hégéliennes* PUF, Παρίσι 1992). Βλ. ἐδῶ σ. [146/*109*] κ. σημ.

Gegenstand, Gegenstandlichkeit / Objekt, Objektivität — Ὑπαρχει μια ελαφρα διαφοροποίηση της λατινογενους λέξης Objekt πρὸς την γερμανογενὴ ἀντιστοιχη Gegenstand που εμφανίζεται στὰ ἐπίθετα και τὰ ουσιαστικὰ που παραγονται ἀπὸ αὐτά· Η Objektivität χαρακτηρίζει ὅτι δὲν ὑπαγεται στις ψυχολογικὲς εναλλαγες τοῦ ὑποκειμένου λ.χ. τις ἠθικὲς *αρχές*, ὁπότε εἶναι και ἡ γενικότερη η λογικη ἔννοια, την ὁποια επιλέγει αντιστοιχα ὁ Ἔγελος ὅταν ἐξετάζει τοὺς τυπους εννοιολογικῆς συγκρότησης τοῦ αντικειμένου στην *Λογικὴ* (Objektivität στην μεγαλη τὸ 1816, Objekt στην μικρη τὸ 1817) η Gegenständlichkeit χαρακτηρίζει ὅτι βρισκεται ἀπέναντι στὸ ὑποκείμενο ὁπότε ἔχει την ειδικότερη σημασια (ποὺ περιεχεται και στην Objektivität) τῆς γνωσιοθεωρητικῆς «ἀντικειμενικότητας».

Geist, geistig / geistlich — Τὰ γερμανικὰ διαθέτουν την μοναδικη λεξη Geist γιὰ να δηλώσουν τόσο τὸν *νοῦ* ὅσο και τὸ *πνεῦμα*. Γιὰ την ακριβεια η λεξη *νοῦς* αποδιδεται Geist ἢ Vernunft (λόγος) στὰ κειμενα τῆς κλασικῆς *αρχαιότητας* (βλ. τις παραπανω μεταφράσεις τῶν Bonitz και Schwartz) ὅταν η λέξη *πνευμα* σημαινε ακομη «πνοη» και ανῆκε στὸ βιολογικὸ λεξιλόγιο (δες π.χ. στὸν Ἔγελο *W* 19, 39 ὁ ὁποιος αποδιδει ὅμως τὸν νοῦ και ὡς Gedanke σ. 162· Verstand σ. 212· Vernunft σ. 263 λέξεις που αποδιδονται ὡς *σκέψη διανοια, λόγος*). Τὸ ἴδιο ισχυει γιὰ την παραδοση τῆς ὄψιμης αρχαιότητας που προεκτείνει την κλασικη σκέψη αλλὰ ὄχι γιὰ την χριστιανικη θεολογικη γραμματεία ποὺ νοηματοδοτει διαφορετικα την λέξη *πνεῦμα* και ὅπου οι γερμανόφωνοι αποδίδουν ὡς Geist αυτη την τελευταια λέξη. Η μόνη διακριση που επιτρέπει η γερμανικη ειναι σὲ επιπεδο ἐπιθετων, geistig εἶναι τὸ ἐπίθετο ποὺ ἀντιστοιχει στὸ Geist ὡς *νοῦ* και geistlich ἐκεῖνο ποὺ ἀντιστοιχει στὸ Geist ὡς *πνεῦμα*. Αὐτὴ η αμφισημια εἶχε φερ' εἰπεῖν ὡς αποτελεσμα ὅτι η παλαιότερη αγγλικη μεταφραση της *Phänomenologie des Geistes* λεγόταν *Phenomenology of Mind* (μτφ. J.B. Baillie, Allen & Unwin, Λονδινο 1931) και ἡ νέα *Phenomenology of Spirit* (μτφ. A.V. Miller, OUP Οξφόρδη 1977) ὅπου ἡ διακριση mind και spirit ἀντιστοιχει στην ελληνικη *νοῦ* και *πνευματος* (προσθετοντας ὅτι τὰ αγγλικα αποδιδουν τὸ *πνεῦμα* και μὲ την λέξη Ghost σε συγκεκριμενες συνάφειες). Τὰ γαλλικὰ (ἢ τὰ ἰταλικὰ) δὲν ἔχουν την δυνατότητα αυτη γιατι η λέξη intellect (intelletto) μὲ την ὁποια αποδιδουν

τὸν *νοῦ* της κλασικῆς φιλοσοφιας, ἔχει πολυ στενη σημασια, ὁπότε περιορίζονται στην απόδοση τοῦ Geist ως esprit (spirito) ἐνῶ μαλιστα κάποιοι αποδιδουν και την λεξη *νοῦς* ως esprit (ὁ P Hadot στὶς μεταφρασεις του τοῦ Πλωτινου: *Traité 38 50 9* Cerf Παρισι 1988 1990 1994). Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι η μὲν λέξη *νοῦς* ανηκει στην φιλοσοφικη παραδοση η δὲ λέξη *πνευμα* (με την σημερινη σημασια) στην θρησκευτικη Συνεπῶς θα πρέπει κατὰ πρωτη προσεγγιση τὸ Geist νὰ αποδιδεται *νοῦς* ὅταν πρόκειται για την πρωτη συνάφεια και *πνευμα* ὅταν πρόκειται γιὰ την δεύτερη Ὅμως δὲν εἶναι παντα εὔκολο ν αποφασισει κανεις σὲ ποια συναφεια βρισκεται. λ χ δεν παρευρισκεται συχνα τὸ αντιστοιχο επίθετο, ὅπου οἱ δυο σημασιες διακρινονται (ὅπου geistig και *νοῦς* ὅπου geistlich και πνεῦμα) Επιπλεον η μακρα παραδοση απόδοσης τοῦ Geist ὡς *πνεύματος* απὸ θεολογίζοντες αρχικα, ἕλληνες ἑρμηνευτὲς τοῦ Ἔγελου ἔχει δημιουργησει μιὰ νέα πραγματικότητα, ὅπου ἐκφράσεις που αφοροῦν την νοοτροπία μιας ἐποχῆς (Zeitgeist) εἶναι δυσκολο να αποδιδονται παντα ὡς *νοο-τροπια* (σύμφωνα μὲ την ἐπιταγὴ τῆς κοσμικῆς χρησεως τοῦ Geist ποὺ αντιστοιχεῖ ἐδῶ στὸ συνθετικὸ *νοο-*) κατ αποκλεισμὸ της απόδοσης *πνεῦμα* («πνεῦμα τῆς ἐποχῆς»). Τελος ὁ ἴδιος ὁ Ἔγελος ἐπικροτει την συγχιση τῶν δυο ἐννοιῶν στὰ γερμανικὰ (στην *Φαινομενολογια*: Daß das Wahre nur als System wirklich, oder daß die Substanz wesentlich Subjekt ist ist in der Vorstellung ausgedrückt welche das Absolute als *Geist* ausspricht – der erhabenste Begriff und der der neuern Zeit und ihrer Religion angehört *W* 3 28 *GW* 9 22) Απὸ κει καὶ περα τὸ ζητημα εἶναι ποιά ἀπὸ τὶς δύο ἀποδόσεις πρέπει νὰ προκρινει ὁ μεταφραστης στην γενικη ἢ αόριστη περιπτωση ὅταν δηλαδη η συναφεια δὲν εξειδικευει (λ χ. χαρη στὸ επίθετο) ἂν πρόκειται γιὰ φιλοσοφικη ἢ θεολογικη ἔννοια Τοῦτο εἶναι ζητημα γενικῆς ἑρμηνείας τῆς ἐγελιανῆς φιλοσοφιας Ἂν κρινουμε ὅτι ἡ ταύτιση αυτη ερμηνευεται απὸ τὸν Ἔγελο ως ενσωμάτωση τῆς φιλοσοφικῆς στην θεολογικη ἔννοια και προοπτικη τότε ὁ *νοῦς* γινεται ἔννοια εἴδους και τὸ *πνεῦμα* ἔννοια γένους ἂν κρινουμε ὅτι την ἑρμηνευει ως ἔνταξη τῆς θεολογικῆς στην φιλοσοφικη προοπτικη ὁ *νοῦς* εἶναι η ἔννοια γένους Στην πρωτη περιπτωση η *Phänomenologie des Geistes* πρέπει νὰ λεγεται *Φαινομενολογια τοῦ πνευματος* ὅπως στὴν μετάφραση του Δ Τζωρτζόπουλου στην δευτερη *Φαινομενολογια τοῦ νου* ὅπως στην παρουσα μετάφραση Ὅμως παρ ὅλο ποὺ ἡ φιλοσοφια τοῦ Ἔγελου ἔχει συχνὰ διαβασθει ως μιὰ *εκκοσμικευμένη θεολογία*, ἤτοι μιὰ θεολογια που προσφευγει στὸν φιλοσοφικὸ τρόπο ἐκφρασης η πρόθεση τοῦ ἴδιου τοῦ Ἔγελου εἶναι περαν πασης αμφιβολιας, η αντιστροφη Λ χ ὅταν λέει στις παραδόσεις γιὰ την ιστορία τῆς φιλοσοφιας: «Τὸ νοεῖν στηριχθηκε στὸν ἑαυτό του τὸ αετόπουλο τοῦ ὀρθοῦ λόγου αρχικὰ ἀνυψωθηκε καθ αυτὸ σὰν αρπαχτικὸ πρὸς τὸν ἥλιο τῆς αληθειας καὶ πολέμησε την θρησκεια Ὕστερα δικαιωνεται ὅμως καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς θρησκείας» « Η φιλοσοφια ως εννοιολογικὸ νοεῖν αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου ἔχει ἔναντι της παράστασης της θρησκειας τὸ πλεονέκτημα ὅτι κατανοει και τὰ δυο γιατὶ κατανοει την θρησκεια [...] και επισης τὸν ἑαυτό της Αλλα ὄχι τὸ αντιστροφο» «Ὅταν ἔχει δὲ καταλάβει τὸ Geist τὸν ἑαυτό του πρῶτα μόνο (erst) στην φιλοσοφια τότε εννοεί καὶ τὸ σχῆμα τῆς θρησκείας, που τοῦ ἦταν μέχρι τότε ξενο ως δικό του» (*Einleitung in die Geschichte der Philosophie* Meiner Αμβοῦργο ²1959 σ. 190 192 193) Ἄρα η ευτυχὴς συμπτωση τοῦ *νοῦ* μὲ τὸ *πνεῦμα* στὰ γερμανικὰ αποτελεῖ *κατ αὐτὸν* ὄχι ἕνα τεκμηριο του ὅτι η φιλοσοφια χρειάζεται τὶς ἔννοιες τῆς θεολογιας, ἐν προκειμένω τὸ Geist ως *πνεῦμα* αλλα ὅτι η θεολογια χρειαζεται τις ἔννοιες τῆς φιλοσοφιας ἄρα τὸ Geist ὡς *νου*' (Ο διευθυντης τοῦ *Αρχείου* Ἔγελου τοῦ Μπόχουμ γνωστης τοῦ ἐγελιανοῦ corpus στὸ συνολό του σὲ ιδιωτικη συζητηση μας συμφωνησε ὅτι τὸ ἐγελιανὸ Geist ὁπωσδήποτε αντιστοιχει στὸν αρχαίο *νου*

καὶ οχι στὸ *αρχαιο πνεῦμα*. καὶ μου επετρεψε νὰ ἐπικαλεσθῶ την γνωμη του Βλ καὶ W Kern «Die Aristotelesdeutung Hegels Die Aufhebung des Aristotelischen Nous" in Hegels ' Geist"» *Philosophisches Jahrbuch* 79 1971)

Αξίζει πρὸ παντὸς νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὅταν ὁ Ἔγελος διδασκε την *Φαινομενολογια*. ἡ λατινικη απόδοση τοῦ τίτλου που προέκρινε για την αναγγελία τοῦ μαθηματος ἦταν *Phaenomenologia mentis* (*GW* 9 457) Δεδομενου ὅτι ἡ λατινικη ἔχει την παρόμοια διακριση μὲ την ἑλληνικη νοῖς / πνεῦμα (καὶ την αγγλικη mind / spirit) αναφέρομαι βέβαια στὸ ζεῦγος mens / spiritus. ὁ Ἔγελος διάλεξε ἂν θ ἀποδωσει την *Phänomenologie des Geistes* ως *Phaenomenologia mentis* ἢ ως *Phaenomenologia spiriti* Ἐπέλεξε τὸ πρῶτο Ακολουθω τὸ παράδειγμα του

Geltung / Macht / Gewalt / Kraft – Παρ ὅλο που τὸ επιθετο *ισχυρὸ* παραπεμπει στην δύναμη. ἡ ἴδια η λέξη *ἰσχυς* παραπέμπει μᾶλλον στὴν εγκυρότητα παρὰ στην δυναμη ὁπότε η απόδοση τοῦ Π Κονδυλη τῆς Macht ως *ισχυος* δὲν φαινεται τόσο ικανοποιητικη Αντιστρόφως η Macht (απὸ τὸ ρημα mogen μπορῶ) καλυπτει τόσο την δυναμη (απὸ τὸ *δυναμαι*. μπορῶ) ὅσο και την εξουσια (απὸ τὸ *ἔξεστι* μπορῶ) Μ ὅλο ποὺ η κρατικη ἐξουσία ειδικὰ εκφραζεται απὸ την λέξη Gewalt η ὁποια εἶναι ειδάλλως η γερμανικη λέξη γιὰ την *βια* (μιὰ ἀνάλογη περίπτωση εἶναι η λέξη *κρατος* στὰ ἑλληνικά μὲ την διαφορὰ ὅτι τὸ νόημα που ἔχει π χ στὴν ἔκφραση «τὸ κρατος τῶν περιστάσεων» δὲν την χρῖζει κυρια ἔκφραση τῆς ἐκβιαστικῆς –εν προκειμένω– δυναμης). Καὶ μ ὅλο που η φυσικη ἔννοια τῆς δυναμης τόσο η *ρωμη* ἢ τὸ *σθένος* ὅσο καὶ ἡ δυναμη στην διδασκαλια τῆς νεωτερης μηχανικῆς εκφράζονται μὲ την λέξη Kraft. Αυτὲς λοιπὸν οι τέσσερις λέξεις δείχνουν καθαρὰ ὅτι μιὰ προσπάθεια σημείου πρὸς σημεῖον αντιστοιχησης μεταξὺ δυο γλωσσῶν συνήθως βιάζει μιὰ διαφορετικη καθε φορὰ ὁμαδοποίηση τῶν νοημάτων ἄρα πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖται μὲ φειδω καὶ μόνο ὅπου εἶναι απαραίτητο γιὰ τὸ νόημα (ἔτσι θὰ ὁριζα τὸ τί εἶναι ὅρος ἑνὸς φιλοσόφου)

Geschichte geschichtlich / Historie. historisch / Empirie empirisch – Τὰ γερμανικὰ διακρινουν τὸ *ἱστορικὸ* ποὺ ἀφορᾶ τα τεκταινόμενα ἢ τὸ νόημα τους Geschichte geschichtlich και τὸ *ιστορικὸ* ως εμπειρικη αποτυπωση γεγονότων ὄχι πάντα ἱστορικῶν (βλ. τὸ καὶ ἑλληνικὸ «φυσικὴ ἱστορια») Historie historisch τὸ ὁποῖο συχνὰ πρέπει ν' αποδοθεῖ *εμπειρικό*: «ὅ,τι κι ἂν θὰ ταίριαζε νὰ λεχθεῖ γιὰ την φιλοσοφια σ ἕναν πρόλογο καὶ ὅπως κι ἂν λεγόταν αὐτὸ –ἂς πουμε μιὰ περιγραφικη (historische) *δηλωση* της τασης καὶ της προοπτικῆς τοῦ γενικοῦ περιεχομένου και των αποτελεσματων μια συρραμμενη παλινωδια ισχυρισμῶν καὶ βεβαιωσεων περὶ του αληθοῖς– δὲν μπορει νὰ λογίζεται ως ὁ θεμιτὸς τρόπος ἔκθεσης τῆς φιλοσοφικῆς αλήθειας [ ] Ἐπιπλέον. σ' ἕνα συνονθηλευμα γνωσεων σὰν αὐτὸ που κακῶς φέρει τὸ ὄνομα επιστήμη μία συζητηση περὶ σκοπου και ἄλλων παρόμοιων γενικοτητων δὲν διαφερει συνήθως ἀπὸ τὸν περιγραφικὸ (historischen) και διχως ἔννοια τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο γινεται ἐπισης λόγος γιὰ τὸ ἴδιο τὸ περιεχόμενο» (*Φαινομενολογια W* 3 11-12 *GW* 9 9)

Gleichzeitig / zugleich – Ο Ἔγελος χρησιμοποιει τὸ zugleich εχει ακριβῶς ὅπου οι ἀρχαῖοι λένε ἅμα ἤτοι γιὰ νὰ εκφράσουν την *λογικὴ* συνύπαρξη προσδιορισμῶν (π.χ. *Ηαν τὸ πη μὲν αιώνιον πη δὲ ἔγχρονον ὃν τε εστιν ἅμα και γένεσις* Πρόκλου *Στοιχειωσις* § 107) Ἂς προσφεύγουμε αντιστοιχα στὸ *συναμα* και ὄχι. ἀδιακρίτως. στις χρονικὲς ἐκφρασεις *ταυτόχρονα συγχρόνως* καίτοι οὔτε αὐτὲς θα πρεπει ν αποκλεισθοῦν δογματικα

Grund / Begrundung – Ο όρος Grund είναι εικρυτατος η έννοια γενους αυτῆς της πολυσημιας του δὲν εκφραζεται δμως ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ *θεμέλιο*. δπως πιστευουν πολλοί, αλλα απὸ τὸ *αἴτιο*, δπως δείχνουν η σημασία τῆς Begründung, η όποια είναι η *αιτιολόγηση* και ὁ χαρακτηρισμὸς ως Grund του μεσου τοῦ συλλογισμου ο ὁτοῖος είναι τὸ *αἴτιον* Οι ἄνθρωποι είναι θνητοί / Ὁ Σωκρατης είναι ἄνθρωπος / Ὁ Σωκρατης είναι θνητός. ὁ μέσος ἤτοι ὁ ορος του εμφανιζεται στις δυο προκείμενες καὶ ἐξαφανίζεται στὸ συμπερασμα (ἄνθρωπος) είναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ισχύει τὸ συμπέρασμα η αἰτιολόγηση του. Ο Σωκρατης είναι θνητὸς *διότι* είναι ἄνθρωπος Ο Αριστοτέλης ὀνομάζει τὸν μεσο *αἴτιον* (*Αναλυτικὰ ὕστερα*. 90 α 7) καὶ ὁ Ἔγελος Grund: Der Schluß ist das Urteil mit seinem Grunde (*Propädeutik W* 4 200 § 121) Die Vermittlung [ ] der *Grund* des Schlusses (*Λογική W* 6 364 *GW* 12 99)

Hoffnungslosigkeit / Verzweiflung – Κι ἂς εκφραζουν μιὰ παρόμοια καταστάση η *ἀπελπισία* και ἡ *ἀπόγνωση* διαφέρουν Η μια είναι ἀπουσια *ἐλπίδας* («μην απελπίζεσαι» θὰ πεῖ: συνεχισε νὰ *ελπίζεις*) καὶ η ἄλλη ἀπουσια *γνωσης* («κάμνω απεγνωσμένες κινησεις» θὰ πεῖ: δὲν *ξέρω* τι νὰ καμω) Η συνηθης λέξη στὰ γερμανικὰ γιὰ την εν λόγω καταστάση που τὰ ἑλληνικὰ την ἐκφράζουν μὲ τις δυο παραπάνω λεξεις, είναι η λέξη Verzweiflung ἤτοι η πληρης αμφιβολια Zweifel (« Ο δρόμος ἔχει κατὰ [την φυσικη συνειδηση] αρνητικὴ σημασία [...]. Αὐτὸς μπορει συνεπῶς νὰ ἰδωθεῖ ὡς ὁ δρόμος της ἀμφιβολιας (Zweifels) ἢ ακριβέστερα ως ὁ δρόμος τῆς απόγνωσης (Verzweiflung) γιατι σ' αὐτὸ τὸν δρόμο δὲν συμβαινει ὅ τι εἴθισται νὰ λογίζεται ὡς αμφιβολια ὁ κλονισμὸς τῆς ταδε ἢ δεινα νομιζόμενης αληθειας, που τὸν διαδέχεται μία *προσηκουσα* επανεξαφάνιση τῆς αμφιβολιας καὶ ἡ επιστροφη στην αληθεια εκεινη ὁπότε τὸ θέμα ἐκλαμβανεται στὸ τέλος δπως πρῶτα» *Φαινομενολογια W* 3 72, *GW* 9 56) Ἄρα ἡ Verzweiflung αντιστοιχει μὲ *ακρίβεια* στην *απόγνωση* ενῶ τὰ λατινογενῆ despair désespoir disperazione στην *απελπισια* (βλ σχετικὰ Μ Theunissen *Der Begriff Verzweiflung* Suhrkamp Φραγκφούρτη 1993 κεφ II. § V μτφ. Μ Τόυνισσεν *Η ἔννοια τῆς απόγνωσης* Εστια Αθηνα 2002 σ 153-180) Ἡ *απελπισια* πρέπει ν αποδιδει μόνο την Hoffnungslosigkeit κι ἂς είναι λιγότερο φορτισμένη απὸ την ελληνικη λέξη

Ideal / Ideell / Real / Reell – Ο ἴδιος ὁ Ἔγελος εξηγει πῶς χρησιμοποιει αυτους τοὺς ὅρους. «Das *Ideale* [τὸ *ιδανικὸ* ἢ *ιδεῶδες*] ἔχει μία πιὸ καθορισμενη σημασια (τοῦ κάλλους καὶ αὐτοῦ που ἔλκει πρὸς αὐτό) απὸ das *Ideelle* [τὸ *ιδεατό*] εδῶ [στὸ πρῶτο μέρος της *Λογικῆς*, που πραγματεύεται τὶς κατηγορίες τοῦ καθορισμου ἢ τῆς ποιότητας] δὲν ἔχει ἀκόμη θέση η πρώτη γι αὐτὸ χρησιμοποιειται ἡ ἔκφραση *ideell* [*ιδεατό* ενν. ὡς αντίστοιχη τοῦ ουσιαστικοῦ Idealität *ιδεατότητα*] Ὅσον ἀφορᾶ δὲ την Realität [τὴν πραγματικότητα· ἐνν τὸν ἀντίθετο απὸ την ιδεατότητα-Idealität ὅρο] δὲν εμφανίζεται βέβαια αυτη η διαφορὰ στην χρηση τῆς γλωσσας· τὸ Reelles καὶ τὸ Reales τὰ λέμε περιπου ως συνωνυμα η απόχρωση στην ἀντιδιαστολὴ τῶν δυο ἐκφρασεων δὲν ἔχει ενδιαφέρον» (*Λογική W* 5 165 σημ *GW* 21 136-137)

Indifferent, Indifferenz / gleichgültig, Gleichgultigkeit – Η Gleichgültigkeit δηλωνει την ἀδιαφορία ως αφαίρεση ἀπὸ τὴν σχέση λ χ η ποσότητα είναι ἕνα «αδιαφορο ὅριο» γιὰ την ποιότητα μὲ την ἔννοια τοῦ gleichgultig διότι είναι εκ πρωτης ὄψεως ἀδιάφορο γιὰ την ποιότητα καποιου πραγματος τὸ πόσο μεγαλο είναι αὐτὸ (μιὰ κουταλια νερὸ καὶ μιὰ δεξαμενὴ νερὸ είναι εξ ἴσου νερό) Ὅμως ὑπάρχουν συγκεκριμενα κατώφλια δπου ἡ ἀλλαγη μιᾶς ποσοτικῆς πα

ραμετρου αλλαζει την ποιότητα (τὸ νερὸ στους 20 και στους 30° C δὲν αλλαζει ποιοτικά ἀλλαζει στους 0° C ἢ στοὶς 100° C) Αὐτὰ εἶναι τα λεγόμενα *ποιοτικα ἄλματα* (σημαντικὰ για την κοινωνικη θεωρια) που καταδεικνύουν ὅτι ἡ ἀφαίρεση ἀπὸ την ποιότητα δὲν εἶναι απολυτοποιησιμη καὶ ἔτσι νομιμοποιοῦν την χρηση του gleichgultig Αντιθετως ὁ δανεισμενος ἀπὸ τὸν Σέλλιγκ ὅρος Indifferenz εκφραζει την αδιαφορια ως περίληψη της διαφορας τὸ ὅτι. ἀπὸ την οπτικὴ γωνία μιας ἀνωτερης ἔννοιας ποὺ εκφραζει την σχεση δυο ἀντιθετων ὅρων ἐτοῦτοι εμφανίζονται ως συμπληρωματικοὶ (ἀπὸ την ἄποψη του *μέτρου* καθε ποσότητα συνυφαίνεται με μιὰ ποιότητα· τὸ λίτρο καὶ τὸ χιλιόμετρο εἶναι ποσὰ μὲ ποιοτικὸ προσδιορισμὸ τοῦ πεδίου εφαρμογης τους Δεν μιλαμε γιὰ ἕνα χιλιόμετρο κρασι) Ἔτσι η Indifferenz εἶναι μᾶλλον μιὰ μη διαφορετικότητα

List – Ἐπειδη στὶς παραδόσεις του για την *Φιλοσοφια τῆς ιστοριας*. που εκδοθηκαν μὲ βάση τὶς σημειωσεις φοιτητων. ο Ἔγελος μιλα για μία List der Vernunft σύμφωνα με την ὁποια ὁ λόγος ἀφηνει τὰ ἄτομα νὰ κυνηγοῦν τὸ ιδιαίτερο συμφέρον τους (την ικανοποίηση τῶν παθων τους) και μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο εκπληρωνει τους δικους του πανανθρωπινους στόχους (*Die Vernunft in der Geschichte* Meiner Αμβοῦργο ⁵1955 σ 105 *W* 12 49). ο ὅρος επεκρατησε νὰ αποδίδεται ως *πανουργια τοῦ λόγου* Ὅμως τόσο οι επεξηγησεις που δινει τὸ ἴδιο κειμενο (βλ. και σ 83-84 197 *W* 12 119) ὅσο και η χρηση τῆς ἔκφρασης List der Vernunft ἀπὸ τὸν Ἔγελο στὰ ἔργα που ἔχει γραψει ἀπὸ τὸ 1805 και πέρα παραπέμπει στην τεχνικη (*Jenaer Systementwürfe* III *GW* 8 206-207· *Ἐγκυκλοπαιδεια* 1817, § 160 *Ἐγκυκλοπαίδεια* 1830, § 209 και προσθηκη). περιγραφει την σχέση «αὐτοαναίρεσης» τῆς φυσης ποὺ δημιουργει ὁ ἄνθρωπος μὲ την *μηχανὴ* (ἡ φυση ως ἄνεμος εργάζεται ενάντια στὸν ἑαυτό της ὡς σταρι δια τοῦ ανεμόμυλου και τὸ αποτέλεσμα αποβαινει πρὸς ὄφελός μας) Ἄρα η List der Vernunft ἔχει πρωτογενῶς ως αναφορὰ την τεχνικη. ὁπότε εἶναι σωστότερο να αποδιδεται «*τέχνασμα* τοῦ λόγου». ὄχι «πανουργία» γιὰ ν᾽ ἀποφευγονται οι εσφαλμένοι ψυχολογικοὶ συνειρμοὶ καὶ νὰ ἀναδεικνυονται οἱ ὀρθοι τεχνικοι τετοιοι. Βεβαια οὔτε εδῶ αρμόζει μια δογματικη ἀπαγόρευση

Αὐτὸ ἐπιβεβαιωνεται ἀπὸ ἄλλες χρησεις τῆς λεξης List μόνης της. Λεγεται γιὰ την σχέση γυναίκας / ἄνδρα. ἐπειδη εκεινη τὸν αφηνει νὰ ἱκανοποιεῖ την ιδιοτελη επιθυμία του ενω ξέρει ὅτι ἡ ἔκβαση θα εἶναι τὸ επιθυμητὸ για την ἴδια αποτέλεσμα η τεχνοποιια ως αυτοαναιρεση τῆς ιδιοτελειας (*GW* 8, 220)· γιὰ την σχεση πολιτειας / ἀτόμων. επειδη τὰ αφηνει νὰ ἱκανοποιοῦν τὰ ἰδιαίτερα συμφεροντα τους ξέροντας ὅτι ἡ ἔκβαση θα εἶναι τὸ ἐπιθυμητὸ γι αὐτην αποτέλεσμα η κοινὴ ὠφελεια ως αὐτοαναιρεση τῆς ιδιοτελειας (*GW* 8 263) τελος λέγεται γιὰ την σχέση ὑποκειμένου / αντικειμένου γιατὶ τὸ πρωτο ἔχει αντικειμενικη γνωση εφ ὅσον αφηνει τὸ δευτερο νὰ «προωθει την αυτοσυντηρηση του καὶ τὸ ἰδιαιτερο συμφερον του» ενῶ ξέρει ὅτι προκειται γιὰ «ἐνέργεια αυτοδιαλυόμενη και μετατρεπόμενη σὲ στιγμη τοῦ ὅλου». δηλαδη σὲ καθολικότητα σὲ στοιχειο της γνωσης (ἐδω σ [53-54/40]) Στὶς τρεὶς περιπτωσεις ἡ λέξη *τεχνασμα* χωρις νὰ αποκλειει την *πανουργια*. φαινεται τοὐλάχιστον εξ ἴσου καταλληλη (Ἔχω αναλυσει αυτὸ τὸν ὅρο καὶ ὑποστηριξει την απόδοση *τεχνασμα* στὸ «Τεχνικη καὶ τεχνασμα» 1987 εις Γ Φ *Θεση και ἀληθεια* Κριτικη Αθηνα 1997)

Merkmal / Charakter – Τὸ Merkmal εἶναι τὸ χαρακτηριστικο ενὸς πραγματος που επιτρέπει στὸν παρατηρητη νὰ τὸ διακρινει απ ὅλα τ ἄλλα κατι που λεγεται *γνωρισμα* ὄχι τὸ εγγενες χαρακτηριστικό του (« Η ἐμπειρικὴ θεώρηση ἔχει

μὲν κι αὐτὴ τὴν ἴδια κατηγορια της καθολικοτητας κοινη μὲ την φιλοσοφια τῆς φυσης. ἀλλὰ ταλαντευεται συχνὰ ἀναμεσα στὸ ἂν αὐτὸ τὸ γενικὸ εἶναι ὑποκειμενικὸ ἢ αντικειμενικό συχνα ακουγεται ὅτι αὐτὲς οἱ ταξινομησεις φτιάχνονται μόνο πρὸς χρηση τῆς γνωσης Η ταλαντευση προκυπτει περισσότερο επειδη αναζητουμε γνωρισματα. ὄχι μὲ την γνωμη ὅτι εἶναι οι ουσιαστικοι αντικειμενικοὶ προσδιορισμοὶ τῶν πραγμάτων αλλὰ ὅτι ἐξυπηρετοῦν μόνο την δικη μας βολή γιὰ νὰ μποροῦμε μ αυτὰ να συγκρατοῦμε τὰ πραγματα» *Ἐγκυκλοπαίδεια* § 246 προσθηκη *W* 9 19)

Moment – Ἐπειδη στὰ γερμανικὰ *der* Moment εἶναι η χρονικη στιγμη και *das* Moment ὁ ὁρος που ὁ Ἔγελος δανείζεται απὸ την μηχανικη (η ροπη *Λογικη W* 5 114 *GW* 21.95) ὁ Ι Τζαβαρας (Γκ Λέγκελ. *Ἡ επιστημη τῆς λογικῆς* Δωδωνη Αθηνα 1991 σ 44) και ὁ Κ. Σκλαβος (« Η ἀναιρεση κατὰ την χεγκελιανη ὁρολογια». εις Κ.Σ. *Η μαρξιστικὴ θεωρια τῆς ἱστορίας*. Θεμέλιο Ἀθηνα 1995 σ 60-62) κρίνουν ὅτι δὲν πρεπει ὁ τελευταιος ν αποδιδεται στιγμή και ὁ πρῶτος τὸν αποδιδει *σταδιο* ἢ *στοιχειο* Ὅμως η γλωσσα εἶναι λιγότερο αυστηρή: Ἡ χρονικη στιγμη λέγεται *καὶ* μὲ ουδέτερη μορφη (και *der* καὶ *das* Moment) Δευτερον ὁ λέξη αυτη πρεπει ὁπωσδηποτε νὰ καταχωρηθει στους *ὅρους* τοῦ Ἔγελου ἄρα ν ἀποδίδεται μὲ μια-δυο ἑλληνικὲς λέξεις *σὲ ὁποιες νὰ μην αποδιδουν καμμιαν ἄλλη γερμανικη λέξη*. πράγμα που δὲν μπορει κανεὶς νὰ ἐξασφαλίσει ὅσον ἀφορᾶ την λέξη *στοιχειο* (πῶς θὰ μεταφραζεται τὸ Element). και μόνο μὲ δυσκολια γιὰ την λέξη *σταδιο* (η Stufe δὲν μπορεῖ νὰ μεταφράζεται παντα *επιπεδο* ἢ *βαθμιδα*) η ὁποια ἐπιπλέον. εἶναι καὶ παραπλανητικη ὅπως ακριβῶς η λέξη στιγμη διότι ὅπως η τελευταια εἰσάγει μιὰν ἔννοια χρόνου σὲ μιὰ συχνὰ ἀμιγῶς λογικη αναλυση τὸ «στάδιο» προϋποθέτει μιὰ ἐξελικτικη διαδοχη που συχνὰ δὲν περιέχεται στην αμιγῶς λογικη ἀνάλυση Η μορφη καὶ ἡ ὕλη εἶναι δυο Momente του πραγματος σίγουρα ὅμως δὲν εἶναι δυο *στάδιά* του! Ἄρα προτεινω νὰ διατηρηθει η «στιγμη» που αφ ἑνός ἔχει παρει αὐτὴ την απόχρωση μετὰ απὸ μακρόχρονη χρηση αφ ἑτέρου δὲν ἔχει μόνο χρονικη σημασία (δὲς την τυπογραφια)

Nachdenken / Reflektieren Reflexion / Überlegen – Πολλοι αποδιδουν την Reflexion ως *αναστοχασμό* ὅμως η απόδοση *ἀναλογισμὸς* φαινεται ὀρθότερη πρῶτον επειδη αναστοχαζομαι σημαινει ξανασκέφτομαι ὁπότε αντιστοιχει στὸ Nachdenken δευτερον ἐπειδη, ἂν ὁ *στοχασμὸς* αντιστοιχει κυριως στὸ Überlegen στα γερμανικα δὲν ὑπαρχει καποια κοινη ρίζα ανάμεσα σ αυτη την λέξη καὶ τὸ Nachdenken και, κυριως, ἐπειδὴ ὅταν αναλογίζομαι *στρέφομαι πρὸς τὸν ἑαυτό μου* κατι ποὺ ἀντιστοιχεί στην Reflexion ειδικὰ στην εγελιανη *χρηση* της. ὅπου δηλωνει την *σχεση πρὸς ἑαυτὸν* ἢ *αὐτοσχεσία* (εἶναι λίγο-πολυ συνωνυμη ἐκφρασεων ὅπως Selbstbezug Selbstbeziehung Selbstverhältnis Zurückbeugung κ.τ.τ.) Ὅμως ὑπαρχουν πολλὲς περιπτωσεις (λ χ εκφράσεις του τυπου reflektiert in sich reflektiert in sich selbst in sein Anderes) ὅπου ἡ Reflexion ἔχει τὴν ἄλλη της σημασία (τὰ γερμανικα δὲν διακρινουν ὅπως τὰ αγγλικὰ την reflexion και την reflection) ὁπότε πρεπει να μεταφραζεται *ανακλαση* (Τὸ ὅτι ὁ Ἔγελος εκμεταλλεύεται την ὁμωνυμία –την ἔκφραση τοῦ ἀναλογισμου μὲ ὅρους ανακλασης που ἀπαντᾶ στὰ γερμανικα τὰ αγγλικὰ τὶς λατινογενεὶς γλωσσες– ὀφεῖλεται σ·τὸ ὅτι ὑποστηρίζει πῶς η αὐτοσχεσια ὅπως ὑπαρχει στὸν αναλογισμό ἔχε· ως ὅρο δυνατότητας μια ὁρισμένη ετεροσχεσια σαν αυτην που ὑπαρχει στην αντανακλαση Σχετίζομαι μὲ μένα παντα δια καποιου ἄλλου ποὺ παίζει τὸν ρόλο τοῦ καθρέφτη) Η πρόταση τοῦ Ι Τζαβαρα καὶ του Δ Τζωρτζόπουλου νὰ ἀποδίδεται ἡ Reflexion ως *ανασκόπηση* μου φαι-

νεται ατυχης για τρεις λόγους *1* Ποτὲ δὲν θὰ μεταφραζόταν ἔτσι σ ἕνα ἄλλο ἀπὸ του Ἔγελου κειμενο ἄρα συγκροτει τὸ εγελιανὸ κειμενο ως ἰδιόλεκτο *2* Η ανασκόπηση ἔχει χρονικη διάσταση η Reflexion ὄχι ει μη κατὰ συμβεβηκός *3* Η Reflexion ενεχει την ἔννοια τῆς σχεσης πρὸς εαυτόν η ανασκόπηση ὄχι απαραιτητως

Oder – Μιὰ μαζικη ιδιομορφια τῆς ἐγελιανῆς ἔκφρασης εἶναι ὅτι ὁ Ἔγελος χρησιμοποιεῖ τὸ ἢ κυριως με την επεξηγηματικη ἔννοια του *ἤτοι* Ἐπειδη μαλιστα δὲν ἁρμοζει στα νέα ἑλληνικα η μεγαλη ἐπανάληψη τοῦ *ἤτοι* πρεπει πολλὲς μοιραια θὰ προσφυγει κανεις απλὰ στὸ *δηλαδη* και ενιοτε μαλιστα νὰ μη γραφει τιποτε

Rasonnement rasonnieren – Στὸν Ἔγελο (ὅπως και στὸν Κάντ) οι ὅροι αυτοὶ κατὰ κανόνα εκφραζουν την προσπάθεια να αιτιολογηθεῖ κάτι μη αἰτιολογήσιμο μέσῳ ἐξεζητημενων συλλογισμῶν

Realitat / Wirklichkeit – Ο Ἔγελος ἔχει δυο ἔννοιες πραγματικότητας την πραγματικότητα ως αντίθετο τῆς «ἄρνησης» ως μιὰ «ποιότητα» ποὺ ὑπαρχει ως διακριτη δηλαδη τὸ ὅτι κάτι υπαρχει σὲ ἀντίθεση με τὸ ὅτι *δὲν* υπάρχει που την ὀνομαζει Realität και την πραγματικότητα ὡς ταυτότητα τῆς ὕπαρξης *μὲ την ουσια*. τοῦ ἐξωτερικοῦ μὲ τὸ εσωτερικό που νοηματοδοτεῖται ὄχι σὲ αντιθεση μὲ την μὴ ὕπαρξη αλλὰ μὲ τὶς ἔννοιες τῆς δυνατότητας και τῆς αναγκαιότητας (ὅπως στὶς καντιανὲς κατηγοριες τοῦ τρόπου) που περιέχουν επίσης την ὕπαρξη και την ουσια (βλ *Λογική W* 5 119 κ.ἑ.· *GW* 21 99 κ.ἑ.· *W* 6. 186 202-217 *GW* 11 369 381-392 *Ἐγκυκλοπαίδεια* § 142-147) Την δεύτερη ἀνάγει στὸ αριστοτελικὸ *ενεργεία* (*W* 19. 154) και ἔτσι επιλέγει να την ὀνοματίσει μὲ την συνηθέστερη λέξη Wirklichkeit. που δὲν παραγεται απὸ την res (πράγμα) ὅπως ἡ Realität αλλὰ απὸ τὸ wirken ἐνεργῶ (βλ *Ἐγκυκλοπαίδεια* § 153)

Ruckkehr – Ἡ λέξη αυτη που αυτονόητα αποδιδεται *επιστροφή* στεγάζει την οικειοποιηση απὸ τὸν Ἔγελο τῆς νεοπλατωνικῆς «ἐπιστροφῆς» (ως στροφης πρὸς τὸ ἕν που ερμηνευεται ἀπὸ τὸν Ἔγελο ως επιστροφη πρὸς τὸν ἑαυτό)

Sache die Sache selbst / Ding – Τὰ γερμανικὰ ἔχουν δυο λεξεις γιὰ την λέξη *πραγμα* Ding και Sache ὅμως τὸ Ding εἶναι τὸ «πράγμα» μὲ την στενη συγχρονη ἔννοια και τῆς ἑλληνικης ενῶ ἡ Sache περιλαμβανει ἕνα εὐρύτερο νοηματικὸ πεδιο ὅπως τὸ αρχαιο *πρᾶγμα* ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ *πραττω* Η Sache δηλωνει μιὰν ὑπόθεση ποὺ μας απασχολει ιδωμενη ανεξαρτητως των εμπλεκομενων προσωπων Αὐτὸ πιστευω ὁτι ἀποδιδεται στα ἑλληνικα *θεμα* (π γ «Μιὰ διευκρινιση οἀν αὐτὲς μὲ τις οποιες προλογίζουν κατὰ συνήθεια ἕνα γραπτὸ [ ] δὲν φαινεται μόνο περιττη προκειμένου για ἕνα φιλοσοφικὸ κείμενο αλλὰ εντελῶς ακαταλληλη και ἄστοχη εξ αιτιας της φυσης τοῦ θέματος (Natur der Sache)» *W* 3 11 *GW* 9 9). Η ἔκφραση die Sache selbst αποτελεῖ ειδικη περιπτωση Ναι μεν θὰ αποδοθεῖ ως *τὸ ἴδιο τὸ θέμα* (π χ «ὅποιος ἔχει την γενικη παράσταση τοῦ τι εἶναι λ.χ.. η ανατομια. ἔστω η γνωρμια τῶν μερκων του σώματος ιδωμένων υπο την μὴ ζωντανὴ ὕπαρξη τους εἶναι πεπεισμενος ὅτι δὲν κατεχει ακόμη τὸ ἴδιο τὸ θεμα (die Sache selbst). τὸ περιεχόμενο αὐτῆς τῆς ἐπιστημης» ὁ π) Ὅμως δεν πρεπει να ξεχνουμε ὁτι συνιστα εισαγωγη στὰ γερμανικα της αρχαιοελληνικης ἔκφρασης *αὐτὸ τὸ πρᾶγμα* απὸ τὸν Εγελο (R Bubner «Die 'Sache selbst'' in Hegels System» εις R P Horstmann (ἐπ) *Seminar Dialektik in der Philosophie Hegels* Suhrkamp Φραγκφουρτη 1978 σ 101)

που σημαινει μὲ την σειρα της «τὸ ἴδιο τὸ θέμα», και χρησιμοποιειται απὸ τὸν Αριστοτέλη ως συνωνυμη τοῦ «ἡ ἴδια ἡ ἀλήθεια» (*αὐτὸ τὸ πραγμα ὡδοποίησεν αὐτοῖς και συνηναγκασε ζητεῖν. ΜτΦ* 984 α 18-19· *υπ αυτης της αληθειας ὥσπερ εἴπομεν, αναγκαζόμενοι* 984 β 10) Τὸ ὁποιο μπορει νὰ συγκριθει μὲ τὸ απόκομμα: «Εἶναι σαφὲς ὅτι δὲν μπορει να ισχυει ως επιστημονικη καμμια απὸ τις ἐκθέσεις ποὺ δεν ακολουθοῦν την πορεια αὐτης τῆς μεθόδου [της διαλεκτυκῆς] [ ] γιατὶ αυτη εἶναι ἡ πορεια τοῦ ἴδιου τοῦ θεματος» (*W* 5 50 *GW* 21 38)

Sittlichkeit / Moralität – Αυτες οι δυο λέξεις ἦσαν συνωνυμες πρὶν τὸν Ἔγελο αὐτὸς εἰσηγαγε μιὰ διαφορα μεταξυ τους ὅπου η Moralität εἶναι ἡ ἠθικη απὸ την σκοπιὰ του ὑποκειμενου καὶ ἡ Sittlichkeit η ηθικὴ ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τοῦ μελοις οικογενείας και τοῦ πολιτη Σύνθετες αποδοσεις ὅπως «υποκειμενικη» και «ἀντικειμενικη ἠθικότητα» (στην παλαια μετάφραση τοῦ Γρ Λιόνη που απλως απηχεῖ τὴν παλαιὰ γαλλικη μεταφραση ἀπὸ την ὁποία και μεταφράζει *Principes de la philosophie du droit*, μτφ. A Kaan Gallimard Παρισι 1940· ἀντικατασταθηκε απὸ του R Derathé Vrin Παρίσι 1975 κι αυτη απὸ τοῦ J -F Kervégan PUF Παρισι 1998). ἔχουν τὸ μειονεκτημα ὅτι μποροῦν να συμπέσουν ἢ και νὰ συγκρουσθοῦν μὲ σύνθετες εκφράσεις ὅπως objektive ἢ subjektive Moralität objektive ἢ subjektive Sittlichkeit που ενδεχεται νὰ ὑπαρχουν στὸν Ἔγελο ἢ νὰ γραφτοῦν γι αυτὸν (κάτι που δὲν θίγει στὸν ἴδιο βαθμὸ την «ὑφισταμενη ουσια» ἐναντι καποιου bestehendes Wesen που δὲν θὰ σήμαινε «ὑφιστάμενο ὄν» οὔτε την «ἐνεργὸ πραγματικότητα» ἐναντι κάποιας wirkliche Realität...) Η λυση που προτεινω στηρίζεται σὲ πρόταση τοῦ Ἔγελου, ὁ ὁποῖος παραπέμπει στην αρχαία ελληνικη λέξη *ἦθος* γιὰ νὰ επεξηγησει την ἔννοια τῆς *δευτερας φυσεως* που δανείζεται απὸ τὸν Αριστοτέλη καὶ την ἐφαρμόζει στην σημερινη πολιτεια χαρακτηρίζοντάς την ως Sittlichkeit (χφ σημ στην § 151 : Sitte – ἦθος – die Alten wußten nichts vom Gewissen – Riemer: ἦθος ion ἔθος – *Gewohnheit* Gebrauch – (vorzüglich Wohnung bei Herodot) Herkommen des Menschen – *Sitte* – ob von *Sitz*? – Im Stil und Deklamation ηθικός das Charakteristische – Weise des Seins und Lebens –) Ο Ἔγελος ἴσα ἴσα εἰσήγαγε αρχικὰ την διακριση αυτη, στην *Φαινομενολογια τοῦ νοῦ*, γιὰ νὰ διακρινει την αρχαια ηθικη τῆς *πόλεως* ἀπὸ την νεωτερη ηθικὴ τοῦ καντιανοῦ ατομικοῦ ὑποκειμένου (πρβλ κεφ (BB) A καὶ (BB) Γ) Τὸ μειονεκτημα αὐτῆς τῆς λυσης εἶναι ὁτι τὸ επιθετο sittlich μπορει νὰ αποδοθει *μόνο* περιφραστικὰ γιὰ ν αποφευχθεῖ τὸ *ηθικό* Η λύση *ἔθος* που υιοθετει ὁ Στ Ιακουμῆς στην μεταφραση του της *Φιλοσοφιας τοῦ δικαιου* (καὶ ἀκολουθοῦσα καὶ ἐγω στὸ παρελθόν Κ Παπαϊωαννου, Λέγκελ. Ἐναλλακτικὲς εκδ Αθηνα 1993) διευκολύνει τὸν μεταφραστη σ αὐτὸ αφοῦ τὸ επίθετο *ἐθικὸ* διαφέρει απὸ τὸ *ηθικό* αλλὰ ἔχει τὸ μεγάλο μειονέκτημα ὅτι μειώνει την κατανοητότητα εἰσαγοντας ουσιαστικὰ ἕναν τεχνικὸ ὅρο

Staat – Ὅπως ἔχει υποστηριξει ὁ C E Barsch στὸ «Hegels Staat als qualifizierte Gesellschaft» (*Hegel-Jahrbuch 1975*, Κολωνια 1976 σ 171-176), ὁ Κὰντ καὶ ὁ Ἔγελος δὲν χρησιμοποιοῦν συνήθως την λέξη Staat μὲ την στενὴ ἔννοια του θεσμοῦ, ὅπως ὁ Ἔνγκελς ἢ ὁ Λένιν αλλὰ μὲ την ευρεια ἔννοια της κοινωνιας ὅπως προκύπτει τόσο απὸ την καντιανη *Metaphysik der Sitten* (ποὺ γραφει «Staat (civitas)» § 45 πρ 1) ὅσο και ἀπὸ την εγελιανη *Φιλοσοφια τοῦ δικαιου* (§ 258 προσθ ὅπου ἔτσι ονομαζει την κοινότητα εφ ὅσον ἔχει για σκοπὸ τὸν εαυτό της) Ἆρα η κριτικη τοῦ Ἔνγκελς (*MEW* 21, 165) και ἄλλων στὸν «κρατιστη» Ἔγελο ἐκλαμβανει τὸ δικό του Staat εσφαλμένα ως χωριστὸ θεσμὸ ἐνῶ πρόκειται γιὰ μιὰ «εἰδικὰ προσδιορισμένη κοινωνια» (eine spezifisch qualifizierte

Gesellschaft σ 174). Στα ελληνικα η λέξη Staat μπορεί ν αποδοθει και ως *κρα τος* καὶ ὡς *πολιτεία*. καὶ εἶναι σαφὲς ὅτι η *πολιτεια* αντιστοιχει στην ευρυτερη ἔννοια τοῦ γερμανικου ὅρου η ὁποία και κατα την γνώμη μου εἶναι κυριαρχη στὸν Ἔγελο (ὅπως ἔχω ὑποστηριξει στὸ «Ἔννοια. επανασταση πραγματικότη τα». § 2 *Αξιολογικὰ* 10 1997 καὶ Γ Φ *Θεση καὶ ἀλήθεια*. ὁ.π. κεφ ζ) Ὁπότε η λέξη *κράτος* δὲν μπορει νὰ αποκλεισθει. προκειμένου. λ.χ. για «κρατικες εξουσιες». κ τ.τ. απλῶς πρέπει η λεξη *πολιτεία* να προτιμᾶται ὅπου δὲν ὑπαρ χει ἄλλη ἐξειδίκευση (ὅπως ὁ *νους* ἔναντι του *πνευματος* γιὰ την ἀπόδοση του Geist)

Umschlag/en – Η τυπικα εγελιανη ἔκφραση Umschlag ins Entgegengesetzten αλλὰ καὶ ἄλλες συναφεις χρησεις (Umschlagen der reinen Selbstbestimmung des Willens [..] in ein *Dieses* ἢ Umschlagen des absoluten Begriffes in das Sein. *Φιλοσοφια τοῦ δικαίου* § 280 παρατ) μᾶλλον παραπέμπουν στην αριστοτελικη *μεταβολη εἰς τὸ ἐναντιον* (*ἔστι δὲ περιπετεια μὲν ἡ εις τὸ ενάντιον τῶν πραττομενων μεταβολή Ποιητικη* 1452 α μτφ. M. Fuhrmann der Umschlag... in das Gegenteil. *Die Poetik* Στουτγάρδη 1982 βλ καὶ σημ. 3 του κεφ 10 σ 115). Σημερα αυτὸ λέγεται ὅμως *μεταπτωση* και *μεταπιπτω*

Das Unbedingte / das Voraussetzungslose – Στην αρχαιοελληνικη παραδοση τὸ μὴ ἐξαρτωμενο ἀπὸ ὅρους ὀνομάζεται *τὸ ανυπόθετον* δὲν ὑπάρχει καποιος λόγος νὰ μη διατηρεῖται αυτη η λέξη. αφοῦ μαλιστα η χρησιμοποιούμενη ἀπὸ πολλους ἐναλλακτικη λυση *τὸ απροϋπόθετο* αντιστοιχει σαφῶς σὲ ἄλλον ὅρο (das Voraussetzungslose εἶναι ακριβῶς τὸ ἄνευ προϋποθέσεων) Ὅποτε θέλουμε νὰ φανει η μη εξάρτηση ἀπὸ ὅρους ὕπαρξης μποροῦμε να λέμε και *τὸ ἄνευ ὅρων*

Verfassung – Καὶ εδῶ η εμμονη στην *αμφι*-μονοσημαντη αντιστοιχια γερμα νικῶν καὶ ελληνικῶν ὅρων ὁδηγει σὲ λάθος· Συχνὰ επιβαλλεται ἡ ἀπόδοση *πολιτευμα* ἀντὶ *σύνταγμα* (π χ.. στὸν τιτλο τοῦ νεανικοῦ κειμένου *Die Verfassung Deutschlands* κι ἂς μην εἶναι τοῦ Ἔγελου. ποὺ ακριβῶς περιγραφει μια καταστση ὅπου ὄχι μόνο δὲν υπάρχει σύνταγμα. ἀλλα οὔτε κἂν κοινὸς νόμος)

Wille / Wollen – Στα ἑλληνικὰ εἶναι περιπου συνωνυμες λεξεις η *βουληση* και η *θέληση* καὶ σ' αυτη την συνωνυμια στηρίζεται ἐν τελει η πρόκριση τῆς *θέλησης* ἔναντι τῆς *βούλησης* ἀπὸ μεταφραστὲς ὅπως ὁ Κ Ανδρουλιδακης (βλ *Ἡ κριτικη τοῦ πρακτικοῦ λόγου* Ἑστια Αθηνα 2004) Φρονιμότερο φαίνεται νὰ μην αντικατασταθεῖ ἡ μία ἀπὸ την ἄλλη. ἀλλὰ νὰ εξειδικευθει η χρηση τους Καθως τὸ ρῆμα *θέλω* καὶ ὄχι τὸ ρῆμα *βουλομαι* εἶναι ἐν χρησει προτεινω η *θελη*ση ν αποδιδει τὸ ουσιαστικοποιημένο ρῆμα (das Wollen) κι η *βουληση* τὸ ουσιαστικὸ (Wille)

Ἡ *Φαινομενολογία τοῦ νοῦ* (ἢ *τοῦ πνεύματος*, κατὰ τὴν ὡς τώρα συνηθισμένη ἀπόδοση), δημοσιευμένη πρὶν 200 χρόνια, εἶναι τὸ γνωστότερο ἔργο τοῦ Ἔγελου ἢ Χέγκελ (Hegel, 1770-1831). Παρ' ὅλο ποὺ τὸ ἔργο μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἀκόμη νεανικό, ἡ φήμη του δὲν εἶναι τυχαία: Κανένα ἄλλο ἔργο στὴν ἱστορία τῆς σκέψης δὲν ἀναλαμβάνει μὲ τόση ἐνεργητικότητα καὶ ἀκρίβεια νὰ δείξει πῶς ἀναπτύσσεται ἡ γνώση κι ἐδραιώνεται ἀνὰ τὴν ἱστορία. Ὁ Ἔγελος θεωρεῖ ὅτι ἡ ἐποχή του κατέκτησε τελικὰ τὴν ὀρθὴ ἔννοια τοῦ ἐπίσταμαι, ἀλλὰ μόνον ἡ πορεία ποὺ ὁδήγησε σ' αὐτὴν αἰτιολογεῖ τὴν υἱοθέτησή της. Μόνον ἡ ἀναδρομὴ στὶς ἀνατροπὲς ποὺ ὑπομένει ἡ συνείδηση μέχρι νὰ κατακτήσει μιὰ μὴ ἀντιφατικὴ θέση μπορεῖ ἄρα νὰ ἐπιτελέσει τὸ ἔργο ποὺ εἶχε ἀναλάβει ὁ Κὰντ στὴν *Κριτικὴ τοῦ καθαροῦ λόγου*. Ἡ *Φαινομενολογία τοῦ νοῦ* εἶναι αὐτὴ ἡ ἀναδρομή: Μιὰ ἱστορία τῆς σκέψης ἰδωμένη ἀπὸ συστηματικὴ σκοπιά.

Ἐδῶ πρωτοαναπτύσσει ὁ Ἔγελος τὴν πρωτότυπη μέθοδό του, τὴν διαλεκτική, ποὺ ἔμελλε νὰ φανεῖ γόνιμη γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἀνθρώπινων φαινομένων. Ἄμεσα ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴν προσέγγιση αὐτὴ εἶναι ὁ Μὰρξ κι οἱ μαρξιστές, ὁ Κίρκεγκωρ κι οἱ ὑπαρξιστές, ὁ Ντίλταϋ κι ἡ ἑρμηνευτικὴ σχολή, καὶ κοινωνικοὶ ἐπιστήμονες ὅπως ὁ ψυχαναλυτὴς Λακὰν ἢ ὁ ψυχολόγος μελετητὴς τῆς νοημοσύνης Πιαζὲ –μέχρι κι ὁ Γουίλλιαμ Τζέημς ἐξέφρασε τὸν θαυμασμό του γι' αὐτήν. Ἡ ἔμμεση ἐπίδραση τοῦ ἔργου εἶναι ἀνυπολόγιστη. Κανεὶς δὲν ἔμεινε ἀνέπαφος, εἴτε θετικὰ εἴτε ἀρνητικά. Πρόκειται γιὰ ἕνα κλασικὸ ἔργο τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας.

Τὸ κείμενο τῆς *Φαινομενολογίας* εἶναι ἀπὸ τὰ δυσκολότερα τῆς φιλοσοφικῆς γραμματείας. Τὸ ἔργο τῆς μετάφρασης ἀνέλαβε ὁ Γιῶργος Φαράκλας, εἰδικὸς τῆς φιλοσο
ἔμπειρος μεταφραστὴς φιλοσοφικῶν κειμ
ἐδῶ ἕνα κείμενο πρωτίστως πιστό, ἀλλὰ
εὐανάγνωστο. Οἱ κατατοπιστικὲς σημει
πολλὲς δυσκολίες κατανόησης καὶ ἑρμην
τησή του μεταφραστικῶν δυσκολιῶν τοῦ
κινηθοῦμε μόνοι μας στὸ δύσβατο ἐγελι